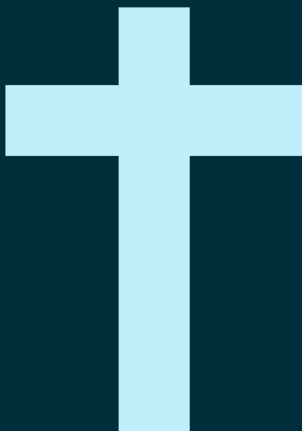

Dios Tjevele Jupj 'Üsüs La Qjuisiji Jesucristo

Mpes

New Testament in Tol (HO;jic:Tol)

Dios Tjevele Jupj 'Üsüs La Qjuisiji Jesucristo Mpes New Testament in Tol (HO:jic:Tol)

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tol

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tol [jic], Honduras

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tol

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
862f7b53-73e6-5bbc-ac1d-63d3b228d0fb

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	75
SAN LUCAS	117
SAN JUAN	193
HECHOS	247
ROMANOS	310
1 CORINTIOS	339
2 CORINTIOS	369
GÁLATAS	387
EFESIOS	398
FILIPENSES	408
COLOSENSES	415
1 TESALONICENSES	422
2 TESALONICENSES	428
1 TIMOTEO	432
2 TIMOTEO	440
TITO	446
FILEMÓN	450
HEBREOS	452
SANTIAGO	479
1 PEDRO	487
2 PEDRO	496
1 JUAN	501
2 JUAN	508
3 JUAN	509
JUDAS	510
APOCALIPSIS	513

Mateo papel tepyaca Jesucristo po'ó

¹ Dios jas tjejyama Jesucristo nosis nt'a jis capj la p'acj judiopan. Papel niná nin vele püna tapatja jis lá. Jesucristo ne yupj sin popa p'iyá, püs naya tüpü'ü jupj. David popá watsja jupj. Abraham popa watsja.

² Abraham Isaac popay waytsja.

Isaac Jacob popay waytsja.

Jacob Judá popay waytsja, Judá jüpülücpan jis popay watsja.

³ Judá Fares popay waytsja, Zara popay watsja jupj. Tamar yupj sejamay waytsja.

Fares Esrom popay waytsja.

Esrom Aram popay waytsja.

⁴ Aram Aminadab popay waytsja.

Aminadab Naasón popay waytsja.

Naasón Salmón popay waytsja.

⁵ Salmón Booz popay waytsja. Booz jamay Rahab lotsja.

Booz Obed popay waytsja. Obed jamay Rut lotsja.

Obed Isái popay waytsja.

⁶ Isái David popay waytsja. David jépathsja jupj Israel mo'ó püná.

David Salomón popay waytsja. Salomón jamay Uriás jats'om waytsja jupj.

⁷ Salomón Roboam popay waytsja.

Roboam Abías popay waytsja.

Abías Asa popay waytsja.

⁸ Asa Josafat popay waytsja.

Josafat Joram popay waytsja.

Joram Uzías popay waytsja.

⁹ Uzías Jotam popay waytsja.

Jotam Acáz popay waytsja.

Acáz Ezequías popay waytsja.

¹⁰ Ezequías Manasés popay waytsja.

Manasés Amón popay waytsja.

Amón Josías popay waytsja.

¹¹ Josías Jeconías popay waytsja, Jeconías jüpülücpan jis papay watsja jupj.

Josías tüpü'ü na, Babilonia mo'o tapatja tjiquil, la tapalan yupj israelpan jis lál. Jis tsupapj, tjaman Babilonia nt'a.

¹² Babilonia nt'a tsupapj tjil na, p'a wa sin popa jis tepyala.

Jeconías Salatiel popay waytsja.

Salatiel Zorobabel popay waytsja.

¹³ Zorobabel Abiud popay waytsja.

Abiud Eliaquim popay waytsja.

Eliaquim Azor popay waytsja.

¹⁴ Azor Sadoc popay waytsja.

Sadoc Aquim popay waytsja.

Aquim Eliud popay waytsja.

¹⁵ Eliud Eleazar popay waytsja.

Eleazar Matán popay waytsja.

Matán Jacob popay waytsja.

16 Jacob José popay waytsja. José niná María voyum waytsja. María Jesús jamaytsja. Jesús, Cristo ló wa jupj; Dios tjevele ca jas majamas jupj, gente jis capj la p'acj, mpes nin ló jupj.

17 Nin jis latsja püna tapatja, Jesucristo ne yupj sin popa p'iyá, püs naya tüpü'ü jupj. Pjü way jis lá sin pac na Abraham ló mpe David ló nt'a, catorce way yupj. Nin p'iyá, pjü way jis lá sin pac na David ló mpe israelpan Babilonia nt'a tsupapj tjil nas, catorce way yupj 'ots'ipj. Nin p'iyá, pjü way jis lá sin pac na yupj tjil na mpe Jesucristo ló nt'a, catorce way yupj.

Jesucristo tjac'.
(Lucas 2.1-7)

18 Jesucristo niná Yomen Dios jas tjejamá qjuis capj la p'acj. Papel niná nin vele 'oyñ nyuca tjemya'na Jesucristo nosis nt'a. Jamay María lotsja. Tsjücjüim na tjevélatsja José lal ca jupj lal mwayim. Custjay ma tjowaya p'in, way tsjicj já'asatsja jupj Dios Cjües mpes. P'a nequem jin tulucj tepyala jupj.

19 José ma jus nléyatsja tsjan mpes María way tepyala. Malala la tjiji jupj, jólatsja José. Mpes quelel véletsja María lal ma mwayim jupj lal. Jupj lal p'in quelel véletsja. Ma quelel véletsja la p'a jis lal María malala la tjiji. José 'üsüstsja Dios lal, ne nin. 20 Nasa quelel véletsja na niná María lal, Dios ángel pjaní lay tepyala José nt'a. José tjejá na tjinyuca jupj. Ángel tjevele José lal: "José, David püna tüpü'ü popa p'iyá jipj. Po ma lecj meyan mwayim María lal. Dios Cjües mpes p'in way tsjicj tepyala jupj. Ma malala la tjiji. 21 Yom tsjicj ca ma'nus jupj, María, ne jipj ca ló nt'an, Jesús ló nsem. Jesús mpes ca Dios perdonar lis mijis israelpan, malala nyuca la tjajay, ne ma ca jis capj ntülüs yupj. Nin mpes ca nin ló nsem jupj", nin tjevele ángel José lal.

22 Nin tepyala ca pjü t'üc' mpalas Dios tjevele püná. Pajal püna Dios profeta pjaní tjevele ca nin mpalas. Tjevele:

23 "Tsjücjüim way tsjicj ma'ajam, ca yom tsjicj ma'nus. 'Emanuel' ló ca nsem jupj."

Jupj ló cupj qjuis tin "Dios Cupj Qjuis Lal" velecj cupj.

24 José jola tepyala na, nin la tjiji Dios ángel tjevele jinwá. Lal tjac' María jupj wo nt'a ne jupj jats'om tepyala jupj. 25 Custjay ma ne'aj tjemya'na jupj, María tsjicj tjemya'na nas. José tsjicj ló t'ya Jesús ló nsem, ángel tjijyü'ta jin.

2

Niyom campá mpe tjiquil, topon Jesucristo pajal püné.

1 Jesús tjemya'na Belén nt'a, Judea mpe se jütütj nt'a. Herodes jépatjsja ne'aj Jesús tjemya'na na. Jupj nt'a tjiquil niyom magopan nepenowá, Jerusalén nt'a. Niyom nenem tjiquil tsiquin mpe, pajal campá mpe tjiquil yupj, la tapal tsjicj way. 2 Niyom tjowelepj jupj lal:

—¿Ca'aj pü'ü tsjiquis, ca jepa püné nsem judiopan mpes? Ncupj nyucucj pjulacj pjaní jupj tjac' mpes. Nin mpes jus nlayecj tjemya'na quinam tsjiquis. Ne'aj tjinyucucj pjulacj, cupj pyatjaquec jupj, tsiquin mo'ó. Nin mpes tjiquilaca. Cupj quelel palá nipi'tjiquec jupj wolap'a'a, qjuiyola jupj püné —nin tjowelepj niná noyomes.

3 Herodes tjapjácatsja na niná, pajal jola tepyala jupj. Pajal yola tepyala wa pjü way Jerusalén mo'o tapatjá. 4 Mpes Herodes pjü jis lal tjevele 'a jis mulus sacerdote noypan, 'a jis mulus wa niyom Moisés popel sin 'yüsa lajay,

israelpan sin popé. Herodes jis la tji'yüya ca'aj ca ma'nus Jepa Püné Dios tjevele ca jas majamas jis capj la p'acj judiopan. ⁵ Yupj tjowelepj jupj lal:

—Belén mo'o patja nt'a ca ma'nus jupj, Judea mpe se jütütj nt'a. Nin tepyaca profeta:

⁶ 'Belén nt'a, Judá püna tüpü'ü nt'a,
pjaní way p'in patja ne'aj.

Mop'in Belén pajal tsjicj way tulucj
Judea mo'o se jütütj jis lal.

Belén mpe jepa ca ncuwim.
Ca jis majamas jupj israelpan,
yupj niná napj jyütütj.'

Nin tepyaca profeta, Dios Yom ca jas majamas mpes —tjowelepj yupj.

⁷ Nin tjowelepj Herodes lal, mpes seletsja Belén mo'o tjemya'na tsjiquis. Mpes Herodes tjevele ncul niyom tsiquin mpe tjiquil. Ma tjevele p'a lal nin la tjiji jupj. Herodes pajal jis la tji'yüya'ona lay tepyala pjulacj, tsjicj mpes lay tepyala. ⁸ Yupj jupj wola tjowelepj na, jupj sin tjejyama yupj Belén mo'ó. Jis lal tjevele:

—Lowa, pajal ca la mü'üyá tsjicj niná mpes. Jus tjunucú na, nawala tjowelé. Napj mis wa ca jupj nt'a, ca palá mpi'tjis jupj wolap'a'a —tjevele Herodes.

Jupj li tsuwíletsja. Quelel 'yü'natsja tsjicj way.

⁹ Noyomes tjil yupj Belén nt'a, Herodes tjevele mpes. Tjil na, pjulacj tjunuc niswa, 'in lacasana tjunuctsja p'in. Niswa lay tepyala tsjun popé. Nin p'iyatsja tsiquin mo'o tjunuc jin p'iyá. Pjulacj mwalá tjemeytsja yupj jis lal, nasa ne'as tjemey tsjicj tüpü'ü nt'a. Ne'aj tóñcatsja. ¹⁰ Niná noyomes pajal 'üc jisastsja pjulacj tjunuc mpes. ¹¹ Ne'as tjil tsjicj wo nt'a, jupj tüpü'ü nt'a. Wama tjil, wosis mo'ó. Jus tjunuc tsjiquis jamay lal. Jamay María lotsja. Tjunuctsja na, tsjicj wolap'a'a palá nipi'tjiri. Tjowelepj jupj pajal püné. Locopyaya jun tjocjol yupj jis caja, pje'á la tocoy jis la 'ayas tsjicj mpes. Oro tja'ayapj. Ts'ülüc' 'üsüs cjumsu la 'üm tja'ayapj wa. Mirra perfume mpes tja'ayapj wa. ¹² Tjunuc tsjicj way yupj, mop'in ma tjil Herodes nt'a niswa. Yupj tjijinañ na püste na, Dios yupj jis lal tjevele ma poler jiltsja Herodes nt'a. Nin mpes tjil p'a jümücj nt'a, püna tapatja po'ó.

José, María lal ts'üequenetsja Jesús lal.

¹³ Niyom tjil na, Dios ángel pjaní lay tepyala José nt'a, jupj tjejyá na. Ángel tjevele jupj lal: "Jin ni'isa nts'equenem Egipto mo'ó tsjicj lal, jamay lal. Ne'aj mpü'üm, napj tjevelé nas ca ncuwim. Herodes tsjicj ca la mpalas la 'ünan", tjevele jupj.

¹⁴ Mpes José jas nisa, nin jawas püste p'iyá tjemey Egipto nt'a. Tjemey tsjicj lal, tsjicj jamay lal wa. ¹⁵ Ne'aj tüpü'ütsja Herodes tepe'e nas. Nin tepyala ca t'üc' mpalas qjuis Jepa Dios tjevelá püná. "Napj tjevelé natjam ca mim Egipto mpe", tjevele Dios. Nin tjevele profeta jupj mpes.

Herodes tsjictjacj pülücj jis tji'yü'na.

¹⁶ Locopyaya Herodes jus nleya niyom tsiquin mpe ne'espan ma jiquiltsja. La tsawiltsja yupj. Pajal ts'i tji'ínatsja jupj. Mpes jis tjijyü'ta pjü jis la 'ünan niyom tsjictjacj Belén nt'a, Belén ne'aj p'in 'ots'ipj. Pjü niyom tsjictjacj año mat'e jis tjü'ünan. Más 'in tsjicj way pjü jis tjü'ünan wa yupj. Herodes jola tepyala tsjiquis año mat'e tya'a quinam, noyomes tsiquin mpe ne'espan

tjowelepj mpes. Nin mpes nin la tjiji jupj. ¹⁷ Nin mpes nin tepyala Jeremías tjevele púná. Ninana jupj tjevelá Dios mpes:

¹⁸ “Tjepjyacañ la puyupj Ramá nt'a.
Ne'aj pajal yümücj la tupuyupj.
Raquel la tipiya watsja tsjictjacj mpes,
locopyaya tapatjá.
Jupj ma quelel jo' pé'etsja,
tsjictjacj tecya'liñ mpes.”
Nin tjevele Jeremías.

José niswa tjac' Israel nt'a Jesús lal.

¹⁹ Herodes tepe'e na, Dios ángel niswa lay tepyala José lal, tjejyá na. José newa pü'ütsja Egipto mo'ó. Ángel tjevele jupj lal: ²⁰ “Jutja niswá Israel nt'a. Nasa tecya'liñ tsjicj quelel ja'ünan witjacj.”

²¹ Mpes José jas nisa, tjemey niswá Israel mo'ó. Lal tjemey wa tsjiquis, tsjicj jamay lal wa. ²² Locopyaya José wola tjoweleptsja Herodes jatjam Arquelao jepa tjá'asa quinam Judea mo'ó, popay tepe'e mpes. José lecj jéyatsja jupj mpes, ne ma quelel jámatsja ne'aj, jupj tjijyü'ta nt'a. Locopyaya Dios José lal tjevele niswá, tjejyá na. Tjevele ca ma mim Judea nt'a. Mpes José más 'in campa tjemey Judea mpe. Galilea nt'a tjemey, nin p'iyá Israel mpetsja jupj, Galilea. ²³ Galilea nt'a tjemey, pjaní way p'in patja nt'a, lo püt'üs ne'aj. Nazaret lotsja ne'aj tapatja nt'a. Mpes nin tepyala profetapan tjowelepj púná. Tjowelepj: “Yom Dios jas tjejyamá Nazaret mpe 'esejpi nsem jupj”.

3

*Juan el Bautista tjac'. Dios mpes tjevele jupj.
(Marcos 1.1-8; Lucas 3.1-9, 15-17; Juan 1.19-28)*

¹ Jesús newa tüpü'ü Nazaret po'ó, Juan el Bautista mwalá way véletsja na Dios mpes. Pülücj jis walap'a'a tjevele jupj. Judea nt'a wínetsja, wa cjuwá nt'a. ² Jupj tjevélétsja: “Aplijila t'as malala nyuca la tjüjí mpes. 'Üsüs la müjí quinam Dios jos jinwá. Quina ca nu müjü'tüs Dios”, tjevele jupj. ³ Pajal püna Isaías tjevele nin ca mveles jupj. Isaías profétatsja jupj púná. Ninana Isaías tjevele Juan po'ó:

“Yom niná wa cjuwá nt'a ca mim. Pajal ca quelel mveles gente jilal. Mpes yümücj ca mveles:

‘Qjuis Jepa Dios ca ncuwim.
Nujola t'as ca nin la müjí quinam jupj jos jin.
Malala nujola nun, jümücj la lu'ulú jinwá.
Po ma malala nujola t'as quinam.

‘Üsüs nujola t'as qjuis Jepa Dios jos jinwá’
nin ca mveles jupj.”

Isaías tjevele jupj ca nin mveles, ne t'üc' way Juan nin tjevele.

⁴ Juan jas quip camello ts'üilin waysja jupj. Col tsyú'patsja pjoloc' mpes. Ts'elel lyájatsja. Ts'as qjuisiyas mo'o pjísa watsja. Lovin nin tüpü'ü. ⁵ Gente pajal pülücj tjiquil jupj nt'a jis la pjac jupj tjevelá. Jerusalén mpe tjiquil wa, judiopian pülücj patja mpe. Pjú Judea mpe tjiquil wa, ne'aj judiopian pjaní pjaní patja nt'a. Tjiquil wa 'üsü püné la nt'a patja mpe, niná 'üsü Jordán ló. ⁶ Yupj tjiquil, tjowelepj jupj lal malala nyuca la tjajay. Niná tjowelepj na, Juan bautizar lis tjiji 'üsü mo'ó, niná 'üsü Jordán ló.

⁷ Juan tjinyuca watsja fariseopan pülücj jiquiltsja, pülücj saduceopan tjiquil wa. Juan ma tepyónatsja yupj pajal 'aplijilatsja malala la tjajay mpes. Mpes jupj tjevele yupj jis lal: “Nun nin p'iyá latsj jinwá. Nun solejé Dios po ma jos gente malala lajay. Leñ way ca jis capj ntülüs. Nin mpes tjuculá nun napj nt'a, napj ca bautizar la numejay. Nujola nin lojí mpes, jupj ma ca nucopj ntülüs. T'üc' tulucj. Dios selé nun newa ma quelel lojí jupj jos jinwá. ⁸ T'üc' way 'aplijila catsja nun malala la tjújí, 'üsüs la cújí quínam Dios jos jin. Najas la müjí nun niná. ⁹ Po ma nujola t'as nun pajal 'üsüs, nun judiopan mpes. Ma ca nujola nsem nun pajal 'üsüs way, nun Abraham püna tüpü'ü popa p'iyá mpes. T'üc' tulucj. Dios ca 'ücj la qjuíjis niná pwen Abraham ts'uyupj ca mpalas. ¹⁰ Dios pajal leñ way ca jis capj ntülüs malala lajay. Yupj ma 'üsüs way lajay, jupj ca jis capj ntülüs yupj pjü way. Yom jupj sine ma vyala jinwá ca la mijis Dios. Jupj sine ma vyala, jyo'o, 'awa mo'o ts'iyá. Nin ca la mijis Dios malala lajay jis lal”, nin tjevele Juan fariseopan jis lal, saduceopan jis lal wa.

¹¹ Juan tjevele wa: “Napj bautizar la nusejay 'üsü lal p'in. Napj nin lejay mpes, ca pjü jus nlayecj 'aplijila nun malala nyuca la tjújí mpes. Jus nlayecj nasa quelel lojí Dios jos jinwá. P'a wa ca ncuwim más püné napj lal. Napj pajal tsjicj way jupj lal. Po 'üsüs napj lal napj tsj'í lejay jupj mpes. Napj jupj caite jet' la p'in, 'ücj napj lal. Pajal 'üsüs ca la mijis jupj. Nun nepénowa quelel lojí Dios jos jinwá. Jupj ca nu ma'ayas Dios Cjües. Nun nepénowa newa ma quelel lojí Dios jos jinwá. Jupj ca nucopj ntülüs. ¹² Leñ way ca nin la mijis. Ca 'üsüs la mijis jupj 'amá nt'a, ma ca malala witjacj mpatjam ne'aj. Ca ne'aj mo'onsos 'üsüs witjacj, ma ca malala jis mpalas. Pjü malala ca mü'ümüs. Jupj 'yüma na, leñ pjacj se wat'ata jupj 'owus”, nin tjevele Juan el Bautista yupj jis lal.

*Juan bautizar la tjiji Jesús.
(Marcos 1.9-11; Lucas 3.21-22)*

¹³ Locopyaya Jesús tjac' wa Juan nt'a. Jesús jostsja ca Juan bautizar la mijis jupj. Jesús tjac' Galilea mpe. Tjac' 'üsü nt'a, niná 'üsü Jordán ló, Juan tüpü'ü nt'a. ¹⁴ Juan ma quelel bautizar lijitsja jupj. Nin tjevele Jesús lal:

—Más 'ücj jipj bautizar la nejay napj. Jipj más 'üsüs napj lal.

¹⁵ Jesús tjevele Juan lal:

—Najas ne jipj ca nin la mijin quínam. Más 'ücj pjü 'üsüs lijicj Dios jos jin. Mpes Juan tjevele 'ücj ca bautizar la mijis jupj.

¹⁶ Bautizar la tjiji na, Jesús tjemey 'üsü mpe. Tjemey na 'üsü mpe, leñ way tsjun po'o tsjicj way la tücüeme, jun cjol tepyala. Jupj tjinyuca Dios Cjües palavin tjac'. Sipipj jinwá justa tjac' jupj Jesús nt'a. Jesús copá nt'a tjac'. Ma tjemey nepé. ¹⁷ Tsjun po'o nepé vele pjactsja: “Niná napj Natjam. Pajal quelel lejay jupj. Pajal 'üsüs najas jupj mpes.”

4

*Diablo jostsja Jesús ca malala nyuca la mijis. Ma la tjiji jupj.
(Marcos 1.12-13; Lucas 4.1-13)*

¹ Jesús bautizar tepyala na, campa 'in tjemey, ma cjuwá nt'a, jusapj p'in. Dios Cjües jostsja mpes tjemey jupj. Ne'aj jámatsja nt'a, diablo quelel malala véletsja jupj lal, la nuc ncu malala la mijis jupj. ² Jaw cuarenta, püste cuarenta Jesús laja sectsja tjuwine ne'aj. Teczyawaja ts'ac' cuarenta na, vecj pé'etsja

jupj. ³ Diablo lovin jostsja Jesús malala la mijis. Diablo lovin malala vele gente jis lal, jos malala nyuca lajay. Jupj tjac' Jesús nt'a, tjevele:

—Jipj Dios Jatjam p'iyá, 'ücj ca müjü'tün niná pe ca ve mpalas, ne nin ca nsem.

⁴ Jesús ma la tjiji diablo tjevele jin. Jesús Dios Popel velá tjevele p'in.

—Dios Popel vele: 'Gente ma ca mpatjam ve mpes p'in. Pjü way Dios tjevelá mpes ca mpatjam yupj' —tjevele.

⁵ Locopyaya diablo malala la tjiji, tjemjana Jesús Jerusalén mo'ó, Dios wo toñca nt'a. Ne'aj Dios wo casapa tjiyünsa jupj. Pajal campányatsja ne'aj.

⁶ Diablo tjevele Jesús lal:

—Jipj Dios Jatjam p'in, palá ntolo quepé. Dios Popel vele:
'Dios ca jis müjü'tüs jupj angelpañ,
ca mya jamacj jipj.

Jis mas mpes ca mya ma'nucj,
ne ca ma mpojom jipj, pe lal.

Ma ca malala mya palas'

—nin tjevele diablú.

⁷ Jesús ma la tjiji diablo tjevele jin. Nin p'in tjevele jupj lal:

—Dios Popel tjevele wa: 'Jipj ma ca malala la mijin ma jola jinwá, la nucñu jipj Jepa Dios ca cyapj mp'a'sas' —nin tjevele Jesús.

⁸ Diablo niswa malala la tjiji Jesús lal. Lal tjemey joc' campanya nt'a. Ne'aj la tjiji Jesús 'ücj tjinyuca pjü nt'a nosis mo'ó. La tjiji tjinyuca wa pjü 'üsüs way jatatj. ⁹ Diablo tjevele jupj lal:

—Napj nawalap'a'a ca palá mpi'tjim, ca mvelen napj pajal püné. Niná la tjejay na, napj ca pjü niná mya 'a müjü'tün.

¹⁰ Jesús ma la tjiji jupj jostsja jinwá. Tjevele:

—Satanás, jutja jipj. Dios Popel vele: 'Dios jepa más püné pjü jilal. Nujola tapalas jupj p'in püné. Ma nin nujola nsem la p'a p'in püné Dios jinwá. Dios jos jin la müjü la p'in.'

¹¹ Jesús nin tjevele na, diablo tjemey. Tjemey na, angelpañ tjiquil, cus tja'acj Jesús.

Jesús tjemey Galilea mo'ó. Jupj tjevele ne'aj patja jis lal.

(Marcos 1.14-15; Lucas 4.14-15)

¹² Jesús wola tjewelepj Juan ntji'liñ, cawilta mo'o tjo'onsopj jupj, jepa tjevele mpes. Niná jus nleya na, Jesús tjemey Galilea mo'ó niswá, cámpatsja 'in. ¹³ Ne'as tjemey na, ma tüpü'ü Nazaret nt'a, püna tüpü'ü nt'a. Tjemey nepé quinam, Capernaum nt'a tjemey, pülücj patja nt'a. Ne'aj p'intjsja 'üsü la nt'a, Zabolón lotsja ne'aj pajal püna. Neftalí ló watsja ne'aj pajal püna. ¹⁴ Jesús tjemey ne'aj ca t'üc' cüpalas Isaiás tjevele Dios mpes püná. Isaiás profétatsja jupj. Ninana jupj tjevelá:

¹⁵ "Pülücj patja ne'aj Zabolón nt'a.

Pülücj patja wa Neftalí nt'a.

Jümücj 'üsü püné nt'a,

yupj patja nt'a culupwen nipj jama jümücj niná.

'Üsü la nt'a patja, niná 'üsü Jordán ló.

Ne'aj Galilea ló, judiopian tulucj patja nt'a.

¹⁶ Yupj ma sa nuactsja Dios. Quina pajal 'üsüs

sin tji'yüsa Dios mpes.

Tecya'liñ jinwatsja yupj yas nam, ma topon mpes.

Malala lajaytsja.

Quina 'ücj sin 'yüsa Dios tjevele jin.”
Nin tjevele Isaías ca nin mpalas ne'aj.

¹⁷ Nin tepyala jupj tjevele jin. Jesús ne'as tjemey na Capernaum nt'a, jupj véletsja Dios po'ó pülücj jis walap'a'á, ne'aj tapatja sin popé. Véletsja: “Aplijila t'as malala nyuca la tjújí. 'Üsüs la müjí quinam Dios jos jinwá. 'Üsüs way quinam Dios ca müjü'tüs. Jepa jupj. Leñ way ca müjü'tüs nosis nt'a”, nin tjevele Jesús yupj jis lal.

Jesús niyom yulupjana jis lal tjevele ca ncul, cus ncořcocj.
(*Marcos 1.16-20; Lucas 5.1-11*)

¹⁸ Jesús tjuwínsja 'üsü la nt'a. Niná 'üsü Galilea lotsja. Ne'aj wínsja na, niyom mat'e yus tjinyuca. Pjaní wa Simón lotsja. Jupj ló watsja Pedro. P'a wa Andrés lotsja. Jupj Simón tsüípetsja. Yupj jis ataraya la ts'i 'üsü mo'ó. Cjul pje'á la coytsja. Lovin nin lajaytsja, tapatja yupj. ¹⁹ Jesús tjevele yupj jis lal: “Ncapj ncořcocj nun. Napj ca nusin 'yüsa la mejay 'ücj la veles p'a jilal Dios mpes. Nin mpes ca nepénowa cus ncořcocj wa jupj”, nin tjevele Jesús. ²⁰ Leñ way tüpüntüpj yupj jis ataraya, tjil Jesús lal.

²¹ Tsjicj way tjil na, Jesús tjinyuca la p'a wa niyom mat'e. Pjaní wa Jacobo lotsja. Ma'ajapj Juan lotsja. Juan Jacobo tsüípetsja. Zebedeo jatjampan waysja yupj. Játjatsja yupj jis barco mo'ó, yupj jis papay lal. Jis ataraya 'ücj lajaytsja. Jesús jis la tjemyona ncul yupj, ca cus ncořcocj. ²² Leñ way tjil Jesús lal. Barco tüpüntüpj tjil. Tjil jis papay mpe.

Jesús sin tji'yüsa lis tjiji Galilea mo'ó. Jis tji'yü'sa lis tjiji wa malala jisas.
(*Lucas 6.17-19*)

²³ Jesús tjuwínsja jun ta'á Galilea mo'ó. Newa sin 'yüsa la sjítsja judiopan. Wosis judiopan 'a jis tjimyula nt'a sin tji'yüsa lis tjiji jupj lovin. Pülücj jis walap'a'a tjevele pajal 'üsüs tepyala Dios mpes. Tjevele quina ca müjü'tüs Dios yupj jis lal. Jupj jis tji'yü'sa la tjiji wa pjü malala jisas ne'aj. Jis tji'yü'sa la tjiji wa pajal sin napnapj witjacj. ²⁴ Nin mpes yupj tjowelepj Jesús pajal 'üsüstjsja. Campa nepé tapatja tjepjyacañ watsja Jesús po'ó. Pjü Siria mo'o tapatja pjyacañ watsja jupj po'ó. Mpes yupj jis tucuman wa malala jisas yupj sin popé Jesús nt'a. Nepénowa pasal nepé vyájatsja. Nepénowa lapanenpan jatjatsja yupj jisas mo'ó. Nepénowa yun jyu'ya jin lajaytsja. Nepénowa ma polel 'yutanařtsja. Pjü way Jesús jis tji'yü'sa lis tjiji. ²⁵ Pajal pülücj tjiquil jupj nt'a. Cus tocoři wa jupj tjemey nt'a. Pülücj way tjiquil Galilea mpe, Decápolis mpe 'ots'ipj, Jerusalén mpe 'ots'ipj, Judea mpe 'ots'ipj. Tjiquil wa 'üsü na'aj po'ó patja mpe, 'üsü Jordán ló.

5

Jesús tjevele pjacj más 'üsüs jos ca nsem.
(*Lucas 6.20-23*)

¹ Jesús pje'á tóñcatsja. Jupj tjinyuca gente pajal pülücj tjiquil, 'a jis tjimyula jupj nt'a. Nin mpes tucuc' popa viyá tjemey, tsjicj way p'in. 'Etjele jupj, ca sin 'yüsa la mijis. Jupj nt'a tjiquil watsja jupj discipulopan.

Quelel pjyacañtsja jupj tjevele mpes. ² Nasa tjiquil na, jupj sin tji'yüsa lis tjiji. Nin tjevele:

³ “Nun po jisas ca Dios nucopj mp'a'sas, pajal 'ücj nujisas nsem nun.
Dios nun jis Jepa quinam, niná nujostsja mpes.

⁴ Nun pajal 'aplijila jotjaqué, pajal 'ücj nujisas nsem wa nun.
Dios ca 'ücj nujos la mijis.

- ⁵ Nun nujola nun tsjictjacj way p'in, pajal 'ücj nujisas nsem wa nun.
Nosis nun nuts'a'á ca nsem, nin nujola mpes.
- ⁶ Nun pajal quelel 'üsüs lojí Dios jos jin, pajal 'ücj nujisas nsem wa nun.
Dios ca nucopj mp'a'sas ca 'üsüs la müjí, nujisas jinwá.
- ⁷ Nun quelel jis capj mp'a'sá la p'a wa, malala se palá na, pajal 'ücj nujisas nsem wa nun.
Jupj ca nucopj mp'a'sas wa nun.
- ⁸ Nun nepénowa pjaní p'in quelel lojí. Nun quelel lojí Dios jos jin. Nin mpes ca 'ücj nujisas nsem nun.
Nun ca jus nucu' Dios.
- ⁹ Nun tsji' lojí, la p'a wa ca perdonar lis mijicj yupj yuwá, pajal 'ücj nujisas nsem wa nun.
Dios ca mveles nun jupj jatjampan, jucucuspan.
- ¹⁰ La p'a wa malala lajay nun jilal, nun 'üsüs lojí mpes Dios jos jin, pajal 'ücj nujisas nsem wa nun.
Dios nun jis Jepa quínam.
- ¹¹ "La p'a wa malala javelepj nun jis lal nun ncapj co'icó mpes, pajal 'ücj nujisas nsem. La p'a wa malala lajay nun jis lal, nun ncapj co'icó mpes, 'ücj nujisas nsem wa. La p'a wa la tsuwil nun po'ó ncapj co'icó mpes, 'ücj nujisas nsem. ¹² 'Ücj nujisas t'as nin tepyala mpes. Po 'üsüs ca nu ma'ayas Dios tsjun po'ó, 'üsüs la tjüjí mpes. T'ü'c' way niná. Nin p'iyá nu tepyala nun, profetapan püna tapatja jis tepyala jin p'iyá. Dios ma jisas malala la tjajay wa yupj jis lal", nin tjevele Jesús.

Nosis casá patja ca nucucj Dios ts'uyupan 'üsüs lajay. Nin mpes ca jus nlayecj Dios 'üsüs.

(Marcos 9.50; Lucas 14.34-35)

¹³ Jesús tjevele wa yupj jis lal: "Nun sal jinwá nosis casá, nun ncapj co'icó mpes. Sal mpes ts'ucú pisis, ma malala mpalas, ma mojo jupj. Nin tulucj sal ma wüjü na. Sal ma wüjü na, ma polel wüjü lajay jupj. 'Üsüs tulucj jupj. Na'aj la ts'i p'in, ca casá majatsjacj gentas. Nin p'iyá nun jis lal, mpes sal 'üsüs jinwá t'as nun.

¹⁴ "Nun ncapj co'icó, nun jaw jinwá nosis casa'á. Nun mpes la p'a wa ca sin mü'üsüs Dios mpes. Pül'ücj patja tucuc' pacá nt'a, ma polel pjya'leñ. Yupj patja nt'a 'ücj la nuc. Nin p'iyá, la p'a wa januc wa nun lojí jin. ¹⁵ 'Iyó su müjü na, ma jun t'o'nó quiliyú lal. 'Üsüs way nt'a p'in ca mpüntü, 'iyó jaw ca pjü nucucj jis wa nt'a. Nin p'iyá jaw jinwá ca nsem nun, nosis casá patja jis lal. ¹⁶ Nun jaw jinwá ncapj co'icó mpes. Nun lojí Dios jos jinwá, nun jaw jinwá la p'a jis lal. Nin la müjí Dios jos. Nin mpes ca la p'a wa nucucj nun 'üsüs lojí. Ca 'üsüs mvelecj Dios po'ó. Jupj nun jis Papay tsjun po'ó", nin tjevele jupj, Jesucristá.

Dios ts'uyupj ca 'üsüs la mijicj. Ma ca niswa malala la mijicj.

(Mateo 19.9; Lucas 6.27-30, 32-36; 12.57-59; 16.18; Marcos 10.11-12)

¹⁷ Niná Jesús tjevele wa yupj jis lal, neven po'o 'a jis tjimyula na: "Pajal püna Moisés tjevele judiowan jis lal Dios tjijyü'tá. P'a wa profetapan tjowelepj wa Dios jostsja mpes. Newa nin ca nsem yupj tjowelepj jinwá. P'a casá velé tulucj. Nusin tjü'üsüs niná. Napj lejay pjü ca mpalas yupj tjowelepj jinwá. ¹⁸ Dios lovin ca müjü'tüs niná p'iyá, püna tjijyü'ta jin p'iyá. Nin ca nsem tsjun po'o jala p'in, nosis jala p'in. Pjü ca mpalas jupj tjijyü'ta jinwá. Niná t'ü'c' way. ¹⁹ T'ü'c' tulucj 'ücj ma lojí pjü way Dios tjijyü'tá. Nun pjaní way p'in ma lojí

Dios tjiyyü'tá, malala nin. Nun la p'a wa sin 'yüsa lojí wa 'ücj ma lajay niná, malala pajal. Niná sin 'yüsa lajay tsjictjacj way p'in ca nsem yupj Dios jyü'ta nt'a. Nun pjü way lojí Dios tjiyyü'ta jinwá, po 'üsüs way niná. Nun la p'a wa sin 'yüsa lojí ca pjü la mijicj Dios jyü'ta jin, 'üsüs way niná. Niná sin 'yüsa lajay, ca noypan nsem Dios jyü'ta nt'a. ²⁰ Moisés popel sin 'yüsa lajay ma pjü way lajay Dios jos jinwá. Fariseopan ma pjü way lajay Dios jos jinwá. Ma yupj jinwá la müjí. 'Üsüs la müjí la p'in Dios jos jin. Nun yupj jinwá lojí, ma nun jis Jepa nsem Dios lovin.

²¹ "Pajal püna Moisés tjiyyü'ta: 'Ca ma jis mü'ü'nacj la p'a'. Nun la p'a 'ü'ná, jepapan ca nucopj ntülücj, ca nu mü'ü'nacj ca nun. Püna tapatja salejeptsja niná Moisés tjiyyü'tá. Nun solejé wa niná. ²² Mop'in napj najas más 'üsüs la müjí püna tapatja jis lal. Dios jos 'üsüs ca la müjí. Jos wa 'üsüs nujola nun. Mpes napj nin velé niná: nun ts'u 'inyá p'a jis lal, jepa 'ücj ca nucopj ntülüs. Nun welé wa p'a lal: 'Jey c'a jipj', judiopan jis jepapan 'ücj nucopj ntülücj nin tjowelé mpes. Nun welé p'a lal: 'Malala jipj pajal', Dios 'ücj ca nucopj ntülüs 'awa püné nt'a.

²³ "Nin mpes ma malala la müjí la p'a lal. Nun malala la tjüjí na p'a lal, la tjomoná jupj ca perdonar la numijis nun. Nun ma 'ücj la tjüjí na p'in, ma polel t'emel la 'ayas Dios mpes. Nasa quelel 'oyá Dios mpes ca nacj, Dios wo mo'ó. Quelel 'oyá na, nujola pyala nun malala la tjüjí p'a lal. ²⁴ Ma ca ma'ayá Dios mpes quinam. Niná nujola tepyala na, lowa jupj nt'a, püna malala la tjüjí nt'a. Tjowelé nujisas jupj ca perdonar la numijis. Tjowelé nujisas nun jupj jomicapan ca nsem quinam. Niná la tjüjí na 'ücj lowú Dios wo nt'a, t'emel nu la 'ayas", nin tjevele Jesús.

²⁵ Jesús sin tji'yüsa lis tjiji wa más 'ücj po 'in leñ way ca nlaca ca la monacj ca p'a perdonar la gjuis mijis, ncupj malala la tjijicj. Ninana Jesús tjevelá: "Nun jis enemigo quelel t'ya mveles nun mpes lay nt'a ca nacj. Nin quelel liji jupj, leñ way lowa jupj nt'a. La moná ca perdonar la numijis. Nun malala la tjüjí jupj juts'a'a, nun ca p'a wa seyasa ma'ayá jupj, malala la tjüjí mpes. Nun ma lojí niná, nun jis enemigo ca mim jepa já'asa nt'a, ca mveles nun malala la tjüjí. Nin mpes ca jepa nucopj ntülüs. Jepa ca mveles jupj auxiliar lal cawilta mo'o ca nu wama manus. ²⁶ Jepa ma wa ca nusin majamas ma pjü way jaylacj la tjüjí jupj la tjemyona mpes. Pjü way jaylacj la müjí nun. Niná t'üc' way", tjevele Jesús. Pjü way mpes sin tji'yüsa lis tjiji ca Dios gjuis capj ntülüs, ma le monacj la p'a ca perdonar la gjuis mijicj cupj malala lis tjijicj na.

²⁷ Jesús tjevele wa niná: "Tsjay püna tjüjütütsja niyom ma ca ne'aj ma'nucj sejats'om tulucj. Tjüjütüjtj nequem ma ca mal jis voyum tulucj jis lal. Nun solejé niná. ²⁸ Napj najas más 'üsüs lojí püna la tjajay jis lal. Dios jos 'üsüs lojí. Jos wa 'üsüs way nujola nujos mo'ó. Yom quepj si nucú ne jos jupj, malala niná Dios lal. Jupj quelel malala líjitsja, malala wa, jupj niná t'üc' la tjiji jin pi'yá.

²⁹ "Po ma malala la müjí nun. Nun nucú mpes p'in quelel malala lojí, po ma tjunucú niná. Nujun tulucj jinwá nujola t'as nun, nujun t'ü, na'aj la ts'i jinwá. Malala lajay ca mal 'awa püné nt'a, mpem ne'aj. Más 'ücj nujun tulucj, ne ma ca mpem nup'üy pjü 'awa püné nt'a. ³⁰ Nun quelel malala lojí nun numos li'inyampe mpes, ma la müjí. Nujola t'as numos cjuwá jinwá, numos t'ü, na'aj la ts'i jinwá. Malala lajay ca mal 'awa püné nt'a, mpem ne'aj. Más 'ücj numos cjuwá ne ma ca mpem nup'üy pjü 'awa püné nt'a.

31 "Püna javeleptsja: 'Yom quelel se jamá jats'om, ca papel ma'ayas jupj. Papel ca mveles niná jupj jats'om tulucj quinam.' 32 Nin la tjajaytsja püná. Napj najas más 'üsüs lojí püna la tjajay lal. Ma najas nun sejats'om so jamá. Jets'om la p'a yom lal wine, nin mpes p'in 'ücj se jam jupj. Yom se jamá jats'om, jats'om la p'a lal ca mwayis ca nacj. Jupj la p'a voyum nta'as, mop'in nin, Dios ca ma voyum lal wine mveles jupj. Nin p'iyá yom lal. P'a yom jats'om lal woja, Dios ca ma jats'om ne'aj mya'na mveles jupj. Malala lajay p'in Dios lal.

33 "Nun solejé wa püna tjüütütj püna tapatja jis lal ma la ntsawilicj. 'T'üc' la müjí pjü way nun tjowelé Dios lal. Jupj nun jis Jepa Püné', nin tjüütütj yupj. 34 Napj najas más 'üsüs lojí püna la tjajay lal. T'üc' tjowelé lovin. Po ma jurar la müjí. Ma wa jurar la müjí tsjun po'ó mpes. 'Ücj tulucj lu tsuwilí niná welé mpes. Dios p'in jyü'ta tsjun po'ó. 35 Ma wa jurar la müjí nosis mpes. 'Ücj tulucj lu tsuwilí niná welé mpes. Dios jyü'ta wa nosis nt'a. Ma wa jurar la müjí Jerusalén mpes. Ne'aj pülücj patja nt'a Dios Jepa Püné. 36 Ma wa jurar la müjí nun sey pjucj mpes. 'Ücj tulucj lu tsuwilí niná welé mpes. Nun ma ca polel la müjí nun jis ts'il pjaní pje, nun jis ts'il pjaní te. 37 Nin mpes ma ca jurar la müjí. T'üc' tjowelé la p'in. Gente jurar lajay na, diablo jos jin lajay.

38 "Püna javelepj watsja niná: la p'a malala la tjiji nun lal, 'ücj wa malala lojí jupj lal. 'Malala liji jun la p'a lal, 'ücj wa malala la mijis wa jupj jun. La p'a wis 'yula, 'ücj wa lu 'ul jupj wis', nin javeleptsja yupj püná. Nun solejé niná. 39 Mop'in napj najas más 'üsüs lojí püna la tjajay lal. Jis ma'ayá la p'a ca malala la mijicj nun jis lal. La p'a wa nupjocj po'o tyüla li'inyampe po'ó, nun ca ma'ayá nancupwepe tyüla wa. 40 Jipj enemigo quelel t'ya vele jipj mpes ca nacj. Jos wa jepa ca la monas jin quip wampa, jipj la tjejay mpes. Tje'yaya jipj enemigo jin quip wampa. Tje'yaya wa jin quip pje'apa. 41 Jepa jyü'ta nlawú jupj lal legua pjaní, lowa jupj lal. Ca nlawú wa p'a legua po'ó jupj lal. 42 La p'a wa nun lal la mon na, jis ma'ayá wa. La p'a wa jisas nun prestar lojí, ma ca mvelé ca ma ma'ayá. Ninana napj najas.

43 "Püna javelepj watsja: 'Jipj ca quelel lis mijin ne'aj patjá. Ma ca jyas nsem jipj enemigopan.' Nun solejé wa niná tjowelepj. 44 Mop'in napj najas más 'üsüs lojí püna la tjajay lal. Najas nun quelel lis müjí nun jis enemigopan. La p'a malala lajay na nun jis lal, Dios lal la tjomoná nun yupj mpes. La tjomoná jupj ca jis capj mp'a'sas. 45 Nun niná lojí na, Nupopay Dios jinwá lojí. Jupj jatjampan nun, jucucuspan nun. Jupj nun jis Papay tsjun po'ó. Jupj pajal 'üsüs liji pjü jis lal. Jupj liji jyawca lots'ac'. Jyawca wa malalapan mpes. Jyawca wa 'üsüsapan mpes. Jüwú jive mpes se 'aya Dios 'üsüsapan mpes, malalapan mpes wa se 'aya jüwús. 46 La p'a quelel la nusejay nun, mpes nun quelel la sojí wa yupj. Yupj ma quelel la nusejay nun, nun ma wa quelel la sojí yupj. Dios ma ca mveles nun 'üsüs way lojí nun nin lojí mpes. Malala lajay ne nin p'iyá lajay. 47 Nun 'üsüs way welé nun sejamicapan jis lal ca nacj. Ma quelel 'üsüs welé p'a wa jis lal ca nacj. Nun nin p'iyá lojí, nun más 'üsüs tulucj p'a jis lal. Ne nin p'iyá lajay Dios ma japon. 48 Nin mpes najas pajal 'üsüs lojí nun, nun jis Papay Dios 'üsüs liji jinwá", nin tjevele Jesús.

6

Nun 'üsüs lojí na, Dios ca nucus. Nun ma ca jisas nsem la p'a ca nucucj.

1 Jesús tjevele wa yupj jis lal: "Nepénowa jisas la p'a wa yola yupj 'üsüs. Nin mpes 'üsüs lajay la p'a jis la nuc. 'In tjajama ma la müjí niná. Niná lojí na,

nun Nupopay tsjun po'o ma ca mveles nun 'üsüs la tjüj. ² Nin mpes najas ma mvelé nun p'a lal nun t'emel 'oyá t'emel cjuwá. T'emel 'oyá na, lyájasa jinwá la müj. Nepénowa jisas pjü way jus nlayecj yupj 'üsüs lajay, mpes pjü jis walap'a'á ja'ayapj, judiopan 'a si mulú nt'a, jümücj nt'a 'ots'ipj. Jisas la p'a wa ca mvelecj yupj 'üsüs. Yupj ma t'üc' way quelel lajay t'emel cjuwá. T'üc' way gente p'in javelepj yupj 'üsüs. Dios ma ca nin mveles. ³ Ma ca nin la müj nun. Nun 'oyá na cjuwá jilal, lyájasa jinwá ma'ayá. Ma pjaní lal tjowelé nun 'oyá. ⁴ La p'a wa ma ca jus nlayecj nun tja'ayá. Nupopay Dios p'in ca nucus. Jupj pjü way nyuca nun ma welé. Jupj ca mveles nun pajal 'üsüs way la tjüj.

⁵ "Nepénowa javelepj Dios lal, newa nin ma lajay Dios jos jinwá. Jisas la p'a januc yupj Dios lal javelepj. Nin mpes jyünsünüñ judiopan 'a si mulú nt'a, pülücj jil nt'a jyünsünüñ wa, ne'aj javelepj Dios lal. Niná nin lajay, ma t'üc' way 'üsüs. Napj t'üc' way velé. Gente p'in ca mvelecj yupj 'üsüs. Dios lovin ma ca mveles yupj 'üsüs. Nun Dios lal welé na, ma ca la müj yupj lajay jinwá. ⁶ Nun Dios lal welé na, ma ca p'a lal mvelé jupj lal ca mvelé. Wama lowa nun jis wa mo'ó. Jun t'o'nó jun vilicj. Nun jis wa mo'ó ca mvelé Nupopay Dios lal, la p'a ma januc nt'a. Nupopay pjü nyuca nun pjü lojí la p'a wa ma januc nt'a. Jupj ca mveles nun pajal 'üsüs way la tjüj nun.

⁷ "Judiopan tulucj ma sin 'yüsa Dios po'ó. Yupj javelepj Dios lal, ma 'üsüs way yola jinwá javelepj. Nin mpes nin p'iyá pajal pülücj javelepj Dios lal. Yupj yola pajal la pülücj javelepj mpes, Dios ca mpjacam. Po ma tjowelé yupj jinwá, nun Dios lal welé na. ⁸ Po ma yupj jinwá la müj nun. Nun la moná secj p'in, Nupopay Dios selé tsjan nujos. ⁹ Ninana jin p'iyá tjowelé nun: 'Qjuis Papay, tsjun po'o püt'.

Po qjuisas pjü ca mvelecj jipj pajal 'üsüs. Jipj p'in 'üsüs pjü jis lal.

¹⁰ Qjuisas leñ way Jepa nsem jipj pjü jis lal.

Tsjun po'o patja lajay jipj jyas jinwá.

Qjuisas wa ca nin nsem nosis casá.

¹¹ Qjuisas wa qjuisé 'an qjuis la las yacjaj.

¹² Malala nyuca la tjijicj, qjuisas perdonar la qjuisejay.

Nin p'iyá perdonar lis tjijicj la p'a, malala la qjuis tjajay cupj.

¹³ Qjuis capj tjep'ya'sa wa ma ca quelel malala la mijicj.

Qjuis capj tjep'ya'sa diablo ma ca malala la qjuis mijis.

Jipj p'in Jepa. Jipj pajal püné.

'Üsüs way p'in la veles jipj 'üsüs.

Nin ca nsem lovin. Qjuisas ca nin nsem.' "

Nin tjevele Jesús, cupj ca nin mvelecj Dios lal.

¹⁴ Jupj tjevele wa: "Nun ca perdonar la müj la p'a, yupj malala la tjajay na nun jis lal. Nin mpes 'üsüs la veles niná Dios lal. Nun perdonar lojí yupj, Nupopay Dios ca perdonar la mijis wa nun malala la tjüj. ¹⁵ Nun ma quelel perdonar lojí yupj, Nupopay Dios ma ca perdonar la nu mijis wa nun", nin tjevele Jesús.

Jesús niswa tjevele cupj ca 'üsüs la mijicj Dios mpes. Ma ca qjuisas la p'a ca nucuj.

¹⁶ Jesús tjevele wa niná: "Nepénowa ma jalá nenyawá, Dios lal quelel javelepj mpes. Newa ma lajay Dios jos jinwá. Yupj jisas la p'a ca jus nlayecj yupj ma jalá. Jisas wa la p'a yola yupj 'üsüs, ma jalá mpes. Nin mpes ma

'yas'üñ, ma wa sey jacjoy. Niná p'in lajay, ma 'üsüs way yupj. Napj t'üc' way velé. Gente p'in ca mvelecj yupj 'üsüs way. Dios lovin ma ca mveles yupj 'üsüs way. Po ma la müjí yupj lajay jinwá. Nun ma lojá na, po ma nuwola je nu tapalas nun. ¹⁷ Nun ma lojá na, ca nusey ncjoyé wa, ca nuwola mpa'í wa. ¹⁸ La p'a ma ca jus nlayecj nun ma lojá. Nupopay Dios p'in ca jus nlayes. Jupj pjü way nyuca la p'a ma januc. Jupj ca nucus nun nin la tjüjí lyájasa way jin, ca mveles nun pajal 'üsüs la tjüjí", nin tjevele Jesús.

Dios p'in nujos nsem. Ma nujos nsem t'emel.
(Lucas 12.33-34)

¹⁹ Jesús tjevele wa niná yupj jis lal: "Ma nujisas nsem pülücj nta'á nosis casá. Nun to'á nosis casá calatsa nlajas ca nacj. 'Ücj wa la majas. Pequepan ca jun ncjoltsecj, ca wama mal la pecj ca nacj. ²⁰ Nin mpes más 'ücj 'üsüs lojí nun jis t'emel lal, Dios jos jinwá. Niná lojí, ca pajal pülücj nta'á Dios pü'ü nt'a. Ne'aj ma jalá calatsas. Ne'aj ma ca majas. Ne'aj ma wama jil ne'aj la pecj. ²¹ Más 'ücj pülücj to'á Dios pü'ü nt'a. Nun pülücj to'á nt'a, ne'aj pajal 'üsüs ca nsem nun jis lal.

²² "Nun jis jun jaw jinwá nun jis p'üy mpes. Nun jis jun 'üsüs, jas tüpwes 'üsüs way nucu. Nin p'iyá nun nusin 'yüsa na Dios mpes. ²³ Nun jis jun malala, jas tüpwes ma nucu. Pajal te toñca p'in, ma nucu mpes. Nin p'iyá nun ma nusin 'yüsa na Dios mpes.

²⁴ "Nun ma polel lojí Dios jyü'ta jinwá, nun pajal t'emel nujos. Nin p'iyá mozo ma polel tsji' liji niyom mat'e mpes nin jawas p'in. Mozo ma ca quelel t'üc' la mijis jupj patrón pjaní tjijyü'ta jinwá. Ma'ajapj tjijyü'ta jin ca quelel la mijis ca nacj. Nenéyawa ca cus ncoñcos mwalá way p'in. Ma ca jos ma'ajapj. Nin p'iyá nun ma polel pajal nin nujola t'emel mpes, Dios mpes tsji' lojí na.

²⁵ "Nin mpes nin velé, po ma pajal nin nujola t'as tsjan ca nlajá, tsjan ca müsiqué wa 'ücj la püt'üs. Po ma pajal nin nujola t'as tsjan nusin nqui'pá nun jis pülül, nusin 'yawa. Dios la tjiji nu la püt'üs. Jupj ca nu ma'ayas wa nu la las. Dios la tjiji nun jis p'üy. Jupj nu ma'ayas wa ca pülül. ²⁶ Tjunucú tsipyaya. Yupj ma jasin. Velañ ma jacutj. Ma jat' ja'onsopj chiquero mo'ó. Dios se 'aya jis la las. Jupj Nupopay tsjun po'ó. Nin mpes solejé Dios ca nu ma'ayas wa nujos jin. Nun más 'üsüs way tsipyaya jilal. ²⁷ ¿Ncu nun más 'in püs ca mpatjaqué, nin nujola mpes p'in? Nin tulucj.

²⁸ "¿Tsjan mpes pajal nujola nupülül mpes? Tjunucú wa ts'utus witjacj. 'Üsüs way yustapj lejer, si t'ünü wa. Yupj ma tsji' lajay. Ma wa sa lul. ²⁹ Nawa nin, tsjutsj ts'ituju más 'üsüs yustapj Salomón jas quip lal. Salomón jepa püné waytsja. Jas quip pülücj jaylactsja. 'Üsüs justa jas tücü'pe. ³⁰ Dios liji pajal 'üsüs yustapj tsjutsjum. Tsjutsj lejer ca nacj yacaj. Ya pwe ca nacj. Nun más 'üsüs tsjutsjum jis lal. Nin mpes ca jus nlayé Dios ca nu ma'ayas wa nusin quip. Nun 'ots'ots' way p'in poné Dios lal. ³¹ Nin mpes nin velé, po ma nin nujola t'as. Ma ca mvelé: ¿Tsjan ca nlajacj? ¿Tsjan ca müsiqecj? ¿Tsjan mpes ca quisin nqui'pacj? ³² Dios ma jisas nin yola 'oyñ nyuca cüta'acj pjü way yupj jisas. Po ma yupj jinwá nujos t'as. Nupopay Dios selé nujisas niná. ³³ Ninana p'in nujos t'as: nujos t'as nun ca nin la müjí Dios jyü'tá. Nujos t'as ca pjü mponé jupj lal. Nujos t'as ca 'üsüs way la müjí jupj jos jin. Nin lojí, Dios ca nu ma'ayas wa pjü way nun nujos. ³⁴ Nin mpes po ma nujola t'as tsjan ca mpalas yayá. Yaya tjejyawca na 'ücj ca nin jele. Yacaj malala pyala mpes p'in ca nin jele yacaj. Ma nujola nsem p'a jawasa pyalá", nin tjevele Jesús.

7

Po ma tjowelé la p'a malala.
(Lucas 6.37-38, 41-42)

¹ Jesús tjevele wa: “Po ma tjowelé la p'a malala. Nun welé wa la p'a malala, Dios ca mveles wa malala nun. ² Nin ca nsem, nun la p'a po'o welé jinwá, nin jinwá ca mveles Dios nun po'ó. Nun nujola jin p'iyá, nin p'in ca mveles Dios nun jis lal ncu t'üc' la tjüjíná.

³”¿Tsjan pjucj jele jetjam malala liji, ma nin jele más malala lejay jipj jupj lal? Nin p'iyá niná tsjan tsjicj way jetjam junma tjeയാca nyuc; yo püné jipj jinma tjeയാca ma nyuc. ⁴ Jetjam lal velen: ‘Natjam, ca ma'ayan tsjan tsjicj way jinma tjeയാca pje'á li ts'i'. Jipj ma nyuc yo püné jipj jin mo'ó. Nin p'iyá lejay jipj. ⁵ Jipj pajal malala, niná nin lejay na. Jipj malala wa, la p'a malala jinwá. Mya 'üsüs ca jipj. Po ma malala la mijin quinam, püna la tjeയാ jinwá. Niná la tjeയാ na, ca jus nlayen 'oyñ nyuca ca cus mp'a'san la p'a wa”, nin tjevele jupj.

⁶ Jesús tjevele nepénowa la pjüts'ünpan Dios lal. Tjevele cupj ma ca mvelecj yupj jis lal Dios tjevelá. Ma wa ca nin mvelecj ts'a 'inpan jis lal. Yupj tsjiyó jinwá, tjevele. Malana jinwá yupj, tjevele jupj. Nun 'üsüs welé na, la mpjüts'ünücj ca la p'in. Pajal ts'i mi'inacj ca nun tjowelé mpes, tjevele Jesús.

Newa la moná Dios lal.
(Lucas 11.9-13; 6.31)

⁷ Jesús tjevele wa: “Newa la moná Dios lal nun, ne jupj ca nu ma'ayas nun la tjomoná. Ma leñ way nusé 'aya, newa la moná, ne jupj ca nu ma'ayas nun la tjomoná. Nun nujos Dios ca nucopj mp'a'sas, newa la moná Dios lal. Newa lo moná na, jupj ca nin la mijis. ⁸ Nun lo moná Dios lal, nin ca nt'anqué. Nun lovin p'in lo moná, jupj ca nu ma'ayas. Nun newa lo moná Dios ca nucopj mp'a'sas, jupj ca nin la mijis nun mpes.

⁹”Nun ca jus nlayé niná. Nun popa pjaní jupj popa tsjicj ve le moná na, ma pe ca ma'ayas jupj. ¹⁰ Cjul le moná na, ma ca ma'ayas lotsjim. ¹¹ Nunpan malalapan, mop'in solejé 'oyñ nyuca 'üsüs jis ma'ayá nun sin popa tsjictjacj. Nun jis Papay tsjun po'ó, 'üsüs way jupj, malala tulucj. Nin mpes ca jus nlayé jupj ca ma'ayas 'üsüs p'in, jupj lal la mon mpes.

¹²”Nujisas ca la p'a 'üsüs la mijicj nun mpes. Lovin niná p'iyá la müjij yupj mpes. Ninana Moisés püna tepyaca. Niná profetapan püna tapac wa ncupj ca nin la mijicj”, nin tjevele Jesús.

'In tjajama ca la müjij Dios jos jin.
(Lucas 13.24)

¹³ Jesús tjevele wa yupj jis lal: “Nin p'in la müjij napj velé jinwá. Niná napj velé jun vilicj la'í way jinwá, 'ücj la winin la püt'üs Dios lal. Costa tulucj 'awa püné nt'a la winin. Jun vilicj la püné jinwá ne'aj la winin. Jümücj pajal la püné jinwá. Pülücj jil ne'aj, pajal malala se palá nt'a. ¹⁴ Nin tulucj Dios lal patja mpes. Jun vilicj tsjicj way jinwá ne'aj la winin, Dios lal la püt'üs. Jümücj la'í way jinwá. Pjaní way p'in jus nlayecj 'oyñ nyuca la mijicj, mpatjam Dios lal.”

Ca 'ücj wa jus nlayé pjacj liji Dios jos jinwá.
(Lucas 6.43-44)

¹⁵ Jesús tjevele wa niná: “In tjajama. Nepénowa la tsuwil. Yupj javelepj Dios mpes javelepj. Dios mpes javelepj tulucj nepenowá. 'Üsüs jin javelepj

yupj ca nadj, Dios po'o japon jinwá. Malala p'in yupj. Nun nuts'a'á jisas la p'in. Ts'isiñ yupj pajal, coyote jinwá. ¹⁶ Nun 'ücj wa jus nlayé ncu t'üc' way javelepj Dios mpes. Yupj lajay mpes ca jus nlayé. Nun nucu na wolas velañ, nun jus nlayé ncu 'ücj lo las jupj wolas. Nun solejé jül ma 'anpüpj vyala. Tunun mwicj ma higo vyala jupj. ¹⁷ Jupj wolas 'ücj lo las, lovin nin p'iyá 'üsüs jupj. Jupj wolas ma polel lo las, lovin nin p'iyá malala jupj. ¹⁸ Jupj wolas 'ücj lo las, ma ca wolas malala mvalas. Jupj wolas malala, ma ca nepénowa 'ücj lo las mvalas jupj. ¹⁹ Wolas ma polel lo las, nt'üjü, ca 'awa mo'o la nts'iyá. Nin lovin. ²⁰ Nin p'iyá niná noyomes jis lal. Nun 'ücj wa ca nucu, ca jus nlayé ncu t'üc' way javelepj Dios mpes. Yupj lajay mpes p'in ca jus nlayé.

²¹ "Javelepj mpes p'in ma solejé ncu 'üsüs yupj. Nepénowa javelepj napj yupj jis Jepa Püné —tjevele jupj—. Newa nin, Dios yupj jis Jepa tulucj. Dios jos jin lajay, yupj p'in Dios si jütüta popa se palá. Dios napj Mpayay tsjun po'ó. ²² Ts'ac' p'a wa napj ca mvelé pjacj 'üsüs, ca mvelé wa pjacj malala. Nin jawas ca pülücj way mvelecj napj lal: 'Jipj p'iyá cupj gjuis Jepa. Cupj jipj mpes tsji' la tjijicj. Tjevelecj Dios mpes jipj jyas jinwá. Tjijyü'tücj tjil lapanenpan gente jisas mpe. Pajal 'üsüs la tjijicj wa, gente p'in ma polel lajay jinwá. Ninana la tjijicj la p'a ca nucucj, ca sin mü'üsüs Dios pajal püné. Pjü way la tjijicj jipj mpes.' Nin ca mvelecj nepenowá. Newa ma la tjajay Dios jos jinwá. ²³ Mpes nin javelepj na, napj tülü way ca mvelé yupj jis lal: 'Nun lovin ma ncapi tocoñicó. Lowa napj mpe. Nun pjü way malala nyuca lojí.' Nin ca mvelé yupj jis lal.

²⁴ "Nepénowa tjepjyacañ napj tjevelé, ne nin lajay napj tjevelé jin. Yom 'üsüs jas tjijyünsa wosis jin p'iyá yupj. 'Üsüs p'in jólatsja jupj. Pajal campwila tsjomis tyoca mwalá way p'in, pwen já'asa na tyoca nas. ²⁵ T'üc' wo jas tjijyünsa na, pajal püné tjive. 'Üsü püné t'yüna wa. Pajal yümücj way jas tjelyapjünü lüpjü 'ots'ipj jupj wo nt'a. Newa ma tyüla wosis, tsjomis campwila toñca mpes, pwen já'asa nas. Nin p'iyá napj jyütütj jinwá lajay jis lal. Newa ca 'ücj mpatjam yupj. ²⁶ Nin tulucj la p'a jis lal. Yupj tjepjyacañ watsja napj tjevelé. Mop'in ma la tjajay napj tjevelé jin. P'a yom wo jas tjijyünsa jinwá yupj. Ma jola jintjsja, mpes jupj ma tyoca tsjomis. 'Amá casá jas tjijyünsa jupj la p'in. ²⁷ T'üc' wo jas tjijyünsa na, pajal yümücj tjive. 'Üsü t'yüna. Pajal lüpjü jas tjelyapjünü watsja ne'aj, jupj wo nt'a. Mpes tyüla wa wosis. Pajal yümücj pjac tyüla. Nin p'iyá ca malala jis mpalas yupj", nin tjevele Jesús.

²⁸ Jesús teczyawaja tjevele quínam jupj quelel véletsja. Jupj tjevele tjepjyacañ yólatsja jupj pajal 'üsüs sin tji'yüsa lis tjiji. ²⁹ Jesús Moisés popel sin 'yüsa lajay jin tuluctsja. 'Ücj jis la jütütj jinwá tjevele jupj.

8

Jesús pülücj way pajal 'üsüs la tjiji, gente ma polel lajay jin. Tji'yü'sa la tjiji jüp'üy tjamaja.

(Marcos 1.40-45; Lucas 5.12-16)

¹ Jesús teczyawaja sin 'yüsa lis tjiji na, tucuc' mpe palavin tjac'. Pajal pülücj jupj cjüil tjil. Quelel jiltsja Jesús lal. ² Yom pjaní Jesús nt'a tjac'. Tüic' jin tjá'asa Jesús wolap'a'á. Malala jostsja pajal. Jupj jüp'üy pajal tjamájatsja lovin. Palá tinca jüp'üy popé. Jupj tjevele Jesús lal:

—Nejepa, jipj polel ni 'ü'sa lejay. Jipj jyas na ca nin nsem.

³ Mpes Jesús pjwel la tepyacta, po la tje'yot'a yom malala jos. Tjevele:

—Najas. 'I tji'ü'süs quinam.

Ninana tjevele na, leñ way tji'yü'sa niná yomen. Jüp'üy 'üsüs way tepyala jupj. ⁴Yom tji'yü'sa na, Jesús tjevele jupj lal:

—Po ma tjevele la p'a lal quinam jipj 'i tji'ü'sa. Jutja sacerdote nt'a. Ca jis nucus. Jupj ca la mpalas ncu malala lo nuc p'yüy po'ó. Ca mveles 'üsüs quinam. Niná la tjejay na, Dios mpes ma'ayan, jipj 'i tji'ü'sa mpes. Pajal püna Moisés tjiyü'ta tsjan ca ma'ayacj, jis p'üy jis tji'yü'sa na. Jupj tjiyü'ta jin ca la mijin. Pjü la tjejay na, la p'a ca jus nlayecj jipj t'üc' way 'i tji'ü'sa quinam —nin tjevele Jesús.

Jesús cus tjep'ya'sa wa israelpan popa tulucj.
(Lucas 7.1-10)

⁵Capernaum nt'a tjemey Jesús. Ne'as tjemey na, jepa militar tjac' jupj nt'a. Jepa militar israelpan popa tulucsja.

Militar romano waysja. Jépatsja jupj niyom cien jis lal. Jupj tjac' na, la tjemyoná Jesús lal jupj ca mü'ü'süs la mijis jupj jomozo. ⁶Jupj tjevele:

—Namozo pajal lapj jos. Pü'ü p'in, ma polel 'utaná. Pajal nepé vyaja jupj.

⁷Jesús tjevele jupj lal:

—Napj p'iyá ca mis, mü'ü'süs la mejay jupj.

⁸Jepa militar tjevele Jesús lal:

—Pajal 'üsüs way jipj. Napj 'üsüs tulucj. Más 'ücj ma nawá mo'o cuy jipj. Más 'ücj jipj ca müjü'tün ca mü'ü'süs jupj la p'in. Napj selé jipj nin la tjejay na, ca mü'ü'süs jupj. ⁹Napj selé jipj 'ücj jyütütj. Nin p'iyá napj nejepa ni jütüta. Napj lejay jupj vele jin. Napj jyütütj wa niyom militar pajal pülücj. Pjaní lal velé jutja, mpes jama jupj. P'a lal velé was, mpes jac'. Namozo lal velé nin la mijis, mpes nin liji jupj —nin tjevele jepa militar.

¹⁰Jesús nin tjpajaca na, jupj jólatsja pajal 'üsüs tjevele jepa militar. Mpes Jesús tjevele jupj cjüil tjil jis lal:

—Pajal 'üsüs pyona jupj, jupj ne israelpan popa tulucj. Newa ma tjinyuc Israel mpe 'esepj pajal tepyona jupj jinwá. ¹¹Pülücj israelpan tulucj ca mpatjam wa Dios jyü'ta nt'a. Pjü jun ta'á mpe ca ncul. Ca majatjum, ca nlayacj Abraham lal, Isaac lal wa, Jacob lal wa. T'üc' way nin ca nsem. ¹²Dios jostsja pjü israelpan ca ne'aj mpatjam jupj jyü'ta nt'a, mop'in ma ca ne'aj mpatjam nepenowá. Israelpan pülücj ca pje'á lis ncoyes pajal püste nt'a. Ne'aj ca pajal la mpuyucj. Jis wis ca jas nqui'licj pajal nepé vyaja mpes —nin tjevele Jesús israelpan mpes.

¹³Jupj tjevele wa jepa militar lal:

—'Ücj la winin quinam. Jipj tepyon jinwá ca nsem.

Jesús nin tjevele na, tji'yü'satsja jepa militar jomozo.

Jesús pajal pülücj jis tji'yü'sa lis tjiji malala jisas.
(Marcos 1.29-34; Lucas 4.38-41)

¹⁴Pedro wo nt'a tjemey Jesús. Jesús wama tjemey jupj wo mo'ó, jus tjinyuca Pedro pwisam. Pü'ütsja jupj, malala jostsja mpes. Si 'áwatsja jupj. ¹⁵Jesús jupj mos po la tje'yot'a. Po la tje'yot'a na, tji'yü'sa jupj. Leñ way jas tjiiyünsa. Tje'yaya Jesús la las. 'Üsüs tji'yü'sa quinam.

¹⁶T'yaja na, la p'a wa malala jisas tucuman Jesús nt'a. Lapanenpan pájtatsja yupj jisas mo'ó. Jupj pje'á sin tjejyama lapanenpan. Tjil yupj jupj tjevele mpes p'in. Pjü malala jisas jis tji'yü'sa lis tjiji. ¹⁷Nin la tjiji mpes, t'üc' la tjiji Isaías tjevelá pajal püna. Isaías profétatsja jupj. Dios mpes tjevele. Niná Isaías

tjvelá Jesús mpes: “Jupj qjuis tji'yü'sa la qjuis tjiji cupj, malala qjuisastsja mpes. Jupj p'iyá 'aplijíatsja cupj 'aplijíatsja mpes.”

Jesús tjevele 'onin la qjuijim cus la coñ jupj.
(Lucas 9.57-62)

¹⁸ Jesús yus tjinyuca pajal pülücj 'a jis tjimyula jupj nt'a. Mpes jupj discipulopan jis tjijyü'ta ca mal 'üsü na'aj po'ó. ¹⁹ Custjay ma tjil na, yom p'a wa wa tjac' Jesús nt'a. Moisés popel sin 'yüsa lajay pópatsja jupj. Jupj tjevele Jesús lal:

—Gente sin 'yüsa lejay jipj. Napj ca cyapj ncoñ jun ta'á jipj quelel jay nt'a.

²⁰ Jesús tjevele costa way cus la coñ jupj. Tjevele:

—Gato selván yupj jis jomwen jul jinañ, tsipyaya yupj jis tsintsil jatatj wa. Nin tulucj napj lal. Napj nawá cjuwá. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá —nin tjevele Jesús.

²¹ P'a wa yom Jesús discipulo watsja. Jupj tjevele Jesús lal jupj quelel se cóncatsja jupj p'a jyawca na.

—Ntje'aya la nuc mpa'is mpapay p'in. Tepe'e na, ca cyapj ncoñ —tjevele jupj.

²² Jesús tjevele ma polel li nucú cus la coñ. Tjevele:

—Ncapj tecyõca quínam. La p'a wa 'ücj 'amá jis la toc jis pülücj tepe'e na. Yupj p'iyá tecya'liñ jinwá, yupj Dios lal ma japon mpes —tjevele Jesús.

Jesús tjijyü'ta lüpjü, 'üsü püné 'ots'ipj.
(Marcos 4.35-41; Lucas 8.22-25)

²³ Jesús barco mo'o wama tjemey. Jupj discipulopan wama tjil wa. 'Üsü na'aj po'o jil watsja yupj. Pajal la pünetsja 'üsü, pajal campwila watsja. ²⁴ Leñ way pajal jas tjelyapjñü lüpjüs 'üsü püné nt'a. 'Üsü pajal la tjepjetpjets'é. 'Üsü barco wama tjemey, quelel pít'atsja barcas. Jesús nasa tjejá. Newa tjejyatsja jupj. ²⁵ Mpes jupj discipulopan jupj nt'a tjil, jas tiquilquil, ne jola tepyala. Tjowelepj:

—Qjuis capj tjep'ya'sa, qjuis Jepa. Qjuis qjues nt'ancam.

²⁶ Jesús tjevele yupj jis lal:

—'Ots'ots' way p'in poné nun napj lal. ¿Tsjan mpes locj jeyá? —tjevele.

Jas nisa jupj. Cus tjeve'le lüpjü, cus tjeve'le wa 'üsü. Mpes lüpjü 'üt'ün nasa tepyala. 'Üsü 'üt'ün nasa wa. ²⁷ Niyom yólatsja jupj pajal 'üsü la tjiji, pajal püné jupj. Yuwá tjowelepj: “¡T'üc' way yom niná pasal püné way! 'Ücj si jütüta lüpjü, 'üsü 'ots'ipj, ne nin lajay wa jupj jyü'ta jin.”

Jesús pje'á sin tjejyama lapanenpan.
(Marcos 5.1-20; Lucas 8.26-39)

²⁸ Ne'as tjemey 'üsü na'aj po'ó. Jesús tjemey nt'a Gadara lotsja. Ne'as tjemey na, niyom mat'e tjiquil la nyüjüsñ jupj. Panteón mpe tjiquil yupj ne'aj. Janucun waytsja yupj, nin p'in lapanenpan jisas mo'o tapatja yupj. Pajal ts'a 'intsja yupj, mpes la p'a wa ma polel jiltsja ne'aj, yupj tjelyawuñ nt'a. ²⁹ Yupj Jesús jus tjunuc na, pajal yümücj la tupuyupj:

—¿Tsjan mpes tjacuy quínam cupj nt'a? Jipj Dios Jatjam. ¿Ncu ca malala la qjuis mijin? Nin jawas jyawca tulucj nin la mijin mpes —nin tjowelepj yupj Jesús lal.

³⁰ Ne'aj way p'in 'in malana pajal pülücj tjelyawuñ, jalatsja ne'aj.

³¹ Lapanenpan pajal la tjomon Jesús lal:

—Jipj ca müjü'tün ca nlaca ncupj ca nacj. Qjuisas jyütütj ca nlaca malana jisas mo'ó.

³² Jesús tjevele lapanenpan jis lal:

—Lowa nepé.

Mpes pje'á tjil niyom jisas mpe. Malana jisas mo'o tjil. Jisas mo'o tjil na, malana pjü ts'equeneri neven palavin, 'üsü püné mo'o tjil yupj. Jis gjues t'anca, tecya'liñ pjü.

³³ Niyom malana jajamapj tjunuc nin tepyalá, ts'equeneri yupj pülücj patja nt'a. Pjü tjowelepj Jesús la tjijá. Niyom po'o tjowelepj wa, yupj ne lapanenpan jisas mo'o tapatja püna p'in. ³⁴ Mpes pjü way tjiquil la nyüjüsün Jesús. Pues pjü way pülücj patja mpe tjiquil. Jus tjunuc na, pajal la tjomon Jesús lal jupj ca mim yupj mpe.

9

Jesús tji'yü'sa la tjiji ma polel 'utaná.
(*Marcos 2.1-12; Lucas 5.17-26*)

¹ Jesús niswa wama tjemey barco mo'ó. 'Üsü na'aj po'o tjemey jupj, püna tüp'ü nt'a. ² Ne'as tjemey na, niyom nepenowá tjiquil jupj nt'a. Malala jos tucaman hamaca lal. Malala jos ma polel 'utanatsja. Yupj topon Jesús 'ücj la gjujijis lo 'ü'süs jupj. Jesús jus nleya yupj topon, ne jupj tjevele malala jos lal: —Ma nin jele t'as. Jin tjiyocj wa ca nsem. Napj perdonar la 'ejay malala la tjejay Dios lal. Ma nin nola quinam.

³ Ne'aj játjatsja noyomes Moisés popel sin 'yüsa lajay. Yupj ma jisastsja Jesús tjevelá. Yupj yólatsja Jesús tjevele pajal malala. Dios p'in 'ücj nin vele, yólatsja.

⁴ Jesús seletsja nin yólatsja yupj. Jupj tjevele yupj jis lal:

—¿Tsjan mpes pajal malala nyuca nujola nun? ⁵ Napj 'ücj velé: 'Napj perdonar la 'ejay jipj malala la tjejay Dios lal'. Napj 'ücj wa velé: 'Jin tjiyyünsa, mim'. ¿Cana más 'in costa la veles? ⁶ Nin p'iyá ca mvelé wa malala jos lal, mpes nun ca jus nlayé napj 'ücj perdonar lejay nosis nt'a. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá —nin tjevele Jesús.

Jupj tjevele wa malala jos lal:

—Jin tjiyyünsa. Jipj hamaca nt'ya, nt'an. Ca mim wya nt'a.

⁷ Leñ way jas nisa malala jos. 'Ücj jostsja quinam. Tjemey wo nt'a. ⁸ Pülücj way tjunuc niná nin tepyalá. Tjunuc na pajal 'üsüs yola tepyala Jesús la tjiji mpes. Nin mpes 'üsüs tjowelepj Dios po'ó. Dios tje'yaya yom pjaní 'ücj la tjiji niná, tjowelepj yupj.

Jesús jostsja Mateo ca cus ncoñcos jupj.
(*Marcos 2.13-17; Lucas 5.27-32*)

⁹ Jesús tjemey nepé. Jupj jámatsja na, jupj tjinyuca yomen. Yom niná impuesto jaylacj t'e'encatsja jepa mpes. Wa nt'a t'emel t'e'encatsja nt'a já'asatsja jupj. Niná yom Mateo lotsja jupj. Jesús tjevele jupj lal: "Ncapj tecyoñca jipj. Najas ncapj cyoñ lovin." Leñ way jas tjiyyünsa Mateo, cus tecyoñca jupj.

¹⁰ Locopyaya Jesús Mateo wo nt'a já'asatsja. Ne'aj lyáatsja t'awaná jupj discipulopan jis lal. Ne'aj tjiquil wa, tjalá watsja niyom pülücj. Nepénowa impuesto jata'epj tapatja Mateo jinwá. Yupj pequeñtsja püna p'in. P'a witjacj ma t'üc' la tjejay Moisés popel tjiyyü'ta jinwá. ¹¹ Fariseopan tjunuc Jesús já'asatsja yupj jis lal, lyaja watsja yupj jis lal. Mpes yupj jis la tjü'üy Jesús discipulopan jis lal:

—¿Tsjan mpes lyaja nujepa impuesto jata'epj jis lal, malala lajay jis lal wa?

¹² Jesús tjapjaca yupj jis la tjü'üy. Mpes jupj tjevele yupj jis lal jupj quelel se p'á'satsja malala lajay. Tjevele:

—Ücj jisas ma jisas la p'a si ts'ucú. Malala jisas p'in jisas niná. Napj si ts'uc jinwá lejay malala lajay jis lal, ne yupj ca cü'ü'süs quinquam. ¹³ Nun ma nusin 'yüsa tsjan jos Dios. Dios tjevele jupj Popel mo'ó: 'Napj najas la p'a quelel la soji nun. Najas jis capj mp'a'sá la p'a wa. Niná loji más 'üsüs Dios mpes 'oyá lal.' Lowa nun, nusin tjü'üsüs tsjan mpes nin tjevele Dios. Napj niná nin lejay Dios jos jinwá. Napj tjacuwis la veles malala lajay jis lal. Napj velé yupj jis lal Dios jos yupj 'aplijila nsem malala nyuca la tjajay mpes. Dios jos 'üsüs la mijicj quinquam jupj jos jinwá. La p'a wa 'üsüs lajay Dios jos jin. Niná napj ma velé yupj jis lal —nin tjevele Jesús.

Jesús discipulopan p'a casá lajay püna tapatja jis lal.

(Marcos 2.18-22; Lucas 5.33-39)

¹⁴ Locopyaya Juan discipulopan tjiquil Jesús nt'a. Juan bautizar liji watsja püna. Jupj discipulopan tjowelepj Jesús lal:

—Nenéyawa ma lyajacj cupj, quelel velecj p'in Dios lal. Nin p'iyá fariseopan ma jalá wa neneyawá, quelel javelepj p'in Dios lal. ¿Tsjan mpes ma nin lajay jipj discipulopan, Dios lal la veles?

¹⁵ Jesús tjevele jupj discipulopan ma nin lajaytsja custjay. P'a jyawca na ca nin la mijicj. Ninana tjevelá:

—Nin jawas yom judío woya na, jupj jomicapan jiquil wa cus la coñ jupj. Pajal 'ücj jisas jatja; ma la puyupj yupj. Nin p'iyá napj discipulopan jis lal. Napj yupj jis lal 'os. 'Ücj javelepj napj lal. Nin mpes 'ücj jisas jatja yupj. 'Ücj yupj jalá. P'a jyawca na, p'a casá ca nsem. La p'a ca ncul, ca ma tjililiri. Leñ ca nsem napj. Nin tepyala na, napj discipulopan ma ca nlayacj neneyawá, ca mvelecj p'in Dios lal —nin tjevele Jesús.

¹⁶ Jupj tjevele wa jupj lal japon ma polel nin p'iyá jis la jay püna tapatja la tjajay jinwá.

—Nin p'iyá ma polel jul sa lul jis pülül pül pülül seyasa mpes —tjevele—. Nin lajay na, pülül seyasa la í pyala. Mpes pülül pül way ca la ntsü'üm, ca püné way la jul nsem. ¹⁷ Nin p'iyá wa, judiopian uva 'üsü seyasa jatatj na. Uva 'üsü seyasa ma ca mo'o nt'ucj pjoloc' pül way mo'ó. Nin lajay niná, pjoloc' pül ca mpjoltem 'üsü myolca mpes. Tjopjolta na, uva 'üsü ca jus ncocom. Malala ca mpalas wa pjoloc'. Nin mpes ma lajay niná. Uva 'üsü seyasa jatatj na, pjoloc' seyasa mo'ó ca nt'ucj. Nin mpes ma ca malala mpalas uva 'üsü, ma wa ca malala mpalas pjoloc' —nin tjevele Jesús.

Jesús jas tjiyünsa tepe'á. Niswa tüpü'ü la tjiji jupj. Nin wa tji'yü'sa la tjiji wa quepj malala jos.

(Marcos 5.21-43; Lucas 8.40-56)

¹⁸ Jesús newa véletsja na yupj jis lal, yom p'a wa tjac' yupj nt'a. Yom niná jepapan pópatsja judiopian 'a si mulú nt'a. Tjac' Jesús wolap'a'á, tüic' jin toñcatsja. Yom niná tjevele:

—Ncucus yas way tepe'e. Was nawá nt'a. Najas po la mo'ot'en ncucus, ca jupj mpü'üm.

¹⁹ Ques Jesús tjemey jupj lal. Jesús discipulopan tjil wa Jesús lal. ²⁰ Jiltsja na, quepj pianí Jesús cjüil tjac'. Quepj niná po la tje'yot'a Jesús jas quip, tsjan po velañ mpes. Malala jostsja, ne nin la tjiji jupj. Año dóceya newa 'os tepyálsja, ma tji'yü'sa. ²¹ Jupj jólatsja: "Jesús jas quip po le 'otj p'in, ma

'ü'süs ca napj". ²² Jupj po la tje'yot'a na, Jesús la nujuya, jus tjinyuca quepan. Tjevele jupj lal:

—Ma nin jele t'as, Ncucus. Jipj tepyon napj polel 'i 'ü'sa lejay, nin mpes 'i tjü'ü'sa jipj.

Jesús nin tjevele na, tji'yü'sa quepan.

²³ Locopyaya Jesús judiopian jis jepa wo nt'a tjemey, jupj jámatsja nt'a. Nasa pülücj 'a jis tjimyula jupj wo nt'a, jupj jucucus tepe'e mpes. Nepénowa jis flauta la tjujus. Nepénowa pajal yümücj la tupuyupj. Jesús yus tjinyuca, ²⁴ tjevele:

—Lowa, nun pjü way. Tsjicj tepe'e tulucj. Tjejyá p'in.

Jesús seletsja jupj ca 'yü'sa la mijis, mpes nin tjevele. Yupj ma topon. Tjuwi'itn p'in. ²⁵ Jesús pjü pje'á sin tjejyama. Tjil na, tsjicj tüpü'ü nt'a tjemey, mos ntjüi'le jupj. Nin la tjiji na, jas tjijyünsa tepe'á. Nyucunutsja jupj quinam. ²⁶ Ne'aj way tapatjá pjü jis wala tjowelepj ninana tepyalá. Mpes pjü ne'aj jus nlay Jesús la tjiji niná.

Yun tulucj jis tji'yü'sa lis tjiji Jesús.

²⁷ Jesús judiopian jis jepa wo mpe tjemey quinam. Tjemey na, niyom mat'e cjuil tjil wa. Manas yun tuluctsja yupj. Yupj la tupuyupj:

—Qjuis capj tjep'ya'sa. Jipj niná Yomen Dios jas tjejyama qjuis capj la p'acj. Jipj David popa p'iyá, locopyaya tüpüt' —nin tjowelepj yupj.

²⁸ Jesús wama tjemey na, niyom yun tulucj wama tjil wa. Yupj tjiquil Jesús nt'a. Jupj jis la tji'yüya:

—¿Ncu poné nun napj polel nu 'yü'sa lejay nuyun?

—Nin pyonecj —tjowelepj yupj.

²⁹ Jesús jis yun po la tje'yot'a. Tjevele:

—Nun poné jinwá nsem.

³⁰ Leñ way 'ücj januctsja yupj, jis tji'yü'sa. Locopyaya Jesús tülü way jis tjijyü'ta ma nin mvelecj 'oyñ nyuca jis tji'yü'sa yupj. ³¹ Mop'in ma la tjajay Jesús tjevele jinwá. Tjil na, pjü jis lal tjowelepj niná Jesús la tjiji yupj mpes. Mpes pjü ne'aj way p'in tapatja, pjü tjepjyacañ niná tepyalá.

Jesús tji'yü'sa la tjiji ma polel véletsja.

³² Noyomes püna yun tuluctsja pje'á tjil na, la p'a wa noyomes tjiquil wa Jesús nt'a. Yom ma polel vele lal tjiquiltsja yupj. Lapanen pü'ütsja jupj jos mo'ó. Nin mpes ma polel véletsja. ³³ Jesús pje'á jas tjejyama lapanen. Nin la tjiji na, 'ücj véletsja yomen. La p'a wa tjepjyacañ niná tepyalá. Tjepjyacañ na, yupj yólatsja Jesús pajal 'üsüs la tjiji. Tjowelepj: “Lovin ma tjinyucuctsja niná Israel mo'ó”.

³⁴ Nawa fariseopan ma 'üsüs tjowelepj Jesús po'ó. Yupj javeleptsja: “Lapanenpan jis jepa se p'a'sa Jesús. Nin mpes 'ücj pje'á sin jyama lapanenpan.”

Jesús pajal jólatsja gente malala jis tepyala mpes.

³⁵ Jesús jun ta'á tjuwine Galilea mo'ó. Pjaní pjaní tjemey pülücj patja nt'a, pjaní way p'in patja nt'a 'ots'ipj. Jupj tjemey nt'a sin tji'yüsa lis tjiji lovin judiopian 'a jis tjimyula nt'a. Pjü jis wala tjevele pajal 'üsüs tepyala Dios mpes. Tjevele quina ca jis müjü'tüs Dios. La talata malala jos, jupj tji'yü'sa la tjiji wa. Pajal sin napna jin jisastsja jis tji'yü'sa lis tjiji wa pjü. ³⁶ Jupj gente pülücj yus tjinyuca na, pajal jólatsja yupj mpes. Oveja yusapj jinwá yupj, jólatsja Jesús. Leñtsja pjacj jis cüjamas. Lapj nyuca yólatsja yupj lovin. Ma polel jis capj tjep'ya'sa yupj p'iyá. ³⁷ Mpes Jesús tjevele jupj discipulopan jis lal:

“Pajal pülücj ma sa coñ Dios custjay. 'Ücj wa Dios jatjampan jis la pal yupj. Pülücj velañ jinwá yupj napj lal. Mop'in namozopan pjaní way p'in, ca jis lal ncul pjü. ³⁸ Mpes la tjomoná nun Dios lal mozopan pülücj ca sin majamas yupj nt'a. Jupj p'iyá jyü'ta jupj mozopan. La tjomoná pülücj jilal ca mvelecj yupj napj mpes. Nin mpes ca pülücj mponecj napj lal, ca Dios jatjampan jis mpalas”, tjevele Jesús.

10

Jesús niyom dóceya sin tjejyama ca tsji' la mijicj jupj mpes.

(Marcos 3.13-19; 6.7-13; Lucas 6.12-16; 9.1-6)

¹ Jesús discipulopan dóceya jilal tjevele jis la cuwis. Jupj lis tjiji jupj apostolpan yupj. Tjevele ca p'a nt'a mal, ca tsji' la mijicj jupj mpes. Jupj jis tje'yaya 'ücj pje'á la nts'iyacj lapanenpan. Jis tje'yaya wa 'ücj jis mü'ü'süs la mijicj ca pjü malala jisas. Pjü sin napnapj witjacj, pjü 'ücj ca jis mü'ü'süs la mijicj wa.

² Ninana apostolpan jis lá: mwalá way Simón lotsja. Pedro ló watsja jupj. Jupj tsüipe Andrés apóstol watsja. Jacobo pjaní watsja. Jupj tsüipe Juan pjaní watsja. Yupj ne Zebedeo jatjampan. ³ Felipe apóstol watsja, Bartolomé pjaní watsja; Tomás pjaní watsja jupj. Mateo pjaní wa. Jupj impuesto jaylacj t'e'enca watsja püna. Jacobo apóstol watsja jupj, jupj ne Alfeo jatjam. Tadeo pjaní watsja jupj. ⁴ Simón p'a watsja. Simón le palánatsja jepa lal, jepa israelpan popa tulucj, ne nin. Nin mpes “Israel Mpes Jola” lotsja wa jupj. Judas Iscariote apóstol watsja. Jupj Jesús enemigo tepyala. Jis capj tjep'ya'sa Jesús enemigopan jis la tjilil jupj.

⁵ Jesús sin tjejyama niyom nenem, tsji' lajay jupj mpes. Jupj jis lal tjevele wa 'oyñ nyuca la mijicj tjil na. Ninana Jesús tjevele yupj jis lal: “Po ma nlawú judiopian tulucj nt'a —tjevele jupj—. Ma wa nlawú Samaria mo'o patja nt'a.

⁶ Cupj nepé nt'a nlawú p'in, israelpan nt'a p'in. Yupj ma sa coñ Dios. Oveja leñ jis tjevyala jinwá yupj.

⁷ “Nun lowú na, pjü jis lal tjowelé Dios ca Jepa ma'ajam yupj nt'a quinam.

⁸ Malala jisas jis mü'ü'süs lis müjí wa. Tecya'liñ sin müjünsü, ne yupj ca mpatjam. Jis mü'ü'süs lis müjí wa jis p'üy tjamaja. Pje'á sin majamá wa lapanenpan. Ma la moná nun lojí mpes. Nun ma jaylacj la tjüjí napj la tjejay nun mpes. Así 'üsüs la müjí wa la p'a mpes. Jaylacj tulucj 'ücj ca nsem.” ⁹ Jesús tjevele wa sin tjejyama jis lal: “Nun nasa lowú tsji' lojí napj mpes, ma ca nt'a nun p'a jawasa nujisas mpes. Ma t'emel t'o nun. ¹⁰ Po ma ve t'o, yacjaya nu lo las. Ma ca mát'eya nusin nqui'pá nlawú. Ma ca p'a wa nt'a p'a wa caite. Ma wa ca nt'a tjacjaj. Nun lowú nt'a, ne'aj nun ca 'üsüs la müjí yupj mpes. Mpes más 'ücj yupj nu ma'ayacj nujisas.

¹¹ “Nun pülücj patja nt'a ca nlawú neneyawá. Más 'in la' way patja nt'a ca nlawú neneyawá. Nun lowú nt'a, yom 'üsüs way ca la mpalá nun ne'aj. Jupj lal ca la moná ca jupj lal mpatjaqué. Ne'aj potjaqué na p'in pülücj way patja nt'a, lovin ca ne'aj mpatjaqué jupj wo nt'a. ¹² Nun wama lowú na, niná yom wo mo'ó, tjowelé nujisas jupj wo nt'a patja ma yola nsem pjü mpes Dios 'üsüs la siji mpes. ¹³ Yupj 'üsüs jisas nsem nun napj mpes tsji' lojí ca nacj. Nin mpes nin ca nsem nun tjowelé jin p'iyá. Nepénowa nun lowú nt'a ma ca jisas nsem nun tsji' lojí napj mpes. Ma ca 'üsüs jis mpalas nun tjowelé mpes. Nun p'in 'üsüs mpatjaqué nun tjowelé jinwá.

¹⁴ Nepénowa ma ca jisas nsem nun tjuculá. Ma ca jisas nsem nun welé napj mpes. Nenéyawa nin ca nsem wa pjaní nt'a. Nenéyawa nin ca nsem pülücj patja nt'a. Mpes lowa yupj mpe. Nun lowú na nepé, nun jis tsjom sin tjowowojó, ca palá ntüncüs pjüpjüs. Nin mpes ca sin 'yüsa lis müjí Dios ma japon jinwá yupj quina. ¹⁵ Dios ca pajal jis capj ntülüs, malala lajay jis capj tyüla na. Más ca jis capj ntülüs yupj, Sodoma nt'a tapatja jis lal. Más ca jis capj ntülüs yupj, Gomorra nt'a tapatja jis lal. Nin ca la mijis Dios ne'aj patja jis lal, yupj ma quelel pjyacañtsja mpes. Niná t'üc' way", tjevele Jesús.

¹⁶ Jesús tjevele wa niná jupj sin tjejyama jis lal: "Napj p'iyá nusin jyam malala witjacj nt'a. Napj selé nun ma polel nucopj p'o'sá nun p'iyá, yupj malala lajay na nun jis lal. Nun oveja jinwá. Yupj pü'á jinwá. Pajal ts'a 'in yupj. Mpes 'üsüs tjamá nun p'iyá latsj jinwá, mop'in nin, ca 'üsüs la müjí lovin sipipj jinwá. ¹⁷ In tjamama gente jis lal. Nepénowa ca nu ntji'liñ nun. Ca nu manucj jepapan nt'a, nucopj la tül. Mo'o ca nsüpücj nun judiopan 'a si mulú nt'a. ¹⁸ Jepapan nt'a ca nu manucj nun ncapj coñcó mpes. Ne'aj p'in se jütütj nt'a ca nu manucj. Jepa noypan nt'a ca nu manucj wa. Nin lajay na, nun ca 'ücj mvelé yupj jis lal 'onin ne 'ücj potjaqué Dios lal napj mpes. Nin ca mvelé wa judiopan tulucj jis lal. ¹⁹ T'üc' way ca nu ntji'liñ, ca nu manucj jepapan nt'a. Nin lajay na, po ma malala nyuca nujola t'as tsjan ca mvelé nun yupj jis lal. Dios Cjües ca nusin mü'üsüs la mijis tsjan ca mvelé nin tepyala na. ²⁰ Nun ma ca cüwelé nun nujola jin. Nun welé na, Dios Cjües jos jin ca mvelé. Mpes nun welé na, Dios Cjües p'iyá ca mveles yupj jis lal.

²¹ "Ne'aj patja nun jis enemigopan ca nsem neneyawá, nun ncapj coñcó mpes. Nepénowa malala ca mvelecj jis pülücpan sin po'ó, mpes jepapan ca jis mü'ü'nacj yupj jis pülücpan. Nepénowa ca malala mvelecj wa sejatjampán sin po'ó. Ca jisas wa nsem jis la 'ünan yupj. Nepénowa ca ts'i mi'inacj jis papay lal, sejamay lal wa. Ca malala mvelecj yupj sin po'ó jepapan jis lal. Mpes ca jis mü'ü'nacj jis papay, sejamay wa. Nin ca la mijicj ncapj jacoñ jis lal. ²² Pjü ma ca jisas nsem nun, nun napj nats'a'á mpes. Po ma nin nujola t'as. Nun poné napj mpes lovin, nun ca 'ücj mpatjaqué Dios lal. ²³ Malala la nusejay na jun pjaní nt'a, nun ca ts'üequenequé p'a nt'a. Nun ma ca jun ta'á tjalawú custjay israelpán patja nt'a, napj niswa tjacuwis na. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Niná t'üc' way.

²⁴ "Malala la ntjajay wa napj, ca nin wa la mijicj nun jis lal. Nun nusin tji'yüsa napj lal. Jupj jas tji'yüsa püné tulucj sin 'yüsa la siji lal. Nun tsji' lojí napj mpes. Mozopan noypan tulucj yupj jis jepa lal. ²⁵ Mpes 'ücj nin la pal sin 'yüsa la siji lal, 'ücj wa nin p'iyá jis la pal sin 'yüsa jis lal. 'Ücj malala pyala jis jepa, 'ücj wa malala se palá jupj jomozopan. Malala tjowelepj napj nin po'ó. Tjowelepj napj p'iyá Beelzebú, jupj ne lapanenpan jis jepa. Nun napj mpülücpan. Mpes ca jus nlayé yupj más malala ca mvelecj nun po'ó napj lal tjowelepj lal.

²⁶ "Nin mpes nin velé: po ma locj tjejá malala lajay jis lal. Tsjan cus tñpwijitj, tjapjalén, cus ncjoltses ca. Püna tjapjalén la p'a ca jus nucucj. ²⁷ Napj velé nun jis lal la p'a wa ma pjyacañ nt'a. Ninana tjowelé pjü pjyacañ nt'a. Napj velé nun jis lal nusapj p'in. Ninana tjowelé pjü jis lal. ²⁸ Ca nacj nepena ca quelel nu mü'ü'nacj nun, napj mpes welé mpes. Po ma locj tjejá yupj jis lal. Lovin ma polel nu mü'ü'nacj nun jis qjues. Pjaní lal p'in locj tjejá. Locj tjejá Dios lal. Jupj 'ücj jis capj tyüla malala lajay 'awa püné nt'a. Ne'aj pjü malala se palá jis p'üy, jis qjues malala se palá wa.

29 "Po ma locj tjejá p'a mpes. Dios nusé jamá. Dios se jamá tsipyaya tsjictjaj. Tsipyaya ma ca palá nyacas, mpa'is, Dios ma jos na p'in. Tsipyaya pajal tsjictjaj. Tsipyaya mat'e, centavo pjaní jaylacj. Dios Nupopay. Más quelel la nusiji nun tsipyaya jis lal. 30 Dios selé nol jatja nuts'üil. Pajal 'üsüs nusé jamá nun. 31 Mpes po ma locj tjejá. Nun más 'üsüs tsipyaya pülücj jis lal.

32 "Nun welé la p'a jis lal nun ncapj coñcó, napj ca nin p'iyá mvelé wa Mpapay lal tsjun po'ó. Ca mvelé wa napj nucopj cyoñ. 33 Nun welé la p'a jis lal nun ma ncapj coñcó, napj ca nin p'iyá mvelé wa Mpapay lal tsjun po'ó. Ca mvelé wa napj ma nucopj cyoñ. Po ma locj tjejá la p'a jis lal.

34 "¿Ncu nujola napj lejay pjü way nin p'iyá yola nosis nt'a? Nin tulucj. Ma ca nin p'iyá yola napj mpes. Ca la mpa'nacj napj mpes. Nin ca mpalas napj tjacuwis mpes. 35 'Niyom nepenowá ca ts'i mi'inacj jis papay lal, jis papay napj lal pyona mpes. Nequem nepenowá ca ts'i mi'inacj sejamay lal, sejamay napj lal pyona mpes. Nequem nepenowá ca ts'i mi'inacj jis pisam jis lal, jis pisam napj lal pyona mpes.' Nin ca mpalas napj tjacuwis mpes. 36 'Jis wa nt'a patja jis enemigopan ca nsem.' Nin ca nsem napj lal japon jis lal.

37 "Najas yupj más quelel la najay pjü jis lal. Pajal quelel lajay jis papay, sejamay, ne napj 'ots'ots' way p'in quelel la najay, ma polel ncapj jacoñ. Pajal quelel lajay sejatjampan, jis jucucuspan, napj 'ots'ots' way p'in quelel la najay, ma polel ncapj jacoñ. 38 Ma jisas malala se palá, ma wa polel ncapj jacoñ yupj. Najas yupj nin p'iyá lajay napj lejay jinwá. 'Ücj napj lal malala ne palá. 'Ücj napj lal ni pü'y cruz po'ó. Yupj ma quelel lajay napj lejay jinwá, ma polel ncapj jacoñ. 39 Pajal nin yólatsja 'onin ne 'ücj mpatjam nosis nt'a, ma ca mpatjam Dios lal. Yupj pjü jatja tjil Dios mpes, 'ücj mpatjam Dios lal", nin tjevele Jesús.

40 Niná Jesús tjevele wa sin tjejyama jis lal: "Nun ca nlawú quinam, ca mvelé napj mpes. Nun lowú nt'a, nepénowa 'ücj jisas nsem nun tjuculá mpes. 'Ücj jisas na nun tjuculá, t'üc' way 'ücj jisas wa napj mpes, napj p'iyá tjacuwis jinwá. 'Ücj jisas na napj mpes, t'üc' way 'ücj jisas wa nin tjejyama mpes, jupj p'iyá tjac' jinwá. 41 'Üsüs lajay na nun jis lal, Dios ca 'üsüs la mijis yupj mpes, nin lajay mpes. Nepénowa 'ücj jisas profetapan jiquil. Quelel pjyacañ profetapan javelepi Dios mpes. Nin mpes Dios ca 'üsüs la mijis yupj mpes, profetapan mpes liji jin p'iyá. Nepénowa 'ücj jisas yom 'üsüs jac'. 'Ücj jisas jupj 'üsüs liji Dios jos jinwá. Nin mpes Dios ca 'üsüs la mijis yupj mpes, yom 'üsüs mpes liji jin p'iyá. 42 Nepénowa 'üsüs lajay napj lal pyona lal, jupj napj discípulo mpes. Tsjicj jupj ca nacj, discípulo niná. 'Üsü tsjojose p'in ja'ayapj lo mūs ca nacj. Nin lajay p'in, Dios ca 'üsüs la mijis yupj jis lal nin la tjajay mpes. T'üc' way niná", nin tjevele Jesús.

11

1 Jesús t'üc' tjevele quinam discipulopan dóceya jis lal. Jupj sin 'yüsa la síjitsja 'oyñ nyuca la mijicj. Jupj t'üc' tjevele na, tjil yupj. Jupj wine watsja jun ta'á Galilea mo'ó, pülücj 'a mulú patja nt'a. Jis walap'a'a tjevele Dios mpes, sin 'yüsa lis tjiji jupj.

*Jesús sin tji'yüsa lis tjiji jupj ninana Dios tjevele ca jas majamas.
(Lucas 7.18-35)*

² Juan tjá'asa cawilta mo'ó quinam. Jupj ne bautizar lis tjiji púná. Juan jas tji'yúsatsja Jesucristo pajal 'úsús way lijítsja. Mpes Juan sin tjejyama jupj discipulopan má't'eya Jesús nt'a, tjil la veles jupj lal. ³ Niná la tjü'üy yupj:

—¿Ncu jipj ninana Dios tjevele ca jas majamas cupj nt'a? ¿Ncu p'a wa la nucum?

⁴ (Yupj nasa tjunuc Jesús pajal 'úsús la tjiji. Nasa tjejyacañ Jesús tjevelá.) Nin mpes Jesús tjevele yupj jis lal:

—Lowa, tjowelé Juan lal nun tjapja'aque napj nt'a, tjowelé nun tjunucú wa. ⁵ Yun tulucj 'ücj januc quinam. Ma polel jiltsja 'ücj lyawuñ quinam. Jis p'üy tjamaja jis tji'yü'sa wa quinam. Jis pjat la topj 'ücj pjyacañ quinam. Tecya'liñ nepenowá sin tjüjünsüpj wa 'ücj jis la püt'ús quinam. Napj velé t'emel cjuwá jis lal Dios 'úsús la tjiji yupj mpes. Pjü nin lejay napj, Dios tjevele jin. ⁶ Tjowelé wa Juan lal: jupj newa pyona napj mpes, 'ücj jos nsem jupj pajal —nin tjevele Jesús Juan sin tjejyama jis lal.

⁷ Tjil niyom nenem. Tjil na, Jesús tjevele Juan po'ó ne'aj tjatja jis lal. Tjevele pjacj ne jupj. Jesús jis la tji'yüya: “¿Tsjan mpes tjalawú nun Juan nt'a, jis wa cjuwá nt'a tüpü'ü na? ¿Tsjan mpes quelel su nucutsja jupj? ¿Ncu visyú si lapjüna jinwatsja jupj? ¿Ncu nenéyawa p'a casá jólatsja? Nin tulucj. ⁸ ¿Tsjan mpes tjalawú jupj nt'a? ¿Tsjan quelel su nucutsja? ¿Ncu 'úsús sa capyatsja? Nin tulucj. Jepa noypan sin quip 'úsús way yustapi. Jis wa 'úsús yustapj nt'a patja yupj. Juan nin tulucjsja. ⁹ ¿Tsjan mpes tjalawú Juan nt'a? ¿Tsjan quelel nucutsja? ¿Ncu profeta quelel nucutsja? Nin. T'üc' way profeta jupj. Más púné jupj p'a profetapan jis lal. ¹⁰ Dios Popel tjevele Juan po'ó pajal püna. Dios tjevele Juan jupj jomozo. Tjevele ca jas majamas jupj, ne ca 'ücj la mijis napj ca ncuwis mpes. Tjevele Juan ca mveles napj mpes, mpes la p'a ca nus nucuj napj tjacuwis na. Nin tjevele Dios Juan mpes. ¹¹ Juan más púné püna tapatja jis lal, quina patja jis lal wa. Nin p'in, Dios si jütüta sin popé más noypan yupj jupj lal. Nin p'iyá tsjictjacj Dios si jütüta sin popé: más noypan yupj jupj lal.

¹² ”Juan el Bautista tjac', tjevele Dios mpes. Pajal pülücj way quelel pjyacañtsja jupj tjevelá. Po jisastsja Dios yupj jis Jepa nsem. Pajal la tjomon yupj ca 'ücj mpatjam jupj jyü'ta nt'a. Newa nin quinam. Nepénowa po jisas Dios yupj jis Jepa ca nsem, mpes nin ca nsem yupj jis lal. ¹³ Pjü profetapan tjowelepj Dios ca jis müjü'tüs pjü nosis casá patjá. Niná tapac Dios Popel mo'ó. Niná p'iyá tepyaca Moisés. Jupj tepyaca Dios tjijyü'ta púná. Juan locopyaya wa tjac'. ¹⁴ Profetapan tjowelepj wa jupj ncuwim. Elías ca ncuwim niswá, tjowelepj yupj. Elías profétatsja püna tüpü'á. Juan el Bautista niná profeta Elías jinwá. Nin p'iyá liji jupj, Elías la tjiji jinwá. Nun ma quelel poné niná ca nacj. ¹⁵ Najas pjü tjapja'aque, pjü nusin mü'úsús napj tjevelé”, nin tjevele Jesús.

¹⁶ Jupj tjevele wa: “¿'Oyn nyuca lajay quina patjá? Tsjictjacj jinwá yupj, pülücj 'a si mulú nt'a. Tsjictjacj nenem ts'a 'in la p'a tsjictjacj jis lal, la p'a ma quelel pjelañ yupj jis lal. Mpes yümücj javelepj la p'a jis lal: ¹⁷ 'Nun ma quelel pjwelequé fiesta lijicj jinwá. Ma wa quelel pjwelequé tyoquec jinwá. Cupj flauta la tjipjyasacj. ¿Tsjan mpes ma tjüpjwelequé, fiesta nt'a lajay jinwá? Locopyaya pajal tülü way tjenejets'equec. Pajal 'aplijila jinwá la tjijicj. ¿Tsjan mpes ma la tupuyú, nun sejamica tepe'e jinwá? Nin javelepj tsjictjacj pjelañ na. ¹⁸ Nin p'iyá javelepj quina patjá Juan lal, napj lal 'ots'ipj. Yupj ma jisastsja Juan el Bautista la tjijá. Jupj la pülücj ve ma tjelyaja. Lovin ma tjümü'ü uva

'üsü. Mpes yupj tjowelepj lapanen pü'ütsja jupj jos mo'ó. ¹⁹ Locopyaya napj tjacuwis. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá. Napj ma lejay Juan liji jin. Ve lya napj. Uva 'üsü mü'üs napj. Newa nin, malala wa javelepj napj nin po'ó. Yupj javelepj pajal lya lovin. Javelepj 'üsü pajal mü'üs, ne maná. Javelepj impuesto jata'epj sejamica napj. Malala nyuca lajay sejamica napj, javelepj. Malala javelepj ncupj manas mpes. Yupj ma salejepj tsjan jisas yupj. Cupj cjay manas 'üsüs lijicj. 'Üsüs tepyala Juan la tjiji mpes. 'Üsüs wa tepyala napj la tjejay mpes. Nin mpes nun ca jus cülayé cupj qjuiyólatsja 'üsüs. Nin lovin 'üsüs lajay jis lal", tjevele Jesús.

Jesucristo jos pjü lajay Dios jos jin.
(Lucas 10.13-15)

²⁰ Jesús nin tjevele na, tjevele wa malala la tjajay israelpan pülücj. Yupj patja nt'a pajal 'üsüs la tjiji jupj, yom p'in ma polel liji jinwá. Nin la tjiji sin la 'üsüs jis la jay Dios jas tjejamá jupj. Más pülücj 'üsüs la tjiji yupj nt'a la p'a nt'a jis lal. Newa 'aplijila tuluctsja yupj malala la tjajay mpes. Ma quelel 'üsüs lajaytsja Dios jos jin. Ninana Jesús véletsja yupj jis lal: ²¹ "Malala ca nu mpalas nun, Corazín mo'o potjaqué. Malala wa ca nu mpalas nun, Betsaida mo'o potjaqué. Pajal nola nun mpes. Napj pajal 'üsüs la tjejay nun nt'a, yom p'in ma polel liji jinwá. Nun nujola Tiro mo'o patja pajal malala yupj. Sidón mo'o patja pajal malala yupj, nujola nun. Nun p'in malala. Napj pajal 'üsüs la cüjaytsja yupj nt'a, nun nt'a la tjejay jinwá, yupj nasa ca 'aplijila cüpalastsja malala la tjajay mpes. Nasa ca sin 'ücüipapsja pülül si tsutsca, nasa 'üpjü sin 'ücjololtsja wa 'aplijila mpes. Yupj nasa quelel la cüjaytsja Dios. ²² Dios pajal ca nucopj ntülüs p'a jawas, malala lajay jis capj tyüla na. Nin liji na, más malala ca nu mpalas Tiro mo'o patja jis lal. Más malala ca nu mpalas Sidón mo'o patja jis lal. T'üc' niná.

²³ "Nin p'iyá velé wa Capernaum nt'a patja jis lal. Nun ma ca nlawú Dios pü'ü nt'a. Tecya'liñ patja nt'a ca nlawú. Nun tjunucú 'üsüs la tjejay napj nun nt'a, yom p'in ma polel liji jinwá. Newa 'aplijila tulucj nun, malala la tjüj jupj. Nun nujola Sodoma mo'o tapatjá pajal malala yupj. Nun p'in pajal malala. Napj püné la cüjaytsja yupj nt'a, nun nt'a la tjejay jinwá, nasa 'üsüs cüpalastsja yupj Dios lal. Ca Dios ma jis capj cütülüstsja yupj. Newa cüpatjam yupj. ²⁴ Dios pajal ca nucopj ntülüs p'a jawas, malala lajay jis capj tyüla na. Nin liji na, más malala ca nsem nun jis lal Sodoma mo'o tapatja jis lal. T'üc' niná", nin tjevele Jesús pülücj patja sin popé nepénowa mpes.

²⁵ Niná tjevele na, tjevele wa Dios lal: "Mpapay, Jepa pajal püné jipj tsjun po'ó, nosis casá nin wa. Nepénowa pajal pülücj salejepj jin yola. Pajal sin tji'yüsa jin yola. Jipj ma jis tje'yan yupj sin tji'yüsa niná jipj lejay. La p'a wa tsjictjacj jinwá yupj. Yusapj ma sin 'yüsa. Niná sin 'yüsa tulucj. Jipj sin 'yüsa lis tjejay la p'in, mpes nin salejepj niná jipj lejay. Jipj pajal 'üsüs. ²⁶ Jipj jyastsja mpes nin tepyala quinam. 'Üctsja jipj lal", nin tjevele Jesús jupj Popay Dios lal.

²⁷ Tjevele wa: "Mpapay pjü way ntje'aya. Pjü ma salejepj pjacj napj. Ma salejepj napj ne Dios Jatjam. Mpapay p'in selé. Ma wa salejepj pjacj napj Mpapay. Napj p'in selé. Napj quelel sin 'yüsa lejay wa nepenowá. Yupj p'in salejepj pjacj ne napj Mpapay. ²⁸ Nun nepenowá quelel lojí Dios jyü'ta jinwá, newa ma polel nin lojí. Nun pajal nin nujola malala la tjüj jupj. Najas mponé napj mpes nun. Ncapj ncoñcú. Napj ca nucopj mp'acj. Napj ca la mejay nun 'üsüs ca nsem Dios lal. Ma ca nin nujola nun malala la tjüj jupj.

mpes. ²⁹ Ncapj ncořcć. Cupj 'a mulú yugo qjuesé pü'ü jinwá ca nsem. Nusin mü'úsüs napj nusin 'yüsa lejay. Napj 'úsüs way lejay pjú jis lal. Napj tsjicj way jin p'in. Nun ncapj cořcć, 'ücj nujisas mpatjaqué. Nun ma ca nujola nsem püna la tjüj mpes. ³⁰ Napj lal tsji' loj na, 'a mulú yugo qjuesé pü'ü jinwá. Tsji' lijicj 'a mulú. Costa tulucj tsji' loj napj mpes. Costa tulucj nun loj napj jyütütj jinwá", nin tjevele Jesús.

12

Jesús polel jyü'ta wa sábadó jawas po'ó.
(*Marcos 2.23-28; Lucas 6.1-5*)

¹ Locopyaya Jesús trigo sine lejeř culupwen nipj tjemey, jupj discipulopan jis lal. Sábado jawas waytsja, nin jawas judiopan ma tsji' lajay. Jupj discipulopan vecj teca'liřtsja, mpes trigo nepenowá sey jat'anqueptsja. Tjalá yupj. ('Ütsja niná nin la tjajay yupj ne'aj. Jümücj nt'a jiltsja na, 'ütsja jis la las la p'a 'isin nt'a.) ² Fariseopan tjunuc watsja Jesús discipulopan trigo nepenowá jat'anqueptsja. Tjunuc na, malala yólatsja yupj, nin la tjajay mpes. Tjowelej Jesús lal:

—Jipj discipulopan malala lajay. Dios Popel vele cupj ma polel tsji' lijicj sábadó na. Yupj ma polel trigo jat'anquepj sábadó na —tjowelej yupj.

³ Jesús jis wala tjevele:

—Dios Popel vele David la tjijá pajal püna. ¿Ncu lovin ma mo'o tjowelé niná? (David israelpan jis jépatsja. 'Úsütsja jupj Dios lal.) Ts'ac' pjaní jupj vecj pé'etsja. Noyomes jupj cus tocoř wa, vecj teca'liř wa yupj. ⁴ Mpes jupj wama tjemey Dios wo nt'a. Ne'aj pan nt'ya. Niná pan israelpan tja'ayapj Dios mpes. David tjelyaja pansas. Noyomes jupj cus tocoř tjalá wa yupj. Dios Popel tjevele sacerdotepan p'in 'ücj jalá pan niná. P'a wa ma polel jalá niná pansas. David sacerdote tuluctsja, mop'in nin Dios ma ts'i tji'ina jupj tjelyaja mpes. ⁵ Moisés popel vele wa sacerdotepan 'ücj tsji' lajay Dios wo nt'a sábadó na. Malala tulucj tsji' lajay yupj sábadó na, nin jawas judiopan ma polel tsji' lajay. ¿Ncu lovin ma mo'o tjowelé nun niná? Napj discipulopan ma malala la tjajay. ⁶ Napj más 'úsüs Dios wo lal. Niná t'üc' way. ⁷ Nun ma nusin 'yüsa tsjan jos Dios. Dios Popel vele: 'Napj najas la p'a quelel la sojí nun. Najas jis capj mp'a'sá. Niná loj más 'ücj nun no 'oyá lal.' Nun ma nusin tji'yüsa niná Dios tjevelá. Nusin cü'úsütsja, ma ca cüweletsja napj discipulopan malala la tjajay. Yupj ma malala la tjajay. ⁸ La p'a wa velé wa. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá. Napj 'ücj wa jyütütj tsjan 'ücj jis la jay sábadó na, ts'ac' ma tsji' lijicj na —nin tjevele Jesús.

Jesús tji'yü'sa la tjiji sábadó na.
(*Marcos 3.1-6; Lucas 6.6-11*)

⁹ Trigo sine lejeř mpe tjemey Jesús. Wama tjemey, judiopan 'a si mulú nt'a.

¹⁰ Yom ne'aj tjá'asa wa mo'ó, mos c'atsja jupj. Ma polel le pácatsja jupj. Niyom p'a wa ne'aj jatja watsja.

Yupj po jisastsja Jesús ca malala mveles, mpes ca 'ücj jat' mvelecj Jesús malala. Nin mpes la tjü'üy:

—¿Ncu 'ücj wa Dios lal 'uts'ucucj ma'ayacj sábadó na?

¹¹ Jesús tjevele yupj jis lal:

—Nun popa pjaní oveja tya'a, ca cus mp'a'sas wa oveja niná sábadó na. Oveja jomwen jul campwila yaca na sábadó na ¿ncu ma ca ntji'lim, ca pje'á

la nts'iyas jupj sábado na? Nin ca la mijis. ¹² Yom más 'úsüs oveja lal. Nin mpes nin velé, 'úcj wa Dios lal 'úsüs lijicj sábado na.

¹³ Jesús nin tjevele na, tjevele wa yom mos c'atsja lal:
—Myas la tepyacta.

Nin mpes yom mos la tepyacta quinam. Nasa tji'yü'sa. 'Úcj quinam, mos ma'ajapj jinwá. ¹⁴ Fariseopan ma polel malala jis la velestsja Jesús la tjijá. Tjil yupj. Yuwá tjowelepj 'oyn nyuca la 'unan Jesús.

Jesucristo 'úsüs liji pajal, Dios tjevele jinwá.

¹⁵ Jesús seletsja yupj quelel ja'únantsja jupj, mpes jupj tjemey nepé. Pülücj way cus tocoñ jupj tjemey nt'a. Nepénowa malala jisastsja yupj, ne jupj jis tji'yü'sa lis tjiji pjü way. ¹⁶ Nawa jis tjiyyü'ta ma jis la veles jupj ne Dios Jatjam.

¹⁷ Pajal püna Dios Popel tjevele ca nin la mijis jupj. Mpes nin la tjiji t'üc' la mijis Dios Popel tjevelá. Niná Dios Popel Isaías tepyacá. Profétatsja jupj, Isaías. Jupj tepyaca Dios tjevelá. Ninana Dios tjevele Jesucristo mpes:

¹⁸ "Niná napj namozo. Napj la t'ya jupj.
Quelel lejaj jupj. Pajal 'úcj najas jupj lal.

Napj Negjues ca ma'ayá jupj,
la püt'üs jupj jos mo'ó.

Mpes jupj ca mveles napj mpes
judiopan tulucj jis lal. Ca nin mveles
napj quelel perdonar lejaj malala lajay.

¹⁹ 'Úsüs way jupj pajal. Jupj ma le velele.

Ma yümücj vele. Ma nepé vele pjac jupj velá jümücj po'ó.

²⁰ Jupj ma jis capj velele la puyupj na.

Jupj ma ca pje'á la nts'iyas

'ots'ots' way p'in japon. Jis capj p'ya'sa jupj.

Jupj ca t'üc' la mijis napj tjiyyütütj.

Nin mpes ca jis capj mp'a'sas malala lajay.

Pjü ca la mijis jupj, mpes yupj 'úsüs way ca nsem napj lal.

²¹ Jupj mpes judiopan tulucj ca jus nlayecj 'úsüs
jis mpalas napj mpes."

Nin tjevele Dios Jesús mpes.

Dios mpes p'in 'úsüs liji Jesús.

(Marcos 3.20-30; Lucas 11.14-23; 12.10)

²² P'a wa yom tucuman Jesús nt'a. Lapanen pü'ütsja jupj jos mo'ó. Lapanen malala la tjiji mpes jun tuluctsja yomen. Mpes wa ma polel véletsja jupj. Jesús tji'yü'sa la tjiji jupj, mpes 'úcj tjinyuca tepyala, 'úcj wa vele tepyala jupj.

²³ Pjü way yola jis tepyala Jesús pajal 'úsüs la tjiji. Tjowelepj: "¿Ncu Jesús niná Yomen Dios tjevele ca jas majamas cupj nt'a? Dios tjevele David püna tüpü'ü popa pjaní ncuwim, qjuis capj la p'acj."

²⁴ Fariseopan jus nlay watsja Jesús pje'á jas tjejyama lapanen. Nawa ma quelel japontsja Jesús 'úsüs. Yupj tjowelepj: "Beelzebú se p'á'satsja Jesús. Nin mpes 'úcj pje'á jas tjejyama lapanen. Beelzebú jepa püné lapanenpan jis lal."

²⁵ Jesús seletsja yupj nin yólatsja. Mpes jupj sin tji'yüsa lis tjiji Dios mpes p'in 'úsüs la tjiji jupj. Jupj tjevele: "Yuwá nyucunuñ jepa pjaní jyü'ta nt'a, ne'aj ca malala jis mpalas. Nin p'iyá wa pjaní nt'a patja jis lal. Yuwá nyucunuñ, jis enemigopan 'úcj ca malala lis mijicj yupj. Nin p'iyá ne'aj patja pülücj patja nt'a yuwá nyucunuñ, malala nin yupj jis lal. ²⁶ Nin p'iyá Satanás lal. Satanás ma polel pje'á se jamá jupj p'iyá. Jupj nin wa la qjuijis, jupj nucunú ca nsem

jupj mpes p'iyá. Ninana la gjuijis, jupj enemigopan 'ücj ca malala la gjuijicj jupj. Nin mpes ca jus cülayé Satanás ma polel ncapj p'ya'sa. ²⁷ Mop'in nin welé nun. Nun welé wa Beelzebú ncapj p'ya'sa. Nun welé nin mpes 'ücj pje'á li ts'i lapanenpan. Nin tulucj. Nun popa nepenowá pje'á sin tjam wa lapanenpan. ¿Pjacj jis capj p'ya'sa yupj? Yupj p'iyá ca mvelecj wa nun malala welé pajal. ²⁸ Dios Cjües ncapj p'ya'sa. Nin mpes napj 'ücj jyütütj pje'á jil lapanenpan. Jupj ncapj p'ya'sa, nun 'ücj ca nusin la 'üsüs Dios quelel Jepa já'asa quinam nun nt'a.

²⁹ "Napj tsyupapj jupj, diablú. Nin mpes 'ücj lo 'ü'süs lejay jupj malala la tjijá. Diablú yom jas tjiyocj jinwá. P'a wa ma polel wama la winin la pecj yom jas tjiyocj wo nt'a. Mwalá way ca ntsu'pá yom jas tjiyocj. Locopyaya, nin la tjií na, 'ücj lo tjilil yom jas tjiyocj juts'a'á.

³⁰ "Nun ca nujola cüpalas diablú ncapj p'ya'sa tulucj. Jupj ma jos napj lejay, mpes napj ne'enemigo jupj. Jupj ma gente cyuna Dios nt'a, napj lejay jinwá. Jupj liji yupj ma jis la winin Dios nt'a.

³¹ "Nin mpes nin velé Dios ma ca perdonar la numijis nun, nin tjowelé mpes. Pjü way malala lajay, pjü way 'ücj perdonar liji Dios. Pjü malala javelepj Dios po'ó, jupj 'ücj perdonar liji wa. Pjaní p'in ma perdonar liji. Malala javelepj Dios Cjües po'ó, Dios ma ca perdonar lis mijis. ³² Javelepj napj malala, Dios 'ücj perdonar liji yupj. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Malala javelepj Dios Cjües po'ó, Dios ma ca perdonar lis mijis quinam, cupj pyatjaquec na p'in. Ma wa ca perdonar lis mijis p'a jawasa, nosis seyasa liji na.

³³ "Nujola tapalas wolas vyala na, nin p'iyá vyala jupj lovin. Jupj wolas 'ücj lo las, lovin 'ücj lo las jupj. Jupj wolas ma polel lo las, lovin ma polel lo las jupj. Jupj wolas nucú na, nun solejé ncu 'ücj lo las jupj wolas. Nin p'iyá napj lal. Napj 'üsüs lejay, mpes ca jus nlayé napj 'üsüs way. ³⁴ Nun latsj sin popa jinwá. Malala nun. Nin mpes ma polel welé tsjan 'üsüs way. Nun nujola, niná p'in welé. Nin p'iyá pjü way jis lal. ³⁵ Yom 'üsüs, 'üsüs wa jola jupj. Nin mpes vele wa 'üsüs way. Yom malala, malala jola jupj. Nin mpes jupj vele wa malala. ³⁶ Nenéyawa ma jajamapj javelepj. Ma nin yola ncu t'üc' way javelepj. P'a jyawca na Dios ca mveles ncu t'üc' way malala la tjajay. Nin jawas jupj ca jis la mü'üyas tsjan mpes nin tjowelepj yupj niná. Ninana t'üc' way. Nin ca nsem nun jilal. ³⁷ Nun 'üsüs way welé nosis casá, Dios ca mveles nun 'üsüs way. Nun malala welé nosis casá, Dios ca mveles nun malala", nin tjevele Jesús.

Malala ma la pon Dios jas tjejyama Jesús.

(Marcos 8.12; Lucas 11.29-32)

³⁸ Locopyaya niyom nepenowá tjowelepj Jesús lal, yupj fariseopan nepenowá, niyom Moisés popel sin 'yüsa lajaytsja nepenowá. Ninana tjowelepj:

—Quelel nyucucj jipj pajal 'üsüs lejay, gente ma polel lajay jinwá. Qjuisin mü'üsüs la mijin jipj Dios mpes velen.

³⁹ Jesús yupj jis lal tjevele:

—Nun quina potjaque malala pajal. Nun welé Dios jatjampan nun, mop'in nun ma quelel lojí jupj. Ma quelel lojí jupj jos jin. Nun lo moná napj 'üsüs lejay, gente p'in ma polel lajay jinwá. Nin mpes ca nusin mü'üsüs ncu Dios nin tjejyama napj, nin welé nun. Ma ca la mejay napj. Pjaní way p'in ca la mijis Dios, nun nucú mpes. Püna Jonás lal la tjií jinwá, nin wa ca la mijis

napj lal. Jonás profeta waytsja jupj púná. ⁴⁰ Cjul púné jas tjevé Jonás. Jyawca cont'e, püste cont'e wa cjul col mo'o tjá'asa jupj. Nin wa ca nsem napj lal. Jyawca cont'e, püste cont'e wa napj ca mo'os teca'liñ patja nt'a. Napj p'iyá niná Yomen Díos jas tjejamá.

⁴¹ P'a wa ca mvelecj wa nun malala. Nínive mo'o tapatja topon Jonás tjevelá. 'Aplijila jis tepyala malala la tjajay mpes. Yupj nasa quelel 'úsús lajaytsja jupj tjevele mpes. Nin tulucj nun jis lal. Nun lal 'os quinam. Más púné napj Jonás lal. Newa nun ma poné napj velé. P'a jawas Díos ca mveles ncu t'úc' malala la tjajay pjü. Nin jawas tjejawca na, Nínive mo'o tapatja ca nlüjüñ nun jis lal Díos wolap'a'á, ca mvelecj nun malala. Nun ma poné, ne nin. ⁴² P'a wa ca mveles wa nun malala. Pajal püna quepj jepa já'asatsja campá nt'a, Sur mo'ó. Jupj p'iyá ca nin mveles. Pajal campá mpe tjac' jupj lo pjac Salomón tjevelá. Salomón jepa p'a watsja Israel mpe pajal püna. Salomón pajal selé waytsja Díos tjevelá. Nin mpes quepj quelel pjócatsja jupj tjevelá. Nin tulucj nun jis lal. Nun lal 'os quinam. Más púné napj Salomón lal. Newa nun ma quelel pjo'oque napj velé. P'a jawas Díos ca mveles ncu t'úc' malala la tjajay pjü. Nin jawas tjejawca na, quepj niná ca ntojom nun jis lal Díos wolap'a'á. Ca mveles nun malala. Nun ma quelel pjo'oque, ne nin —nin tjevele Jesús.

⁴³ P'a wa tjevele Jesús yupj jis lal. Tjevele Díos leñ yupj jisas mo'ó, ca malala jis mpalas. Tjevele:

—Lapanen yom jos mpe jama na, 'úsü pja nt'a jama, wine. Le palá ca'aj 'úcj la püt'ús. Lovin ma si nucu. ⁴⁴ Mpes jupj vele: 'Püna tüpü'ús nt'a ca mis niswá. Yom nt'a ca mis.' Yom nt'a tjac' na, leñ ne'aj yom jos mo'ó. Díos ma pü'ü jupj jos mo'ó. Wosis 'úsús la tjajapjun jinwá yomen jupj lal. Wosis pajal 'úcj la tjajay jinwá jupj lapanen lal. ⁴⁵ Mpes jama lapanen. Lapanenpan p'a wa jilal jac'. Siéteya jilal jac' p'a wa. Más malala yupj mwalá way lal. Pjü yupj yom jos mo'ó jil jis la püt'ús. Mpes locopyaya más malala tepyala yomen püna lal. Püna lapanen pjaní way p'in tüpü'ü jupj jos mo'ó. Nin p'iyá ca nsem judiopan quina patja jilal —tjevele Jesús—. Malala yupj.

Jesús pajal quelel liji jupj discipulopan.

(Marcos 3.31-35; Lucas 8.19-21)

⁴⁶ Jesús newa véletsja yupj jis lal. Pülücj ne'aj tjtaja tjepjyacañ. Newa véletsja na, jupj jamay tjac' wa. Tjiquil wa Jesús jatjaypan. Pje'á lejeritsja. Quelel javeleptsja jupj lal. ⁴⁷ Pjaní way ne'aj tjtaja popé tjevele Jesús lal:

—Jemay pje'á toñca. Ne'aj lejeñ wa jipj jetjaypan. Quelel javelepi jipj lal.

⁴⁸ Jesús tjevele jupj lal:

—¿Tsjan nujola nun? ¿Pjacj ne napj namay? ¿Pjacj ne napj mpülücpan?

⁴⁹ Jesús mos ne'aj teca'aná jupj discipulopan nt'a. Tjevele:

—Niná napj namay jin p'iyá napj lal. Niná napj mpülücpan jin p'iyá. ⁵⁰ Díos napj Mpapay tsjun po'ó. Díos jos jin lajay, napj natjaypan jinwá yupj, napj nta'apan jinwá yupj, namay jinwá yupj napj lal —nin tjevele Jesús.

13

Pülücj pjyacañ Díos velá. Nepénowa nin lajay, nepénowa ma lajay jupj vele jin.

(Marcos 4.1-20; Lucas 8.4-15)

¹ Nin jawas p'iyá Jesús tjemey wo nepé. 'Úsü la nt'a tjemey jupj. Pajal la pünetsja 'úsús. Campwíatsja. 'Etjele jupj 'úsü la nt'a. ² Pajal pülücj 'a jis tjimyula jupj nt'a. Jupj quelel sin 'yüsa la sjíitsja. Mpes barco wama tjemey, 'etjele jupj, más 'úcj la veles yupj jis walap'a'á. Pajal pülücj 'úsü la nt'a tjelejeñ

jis la pjac. ³ Pülücj sin tji'yüsa lis tjiji jupj. Lovin parábola tjevele jupj, sin la 'üsüs jis la jay. Ninana Jesús tjevelá: “Yom setel sine wínetsja. Na'aj li ts'iyá sínetsja jupj. ⁴ Mpes sine na, setel nepenowá palá tinca jümücj casá. Tsipyaya tjiquil, tjalá setel niná. ⁵ Setel nepenowá pe casá palá tinca. 'Ots'ots' way 'amá 'alatsja ne'aj. Leñ way tecojo, 'amá tsijcj way p'in já'asatsja mpes. ⁶ Nin mpes malala tepyala jupj. Tjejawca na ts'iquenañ. Ts'iquenañtsja jis ts'il 'amá casá way tořca mpes. ⁷ Setel nepenowá jam nt'a palá tinca. Jam jis t'yüna watsja. Pajal qjuisiyama tepyala, mpes jupj sínetsja ma si t'ünü. ⁸ Setel nepénowa 'amá 'üsüs casá palá tinca. 'Üsüs tjevelañ yupj. Setel pjaní popé cien tjevelañ nepenowá. La p'a wa sesenta tjevelañ. P'a wa tréinteya tjevelañ”, nin tjevele Jesús. ⁹ Jesús nasa t'üc' tjevele quinam parabolás. T'üc' tjevele na, tjevele wa: “Najas pjü tƶapja'aque, pjü nusin tjü'üsüs napj tjevelé”.

¹⁰ Locopyaya Jesús discipulopan tjiquil jupj nt'a, la tjü'üy jupj lal:

—¿Tsjan mpes jipj sin 'yüsa lejay parábola mpes p'in?

¹¹ Jupj tjevele:

—Dios ma se 'aya pjü sin 'yüsa 'oyn nyuca jyü'ta jupj. Jupj nu 'yaya nun ca nusin mü'üsüs niná. Ma se 'aya yupj ca sin mü'üsüs. ¹² Nun quelel nusin 'yüsa, mpes Dios ca nusin mü'üsüs la mijis ne p'a wa ca nusin mü'üsüs. Pülücj ca nusin mü'üsüs nun. Nin p'iyá pjü jis lal. Dios jisas, mpes ca sin mü'üsüs. Nepénowa ma quelel sin 'yüsa. Pjyacañ p'in. Mpes ma ca polel sin mü'üsüs Dios mpes. Sey c'a ca la mijis jupj. ¹³ Nin mpes napj sin 'yüsa lejay parábola mpes. Yupj januc, newa ma yola se palá tsjan mpes januc niná. Yupj pjyacañ, newa ma salejepj tsjan mpes pjyacañ niná. Ma sin 'yüsa. ¹⁴ Tsjay püna Isaías tepyaca yupj ca nin la mijicj. Dios p'iyá nin tjevele yupj mpes. Isaías profétatsja jupj. Jupj tepyaca jinwá jis tepyala quinam. Jupj tepyaca: 'Lovin ca mpja'aque, newa ma ca nusin mü'üsüs.

Lovin ca nucú, newa ma ca jus nlayé
tsjan nucú nun.

¹⁵ Gente niná ma quelel sin 'yüsa Dios jos jin,
nin jis tepyala yupj.

Jis pjat la topj jinwá yupj quinam.

Yun jatsicyacj jinwá yupj.

Ma quelel salejepj tsjan niná yupj januc.

Ma quelel sin 'yüsa pjyacañ.

Nin mpes ma sin 'yüsa tsjan niná yupj januc.

Mpes wa ma jus nlay tsjan niná yupj pjyacañ.

Nin mpes ma t'üc' way sin 'yüsa yupj.

Yupj newa ma quelel sa coñ Dios,

mpes napj ma polel lejay yupj ca 'üsüs jis mpalas Dios lal.'

Nin tepyaca Isaías yupj sin po'ó.

¹⁶ “Dios pajal 'üsüs la tjiji nun mpes. Nun 'ücj nusin 'yüsa nun nucú. Nun 'ücj nusin 'yüsa nun pjo'oqué. ¹⁷ Profetapan pülücj quelel januctsja nun nucú. Newa ma tjunuc yupj niná. Quelel pjyacañtsja nun pjo'oqué jinwá. Newa ma tjeppjyacañ niná yupj. Nin p'iyatsja niyom 'üsüs Dios lal püna tapatjá. T'üc' way niná.

¹⁸ “Tƶapja'aque nun. Napj ca mvelé tsjan po'o tjevelé parábola tjevelé na. Setel sine po'o tjevelé. ¹⁹ Pülücj way pjyacañ niná cupj velecj Dios jyü'ta po'ó. Nepénowa ma sin 'yüsa yupj pjyacañ. Setel jümücj casá palá tinca jinwá yupj. Diabla jac' la ta'es yupj tjeppjyacañ. Mpes lovin ma lajay Dios tjevele

jin. ²⁰ Gente nepénowa setel pe casá palá tinca jinwá. Yupj pjiyacañ wa Dios tjevelá. Japon yupj. 'Üsüs jisas tjepjiyacañ mpes. ²¹ Tsjutsj jis ts'il 'amá casá way toñca jinwá yupj. Tsjicj way p'in japon. Locopyaya malala se palá ca nacj. La p'a wa malala la sejay yupj napj lal japon mpes ca nacj. Nin tepyala na, leñ way p'a casá yola se palá yupj. Ma quelel sa coñ Dios quinquam. ²² Gente la p'a wa setel jam casá palá tinca jinwá. Pjiyacañ wa Dios tjevelá. Japon wa yupj. Mop'in pajal nin yola nosis casá lajay mpes. T'emel pülücj jisas wa. Yola t'emel pajal 'üsüs. T'üc' tulucj. Nin mpes lovin ma lajay Dios tjevele jin. ²³ Gente la p'a wa setel 'amá 'üsüs casá palá tinca jinwá. Yupj pjiyacañ Dios tjevelá. Sin 'yüsa yupj. Yupj nin lajay Dios tjevele jin. Yupj 'üsüs pajal; setel sine, cyojo, velañ jinwá yupj. Nepénowa cien velañ jinwá. Nepénowa sesénteya velañ jinwá. Nepénowa tréinteya velañ jinwá —nin tjevele Jesús Dios Popel pjiyacañ mpes.

Nepénowa ma t'üc' javelepj Dios po'ó.

²⁴ P'a parábola tjevele Jesús, sin la 'üsüs jis la jay. Sin tji'yüsa lis tjiji 'oyñ nyuca liji Dios nosis casá. Jesús tjevele: "Ts'ac' pjaní yom setel 'üsüs sínetsja jupj moma nt'a. ²⁵ Püste na pjü way tjijinañ yom wo nt'a. Tjijinañ na, jupj enemigo tjac'. Tsjutsj malala sínetsja jupj, yom trigo sine nt'a. Tsjutsj malala sine na, tjemey. ²⁶ Locopyaya tecyojo wa trigas. Ts'ituju jupj. Tecyojo wa tsjutsj malala. ²⁷ Yom jomozopan tjiquil jupj nt'a. Tjowelepj: 'Jipj setel 'üsüs sin jipj myama nt'a. ¿Tsjan mpes tecyojo tsjutsj malala?" ²⁸ 'Napj enemigo nin la tjiji ca nacj', tjevele yomen. Jupj jomozopan la tjü'üy: '¿Ncu jyas pyogjucej tsjutsj malala?" ²⁹ 'Ma najas', tjevele jupj. 'Nun pogjué na tsjutsj malala, nun ca mpogjué wa trigas ca nacj. ³⁰ Más 'ücj 'a mulú ca jis nt'ünüs quinquam. Ne'aj velañ jacutj na, napj ca mvelé namozopan jis lal: Mwalá way ca mpogjué tsjutsj malala. Pjü 'a mulú 'a mulú ntsu'pá mü'ümü. Locopyaya nca'a wa trigas. Chiquero mo'o mpa'tá', nin tjevele niná yomen." Jesús tjevele ca nin nsem wa gente jis lal.

Ma pjü way Dios jisas, Dios mpes 'a si mulú nt'a.

(Marcos 4.30-34; Lucas 13.18-21)

³¹ Jesús parábola p'a wa tjevele sin la 'üsüs jis la jay. Ninana tjevelá: "Napj ca mvelé tsjan ca mpalas Dios si jütüta jis lal. Mostaza setel jinwá ca nsem. Yom setel niná sine 'amá mo'ó, jupj sine nt'a. ³² Mostaza setel tsjicj way pajal. Más tsjicj way jupj la p'a setel jis lal. Locopyaya tecyojo, t'yüna jupj. Más püné tepyala jupj la p'a tsjutsj jis lal. Campaña toñca tepyala jupj, mpes tsipyaya jiquil, tsintsil lajay mostaza pjwel nt'a. (Nin p'iyá ca nsem Dios si jütüta jis lal)", nin tjevele Jesús.

³³ Jesús p'a wa parábola tjevele wa, sin la 'üsüs jis la jay. Ninana tjevelá: "Napj ca mvelé tsjan ca mpalas Dios si jütüta jis lal. Levadura jinwá ca nsem. Quepj levadura tyá'atsja. Harina medida cont'e lal la süpjütj la tjiji jupj, pan la tjiji. Levadura mpes pjü jis t'yüna harinas. Nin p'iyá ca nsem nosis Dios si jütüta jis lal", tjevele Jesús.

³⁴ Parábola p'in tjevele jupj, pülücj 'a jis tjimyula jis lal. Pues pjü sin 'yüsa lis tjiji, parábola mpes sin 'yüsa lis tjiji jupj. ³⁵ Pajal püna profeta pjaní tjevele Jesús ca nin la mijis. Jupj tjevele:

"Parábola mpes ca sin mü'üsüs lis mejay napj.

Püna ma sin tji'yüsa,

niná ca sin mü'üsüs lis mejay quinquam.

Dios nosis la tjiji na mpe,
 ma sin tji'yüsa niná.”
 Nin tepyaca jupj Jesús po'ó.

Jesús tjevele tsjan po'o tjevele parábola pjaní tjevele na.

³⁶ Gente pülücj way pyjacañtsja Jesús tjevelá. Jupj sin tjejyama t'üc' tjevele na. Wa mo'ó tjemey. Jupj discipulopan tjiqüil jupj nt'a. Tjowlelepj:

—Ma gjuisin tji'yüsa tsjan po'o tjevelen, parábola tsjutsj malala mpes tjevelen na. ¿Tsjan gjuisin 'yüsa lejay jipj parábola niná la?

³⁷ Jesús tjevele yupj jis lal:

—Parábola tjevelé, napj mpes p'iyá tjevelé niná. Nosis casá patja mpes wa tjevelé. Napj setel sin jinwá lejay. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá.

³⁸ Nosis napj namama jinwá. Dios jatjampan setel 'üsüs way jinwá. Diablo jos jinwá lajay, tsjutsj malala jinwá yupj. ³⁹ Diablo napj ne' enemigo jupj. Jupj tsjutsj malala sine jinwá liji. Nasa quelel cyawaja na nosis, nasa vyala jinwá. Angelpn vyala jacutj jinwá.

⁴⁰ Parábola tjevelé na, tjeveletsja yupj japocj tsjutsj malala. Ja'üm, tjevelé napj. Nin p'iyá ca nsem nosis casá, nosis quelel cyawaja na. ⁴¹ Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Napj ca sin majam napj angelpn, ca tsji' la mijicj napj mpes. Yupj ca lis ncoyecj pjü malala lajay. Yupj malala lajay mpes, la p'a wa malala quelel lajay wa. Angelpn ca pjü lis ncoyecj yupj. Malala lajay ma ca mpatjam napj jyütütj nt'a. ⁴² Angelpn ca na'aj la nts'iyacj yupj 'awa püné nt'a. Ne'aj pajal yümücj ca la mpuyucj. Jis wis ca jas nqui'licj, pajal nepé vyaja mpes. ⁴³ 'Üsüs witjacj p'in 'üsüs ca mpatjam pajal. Sin majawaques yupj, lots'ac' jyawca jinwá jis Papay Dios jyü'ta nt'a. Najas pjü tjapja'aqueé, pjü nusin tjü'üsüs napj tjevelé —tjevele Jesús.

Dios pajal quelel la qjuisiji.

⁴⁴ Jesús p'a wa parábola tjevele wa yupj jis lal, sin la 'üsüs jis la jay. Ninana parabolás:

—Yom pjaní t'emel pülücj yus tjinyuca 'amá 'alá. Jus tjinyuca na, niswa tyoca t'emel. Tjemey. Pjü vender la tjiji jupj tyá'atsja. Jupj pajal 'ücj jostsja nin la tjiji mpes. T'emel mpes jaylacj la tjiji jupj moma, t'emel já'asa nt'a. Nin p'iyá liji Dios jupj jatjampan jis lal —tjevele Jesús—. Pajal quelel la siji yupj.

⁴⁵ P'a wa parábola nin p'iyá tjevele wa Jesús. Tjevele:

—Yom pjaní tjemey, pe la tepyala, pe 'üsüs yustapj. Jupj pe 'üsüs yustapj vender liji, pü'ütsja jupj. ⁴⁶ Pe pjaní pajal 'üsüs justa jus tjinyuca jupj. Pülücj jaylactsja pajal. Mpes yom wo nt'a tjemey. Jupj pjü way vender la tjiji jupj tyá'atsja. T'emel mpes jaylacj la tjiji niná pwen. Nin wa liji Dios jupj jatjampan jis lal —tjevele Jesús—. Pajal quelel la siji yupj.

Malala lajay ma ca mpatjam Dios lal.

⁴⁷ Jesús p'a wa parábola tjevele yupj jis lal, sin la 'üsüs jis la jay. Sin tji'yüsa lis tjiji pülücj 'a si mulú Dios jatjampan jis lal. Ma pjü ca mpatjam jupj lal. Jesús tjevele:

—Niyom jis ataraya püné na'aj la ts'i 'üsü püné casá, cjul jis la tjilil. Yupj lajay jinwá liji Dios nosis casá. Niyom pülücj pje'á la coy cjulun. Cjul nepénowa 'üsüs, nepénowa malala. ⁴⁸ Ataraya pit'a na, 'üsü la nt'a la locjocj. 'Atjalapj yupj. Cjul 'üsüs way japüntüpj quiliyú mo'ó. Malala witjacj na'aj la ts'i yupj. ⁴⁹ Nin wa ca nsem nosis quelel cyawaja na —tjevele Jesús—. Malala lajay 'a mulú majatjam 'üsüs witjacj jis lal. Angelpn ca ncul. Ca pje'á

la ncoyecj malala lajay 'üsüs witjacj mpe. ⁵⁰ 'Awa püné mo'o ca la nts'iyacj malala witjacj. Ne'aj ca pajal la mpuyucj. Jis wis ca jas nqui'licj pajal nepé vyaja mpes —tjevele Jesús.

⁵¹ Jesús jis la tji'yüya yupj jis lal:

—¿Ncu nusin tji'yüsa pjü?

—Qjuisin tji'yüsa —tjewelepj yupj.

⁵² Mpes Jesús tjevele yupj jis lal:

—Nun nepenowá solejé Dios tjijyü'tá pajal püna. Nun nusin tji'yüsa wa napj nin po'ó quinam. Nasa nusin tji'yüsa 'onin nyuca liji Dios. Mpes 'ücj sin 'yüsa lojí manas. Yom pülücj tya'a jinwá nun. Yom tya'a pül way, seyasa way tya'a wa. Nin wa nun nepenowá. 'Ücj sin 'yüsa lojí püna tjewelepj. 'Ücj wa sin 'yüsa lojí niná napj velé —tjevele Jesús.

Ma quelel lajaytsja Jesús, jupj püna tüpü'ü nt'a.

(Marcos 6.1-6; Lucas 4.16-30)

⁵³ Parábola niná pjü way t'üc' tjevele na, tjemey nepé Jesús. ⁵⁴ Püna tüpü'ü nt'a tjemey. Sin tji'yüsa lís tjiji ne'aj tapatjá judiopian 'a si mulú nt'a. Yupj pajal yólatsja Jesús 'üsüs tjevele mpes. Yuwá jis la tjü'üy:

—¿Tsjan mpes pajal selé yom niná? ¿'Oyn nyuca pajal 'üsüs liji, yom p'in ma polel liji jinwá? ⁵⁵ Jupj popay silla líjitsja, cjan líjitsja la p'in. Jupj popay cupj popa p'iyá p'in. Jupj jamay María p'in. Jupj püné tulucj. Selecj wa jatjaypan jis lá. Pjaní wa Jacobo ló, p'a wa José ló, p'a wa Simón ló, p'a wa Judas ló.

⁵⁶ Jesús to'opan qui'á patja wa cupj qjuis lal. ¿Tsjan mpes jupj pajal selé? —nin tjewelepj yupj.

⁵⁷ Nin mpes ma jisastsja Jesús. Ts'a tji'in jupj lal. Nin mpes Jesús tjevele yupj jis lal:

—Nun ma nujisas napj velé, napj nun jis lal tüpü'üs mpes. Nin lovin profetapan jis lal. P'a nt'a patja jisas profeta vele Dios mpes. Jupj pü'ü nt'a p'in ma quelel japon jupj pajal 'üsüs. Nin p'iyá jupj wo nt'a —tjevele Jesús.

⁵⁸ Yupj ma japontsja Dios jas tjejyama jupj. Mpes jupj ma pülücj 'üsüs la tjiji yupj nt'a. Pjaní way p'in 'üsüs la tjiji ne'aj, yom p'in ma polel lijá.

14

Judiopian jis jepa tji'yü'na Juan el Bautista.

(Marcos 6.14-29; Lucas 9.7-9)

¹ Jesús ne'aj já'asatsja na püna tüpü'ü nt'a, Herodes tjapjaca wa Jesús po'ó. Herodes jépatjsja Galilea mo'ó. ² Herodes tjevele jupj mozopan jis lal: “Jesús ne Juan el Bautista p'iyá. Napj nola Juan jas tjijyünsa, niswa la püt'üs. Nin ca nacj. Nin mpes 'ücj 'üsüs liji Jesús, yom p'in ma polel liji jinwá”, tjevele jupj.

³ Püna Herodes tjijyü'ta jis la tjilil Juan. Tjijyü'ta la tsupapi, la 'onsos jupj cawilta mo'ó. Nin jostsja Herodías. Ts'i 'inyatsja pajal Juan lal. Nin mpes Herodes tjijyü'ta niná. Herodías Herodes vosastsja jupj. Herodes jatjay Felipe jats'om waytsja jupj, Herodías. ⁴ Herodes ne'aj tjemya'na jupj. Mpes Juan lovin véletsja jupj lal: “Malala Dios lal jipj vayasas myanun”. ⁵ Herodes quelel 'yü'natsja Juan el Bautista, newa ma la tjiji. Lecj jéyatsja jupj la p'a wa judiopian jis lal. Judiopian topontsja Juan el Bautista profeta jupj. Herodes lecj jéyatsja ca yupj ts'i mi'inacj, jupj cü'ü'nas na. ⁶ Locopyaya p'a año tepyala Herodes. Fiesta la tjiji jupj. Fiesta mpes Herodías jucucus bailar la tjiji yupj jis la nuc. Herodes 'ücj jostsja tsjücjüim bailar la tjiji mpes. ⁷ Mpes Herodes tjevele jupj lal:

—Jipj le mon, mya 'a ca. Dios pjoca napj velé.

⁸Tsjücjüim tjevele:

—Nca'an ma 'en Juan el Bautista jay pjucj. Plato püné mo'o nca'an.

Jamay tjevéljetsja 'ücj le moná niná, mpes nin tjevele tsjücjüim. ⁹'Aplijila tepyala Herodes. Ma quelel líjitsja niná; tsjücjüim la tjemyoná mpes la tjiji la p'in. Jupj nasa tjevele jupj 'ücj la 'ayas jupj la tjemyoná. Tjevele wa Dios tjarjaca jupj tjevelá. Pülücj tjepjyacaí niná. Yupj nasa tjiquil watsja, Herodes pülücj jis la las la tjiji mpes. Nin mpes Herodes tjiyyü'ta tsjücjüim jos jinwatsja ca nsem. ¹⁰Tjiyyü'ta mwen taná la jocj Juan el Bautista cawilta mo'ó. ¹¹Tucutj jupj jay pjucj plato püné mo'ó. Tucutj, tja'ayapj tsjücjüim. Tsjücjüim nt'ya, tje'yaya jamay.

¹²Locopyaya Juan discipulopan tjiquil, jis la t'as Juan jüp'üy. 'Amá jul tñpüntñp jupj. Nin la tja'ay na, tjil, tjowelepj Jesús lal niná tepyalá.

Jesús pülücj way jis tje'yaya jis la las.

(Marcos 6.30-44; Lucas 9.10-17; Juan 6.1-14)

¹³Jesús tjarjaca na niná Juan po'ó, jusapj tjemey jis wa cjuwá nt'a. Barco mpes tjemey jupj 'üsü na'aj po'ó. Pajal pülücj jus nlay jupj tjemey, mpes yupj patja mpe tjil Jesús quelel jámatsja nt'a. Jis tsjam mpes tjil yupj. ¹⁴Jesús ne'as tjemey na 'üsü la nt'a, tjinyuca pajal pülücj ne'aj já'tjatsja jus la nuc. Jesús pajal jólatsja yupj mpes. Po quelel jis capj p'yá'satsja jupj. Yupj nepenowá malala jisastsja. Jupj jis tji'yü'sa lis tjiji.

¹⁵T'awaná Jesús discipulopan tjiquil jupj nt'a. Tjowelepj:

—T'awaná quinam. Sin tje'yama yupj quinam, ne'aj ca mal jis wa nepénowa lejeri nt'a. Ca ve jaylacj la mijicj yupj, nla'jacj.

¹⁶Jesús tjevele yupj jis lal:

—'Ücj wa jalá qui'á. Nun p'iyá jis ma'ayá nla'jacj yupj.

¹⁷—Pansas cínquiya p'in tya'acj cupj. Cjul mat'e p'in tya'acj —tjowelepj yupj.

¹⁸—Nca'á ma 'e —tjevele Jesús.

¹⁹Pjü jis tjiyyü'ta jis la 'osos tsjutsj lejeri nt'a. Nasa 'atjalapj na, Jesús pan cínquiya nt'ya. Nt'ya wa cjul mat'eyá. Tjinyuca tsjun po'ó, tjevele Dios lal tjüwü'i ve tje'yaya mpes. T'üc' tjevele na, la tjelepta taná pansas. Jis tje'yaya discipulopan. Yupj pjü jis tja'ayapj wa tsjutsj casá tja'tjá.

²⁰Yupj pjü way t'üc' tjalá. Pjü jis col pit'a tepyala. Ma polel pjü tjalá yupj. Pjü way ma pjü tjalá, discipulopan quiliyü mo'o t'olon. Quiliyü dóceya tipit'a pan tsjictjacj lal, cjul tsjictjacj lal. ²¹Jesús pajal 'üsüs la tjiji, mpes niyom cinco mil t'üc' tjalá jupj jis tje'yaya popé. Nequem tjalá wa, tsjictjacj tjalá wa.

Jesús 'üsil casá tjuwine.

(Marcos 6.45-52; Juan 6.16-21)

²²Pjü t'üc' tjalá na, Jesús jis tjiyyü'ta jupj discipulopan jis la winin yupj jis barco mo'ó. 'Üsü na'aj po'ó sin tje'yama, jupj quelel jámatsja nt'a. Jesús jostsja yupj mwalá ca mal jupj lal, jupj la p'a wa sin tje'yama nas. Mpes tjil yupj.

²³Pjü sin tje'yama na, neven po'ó tjemey jupj jusapj, Dios lal la veles. Püste tepyala na, jusapj já'asatsja jupj. ²⁴Jupj discipulopan pajal campá já'tjatsja 'üsü casa'á. Barco mo'o já'tjatsja yupj custjay. Malala jis tepyala, ne ma polel jiltsja yupj. 'Üsü pajal lo pjets'epjets'e. Pajal yümücj po yácatsja barco po'ó. Lüpñü püné jis wala séjetsja, ne nin. ²⁵Püstetsja custjay. Nasa quelel jyawca na,

Jesús tjac' yupj nt'a. 'Üsü casá wínetsja jupj. ²⁶ Discipulopan jus tjunuc na, lacj tjeypaj pajal. Tjunuc 'üsü casá tjuwine p'in. Ma salejeptsja Jesús jupj.

—Tepe'e cjués wine —tjowelepj yupj.

La tupuyupj yupj, lacj tjeypaj mpes.

²⁷ Leñ way Jesús tjevele jupj jis lal:

—'Ücj nujisas t'as. Napj ne p'in winis. Po ma locj tjejá nun.

²⁸ Pedro tjevele jupj lal:

—Nejepa, ne jim p'iyá, tjevele napj ca mis 'üsü casá.

²⁹ —Was jipj —tjevele Jesús.

Mpes Pedro palá tjac' barco mpe. 'Üsüs casá wínetsja Jesús nt'a. ³⁰ Jupj sin nin lecj tjejá jupj, Pedrú. Tjinyuca pajal yümücj jas tjelyapjünü lüpjüs, mpes lecj tjejá jupj. Nasa 'üsü pwila quelel jámatsja.

—Nejepa, ncapj tjep'ya'sa —tjevele jupj.

³¹ Leñ way Jesús jupj mos ntjü'le. Jas tjijyünsa.

—Tsjicj way p'in pyon jipj napj lal —tjevele Jesús Pedro lal—. ¿Tsjan mpes ma pyon jipj napj 'ücj nin lejaj jipj mpes? —tjevele.

³² Manas wama tjil barco mo'ó. Barco wama tjil na, lüpjü 'üt'ün nasa tepyala. ³³ Barco mo'o tjtatjá yólatsja pajal püné Jesús, jupj 'üsüs la tjiji mpes. Palá nipi'tjiñ Jesús wolap'a'á. Tjowelepj:

—T'üc' way jipj Dios Jatjam.

³⁴ 'Üsü na'aj po'ó ne'as tjil. Genesaret lotsja ne'aj, yupj tjil nt'a. ³⁵ Niyom ne'aj tapatjá ne'as tjunuc Jesús. Mpes pjü jis wala tjowelepj ne'aj way p'in tapatjá. Tjowelepj Jesús tjac'. Mpes yupj tucuman pjü malala jisas ne'aj way p'in tapatja sin popé. ³⁶ Topon Jesús 'ücj si 'ü'sa liji. Pajal la tjomon Jesús lal jupj ca jis ma'ayas malala jisas po la 'otj jupj jas quip la nt'a. Quelel po la 'otsja jupj jas quip la nt'a la p'in, jis la 'ü'süs. Pjü way jas quip po la tjo'otj, pjü way jis tji'yü'sa yupj.

15

Malala yola na, malala wa lajay, mpes malala nsem yupj Dios lal.
(Marcos 7.1-23)

¹ P'a jyawca na niyom nepénowa tjiquil Jesús nt'a. Jerusalén mpe tjiquil yupj. Yupj nepénowa fariseopan, nepénowa Moisés popel sin 'yüsa lajaytsja. Yupj la tjü'üy Jesús lal:

² —¿Tsjan mpes jipj discipulopan ma lajay judiopan püna tapatja tjüjütütj? Jipj discipulopan quelel jalá na, yupj ma jis mas japatsj judiopan lajay jinwá.

³ Jesús ma jis wala tjevele yupj la tjü'üy mpes. Jupj niná jis lal tjevele:

—Nun p'in ma lojí Dios jyü'ta jinwá. Nun quelel nin p'iyá lojí püna tapatja la tjaaj jinwá. ⁴ Dios tjevele: "Üsüs la müjí nun jis papay lal, nun sejamay lal wa. Nujola nsem noyan yupj nun jis lal." Dios tjevele wa: "Nun ma ca mvelé nujisas malala jis mpalas nupopay, nun sejamay. Nun popa nin vele, nun ca mü'ü'ná jupj, malala tjevele mpes." ⁵ Nun ma nin p'iyá jü'tü, Dios tjevele jin p'iyá. T'emel cjuwá nupopay, nun sejamay ca nacj. Nun cjuwá tulucj. Nun welé 'ücj ma 'oyá yupj jisas. Nun welé nun popa pjaní 'ücj vele yupj jis lal: "Ninana napj nats'a'á ma ca nu ma'ayá. Nasa tjeveletsja ninana ca ma'ayá Dios mpes." ⁶ Nun welé 'ücj ma 'üsüs liji jupj popay mpes, niná tjevele na. Nun niná welé na, ma nin nujola Dios tjijyü'tá. Nun quelel lojí judiopan püna tjüjütütj p'in. ⁷ Nun welé nun p'iyá 'üsüs lojí; mop'in nin, nun 'üsüs lojí tulucj.

Isaías t'üc' way tjevele nun mpes pajal püna. Profétatsja jupj, Isaías. Dios mpes tjevele jupj. Jupj tjevele Dios tjevelá nun po'ó. ⁸ Ninana tjevelá:

'Gente niná 'üsüs javelepj napj nin po'ó,
Newa ma quelel la najay yupj.

⁹ Yupj javelepj napj püné,

newa ma lajay napj najas jinwá.

Yupj sin 'yüsa lajay gente jajütütj p'in,
napj velé jin sin 'yüsa lajay tulucj.'

Nin tjevele Dios nun po'ó —tjevele Jesús.

¹⁰ P'a wa pajal pülücj jájtatsja Jesús ne'aj p'in. Jupj tjevele ncul yupj. Tjiquil na, jupj tjevele yupj jis lal:

—Tjajpa'aque napj velé. Nusin tjü'üsüs niná. ¹¹ Yom ma malala nsem Dios lal ve lama 'yonsa mpes. Lampe pyacj mpes p'in, yom niná malala nsem Dios lal —nin tjevele Jesús.

¹² Locopyaya Jesús discipulopan tjiquil jupj nt'a. Tjowelepj jupj lal:

—Fariseopan ts'a 'in jipj lal, niná tjevelen mpes. ¿Ncu selen?

¹³ Jesús tjevele:

—Yupj ma javelepj Mpapay Dios velá. Niná yupj javelepj lol jinwá Mpapay lal. Jupj ca mpoqjues lol niná. Nin liji pjü malala javelepj jis lal. ¹⁴ Ma nin nujola t'as yupj javelepj mpes. Yupj ma polel sin 'yüsa lajay Dios mpes. Yun tulucj jinwá yupj. Yun tulucj ma polel jacacan p'a wa. Yom jun tulucj cyacaná yom p'a wa jun tulucj, manas ts'entuna mo'o palá jis ntüncüs ca —nin tjevele Jesús.

¹⁵ Pedro tjevele jupj lal:

—Jipj tjevelen: lampe pyacj, malala. ¿Tsjan qjuisin 'yüsa lejay jipj parábola niná lal?

¹⁶ Jesús tjevele jupj lal:

—¿Ncu ma wa nusin 'yüsa nun? ¹⁷ Ve jalá na, jis col mo'o jama p'in. Locopyaya na'aj la ts'i jis pwi mpe. Nin mpes nin velé nun malala tulucj Dios lal nun lojá mpes. ¿Ncu ma nusin 'yüsa niná? ¹⁸ Malala nyuca javelepj, malala nyuca yola wa. Malala javelepj mpes, malala yupj Dios lal. ¹⁹ Yupj malala yola, mpes nin p'in yola yupj. Malala yola, mpes wa sa 'ünan la p'a. Malala yola, mpes wa ne'aj jamanun sejats'om tulucj. Mpes wa nequem lyawuř jis vayum tulucj jis lal. Yupj malala yola, mpes nin. Nin mpes wa niyom ne'aj jamanun tsjücjüimpan. tjewyayirř tulucj. Nin mpes wa pequerř. Nin mpes wa la tsuwil. Nin mpes wa pajal malala javelepj la p'a po'ó. Yupj malala yola, mpes nin lajay. ²⁰ Niná lajay na, te jinwá yupj Dios lal. Malala tulucj Dios lal yupj ma lajay judiopian lajay jinwá, jis mas japatsj na —nin tjevele Jesús.

Judío tulucj pajal tepyona Jesús 'üsüs.

(Marcos 7.24-30)

²¹ Jesús tjemey nepé. Campa way 'in tjemey judiopian patja mpe. Jupj tjemey nt'a Tiro po'o patja ne'aj p'intjsja, Sidón po'o patja ne'aj p'intjsja wa.

²² Ne'as tjemey na, quepj tjac' la nujüsü jupj. Judío tuluctsja jupj, quepan. Jupj Canaán mpe 'eseptsja. Judiopian tulucj patja mpe tjac', ne'aj p'in patja mpe. Niná quepj li piyutsja, tjevele Jesús lal:

—Nejapa, jipj ne niná Yomen Dios tjevele ca jas majamas nosis nt'a. Jipj David püna tüpü'ü popa p'iyá. Malala ntepalá. Ncapj tjep'ya'sa. Lapanenpan patja napj ncucus jos mo'ó. Newa pajal malala lajay ncucus lal —nin tjevele quepan.

²³ Jesús ma lal tjevele jupj lal. Nin mpes Jesús discipulopan tjiquil jupj nt'a, la tjomon jupj lal:

—Tje'yaya jupj le moná. Jas tjejjama jupj. Newa la cjüipepé jac', newa li piyú.

²⁴ Jesús tjevele yupj jis lal:

—Mpapay Dios nin tjejjama judiopian nt'a p'in. Yupj ne leñ jis tjevyaala, oveja jinwá.

²⁵ Jesús nin tjevele na, quepj ninana p'iyá tjac' jupj nt'a. Palá nipi'tje Jesús wolap'a'á. Tjevele:

—Nejepa, ncapj tjep'ya'sa.

²⁶ Jesús tjevele quepj lal:

—Judiopian Dios ts'uyupj. Napj 'üsüs lejay yupj mpes. Yupj yuts'a'á ma polel la 'ayas la p'a. Nin p'iyá tsjictjacj jis ve ma polel la 'ayas yupj jis tsjiyó —nin tjevele Jesús.

²⁷ Quepj tjevele jupj lal:

—T'üc' tjevelen. Nin velé p'in, ve tsjictjacj nepenowá palá tinca wo juts'a'á lyaya mpe. Niná 'ücj wa jalá tsjiyó witjacj —tjevele jupj. (Jupj quelel véletsja Jesús 'ücj wa se p'a'sa jupj.)

²⁸ Jesús jupj wola tjevele:

—Jipj pajal pyon napj lal. Nin ca nsem jipj la tjemyon jinwá.

Jesús nin tjevele na p'in, tji'yü'sa quepj jucucus.

Jesús gente pülücj jis tji'yü'sa la tjiji. Pajal pülücj jis tje'yaya jis la las 'ots'ipj. (Marcos 8.1-10)

²⁹ Jesús tjemey nepé. 'Üsü püné la nipj tjemey, 'üsü niná Galilea ló. Locopyaya tucuc' popa viyá tjemey, tsjicj way p'in. Ne'aj 'etjele jupj. ³⁰ Ne'aj tjá'asa na, pajal pülücj tjiquil jupj nt'a. 'A jis tjiyula jupj nt'a. Lal tjiquil wa ma polel jil nepenowá. Nepénowa yun tulucj jis lal tjiquil wa. Nepénowa jis mas cjuwá jis lal tjiquil wa. Jis tsjam cjuwá nepenowá jis lal tjiquil wa. Nepénowa ma polel javelepj jis lal tjiquil wa. La p'a wa pajal pülücj malala jisas jis lal tjiquil wa yupj. Tüpüntüpj yupj 'amá 'alá Jesús wolap'a'á; jupj jis tji'yü'sa la tjiji yupj. ³¹ Ne'aj 'a jis tjiyula tjunuc nin tepyala. Tjunuc ma polel javelepj 'ücj javelepj jis tepyala. Tjunuc jis mas cjuwatsja, jis mas seyasa jis tepyala yupj. Tjunuc jis tsjam cjuwá, jis tsjam seyasa jis tepyala yupj. Ma polel jiltsja, 'ücj jis la winin jis tepyala. Yun tulucj 'ücj januc jis tepyala. Pjü jis tji'yü'sa mpes gente ne'aj tjatjá pajal nin yólatsja Jesús 'üsüs la tjiji mpes. Nin mpes 'üsüs pjac tjowelepj Dios po'ó, jupj ne israelpan jis Dios.

³² Locopyaya Jesús tjevele ncul jupj discipulopan. Niná jupj tjevele yupj jis lal:

—Nola napj yupj mpes. Ts'ac' cont'e nasa qui'á jatja napj lal. Tecyawaja nasa yupj jis ve. Napj ma quelel sin jyam yupj, laja secj custjay. Jis capj nt'ajas ca nacj jümücj nt'a.

³³ Jupj discipulopan tjowelepj:

—Wa cjuwá qui'á. Cjuwá ca'aj mpe jis la t'as pansas yupj t'üc' jis la las mpes. Pajal pülücj way yupj.

³⁴ Jesús jis la tji'yüya:

—¿Nol to'á nun pansas?

—Siete —tjowelepj yupj—. Cjul tsjictjacj pjaní way p'in tya'acj wa.

³⁵ Jesús jis tjiyü'ta gente jis la 'osos 'amá 'alá. ³⁶ Nin la tjajay na, jupj nt'ya wa pansas sieteyá, cjul nt'ya wa. Tjevele Dios lal tjüwü'i jupj tje'yaya jis la

las. T'üc' tjevele na, tjelepta pansas, la tücüeme wa cjulun. Niná jis tje'yaya jupj discipulopan jis la 'ayas ne'aj jatjá. Yupj pjü jis tja'ayapi pansas popé, cjulun popé wa. ³⁷ Pjü yupj tjalá. Pjü jis col pit'a tepyala. T'üc' tjalá na, newa jätjatsja pan popé, cjul popé wa. Mpes discipulopan quiliyú mo'o t'olon pan tsjictjacj, cjul tsjictjacj wa, ma pjü tjalá. Quiliyú noypan siéteya tipit'a la tjaay pan mpes, cjul mpes wa. ³⁸ Nasa tjalá niyom pajal pülücj. Cuatro miltsja yupj. Nequem pülücj tjalá wa. Tsjictjacj pülücj tjalá wa discipulopan jis tja'ayapi popé. ³⁹ T'üc' tjalá na, Jesús sin tje'yama yupj. Tjil na, barco wama tjemey. Magdalá po'o tjemey jupj, barco mpes.

16

Nepénowa la tjomon Jesús pajal 'üsüs ca la mijis yupj jis la nuc.
(Marcos 8.11-13; Lucas 12.54-56)

¹ Niyom tjiquíl Jesús nt'a, nepénowa fariseopan, nepénowa saduceopan. Ma topón Dios mpe tjac' jupj, mpes la tjomon jupj ca 'üsüs la mijis, gente p'in ma polel lajay jinwá. Nin mpes ca sin mü'üsüs ncu Dios jas tje'yama jupj, tjowelepj yupj.

² Jesús tjevele yupj p'iyá 'ücj ca jus cülayecj pjacj ne jupj. Ninana tjevelá: "Nun quelel solejé ncu cus cjol nsem yayá, nun 'ücj lo palá nucú tsjun po'ó. Nenéyawa je way tsjun po'ó t'awaná. Mpes nun welé cus cjol nsem yayá. ³ Nenéyawa je way tsjun po'ó püstapj, te toñca 'ots'ipj. Mpes nun welé majawus ca yacjaj. Nun 'ücj lo palá nucú tsjun po'ó. Niná 'ücj lojí la p'in. Nun welé nun quelel nusin 'yüsa Dios po'ó. T'üc' tulucj. Ma nusin 'yüsa tsjan mpes 'üsüs tepyala quinam nosis nt'a. ⁴ Nun quina potjaqué malala pajal. Nun welé Dios jatjampán nun, newa nun ma quelel lojí jupj. Nun ma quelel lojí Dios jos jin. Nun lo moná napj 'üsüs la mejay, gente p'in ma polel lajay jinwá. Nin mpes ca nusin mü'üsüs Dios nin tje'yama, welé nun. Ma ca la mejay napj. Pjaní way p'in ca la mijis Dios nun ca nucú. Püna Jonás lal la tjiji jinwá, nin wa ca la mijis napj lal. (Jonás profeta waytsja jupj püná)", nin tjevele Jesús. Niná tjevele na, tjemey yupj mpe.

Jesús jos jupj discipulopan 'in jajamapj, la p'a ma yus ntsawilicj.
(Marcos 8.14-21)

⁵ Jesús 'üsü na'aj po'ó tjemey jupj discipulopan jis lal. Pansas cjuwá tjil yupj, discipulopan. Yo' tepe'e jis la cutj. ⁶ Jesús tjevele yupj jis lal:

—In tjaama. Po ma jisas t'as fariseopan jis levadura. Ma wa jisas t'as saduceopan jis levadura. Yupj jis levadura malala pajal.

⁷ Jupj discipulopan ma sin tji'yüsa Jesús tjevelá. Yuwá p'in jis la tjü'üy tsjan mpes nin tjevele jupj. Tjowelepj: "Cupj ma teque'acj pansas. Nin mpes nin tjevele ca nacj." ⁸ Jesús seletsja nin tjowelepj yuwá. Mpes jupj tjevele yupj jis lal:

—Nun tsjicj way p'in poné napj lal. ¿Tsjan mpes nin nujola cjuwá pansas? ¿Tsjan mpes nin welé? ⁹ ¿Ncu ma nusin 'yüsa napj 'ücj wa nu 'ya nun nujos? ¿Ncu ma nujola tepyala napj 'ücj jis tje'yá jis la las niyom cinco mil? Pansas cinco p'in tya'actsja; napj la tjejay t'üc' tjalá yupj pjü. ¿Ncu ma nujola tepyala yupj ma polel pjü tjalá? Nun quiliyú mo'o t'o'nó pan tsjictjacj yupj ma pjü tjalá. ¿Ncu nuyo' tepe'e nol quiliyú tipit'a pan tsjictjacj mpes? ¹⁰ ¿Ncu ma nujola tepyala p'a jyawca na napj tje'yá jis la las niyom cuatro mil? Pansas siete p'in tya'actsja; napj la tjejay t'üc' tjalá yupj pjü. Niswa ma polel pjü tjalá yupj. Nun quiliyú mo'o t'o'nó pan tsjictjacj yupj ma pjü tjalá. ¿Ncu nuyo'

tepe'e nol quiliyú tipit'a pan tsjictjacj mpes? ¹¹ Napj ma nin veletsja pansas po'ó. Ma nin nólatsja pansas mpes. ¿Tsjan mpes ma nusin 'yüsa niná? Napj nin tjevelé 'in tjamama. Po ma jisas t'as fariseopan jis levadura. Ma wa jisas t'as saduceopan jis levadura. Yupj jis levadura malala pajal —nin tjevele Jesús.

¹² Jesús nin tjevele na, jupj discipulopan jus nlaytsja jupj ma véletsja levadura po'ó, yupj jis pansas lajay mpes. Jupj nin véletsja fariseopan sin 'yüsa lajaytsja mpes, saduceopan sin 'yüsa lajaytsja mpes wa. Yupj sin 'yüsa lajay levadura jinwá. Yupj 'ücj yus tsuwil la p'a wa.

*Pedro tjevele Jesucristo niná Yomen Dios jas tjejyamá.
(Marcos 8.27-30; Lucas 9.18-21)*

¹³ Jesús ne'as tjemey Cesarea Filipino po'o patja nt'a. Ne'as tjemey na, jupj la tji'yüya jupj discipulopan jis lal:

—¿Pjacj ne napj jin javelepj gentas? Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá.

¹⁴ Yupj tjowelepj:

—Nepénowa javelepj jipj Juan el Bautista p'iyá. Nepénowa javelepj jipj Elías, püna tüpü'ü p'iyá. P'a wa javelepj jipj Jeremías, püna tüpü'ü wa. Nepénowa javelepj jipj p'a profeta püna tüpü'á. Püna 'i tipü'í, niswa püt', nin javelepj gentas.

¹⁵ Jesús nin p'iyá la tji'yüya wa discipulopan jis lal.

—¿Ne nun? —la tji'yüya jupj—. ¿Pjacj ne napj jin welé nun?

¹⁶ Simón Pedro jupj wola tjevele:

—Cristo jipj. Jipj ne Jepa Püné Dios tjevele ca jas majamas qjuis capj la p'acj. Jipj mpes ca 'üsüs mpatjaquecj. Jipj ne Dios Jatjam, Dios ne pü'ü lovin —tjevele jupj.

¹⁷ Jesús tjevele jupj lal:

—Dios pajal 'üsüs la tjiji jipj mpes. Yom p'in ma jin tji'yüsa la tjiji niná. Napj Mpayay tsjun po'o pü'ü, jupj ne jin tji'yüsa la tjiji niná. Jipj Simón, Jonás jatjam jipj. ¹⁸ P'a wa lyá le t'a jipj mpes quina. Pedro lyá nsem wa quina. Pe jinwá jipj, mpes nin lyá jipj quina. Napj 'os wa pe püné jinwá. Pülücj ca mponecj napj lal, ca mpatjam Dios lal. Napj nin lejay ca nin nsem. Diabla jas tjiyocj tulucj ca nsem yupj jis lal. Newa ca mpatjam yupj napj lal. ¹⁹ Napj ca mya 'a jipj ca 'ücj mvelen p'a jis lal napj mpes. Jipj velen napj mpes llave jinwá ca nsem. Nepénowa ca mponecj jipj velen. Yupj ca 'ücj la winin Dios jyü'ta nt'a. Nepénowa ma ca mponecj. Mpes ma ca polel la winin Dios jyü'ta nt'a. Jipj ca 'ücj mvelen ncu malala la tjamama napj lal japon. Jipj nin velen nosis nt'a, Dios ca nin p'iyá mveles wa tsjun po'ó. Jipj ca 'ücj mvelen wa ncu malala la tjamama tulucj. Jipj nin velen nosis nt'a, Dios ca nin p'iyá mveles wa tsjun po'ó —nin tjevele Jesús Simón Pedro lal.

²⁰ T'üc' tjevele na, Jesús jis tjiyü'ta jupj discipulopan ma jis la veles la p'a lal jupj niná Jepa Püné Dios tjevele ca jas majamas jis capj la p'acj judiopan.

*Jesús tjevele jupj ca mpa'is, ca niswa jas müjünsüs la püt'üs.
(Marcos 8.31–9.1; Lucas 9.22-27)*

²¹ Pedro nin tjevele Jesús niná Jepa Püné Dios tjevele ca jas majamas. Niná tjevele na, Jesús 'üsüs way tjevele jupj discipulopan jis lal tsjan ca mpalas jupj lal. Püna ma pjü tjevele. Quina 'üsüs way tjevele niná neneyawá. Tjevele Dios jostsja jupj ca mim Jerusalén nt'a, ca pajal malala mpalas jupj ne'aj. Tjevele niyom nepénowa ca malala la mijicj jupj lal ne'aj. Co'müypan ca nin la mijicj, sacerdote noypan 'ots'ipj, Moisés popel sin 'yüsa lajay 'ots'ipj. Tjevele yupj ca

mü'ü'nacj jupj. Tjü'ünan na, ca jas müjünsüs ts'ac' cont'e tepyala na. Niswa ca mpü'üm, tjevele jupj.

²² Pedro ma jostsja niná ca mpalas Jesús lal, mpes jas tjan tjemyana jupj, cus tjeve'le. Tjevele:

—Ma ca nin mya palas jipj. Dios ca cyapj mp'a'sas.

²³ Pedro nin tjevele na, Jesús la nujuya, jupj wola tjevele:

—Jutja napj mpe. Satanás jinwá velen. Jipj jyas napj ca malala la mejay. Jipj ma jele Dios jola jinwá. Yom p'in jola jinwá jele jipj.

²⁴ Niná tjevele na, Jesús tjevele wa jupj discipulopan pjü way jis lal:

—Nun popa quelel ncapi cyoñca, ma ca nin la mijis jupj p'iyá jos jinwá. Nin ca la mijis napj lejay jinwá. Napj cruz po'ó ca ma pats'. Malala ca mpalas wa jupj, ncapi cyoñca mpes. Jupj ca jas mü'üsüs napj mpes. ²⁵ Nepénowa ca quelel jis capj mp'a'sacj yupj p'iyá. Ma ca jisas malala se palá, mpes ca mvelej yupj japon tulucj napj lal. Yupj ma ca mpatjam Dios lal. Nepénowa nca'liñ napj lal japon mpes. Más 'üsüs ca jis mpalas yupj la p'a jis lal. Yupj lovin ca mpatjam Dios lal. ²⁶ Nepénowa pülücj jatatj nosis nt'a, mop'in ma polel patja Dios lal. Pjü way jatatj nosis nt'a ca nacj. Newa ma polel patja, mpes 'üsüs jis tepyala tulucj pülücj jatatj mpes. Ma polel jaylacj lajay mpatjam Dios lal. ²⁷ Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Napj ca niswa ncuwis p'a jawas. Tjacuwis na, pjü ca nucucj napj pajal püné, Mpapay jinwá. Napj angelpañ ca ncapi ncoñcocj. Tjacuwis na, napj ca jis ma'ayá pjü gente yupj la tjajay mpes. Nepénowa 'üsüs la tjajay, mpes napj ca jis ma'ayá tsjan 'üsüs way. Nepénowa malala la tjajay, mpes ca jis capj ntül. Mpes más 'ücj nin lajay Dios jos jin quinam. ²⁸ Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Nun popa nepenowá ca nucu napj cuwis Jepa la 'osos, nun ma taca'liqué na p'in. Newa potjaqué p'in, napj Jepa ca nsem. T'üc' niná —tjevele Jesús.

17

*Jesús jas jaw tepyala Dios mpes.
(Marcos 9.2-13; Lucas 9.28-36)*

¹ Ts'ac' séisiya tjejyawca na, Jesús tjemey Pedro lal, Jacobo lal wa, Juan lal wa. Juan niná Jacobo jüpülücsja. Yupj jis lal tjemey joc' campanya toñca nt'a, tucuc' pacá nt'a. Yupj yulupjana way p'in tjil. ² Ne'aj tjatja na, Jesús p'a casá justa tepyala tjunuc yupj. Jupj wola pajal jaw tepyala lots'ac' jinwá. Jupj jas quip pajal pje way tepyala wa. Jas quip jaw tepyala wa, pajal pje way mpes. ³ Nin tepyala na, nepé lay tepyala wa Moisés. Elías lay tepyala wa. Yupj manas profetapan püna tapatjá. Jesús lal javeleptsja.

⁴ Pedro tjevele Jesús lal:

—Nepaja, po 'üsüs qui'á jyatjaquec. ¿Ncu jyas ts'epjel cónt'eya sin müjünsü nun mpes? Pjaní way jipj mpes ca nsem, pjaní wa Moisés mpes ca nsem, pjaní wa Elías mpes ca nsem.

⁵ Pedro newa véletsja na, leñ way mol palá tjac' wa yupj capá nt'a. T'asiyú tóñcatsja. Jas jawtsja molon. Nepé vele pjactsja mol mpe. “Niná napj Natjam —tjevele—. Quelel lejay jupj. Pajal 'ücj najas jupj lal. Tjapja'aqueé jupj velá”, nin tjevele mol mpe.

⁶ Niná tjejpyacañ na, discipulopan jis wala 'amá 'alá tjo'onsopj. Pajal lacj tjeypaj yupj. ⁷ Nin la tjajay na, Jesús tjac' yupj nt'a. Po lis tje'yot'a jupj.

—Nusin tjüjünsü —tjevele—. Po ma locj tjejá.

⁸ Viyá tjunuc na, leñtsja la p'a. Jesús p'in jus tjunuc. ⁹ Yacjaya joc' mpe palavin tjiquil. Yupj palavin jiquiltsja na, Jesús tjevele yupj jis lal:

—Ma ca mvelé p'a jis lal nun tjunucú quinam. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá. Napj ca ma pats', locopyaya ca nin müjünsü la püt'üs. Niswa nin tjiyyünsü na, 'ücj lo veles nun tjunucú joc' mo'ó —niná nin tjiyyü'ta Jesús.

¹⁰ Jupj discipulopan tjevelepj jupj lal:

—Cupj pyonecj jipj niná Jepa Püné Dios tjevele ca jas majamas. ¿Tsjan mpes la p'a javelepj Elías mwalá way ca ncuwim niná Jepa Püné lal? Nin javelepj Moisés popel sin 'yüsa lajay —nin tjevelepj yupj.

¹¹ —T'üc' way jupj mwalá way ncuwim Jepa Püné lal —tjevele Jesús—. Dios Popel tjevele jupj pjü ca 'ücj la mijis Jepa Püné jac' mpes. ¹² Nasa tjac' jupj. Yupj ma sin tji'yüsa jupj ninana p'iyatsja Dios Popel tjevele ca ncuwim. Malala la tjay jupj lal, yupj jisastsja jinwá. Nin p'iyá ca malala la mijicj napj lal, napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá —nin tjevele Jesús.

¹³ Nin tjevele na, jupj discipulopan sin tji'yüsa jupj véletsja Juan el Bautista po'ó. Juan el Bautista p'iyatsja niná Dios tjevele ca mwalá ncuwim Jepa Püné lal.

Jesús pje'á jas tjejyama lapanen tjamacjas jos mpe.

(Marcos 9.14-29; Lucas 9.37-43)

¹⁴ Joc' 'alá mpe tjiquil na, niswa tjiquil la p'a discipulopan tjatja nt'a. Ne'aj gente pajal pülücj lejeñtsja wa yupj jis lal. Ne'as tjiquil na, yom pjaní tjac' Jesús nt'a. Tüic' jin tjá'asa Jesús wolap'a'á.

¹⁵ —Nejepa, cus tjep'ya'sa natjam —tjevele—. Pajal malala jos. Jun jyu'ya jin liji jupj lovin. Po 'in malala tepyala jupj. La pülücj 'awa mo'ó tjejaca jun jyu'ya mpes. 'Üsüma tjejaca wa la pülücj. ¹⁶ Napj jupj lal tjacuwis jipj discipulopan nt'a. Yupj ma polel 'yü'sa lajaytsja jupj —nin tjevele yomen Jesús lal.

¹⁷ Jesús tjevele yupj jis lal:

—Nun ma poné napj lal. Malala nujola pajal. Pajal püs way li nuc nun ca mponé napj lal. Püs way tüpü'üs nun lal quinam. Lowa, lal nculá jupj jatjam.

¹⁸ Tjac' na, Jesús cus tjeve'le lapanen, yom jatjam jos mo'ó já'asatsja. Mpes pje'á tjac' tjamacjas jos mpe. Leñ way 'ücj jos já'asatsja tjamacjas. ¹⁹ Yacjaya Jesús discipulopan tjiquil jupj nt'a, p'a leñtsja na. La tjü'üy:

—¿Tsjan mpes ma polel pje'á jas tjejamacj lapanen niná?

²⁰ Jupj jis wala tjevele:

—Nun tsjicj way p'in poné napj lal. Nin mpes ma polel lojtsja nun. Tsjicj way p'in cüponé, mostaza setel tsjicj way jinwá, pjü way 'ücj la cüj. 'Ücj cüwelé mim joc' 'alá. 'Ücj cüwelé: 'Jutja p'a nt'a'. Ne nin ca nsem nun tjewelé jinwá. T'üc' way niná. ²¹ Nin p'in velé, lapanenpan nepenowá pajal costa way sin jam. Nintsja niná. Más 'ücj lo moná Dios lal ca 'ücj jas majamá. Ts'ac' pjaní ma ca nlaáj, Dios lal ca mvelé p'in. Ma nin lojí, ma ca mim —nin tjevele Jesús.

Jesús niswa tjevele ca mpa'is, ca niswa jas müjünsü la püt'üs.

(Marcos 9.30-32; Lucas 9.43-45)

²² Jesús newa winetsja Galilea mo'ó jupj discipulopan jis lal. Jawas pjaní tjejawca na, jupj tjevele yupj jis lal: “Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá. Dios ca ma'ayas niyom ca malala la mijicj napj lal yupj jisas jinwá.

²³ Ca ma 'ü'nacj, locopyaya ts'ac' cont'e na ca nin müjünsü la püt'üs niswá”, nin tjevele jupj. Nin tjevele na, pajal 'aplijila jis tepyala jupj discipulopan.

Jesús impuesto jaylajc la tjiji.

²⁴ Jesús tjemey Capernaum nt'a jupj discipulopan jis lal. Ne'as tjemey na, niyom nepénowa tjiquil Pedro nt'a. Yupj niyom nenem impuesto jaylajc jata'epj Dios wo mpes. Yupj la tjü'üy Pedro lal:

—¿Ncu ma impuesto jaylajc liji Jesús, jupj ne jin 'yüsa liji?

²⁵ —Jaylajc liji jupj —tjevele Pedro.

Pedro wo nt'a tjemey, yupj tapatja nt'a. Tjac' na, Jesús tjevele jupj lal, Pedro ma tjevele na p'in. Tjevele:

—Jepapan nosis nt'a se jütütj impuesto jaylajc jata'epj gente jatatj mpes, yupj moma jatatj mpes wa —nin tjevele Jesús—. ¿Ncu jele jepapan sejatjampan p'iyá jaylajc lajay niná? ¿Ncu jele p'a wa p'in jaylajc lajay impuesto mpes? ¿'Oyn jele jipj? —tjevele Jesús.

²⁶ Pedro jupj wola tjevele:

—P'a wa p'in jaylajc lajay niná yupj jata'epj.

—Nin —tjevele Jesús—. Jepapan sejatjampan ma jaylajc lajay impuesto.

(Jupj quelel véletsja jupj 'ücj wa ma jaylajc ljítsja. Jupj Dios Jatjam, ne nin.)

²⁷ Jupj tjevele:

—Mop'in ca jaylajc la mijicj. Ma jaylajc lijicj, yupj ca yola nsem cupj ma gjuis Dios wo. Jutja jipj 'üsü püné nt'a. Jipj anzuelo 'üsüma tjevyala. Ca nts'icjun cjulun. Mwalá way cjul ts'icjucj jipj, jupj lala ma'aptan. Lala mo'o ma'ajam ca t'emel c'a. Niná t'emel t'üc' nsem impuesto jaylajc mpes. Niná ca jis ma'ayan napj jaylajc lejay mpes, jipj jaylajc lejay mpes wa —nin tjevele Jesús Pedro lal.

Ne nin la tjiji niná.

18

Jesús tjevele pjacj püné nsem jupj Jepa pyala na.

(*Marcos 9.33-37; Lucas 9.46-48*)

¹ Yacjaya Jesús discipulopan tjiquil jupj nt'a. La tjü'üy pjacj yupj popa más püné ca nsem Dios jyü'ta nt'a. ² Jesús tjevele ncuwim tsjicj way. Jupj discipulopan culupwen nt'a tjiyünsa jupj. ³ Nin la tjiji na, Jesús tjevele:

—Nun ma 'üsüs way nujola. P'a casá nujola t'as, Dios jos jinwá. Tsjictjacj jinwá t'as nun. Nun ma lojí niná, nun Dios si jütüta popa nsem tulucj. T'üc' way. ⁴ Nun popa pjaní pajal tsjicj jin jola jupj p'iyá, tsjicj niná jinwá, jupj más püné ca nsem Dios jyü'ta nt'a. ⁵ Gente pülücj nin jinwá patja, yupj tsjicj niná jinwá. Najas nun ma nujola noypan nun p'iyá. Najas 'üsüs lojí yupj jilal napj mpes. 'Üsüs lojí na yupj jilal, t'üc' way 'üsüs lojí napj lal. ⁶ Malala lajay yupj jis lal, malala nin Dios lal. Tsjictjacj nepénowa japon napj lal. P'a wa nin liji ne tsjictjacj nenem malala nyuca lajay, malala pajal ca nsem jupj lal, nin la tjiji mpes. Más 'üsüs way nsem jupj mpes, la p'a pe püné 'utsu'pa mwen po'ó, ca 'üsü püné mo'o la nts'iyas jupj, mpa'is.

⁷ T'üc' way nepénowa malala nyuca lajay. Yupj lajay mpes la p'a quelel malala nyuca lajay wa. Malala ca jis mpalas pajal, yupj nin lajay. Pajal malala ca mpalas wa nosis nt'a yupj malala lajay mpes. ⁸ Po ma malala la müjí. Nun quelel malala lojí numos mpes, ma la müjí. Nujola t'as numos cjuwá jinwá. Numos t'ü, na'aj la tocoyé jinwá nujola t'as. Más 'ücj numos cjuwá, ne ca 'ücj mpatjaqué Dios lal. Más malala numos mat'e ca na'aj la nts'iyacj nun 'awa püné nt'a, nun malala la tjüj jí mpes. Ne'aj pwe lovin. Nun quelel lowú, malala la müjí, ma la müjí. Nin p'iyá nujola t'as nutsjom cjuwá

jinwá. Más 'úcj nutsjom cjuwá, ne ca 'úcj mpatjaqué Dios lal. Más malala nutsjom mat'e ca na'aj la nts'iyacj nun 'awa púné nt'a. ⁹ Nun quelel malala lojí nun núcú mpes p'in, ma ca núcú niná. Nujun tulucj jinwá nujola t'as nun. Nujun t'ú, na'aj la tocoyó jinwá nujola t'as. Más 'úcj nujun pjaní cjuwá, ne ca 'úcj mpatjaqué Dios lal. Más malala nujun mat'e ca na'aj la nts'iyacj nun 'awa púné nt'a —nin tjevele Jesús jupj discipulopan jis lal.

Dios pajal quelel liji tsjictjacj.
(Lucas 15.3-7)

¹⁰ Jesús tjevele wa:

—Po ma nujola t'as tsjictjacj 'úsús tulucj, yupj tsjicj way mpes. Dios sin jyama yupj jis angelpán, jis majamacj tsjictjacj. Niná angelpán Dios pü'ü nt'a patja. Januc Mpapay Dios lovin, jupj ne tsjun po'ó pü'ü. Mpes nun ca jus cülayé Dios quelel liji tsjictjacj. [¹¹ Ma sa corí Dios, leñ jinwá yupj Dios lal. Napj jis capj p'yacj mpes ca 'úsús nsem yupj Dios lal ne ca mpatjam jupj lal. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá —nin tjevele Jesús.]

¹² Jesús sin tji'yüsa lis tjiji Dios quelel liji pjü gente. Ninana tjevelá:

—Yom pjaní oveja ciéneya si manuna ca nacj, pajal pülücj. Oveja pjaní way tjemey, leñ tjevya. Mpes yom niná ca mim, ca la mpalas oveja leñ tjevyalá. Oveja noventa y nuéveya ne'aj lyawurí ca nacj joc' 'ala'á, tsjutsj jalá nt'a. Pjü way lejeñ mpe ca mim yomen. ¿Ncu ma t'úc' way ca nin la mijis niná? ¹³ Jupj jus tjinyuca na oveja leñ tjevyalá, pajal 'úcj jos nsem jupj. T'úc' way niná. Más 'úcj jos nsem oveja niná mpes, la p'a noventa y nueve jis lal. Noventa y nuéveya ma leñ jis tjevya yupj. ¹⁴ Nin wa Nupopay tsjun po'o pü'ü lal. Jupj ma jos tsjicj pjaní leñ mvalas. Ma jos malala mpalas. Jupj jos pjü way ca jupj lal mpatjam —nin tjevele Jesús.

Nun ca mvelé nun jis pülücpán jis lal yupj malala la tjajay mpes.
(Lucas 17.3)

¹⁵ Jesús tjevele wa jupj discipulopan jis lal:

—Napj mpes japon nun jis pülücpán napj mpes. Jipj pyülücj pjaní malala liji jipj lal ca nacj. Malala la tjiji na, jutja jus nucun jisapj p'in. 'Úsús way tjevele jupj lal tsjan niná jupj malala lijá. Nun p'in nuseya mat'e ca mvelé. Jupj ca jola mpalas jupj malala la tjiji ca nacj. 'Úsús ca la mijis quínam, mpes nun nusey manas wa ca quelel la müjí niswá. ¹⁶ Jupj ma quelel pjoca jipj velen ca nacj, mpes jipj ca mim p'a wa lal jupj nt'a. 'Úcj wa mat'e jis lal mim jupj nt'a. Yupj ca mpjacarí jipj pyülücj velá. Yupj ca 'úcj mvelecj jipj t'úc' way velen. Dios ts'uyupan ma póle la pon pjaní p'in vele. 'Mát'eya javelepj yupj tjepjyacañ, 'úcj jis la pon. Cánt'eya 'úcj jis la pon wa. Manas jipj lal jil, yupj ca mvelecj wa malala la tjiji lal. Yupj ca mvelecj yupj jisas wa jupj ca 'úcj la mijis.' ¹⁷ Jupj newa ma quelel pjoca nin la tjejay na, jipj ca mvelen niná Dios ts'uyupj jis lal. 'A jis tjimyuca na mvelen ca. Yupj p'iyá ca mvelecj jipj pyülücj lal, jupj malala nyuca liji mpes. Jupj ma quelel pjoca yupj javelepj, Dios ts'uyupj ca mvelecj ma yupj popa jupj quínam. Ma pyona jinwá ca nsem jupj jipj lal. Jipj jele nsem jupj pecj jinwá, impuesto jaylacj jata'epj jinwá.

¹⁸ Nun 'úcj wa ca mvelé ncu malala nyuca la tjajay p'a wa. Nun nin welé nosis casá, nin p'iyá Dios ca mveles tsjun po'ó. Nun 'úcj wa ca mvelé ncu malala nyuca la tjajay tulucj. Nun nin welé nosis casá, nin p'iyá Dios ca mveles tsjun po'ó. T'úc'. ¹⁹ Nin p'iyá niná: nun p'in nuseya mat'e nujola pyala nin p'iyá lo moná Dios lal, jupj ca nu ma'ayas nun lo moná. Mpapay Dios

tsjun po'o pü'ü ca nu ma'ayas nun lo moná nosis casá. ²⁰ Mat'e, cont'e 'a si mulú napj mpes, napj 'os wa yupj jis lal. Nin mpes ca nt'anquecj Dios lal la mon —nin tjevele Jesús yupj jis lal.

Lovin perdonar la müj' nun sejtjampan.

²¹ Yacjaya Pedro tjac' Jesús nt'a. Tjevele Jesús lal:

—Nejepa, ¿la nol perdonar la mejay napj natjam, jupj malala la nijá? ¿Ncu la siéteya 'ücj perdonar la mejay jupj?

²² Jesús tjevele jupj lal:

—La siéteya tulucj. Jipj lovin ca perdonar la mijin jipj jetjam —nin tjevele Jesús.

²³ Jesús parábola tjevele wa Pedro lal. Jas tji'yüsa la tjiji Dios jos ncuypj lovin perdonar lijicj la p'a wa. Ninana nin tjevele:

—Napj ca mvelé 'onin ne nin liji Dios jupj jyü'ta lal. Jepa püné po'ó ca mvelé napj. Dios liji wa jepa püné niná jinwá. Jepa püné quelel seletsja nol leveltsja jupj jomezopan jupj lal. Jostsja ca jaylajc' la mijicj quinam. ²⁴ Nin mpes jupj vele watsja jomezopan jis lal. Nasa nin lajaytsja na, mozo pjaní lal jiquil watsja jupj nt'a. Mozo niná level pünetsja. Peso millón quinceya leveltsja jupj lal. ²⁵ Mozo ma polel jaylajc' la tjiji, ma tje'yaya. Nin mpes jepa tjijyü'ta jupj jomezopan ca vender la mijicj mozo niná. Esclavo ca nsem jupj. Tjevele ca vender la mijicj wa jupj jats'om, jupj juts'uyupj 'ots'ipj, pjü way jupj tya'a watsja 'ots'ipj. T'emel ca jaylajc' mpalas level mpes. ²⁶ Mozo pajal la tjemyona jepa ma ca nin la mijis. Tüic' jin tjá'asa jepa wolap'a'a. La tjemyona: "In la ntjinucú. Tülü way ca jaylajc' la mejay pjü." ²⁷ Nin tjevele na, jupj jepa pajal jólatsja jupj mpes. Tjevele ca perdonar la mijis level mpes. Tjevele 'ücj la winin.

²⁸ "Mpes tjemey mozo niná. Tjemey na, mozo niná tjinyuca mozo p'a wa. Niná leveltsja mozo mwalá way lal. Jupj level pjaní waytsja p'in. Mozo mwalá ntjüi'le jupj mwen po'ó. Tjevele level lal: 'Jaylajc' la mijin jipj level napj lal', ²⁹ Jupj level tjevele: "In la ntjinucú. Tülü way ca jaylajc' la mejay'." ³⁰ Mozo mwalá ma jostsja. Jepapan nt'a tjemey. T'ya tjevele la p'a ma jaylajc' la tjiji level. Tjiquil, ntji'liñ level líjitsja mpes. Cawilta mo'o tjo'onsopj jupj. Tjowelepj ne'aj ca mpü'üm jupj, pjü way jaylajc' la tjiji nas. ³¹ La p'a wa mozopan tjunuc nin tepyalá. Pajal 'aplijilatsja mozo mwalá ma perdonar la tjiji ma'ajapj. Tjil yupj jis jepa nt'a, pjü tjowelepj tepyalá. ³² Jepa püné tjevele ncuwim mozo mwalá. Tjevele jupj lal: 'Malala jipj pajal. Jipj pajal la tjemyon napj lal, mpes tjevelé ca perdonar la mejay jipj level mpes. ³³ ¿Tsjan mpes ma nin p'iyá la tjejay jipj, mozo la p'a wa lal? Napj nólatsja jipj mpes. ¿Tsjan pjucj ma jéletsja mozo p'a wa mpes?' nin tjevele jepá. ³⁴ Jepa ts'i 'inyatsja pajal. Tjevele ca cus ntülücj mozo niná. Tjevele lovin ca cus ntülücj, pjü jaylajc' la tjiji nas. ³⁵ Nun ma quelel perdonar lojí nun sejtjampan, Mpapay Dios ca nin p'iyá la mijis nun jis lal —nin tjevele Jesús.

19

Dios ma jos niyom pje'á la ts'i yupj sejtats'om.

(Marcos 10.1-12; Lucas 16.18)

¹ Jesús tecyawaja tjevele jupj quelel véletsja. T'üc' tjevele na, tjemey jupj Galilea mpe. Niswa tjemey Judea nt'a. 'Üsü na'aj po'ó winetsja. Niná 'üsü Jordán lotsja. ² Gente pülücj 'a jis tjimyula jupj nt'a jümücj nt'a, cus la coñ.

Nepénowa yupj malala jisastsja. Jesús jis tji'yü'sa lis tjiji ne'aj, jümücj nt'a. ³ Fariseopan nepenowá tjiquil wa Jesús nt'a. Quelel la 'üytsja jupj lal. Yupj ma jisastsja Jesús. Yólatsja yupj la 'üytsja pajal costa nsem jis wala la veles. Yólatsja jupj mveles malala ca nsem judiopan jis lal. Yupj la tjü'üy:

—¿Ncu 'ücj Dios lal yom se jamá jupj jats'om, jupj jos mpes p'in? Malala tulucj jupj jats'om ca nacj.

⁴ Jesús jis wala tjevele:

—¿Ncu ma mo'o tjewelé Dios Popel nun? Jupj Popel nin vele Dios p'iyá la tjiji gentas. 'La tjiji wa niyom, nequem, 'ücj ca mwayiñ yupj.' ⁵ Dios tjevele: 'Yom ca mim popay mpe, jamay mpe, jats'om lal lo püt'üs. Ca quelel la mijis jupj. Manas ca jüp'üy pjaní jinwá nsem yupj.' ⁶ Nin mpes yupj mat'e tulucj, tjewyayiñ na. Pjaní p'in yupj Dios lal. Dios yugo sey pjucj po'ó tipyünta jinwá la tjiji. Dios p'iyá nin la tjiji na, gente ma polel sin tjan sin majamacj —nin tjewelé Jesús.

⁷ Fariseopan tjewelepj:

—Moisés tjevele Dios tjijyü'ta püná. Jupj tjevele yom ca papel mpaques, jats'om pje'á li ts'iyá na. Papel ca mveles quepan jupj jats'om tulucj quínam. Moisés tjevele yom papel ca ma'ayas jupj, ca jas majamas jupj jats'om. ¿Tsjan mpes Moisés tjevele jupj ca 'ücj la mijis niná?

⁸ Jesús yupj jis wala tjevele:

—Nun ma 'üsüs quelel lojtsja, Dios jos jin. Nin mpes Moisés nin tjevele 'ücj jas majamá nun sejats'ompan. Dios nosis la tjiji na, jupj ma jostsja yom nin la gjuijis. ⁹ Napj najas más 'üsüs lojí püna la tjajay jis lal. Ma najas nun sejats'om so jamá. Yom se jamá jats'om, p'a lal woya ca nacj. P'a lal woya na, Dios ca jola nsem yom niná ma jats'om ne'aj mya'na. Malala lajay p'in Dios lal. Jets'om la p'a lal wine, nin mpes p'in 'ücj se jam mim —nin tjevele Jesús.

¹⁰ Jupj discipulopan tjewelepj jupj lal:

—Po 'in costa way niná la mijicj jipj tjevelen jinwá. Jipj velen yom ma polel pje'á li ts'iyá jupj jats'om, jupj jos na. Más 'ücj ma ca mwayim ca nacj.

¹¹ Jesús tjevele:

—Costa way patja niyom sejats'om tulucj. Dios jis capj p'ya'sa niyom nepenowá. Yupj 'ücj wa patja sejats'om tulucj. La p'a wa ma polel jis la jay niná. ¹² Niyom nepenowá ma quelel wyayiñ. Lovin nintsja yupj. Nepénowa malala jis tepyala jis jüp'üy, la p'a wa malala lis tjajay mpes, nin mpes ma polel wyayiñ nepenowá. Nepénowa yupj jinwá tulucj. Yupj 'ücj wyayiñ. Yupj sin nin ma wyayiñ, Dios mpes tsji' lajay mpes. Nepénowa 'ücj nin lajay napj velé jinwá. 'Ücj nin lajay, ca nin la mijicj ninam —nin tjevele Jesús.

Jesús jos tsjictjacj jiquil jupj nt'a.

(Marcos 10.13-16; Lucas 18.15-17)

¹³ Nepénowa tjiquil Jesús nt'a tsjictjacj jis lal. Jisastsja tsjictjacj sey pjucj po'ó ca po la mo'ot'es Jesús. Jisastsja wa jupj Dios lal mveles tsjictjacj mpes. Jesús discipulopan jis capj tjewelé tsjictjacj jis lal tjiquil mpes. ¹⁴ Mop'in 'üctsja Jesús lal yupj tjiquil. Jupj tjevele: "Jis ma'ayá ca ncul tsjictjacj napj nt'a. Po ma jis müjü'tü ma ncul. Gente japon tsjictjacj japon jinwá, Dios 'ücj si jütüta yupj." ¹⁵ Jesús nin tjevele na, tsjictjacj sey pjucj po la tje'yot'a. Nin la tjiji na, jemey ne'aj patja mpe.

Costa way pülücj jatatj Dios si jütüta popa se palá yupj.

(Marcos 10.17-31; Lucas 18.18-30)

16 Yom pjaní tjac' Jesús nt'a. Tjevele jupj lal:

—Jipj sin 'yüsa lejay Dios mpes. ¿Tsjan 'üsüs ca la mejay napj ne Dios ca ma'ayas napj ca 'ücj mpü'üs lovin jupj lal?

17 Jesús tjevele:

—¿Tsjan mpes napj lal nla 'yü tsjan ca la mijin pajal 'üsüs? Pjaní way p'in 'üsüs. Jipj jyas mpü'üm jupj lal, nin la mijin jupj jyü'tá.

18 Yom tjevele:

—Jupj pülücj tjijyü'ta. ¿Cana ca la mejay jupj tjijyü'tá?

Jesús tjevele jupj lal:

—Ma ca mü'ü'nan la p'a. Niyom ma ca ne'aj manucj sejats'om tulucj. Nequem ma ca mal jis vayum tulucj jis lal. Ma ca mpequem. Ma la ntsawilin. 19 Ca 'üsüs la mijin pyapay lal, jemay lal, yupj noypan mpes jipj lal. Quelel lis mijin ne'aj patjá. Jipj p'iyá quelel la 'ejay jinwá, ca quelel lis mijin yupj' —nin tjevele Jesús.

20 Tjamacjas niná tjevele Jesús lal:

—Pjü way niná t'üc' la tjejay jipj tjevelen jinwá. ¿Ncu pjaní way ma lejay custjay?

21 Jesús tjevele jupj lal:

—Pjaní way ma lejay custjay Dios jos jinwá. Jipj 'üsüs way quelel lejay Dios jos jin, jipj ca vender la mijin jipj jits'a'á pjü way. T'emel así way ca jis ma'ayan t'emel cjuwá. Jutja, ca nin la mijin. Mpes pülücj ca nt'an tsjun po'ó, Dios pü'ü nt'a. Nin la tjejay na, ncuwim napj nt'a, ca ncapj ncořcon. Jipj ca jin mü'üsüs napj lal —nin tjevele Jesús jupj lal.

22 Tjamacjas tjapjaca na niná Jesús tjevelá, 'aplijila tepyala. Tjemey jupj Jesús mpe. Pülücj tyá'atsja, mpes ma quelel así 'yáyatsja jupj juts'a'á cjuwá jis lal. 23 Tjamacjas tjemey na, Jesús tjevele jupj discipulopan jis lal:

—Nin lovin, pülücj jatatj jis lal. Pajal costa way Dios si jütüta popa se palá yupj. T'üc' way niná. 24 Nin p'iyá nin velé. Pajal costa way camello jav jul casá jama. Camello ma polel nin liji niná. Más 'in costa way pülücj jatatj Dios si jütüta popa ca jis mpalas —nin tjevele Jesús.

25 Jupj discipulopan tjepjyacař na niná, pajal yólatsja jupj tjevele mpes. Yupj tjowelej: “Pajal costa way Dios si jütüta popa se palá yupj. Pjü way ma 'üsüs se palá Dios lal ca nacj, ma mpatjam Dios lal.”

26 Jesús yus tjinyuca, tjevele:

—Gente yusapj p'in ma polel 'üsüs se palá Dios lal. Dios 'ücj nin liji pjü way niná yupj mpes —tjevele.

27 Pedro jola tepyala tjamacjas ma quelel jámatsja jupj juts'a'á mpe, 'ücj la püt'üs Dios lal. Mpes Pedro tjevele Jesús lal:

—Ncupj cuts'a'á jatja tjeleque jipj lal. Tjeleque cyapj la coř. ¿Tsjan ca nt'anquecjiná la tjiijic mpes?

28 Jesús tjevele jupj lal, la p'a wa discipulopan jis lal wa:

—Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. P'a jawasa Dios ca pjü seyasa la mijis nosis nt'a. Seyasa liji na, napj Jepa ca mo'os. Pajal püné ca nsem napj. Nun ncapj cořcóc quinam, nun jepapan ca nsem 'ots'ipj, nin tepyala na. Nun jepapan dóceya nsem, israelpan jis tribu dóceya jis la jütütj. Nun ca mvelé israelpan jis lal ncu malala la tjajay nosis nt'a. Nin ca nsem nun ncapj tocořcóc mpes. T'üc' way. 29 Nin p'iyá 'üsüs lejay napj lovin ncapj tocoř jis lal. Nepénowa jil jis wa nepé ncapj jacoř mpes. Nepénowa jil jis pülücpan nepé. Jis papay, sejamay nepé jil nepenowá. Nepénowa jil jis ts'uyupan nepé.

Nepénowa jil jis moma mpe, ncapj jacoñ mpes. Napj pajal pülücj ca jis ma'ayá nin la tjajay mpes. Pjaní way p'in tjá'asa tjil ca nacj. Napj ciéneya ca jis ma'ayá yupj pjaní way tjá'ayapj mpes. Lovin ca mpatjam Dios lal 'ots'ipj, nin ca la mejay napj yupj mpes. ³⁰ Nepénowa püna p'in topon napj lal, yupj tsjictjacj ca nsem napj Jepa 'os na. Nepénowa p'a jawasa ca mponecj, noypan ca nsem yupj. Nin ca nsem pülücj jis lal —nin tjevele Jesús.

20

Parábola uva lejeñ nt'a tsji' lajay mpes.

¹ Jesús parábola tjevele wa sin la 'üsüs jis la jay. Sin tji'yüsa lis tjiji 'onin ca jis ma'ayas Dios Jesucristo cus tocoñ jis lal. Ninana Jesús tjevelá:

—Napj ca mvelé 'oyñ nyuca liji Dios, jupj jyü'ta nt'a. Yom po'o ca mvelé. Yom niná 'amá püné tya'a, pülücj sine mpes. Dios liji yom niná liji jinwá. Niná yom mozopan jostja jupj. Po 'in püstapj tjemey, la tepyala niyom nepenowá, jupj jomozopan nsem. Tjevele ca tsji' la mijicj jupj uva lejeñ nt'a. ² Yupj tjowelepj 'ücj ca tsji' la mijicj ts'ac' pjaní t'emel mpes, ts'ac' pjaní tsji' lajay jaylacj mpes. 'Ücstja niná yom lal. Sin tjejyama tsji' la mijicj jupj uva lejeñ nt'a. ³ Yacjaya yom tjemey jis wa nepénowa lejeñ nt'a. Las nueve ca nactsja. Yom yus tjinyuca niyom nepénowa yupj lejeñ p'intstja, ma tsji' lajaytsja. ⁴ Yom tjevele yupj jis lal: 'Nun p'iyá ca nlawú wa, ca tsji' la müjí napj uva lejeñ nt'a. Napj t'ücj way ca jaylacj la mejay nun tsji' lojí mpes.' ⁵ Mpes tjil yupj tsji' jis la jay.

"Yacjaya, culupwen nt'a tjá'asa na, yom tjemey wa niswá yupj jis wa lejeñ nt'a. Nin p'iyá tjevele jupj niyom ma tsji' lajaytsja jis lal. Jupj nin p'iyá la tjiji wa las tres na, t'awaná. Sin tjejyama wa tsji' jis la jay ne'aj. ⁶ Yacjaya tjemey wa niswá yomen. Ne'aj já'asa las cinco pyala na quinam. Jupj p'a wa yus tjinyuca ma tsji' lajay. Mpes jupj jis la tji'yüya yupj jis lal: '¿Tsjan mpes nun p'in lüjüquetsja, tsji' liji secj ts'ac' pjaní?' ⁷ 'Leñ pjacj mozo jostsja yacjaj', nin tjowelepj yupj. Yom jis lal tjevele: 'Lowa wa nun, ca tsji' la müjí napj uva lejeñ nt'a'.

⁸ "Nasa t'yaja na, yom uva juts'a'á tjevele mozo pjaní lal. Mozo niná jépatstja la p'a wa mozopan jis lal. Yom tjevele jupj lal: 'Tjevele ncul uva lejeñ nt'a tsji' lajay. T'emel jis tje'yaya yupj, tsji' la tjajay jaylacj. Mwalá way ca t'emel jis ma'ayan locopyaya sin tjejyam jis lal. Jis tje'yan na, ca jis ma'ayan wa mwalá way sin tjejyam jis lal', nin tjevele yom uva juts'a'á.

⁹ "Niyom nepénowa t'awaná tjil, las cinco na, hora pjaní tsji' la tjajay. Mpes yupj mwalá way tjiquil, natj t'emel. Ts'ac' pjaní tsji' la tjajay jinwá natj yupj pjü. ¹⁰ Yacjaya niyom p'a wa tjiquil t'emel mpes. Niyom nenem mwalá way tsji' la tjajay tjil yupj, püstapj p'in. Ts'ac' pjaní tsji' la tjajay yupj, mpes yupj yólatsja yom uva juts'a'á más 'in pülücj way jaylacj la müjis yupj jis lal. Nin tuluctsja. T'emel ts'ac' pjaní tsji' lajay jaylacj natj wa yupj pjü. Nin p'iyá jaylactsja. ¹¹ Mpes yupj jis t'emel natj na, malala po'o javeleptsja yom uva juts'a'á lal. ¹² 'Jipj locopyaya sin tjejyam niná noyomes. Hora pjaní p'in tsji' la tjajay', tjowelepj yupj. 'Cupj ts'ac' pjaní tsji' la tjijicj cupj. Pajal vyaja pwetsja tsji' la tjijicj cupj. Mop'in jipj nin p'iyá jis tje'yan wa yupj ncupj qjuis tje'yan jin p'iyá. Malala nin', tjowelepj yupj.

¹³ "Uva juts'a'á tjevele yupj popa pjaní lal: 'Najamica —tjevele jupj—, napj malala la tjejay tulucj nun jis lal. Jipj tjevelen 'ücj ca tsji' la mijin ts'ac' pjaní, ne napj jaylacj lejajtsja jipj ts'ac' pjaní tsji' la tjejay mpes. ¹⁴ Nt'ya jipj t'emel.

Jutja quinam wya nt'a. Napj quelel jaylacj lejay watsja nin p'iyá locopyaya jas tjejjam lal; jipj lal jaylacj la tjejjay jin p'iyá, nin p'iyá jaylacj lejay jupj lal.

¹⁵ T'emel niná napj nt'emel. Napj 'ücj 'ya napj nt'emel napj najas jinwá. ¿Ncu ts'üis jipj napj 'üsüs la tjejjay mpes? nin la tji'yüya uva juts'a'a.

¹⁶ Jesús teczyawaja tjevele parábola quinam. Tjevele:

—Nin jinwá liji Dios. Nepénowa locopyaya topon napj mpes, noypan ca nsem yupj ca nacj napj Jepa 'os na. Nepénowa püna p'in topon, tsjictjacj ca nsem napj Jepa 'os na. Dios véletsja pülücj jis lal ca yupj ncul jupj nt'a, mop'in ma jiquil nepenowá. Dios p'iyá lis t'ya pjacj mpatjam jupj lal. Pjaní way p'in lis t'ya —nin tjevele Jesús.

Jesús niswa tjevele ca mpa'is, ca niswa jas müjünsüs la püt'üs.

(Marcos 10.32-34; Lucas 18.31-34)

¹⁷ Jesús newa jámatsja Jerusalén nt'a. Jáamatsja na jümücj nt'a, Jesús jas tjan tjemey jupj discipulopan dóceya jis lal p'in. Tjevele yupj jis lal: ¹⁸ “Jerusalén nt'a leque quinam. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejjamá. Dios ca jis ma'ayas niyom nepenowá malala la mijicj napj lal; sacerdote noypan ca nin la mijicj, Moisés popel sin 'yüsa lajay ca nin la mijicj wa. Yupj ca mvelecj napj malala la tjejjay. Ca mvelecj ca ncapj ntülücj, ma pats'. ¹⁹ Mpes ca ma manucj judiopian tulucj nt'a. Judiopian tulucj ca la mpjüts'ünücj, ca ma süpücj. Ca cruz po'o ca ma valacj napj, ma pats'. Ts'ac' cont'e na, ca nin müjünsü, mpü'üs niswá”, nin tjevele Jesús.

Más 'ücj Jesús sa corí ma püné jin yola yupj p'iyá.

(Marcos 10.35-45)

²⁰ Locopyaya, Zebedeo jatjampan sejamay tjac' la veles Jesús lal. Jupj jatjampan tjiquil wa yupj sejamay lal. Sejamay tüic' jin tjá'asa Jesús wolap'a'a, la tjemyona Jesús ca 'üsüs la mijis jupj mpes.

²¹ —¿Tsjan jyas? —la tji'yüya jupj.

Yupj sejamay tjevele:

—Najas natjampan jipj lal p'in majatjum, jipj Jepa jac' na. Najas pjaní wa jipj li'inyampe ma'ajam, ma'ajapj ma'ajam wa jipj nancupwepe najas. Nin la mijin, ma'en —tjevele.

²² Jesús tjevele yupj jis lal:

—Nun ma solejé tsjan niná nun lo moná. Malala ca ma palas napj. ¿Ncu 'ücj wa nun lal ca malala nu mpalas nun, napj malala ne palá jinwá?

—'Ücj wa niná cupj qjuis lal —nin tjowelepj yupj.

²³ Jesús tjevele yupj jis lal:

—Nin ca nsem nun lal. Ca malala nu mpalas, malala ne palá jinwá. Nawa nin, napj ma polel velé nun ca majatjaqué napj lal, pjaní wa li'inyampe, pjaní wa nancupwepe. Mpapay nasa la t'ya pjacj ca majatjum ne'aj. 'Ücj la tjiji nasa yupj majatjum nt'a —nin tjevele Jesús yupj jis lal.

²⁴ Jesús discipulopan p'a witjacj jus nlay niná la tjomon yupj. Jus nlay yupj la tjomon ca noypan nsem Jesús Jepa tepyala na. Mpes la p'a wa discipulopan diéziya ts'a tji'in discipulopan mat'e jis lal. ²⁵ Mpes Jesús nin tjevele ca pjü 'a jis mulus. Tjiquil na, tjevele yupj jis lal:

—Judiopian tulucj jis jepapan jajütütj la p'a wa, yupj noypan mpes. Yupj jis auxiliarian yümücj se jütütj wa ne'aj patjá. ²⁶ Nin tulucj ca nsem nun jis lal. Nun p'in nujos noypan nsem nun, ca pajal 'üsüs la müjí la p'a mpes. Yupj jis mozo jinwá nsem nun. Nin lojí na, noypan nsem nun. ²⁷ Nun nujos más 'üsüs

ca nsem nun pjü jis lal, ca 'üsüs la müjí lovin la p'a jis lal. Yupj jis esclavo jinwá ca nsem nun. Nin lojí na, más 'üsüs nsem nun la p'a jis lal. ²⁸ Nin p'iyá lejay napj. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Napj tjacuwis jis capj la p'acj la p'a wa. Yupj ncapj jap'acj mpes tjacuwis tulucj. Malala jis tepyala nosis casá patja, malala la tjajay mpes. Napj ma pats' ca yupj mpes. Nin mpes yupj sin popa pülücj ca 'üsüs nsem Dios lal —nin tjevele Jesús jupj discipulopan jis lal.

Jesús jis tji'yü'sa lis tjii niyom yun tulucj.

(Marcos 10.46-52; Lucas 18.35-43)

²⁹ Jesús ne'as tjemey watsja Jericó po'ó jupj discipulopan jis lal. Nasa jiltsja Jericó mpe. Gente pajal pülücj jupj lal jiltsja. Cus tocoñ jümücj nt'a. ³⁰ Niyom mat'e jümücj la nt'a játjatsja. Yun tuluctsja yupj manas. P'a wa jis wala tjowelepj Jesús ne'aj wa ca mim. Mpes niná manas yümücj tjowelepj:

—Qjuis Jepa, qjuis capj tjep'ya'sa. Dios jin tjejyama nosis nt'a. Jipj David püna tüpü'ü popa p'iyá —nin tjowelepj yupj.

³¹ Pülücj way Jesús cus tocoñ sin popé jis capj tjowelet la tupuyupj mpes.

—Lyájasa t'as —tjowelepj yupj.

Más yümücj la tupuyupj:

—Qjuis Jepa, qjuis capj tjep'ya'sa. Dios jin tjejyama nosis nt'a. Jipj David püna tüpü'ü popa p'iyá —tjowelepj yupj.

³² Jesús tyantaná. Tjevele ncul yupj. La tji'yüya yupj jis lal:

—¿Tsjan nujos napj la mejay nun mpes?

³³ —Po quelel nyucucj —tjowelepj yupj.

³⁴ Jesús pajal jólatsja yupj mpes, malala jis tepyala mpes. Po la tje'yot'a yun po'ó. Yun po la tje'yot'a na, leñ way 'ücj januc jis tepyala yupj. Yupj sa coñ watsja Jesús quinam, sin la 'üsüs yupj jupj lal.

21

Jesús Jerusalén mo'o tjemey jepa püné jinwá.

(Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40; Juan 12.12-19)

¹ Ne'aj way p'intjsja quinam Jerusalén nt'a. Ne'as tjil Betfagé po'ó nepénowa tapatja nt'a. Jis wa ne'aj lejeñtsja tucuc' po'ó, niná tucuc' Olivos ló. Ne'as tjil na Betfagé nt'a, Jesús mwala sin tjejyama jupj discipulopan mát'eya. ² Tjevele yupj jis lal: “Lowa yupj jis wa lejeñ nt'a. Ne'as tjalawú na, nun ca nucú soysoy tsyu'pa toñca. Soysoy tsjicj ne'aj toñca jamay lal ca nucú wa. 'Osocté, ncumaná ma 'e manas. ³ P'a wa ca nu la mü'üyas tsjan mpes socté, monú soysoyos ca nacj. Nin vele niná, nun ca mvelé Nujepa jos yupj. Tjowelé na niná, jupj leñ way ca mveles 'ücj monú soysoyos”, nin tjevele Jesús yupj jis lal.

⁴ Nin mpes nin tepyala profeta pjaní tjevele pajal püna. Ninana jupj tjevelá Dios mpes:

⁵ “Tjowelé Jerusalén nt'a patja jis lal:

‘Tjunuca nun. Nun jis jepa jac' nun nt'a.

‘Üsüs jupj. Lyájasa wine. Ma le palana.

Soysoy casá já'asa jama. Soysoy tsjicj casá já'asa jupj.’ ”

Nin tjevele profeta. Tjevele Jesús ca nin la mijis.

⁶ Discípulo manas tjil Jesús tjevele jinwá. Nin la tjajay Jesús tjiyü'ta jin.

⁷ Tucuman soysoy jamay soysoy tsjicj lal. Sin quip soysoy casá tjo'onsopj, casá lo 'osos Jesús. Casá já'asa tjemey Jerusalén nt'a, pülücj patja nt'a. ⁸ Gente

pülücj sa corñtsja Jesús jümücj nt'a. Pülücj yupj sin popé jümücj po'o tapajatj yupj sin quip. Nepénowa manaca pjwel tapajatj jümücj po'ó. Nin la tjajay 'úsüs lo pal jümücj po'ó, Jesús jama nt'a.

⁹ Gente pülücj mwalá tjil jümücj nt'a. Pülücj wa cjüil tjil. Pjü way yümücj la tupuyupj Jesús 'úsüs. Tjowelepj:

“'Úsüs pjac tjowelé Jesús po'ó.

Jupj niná Yomen Dios tjevele ca jas majamas.

David püna tüpü'ü popa p'iyá jupj.

Dios pajal 'úsüs ca la mijis jupj mpes.

Dios mpes vele jupj,

Dios ne cupj qjuis Jepa Püné.

Tsjun po'o patja 'úsüs pjac ca mvelecj wa

Jesús po'ó.”

Nin tjowelepj yupj jümücj nt'a.

¹⁰ Jesús ne'as tjemey Jerusalén nt'a. Ne'as tjemey na, pjü way Jerusalén mo'o patja javeleptsja Jesús nasa tjac'. Yupj jis la tjü'üy:

—¿Pjac niná, jepa püné jinwá tjac'?

¹¹ Jesús cus tocoñ tjowelepj:

—Ninana Jesús. Profeta jupj. Nazaret mpe 'eselej jupj, Galilea mpe se jütütj mpe —nin tjowelepj yupj la p'a jis lal.

Jesús ma jostsja malala la tjajay Dios wo nt'a.

(Marcos 11.15-19; Lucas 19.45-48; Juan 2.13-22)

¹² Jesús wama tjemey Dios wo nt'a Jerusalén po'ó. Vender lajaytsja ne'aj jätjatsja. Jaylajc lajay ne'aj jatja watsja. Jesús pjé'a sin tjejyama jis la winin pjü way. Ma jostsja nin lajay Dios wo nt'a. Nepénowa judiopian jis t'emel vender lajaytsja romanopan jis t'emel mpes. Judiopian jis t'emel mpes p'in 'ücj jaylajc lajaytsja ne'aj, Dios wo nt'a. Jesús yus ts'eptaná yupj jis mesa. Nepénowa sipipj vender lajaytsja. Jupj yus ts'eptaná wa yupj jis banco tsjictjacj. ¹³ Tjevele: “Dios Popel vele wa Dios tjevele jupj wo po'ó. 'Ninana nawá mpe javelepj napj lal —tjevele—. Nin ca ló nsem wosis', tjevele jupj. Nun ma nujos niná. Nun la tjüj pweccapan 'a si mulú qui'á”, nin tjevele Jesús.

¹⁴ Jesús Dios wo nt'a já'asatsja na, nepénowa yun tulucj tjiquil jupj nt'a. Nepénowa ma polel lyawurñtsja tjiquil wa jupj nt'a. Jis tji'yü'sa lis tjiji.

¹⁵ Sacerdote noypan tjunuc Jesús pajal 'úsüs la tjiji. Niyom Moisés popel sin 'yüsa lajay tjunuc wa. Tjepjyacañ wa tsjictjacj tjowelepj Jesús pajal 'úsüs. “Dios ca cus mp'a'sas Jesús —nin la tupuyupj tsjictjacj—. Jupj David püna tüpü'ü popa p'iyá”, tjowelepj yupj.

Sacerdote noypan ts'a 'intsja tsjictjacj nin tjowelepj mpes. Nin p'iyá niyom Moisés popel sin 'yüsa lajay. Ts'a 'intsja wa yupj. ¹⁶ Yupj la tjü'üy Jesús lal:

—¿Ncu tjapjac' tsjictjacj javelepj?

—Tjapjacas —tjevele Jesús—. Dios Popel vele: ‘Dios la tjiji tsjictjacj 'ücj wa jis la veles Dios 'úsüs'. ¿Ncu lovin ma mo'o tjowelé niná? —nin la tji'yüya Jesús jupj jis lal.

¹⁷ Nin tjevele na, tjemey Jerusalén mpe. Betania mo'o tjemey ca majas püste mpes.

Lovin nin p'iyá pyala Jesús velá.

(Marcos 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Püstapj na niswa tjac' Jesús Jerusalén nt'a. Jümücj po'o jámatsja na, vecj pé'etsja jupj. ¹⁹ Higuera tjinyuca jupj jümücj la nt'a. Higuera niná julupj 'úsüs

lo pis. Jesús la tepyala julupj. Cjuwatsja jupj. Joló p'in tjinyuca. Mpes Jesús tjevele higuera lal:

—Lovin ma ca mvalas jipj quinam.

Niná tjevele na, leñ way ts'üique higuera niná. ²⁰ Jesús discipulopan tjunuc niná tepyalá.

—Po 'in leñ way ts'üique jupj, jipj tjevelen na —tjowelepj yupj.

²¹ Jesús tjevele yupj jis lal:

—Nun poné na Dios lal, 'ücj ca nin p'iyá la müjí, napj la tjejay jinwá. Nun newa poné ca nin mpalas nun welé jinwá, 'ücj wa ca nin la müjí higuera lal, napj la tjejay jinwá. 'Ücj wa ca mvelé joc' lal: 'Jutja jipj 'üsüma ntolo 'üsü püné mo'ó'. Nun poné ca nin mpalas, ca nin mpalas. Ninana ne t'üc'. ²² Nun Dios lal poné na, Dios ca nin la mijis nun lo moná jupj lal. Pjú lo moná, pjü ca nu ma'ayas —nin tjevele Jesús yupj jis lal.

*Judiopan jis jepapan la tjü'üy Jesús lal tsjan mpes 'ücj si jütüta.
(Marcos 11.27-33; Lucas 20.1-8)*

²³ Jesús niswa wama tjemey Dios wo mo'ó Jerusalén nt'a. Sin 'yüsa lis tjiji ne'aj 'a jis tjimyula jis lal. Newa sin 'yüsa lñitsja na, niyom nepénowa tjiquil jupj nt'a. Yupj nepénowa sacerdote noypan, nepénowa co'müypan judiopan jis lal. Yupj la tjü'üy Jesús lal:

—¿Pjacj 'e tje'aya 'ücj nin lejay, jipj lejay jinwá? ¿Pjacj 'i tjüjütüta nin lejay jipj? —nin la tjü'üy Jesús lal.

²⁴ Jesús jis wala tjevele:

—Napj ca nu la mü'üy 'ots'ipj. Pjaní way p'in nu la mü'üy. Nun nawala tjowelé na niná, napj ca mvelé wa nun lal pjacj ntjijütüta nin lejay. ²⁵ Ninana nu la 'yüy: ¿Pjacj tje'yaya Juan el Bautista 'ücj bautizar la tjiji? ¿Ncu Dios p'in tjijyü'ta ca nin la mijis? ¿Ncu gente p'in jisastsja ca nin la mijis jupj? —nin jis la tji'yüya Jesús.

Yuwá tjowelepj sacerdote noypan, co'müypan jis lal. Yuwá tjowelepj tsjan cüwelem jupj lal. Tjowelepj: “Cupj ma polel velecj Dios tjijyü'ta niná. Nin cüvelecj ca niná, Jesús ca gjuis la mü'üyas tsjan mpes ma tepyonecj Juan tjevelá. ²⁶ Ma wa polel velecj gente p'in jisastsja jin la tjiji Juan. Nin cüvelecj ca niná, la p'a wa judiopan ca ts'i mi'inacj cupj gjuilal. Ca malala la gjuis mijicj ca nacj. Yupj pjü way japon Juan el Bautista vele watsja Dios mpes”, niná tjowelepj yuwá.

²⁷ Mpes yupj tjowelepj Jesús lal:

—Cupj ma selecj pjacj tje'yaya Juan el Bautista jupj 'ücj bautizar la tjiji.

Jesús tjevele yupj jis lal:

—Nun ma nlal tjowelé, mpes napj ma wa ca mvelé nun nla tjü'üyá napj lal. Ma ca mvelé pjacj ntjijütüta napj nin lejay —nin tjevele jupj.

²⁸ Jesús parábola tjevele wa sacerdote noypan jis lal, co'müypan jis lal wa. Jupj tjevele niná sin la 'üsüs jis la jay yupj ma lajaytsja Dios jos jinwá. Ninana tjevelá:

—Yom pjaní jatjampan mát'etsja jupj. Nun ca mvelé pjacj manas popé 'üsüs la tjiji. Yupj jis papay tjemey jatjam mwalá way nt'a. Tjevele: 'Jutja, ca tsji' la mijin uva lejeñ nt'a yacjaj'. ²⁹ 'Ma najas', tjevele jatjam. Yacjaya 'üsüs way jólatsja, mpes tjemey. Tsji' la tjiji popay tjevele jinwá. ³⁰ Locopyaya popay tjemey jatjam ma'ajapj nt'a. Nin p'iyá tjevele jupj lal. Jatjam tjevele: “Ücj napj jum tsji' lejay'. Newa ma tjemey jupj —nintsja parabolás.

³¹ Jesús jis la tji'yüya sacerdote noypan jis lal, co'müypan jis lal wa:

—¿Pjacj manas popé nin la tjiji popay jostsja jinwá?

—Jupj jatjam mwalá way —tjowelepj yupj.

Nin tjowelepj na, Jesús tjevele wa yupj jis lal:

—Niyom impuesto jaylacj jata'epj malala yupj. Pwecapan yupj. Newa más 'úsús se palá yupj nun jis lal. Dios si jütüta popa 'ücj se palá yupj. Mwalá way Dios si jütüta popa se palá yupj, nun jis lal. Nin p'iyá nequem malala lajay. Dios si jütüta popa 'ücj se palá yupj. ³² Juan el Bautista tjac' nun nt'a. 'Úsús la tjiji jupj. Nusin 'yúsa la tjiji 'oyn nyuca 'úsús way la cüj Dios jos jinwá. Nun ma toponé jupj tjevelá. Impuesto jaylacj jata'epj 'ücj topon jupj tjevelá. Nequem malala lajay 'ücj topon wa. Nun tjunucú yupj 'úsús la tjajay yupj topon na. Newa ma 'úsús quelel lojitsja nun. Newa ma quelel ponetsja jupj tjevelá —nin tjevele Jesús.

³³ Jesús parábola p'a wa tjevele sacerdote noypan jis lal, co'müypan jis lal wa. Niswa sin tji'yúsa lis tjiji yupj malala la tjajay. Ninana Jesús tjevelá:

—Tjapja'aque p'a wa parabolás. Yom 'amá püné tyá'atsja. Uva pülücj sínetsja jupj. 'Ücj la tjiji wa uva sine nt'a. T'asiyü tjivyü'ü jupj. Pe jul püné tyoca, uva ca ne'aj jay majatsjacj, ca 'úsü mpalas. Ts'epjel jas tjijyúnsa wa ne'aj, jomozopan ca majamacj uva sine nt'a. Nin la tjiji na, yom jis tje'yaya mo'o jasin p'a witjacj, 'ücj la mijicj lo valas. Yupj tjowelepj ca ma'ayacj jupj, tjevyala popé. Nin la tjiji na, tjemey yomen pajal campá. ³⁴ P'a jawas uva tjevyala na, uva juts'a'á sin tjevyama jupj jomozopan uva lejeñ nt'a. Sin tjevyama jis la ta'es tjevyala popé. ³⁵ Niyom ne'aj tsji' la tjajay ma quelel ja'ayapsja tjevyala popé. Jis ntji'liñ jupj jomozopan. Pjaní way mo'o süp, jas tjajam jupj. Pjaní wa tjü'ünan. P'a wa pe mpes po'o la ts'i jupj, nasa tepe'e na. ³⁶ Locopyaya uva juts'a'á sin tjevyama p'a wa mozopan uva nt'a tsji' la tjajay nt'a. Pülücj sin tjevyama quínam. Niyom uva nt'a tsji' la tjajay malala lis tjajay wa yupj jis lal.

³⁷ Lovin ma tja'ayapj tjevyala popé, mpes jupj jas tjevyama wa jupj jatjam yupj nt'a. Jólatsja ca 'úsús yola nsem jupj lal, jupj jatjam mpes. ³⁸ Nin tuluctsja. Jatjam jus tjunuc na, yuwá tjowelepj: 'Uva lejeñ nt'a jupj popay juts'a'á. Jupj juts'a'á ca nsem, popay tepe'e na. Mas, mü'ünaçj jupj, ne ma ca nta'es uva lejeñ nt'a. Cupj p'iyá ca nt'anquecj momas', tjowelepj. ³⁹ Mpes ntji'liñ wa jupj. Pje'á la ts'i jupj sin mpe. Tjü'ünan jupj —nintsja parabolás.

⁴⁰ Jesús tjevele ne'aj 'a jis tjimyula jis lal:

—Uva juts'a'á ca mim sine lejeñ nt'a. Ne'as tjemey na ¿ncu nujola tsjan ca la mijis jupj ne'aj tsji' lajay jis lal?

⁴¹ —Ca jis capj ntülüs ne'aj tsji' lajay. Ca jis mü'ü'nas niná niyom malala —nin tjowelepj 'a jis tjimyula popé—. Ca jis ma'ayas la p'a wa ca 'ücj la mijicj lo valas ne'aj. Yupj ca ma'ayacj tjevyala popé jupj juts'a'á mpes —nin tjowelepj yupj.

⁴² Jesús tjevele sacerdote noypan jis lal, co'müypan jis lal wa:

—Dios Popel tjevele ca nin nsem, parábola jinwá. ¿Ncu ma mo'o tjowelé niná? Nin tjevele jupj Popel:

'Niyom nepénowa quelel jajünsüptsja wosis pe mpes.

Pe pjaní ma jisastsja wosis la jünsüs.

Pe niná t'üc' way 'üststsja.

Mpes qjuis Jepa Dios jas tjijyúnsa wosis.

Jupj mwalá way tje'yonsa pe niná

wosis si jünsa mpes.

Pe niná más 'úsüs waytsja pjü pe witjacj jilal.

Tsjomis pe niná casá tóricatsja.

Cupj selecj Dios p'iyá la tjiji niná.

Jupj pajal 'úsüs way la tjiji.'

Nin vele Dios Popel.

⁴³ "Dios pajal 'úsüs la tjiji nun mpes. Nu tje'yaya wa 'ücj tsji' la tjüjü jupj mpes. Newa nun malala la tjüjü Dios juts'a'á lal, uva lejeñ nt'a tsji' la tjajay jinwá. Nin mpes Dios ma ca nu ma'ayas tsji' loji jupj mpes quinam. La p'a wa ca tsji' la mijicj jupj mpes. Yupj ca 'úsüs la mijicj jupj jos jin. ⁴⁴ Napj niná pe 'úsüs jinwá, napj tjevelé jinwá. Nun wosis su jünsü jinwá. Yom pe niná casá yaca, jupj malala ca mpalas pajal. Pe niná yom casá yaca na, más malala ca mpalas jupj. 'Üpjü jinwá ca mpalas jupj. Ca nin nsem ma quelel la najay jis lal — nin tjevele Jesús yupj jis lal.

⁴⁵ Sacerdote noypan tjepjyacañ parabolás Jesús tjevelá. Fariseopan tjepjyacañ wa. Yupj jus nlaytsja Jesús véletsja yupj sin po'ó. ⁴⁶ Ma jisastsja Jesús tjevelá. Malala quelel lajaysja Jesús lal. Ma la tjajay custjay. Lacj tjeypaj la p'a judiopan jis lal. La p'a judiopan yólatsja Jesús 'úsüs. Yupj yólatsja profétatsja jupj, Jesús.

22

¹ Jesús p'a wa parábola tjevele sacerdote noypan jis lal, fariseopan jis lal wa. ² Sin 'yüsa la sjítsja pajal malala la tjajay yupj Dios lal. Ninana tjevelá: "Napj ca mvelé 'oyñ nyuca liji Dios nosis casá. Jepa püné po'ó ca mvelé. Dios ca la mijis niná jepa püné liji jinwá. Niná jepa püné, jatjam quelel wóyatsja quinam. Popay jostsja pülücj ncul, ca cus ncoñcocj jatjam, woya na. Lovín nin lajaysja jis la wayis ne'aj. Mpes jepa püné pülücj la tjiji jis la las. ³ Pülücj jis lal tjevele ncul jis la las. Ve tjojon na, sin tjejyama jomozopan yupj nt'a. Tjowelepj ca 'ücj ncul quinam. Mop'in ma quelel jiquiltsja yupj.

⁴ "Mpes jepa sin tjejyama jupj jomozopan p'a wa yupj nt'a. Jepa tjevele ca nin mvelecj niná: 'Nasa 'ücj la tjejay nu lo las. Nasa tjü'ünan vaca witjacj nu lo las. Tjü'ünan wa vaca t'ünt'ün witjacj. Pjü way 'ücj la tjejay quinam. Nculá, cus ncoñcó natjam, jupj woya na.' ⁵ Mpes tjil jepa jomozopan. Yupj jis lal tjowelepj jepa tjevele jinwá. Mop'in gente niná ma quelel jiquiltsja jepa jatjam wóyatsja nt'a. Ma quelel pijacañtsja jepa jomozopan tjowelepj. Tjil la p'in yupj quelel jiltsja nt'a. Pjaní wa jupj sine lejeñ nt'a tjemey. P'a wa tjemey vender la mijis. ⁶ P'a witjacj jis ntji'liñ jepa jomozopan. Tjowelepj jepa jomozopan malala. Jis tjü'ünan yupj. ⁷ Jepa pajal ts'i tji'ina nin la tjajay mpes. Sin tjejyama jupj militarpán niná niyom nt'a. Jis tjü'ünan yupj, jepa jomozopan tjü'ünan mpes. Yupj jis wa tjü'üm wa.

⁸ "Locopyaya jepa tjevele ncul jomozopan p'a wa. Tjevele yupj jis lal: 'Ve tjojon quinam, natjam woya mpes. Pülücj jis lal tjevelé ncul jis la las, mop'in ma quelel jiquiltsja. Malala yupj, mpes ma ca nlayacj. ⁹ Lowa nun jümücj la püné nt'a. Gente ca yus núcü jümücj nt'a. Pjü núcü, pjü jis lal ca mvelé ncul jis la las', nin tjevele jepa püné. ¹⁰ Mpes jupj jomozopan tjil jümücj nt'a. Pülücj tjunuc ne'aj. Nepénowa 'úsüstsja, nepénowa malala. Pjü jis lal tjiquil jepa wo nt'a. Mpes pülücj wama tjil, cjuwá ca'aj cücj p'a wa jupj wo mo'ó.

¹¹ "Jepa tjac' yus la nuc. Yupj pjü sin quip 'úsüstsja, woya nt'a játjatsja mpes. Jepa p'iyá jis tje'yaya niná pülül 'úsüs. Yom pjaní p'in ma jas tücüi'pe pülül

'üsüs. ¹² Jepa tjevele jupj lal: 'Najamica ¿'oyñ nyuca wama tjacuy, cjuwá jin quip 'üsüs? Cjuwá niná, ma polel wama cuy qui'á.' Myáycatsja yomen. Ma lal tjevele jepa lal.

¹³ "Mpes jepa tjevele jomozopan jis lal: "Utsu'pa mos, tsjom 'utsu'pa wa. Pje'á la nts'iyá jupj, pajal püste nt'a. Gente ne'aj jil pajal ca la mpuyucj. Yupj jis wis ca jas nqui'licj wa', nin tjevele jepa.

¹⁴ "Nin p'iyá ca la mijis Dios, jepa püné la tjiji jinwá. Pülücj jis lal véletsja ca ncul jupj nt'a, mop'in ma jiquil pülücj. Dios p'iyá lis t'ya pjacj ca mpatjam jupj lal. Pjaní way p'in lis t'ya jupj", nin tjevele Jesús.

Jesús po 'üsüs tjevele jupj enemigopan jis lal.

(Marcos 12.13-17; Lucas 20.20-26)

¹⁵ Jesús t'üc' tjevele na, tjil fariseopan. Ts'a 'intsja pajal Jesús lal. Yuwá p'in tjowelepj tsjan la mü'yüacj jupj lal, jupj ca malala cüveles yupj jis wala tjevele na. Jisastsja ca 'ücj la tjilil jupj, cus la tül. ¹⁶ Mpes yupj sin tjajam sejamicapan nepenowá Jesús nt'a. Sejamicapan nin p'iyá yólatsja yupj jin p'iyá. La p'a niyom jis lal tjil. La p'a wa niná 'ücj jisastsja Herodes jépatsja Israel mo'ó. 'Ütsja yupj jis lal romanopan mpes tsji' líjitsja jupj. Ne'as tjil na Jesús nt'a, fariseopan sejamicapan tjowelepj Jesús lal:

—Cupj selecj jipj t'üc' way velen. Sin 'yüsa lejay Dios jyü'tá t'üc' way. Ma nin jele ncu jisas jipj velen. Nin p'iyá velen pjü jis lal, noypan jis lal, tsjictjacj jis lal wa. ¹⁷ Mpes cupj quelel lya 'yüyacj ncu 'ücj Dios lal jaylacj lijicj impuesto jepa romano t'e'enca mpes. ¿Tsjan jele jipj? —nin la tjü'üy yupj.

¹⁸ Jesús jus nleya yupj quelel malala lajaytsja jupj lal. Jupj tjevele yupj jis lal:

—Nun welé nun quelel lojí Dios jos jin. Nun lu tsuwilí. ¿Tsjan mpes nla 'üyá niná napj lal? Napj selé nun ma quelel jus nlayé nla tjü'üyá mpes. Nun nujos napj malala velé. ¹⁹ Nca'á nuc t'emel impuesto jaylacj —tjevele jupj.

Mpes tucutj romano jis t'emel c'a. ²⁰ Jesús la tji'yüya yupj jis lal:

—¿Pjacj wola t'emel wola po'ó já'asa? ¿Tsjan ló t'emel po'ó tapac? —tjevele jupj.

²¹ —Romanopan jis jepa jupj —tjowelepj yupj.

Nin tjowelepj na, Jesús tjevele yupj jis lal:

—Tja'ayá jepá jupj 'ücj le moná nun lal. Tja'ayá Dios jupj 'ücj le moná nun lal —tjevele.

²² Niná tjevele tjepjyacañ na, pajal yólatsja Jesús pajal 'üsüs tjevele mpes. Jupj ma malala tjevele, yupj jisastsja jinwá. Mpes tjil quinam Jesús já'asa mpe.

Tecya'liñ ca sin müjünsücj, mpatjam niswá.

(Marcos 12.18-27; Lucas 20.27-40)

²³ Nin jawas p'iyá tjiquil wa saduceopan Jesús nt'a. Saduceopan japon tecya'liñ ma ca sin müjünsücj, ma ca mpatjam niswá. Yupj tjowelepj Jesús lal:

²⁴ —Püna Moisés tjevele tsjan niná Dios gjuisí jütüta. Tjevele yom pjaní popa tulucj pe'e, jupj jatjam mwayim ca, tepe'e jats'om lal. Ca popa jana nsem tepe'e jats'om lal. Tepe'e juts'uyupan jin p'iyá ca nsem yupj, nin tjevele Moisés. ²⁵ Nin mpes cupj lya 'yüyacj. Püna niyom siéteya tapatja qui'á cupj gjuis lal. Pjü yupj jis sejatjampan yupj. Sejatjampan popa mwalá way tjowaya. Popa tulucj tepe'e jupj. Popa tuluctsja, mpes jupj tsüipe tjowaya tepe'e jats'om lal. ²⁶ Nin p'iyá tepyala jupj lal. Popa tulucj tepe'e wa jupj.

Jupj tepe'e na, jupj jatjay tjowaya wa jatjam jats'om lal. Nin p'iyá popa tulucj tepe'e jupj. Nin p'iyá tepyala pjü sejatjampan jis lal. Pjü way tjewyayirñ quepj niná lal. Pjü way siéteya sin popa tulucj tecya'liñ yupj. ²⁷ Yupj pjü way tecya'liñ na, tepe'e wa quepan. Popa tuluctsja jupj lovin. ²⁸ ¿Pjacj jats'om nsem jupj, tecya'liñ sin müjünsücj na jis la püt'üs niswá? Pjü way niyom siéteya tjewyayirñ jupj lal, tapatja na p'in —nin tjowelepj yupj Jesús lal.

²⁹ Jesús tjevele yupj jis lal:

—Nun ma solejé Dios Popel tjevelá. Nin p'iyá ma solejé Dios pajal püné. Nin mpes ma nusin 'yüsa niná. ³⁰ Tecya'liñ sin müjünsücj ca, ca mpatjam niswá. Sin tjüjünsüpj na, ma nin p'iyá lajay, püna la tjajay jinwá. Nequem, niyom niswa patja na, ma ca mwayirñ yupj. Angelpañ Dios pü'ü nt'a patja jinwá ca nsem yupj. ³¹ T'üc' way ca sin müjünsücj tecya'liñ, ca mpatjam niswá. ¿Ncu ma mo'o tjowelé Dios tjevelá jupj Popel mo'ó? ³² Ninana Dios tjevelá: 'Napj Dios Abraham lal, Isaac lal wa, Jacob lal wa'. Cupj selecj conas pajal püna tecya'liñ. Selecj wa Dios tecya'liñ jis Dios tulucj. Patja jis Dios jupj. Nin mpes selecj yupj conas patja quinam —nin tjevele Jesús saduceopan jis lal.

³³ Pülücj way tjepjyacañ jupj tjevelá. Tjepjyacañ na, pajal yólatsja jupj pajal seletsja mpes. Pajal 'üsüs sin 'yüsa lijitsja Jesús.

Jesús tjevele cana más 'ücj jis la jay pjü Dios tjijyü'ta popé.

(Marcos 12.28-34)

³⁴ Fariseopan tjepjyacañ wa Jesús pajal 'üsüs jis wala tjevele saduceopan. Saduceopan ma polel malala javeleptsja Jesús lal. Mpes fariseopan 'a jis tjimyula. ³⁵ Niswa quelel januctsja ncu malala mveles Jesús. Yupj popa pjaní pajal seletsja Moisés popel. Mpes jupj tjevele Jesús lal:

³⁶ —Dios pülücj way qjuis tjijyü'ta. ¿Cana más 'ücj jis la jay pjü Dios tjijyü'ta popé?

³⁷ Jesús tjevele jupj lal:

—'Pajal ca quelel la mijin Dios, jipj Jepa Püné jupj. Pajal ca tsi' la mijin jupj mpes lovin. Lovin ca jele mpalas jupj pajal 'üsüs.' ³⁸ Ninana Dios qjuisí jütüta, po jos nin lijicj cupj. Ninana lijicj más 'ücj pjü way lijicj lal. ³⁹ Dios jos p'a wa lijicj nin p'iyá. Tjevele: 'Ca quelel lis mijin wa ne'aj patjá. Jipj quelel la 'ejay jinwá ca quelel lis mijin yupj.' ⁴⁰ Dios po jos manas lijicj. Nin mpes tjijyü'ta pjü way jupj tjijyü'tá Moisés popel mo'ó. Nin p'iyá tjowelepj wa profetapan, cupj ca nin la mijicj —ninana Jesús tjevele fariseo lal.

Jesucristo Jepa watsja David püna tüpü'ü lal.

(Marcos 12.35-37; Lucas 20.41-44)

⁴¹ Fariseopan 'a mulú jtátjatsja na, Jesús tjevele yupj jis lal. Tjevele:

⁴² —Dios tjevele ca jas majamas yom pjaní jis capj la p'acj judiopian. ¿Ncu solejé Dios tjevelá yom niná mpes? ¿Pjacj jupj cocoytsja pajal püna tüpü'á? Fariseopan tjowelepj:

—David ca jupj cocoy nsem, niná David jépatjsja pajal püna.

⁴³ —T'üc' tjowelé —tjevele Jesús—. David jupj cocoy pajal püna tüpü'á. David tjevele wa ninana p'iyá jupj jépatjsja. Nin tepyaca David Dios Popel mo'ó. Dios Cjües cus tjep'ya'sa t'üc' la veles Dios mpes. Ninana David tepyacá: ⁴⁴ 'Qjuis Jepa Dios tjevele Nejepa lal: "Nt'i'isa jipj napj li'inyampe.

Jipj ca müjü'tün napj lal. Napj ca la mpalan

jipj enemigopan jis lal.

Napj ca la mejay jipj enemigopan

tsjyam 'alá jatja jinwá.

Nin ca la mejay jipj mpes, jipj napj lal jac' na." ' "

David tjevele niná Dios tjevelá. ⁴⁵ Dios nin tjevele David jepa lal. Cupj selecj Jepa niná Dios ca jas majamas p'iyá. ¿'Oyn nyuca nacj David popa nacj jupj? Niná Yomen Dios ca jas majamas, pajal püné jupj David lal —nin tjevele Jesús fariseopan jis lal.

⁴⁶ Yupj pjü way salejeptsja Jesús t'üc' tjevele. Ma polel la veleltsja jupj lal. Nin jawas mpe ma quelel la 'üytjsja Jesús lal. Lacj tjeypatsja Jesús pajal 'üsüs tjevele mpes yupj jis lal.

23

Dios jos gente t'üc' way 'üsüs lajay.

(Marcos 12.38-40; Lucas 11.37-54; 20.45-47)

¹ Jesús nasa tecyawaja tjevele fariseopan jis lal. La p'a wa pajal pülücj 'a jis tjimyúaltsja Jesús nt'a. Jupj tjevele yupj jis lal quinam. Jupj discipulopan jis lal tjevele wa jupj. Ninana tjevele: ² "Ninana noyomes Moisés popel nusin 'yüsa lajay. Nu jajütütj tsjan la müjí, nin la müjí Dios jyü'ta jin. Fariseopan nu jajütütj wa yupj jinwá. Yupj yola 'ücj wa jajütütj la p'a wa Dios mpes. ³ Pjü way la müjí nun yupj javelepej jinwá. Ma ca la müjí yupj lajay jinwá. Yupj p'iyá ma nin lajay yupj jajütütj jinwá. ⁴ Yupj jajütütj p'a wa pajal 'üsüs jis la jay. Pajal costa way nin lajay yupj jajütütj jinwá. Newa yupj p'iyá ma jis capj jap'acj ca nin la mijicj yupj jajütütj jinwá. Lovin ma yola p'a wa mpes. Nin fariseopan. Nin p'iyá Moisés popel sin 'yüsa lajay.

⁵ "Yupj 'üsüs jin lajay la p'a januc na. Yupj jisas p'in la p'a ca yola nsem Dios quelel lajay yupj. Nin mpes Dios Popel tsjictjacj ja'onsopj 'opopa tsjictjacj mo'ó. Jis wala po'ó jatsupapj 'opopa tsjictjacj neneyawá, nenéyawa jis pjel po'ó jatsupapj. Po jisas la p'a ca nucucj 'opopa tsjictjacj. Po jisas wa la p'a wa yola nsem yupj 'üsüs, mpes más 'in püné lajay 'opopa tsjictjacj. Nin p'iyá pajal campa lajay sin quip po'o velañ. Jisas ca p'a wa ca nucucj, ca yola nsem yupj quelel lajay Dios. ⁶ Pülücj 'a si mulú na jis la las, yupj quelel jatja noypan jatja nt'a. Judiopan 'a si mulú nt'a, quelel jatja co'müypan jatja nt'a. ⁷ Pülücj lyawuñ nt'a, po jisas la p'a wa 'üsüs javelepej yupj jis lal, 'üsüspan jis lal javelepej jinwá. 'Rabbí' javelepej jisas. Nin jisas fariseopan. Nin jisas wa Moisés popel sin 'yüsa lajay.

⁸ "Malala nin. Malala nin yupj jisas la p'a wa ca mvelecj 'Rabbí' yupj jilal. Dios ma jos la p'a wa ca mvelecj 'Rabbí' nun jilal. Pjaní p'in nusin 'yüsa liji, Dios jupj. Nun pjü way nun sejatjampan, nun jis to'opan. ⁹ Po ma tjewelé yom nosis casá pü'ü nupopay jupj, jupj pajal püné mpes. Pjaní p'in Nupopay. Dios p'in. Tsjun po'o pü'ü jupj. ¹⁰ Dios ma jos p'a wa javelepej nun 'ücj sin 'yüsa lojí p'a wa. Pjaní p'in nusin 'yüsa liji. Jupj niná Dios tjevele ca jas majamas nucopj la p'acj. ¹¹ Nun popa pajal püné, jupj mozo jinwá ca nsem p'a wa mpes. ¹² Jupj püné jin jola jupj p'iyá, Dios ca tsjicj way la mijis jupj. Jupj tsjicj jin jola jupj p'iyá, Dios ca püné la mijis jupj", nin tjevele Jesús 'a jis tjimyula jis lal, jupj discipulopan jis lal wa.

¹³ Jupj tjevele wa: "Malala ca nu mpalas, Moisés popel sin 'yüsa lojí. Malala ca nu mpalas wa nun fariseopan. Nun nujos la p'a wa ca yola nsem nun 'üsüs, nun lojí mpes. Ma t'üc' way 'üsüs nun. P'a wa nepenowá jisas Dios yupj jis Jepa nsem. Jisas ca 'üsüs jis mpalas Dios lal. Nun ma nujos niná. Nun lojí

pajal costa way cus la coñ Dios. Nun p'iyá ma nujos 'üsüs nu pyala Dios lal. Nun lojí wa yupj ma wa polel 'üsüs se palá Dios lal.

¹⁴ "Ca malala nu mpalas nun, Moisés popel sin 'yüsa lojí. Malala ca nu mpalas wa nun fariseopan. Nun nujos la p'a wa ca yola nsem nun 'üsüs, nun lojí mpes. Ma t'üc' way 'üsüs nun. Nun pwe'qué nequem jis wa, nequem jis vayum tecya'liñ. Newa nun nujos la p'a 'üsüs jin yola nun po'ó, mpes pülücj way welé Dios lal pülücj pjyacañ nt'a. Nun nin lojí mpes, Dios ca mveles nun más malala la tjüjía la p'a jilal. Más ca nucopj ntülüs pjü jilal.

¹⁵ "Malala ca nu mpalas nun, Moisés popel sin 'yüsa lojí. Malala ca nu mpalas wa nun fariseopan. Nun nujos la p'a wa ca yola nsem nun 'üsüs, nun lojí mpes. Ma t'üc' way 'üsüs nun. Nun po nujos judiopan tulucj fariseopan ca nsem wa, nun jinwá. Pajal tsji' lojí ca pjaní way fariseo mpalas. Pjaní way fariseo tepyala na, nun pülücj si 'üsü lojí jupj. Niná jas tji'yüsa na, pajal malala jupj. Malala jupj Dios lal, nun jinwá. Más malala pyala jupj nun jis lal. 'Awa püné nt'a ca mim, mpem, pajal malala mpes.

¹⁶ "Malala ca nu mpalas nun. Nun ma polel sin 'yüsa lojí Dios mpes. Nun p'iyá ma nusin 'yüsa tsjan jos Dios. Nun nuyun tulucj jinwá. Nun welé gente Dios wo lal jurar lajay na, nun ma nin nujola ncu t'üc' javelepj yupj. Nin tulucj jurar lajay na oro lal, niná oro Dios wo nt'a ja'asá. Oro lal jurar lajay na, nun nujola más 'ücj t'üc' javelepj yupj. ¹⁷ Nun ma nujola jinwá lojí. Nuyun tulucj jinwá nun. Dios wo más 'üsüs oro lal. Niná oro pajal 'üsüs Dios wo nt'a já'asa mpes p'in. Nin mpes 'ücj tulucj ma t'üc' javelepj yupj. ¹⁸ Nun welé wa gente jurar lajay mesa lal, mesa niná Dios ja'ayapj nt'a, nun ma nin nujola ncu t'üc' javelepj yupj. Nin tulucj jurar lajay na mesa niná casá ja'ayapj lal. Dios ja'ayapj lal jurar lajay na, nun nujola más 'ücj t'üc' javelepj yupj. ¹⁹ Nun ma nujola jinwá lojí. Nuyun tulucj jinwá nun. Mesa niná más 'üsüs mesa casá ja'ayapj lal. Mesa casá ja'ayapj pajal 'üsüs mesa niná casá já'asa mpes p'in. ²⁰ Nin mpes jurar lajay mesa niná lal, nin p'iyá niná yupj jurar lajay wa pjü way mesa casá já'asa lal. ²¹ Nin p'iyá jurar lajay na Dios wo lal. Dios wo lal jurar lajay, nin p'iyá niná yupj jurar lajay wa Dios lal. Jupj pü'ü jupj wo mo'ó. ²² Nin p'iyá jurar lajay na tsjun po'ó lal. Tsjun po'o lal jurar lajay, nin p'iyá niná yupj jurar lajay Dios jyü'ta nt'a lal. Nin p'iyá niná yupj jurar lajay Dios lal. Jupj p'iyá já'asa jupj jyü'ta nt'a.

²³ "Malala ca nu mpalas nun, Moisés popel sin 'yüsa lojí. Malala ca nu mpalas wa nun fariseopan. Nun nujos la p'a wa ca yola nsem nun 'üsüs, nun lojí mpes. Ma t'üc' way 'üsüs nun. Nun tsjicj way p'in lojí Dios jyü'ta jin. Nun tsjutsj tsjictjacj siná popé 'oyá Dios mpes. Pjü way diez to'á popé, pjaní way 'oyá Dios mpes. Tsjutsj cilantro jinwá 'oyá wa Dios mpes, ajo jinwá 'oyá wa, comino 'oyá wa. 'Ücj wa nin lojí. Malala p'a wa ma lojí. Dios jos nun ca 'üsüs la müjía la p'a wa jis lal. Jupj jos nun ca jis capj mp'a'sá malala jis tepyala na yupj. Jos wa nun ca t'üc' la müjía nun welé jinwá. Ninana jupj Popel mo'o tjijyü'ta, ma la tjüjía nun. Jupj jos nun ca nin la müjía. Niná lojí na, mop'in ca ma'ayá wa nun to'á popé Dios mpes. ²⁴ Nun ma polel sin 'yüsa lojí Dios mpes. Nun p'iyá ma nusin 'yüsa tsjan jos Dios. Nuyun tulucj jinwá nun. Niná nun lojí Dios mpes, tsjicj way p'in Dios lal. 'Ücj wa ma lojí niná. La p'a wa Dios tjijyü'ta jupj po jos nun ca la müjía niná. Ninana nun ma quelel lojí.

²⁵ "Malala ca nu mpalas nun, Moisés popel sin 'yüsa lojí. Malala wa ca nu mpalas nun fariseopan. Nun nujos la p'a wa ca yola nsem nun 'üsüs, nun lojí mpes. Ma t'üc' way 'üsüs nun. Nunpan pocillo te way jinwá. Pocillo pje'á

p'in so pü'í jinwá lojí nun. Plato 'ala'á p'in so pü'í jinwá lojí. Wa mo'ó pajal te custjay. Nin p'iyá nun. Lovin 'üsüs lojí la p'a januc na. Newa malala nun t'üc' way. Nun ts'üisiqué pajal. Nun malala quelel lojí, ne nin lojí wa niná. ²⁶ Nun fariseopan ma nusin 'yüsa tsjan jos Dios. Nuyun tulucj jinwá nun. Nujola t'as ma ca malala la müjí. Nujisas t'as ca 'üsüs la müjí Dios jos jinwá. Ninana la tjüjí na, t'üc' way ca 'üsüs nsem nun. La p'a wa ca nucucj nun 'üsüs lojí.

²⁷ "Malala ca nu mpalas nun, Moisés popel sin 'yüsa lojí. Malala ca nu mpalas wa nun fariseopan. Nun nujos la p'a wa ca yola nsem nun 'üsüs, nun lojí mpes. Ma t'üc' way 'üsüs nun. Nun 'amá jatoc nt'a jinwá. 'Amá jatoc nt'a 'üsüs justa pje'á. Wa mo'ó 'üsüs tulucj. 'Amá 'ala'á ne'aj patja tepe'e cjüele. Jüp'üy tjamaja ne'aj pü'ü wa. 'Amá jatoc nt'a wine ma nyuca niná. ²⁸ Nin p'iyá la p'a wa ma januc nun malala. Yupj januc nun 'üsüs lojí yupj nt'a. Yola nun 'üsüs Dios lal. Nin tulucj. Nun malala nujola pajal. Ma 'üsüs way lojí, nun welé jinwá. Nun ma 'üsüs way quelel lojí Dios jos jinwá.

²⁹ "Malala ca nu mpalas nun, Moisés popel sin 'yüsa lojí. Malala ca mpalas wa nun fariseopan. Nun nujos la p'a wa ca yola nsem nun 'üsüs, nun lojí mpes. Ma t'üc' way 'üsüs nun. Wosis tsjicj way su jünsü profetapan püna tapatja mpes, toc patja casá. 'Ücj lojí wa püna toctsjá nt'a, 'üsüs witjacj jis p'üy patja nt'a. ³⁰ Nun welé: 'Judiopan püna tapatja tjü'ünan profetapan. Cupj yupj jinwá tulucj. Ncupj püna cüpatjaquectsjá, ma ca cü'ü'nactsja profetapan', nin welé nun. ³¹ Nun p'iyá welé nun yupj popa p'iyá. Yupj popa p'iyá nun, mpes nin p'iyá lojí, yupj la tjajay jinwá. Püna tapatja jis tjü'ünan profetapan. ³² Ma pjü jis tjü'ünan custjay. Mpes ncawajas la müjí nun quinam. Nun ncawajas la müjí püna tapatja malala nyuca lajaytsja.

³³ "Malala nun, latsj jinwá. Nun cascabel sin popa jinwá. Pajal lu tsuwilí. T'üc' way Dios ca mveles nun malala la tjüjí. Ca mveles nun ca nlawú 'awa püné nt'a, mpem, malala nyuca la tjüjí mpes. T'üc' way ca nin mpalas. ³⁴ Nin mpes napj profetapan p'a wa ca sin majam nun nt'a, ca mvelecj yupj napj mpes. Ca sin majam niyom nepenowá, yupj pajal sin 'yüsa Dios mpes. Ca sin majam wa niyom nepenowá, yupj 'ücj nusin 'yüsa lajay Dios mpes. Yupj 'üsüs ca nsem, mop'in nin, nun ma ca nujos nsem yupj. Nun ca jis mü'ü'ná yupj nepenowá, ca jis mvalá yupj cruz po'ó. Nun pajal ca mo'o nsüpü nepenowá. Judiopan 'a si mulú nt'a ca nin la müjí. Ca pje'á la nts'iyá yupj nun potjaqué mpe. P'a nt'a jil na, pje'á la nts'iyá wa yupj nepé. ³⁵ Nin ca la müjí nun, mpes Dios pajal ca nucopj ntülüs. Püna tapatja malala la tjajay mpes wa ca nucopj ntülüs nun. Püna tapatja tjü'ünan 'üsüs witjacj, yupj 'üsüstsja Dios lal. Mwalá way Abel tjü'ünan. Jupj 'üsüs waytsja Dios lal. Locopyaya pülücj way jis tjü'ünan. Judiopan tjü'ünan wa Zacarías, Berequías jatjam. Nun tjü'ünan jupj Dios wo nt'a. Mesa Dios mpes ja'ayapj nt'a ne'aj p'in tepe'e jupj. ³⁶ Dios ca jis capj ntülüs judiopan quina patjá pjü niná mpes. Püna tapatja la tjajay mpes wa ca jis capj ntülüs quina patjá. T'üc' way niná.

³⁷ "Nun Jerusalén mo'o potjaqué, profetapan su 'ü'ná lovin. Pe lo ts'iyáná Dios sin tjejjama sin po'ó, su 'ü'ná yupj. La pülücj napj quelel lejajtsja ca nun 'a nusí mulus napj nt'a. Castlyaj jupj tsjictjacj se t'olona, nin p'iyá quelel lejajtsja nun jilal. Nun ma jisastsja lovin. ³⁸ Nusin tjü'üsüs niná. Dios ma nucopj cyoñca quinam nun potjaqué nt'a. ³⁹ Napj ca mis quinam nun mpe. Nun ma quelel la nojí naya p'in, ma ca nus nucú. P'a jawas p'a casá nujola ca nsem nun. Nun ca mvelé napj nin po'ó: 'Dios pajal 'üsüs ca la mijis jipj mpes. Dios mpes velen jipj, Dios ne cupj qjuis Jepa Püné.' Niná tjowelé na, ca niswa

ncuwis nun nt'a. T'üc' way ca nin nsem", nin tjevele Jesús Moisés popel sin 'yüsa lajay jis lal, fariseopan jis lal wa.

24

Jesús tjevele malala ca mpalas nosis nt'a jupj quelel jac' na.

(Marcos 13.1-23; Lucas 21.5-24; 17.22-24)

¹ Jesús tjemey quinam Dios wo mpe. Jámatsja na, jupj discipulopan tjiquil jupj nt'a. Jisastsja jupj ca nucus wosis nepenowá ne'aj. Dios wo pjaní waytsja, wosis nepénowa Dios wo t'asiyú tjelejeri 'ots'ipj. Pjü way Dios mpestsja. Pajal 'üsüs way yustaptsja yupj. ² Jesús tjevele yupj jis lal:

—Napj nyuc wosis wit'jacj 'üsüs way yustapj. Tjunuca wa nun. Pjü way niná ca malala mpalas. P'a jyawca na judiopan jis enemigopan ca ncul. Yupj ca sin mojoyecj pjü way niná wosis. Pjü pwen ca palá la ncoyecj, wo la tjajay mpes. Pjü ca na'aj la ncoyecj, mpes pe pjaní ma ca p'a casá ma'ajam nsem. Niná t'üc' way —nin tjevele Jesús jupj discipulopan jis lal.

³ Yacjaya Jesús tjemey joc' 'ala'á, tucuc' Olivos ló nt'a. Jupj 'etjele ne'aj. Ne'aj p'intjsja Dios wo tořica nt'a. Jupj ne'aj tjá'asa na, jupj discipulopan tjiquil jupj nt'a yusapj. La tjü'üy jupj lal:

—¿'Ona ca nin mpalas Dios wo nt'a, jipj tjevelen jin? ¿Tsjan ca la mijis Dios gjuisin 'yüsa la mijis jipj leři way ncuwim niswá? ¿Tsjan ca la mijis Dios gjuisin 'yüsa la mijis leři way ncawajas nosis casá pyalá?

⁴ Jesús jis wala tjevele:

—'In tjajama. Pülücj ca ncul, ca la ntsawilicj gente jis lal. Po ma toponé yupj javelepj. ⁵ Yupj pjaní pjaní ca mvelecj yupj p'iyá Jepa niná Dios tjevele ca jas majamas jis capj la p'acj judiopan. Pülücj ca mponecj yupj javelepj. Po ma toponé nun. ⁶ Nun ca jus nlayé wa militarpan pülücj la palan p'a nt'a. Ca jus nlayé wa quelel la palan p'a jyawca na. Po ma locj tjejá niná tepyala na. T'üc' way ca malala mpalas nosis nt'a. Custjay ma pjü teczawaja niná malala tepyalá. ⁷ Napj quelel cuwis na, ca pülücj la mpa'nacj. Nepénowa patja nt'a la mpa'nacj ca p'a nt'a patja jis lal. Ca jis mü'ü'nacj. Jepapan ca sin majamacj jis militarpan jis la palan p'a jepapan jis militarpan jis lal. Nepénowa patja nt'a ca pjü cjuwá nsem jis la las 'ots'ipj. Pajal ca jus nquits'is nosis pülücj jun ta'á 'ots'ipj. ⁸ Pjü niná ca nin mpalas napj quelel cuwis na. Más malala ca mpalas wa nosis casá, napj cuy secj na p'in.

⁹ Niná pyala na, Dios ma jisas ca nu ntji'liři nun nepenowá, ca malala la numijicj. Ca nin la mijicj nun ncapj cořcó mpes. Ca mü'ü'nacj nun nepenowá.

¹⁰ Niná pyala na, nepénowa napj lal japon ma ca quelel ncapj ncořcoř. Yuwá p'in pajal ts'a 'in ca nsem. Ca malala mvelecj yupj sejatjampan sin po'ó jepa wolap'a'á, mpes jepapan ca jis ntji'liři napj lal japon nepenowá. ¹¹ La tsuwilpan pülücj ca ncul nun nt'a 'ots'ipj. Ca mvelecj yupj javelepj napj velé, mop'in la tsuwil yupj. Pülücj ca mponecj yupj javelepj. ¹² Mpes napj lal japon pülücj ca malala nyuca la mijicj. Más malala ca la mijicj püna lal. Nin mpes ma ca quelel la sajay yupj sejatjampan. Nin ca mpalas yupj jis lal. ¹³ Nawa ma pjü way nun sin popé ca malala la mijicj yupj lajay jinwá. Nun nepénowa ca ncapj ncořcó custjay. Nawa ncapj cořcó, Dios ca la mijis nun 'ücj ca mpatjacjé jupj lal. ¹⁴ P'a wa ca mpalas wa napj quelel cuwis na. Nepénowa ca mal jun ta'á nosis nt'a. Nin p'iyá ca mvelecj nun welé jinwá. Ca mvelecj pjü jis lal pajal 'üsüs tepyala Dios 'üsüs la tjiji mpes. Ca mvelecj Dios ca müjü'tüs quinam nosis nt'a. Jun ta'á way patjá ca jus nlayecj wa niná, yupj javelepj

mpes. Niná tjowelepj na jun ta'á, ca pjü way ncawajas nosis nt'a pyalá —nin tjevele Jesús.

Jerusalén pjü ca malala mpalas.

¹⁵ Jesús tjevele wa yupj jis lal:

—Nun ca nucú pajal malala nyuca la mijicj Dios wo nt'a. Nin mpes Dios wo pajal te jinwá ca mpalas Dios lal, yupj malala la tjajay mpes. Yupj malala lajay mpes wa, leñ ca nsem ne'aj Dios wo nt'a. Nin p'iyá ca mpalas Daniel tjevele jinwá pajal püna. Profétatsja jupj, Daniel. Nun mo'o welé na niná, nusin tjü'üsús tsjan mpes napj nin velé niná. Niná tjunucú na ¹⁶ más 'ücj Judea mo'o patja ts'equeneñ, joc' mo'o ca mal. Pajal malala ca mpalas Judea nt'a. ¹⁷ Judío pjani jupj wo jay ntojom ca nacj, niná pyala na Dios wo nt'a. Más 'ücj jupj leñ way ts'üequené. Ma ca pje'á la nts'iyas jupj juts'a'á jupj wo nepé. ¹⁸ Jupj sine lejeñ mo'o ntojom ca nacj niná pyala na Dios wo nt'a. Más 'ücj jupj leñ way ts'üequené. Ma ca wo nt'a mim jas quip lo ta'es.

¹⁹ "Niná pyala na, pajal malala ca nsem nequem way jatja jis lal, nequem tsjictjacj jatatj jis lal 'ots'ipj. Pajal malala ca mpalas Judea mo'ó. ²⁰ La tjomoná Dios lal ma ca nin mpalas jive na. Más costa ts'üequenequé jive na. La tjomoná wa ma ca nin mpalas sábado na. Judiopan ma tsji' lajay sábado na. Más costa nsem ts'üequenequé sábado na. ²¹ Pajal malala ca la mijicj judiopan jis lal. Más malala ca la mijicj püna la tjajay lal. Niná t'üc' la tjajay na, ma ca nin p'iyá la mijicj lovin. Judiopan pajal 'aplijila ca nsem.

²² "Mpes Dios la tjiji ma ca ts'ac' pülücj nsem niná. Jupj ma ca jis ma'ayas yupj pjü malala la mijicj, yupj jisas jinwá. Dios ma la qjuijistsja niná, pjü way 'aca'liritsja nosis casá. Dios ma jos ca pjü nca'lirñ. Jupj la t'ya nepenowá, jupj lal ca mpatjam. Yupj mpes ma ca ma'ayas ts'ac' pülücj ca malala mpalas.

²³ "Malala tepyala na Judea mo'ó, nepénowa ca mvelecj Cristo tjac' quinam. Ca mvelecj: 'Tjunuca nun. Qui'á já'asa niná Yomen Dios jas tjejyama qjuis capj la p'acj.' Nin ca mvelecj ca nacj. 'No'ompe já'asa', ca mvelecj ca nacj. Nin javelepj nun jis lal, po ma toponé yupj javelepj. ²⁴ La tsuwilpan nepénowa ca ncul. Nepénowa ca mvelecj yupj p'iyá Cristo. Nepénowa ca mvelecj yupj javelepj Dios mpes. La tsuwil p'in yupj. Yupj ca quelel yus ntsawilicj pjü way. Ca quelel yus ntsawilicj wa Dios lis t'ya jis lal. Nin mpes p'a casá ca la mijicj yupj, gente p'in ma polel lajay jinwá. Jisas la p'a yola yupj noypan yupj nin lajay mpes. Dios lis t'ya ma ca mponecj yupj jilal. ²⁵ Napj nasa tjevelé ca nin mpalas. Mpes nujola tapalas niná.

²⁶ "Ma toponé yupj javelepj. La p'a ca mveles Cristo ne'aj já'asa ca nacj, jis wa cjuwá nt'a. Po ma nlawú ne'aj. Ca mveles Cristo pjo'na pülücj patja nt'a ca nacj. Po ma toponé niná. ²⁷ Napj cuwis na ca pjü jus nlayecj. Menmené la mena nt'a pjü se jawca liji, tsiquin mo'ó 'ots'ipj, t'yaja mo'ó 'ots'ipj. Nin p'iyá ca nsem napj tjacuwis na. Ca pjü nucucj. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. ²⁸ Vaca tepe'e jüp'üy pü'ü nt'a, ne'aj 'a jis mulus montes. Nin p'iyá ca nsem napj quelel cuwis na —nin tjevele Jesús.

Jesús niswa ncuwim.

(Marcos 13.24-37; Lucas 21.25-33; 17.26-30, 34-36)

²⁹ Ninana Jesús tjevele wa jupj discipulopan jis lal:

—Malala ca mpalas nosis nt'a napj tjevelé jinwá. Niná t'üc' tepyala na, leñ way lots'ac' püste ca mpalas. Mümüy püste ca mpalas wa. Pjulacj ca palá jis ntüncüs tsjun mpe. La p'a wa noypan tsjun po'ó ca jus nquits'is.'

³⁰ "Niná tepyala na, napj ca lay ma palas tsjun po'ó. Nin mpes ca sin mü'üsüs la mejay napj tjacuwis quinam. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejjamá. Pjü gente nosis casa'á pajal ca la mpuyucj. Ca nucucj napj tjacuwis mol casa'á. Cuwis na, 'ücj ca müjütütj napj. Nosis casá patja ca jus nlayecj napj pajal 'üsüs, pajal püné. ³¹ Trompeta la mpjusá. Yümücj pjac nsem pajal, ca pjü ncul napj nt'a napj lal japon. Napj lis t'ya yupj, ca napj lal mpatjam. Napj ca sin majam napj angelpán yupj nt'a, pjü jis lal la cuwis. Pjü nosis mpe jis lal ncul yupj. Pajal campa patja jis lal ncul wa yupj —nin tjevele Jesús.

³² Jesús sin tji'yüsa lis tjiji jupj jos jupj lal japon la nucucj jupj ncuwim. Ninana tjevelá:

—Nusin tjü'üsüs parábola niná mpes. Nujola t'as ts'oway po'ó. Lo quelel cyojo na, pjwel 'u'u way jupj. Jis lo tecojo na, nun solejé leñ way quelel jive. ³³ Nin p'iyá nun ca nucú malala ca mpalas nosis casá, napj tjevelé jinwá. Nun niná tjunucú na, nun ca jus nlayé leñ way ca ncuwis napj. ³⁴ Pjü niná napj tjevelé, pjü ca mpalas. Judiopan newa mpatjam pjü tepyala na. T'üc' way niná. ³⁵ Tsjun po'ó ca ncawajas, nosis ca ncawajas wa. Napj velé jin ma ncawajas ca lovin. Pjü tjevelé, pjü ca mpalas.

³⁶ "Napj ma ca mvelé 'ona ca nin mpalas niná napj velé. Pjü ma salejepj tsjan jawas ca nsem. Ma wa salejepj angelpán tsjun po'ó. Ma wa selé napj. Napj ne Dios Jatjam. Mpapay p'in selé. ³⁷ Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejjamá. Napj ca ncuwis niswá. Napj quelel cuwis na, nosis casá patja ma ca la ma nucucj. Ma ca yola mpalas leñ way ca jis capj ntül malala lajay. Nin p'iyatsja püná, Noé tüpü'ü na. Püna tapatja ma topon Dios ca jis capj ntülüs. ³⁸ Custjay ma nin pyálsja p'in, yupj ma japontsja ca malala mpalas. Newa jalatsja, newa myü'üntsja. Newa wyayiñtsja yupj. Lovin nin p'iyá lajaysja. Nin p'iyatsja Noé barco wama tjemey jawas. ³⁹ Ma jus nlaytsja ca leñ way malala mpalas. Yacjaya pajal püné tjive. T'yüna 'üsü, jis tjyama pjü way. Tecya'liñ. Nin p'iyá ca nsem napj cuwis na. Ma ca yola jis mpalas napj cuwis. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejjamá. ⁴⁰ Napj cuwis na, napj ca jis man nepenowá napj nt'a. Nepénowa ma ca jis man. Niyom mat'e 'a mulú me'elecj yupj jasin nt'a ca nacj, napj cuwis na. Pjaní way ca man. Pjaní wa ca ne'aj ntojom. ⁴¹ Nequem mat'e jun pjaní nt'a ncjocjocj ca nacj, napj cuwis na. Pjaní way ca man napj. Pjaní wa ca ne'aj ntojom.

⁴² "Lovin nujola tapalas napj ca ncuwis. Nun ma solejé tsjan jawas ncuwis. Napj nun jis Jepa. ⁴³ Nin p'iyá jupj wo 'esepj ma seletsja tsjan hora jactsja pwequepj püste na. Mpes ma tjejjama jupj wo. Wo ma tjejjama mpes, pwequepj wama tjac', tüpweca. Jupj jus cúlays catsja 'ona jactsja pwequepj, jupj cüjamas catsja wosis. Ma ca wama cuytsja pwequepj. Nin p'iyá nun lal. Nujola tapalas nun ma solejé 'ona ncuwis. ⁴⁴ Mpes lovin ca la ma nucú napj. Lovin la müjí napj nu tjijyütütj. Napj cuwis na, nun ma ca jus nlayé niná jawas jyawca na ncuwis. Nun ca nujola nsem napj ma ca ncuwis custjay —nin tjevele Jesús.

*Jesús jos 'üsüs tsji' lijicj jupj mpes, jupj leñ na.
(Lucas 12.41-48)*

⁴⁵ Jesús p'a parábola tjevele wa yupj jis lal. Sin tji'yüsa lis tjiji ca 'üsüs tsji' la mijicj jupj mpes jupj leñ na. Ninana jupj tjevelá:

—¿Ncu namozopan 'üsüs way nun? Napj ca mvelé mozo 'üsüs way po'ó. Niná mozo la tjiji jupj patrón tjijyü'tá. 'Üsüs way si 'üsütsja jupj. Mpes jupj patrón la tjiji mozo niná jepa tepyala la p'a mozopan jis lal. Tjevele ca jis

ma'ayas jis ve yupj jalá na. ⁴⁶ Jupj patrón leñ na, jomozo niná newa 'úsüs liji. Jupj patrón wo nt'a tjac' na, ca nucus jupj jomozo pjü la tjiji jupj tjevelá. Nin mpes 'úsüs ca mpalas mozo niná. ⁴⁷ Jupj patrón ca mveles mozo niná ca pjü majamas jupj juts'a'á popé. T'üc' niná.

⁴⁸ "Mozo niná malala la qjujijis, p'a casá ca nsem jupj lal. Jupj patrón püs way leñ ca nacj. Mpes jupj mozo jola ca nacj: 'Napj patrón ma 'ucuy quinam'. ⁴⁹ Malala liji jupj ca nacj. Si süpü mozopan p'a wa. Wine wa jis tjemyona jis lal. Pajal püné lyaja jupj yupj jis lal ca nacj. Myona wa yupj jis lal ca nacj. ⁵⁰ P'a jawas ncuwim jupj patrón. Mozo ma li nucú na ca ncuwim. Ma ca jus nlayes jupj ca ncuwim quinam. ⁵¹ Jupj patrón pajal ca cus ntülüs jupj, malala la tjiji mpes. Ca cus ntülüs jupj, la p'a malalapan si tülü jinwá. La p'a malalapan jisatsja la p'a wa ca nin yola yupj 'úsüs, yupj lajay mpes. Newa 'úsüs tulucj yupj. Yupj jis lal mpü'üm mozo malala. Ne'aj pajal ca la mpuyucj. Jis wis ca jas nqui'licj. Nin p'iyá ca malala nu mpalas nun, nun malala la cüji napj leñ na —nin tjevele Jesús jupj discipulopan jis lal.

25

Jesús jos 'ücj lijicj jupj jac' mpes.

¹ Jesús parábola p'a wa tjevele jupj discipulopan jis lal. Sin tji'yüsa lis tjiji yupj ca 'ücj la mijicj jupj jac' mpes. Ninana Jesús tjevelá:

—Napj ca mvelé tsjan ca mpalas nosis casá napj quelel cuwis na. Nin ca nsem Dios jyü'ta mpes. Pülücj way quelel patja Dios lal. Yupj tsjücjüimпан дөзья янwá. Tsjücjüimпан niná sejamica tjowaya. Yupj quelel jiltsja wa sejamica voyum wo nt'a, nlajacj yupj jis lal. Nin mpes tjil tsjücjüimпан jümücj nt'a la nyüjüsün sejamica voyum. Quelel jiltsja jupj lal, jupj wo nt'a. Püstetsja. Candil jatatsja yupj, jis jaw jis la jay. ² Tsjücjüimпан cínquiya ma yola jinwá lajaytsja yupj. Cínquiya 'úsüs way yólatsja. ³ Ma yola witjacj candil jatatj watsja yupj. Mop'in ma tucutj aceite, candil pwe mpes. ⁴ 'Úsüs yola witjacj jatatj watsja candil witjacj. Aceite tucutj wa jis botella mo'ó. ⁵ Sejamica voyum püs way leñtsja. Mpes tsjücjüimпан pjü ja sívetsja. Pjü way tjiijnari.

⁶ "Püste culupwen nt'a nepé vele pjactsja: 'Qui'á jac' jupj, yomen. Nculá la müjüsüqué jupj.' ⁷ Mpes pjü way yola tepyala pjü tsjücjüimпан. 'Ücj la tjajay yupj jis candil witjacj mwalaquem mpes. ⁸ Ma yola witjacj tjowelepj 'úsüs yola jis lal: 'Aceite gjuis tja'ayá ncupj, nun to'á popé. Cupj gjuis candil cya'liñ quinam.' ⁹ 'Úsüs yola witjacj tjowelepj: 'Ma polel nu 'yayacj nun. Ma t'üc' way toñca quinam nun mpes, ncupj mpes wa. Lowa nun aceite vender lajay nt'a. Ca jaylacj la müji nun mpes.'

¹⁰ "Mpes yupj tjil, aceite jaylacj la tjajay. Tjil na, ne'aj tjac' sejamica voyum. Tsjücjüimпан 'úsüs yola witjacj nasa jus tjümü yupj jis candil witjacj. La nuçtsja jupj. Mpes yupj tjil sejamica voyum lal, jupj wo nt'a. Wama tjil jis la las tjewyayin jis lal. Wama tjil na, jun t'yo'na jun vilicj.

¹¹ "Yacjaya tjiquil wa tsjücjüimпан ma yola witjacj. Ne'aj lejeritsja pje'á. Tjowelepj: 'Jun tjecjyoltse quinam. Nasa tjiquilaca ncupj.' ¹² Sejamica voyum tjevele: 'Napj ma nujas nyuc nun, pjacj cuscú. T'üc' way.' Yupj ma polel wama jiltsja —tjevele Jesús.

¹³—Nin p'iyá ca nsem napj cuwis na —tjevele—. Mpes lovin nujola tapalas napj ca ncuwis. 'Ücj la müji ca 'úsüs nsem nun Dios lal, napj cuwis na. Nun ma solejé 'ona ncuwis —nin tjevele Jesús jupj discipulopan jis lal.

Jesús liji cupj 'ücj polel tsji' lijicj jupj mpes. Malala ma tsji' lijicj jupj mpes. (Lucas 19.11-27)

¹⁴Jesús niswa tjevele jupj jostsja jupj discipulopan ca 'üsüs la mijicj jupj leñ na. Tjevele:

—Napj yom campa jama jinwá lejay. Niná yom tjevele ncul jupj jomozopan. Tjevele jupj jostsja jupj t'emel más pülücj way mpalas jupj leñ na. Mpes pjü jis tje'yaya t'emel. Tjevele ca jaylacj la mijicj t'emel lal. Yupj jaylacj la tjejay ca vender la mijicj más 'in pülücj jaylacj. Mpes más pülücj mpalas t'emel. Pjü t'emel niná jis patrón juts'a'á nsem. ¹⁵Yom niná seletsja mozo pjaní 'üsüs vender lójitsja. T'emel pülücj tje'yaya jupj. Seletsja la p'a wa 'ots'ots' way vender lajaytsja. T'emel más 'in pjaní way jis tje'yaya jupj. Mpes tje'yaya mozo pjaní peso cinco mil. Tje'yaya mozo p'a wa peso mil mat'e. Tje'yaya wa mozo p'a wa peso mil p'in. T'emel jis tje'yaya na, tjemey jupj quelel jámatsja nt'a. ¹⁶Leñ way tjemey mozo mwalá way. Jaylacj la tjiji jupj patrón tjevele jinwá. Niná vender la tjiji. Nin mpes p'a wa peso cinco mil nt'ya, vender la tjiji mpes. ¹⁷P'a wa mozo peso mil mat'e tyá'atsja. Nin p'iyá la tjiji jupj, cinco mil tyá'atsja la tjiji jinwá. Nin mpes p'a wa peso mil mat'e nt'ya, vender la tjiji mpes. ¹⁸Mozo p'a wa peso mil p'in tyá'atsja. Jupj ma jaylacj la tjiji jupj patrón tjevele jinwá. Jusapj tjemey jupj. 'Amá tyoca, jul tjepjya'na jupj patrón t'emel.

¹⁹"Locopyaya pajal püs tepyala na, mozopan jis patrón tjac' niswá. Jupj la tji'yüya jupj mozopan jis lal nol natj t'emel, jupj t'emel mpes, jupj jis tje'yaya mpes. ²⁰Mozo mwalá way tjac'. Teque'e niná peso cinco mil jupj patrón tje'yayá. Teque'e wa p'a wa cinco mil jupj nt'ya vender la tjiji mpes. Jupj tjevele jupj patrón lal: 'Tjinyuca ma'a. P'a wa cinco mil netj napj jipj mpes.'

²¹"Jupj patrón 'ücj jostsja jupj lal. Tjevele: 'Namozo 'üsüs way jipj. Napj tjevelé jinwá la tjejay jipj. Nin mpes ca 'üsüs la mejay napj jipj mpes. Más püné ca nsem jipj quinam. Jipj 'üsüs la tjejay t'emel tsjicj way lal. Pülücj way napj nats'a'á ca majaman jipj quinam. Was, 'ücj jyas nsem quinam napj lal', nin tjevele jupj patrón.

²²"Nin p'iyá tjac' wa mozo p'a wa, jupj ne peso mil mat'e tyá'atsja. Jupj tjevele jupj patrón lal: 'Jipj ntje'an peso mil mat'e. Tjinyuca ma'a. P'a wa mil mat'e netj napj jipj mpes.'

²³"Jupj patrón tjevele jupj lal: 'Namozo 'üsüs way jipj. Napj tjevelé jinwá la tjejay jipj. Nin mpes ca 'üsüs la mejay napj jipj mpes. Más püné ca nsem jipj quinam. Jipj 'üsüs la tjejay t'emel tsjicj way lal. Pülücj way napj nats'a'á ca majaman jipj quinam. Was, 'ücj jyas nsem quinam napj lal', nin tjevele jupj patrón.

²⁴"Locopyaya p'a wa mozo tjac', jupj ne peso mil tyá'atsja. Jupj tjevele jupj patrón lal: 'Napj seletsja ts'üis jipj. Tjevyala jequetj jipj ma jisín mpe. Wya nt'a 'yonson jipj ma tsji' la tjejay mpe. ²⁵Nin mpes napj lecj tjejá jipj lal. Tjum, tjepjyalen jipj t'emel 'amá jul. Tjinyuca ma'a. Qui'á já'asa jipj t'emel.'

²⁶"Jupj patrón tjevele jupj mozo lal: 'Malala nyuca jele jipj. Pajal 'e pjasá. Jipj tjevelen jipj selen ts'üisis napj. Jipj tjevelen napj tjevyala jequetj napj ma jisín mpe. Tjevelen napj nawá nt'a 'yonsó napj ma tsji' la tjejay mpe. ²⁷Jipj tjevelen selen niná. ¿Tsjan mpes ma prestar la tjejay nt'emel banco nt'a, más 'in pülücj mpalas t'emel? Jipj nin la cüjaytsja, napj cüt'anquetsja napj nt'emel napj tjacuwis na. Cüt'anqué watsja p'a wa t'emel, napj nt'emel prestar la tjejay mpes', nin tjevele jupj patrón.

28 "Jupj patrón tjevele wa jomozopan p'a wa jis lal: 'No'oté napj nt'emel jupj mpe. Tja'ayá t'emel niná namozo p'a, jupj ne peso cinco mil nt'ya. Jupj 'úsüs la tjiji mpes jupj peso cinco mil nenem diez mil tepyala quinam. 29 'Úcj wa p'a wa t'emel 'ya jupj. Nepénowa 'úsüs lajay napj jis tje'yá mpes. Mpes más pülücj ca jis ma'ayá yupj. Ca yupj pülücj way ca nta'acj. Nepénowa nin tulucj. Liji secj yupj napj jis tje'yá mpes. Mpes napj ca nt'anque yupj jatatj. Püna pjaní way jatatsja, cjuwá ca nsem quinam.' 30 Jupj patrón tjevele wa jupj jomozopan jis lal: 'Pje'á la nts'iyá nun niná mozo malala. Na'aj la nts'iyá jupj püste nt'a. Ne'aj gente ca la mpuyucj. Jis wis nqui'licj nepé vyaja mpes', nin tjevele yupj jis patrón. Nin p'iyá ca nsem namozopan jis lal, jupj jomozopan jinwá —nin tjevele Jesús.

Jesús ca mveles pjacj 'úsüs, pjacj malala.

31 Jesús tjevele wa tsjan ca mpalas gente jis lal, jupj nasa tjac' na. Ninana tjevelá:

—Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá. Napj niswa ca ncuwis nosis nt'a. Napj nasa tjacuwis na, pajal püné nsem napj, Mpapay Dios jinwá. Pjú Dios angelpán ca ncapj ncoñicocj. Tjacuwis na, Jepa Püné ca nsem napj. Ca mo'os, müjtütj. Pajal 'úsüs majawaques ne'aj Dios mpes. 32 Pjú gente pjü jun ta'á patja mpe ca 'a jis mulus napj 'os nt'a. Oveja jyama liji jinwá ca la mejay napj yupj jis lal. Oveja jyama nyuca cabro lejeñ wa oveja jis lal. Mpes sin tjan jyünsa oveja witjacj, sin tjan jyünsa wa cabrú. Nin p'iyá ca la mejay napj 'úsüs lajay jis lal. Sin tjan ca jis müjünsü yupj la p'a wa mpe. 33 'Úsüs lajay ca jis müjünsü napj li'inyampe. Malala lajay ca jis müjünsü napj nancupwepe.

34 "Napj Jepa Püné nsem pjü jis lal. Ca mvelé napj li'inyampe lejeñ jis lal: 'Nculá nun. Mpapay la tjiji pajal 'úsüs nu tepyala nune. Newa 'úsüs jottaqué. Nun ca jepapan nsem, napj jinwá. Pajal püna Dios 'úcj la tjiji ca nin nu mpalas nun. Nosis la tjiji na, 'úcj la tjiji niná nun mpes. Nun jupj ts'uyupan, mpes nin la tjiji nun mpes. 35 Nun ca jus cülayé niná, nun 'úsüs la tjüjímpe. Napj vecj ni pü'itsja na, nun nta'ayá tjelyá. Napj 'usü nívetjsja na, nun 'usü toco'á tjümü'üs. Napj p'a nepé tjacuwis na, nun ntja'ayá la püt'ús la jas nun nt'a. 36 Napj pülül cjuwatsja na, nun nta'ayá pülül. Malala najastsja na, nun ntjajamá napj. Cawilta mo'o tjo'os na, nun tjuculá nus la nuc.' Nin ca mvelé 'úsüs lajay jis lal.

37 "Niná tjevelé na, 'úsüs lajay ca nla mü'üyacj napj lal: 'Qjuis Jepa, ¿'ona jis tjinyucucj vecj 'i pü'itsja? Ma selecj 'ona tje'yayacj tjelyan. ¿'Ona jis tjinyucucj 'usü 'ívetsja? Ma selecj 'ona teque'acj tjümüs. 38 ¿'Ona jis tjinyucucj jipj p'a nepé tjacy? Ma selecj 'ona tje'yayacj la püt'ús la jas jipj. ¿'Ona jis tjinyucucj jipj pülül cjuwá? Ma selecj 'ona tje'yayacj pülül. 39 ¿'Ona jis tjinyucucj malala jyastsja? ¿'Ona jis tjinyucucj jipj cawilta mo'o jactsja? ¿Ncu tjeleque jis la nuc niná tepyala na?' 'Úsüs lajay nin ca nla mü'üyacj napj lal.

40 "Napj Jepa Püné ca nsem pjü jis lal. Napj ca mvelé yupj jis lal: 'Nun 'úsüs la tjüjímpe pülücj pjaní lal, nin p'iyá niná nin la tjüjímpe wa napj lal. Mpülücj niná más 'in tsjicj waytsja pjü jis lal ca nacj. Nin p'iyá pajal 'úsüs napj lal nun 'úsüs la tjüjímpe jupj lal. T'üc' niná.'

41 "Nancupwepe lejeñ jis lal ca mvelé wa. Ca mvelé: 'Lowa napj mpe. Dios nasa tjevele ca nucopj ntülüs, malala la tjüjímpe. 'Awa püné nt'a lowa, ne'aj ca mpem lovin. Ne'aj pwe quinam cus la tül diablú, jis capj la tül wa ángel malalapan. Yupj diablo jomozopan. 42 'Úcj napj nucopj tyül, nun malala la

tjüj mpes. Napj vecj ni pü'itsja na, nun ma nta'ayá tjelyá. Napj 'üsü nívetsja na, nun 'üsü ma toco'á la müs. ⁴³ Napj p'a mpe tjacuwis na, nun ma ntja'ayá la püt'üs la jas nun nt'a. Napj pülül cjuwatsja na, nun ma ntja'ayá pülül. Malala najastsja, cawilta mo'o tjo'os 'ots'ipj, mop'in ma quelel ntjajamá.' Nin ca mvelé yupj jis lal.

⁴⁴ "Niná tjevelé na, ninana ca yupj mvelecj: 'Qjuis Jepa, ¿'ona jis tjinyucucj jipj vecj 'i pü'itsja? ¿'Ona jis tjinyucucj jipj 'üsü 'ívetsja? ¿'Ona jis tjinyucucj p'a mpe tjacuy? ¿'Ona jis tjinyucucj jipj pülül cjuwatsja? ¿'Ona ma quelel 'e jamactsja, jipj malala jyastsja na, jipj cawilta mo'o jactsja wa na?' Nin ca mvelecj yupj napj lal.

⁴⁵ "Napj ca mvelé yupj jis lal: 'Nun ma 'üsüs la tjüj mpülücj pjaní lal, nin p'iyá niná nun ma wa 'üsüs la tjüj napj mpes. Mpülücj niná más 'in tsjicj waytsja pjü jis lal ca nacj. Nin p'iyá malala niná, nun ma 'üsüs la tjüj jupj mpes. T'üc' way.' Nin ca mvelé yupj jis lal.

⁴⁶ "Niná tjevelé na, yupj ca mal napj jis capj tyül nt'a. Yupj ne'aj mpatjam lovin. Nin tulucj 'üsüs witjacj jis lal. 'Üsüs Dios lal ne ca yupj mpatjam Dios lal lovin —nin tjevele Jesús.

26

*Nepénowa yuwá p'in javeleptsja 'onin la qjuijim cü'ü'nam Jesús.
(Marcos 14.1-2; Lucas 22.1-2; Juan 11.45-53)*

¹ Jesús tecyawaja tjevele quinam tsjan ca mpalas jupj niswa jac' na. Niná t'üc' tjevele na, tjevele wa jupj discipulopan jis lal: ² "Ts'ac' mat'e na fiesta ca nsem, niná fiesta 'Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey' ló cupj qjuis lal. Nun solejé niná. Fiesta lajay na, yupj ca ma tjililiñ, ca ma manucj ma 'ünan nt'a. Cruz po'o ca ma valacj napj. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejjamá", nin tjevele Jesús.

³ Nasa jupj véletsja na niná, sacerdote noypan 'a jis tjimyula watsja Moisés popel sin 'yüsa lajay jis lal, co'müypan judiopian sin popé jis lal 'ots'ipj. Ne'aj 'a jis tjimyula sacerdote más püné wo nt'a. Niná sacerdote más püné Caifás lotsja. ⁴ Yuwá p'in tjowelepj 'onin ne 'ücj ntj'liñ Jesús, la p'a wa ma jus cülayecj. Yupj quelel tj'liñtsja jupj, la 'ünan. ⁵ Yupj tjowelepj: "Ma ntjiliquem ca jupj judiopian fiesta lajay na. Cupj niná la qjuijicj, yupj ts'i mi'inacj ca pajal. 'A jis mulus ca, la mpa'nacj ca cupj qjuis lal. Yupj po jisas Jesús", nin tjowelepj jupj.

*Quepj 'üsüs la tjiji Jesús mpes.
(Marcos 14.3-9; Juan 12.1-8)*

⁶ Jesús Betania mo'o tjemey, ne'aj p'in Jerusalén nt'a. Simón wo nt'a tjemey. Niná Simón malala jostsja püná. Jupj poloc' mójotsja. Jesús Simón wo nt'a tjá'asa na, ⁷ quepj tjac' jupj nt'a 'üsüs lo jay jupj mpes. Botella pajal 'üsüs jústatsja teque'e jupj. Niná botella pe mpeptsja, pe alabastro ló. Perfume botella jul tóñcatsja, perfume pülücj jaylactsja. Niná perfume Jesús jay pjucj po'ó t'yu. 'Üsüs cjümsutsja. Jesús ne'aj já'asatsja na, lyáatsja na, nin la tjiji jupj.

⁸ Jupj discipulopan tjunuc quepj nin la tjiji niná. Tjunuc na, ts'a tji'in yupj. —Malala nin —tjowelepj yupj—. Pjü way jay pjucj po'ó t'yu. Tjapjaja perfume. ⁹ 'Ücj vender la qjuijis jupj. Ca pülücj jaylacj nactsja. T'emel 'ücj así cü'ayas t'emel cjuwá jis lal —nin tjowelepj discipulopan.

¹⁰ Jesús jus nleya yupj malala tjowelepj quepj la tjiji mpes. Jupj la tji'yüya jupj discipulopan jis lal:

—¿Tsjan mpes so velelel quepan? Pajal 'üsüs la tjiji jupj napj mpes. ¹¹ Cjuwá jis lal mpatjaqué nun lovin. Napj ma ca mpü'üs nun jis lal lovin. ¹² Ma pats' ca napj. Nin mpes perfume t'yu jupj nay pjucj po'ó. 'Ücj la ntjiji yupj ca ntoquecj napj mpes. ¹³ Napj lal japon ca mal nosis jun ta'á. Ne'aj ca mvelecj la p'a jis walap'a á Dios 'üsüs la tjiji gente mpes. Jun ta'á yupj jil nt'a, ca mvelecj wa quepj niná 'ücj la tjiji napj mpes. Ma ca yo' mpa'is. T'üc' way —nin tjevele Jesús.

Judas tjevele 'ücj jis lal la winin la tjilil Jesús.

(Marcos 14.10-11; Lucas 22.3-6)

¹⁴ Locopyaya Judas Iscariote tjemey sacerdote noypan nt'a. Judas apostolopan dóceya sin pópatsja. ¹⁵ Jupj tjevele 'ücj wa jis lal ca mim la tjilil Jesús.

—¿Nol ma'ayá nun, napj nin lejay mpes? —nin la tji'yüya jupj.

Yupj tja'ayapj jupj t'emel c'a tréinteya, plata waytsja yupj, t'emel c'a. ¹⁶ Yupj jaylaj la tjajay na, tjemey. La nuchtsja 'ona 'ücj jis lal la winin la tjilil Jesús.

Jesús tjelyaja jupj discipulopan jis lal, püts'í secj p'in.

(Marcos 14.12-25; Lucas 22.7-23; Juan 13.21-30; 1 Corintios 11.23-26)

¹⁷ Ts'ac' mwalá way tjejyawca fiesta mpes. Niná fiesta lajay na, pan levadura cjuwá jalá. Fiesta “Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey” lotsja. Nin jawas Jesús discipulopan tjiquil jupj nt'a. La tjü'üy:

—¿Ca'aj jyas cupj 'ücj lijicj ca nlayan fiesta mpes?

¹⁸ Jupj tjevele:

—Lowa pülücj patja nt'a. Yom napj velé nt'a ca nlawú. Nun ca mvelé: ‘Jesús tjevele leñ way ca mpa'is. Jupj ca nlajas jipj wya nt'a jupj discipulopan jis lal fiesta mpes. Ca quiyola mpalas Dios jis capj tjep'ya'sa judiopan pajal püna.’ Nin ca mvelé nun jupj lal.

¹⁹ Mpes tjil discipulopan. Nin la tjajay Jesús tjevele jinwá. 'Ücj la tjajay jis la las fiesta mpes.

²⁰ Püste na Jesús já'asatsja, lyájatsja jupj discipulopan dóceya jis lal. ²¹ Jalatsja na, jupj tjevele:

—Nun popa pjaní malala nyuca la mijis napj lal. Jupj ca jis lal ncuwim napj enemigopan, ca yupj ma tjililiñ. T'üc' way ca nin mpalas —tjevele.

²² Mpes pajal 'aplijila jis tepyala. Pjaní pjaní tjowelepj:

—Jipj napj Nejepa. ¿Ncu napj ca nin la cüjay?

²³ Jesús tjevele:

—Nun popa pjaní tjelyaja wa napj mplato mpe, la p'a wa jinwá, mop'in nin, jupj quelel malala liji napj lal. Jupj ca jis lal ncuwim napj enemigopan ma tjililiñ. ²⁴ Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá. Pajal püna profetapan tapac ca nin ma palas napj. Yupj tapac jin p'iyá ca nsem. Ma pats' ca napj, yupj tapac jinwá. Mop'in pajal malala nin, jupj ca jis lal ncuwim napj enemigopan, ca ma tjililiñ. Pajal malala ca mpalas jupj, jupj malala la niñi mpes. Pajal malala ca mpalas jupj, mpes más 'ücj ca nactsja jupj lovin ma pü'ütsja —nin tjevele Jesús.

²⁵ Judas p'iyá nasa quelel jámatsja jis lal jac' Jesús enemigopan. Judas la tji'yüya wa quinam:

—Rabbí, ¿ncu napj ca nin la cüjay?

Jesús jupj wola tjevele:

—Nin.

²⁶ Yupj jalatsja na, Jesús nt'ya pan pjaní. Tjevele Dios lal tjüwüi'i pan tje'yaya mpes. Nin la tjií na, vitvitj la tücüeme, jis tje'yaya discipulopan. Jis tje'yaya na, tjevele:

—No'oté, nlanjá. Niná pan napj mp'üy jinwá.

²⁷ Tjalá na, yupj nt'ya wa pocillo, uva 'üsü mo'o tóincatsja. Tjevele Dios lal tjüwüi'i wa uva 'üsü tje'yaya mpes. Pocillo jis tje'yaya jupj discipulopan, vitvitj jis la müs pjü.

—Tjümüsüqué napj pocillo mpe nun pjü way —tjevele jupj—. ²⁸ Niná uva 'üsü napj na'as jinwá. Ma pats' ca napj nun mpes, la p'a pülücj mpes wa. Napj ca 'as ma palas, mpes Dios ca perdonar lis mijis napj lal japon. Ma ca jola nsem yupj malala la tjayay. Mpapay tjevele t'üc' ca nin la mijis yupj mpes napj ntipü'í na. ²⁹ Napj lovin ma ca mü'üs uva 'üsü niswá quinam. P'a jawas cupj 'a mulú mpatjaquecj Mpapay jyü'ta nt'a. Nin jawas tjejyawca na, niswa ca mü'üs napj nun jis lal. T'üc' way —nin tjevele Jesús.

³⁰ Yacjaya tjenejets'erñ Dios po'ó. Lovin nin lajaytsja fiesta mpes. Tjenejets'erñ na, tjil. Joc' Olivos ló nt'a tjil.

*Jesús tjevele Pedro ca ntsüpünüs Jesús jomica jupj.
(Marcos 14.26-31; Lucas 22.31-34; Juan 13.36-38)*

³¹ Tjil na, Jesús tjevele jupj discipulopan jis lal:

—Püste na, nun pjü ca nts'equenequé, malala ne palá na. Nasapj mo'os. Pajal püna profeta tepyaca ca nin mpalas. Niná tepyacá: 'Napj ca mü'ünan oveja jyama, mpes jupj oveja witjacj sin tjan ca mal'. Nin tjevele profeta ca nin mpalas. ³² Newa nin ca 'üsüs la mejay nun mpes. Napj ca nin müjünsü la püt'üs niswá. Niswa pü'üs na, ca mis Galilea nt'a. Napj mwalá way ca mis nun jis lal, cupj ca la müjüsüquecj ne'aj —nin tjevele Jesús jupj discipulopan jis lal.

³³ Pedro jupj wola tjevele:

—Pjü ca nts'equenerñ ca nacj, malala 'e palá na. Napj ma nin la mejay. Lovin ma ca malála la mejay jipj lal.

³⁴ Jesús tjevele Pedro lal:

—Yacjaj püste p'iyá la con ca mvelen ma nus nyuc. Castlyaj cocoy ma la tipiya p'in, ca nin la mijin jipj. T'üc' way niná —tjevele Jesús.

³⁵ Pedro tjevele ma ca nin la mijis.

—Napj 'ücj wa ni pü'í jipj lal —tjevele—. Lovin ma ca mvelé ma jis nyuc.

Nin p'iyá tjowelepj wa pjü discipulopan.

*Jesús tjevele Popay lal ma tepe'e na p'in.
(Marcos 14.32-42; Lucas 22.39-46)*

³⁶ Jesús pje'á tjemey jupj discipulopan jis lal sine lejeñ nt'a. Getsemaní ló ne'aj. Ne'as tjemey na jupj tjevele yupj jis lal: "Ne'aj p'in ca mis, ca mvelé Mpapay Dios lal. Nínawa majatjaqué velé na jupj lal", tjevele. ³⁷ Discipulopan cont'e jis lal tjemey jupj jámatsja nt'a. Pedro pjaní watsja. Zebedeo jatjampan mát'eya tjil watsja. Pajal 'aplijila tepyala Jesús. Pajal jola tepyala malala ca mpalas mpes. ³⁸ Tjevele yupj jis lal: "Nasa ni pü'í jin najas, pajal 'aplijila mpes. Qjuive la tjunucú. Po ma müjünaqué, ma nyucun nsem nasapj", nin tjevele Jesús yupj conas lal.

³⁹ Jupj tsjicj way p'in mwalá tjemey jusapj. Palá nipi'tje 'amá 'alá. Tjevele Popay Dios lal: "Mpapay, ¿ncu 'ücj wa jipj lal napj ma ni pü'í? Jipj 'ücj polel

lejay niná, najas ma ca nin ma palas. Newa najas ca jipj jyas jinwá nsem. Ma napj najas jinwá t'as", nin tjevele Jesús jupj Popay lal.

⁴⁰ T'üc' tjevele na, tjemey niswá discipulopan cónt'eya tjatja nt'a. Tjinyuca tjijinañ yupj quinam. "¿Ncu nun ma polel nucunú napj lal hora pjaní way p'in? —nin tjevele Jesús yupj jis lal—. ⁴¹ Ma müjunaqué. La tjomoná Dios lal ma ca malala la müj, nun quelel malala lojí na. Napj selé nun quelel lojí napj najas jinwá. Mop'in pajal costa nun jis lal, nun niyom p'in", nin tjevele Jesús.

⁴² Tjevele na, tjemey niswá. Tjevele Popay Dios lal: "Mpapay, 'ücj tulucj ma ni pü'í. Jipj jyas nin ne palá. Ntipü'í na p'in ca 'ücj nsem. Najas ca nin nsem, jipj jyas jinwá", tjevele.

⁴³ Jupj niswa tjemey jupj discipulopan cónt'eya tapatja nt'a. Niswa yus tjinyuca tjijinañ yupj. Pajal ja sívetsja. ⁴⁴ Mpes niswa tjemey la veles jupj Popay Dios lal. La con quinam tjevele Dios lal. Nin p'iyá tjevele jupi. ⁴⁵ T'üc' tjevele na, tjemey niswá jupj discipulopan nt'a. La tji'yüya: "¿Ncu potjaqué, jünaqué custjay? Quina ca mpalas napj tjevelé jinwá. Najamica pjaní jis lal ncuwim napj enemigopan, ca ma tjililirí. Malala lajay ca malala la ma jicj, yupj jisas jinwá. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. ⁴⁶ Nusin tjüjünsü. Mas quinam la müjüsüquec yupj. Nasa jac' quinam yom malala la niñi. Jis lal jac' napj enemigopan", nin tjevele Jesús.

Yupj ntji'liñ Jesús.

(Marcos 14.43-50; Lucas 22.47-53; Juan 18.2-11)

⁴⁷ Jesús niná véletsja na, ne'aj tjac' Judas. Jupj apostolpan dóceya popa watsja. Se cóncatsja Jesús. Niyom pajal pülücj tjiquil Judas lal quinam. Pjü way polomay jatatsja, yo pjwel jatatj watsja mo'o la sup Jesús. Sacerdote noypan sin tjam yupj la tjilil Jesús. Co'müypan judiopan sin popé sin tjam wa yupj. ⁴⁸ Judas jis lal tjac' la tjilil Jesús. Jupj nasa tjevéltsja ca sin 'yüsa la mijis cana Jesús. Tjevele: "Pjaní lal ca la nlapan napj. Niná ne Jesús. Ntjüiliqué jupj." ⁴⁹ Mpes ne'aj tjemey Judas, Jesús nt'a p'in. Ne'as tjemey, 'üsüs tjevele jupj lal, quelel la tjiji jinwá. Tjevele:

—Nejepa, tjacuwis quinam.

⁵⁰ Jesús tjevele jupj lal:

—Najamica, napj selé tsjan mpes tjacuy.

Jesús nin tjevele na, p'a wa niyom ne'as tjiquil. Ntji'liñ Jesús, jis la man jupj jepapan nt'a. ⁵¹ Nin la tjam na, Jesús discipulo pjaní polomay nt'ya, syults'a jupj vaina mpe. Jay tjejyo'o yom pjaní. Yom niná mozo waytsja, sacerdote más püné mpes. Pjots' taná tjejyo'o jupi.

⁵² Jesús tjevele discipulo lal:

—Vaina mo'o jas tjejyama jipj polomay. Polomay mpes la palan, cya'liñ wa polomay mpes. ⁵³ Napj ma ca la mpalan yupj jis lal. Napj 'ücj la cümon Mpapay ncapj la p'acj. Napj la cümon Mpapay lal, jupj ca ángel militarpan pülücj sin cüjamas napj nt'a, la cüpa'nactsja napj enemigopan jis lal. Más 'in pülücj yupj setenta mil lal. ¿Ncu ma jin 'yüsa niná? ⁵⁴ Ma ca nin la mejay. Niná la cüjay napj, ma ca cüpalas Dios Popel tjevele jinwá. Dios Popel tjevele jupj ca nin la mijicj napj lal —nin tjevele Jesús jupj discipulo lal.

⁵⁵ Nin tjevele na, tjevele wa jupj ntji'liñ jis lal:

—¿Tsjan mpes polomay t'o, yo pjwel t'o wa la tjilil napj? Niná lojí pwequepj la tjilil. Pjü jyawca Dios wo nt'a tjo'ostsja napj. Napj sin 'yüsa la tjejay ne'aj. Lovin ma ntjutjililiqué ne'aj tjo'os na. ⁵⁶ Niná pjü tepyala ca nin mpalas profetapan tapac pajal püna. Yupj tapac, Dios Popel jupj —tjevele Jesús.

Nin tjevele na, pjü ts'equeneñ jupj discipulopan. Jesús ne'aj tóñcatsja tjil.

Tjaman Jesús judío noypan nt'a.

(Marcos 14.53-65; Lucas 22.54-55, 63-71; Juan 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Nasa ntji'liñ Jesús. Yupj tjaman jupj Caifás nt'a. Caifás sacerdoté más pünetsja. Nasa 'a jis tjimyula ne'aj Moisés popel sin 'yüsa lajay. Co'müypan judiopan sin popé 'a jis tjimyula wa ne'aj, Caifás wo nt'a. ⁵⁸ Pedro Jesús cjüil tjemey campapé. Ne'as tjemey wa jupj sacerdoté más püné wo nt'a. Tjüwücj jun vilicj po'ó tjac' Pedrú. Tjüwücj nt'a wama tjemey wa. 'Etjele jupj militarpan nepénowa jis lal. Quelel nyúcatsja tsjan ca mpalas Jesús.

⁵⁹ Ne'aj jatja watsja sacerdoté noypan. Ne'aj jatja watsja judiopan jis jepapan. Yupj 'a mulú jajütütj judiopan. Yupj pjü la tjü'üy tjunuc pjacj malala mveles Jesús po'ó. La tapal watsja pjacj ca la ntsawilis Jesús po'ó. Po quelel javeleptsja 'ücj cus la tül jupj. Quelel ja'ünantsja jupj. ⁶⁰ Pülücj tjiquil yupj jis walap'a'á la tsuwil Jesús po'ó. Newa la tsuwilpan ma nin p'iyá javeleptsja. Mpes jepapan ma polel cus tül Jesús yupj tjowelepj mpes. Pjaní p'in t'ya tjevele mpes, ma polel cus tül jupj.

Yacjaya niyom mat'e tjiquil yupj jis walap'a'á. ⁶¹ Niyom mat'e tjowelepj:

—Yom niná tjevele jupj 'ücj malala liji Dios wo. Tjevele ts'ac' cont'e na t'üc' ca jas müjünsüs niswá.

⁶² Niná tjowelepj na, sacerdoté más püné jas tjijyünsa, tüwütüwü toñca. La tji'yüya Jesús lal:

—¿Ncu ma ca gjuis lal mvelen ncu t'üc' way nin tjevelen? Yupj javelepj yupj salelepj jipj malala tjevelen —nin tjevele sacerdoté más püné.

⁶³ Newa lyájasa tóñcatsja Jesús. Sacerdoté más püné tjevele jupj lal:

—Napj 'i jütütj jipj ca t'üc' mvelen. Dios pjoca jipj velen. Jupj pü'ü lovin. Ca cyapj ntülüs jipj li tsuwil. Qjuis wala tjevele ncu jipj niná Jepa Püné Dios tjevele ca jas majamas gjuis capj la p'acj. ¿Ncu Dios Jatjam jipj?

⁶⁴ —Nin —tjevele Jesús—. Napj niná p'iyá jipj velen jin. Pjü way nun jis lal velé wa, nun ca nucu napj t'üc' way velé. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. P'a jyawca na ca nus nucu napj ca mo'os Dios li'inyampe. Ne'aj ca mo'os, ncupj 'a mulú ca müjü'tücj. Jupj pajal jas tjiyocj pjü jis lal. Nun ca nucu wa napj ncuwis nosis nt'a mol mpes —nin tjevele Jesús.

⁶⁵ Jupj nin tjevele na, sacerdoté más püné la tücüeme jupj jas quip p'iyá. Nin lajay judiopan, p'a wa malala vele na Dios po'ó. Jupj tjevele jepapan p'a wa jis lal:

—Pajal malala tjevele Jesús Dios po'ó. Ma gjuisas la p'a wa mveles Jesús malala la tjiji. Nun p'iyá tjapja 'aqué Jesús malala tjevele. ⁶⁶ ¿Ncu pajal malala la tjiji Jesús?

—Pajal malala la tjiji —tjowelepj—. Cupj ca cus ntülücj, mpa'is, jupj malala la tjiji mpes.

⁶⁷ Nin tjowelepj na, cus tjupjuts' Jesús, wola po'ó. Yupj jis mas jus tjolototj, po'o jatütsja jupj. P'a wa mos la pacatj mpes wola po'ó tül jupj. ⁶⁸ Tjowelepj jupj lal:

—Qjuis lal tjevele pjacj wyala po'ó tyüla. Dios ca jin 'yüsa la mijis. Jipj niná Yomen Dios jas tjejyama gjuis capj la p'acj —nin tjowelepj la tjüpjüts'ün jupj mpes.

Pedro tjevele jupj Jesús jomica tulucj.

(Marcos 14.66-72; Lucas 22.56-62; Juan 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Nawa wosis t'asiyú tjuwücj mo'o já'asatsja Pedrú, sacerdote más püné wo nt'a. Ne'aj já'asatsja na, tsjücjüim tjac' jupj nt'a. Tsjücjüim niná mozo waytsja ne'aj. Jupj tjevele Pedro lal:

—Jipj se coñ watsja Jesús, jupj ne Galilea mpe 'eseptsja.

⁷⁰ Pedro tsyüpünü pjü jis walap'a'á.

—Ma nin 'yüsa tsjan mpes velen jipj —tjevele.

⁷¹ Pedro nin tjevele na, tjemey tjuwücj jun vilicj po'ó. Ne'aj toñca na, tsjücjüim p'a wa jus tjnyuca. Niná tsjücjüim tjevele ne'aj lejeñtsja jis lal:

—Yom niná se cóñcatsja Jesús, Jesús Nazaret mpe 'eseptsja.

⁷² Pedro tsyüpünü niswá. Tjevele:

—Dios pjoca napj velé. T'üc' way ma si nuc jupj —tjevele.

⁷³ Niyom p'a wa ne'aj tjelejeñ custjay. Yacjaya yupj tjiquil Pedro nt'a. Tjowelepj:

—T'üc' way jipj Jesús discipulopan popa. Jipj Galilea mpe 'esepj jin p'iyá velen.

⁷⁴ Nin tjowelepj na, Pedro tjevele:

—Dios 'ücj ca ncapj ntülüs napj li tsuwil. T'üc' way ma si nuc yom niná.

Nin tjevele na, leñ way la tipiya castlyaj cocoy. ⁷⁵ La tipiya na, Pedro jola tepyala Jesús tjevelá. “La con ca mvelen ma nus nyuc. Castlyaj cocoy la puyú secj p'in, ca nin la mijin”, tjevele Jesús. Pedro jola tepyala na, tjemey wo nepé. Pajal la tipiya jupj. Pajal jólatsja malala la tjiji.

27

¹ Püstapj na sacerdote noypan 'a mulú jájtatsja niswá co'müypan jis lal. Tjüjütütj ca mü'ü'nacj Jesús, püste na tjowelepj jin p'iyá. ² Mpes Jesús mos tsupaptsja. Tjaman jupj Pilato nt'a, ca cus ntülüs jupj. Pilato jepa püné auxiliár waytsja jupj. Romano waytsja, judío tulucj. Israel mo'o patja jis tjijyú'ta jupj.

Judas jupj p'iyá tji'yü'na.

³ Judas p'iyá jis lal tjac' Jesús enemigopan, jis la tjilil jupj. Locopyaya Judas jus nleya jepapan quelel já'ünantsja Jesús. Ca cus ntülücj Jesús, jupj malala la tjiji mpes, tjowelepj. Niná jus nleya na, jupj jola tepyala pajal malala la tjiji Jesús lal. 'Aplijila tepyala pajal. Mpes jupj tjemey niswá sacerdote noypan nt'a, co'müypan nt'a wa. 'A mulú jájtatsja yupj. Judas teque'e, tje'yaya niná t'emel c'a tréinteya, nawaja'a tja'ayapj. Ma jostsja quinam jupj.

⁴ —Malala nyuca la tjejay napj —tjevele jupj—. Napj nun jis lal tjum jupj nt'a, la tjilil jupj. Nun nasa quelel mü'ü'ná jupj. Jupj malala la tjiji tulucj, nujisas mpes p'in quelel 'ü'ná jupj —tjevele.

Yupj jupj wola tjowelepj:

—Jipj p'iyá nin la tjejay. Ma nin qjuiyola jipj la tjejay mpes —nin tjowelepj yupj.

⁵ Mpes Judas 'amá 'alá la ts'iya niná t'emel Dios wo mo'ó. Tjemey jupj. Tjemey na, jupj p'iyá mwen tsyu'pa tjevyala, tepe'e.

⁶ Judas tjemey na, sacerdote noypan tapay t'emel jupj na'aj la ts'iya. Yupj yuwá p'in tjowelepj: “Malala Dios lal 'yonsocj t'emel niná p'a wa t'emel lal Dios wo mo'ó. Niná t'emel mpes jaylacj la tjijicj yom mpa'is. Ma polel la ta'es niná”, tjowelepj yupj. ⁷ Yuwá tjowelepj tsjan la qjuijicj t'emel mpes. Yólatsja 'ücj jaylacj jis la jay 'amá tsjo'oy ts'yawa juts'a'á. 'Amá niná panteón nsem p'a

mpe ne'espan mpes. Mpes nin la t'ajay t'emel lal. ⁸ Nin mpes 'amá niná "Amá 'As" ló tepyala. Nin ló ne'aj custjay.

⁹ Nin tepyala na, t'üc' tepyala Jeremías tjevele pajal püna. Profétatsja jupj, Jeremías. Jupj tjevele: "Yupj natj t'emel c'a treinteyá. Pjaní waytsja yupj jis lal. Israelpan tjowelepj 'ücj jaylaj jis la jay niná jupj mpes, ne nin la t'ajay. ¹⁰ T'emel mpes jaylaj la t'ajay momas, tsjo'oy ts'yawa juts'a'á. Nejeпа Dios ntijütüta ca nin la mejay t'emel mpes." Nin tjevele Jeremías pajal püna.

*Pilato tjevele Jesús malala la t'iji tulucj. Jupj sin cus tyüla jupj.
(Marcos 15.2-20; Lucas 23.3-5, 13-25; Juan 18.33-19.16)*

¹¹ Nasa t'aman Jesús jepa romano nt'a, jupj ca mveles ncu ca cus ntülüs. Jepa niná la t'ji'yüya jupj lal:

—¿Ncu judiopan jis jepa püné jipj?

—Nin napj —tjevele Jesús.

¹² Sacerdote noypan t'at' t'jowelepj Jesús po'ó jepa romano wolap'a'á. Co'müypan t'at' t'jowelepj wa. Newa ma tjevele Jesús ncu t'üc' tuluctsja.

¹³ Jepa romano Pilato lotsja. Jupj la t'ji'yüya Jesús lal:

—¿Tsjan mpes ma q'uis wala velen ncu t'üc' malala la t'ejay, yupj javelepj jinwá? ¿Ncu ma t'apjac' yupj t'jowelepj jipj jin po'ó? T'jowelepj la pülücj malala la t'ejay jipj.

¹⁴ Jesús newa ma lal tjevele jupj. Pues ma tjevele ncu t'üc' waytsja yupj t'jowelepj. Pilato ma jas t'ji'yüsa tsjan mpes Jesús ma tjevele. Nin jólatsja jupj. ¹⁵ Jepa romano janmacj jas t'ejyama yom pjaní cawilta mpe fiesta niná tepyala na. Judiopan la t'aptsja pjac' pje'á nyacas cawilta mpe. ¹⁶ Nin jawas cawilta mo'o já'asatsja wa yom malala la t'ijjá. Barrabás lotsja jupj. Pjü salejeptsja jupj malala la t'iji. ¹⁷ Pilato quelel se jamatsja Jesús. Mpes judiopan pülücj 'a jis t'jimyula na, jupj la t'ji'yüya yupj jis lal.

—¿Cana nujos napj ca jas majam cawilta mpe? —la t'ji'yüya jupj—. ¿Ncu nujos Barrabás ca mim? ¿Ncu nujos Jesús ca mim? Nepénowa javelepj jupj niná Yomen Dios jas t'ejyama nucopj la p'acj —nin tjevele Pilato.

¹⁸ Jupj seletsja jyamañ waytsja judío noypan Jesús lal. Jupj seletsja nin mpes t'aman Jesús jupj nt'a, jupj ca cus ntülüs.

¹⁹ Pilato ne'aj t'já'asatsja jupj silla casá, niná casá t'já'asatsja la veles ncu cus lo tül. Ne'aj t'já'asatsja na, Pilato jats'om taná tjevele jupj lal: "Yom niná malala la t'iji tulucj. Po ma mvelen ca cus ntülücj jupj. Püste malala t'jinyuc jupj mpes. Pajal lecj t'ejyá malala t'jinyuc mpes." Nin tjevele Pilato jats'om.

²⁰ Judiopan p'a casá yólatsja. Sacerdote noypan nasa t'joweleptsja ne'aj 'a jis t'jimyula jis lal. Co'müypan t'jowelepj wa yupj jis lal. Topon yupj t'jowelepj. Nin mpes yupj japontsja más 'ücj la mon ca cus ntülüs Jesús, mpa'is.

²¹ Pilato la t'ji'yüya yupj jis lal:

—¿P'jacj yupj popa ca jas majam nun nt'a? ¿Tsjan nujos nun?

—Q'uisas ca jas majaman Barrabás —t'jowelepj.

²² Pilato la t'ji'yüya:

—¿Tsjan ca la mejay Jesús lal, ne ma se jam? Nepénowa javelepj jupj niná Yomen Dios jas t'ejyama nucopj la p'acj.

Pjü yupj t'jowelepj:

—Cruz po'ó t'jeyala jupj, mpa'is.

²³ —¿Tsjan mpes ca müjütütj cruz po'o lo valas jupj? —tjevele Pilato—. Ma malala la t'iji jupj.

Niná tjevele na, pajal yümücj la tupuyupj:

—Cruz po'o mvalan jupj, mpa'is.

²⁴ Pilato jola tepyala yupj ma quelel pjyacañtsja jupj tjevelá. Mop'in jisastsja Jesús mpa'is. Pilato jus nleya wa ts'a 'intsja yupj, jupj ma la tjiji yupj la tjomon jinwá. Nasa quelel la palantsja yupj. Nin mpes 'üsü tepyula, mos tepe'e pjü jis walap'a'á. Pajal pülüctsja judiopan ne'aj. Pilato tjevele yupj jis lal:

—Napj ma nin lejay mpa'is niná yomen. Nun p'in nujos mpes ca mpa'is.

²⁵ Pjü way yupj jupj wola tjowelepj:

—'Ücj ca qjuis capj ntülüs Dios, ncupj mü'ü'nacj Jesús. 'Ücj wa jis capj ntülüs cupj qjuis ts'uyupan —nin tjowelepj yupj.

²⁶ Niná tjowelepj na, Pilato jas tjejyama Barrabás cawilta mpe, yupj jisastsja jinwá. Tjijyü'ta jupj militarpan mo'o nsüpücj Jesús. Tjijyü'ta ca cruz po'ó mvalacj jupj, la 'ünan.

Militarpan la tjüpjüts'ün Jesús.

²⁷ Niná tjijyü'ta na jepa romano, militarpan tjaman Jesús jepa romano wo mo'ó. Tjowelepj ncul wa la p'a wa militarpan jupj wo nt'a tsji' lajajtsja. Tjiquil, t'asiyü tjelejeri Jesús. ²⁸ Yümücj jas tjü'ipj jupj jas quip. Jas tjü'ipj na, jas tjüwü'ün militar jas quip je. Nin la tjajay la pjüts'ün Jesús mpes. Jepa jas quip jin justa la tjajay. ²⁹ Yo pjwel jam jus tjulujupj jay pjucj po'ó la 'onsos. Jesús jay tjo'onsopj, corona jay já'asa jinwá. Visyü tja'ayapj jupj mos li'inyampe, jepa püné t'e'enca jinwá. Nin la tjajay na, pajal la tjüpjüts'ün jupj mpes. Jis tic' jin tjelejeri jupj wolap'a'á. Tjowelepj:

—Qjuisas 'ücj jyas mpü'üm. Jipj jepa püné judiopan jis lal.

³⁰ La pülücj cus tjupjuts' Jesús. Natj wa visyü jupj mos mpe, mo'o süptsja jupj visyü mpes. Tsjay la pülücj süptsja jupj. ³¹ T'üc' la tjüpjüts'ün na, jas tjü'ipj jas quip je. Niswa jas tücüpap jupj jas quip. Nin la tjajay na, jupj lal tjil, cruz po'o jis la valas jupj.

Pajal la tjüpjüts'ün Jesús, cruz po'o tjevyala na.

(Marcos 15.21-32; Lucas 23.26-43; Juan 19.17-27)

³² Jesús lal tjil na, militarpan tjunuc yom pjaní ne'aj jámatsja. Simón lotsja jupj, Cirene mpe 'eseptsja jupj. Tjüjütütj tjyama cruzus Jesús mpes, ne nin la tjiji jupj. ³³ Ne'as tjil cruz po'o lo valas nt'a. Gólgota lotsja ne'aj. "Gólgota" mpes 'ücj la veles "Jay Pjucj Cjüele" cupj qjuis tin. ³⁴ Uva 'üsü tja'ayapj Jesús lo müs. Uva 'üsü niná leméliyu la süpjütsja, pajal nepé vyaja lo ts'uc. Pajal 'ónatsja. Jesús tsjicj way tjümü'ü, tjinyuca. Jus nleya leméliyu la süpjütsja, ne ma tjümü'ü. ³⁵ Cruz po'o tjovalapj jupj clavo mpes. Nin la tjajay na, Jesús jas quip jis tja'ayapj yuwá. Militarpan tjejelari tjunuc pjacj nta'es jupj jas quip. ³⁶ Atjalapj yupj ne'aj, tjamapj Jesús, jupj jomicapan ma ca ncul, ma ca cus nts'optecj cruz mpe. ³⁷ Nasa tüpüntüpj tabla tsjicj cruz po'ó Jesús jay nt'a. Tabla niná po'o tapac tsjan mpes cus tül Jesús. Ninana tapac:

NINANA JESÚS, JEPa PÜNÉ JUDIOPAN JIS LAL.

³⁸ Yupj tjovalapj wa pwecapan mat'e p'a wa cruzus po'ó. Pjaní wa tjovalapj Jesús li'inyampe. Pjaní wa tjovalapj Jesús nancupwepé. ³⁹ Judiopan nepénowa cruz toñca jin tjil. Yupj sey pjucj la süpjüntsja jupj mpes. Ma topon 'üsüstsja jupj. Pajal malala po'o tjowelepj jupj. ⁴⁰ Tjowelepj:

—Jipj tjevelen jipj 'ücj malala la mijin Dios wo. Ts'ac' cont'e na niswa ca jas müjünsün, tjevelen jipj. Mpes 'ücj wa cyapj la p'acj jipj p'iyá. Jipj Dios Jatjam, 'ücj palá ncuwim cruz mpe —nin tjowelepj yupj.

⁴¹ Sacerdote noypan la tju'pjüts'ün wa Jesús, yupj jinwá. Nin p'iyá tjowelepj wa Moisés popel sin 'yüsa lajay. Nin p'iyá co'müypan. Niná tjowelepj:

⁴²—Jupj jis capj tjep'ya'sa la p'a wa. Ma polel cus la p'acj Jupj p'iyá. Jupj ne p'iyá Jepa Püné judiopan mpes, qjuisas ca palá ncuwim. Jupj nin la qjuijis, cupj cüponecj catsja Jupj mpes. ⁴³ Jupj tepyona Dios ca 'üsüs la qjuijis Jupj mpes. Dios quelel liji Jupj, más 'ücj Dios ca cus mp'a'sas quinam. Jupj tjevele Jupj p'iyá Dios Jatjam —nin tjowelepj yupj.

⁴⁴ Pwecapan cruz po'o tjelejeri Jesús lal, nin p'iyá tjowelepj yupj. Yupj pajal malala tjowelepj Jesús lal, la p'a jinwá.

Jesús tepe'e.

(Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49; Juan 19.28-30)

⁴⁵ Lots'ac' culupwen nt'a tjá'asa na, püste tepyala pjü nosis casá. Hora cont'e te tóncatsja. ⁴⁶ Las tres tepyala na, Jesús pajal yümücj la tipiya, tjevele Dios lal:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —tjevele Jupj. (Ninana Jupj tjevele 'ücj wa la veles: “Napj Ndios, napj Ndios, ¿tsjan mpes 'os tjay jipj?” Nin velecj niná cupj qjuis tin.)

⁴⁷ P'a wa ne'aj p'in tjelejeri, tjepjyacañ wa Jupj tjevelá. Tjepjyacañ na, ma sin tji'yüsa tsjan mpes nin tjevele. Yupj tjowelepj:

—Jupj Elías lal vele ncuwim. Jos ca cus mp'a'sas. Elías profeta püna tüpü'ü Jupj.

⁴⁸ Jesús nin tjevele na, yupj popa pjaní leñ way ts'üequené, esponja teque'e. Esponja uva 'üsü 'ona mo'o ts'yuca, tsyu'pa yo po'ó, mpe tecyacaná. Tje'yaya ca mü'üm Jesús. ⁴⁹ Pjü way la p'a wa tjowelepj:

—Po ma ma'ayan mü'üm niná. Cupj quelel nyucucj ncu Elías ncuwim cus la p'acj.

⁵⁰ Jesús yümücj tjevele niswá. Nin la tjiji na, tepe'e Jupj.

⁵¹ Pülül p'omp'om jálatsja Dios wo mo'ó, pülül niná wo t'em pjaní jinwatsja. Jesús tepe'e na, pülül niná nayapé palavin la tücüeme. Dios la tjiji la tücüeme. Nosis jus tiquits'e 'ots'ipj. Pe witjacj la tjeleptan 'ots'ipj. ⁵² Jesús tepe'e na, pülücj janucun jis tepyala püna tecya'liñ sin popé. Dios sa coñ witjactsja yupj. 'Amá toc tapatja nt'a la tjelepta. ⁵³ Pje'á tjiquil toc pátjatsja mpe. Jesús jas tjiyjünsa na la püt'üs niswa, yupj tjil wa Jerusalén mo'ó. Pülücj yus tjunuc yupj.

⁵⁴ Jepa militar tjejyámatsja Jesús, Jupj jomicapan ma ncul cus nts'optecj cruz mpe. P'a wa militarpan Jupj lal lejeri watsja, militar püné lal. Tjunuc nosis jus tiquits'e. Tjunuc wa pjü niná tepyala Jesús tepe'e na. Niná tjunuc na, pajal lacj tjejyaptsja. Tjowelepj:

—T'üc' way Jupj Dios Jatjam waytsja.

⁵⁵ Nequem pülücj way ne'aj lejeritsja, campa way 'in cruz toñca mpe. Tjunuc wa tepyalá. Jesús jomicapan waytsja yupj. Cus tocoñ Jesús, Galilea mpe tjac' na. Tjojon Jupj mpes, pjü 'ücj la tjajay wa Jupj tüpü'ü nt'a. ⁵⁶ Yupj popa pjaní María lotsja. Magdalá mpe 'eseptsja Jupj. P'a wa María ló watsja Jupj. Jupj Jacobo jamaytsja, José jamaytsja. Quepj p'a wa Zebedeo jatjampan sejamay.

Pe jul mo'ó, neven nt'a, tüpüntüpj Jesús.

(Marcos 15.42-47; Lucas 23.50-56; Juan 19.38-42)

⁵⁷ Nasa quelel t'yaja na, yom p'a wa tjac'. Yom niná pülücj tyá'atsja. Arimatea mpe 'eseptsja, judiopan patja nt'a. José lotsja. Jesús discípulo

watsja. ⁵⁸ José tjemey Pilato nt'a. La tjemyona Jesús jüp'üy la toc. Pilato tjijyü'ta ca nin nsem. Tjijyü'ta militarpan ca ma'ayacj Jesús jüp'üy. ⁵⁹ Mpes José palá nt'ya Jesús jüp'üy. Tjivvyü'ünü pülül pje mpes. Salá waytsja pülül. ⁶⁰ Tipyünta Jesús jüp'üy pe jul mo'ó, neven nt'a, tepe'e 'ücj la püntüs nt'a. Püna p'in tjijyü'ta la toc jomwen jul, jupj p'iyá tepe'e tulucj p'in. Nin lajaytsja judiopian. José jostsja jomwen jul toc tořica jupj pe'e na. Tepe'e ne'aj tipyünta tulucj custjay. Jesús jüp'üy ne'aj tipyünta na, pe püné jas tentené jun la t'olon jomwen jul. Jun t'yo'na na, tjemey. ⁶¹ María newa ne'aj já'asatsja pe jul wolap'a'á. Niná María, Magdalá mpe 'eseptsja. P'a quepj tjá'asa watsja María lal. María ló watsja jupj.

Militarpan jajamapsja jomwen jul nt'a, Jesús jüp'üy tüpü'ü nt'a.

⁶² Ya sacerdote noypan tjil Pilato nt'a. Fariseopan tjil wa yupj jis lal. Nin jawas ma polel tsji' lajaytsja; t'añ p'in 'ücj la tjajay ma ca tsji' la mijicj nin jawas ma tsji' lajay na. Tjil na, ⁶³ tjowelepj Pilato lal:

—Cupj qjuiyola tepyala Jesús tjevelá. Tjevele jupj ca jas müjünsüs mpü'üm niswá ts'ac' cont'e tepyala na. Jupj la tsyawilitsja lovin. ⁶⁴ Mpes cupj qjuisas jipj ca müjü'tün militarpan majamacj jomwen jul, Jesús jüp'üy pü'ü nt'a. Qjuisas newa majamacj ne'aj, ts'ac' cont'e tepyala nas. Militarpan leñ ne'aj, jupj discipulopan 'ücj wa ncul, mpequeñ jupj jüp'üy. Ca mvelecj jupj jas tjijyünsa. Nyucunú quinam, ca mvelecj. Ca yus ntsawilicj judiopian. Judiopian topontsja Jesús lal, jupj nyucunutsja na. T'üc' ca mponec quinam, jupj jüp'üy leñ cüvalas —nin tjowelepj yupj Pilato lal. ⁶⁵ Pilato jis lal tjevele:

—Mwü. Napj militarpan ca mal nun jis lal, ca majamacj nujisas jinwá. Nin la müjí Jesús jomicapan ma ca wama mal jomwen jul mo'ó. Pjü 'ücj polel lojí, pjü la müjí.

⁶⁶ Mpes tjil yupj. 'Ücj la tjajay jomwen jul nt'a. Jun t'yó'natsja jomwen jul, pe püné mpes. Hilo tsjicj way po'o tüpüntüpj pe wolap'a'á 'ots'ipj, ca jus nlayecj ncu wama jil gentas. Militarpan jis tjüjünsüpj tjil, militarpan jis la jamas ne'aj.

28

*Jesús nyucunú tepyala niswá. Jas tjijyünsa jupj.
(Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12; Juan 20.1-10)*

¹ Teczyawaja sábado quinam, nasa domingo tepyala. 'Ücj tsji' lajaytsja quinam. Tjejaywca na, tjil nequem jomwen jul la nuc, Jesús jüp'üy tüpüntüpj nt'a. Quepj pjaní María, Magdalá mpe 'esepj. Ma'ajapj María ló watsja.

² Pajal jus tiquits'e nosis. Dios ángel pjaní t'ac' tsjen mpe, nin mpes nin tepyala niná. Tjemey jupj jomwen jul nt'a. Jas tentené pe püné jun vilicj mpe. Jun cjol tepyala. 'Etjele ángel pe casa'á. ³ Pasal jas jawtsja jupj, menmené jinwá. Jas quip pje waytsja pajal, mol pje jinwá. ⁴ Militarpan tjelejeñ ne'aj custjay. Tjajamapj jomwen jul nt'a. Ángel tjunuc na, ticyücüyñ yupj, lacj tjeypaj mpes. Jis capj t'yaja pjü.

⁵ Nequem ma sin tji'yüsa tsjan tepyalá. Mpes ángel tjevele yupj jis lal:

—Po ma locj tjejá quinam. Napj selé nun lo palá Jesús. Jupj ne cruz po'o tepe'e. ⁶ Leñ quinam jupj. Jas tjijyünsa. Nyucunú tepyala niswá, jupj tjevele jinwá. Nculá nun. Tjunuca jupj tüpü'ü nt'a. ⁷ Nun tjunucú na, leñ way lowa jupj discipulopan nt'a. Tjowelé yupj jis lal jupj jas tjijyünsa quinam. Nyucunú p'in quinam. Mwalá way jama nun jis lal Galilea nt'a. Galilea nt'a ca jus nucú

jupj niswá. Nin ca mvelé nun yupj jis lal. T'úc' ca mpalas napj tjevelé jinwá —nin tjevele ángel yupj jis lal.

⁸ Mpes leñ way tjil nequem jomwen jul mpe, ángel tjiyyü'ta jinwá. Newa lacj jeyaptsja. Pajal 'úcj jisastsja wa. Ts'equeneñ la veles discipulopan jis lal. Quelel javeleptsja ángel tjevelé. ⁹ Newa ts'equeneñ na, Jesús lay jis tepyala yupj jis lal. Tjac' la nüjús.

—¿Min nucopj tjejyawca? —tjevele jupj.

Nequem tjil jupj nt'a, palá nipi'tjiñ jupj wolap'a'á. Ntji'liñ jupj tsjom. Yólatsja jupj pajal püné, mpes nin la tjaJay. ¹⁰ Jesús tjevele yupj jis lal:

—Po ma locj tjeYá quinam. Lowa, mvelé mpülücpan jis lal. Najas ca mal Galilea nt'a. Ne'aj ca nus nucuj. Nin ca mvelé yupj jis lal —tjevele.

Militarpan la tsawil.

¹¹ Nequem nasa tjil jomwen jul mpe. Tjil na, militarpan ne'aj tjátjatsja custjay, yupj ne jajamaptsja jomwen jul. Yupj sin popa nepenowá tjil Jerusalén mo'ó. Tjowelepj sacerdote noypan jis lal. Pjü tjowelepj tepyalá.

¹² Sacerdote noypan 'a jis tjiymula judío co'müypan jis lal. Ma jisastsja la p'a wa judiopian ca jus nlayecj Jesús jas tjiyyünsa. Mpes yuwá p'in tjowelepj 'oyñ nyuca la qjuijicj la p'a ma ca jus nlayecj. T'emel pülücj jis tja'ayapj militarpan niná la tsuwil mpes. ¹³ Ninana yupj tjowelepj militarpan jis lal: “Nun ca mvelé jupj discipulopan tjiquil püste na. Ca mvelé tepequeñ jupj jüp'üy nun tjiyünaqué na. ¹⁴ P'a witjacj niná cüvelecj jepa romano lal, cupj 'úcj ca la mijicj ma nucopj tyüla jupj”, nin tjowelepj yupj.

¹⁵ Niná 'üchtsja militarpan jis lal. Mpes natj t'emel. Yupj la tsawil, sacerdotepan tjiyütütj jinwá. Judiopian topon militarpan tjowelepj. Ninana tintsja yupj t'ya tjowelepj, newa javelepj niná Jesús po'ó.

Jesús jos jupj discipulopan ca mal pjü nosis nt'a, ca sin 'yüsa la mijicj jupj mpes.

(Marcos 16.14-18; Lucas 24.36-49; Juan 20.19-23)

¹⁶ Jesús discipulopan 'ónceya tjil Galilea nt'a, jupj tjiyyü'ta jinwá. Tjil joc' pjaní nt'a, jupj nasa tjevele yupj ca mal ne'aj. ¹⁷ Ne'aj jus tjunuc Jesús. Salejeptsja jupj Dios Jatjam, mpes palá nipi'tjiñ jupj wolap'a'á. Yupj sin popa nepenowá sey c'a jinwatsja custjay. 'Ots'ots' way p'in topon niná ne t'úc' way Jesús. ¹⁸ Jesús ne'as tjemey yupj nt'a. Tjevele yupj jis lal:

—Napj 'úcj jyütütj pjü way tsjun po'ó. Pjü wa nosis casá 'úcj jyütütj wa. Mpapay ntje'aya ca nin nsem. ¹⁹ Mpes lowa nun pjü nosis casá. Pjü 'a mulú patja jis lal ca mvelé napj mpes. Sin 'yüsa lis müj, mpes yupj napj discipulopan ca jis mpalas. Bautizar ca lis müj Dios Mpapay mpes, Dios Jatjam mpes wa, Dios Cjües mpes wa. ²⁰ Ca sin mü'üsüs la müj ca nin la mijicj pjü way napj nu tjiyütütj. T'úc' way napj p'iyá ca nucopj ncoñ lovin, nosis cyawaja nas —nin tjevele Jesús jupj discipulopan jis lal.

Marcos papel tepyaca Jesucristo po'ó

Juan el Bautista tjevele Jesucristo po'ó.

(Mateo 3.1-12; Lucas 3.1-9, 15-17; Juan 1.19-28)

¹ Po quina papel ca mpac Jesucristo po'ó, jupj ne Dios Jatjam. Papel niná ca mveles tsjan niná pajal 'úsüs tepyala jupj la tjiji mpes.

² Püna Isaías la p'a jis lal tjevele Dios tjevelá. Profétatsja jupj püná. Jupj papel tepyaca Dios tjevelá Jatjam lal. Ninana tepyacá:

“Napj yom pjaní jas majam ca.

Jupj ca mim napj mpes.

Jupj mveles ca napj mpes.

Jupj mwalá way ca mim jipj lal.

P'a jawas jipj ca mim.

Yom niná ca mveles gente jilal.

Mpes yupj ca jisas nsem jipj jay yupj nt'a.

³ Yom niná wa cjuwá nt'a ca mim jupj. Pajal ca quelel mveles gente jilal napj mpes. Mpes yümücj ca mveles:

‘Qjuis Jepa Püné ca ncuwim.

Nujola t'as ca nin la müjí quinam jupj jos jin.

Malala nujola nun jümücj la lu'ulú jinwá.

Po ma malala nujola t'as quinam.

'Üsüs nujola t'as, qjuis Jepa Püné jos jinwá,

nin ca mveles jupj.”

Dios tjevele jupj ca nin mveles; Isaías tepyaca Dios tjevelá. ⁴ Mpes p'a jawas yom ne'aj tjac' wa cjuwá nt'a. Juan el Bautista lotsja jupj. Gente jis walap'a'a tjevele más 'ücj 'aplijila nsem yupj, malala nyuca la tjajay mpes. Más 'ücj ca Dios jos jin la mijicj quinam. Juan tjevele jupj ca 'üsüma jis mpa'tas, mpes bautizar jis mpalas ca. Tjevele ca sin müjünsüs niswá. Mpes pjü ca jus nlayecj yupj quelel 'úsüs la mijicj quinam, Dios jos jinwá. Nin mpes Dios ca perdonar lis mijis malala nyuca la tjajay. Nin tjevele Juan yupj jis lal.

⁵ Pülücj way tjiquil jupj nt'a. Judea mpe tjiquil wa, ne'aj judiopan pjaní pjaní patja nt'a. Jerusalén mpe tjiquil wa, ne'aj pülücj patja judiopan. Yupj tjiquil, tjowelepj jupj lal malala nyuca la tjajay. Niná tjowelepj na, Juan bautizar lis tjiji 'üsü mo'ó. Jordán ló 'üsü ne'aj.

⁶ Juan jas quip camello ts'üilin waytsja jupj. Col tsyü'patsja pjoloc' mpes. Ts'elel lyáajtsja jupj. Ts'as joc' 'alape pjíisa watsja. Lovin nin tüpü'ü. ⁷ Gente jilal tjevele: “P'a jawas p'a wa ncuwim. Más püné jupj napj lal. Napj pajal tsjicj jupj lal. Po 'úsüs napj lal tsji' lejay jupj mpes. Napj jupj caite syoc la p'in 'ücj napj lal. ⁸ Napj bautizar la nusejay 'üsü mpes la p'in. Yom p'a wa niná más 'úsüs ca la mijis. Jupj ca nu ma'ayas Dios Cjües.”

Juan el Bautista bautizar la tjiji Jesús.

(Mateo 3.13-17; Lucas 3.21-22)

⁹ P'a jawas Jesús Nazaret mpe tjac' jupj, Galilea se jütütj mpe. Juan el Bautista nt'a tjemey. Juan el Bautista bautizar la tjiji Jesús 'üsü püné mo'ó, niná 'üsü Jordán ló. ¹⁰ Jesús 'üsü mpe jas tjijyünsa na, jupj tjinyuca tsjun po'ó tsjicj way la tücüeme, jun cjol tepyala. Nepé palá tjac' Dios Cjües. Sipipj jinwá

justa tjac' jupj Jesús nt'a. Niná tjinyuca Jesús. ¹¹ Tsjun po'o nepé vele pjactsja wa: "Jipj napj Natjam. Quelel la 'ejay pajal napj. Pajal 'ücj najas jipj lal."

Diablo jostsja Jesús malala nyuca la mijis. Ma la tjiji.

(Mateo 4.1-11; Lucas 4.1-13)

¹² Dios Cjües jas tjejmama Jesús campa way 'in, wa cjuwá nt'a. Mpes tjemey jupj. ¹³ Ts'ac' cuarenta tüpü'ü ne'aj. Animal pülücj lyawuñtsja la p'in ne'aj. Ne'aj tjac' Satanás Jesús nt'a. Malala tjevele Jesús lal. Jostsja ca Jesús malala nyuca la mijis. Ángel witjacj tjiquil Jesús nt'a, cus tjav'acj jupj.

Jesús tjevele Dios tjevelá, pajal 'üsüs way niná.

(Mateo 4.12-17; Lucas 4.14-15)

¹⁴ Jepa cawilta mo'o tje'yonsa Juan el Bautista. Nin tepyala na, Galilea mo'o tjemey Jesús. Ne'aj pülücj jis walap'a'a tjevele Dios pajal 'üsüs la tjiji gente mpes. ¹⁵ Jesús tjevele: "Quina ca nin mpalas, Dios ca müjü'tüs nosis nt'a. Leñ way ca nin nsem. 'Aplijila t'as malala nyuca la tjüj. 'Üsüs la müjü quinam Dios jos jinwá. Mponé Dios tjevelá, jupj tjevele jupj pajal 'üsüs liji nun mpes."

Jesús tjevele niyom yulupjana jilal: "Mas napj lal".

(Mateo 4.18-22; Lucas 5.1-11)

¹⁶ Jesús 'üsü püné la nt'a tjemey jupj. Galilea ló 'üsü niná. Yom mát'eya yus tjinyuca. Pjaní Simón lotsja jupj. Ma'ajapj Andrés lotsja jupj. Jupj Simón tsüipetsja. Po quina ataraya püné la ts'itsja 'üsü mo'ó. Lovin cjul pje'á la coytsja yupj, lovin nin la tjajaytsja, tapatja. ¹⁷ Jesús tjevele yupj jilal: "Ncapj ncoñcó nun. Napj ca nusin 'yüsa la mejay 'ücj la veles la p'a jilal Dios mpes. Nin mpes ca nepénowa cus ncoñcocj wa jupj." Nin tjevele Jesús.

¹⁸ Leñ way tüpüntüpj yupj jis ataraya, tjil Jesús lal.

¹⁹ Jesús tsjicj way tjemey na, la p'a wa yus tjinyuca jupj. Pjaní Jacobo lotsja jupj. P'a wa Juan lotsja jupj. Jupj Jacobo tsüipetsja. Yupj Zebedeo jatjampan waytsja. Barco wama tjátjatsja yupj jis papay lal, jupj jomozopan jis lal wa. Ataraya püné 'ücj la tjajaytsja yupj. ²⁰ Jesús ma la tjinyuca. Jis lal tjevele ncul yupj, ca cus ncoñcocj. Mpes tjil jis papay tjá'asa mpe, jupj jomozopan mpe wa. Tjil Jesús lal.

Jesús más püné lapanenpan jilal.

(Lucas 4.31-37)

²¹ Capernaum nt'a tjil yupj, pülücj patja nt'a. Sábado na tjil judiopan 'a si mulú nt'a. Jesús sin 'yüsa la sjítsja yupj quinam. ²² Pajal nin yólatsja yupj Jesús tjevele mpes. Jesús Moisés popel sin 'yüsa lajay jin tuluctsja. 'Ücj jis la jütütj jinwá tjevele jupj. ²³ Yom tjá'asa ne'aj, wosis nt'a judiopan 'a si mulú nt'a. Lapanen jupj jos mo'o tüpü'ütsja. Yom niná yümücj tjevele Jesús lal:

²⁴ —Jipj Jesús Nazaret mpe 'esepj. ¿Tsjan pjucj tjacuy cupj nt'a? ¿Ncu pjü malala qjuis la jay tjacuy jipj? Napj selé pjacj ne jipj. Dios juts'a'a way jipj. Pajal 'üsüs way jipj.

²⁵ Jesús yümücj tjevele lapanen lal:

—¡Lyájasa t'as! ¡Jutja jupj jos mpe! —tjevele.

²⁶ Yom pajal jun jyu'ya tepyala lapanen la tjiji. Lapanen yümücj la tipiya. Jupj jos mpe tjemey. ²⁷ Pjü way po yólatsja 'üsüs tepyala mpes. Mpes yuwá tjowelepj yupj: "¿'Oyn ne nin vele jupj? Seyasa way qjuisin 'yüsa liji Jesús. Jepa jinwá qjuisin 'yüsa la qjuisiji. Jyü'ta wa lapanenpan jilal, ne nin lajay jupj vele jin." ²⁸ Pjü jilal tjowelepj Jesús la tjijá. Mpes Galilea mo'ó leñ way pjü tjepjyacñ Jesús po'ó.

Jesús tji'yü'sa la tjiiji Simón pwisam.

(Mateo 8.14-15; Lucas 4.38-39)

²⁹ Judiopan 'a si mulú nt'a, niná wo mpe tjemey quinam Jesús. Jacobo, Juan jilal tjemey jupj. Simón, Andrés jis wa nt'a tjil yupj. Wama tjil yupj. ³⁰ Ne'aj Simón pwisam pü'útsja, malala jostsja jupj. Po 'in si 'áwatsja jupj. Ne'aj patja tjowelepj Jesús lal malala jostsja niná. ³¹ Jesús tjemey jupj nt'a. Mos ntjüi'le, jas tjiyyünsa jupj. Mpes 'ücj já'asatsja jupj quinam. Si 'awa tji'yü'sa quinam. Leñ way niná ve jis tje'yaya, tjalá yupj.

Pülücj malala jisas jis tji'yü'sa lis tjiiji Jesús.

(Mateo 8.16-17; Lucas 4.40-41)

³² Püste tepyala na, la p'a wa tjiquil, jis tucuman pjü way malala jisas Jesús nt'a. Nepénowa lapanenpan yupj jisas mo'o pájtatsja yupj. ³³ Pjü way ne'aj p'in patja 'a jis tjimyula wo jun vilicj nt'a. ³⁴ Pülücj malala jisas jis tji'yü'sa lis tjiiji Jesús. Pje'á sin tjejjama lapanenpan pülücj. Mpes yupj tjil. Yupj salejeptsja pjacj ne jupj, Jesús. Mpes Jesús ma jis tje'yaya jis la veles.

Galilea mo'ó Jesús tjevele Dios tjevelá.

(Lucas 4.42-44)

³⁵ Püstapj tsyülümü Jesús, ma tjejjawca na p'in. Jas nisa jupj. Tjemey jusapj, pjü leñ nt'a. Dios lal tjevele ne'aj. ³⁶ Yacjaya Simón, jupj jomicapan jis lal la tapaltsja Jesús. ³⁷ Jupj la nyüjüsüñ na, tjowelepj jupj lal:

—Pülücj la 'e pal jipj.

³⁸ Jesús tjevele:

—La p'a nt'a 'alas, ne'aj p'in nepénowa patja nt'a. Napj ca mvelé wa yupj jis walap'a'a Dios tjevelá. Napj tjacuwis lo veles Dios tjevelá.

³⁹ Pues jun ta'á tjemey Galilea mo'ó, Jesús. Wa witjacj judiopan 'a si mulú nt'a tjemey lovin. Pjü jis walap'a'a tjevele Dios tjevelá. Nepénowa lapanenpan pájtatsja yupj jisas mo'ó. Mpes Jesús pje'á lis tecyoye tjil lapanenpan.

Yom pjoloc' tjamaja. Jesús tji'yü'sa la tjiiji jupj.

(Mateo 8.1-4; Lucas 5.12-16)

⁴⁰ Yom pjaní tjac' Jesús nt'a. Malala jostsja pajal. Jupj jüp'üy tjamaja lovin, palá tinca jupj jüp'üy popé. Jesús nt'a tjac' na, tüic' jin tjüjünsü jupj. La tjemjona:

—Jipj polel ni 'ü'sa lejay. Jipj jyas na ca nin nsem.

⁴¹ Jesús pajal jólatsja jupj mpes. Mpes pjwel la tepyacta, po la tje'yot'a yom malala jos. Tjevele:

—Najas. 'I tjü'ü'süs quinam.

⁴² Leñ way jüp'üy tji'yü'sa.

⁴³ Tji'yü'sa na p'in, Jesús jas tjejjama jupj sacerdote nt'a. Tülü way tjiyyü'ta ma ca nin mveles nin tepyalá. Tjevele:

⁴⁴ —Po ma mvelen la p'a lal quinam jipj 'i tjü'ü'sa. Jutja sacerdote nt'a. Jupj ca jis nucus. Ca la mpalas nucus ncu malala lo nuc jipj p'yüy po'ó. Ca mveles 'üsüs quinam. Niná la tjejjay na, Dios mpes ma'ayan, jipj 'i tjü'ü'sa mpes. Pajal püna Moisés tjiyyü'ta tsjan ca ma'ayacj, jis p'üy jis tji'yü'sa na. Jupj tjiyyü'ta jin ca la mijin. Pjü la tjejjay na, la p'a ca jus nlayecj jipj t'üc' way 'i tjü'ü'sa quinam —nin tjevele Jesús.

⁴⁵ Yom tjemey wa mpe. Ma la tjiiji Jesús tjevele jin. Pjü way jilal tjevele Jesús tji'yü'sa la tjiiji jupj. Pülücj way jilal tjevele jupj. Nin mpes Jesús ma

polel jámatsja pülücj patja nt'a. Mpes gente leñ nt'a tüpü'ü jupj. Mop'in pülücj tjiquil pülücj patja mpe Jesús nt'a.

2

*Yom ma polel 'utanatsja. Jupj tji'yü'sa la tjiji Jesús.
(Mateo 9.1-8; Lucas 5.17-26)*

¹ P'a jawas Jesús tjemey niswá Capernaum nt'a. Pjü way tjepjyacañ Jesús ne'aj tüpü'ü wa mo'ó. ² Jupj lal pülücj 'a jis tjimyula wa mo'ó. P'a wa ma polel wama jiltsja yupj. Pülücj way lejeñtsja jun vilicj nt'a 'ots'ipj. Jesús yupj jilal tjevele Dios tjevelá. ³ Nin líjitsja na, niyom yulupjana tjiquil. Yom ma polel 'utaná tucuman hamaca lal. ⁴ Ma polel wama tjil yupj malala jos lal, mpes wo jay tjujulul Jesús casa'á. Jul 'ücj la tjajay na, malala jos palá tüpüntüpj hamaca mpes. ⁵ Jesús jus nleyatsja yupj topon jupj polel 'yü'sa liji jupj. Nin mpes malala jos lal tjevele:

—Napj perdonar la 'ejay malala nyuca la tjejay Dios lal. Ma nin nola quinam.

⁶ Niyom Moisés popel sin 'yüsa lajay ne'aj tjtaja, tjepjyacañ Jesús tjevelá. Malala jin yólatsja Jesús tjevelá. Yólatsja: ⁷ “¿Tsjan pjucj niná nin vele? Jupj tjevelá malala Dios lal. Jupj ma polel perdonar liji malala nyuca liji. Dios p'in nin liji.” ⁸ Nin yólatsja na p'in, Jesús seletsja nin yólatsja yupj. Mpes Jesús tjevele yupj jilal:

—¿Tsjan mpes nin nujola napj tjevelé malala Dios lal? Nin tulucj. ⁹ Napj 'ücj velé: 'Napj perdonar la 'ejay malala la tjejay Dios lal'. Napj 'ücj wa velé: 'Jin tjiyjünsa, ca mim'. ¿Cana más 'in costa la veles? ¹⁰ Nin p'iyá ca mvelé wa malala jos lal, mpes nun ca jus nlayé napj 'ücj perdonar lejay nosis nt'a. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá —nin tjevele Jesús.

Nin mpes Jesús tjevele malala jos lal:

¹¹ —Jin tjiyjünsa. Hamaca nt'ya, nt'an, jutja wya nt'a.

¹² Leñ way jas nisa jupj. Hamaca nt'ya. Tjemey quinam pje'á. Pjü way jus tjunuc. Pajal yólatsja yupj 'üsüs tepyala mpes. 'Üsüs tjowelepj Dios po'ó. Tjowelepj:

—Lovin ma tjinyucuctsja cupj nin tepyalá. Yacjaj p'in tjinyucucj.

*Jesús jostsja Leví ca cus ncoñcos jupj.
(Mateo 9.9-13; Lucas 5.27-32)*

¹³ 'Üsü püné la nt'a tjemey Jesús niswá. Pajal pülücj 'a jis tjimyula jupj nt'a, ne jupj sin tji'yüsa lis tjiji. ¹⁴ Yacjaya tjemey Jesús. Jáamatsja na, Leví jus tjinyuca. Alfeo jatjam waytsja jupj, Leví. Impuesto jaylacj t'e'encatsja jupj jepa mpes jümücj casá tjelyawuñ jilal. Wa nt'a impuesto t'e'enca nt'a tjá'asa. Jesús tjevele jupj lal: “Ncapj tceyoñca jipj. Najas ncapj cyoñ lovin.” Mpes jas nisa jupj, cus tceyoñca quinam jupj.

¹⁵ Locopyaya Jesús Leví wo nt'a já'asatsja. Ne'aj tjelyaja jupj discipulopan jilal. Ne'aj tjiquil wa, tjalá watsja niyom pülücj. Nepénowa impuesto jata'epj tapatja, Leví jinwá. Yupj pequeñtsja püna p'in. P'a witjacj ma t'üc' la tjajay Moisés popel tjiyjü'tá. Yupj sin popa pülücj cus tocoñ Jesús quinam. ¹⁶ Niyom p'a wa tjunuc Jesús tjelyaja yupj jilal. Yupj ne Moisés popel sin 'yüsa lajaytsja. Fariseopan waytsja yupj. Niná tjunuc na, yupj jis la tjü'üy Jesús discipulopan jilal:

—¿Tsjan mpes lyaja Jesús impuesto jat'anquep jis lal, malala nyuca lajay jilal 'ots'ipj?

17 Jesús tjapjaca jis la tjü'üy jupj discipulopan jilal. Tjevele yupj jilal:

—'Ücj jisas ma jisas doctor. Malala jisas p'in doctor jisas. Napj doctor jinwá malala lajay jis lal. Napj niná nin lejay Dios jos jinwá. Napj tjacuwis la veles malala lajay jis lal. Napj velé yupj jis lal Dios jos yupj 'aplijila nsem malala nyuca la tjajay mpes. Dios jos yupj 'üsüs la mijicj quinam jupj jos jinwá. Niná napj ma velé 'üsüs lajay jis lal —nin tjevele Jesús.

Jesús discipulopan p'a casá lajay püna tapatja jis lal.

(Mateo 9.14-17; Lucas 5.33-39)

18 Juan discipulopan ma jalatsja neneyawá; quelel javeleptsja p'in Dios lal. Nin lajay watsja fariseopan. Mpes nepénowa tjiquil Jesús nt'a, tjowelepj:

—Juan discipulopan ma jalá neneyawá; quelel javelepj p'in Dios lal. Nin p'iyá lajay wa fariseopan jis discipulopan. ¿Tsjan mpes jipj discipulopan ma nin lajay?

19 Jesús jis wala tjevele:

—Yom judío woya na, jupj jomicapan jiquil wa cus la cori jupj. Pasal 'ücj jisas, jalá jupj lal. Nin p'iyá napj discipulopan jis lal. Napj yupj jis lal 'os. 'Ücj javelepj napj lal. Nin mpes 'ücj jisas jatja yupj. 'Ücj yupj jalá. 20 P'a jyawca na, p'a casá ca nsem. La p'a ca ncul, ca ma tjililiñ. Leñ ca nsem napj. Nin jawas tjejawca na, napj discipulopan ma ca nlajacj neneyawá, ca mvelecj p'in Dios lal —nin tjevele Jesús.

21 Jupj tjevele wa jupj lal japon ma polel nin p'iyá lajay püna tapatja la tjajay jinwá.

—Nin p'iyá ma polel jul sa lul jis pülül pül pülül seyasa mpes —tjevele— . Nin lajay na, pülül seyasa la'í pyala tepe'e na. Mpes pülül pül way ca la ntsü'üm, ca püne way la jul nsem. 22 Nin p'iyá wa, judiopian uva 'üsü seyasa jatatj na. Uva 'üsü seyasa ma ca mo'o nt'ucj pjoloc' pül way mo'ó. Nin lajay niná, pjoloc' pül ca mpjoltem 'üsü myolca mpes. Tjopjolta na, uva 'üsü ca jus ncocom. Malala ca mpalas wa pjoloc'. Nin mpes ma lajay niná. Uva 'üsü seyasa jatatj na, pjoloc' seyasa mo'o ca nt'ucj —nin tjevele Jesús.

'Ücj Jesús jyü'ta wa sábadó jawas.

(Mateo 12.1-8; Lucas 6.1-5)

23 Sábado pjaní Jesús trigo lejeñ culupwen nipj tjemey. Sábado ts'ac' niná judiopian ma tsji' lajay. Jupj discipulopan tjl wa jupj lal. Jiltsja na, trigo nepénowa sey jat'anqueptsja yupj. 24 Fariseopan yólatsja malala niná yupj la tjajay. Mpes tjowelepj Jesús lal:

—¿Tsjan pjucj nin lajay jipj discipulopan, trigo jat'anquepj? Dios Popel vele ma polel tsji' lijicj sábadó na.

25 Jesús jis wala tjevele:

—Dios Popel vele wa David la tjiáj pajal püna. ¿Ncu lovin ma mo'o tjowelé niná? (David israelpan jis jepa waytsja püná. 'Üsüstja jupj Dios lal.) Ts'ac' pjaní jupj vecj pé'etsja. Noyomes jupj cus tocoñ wa, vecj tecya'liñ wa yupj. Ve cjuwatsja yupj. 26 Mpes jupj wama tjemey Dios wo nt'a. Pan nt'ya, tjelyaja. Jis tje'yaya wa niyom cus tocoñ. Pan niná israelpan tja'ayapj Dios mpes. Dios Popel tjevele sacerdotepan p'in 'ücj jalá pan niná. P'a wa ma polel jalá yupj. David sacerdote tuluctsja, mop'in nin, Dios ma ts'i tji'ina jupj tjelyaja mpes. David nin la tjií Abiatar sacerdote más pünetsja na.

27 Jesús tjevele wa:

—Dios gente jis tje'yaya ma tsji' lajay sábadó na. Niná jis tjiyü'ta 'üsüs jis la pal la p'in. Dios ma nin liji pajal costa nsem gente 'üsüs lajay sábadó na. ²⁸Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá. Napj 'ücj wa jyütütj tsjan 'ücj lajay sábadó na, ts'ac' ma tsji' lijicj na —nin tjevele Jesús.

3

Yom mos c'a tji'yü'sa la tjii Jesús
(Mateo 12.9-14; Lucas 6.6-11)

¹ P'a jyawca na Jesús wama tjemey judiopian 'a si mulú nt'a. Yom ne'aj tjá'asa wa mo'ó, mos c'a waytsja jupj. Ma polel le páctatsja jupj. ² Niyom p'a wa ne'aj tjtatja wa. Pajal jus tjunuc Jesús, quelel januctsja ncu 'yü'sa liji sábadó na, ts'ac' niná ma tsji' lajay. Jisastsja Jesús ca malala la mijis, mpes 'ücj jat' mvelecj ca Jesús malala.

³ Jesús tjevele yom mos ma polel le pacta lal:

—Jin tjiyünsa jipj. Yupj lejeñ culupwen nt'a was jipj.

⁴ Tjevele wa niyom p'a wa jilal:

—¿Cana más 'ücj lejaj sábadó na, ts'ac' ma tsji' lijicj na? ¿Ncu más 'ücj 'üsüs lejaj, ncu más 'ücj malala lejaj? ¿Ncu más 'ücj se p'acj 'ücj la püt'üs jupj, ncu más 'ücj 'yünan jupj? —nin tjevele Jesús.

Lyájasa tjelejeñtsja yupj. ⁵ Jesús po ma jostsja yupj malala yólatsja; yupj ma quelel sin 'yüsatsja Dios jos jin. 'Aplijila tepyala Jesús yupj malala yólatsja mpes. Tjevele yom mos c'a lal:

—Myas la tepyacta.

La tepyacta jupj mos quinam. Tji'yü'sa jupj quinam.

⁶ Fariseopian tjil quinam yupj. Tjil Herodes jomicapan nt'a. Yuwá tjowelepj 'oyñ nyuca la 'ünan Jesús.

Pülücj tjiquil Jesús toñca nt'a, 'üsü la nt'a.

⁷ Locopyaya Jesús tjemey 'üsü püné nt'a jupj discipulopian jilal. Pülücj way Galilea po'ó patja witjacj tjil wa Jesús lal. ⁸ Pajal pülücj jus nlay Jesús 'üsüs la tjiñtsja. Mpes tjiquil wa yupj jupj nt'a. Tjiquil Judea mpe, Jerusalén mpe wa, Idumea mpe wa, 'üsü püné na'aj po'ó mpe wa. (Jordán ló niná 'üsü püné.) Tiro ne'aj p'in mpe tjiquil wa nepenowá. Sidón ne'aj p'in mpe tjiquil wa nepenowá. ⁹⁻¹⁰ Pülücj way jis tji'yü'sa lis tjiiji Jesús. Mpes la p'a malala jisastsja pjü cus tjeletjatj jupj. Pülücj waytsja yupj. Nin mpes Jesús jupj discipulopian jilal tjevele: “Barco nca'á ma 'e nun. Pülücj ncapi jaletjatj yupj.” ¹¹ Ne'aj lapanenpan tapatja gente nepénowa jisas mo'ó. Jesús jus tjunuc na, palá nipi'tjiñ yupj. Yümücj tjowelepj yupj:

—Jipj Dios Jatjam.

¹² Jesús jis tjiyü'ta:

—Po ma tjowelé la p'a jilal pjacj ne napj.

Niyom dóceya lis t'ya Jesús.

(Mateo 10.1-4; Lucas 6.12-16)

¹³ Jesús neven popa viyavin tjemey. Ne'aj 'etjele na, niyom nepénowa lis t'ya jupj. Tjevele ncul yupj, mpes tjiquil. ¹⁴ Dóceya lis t'ya, tjevele jupj apostolpan ca nsem yupj. Tjevele ca jupj lal mpatjam, ne jupj ca sin majamas p'a nt'a. Ne'aj pülücj jis walap'a'a ca mvelecj Dios tjevelá. ¹⁵ Tjevele 'ücj ca jis müjü'tücj lapanenpan, mpes ca mal gente jisas mpe. ¹⁶ Ninana niyom dóceya jis lá: Simón pjaní wa (Jesús p'a ló la t'ya Simón mpes. Pedro ló la t'ya wa.) ¹⁷ Jacobo

pjaní wa, jupj tsüipe Juan ló pjaní wa, yupj ne Zebedeo jatjampan (Jesús la p'a jis lá lis t'ya wa yupj. Yümücj t'jowelepj lovin, mpes Boanerges jis lá tjevele Jesús. T'i'íla pjac jin javelepj velecj cupj, cupj qjuis tin.)¹⁸ Andrés p'a wa, Felipe p'a wa, Bartolomé p'a wa, Mateo p'a wa, Tomás p'a wa, Jacobo p'a wa, jupj ne Alfeo jatjam; Tadeo p'a wa, Simón p'a wa (Simón le palánatsja jepa lál, jepa israelpan popa tulucj. Nin mpes "Israel Mpes Jola" lotsja wa jupj.)¹⁹ Judas Iscariote p'a wa. P'a jawas Judas Iscariote Jesús enemigo tepyala. Jis capj tjep'ya'sa Jesús enemigopan jis la tjilil jupj.

Jesucristo tsyu'pa diablú.

(Mateo 12.22-32; Lucas 11.14-23; 12.10)

²⁰ Yacjaya Jesús wama tjemey wosis ne'aj toñca mo'ó. Niswa pülücj tjiquil, 'a jis tjimyula jupj nt'a. Mpes Jesús ma polel lyájatsja, ma wa tjalá jupj discipulopan. ²¹ La p'a t'jowelepj niná Jesús pülücpán jis lál, jupj jamay lál wa. Mpes tjil yupj, Jesús lál la cuwis. Yuwá javeleptsja: "Malala jola jin liji jupj".

²² Niyom Moisés popel sin 'yüsa lajay malala wa t'jowelepj Jesús po'ó. Jerusalén mpe tjiquil yupj. T'jowelepj: "Beelzebú pü'ü jupj jos mo'ó, se p'a'sa jupj. Nin mpes 'ücj pje'á jas tjejyama lapanen. Beelzebú diablo p'in. Jepa püné jupj lapanenpan jis lál."

²³ Yupj nin t'jowelepj mpes Jesús yupj jis lál tjevele ncul. Parábola tjevele jupj, sin 'yüsa lis tjiji mpes. Tjevele: "Satanás ma polel pje'á se jamá jupj p'iyá. ²⁴ Yuwá nyucunuñ jepa pjaní jyü'ta nt'a, jis enemigopan 'ücj ca malala lis mijicj yupj. ²⁵ Nin p'iyá wosis pjaní nt'a patja jis lál. Yuwá nyucunuñ, jis enemigopan 'ücj ca malala lis mijicj yupj. ²⁶ Nin wa Satanás lál. Jupj pje'á se jamá jupj si jütüta sin popé, jupj enemigopan 'ücj ca malala la mijicj jupj. Jupj nin la qjujis, jupj nucunú watsja jupj mpes p'iyá. Nin la qjujis, leñ way ca polel malala mpalas jupj.

²⁷ Napj tsyupapj jupj, diablú. Nin mpes 'ücj lo 'ü'süs lejay jupj malala la tjijá. Diablo yom jas tjiyocj jinwá. P'a wa ma polel wama la winin la pecj yom jas tjiyocj wo mo'ó. Mwalá way ca ntsu'pas yom jas tjiyocj. Locopyaya 'ücj lo tjilil yom jas tjiyocj juts'a'á.

²⁸ "Nin mpes nin velé Dios ma ca perdonar la numijis nun, nin tjewelé mpes. T'üc' way velé napj. Pjü way malala nyuca lajay, pjü way 'ücj perdonar liji Dios. Pjü malala javelepj Dios po'ó, jupj 'ücj perdonar liji wa. ²⁹ Pjaní p'in ma perdonar liji. Malala javelepj Dios Cjües po'ó, Dios ma perdonar lis mijis. Yupj lovin malala nsem Dios lál." ³⁰ Nin tjevele Jesús. Niyom nepénowa t'jowelepj lapanen jupj jos mo'o pü'ü, mpes nin tjevele.

Dios jos jin lajay, yupj ne Jesús jüpülücpán.

(Mateo 12.46-50; Lucas 8.19-21)

³¹ Jesús jamay ne'aj tjac', jupj jüpülücpán tjiquil wa. Wama ma polel jiltsja yupj, mpes pje'á lejeñtsja yupj. Quelel javeleptsja Jesús lál. Mpes ne'aj tjtaja sin popa pjaní jas tjamam wa mo'ó, lál ncuwim Jesús.

³² Gente pülücj Jesús t'asiyú játjatsja, t'jowelepj Jesús lál:

—Jemay tjac', pyülücpán tjiquil wa, pje'á jatja quinam. Quelel jis januc yupj.

³³ Jesús jis wala tjevele:

—¿'Oyn nujola nun? ¿Pjacj napj namay? ¿Pjacj napj mpülücpán?

³⁴ T'asiyú jatja yus tjinyuca Jesús, tjevele:

—Nun napj namay jin p'iyá napj lal. Nun napj mpülücpan jin p'iyá. ³⁵ Dios jos jin lojí, nun napj natjaypan jinwá, napj nta'apan jinwá, napj namay jinwá nun napj lal —nin tjevele Jesús.

4

Pülücj pjayacañ Dios velá. Nepénowa nin lajay, nepénowa ma lajay jupj vele jin. (Mateo 13.1-23; Lucas 8.4-15)

¹ Jesús tjemey 'üsü püné la nt'a. Sin 'yüsa la síjitsja ne'aj. Pajal pülücj 'a jis tjimyula jupj nt'a. Mpes barco wama tjemey, 'etjele jupj, más 'ücj la veles yupj jis walap'a'á. Pajal pülücj 'üsü la nt'a lejeñtsja jis la pjac. ² Pajal pülücj sin tji'yüsa lis tjiji jupj. Lovin parábola tjevele jupj, sin la 'üsüs jis la jay. Niná Jesús tjevelá: ³ “Tjapja'aqueé nun. Yom setel sine wínetsja. Na'aj li ts'iyá sínetsja jupj. ⁴ Mpes sine na, setel nepénowa palá tinca jümücj casá. Tsipyaya tjiquil, tjalá setel niná. ⁵ Setel nepenowá pe casá palá tinca. 'Ots'ots' way 'amá 'alatsja ne'aj. Leñ way tecojojo, 'amá tsjicj way p'in já'asatsja, ne nin. ⁶ Nin mpes malala tepyala jupj. Tjejyawca na, ts'iquenañ. Ts'iquenañtsja jis ts'il 'amá casá way toñca mpes. ⁷ Setel nepénowa jam nt'a palá tinca. Jam jis t'yüna watsja. Pajal gjuisiyama tepyala, mpes jupj sínetsja ma si t'ünü. Ma tjevyala jupj. ⁸ Setel nepénowa 'amá 'üsüs casá palá tinca. Tecojojo, jis t'yüna. 'Üsüs tjevyala. Nepénowa setel tréinteya tjevelañ, nepénowa sesenta, nepénowa cien”, nin tjevele Jesús.

⁹ Tjevele wa: “Najas pjü tjapja'aqueé, pjü nusin tjü'üsüs napj tjevelé”.

¹⁰ Pjü way tjil na, Jesús discipulopan dóceya jupj lal jájtjatsja custjay. La p'a nepenowá jupj lal jájtjatsja wa. La tjü'üy Jesús lal tsjan mpes parábola mpes sin tji'yüsa lis tjiji. Más 'in costa la 'üsüs niná.

¹¹ Jesús tjevele: “Dios ma se 'aya pjü sin 'yüsa 'oyn nyuca jyü'ta jupj. Jupj nu 'yaya nun ca nusin mü'üsüs niná. Nin tulucj yupj jis lal. Dios si jütüta sin popa tulucj yupj. Parábola mpes p'in sin 'yüsa lejay yupj. ¹² Mpes t'üc' ca nsem niná Dios Popel tjevelá: 'Lovin ca nucucj, newa ma ca jus nlayecj tsjan nucucj yupj. Lovin ca mpjacañ, newa ma ca sin mü'üsüs.

Yupj newa ma quelel sa corñ Dios,

mpes Dios ma polel perdonar la siji.

Nin mpes ma se 'aya sin 'yüsa yupj.’ ”

¹³ Jesús tjevele wa: “¿Ncu ma nusin 'yüsa parábola niná? Ma nusin 'yüsa niná, p'a wa ma wa ca nusin mü'üsüs nun. ¹⁴ Yom setel la ts'iyá, nin p'iyá niná jupj pülücj jis lal vele Dios tjevelá. ¹⁵ Gente nepénowa setel jümücj casá palá tinca jinwá yupj. Yupj pjayacañ Dios tjevelá. Locopyaya Satanás jac' la ta'es yupj tjejyacañ. Nin mpes yo' pe'e Dios tjevelá. ¹⁶ Gente la p'a, setel pe casá palá tinca jinwá yupj. Yupj pjayacañ Dios tjevelá. Japon yupj. 'Ücj jisas se palá tjejyacañ mpes. ¹⁷ Tsjutsj jis ts'il 'amá casá way toñca jinwá yupj. Tsjicj way p'in japon. Locopyaya malala se palá ca nacj. La p'a malala la sajay napj lal japon mpes ca nacj. Nin tepyala na, leñ way p'a casá yola se palá yupj. Ma quelel sa corñ quinam Dios. ¹⁸ Gente la p'a setel jam nt'a palá tinca jinwá yupj. Pjayacañ wa Dios tjevelá. Japon yupj. ¹⁹ Mop'in pajal nin yola nosis casá lajay mpes. T'emel pülücj jisas yupj. Yola t'emel pajal 'üsüs; t'üc' tulucj niná. Jisas ca pülücj nta'acj nosis casá. Mpes lovin ma lajay Dios tjevele jin. ²⁰ Gente la p'a wa setel 'amá 'üsüs casá palá tinca jinwá yupj. Pjayacañ Dios tjevelá, jisas wa niná. Yupj nin lajay Dios tjevele jin. Yupj 'üsüs pajal; setel

sine, cyojo, vyala jinwá yupj. Nepénowa treinta velañ jinwá yupj. Nepénowa sesenta velañ jinwá yupj. Nepénowa cien velañ jinwá yupj”, nin tjevele Jesús Dios Popel ppyacañ mpes.

*Dios jos qjuisin 'yüsa jupj velá.
(Lucas 8.16-18)*

²¹ Jesús tjevele yupj jilal: “Nenéyawa nun sin popa pjaní 'iyó je si müjü, que'e jupj. Nin liji na, ma tsjo'oy 'alá pyünta. Ma cjan 'alá pyünta. Campaña pyünta pjü 'ücj jis la nuc. ²² Nin p'iyá, Dios ma mpja'nes jupj quelel sin 'yüsa liji. Püna ma jis tje'yaya sin la 'üsüs, niná quelel sin mü'üsüs la mijis jupj. Püna ma sin tji'yüsa, niná ca jus nlayecj. Niná 'ücj ca jus nucucj nsem. ²³ Najas pjü tjapja'aqué, pjü nusin tjü'üsüs napj velé.

²⁴ ”Po nujola t'as pjo'oqué mpes. Nun quelel nin lojí Dios velá, jupj pülücj ca nusin 'yüsa la mijis. Más 'üsüs la mijis ca jupj nun la tjují lal. ²⁵ Nun quelel nusin 'yüsa Dios velá, mpes más pülücj ca nusin 'yüsa la mijis Dios. Nin p'iyá pjü jis lal. Dios jisas, mpes ca sin mü'üsüs. Nepénowa ma quelel sin 'yüsa Dios velá. Ppyacañ p'in. Mpes ca ma polel sin 'yüsa Dios velá. Sey c'a ca la mijis jupj”, nin tjevele Jesús.

Pülücj ca mpatjam Dios lal, jupj tjevele topon mpes.

²⁶ Jesús tjevele wa: “Napj ca nusin mü'üsüs la mejay 'oyn nyuca liji Dios nosis casá. Yom setel sine jinwá liji. Yom setel witjacj la ts'iyá. ²⁷ Setel cyojo, si t'ünü. Jaw na, püste na, newa si t'ünü. Yom jya na nin p'iyá, si jünsa na nin p'iyá. Yom niná ma selé 'onin ne nin lovin si t'ünü. ²⁸ Jupj sin nin cyojo 'amá mpe, lejeñ yupj. Mwalá way 'elyon pyala. 'Elyon tepyala na, ts'ituju. P'a jawas wolas velañ. ²⁹ Wolas ts'its'e na, 'ücj jat'anapj quinañ. Mpes jat'anapj, jacutj yupj. Nin p'iyá ca nsem gente jis lal”, nin tjevele Jesús.

*Ma pjü way Dios jisas, Dios mpes 'a si mulú nt'a.
(Mateo 13.31-32; Lucas 13.18-19)*

³⁰ Jesús tjevele wa: “¿Tsjan ca mpalas Dios si jütüta jis lal? Parábola ca mvelé, mpes ca nusin 'yüsa la mejay tsjan ca mpalas. ³¹ Mostaza setel jinwá ca nsem. Mostaza setel más tsjicj way pjü setel jilal. ³² Sine na, t'yüna jupj. Más püné t'yüna la p'a tsjutsj jilal. Campaña toñca. Jis pjel campa se palá. Mpes tsipyaya jiquil, 'ücj lejeñ jupj pjwel casá, tsjojoca nt'a. Nin p'iyá ca nsem Dios si jütüta jis lal”, nin tjevele Jesús.

³³ P'a wa parábola witjacj tjevele Jesús yupj jilal. Parábola mpes sin tji'yüsa la tjiji Dios tjevelá. 'Ücj sin 'yüsatsja, nin p'in tjevele jupj. ³⁴ Parábola p'in tjevele jupj, pülücj 'a jis tjimyula jis lal. Jusapj tjá'asa na jupj discipulopan jis lal, sin tji'yüsa lis tjiji tsjan quelel véletsja parábola mpes.

*Jesús 'ücj tjijyü'ta lüpjü, 'üsü püné 'ots'ipj.
(Mateo 8.23-27; Lucas 8.22-25)*

³⁵ Yacjaya, t'yaja na, Jesús tjevele jupj discipulopan jilal:

—Mas 'üsü püné na'aj po'ó.

³⁶ Mpes leñ way tjil jupj lal. Tjil pülücj 'a jis tjimyula mpe. Así 'ücj liji secj tjemey Jesús. Barco la p'a wa tjil wa yupj jilal. ³⁷ Pajal jas tjelyapjünü lüpjü 'üsü püné nt'a. 'Üsü la tjejetpjets'é tepyala. 'Üsü wama tjemey barco mo'ó, ne quelel pit'atsja barcas. Campwila quelel jámatsja. ³⁸ Jesús barco cjüip'a'a pü'ütsja, jyatsja. Pülül jay pálatsja jupj. Jupj discipulopan jas tiquilquil. Tjowelepj:

—Qjuis Jepa, qjuis qjues nt'ancam, nca'lequecj ca ncupj. ¡Qjuiyola ma jele jipj!

³⁹ Jas nisa Jesús. Cus tjeve'le lüppü. Cus tjeve'le wa 'üsüs. Mpes lüppü 'üt'ün nasa tepyala. 'Üsü 'üt'ün nasa wa. ⁴⁰ Jesús jis la tji'yüya jupj discipulopan jilal:

—¿Tsjan mpes locj jeyatsja nun? ¿Ncu ma poné custjay napj polel nucopj p'yacj?

⁴¹ Yupj pajal lacj tjeypatsja. Yuwá tjowelepj:

—¡T'üc' way yom niná pasal püné way! 'Ücj si jütüta lüppü, 'üsü 'ots'ipj, ne nin lajay jupj jyü'ta jin.

5

Jesús pje'á sin tjejyama, tjil lapanenpan.

(Mateo 8.28-34; Lucas 8.26-39)

¹ Yupj tjil 'üsü püné na'aj po'ó. Gadara lotsja ne'aj. ² Barco mpe pje'á tjemey Jesús 'amá nt'a. Yom tjac' la nüjüsü jupj panteón mpe. Lapanenpan pülücj pájtatsja jupj jos mo'ó. ³ Yom niná lovin tüpü'ütsja panteón mo'ó. Pajal jas tjiyoctsjajupj. La p'a ma polel tsupaptsja jupj, 'üpü t'anca jupj lovin. Nin p'iyá cadena lal, t'anca wa jupj. ⁴ La pülücj jupj mos t'asiyü tsupaptsja, tsjom t'asiyü tsupaptsja wa acero mpes, cadena mpes wa. Lovin t'anca jupj cadenas. Lovin tji'yula aceras. Mpes lovin polel jámatsja la p'a tsupaptsja na. ⁵ Lovin tjuwine panteón nt'a, joc' mo'ó 'ots'ipj. Ne'aj tjuwine jaw na, püste na 'ots'ipj. Newa la tipiya, jupj jüp'üy newa t'yüjü wa jupj, pe mpes. ⁶ Jupj jus tjinYuca Jesús campá mpe, ne ts'üequené Jesús nt'a. Jesús wolap'a'a tüic' jin tjüjünsü jupj.

⁷ Yümücj la tipiya:

—¿Tsjan mpes napj nt'a tjacuy? Jesús jipj. Dios Jatjam jipj, Dios ne más püné pjü jilal. Najas mvelen Dios lal ma ca malala la mijin napj lal —lapanen nin tjevele.

⁸ Yom jactsja na p'in, Jesús tjevele nas yom lal:

—Lapanen jipj. ¡Jutja jipj jupj jos mpe!

⁹ Jesús la tji'yüya:

—¿Tsjan lyá jipj?

Jupj tjevele:

—Pülücj napj nlá. Cupj cjay pülücj.

¹⁰ Jupj pajal la tjemyona Jesús lal ma ca sin majamas lapanenpan quepem.

¹¹ Ne'aj neven nt'a malana pülücj tjelyawuñtsja, tjalatsja. ¹² Lapanenpan la tjomon Jesús lal:

—Qjuis tjiyyü'ta nlaca malana nt'a. Qjuis ma'ayan nlaca malana jisas mo'ó.

¹³ Jesús tjevele 'ücj jis la winin yupj nt'a. Mpes lapanenpan tjil yom jos mpe. Tjil malana jisas mo'ó. Jisas mo'o tjil na, malana ts'equeneri neven palavin. Mil mat'e waytsja yupj. 'Üsü püné mo'o tjil. Jis qjues t'anca yupj, tecya'liñ.

¹⁴ Malana jajamapj niná tjunuc na, ts'equeneri yupj. Pülücj patja nt'a tjowelepj nin tepyalá. Wa pjaní pjaní lejeñ nt'a tjowelepj wa yupj. Mpes pülücj tjil jis la nuc niná tepyalá. ¹⁵ Jesús nt'a tjil na, jus tjunuc yomen lapanenpan pülücj pájtatsja jupj jos mo'ó püna p'in. Ne'aj tjá'asa. Sa capyatsja jupj, 'ücj jólatsja quinam. Lacj tjeypaj yupj nin tepyala mpes.

¹⁶ P'a witjacj tjunuactsja Jesús tji'yü'sa la tjiji yomen. Mpes yupj tjowelepj la p'a jis lal tsjan tepyala yom lal, lapanenpan jupj jos mo'o tapatja p'iyá.

Tjowelepj wa tsjan tepyala malana jilal. ¹⁷ Nin mpes ne'aj tapatjá pajal la tjomon Jesús lal jupj ca mim yupj nepé.

¹⁸ Mpes Jesús barco wama tjemey. Custjay ma tjemey na p'in, niná yomen, lapanenpan jupj jos mpe tjil p'iyá, jupj tjevele Jesús lal. La tjemyona Jesús lal jupj ca ma'ayas jupj lal ca mim, cus la coñ. ¹⁹ Jesús ma tje'yaya tjemey jupj lal. Tjevele:

—Jutja jipj wya nt'a. Wya nt'a patja jis lal mvelen jipj Jepa Dios pajal 'üsüs la tjiji jipj mpes. Mvelen ca jupj jólatsja malala 'e tepalá —nin tjevele Jesús jupj lal.

²⁰ Mpes yom tjemey quinam. Decápolis nt'a pülücj jilal tjevele Jesús pajal 'üsüs way la tjiji jupj mpes. Yupj pjü way pajal yólatsja Jesús pajal 'üsüs la tjiji mpes.

Jesús jas tjijyünsa tepe'á. Niswa tüpü'ü la tjiji jupj. Quepj püs way malala jos tji'yü'sa la tjiji wa.

(Mateo 9.18-26; Lucas 8.40-56)

²¹ Jesús 'üsü na'aj po'ó tjemey niswá barco mpes. Ne'aj tjil na, barco mpe tjemey. Pülücj 'a jis tjimyula Jesús nt'a, 'üsü la nt'a tóñicatsja na. ²² Yom pjaní Jairo ló tjac' wa. Jupj jépsatsja judiopan 'a jis tjimyula nt'a. Jus tjinyuca na Jesús, tüic' jin tjüjünsü jupj Jesús wolap'a'á. ²³ Pajal la tjemyona Jesús lal:

—Ncucus tsjicj quelel pe'e. Was nawá nt'a. Najas po la mo'ot'en ncucus, ne mü'ü'süs ca jupj, ca jupj mpü'üm.

²⁴ Mpes Jesús tjemey jupj lal. La p'a wa pülücj cjüil tjil. Cus tjeletjatj Jesús.

²⁵ Quepj malala jostsja ne'aj wínetsja. Año dóceya newa 'os tepyálatsja, ma tji'yü'sa jupj. ²⁶ Lovin leméliyu jaylaj la tjíjitsja jupj doctor lal. Malala tepyala p'in leméliyu mpes. Pjü jupj t'emel tcyawaja. Lovin ma tji'yü'sa, más 'in malala jos tepyala p'in. ²⁷ Jupj wola tjowelepj Jesús polel jis mü'ü'süs la mijis malala jisas. Mpes Jesús cjüil tjemey. Po la tje'yot'a Jesús jas quip. ²⁸ Jupj jólatsja: “Jesús jas quip po le 'otj p'in, ma 'ü'süs ca napj”, nin jólatsja jupj. ²⁹ Leñ way tji'yü'sa jupj. 'Os tjapjaja quinam. Tji'yü'sa jin jostsja jupj.

³⁰ Nin tepyala na, Jesús seletsja tji'yü'sa la tjiji jupj. Mpes la nujuya, jis la tji'yüya 'a jis tjimyula jis lal:

—¿Pjacj po la tje'yot'a nin quip?

³¹ Jesús discipulopan tjowelepj Jesús lal:

—Jipj selen pülücj t'asiyü lejeñ jipj nt'a, cyapj jaletjatj. ¿Tsjan mpes jis la tji'yüy pjacj jin po la tje'yot'a?

³² Jesús yus nyúcatsja custjay. Quelel jus nléyatsja custjay pjacj po la tje'yot'a jupj. ³³ Quepj seletsja jupj tji'yü'sa quinam, mpes tjemey Jesús nt'a, tüic' jin tjüjünsü jupj Jesús wolap'a'á. Ticyücüyütsja, pajal lecj tjeyatsja mpes. Jesús lal tjevele pjü way jupj la tjijá.

³⁴ Jesús tjevele:

—Jipj tepyon napj polel 'i 'ü'sa lejay. Nin mpes 'i tjü'ü'sa jipj. 'Üsüs way mim quinam jipj. Lovin ca 'ücj winim quinam jipj.

³⁵ Newa jupj lal véletsja na, niyom nepenowá tjiquil Jairo wo mpe, jupj ne jépsatsja judiopan 'a si mulú nt'a. Tjowelepj:

—Jipj cyucus tepe'e. Más 'ücj ma le mon quinam qjuis Jepa lal.

³⁶ Jepsétsja jepa lal tjowelepj. Tjevele jepa lal:

—Po ma lecj tjejá. Tepyona p'in napj polel cyapj p'yacj.

³⁷ Jesús jostsja la p'a ma ca mal quinam jupj lal. Nepénowa cus tocoñ p'in. Pedro pjaní waytsja, Jacobo pjaní waytsja, Juan p'a watsja. Juan Jacobo

tsüipe waytsja. ³⁸ Tjil na jepa wo nt'a, Jesús yus tjinyuca gente pülücj ne'aj, yümücj pjac la tjajaytsja. Yümücj la tupuyuptsja. ³⁹ Jesús wama tjemey, jis la tji'yüya:

—¿Tsjan mpes yümücj pjac lojí? ¿Tsjan mpes pajal lu puyú? Tsjicj tepe'e tulucj. Tjejá p'in.

⁴⁰ Yupj tjuwi'ín jupj tjevele mpes.

Jesús pjü pje'á sin tjejyama. Tsjicj popay, jamay jis lal tjemey tsjicj pü'ütsja nt'a. Jupj discipulopan ne'aj cus tocoñ, yupj tsjicj pü'ü nt'a tjil wa. ⁴¹ Jesús ntjüi'le tsjicj mös. Tjevele tsjicj lal:

—Talita, cumi. (Cupj velecj: “Tsjicj, jipj lal velé napj, jin tjiyyünsa”.)

⁴² Leñ way jas tjiyyünsa jupj. Tjuwine jupj quinam (Año doce tyá'atsja jupj.) Yupj ne'aj tjelejeñ pajal yólatsja pajal 'üsüs tepyala mpes. ⁴³ Jesús jis tjiyyü'ta tsjicj popay lal, jamay lal wa, ma jis la veles la p'a jilal niná tepyalá. Jilal tjevele wa ma'ayacj la las tsjiquis.

6

Ma topon Jesús lal jupj püna tüpü'ü nt'a.

(Mateo 13.53-58; Lucas 4.16-30)

¹ Nepé tjemey quinam Jesús. Püna tüpü'ü nt'a tjemey jupj discipulopan jilal. ² Sábado tjejyawca na, judiopan 'a si mulú nt'a tjemey. Sin tji'yüsa lis tjiji ne'aj. Tjepjyacañ sin popa pülücj pajal yólatsja jupj 'üsüs tjevele mpes. Tjowelepj yuwá:

—¿Ca'aj tjemey yom niná jas la 'üsüs niná? ¿Tsjan mpes pajal selé jupj? ¿Oyn nyuca pajal 'üsüs liji, yom p'in ma polel lijá? ³ Silla ljiñtsja, cjan ljiñtsja pü'ütsja jupj. Jupj María jatjam p'in. Jupj püné tulucj. Selecj wa jupj jatjaypan jis lá: Jacobo pjaní wa, José p'a wa, Judas p'a wa, Simón p'a wa. Jupj to'opan qui'á patja wa cupj gjuis lal —nin tjowelepj yuwá.

Mpes ma jisastsja Jesús. Ts'a tji'in jupj lal.

⁴ Nin mpes yupj jilal tjevele jupj:

—Nun ma jisas napj velé, napj nun jis lal tüpü'üs mpes. Nin lovin profetapan jis lal. P'a nt'a patja jisas profeta vele Dios mpes. Jupj pü'ü nt'a p'in ma quelel japon jupj 'üsüs. Jupj jüpülücpán p'in ma yola jupj 'üsüs. Nin p'iyá jupj wo nt'a —tjevele Jesús.

⁵ Mpes Jesús ma polel 'üsüs la tjiji ne'aj, Dios p'in 'ücj liji jinwá. Yupj ma topon püné waytsja jupj, ne nin. Malala jisas nepenowá po la tje'yot'a la p'in. Jis tji'yü'sa lis tjiji. ⁶ Ne'aj tapatja ma topon Jesús pajal 'üsüs ljiñtsja. Jesús jólatsja yupj pajal sey c'a, yupj ma topon mpes. Locopyaya p'a nt'a tjemey. 'A mulú patja nt'a winetsja, sin 'yüsa la sjítsja. T'üc' sin 'yüsa lis tjiji na, p'a nt'a tjemey lovin.

Jesús jupj discipulopan dóceya sin tjejyama tsji' la mijicj jupj mpes.

(Mateo 10.5-15; Lucas 9.1-6)

⁷ Jesús discipulopan dóceya jilal tjevele jis la cuwis. Sin tjejyama, mat'e mat'e ca mal, ca tsji' la mijicj jupj mpes. Jis tje'yaya 'ücj pje'á la ts'i lapanenpan.

⁸ Yupj jis lal tjevele wa 'oyn nyuca la mijicj yupj, tjil na. Ninana Jesús tjevelá jupj jis lal: “Nun lowú na tsji' la müjí napj mpes, ma ca nt'a nun p'a jawasa nujisas mpes. Tjacaj p'in 'ücj t'o nun, lowú na. Po ma ve t'o, yacjaya nu lo las. Ma tjamá 'opos. Po ma t'o t'emel. ⁹ 'Ücj caite nun jis tsjom pwi'tjí, nin p'in ma mát'eya nun sin quip nlawú. ¹⁰ Wa pjaní nt'a 'yaya nu la püt'üs nun,

janmacj jupj wo nt'a tapatjaqué, yupj patja nepé lowú nas. ¹¹ Nepénowa ma ca jisas nsem nun tjuculá yupj nt'a. Ma ca quelel mpjacañ nun welé napj mpes. Mpes yupj mpe lowa. Nun lowú na nepé, nun jis tsjam sin tjowowojó, ca palá jis ntüncüs pjüpjüs. Mpes ca sin mü'üsüs la müjí Dios ma japon jinwá yupj quinam. Dios ca pajal jis capj ntülüs, malala la tjajay jis capj tyüla na. Más ca jis capj ntülüs yupj, Sodoma nt'a tapatja jilal. Más ca jis capj ntülüs yupj, Gomorra nt'a tapatja jilal. T'üc' way niná”, nin tjevele Jesús.

¹² Mpes Jesús discipulopan dóceya tjil yupj. Tjowelepj pülücj jis walap'a'á más 'ücj yupj ca 'aplijila nsem malala nyuca la tjajay mpes. Tjowelepj más 'ücj ca 'üsüs la mijicj quinam Dios jos jin. ¹³ Lapanenpan jilal tjüütütj wa jis la winin gente jisas mpe. Malala jisas aceite sey tjocjolol wa jis la 'ü'süs.

Juan el Bautista tepe'e.

(Mateo 14.1-12; Lucas 9.7-9)

¹⁴ Herodes jepa pünetsja Galilea mo'ó. Jupj wola tjowelepj wa Jesús pajal 'üsüs la tjiji mpes. Pjú ne'aj tapatja jus nlaytsja Jesús po'ó, mpes nin. Yupj nepénowa javeleptsja: “Jesús Juan el Bautista p'iyá. Jas tjijyünsa, niswa la püt'üs jupj. Nin mpes 'ücj 'üsüs liji Jesús, yom p'in ma polel liji jinwá.” ¹⁵ La p'a wa tjowelepj: “Elías jupj”. P'a witjacj tjowelepj: “Profeta jupj, profetapan püna tapatja jinwá”. ¹⁶ Herodes wola tjowelepj na Jesús po'ó, jupj tjevele: “Jesús ne Juan el Bautista p'iyá. Napj tjijyütütj jupj mwen taná la jocj, tepe'e jupj. Quina jas tjijyünsa, pü'ü niswá”, nin tjevele Herodes.

¹⁷ Püna tjijyü'ta jis la tjilil Juan, ne nin. Tjijyü'ta la tsupapj, la 'onsos jupj cawilta mo'ó. Nin la tjiji Herodías mpes. Herodías Herodes vosastsja. Herodes jatjay Felipe jats'om waytsja jupj, Herodías. Locopyaya Herodes tjowaya wa jupj lal. ¹⁸ Juan lovin véletsja Herodes lal: “Malala Dios lal jipj vnyasas myanun. Jetjay jats'om jupj.” ¹⁹ Nin mpes Herodías lovin ts'i 'inyatsja Juan el Bautista lal. Quelel 'yü'natsja jupj, newa ma polel ljitsja niná. ²⁰ Herodes tjejyama Juan el Bautista, ne nin. Lecj tjejyatsja Juan el Bautista lal. Jupj seletsja Juan 'üsüs waytsja. Seletsja Juan 'üsüs waytsja Dios lal. Nenéyawa Juan tjevele Herodes lal. Herodes 'ücj jos tjapijaca Juan tjevelá, lovin ma jas tji'yüsa tjapjacá.

²¹ P'a jyawca na, Herodías 'ücj malala la tjiji. Herodes p'a año tepyala na, pülücj la tjiji jis la las. Jis lal tjevele ncul jupj auxiliar noypan, jepa militarpan 'ots'ipj, niyom noypan Galilea mpe ne'espan 'ots'ipj. ²² Herodías jucucus wama tjac', bailar la tjiji jis la nuc. Herodes pasal 'ücj jostsja tjinyuca mpes, la p'a 'ücj jisastsja wa. Mpes Herodes tjevele jupj lal:

—La monan napj lal jipj jyas jin. Jipj le mon mya 'a ca. ²³ T'üc' way velé napj, Dios pjoca. Jipj le mon, mya 'a. La mitad way nas napj jyütütj popé 'ücj e 'a —nin tjevele Herodes.

²⁴ Pje'á tjemey jamay nt'a. Jupj lal la tji'yüya:

—¿Namay, tsjan jyas napj le mon?

Jamay tjevele:

—Mvelen ca jipj jyas Juan el Bautista jay pjucj —nin tjevele jupj jamay.

²⁵ Leñ way tjemey Herodes nt'a, tjevele:

—Najas nca'an ma 'en Juan el Bautista jay pjucj plato püné mo'ó quinam —nin tjevele jupj.

²⁶ Herodes pajal 'aplijila tepyala jupj tjevele mpes. Ma quelel ljitsja niná, tsjücüim la tjemyoná mpes la tjiji p'in. Jupj nasa tjevele jupj 'ücj la 'ayas jupj la tjemyoná. Tjevele wa Dios tjapijaca. Pjú ne'aj tjejiyacañ jupj tjevelá. Yupj

nasa tjiquil watsja, Herodes pülücj jis la las la tjiji mpes. Nin mpes ma quelel véletsja ma ca ma'ayas niná. ²⁷ Mpes leñ way tjijyü'ta jomozo Juan el Bautista mwen taná la jocj, nca'as jay pjucj. Mpes jomozo tjemey cawilta nt'a. Juan el Bautista mwen taná tjejo'o. ²⁸ Jupj jay pjucj teque'e plato püné mo'ó, tje'yaya tsjücjüim. Tsjücjüim jupj jay pjucj tje'yaya jamay.

²⁹ Juan el Bautista discipulopan jus nlaytsja niná tepyalá, mpes tjiquil. Juan el Bautista jüp'üy tjamam, tüpüntüpj pe jul mo'ó, neven nt'a, tepe'e 'ücj la püntüs nt'a.

Jesús pülücj way jis tje'yaya jis la las.

(Mateo 14.13-21; Lucas 9.10-17; Juan 6.1-14)

³⁰ Apostolpan tjiquil Jesús sin tjejyama mpe. Tjowelepj Jesús lal tsjan la tjajay yupj tjil nt'a. Tjowelepj wa tsjan sin tji'yüsa la tjajay. ³¹ Gente pülücj jiquiltsja Jesús nt'a. Newa tjiquil nepenowá, newa tjil nepenowá. Mpes ma polel jalatsja yupj. Jesús tjevele jupj apostolpan jilal:

—Napj lal 'alas. Ca nlaca jis wa cjuwá nt'a, ne'aj tsjicj way ca mpatjaquecj.

³² Mpes yusapj tjil barco mpes, jis wa cjuwá nt'a tjil. ³³ Pasal pülücj yus tjunuc tjil yupj. Ne'as jus tjunuc Jesús jupj discipulopan jilal. Mpes ts'equeneñ 'üsü t'asiyü. Pasal pülücj nin la tjajay, tjil yupj tapatja mpe. Mwalá way ne'as tjil Jesús lal. ³⁴ Jesús ne'as tjemey na, gente pasal pülücj yus tjinyuca, jájtatsja jus la nuc. Pajal jólatsja yupj mpes. Oveja yusapj jinwatsja yupj, leñtsja pjacj jis cújamas. Mpes pülücj sin tji'yüsa lis tjiji. ³⁵ Pajal t'awaná nasa. Mpes Jesús discipulopan tjiquil jupj nt'a, tjowelepj:

—T'awaná quinam. Wa cjuwá qui'á. ³⁶ Mpes pjü sin tjejyama, ne'aj ca mal jis wa pjaní pjaní lejeñ nt'a, jis wa nepénowa lejeñ nt'a wa. Ca ve jaylacj la mijicj jis la las —nin tjowelepj yupj.

³⁷ Jesús jis wala tjevele:

—Nun p'iyá jis tja'ayá, nlajacj yupj.

Yupj tjowelepj:

—¿'Oyn la qjuijicj la qjuijim nenem cupj? ¿Ncu jyas cupj ca nlaca ca pan jaylacj la mijicj? Yom pjaní mes ocho tsji' liji jaylacj nsem niná, ne pjü t'üc' nlajacj.

³⁸ Jesús jis la tji'yüya:

—¿Pan nol to'á? Lowa nucu —tjevele.

Tjunuc na, tjowelepj:

—Pan cinquiya, cjul mát'eya tya'acj cupj.

³⁹ Jesús tjevele yupj jilal jis müjü'tücj pjü way 'a mulú 'a mulú majatjum tsjutsj lejeñ nt'a.

⁴⁰ Mpes pjü 'atjalapj yupj. Cien cien 'a mulú jájtatsja nepenowá. Cincuenta cincuenta 'a mulú jájtatsja nepenowá. ⁴¹ Jesús nt'ya pan cinquiya, nt'ya wa cjul mát'eya. Tjinyuca tsjun po'ó, tjevele Dios lal tjüwüi'i ve tje'yaya mpes. T'üc' tjevele na, la tjelepta taná pansas. Jis tje'yaya jupj discipulopan jis la 'ayas ne'aj tjatjá. Nin p'iyá la tjiji cjulun lal. ⁴² Yupj pjü t'üc' tjalá. Pjü jis col tipit'a tepyala. ⁴³ Ma polel pjü tjalá. Mpes discipulopan quiliyú noypan dóceya tipit'a la tjajay yupj pansas lal, cjulun lal wa. ⁴⁴ Jesús pajal 'üsüs la tjiji, mpes niyom cinco mil t'üc' tjalá jupj jis tje'yaya popé.

'Üsü püné casá tjuwine Jesús.

(Mateo 14.22-27; Juan 6.16-21)

⁴⁵ Pjü t'üc' tjalá na, Jesús jis tjiyyü'ta jupj discipulopan barco mo'o jis la winin. Sin tjeiyama 'üsü püné na'aj po'ó, Betsaida nt'a, jupj quelel jámatsja nt'a. Jesús jostsja yupj mwalá way ca mal jupj lal, jupj la p'a sin tjeiyama nas. Mpes tjil yupj.

⁴⁶ Pjü sin tjeiyama na, neven po'ó tjemey, Dios lal la veles. ⁴⁷ Püste tepyala na, jupj discipulopan barco mo'o játjatsja 'üsü püné culupwen nt'a. Jesús jusapj já'asatsja 'amá nt'a. ⁴⁸ Yus tjinyuca yupj pajal tsji' la tjajaytsja tjil. Lüpjü püné jis wala séjetsja, ne nin. Püstetsja custjay. Nasa quelel jyawca na, Jesús tjac' yupj nt'a. 'Üsü casá wínetsja jupj. Barco la quin quelel jámatsja jupj. ⁴⁹ Discipulopan jus tjunuc, ma jus nlaytsja Jesustsja jupj. Tepe'e cjües wine p'in, nin yólatsja yupj. La tupuyupj ⁵⁰ jus tjunuc na. Pasal lacj tjeypatsja. Leñ way Jesús tjevele: "Ücj nujisas t'as. Napj ne p'in winis. Po ma locj tjejá nun."

⁵¹ Jesús barco wama tjemey yupj tjatja nt'a. Wama tjemey na, lüpjü 'üt'ün tepyala. Jupj discipulopan pajal yólatsja 'üsüs tepyala mpes. ⁵² T'añ p'in tjunuc Jesús 'üsüs la tjiiji pan lal. Newa ma sin tji'yüsa tsjan mpes 'ücj nin la tjiiji jupj. Ma polel sin 'yüsatsja Jesús po'ó.

⁵³ 'Üsü na'aj po'ó ne'as tjil, Genesaret lotsja ne'aj. Barco tsupapj, ma la winin barcas. ⁵⁴ Barco pje'á tjil na p'in, gente pülücj jus tjunuc Jesús. ⁵⁵ Mpes jun ta'á ts'equeneri tjil yupj, malala jisas tucuman hamaca mpes Jesús nt'a. Jupj p'a nt'a tjemey na, la p'a wa jis wala tjowelepj ca'aj tjemey, ne malala jisas t'ajam wa ne'aj jupj nt'a. ⁵⁶ Lovin nintsja. Jupj tjemey nt'a, jis wa nepénowa lejeri nt'a, pülücj patja nt'a wa, jis wa pjaní pjaní lejeri nt'a wa, lovin tucuman malala jisas jupj nt'a. Pülücj 'a si mulú nt'a tüpüntüpj yupj. Pajal la tjomon Jesús lal jupj ca jis ma'ayas malala jisas po la 'otj jupj jas quip la nt'a. Quelel po la 'otsja jupj jas quip la nt'a la p'in, jis la 'ü'süs. Pjü way jas quip po la tjo'otj, pjü way jis tji'yü'sa yupj.

7

Malala yola na, malala wa lajay, mpes malala nsem yupj Dios lal. (Mateo 15.1-20)

¹ Niyom nepénowa tjiquil Jerusalén mpe, 'a jis tjimyula Jesús nt'a. Nenem nepénowa fariseopan, nepénowa Moisés popel sin tji'yüsa lajaytsja la p'a jilal. ² Yus tjunuc Jesús discipulopan nepenowá jalatsja na. Ma jis mas tapatsj, judiopan püna la tjajay jinwá. Yupj sin tjalá. Mpes niyom nenem yólatsja malálatsja discipulopan Dios lal. Yólatsja te jinwatsja yupj. ³ (Fariseopan quelel jalá na, yupj jis mas japatsj, ca jis mas 'üsüs nsem niswá Dios lal. Nin p'iyá lajaytsja pjü judiopan. Judiopan püna tapatja nin lajaytsja, mpes newa nin lajay yupj. ⁴ Ve jaylacj lajay na jis la las, niná jis wa nt'a jacutj. Quelel jalá na, jis mas japatsj mwalá way p'in. Ma jis mas japatsj, ma jalá. La p'a nin p'iyá lajay wa, püna tapatja nin la tjajay mpes. Pocillo japatsj wa püna tapatja la tjajay jinwá. Nin p'iyá jarro japatsj wa, tsjo'oy nin p'iyá, jalá nt'a nin p'iyá.)

⁵ Nin mpes Jesús lal tjowelepj fariseopan, Moisés popel sin 'yüsa lajay jupj lal tjowelepj wa. La tji'üy:

—¿Tsjan mpes jipj discipulopan ma lajay judiopan püna la tjajaytsja jinwá? Jipj discipulopan quelel jalá na, ma jis mas japatsj judiopan lajay jinwá.

⁶ Jesús jis wala tjevele:

—Nun welé nun p'iyá 'üsüs lojí, newa nun 'üsüs lojí tulucj. Püna Isaías t'üc' way tepyaca nun po'ó. Profétatsja jupj, Isaías. Dios mpes tjevele jupj. Tepyaca Dios tjevelá. Dios tjevele:

‘Gente niná ‘üsüs javelepj napj nin po’ó,
newa ma quelel la najay.

⁷Yupj javelepj napj püné,
newa ma lajay napj najas jinwá.

Yupj sin ‘yüsa lajay gente jajütütj p’in,
napj velé jin sin ‘yüsa lajay tulucj’,
nin tjevele Dios nun po’ó.

⁸Ma lojí quinam Dios tjijyü’ta jin. Nin lojí judiopian püna tapatja lajaytsja jinwá p’in. Nin lojí jarro po’í na. Nin p’iyá lojí pocillo lal. La p’a pülücj nin p’iyá lojí wa. ⁹Ma lojí Dios tjijyü’ta jin. Nin p’in lojí judiopian püna tapatja lajaytsja jinwá. Nun nujola pasal ‘üsüs nin lojí. ¹⁰Püna Moisés tjevele: “Üsüs la müji nun jis papay lal, nun sejamay lal wa. Nujola nsem noypan yupj nun jis lal. Nun ma ca mvelé nujisas malala jis mpalas nun jis papay, nun sejamay. Nun popa nin cüweles, nun ca mü’ü’ná jupj, malala tjevele mpes’, Moisés nin tjevele püná. ¹¹Nun ma nin p’iyá jü’tü, Dios tjevele jin. T’emel cjuwá nun jis papay, nun sejamay ca nacj. Nun cjuwá tulucj. Nun welé ‘ücj ma ‘oyá yupj jisas. Nun welé nun popa pjaní ‘ücj vele yupj jis lal: ‘Ninana napj nats’a’á ma ca nu ma’ayá. Nasa tjeveletsja ninana ca ma’ayá Dios mpes’, nin welé jupj ‘ücj ca mveles. ¹²Nujisas jupj ma ‘üsüs la mijis popay mpes, jamay mpes wa. ¹³Nun lojí judiopian püna la tjajay jinwá p’in. Mpes ma nin lojí Dios tjevele jinwá. La p’a pülücj nin p’iyá malala lojí —nin tjevele Jesús.

¹⁴Pülücj way játjatsja Jesús ne’aj p’in. Niswa tjevele ncul yupj jupj nt’a. Tjiquil na, jupj tjevele yupj jis lal:

—Pjü way tjapja’aque. Nusin tjü’üsüs napj velé. ¹⁵Nun lojá na, ma malala nsem nun Dios lal, niná tjalajá mpes. Lampe pyacj mpes p’in, malala nsem nun Dios lal. ¹⁶Najas pjü tjapja’aque, pjü nusin tjü’üsüs napj tjevelé —nin tjevele Jesús.

¹⁷Locopyaya Jesús tjemey pülücj ‘a jis tjimyula mpe. Wama tjemey jupj tüpü’tü nt’a. Jupj discipulopan tjowelepj jupj lal ma sin tji’yüsa parábola niná.

¹⁸Jesús tjevele:

—¿Ncu ma wa nusin ‘yüsa nun? Nun lojá na, ma malala nsem nun Dios lal niná tjalajá mpes. ¹⁹Ve tjalajá na, nocol mo’o jama p’in. Locopyaya na’aj lo ts’iyá nun jis p’üy mpe. Nawa nin nujola nun, püna nujólatsja jinwá.

(Mpes Jesús tjevélatsja pjü ‘ücj la las, pjü ‘ücj lyajacj. Ma ca malala nsem cupj Dios lal cupj lyajacj mpes.) ²⁰Tjevele:

—Lampe pyacj mpes p’in, malala nsem nun Dios lal. ²¹Nin lovin. Malala yola, malala lajay. Yupj p’iyá malala, ne nin. Malala yola, mpes nin p’in yola yupj. Nin mpes wa niyom jamanun tsjücjüimpan tjewyayin tulucj. Nin mpes wa pequeri. Nin mpes wa sa ‘ünan la p’a. Malala yola, mpes wa ne’aj jamanun sejats’om tulucj. Mpes wa nequem lyawuri jis vayum tulucj jis lal. Yupj malala yola, mpes nin. ²²Nin mpes wa ts’isiñ. Nin mpes wa jisas ca malala mpalas la p’a. Malala yupj, mpes nin. Nin mpes wa la tsuwil. Nin mpes wa yupj jisas jin lajay. Nin mpes wa ts’a ‘in ‘üsüs tepyala la p’a wa lal. Nin mpes wa pajal malala javelepj la p’a po’ó. Nin mpes wa yola yupj p’iyá pajal püné way. Nin mpes wa ma yola jin lajay yupj. ²³Malala yola, mpes nin lajay. Malala yupj Dios lal nin lajay mpes p’in —nin tjevele Jesús.

*Quepj, Sirofenicia mpe 'esej, tepyona Jesús polel se p'á'satsja jupj.
(Mateo 15.21-28)*

²⁴ Jesús nasa tjemey nepé. Campa 'in tjemey judiopian patja mpe. Jupj tjemey nt'a Tiro po'o patja ne'aj p'intjsja, Sidón po'o patja ne'aj p'intjsja wa. Wa pjaní wama tjemey. Jostjsja gente ma ca jus nlayecj ne'aj já'asatsja. Newa nin, jus nlaytsja ne'aj tjac' jupj. ²⁵ Quepj pjaní jus nleya na Jesús po'ó, leñ way tjac' jupj. Lapanen pü'ütsja quepj jucucus jos mo'ó. Mpes tjac' jupj Jesús nt'a, tüic' jin tjüjünsü Jesús wolap'a'á. ²⁶ Griego waytsja quepan, judío tulucj. Sirofenicia mpe 'eseptsja. Pajalla tjemyona Jesús lal jupj ca pje'á jas majamas lapanen jupj jucucus jos mpe.

²⁷ Jesús jupj wola tjevele:

—Judiopian Dios ts'uyupj. Napj 'üsüs lejay yupj mpes. Yupj yuts'a'á ma polel la 'ayas la p'a. Nin p'iyá tsjictjacj jis ve ma polel la 'ayas yupj jis tsjiyó. Más 'ücj tsjictjacj jalá pjü jisas —nin tjevele Jesús.

²⁸ Quepj tjevele:

—T'üc' tjevelen. Nin p'in velé, ve tsjictjacj nepenowá palá tinca tsjictjacj jalá mpe. Niná 'ücj wa jalá tsjiyó witjacj. (Jupj quelel véletsja Jesús 'ücj wa se p'a'sa jupj.)

²⁹ Jesús tjevele jupj lal:

—'Üsüs way tjevelen jipj. Mpes jutja jipj wya nt'a. Lapanen nasa tjemey cyucus jos mpe.

³⁰ Mpes quepj tjemey quinam jupj wo nt'a. Jucucus jus tjinyuca cjan casá pü'ütsja. Leñ quinam lapanen.

Yom pjots' la toptsja, ma 'üsüs véletsja. Jesús tji'yü'sa la tjiji jupj.

³¹ Tiro po'o patja nepé tjemey Jesús. Sidón culupwen nipj tjemey wa quinam. Tjemey 'üsü püné nt'a, niná 'üsü Galilea ló. Ne'as tjemey Decápolis po'o patja nt'a. ³² Ne'aj tüpü'ü na, jupj nt'a tucuman wa yomen pjots' la toptsja. Ma wa polel 'üsüs véletsja yomen. La tjomon Jesús lal jupj ca po la mo'ot'es yom niná, mü'ü'süs ca. ³³ Jesús jas tjan tjemyona jupj. Mos ts'ipal pjots' jul la tje'yot'a jupj. Jupj mos ts'ipal p'iyá tipyuts'a wa, po la tje'yot'a yom pwelam. ³⁴ Tsjun po'ó tjinyuca. Yümücj tjeqjuesca. Tjevele: “¡Efata!” (Cupj velecj: “Tjapjaca”.)

³⁵ Mpes yom 'ücj pjócatsja tepyala. 'Üsüs polel véletsja quinam. ³⁶ Jesús jis tjijyü'ta pjü way jilal ma jis la veles la p'a jilal nin tepyalá.

Mop'in nin tjowelepj. Newa jis tjijyü'ta ma lo veles, newa nin la pülücj nin tjowelepj la p'a jilal nin tepyalá. ³⁷ Pasal yólatsja Jesús 'üsüs la tjiji mpes. Tjowelepj: “Pjü way 'üsüs la tjiji. Jis pjats' la topj, si 'ü'sa la siji, pjycarñ yupj. Maysa javelepj, si 'ü'sa la siji wa, ne 'ücj javelepj.”

8

Jesús pülücj way jilal jis tje'yaya la las.

(Mateo 15.32-39)

¹ P'a jawas pülücj 'a jis tjimyula niswá Jesús nt'a. Cjuwatsja tsjan ca nlayacj yupj. Mpes Jesús tjevele jupj discipulopan jilal jis la cuwis. Tjevele:

²—Nola napj yupj mpes. Ts'ac' cont'e nasa qui'á jatja napj lal. Teczyawaja nasa yupj jis ve. ³ Ma quelel sin jyam yupj, laja secj p'in. Nepénowa campá patja. Jil na, sin napnapj way ca nsem, jis capj nt'ajas —nin tjevele Jesús.

⁴ Jupj discipulopan wola tjowelepj:

—Jipj selen jis wa cjuwá qui'á. Cjuwá ca'aj mpe jis la t'as pansas t'üc' jis la las yupj.

⁵ Jesús jis la tji'yüya yupj:

—¿Nol to'á nun pansas?
—Siete —tjowelepj yupj.

⁶ Jesús jis tjiyyü'ta gentas jis la 'osos 'amá 'alá. Nt'ya pansas sieteyá. Tjevele Dios lal tjüwü'i pansas mpes. T'üc' tjevele na, tjelepta pansas. Niná jis tje'yaya jupj discipulopan jis la 'ayas ne'aj jatjá. Nin la tjajay yupj. ⁷ Cjul tsjictjacj pjaní way p'in jájtatsja wa yupj. Mpes Jesús tjevele wa Dios lal tjüwü'i cjulun mpes. Jis tje'yaya discipulopan. Tjevele ca jis ma'ayacj gentas. ⁸ Nin la tjajay, mpes pjü way tjalá gentas. Pjü jis col tipit'a tepyala. T'üc' tjalá na, newa jájtatsja pan popé, cjul popé wa. Mpes discipulopan quiliyú mo'o t'olon pan tsjictjacj, cjul tsjictjacj wa, yupj ma pjü tjalá. Quiliyú siéteya tipit'a la tjajay pan mpes, cjul mpes wa. ⁹ Nasa tjalá niyom cuatro mil, pajal pülücj.

T'üc' tjalá na, Jesús sin tjejjama yupj, mpes tjil. ¹⁰ Jesús barco wama tjemey jupj discipulopan jilal. Tjil Dalmanuta nt'a.

¹¹ Fariseopan tjiquil Jesús nt'a quinam. La tjü'üy jupj lal tsjan mpes 'ücj la tjiji jupj la tjijá. Ma topon Dios mpe tjac', mpes la tjomon jupj ca 'üsüs la mijis, gente p'in ma polel lajay jinwá. Nin mpes ca sin mü'üsüs ncu Dios jas tjejjama jupj, tjowelepj yupj.

¹² Jesús yümücj tjejjuesca, 'aplijíatsja yupj pajal sey c'atsja mpes. Tjevele: "Nun quina potjaqué, lo moná napj ca 'üsüs la mejay, gente p'in ma polel lajay jinwá. ¿Tsjan mpes lo moná nun niná? T'üc' way velé, ma ca nin la mejay." ¹³ Jesús tjemey quinam yupj mpe. Barco wama tjemey niswá jupj discipulopan jilal, ne tjil. Quelel jiltsja 'üsü püné na'aj po'ó niswá.

Jesús jostsja jupj discipulopan ma mponec fariseopan jilal, Herodes lal wa. (Mateo 16.5-12)

¹⁴ Jesús discipulopan pan pülücj ma tucutj. Yo' tepe'e. Pan pjaní jatatsja p'in. ¹⁵ Jesús tjevele yupj jilal:

—In tjajama. Po ma nujos t'as fariseopan jis levadura. Ma wa nujos t'as Herodes levadura. Yupj jis levadura malala pajal.

¹⁶ Jupj discipulopan ma sin tji'yüsa Jesús tjevelá. Yuwá p'in jis la tjü'üy tsjan mpes nin tjevele jupj. Tjowelepj: "Pan cjuwá cupj, mpes nin tjevele niná".

¹⁷ Jesús seletsja nin tjowelepj yuwá. Mpes jupj tjevele yupj jis lal:

—¿Tsjan mpes nun weletsja cjuwá pansas? ¿Ncu ma nusin 'yüsa custjay? ¿Ncu ma polel nusin 'yüsa? ¹⁸ Nun jis jun janapj nun. ¿Ncu ma nusin 'yüsa tsjan nucu? Nun jis pjats' janapj nun. ¿Ncu ma sin 'yüsa pjo'oqué mpes? ¿Ncu ma nujola pyala napj la tjejjay? ¹⁹ Pan cínquiya tjelepj napj, jis tje'yá niyom cinco mil tjalá. Nun quiliyú mo'o t'olonó pan tsjictjacj yupj ma pjü tjalá. ¿Ncu nujola tepyala nol quiliyú tipit'a la tjüj pan tsjictjacj mpes?

—Doce —tjowelepj yupj.

²⁰ Jesús tjevele:

—P'a jyawca na pan siete tjelepj napj, jis tje'yá niyom cuatro mil tjalá. Nin p'iyá nun quiliyú mo'o t'olonó pan tsjictjacj yupj ma pjü tjalá. ¿Ncu nujola tepyala nol quiliyú tipit'a la tjüj pan tsjictjacj mpes?

—Siete —tjowelepj yupj.

²¹ Mpes Jesús jis la tji'yüya:

—¿Ncu ma nusin 'yüsa custjay, napj najas nusin mü'üsüs mpes?

Yom ma polel tjinyúcatsja jupj, Jesús tji'yü'sa la tjiji.

²² Betsaida nt'a tjil yupj. Ne'aj tjá'asa yom ma polel nyúcatsja; la p'a witjacj tucuman jupj Jesús nt'a. La tjomon Jesús lal po la mo'ot'es ma nyucá, mü'ü'süs

ca jupj. ²³ Mpes Jesús jupj mos ntjü'le, lal tjemey campa 'in yupj jis wa lejeñ mpe. Ma nyuca jun mo'o tipyuts'a Jesús, po la tje'yot'a jupj jun. La tji'yüya:

—¿Ncu nyuc quinam?

²⁴ Jupj jay pjucj jas tjijyünsa, tjinyuca, tjevele:

—Napj nyuc gente lyawuñ. Newa yo jinwá yustapj jin nyuc.

²⁵ Mpes Jesús jupj jun po la tje'yot'a niswá. Po la tje'yot'a na, yom 'ücj tjinyuca. Jun tji'yü'sa tepyala. Pjü way pasal 'üsüs nyúcatsja quinam. ²⁶ Jesús jas tjejyama jupj wo nt'a. Tjijyü'ta:

—Ma ca mim yupj jis wa lejeñ nt'a. Ma ca mvelen yupj jilal niná tepyalá.

Pedro tjevele Dios jas tjejyama Jesús nosis nt'a.

(Mateo 16.13-20; Lucas 9.18-21)

²⁷ Jesús wínetsja jupj discipulopan jilal Cesarea Filipo ne'aj p'in tapatja nt'a. Ne'aj pjaní way patja nt'a jis wa tjelejeñ Cesarea Filipo t'asiyú. Pülücj pájtatsja Cesarea Filipo nt'a. Jesús pjaní pjaní tjemeytsja la nuc pjaní way patja nt'a. Ne'aj tjelyawuñ na, Jesús jis la tji'yüya jupj discipulopan jilal:

—¿Pjacj ne napj jin javelepj gentas?

²⁸ Wola tjowelepj:

—Nepénowa javelepj jipj ne Juan el Bautista p'iyá. Nepénowa javelepj jipj Elías, püna tüpü'ü p'iyá. La p'a wa javelepj jipj p'a profeta püna tüpü'á. Püna 'i tipü'í, niswa püt', nin javelepj gentas.

²⁹ Jesús nin p'iyá la tji'yüya discipulopan jis lal:

—Ne nun, ¿pjacj ne napj jin welé nun?

Pedro wola tjevele:

—Cristo jipj. Jipj ne Jepa Püné Dios tjevele ca jas majamas qjuis capj la p'acj. Jipj mpes ca 'üsüs mpatjaquec.

³⁰ Jesús jis tjijyü'ta ma la veles niná la p'a jilal.

Jesús tjevele la p'a ca mü'ü'nacj jupj.

(Mateo 16.21-28; Lucas 9.22-27)

³¹ Jesús sin tji'yüsa la tjiji quinam jupj discipulopan. Tjevele jupj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Tjevele Dios jostsja ca pajal malala mpalas jupj. Tjevele co'müyan ma ca jisas nsem jupj. Nin p'iyá ca nsem sacerdote noypan, nin p'iyá Moisés popel sin 'yüsa lajay. Ma ca jisas nsem jupj, tjevele. Tjevele la p'a ca mü'ü'nacj jupj. Tjü'ünan na, ca jas müjünsüs ts'ac' cont'e na. Ca mpü'üm niswá, nin tjevele.

³² 'Üsüs way sin tji'yüsa la tjiji niná. Pedro ma jostsja niná ca mpalas Jesús lal, mpes jas tjan tjemjana jupj, cus tjeve'le. Tjevele:

—Ma ca nin mya mpalas. Dios ca cyapj mp'a'sas.

³³ Jesús la nujuya, yus tjinyuca discipulopan. Cus tjeve'le Pedrú, tjevele:

—Jutja napj mpe. Satanás jinwá velen. Jipj ma jele Dios jola jinwá. Yom p'in jola jinwá jele jipj —nin tjevele Jesús.

³⁴ Jesús nin tjevele na, tjevele jis la cuwis pjü ne'aj tjelejeñ, tjevele yupj jilal, jupj discipulopan jilal tjevele wa:

—Nun popa quelel ncapj cyoñca, ma ca nin la mijis jupj jos jinwá. Nin ca la mijis napj lejaj jinwá. Napj cruz po'ó ca ma pats'. Malala ca mpalas wa jupj, ncapj cyoñca mpes. Jupj ca jas mü'üsüs napj mpes. ³⁵ Nepénowa ca quelel jis capj mp'a'sacj yupj p'iyá. Ma ca jisas malala se palá, mpes ca mvelecj napj lal japon tulucj. Mop'in ma ca mpatjam Dios lal. P'a casá nsem nepénowa jis lal. Nepénowa nca'liñ napj lal japon mpes. Nca'liñ ca nacj napj

mpes javelepj mpes. Nin mvelecj Dios 'úsüs liji gente jis lal napj mpes. Más 'úsüs ca jis mpalas yupj la p'a jis lal. Yupj lovin ca mpatjam Dios lal.

³⁶ "Nepénowa pülücj jatatj nosis casá, mop'in ma polel patja Dios lal. Pjü way jatatj nosis nt'a ca nacj. Newa 'úsüs way tulucj pjü niná, yupj ma polel patja mpes. ³⁷ Yupj ma polel jaylacj lajay mpatjam Dios lal.

³⁸ "Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá. Po ma nu tjemaycas napj mpes. Po ma nu tjemaycas napj velé mpes. Quina patja ma jisas Dios. Pajal malala nyuca lajay. Nun nu tjemaycas yupj ca jus nlayecj nun ncapj coñicó, ne mayca wa ca nsem napj nun mpes, niswa tjacuwis na. Niswa tjacuwis na, pjü ca nucuj pajal püné napj, Mpapay jinwá. Ncuwis Dios angelpañ jis lal.

9

¹ Jesús tjevele wa yupj jilal:

—T'üc' way velé nun jilal. Nun nepénowa ca nucu Dios ca müjü'tüs nosis nt'a. Custjay ma taca'liqué na p'in, nun ca nucu niná. Newa potjaqué na p'in, pajal 'úsüs ca mpalas Dios pajal püné mpes.

*Jesús jas jaw tepyala Dios mpes.
(Mateo 17.1-13; Lucas 9.28-36)*

² Ts'ac' séisiya tjejawca na, Jesús tjemey Pedro lal, Jacobo lal wa, Juan lal wa. Yupj jis lal tjemey joc' campanya toñca nt'a, tucuc' pacá nt'a. Yupj yulupjana way p'in tjil. Ne'aj tjatja na, Jesús p'a casá justa tepyala tjunuc yupj. ³ Jupj jas quip pajal pje tepyala, jas jaw jinwá. Ma polel pülül la patsj ne pajal pje way cüpalas Jesús jas quip pje way tepyala jinwá. ⁴ Nepé lay tepyala wa Elías. Moisés lay tepyala wa. Yupj manas profetapan püna tapatjá. Tjoweletsja Jesús lal. ⁵ Pedro tjevele Jesús lal:

—Rabbí, po 'úsüs qui'á jyatjaquec. Ts'epjel cónt'eya ca sin müjünsücj. Pjaní jipj mpes ca nsem, pjaní Moisés mpes ca nsem, pjaní Elías mpes ca nsem.

⁶ Ma seletsja tsjan más 'ücj la veles, mpes niná tjevele. Pajal lacj jeyaptsja yupj.

⁷ Jupj nin tjevele na, mol lay tepyala, palá tjac' yupj jis capá nt'a. T'asiyü tóñcatsja. Nepé vele pjactsja: "Niná napj Natjam. Quelel lejay jupj. Tjapja'aque jupj velá", nin tjevele mol mpe. ⁸ Nin tjepjyacañ na p'in, t'asiyü tjunuc yupj. Jesús jusapj tóñcatsja. Leñtsja Moisés, Elías leñ wa.

⁹ Yacjaya joc' mpe palavin tjiquil. Palavin jiquiltsja na, Jesús jis tjijyü'ta ma jis la veles la p'a jilal tsjan tjunuc yupj. Tjevele jupj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá. Mpa'is ca, ca jas müjünsüs la püt'üs niswá, tjevele. Jas tjijyünsa na, 'ücj jis la veles tjunuc mpes joc' mo'ó; nin tjevele Jesús yupj jis lal.

¹⁰ Mpes ma tjowelepj niná la p'a jilal. Yuwá p'in jis la tjü'üy tsjan mpes Jesús tjevele mpa'is ca, jas müjünsüs la püt'üs niswá. ¹¹ Tjowelepj Jesús lal:

—Cupj pyonecj jipj niná Jepa Püné Dios tjevele ca jas majamas. ¿Tsjan mpes niyom nepénowa javelepj Elías mwalá way jac'? Nin javelepj Moisés popel sin yúsa lajay.

¹² Jesús wola tjevele:

—T'üc' way Elías mwalá way jac' Jepa Püné lal. Dios Popel vele jupj pjü 'ücj liji Jepa Püné jac' mpes. Mop'in nin, Dios Popel vele pasal malala ca ma palas. Nosis casá patja malala ca mvelecj napj nin po'ó. ¿Ncu solejé tsjan mpes Dios Popel nin vele? ¹³ Nasa tjac' Elías. Malala la tjajay jupj lal, yupj jisastsja jinwá. Dios Popel tjevele ca nin la mijicj jupj lal, ne nin la tjajay —nin tjevele Jesús.

Jesús pje'á la ts'iyá lapanen tjamacjas jos mpe.

(Mateo 17.14-21; Lucas 9.37-43)

¹⁴ Joc' 'alá mpe tjiquil na, niswa tjil la p'a discipulopan nt'a. Tjunuc gente pülücj t'asiyú lejeñtsja yupj jilal. Niyom nepénowa la veleltsja yupj jilal. Yupj ne Moisés popel sin 'yüsa lajay witjacj. ¹⁵ Pjü way ne'aj 'a jis tjimyula ma salejeptsja Jesús ncuwim quinam. Mpes tjac' na, po yólatsja yupj tjac' mpes. Ts'equeneñ la tjalapan jupj lal. ¹⁶ Jesús jis la tji'yüya discipulopan:

—¿Tsjan niná nun tjoweletsja niyom nenem jilal, lo velelé?

¹⁷ Yom p'a wa wola tjevele Jesús lal 'a jis tjimyula popé:

—Natjam lal tjacuwis jipj nt'a. Lapanen pü'ü jupj jos mo'ó. Natjam ma polel vele liji jupj, lapanen. ¹⁸ Nenéyawa tjüi'le jupj. Ntjüi'le na, 'amá po'o tyüla liji jupj. Natjam lampe p'yoya, wüis si quilila. Pajal cyac'aja. Napj la tjemyon jipj discipulopan jilal yupj ca pje'á la ncoyecj lapanen. Ma polel nin la tjajay yupj.

¹⁹ Jesús tjevele yupj jilal:

—Nun ma poné napj lal. Pajal püs way li nuçtsja nun ca mponé napj lal. Püs way tüpü'üs nun lal quinam. Lowa, jupj jatjam lal nculá.

²⁰ Nin la tjajay, lal tjiquil. Lapanen Jesús jus tjinyuca na, tjamacjas jun jyu'ya, ticyücüyü la tjiij jupj. Tyüla jupj, la ts'yüpjütü. Lampe p'yóyatsja.

²¹ Jesús la tji'yüya tjamacjas popay lal:

—¿Ncu püs way nin pyálatsja?

Jupj wola tjevele:

—Mwalá way tepyala jupj tsjicstsja na. ²² La pülücj jupj tyüla nas 'awa mo'ó, 'üsü mo'ó 'ots'ipj, lapanen nin liji. Quelel 'yü'na jupj. Jipj polel gjuis capj p'yacj ca nacj. Jele t'as malala gjuis tepyala mpes. Qjuis capj tjep'ya'sa.

²³ Jesús tjevele:

—¿Tsjan mpes velen napj polel nucopj p'yacj ca nacj? Jipj napj lal pyon, pjü 'ücj la pal.

²⁴ Mpes leñ way yümücj tjevele:

—Napj pyon. ¡Ncapj tjep'ya'sa, más 'üsüs ca mpon!

²⁵ Pülücj ts'equeneñtsja yupj nt'a jis la nuc tepyalá. Mpes Jesús cus tjeve'le lapanen. Tjevele:

—Tjamacjas niná ma pjoca, ma wa vele, jipj nin lejay. 'I jütütj, jutja jupj jos mpe. Lovin ma ca mim jupj jos mo'ó niswá —nin tjevele jupj lapanen lal.

²⁶ Nin tjevele na, lapanen yümücj la tipiya. Tjamacjas jun jyu'ya, pajal ticyücüyü la tjiij jupj. Tjemey jupj. Tjamacjas tepe'e jinwá pü'ütsja jupj. Pülücj tjowelepj nasa tepe'e. ²⁷ Tepe'e tulucj jupj. Jesús jupj mos mpes ntjüi'le, jas tjijyünsa. Tóñcatsja jupj quinam.

²⁸ Yacjaya Jesús wama tjemey. Jupj discipulopan wama tjil wa, la tjü'üy jupj lal la p'a leñtsja na:

—¿Tsjan mpes ma polel pje'á jas tjejyamacj lapanen niná?

²⁹ Jis wala tjevele:

—Lapanenpan nepenowá pajal costa way sin jomá. Nintsja niná. Más 'ücj lo moná Dios lal ca 'ücj jas majamá; ts'ac' pjaní ma ca nlanjá, Dios lal ca mvelé p'in. Ma nin lojí, ma ca mim —nin tjevele Jesús.

³⁰ Locopyaya tjemey Jesús, jupj discipulopan jis lal. Galilea culupwen nipj tjil yupj. Jesús jostsja la p'a ma ca jus nlayecj ne'aj lyawuñtsja yupj. ³¹ Sin tji'yüsa la tjiijtsja jupj discipulopan, ne nin. Yupj jis lal tjevele: “Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Dios ca ma'ayas niyom ca malala la mijicj napj

lal yupj jisas jinwá. Ca ma 'ü'nacj; locopyaya, ts'ac' cont'e na ca nin müjünsüs la püt'üs niswá", nin tjevele yupj. ³² Yupj ma sin tji'yüsa yupj tjevelá. Ladj tjeypaj, mpes ma queleltsja la 'üy tsjan mpes nin tjevele.

Jesús sin tji'yüsa lis tjiji pjacj más püné nsem.

(Mateo 18.1-5; Lucas 9.46-48)

³³ Ne'as tjil quinam Capernaum nt'a, pülücj patja nt'a. Wama tjatja na Jesús la tji'yüya yupj discipulopan jilal:

—¿Tsjan mpes lo veleletsja nunwa tjalawú na?

³⁴ Lyájasa tjatja yupj. Jis tjemýacatsja yupj. Ma quelel javeleptsja tsjan tjowelepj yupj jümücj casá tjelyawuñ na. Nin tjowelepj cana yupj popé más püné. Niná mpes la tjowelet discipulopan.

³⁵ Jesús 'etjele quinam. Tjevele jis la cuwis yupj discipulopan. Tjevele:

—Nujisas noypan ca nsem nun, más 'ücj po 'in tsjictjacj jin nujola t'as nun p'iyá. Nun pjü jis mozopan nu tepyala na, noypan ca nsem nun.

³⁶ Jupj nin tjevele na, tsjicj tecyumaná, discipulopan culupwen nt'a tji-
jyüsa yupj. Col tjevyala tsjiquis. Jesús tjevele yupj jilal:

³⁷ —Gente pülücj nin jinwá patja, yupj tsjicj niná jinwá. Najas nun ma nujola noypan way nun p'iyá. Najas 'üsüs lojí yupj jilal napj mpes. 'Üsüs lojí na yupj jilal, t'üc' way 'üsüs wa lojí napj lal. 'Üsüs lojí na napj lal, t'üc' way 'üsüs wa lojí Dios lal; yupj nin tjejyama qui'á.

Dios mpes tsji' lajay, pjü Dios ts'uyupj jilal tsji' lajay.

(Mateo 10.42; Lucas 9.49-50)

³⁸ Juan tjevele Jesús lal:

—Nejepa, jus tjinyucucj yom p'a wa lapanenpan pje'á li ts'yatsja yupj. Jipj lyá tjevele mpes lapanenpan pje'á la ts'iya. Tjevelecj yupj lal ma nin ca la mijis yupj, ma ncuwa popá ne.

³⁹ Jesús tjevele:

—Po ma müjü'tü yupj ma ca nin la mijis. Jupj napj nlá vele 'üsüs la mijis, yom p'in ma polel liji jinwá. Yom nin lijá, ma malala mveles ca napj nin po'ó yacjaya. ⁴⁰ Jupj p'a casá jola tulucj cupj qjuilal, qjuis capj p'ya'sa yupj.

⁴¹ Nepénowa ca nucopj mp'a'sacj ca nacj nun ncapj coñicó mpes. 'Üsü ca nu ma'ayacj müsiqué p'in ca nacj, 'üsü nu vya na. T'üc' way velé napj, Dios ca 'üsüs la mijis yupj jis lal nin la tjajay mpes p'in.

Malala lajay malala ca jis mpalas.

(Mateo 18.6-9; Lucas 17.1-2)

⁴² "Tsjictjacj nepénowa japon napj lal. P'a wa nin la qjuijis ne tsjictjacj nenem malala nyuca la qjuijicj, malala pajal ca nsem yupj lal, nin la tjiji mpes. Más 'ücj nactsja la p'a wa pe püné ntsu'pacj yupj mwen po'ó, ca 'üsü püné mo'o la nts'iyacj, mpa'is.

⁴³ "Po ma malala la müjí. Nun quelel malala lojí nun jis mas mpes, ma la müjí. Nun jis mas cjuwá jinwá jin nujola t'as. Nun jis mas taná t'ü jinwá jin nujola t'as. Más 'ücj nun jis mas cjuwá, mpatjaqué Dios lal. Más malala nsem nun jis mas mat'e nlawú 'awa püné nt'a. Ne'aj leñ pjacj se wat'ata 'owus.

⁴⁴ "Pajal malala ne'aj. Lotsjotsj lovin yupj jis p'üy jalá. 'Awa pwe lovin ne'aj.'

⁴⁵ "Nun quelel lowú, malala la müjí, ma la müjí. Nun jis tsjam cjuwá jinwá jin nujola t'as. Nun jis tsjam taná t'ü jinwá jin nujola t'as. Más 'ücj nun jis tsjam cjuwá, mpatjaqué Dios lal. Más malala nsem nun jis tsjam mat'e nlawú 'awa püné nt'a.

- 46 'Pajal malala ne'aj. Lotsjotsj lovin yupj jis p'üy jalá. 'Awa pwe lovin ne'aj.'
- 47 "Nun quelel malala lojí nun nucu mpes p'in, ma ca nucu niná. Nun jis jun tulucj jinwá jin nujola t'as. Nun jis jun pje'á la ts'i jinwá nujola t'as. Más 'ücj nun jun pjaní mpatjaqué Dios pü'ü nt'a. Más malala nsem nun jis jun mat'e nlawú 'awa püné nt'a.
- 48 'Pajal malala ne'aj. Lotsjotsj lovin yupj jis p'üy jalá. 'Awa pwe lovin ne'aj.'
- 49 Pjü ne'aj ca malala jis mpalas 'awa mpes.
- 50 "Sal 'üsüs way. (Sal mpes ts'yuca pwisis, ma malala mpalas, ma mojo jupj.) Nin tulucj sal ma wüjü na. Sal ma wüjü na, ma polel wüjü lajay jupj. Najas sal 'üsüs jinwá nsem nun nosis casá. 'Üsüs ca la müjü napj najas jin. Mpes ma ca pjü malala jis mpalas nosis casá patja. Po ma la tjowe'lé nunwá. Quelel lis müjü nun jis pülücan.

10

Malala Dios lal yom se jamá jupj jats'om. (Mateo 19.1-12; Lucas 16.18)

1 Jesús tjemey quinam. Tjemey Judea nt'a. Tjemey 'üsü püné na'aj po'ó, 'üsü niná Jordán lotsja. Gente pülücj tjiquil niswá jupj nt'a. Sin tji'yüsa lis tjiji, jupj lovin nin la tjiji jinwá. 2 Fariseopan nepénowa tjiquil wa Jesús nt'a, la 'üytsja jupj lal. Ma jisastsja Jesús. Yólatsja costa way nsem jis wala la veles. Jisastsja jupj mveles malala ca nsem judiöpan jis lal. La tjü'üy:

—¿Ncu 'ücj Dios lal yom se jamá jupj jats'om, jats'om ma ncuwim niswá?

3 Jesús jis wala tjevele:

—¿Ncu solejé tsjan tjijyü'ta Moisés püná?

4 Tjowelepj:

—Jupj tjevele yom ma jos na jupj jats'om, 'ücj papel mpaques, ma'ayas jupj. Papel ca mveles quepj niná jupj jats'om tulucj quinam.

5 Jesús tjevele:

—Nun ma quelel lojtsja Dios jos jin. Nin mpes Moisés tjevele yom ca nin la mijis jats'om se jamá na.

6 "Dios nosis la tjiji na, jupj ma jostsja yom nin liji. 'La tjiji wa niyom, nequem, 'ücj ca mwayiñ yupj.' 7 Dios tjevele: 'Yom ca mim popay mpe, jamay mpe, jats'om lal lo püt'üs. 8 Ca quelel la mijis jupj. Manas ca jüp'üy pjaní jinwá nsem yupj.' Nin mpes yupj mat'e tulucj, tjewyayiri na. Yupj jüp'üy pjaní p'in nsem Dios lal. 9 Dios yugo sey pjucj po'o tipyünta jinwá la tjiji. Dios p'iyá nin la tjiji na, gente ma polel sin tjan sin majamacj —Jesús nin tjevele.

10 Yacjaya Jesús discipulopan yusapj játjatsja wa mo'ó Jesús lal. Yupj jisastsja jupj ca 'üsüs mveles niná, tsjan mpes yom ma polel se jamá jats'om.

11 Jesús tjevele:

—Yom se jamá jats'om, p'a lal woya ca nacj. P'a lal woya na, Dios ca mveles yom niná ca ma jats'om ne'aj mya'na jupj. P'a lal woya, malala liji jats'om mwalá way lal. 12 Nenéyawa quepj jama voyum mpe. Niná quepan p'a yom lal woya. Jupj p'a voyum lal mpü'üm, mop'in Dios ca mveles quepj niná ma voyum lal wine. Malala lajay p'in Dios lal —nin tjevele Jesús.

Jesús jostsja tsjictjacj jiquil jupj nt'a. (Mateo 19.13-15; Lucas 18.15-17)

13 Nepénowa tucuman yupj jis tsjictjacj Jesús nt'a. Jisastsja Jesús tsjictjacj sey pjucj po la mo'ot'es, mveles ca 'üsüs jis mpalas tsjictjacj Dios mpes. Jesús discipulopan jis capj tjoweel yupj, tsjictjacj jis lal tjiquil mpes.

¹⁴ Jesús tjapjaca yupj tjowelepj. Po ma jostsja tjowelepj. Tjevele: “Jis ma'ayá ca ncul tsjictjacj napj nt'a. Po ma jis müjü'tú ma ncul. Gente japon tsjictjacj japon jinwá, Dios 'ücj si jütüta yupj. ¹⁵ 'Ücj tsjictjacj jilal Dios si jütüta. Gente ma jisas Dios si jütüta yupj, tsjictjacj jinwá, ma ca Dios popa jis mpalas yupj. T'üc' niná”, Jesús nin tjevele. ¹⁶ Tsjictjacj pwena tje'yonsa yupj quinam. Sey pjucj po la tje'yot'a, tjevele 'üsüs jis mpalas Dios mpes.

Costa way pülücj jatatj Dios si jütüta popa se palá yupj.

(Mateo 19.16-30; Lucas 18.18-30)

¹⁷ Jesús tjemey quinam. Já matsja na yom ts'üequené, tjac', tüic' jin tjüjünsü Jesús wolap'a'á. Tjevele:

—'Üsüs way jipj. 'Üsüs sin 'yüsa lejay. Najas mvelen napj lal tsjan más 'ücj la mejay napj ne ca Dios la mijis 'ücj mpü'üs lovin jupj lal.

¹⁸ Jesús jupj wola tjevele:

—¿Tsjan mpes tjevelen napj 'üsüs way? Dios p'in 'üsüs way jupj. ¹⁹ Jipj selen Dios tjijyü'ta jupj Popel mo'ó. Tjijyü'ta ma mü'ü'nan la p'a. Tjijyü'ta niyom ma ca ne'aj jis manucj sejats'om tulucj. Tjijyü'ta nequem ma ca mal yupj jis vayum tulucj jilal. Ma mpequem. Ma la ntsawilín. Ma la ntsawilín la t'anques la p'a juts'a'á. 'Üsüs la mijin pyapay, jemay jilal. Jele nsem noypan way yupj jipj lal.

²⁰ Ninana yomen wola tjevele:

—Lovin la tjejay niná jupj tjijyü'tá. Napj tsjictsja na p'in lovin nin la tjejay.

²¹ Jesús jus tjinyuca jupj. Quelel la tjiji jupj, mpes tjevele:

—Pjaní way ma la tjejay jipj custjay. Pjü way vender la mijin jipj jits'a'á. T'emel niná jis ma'ayan t'emel cjuwá mpes. Nin la tjejay na tsjay pülücj ca nta'an Dios pü'ü nt'a. Nin la tjejay na ncuwim. Nin ca la mijin napj lejay jinwá. Napj cruz po'ó ca ma pats'. Malala ca mya palas wa, ncapi cyoñ mpes. Ca jin mü'üsüs napj mpes.

²² Yom niná tjapjaca na, pasal 'aplijila tepyala jupj. Tjemey. Pajal pülücj tyá'atsja, ne ma quelel líjitsja jupj Jesús tjevelá.

²³ Mpes Jesús yus tjinyuca jupj discipulopan. Tjevele yupj jilal:

—Pajal costa way pülücj jatatj Dios si jütüta popa se palá yupj.

²⁴ Jupj discipulopan pasal yólatsja niná tjevele mpes. Jupj niswa tjevele:

—Gente nepénowa japon 'üsüs mpatjam yupj jatatj mpes; pülücj jatatj yupj. Costa way Dios si jütüta popa se palá yupj. ²⁵ Pasal costa way camello jav jul casá jama. Camello ma polel nin liji niná. Más 'in costa way pülücj jatatj Dios si jütüta popa se palá yupj.

²⁶ Jupj discipulopan pajal nin yólatsja quinam niná tjevele mpes. Tjowelepj yuwá: “Pajal costa way Dios si jütüta popa se palá yupj. Pjü way ma 'üsüs se palá Dios lal ca nacj, ma mpatjam Dios lal.” ²⁷ Jesús yus tjinyuca, tjevele:

—Gente yusapj p'in ma polel 'üsüs se palá Dios lal. Dios 'ücj nin liji yupj mpes. Pjü way 'ücj liji Dios.

²⁸ Pedro Jesús lal tjevele:

—Cupj cuts'a'á jatja tjeleque jipj lal. Tjeleque cyapj la coñ.

²⁹ Jesús tjevele:

—Nun nuts'a'á jatja tjalawú napj lal, 'üsüs pajal napj lal. Po 'üsüs ca nsem nun mpes, nin la tjüjí mpes. Nepénowa quelel pjü lajay napj najas jinwá, quelel javelepj p'a jilal napj 'üsüs la tjejay gente mpes. Nin mpes jil nepenowá yupj jis wa mpe. Jil jis pülücpán mpe ca nacj. Nepénowa jil yupj jis papay mpe, sejamay mpe 'ots'ipj. Nepénowa jil yupj sin popa mpe. Nepénowa jil yupj jis

mama mpe. ³⁰ T'üc' way pasal pülücj ca jis ma'ayas Dios yupj nin la tjajay mpes. Nin ca jis ma'ayas nosis casá patja na. Ca jis ma'ayas jis wa pülücj. Ca jis ma'ayas jis pülücpán pülücj, sejamay pülücj 'ots'ipj, sin popa pülücj 'ots'ipj. Ca jis ma'ayas wa momas pülücj. Newa nin, gente la p'a malala nyuca lis mijicj, yupj ncapj jacoñ mpes. Tsjicj way p'in malala se palá yupj. Niswa tjacuwis na, lovin ca mpatjam Dios lal, nin ca jis ma'ayas. ³¹ Nepénowa püna p'in topon napj lal, tsjictjaj ca nsem napj jepa 'os na. Nepénowa p'a jawasa ca mponecj, noypan ca nsem yupj. Nin ca nsem pülücj jis lal —nin tjevele Jesús.

*Niswa Jesús tjevele mpa'is ca jupj.
(Mateo 20.17-19; Lucas 18.31-34)*

³² Jiltsja quinam Jerusalén nt'a. Jesús mwalá way jámatsja. Discipulopan ma sin 'yüsatsja tsjan mpes jupj ne'aj jámatsja. La p'a wa yupj jis lal jiltsja, lacj jeyaptsja ca malala mpalas Jesús. Jupj discipulopan dóceya jis lal sin tjan tjemey niswá. Jilal tjevele tsjan ca mpalas jupj lal. ³³ Tjevele: “Jerusalén nt'a leque quinam. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Dios ca jis ma'ayas niyom nepénowa malala la mijicj napj lal; sacerdote noypan ca nin la mijicj, Moisés popel sin 'yüsa lajay ca nin la mijicj wa. Yupj ca mvelecj napj malala la tjejay. Ca mvelecj ca ncapj ntülücj, ma pats'. Mpes ca ma manucj judiopan tulucj nt'a. ³⁴ Yupj ca la mpjüts'unücj napj lal. Napj nin po'ó ca mputs'acj, ca ma süpücj wa. Ca ma 'ü'nacj. Ts'ac' cont'e tepyala na ca nin müjünsü, mpü'üs niswá”, tjevele jupj.

*Jesús jos jupj sa coñ ma püné jin yola yupj p'iyá.
(Mateo 20.20-28)*

³⁵ Discipulopan mát'eya tjiquil Jesús nt'a; Jacobo pjaní, Juan pjaní wa, yupj Zebedeo jatjampán. Tjowelepj:

—Jesús, qjuisas jipj ca nin la mijin cupj qjuisas.

³⁶ Jesús jis la tji'yüya:

—¿Oyn jisas la mejay napj nun mpes?

³⁷ Tjowelepj:

—Jipj ca Jepa Püné nsem p'a jawasiyá. Cupj quelel jyatjaquecj jipj lal, pjaní jipj li'inyampe, pjaní wa jipj nancupwepe.

³⁸ Jesús tjevele:

—Nun ma solejé tsjan niná nun lo moná. Malala ca ma palas. ¿Ncu 'ücj wa nun jilal ca malala nu mpalas, malala ne palá jinwá? Malala ca nsem pajal.

³⁹ Tjowelepj:

—Ücj wa niná cupj qjuilal.

Jesús tjevele yupj jis lal:

—Nin ca nsem nun lal. Ca malala nu mpalas, malala ne palá jinwá. Malala ca nsem pajal. ⁴⁰ Newa nin, napj ma polel velé nun ca majatjaqué napj lal, pjaní li'inyampe, pjaní wa nancupwepe. Dios la t'ya pjacj majatjum ca ne'aj. 'Ücj la tjiji nasa yupj mpes —nin tjevele Jesús.

⁴¹ La p'a discipulopan diéziya tjepjyacañ yupj nin la tjomon Jesús lal. Mpes ts'a tji'in Jacobo lal, Juan lal wa. ⁴² Mpes Jesús tjevele ca pjü 'a jis mulus jupj nt'a. Tjevele:

—Judiopan tulucj jis jepapan jajütütj la p'a wa, yupj noypan mpes. Yupj nin yola 'ücj nin lajay jepapan. Nin p'iyá yupj jis auxiliarpán yümücj se jütütj wa ne'aj patjá. ⁴³ Nin tulucj ca nsem nun jis lal. Nun p'in nujos noypan nsem nun, ca pajal 'üsüs la müj la p'a mpes. Yupj jis mozo jinwá nsem nun. Nin

lojí na, noypan nsem nun. ⁴⁴ Nujisas nun más 'üsüs way nsem pjü way jilal, ca 'üsüs la müjí lovin pjü way jis lal. Pjü jis esclavo jinwá ca nsem nun. Nin lojí na, más 'üsüs nsem nun la p'a jis lal. ⁴⁵ Nin lejay napj. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá. Napj tjacuwis jis capj la p'acj la p'a. Yupj ncapj jap'acj mpes tjacuwis tulucj. Malala jis tepyala nosis casá patjá, malala la tjajay mpes. Napj ma pats' ca yupj mpes. Nin mpes yupj popa pülücj ca 'üsüs nsem Dios lal —nin tjevele Jesús.

Bartimeo ma polel nyúcatsja. Jesús tji'yü'sa la tjiji jupj.

(Mateo 20.29-34; Lucas 18.35-43)

⁴⁶ Ne'as tjil Jericó nt'a, pülücj patja nt'a. Yacjaya Jesús tjemey jupj discipulopan jis lal Jericó mpe. Gente la p'a pülücj jis capj tocoñ jümücj nt'a. Yom ma polel nyúcatsja ne'aj já'asatsja jümücj nt'a. Bartimeo lotsja. Timeo jatjam waytsja jupj. Lovin t'emel la tjemýónatsja. ⁴⁷ La p'a wa jupj wola tjowelepj Jesús ne'aj jámatsja. Mpes pajal yümücj la tipiya:

—Jesús, ncapj tjep'ya'sa. Dios jin tjejyama nosis nt'a. Jipj David püna tüpü'ü popa p'iyá.

⁴⁸ Pülücj cus tjowelepj jupj. Tjowelepj:

—¡Lyájasa t'as!

Más yümücj la tipiya:

—Ncapj tjep'ya'sa. Dios jin tjejyama nosis nt'a. Jupj David püna tüpü'ü popa p'iyá.

⁴⁹ Jesús tyantaná. Tjevele:

—Mvelé ncuwim napj nt'a.

Mpes tjowelepj ma nyuca lal:

—'Ücj jyas t'as. Jin tjijyünsa. Jupj jos jipj jay jupj nt'a.

⁵⁰ Mpes jupj cobija palá la ts'iyá. Leñ way jas tjijyünsa, tjemey Jesús nt'a.

⁵¹ Jesús la tjl'yüya:

—¿Tsjan jyas napj lejay jipj mpes?

Ma nyuca tjevele:

—Nejepa, po quelel nyuc napj.

⁵² Jesús tjevele:

—Jipj tepyon napj polel 'i 'ü'sa lejay mpes nasa 'i tjü'ü'sa jipj. 'Ücj mim quinam.

Leñ way 'ücj nyuca tepyala. Cus tecyoñca Jesús jümücj nt'a.

11

Gente 'üsüs tjowelepj Jesús po'ó, Jerusalén nt'a tjemey na.

(Mateo 21.1-11; Lucas 19.28-40; Juan 12.12-19)

¹ Ne'aj way p'intjsja quinam Jerusalén nt'a. Ne'as tjil Betfagé nt'a nepénowa tapatja nt'a, Betania nt'a wa nepénowa tapatja nt'a. Jis wa ne'aj lejeñtsja tucuc' po'ó, niná tucuc' Olivos ló. Ne'aj tjil na Betfagé nt'a, Betania nt'a wa, Jesús discipulopan mát'eya sin tjejyama, ² tjevele: “Lowa yupj jis wa lejeñ nt'a. Ne'as tjalawú na soysoy tsjicj ca nucú. Mwen tsyu'pa toñca jupj. Casá 'osoc secj jupj custjay. 'Osocé, ncumaná ma 'e jupj. ³ P'a wa ca nu la mü'üyas ca nacj tsjan mpes socéj jupj. Wola mvelé Nujepa jos jupj. Leñ way ca jas majamas, ca ncuñucj jupj niswá, ca mvelé nun.”

⁴ Mpes tjil yupj. Jus tjunuc soysoy tsjicj, tsyu'pa tóñcatsja jümücj nt'a. Wa jun vilicj nt'a tóñcatsja jupj. Soc jupj.

⁵ Nepénowa lejeritsja ne'aj, mpes yupj soysoy soc na, la p'a jis la tjü'üy: "¿Tsjan mpes nin lojí? ¿Tsjan mpes socté soysoyos?" ⁶ Nin p'iyá jis wala tjowelepj Jesús tjevele jinwá. Mpes la p'a tjowelepj 'ücj jis la winin. ⁷ Tjaman soysoyos Jesús nt'a. Sin quip pje'apa la tsjinan soysoy lüicj casá. Jesús casá 'etjele quinam. ⁸ Gente pülücj yupj sin quip pje'apa tapajatj jümücj po'ó. La p'a wa manaca pjwel t'ü manaca lejeri nt'a. Tucutj, jis tapajatj jümücj po'ó. Nin la tjajay 'üsüs lo pal jümücj po'ó Jesús jama nt'a. ⁹ Gente pülücj Jesús mwalá way jiltsja. Pülücj cjüil jiltsja wa. Yümücj tjowelepj:

"Üsüs pjac tjowelé Jesús po'ó.

Dios pajal 'üsüs ca la mijis jupj mpes.

Dios mpes vele jupj,

Dios ne cupj qjuis Jepa Püné.

¹⁰ Pasal püna David israelpan jis jépaatsja,

cupj ne jupj popa p'iyá. Jesús ca müjü'tüs quinam, David tjijyü'ta jinwá.

Tsjun po'o patja 'üsüs pjac ca mvelecj wa

Jesús po'ó."

Nin tjowelepj.

¹¹ Jesús ne'as tjemey quinam Jerusalén nt'a. Dios wo nt'a tjemey. La tepyala tjinyuca jupj ncu 'üsüs lajaytsja ne'aj. T'awaná tepyala mpes tjemey niswá Betania nt'a, nepénowa patja nt'a. Jupj discipulopan dóceya jilal tjemey jupj.

¹² Yaya tjil Betania mpe. Jesús vecj pé'etsja. ¹³ Higuera tjinyuca jupj, campá way tóñcatsja 'in. Higuera niná julupj 'üsüs lo pistsja. Lo jánatsja. Mpes Jesús tjemey jupj nt'a. La tepyala julupj. Cjuwatsja jupj. Lo p'in tjinyuca. Ma ne'as custjaj lo valas. ¹⁴ Mpes Jesús tjevele higuera lal jupj lovin ma ca mvalas niswá. Jupj discipulopan tjepjyacañ nin tjevelá.

Jesús ma jostsja vender lajay Dios wo nt'a.

(Mateo 21.12-17; Lucas 19.45-48; Juan 2.13-22)

¹⁵ Ne'as tjil na Jerusalén nt'a, Jesús tjemey Dios wo nt'a. Vender lajaytsja ne'aj, jaylacj lajaytsja wa ne'aj. Jesús pje'á sin tjejyama pjü way. Ma jostsja nin lajay Dios wo nt'a. Nepénowa judiopian jis t'emel vender lajaytsja romanopan jis t'emel mpes. Judiopian jis t'emel mpes p'in 'ücj jaylacj lajaytsja ne'aj, Dios wo nt'a. Jesús yus ts'eptaná yupj jis mesa. Nepénowa sipipj vender lajaytsja. Jupj yus ts'eptaná wa yupj jis banco tsjictjaj. ¹⁶ Ma jis tje'yaya jis la winin ne'aj vender lajay tucutj na. ¹⁷ Nin la tjiji na, jupj sin tji'yüsa lis tjiji ne'aj. Tjevele: "Dios Popel vele Dios tjevelá jupj wo mpes. Vele: 'Ninana nawá nt'a javelepj napj lal. Gente pjü way 'ücj javelepj napj lal ne'aj. Nin ca ló nsem wosis', Dios Popel nin vele. Nun ma nujos niná. Nun la tjüj pweccapan 'a si mulú qui'á."

¹⁸ Sacerdote noypan tjepjyacañ Jesús tjevelá, niyom Moisés popel sin 'yüsa lajay tjepjyacañ wa yupj. Jus nlaytsja gente pjü way ne'aj pajal yólatsja Jesús 'üsüs sin tji'yüsa lis tjiji mpes. Sacerdote noypan nin yólatsja gente lovin ca jisas nsem Jesús. Ma jisastsja. Nin p'iyá yola watsja Moisés popel sin 'yüsa lajay. Mpes yuwá tjowelepj 'oyñ la qjuijicj cü'ü'nacj Jesús.

¹⁹ T'yaja na Jesús tjemey Jerusalén mpe jupj discipulopan jis lal.

Higuera ts'üique tepyala Jesús tjevele mpes p'in.

(Mateo 21.20-22)

²⁰ Yaya püstapj jiltsja na, higuera jus tjunuc niswá. Ts'üique tepyala, tepe'e jupj, tjunuc. ²¹ Pedro jola tepyala Jesús tjevelá higuera lal. Tjevele Jesús lal:

—Rabbí, tjinyuca. T'añ tjevelen higuera lal lovin ma ca mvalas niswá. Nasa ts'úique jupj.

²² Jesús tjevele:

—Najas mponé Dios lal. ²³ Nun popa pyona Dios lal, 'úcj wa vele joc' niná lal: 'Jutja. Ntolo 'úsü püné mo'ó.' Jupj newa pyona ca nin mpalas jupj tjevele jinwá, nin ca nsem jupj tjevelá. T'úc' niná. ²⁴ Mpes nun jilal velé, lo moná na Dios lal, más 'úcj mponé jupj nasa nin la tjiji nun mpes. Nin toponé na, t'úc' way jupj ca la mijis nujisas.

²⁵ "Dios nun jis Papay tsjun po'ó. Nun welé na jupj lal, nujola pyala ca naci nun ts'u 'inyá p'a lal. Niná nujola tepyala na, perdonar la müji jupj. Mpes Dios ca perdonar la numijis wa nun malala nyuca la tjújí. ²⁶ Nun ma quelel perdonar la sojí, nun jis Papay Dios ma wa ca perdonar la numijis.

Nepénowa la tjú'üy Jesús lal tsjan pjucj si jütüta.

(Mateo 21.23-27; Lucas 20.1-8)

²⁷ Ne'as tjil niswá Jerusalén nt'a. Tjil Dios wo nt'a. Niyom nepénowa tjiquil Jesús nt'a, yupj nepénowa sacerdoté noypan, nepénowa Moisés popel sin 'yüsa lajay, nepénowa co'müypan. ²⁸ Jesús lal tjowelepj:

—¿Pjacj 'e tje'yaya 'úcj nin lejaj, jipj lejaj jinwá? ¿Pjacj 'i tjújütüta nin lejaj jipj? —nin la tjú'üy Jesús lal.

²⁹ Jesús tjevele:

—Napj ca nu la mü'üy 'ots'ipj. Pjaní way p'in nu la mü'üy. Niná nawala tjowelé na, napj ca mvelé wa nun lal pjacj ntjijütüta nin lejaj. ³⁰ Juan el Bautista bautizar lis tjiji gentas. ¿Pjacj tje'yaya ne 'úcj nin la tjiji? ¿Ncu Dios p'in tjijyü'ta ca nin la mijis? ¿Ncu gente p'in jisastsja ca nin la mijis? Nawala mvelé nun. ³¹ Yuwá tjowelepj yupj tsjan cüwelem Jesús lal. Tjowelepj: "Ma polel mvelecj Dios tjijyü'ta niná. Nin cüvelecj niná, Jesús ca qjuis la mü'üyas tsjan mpes ma tepyonecj jupj lal. ³² Ma wa polel velecj gente p'in jisastsja nin la tjiji jupj."

(Yupj lacj jeyaptsja la p'a wa judiopian jilal. Pjü way yupj topon Juan el Bautista tjevele Dios tjevelá.) ³³ Mpes tjowelepj Jesús lal:

—Ma selecj pjacj tje'yaya Juan el Bautista 'úcj bautizar la tjiji.

Jesús tjevele yupj jis lal:

—Nun ma nlal tjowelé, mpes napj ma wa ca mvelé nun jis lal nun nla tjú'üyá napj lal. Ma ca mvelé pjacj ntjijütüta napj nin lejaj.

12

Judío noypan malala la tjajay lovin Dios jomozopan jis lal, jupj Jatjam lal 'ots'ipj.

(Mateo 21.33-46; Lucas 20.9-19)

¹ Jesús p'a parábola tjevele yupj jilal. Sin 'yüsa lis tjiji malala pajal Dios lal judiopian ma jisastsja jupj Jatjam. Tjevele: "Yom pjaní uva pajal pülücj sine jupj. T'asiyú tjivyü'ü sine nt'a. Pe jul püné tyoca, ca ne'aj jay majatsjacj uvas, uva 'úsü mpalas ca. Ts'epjel jas tjijyünsa wa ne'aj, jomozopan ca ne'aj majatjum, majamacj, mpes la p'a ma mpequerí ne'aj. Yom teczyawaja la tjiji na, jis tje'yaya mo'o jasin p'a witjacj. Yupj 'úcj la mijicj lo valas, ca ma'ayacj jupj tjevyala popé. Nin la tjiji na, campa tjemey.

² "P'a jawasa uva tjevyala na, uva juts'a'á jas tjevyama jupj mozo uva lejerí nt'a. Jas tjevyama la ta'es tjevyala popé. ³ Ne'aj tsji' lajay ma quelel ja'ayaptsja tjevyala popé. Yupj ntji'liñ mozo niná, mo'o süp jupj. Jas tjajam, jas pjan

tjemey. ⁴Locopyaya uva juts'a'á jas tjejjama p'a mozo uva nt'a tsji' lajay nt'a. Yupj jay süp jupj jay pjucj, malala tjowelepj wa jupj lal. ⁵Nin la tjajay na, uva juts'a'á jas tjejjama p'a wa mozo. Yupj tjü'ünan jupj. Yom uva juts'a'á la p'a pülücj sin tjejjama. Yupj süp nepenowá. Tjü'ünan nepenowá.

⁶Yom uva juts'a'á ma jas tjejjama custjay jupj jatjam. Pajal quelel la tjiji jupj. Locopyaya jas tjejjama jupj. Yom jólatsja yupj ca püné jin yola jupj jatjam, 'üsüs la mijicj jupj lal. ⁷Nin tuluctsja. Niyom ne'aj la 'el yuwá tjowelepj: 'Niná uva juts'a'á jatjam. Uva lejeñ nt'a jupj juts'a'á ca nsem, popay tepe'e na. Mas, mü'ü'nacj ca jupj. Mpes uva lejeñ nt'a cupj cuts'a'á nsem', nin tjowelepj yupj. ⁸Mpes ntji'liñ jupj. Tjü'ünan jupj. Pje'á la ts'i jupj uva sin mpe", nintsja parabolás.

⁹Jesús jis la tji'yüya: "¿Ncu solejé tsjan la mijis yom niná? Ca mim uva lejeñ nt'a, mü'ü'nas ca ne'aj tsji' lajay. Uva sin lejeñ ca jis ma'ayas la p'a 'ücj la mijicj lo valas. ¹⁰Dios Popel nin p'iyá vele. Napj selé nun mo'o tjowelé Dios Popel. Vele:

'Niyom nepénowa quelel jajünsüptsja wosis
pe mpes.

Pe pjaní ma jisastsja wosis la jünsüs.

Pe niná t'üc' way 'üststsja.

Mpes gjuis Jepa Dios jas tjijyünsa wosis.

Jupj mwalá way tje'yonsa pe niná
wosis si jünsa mpes.

Pe niná más 'üsüs waytsja pjü pe witjacj jilal.

Tsjomis pe niná casá tóñcatsja.

¹¹Cupj selecj Dios p'iyá la tjiji niná.

Jupj pajal 'üsüs way la tjiji.'

Dios Popel nin vele", nin tjevele Jesús.

¹²Yupj salejeptsja Jesús nin tjevele parábola niná yupj sin po'ó. Mpes quelel tji'liñtsja Jesús. Ma nin la tjajay custjay. Lacj jeyaptsja la p'a wa judiopan jis lal. Mpes tjil p'in yupj.

Jesús pajal 'üsüs tjevele jupj enemigopan jis lal.

(Mateo 22.15-22; Lucas 20.20-26)

¹³Yuwá tjowelepj tsjan más 'ücj ca la mü'üyacj Jesús lal, jupj ca malala jis wala cüveles. Jisastsja yupj 'ücj ca jat' mvelecj jupj po'ó. Nin mpes sin tjajam fariseopan nepenowá, niyom la p'a jis lal, la mü'üyacj Jesús lal. Niyom la p'a nenem 'ücj jisastsja Herodes jépatsja Israel mo'ó. Romanopan mpes tsji' llijtsja Herodes. ¹⁴Yupj tjil Jesús nt'a. Tjowelepj:

—Cupj selecj t'üc' way velen. Jipj ma nin jele ncu la p'a wa jisas jipj velen. Nin p'iyá velen pjü jilal, noypan jilal, tsjictjacj jilal wa. Sin 'yüsa lejay Dios jyü'tá t'üc' way. Nin mpes gjuisas mvelen ncu 'ücj Dios lal impuesto jaylacj lijicj jepa romano t'e'enca mpes. ¿Ncu 'ücj jaylacj lijicj? ¿Ncu 'ücj tulucj jaylacj lijicj?

¹⁵Jesús seletsja yupj quelel malala lajaytsja jupj lal. Jis la tji'yüya:

—¿Tsjan mpes nla 'üyá niná napj lal? Napj selé nun ma quelel jus nlayé nla tjü'üyá mpes. Nujisas napj malala mvelé. Lowa, t'emel c'a pjaní nca'á ma 'ayá la nuc.

¹⁶T'emel c'a pjaní tucutj. Jesús jis la tji'yüya:

—¿Pjacj wola t'emel wola po'ó já'asa? ¿Tsjan ló t'emel po'ó tapac?

Wola tjowelepj:

—Jepa romano jupj.

¹⁷ Jesús tjevele:

—Tja'ayá jepá jupj 'ücj le moná nun lal. Tja'ayá Dios jupj 'ücj le moná nun lal.

Yupj pajal yólatsja Jesús pajal 'üsüs tjevele mpes.

Tecya'liñ ca sin müjünsüs, mpatjam niswá.

(Mateo 22.23-33; Lucas 20.27-40)

¹⁸ Niyom p'a wa tjiqul Jesús nt'a. Saduceopan waytsja yupj. Yupj javelepj tecya'liñ ma ca sin müjünsücj, ma ca mpatjam niswá. ¹⁹ Saduceopan quelel jat' la velestsja wa Jesús po'ó, mpes tjowelepj jupj lal:

—Püna Moisés papel tepyaca tsjan gjuisí jütüta Dios. Ninana pjaní way jupj tepyacá: yom pe'e jats'om popa tulucj, más 'ücj yom jüpülücj mwayis ca tepe'e jats'om lal. Ca popa jana nsem tepe'e jats'om lal. Tepe'e ts'uyupj jin p'iyá ca nsem.

²⁰ "Nin mpes cupj lya 'yüyaj. Püna niyom siéteya tapatja, pjü yupj jis sejatjampan yupj. Mwalá way tjowaya, popa tulucj tepe'e jupj. ²¹ Tepe'e na, jupj tsüipe tjowaya tepe'e jats'om lal. Nin p'iyá popa tulucj tepe'e jupj. Jupj tepe'e na, jupj jatjay tjowaya wa jüpülücj jats'om lal. Nin p'iyá tepyala jupj lal. Popa tulucj tepe'e. ²² Nin p'iyá jis tepyala yupj jis pülücpän pjü. Pjü tjewyayirñ quepj niná lal. Pjü tecya'liñ. Popa tuluctsja lovin. Pjü tecya'liñ na, quepj niná tepe'e wa.

²³ "¿Pjacj jats'om nsem jupj, tecya'liñ sin müjünsücj na jis la püt'üs niswá? Pjü way niyom siéteya tjewyayirñ jupj lal, tapatja na p'in —nin tjowelepj Jesús lal.

²⁴ Jesús wola tjevele:

—Nun ma nusin 'yüsa Dios Popel. Ma wa solejé Dios pasal püné way, pjü 'ücj liji jupj. Nin mpes ma nusin 'yüsa niná. ²⁵ Tecya'liñ sin müjünsücj na jis la püt'üs, ma ca mwayirñ yupj. Angelpän Dios pü'ü nt'a patja jinwá ca nsem yupj. Angelpän ma wyayirñ.

²⁶ "T'üc' way tecya'liñ ca sin müjünsücj, mpatjam niswá. Napj selé nun mo'o tjowelé Moisés tepyacá. Tepyaca püna tepyalá, yo tsjicj pwetsja na, Dios ne'aj tjá'asa mpes. Tepyaca Dios jupj lal tjevelá. Dios tjevele: 'Napj ne Dios Abraham lal, Isaac lal wa, Jacob lal wa', nin tjevele Dios. ²⁷ Dios tecya'liñ jis Dios tulucj. Patja jis Dios jupj. T'üc' way ma solejé nun —Jesús nin tjevele saduceopan jilal.

Dios jos cupj quelel lijicj jupj.

(Mateo 22.34-40)

²⁸ Yom pjaní tjac', tjapjaca Jesús tjevéletsja saduceopan jilal. Yom niná Moisés popel sin 'yüsa lajay sin popa. Jus nlyétsja 'üsüs way jis wala tjevele Jesús. Mpes jupj tjevele Jesús lal:

—Dios pülücj way gjuis tjijyü'ta. ¿Cana más 'ücj jis la jay pjü Dios tjijyü'ta popé?

²⁹ Jesús wola tjevele:

—Napj ca mvelé cana más 'ücj Dios lal ca cupj la mijicj. Jupj tjevele: 'Nun israelpän, tjapja'acqué. Dios cupj gjuis Jepa Püné. Dios pjaní way jupj. ³⁰ Pajal ca quelel la mijin gjuis Jepa Dios. Pajal ca tsji' la mijin jupj mpes lovin. Lovin ca jele mpalas jupj pajal 'üsüs. Ca jupj jos jin la mijin.'

³¹ "P'a wa 'üsüs wa Dios lal ca cupj la mijicj. Jupj tjevele: 'Ca quelel lis mijin wa ne'aj patjá. Jipj quelel la 'ejay jinwá ca quelel lis mijin jupj.' Manas Dios

gjuis tjiyü'ta jupj po jos nin lijicj. Ninana lijicj más 'üsüs jupj lal pjü way lijicj lal —nin tjevele Jesús.

³² Mpes yom niná tjevele:

—'Üsüs tjevelen. T'üc' tjevelen Dios pjaní way jupj. Leñ p'a wa Dios.

³³ 'Üsüs way nin, cupj 'yayacj Dios mpes. 'Üsüs way animal 'yayacj Dios mpes, sacerdote sa 'üm. Mop'in más 'ücj Dios lal pajal quelel lijicj jupj. Más 'ücj lovin ca qjuiyola mpalas jupj pajal 'üsüs. Más 'ücj pajal tsji' la mijicj jupj mpes lovin. Más 'ücj ca jupj jos jin la mijicj. Más 'ücj nin p'iyá quelel la sijicj ne'aj patjá, cupj p'iyá quelel lijicj jinwá.

³⁴ Yom niná 'üsüs way tjevele jin jólatsja Jesús. Mpes Jesús tjevele jupj lal:

—Leñ way Dios si jütüta popa nsem jipj —nin tjevele Jesús.

Nin tjevele na, yupj jus nlaytsja Jesús lovin 'üsüs jis wala tjevele. Mpes lovin ma la tjü'üy Jesús lal niswá. Lajj jeyaptsja Jesús lovin 'üsüs tjevele mpes.

Jesucristo David Jépatjsja.

(Mateo 22.41-46; Lucas 20.41-44)

³⁵ Jesús sin tji'yüsa lis tjiñitsja custjay Dios wo nt'a. Yupj jis lal tjevele:

—Dios tjevele jupj ca jas majamas Jepa Püné jis capj la p'acj judiopian. Moisés popel sin 'yüsa lajay javelepj Jepa niná David popa jupj. ¿Tsjan mpes nin javelepj yupj? ³⁶ David p'iyá tjevele yom niná jupj Jépatjsja. Dios Cjües cus tjep'ya'sa la veles niná. David nin tjevele:

'Qjuis Jepa Dios tjevele Nejepa lal:

“Nt'i'isa napj li'inyampe.

Jipj ca müjü'tün napj lal. Napj ca la mpalan

jipj enemigopan jis lal.

Napj ca la mejay jipj enemigopan tsjyam

'alá jatja jinwá.

Nin ca la mejay jipj mpes, jipj napj lal jac' na.”

David tjevele niná Dios tjevelá. ³⁷ David tjevele niná yomen jupj Jepa wa jupj. Cupj selecj Jepa niná nin p'yatsja Dios ca jas majamas p'iyá. ¿Onin nacj ne David popa nacj jupj? —nin tjevele Jesús.

Pülücj way tjepjyacañtsja Jesús tjevelá. 'Ücj jisastsja tjevele mpes.

Jesús tjevele Moisés popel sin 'yüsa lajay malala yupj.

(Mateo 23.1-36; Lucas 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Jesús sin tji'yüsa lis tjiñitsja custjay. Tjevele: “Moisés popel sin 'yüsa lajay malala yupj. Po ma nin p'iyá la müji, yupj lajay jinwá. Yupj jisas la p'a yola noypan yupj, mpes sin quip campa sin quipe yupj. Pülücj lyawuñ nt'a po jisas la p'a 'üsüs javelepj yupj jilal, 'üsüspan jilal javelepj jinwá. ³⁹ Judiopian 'a si mulú nt'a, silla más 'ücj nt'a la 'osos jisas, cocoypan p'in jatja nt'a. Pülücj 'a si mulú na jis la las, más 'üsüs nt'a quelel jatja lovin, noypan jatja nt'a. Nin lajay Moisés popel sin 'yüsa lajay. ⁴⁰ Yupj pequerñ nequem jis wa, nequem jis vayum tecya'liñ. Newa jisas la p'a 'üsüs jin yola yupj. Mpes püs way javelepj Dios lal pülücj pjyacañ nt'a. Nin lajay Moisés popel sin 'yüsa lajay, mpes Dios ca mveles más malala la tjajay yupj la p'a jilal. Más ca jis capj ntülüs yupj pjü jilal”, nin tjevele Jesús.

Quepj t'emel cjuwá po 'üsüs tje'yaya.

(Lucas 21.1-4)

⁴¹ Caja nepénowa játjatsja Dios wo nt'a, t'emel mo'o la 'onsos Dios mpes. Jesús ne'aj p'in 'etjele, yus tjinyuca gente pülücj tjo'onsopj t'emel caja mo'ó.

Pülücj jatatj pülücj tjiquil wa, t'emel pülücj tja'ayapj yupj. ⁴² Tjinyuca wa quepj pjaní, t'emel c'a mát'eya p'in mo'o tje'yonsa jupj. Centavo pjaní jaylactsja p'in. Quepj niná voyum tepe'e jupj. Pjü cjuwatsja jupj. ⁴³ Jesús tjevele jupj discipulopan jilal jis la cuwis. Tjevele: "Quepj niná más pülücj mo'o tje'yonsa la p'a jilal. T'üc' niná. Voyum tepe'e jupj. Pjü cjuwá jupj. ⁴⁴ La p'a pülücj jatatj popé tja'ayapj yupj. Quepj niná pjü cjuwá jupj. Pjü tyá'atsja mo'o tje'yonsa. Cjuwá quinam. Ma polel jaylaj liji la las quinam. Mpes t'üc' way pülücj mo'o tje'yonsa jupj la p'a jilal."

13

Malala ca mpalas Dios wo.
(Mateo 24.1-2; Lucas 21.5-6)

¹ Jesús Dios wo mpe tjemeytsja na, jupj discipulo pjaní tjevele jupj lal:
—Tjinyuca. Tsjay 'üsüs way wosis witjacj qui'á. Noypan yupj. Tsjay 'üsüs way pwen wosis jas tjüjünsüpj mpes, noypan yupj.

² Jesús tjevele:

—Napj nyuc wosis witjacj nenem. Tjunuca wa nun. Pasal 'üsüs way yupj. Pjü way niná ca malala mpalas. P'a jyawca na judiopian jis enemigopan ca ncul. Yupj ca sin mojoyecj pjü way niná wosis. Pjü pwen ca palá la ncoyecj, wa la tjajay mpes. Pjü ca na'aj la ncoyecj, mpes pe pjaní ma ca p'a casá ma'ajam nsem. Niná t'üc' way —nin tjevele Jesús jupj discipulopan jis lal.

Jesús tjevele malala ca mpalas nosis nt'a jupj quelel jac' na.
(Mateo 24.3-35, 42, 44; Lucas 21.7-24; 17.22-24; 21.25-36)

³ Yacjaya Jesús tjemeyjoc' 'alá'á, tucuc' Olivosló nt'a. Jupj 'etjele ne'aj. Ne'aj p'intjsja Dios wo tořica nt'a. Jupj ne'aj tjá'asa na, jupj discipulopan nepénowa tjiquil jupj nt'a yusapj. Yupj sin popa pjaní Pedro waytsja, Jacobo p'a wa, Juan p'a wa, Andrés p'a wa. Jupj lal tjowelepj:

⁴—Jipj tjevelen cupj qjuilal malala ca mpalas Dios wo. ¿'Ona ca nin mpalas? ¿Tsjan ca mpalas mwalá way p'in, ca jus nlayecj leři way malala mpalas ca Dios wo?

⁵ Jesús jis wala tjevele:

—In tjajama. Pülücj ca ncul, ca la ntsawilicj gente jis lal. Ma toponé yupj javelepj. ⁶ Yupj pjaní pjaní ca mvelecj yupj p'iyá Cristo. Ca mvelecj Dios sin tjejyama yupj. Pülücj ca mponecj yupj javelepj. Po ma toponé nun.

⁷ "Nun ca jus nlayé wa militarpan pülücj la palan p'a nt'a. Ca jus nlayé wa quelel la palan p'a jyawca na 'ots'ipj. Po ma locj tjejá niná tepyala na. T'üc' way malala ca mpalas nosis nt'a. Custjay ma pjü tecyawaja niná malala tepyalá. ⁸ Ca pülücj la mpa'nacj. Nepénowa patja nt'a la mpa'nacj ca p'a nt'a patja jis lal. Ca jis mü'ü'nacj. Jepapan ca sin majamacj jis militarpan jis la palan la p'a jepapan militar jilal. 'Amá jus nquits'is pülücj jun ta'á. Nepénowa patja nt'a ca pjü cjuwá nsem jis la las 'ots'ipj. Pjü niná ca nin mpalas napj quelel cuwis na. Más malala ca mpalas nosis nt'a napj cuy secj na.

⁹ "In tjajama. La p'a ca nu ntji'liři nun. Ca nu manucj jepapan nt'a, nucopj la tül. Judiopan 'a si mulú nt'a ca nu nsüpücj. Nun ncapj cořicó, mpes ca nlüjüqué jepapan jis walap'a'á, yupj nepenowá ne'aj p'in se jütütj, yupj nepenowá japa noypan. Nun ca mvelé yupj jilal 'onin ne'ücj potjaqué napj mpes. ¹⁰ Ma tjacuwis na p'in, napj lal japon ca mvelecj la p'a jilal p'a nt'a. Ca mvelecj napj 'üsüs la tjejay gente mpes. Pjü nosis nt'a, pülücj se jütütj nt'a ca nin la mijicj.

11 "La p'a wa ca nu ntji'liñ, ca nu manucj jepapan nt'a. Nin lajay na, ma ca nujola mwalá way p'in tsjan ca mvelé nun yupj jilal. Dios Cjües ca nusin mü'üsüs la mijis tsjan más 'ücj mvelé. Nun ma ca mvelé nun nujola jin. Nun welé na, Dios Cjües jos jin ca mvelé. Mpes nun welé na, Dios Cjües p'iyá ca mveles yupj jis lal.

12 "Ne'aj patja nun jis enemigopan ca nsem noneyawá, nun ncapj coñco mpes. Nepénowa malala ca mvelecj jis pülüçpan sin po'ó, mpes jepapan ca jis mü'ü'nacj yupj jis pülüçpan. Nepénowa ca malala mvelecj wa sejatjampan sin po'ó. Ca jisas wa nsem jepapan jis mü'ü'nacj yupj. Nepénowa ca ts'i mi'inacj jis papay lal, sejamay lal wa. Ca malala mvelecj yupj sin po'ó jepapan jis lal. Mpes ca jis mü'ü'nacj jis papay, sejamay 'ots'ipj. Nin ca la mijicj ncapj jacoñ jis lal. 13 Pjü ma ca jisas nsem nun, nun ncapj coñco mpes. Po ma nin nujola t'as. Nun poné napj mpes lovin, nun ca 'ücj mpatjaqué Dios lal.

14 "Ca nucú gente pasal malala la mijicj Dios wo mo'ó. Pasal malala Dios lal yupj ca nlüjüñ ne'aj. Nin mpes Dios wo pajal te jinwá ca mpalas Dios lal, yupj malala la tjajay mpes. Nin mpes wa leñ ca nsem ne'aj. Nin tepyala na, más 'ücj Judea mo'o patja nts'equenerñ, joc' mo'o ca mal. (Niná mo'o welé na, nusin tjü'üsüs tsjan mpes napj nin velé niná.) 15 Judío pjaní jupj wo jay toñca ca nacj niná pyala na Dios wo nt'a. Más 'ücj jupj leñ way ts'üequené. Ma ca wo mo'ó mim la ta'es jupj juts'a'á. 16 Jupj sine lejerñ mo'o toñca ca nacj, niná pyala na Dios wo mo'ó. Más 'ücj jupj leñ way ts'üequené. Ma ca wo nt'a mim jas quip lo ta'es. 17 Niná pyala na, pajal malala ca nsem nequem way jatja jis lal, nequem tsjictjacj jatatj jis lal 'ots'ipj. Pajal malala ca mpalas Judea mo'ó.

18 "La moná Dios lal ma nin ca mpalas jive na. Más costa way ts'üequenequé jive na. 19 Pajal malala ca la mijicj judiopian jis lal. Más malala ca la mijicj püna la tjajay lal. Niná t'üc' la tjajay na, ma ca nin p'iyá la mijicj lovin. Judiopian pajal 'aplijila ca nsem. 20 Mpes nun jis Jepa Dios la tjiji ma ca ts'ac' pülüçj nsem niná. Püs way malala se palá, pjü nca'liñ. Dios ma jos pjü nca'liñ. Jupj lis t'ya nepénowa, yupj jupj lal ca mpatjam. Yupj mpes ma tje'yaya ts'ac' pülüçj ca malala mpalas.

21 "Nin tepyala na Judea mo'ó, nepénowa ca mvelecj Cristo tjac' quinam. Ca mvelecj: 'Tjunucú. Qui'á já'asa niná Jepa Püné Dios jas tjejyama gjuis capj la p'acj.' Nin ca mvelecj ca nacj. 'Tjunucú. No'ompe já'asa', ca mvelecj ca nacj. Nin javelepj na nun jis lal, po ma toponé yupj javelepj. 22 La tsuwilpan nepénowa ca ncul. Nepénowa ca mvelecj yupj p'iyá Cristo. Nepénowa mvelecj ca yupj p'iyá javelepj Dios mpes. La tsuwil p'in yupj. Yupj ca quelel yus ntsawilicj pjü way. Ca quelel yus ntsawilicj wa Dios lis t'ya jis lal. Nin mpes p'a casá ca la mijicj yupj, gente p'in ma polel lajay jinwá. Jisas la p'a mponec jupj t'üc' javelepj yupj, niná 'ücj lajay mpes. Dios lis t'ya ma ca mponec jupj javelepj. 23 Mpes pasal 'in tjajama. Ma nin tepyala na p'in, nin tjevelé niná ca nin mpalas.

24 "Malala ca mpalas nosis nt'a. Niná t'üc' tepyala na, lots'ac' püste ca mpalas. Mümyü püste ca mpalas wa. 25 Pjulacj ca palá jis ntüncüs tsjun mpe. La p'a wa noypan tsjun po'ó ca jus nquits'is.

26 "Niná tepyala na, gente ca nucucj napj cuwis mol mo'ó. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Cuwis na, püné nsem napj pajal, pjü 'ücj la cüjay. Napj nt'a pajal majawaques ca Dios mpes. 27 Napj ca sin majam napj angelpañ napj lal japon nt'a, pjü jis lal la cuwis. Napj lis t'ya yupj, ca napj lal mpatjam. Mpes angelpañ jun ta'á ca mal nosis nt'a, tsjun po'ó 'ots'ipj. Pjü

nosis mpe jis lal ncul yupj. Pajal campa patja jis lal ncul wa yupj —nin tjevele Jesús.

²⁸—Nusin tjü'üsüs parábola niná mpes. Nujola t'as ts'oway po'ó. Lo quelel cyojo na, pjwel 'u'u way jupj. Jis lo tecojo na, nun solejé leñ way quelel jive. ²⁹Nin p'iyá, nun ca núcú malala ca mpalas nosis casá, napj tjevelé jinwá. Nun niná tjunucú na, nun ca jus nlayé leñ way ncuwis napj. ³⁰Pjü niná napj tjevelé, pjü ca mpalas. Judiopan newa mpatjam pjü tepyala na. ³¹Tsjun po'ó ca ncawajas, nosis ca ncawajas wa. Napj velé jin ma ncawajas ca la p'in. Pjü tjevelé pjü ca mpalas.

³²”Napj ma ca mvelé 'ona ca nin mpalas niná napj velé. Pjü ma salejepj tsjan jawas ca nsem. Ma wa salejepj angelpa tsjun po'ó. Ma wa selé napj. Napj ne Dios Jatjam. Mpayay p'in selé. ³³Nujola t'as ca nin mpalas napj tjevelé jin. 'In tjajamá. Ma solejé tsjan jawas nin ca mpalas.

³⁴”Napj nin p'iyá lejay yom campa jama jinwá. Mwalá way jupj vele jomozopan jilal tsjan la mijicj yupj, jupj leñ na. Vele wa jun vilicj toñca lal 'üsüs way 'in majamas wosis. T'üc' tjevele na, jama jupj. ³⁵⁻³⁶Más 'ücj yom jomozopan lovin 'üsüs lajay jupj tjevele jin. Yupj ma salejepj 'ona ncuwim. T'yaja na ncuwim ca nacj. Püste na ncuwim ca nacj. Castlyaj li piyú na ncuwim ca nacj. Quelel jyawca na ncuwim ca nacj. Leñ way ncuwim ca nacj. Mpes más 'ücj lovin la nucucj. Napj yom niná jinwá. Nun napj nomozopan jinwá. Ma solejé 'ona ncuwis. Mpes lovin 'in tjajamá. Más 'ücj lovin ca la ma núcú. ³⁷Niná nin velé nun mpes, nin velé wa pjü mpes. 'In tjajama. Más 'ücj lovin ca la ma núcú.

14

*Nepénowa yuwá p'in tjoweletsja 'onin la qjuijim cü'ü'nam Jesús.
(Mateo 26.1-5; Lucas 22.1-2; Juan 11.45-53)*

¹Ts'ac' mat'e na judiopan fiesta ca la mijicjsja. Fiesta niná “Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey” ló jupj. Pan levadura cjuwá jalá fiesta mpes. Sacerdote noypan 'a jis tjimyula Moisés popel sin 'yüsa lajay jis lal. Yuwá tjowelepj 'onin ne 'ücj ntji'liñ Jesús, la p'a wa ma jus cülayecj. Quelel tji'liñtsja jupj, la 'ünan. ²Tjowelepj: “Ma ntjiliquem ca jupj judiopan fiesta lajay na. Cupj niná la qjuijicj, yupj ts'i mi'inacj ca pajal. 'A jis mulus ca, la mpa'nacj ca cupj qjuilal,” nin tjowelepj yupj.

*Quepj 'üsüs la tjiji Jesús mpes.
(Mateo 26.6-13; Juan 12.1-8)*

³Jesús Betania nt'a tjemey wa. Ne'aj Simón wo wama tjá'asa la las. (Simón malala jostjsja püná. Pjoloc' mójotsja jupj.) Ne'aj tjá'asa na, quepj tjac' Jesús nt'a 'üsüs lo jay jupj mpes. Botella pajal 'üsüs justa teque'e jupj. Niná botella pe mpestsja, pe alabastro ló. Nardo botella mo'o tóñcatsja. Perfúmetsja jupj, pülücj jaylacj. Botella jay tji'yula, perfume Jesús jay pjucj po'o t'yu jupj.

⁴Nepénowa tjunuc quepj la tjijá. Tjunuc na, ts'a tji'in. Yuwá tjowelepj:
—Malala la tjiji. Pjü way t'yu. Tjapjaja perfume. ⁵Yom año pjaní tsji' liji jaylactsja. Más 'ücj vender la qjuijis, t'emel 'ücj así cü'ayas t'emel cjuwá mpes. Pajal cus tjowelet quepan nin la tjiji mpes.

⁶Jesús ma nin p'iyá jólatsja yupj jinwá. Jupj tjevele:
—Po ma cus tjowe'lé jupj. ¿Tsjan mpes nin welé jupj lal? Pasal 'üsüs la tjiji jupj napj mpes. ⁷Cjuwá jis lal ca mpatjaqué nun lovin. Nujisas na, nun polel jis capj p'o'sá. Napj ma ca mpü'üs nun jilal lovin. ⁸Niná polel lñjtsja napj

mpes, mpes nin la tjiji jupj. P'a jawas ca ma pats'. Nin mpes perfume t'yu jupj nay pjucj po'ó. 'Ücj la ntjiji yupj ca ntoquec napj mpes. ⁹ Napj lal japon ca mal nosis jas tüpwes. Ne'aj ca mvelecj la p'a jis walap'a'a napj 'üsüs la tjejay gente mpes. Jun ta'á yupj jil nt'a, ca mvelecj wa quepj niná 'üsüs la tjiji napj mpes. Ma ca yo' mpa'is. T'üc' way —nin tjevele Jesús.

Judas tjevele 'ücj jis lal ca mim Jesús enemigopan la tjilil jupj.

(Mateo 26.14-16; Lucas 22.3-6)

¹⁰ Locopyaya Judas Iscariote tjemey sacerdote noypan nt'a. Jesús discipulopan dóceya sin pópatsja jupj. Tjevele 'ücj ca jis lal mim la tjilil Jesús. ¹¹ Yupj 'ücj jisas tepyala. Tjowelepj t'emel ca ma'ayacj jupj nin liji na. Mpes Judas la nuetsja 'ona 'ücj jis lal la winin la tjilil Jesús.

Qjuis Jepa Jesús tjelyaya jupj discipulopan jilal, püts'í secj p'in.

(Mateo 26.17-29; Lucas 22.7-23; Juan 13.21-30; 1 Corintios 11.23-26)

¹² Ts'ac' mwalá way tjejawca fiesta mpes. Niná fiesta lajay na, pan levadura cjuwá jalá. Fiesta niná “Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey” nin ló. Nin jawas oveja tsicj ja'ünan jis la las fiesta mpes. Jesús discipulopan la tjü'üy jupj lal:

—¿Ca'aj jyas cupj ca nlaca 'ücj la mijicj ca nlajan fiesta mpes?

¹³ Discipulopan mát'eya sin tjeiyama 'ücj la mijicj. Yupj jilal tjevele:

—Jerusalén nt'a nlawú. Ne'as tjalawú na, nun la müjüsüqé yomen jarro t'ya, 'üsü mo'o toñca. Cjüil lowa. ¹⁴ Jupj jama nt'a wama mim. Ne'aj wo lal tjowelé: 'Yom gjuisin 'yüsa liji gjuisin tjeiyama jipj nt'a. Jupj tjevele cupj ca lya mü'üyacj ca'aj já'asa jupj ca nlajas nt'a. Jupj quelel lyaja ne'aj jupj discipulopan jilal fiesta mpes, fiesta “Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey” ló.

¹⁵ Mpes ne'aj wo 'esepj nun jis lal ca mim cuarto püné nt'a, wo casá toñca. Jupj nasa 'ücj la tjiji cuartas quínam. Pjü gjuisas ne'aj jatja cupj mpes. Ne'aj ca 'ücj la müj' cupj nlajacj mpes —Jesús nin tjevele.

¹⁶ Mpes discipulopan mát'eya nenem tjil. Pjü Jesús tjevele jin tepyala. Mpes 'ücj la tjajay jis la las fiesta mpes.

¹⁷ Püste tepyala na, Jesús tjemey cuarto niná nt'a jupj discipulopan dóceya jilal. ¹⁸ Ne'aj jätjatsja, jalatsja. Jesús tjevele:

—Nun popa pjaní malala nyuca la mijis napj lal. Quina lyaja napj lal. Jupj ca jis lal ncuwim napj enemigopan, ca yupj ma tjililiñ. T'üc' way nin ca ma palas —tjevele.

¹⁹ Mpes yupj 'aplijila jis tepyala. Pjaní pjaní la tjü'üy:

—¿Ncu napj ca nin la cüjay?

²⁰ Jesús tjevele:

—Jupj napj discipulopan dóceya popa pjaní. Jupj pan mo'o ts'yuca wa, lyaja wa napj mplato mpe, la p'a wa jinwá. Jupj ca jis lal ncuwim ma tjililiñ.

²¹ Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjeiyamá. Pajal püna profetapan tapac ca nin ma palas napj. Yupj tapac jin p'iyá ca nsem. Ma pats' ca napj, yupj tapac jinwá. Mop'in pajal malala nin, jupj ca jis lal ncuwim napj enemigopan, ca ma tjililiñ. Pasal malala ca mpalas jupj, jupj malala la niji mpes. Pajal malala ca mpalas jupj, mpes más 'ücj ca nactsja jupj lovin ma pü'ütsja —nin tjevele Jesús.

²² Yupj jalatsja na, Jesús nt'ya pan pjaní. Tjevele Dios lal tjüwü'i pan tje'yaya mpes. Nin la tjiji na vitvitj la tücüeme, jis tje'yaya jupj discipulopan. Jis tje'yaya na, tjevele:

—No'oté, nlajá. Niná pansas napj mp'üy jinwá.

²³ Tjalá na, jupj nt'ya wa pocillo, uva 'üsü mo'o tóncatsja. Tjevele Dios lal tjüwü'i uva 'üsü tje'yaya mpes. Pocillo jis tje'yaya jupj discipulopan. Pjü vitvitj tjimyü'üñ. ²⁴ Jis tje'yaya na, tjevele:

—Niná uva 'üsü napj na'as jinwá. Ma pats' ca napj nun mpes, la p'a pülücj mpes wa. Napj ca 'as ma palas. Mpayay tjevele t'üc' ca perdonar lis mijis napj ntipü'i na. ²⁵ Napj lovin ma ca mü'üs uva 'üsü niswá quinam. P'a jawasa mpatjaquecj Dios jyü'ta nt'a. Nin jawas tjejyawca na, niswa ca mü'üs napj. T'üc' way velé —tjevele jupj.

Jesús tjevele Pedro ca ntsüpünüs jupj se coñca Jesús.

(Mateo 26.30-35; Lucas 22.31-34; Juan 13.36-38)

²⁶ Yacjaya tjenejets'erñ Dios po'ó. Lovin nin lajaytsja fiesta mpes. Tjenejets'erñ na, tjil. Joc' Olivos ló nt'a tjil. ²⁷ Jesús tjevele yupj jilal:

—Nun pjü way ca nts'equenequé malala ne palá na. Nasapj mo'os. Püna profeta tepyaca ca nin mpalas. Tepyaca: 'Napj ca mü'ünan oveja jyama, mpes jupj oveja witjacj sin tjan ca mal.' ²⁸ Nawa napj ca 'üsü la mejay nun mpes. Napj ca niswa nin müjüñsü la püt'üs. Niswa pü'üs na, ca mis Galilea nt'a. Napj mwalá way ca mis nun jis lal, cupj ca la müjüsüquecj ne'aj —nin tjevele Jesús yupj jis lal.

²⁹ Pedro tjevele:

—Pjü ca nts'equeneñ ca nacj. Napj lovin ma ca nin la mejay.

³⁰ Jesús tjevele:

—Yacjaya püste p'iyá jipj p'iyá ca mvelen ma nus nyuc. Castlyaj cocoy la pjaní p'in la tipiya na, jipj la con ca mvelen ma nus nyuc.

³¹ Pedro tjevele t'üc' way ma ca nin la mijis.

—Napj 'ücj wa ni pü'í jipj lal. Lovin ma ca mvelé ma jis nyuc —nin tjevele Pedro.

Nin p'iyá tjowelepj wa pjü discipulopan.

Jesús tjevele Dios lal Getsemaní nt'a.

(Mateo 26.36-46; Lucas 22.39-46)

³² Locopyaya yupj pje'á tjil. Sine lejeñ nt'a tjil, Getsemaní ló ne'aj. Jesús tjevele jupj discipulopan jilal: “Mis mvelé Mpayay Dios lal. Nínawa majatjaqué velé la jupj lal.” ³³ Jupj discipulopan cont'eya jis lal tjemey ne'aj p'in. Pedro pjaní wa, Jacobo p'a wa, Juan p'a wa. Jesús pasal jólatsja, pasal 'aplijila tepyala. ³⁴ Tjevele: “Nasa ni pü'í jin najas, pasal 'aplijila mpes. Quive la ntjunucú. Po ma müjüñaqué, ma nyucun nsem nasapj.”

³⁵ Jusapj tsjicj way p'in tjemey. Palá tipi'tje, tjevele Dios lal jupj jostsja ma ca malala la mijicj jupj. La tji'yüya ncu 'ücj ma ca nin mpalas. Tjevele: ³⁶ “Mpayay, pjü polel lejaj jipj. Najas jipj la mijin ne yupj ma malala la ma jicj. Nawa najas ca jipj jyas jinwá nsem. Ma napj najas jinwá t'as”, nin tjevele Jesús jupj Popay lal.

³⁷ T'üc' tjevele na, Jesús tjac' jupj discipulopan nt'a. Yus tjinyuca tjijinañ yupj. Tjevele Pedro lal: “Simón, ¿ncu tjejyan? ¿Ncu ma polel nyucuntsja hora pjaní p'in? ³⁸ Ma müjüñaqué. La moná Dios lal ma ca malala la müjü, nun quelel malala lojí na. Napj selé nun quelel lojí napj najas jinwá. Mop'in pajal cesta nun jis lal, nun niyom p'in”, tjevele jupj.

³⁹ Niswa Jesús jusapj tjemey. Nin p'iyá nin tjevele Dios lal. ⁴⁰ Jupj niswa tjac' jupj discipulopan cont'e tapatja nt'a. Niswa yus tjinyuca tjijinañ yupj.

Pajal ja sívetsja. Jis tsyülümü na jis tjemayca, mpes ma salejeptsja tsjan más 'ücj la veles jupj lal.

⁴¹ Jesús tjemey niswá la veles Dios lal. Niswa tjac' na jupj discipulopan nt'a, jis la tji'yüya: "¿Ncu potjaqué jünaqué custjay? Nasa t'üc' tjiünaqué. Po quina ca mpalas napj tjevelé jinwá. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá. Namamica pjaní jis lal ncuwim napj ne'enemigopan, ca ma tjililiñ. Malala lajay ca malala la ma jicj, yupj jisas jinwá. ⁴² ¡Nusin tjiünsú! Mas quinam la müjüsüquec jupj. Nasa jac' quinam yom malala la niñi. Jis lal jac' napj ne'enemigopan", nin tjevele Jesús.

Yupj ntji'liñ Jesús.

(Mateo 26.47-56; Lucas 22.47-53; Juan 18.2-11)

⁴³ Jilal véletsja na, Judas ne'aj tjac'. Jupj Jesús apostolpan dóceya popa watsja. Püs way se cóncatsja Jesús. Pülücj tjiquil jupj lal quinam. Polomay jatatsja, yo pjwel jatatj watsja mo'o la süp Jesús. Sacerdote noypan sin tjamam jis la tjilil Jesús. Moisés popel sin 'yüsa lajay sin tjamam wa. Co'müyan sin tjamam wa. ⁴⁴ Judas jis lal tjac' la tjilil Jesús. Jupj nasa tjevéletsja ca sin 'yüsa la mijis cana Jesús. Tjevele: "Pjaní lal ca la nlapan napj. Niná Jesús. Ntjiüliqué jupj. Tjamanú jupj. 'Üsüs tjamama ne ma mim." ⁴⁵ Mpes ne'aj tjemey Judas, Jesús nt'a p'in. Ne'as tjemey, 'üsüs tjevele jupj lal, quelel la tjiji jinwá. Tjevele: —Nejepa.

⁴⁶ Niyom la p'a ntji'liñ Jesús, jis la man jupj jepapan nt'a.

⁴⁷ Jesús discípulo pjaní ne'aj p'in tóncatsja. Jupj polomay syults'a. Jay tjejoy'o yom pjaní. Jupj pjots' taná tjejoy'o jupj. Yom niná mozo waytsja sacerdote más püné mpes. ⁴⁸ Jesús tjevele pülücj tjiquil jis lal:

—¿Tsjan mpes polomay t'o, yo pjwel t'o wa la tjilil napj? Niná lojí pwequepj la tjilil. ⁴⁹ Pjü jyawca tjo'os napj nun jilal Dios wo nt'a. Ne'aj sin tji'yüsa la tjejay. Nun lovin ma ntjutjililiqué ne'aj. Niná tepyala ca t'üc' mpalas Dios Popel vele jin.

⁵⁰ Nin tjevele na, Jesús discipulopan pjü way ts'equeneri. Jesús ne'aj toñca tjil.

⁵¹ Tjamacjas Jesús cjiil tjemeytsja. Jupj sa capyatsja jas quip pjyapja mpes la p'in. Yupj ntji'liñ wa jupj. ⁵² Jupj jas quip ntji'liñtsja p'in. Mpes ts'üequené jupj, jas pjütpjüt' way tjemey.

Yupj tjaman Jesús judío noypan nt'a.

(Mateo 26.57-68; Lucas 22.54-55, 63-71; Juan 18.12-14, 19-24)

⁵³ Yupj tjaman Jesús sacerdote más püné nt'a. Sacerdote noypan pjü way 'a jis tjiyula ne'aj. Co'müyan ne'aj tjatja wa, Moisés popel sin 'yüsa lajay ne'aj tjatja wa. ⁵⁴ Pedro Jesús cjiil tjemey campapé. Ne'as tjemey wa jupj sacerdote más püné wo nt'a. Tjüwücj mo'o wama tjemey jupj. 'Etjele militarpan nepénowa jilal. 'Awa süisetsja.

⁵⁵ Ne'aj jatja watsja sacerdote noypan. Ne'aj jatja watsja judiopan jis jepapan. Yupj 'a mulú jajütütsja judiopan. Yupj pjü la tji'üy tjunuc pjacj malala mveles Jesús po'ó. Po quelel javeleptsja 'ücj cus la tül jupj. Quelel ja'ünantsja jupj. Newa pjü tjunuc Jesús malala la tjiji tulucj. ⁵⁶ Pülücj tjiquil la tsuwil Jesús po'ó. Tjowelepj Jesús malala la tjiji. Newa nin ma nin p'iyá tjowelepj. Mpes jepapan ma polel cus tül Jesús yupj tjowelepj mpes. Pjaní p'in t'ya tjevele mpes, ma polel cus tül jupj. ⁵⁷ Locopyaya la p'a tjiquil yupj jis walap'a'a la tsuwil Jesús po'ó. Tjowelepj:

58 —Cupj tjepjya'aquecj Jesús malala tjevele. Tjevele: 'Gente p'in jas tjujünsüpj Dios wo. Napj ca jas mojoy. Ts'ac' cont'e na, napj t'üc' ca jas müjünsü niswa. Gente tulucj ca jas müjünsücj' —nin tjowelepj.

59 Newa nin ma nin p'iyá tjowelepj ninana tjowelepj.

60 Niná tjowelepj na, sacerdote más püné tüwütüwü toñca. La tji'yüya Jesús lal:

—¿Ncu ma ca gjuis lal mvelen ncu t'üc' way nin tjevelen? Yupj javelepj malala tjevelen jipj.

61 Jesús ma wola tjevele. Lyájasa toñcatsja. Sacerdote más püné la tji'yüya niswa:

—¿Ncu jipj niná Yomen Dios tjevele ca jas majamas gjuis capj la p'acj? ¿Ncu Dios Jatjam jipj? Dios pasal 'üsüs way jupj.

62 Jesús wola tjevele:

—Nin napj. Nun ca nucu napj t'üc' way velé. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá. P'a jyawca na ca nus nucu napj ca mo'os Dios li'inyampe. Ne'aj ca mo'os, ncupj 'a mulú ca müjü'tücj. Dios pajal jas tjiyocj pjü jilal. Nun ca nucu napj ncuwis nosis nt'a mol mpes —nin tjevele Jesús.

63 Jupj nin tjevele na, sacerdote más püné la tücüeme jupj jas quip. Judiopan nin lajay p'a wa malala vele na Dios po'ó. Tjevele:

—¡Ma gjuisas la p'a mvelecj Jesús malala nyuca la tjiji! ¡Nasa t'üc'! 64 Nun tjpajja'aque pajal malala tjevele Jesús. ¿Ncu pajal malala la tjiji Jesús?

Pjü way tjowelepj malala la tjiji. Tjowelepj más 'ücj mü'ü'nacj jupj.

65 Nin tjowelepj na, nepénowa cus tuputs' Jesús wola po'ó. Pülül mpes tsupaj Jesús jun. Yupj jis mas sa lototsja, jüp'üy po'o tül jupj. Tjowelepj:

—Qjuis wala mvelen, ¿pjacj wyala po'ó tyüla? ¡Dios ca jin mü'üsüs la mijis!

Malala tjowelepj, mpes la tjüpjüts'un jupj lal. Sacerdote militarpan Jesús lal tjil, mo'o la süp.

Pedro tjevele ma cus teczyóncatsja Jesús.

(Mateo 26.69-75; Lucas 22.56-62; Juan 18.15-18, 25-29)

66 Pedro já'asatsja custjay wosis t'asiyú tjüwücj mo'ó. Ne'aj tjá'asa na, tsjücjüim ne'aj tjac' wa. Sacerdote más püné jomózotsja jupj. 67 Pedro 'awa süsetsja custjay. Tsjücjüim niná jus tjinyuca jupj, püs way jus tjinyúcatsja. Tjevele:

—Jipj cus teczyóntsja wa Jesús, Jesús Nazaret mpe 'esejpj.

68 Pedro tsyüpünü.

—Nin tulucj —tjevele—. Ma nin 'yüsa tsjan mpes nin velen jipj.

Tjemey tjüwücj jun vilicj nt'a. Castlyaj cocoy la tipiya quinam. 69 Ne'aj toñca na, tsjücjüim jus tjinyuca ne'aj. Tjevele yupj jilal ne'aj:

—Niná Jesús discipulopan popa.

70 Pedro niswa tsyüpünü.

Yacjaya ne'aj p'in lejeñ tjowelepj:

—T'üc' way jipj jupj discipulopan popa. Galilea mpe 'esejpj wa jipj.

71 Pedro tjevele:

—Dios 'ücj ca ncapj ntülüs napj li tsuwil. Yom niná ma si nuc. T'üc' way velé napj.

72 Nin tjevele na castlyaj cocoy la tipiya niswa, lama quinam. Mpes Pedro jola tepyala Jesús tjevelá: "Jipj p'iyá ca mvelen ma nus nyuc. Castlyaj cocoy la pjaní p'in la tipiya na, la con ca mvelen ma nus nyuc." Mpes Pedro pasal la tipiya, pajal 'aplijlatsja jupj.

15

Tjaman Jesús Pilato nt'a.

(Mateo 27.1-2, 11-31; Lucas 23.1-5, 13-25; Juan 18.28-19.16)

¹ Yaya pajal püstapj pjü way judiopian jis jepapan 'a jis tjimyula, yupj nepenowá sacerdote noypan, nepénowa co'müypan, nepénowa Moisés popel sin 'yüsa lajay, nepénowa p'a wa jepapan judiopian sin popé. Tjüjütütj tsjan ca la mijicj Jesús lal. Jupj mos tsupapj. Tjaman jupj Pilato nt'a. Pilato jepa püné auxiliari waytsja jupj. Románotsja jupj, judio tulucj. ² Pilato la tji'yüya Jesús lal:

—¿Ncu judiopian jis jepa püné jipj?

Jesús wola tjevele:

—Nin napj.

³ Sacerdote noypan tjat' tjowelepj Jesús po'ó jepa romano wolap'a'a. Tjowelepj la pülücj malala la tjiji jupj. ⁴ Mpes Pilato la tji'yüya Jesús lal:

—¿Ncu ma quelel gjuis wala velen ncu t'üc' malala la tjejay, yupj javelepj jinwá? Javelepj jipj la pülücj malala la tjejay.

⁵ Jesús newa ma lal tjevele jupj. Pilato pasal nin jólatsja tsjan mpes Jesús ma tjevele.

⁶ Pilato janmacj jas tjejjama yom pjaní cawilta mpe fiesta niná tepyala na. Judiopian janmacj la t'apj pjacj pje'á nyacas cawilta mpe. ⁷ Cawilta mo'ó já'asatsja yom malala la tjijá, Barrabás lotsja jupj. Jupj jepa püné lal la tapalan sin popa watsja. La tapalan na, jis tjü'ünan la p'a. Nin mpes játjatsja quínam cawilta mo'ó. ⁸ Judiopian Pilato wo nt'a 'a jis tjimyula, tjil quínam Pilato nt'a, tjowelepj:

—Janmacj se jam yom pjaní cawilta mpe fiesta tepyala na. Qjuisas nin lejay quínam.

⁹ Pilato jis la tji'yüya:

—¿Ncu jisas se jam judiopian jis jepa?

¹⁰ Pilato seletsja sacerdote noypan tjejjamañtsja Jesús lal. Seletsja nin mpes tucuman jupj. Jisastsja Pilato ca cus ntülüs. ¹¹ Sacerdote noypan nasa tjowelepj 'a jis tjimyula jis lal. Tjowelepj pajal malala Jesús. Más 'ücj la mon ca jas majamas Barrabás, tjowelepj. Mpes nin la tjomon.

¹² Pilato tjevele:

—¿Tsjan jyas napj lejay yom niná lal? Nun welé jupj p'iyá judiopian jis jepa püné.

¹³ Yümücj tjowelepj:

—¡Cruz po'o tjevyala, mpa'is jupj!

¹⁴ Pilato jis la tji'yüya:

—¿Tsjan mpes? Ma malala la tjiji.

Más yümücj tjowelepj:

—¡Cruz po'o tjevyala, mpa'is jupj!

¹⁵ Pilato jostsja yupj ma ca ts'i mi'inacj. Mpes jas tjejjama Barrabás cawilta mpe. Tjijyü'ta jupj militarpan jilal mo'ó nsüpücj Jesús. Tjijyü'ta cruz po'o mvalacj, la 'ünan.

Yupj cruz po'o tjovalapj Jesús, tepe'e jupj.

(Mateo 27.32-56; Lucas 23.26-49; Juan 19.17-30)

¹⁶ Niná tjijyü'ta na, militarpan tjaman Jesús Pilato wo nt'a. Wama tjil. Pilato wo Pretorio lotsja. Pünetsja pajal. Tjowelepj jis la cuwis wa la p'a wa militarpan Pilato wo nt'a tsji' la tjajaytsja. ¹⁷ Jas tjüwü'ün Jesús militar jas

quip je mpes. Nin la tjajay la pjüts'ün jupj mpes. Pülül je jepa jas quip jin jústatsja. Yo pjwel jam jus tjulujupj jay pjucj po'o la 'onsos. Jesús jay tjo'onsopj, corona jay tjá'asatsja jinwá. ¹⁸ Tjowelepj:

—¡Qjuisas 'ücj jyas mpü'üm! ¡Jipj jepa püné judiopian jilal!

Pajal la tjüpjüts'ün jupj mpes.

¹⁹ La pülücj Jesús jay süptsja tjacaj mpes. La pülücj cus tuputs' Jesús wola po'ó. Yupj jis tic' mpes tjijyünsünüñ. Nin lajay jepapan jilal, mop'in ma topon jépatsja jupj. ²⁰ T'üc' la tjüpjüts'ün na, jas tjü'ipj pülül je. Jas tücüipap jupj jas quip mpes. Pje'á tjaman jupj la valas jupj cruz po'ó.

²¹ Jümücj nt'a jiltsja na, yom pjaní ntji'liñ yupj. Jupj nasa way jactsja Jerusalén nt'a jupj tüpü'ü mpe. Jis wa pjaní pjaní lejeri mpe tjac' jupj. Simón lotsja jupj. Cirene mpe 'eseptsja. Jupj ne Alejandro popay, Rufo popay wa jupj. Militarpan tjüjtütj Simón ntjamas cruzus.

²² Nin la tjajay na, tjaman Jesús Gólgota nt'a. “Gólgota” mpes 'ücj la veles “Jay Pjucj Cjüele” cupj gjuis tin. ²³ Uva 'üsü tja'ayapi Jesús lo müs. Uva 'üsü mirra la süpjütsja, pajal nepé vyaja lo ts'uc. Jesús jus nleya leméliyu la süpjütsja, ne ma tjümü'ü. ²⁴ Cruz po'ó tjovalapj jupj. Militarpan jisastsja Jesús jas quip. Mpes tjepjelañ tjunuc pjacj nta'es jupj jas quip.

²⁵ Las nueve na, püstapi, cruz po'ó tjovalapj jupj. ²⁶ Nasa tapac tsjan mpes cus tül Jesús. Tapac:

NINÁ JEPa JUDIOPAN JILAL.

²⁷ Yupj tjovalapj wa pequepan mát'eya p'a wa cruzus po'ó. Pjaní way tjovalapj Jesús li'inyampe. La p'a wa tjovalapj Jesús nancupwepe. ²⁸ Dios Popel tjevele niná ca nin mpalas. Tjevele: “Yupj yólatsja jupj malálatsja, malala lajay jinwá”. Nin tepyala quinam. ²⁹ Judiopan nepénowa cruz toñca jin tijl. Malala tjowelepj Jesús po'ó. Yupj sey pjucj la süpjüntsja jupj mpes. Ma topon 'üsüstsja jupj. Jupj lal tjowelepj:

—Jipj tjevelen ca jas mojoyen Dios wo. Ts'ac' cont'e na ca jas müjünsün niswá, nin tjevelen. ³⁰ Mpes, ipalá was cruz mpe! ¡Cyapj tjep'ya'sa jipj p'iyá!

³¹ Sacerdote noypan yuwá tjowelepj. La tjüpjüts'ün wa Jesús po'ó. Nin p'iyá la tjajay wa Moisés popel sin 'yüsa lajay. Tjowelepj:

—Jis capj tjep'ya'sa la p'a wa. Ma polel cus la p'acj jupj p'iyá. ³² Jupj vele jupj p'iyá niná Jepa Püné Dios tjevele ca jas majamas gjuis capj la p'acj. Jupj vele Jepa jupj israelpan jilal. Qjuisas palá ncuwim cruz mpe, ca nucucj ncupj. Jupj nin la gjuijis, cupj cüponec jatsja jupj mpes —nin tjowelepj.

Pequepan cruz po'ó lejeritsja pasal malala tjowelepj wa Jesús lal.

³³ Lots'ac' culupwen nt'a tjá'asa na, püste tepyala pjü nosis nt'a. Hora cont'e mpes püstetsja. ³⁴ Las tres na Jesús yümücj tjevele:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? (Cupj gjuis tin mpes velecj: “Napj Ndios, napj Ndios, ¿tsjan mpes 'os tjay jipj?”)

³⁵ La p'a wa ne'aj p'in tjelejeritsja. Tjepjyacañ na jupj tjevelá, ma sin tji'yüsa jupj tjevelá. Nepénowa yupj sin popa tjowelepj:

—Tjapja'aque. Jupj jos Elías ncuwim cus la p'acj jupj.

³⁶ Yom pjaní ts'üequené, esponja teque'e. Mo'o ts'yuca uva 'üsü 'ona mpes. Esponja yo jay tsyu'pa, viyá tecyacaná Jesús lo müs. Tjevele:

—Ücj quinam. Ma ca p'a la müjí. Ca nucucj ncu Elías jac' palá nt'anques jupj cruz mpe.

³⁷ Jesús yümücj tjevele, tepe'e jupj. ³⁸ Pülül p'omp'om jálatsja Dios wo mo'ó, pülül niná wo t'em pjaní jinwatsja. Jesús tepe'e na, nayapé palavin la

tücüeme. Jas tüpwes la tücüeme jupj. ³⁹ Jepa militar tóncatsja Jesús wolap'a'a. Jupj tjapjaca wa Jesús yümücj tjevele na. Tjinyuca 'oyñ nyuca tepe'e jupj. Mpes tjevele:

—T'üc' way yom niná Dios Jatjam waytsja.

⁴⁰ Nequem nepénowa campa way 'in lejeritsja, tjunuc tepyalá. Pjaní wa María lotsja, Magdalá mpe 'eseptsja. P'a wa María ló watsja. Jupj Jacobo jamaytsja, José jamay watsja. Jacobo niná “Jacobó piyapja” tjowelepj yupj. Quepj p'a wa ne'aj Salomé lotsja. ⁴¹ Nequem nenem cus tocoritsja Jesús Galilea po'o tjuwine na. Yupj tjojon jupj mpes, 'ücj la tjajay wa jupj tüpü'ü nt'a. Nequem la p'a wa pülücj lejeritsja wa ne'aj. Nasa tjiquil wa Jesús lal Jerusalén nt'a.

Pe jul mo'ó, neven nt'a, tüpüntüpj Jesús.

(Mateo 27.57-61; Lucas 23.50-56; Juan 19.38-42)

⁴² Nin jawas pjü 'ücj la tjajay ya mpes, ya ma ca tsji' la mijicj. Sábado nsem yayá. T'awaná tepyala quinam, ⁴³ mpes José tjac' quinam. Arimatea mpe 'eseptsja jupj. Jupj judiopan jis jepapan popa watsja. Püné waytsja yupj jis lal. Jostsja wa Dios leñ way müjü'tüs ca nosis nt'a. Ma lecj tjejatsja Pilato lal. Mpes tjemey Pilato nt'a, la tjemyona Jesús jüp'üy la toc. ⁴⁴ Pilato ma seletsja pasal leñ way tepe'e Jesús. Mpes tjijyü'ta la cuwis jepa militar. La tji'yüya ncu nasa tepe'e jupj. ⁴⁵ Jepa militar tjevele nasa tepe'e. Mpes Pilato tjevele José 'ücj la ta'es Jesús jüp'üy.

⁴⁶ Mpes José pülül pje jaylaj la tjiji. Palá t'e'enca Jesús jüp'üy, jas tjivyü'ünü. Tipyünta Jesús jüp'üy pe jul mo'ó, neven nt'a, tepe'e 'ücj la püntüs nt'a. Püna p'in tjijyü'ta la toc jomwen jul, tepe'e tulucj p'in. Nin lajaysja judiopan. Jesús jüp'üy ne'aj tipyünta na, pe pones jas tentené, jun t'yo'na jomwen jul. ⁴⁷ Nequem mát'eya tjunuc ca'aj tipyünta Jesús jüp'üy. Pjaní wa María, Magdalá mpe 'eseptj. La p'a wa María ló watsja, José jamay.

16

Jesús jas tjijyünsa, tüpü'ü niswá.

(Mateo 28.1-10; Lucas 24.1-12; Juan 20.1-10)

¹ Sábado tecyawaja na, nequem cónt'eya pjü 'ücj la tjajay. Lo pajal 'üsüs way cjumsu jaylaj la tjajay. Quelel sa cjolołtsja Jesús jüp'üy 'üsüs la cjumsus. Pjaní wa María, Magdalá mpe 'eseptsja. La p'a wa María ló watsja, jupj Jacobo jamay. La p'a wa Salomé ló waytsja. ² Domingo na tjil Jesús jüp'üy pü'ütsja nt'a. Pajal püstaptsja, tjejyawca na p'in tjil. ³ Yuwá jis la tjü'üy: “Jomwen jul nt'a, ¿pjac ca jas ntenenes pe pones, 'ücj wama leque?”

⁴ Ne'as tjil na, tjunuc jun vilicj jun cjol quinam. Pe pajal pünetsja nasa t'üc' jas tentené tepyala. ⁵ Pe jul wama tjil na, jus tjunuc tjamacjas. Jupj jas quip pje waytsja, cámpatsja. Tjá'asa yupj li'inyampe. Pasal lacj jeyaptsja yupj. ⁶ Tjamacjas tjevele:

—Po ma locj tjejá. Napj selé nun lo palá Jesús jüp'üy, jupj ne Nazaret mpe 'eseptsja. Nasa tjovalapj jupj cruz po'ó, tepe'e. ¡Jas tjijyünsa, nyucunú tepyala niswá! Jupj leñ qui'á. Tjunucú jupj tüpü'ü nt'a. Leñ. ⁷ Lowa Pedro nt'a, jupj discipulopan la p'a wa nt'a wa. Jilal mvelé: ‘Jesús mwalá way jama nun jilal Galilea nt'a. Ne'aj ca jus nucu. Niná nun jilal tjevele jupj nawaja'a.’

⁸ Mpes nequem nenem leñ way tjil pe jul mpe. Pasal ticyücyüñ, lacj tjejaptsja mpes. Tjil na, ma tjowelepj la p'a jilal lacj tjejaptsja mpes.

*Jesús lay tepyala María lal.
(Juan 20.11-18)*

⁹ Domingo na Jesús jas tjiyyünsa, tüpü'ü niswá. Mwalá way lay tepyala María Magdalena lal. Püna lapanenpan siéteya tapatja jupj jos mo'ó. Jesús pje'á lis ts'iya yupj, mpes tji'yü'sa jupj. Nin tepyala püná. ¹⁰ Quina María tjemey Jesús discipulopan nt'a. Yupj 'aplijila way tjátjatsja, la tupuyuptsja. María tjevele yupj jilal Jesús lay tepyala jupj nt'a. ¹¹ Tjevele Jesús nyucunú niswá, nasa jus tjinyuca, tjevele. Yupj ma topon.

*Jesús discipulopan mát'eya jilal lay tepyala.
(Lucas 24.13-35)*

¹² Yacjaya Jesús discipulopan mát'eya jilal lay tepyala wa. Yupj tjelyawuñtsja jis wa pjaní pjaní lejeñ nt'a. P'a casá jústatsja jupj, yupj jus tjunuc na. ¹³ Discipulopan nenem tjil la p'a discipulopan nt'a. Tjowelepj yupj jilal Jesús lay jis tepyala. Ma wa topon yupj tjowelepj.

*Jesús tjevele jupj discipulopan jilal yupj ca mal pjü nosis nt'a jupj mpes.
(Mateo 28.16-20; Lucas 24.36-49; Juan 20.19-23)*

¹⁴ Yacjaya Jesús lay jis tepyala jupj apostolpan once jilal. Yupj 'a mulú jalatsja jupj lay jis tepyala ná. La p'a wa nasa tjowelepj yupj jilal yupj jus tjunuc Jesús. Nasa jas tjiyyünsa, nyucunú niswá, tjowelepj. Newa ma topon. Mpes Jesús yupj jilal tjevele malálatsja ma nin topon yupj tjowelepj. Tjevele malálatsja ma wa quelel japontsja. ¹⁵ Tjevele yupj jilal: "Lowa nun pjü nosis casá. Tjowelé pjü jis walap'a'á Dios pajal 'üsüs la tjiji gente mpes. ¹⁶ Pülücj ca mponecj napj lal nun welé mpes. Napj lal japon ca bautizar jis mpalas. Nin lajay 'üsüs ca mpatjam Dios lal. Ma japon, Dios ca jis capj ntülüs malala lajay mpes. ¹⁷ Napj lal japon ca 'üsüs la mijicj, gente p'in ma polel lajay jinwá. Mpes la p'a ca jus nlayecj Dios jis capj cyoñca. Ca 'ücj pje'á la nts'iyacj lapanenpan. Nin ca 'ücj la mijicj napj nlá ca mvelecj mpes. Ca polel mvelecj la p'a jis tin, yupj p'iyá ma sin 'yüsa la veles. ¹⁸ Ca polel nt'anquecj lotsjim. Veneno myü'üñ na, ma nca'liñ ca. Yupj po la mo'ot'ecj ca malala jisas sey pjucj, ca jis mü'ü'süs yupj. Niná pjü lajay mpes la p'a ca jus nlayecj Dios jis capj cyoñca."

*Dios tjemyana Jesús jupj pü'ü nt'a.
(Lucas 24.50-53)*

¹⁹ Qjuis Jepa Jesús t'üc' jilal tjevele na, Dios jas tjemyana jupj tsjun po'ó. 'Etjele jupj Dios li'inyampe. ²⁰ Jupj discipulopan tjil jun ta'á, la p'a jis walap'a'á tjowelepj Jesús 'üsüs la tjiji. Qjuis Jepa Jesús jis capj tjep'ya'sa. Mpes 'üsüs la tjajay, gente p'in ma polel lajay jinwá. Mpes la p'a jus nlay t'üc' way tjowelepj yupj Dios tjevelá.

Lucas papel tepyaca Jesucristo po'ó

Süs wa la tjiji Lucas Teófilo lal.

¹⁻³ Don Teófilo mpes:

Qjuis catjampan nepénowa Jesucristo cus tocoñi, jupj nosis mo'o tjuwine na. Yupj tjunuc jupj la tjijá. Yupj tjepjyacañ jupj tjevelá. Jupj jomozopan waytsja yupj, ne p'a jilal tjowelepj Dios tjevelá. Locopyaya tjowelepj wa cupj qjuilal pjü tepyalá. Mpes cupj sin popa pülücj quelel japactsja Jesucristo la tjijá qjuis catjampan tjunuc. Napj nin p'iyá quelel pyactsja. Pajal püs way, tülü way la tji'yü, nin tji'yüsa pjü tepyalá. Mpes quina 'ücj napj lal pjü pyac. Pjaní pjaní ca mpac, mpes ca jin mü'üsüs jipj. 'Üsüs way jipj pajal. ⁴ La p'a jin tji'yüsa la tjajay wa Jesucristo po'ó; napj pyac mpes jipj ca jus nlayen t'üc' way nin tepyala.

Ángel lay tepyala Zacarías nt'a.

⁵ Püna Herodes jepa más püné waytsja Judea nt'a. Jupj tüpü'ü na, yom Zacarías ló sacerdotepan waytsja Dios wo nt'a. Sacerdotepan pülücj tapatja. Lovin nepénowa yupj sin popé 'a mulú tsji' la tjajay, locopyaya p'a wa tsji' la tjajay. Newa nepénowa tsji' la tjajay lovin. Zacarías tsji' ljijsja jilal Abías lotsja, yupj 'a mulú tsji' la tjajay na. Zacarías jats'om Elisabet lotsja. Elisabet Aarón püna tüpü'ü popa p'iyatsja püs naya tüpü'ü jupj. (Aarón sacerdotepan waytsja 'ots'ipj. Sacerdotepan mwalá waytsja jupj.) ⁶ Zacarías, Elisabet, manas 'üsüs waytsja Dios lal. Malala tulucj. Lovin pjü la tjajay yupj jis Jepa Dios tjijyü'tá jupj Popel mo'ó. ⁷ Newa sin popa cjuwá yupj. Elisabet cjuwá tsjicj way lovin; manas co'müy waytsja yupj quanam.

⁸ P'a jyawca na, niyom Zacarías tsji' ljijsja jilal tsji' la tjajay Dios wo nt'a, ne Zacarías tsji' la tjiji wa yupj jis lal. ⁹ Sacerdotepan lovin papel la t'apj, niná papel mo'ó tjowelepj tsjan 'ücj la mijicj tsji' la tjajay na. Pjaní pjaní la t'apj yupj. Nin jawas nin la tjajay na, pjaní way la t'ya Zacarías. Jupj papel tjevele jupj Dios wo mo'ó ca mim, ts'ülüc' 'üsüs cjumsu ca mü'ümüs ne'aj. Lovin nin la tjajay Dios mpes.

¹⁰ Zacarías ts'ülüc' 'yümatsja na, gente pajal pülücj pje'á tjelejeñ ne'aj. Dios lal la montsja yupj. ¹¹ Wa mo'ó Zacarías toñca nt'a ángel lay tepyala jupj nt'a. Dios jas tjejyama ángel niná la veles Zacarías lal. Mesa Zacarías 'yüma nt'a, li'inyampe toñca ángel. ¹² Zacarías ma seletsja tsjan la qjuijis ángel tjinyuca na. Pajal lecj tjejá jupj. ¹³ Mpes ángel tjevele jupj lal:

—Po ma lecj tjejá. Dios lal le montsja jupj ca mya 'as. Jets'om Elisabet yom tsjicj ca popa nsem. Tjac' na, Juan ló nt'as jupj. ¹⁴ Pajal ca 'ücj jyas nsem jipj; gente pülücj 'ücj jisas nsem wa jetjam tjac' mpes. ¹⁵ Cupj qjuis Jepa Dios ca mveles jupj püné. Lovin uva 'üsü ma ca mü'üm jupj, guaro ma wa ca mü'üm. Ma tjemya'na na custjay, Dios Cjües jupj jos mo'ó ca mpü'üm. Dios Cjües jyü'ta jin ca la mijis jupj. ¹⁶ Nin mpes jetjam vele na Dios po'ó, israelpan pülücj po ca jisas nsem yupj jis Jepa Dios, ne ca cus noñcocj jupj.

¹⁷ Ángel tjevele wa:

—Jetjam ca mwalá mim qjuis Jepa Dios jama nt'a. 'Ücj ca 'üsüs la mijis Dios mpes, Elías jinwá. Püna Dios Cjües cus tjep'ya'sa Elías, mpes pajal 'üsüs la tjiji. Nin p'iyá ca nsem jetjam lal. Jetjam ca sin mü'üsüs lis mijis, mpes jis papay

ca quelel lis mijicj sejtjampan niswá. Nin mpes wa malala lajay ca cü'ü'süs 'ots'ipj. Yupj ne ma lajaytsja Dios tjevelá püna p'in. 'Üsüs witjacj jinwá ca yola nsem yupj quinam. Jetjam ca nin la mijis. Mpes gjuis Jepa Dios jac' na, nepénowa 'ücj ca cus ncoñcocj jupj —nin tjevele ángel Zacarías lal.

¹⁸ Zacarías tjevele ángel lal:

—Pajal co'müy napj. Nats'om co'müy wa jupj. ¿'Onin ne ca jus nley napj ncu t'üc' velen jipj?

¹⁹ Ángel wola tjevele:

—Gabriel napj. Lovin Dios wolap'a'a jüs napj, nin mpes ca jus nlayen t'üc' velé napj. Jupj nin tjejyama jipj nt'a. Nin tjejyama la veles 'üsüs ca mya palas.

²⁰ Nawa jipj ma tepyon napj tjevelé, mpes lyájasa ca nsem jipj quinam. Ma ca polel mvelen nsem jipj. Napj tjevelé jin tepyala na, niswa ca 'ücj mvelen nsem. Dios jos na ca pjü mpalas napj tjevelé jin —nin tjevele ángel jupj lal.

²¹ La p'a witjacj pje'á la tjunuc Dios wo nt'a. La tjunuctsja Zacarías pje'á ncalas. Po yólatsja ma pje'á tjac' mpes. ²² Tjac' na, ma polel véletsja jupj. Nin mpes yupj jus nlaytsja Dios la tjiji Zacarías 'ücj tjinyuca Dios jas tji'yüsa la tjiji, Dios wo mo'ó tóñcatsja na. Jus nlaytsja nin mpes ma polel véletsja. Nawa ma polel tjevele, mpes lovin la seña tjevele p'in.

²³ P'a jawas Zacarías t'üc' tsji' la tjiji ne'aj. Wo nt'a tjemey jupj. ²⁴ T'üc' tepyala ángel tjevelá. Jats'om jupj ts'uyupj jana tepyala jupj, mpes mes cínquiya wo nt'a tjá'asa. Tjevele: ²⁵ “Nejepa Dios ncapj tjep'ya'sa. Malala ntepalá po jólatsja jupj. Püna la p'a wa yólatsja malala napj, tsjicj cjuwatsja mpes. Ma ca nin yola quinam.”

Ángel María nt'a tjemey.

²⁶ Elisabet mes séisiya way tjá'asa na, Dios jas tjejyama jupj ángel Nazaret nt'a, Galilea mpe se jütütj nt'a. Ángel jupj p'iyatsja ni, Gabriel ló. ²⁷ Dios jas tjejyama jupj la veles tsjücjüm lal. Tsjücjüm María lotsja. Lovin ma yom lal tjuwine jupj. Ma tjowaya custjay. Tjevele p'a jawas José lal ca mwayim. José David popa p'iyá, püs naya tüpü'ü jupj. (David israelpan jis jépatsja pajal püna.)

²⁸ María nt'a tjac' jupj, ángel. Tjevele:

—i'Ücj jyas t'as! Po 'üsüs la tjiji Dios jipj mpes, jupj ne jipj Jepa Püné. Cyapj cyoñca jupj. Más 'üsüs 'e tepalá pjü nequem jis tepyala lal.

²⁹ Ángel vele tjapjaca na, po lapj nyuca jólatsja María. Ma seletsja jupj tsjan mpes nin tjevele jupj.

³⁰ Mpes ángel tjevele jupj lal:

—iPo ma lecj tjejá! Dios po 'üsüs way liji jipj mpes. ³¹ Way tsjicj ca ma'ajam jipj. Yom tsjicj ca ma'nun. Jesús ló ca la nt'an jupj. ³² Püné nsem jupj. Dios Jatjam ló nsem jupj. Jupj David popa p'iyá, püs naya mpü'üm. David tjijyü'ta nt'a ca müjü'tüs jupj. Qjuis Jepa Dios ca ma'ayas müjü'tüs. ³³ Israelpan ca jis müjü'tüs lovin. Lovin ca Jepa nsem jupj.

³⁴ María tjevele ángel lal:

—¿'Onin ne nin mpalas? Mvayum tulucj.

³⁵ Ángel wola tjevele:

—Dios Cjües ncuwim jipj nt'a, ca cyapj mp'a'sas. Dios más püné pjü jis lal. Jupj 'üsüs liji gente p'in ma polel lajay jin. P'a nequem jin tulucj ca nsem jipj

lal. Jupj püné mpes ca nin nsem la p'in. Jipj lejay mpes tulucj ca nin nsem. Mpes jipj tsjicj Dios juts'a'á ca nsem. Dios Jatjam ló ca nsem jupj.

³⁶ Jemapj Elisabet yom tsjicj ca ma'nus wa jupj. Co'müy way jupj, mop'in nin. La p'a javeleptsja ma tsjicj way já'asa jupj lovin; nin tulucj jupj quinam. Mes séisiya nas tsjicj já'asa jupj. ³⁷ Cjuwá tsjan ma 'ücj la qjujis Dios.

³⁸ María wola tjevele:

—Mwü. Dios ni jütüta. Jipj tjevelen jin ca nsem napj lal.

T'üc' tjevele na tjemey ángel jupj mpe.

Elisabet nt'a tjemey María.

³⁹ Ístaway María 'ücj la tjiji quelel jámatsja mpes, ne leñ way joc' mo'o tjemey pülücj patja nt'a, Judea mo'ó. María tjemey tjinyuca ncu t'üc' tjevele ángel jomapj po'ó. ⁴⁰ Zacarías wo wama tjemey. Sús wa la tjiji jomapj Elisabet lal. ⁴¹ Jupj María vele tjapjaca na, way tsjicj Elisabet col mo'o já'asa ntolo jupj. Dios Cjües tjac' wa Elisabet nt'a, cus tjep'ya'sa t'üc' la veles Dios mpes.

Dios mpes tjevele Elisabet.

⁴² Ücj jostsja mpes yümücj tjevele niná:

—Dios más 'ücj jyas la tjiji pjü nequem jis lal. Jipj tsjicj way cyol mo'o já'asa 'ücj jos la tjiji wa Dios. ⁴³ Pajal 'üsüs ntepalá, napj Nejepa jamay la nuc tjac' napj nt'a. ⁴⁴ Nin mpes jipj napj lal tjevelen na, tsjicj ncol mo'o já'asa ntolo jupj, 'ücj jostsja mpes. ⁴⁵ Jipj tepyon ángel tjevelá Dios mpes, jupj ne cupj qjuis Jepa Püné. Tepyon t'üc' ca mpalas jupj tjevelá, mpes 'ücj jyas la tjiji jupj.

Dios mpes tjevele María.

⁴⁶ María wola tjevele:

“Napj nola pajal püné way napj Nejepa Dios.

⁴⁷ Po 'ücj najas Dios mpes. Jupj ca la mijis napj 'ücj ca mpü'üs jupj nt'a.

⁴⁸ Jomozo way napj. Po jólatsja jupj pajal tsjicj way napj, püné tulucj.

'Üsüs la tjiji napj mpes. Nin mpes pjü way locopyaya patja ca mvelecj Dios 'ücj najas la tjiji.

⁴⁹ Pajal jas tjiyocj Dios. Pajal 'üsüs la tjiji napj mpes, jupj pajal püné mpes. Ncapj tjep'ya'sa.

Lovin ma malala nyuca liji jupj. Lovin 'üsüs way p'in liji.

⁵⁰ Jupj quelel jis capj p'ya'sa jupj lal japon.

Püna tapatja jilal nin p'iyá la tjiji,

p'a jawas ca mpatjam jilal nin p'iyá ca la mijis.

Yupj salejepj Dios ca jis capj ntülüs malala lajay.

⁵¹ Jupj pajal 'üsüs la tjiji, jupj pajal jas tjiyocj mpes.

Na'aj la tecyoye püné jin yola witjacj.

⁵² Jepapan nepénowa tsjicj way yupj la tjiji jupj, mpes ma jajütütj jis tepyala.

P'a witjacj tsjicj waysja yupj yas nam, püné way yupj la tjiji jupj.

⁵³ Nepénowa vecj cya'liñ, mpes Dios se 'aya tsjan 'üsüs. Jis col pit'a se palá yupj.

P'a wa pülücj jatatj, mpes 'aya secj sin jyama.

⁵⁴ Jis capj tjep'ya'sa israelpan,
yupj ne jupj jomozopan.

Lovin ma jo' pe'e jupj tjevelá yupj jis lal
pajal püna.

Tjevele ca jis capj mp'a'sas, ne nin.

⁵⁵ Nin tjevele jupj püna tapatja jis lal,
cupj ne yupj sin popa.

Nin tjevele Abraham lal, jupj ts'uyupj sin popa locopyaya tapatja jis lal
'ots'ipj",

nin tjevele María.

⁵⁶ Mes cont'e ne'aj tüpü'ü María Elisabet wo nt'a. Locopyaya jupj wo nt'a
tjemey niswá.

Juan el Bautista tjac'.

⁵⁷ Pülücj tjejyawca na Elisabet quelel myá'natsja tsjicj way, ne yom tsjicj
tjemya'na jupj. ⁵⁸ Ne'aj patja 'ücj jisastsja pajal Elisabet 'ücj jostsja mpes. Nin
p'iyá 'ücj jisastsja wa jupj jüpülücpán. Jus nlay Dios pajal cus tjep'ya'sa jupj.

⁵⁹ Tsjicj ts'ac' ocho tepyala na, tjiquil cus la coñ yom tsjicj, pjoloc' tsjicj t'asiyú
t'ü na. Dios Popel jis tjijyü'ta israelpan ca nin la mijicj niyom tsjictjacj jis lal
ts'ac' ocho jis tepyala na, ne nin la t'ajay lovin. Yupj quelel tsjicj ló la t'apj
'ots'ipj. Zacarías ló quelel la t'apj yupj tsjicj mpes, popay jinwá. ⁶⁰ Jamay ma
jostsja nin ló nsem. Jis wala tjevele:

—Nin tulucj. Juan ló nsem jupj.

⁶¹ Yupj tjowelepj jupj lal:

—¿Tsjan mpes nin? Nin jis lá tulucj jipj pyülücpán pjü, jipj vyasaspan ma
nin jis lá way yupj.

⁶² Mpes la seña lal tjowelepj tsjicj popay lal. La tjü'üy 'oyn jostsja ló la t'apj
yupj. ⁶³ Mpes tabla tsjicj la tjemyoná la pac. Tepyaca: “Juan ló jupj”. Ma jus
nlaytsja tsjan mpes nin la tjiji.

⁶⁴ Zacarías nin la tjiji na, 'ücj vele tepyala jupj niswá, ne 'üsüs pjac tjevele
jupj Dios po'ó. ⁶⁵ Mpes pjü ne'aj patja pajal yólatsja Dios pajal 'üsüs la tjiji
mpes; yupj yólatsja pajal püné Dios. Pjü niná tepyalá pjü yuwá tjowelepj joc'
mo'ó Judea nt'a. ⁶⁶ Niná tjepjyacañ na, po yólatsja tsjan mpes nin tepyala.
Yupj tjowelepj: “Püné ca nsem jupj ca nacj. Pajal 'üsüs ca la mijis jupj ca nacj.”
T'üc' way qjuis Jepa Dios yom tsjicj niná cus tecyoñca, cus tjep'ya'sa pajal.

Zacarías Dios mpes tjevele.

⁶⁷ Zacarías lotsja tsjicj popay. Dios Cjües tjac' Zacarías nt'a, cus tjep'ya'sa
t'üc' la veles Dios mpes. Mpes 'ücj Dios mpes tjevele jupj. Niná tjevelá:

⁶⁸ “Üsüs pjac tjowelé qjuis Jepa Dios po'ó. Israelpan jis Dios jupj.
Cupj ne jupj si jütüta sin popé.

Malálatsja cupj püna p'in, jupj juts'a'á tuluctsja,
malala la tjijicj mpes.

Perdonar la qjuis tjiji quínam,
ne ca 'üsüs nsem cupj jupj lal lovin.

⁶⁹ David jupj jomozo waytsja püná.

David ncupj qjuis jepa waytsja pajal püna.

David popa pjani qjuis tje'yaya Dios quínam. Pajal jas tjiyocj jupj. Jupj qjuis
capj p'ya'sa, mpes 'ücj ca mpatjaquec Dios lal.

70 Pajal püna profetapan tjowelepj ca nin mpalas. Yupj Dios juts'a'atsja. Dios tjevele p'iyá tjowelepj yupj.

71 Tjowelepj jupj ca qjuis capj mp'a'sas, qjuis enemigopan ma malala la qjuis mijicj ncupj.

P'a witjacj ma quelel la qjuesejay,
ma wa ca polel malala la qjuis mijicj yupj.

72 Niná Dios tjevelá püna tapatja jis lal,
cupj ne yupj sin popa p'iyá.
Tjevele ca qjuis capj mp'a'sas,
malala qjuesé palá na.

Ma jo' tep'e'e tjevelá. 'Üsüs way tjevelá, t'üc' way 'üsüs ca la mijis cupj mpes,
jupj tjevele jin.

73 Nin tjevele Abraham lal, jupj ne püna tüpü'á. T'üc' ca nin la mijis, tjevele jupj.

74 Jupj ca qjuis manus qjuis enemigopan mpe,
ma ca malala qjuis mpalas.

Nin mpes 'ücj ca tsji' la mijicj cupj jupj mpes.
Ma ca lecj meyacj.

75 Dios jos jin ca la mijicj cupj.
Lovin 'üsüs ca la mijicj, pyatjaquecj na.
Jupj qjuiyus nyuca lovin.
Pjü niná 'üsüs way ca la mijis Dios,
jupj quelel la qjuisiji mpes.

76 Natjam tsjicj, Dios ca mveles jipj jupj profeta.
Jipj ca mvelen jupj mpes.
Pajal püné jupj pjü jis lal.

Jupj wolap'a'a ca mim, 'ücj la mijin
jupj ca mim nt'a.

77 Jipj ca sin mü'üsüs la mijin israelpan
'onin ne 'ücj mpatjam Dios lal.

Jupj ca perdonar lis mijis
yupj malala nyuca la tjajay, mpes nin.

78 Qjuis Dios po jola cupj mpes,
malala qjuesé palá mpes, ne
pjaní ca jas majamas qjuis capj la p'acj.
Lots'ac' jinwá jupj.
Dios pü'ü mpe ca ncuwim cupj nt'a.

79 Gente te toríca nt'a patja
malala nyuca lajay mpes.
Nca'liñ ca yupj, mpes lacj jeyapj.

Yom niná Dios se jamá,
jupj ca sin 'yüsa lis mijis yupj.
Jis capj jyawca jinwá ca nsem yupj jis lal.

Ca qjuisin 'yüsa la mijis 'onin ne 'üsüs la püt'üs Dios lal",
nin tjevele Zacarías.

80 Püs tepyala na Zacarías jatjam t'yüna jupj, püné tepyala. Yom 'üsüs tepyala jupj. 'Üsüs jólatsja jupj Dios jos jinwá. Wa cjuwá nt'a pü'ütsja lovin, israelpan jis walap'a'a tjac' nas.

2

Jesús tjac'.

(Mateo 1.18-25)

¹ Jepa púné jis tjiyyü'ta israelpan. Israelpan popa tuluctsja jupj. Augusto lotsja jupj. Tjiyyü'ta pjü way jupj si jütüta sin popé ca mal jis lá jis la pac. ² Lovin ma nin la tjajay yas nam ne'aj; mwalá way nin la tjajay quinam. (Nin la tjajay na, Cirenio jepa auxiliar waytsja Siria mo'ó.) ³ Mpes pjü tjil yupj jis papay, sejamay püna tapatja nt'a, jis lá jis la pac. ⁴ José tjemey wa. Nazaret nepénowa patja mpe tjemey. Galilea mpe jis tjiyyü'ta ne'aj Nazaret nt'a. Judea mo'o tjemey jupj, Belén nt'a tjemey, nepénowa patja nt'a. Belén nt'a tüpü'ü israelpan jis jepa David púná. José David popa p'iyatsja, püs naya tüpü'ü jupj. ⁵ María lal tjemey jis lá jis la pac ne'aj. María tjevele ca mwayim jupj lal p'a jawasa. Way tsjicj tjá'asa jupj, María, José popa tulucj. Dios Cjües 'üsüs la tjiij mpes way já'asatsja jupj. ⁶ Ne'aj tapatja na, Belén nt'a, way tsjicj quelel myá'natsja María, ⁷ ne jatjam mwalá tjemya'na jupj. Pülül mpes jas tjivyü'ünü tsjiquis, ne caja mo'o tje'yonsa jupj, caja niná tsjutsj mpestsja, vaca ne'aj jalatsja mpes. Pensión nt'a ma polel tjiijinañ yupj, María, José, pajal pülücj tjiquil mpes. Nin mpes animal pülücj sa manun nt'a tjiijinañ yupj.

Angelpan lay jis tepyala oveja jajamapj nt'a.

⁸ Belén ne'aj p'in tapatja wa niyom p'a wa. Oveja jajamapsja tsjutsj lejeñ nt'a, püste naya. ⁹ Leñ way ángel pjaní lay tepyala yupj nt'a. Qjuis Jepa Dios jomozo way jupj. Nin mpes yupj casá po 'üsüs way tjejjawca, Dios pajal jyawca mpes. Pajal lacj tjejjapj noyomes. ¹⁰ Mpes ángel jis wala tjevele: "Po ma locj tjejá nun. Napj tjacuwis la veles pajal 'üsüs tepyala quinam. Gente pajal 'ücj jisas nsem napj velé mpes. Po 'üsüs ca nsem pjü israelpan mpes. ¹¹ Tsjicj tjemya'na yacjaj, David püna tüpü'ü nt'a. Tsjicj niná ca la mijis nun 'ücj ca mpatjaqué Dios lal. Qjuis Jepa jupj. Cristo jupj. Jupj ne Jepa Púné Dios tjevele ca jas majamas nucopj lo p'acj. ¹² Tsjan mpes nun ca jus nlayé napj t'üc' velé: tsjicj jas tjüwü'ün ca nucú caja mo'ó, vaca jalá nt'a."

¹³ Leñ way pülücj lay jis tepyala ángel militarpan, nayapé tjiquil. Pajal pülücj waytsja yupj. Ángel mwalá lal tjelejeñ yupj, tjowelepj pajal 'üsüs way Dios. Ninana tjowelepj:

¹⁴ "Qjuisas 'üsüs mvelecj Dios po'ó jupj pü'ü nt'a.

Dios 'ücj jos gente nepénowa jis lal,

mpes qjuisas wa yupj ma yola pjü mpes."

¹⁵ Angelpan pjü tsjun po'o tjil niswá. Tjil na, oveja jajamapj tjowelepj: "Mas Belén nt'a. Mas nucum tsjan tepyalá no'oj, tsjan niná Dios qjuisin tj'yüsa la tjiij angelpan popem, Dios ne cupj qjuis Jepa Púné."

¹⁶ Mpes leñ way tjil. Yus tjunuc María José lal. Tsjicj tjunuc wa, caja mo'o tüpü'ü, caja niná tsjutsj mpestsja, vaca ne'aj jalatsja mpes. ¹⁷ Yus tjunuc na, tjil, pjü jis lal tjowelepj angelpan tjowelepj tsjicj po'ó. ¹⁸ Pjü tjejjyacañ niyom nenem tjowelepj, pjü yólatsja yupj tjowelepj mpes. ¹⁹ María lovin ma jo' tepe'e pjü way niná. Lovin 'ücj jos jola tepyala jupj niná. ²⁰ Oveja jajamapj tjil püna tjatja nt'a. Pjü tjejjyacañ mpes, pjü tjunuc mpes wa 'üsüs tjowelepj Dios po'ó. Tjowelepj pajal púné way Dios, pajal 'üsüs way jupj. Pjü tepyala ángel tjevele jin p'iyá.

Dios wo nt'a tucuman Jesús.

²¹ Tsjicj ts'ac' ocho tepyala na, jupj pjoloc' tsjicj way t'asiyü t'ü yupj. Dios Popel jis tjijyü'ta israelpan nin la mijicj niyom tsjictjacj ts'ac' ocho se palá na, mpes nin la tjajay. Nin jawas Jesús ló la t'apj yupj, ángel tjevele jin. Tsjicj cjuwatsja na ángel tjevele ca nin ló la nt'acj jupj.

²² P'a jawas tjil yupj, María José lal. Tsjicj tucuman Jerusalén nt'a, Dios wolap'a la 'onsos Jesús. Püna Moisés tjijyü'ta quepj ts'ac' cuarenta ma polel jama Dios wo nt'a, tsjicj tjemya'na na. Ts'ac' cuarenta tepyala na, ca mim, ma'ayas Dios mpes. Nin la tjiji na, salá jinwá nsem quepan Dios lal. Mpes ts'ac' cuarenta t'üc' tepyala na, tjil yupj. ²³ Dios wo nt'a tucuman tsjiquis, Dios Popel tjevele mpes. Tjevele: "Mwalá popa yom way, Dios juts'a'a nsem jupj". ²⁴ Animal quelel ja'ayaptsja Dios mpes. Dios Popel tjijyü'ta: "Sipipj, castucü tsjictjacj 'ücj wa ca ma'ayacj lo 'ünan Dios mpes". Nin la tjajay yupj.

²⁵ Ne'aj Jerusalén nt'a yom tüpü'ü Simeón ló. 'Üsüs waytsja jupj Dios lal, 'üsüs cus tecyořca Dios. Po la tjinyuca Dios ca jas majamas Yom pjaní yupj nt'a jis capj la p'acj israelpan. Dios Cjües Simeón cus tecyořca. ²⁶ Dios Cjües jas tji'yüsa la tjiji jupj la müjüsüm ca niná Jepa Püné Dios se jamatsja. Ma ca mpa'is jupj, ma jus tjinyuca na p'in. ²⁷ Nin jawas Dios wo nt'a tjemey jupj; Dios Cjües tjijyü'ta ca nin la mijis. Ne'aj Jesús jamay, popay tucuman tsjiquis. Ne'aj tjil, Dios Popel tjijyü'ta jin la mijicj tsjicj mpes. Ne'aj tjatja na, ²⁸ Simeón tsjicj tjemya'na. 'Üsüs tjevele Dios po'ó. Tjevele:

²⁹ "Napj Nejepa, napj jipj myozo,
'ücj jipj nt'a jum quinam.

Jipj tjevelen jin la tjejay jipj,
mpes ma nola quinam.

³⁰ Nan mpes jus tjinyuc niná jipj jas tjejam
qjuis capj la p'acj, 'ücj qjuis la püt'üs jipj lal.

³¹ Pjü jis walap'a'a 'ücj la tjejay niná.

³² Jaw jinwá ca nsem jupj israelpan tulucj jilal.

Sin mü'üsüs la mijis ca Dios po'ó.

Más püné ca la mijis ncupj, israelpan,
cupj ne jipj jits'a'á",

nin tjevele Simeón Jesús po'ó.

³³ Tsjicj popay, jamay yólatsja Simeón pajal 'üsüs tjevele mpes jupj po'ó.

³⁴ Simeón Dios lal la tjemyona wa jupj ca 'üsüs lis mijis conas jis lal. Jamay lal tjevele wa: "Dios tjijyü'ta malala ca jis mpalas israelpan pülücj tsjicj niná mpes. Tjijyü'ta wa tsjicj niná ca jis capj mp'a'sas israelpan p'a wa, mpes pülücj ca cus ncořcoř Dios. Dios jas tjejam tsjicj niná sin la 'üsüs lis mijis Dios jos. Mop'in nepénowa ca malala mvelecj jupj po'ó. ³⁵ Nin mpes p'a witjacj ca jus nlayecj tsjan yola pülücj witjacj. Jipj 'apljila ca nsem pajal, jyas mo'o tsjyaca jinwá. Nin ca mpalas tsjicj niná mpes", nin tjevele Simeón Jesús jamay lal.

³⁶ Ne'aj Dios wo nt'a quepj p'a wa tjá'asa, Ana ló jupj, Fanuel jucucus waytsja. Israelpan popa watsja jupj. Ana profétatsja jupj, Dios mpes tjevele. Pajal co'müytsja quinam. Tsjücjüm waytsja na, tjowaya jupj. Año siete tüpü'ü voyum lal, ³⁷ locopyaya tepe'e voyum. Voyum tepe'e na, jusapj pü'ütsja jupj. Año ochenta y cuatro tyá'atsja jupj quinam. Lovin ma tjemey Dios wo mpe. Jólatsja Dios püné. Jaw na, püste na véletsja Dios lal. La pülücj laja secj la tjemyona Dios lal. ³⁸ Ana yupj nt'a tjac' quinam. Tjevele tjüwü'i Dios lal, tsjicj jas tjejam mpes. Locopyaya Ana p'a jis lal tjevele lovin, tsjicj po'ó. Tsjay püs

way la tjunuc yom pjaní ncuwim Jerusalén mo'ó, ca jis capj mp'a'sas, yupj jis enemigopan ma ca jis müjü'tücj.

Nazaret nt'a tjil niswá.

³⁹ Popay, jamay, pjü la tjajay Dios Popel tjiyyü'ta jin. Pjü la tjajay na, niswa tjil yupj püna tapatja nt'a. Nazaret ló ne'aj, Galilea se jütütj mpe. Tsjicj lal tjil yupj. ⁴⁰ T'yüna jupj, tsjiquis. 'Üsüs jólatsja jupj Dios jos jinwá. Po 'üsüs jas tji'yüsa jupj. Dios pajal 'üsüs la tjiji jupj lal.

Jesús año doce tyá'atsja na, Dios wo nt'a tjemey jupj.

⁴¹ Pjü año Jerusalén nt'a tjil popay, jamay, fiesta mpes. "Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey" lotsja fiesta niná. ⁴² Jesús año doce tyá'atsja na, tjil wa yupj Jerusalén nt'a. ⁴³ Fiesta tecyawaja na, jamay, popay tjil jümücj po'ó, jis wa nt'a jiltsja niswá. Mop'in ne'aj tüpü'ü Jesús, ma tjemey. Jamay, popay, ma salejeptsja ma tjemey jupj. ⁴⁴ Yupj yólatsja la p'a jis lal tjemey jupj. Pülücj 'a mulú jiltsja jis wa nt'a, mpes nin. Ts'ac' pjaní ma jus tjunuc jümücj nt'a, mpes la tapal jupj yupj sejamicipan tjatja nt'a, jis pülücpán tjatja nt'a wa. ⁴⁵ Lovin ma jus tjunuc, mpes tjil niswá Jerusalén nt'a, newa la tapal jupj ne'aj.

⁴⁶ Ts'ac' cont'e tepyala na, Dios wo nt'a la nyüjüsüñ. Sin 'yüsa lajay jilal tjá'asa. Tjapjaca tjowelepj, jis la tji'yüya 'ots'ipj. ⁴⁷ Tjepjyacañ na jupj tjevelá, pjü way yólatsja 'üsüs way jas tji'yüsa. Yólatsja wa 'üsüs jis wala tjevele jupj. ⁴⁸ Popay, jamay jus tjunuc na, ma salejeptsja tsjan mpes ne'aj tjá'asa jupj. Jamay tjevele jupj lal:

—Natjam, po lecj tjejacj jipj mpes, pajal la tepyalacj. ¿Tsjan mpes nin la tjejacj cupj qjuis lal?

⁴⁹ Jesús jis wala tjevele:

—¿Tsjan mpes p'a nt'a la tapalá napj? Dios napj Mpapay. Jupj wo niná. ¿Ncu ma jus nlayé más 'ücj qui'á 'os napj?

⁵⁰ Yupj ma sin tji'yüsa tsjan mpes nin tjevele jupj.

⁵¹ Nazaret nt'a tjemey Jesús niswá yupj jis lal. Pjü tjüjütütj la tjiji jupj. Jupj jamay jola tepyala pjü tepyalá. 'Ücj jos jola tepyala jupj. ⁵² Jesús más 'üsüs jas tji'yüsa lovin. T'yüna wa jupj. Dios más 'ücj jos tepyala jupj lal lovin. Nin p'iyá gente más 'ücj jisas jis tepyala wa jupj lal lovin.

3

Juan tjevele Dios po'ó.

(Mateo 3.1-12; Marcos 1.1-8; Juan 1.19-28)

¹⁻² (Locopyaya, Jesús püné tepyala na, gente sin 'yüsa la síjitsja Dios po'ó. Custjay ma nin la tjiji na p'in, Juan wínetsja, véletsja Dios mpes. Dios jas tji'yüsa la tjiji tsjan la veles. Juan niná Zacarías jatjam p'iyatsja jupj.) Juan wa cjuwá nt'a pü'ütsja. Jupj quelel véletsja na Dios mpes, jepa noypan israelpan tuluctsja. Tiberio jepa más püné waytsja ne'aj. Poncio Pilato jepa auxiliár waytsja Judea mo'ó. Herodes jepa waytsja Galilea mo'ó. Herodes jüpülücj Felipe jepa waytsja Iturea mo'ó, Traconite mo'ó 'ots'ipj. Lisaniás jepa waytsja Abilinia mo'ó. Israelpan sin popa nepénowa jepa jatja watsja yupj. Anás, Caifás lal, sacerdotepan más püné witjacj waytsja yupj.

Tiberio año quince nas tjiyyü'ta jupj, Juan quelel véletsja na Dios mpes. ³ Juan jun ta'á tjemey 'üsü püné la nt'a. Jordán lotsja 'üsü püné ne'aj. Ne'aj gente jis walap'a'a tjevele más 'ücj 'aplijila nsem yupj, malala nyuca la tjajay mpes. Más 'ücj yupj ca Dios jos jin la mijicj quinam, tjevele. Juan tjevele jupj

ca 'üsüma jis mpa'tas, mpes bautizar jis mpalas ca. Mpes pjü ca jus nlayecj yupj quelel 'üsüs la mijicj quinam, Dios jos jin. Nin mpes Dios ma ca jola nsem yupj püna malala nyuca la tjajay mpes. Nin tjevele Juan yupj jis lal.

⁴ Isaías Juan po'ó tepyaca püná. Profeta waytsja jupj, Isaías. Tepyaca popel mo'ó Dios tjevelá. Nin tepyaca jupj Juan po'ó:

“Yom niná wa cjuwá nt'a ca mim. Pajal ca quelel mveles gente jilal napj mpes. Mpes yümücj ca mveles:
‘Qjuis Jepa Püné ca ncuwim.

Nujola t'as ca nin la müjí quinam jupj jos jin.

Malala nujola nun, jümücj la lu'ulú jinwá.

Po ma malala nujola t'as quinam.

'Üsüs nujola t'as qjuis Jepa Püné jos jinwá’,

nin ca mveles jupj.

⁵ ‘Nujisas jümücj viyavin, palavin jinwá quinam Dios lal.

Ts'entuna nt'a tipit'a la müjí quinam.

Joc' witjacj, neven 'ots'ipj,

yumal la müjí quinam.

La lu'ulú nt'a la t'atsj la müjí.

La toc nt'a jülül la müjí. Ca jümücj 'üsüs nsem qjuis Jepa Püné mpes.

Nin p'iyá la müjí nujisas mo'ó.

Qjuis Jepa Püné leñ way ncuwim.

Ma malala nujola t'as.

Dios jola jin nujola t'as.

⁶ Nin la tjüj na, gente pjü way ca jus nlayecj Dios liji yupj 'ücj ca mpatjam jupj lal’ ”,

nin tepyaca Isaías.

⁷ Gente pajal pülücj tjiquil Juan nt'a. Jisastsja jupj ca bautizar lis mijis. Jis wala tjevele:

—Nun nin p'iyá latsj jinwá. Nun solejé Dios po ma jos gente malala lajay. Leñ way ca jis capj ntülüs. Nin mpes tjuculá nun napj nt'a, napj ca bautizar la numejay. Nujola nun nin lojí mpes, jupj ma ca nucopj ntülüs. T'üc' tulucj. Dios selé nun newa ma quelel lojí jupj jos jin. ⁸ T'üc' way 'aplijila t'as nun, malala la tjüj mpes, ne ca 'üsüs la müjí quinam Dios jos jin. Po ma nujola t'as nun pajal 'üsüs, nun judiopan mpes. Ma nujola t'as nun pajal 'üsüs, nun Abraham püna tüpü'ü popa mpes. T'üc' tulucj. Dios ca 'ücj la qjuijis niná pwen Abraham ts'uyupj ca mpalas. ⁹ Dios pajal leñ way ca jis capj ntülüs malala lajay. Yupj ma 'üsüs lajay, jupj ca jis capj ntülüs yupj pjü way. Yom jupj sine ma vyala jinwá ca la mijis Dios. Jupj sine ma vyala, jyo'o, 'awa mo'o ts'iyá. Nin ca la mijis Dios malala lajay jis lal. —Nin tjevele Juan yupj jis lal.

¹⁰ Mpes yupj pajal pülücj la tjü'üy jupj lal:

—¿Tsjan más 'ücj la qjuijicj cupj?

¹¹ Juan jis wala tjevele:

—Po ma la müjí püna la tjüj jin. Jipj jin quip mat'e tyatj, pjaní ca ma'ayan jas quip cjuwá. Ve tyatj na, nin p'iyá ca la mijin.

¹² Nenéyawa niyom impuesto jat'anquepj tjiquil wa. Jisastsja Juan ca bautizar lís mijis. Juan lal tjowelepj:

—Jipj qjuisin 'yüsa lejay Dios mpes. Qjuis wala mvelen tsjan jos Dios ca cupj la qjuijicj.

¹³ Jis wala tjevele:

—Püna p'in t'emel más pülücj nt'a nun jepa tjijyü'ta lal, niná tüpwe'qué nun. Ninana ma ca la müjí quinam. Jepa tjijyü'ta jinwá p'in ca nta'é jupj mpes. Más pülücj ma ca nta'é.

¹⁴ Militarpan nepenowá tjiquil wa, la tjü'üy wa:

—¿Tsjan jos Dios la gjuijicj cupj?

Juan jis wala tjevele:

—Malala nyuca lojitsja püná, ma nin la müjí quinam. Po ma tüpwe'qué, la p'a lacj jeyapj mpes nun jilal. Po ma ca mvelé yupj malala la tjajay, yupj ma malala la tjajay nam. 'Ücj nujisas t'as t'emel tsji' lojí jaylacj lal.

¹⁵ Judiopan la nuactsja Dios ca jas majamas Yom pjaní jis capj la p'acj. Püna Dios tjevele ca nin la mijis jupj. Ne'aj tapatja nin yólatsja Juan p'iyá niná Yomen Dios se jamá. ¹⁶ Mpes Juan jis wala tjevele pjü jis lal:

—Nam 'a niná Yomen tulucj. Napj bautizar la nusejay 'üsü lal p'in. P'a wa ncuwim más püné napj lal. Nam 'a pajal tsjicj way jupj lal. Po 'üsüs napj lal jupj mpes tsji' lejay. Napj jupj caite syoc la p'in, 'ücj napj lal. Püné jupj pajal. Nun nepénowa nasa quelel lojí Dios jos jin. Jupj ca nu ma'ayas Dios Cjües. Nun nepénowa newa ma quelel lojí Dios jos jin. Jupj ca nucopj ntülüs.

¹⁷ "Leñ way ca nin la mijis. Ca 'üsüs la mijis jupj 'amá nt'a, ma ca malala mpü'üm ne'aj. Ca ne'aj mo'onsos 'üsüs witjacj, ma ca malala jis mpalas. Pjü malala ca mü'ümüs; jupj 'yüma na, leñ pjacj se wat'ata jupj 'owus —nin tjevele Juan yupj jis lal.

¹⁸ Juan p'a wa nin p'iyá tjevele wa judiopan jis lal; pülücj tjevele. Jupj tjevele más 'ücj yupj más 'üsüs ca la mijicj quinam Dios jos jin. Jis walap'a'a tjevele Dios pajal 'üsüs la tjiji yupj mpes.

¹⁹ Juan cus tjeve'le yupj jis jepa ne'aj, jepa niná Herodes ló. Cus tjeve'le vosas lal tjowaya mpes, vosas Herodías lotsja. Pjü way Herodes malala nyuca la tjiji mpes wa cus tjeve'le jupj. ²⁰ Herodes ma jostsja Juan tjevelá. Nin mpes p'a wa malala la tjiji: cawilta mo'o tje'yonsa Juan.

Juan bautizar la tjiji Jesús.

(Mateo 3.13-17; Marcos 1.9-11)

²¹ Custjay cawilta mo'o 'onsa secj p'in, Juan bautizar la tjiji Jesús. La p'a pülücj bautizar lis tjiji na, Juan bautizar la tjiji wa Jesús. Bautizar tepyala na, Jesús Dios lal tjevele. Dios lal tjevele na, tsjun po'o tsjicj way la tücüeme, jun cjol tepyala. ²² Nepé Dios Cjües palá tjac' Jesús jay nt'a la 'osos. Sipipj jinwá justa lay tepyala jupj. Tsjun po'o nepé vele pjactsja: "Jipj napj Natjam. Quelel la 'ejay pajal napj. Pajal 'üsüs najas jipj lal."

Qui'á sin tapac püna tapatja jis lá, José yupj popa p'iyá püs naya tüpü'ü.

(Mateo 1.1-17)

²³ Jesús quelel sin mü'üsüs la mijis na, nasa way año tréinteya tyá'atsja jupj. Gente yólatsja jupj ne José jatjam.

José niná Elí jatjam waytsja jupj.

²⁴ Elí Matat jatjam waytsja;

Matat Leví jatjam waytsja;

Leví Melqui jatjam waytsja;

Melqui Jana jatjam waytsja;

Jana José jatjam waytsja;

²⁵ José Matatías jatjam waytsja;

Matatías Amós jatjam waytsja;

Amós Nahúm jatjam waytsja;

Nahúm Esli jatjam waytsja;
Esli Nagai jatjam waytsja;
²⁶ Nagai Maat jatjam waytsja;
Maat Matatías jatjam waytsja;
Matatías Semei jatjam waytsja;
Semei José jatjam waytsja;
José Judá jatjam waytsja;
²⁷ Judá Joan'an jatjam waytsja;
Joan'an Resa jatjam waytsja;
Resa Zorobabel jatjam waytsja;
Zorobabel Salatiel jatjam waytsja;
Salatiel Neri jatjam waytsja;
²⁸ Neri Melqui jatjam waytsja;
Melqui Adi jatjam waytsja;
Adi Cosam jatjam waytsja;
Cosam Elmodam jatjam waytsja;
Elmodam Er jatjam waytsja;
²⁹ Er Josué jatjam waytsja;
Josué Eliezer jatjam waytsja;
Eliezer Jorim jatjam waytsja;
Jorim Matat jatjam waytsja;
³⁰ Matat Leví jatjam waytsja;
Leví Simeón jatjam waytsja;
Simeón Judá jatjam waytsja;
Judá José jatjam waytsja;
José Jonán jatjam waytsja;
Jonán Eliaquim jatjam waytsja;
³¹ Eliaquim Melea jatjam waytsja;
Melea Mainán jatjam waytsja;
Mainán Matata jatjam waytsja;
Matata Natán jatjam waytsja;
³² Natán David jatjam waytsja;
David Isai jatjam waytsja;
Isai Obed jatjam waytsja;
Obed Booz jatjam waytsja;
Booz Salmón jatjam waytsja;
Salmón Naasón jatjam waytsja;
³³ Naasón Aminadab jatjam waytsja;
Aminadab Aram jatjam waytsja;
Aram Esrom jatjam waytsja;
Esrom Fares jatjam waytsja;
Fares Judá jatjam waytsja;
³⁴ Judá Jacob jatjam waytsja;
Jacob Isaac jatjam waytsja;
Isaac Abraham jatjam waytsja;
Abraham Taré jatjam waytsja;
Taré Nacor jatjam waytsja;
³⁵ Nacor Serug jatjam waytsja;
Serug Ragau jatjam waytsja;
Ragau Peleg jatjam waytsja;
Peleg Heber jatjam waytsja;

Heber Sala jatjam waytsja;
³⁶ Sala Cainán jatjam waytsja;
 Cainán Arfaxad jatjam waytsja;
 Arfaxad Sem jatjam waytsja;
 Sem Noé jatjam waytsja;
 Noé Lamec jatjam waytsja;
³⁷ Lamec Matusalén jatjam waytsja;
 Matusalén Enoc jatjam waytsja;
 Enoc Jared jatjam waytsja;
 Jared Mahalaleel jatjam waytsja;
 Mahalaleel Cainán jatjam waytsja;
³⁸ Cainán Enós jatjam waytsja;
 Enós Set jatjam waytsja;
 Set Adán jatjam waytsja,
 Dios p'iyá Adán la tjiji jupj.
 Nintsja püna tapatja jis lá, José ne yupj popa p'iyá, püs naya tüpü'ü jupj.

4

Diablo jostsja Jesús ca malala nyuca la mijis. Ma la tjiji jupj.
 (Mateo 4.1-11; Marcos 1.12-13)

¹ 'Üsü püné la nt'a tjá'asa Jesús. Niná 'üsü Jordán ló. Nepé tjemey quinam jupj. Pjü la tjiji Dios Cjües jostsja jinwá. Quina Dios Cjües tjijyü'ta Jesús lo winin campa way 'in, ² pjü jis wa cjuwá nt'a. Mpes tjemey Jesús. Ts'ac' cuarenta ne'aj wínetsja jupj. Ne'aj tjá'asa na diablo tjac' jupj nt'a. Jostsja ca Jesús malala nyuca la mijis, mpes malala tjevele Jesús lal. Jesús ne'aj tjuwine na, ma tjelyaja jupj. Mpes t'üc' ts'ac' cuarenta na, pajal vecj pé'etsja jupj. ³ Ninana diablo tjevele jupj lal:

—Jipj Dios Jatjam p'iyá, 'ücj ca müjü'tün niná pe ca ve mpalas, ne nin ca nsem.

⁴ Jesús ma la tjiji diablo tjevele jin. Jupj wola tjevele p'in:

—Dios vele jupj Popel mo'ó: 'Gente ma ca mpatjam ve mpes p'in. Pjü way Dios tjevele mpes ca mpatjam yupj.'

⁵ Yacjaya diablo tjemyana Jesús campanya nt'a. Jupj la tjiji Jesús 'ücj nyúcatsja pjü patja nt'a nosis mo'ó. Leñ way tjinyuca pjü. ⁶ Diablo Jesús lal tjevele:

—Napj ca mya 'a jipj ca müjü'tün pjü patja nt'a. Napj ca mya 'a pjü yupj jatatj 'üsüs yustapj. Püné nsem jipj yupj 'üsüs lajay mpes. Pjü niná napj nats'a'á quinam. Napj le t'a lal 'ücj 'ya napj. ⁷ Najas jipj nawalap'a'a palá mpi'tjim. Najas jipj ca mvelen napj pajal püné. Nin la tjejay na, pjü way niná jipj jits'a'á nsem.

⁸ Jesús jupj wola tjevele ma ca nin la mijis.

—Satanás jipj, jutja napj mpe —tjevele—. Dios Popel vele: 'Dios Jepa más püné pjü jis lal. Nujola tapalas püné jupj p'in. Ma ca nin nujola nsem la p'a p'in püné Dios jinwá. Dios jos jin la müjí la p'in.'

⁹ Locopyaya diablo tjemyana Jesús Jerusalén nt'a. Ne'aj Dios wo casá pajal campanya nt'a tjijyünsa jupj. Tjevele Jesús lal:

—Dios Jatjam jipj, 'ücj palá ntolo quepé. ¹⁰ Dios Popel vele:
 'Dios ca müjü'tüs jupj angelpañ
 yupj ca mya jamacj jipj.

¹¹ Jis mas mpes ca mya ma'nucj
ne ma ca mpojom jipj pe lal.

Ma ca malala mya palas'

—nin tjevele diablú.

¹² Jesús ma la tjiji diablo tjevele jin. Nin p'in wola tjevele:

—Dios Popel vele wa: 'Ma ca malala nyuca la mijin ma jola jinwá, la nucu jipj Jepa Dios ca cyapj mp'a'sas'.

¹³ Diablo po jostsja Jesús malala nyuca la mijis, mpes la pülücj malala tjevele jupj lal. Mop'in Jesús ma malala la tjiji. Mpes diablo pjü la tjiji na, tjemey, li nucutsja 'ona 'ücj la cuwis niswá.

Jesús tsji' la tjiji Dios mpes Galilea mo'ó.

(Mateo 4.12-17; Marcos 1.14-15)

¹⁴ Locopyaya Jesús Galilea nt'a tjemey niswá. Dios Cjües cus tjep'ya'sa pjü 'ücj la mijis. Mpes Jesús pajal 'üsüs la tjiji. Pjü ne'aj tapatjá jas tjowelepj Jesús. ¹⁵ Jis wa judiopan 'a si mulú nt'a, sin tji'yüsa lis tjiji jupj lovin. Pjü 'üsüs tjowelepj Jesús po'ó.

Nazaret nt'a ma jisastsja Jesús tjevelá.

(Mateo 13.53-58; Marcos 6.1-6)

¹⁶ Nazaret nt'a tjemey Jesús, püna tüpü'ü nt'a tsjicj waytsja nam. Ne'aj judiopan 'a si mulú nt'a tjemey jupj, pjü sábado na la tjiji jinwá. Ne'aj jis walap'a'a toñca, mo'o la veles jupj. ¹⁷ Tja'ayapj nt'ya jupj Dios Popel Isaías tepyaca püná. Isaías profeta waytsja jupj. Mpes Jesús la tyü'pa popel, la tepyala pjaní way Isaías tepyacá. Tjinyuca na, mo'o tjevele jupj. Nin tjevele: ¹⁸ "Dios la ntjet'á jis wala la veles cjuwá jis lal.

Napj velé Dios ca 'üsüs la mijis yupj mpes quinam.

Dios Cjües ncapj p'ya'sa nin la mejay.

Dios nin tjejyama la veles ntji'liñ jis lal.

Velé 'ücj jis la winin quinam.

Velé yun cjuwá jis lal, 'ücj januc liji Dios.

Nepénowa yupj jis enemigopan

po malala nyuca lis tjajay.

Dios nin tjejyama sin majam yupj,

'ücj ca mal jis enemigopan nepé.

¹⁹ Nin tjejyama la veles jupj quelel la siji,

quelel jis capj p'ya'sa yupj.

Nin liji jupj quinam, velé napj."

²⁰ Jesús t'üc' mo'o tjevele. Dios Popel jun t'yo'na, tje'yaya yom ne'aj tsji' liji. Tjá'asa Jesús, sin 'yüsa la mijis. Pjü wa mo'ó 'a jis tjimyula witjacj pajal jus tjunuc jupj. ²¹ Jupj yupj jis lal tjevele: "Püna tepyaca niná Dios Popel jupj. Niná jupj Popel tjevelá, t'üc' tepyala yacjaj. Jupj tepyaca napj nin po'ó", tjevele Jesús.

²² Pjü tjowelepj 'üsüs tjevele jupj. Po yólatsja 'onin ne pajal 'üsüs way tjevele. Jis la tjü'üy yuwá: "¿Tsjan mpes nin vele jupj p'iyá niná Yomen Dios se jamá? José jatjam p'in jupj."

²³ Yupj nin yólatsja mpes, Jesús tjevele: "Napj selé tsjan quelel welé nun napj lal. Niná nun welé lovin. Nun quelel welé: 'Doctor jipj, mpes mya ts'ucun jipj p'iyá'. Nun quelel welé: "Üsüs la mijin jipj qui'á, püna tüpüt' nt'a. Cupj tjepjya'aquec pajal 'üsüs la tjejay Capernaum nt'a. Qjuisas nin p'iyá la mijin qui'á."

24 "Nin welé, mop'in ma quelel la nojí. Lovin nin profetapan jis lal. Püna tapatja nt'a, ma jisas yupj. T'üc' way niná. 25 Nin p'yatsja Elías lal. Elías tüpü'ü na püná, año cont'e, mes séisiya ma tjiwe, mpes jun ta'á po cjuwatsja jis la las. Qui'á Israel nt'a nequem pülücj jis vayum tulucj tapatja. T'üc' way niná. 26 Dios ma jas tjejjama Elías yupj nt'a jis capj la p'acj. Quepj p'a nt'a tüpü'ü nt'a jas tjejjama yupj. Quepj niná Sarepta nt'a tüpü'ü jupj, Sidón mpe se jütütj nt'a. Israelpan popa tuluctsja jupj, quepan.

27 "Eliseo p'a profeta watsja. Jupj tüpü'ü na, pülücj malala jisastsja Israel mo'ó, jis pjoloc' tjamaja mpes. Jas tüpwes ma jis tji'yü'sa yupj. Pjaní way p'in tji'yü'sa, salá tepyala. Naamán lotsja jupj. Siria mpe 'eseptsja jupj, israelpan popa tuluctsja", nin tjevele Jesús, Nazaret mo'o tapatja jis lal.

28 Jupj tjevele tjejjacañ na ts'a tji'in pajal. Nin p'iyá pjü way wosis nt'a tjatja ts'a tji'in. (Israelpan waytsja yupj, mpes yólatsja Dios más 'üsüs jis capj tjejjama sa yupj la p'a jis lal. Nin mpes ma jisastsja Jesús tjevelá.) 29 Sin tjüjünsüpj, ntji'liñ jupj, pje'á la ts'i pülücj patja nepé. Quelel ja'unantsja jupj. Tjaman jupj neven pacá nt'a, la pala'á la ts'i mpes. 30 Nawa ma la tjajay yupj quelel lajaytsja jinwá. Yupj culupwen nipj tjemey, tjuwine tjemey jupj.

Jesús más püné lapanenpan jis lal.

(Marcos 1.21-28)

31 Nazaret nepé palavin tjemey Capernaum nt'a. Pülücj patja ne'aj. Galilea mpe se jütütj. Sábado na sin tji'yüsa lis tjiji ne'aj. 32 Yupj pajal nin yólatsja jupj pajal 'üsüs sin tji'yüsa lis tjiji mpes. Jupj tjevele 'ücj lo jütütj jinwá, mpes nin.

33 Ne'aj, wosis mo'ó, judiopan 'a si mulú nt'a, yom tjá'asa, lapanen jupj jos mo'o tüpü'ü. Lapanen malala jos jin la tjiji yomen. Yümücj la tipiya:

34 —Jipj Jesús Nazaret mpe 'esepj. ¡Ma gjuisas jipj! ¿Tsjan pjucj tjacuy cupj nt'a? ¿Ncu pjü malala gjuis lo jay tjacuy jipj? Napj selé pjacj ne jipj. Dios juts'a'á way jipj. Pajal 'üsüs way jipj.

35 Jesús yümücj tjevele lapanen lal:

—¡Lyájasa t'as! ¡Jutja jupj jos mpe! —tjevele.

Leñ way lapanen yom palá ts'iyá yupj jis walap'a'á. Yom nepé tjemey. Lapanen ma malala la tjiji quinam jupj lal, püna la tjiji jinwá. 36 Pjü way yólatsja 'üsüs tepyala mpes. Yuwá tjowelepj: "¿'Oyn ne nin vele jupj? Jepa jinwá jyü'ta lapanen. 'Ücj lo jütütj jinwá si jütüta yupj, ne pje'á jil, jupj jyü'ta jin." 37 Pjü jis lal tjowelepj niná tepyalá, mpes pjü tjejjacañ Jesús po'ó Capernaum mo'ó, Capernaum ne'aj p'in 'ots'ipj.

Jesús tji'yü'sa la tjiji Simón pwisam.

(Mateo 8.14-15; Marcos 1.29-31)

38 Yacjaya Jesús tjemey wosis mpe, niná wosis judiopan 'a si mulú nt'a. Simón wo nt'a tjemey. Wama tjemey. Ne'aj Simón pwisam malala jostsja jupj, pajal si 'áwatsja jupj. Nin mpes wa nt'a tapatja la tjomon Jesús cü'ü'süs la mjis jupj. 39 Mpes Jesús tjac', toñca malala jos nt'a. Cus tjevele 'owus, mpes tji'yü'sa quinam. Simón pwisam leñ way jas tjijyünsa, jis tje'yaya jis la las. Nas tji'yü'sa quinam, ne nin.

Jesús jis tji'yü'sa lis tjiji malala jisas pülücj.

(Mateo 8.16-17; Marcos 1.32-34)

40 T'yaja na, la p'a tjiqquil Jesús nt'a. Pjü tucuman malala jisas yupj sin popé. Pjü p'a casa malala jisas tucuman yupj. Jesús po la tje'yot'a pjü witjacj, jis tji'yü'sa lis tjiji jupj. 41 Lapanenpan nepénowa jisas nepé tjil, pülücj nepé tjil.

Tjil na, la tupuyupj, tjowelepj: “¡Dios Jatjam jipj!” Mpes Jesús jis capj tjeve'le lapanenpan. Yupj salejeptsja jupj niná Jepa Püné Dios tjevele ca jas majamas jis capj la p'acj judiopan. Nin mpes Jesús ma jis tje'yaya jis la veles yupj.

Jesús tjevele Dios po'ó Galilea mo'ó.

(Marcos 1.35-39)

⁴² Tjejyawca na, pje'á tjemey Jesús jusapj, pjü leñ nt'a. Mop'in gente la tapal jupj. Tjiquil jupj nt'a. Ma quelel jas tjam jupj yupj mpe. ⁴³ Mpes jupj yupj jis lal tjevele: “Dios jos p'a nt'a jum 'ots'ipj, nepénowa patja nt'a. Ca mvelé Dios pajal 'üsüs la tjiji yupj mpes. Jis walap'a'a ca mvelé Dios ca müjü'tüs nosis nt'a. Dios nin tjejyama nin la veles.”

⁴⁴ Mpes newa jun ta'á jámatsja judiopan tapatja nt'a. Jis wa judiopan 'a si mulú nt'a tjevele Dios tjevelá yupj jis walap'a'á. Nin lijtsja lovin.

5

Jesús niyom jis lal tjevele ncul, ca cus ncořcocj jupj.

(Mateo 4.18-22; Marcos 1.16-20)

¹ P'a jyawca na, Jesús 'üsü püné la nt'a tořca. Genesaret lotsja 'üsü püné. (Pajal campwila waytsja, pajal la püné.) Ne'aj tořca na, pülücj 'a jis tjimyula jupj nt'a. Jesús jis wala tjevele Dios tjevelá. Tjepjyacañ, ne cus tjeletjatj. ² Ne'aj barco mat'e 'üsü püné la nt'a tsyu'pa tjatja tjinyuca. Leřtsja barco wa mo'ó. Niyom cjul pje'á la coy, jis barco ne'aj tsupapj yas nam. Jis ataraya japatsj quinam. ³ Barco pjaní wama tjemey Jesús. Simón juts'a'á waytsja barcas. Jesús Simón lal la tjemyona jupj ca nsoctes barcas, ca tsjicj way mim 'üsü la mpe. Jesús 'etjele barco mo'ó, nepé sin 'yüsa lis tjiji.

⁴ T'üc' jis lal tjevele na, tjevele Simón lal:

—'Üsü campwila nt'a tjemyana barcas. Nun jis ataraya mo'o la ts'iyá, cjul pje'á la coy.

⁵ Simón jupj wola tjevele:

—Nejepa, püste cus tūpwes quelel pje'á la tecyoyecj; lovin leñ. Jipj velen mpes p'in niswa ca mo'o la nts'i na'ataraya.

⁶ Nin la tjajay na, cjul pajal pülücj jis ntji'liñ. Ataraya po tipit'a mpes, quelel lo comyatsja quinam. ⁷ Mpes Simón, jupj jomicapan jis lal wa, jis walap'a'a la tjamayapj niyom p'a barco mo'ó. Jisastsja ncul jis capj la p'acj. Tjiquil na, cjul pajal pülücj la tocoy wa, mpes barco manas tipit'a cjul lal. Pajal tü waytsja, mpes quelel pwila jama barcas. ⁸ Simón Pedro niná tjinyuca na, tüic' jin tjüjünsü Jesús wolap'a'á. Palá nipi'tje jupj. Tjevele:

—Nejepa, más 'ücj napj nepé ca mim jipj. Malala napj, jipj 'a 'üsüs.

⁹ Pajal jólatsja pajal pülücj pje'á la tecyoye cjulun quinam. Püna ma polel pje'á la tecyoye. Seletsja pajal 'üsüs la tjiji Jesús, mpes nin tjevele jupj. Niyom p'a wa nin p'iyá yólatsja cjul pajal pülücj pje'á la tocoy mpes. ¹⁰ Nin p'iyá jólatsja wa Jacobo, Juan 'ots'ipj, yupj ne Zebedeo jatjampan. Simón lal 'a mulú tsji' lajaytsja lovin.

Jesús tjevele Simón lal:

—Po ma lecj tjejá. Cjul pje'á le coytsja püna p'in. Quina p'a casá ca la mijin. Jipj ca mvelen la p'a jis lal Dios mpes, mpes yupj ca cus ncořcocj Dios —nin tjevele Jesús.

¹¹ Nin mpes yupj jis barco 'üsü la nt'a tjaman. Tsupapj na, pjü jatja tjil. Yupj quelel sa cořtsja Jesús lovin. (Quina ma cjul pje'á la coy pátjatsja; quina tsji' lajaytsja Jesús mpes.)

Jesús tji'yü'sa la tjiij yom jüp'üy tjamaja.

(Mateo 8.1-4; Marcos 1.40-45)

¹² Jesús p'a nt'a pülücj patja nt'a tjá'asa na, yom tjac' jupj nt'a. Malala jostsja pajal. Jüp'üy tjamaja lovin, palá tinca jüp'üy popé. Jupj Jesús tjinyuca na, palá nipi'tje Jesús wolap'a'á. La tjemyona:

—Nejepa, jipj pólel ni 'ü'sa lejay. Jipj jyas na ca nin nsem.

¹³ Mpes Jesús pjwel la tepyacta, po la tje'yot'a. Tjevele:

—Najas. 'I tjü'ü'süs quinam.

Leñ way tji'yü'sa, jüp'üy 'üsüs tepyala jupj. ¹⁴ Locopyaya Jesús tjijyü'ta jupj:

—Ma ca mvelen p'a lal nin tepyalá. Jutja sacerdote nt'a. Jupj ca jis nucus.

Ca la mpalas ncu malala lo nuc p'yüy po'ó. Ca mveles 'üsüs quinam. Niná la tjejay na, jipj ca ma'ayan Dios mpes, jupj 'i tjü'ü'sa la tjiij mpes. Pajal püna Moisés tjijyü'ta tsjan ca ma'ayacj, jis p'üy jis tji'yü'sa na. Jupj tjijyü'ta jin ca la mijin. Pjü la tjejay na, la p'a ca jus nlayecj jipj t'üc' way 'i tjü'ü'sa quinam —tjevele Jesús.

¹⁵ Newa pajal pülücj 'üsüs tjowelepj Jesús po'ó. Campa tapatja tjepjyacañ wa Jesús pajal 'üsüs la tjiij. Mpes pajal pülücj 'a jis tjimyula jupj nt'a jis la pjac jupj tjevelá, jis la 'ü'süs wa tjiquil, malala jisastsja mpes. ¹⁶ Mop'in Jesús la pülücj jusapj tjemey la veles jupj Popay Dios lal. Nin tüpü'ü jupj.

Ma polel 'utaná tji'yü'sa la tjiij Jesús.

(Mateo 9.1-8; Marcos 2.1-12)

¹⁷ P'a jyawca na Jesús sin 'yüsa líjitsja. Fariseopan nepénowa ne'aj tjatja wa jupj nt'a. Niyom Moisés popel sin 'yüsa lajay ne'aj tjatja wa. Pülücj waysja yupj. Galilea nepé tjiquil nepenowá. Pjü nepénowa patja mpe tjiquil yupj. Judea nepé tjiquil wa nepenowá. Jerusalén nepé tjiquil wa nepenowá. Qjuis Jepa Dios cus tecyoñca Jesús, mpes 'ücj si 'ü'sa líjitsja malala jisas.

¹⁸ Wama tjá'asa Jesús yupj jis lal. Locopyaya niyom p'a wa tjiquil, yom ma polel 'utaná tucuman hamaca lal. Yupj quelel jamantsja malala jos wa mo'ó, Jesús nt'a, Jesús wolap'a'a la püntüs jupj. Mpes pajal la tapal yupj 'oyñ ne 'ücj wama mal. ¹⁹ Cjuwatsja. Pülücj tjatja mpes ma tjunuc 'oyñ ne wama la winin. Mpes wa casa'á tjiil, wo jay tjujulul yupj. Nin la tjejay na, wo jay nepé palá tüpüntüpj malala jos hamaca lal. Jesús wolap'a'a tüpüntüpj pülücj tjatja culupwen nt'a.

²⁰ Jesús jus nleya yupj topon jupj polel cü'ü'süs la mijis. Jupj tjevele malala jos lal:

—Natjam, napj perdonar la 'ejay malala nyuca la tjejay Dios lal. Ma nin nola quinam.

²¹ Niyom Moisés popel sin 'yüsa lajay malala jin yólatsja Jesús tjevelá. Nin p'iyá fariseopan. Yólatsja: “Jupj tjevelá malala Dios lal. Jupj ma polel perdonar liji malala nyuca la tjiij. Dios p'in nin liji.”

²² Jesús jus nleya yupj nin yólatsja, mpes jis wala tjevele:

—¿Tsjan mpes nujola napj tjevelé malala Dios lal? Nin tulucj. ²³ Napj 'ücj velé: ‘Napj perdonar la 'ejay malala nyuca la tjejay Dios lal’. Napj 'ücj wa velé: ‘Jin tjijyünsa, tjuwine jipj’. ¿Cana más costa la veles? ²⁴ Nin p'iyá ca mvelé wa malala jos lal, mpes nun ca jus nlayé napj 'ücj perdonar lejay nosis nt'a. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá —nin tjevele Jesús.

Mpes jupj tjevele yom ma polel 'utanatsja lal:

—Jin tjijyünsa, jipj hamaca nt'ya nt'an, jutja wya nt'a.

²⁵ Leñ way malala jos tji'yü'sa. Jas tjiyünsa yupj jis walap'a'a, hamaca jupj tüpü'ü casa nt'ya, tjemey wo nt'a. Po 'üsüs way tjevele Dios po'ó, 'üsüs tepyala mpes. ²⁶ Pjü ne'aj tjatja pajal yólatsja pajal 'üsüs tepyala mpes, ne 'üsüs tjowelepj Dios po'ó. Yólatsja Jesús püné. Mpes tjowelepj: "Lovin ma nin tjinyucucj cupj yas nam".

Jesús jostsja Leví ca cus ncořcos.

(Mateo 9.9-13; Marcos 2.13-17)

²⁷ Locopyaya pje'á tjemey Jesús. Yom tjinyuca, tsji' ljiřtsja jepa mpes. T'emel t'e'encatsja lovin jepa mpes, impuesto jaylacj. Wa nt'a t'emel t'e'encatsja nt'a tjá'asa. Yom niná Leví lotsja jupj. Jesús jupj lal tjevele:

—Ncapj tecyořca jipj. Najas ncapj cyoř lovin.

²⁸ Mpes jas tjiyünsa, pjü jatja tjemey. Cus tecyořca Jesús.

²⁹ Locopyaya Leví pülücj la las la tjiji jupj wo nt'a Jesús mpes. Pülücj jis lal tjevele ncul jupj wo nt'a. Leví jostsja la p'a ca jus nlayecj püné Jesús jupj lal, mpes nin la tjiji. Pülücj tjiquil, yupj nepénowa niyom impuesto jaylacj jat'anqueptsja, Leví jinwá. Niyom p'a wa tjiquil wa. Yupj jis lal tjatja, tjalá.

³⁰ Fariseopan ma jisastsja yupj nin la tjjajay. Tjowelepj Jesús discipulopan jilal malala nin, yupj 'a mulú tjalá yupj jis lal. Nin p'iyá tjowelepj wa Moisés popel sin 'yüsa lajay.

—¿Tsjan pjucj lojá impuesto jaylacj jat'anquepj jis lal, malala nyuca lajay jis lal wa? —nin la tjü'üy yupj.

³¹ Jesús jis wala tjevele:

—'Ücj jisas ma jisas doctor. Malala jisas doctor jisas yupj. Napj doctor jinwá malala lajay jis lal. ³² Napj niná nin lejay Dios jos jinwá. Napj tjacuwis la veles malala lajay jis lal. Napj velé yupj jis lal Dios jos yupj 'aplijila nsem malala nyuca la tjjajay mpes. Napj velé Dios jos yupj 'üsüs ca la mijicj quinam jupj jos jin. La p'a wa 'üsüs lajay quinam, napj ma nin velé yupj jis lal —nin tjevele Jesús.

Jesús discipulopan p'a casa lajay püna tapatja jis lal.

(Mateo 9.14-17; Marcos 2.18-22)

³³ Nin mpes yupj tjowelepj jupj lal, yupj fariseopan nepenowá, Moisés popel sin 'yüsa lajay nepenowá. Yupj tjowelepj:

—Juan discipulopan la pülücj ma jalá, quelel javelepj p'in Dios lal. Nin p'iyá lajay fariseopan jis discipulopan. ¿Tsjan mpes jipj discipulopan lovin jalá, lovin myü'üñ?

³⁴ Jesús tjevele jupj discipulopan ma nin lajaytsja custjay. P'a jyawca na ca nin la mijicj. Ninana tjevelá:

—Yom judío waya na, jupj jomicapan jiquil wa cus la coř jupj. Pajal 'ücj jisas jatja, jalá wa yupj. Nin p'iyá napj discipulopan jis lal. Napj yupj jis lal pü'üs quinam. 'Ücj javelepj napj lal, mpes 'ücj jalá. ³⁵ P'a jyawca na, p'a casa ca nsem. La p'a ca ncul, ca ma tjililiř. Leñ ca nsem napj. Nin tepyala na, napj discipulopan ma ca nlayacj nenéyawa, ca mvelecj p'in Dios lal.

³⁶ Parábola tjevele Jesús sin la 'üsüs jis la jay. Sin tji'yüsa lis tjiji tsjan mpes jupj lal japon ma polel nin p'iyá lajay püna tapatja la tjjajay jinwá. Ninana Jesús tjevelá:

—Nin p'iyá nun nusin quip seyasa to'á na, nusin quip seyasa ma cüemá nusin quip pül way po pwi'tji mpes. Nin lojí, malala se palá manas. Seyasa way la tücüeme nsem; ma'ajapj malala wa nsem. Pülül po pwi'tji ma yuwal

justa nsem pülül pül lal. ³⁷ Nin p'iyá wa judiopan uva 'üsü seyasa jatatj na. Uva 'üsü seyasa ma ca mo'o nt'ucj pjoloc' pül mo'ó. Nin lajay, pjoloc' pül ca ma'apcas 'üsü myolca mpes. Tje'yapta na, uva 'üsü ca jus ncocom. Pjoloc' malala mpalas wa. ³⁸ Más 'ücj uva 'üsü seyasa pjoloc' seyasa mo'ó ca mo'o nt'ucj. ³⁹ Nepénowa uva 'üsü pül tjimyü'üñ lovin. Seyasa ma jisas yupj. Nin lovin. Yupj javelepj pül way po 'üsüs —nin tjevele Jesús.

6

Jesús 'ücj jyü'ta wa sábado na.

(Mateo 12.1-8; Marcos 2.23-28)

¹ Sábado pjaní Jesús trigo lejeñ culupwen nipj tjemey jupj discipulopan jis lal. Sábado ts'ac' niná judiopan ma tsji' lajay. Jesús discipulopan trigo nepénowa sey jat'anqueptsja, tjulujun, tjalá. ('Üctsja niná nin la tjajay yupj ne'aj. Jümücj tjelyawuñ na, 'ücj p'a sine popé tjalá yupj.) ² Mop'in fariseopan nepénowa ma jisastsja nin la tjajay sábado na. Tjowelepj:

—¿Tsjan pjucj nin lojí? Dios Popel vele ma polel t'yanacj sábado na, ts'ac' niná ma tsji' lijicj.

³ Jesús jis wala tjevele:

—Dios Popel vele David la tjiá pajal püna. ¿Ncu lovin ma mo'o tjowelé niná? (David israelpan jis jepa waytsja. 'Üsüstsjja jupj Dios lal.) Ts'ac' pjaní jupj vecj pé'etsja. Noyomes jupj cus tocoñ wa, vecj tecya'liñ wa yupj. ⁴ Mpes jupj wama tjemey Dios wo mo'ó; ne'aj pan nt'ya, tjelyaja. Jis tje'yaya wa niyom cus tocoñ. Pan niná israelpan tja'ayapj Dios mpes. Dios Popel tjevele sacerdotepan p'in 'ücj jalá pan niná. P'a witjacj ma polel jalá yupj. David sacerdoté tuluctsja; newa nin Dios ma ts'i tji'ina jupj tjelyaja mpes.

⁵ Jesús tjevele wa yupj jis lal:

—Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Napj 'ücj jyütütj tsjan 'ücj jis la jay sábado na, ts'ac' ma tsji' lijicj na.

Jesús tji'yü'sa la tjií sábado na.

(Mateo 12.9-14; Marcos 3.1-6)

⁶ P'a sábado na, Jesús wama tjemey judiopan 'a si mulú nt'a. Sin tji'yüsa lis tjií. Yom ne'aj tjá'asa wa mo'ó, mos li'inyampe c'a. Ma polel le páctatsja jupj.

⁷ Niyom p'a wa ne'aj tjtatja wa, Moisés popel sin 'yüsa lajay nepenowá, fariseopan nepenowá. Pajal jus tjunuc Jesús, quelel januctsja ncu 'yü'sa la mijis sábado na, ts'ac' niná ma tsji' lajay yupj. Po jisastsja Jesús ca malala la mijis, mpes ca 'ücj jat' mvelecj Jesús malala. ⁸ Jesús seletsja nin yólatsja yupj. Jupj tjevele yom mos ma polel le pacta lal:

—Jin tjiíyünsa. Culupwen nt'a was jipj.

Mpes yom jas tjiíyünsa, culupwen nt'a tjac', toñca jupj. ⁹ Jesús tjevele wa niyom ne'aj tjtatja jis lal:

—Napj nu la 'yüy cana más 'ücj lejay sábado na, ts'ac' niná ma tsji' lijicj. ¿Ncu más 'ücj 'üsüs lejay, ncu más 'ücj malala lejay? ¿Ncu más 'ücj se p'acj 'ücj la püt'üs jupj, ncu más 'ücj 'yünan jupj?

¹⁰ Jesús pjü yus tjinyuca na, mos ma polel le pacta lal tjevele:

—Myas la tepyacta.

Mpes mos la tepyacta quinam. Mos tji'yü'sa jupj. ¹¹ Niyom ne'aj tjtatja pajal ts'a tji'in. Yuwá tjowelepj 'oyn nyuca malala la qjuijicj Jesús lal.

Jesús niyom dóceya lis t'ya, tsji' la mijicj jupj mpes.

(Mateo 10.1-4; Marcos 3.13-19)

¹² P'a jawas Jesús joc' mo'o tjemey la veles Dios lal. Newa püste cus tûpwes Dios lal tjevele jupj. ¹³ Tjejyawca na, jupj discipulopan jis lal tjevele ncul. Yupj sin popé dóceya lis t'ya jupj. Jupj apostolpan waytsja yupj; jupj sin tjejyama tsji' la mijicj jupj mpes. ¹⁴ Jupj apostolpan popa pjaní Simón lotsja. Jesús p'a ló la t'ya jupj locopyaya. Pedro jupj ló la t'ya wa. P'a apóstol Andrés lotsja, Simón tsüipe jupj. Jacobo lotsja pjaní wa. Juan lotsja pjaní wa. Felipe pjaní wa, Bartolomé pjaní wa. ¹⁵ Mateo p'a wa, Tomás p'a wa, Jacobo p'a wa, jupj ne Alfeo jatjam. Simón p'a wa. Simón quelel le palánatsja jepa lal, jepa israelpan sin popa tulucj, ne nin. Nin mpes "Israel Mpes Jola" lotsja wa jupj. ¹⁶ Judas p'a wa, jupj ne Jacobo jatjam. Judas Iscariote p'a wa. P'a jawas Judas Iscariote Jesús enemigo tepyala jupj. Jis capj tjep'ya'sa Jesús enemigopan jis la tjilil jupj.

Pülücj sin 'yüsa lis tjiji Jesús.

(Mateo 4.23-25)

¹⁷ Jesús jupj apostolpan lis t'ya na, palavin tjemey yupj jis lal. Yumal nt'a toñca jupj. Ne'aj jupj discipulopan pajal pülücj tjatja. P'a wa pajal pülücj tjatja wa. Judea jun ta'á nepé tjiquil, nepénowa Jerusalén mpe tjiquil. P'a witjacj Tiro nepé tjiquil, pülücj patja mpe. P'a pülücj patja nepé tjiquil wa nepenowá, Sidón ló ne'aj. Tiro, Sidón, pajal cámpatsja. 'Üsü púné ne'aj p'in tapatja yupj. Pjü tjiquil jis la pjac Jesús tjevelá. Tjiquil wa Jesús ca cü'ü'süs lis mijis, yupj malala jisastsja mpes. ¹⁸ Yupj sin popa nepenowá lapanenpan malala lis tjajay lovin. Jesús jis tji'yü'sa lis tjiji wa yupj. ¹⁹ Jesús po la tjo'otj na, jis tji'yü'sa yupj. Mpes pjü quelel po la 'otsja jupj, pülüctsa pajal. Pjü malala jisas pjü jis tji'yü'sa, Jesús po la tjo'otj na p'in.

Jesús sin tji'yüsa lis tjiji tsjan mpes ca 'ücj jisas nsem.

(Mateo 5.1-12)

²⁰ Locopyaya Jesús yus tjinyuca jupj discipulopan, tjevele:
"Nun nepénowa pjü cjuwá, mpes pajal 'ücj nujisas nsem.

Dios 'ücj nu jyü'ta cjuwá na.

²¹ Nun nepénowa vecj co'liqué, mpes pajal 'ücj nujisas nsem.

'Üsüs ca nu ma'ayas Dios.

Nun lu puyú na, 'ücj nujisas nsem.

Locopyaya mwi'iqué ca. (Nin ca la mijis Dios.)

²² P'a wa ma jisas nun, ncapi coñicó mpes, 'ücj nujisas nsem. Ma jisas nun culá yupj nt'a, nun ncapi coñicó mpes, 'ücj nin. Malala javelepj nun po'ó ncapi coñicó mpes, 'ücj nujisas nsem. Javelepj malala nun, nun ncapi coñicó mpes, 'ücj nujisas nsem. Napj ne niná Yomen Dios jas tjejyamá.

²³ "Ninana lajay na nun jis lal, 'ücj nujisas t'as. Viyá lo tolonó 'ücj nujisas mpes. Po 'üsüs ca nu ma'ayas Dios tsjun po'ó 'üsüs la tjüjij mpes. T'üc' way niná. Nin p'iyá püna canapatjá yupj sin popa p'iyá malala lis tjajay wa profetapan.

²⁴ "Ma ca 'üsüs nsem nepénowa jis lal. Nun nepénowa pülücj to'á. Mpes malala ca nu mpalas. Po quina way p'in 'ücj nujisas nun.

P'a wa ma ca nu ma'ayas Dios.

²⁵ Malala ca nu mpalas nun nepenowá. Pjü nujisas, pjü to'á quinam.

P'a jawas cjuwá ca nsem.

Malala ca nu mpalas nun nepénowa. Wüi'iqué quinquam.

P'a jawas 'aplijila ca nsem nun pajal. La mpuyucj ca.

26 Pjü 'üsüs nusin javelepj lovin, malala ca nu mpalas. Nin p'iyá püna canapatjá yupj sin popa p'iyá 'üsüs sin tjowelepj la tsuwilpan sin po'ó püná. Profetapan nenem ma t'üc' tjowelepj. Dios mpes tjowelepj tulucj yupj.

Dios jos cupj quelel la sijicj cupj quius enemigopan.

(Mateo 5.38-48; 7.12)

27 "Napj najas más 'üsüs la müjí nun yupj jis lal. Nun quelel pjo'oqué napj velé, nin velé napj nun jis lal: quelel lis müjí nun jis enemigopan. Nepénowa ma jisas nun, ma nin nujola t'as. Nun ca jis capj mp'a'sá newá. 28 Nepénowa malala javelepj nun sin po'ó ca nacj, yupj jisas ca malala nu mpalas. Nun ma ca nin p'iyá la müjí yupj jis lal. Nun ca mvelé nujisas 'üsüs ca jis mpalas yupj. Yupj javelepj nun malala, ma nin nujola t'as. La moná nun Dios lal jupj ca jis capj mp'a'sas.

29 "La p'a nupjocj pjaní tyüla na, nun ca ma'ayá ma'ajapj tyüla wa. Nusin quip pje'apa tjüi'le, t'ya, nusin quip wampa ca ma'ayá ntji'lim wa. 30 La p'a la mon na nun jis lal, nun ca jis ma'ayá yupj. Nin ca la müjí pjü jis lal. La p'a nun nuts'a'á nt'ya naya, ma ca la moná jupj ma'ayas niná.

31 "Tsjan niná nujisas la p'a lajay nun jis lal, nin p'iyá la müjí yupj jis lal.

32 La p'a quelel la nusejay nun ca nacj, mpes nun quelel la sojí wa yupj. Ma quelel la nusejay nun, nun ma wa quelel la sojí yupj ca nacj. Dios ma ca mwi'im nin lojí mpes. Malala lajay nin p'iyá lajay yupj. La p'a quelel la sajay yupj, yupj quelel la sajay wa yupj. Dios jos nun más 'üsüs la müjí yupj jis lal.

33 La p'a 'üsüs lajay nun mpes ca nacj, mpes nun 'üsüs lojí wa yupj mpes. Ma 'üsüs lajay nun mpes, nun ma wa 'üsüs lojí yupj mpes ca nacj. Dios ma ca mwi'im nin nin lojí mpes. Malala lajay nin p'iyá lajay yupj. Dios jos nun más 'üsüs la müjí yupj jis lal. 34 La p'a nun jis lal le moná ca nacj. Nun 'oyá jupj la tjemyona, newa nujola p'a jawasa jupj t'e'encatsja ca nca'as, ma'ayas. Dios ma ca mwi'im nin lojí mpes. Malala lajay nin p'iyá lajay yupj. La p'a yupj jis lal le monana, yupj ja'ayapj wa. Yola p'a jawasa jupj t'e'encatsja ca nca'as, ma'ayas jupj. Dios jos nun más 'üsüs lojí yupj jis lal.

35 "Quelel lis müjí nun jis enemigopan. Jis capj mp'a'sá p'a wa. La mon na, jis ma'ayá nun. Ma nujola t'as p'a jawasa yupj natj ca nca'acj, ma'ayacj. Nin lojí na, po 'üsüs ca nu ma'ayas Dios jupj pü'ü nt'a. Dios más püné pjü jis lal. Nin lojí na, Nupopay Dios jinwá lojí nun. Jupj jatjampán nun, jupj jucucuspan nun. Jupj 'üsüs la siji wa malala lajay. Nepénowa ma wi'irt jupj se 'aya mpes, newa 'üsüs la siji wa jupj. 36 Malala se palá na, nun jis Papay Dios quelel jis capj p'ya'sa. Nin p'iyá 'üsüs la müjí nun.

Dios jos ma welé la p'a malala.

(Mateo 7.1-5)

37 "Po ma tjowelé la p'a malala. Nun welé la p'a malala, Dios ca mveles nun p'in malala wa. Po ma tjowelé p'a po'ó más 'ücj Dios ca cus ntülüs. Nun nin welé, Dios ca mveles más 'ücj jupj ca nucopj ntülüs wa nun. Perdonar la müjí p'in la p'a malala nyuca la tjiji, ne Dios ca perdonar la numijis wa nun.

38 "Tja'ayá p'a wa jos, ne Dios ca nu ma'ayas. Yom 'üsüs 'yaya jinwá ca ma'ayas. Quiliyú pit'a. Tipit'a na, mo'o t'a liji. Nin la tjiji na, syolsol, niswa pit'a, palá soca nas. Nin jin ca nu ma'ayas Dios. Nun p'a wa 'oyá jinwá, nin jinwá ca nu ma'ayas Dios", nin tjevele Jesús.

Ma sin 'yüsa, ma polel sin 'yüsa lajay.

³⁹ Jesús parábola mpes sin 'yüsa lis tjiji niswá. Ninana tjevelá: “Yom jun tulucj ma polel cyacaná yom p'a jun tulucj wa. Nin la qjuijis, manas ts'entuna mo'o palá jis ntüncüs ca. Nin p'iyá nun jilal. ⁴⁰ Si 'üsü püné tulucj jupj jas tji'yüsa la tjiji lal. 'Üsüs jas tji'yüsa na, yuwal nsem jupj jas tji'yüsa la tjiji lal la p'in. Nin lovin”, tjevele Jesús.

Nun malala lojí, ma polel sin 'yüsa lojí 'oyñ nyuca ca 'üsüs la mijicj la p'a wa.

⁴¹ Jesús tjevele wa: “¿Tsjan pjucj jele jetjam malala liji, newa ma jele más malala lejaj jipj jupj lal? Nin p'iyá niná, tsjan tsjicj way jetjam junma tjeyaca nyuc; yo püné jipj jinma tjeyaca ma nyuc. ⁴² Jetjam lal velen: 'Natjam, najas jipj ca ma'ayan napj ca pje'á la nts'i tsjan tsjicj way jinma tjeyaca'. Jipj ma nyuc yo püné jipj jin mo'ó. Nin p'iyá lejaj jipj. Jipj pajal malala, niná nin lejaj mpes. Jipj malala wa, la p'a malala jinwá. Mya 'ü'süs ca jipj. Po ma malala la mijin quinam, püna la tjejay jinwá. Locopyaya ca jus nlayen 'onin ca cus mp'a'san p'a”, nin tjevele Jesús.

'Üsüs witjacj 'üsüs lajay, 'üsüs wa javelepj.

(Mateo 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ Jesús p'a wa sin tji'yüsa lis tjiji. Tjevele: “Yo wolas 'ücj la las, ma ca wolas malala mvalas. Jupj wolas malala, ma ca nepénowa 'ücj la las mvalas jupj. ⁴⁴ Nun nucu na wolas velañ, nun jus nlayé ncu 'ücj la las jupj wolas. Nun solejé tunun mwicj ma higo vyala. Jül ma 'anpüpj vyala jupj. ⁴⁵ Nin p'iyá gente jis lal. Yom 'üsüs, 'üsüs wa jola. Nin mpes vele wa 'üsüs way. Yom malala, malala jola jupj. Nin mpes jupj vele wa malala. Nun nujola, niná p'in welé. Nin p'iyá pjü way jis lal”, nin tjevele Jesús.

Jesús tjijyü'ta jin lijicj na, 'üsüs nsem cupj qjuilal.

(Mateo 7.24-27)

⁴⁶ Jesús tjevele wa yupj jis lal: “¿Tsjan mpes nun welé napj nun jis Jepa, mop'in ma lojí napj jyütütj? Napj jyütütj ma lojí, nun jis Jepa tulucj napj. ⁴⁷ Nasa ca mvelé 'oyñ nyuca liji napj jyütütj jin liji. Napj nt'a jac' jupj, pjoca napj velé. Pjoca na, nin liji napj vele. ⁴⁸ Jupj yom wo 'üsüs jas tjijyünsa jinwá. Pajal campwila tsjomis tyoca mwalá way p'in, pwen já'asa nas tyoca jupj. Yo t'ol pe casá lejeñ la tjiji. Locopyaya wosis tjecyawaja, 'ücj la tjiji. T'üc' la tjiji na, 'üsü püné t'yüna, pajal yümücj wo nt'a palá tjac' 'üsüs. Newa ma si cüts'itsja wosis, 'üsüs tóñcatsja mpes. Nin p'iyá 'üsüs pü'ü napj jyütütj jin liji.

⁴⁹ “Yom p'a wa pjoca wa napj velé ca nacj, jupj ma liji napj jyütütj jin. P'a yom wo jas tjijyünsa jinwá jupj. Ma tsjomis tyoca. 'Amá casá jas tjijyünsa jupj la p'in. Locopyaya wosis tecyawaja. T'üc' la tjiji na, 'üsü püné t'yüna, pajal yümücj wo nt'a palá tjac' 'üsüs. Leñ way tyüla wosis. Jas tüpwes malala tepyala wosis. Nin p'iyá malala pyala niná, jupj ma liji napj jyütütj jin.”

7

Campa mpe tji'yü'sa la tjiji Jesús.

(Mateo 8.5-13)

¹ Jesús pjü tjevele yupj jis la pjac. T'üc' tjevele na, Capernaum nt'a tjemey jupj. ² Ne'aj jepa militar tüpü'ü. Israelpan popa tuluctsja jupj. Romano militar waytsja jupj. Jépatsja jupj niyom cien jis lal. Jupj mozo malala jostsja pajal, nasa quelel pé'etsja jupj. Jepa militar pajal quelel líjitsja jupj jomozo.

³ La p'a wa jupj wola tjowelepj Jesús 'ücj 'yü'sa liji. Mpes jupj sin tjejyama

niyom nepénowa Jesús nt'a. Niyom nenem israelpan noypan waytsja yupj. Jepa militar sin tjejjama yupj, jis la mon Jesús ncuwim, jupj jomozo 'yü'sa la mijis.

⁴ Ne'as tjil na Jesús nt'a, pajal la tjomon Jesús lal, jupj ca cus mp'a'sas. Tjowelepj:

—Jepa militar po 'üsüs jupj, mpes ca nin la mijin jupj mpes. ⁵ Israelpan popa tulucj jupj, mop'in po quelel la qjuisiji cupj. Qjuis wa 'a qjuisí mulú nt'a jas tjijyünsa jupj.

⁶ Jesús tjemey yupj jis lal. Ne'aj way p'in tjemey na, jepa militar wo nt'a, jepa militar jomicapan p'a witjacj sin tjejjama Jesús nt'a. Jupj mpes tjowelepj:

—Nejepa, ma najas pajal costa nsem jipj mpes. Pajal 'üsüs way jipj. Napj 'üsüs tulucj. Más 'ücj ma nawá mo'ó cuy jipj. ⁷ Nin mpes wa ma tjacuwis napj jipj nt'a. Napj nin nola 'üsüs tulucj napj. Najas jipj ca müjü'tün la 'ü'süs jupj la p'in, ne ca cü'ü'süs napj namozo. ⁸ Napj selé jipj 'ücj jyütütj. Nin p'iyá napj nejepa ni jütüta. Napj lejay jupj vele jin. Napj jyütütj wa niyom militar nepénowa. Pjaní lal velé jutja, mpes jama. P'a lal velé was, mpes jac'. Namozo lal velé nin la mijis, mpes nin liji —nin tjevele jepa militar.

⁹ Jesús nin tjapjaca na, jupj jólatsja pajal 'üsüs tjevele jepa militar. Pajal pülücj cus tocoñ jupj tjuwine nt'a. Jupj la nujuya, tjevele yupj jis lal:

—Pajal 'üsüs pyona jupj, jupj ne israelpan popa tulucj. Lovin ma tjinyuc israelpan popa pjaní más 'üsüs way tepyona jupj lal. T'üc' way niná —tjevele Jesús.

¹⁰ Tjil niyom nenem jepa militar sin tjejjamá. Jepa militar wo mo'ó tjil na, jupj jomozo 'ücj já'asa jus tjunuc. Jesús tji'yü'sa la tjiji jupj campa mpe. Jupj tjijyü'ta mpes p'in tji'yü'sa jupj.

Jesús yom tepe'á jas tjijyünsa, mpes niswa tüpü'ü jupj.

¹¹ Locopyaya p'a nt'a pülücj patja nt'a tjemey Jesús. Naín ló ne'aj. Jupj discipulopan cus tocoñ, la p'a pajal pülücj cus tocoñ wa. ¹² Naín t'asiyü tjüwücj tóncatsja. Ne'as tjil na, tjüwücj jun vilicj nt'a, yom tepe'e pje'á jacumantsja la toc tjinyuca Jesús. Yom tepe'á, jupj pjaní jamay jatjam waytsja. Jupj jamay voyum tepe'e wa jupj püna p'in, mpes malala tepyala quepan pajal. Pülücj cus tocoñ jupj, ne'aj tapatjá sin popé. Jatoc nt'a tjil.

¹³ Qjuis Jepa Jesús yom jamay jus tjinyuca na, pajal jólatsja malala tepyala mpes. Yom jamay lal tjevele:

—Po ma la tipiya.

(Jesús seletsja 'üsüs ca la mijis, mpes nin tjevele.)

¹⁴ Jesús cacaste nt'a tjac', cacaste po la tje'yot'a jupj. Niyom cacaste jacumantsja jis tyantaná. Nin la tjajay na, Jesús tjevele tepe'e lal:

—Natjam, jin tjijyünsa.

¹⁵ Mpes yom tepe'á nyucunú tepyala. Jas tjijyünsa, tjá'asa quinam, jis wala tjevele wa. Jesús tjevele jamay lal:

—Já'asa quinam jetjam.

¹⁶ Pjü way niná tjunuc pajal yólatsja Jesús pajal 'üsüs la tjiji, yólatsja jupj pajal püné. 'Üsüs tjowelepj Dios po'ó. Yuwá tjowelepj: “Profeta püné way jupj. Quina israelpan jis capj tjep ya'sa Dios.”

¹⁷ Pjü way Judea mo'o tapatja, pjü sin tji'yüsa Jesús jas tjijyünsa tepe'á, niswa tüpü'ü. Judea ne'aj p'in tapatja, sin tji'yüsa wa niná.

Jesús sin tji'yüsa lis tjiiji jupj p'iyá ninana Dios tjevele ca jas majamas.
(Mateo 11.2-19)

¹⁸ Juan jus nleya wa Jesús jas tjiijyünsa tepe'á, niswa tüpü'ü. Juan bautizar líjitsja püna p'in. Jupj discipulopan tjowelepj jupj lal nin tepyalá. Tjowelepj wa jupj lal pjü way Jesús pajal 'üsüs líjitsja. ¹⁹ Juan jupj discipulopan mát'eya jis lal tjevele jis la cuwis, sin tjejjyama qjuis Jepa Jesucristo nt'a jis la veles jupj lal. Tjevele ca nin la veles: “¿Ncu jipj ninana Dios tjevele ca jas majamas cupj nt'a? ¿Ncu p'a wa la nucum?” ²⁰ Mpes Juan discipulopan Jesús nt'a tjil. Ne'as tjil na, tjowelepj:

—Juan el Bautista qjuisin tjejjyama jipj nt'a. Tjevele ca nin mvelecj: ¿Ncu jipj ninana Dios tjevele ca jas majamas cupj nt'a? ¿Ncu p'a wa la nucum?

²¹ Yupj ne'aj tjatja na, pülücj malala jisas jis tji'yü'sa lis tjiiji Jesús. Pajal si tsjunú, jis tji'yü'sa la tjiiji wa. Lapanenpan malala lis tjajay yupj nepenowá. Jesús jis tji'yü'sa la tjiiji wa yupj. Pülücj yun cjuwá 'üsüs januc la tjiiji jupj. Juan discipulopan tjunuc Jesús la tjiiji. ²² Mpes Jesús tjevele Juan sin tjejjyama jis lal:

—Lowa, tjowelé Juan lal nun tjapja'aque napj nt'a, tjowelé nun tjunucú wa. Yun tulucj 'ücj januc quinam. Ma polel jiltsja 'ücj lyawuñ quinam. Jis p'üy tjamaja jis tji'yü'sa wa quinam. Jis pjats' la topj 'ücj pjyacañ quinam. Tecya liñ nepenowá sin tjiijünsüpj wa 'ücj jis la püt'üs quinam. Napj velé wa t'emel cjuwá jis lal Dios 'üsüs la tjiiji yupj mpes. Pjü niná lejay napj, Dios tjevele jin. ²³ Tjowelé wa Juan lal: jupj newa pyona napj mpes, 'ücj jos nsem jupj pajal —nin tjevele Jesús Juan sin tjejjyama jis lal.

²⁴ Tjil niyom nenem. Tjil na, Jesús tjevele Juan po'ó ne'aj tjatja jis lal. “¿Tsjan mpes tjalawú nun Juan nt'a, jupj wa cjuwá nt'a tüpü'ü na? ¿Tsjan mpes quelel nucutsja jupj? ¿Ncu visyú si lapjüna jinwatsja jupj? ¿Ncu nenéyawa p'a casa jólatsja? Nin tulucj. ²⁵ ¿Tsjan mpes tjalawú jupj nt'a? ¿Tsjan quelel nucutsja? ¿Ncu 'üsüs sa capyatsja? Nin tulucj. Niyom 'üsüs sin qipetsja pajal pülücj jatatj lovin. Jis wa po 'üsüs yustapj nt'a patja yupj. ²⁶ ¿Tsjan mpes tjalawú Juan nt'a? ¿Tsjan quelel nucutsja? ¿Ncu profeta quelel nucutsja? Nin. T'üc' way profeta jupj. Más püné jupj p'a profetapan jis lal. ²⁷ Dios Popel tjevele Juan po'ó pajal püna. Dios tjevele Juan jupj jomozo. Tjevele ca jas majamas jupj, ne ca 'ücj la mijis napj cuwistsja mpes. Tjevele Juan ca mveles napj mpes, mpes la p'a ca nus nucucj napj tjacuwis na. Ninana tjevelá: ‘Tjapjaca jipj. Namozo se jam,

mwalá ca mim jipj lal.

'Ücj la mijis mpes, más 'üsüs ca nsem jipj jay na.’

²⁸ Juan más püné pjü püna tapatja jis lal, quina patja jis lal wa. Nin p'in, pjü way Dios si jütüta sin popé más noypan yupj jupj lal. Nin p'iyá tsjictjacj Dios si jütüta sin popé, más noypan yupj jupj lal’, tjevele Jesús.

²⁹ (Pjü tjejjyacañ Jesús tjevelá, pjü tjowelepj 'üsüstsja yupj jis lal Dios si jütütá. Nin p'iyá tjowelepj wa impuesto jat'anquepj. Juan bautizar lis tjiiji yupj yas nam. ³⁰ Mop'in fariseopan ma jisastsja Juan bautizar la siji, mpes ma bautizar lis tjiiji. Niná Dios jostsja yupj la mijicj ma jisastsja yupj. Nin p'iyatsja Moisés popel sin 'yüsa lajay.)

³¹ Mpes Jesús tjevele: “¿Oyn nyuca lajay quina patjá? ¿Pjajc jinwá yupj?

³² Tsjictjacj jinwá yupj, pülücj 'a si mulú nt'a. Tsjictjacj nenem ts'a 'in la p'a tsjictjacj jis lal, la p'a ma quelel pjelañ mpes. Mpes yümücj javelepj la p'a jis lal: ‘Nun ma quelel pjwelequé fiesta lijicj jinwá. Ma wa quelel pjwelequé tyoquécj jinwá. Cupj flauta la tjiijyusacj. ¿Tsjan mpes ma tjüpjwelequé, fiesta

nt'a lajay jinwá? Locopyaya pajal tülü way tjenejets'equcej. Pajal 'aplijila jinwá la tjiijc. ¿Tsjan mpes ma la tupuyú, nujamica tepe'e jinwá?' Nin javelepj tsjictjacj, pjelañ na.

³³ "Nin p'iyá javelepj quina patjá Juan lal, napj lal 'ots'ipj. Juan el Bautista tjac' na, la pülücj ve ma tjelyaja. Uva 'üsü lovin ma tjümü'ü jupj. Mpes nun welé: 'Lapanen jupj jos mo'o pü'ü. Nin mpes nin liji jupj.' ³⁴ Locopyaya napj tjacuwis. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá. Napj ma lejey Juan liji jin. Ve lya napj. Uva 'üsü mü'üs napj. Newa nin malala wa welé napj nin po'ó. Nun welé napj pajal lya lovin. Welé 'üsü mü'üs, ne maná. Nun welé niyom impuesto jata'epj sejamica napj. Malala nyuca lajay sejamica napj, welé nun. Malala welé cupj cjay manas mpes. Nun ma solejé tsjan nujos nun. ³⁵ Cupj cjay manas 'üsüs lijicj. 'Üsüs tepyala Juan la tjiji mpes. 'Üsüs wa tepyala napj la tjejam mpes. Nin mpes ca jus cülayé cupj qjuiyólatsja 'üsüs. Nin lovin 'üsüs lajay jis lal", tjevele Jesús.

Fariseo wo nt'a tjemey Jesús. Quepj pjaní 'üsüs la tjiji Jesús mpes.

³⁶ Yom pjaní Simón lotsja. Jupj fariseo watsja. Jupj tjevele Jesús lal jupj jostsja Jesús ncuwim, nlajas jupj lal. Mpes fariseo wo nt'a tjemey. Tjá'asa, tjelyaja Jesús. ³⁷ Ne'aj p'in, pülücj patja nt'a, quepj tüpü'ü. Pjü salejeptsja malala nyuca la tjiji jupj yas nam. Niyom pülücj lal wínetsja jupj. Quepj jus nleya Jesús fariseo wo nt'a já'asatsja, lyájatsja jupj. Nin mpes ne'aj tjemey wa. Botella pajal 'üsüs justa teque'e jupj. Niná botella pe mpestsja, pe alabastro lotsja. Perfume botella jul tóñcatsja. ³⁸ Jesús cjüip'a'a tjemey, tofca quepan, tsjom jyatsja nt'a. La tipiya jupj, quepan. Jesús tsjom jas tji'its'a jun la puyupj lal. Jay ts'üil lal tsjom tjicjyücja. Tsjom po la tje'yot'a jupj wola mpes. Perfume lal jas tjecjyo'la wa. Tjüwüi'i jupj Dios 'ücj perdonar liji malala nyuca lajay. Nin mpes tjac' jupj Jesús nt'a.

³⁹ Fariseo tjinyuca wa quepj la tjijá. Fariseo p'iyá Jesús lal tjevele ncuwim, nlajas. Niná tjinyuca na, jólatsja: "Profeta tulucj yom niná. Profeta ca jus nlayes pjacj niná jupj po le 'et'é. Ca jus nlayes malala jupj. Malala nyuca liji quepj niná."

⁴⁰ Jesús seletsja nin jólatsja jupj, mpes jupj tjevele:

—Simón, napj quelel velé jipj lal.

Fariseo tjevele:

—Mwü.

⁴¹ Mpes Jesús parábola tjevele jupj lal. Jas tji'yüsa la tjiji Dios nasa perdonar la tjiji quepan. Nin mpes quepj pajal quelel liji jupj. Ninana parabolás:

—Yom pjaní t'emel prestar lis tjiji niyom mat'eyá, p'a jawas t'emel ca nca'actsja, jaylacj la mijicstsja yupj. Pjaní way quinientos jaylacj ca la mijicstsja, ma'ajapj cincuenta way p'in ca jaylacj la mijicstsja. ⁴² Mop'in manas jis t'emel cjuwá. Ma polel jaylacj la tjajay. Nin mpes yom tjevele 'ücj lovin t'emel ma jaylacj lajay yupj.

Jesús la tji'yüya fariseo lal:

—¿Cana pajal quelel la mijis yomen?

⁴³ —Más pülücj way leveltsja, más ca quelel la mijis jupj ca nacj —tjevele Simón.

—T'üc' tjevelen jipj —tjevele Jesús.

⁴⁴ Jesús la nujuya, quepj tjinyuca, newa Simón lal tjevele.

—Tjinyuca jipj quepj niná —tjevele jupj—. Jupj pajal quelel la niji. Nin tulucj jipj lal. Jipj ma quelel la nejay. Napj wya mo'ó tjacuwis na, 'üsü ntsjam

la patsj ma ntje'an jipj. Quepj niná ntsjam tji'its'a jun la puyupj lal, jay ts'ül lal ntsjam tji'cyücja. ⁴⁵ Jipj ma po la tje'yotj namas. Quepj niná janmacj ntsjam po la tje'yot'a jupj wola mpes nas tjacuwis na, pajal quelel la niji mpes. ⁴⁶ Aceite pjaní jaylaj lal ma nay jas tjecjyolol nay pjucj. Perfume pülücj jaylaj lal ntsjam jas tjecjyo'la jupj. ⁴⁷ T'üc' way malala nyuca la tjiji jupj yas nam, la pülücj malala nyuca la tjiji. Ma ca nin nola niswá. Pjü la tjiji, pjü perdonar la tjejay napj. Jupj pajal quelel la niji, mpes ca jus nlayen niná. P'a wa tsjicj way p'in quelel la niji. Nin mpes ca jus nlayen pjaní way p'in perdonar la tjejay jupj.

⁴⁸ Jesús quepj lal tjevele wa:

—Napj perdonar la 'ejay malala nyuca la tjejay. Ma nin nola quinam.

⁴⁹ La p'a Jesús lal tjalá. Yupj yólatsja: “¿Tsjan mpes Jesús 'ücj perdonar liji quepj malala nyuca la tjiji?”

⁵⁰ Jesús tjevele quepj lal:

—Tepyon mpes 'i tjü'ü'sa, 'ücj ca cus ncoñcon Dios. 'Üsüs mim.

8

Nequem nepénowa cus tocoñ Jesús.

¹ Locopyaya Jesús tjuwine Galilea mo'ó la veles ne'aj tapatja jilal. Pülücj patja nt'a tjemey, más 'in la' way patja nt'a tjemey 'ots'ipj. Lovin p'a nt'a tjemey jis lal la veles Dios po'ó. Pjü jis walap'a'a tjevele tsjan 'üsüs tepyala quinam Dios 'üsüs la tjiji mpes. Tjevele Dios ca müjü'tüs nosis casá.

Püna p'in Jesús niyom dóceya lis t'ya, ca yupj tsji' la mijicj jupj mpes. Yupj cus tocoñ Jesús. ² Nequem nepenowá cus tocoñ wa jupj. Jesús tji'yü'sa lis tjiji yupj yas nam malala jisastsja mpes. Lapanenpan nepénowa malala lis tjajay püná. Jis tji'yü'sa lis tjiji wa jupj. Quepj pjaní María lotsja. Magdalá mpe 'eseptsja jupj. Lapanenpan siéteya pje'á la ts'íya Jesús María jos mpe. ³ Quepj p'a wa Juana lotsja. Chuza jats'om waytsja jupj. Chuza Herodes auxiliari waytsja jupj. Quepj p'a wa Susana lotsja. Cus tecyoñca wa. P'a wa nequem pülücj cus tocoñ wa. Yupj yuts'a'á tja'ayapj 'ücj la püt'üs Jesús, 'ücj jis la patj wa Jesús apostolpan dóceya.

Pülücj pjyacañ Dios tjevelá. Nepénowa lajay jupj tjevelá, nepénowa ma nin lajay.

(Mateo 13.1-23; Marcos 4.1-20)

⁴ Pajal pülücj 'a jis tjimyula Jesús nt'a. Newa p'a mpe tji'quil p'a wa pülücj patja mpe. Pülücj 'a si mulutsja na, parábola tjevele Jesús, sin la 'üsüs jis la jay. Ninana Jesús tjevelá: ⁵ “Yom setel sine winetsja. Na'aj li ts'iyá sínetsja jupj. Mpes sine na, setel nepenowá palá tinca jümücj casá. Mpes palá ta'á tjajatsj setel. Tsipyaya tjalá wa setel niná. ⁶ Setel nepenowá peme casá palá tinca. Tecyojo na, ts'its'e tepyala 'üsü pja mpes. ⁷ Setel nepenowá jam nt'a palá tinca. 'A mulú si t'ünü. Pajal gjuisiyama tepyala, mpes jupj sínetsja ma si t'ünü. ⁸ Setel nepenowá 'amá 'üsüs casá palá tinca. Tecyojo, jis t'yüna. Pülücj tjevelañ yupj. Setel pjaní sine popé setel cien tjevelañ”, tjevele Jesús.

Parábola t'üc' tjevele na, yümücj tjevele: “Najas pjü tjapja'aque, pjü nusin tjü'üsüs napj tjevelé”.

⁹ Locopyaya jupj discipulopan la tjü'üy jupj lal tsjan sin 'yüsa lis tjiji parábola mpes. Yupj salejeptsja ma setel po'o tjevele jupj.

10 Jesús jis wala tjevele: “Dios ma se 'aya pjü gente sin 'yüsa 'oyñ nyuca jyü'ta jupj. Jupj nu 'yaya nun ca nusin mü'üsüs niná. P'a jilal parábola mpes sin 'yüsa lejay la p'in. Mpes t'üc' ca nsem niná:

‘Yupj januc, newa ma yola se palá tsjan mpes januc niná.
Yupj pjyacañ, mop'in ma sin 'yüsa.’

11 “Ninana nusin 'yüsa lejay parábola mpes: setel Dios tjevelá jinwá. 12 Setel nepénowa jümücj casá palá tinca, nepénowa pjyacañ jinwá. Dios tjevele tjepjyacañ yupj. Locopyaya diablo jac', t'e'enca yupj tjepjyacañ. Yo' pe'e liji jupj. Diablo ma jos yupj japon Dios tjevelá. Ma jos yupj ca 'ücj mpatjam Dios lal.

13 “Setel peme casá palá tinca, nepénowa pjyacañ jinwá 'ots'ipj. Dios tjevelá pjyacañ na, po 'ücj jisás japon yupj. Mop'in ma lajay Dios jos jin. Tsjutsj ts'üil cjuwá jinwá yupj. Tsjicj way japon la p'in. Locopyaya diablo malala vele yupj jis lal, mpes yupj quelel malala nyuca lajay. Malala nyuca quelel lajay na, ma nin lajay Dios tjevele jin.

14 “Setel nepénowa jam mo'o palá tinca, nepénowa pjyacañ jinwá 'ots'ipj. Dios tjevele tjepjyacañ. Newa ma lajay Dios tjevele jin. Pajal nin yola malala pyala mpes. Po jisás t'emel. Po jisás yupj ca 'ücj jisás nsem nosis nt'a. Nin mpes ma 'üsüs lajay yupj, Dios jos jin.

15 “Setel p'a wa 'amá 'üsüs casá palá tinca, nepénowa pjyacañ jinwá yupj 'ots'ipj. Yupj pjyacañ Dios tjevelá. Ma yo' pe'e. Po 'üsüs witjacj yupj. Ma la tsuwil. Malala pyala na, newa 'üsüs lajay Dios jos jin. Nin mpes t'üc' lajay Dios tjevele jin”, nin tjevele Jesús Dios Popel pjyacañ mpes.

*Dios jos gente ca sin mü'üsüs jupj velá.
(Marcos 4.21-25)*

16 Jesús p'a parábola tjevele yupj jis lal. Ninana tjevelá: “Yom yo je si müjü na, ma tsjo'oy lal jun t'yo'na. Ma cjan 'alá 'yonsa jupj. Campanya si jünsa, mpes pjü wama jiquil pjü 'ücj januc jupj 'owus. 17 Nin p'iyá Dios ma pjo'na jupj quelel sin 'yüsa liji. Püna ma jis tje'yaya sin la 'üsüs, niná pjü way ca sin mü'üsüs la mijis. Püna ma sin tji'yüsa, niná ca jus nlayecj. Niná 'ücj ca jus nucucj nsem. 18 Mpes 'in tjjajama 'üsüs tjjapja'aque Dios velá. Nun quelel nusin 'yüsa, p'a wa ca nusin mü'üsüs la mijis jupj. Nin p'iyá pjü jis lal. Dios jisás, mpes ca sin mü'üsüs. Nepénowa ma quelel sin 'yüsa. Pjyacañ p'in. Mpes ma ca polel sin 'yüsa Dios mpes. Sey c'a ca la mijis jupj. Yupj yola yupj sin 'yüsa Dios mpes, sin 'yüsa tulucj yupj”, nin tjevele Jesús.

*Jesús pajal quelel liji Dios jos jin lajay.
(Mateo 12.46-50; Marcos 3.31-35)*

19 Jesús jamay tjac' jus la nuc, jüpülücpañ tjiquil wa jupj nt'a. Mop'in ma polel ne'as tjił Jesús nt'a, pülücj tantan tjtatja mpes. 20 Nin mpes ne'aj tjtatja sin popa pjani tjevele jupj lal:

—Jemay pje'á toñca, pyülücpañ pje'á lejeñ wa yupj. Quelel jis januc yupj.

21 Jesús jupj wola tjevele:

—La p'a wa namay jinwá yupj napj lal, mpülücpañ jinwá yupj napj lal. Yupj pjyacañ Dios velá, lajay wa jupj vele jin —nin tjevele Jesús.

*Jesús tjiyü'ta lüpjü, 'üsü püné 'ots'ipj.
(Mateo 8.23-27; Marcos 4.35-41)*

22 P'a jyawca na, barco wama tjemey Jesús jupj discipulopan jis lal. Tjevele yupj jis lal:

—Mas 'üsü püné na'aj po'ó.

Mpes tjil. Pajal la püné, pajal campwila waytsja 'üsüs. ²³ Tjil na 'üsü casá, tüpü'ü, tjejyá Jesús barco mo'ó. Tjejyá na, pajal jas tjelyapjünü lüpjüs 'üsü püné nt'a. 'Üsü la tjejetpjets'é mpes 'üsü wama tjemey barco mo'ó, mo'o ca mpit'as. Nasa quelel pwila jama barcas. ²⁴ Mpes jupj discipulopan jupj nt'a tjil, jas tiquilquül, tjowelepj:

—Qjuis Jepa, qjuis Jepa, qjuis qjues nt'ancam.

Jesús tsyülümü, jis capj tjeve'le lüpjü, 'üsü 'ots'ipj. Mpes lüpjü 'üt'ün nasa tepyala. Nin p'iyá 'üsü tji'yü'sa quinam. ²⁵ Discipulopan jis lal tjevele Jesús:

—¿Tsjan mpes ma poné napj ca nucopj mp'acj?

Lacj tjeypj yupj. Pajal yólatsja Jesús la tjiji mpes. Yuwá tjowelepj: “T'üc' way yom niná pasal püné way. 'Ücj si jütüta lüpjü, 'üsü püné 'ots'ipj, ne nin lajaj jupj jyü'ta jin.”

*Jesús pje'á lis ts'iyá lapanenpan.
(Mateo 8.28-34; Marcos 5.1-20)*

²⁶ Locopyaya 'üsü na'aj po'ó tjil, Gadara mo'ó. Gadara 'üsü na'aj po'ó Galilea lal. ²⁷ Barco mpe pje'á tjemey Jesús. 'Amá casá toñca naya, yom tjac' pülücj patja nepé la nüjüsü Jesús. Lapanenpan tapatja yom jos mo'ó, tjüjütüj jupj. Püs way jas pjütpjüt' tüpü'ü jupj. Ma wo mo'ó tüpü'ü; panteón nt'a tüpü'ü. ²⁸ Jupj Jesús jus tjinyuca na, yümücj la tipiya, tüic' jin tjüjünsü Jesús wolap'a'á. Yümücj tjevele:

—¿Tsjan mpes napj nt'a tjacuy? Jesús jipj. Dios Jatjam jipj. Más püné way Dios pjü jis lal. La 'e mon ma malala la mijin napj lal.

²⁹ Yom jactsja na, Jesús tjijyü'ta ca pje'á mim lapanen yom jos mpe, mpes nin tjevele yomen. Püna la pülücj lapanen pajal malala la tjiji jupj lal, mpes gente ne'aj patja tjamapj jupj. Mos t'asiyü tsupaptsja, tsjom t'asiyü tsupaptsja wa cadena mpes, acero mpes wa. Mop'in tsjan mpes tsupaptsja t'anca jupj, ne lapanen tjemjana jupj wa cjuwá nt'a. ³⁰ Jesús la tji'yüya jupj lal:

—¿Tsjan lyá jipj?

Yom tjevele:

—'Pülücj' napj nlá.

Lapanenpan pülücj jos mo'o tapatja ne nin. ³¹ Lapanenpan pajal la tjomon Jesús lal jupj ma ca jis müjü'tüs mal jul pajal campwila mo'ó, lapanenpan jis capj tyüla nt'a. ³² Ne'aj p'in yupj tjelejeñ nt'a malana pülücj tjelyawuñ, tjalá yupj neven nt'a. Lapanenpan pajal la tjomon Jesús lal jupj ca jis ma'ayas mal malana jisas mo'ó. Jesús jis tje'yaya nin la mijicj yupj. ³³ Tjil yom jos mpe. Malana jisas mo'ó tjil yupj. Nin la tjjajay na, malana pjü ts'equeneñ neven palavin; 'üsü püné mo'ó tjil yupj. Jis qjues t'anca, tecya'liñ.

³⁴ Malana jajamapj niná tjunuc na, ts'equeneñ yupj. Pülücj patja nt'a tjowelepj nin tepyalá. Wa pjaní pjaní lejeñ nt'a tjowelepj wa yupj. ³⁵ Mpes pülücj tjil jis la nuc tepyalá. Jesús nt'a tjil. La nyüjüsüñ yomen, 'in lacasana lapanenpan jupj jos mo'o tapatja. Jesús wolap'a'a tjá'asa. Sacapyá quinam jupj, 'ücj jólatsja quinam. Lacj tjeypj yupj nin tepyala mpes. ³⁶ P'a witjacj tjunuctsja Jesús tji'yü'sa la tjiji yomen. Mpes tjowelepj la p'a jis lal 'onin ne yom niná tji'yü'sa quinam. 'In lacasana lapanenpan jupj jos mo'o tapatja. ³⁷ Nin mpes pjü Gadara mo'o tapatjá, pjü la tjomon Jesús ca mim yupj nepé. Pajal lacj tjeypj, ne nin la tjomon yupj. Mpes barco wama tjemey Jesús, tjemey niswá Galilea nt'a.

38 Custjay ma tjemey na p'in, niná yomen, lapanenpan jupj jos mpe tjil p'iyá, tjevele Jesús lal. La tjemyona Jesús lal jupj ca ma'ayas jupj lal jama. Jesús ma jostsja jupj ca mim quinam. Jesús jupj wo nt'a jas tjejyama, tjevele:

39—Niswa wya nt'a jutja. La p'a jis lal ca mvelen pajal 'úsüs way la tjiji Dios jipj mpes.

Mpes tjemey yomen, la tjiji Jesús tjevele jin. Pjü jis wala tjevele ne'aj pülücj patja nt'a. Tjevele pajal 'úsüs way la tjiji Jesús jupj mpes.

Jesús jas tjijyünsa tepe'á. Niswa tüpü'ü la tjiji. Quepj püs way malala jos tji'yü'sa la tjiji wa.

(Mateo 9.18-26; Marcos 5.21-43)

40 Jesús 'üsü na'aj po'ó ne'as tjemey na, pülücj 'a jis tjimyula ne'aj. Po 'ücj jisastsja Jesús la nyüjüsün. Püs way la tjunuc jupj ncuwim. 41 Ne'aj yom tjac' Jairo ló. Jepa waytsja jupj judiopian 'a si mulú nt'a. Jupj wola 'amá 'alá tje'yonsa Jesús wolap'a'á. Pajal la tjemyona Jesús lo cuwis jupj wo nt'a. 42 Jupj jucucus nasa quelel pé'etsja ne nin. Jairo popa pjaní waytsja jupj, año dóceya tyá'atsja jupj quinam. Mpes tjemey Jesús. Tjemey na, pülücj jis capj tocoñ, cus tjeletjatj.

43 Ne'aj tjac' wa quepj malala jos. Año dóceya newa 'os tepyálatsja, ma tji'yü'sa. Pjü jupj t'emel jis tje'yaya doctor witjacj, leméliyu jaylacj. Pjü ma polel 'yü'sa la tjjajay jupj. 44 Jupj Jesús cjüip'a'a tjac' quinam, jas quip po'o velañ po la tje'yot'a. Leñ way tji'yü'sa jupj. 'Os tjjapjaja.

45 Jesús jis la tji'yüya ne'aj lejeñ jis lal:

—¿Pjacj nin po la tje'yot'a?

Pjü tjowelepj ma nin la tjjajay yupj. Pedro tjevele:

—Nejepa, pülücj tantan t'asiyü lejeñ jipj nt'a, cyapj jaletjatj. Pülücj jin po la 'otj.

46 Niswa tjevele Jesús:

—T'üc' way pjaní way nin po la tje'yot'a. Pjaní tji'yü'sa la tjjajay jin najastsja napj.

47 Quepj jus nléyatsja ma polel pjo'na, ne tjac'. Ticyücüyü, pajal lecj tjejá mpes. Jupj wola 'amá 'alá tje'yonsa Jesús wolap'a'á. Pjü jis walap'a'a tjevele tsjan mpes po la tje'yot'a Jesús. Tjevele leñ way tji'yü'sa jupj, po la tje'yot'a na.

48 Jesús tjevele jupj lal:

—Ncucus, jipj tepyon napj polel 'i 'ü'sa lejaj, mpes 'i tjü'ü'sa jipj. Ma nin jele t'as. 'Üsüs mim quinam jipj.

49 Newa quepj lal véletsja na, yom tjac' jepa wo mpe, tjevele jepa lal:

—Tepe'e cyucus. Po ma pajal la tjemyona qujis Jepa lal quinam.

50 Jesús nin tjjapjaca na, Jairo lal tjevele:

—Po ma lecj tjejá. Mponen p'in napj polel cyapj p'yacj ne cü'ü'süs ca jupj. (Jupj seletsja jupj ca 'úsüs la mijis, mpes nin tjevele.)

51 Wo nt'a tjac' na, Jesús ma jis tje'yaya pjü way wama tjil, cus la coñ. Nepénowa cus tocoñ p'in, Pedro pjaní way, Juan pjaní way, Jacobo p'a wa, tsjicj jamay p'a wa, popay p'a wa. 52 La p'a pülücj pajal yümücj la puyuptsja. 'Aplijíllatsja tsjicj tepe'e mpes. Jesús tjevele yupj jis lal:

—Po ma la tupuyü. Ma tepe'e, tjejá p'in. (Jupj seletsja jupj ca 'úsüs la mijis, mpes nin tjevele.)

53 Yupj tjuwi'ín, la tjüpjüts'ün Jesús. Salejeptsja t'üc' way tepe'e tsjiquis.

54 Jesús pjü sin tjejyama tjil yupj. Tsjicj tepe'á mos ntjü'le, yümücj tjevele:

—Tsjicj, jin tjjijyünsa.

⁵⁵ Mpes jupj cjües tjac' niswá quinam. Leñ way jas tjijyünsa, nyucunú tepyala. Jesús jis tjijyü'ta lo 'ayas lo las tsiquis. ⁵⁶ Tsjicj jamay, popay po yólatsja Jesús 'üsüs la tjiji mpes, mop'in nin Jesús jis tjijyü'ta ma jis la veles p'a jis lal ninana tepyalá.

9

Niyom dóceya sin tjejyama Jesús, tsji' la mijicj Dios mpes.

(Mateo 10.5-15; Marcos 6.7-13)

¹ Jesús 'a jis tjimyula lis tjiji jupj discipulopan dóceya. Jis tje'yaya 'ücj pje'á la ts'i pjü lapanenpan. Jis tje'yaya wa 'ücj si 'ü'sa lis mijicj malala jisas. ² Nin la tjiji na, sin tjejyama jis la veles pülücj jis walap'a'á Dios mpes. Jis tjijyü'ta ca nin mvelecj 'onin si jütüta Dios. Sin tjejyama malala jisas la 'ü'süs lis mijicj 'ots'ipj. ³ Ninana Jesús tjevele yupj jis lal: “Nun nasa lowú tsji' lojí napj mpes, ma ca nt'a nun p'a jawasa nujos mpes. Po ma tjacjaj t'o, 'opopa ma t'o wa, ve ma t'o wa, t'emel ma t'o wa. Ma wa ca mát'eya nsem nusin quip. ⁴ Wa pjaní nt'a ja'ayapj nu la püt'üs nun, janmacj jupj wo nt'a mpatjaqué yupj patja nepé lowú nas.

⁵”Nepénowa ma ca jisas nsem nun tjuculá. Ma ca jisas nsem nun welé napj mpes. Nenéyawa nin ca nsem pülücj patja nt'a. Mpes lowa yupj mpe. Lowú na, nun jis tsjam sin tjowowojó, ca palá ntüncüs pjüpjüs. Nin mpes ca sin mü'üsüs la müjí Dios ma japon jinwá yupj quinam”, nin tjevele Jesús niyom jupj sin tjejyama jis lal. ⁶ Mpes tjil niyom dóceya. 'A mulú patja nt'a tjelyawuñ. T'ü' tjowelepj na, p'a nt'a tjil lovin. Newa pülücj jis walap'a'a tjowelepj tsjan 'üsüs tepyala quinam Dios la tjiji mpes. Malala jisas jis tji'yü'sa lis tjajay wa yupj.

Judiopan jis jepa ma seletsja pjacj ne Jesús.

(Mateo 14.1-12; Marcos 6.14-29)

⁷ Herodes tjapjaca wa Jesús la tjiji po'ó. Tjapjaca wa jupj apostolpan la tjajay po'ó. Herodes jepa waytsja Galilea nt'a. Pajal lapj jólatsja jupj tjapjaca mpes. Ma seletsja jupj pjacj ne Jesús. Nepénowa javeleptsja Jesús ne Juan el Bautista. Juan tepe'e püna p'in. Yupj tjowelepj Juan jas tjijyünsa, niswa pü'ütsja. ⁸ Nepénowa javeleptsja Jesús ne Elías. Elías profeta püné püna tüpü'ü jupj. Nepénowa javeleptsja p'a profeta Jesús. Tjowelepj jupj püna tepe'e, jas tjijyünsa, niswa pü'ü p'in jupj.

⁹ Herodes ma tepyona yupj tjowelepj. Tjevele: “Juan tulucj jupj. Juan mwen taná tjejyocj, tji'yünan jupj. ¿Pjacj niná? Jupj ne pajal 'üsüs liji mpes javelepj.” Herodes po quelel nyúcatsja Jesús.

Jesús pülücj jis tje'yaya tjalá.

(Mateo 14.13-21; Marcos 6.30-44; Juan 6.1-14)

¹⁰ Apostolpan tjiquil Jesús sin tjejyama mpe. Tjiquil na, Jesús lal tjowelepj tsjan la tjajay yupj. Püna p'in sin tjejyama tsji' la mijicj jupj mpes. Quina Jesús yupj jis lal tjemey Betsaida nt'a, pülücj patja nt'a. Yusapj tjil yupj. ¹¹ Mop'in yusapj tuluctsja. Pajal pülücj jus nlay jupj tjemey, mpes jupj nt'a tjil yupj. Jupj 'ücj jos la nüjüsü yupj. Tjevele wa yupj jis lal 'oyñ nyuca jyü'ta Dios. Malala jisas jis tji'yü'sa lis tjiji 'ots'ipj.

¹² T'awaná tepyala, nasa quelel t'yaja. Mpes Jesús apostolpan dóceya tjiquil jupj nt'a, tjowelepj jupj lal:

—Pjü sin tjejyama, ne'aj ca mal jis wa nepénowa lejeri nt'a, jis wa pjaní pjaní lejeri nt'a 'ots'ipj. Ca la mpalacj ca'aj 'ücj ca mpatjam, müjünañ. Ve jaylacj ca la mijicj jis la las yupj. Cjuwá jis wa qui'á.

¹³ Jesús jis wala tjevele:

—Nun p'iyá jis ma'ayá nlajacj.

Niyom tjowelepj:

—Pan cínquiya tya'acj p'in, cjul mát'eya tya'acj p'in. ¿Ncu jyas cupj ca nlaca ve jaylacj la mijicj pjü jis la las?

¹⁴ Niyom pajal pülücj, sey cinco mil ne'aj tjatja ne nin. Más 'in pülücj waytsja ca nacj, más 'in la' way ca nacj. Pülücj pajal. Jesús tjevele jupj discipulopan jis lal:

—Jis müjü'tü majatjum pjü. Cincuenta cincuenta 'a mulú ca majatjum yupj. 'Ücj nepénowa más 'in pülücj 'a mulú jatja, nepénowa más 'in la' way jatja yupj —tjevele Jesús.

¹⁵ Discipulopan nin la tjajay. Jis tjüjütütj pjü majatjum, mpes tjatja yupj.

¹⁶ Jesús pan cínquiya nt'ya, nt'ya wa cjul mat'eyá. Tsjun po'o tjinyuca, tjevele Dios lal tjüwüi'í ve tje'yaya mpes. T'üc' tjevele na, la tjelepta taná pansas. Nin p'iyá cjul la tücüeme wa. Jis tje'yaya discipulopan jis la 'ayas ne'aj tjatjá.

¹⁷ Yupj pjü way t'üc' tjalá. Pjü jis col pit'a tepyala yupj. Ma polel pjü tjalá yupj. Yupj ma tjalá, quiliyú mo'o'olon quinam discipulopan. Quiliyú dóceya tipit'a pan tsjictjacj lal, cjul tsjictjacj lal wa.

Pedro tjevele Dios jas tjejyama Jesús nosis nt'a.

(Mateo 16.13-19; Marcos 8.27-29)

¹⁸ P'a jyawca na, Jesús jusapj Dios lal tjevele. Discipulopan ne'aj p'in tjatja jupj nt'a, ne jupj jis la tji'yüya:

—¿Pjacj ne napj jin javelepj gentas?

¹⁹ Yupj jupj wola tjowelepj:

—Nepénowa javelepj jipj Juan el Bautista p'iyá. Nepénowa javelepj jipj Elías, püna tüpü'ü p'iyá. P'a wa javelepj profeta p'a wa jipj. Püna 'í tipü'í, jin tjijyünsün, niswa püt', nin javelepj gentas.

²⁰ Jesús nin p'iyá la tji'yüya discipulopan jilal:

—Ne nun ¿pjacj ne napj jin nujola nun?

Pedro wola tjevele:

—Cristo jipj. Jipj ne Jepa Püné Dios tjevele ca jas majamas qjuis capj la p'acj. Jipj mpes ca 'üsüs mpatjaquecj Dios lal.

²¹ Jesús pajal jis tjijyü'ta ma ca nin mvelecj p'a lal. ²² Tjevele:

—Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Dios jos pajal malala ca ma palas napj quinam. Co'müypan ma ca jisas nsem napj. Nin p'iyá sacerdote noypan. Nin p'iyá Moisés popel sin 'yüsa lajay. Ma ca jisas napj yupj. La p'a ca ma 'ü'nacj. Ntjü'ünan tyan, ts'ac' cont'e naya ca nin müjünsü. Ca mpü'üs niswá.

²³ Jesús tjevele wa pjü jupj discipulopan jis lal:

—Nun popa quelel ncapj cyoñica, ma ca nin la mijis jupj jos jinwá. Nin ca la mijis napj lejay jinwá. Napj cruz po'ó ca ma pats'. Malala ca mpalas wa jupj, ncapj cyoñica mpes. Jupj ca jas mü'üsüs napj mpes. Pjü jyawca ca jola nsem 'ücj nsem jupj lal malala pyala jupj lal, ncapj cyoñica mpes. ²⁴ Nepénowa ca quelel jis capj mp'a'sacj yupj p'iyá. Ma ca jisas malala se palá, mpes ca mvelecj napj lal japon tulucj. Yupj ma ca mpatjam Dios lal. Nepénowa nca'liñ napj lal japon mpes. Más 'üsüs ca jis mpalas yupj la p'a jis lal. Yupj lovin ca

mpatjam Dios lal. ²⁵ Nepénowa pülücj jatatj nosis nt'a, mop'in ma polel patja Dios lal. Pjü way jatatj nosis nt'a ca nacj. Newa 'üsüs tulucj pjü niná, yupj ma polel patja mpes.

²⁶ "Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Nun nu tjemaycas napj mpes, ne mayca wa ca nsem napj nun mpes, niswa tjacuwis na. Nun nu tjemaycas napj velé mpes, ne mayca wa ca nsem napj nun mpes, niswa tjacuwis na. Niswa cuwis na, pjü ca nucucj pajal püné way napj, Mpapay jinwá. Ncuwis Dios angelpán jis lal. ²⁷ Nepénowa nun popa ca nucú Dios ca müjü'tüs nosis nt'a. Custjay ma taca'liqé na p'in, nun ca nucú niná. T'üc' niná —tjevele Jesús.

Jesús jas jaw tepyala Dios mpes.

(Mateo 17.1-8; Marcos 9.2-8)

²⁸ Ts'ac' ocho tjejyawca na, más 'in pülücj ca nacj, más 'in la' way ca nacj, joc' mo'o tjemey Jesús la veles Dios lal. Pedro lal tjemey, Juan lal tjemey wa, Jacobo lal tjemey wa. ²⁹ Jesús Dios lal véletsja na, jupj wola p'a casá justa tepyala. Jas quip pje tepyala, tjejyawca, menmené jinwá. ³⁰ Leñ way niyom mát'eya lay jis tepyala, Moisés pjaní way, Elías ma'ajapj, püna tapatja yupj. ³¹ Jisas jaw yustapj lay jis tepyala yupj, Dios pü'ü nt'a yustapj jinwá. Jesús lal tjowelepj. Tjowelepj 'onin ca mpa'is jupj Jerusalén nt'a. Dios jostsja ca nin mpalas ne quina ca nsem, tjowelepj yupj.

³² Pedro po ja vyatsja. Nin p'iyá niyom p'a wa. Tjijinañ yupj. Jis tsyülümü na, tjunuc Jesús po 'üsüs jas jaw jústatsja. Tjunuc wa niyom mát'eya ne'aj lejeñtsja jupj lal. ³³ Locopyaya niyom mát'eya quelel jiltsja Jesús nepé. Jiltsja na, Pedro Jesús lal tjevele:

—Nejepa, po 'üsüs qui'á jyatjaquecj. Ts'epjel cónt'eya ca sin müjünsüm cupj. Pjaní way jipj mpes ca nsem, pjaní wa Moisés mpes ca nsem, pjaní wa Elías mpes ca nsem.

Pedro molo tjevele jupj. ³⁴ Nin véletsja na, mol lay tepyala, palá tjac' yupj jis capá nt'a. Mol t'asiyú toñca, mpes discipulopan pajal lacj tjeypaj. ³⁵ Mol nepé vele pjactsja. Tjevele: "Niná napj Natjam. Napj la t'ya jupj. Tjapja'aque jupj velá." ³⁶ T'üc' tjevele na, Jesús jusapj toñca tjunuc yupj. Nin tepyala na, discipulopan ma tjowelepj la p'a jis lal yupj tjunuc joc' mo'ó. Yuwá p'in tjowelepj niná.

Jesús más püné lapanenpan jis lal.

(Mateo 17.14-21; Marcos 9.14-29)

³⁷ Yaya joc' mpe palavin tjiquil. Palavin tjiquil na, pajal pülücj Jesús nt'a tjiquil la nyüjüsü. ³⁸ Yom pjaní yupj sin popa yümücj tjevele:

—Po najas jipj ca cus mp'a'san natjam. Napj mpopa pjaní way jupj. Jusapj way jupj. ³⁹ Lapanen tji'le jupj neneyawá. Ntji'le na, leñ way li piyú natjam. Jun jyu'ya, pajal cyücüyü wa, mpes lampe p'yoya. Lapanen malala liji jupj lovin. Ma quelel jama jupj. ⁴⁰ Napj la tjemyon jipj discipulopan jis lal yupj ca pje'á la nts'iyacj lapanen. Ma polel nin lajaytsja yupj.

⁴¹ Jesús jis wala tjevele:

—Nun ma poné napj lal. Malala nujola pajal. Pajal püs li nuc nun ca mponé napj lal. Püs way tüpü'üs nun lal quinam.

Tjevele wa yom lal:

—Jetjam lal ncuwim napj nt'a.

⁴² Yom jatjam jactsja na, lapanen palá la ts'iyá jupj. Jun jyu'ya, cyücüyü la tjiiji. Jesús cus tjeve'le lapanen. Tji'yü'sa la tjiiji yom jatjam, niswa tje'yaya

popay. ⁴³ Pjü ne'aj po yólatsja pajal 'üsüs la tjiji Jesús. Pajal püné Dios, yólatsja yupj.

Newa nin yólatsja, Jesús pjü way 'üsüs la tjiji mpes. Mop'in nin, jupj tjevele jupj discipulopan jilal:

⁴⁴ —Nusin tjü'üsüs niná napj ca mvelé. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Dios ca ma'ayas niyom ca malala la ma jicj yupj jisas jinwá.

⁴⁵ Yupj ma sin tji'yüsa jupj tjevelá. Dios ma jis tje'yaya sin tji'yüsa, mpes nin. Yupj lacj tjeypaj mpes ma quelel la 'üytsja jupj tsjan mpes nin tjevele.

Jesús tjevele pjacj más püné nsem.

(Mateo 18.1-5; Marcos 9.33-37)

⁴⁶ Discipulopan pajal nin yólatsja cana yupj popé más püné nsem. ⁴⁷ Jesús jus nléyatsja nin yólatsja yupj, mpes tsjicj way tecyumaná, t'empe way tji'yünsa. ⁴⁸ Tjevele yupj jis lal:

—Najas nun ma nujola noypan nun p'iyá. Najas 'üsüs lojí la p'a jis lal napj mpes. 'Üsüs lojí na tsjicj niná lal, t'üc' way 'üsüs lojí wa napj lal. 'Üsüs lojí na napj lal, t'üc' way 'üsüs lojí wa Dios lal, jupj ne nin tjejyama qui'á. Nin mpes velé nun popé más 'in tsjicj way jin jola jupj p'iyá pjü way jis lal, más püné way jupj p'a lal —nin tjevele Jesús.

Dios mpes tsji' lajay, pjü Dios ts'uyupj jis lal tsji' lajay.

(Marcos 9.38-40)

⁴⁹ Juan tjevele Jesús lal:

—Nejepa, jus tjinyucuj yom p'a wa lapanenpan pje'á li ts'iyatsja jupj. Jipj lyá tjevele mpes lapanenpan pje'á la ts'iya. Tjevelecj jupj lal ma nin ca la mijis jupj, ma ncuwa popa ne.

⁵⁰ Jesús tjevele jupj lal:

—Po ma müjü'tú jupj ma ca nin la mijis. Jupj p'a casá jola nun lal tulucj, nucopj p'ya'sa p'in jupj —nin tjevele Jesús.

Jesús ma ts'i tji'ina Samaria mo'o tapatja jis lal.

⁵¹ Leñ way Dios quelel myánatsja Jesús tsjun po'ó jupj pü'ü nt'a. Püna p'in Dios tjevele 'ona ca mpalas. Mpes Jesús po quelel jámatsja Jerusalén nt'a. Jostsja ca Dios jos jin mpalas. ⁵² Jesús mwalá sin tjejyama niyom nepenowá Samaria nt'a, pülücj patja nt'a. Quelel 'ücj lajaytsja ne'aj way mpü'üm, majas Jesús jupj discipulopan jis lal. ⁵³ Ma polel nin la tjaay yupj. Samaria mo'o tapatja ma jisastsja ne'aj ncuwim Jesús, Jerusalén nt'a quelel jámatsja mpes. (Samaria mo'o patja ma jisas Jerusalén mo'o patjá.) ⁵⁴ Jesús discipulopan mat'eyá, Jacobo pjani way, Juan p'a wa, jus nlay yupj ma jisastsja Jesús ncuwim, mpes yupj tjowelepj Jesús lal:

—Qjuis Jepa ¿ncu jyas ncupj jyü'tücj 'awa palá nyacas tsjun nepé, jis mü'ümüs yupj pjü?

⁵⁵ Nin tjowelepj mpes Jesús la nujuya, yus tjinyuca, jis capj tjeve'le. Malálatsja jupj lal nin la mijicj yupj. Tjevele:

—Nun ma solejé pajal malala welé, niná welé na. ⁵⁶ Napj niná Yomen Dios jas tjejyamá. Napj tjacuwis jis capj la p'acj nosis casá patjá, ca yupj mpatjam Dios lal. Ma najas malala se palá ne ca ma mpatjam Dios lal —nin tjevele Jesús.

Nin tjevele na, p'a nt'a pülücj patja nt'a tjil yupj.

Jesús tjevele 'oyn nyuca 'ücj sa coñ jupj.

(Mateo 8.19-22)

57 Jümücj casá jíltsja na, yom pjaní tjevele Jesús lal:

—Napj ca cyapj ncoñ jun ta'á jipj quelel jay nt'a.

58 Jesús tjevele costa way cus la coñ jupj. Tjevele:

—Gato selván yupj jis jomwen jul jinañ, tsipyaya yupj jis tsintsil lajay. Nin tulucj napj lal; napj nawá 'a cjuwá. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá.

59 Jesús tjevele yom p'a wa lal:

—Ncapj tecyoñca.

Yom niná tjevele:

—Ntje'aya la nuc mpa'is mpapay p'in. Tepe'e na ca cyapj ncoñ.

60 Jesús tjevele ma polel la nuc jupj cus la coñ. Tjevele:

—La p'a wa 'ücj'amá jis la toc jis pülücj tepe'e na. Yupj p'iyá tecya'liñ jinwá, yupj ma japon Dios lal. Jipj ca mim, mvelen pjü jis walap'a'á Dios mpes. Ca mvelen Dios ca yupj jis Jepa nsem quinam.

61 Yom p'a wa Jesús lal tjevele:

—Nejepa jipj. Cyapj ncoñ p'a jawas. Ntje'aya mis mvelé jum wa nepé mwalá way p'in.

62 Jesús tjevele jupj lal:

—Püna la tjejay po jyas custjay, jipj ma polel lejay Dios 'i jütütá. Nin p'iyá jipj le ts'ec na ma cjüipe nyuc jipj. Cjüipe nyuc, jipj ma polel 'üsüs tsji' lejay.

10

Jesús niyom setenta sin tjejyama tsji' la mijicj Dios mpes.

1 Locopyaya qhuis Jepa Jesucristo niyom p'a wa lis t'ya, tsji' la mijicj Dios mpes. Setenta lis t'ya jupj. Mwalá sin tjejyama yupj jupj quelel jámatsja nt'a. Mat'e mat'e sin tjejyama. Pülücj patja nt'a sin tjejyama. Pjaní pjaní patja nt'a sin tjejyama wa. Jun ta'á jupj quelel jámatsja nt'a sin tjejyama jupj. 2 Niyom setenta jis lal tjevele: “Pülücj 'ücj ca cus ncoñcocj Dios, quina ma sa coñ jupj custjay. Pülücj velañ jinwá yupj. Namozopan po pjaní way. Costa way pjü jilal la cuwis yupj. La moná Dios lal mozopan más pülücj ca sin majamas, más pülücj jilal ncul Dios nt'a.

3”Lowa quinam. Nusin tji'yüsa: napj p'iyá nusin jyam malala witjacj nt'a. Napj selé nun ma polel nucopj p'o'sá nun p'iyá. Oveja tsjictjacj jinwá nun. Coyote jinwá ts'a 'in yupj. 4 Lowú na, po ma t'emel t'o nun. Po ma ve t'o nun. 'Ücj jis la t'as caitas, mop'in caite p'a wa ma ca nt'a. Nujola t'as Dios mpes tsji' loji. Po ma nu tyantaná nu la lapaná.

5”Wo pjaní wama lowú na, lovin mwalá way mvelé: ‘Dios pajal 'üsüs la siji wosis niná nt'a patja jilal, ne yupj ma ca malala nyuca yola ncu ca malala mpalas’. 6 Ca nacj wa nt'a pü'ü quelel 'üsüs pü'ü Dios lal, mpes jupj ca 'üsüs mpü'üm nun nin tjowelé mpes. Jupj ma quelel 'üsüs pü'ü Dios lal, ma ca nin cüpalas nun tjowelé. Nun p'in ca 'üsüs mpatjaqué custjay. Ma ca malala nyuca nujola nun pjü mpes. 7 Nun mwalá tjüjünaqué nt'a newa müjünaqué. Tjalajá, müsiqué wa yupj nu ja'ayapj. Pjaní tsji' liji na p'a wa mpes, p'a wa ca ma'ayas jupj, tsji' la tjiji jaylacj. Nun tsji' loji napj mpes. Nin mpes 'ücj nu ja'ayapj yupj. Po ma wosis wosis nlawú la moná müjünaqué ne'aj. Po ma p'a la tjomoná, nasa to'á quinam 'ücj jünaque nt'a.

8”Ca nacj pülücj patja nt'a lowú na, yupj ca jisas tjuculá, ca jisas ca nacj nun welé yupj jis lal Dios po'ó. Nin tepyala na, lovin tjalajá yupj nu ja'ayapj.

9 Ne'aj way ninana ca la müjí Dios mpes tsji' loji mpes. Malala jisas jis tjü'ü'süs lis tjüj. Ne'aj patja jis lal tjowelé: ‘Dios jyü'ta. Quelel jyü'ta quinam nun

nt'a.' ¹⁰ Nenéyawa pülücj patja nt'a tjalawú na, yupj ma ca jisas nsem nun tjuculá, ma ca jisas nsem nun welé yupj jis lal Dios po'ó. Nin tepyala na, jis wa nepé jümücj campalanya lowa. Tjowelé: ¹¹ "Üpjü qjuis tsjom pü'ü nun potjaqué popé se wowojocj. Nun ma jisastsja cupj tjevelecj Dios mpes, ne nin la tjijicj. Nusin tji'yüsa niná: Dios jyü'ta. Quelel nu jyü'tatsja wa nun, nin p'in ma nujostsja.' Nin ca mvelé nun.

¹² "Yupj ne'aj patja ma jisastsja nun tjowelé Dios mpes, Dios pajal ca jis capj ntülüs p'a jawas, malala lajay jis capj tyüla na. Nin liji na, más malala nsem yupj jis lal Sodoma mo'o tapatja jis lal. T'üc' niná", nin tjevele Jesús.

¹³ Tjevele wa pülücj patja nepénowa mpes: "Malala ca nu mpalas, Corazín mo'o potjaqué. Malala wa ca nu mpalas nun, Betsaida mo'o potjaqué. Pajal nola nun mpes. Napj namozopan pajal 'üsüs la tjajay nun nt'a, gente p'in ma polel lajay jinwá. Nun nujola Tiro mo'o patja pajal malala. Sidón mo'o patja pajal malala, nujola nun. Nun p'in malala. Napj namozopan pajal 'üsüs la cüjaytsja yupj nt'a, nun nt'a la tjajay jinwá, yupj püna ca 'aplijila cüpalastsja malala la tjajay mpes. Nasa ca sin 'ücüipaptsja pülül si tsutsca, nasa 'üpjü sin 'ücjololtsja wa 'aplijila mpes. Yupj nasa quelel la cüjaytsja Dios. ¹⁴ Dios pajal ca nucopj ntülüs p'a jawas, malala lajay jis capj tyüla na. Nin liji na, más malala nu mpalas Tiro mo'o patja jis lal. Más malala nu mpalas Sidón mo'o patja jis lal. ¹⁵ Nin p'iyá velé wa Capernaum nt'a patja jis lal. Nun ma ca nlawú Dios pü'ü nt'a. Tecya'liñ patja nt'a ca nlawú", nin tjevele Jesús pülücj patja nepénowa mpes.

¹⁶ Tjevele wa jupj sin tjejjama jis lal: "Nun napj mpes welé. Mpes pjyacañ na nun welé, pjyacañ wa napj velé. Ma jisas nun, ma wa jisas napj. Ma jisas napj, ma wa jisas Dios. Jupj nin tjejjama", nin tjevele Jesús.

Niyom setenta niswa tjiqwil.

¹⁷ Tjil niyom setenta, Jesús sin tjejjama mpes. Niswá tjiqwil na, po 'ücj jisastsja yupj. Tjowelepj:

—Qjuis Jepa, pajal 'üsüs qjuis tepyala tjeleque na. Jipj lyá velecj na, 'üsüs polel lijicj. 'Ücj pje'á li ts'iyacj lapanenpan jipj lyá velecj na.

¹⁸ Jesús yupj jis lal tjevele:

—Satanás jepa jupj lapanenpan jis lal. Nun tsji' la tjüj' na napj mpes, napj tjinyuc Satanás palá tjejjama tsjun nepé. Menmené jinwá palá tjejjama. Püné waytsja püná. Malala tepyala jupj quinam. ¹⁹ T'üc' way napj la tjejjama más püné way nun diablo lal. Qjuis enemigo way jupj. Diablo latsj jinwá jupj, tsjev jinwá jupj. Quelel malala la siji gentas. Mop'in püné tulucj jupj nun jis lal. Napj la tjejjama nun 'ücj malala lojí diablo, latsj jay jotsjá jinwá. Diablo polel malala liji, newa ma ca nin nujola t'as. Napj la tjejjama nun 'ücj jü'tü ma nin la mijis jupj. Jupj ma polel malala la numijis. ²⁰ Nun polel pje'á lo ts'iyá lapanenpan, mop'in nin, ma nin mpes 'ücj nujisas t'as. Nun lovin ca mpatjaqué Dios lal. Nin mpes Dios nun jis lá tepyaca tsjun po'ó. Nin tepyala mpes 'ücj nujisas t'as nun —nin tjevele Jesús.

Ücj jostsja Jesús jupj Popay lal.

(Mateo 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Nin tjevele na, Jesús pajal 'ücj jos tepyala Dios Cjües la tjiji mpes. Jesús tjevele Dios lal: "Mpapay, Jepa pajal püné way jipj tsjun po'ó, nosis casá nin wa. Nepénowa pajal pülücj salejepj jin yola. Pajal sin 'yüsa jin yola. Niná sin 'yüsa tulucj. Jipj ma jis tje'yan sin tji'yüsa niná jipj lejay. La p'a wa tsjictjacj

jinwá. Yusapj ma sin 'yüsa. Jipj sin tji'yüsa lis tjejay la p'in, mpes nin salejepj niná jipj lejay. Jipj pajal 'üsüs. Jipj jyastsja mpes nin quinam. 'Üctsja jipj lal", nin tjevele Jesús jupj Popay Dios lal.

²² Jupj tjevele wa: "Mpapay pjü way ntje'aya. Leñ pjacj ca jus cülayes pjacj ne napj. Ma salejepj napj ne Dios Jatjam. Mpapay p'in selé. Leñ pjacj ca jus cülayes pjacj ne napj Mpapay. Napj p'in selé. Napj quelel sin 'yüsa lejay nepenowá. Yupj p'in salejepj pjacj ne napj Mpapay", nin tjevele Jesús.

²³ Nin tjevele na, jupj taná tjinyuca, tjevele wa jupj discipulopan jis lal: "Nun nucu quinam, niná püna tjowelepj ca nin mpalas. Dios pajal 'üsüs la tjiji nun mpes nun nucu jupj lijá quinam. ²⁴ T'üc' way profetapan pülücj püna tapatjá, po quelel januctsja nun nucu, lovin ma tjunuc yupj niná. Po quelel pjyacañtsja nun pjo'oqué, lovin ma tjepjyacañ yupj niná. Nin p'iyatsja jepa noypan pülücj jis lal." Nin tjevele Jesús niyom setenta jis lal, yupj niswa tjiquil na.

Dios jos 'üsüs lijicj pjü jis lal.

²⁵ Yom pjaní ne'aj toñca, jupj seletsja Moisés popel. Quelel la 'yüyatsja jupj Jesús lal, mpes ca jus nlayes ncu t'üc' vele Jesús Dios mpes. Yom tjevele Jesús lal:

—¿Tsjan más 'ücj la mejay napj ne Dios la mijis 'ücj mpü'üs lovin jupj lal?

²⁶ Jesús jupj wola tjevele:

—¿Tsjan tepyaca Moisés püná, Dios qjuis tjijyü'tá? ¿Tsjan mo'o velen jipj Dios Popel mo'ó?

²⁷ Yom Jesús wola tjevele:

—Dios Popel vele jipj 'pajal ca quelel la mijin Dios, jipj Jepa Püné. Pajal ca tsji' la mijin jupj mpes lovin. Ca jupj jos jin la mijin. Lovin ca jele mpalas jupj pajal 'üsüs. Jupj Popel vele wa jipj ca quelel lis mijin ne'aj patjá. Jipj p'iyá quelel la 'ejay jinwá ca quelel lis mijin yupj' —nin tjevele yom niná Jesús lal.

²⁸ Jesús tjevele jupj lal:

—T'üc' tjevelen jipj. Lovin nin la cüjay, 'üsüs ca mpü'üm lovin Dios lal.

²⁹ Yom niná jostsja la p'a ca yola nsem jupj 'üsüs la tji'yüya, mpes tjevele wa Jesús lal:

—Dios jos napj quelel lejay ne'aj patjá. ¿Pjacj ne'aj pü'ü napj lal?

³⁰ Jupj nin la tji'yüya mpes, Jesús jas tji'yüsa la tjiji más 'ücj pjü way jupj wo jin popa jola t'as. Más 'ücj quelel la siji pjü. Ninana Jesús tjevelá:

—Yom israelpan popa palavin tjemey Jericó nt'a. Jerusalén mpe tjemey jupj. Jümücj nt'a pwecapan ntji'liñ jupj. Pjü tepequeñ jupj tya'atsjé, tjat' wa jas quip, jas pjütjüt' tepyala. Mo'o süp jupj, ne tjil yupj. Nasa way pe'e naya, tjil yupj. ³¹ Yacjaya nepé tjac' wa yom pjaní, sacerdote. Israelpan popa watsja jupj. Ne'aj way quelel jámatsja jupj la p'in. Yom pajal mo'o 'üsüp tjinyuca na, campapj way tjemey jümücj nt'a, tjemey. ³² Locopyaya, p'a wa tjac', yom levita. Israelpan popa watsja jupj. Nenéyawa Dios wo nt'a tsji' la tjiji. Jus tjinyuca wa yom pajal mo'o 'üsüp, ne campapj way tjemey wa jümücj nt'a. ³³ Locopyaya p'a wa nepé tjac', yom Samaria mpe 'esepj jupj, israelpan jis enemigo. Yom pajal mo'o 'üsüp nt'a tjac' jupj. Po jólatsja malala tepyala mpes.

³⁴ Yom mo'o 'üsüp nt'a tjemey. 'At'anca mo'o tsyuca aceite, vino 'ots'ipj, leméliyu mpes. 'At'anca nt'a tsyu'pa jupj. Soysoy casá tje'yonsa. Wa jinañ nt'a tjemjana jupj, tjejjama jupj. ³⁵ Ya quelel jámatsja jupj, yom Samaria mpe 'esepj. Mpes t'emel c'a mát'eya tje'yaya yomen wa juts'a'á. Pülücj jaylactsja yupj jis lal t'emel c'a. Tje'yaya na, tjevele: "In tjejjama jupj. Más pülücj jaylaj

pyala jupj jyaman, jaylaj ca la mejay napj, niswa tjacuwis na' —nin tjevele jupj.

Jesús t'üc' tjevele quinam niná tepyala mpes. ³⁶ Jupj tjevele yom Moisés popel seletsja lal:

—Niyom cónt'eya sin popé ¿cana quelel la tjiji yomen niná pwecapan ntji'lin? ¿Cana quelel la tjiji jupj, ne'aj way pü'ü jinwá? ¿Oyn jele jipj?

³⁷ Yom tjevele:

—Yom cus tjep'ya'sa, niná quelel la tjiji jupj.

Jesús tjevele:

—Nin p'iyá la mijin jipj. Quelel lis mijin pjü, jipj enemigopan 'ots'ipj.

Más 'ücj la pjac Jesús velá.

³⁸ Jesús newa jámatsja discipulopan jis lal. Pülücj patja nt'a tjemey jupj. Ne'aj quepj jostsja Jesús ncuwim jupj wo nt'a sin mü'üsüs lis mijis Dios mpes. Marta lotsja jupj, quepan. ³⁹ Jupj t'olapj María lotsja. María Jesús jun 'asa'á tjá'asa, tjapjaca qjuis Jepa Jesús jas tji'yüsa la tjiji. ⁴⁰ Marta ma nin la tjiji. Pajal pülücj ljitsja jupj. Ma polel pjü la qjuis. Mpes tjemey Jesús nt'a, tjevele:

—Nejepa ¿ncu ma jele nt'alapj ma tsji' liji napj lal? Tjijyü'ta ca ncapi mp'a'sas jupj.

⁴¹ Qjuis Jepa Jesucristo tjevele jupj lal:

—Marta, pajal nin jele jipj, 'aplijila jipj pülücj lejay mpes. ⁴² Más 'ücj pjaní ninam lejay. Tjapjaca napj velé, jin tjü'üsüs 'onin ne Dios jipj Jepa nsem. Jipj pyülücj niná nin liji. Más 'ücj jupj lal si 'üsü Dios vele jin, tsji' liji lal. Jupj jas tji'yüsa ma polel lo ta'es p'ampa.

11

Jesús sin 'yüsa lis tjiji la veles Dios lal.

(Mateo 6.9-15; 7.7-11)

¹ P'a jyawca na, Jesús Dios lal véletsja. Tecyawaja tjevele na, jupj discipulo pjaní tjevele jupj lal:

—Qjuis Jepa, qjuisin mü'üsüs la mijin la veles Dios lal. Juan el Bautista sin tji'yüsa lis tjiji jupj discipulopan la veles Dios lal. Qjuisas wa qjuisin 'yüsa la mijin wa ncupj.

² Jesús tjevele yupj jis lal:

—Dios lal welé na, nin p'iyá ca mvelé:

'Qjuis Papay, tsjun po'o püt'.

Po qjuisas pjü ca mvelecj jipj pajal 'üsüs.

Jipj p'in 'üsüs pjü jis lal.

Qjuisas leñ way Jepa nsem jipj pjü jis lal.

³ Qjuisas wa qjuesé 'an qjuis la las pjü jyawca na.

⁴ Malala nyuca la tjjicj,

qjuisas perdonar la qjuisejay.

La p'a malala la qjuisiji na, lovin perdonar lijicj jupj malala la qjuis tjiji.

Qjuis capj tjep'ya'sa wa cupj ma ca

quelel malala nyuca la mijicj'

—nin tjevele ca nin mvelecj Dios lal.

⁵ Jesús sin 'yüsa lis tjiji wa Dios quelel 'yaya jupj ts'uyupj la mon. Tjevele:

—Ca nacj nun popa pjaní ca mim püste mo'oya jupj jomica nt'a. Ca mveles jomica lal: 'Najamica, pan cont'e ma 'en. ⁶ Najamica p'a wa campa nepé tjac' quinam. Cjuwá napj tsjan cü'ayá, cülajas jupj.'

⁷ "Ca nacj jupj jomica ca mveles wa nepé: 'Po ma la tjemyona quinam. Jun t'yolon jun vilicj quinam. Napj nts'uyupj napj lal patja ncjan nt'a. Ma polel nin jyünsü la 'ayas jipj.' ⁸ Ca nacj jomica quelel liji mpes 'yaya tulucj. Jupj jomica newa le moná mpes p'in ca ma'ayas jupj. Nin mpes jupj ca jas müjünsüs, ma'ayas jupj. Pjü jos ca ma'ayas. ⁹ Mpes nin velé nun jis lal, newa la moná Dios lal nun, ne jupj ca nu ma'ayas nun la tjomoná. Ma leñ way nu 'yaya, newa la moná, ne jupj ca nu ma'ayas nun la tjomoná. Nujisas Dios nucopj mp'a'sas, newa la moná niná Dios lal. Newa lo moná na, jupj ca nin la mijis. ¹⁰ Nun lo moná Dios lal, nin ca nt'anqué. Nun lovin p'in lo moná, jupj ca nu ma'ayas. Nun newa lo moná Dios nucopj mp'a'sas, jupj ca nin la mijis nun mpes.

¹¹ "Nun ca jus nlayé niná. Nun popa pjaní jatjam tsjicj ve le moná na, ma ca pe ma'ayas jupj. Cjul le moná na, ma ca ma'ayas lotsjim. ¹² Pejey le moná na, ma ca tsjev ma'ayas. ¹³ Nunpan malalapan, mop'in solejé 'oyn nyuca 'üsüs jis ma'ayá nun sin popa tsjictjacj. Nun jis Papay tsjun po'ó, 'üsüs way jupj, malala tulucj. Nin mpes nun ca jus nlayé jupj ca nu ma'ayas jupj Cjües, nun lo moná na —nin tjevele Jesús jupj discipulopan jis lal.

*Dios mpes p'in 'üsüs liji Jesucristo.
(Mateo 12.22-30; Marcos 3.20-27)*

¹⁴ Jesús pje'á la ts'iya lapanen yom jos mpe. Yom jos mo'o tüpü'ü na, yom ma polel vele la tjiji. Lapanen pje'á tjemey na, yom 'ücj vele tepyala niswá. Pülücj tjunuc niná tepyalá. Yólatsja pajal 'üsüs Jesús nin la tjiji. ¹⁵ Nepénowa p'in malala tjowelepj: "Beelzebú se p'a'sa Jesús, mpes 'ücj pje'á li ts'iyá lapanenpan. Beelzebú jepa püné lapanenpan jis lal."

¹⁶ P'a witjacj quelel salejeptsja ncu t'üc' way Dios mpe tjac' Jesús. Ma topon yupj. Mpes jisastsja Jesús ca pajal 'üsüs la mijis gente p'in ma polel lajay jinwá. Nin mpes quelel sin mü'üsüstsja ncu Dios jas tjejyama. ¹⁷ Jesús seletsja niná yólatsja yupj. Mpes jupj sin tji'yüsa lis tjiji Dios mpes p'in pajal 'üsüs la tjiji. Jupj tjevele yupj jis lal: "Yuwá nyucunuñ jepa pjaní si jütüta nt'a, ne'aj malala ca mpalas pajal. Nin p'iyá wa pjaní nt'a. Yuwá nyucunuñ, ma polel 'üsüs patja yupj. Malala ca jis mpalas. ¹⁸ Nin p'iyá Satanás lal. Jupj nucunú waytsja jupj mpes p'iyá, jupj enemigopan 'ücj ca malala la gjuijicj jupj. Nun welé Beelzebú ncapj p'ya'sa, ne nin mpes 'ücj pje'á lis ts'i lapanenpan. Ma quelel nin la gjuijis jupj. ¹⁹ Mop'in nin welé nun. Nun welé Beelzebú ncapj p'ya'sa. Nun welé nin mpes 'ücj pje'á li ts'i lapanenpan. Nin tulucj. Nun popa nepenowá pje'á la ts'i wa lapanenpan. ¿Pjacj jis capj p'ya'sa yupj? Yupj p'iyá ca mvelecj malala welé nun pajal. ²⁰ Dios ncapj p'ya'sa. Nin mpes 'ücj jyütütj pje'á jil lapanenpan. Jupj ncapj p'ya'sa, nun 'ücj ca nusin la 'üsüs Dios quelel Jepa já'asa quinam nun nt'a.

²¹ "Diablo yom jas tjiyocj jinwá jupj. Jupj tya'a tsjan mpes 'ücj lo palan. Pajal mo'o li nucuna ncu jiquil enemigopan. Nin liji, jupj juts'a'á 'ücj jatja. P'a wa ma polel lo cuwis la ta'es jupj juts'a'am. ²² Nin p'in, napj más nin tjiyocj jupj lal, más 'ücj le palan napj jupj lal. T'e'é napj jupj tya'á tsjan mpes 'ücj lo palan, t'e'é wa jupj juts'a'á. Se 'a niyom napj lal tjiquil. Niná napj lejay diablo lal.

²³ "Nun ca nujola cüpalas diablo ncapj p'ya'sa tulucj. Jupj ma jos napj lejay, mpes napj ne'enemigo jupj. Jupj ma gente cyuna Dios nt'a, napj lejay jinwá. Jupj liji yupj ma jis la winin Dios nt'a", nin tjevele Jesús.

Ma Dios lal patja, diablo 'ücj jac' yupj nt'a.

(Mateo 12.43-45)

²⁴P'a wa tjevele Jesús yupj jis lal. Tjevele Dios leñ yupj jisas mo'ó, ca malala jis mpalas. Tjevele: "Lapanen yom jos mpe jama na, 'úsü pja nt'a jama wine. Le palá ca'aj 'ücj ca mpü'üm. Lovin ma si nucú, mpes vele: 'Püna tüpü'üs nt'a ca mis niswá. Yom nt'a ca mis.' ²⁵Yom nt'a tjemey na, wosis 'üsüs la tjajajjun jinwá yomen jupj lal. Leñ ne'aj yom jos mo'ó. Dios ma pü'ü jupj jos mo'ó. Mpes wosis pajal 'ücj la tjajay jinwá jupj lapanen lal. ²⁶Mpes jama lapanen. Lapanenpan p'a wa jis lal jac'. Siete jilal jac'. Más malala yupj mwalá way lal. Pjü yupj yom jos mo'o jil jis la püt'üs. Mpes locopyaya más malala pyala yomen püna lal. Püna lapanen pjaní way p'in jupj jos mo'o tüpü'ü", nin tjevele Jesús.

Dios vele jin lajay ca 'ücj jisas nsem.

²⁷Jesús nin tjevele na, quepj pjaní yümücj tjevele Jesús lal 'in campapé. Pülücj ne'aj tjatja popa waytsja jupj. Jupj jólatsja Jesús tjevele pajal 'üsüs. Mpes tjevele:

—Po 'ücj jos nsem jemay 'i tjimanunu mpes, 'e tje'aya tsots'.

²⁸Jesús jupj wola tjevele:

—P'a casá velé napj. Gente Dios tjevelá pijacañ, jupj vele jin lajay wa, pajal 'ücj jisas nsem yupj pjü.

Ma japon Dios jas tjejjama Jesús, malala.

(Mateo 12.38-42; Marcos 8.12)

²⁹Más pülücj jun 'asas tjiquil Jesús nt'a. Pülücj waytsja yupj pajal. 'A jis tjimiyula ne'aj. Jesús tjevele yupj jis lal: "Nun quina potjaqué malala pajal. Nun lo moná napj 'üsüs la mejay gente p'in ma polel lajay jinwá. Nin mpes ca nusin mü'üsüs Dios nin tjejjama napj, nin welé nun. Ma ca nin la mejay napj. Pjaní way p'in ca la mijis Dios nun nucú mpes. Püna Jonás lal la tjiji jinwá, nin wa ca la mijis napj lal. Jonás profeta waytsja püná. ³⁰'Üsüs tepyala Jonás lal mpes Nínive nt'a tapatja salejeptsja Dios jas tjejjama jupj. Lovin ma nin pyala, Jonás lal tepyala jinwá. Nin p'iyá 'üsüs ca ma palas napj, mpes quina patjá ca jus nlayecj Dios nin tjejjama. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejjamá.

³¹"P'a wa ca mveles wa nun malala. Pajal püna quepj jepa já'asatsja Sur mo'ó Egipto nt'a. Jupj p'iyá ca nin mveles. Pajal campa mpe tjac' jupj lo pjac Salomón tjevelá. Salomón p'a wa jépatjsja Israel mo'ó pajal püna. Salomón pajal selé waytsja Dios tjevelá. Nin mpes quepj quelel pjócatsja jupj tjevelá. Nin tulucj nun lal. Nun lal 'os quinam. Más püné napj Salomón lal. Newa nun ma quelel pjo'oqué napj velé. P'a jawas Dios ca mveles ncu t'üc' malala la tjajay pjü. Nin jawas tjejjawca na, quepj niná ca ntojom nun jis lal Dios wolap'a'á. Ca mveles nun malala. Nun ma quelel pjo'oqué, ne nin.

³²"P'a wa ca mvelecj wa nun malala. Nínive mo'o tapatja topon Jonás tjevelá. 'Aplijila jis tepyala malala la tjajay mpes. Yupj nasa quelel 'üsüs lajaytsja. Nin tulucj nun lal. Nun lal 'os quinam. Más püné napj Jonás lal. Newa nun ma poné napj velé. P'a jawas Dios ca mveles ncu t'üc' malala la tjajay pjü. Nin jawas tjejjawca na, Nínive mo'o tapatja ca nliñün nun jis lal Dios wolap'a'á, ca mvelecj nun malala. Nun ma poné, ne nin", tjevele Jesús jupj jis lal.

Dios jyü'ta jin quelel lajay, yupj ca sin mü'üsüs Dios po'ó.

(Mateo 5.15; 6.22-23)

³³ Jesús sin tji'yüsa lis tjiji Dios jos yupj sin 'yüsa jupj velá. Tjevele: "Yo je si müjü, ma quiliyü lal jun t'yo'na. Ma 'amá jul mo'o 'yonsa jupj. Campaña si jünsa, mpes la p'a wama jiquil na, jupj 'owa pjü 'üc' jis la nuc. Nin p'iyá liji Dios.

³⁴ Nin p'in, ma pjü sin 'yüsa Dios velá. Nun jis jun jaw jinwá nun jis p'üy mpes. Nun jis jun 'üsüs, jas tüpwes 'üsüs way nucú. Nin p'iyá niná nun 'üsüs nusin 'yüsa na Dios mpes. Nun jis jun malala, jas tüpwes ma nucú. Te toñca p'in nucú. Nin p'iyá niná nun ma nusin 'yüsa na Dios mpes. ³⁵ 'In t'ajama nun t'üc' way nusin 'yüsa Dios po'ó. ³⁶ Nun t'üc' way nusin 'yüsa Dios po'ó, po 'üsüs. Pjü way ca nusin mü'üsüs. Lámpara mpes tjejawca jinwá ca nsem nun lal", tjevele Jesús.

Malala ca jis mpalas fariseopan, malala la t'ajay mpes. Nin p'iyá ca nsem Moisés popel sin 'yüsa lajay jis lal.

(Mateo 23.1-36; Marcos 12.38-40; Lucas 20.45-47)

³⁷ Jesús t'üc' tjevele na, fariseo pjaní Jesús lal tjevele lo winin lo las jupj wo nt'a, lots'ac' culupwen nt'a já'asa na. Mpes tjemey Jesús, 'etjele lo las. ³⁸ Fariseo tjinyuca Jesús ma mos tepe'e quelel lyáatsja na. Pajal püna Moisés tepyaca más 'üc' jis mas japatsj jalá. Mpes fariseo po jólatsja tsjan mpes ma nin la tjiji Jesús. ³⁹ Mpes qjuis Jepa Jesús tjevele jupj lal:

—Nun fariseopan pülücj lojí la p'a jis la nuc. Nujisas yupj yola nun 'üsüs. Ma t'üc' way 'üsüs nun. Nunpan pocillo te way jinwá. Pocillo pje'á p'in so pü'í jinwá lojí nun. Plato 'ala'á p'in so pü'í jinwá lojí. Wa mo'ó pajal te custjay. Nin p'iyá nun. Lovin 'üsüs lojí la p'a januc na. Newa malala nun t'üc' way. Nun ts'üisiqué pajal. Po quelel malala lojí, ne nin lojí wa niná. ⁴⁰ Ma yola jinwá lojí nun. Dios nun jis p'üy la tjiji. Nun jis qjues la tjiji 'ots'ipj. ⁴¹ Jupj selé tsjan nujola nun. Jupj selé 'üsüs tulucj nun. Mpes 'üsüs nujola t'as nun Dios jos jin. 'Üsü la müjí jupj jos jin. Jis tje'yayá jis t'emel cjuwá jisas. Nin lojí, pjü salá nsem nun Dios lal. 'Üsüs wa ca nsem nun nujolá.

⁴² "Malala ca nu mpalas nun, fariseopan. Pjü diez popé nun nuts'a'á, pjaní 'oyá Dios mpes. Tsjutsj culantro jinwá 'oyá Dios mpes. P'a wa tsjutsj ajo jinwá 'oyá. P'a siná popé 'oyá wa Dios mpes. 'Ücj wa nin lojí. Malala p'a wa ma lojí. Dios jos 'üsüs lojí p'a jilal. Jos wa quelel lojí jupj. Ninana ma lojí nun. Jupj jos ca nin la müjí. Niná lojí na, mop'in ca ma'ayá wa nun to'á popé Dios mpes.

⁴³ "Malala ca nu mpalas nun, fariseopan. Judiopan 'a si mulú nt'a po quelel jotjaqué noypan jatja nt'a. Pülücj lyawuñ nt'a, nujisas la p'a wa 'üsüs javelepj nun lal, yom 'üsüs lal javelepj jinwá.

⁴⁴ "Malala ca nu mpalas, Moisés popel sin 'yüsa lojí. Malala ca nu mpalas wa nun fariseopan. Nun nujos p'a wa ca yola nsem nun 'üsüs, nun lojí mpes. Ma t'üc' way 'üsüs nun. Toc patja cruz cjuwá jinwá nun. Cruz cjuwá mpes nenéyawa ne'aj jil ma salejepj tsjan casá jil yupj. Nin p'iyá la p'a yola 'üsüs nun Dios lal. Ma salejepj pajal malala way nun —nin tjevele Jesús fariseopan jis lal.

⁴⁵ Yom pjaní ne'aj já'asatsja Moisés popel salejepj popa pjaní waytsja jupj. Jupj tjevele Jesús lal:

—Nin velen na, qjuis capj velel wa ncupj.

⁴⁶ Jesús jupj wola tjevele:

—Nin. Malala ca nu mpalas wa nun, nun pülücj solejé Moisés popel po'ó. La p'a su jü'tü pülücj lajay. Pajal costa way nin lajay nun jü'tü. Nun p'iyá ma nin lojí nun su jü'tü. Jas tüpwes ma lojí nun.

⁴⁷ "Malala ca nu mpalas. Püna canapatjá nun popa p'iyá jis tjü'ünan profetapan püná. Quina nun 'ücj justa lojí yupj toc, profetapan patja nt'a. Nun nujola 'üsüs lojí, ma 'üsüs lojí nun. ⁴⁸ Nun solejé malala la tjajay yupj, püna tapatjá. Yupj la tjajay 'ücj nun jilal. Yupj jis tjü'ünan profetapan. Nun t'üc' lojí yupj la tjajay. Nun 'ücj justa lojí yupj toc, profetapan patja nt'a.

⁴⁹ "Dios pjü selé jupj. Nin mpes tjevele: 'Profetapan sin majam ca napj yupj nt'a. Apostolpan sin majam wa napj yupj nt'a. Yupj ca la nts'iyacj yupj, yupj patja mpe. P'a nt'a jil na, pje'á la nts'iyacj wa yupj nepé.' ⁵⁰ Püna tapatja nun popa p'iyá jis tjü'ünan profetapan. Yupj mwalá way nin la tjajay. Quina nun nin p'iyá lojí. Nin mpes Dios nucopj ntülüs ca nun pjü mpes, quina patja la tjajay mpes, püna tapatja la tjajay mpes 'ots'ipj. Pjü jis tjü'ünan mpes Dios ca nucopj ntülüs nun. ⁵¹ Mwalá way Abel tjü'ünan. Locopyaya pülücj jis tjü'ünan. Judiopan tjü'ünan wa Zacarías. Dios wo wama tepe'e jupj. Mesa Dios ja'ayapj nt'a ne'aj p'in tepe'e jupj. Dios ca jis capj ntülüs quina patjá pjü way mpes. T'üc' niná.

⁵² "Malala ca nu mpalas nun nepenowá, pülücj solejé Moisés popel. Dios jis tje'yaya la p'a 'ücj sin 'yüsa jupj po'ó. Jis tje'yaya 'onin ne ca sin mü'üsüs. Nun ma nujisastsja niná. Tjapja'né 'onin ne ca sin mü'üsüs yupj. Nun p'iyá ma nusin tji'yüsa Dios tjevelá, ma wa jis tja'ayá p'a wa sin 'yüsa yupj —tjevele Jesús.

⁵³ Nepé tjemey na Jesús, ts'a 'in waytsja pajal Moisés popel sin 'yüsa lajay, fariseopan 'ots'ipj. Po jisastsja Jesús malala cüveles, ne pülücj mpes la tjü'üy jupj. ⁵⁴ Po tjepjyacañ ncu malala nyuca tjevele jupj. Po jisastsja jupj malala nyuca cüveles, mpes ca 'ücj jat' mvelecj yupj. Ma quelel lajaytsja jupj.

12

Malala ma qjuisas p'a wa ca jus nlayecj cupj pyonecj Jesucristo lal.

¹ Nin jawas pajal pülücj 'a jis tjimyula Jesús nt'a. Pajal pülücj mpes jis tsjom jay tjajatsj. Pajal pülücj 'a jis tjimyula na, Jesús tjevele discipulopan jis lal. Pjaní quelel véletsja mwalá way p'in. Po jostsja sin 'yüsatsja niná. Ninana tjevelá: "Nujola t'as fariseopan 'üsüs lajay la p'a januc nt'a, mop'in ma t'üc' 'üsüs yupj. Yupj malala lajay ma si nuc, levadura ma si nuc jinwá. Levadura ma si nuc pan püm mo'ó. Yacjaya pansas t'yüna jupj, mpes 'ücj jus cülayes levadura mo'o pü'ütsja jupj. ² Nin lovin. P'a jyawca la p'a ca jus nlayecj tsjan niná nun poné, ca jus nlayecj nun nujolá. Tsjan cus tüpwijitj, tjapjalén, cus ncjoltcs ca. Püna tjapjalén, la p'a ca jus nucucj. ³ Te toñca nt'a tjevelén, tjejyawca na ca mpjacam p'a wa. Pjü leñ nt'a la tjivisan, yümücj ca mvelecj pjü pjyacañ nt'a. Mpes ca mvelé nun p'a lal tsjan niná nun poné, mvelé nun nujolá.

⁴ "Ca nacj nepena ca quelel jis mü'ü'nacj nun, napj mpes poné mpes. Najamicapan, po ma locj tjejá yupj jis lal. Nu tjü'ünan na, ma polel p'a lajay yupj. ⁵ Napj ca nusin 'yüsa la mejay pjacj ne 'ücj locj jeyá: locj tjejá Dios lal. Jupj 'yü'na na, 'ücj wa na'aj li ts'iyá 'awa püné nt'a, malala lajay jis capj tyüla nt'a. ¡Locj tjejá jupj!

⁶ "Po ma locj tjejá p'a mpes. Dios jyama nun. Jupj ma ca jo' mpa'is nun mpes. Dios ma jo' pe'e tsipyaya tsjictjacj. Tsipyaya cínquiya veinte centavos

jaylajc. Yupj pajal tsjictjacj way nun lal. ⁷ Dios selé nol jatja jits'il. Po ma lecj tjejá. Más 'üsüs way jipj tsipyaya pajal pülücj jis lal. T'üc' way ma ca jo' mpa'is jipj mpes.

⁸ "Napj velé t'üc'. Nun welé la p'a jis lal nun ncapij coñcó, Dios angelpán jis lal ca mvelé wa napj nucopj cyoñ nun. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá. ⁹ Nun welé la p'a jis lal nun ma ncapij coñcó, Dios angelpán jis lal ca mvelé wa napj ma nucopj cyoñ nun.

¹⁰ "Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá. Malala javelepj napj nin po'ó, Dios 'ücj perdonar liji yupj. Malala javelepj Dios Cjües po'ó, Dios ma ca perdonar lis mijis yupj. Lovin ca jola nsem malala tjowelepj mpes.

¹¹ "P'a jawas niyom ca ncul, ca nu ntji'liñ. Nun lal ca mal wosis nt'a, judiopan 'a si mulú nt'a. Ne'aj jat' mvelecj ca nun po'ó, nun ncapij coñcó mpes. Jepapan jis walap'a'a ca jat' mvelecj nun po'ó neneyawá. Jepa auxiliar jis walap'a'a ca jat' mvelecj nun po'ó neneyawá. Nin lajay na, po ma nin nujola t'as nun tsjan ca mvelé yupj jis lal yupj malala tjowelepj mpes. ¹² Dios Cjües nusin mü'üsüs ca la mijis tsjan 'ücj jis wala ca mvelé. Mpes po ma locj tjejá nun."

Más 'ücj ma t'emel pülücj qjuisas.

¹³ Yom pjaní pülücj yuwá popa tjevele jupj lal:

—Tjijyü'ta natjam la mitad ma 'es qjuis papay juts'a'á. Tepe'e qjuis papay. Jupj juts'a'á ncupj cuts'a'á quinam.

¹⁴ Jesús ma la tjiji jupj la tjemyoná. Jupj tjevele:

—¿Tsjan pjucj jele napj jyütütj p'a wa la mitad liji jipj lal? Ma juez jinwá jyütütj napj.

¹⁵ Jesús tjevele wa ne'aj tjatja jis lal:

—In tjajama. Po ma t'emel pülücj nujisas t'as. Po ma ts'üisiqué t'as nun. Gente ma nin mpes patja, pülücj jatatj mpes.

¹⁶ Parábola mpes sin 'yüsa lis tjiji quinam niná. Tjevele:

—Yom pjaní t'emel pülücj tyá'atsja jupj. Jupj 'isine nt'a pülücj tjevjala pajal. ¹⁷ Mpes nin jólatsja: '¿Tsjan la cüjay? Pülücj tjevelañ mpes cjuwá ca'aj pyajatj tjevjalá.' ¹⁸ Mpes jupj tjevele: 'Nin ca la mejay: napj chiquero witjacj sin mojoy ca. Chiquero más noypan ca sin müjünsü. Noypan mo'o 'ücj ca mpajatj pjü tjevelañ. Pjü napj nats'a'á 'ücj ca mpajatj ne'aj. ¹⁹ Ninana ca nola nsem napj: "Pajal pülücj tyatj napj. Año pülücj t'üc' la las nsem, pülücj ne'aj tepyajatj mpes. Ma ca tsji' la mejay quinam napj. Nla ca. Mü'üs ca. 'Ücj najas nsem." ' ²⁰ Mop'in ma nin teypala, jupj jólatsja jinwá. Dios tjevele jupj lal: 'Ma jele jin lejaj jipj. Yacjaj püste mya pats' ca jipj. Mpes pjü jipj tepyajatj p'a juts'a'á nsem.'

²¹ Jesús tjevele:

—Lovin nin ca nsem ninana lajay jis lal. Nosis nt'a pülücj jatatj la p'in. Cjuwá yupj lovin Dios lal, mpes pjü ca ncawajas, tecya'liñ na.

²² Jesús tjevele wa discipulopan jilal:

—Nin mpes nin velé, po ma pajal nujola t'as tsjan ca nlaaj 'ücj nu la püt'üs. Po ma pajal lapj nyuca nujola t'as tsjan nusin nqui'pá nun jis pülül, nusin 'yawa lowiqué. ²³ Dios la tjiji nu la püt'üs. Jupj ca nu ma'ayas wa nu lo las. Dios la tjiji nun jis p'üy. Jupj nu ma'ayas wa ca pülül. ²⁴ Nujola t'as sanata po'ó. Yupj ma jasin. Velañ ma jacutj. Cjuwá yupj ca'aj ca mo'onsocj yupj

yuts'a'á. Dios se 'aya jis la las yupj. Nin mpes solejé jupj ca nu ma'ayas wa nun nujos. Nun más 'üsüs sanata jilal. Yupj pajal tsjictjaj.

²⁵”¿Ncu nun más 'in püs way ca mpatjaqué nun, pajal nin nujola mpes? Nin tulucj. ²⁶Pajal tsjicj way niná Dios lal; nun p'in ma polel nin lojí lovin. ¿Tsjan mpes pajal nin nujola nun pjü nujisas mpes? ²⁷Nujola t'as tsjutsj ts'ituju po'ó. Ma tsji' lajay yupj. Ma wa sa lul. Newa nin, tsjutsj ts'ituju más 'üsüs yustapj Salomón jas quip lal. Salomón jepa püné waytsja jupj. Jas quip pülücj jaylactsja. 'Üsüs justa jas tücü'pe. ²⁸Dios liji pajal 'üsüs yustapj tsjutsjum. Tsjutsj lejeñ ca nacj yacjaj. Ya pwe ca nacj. Nun más 'üsüs tsjutsjum jis lal. Nin mpes ca jus nlayé Dios ca nu ma'ayas wa nusin quip. Nun 'ots'ots' way p'in poné Dios lal.

²⁹”Po ma pajal nujola t'as tsjan ca nlayá, tsjan ca müsiqué. Po ma lapj nyuca nujola t'as nun. ³⁰Dios ma jisas nin yola 'oyñ nyuca cüta'acj pjü way yupj jisas. Po ma yupj jinwá nujos t'as. Nun jis Papay Dios selé nujos niná. ³¹Lovin nujos t'as ca nin la müjí Dios jyü'tá. Nujos t'as pjü ca mponecj jupj lal. Nin lojí, Dios ca nu ma'ayas wa niná nujisas.

*Más 'ücj pülücj tya'acj Dios pü'ü nt'a.
(Mateo 6.19-21)*

³²Jesús tjevele wa:

—Po ma locj tjejá. Nun pjaní way, mop'in no'oveja jinwá nun. Napj nu jyamá. Nun jis Papay Dios quelel nu 'yaya nun müjü'tü wa jupj lal. 'Ücj jupj lal nin nu 'yaya. ³³Mpes nun nuts'a'á vender la müjí, t'emel jis tja'ayá jis t'emel cjuwá mpes. Nosis nt'a ca jis ma'ayá nun jis t'emel Dios jos jin. Nin lojí, pülücj ca nta'á Dios pü'ü nt'a. Nun to'á Dios pü'ü nt'a lovin ma ncawajas ca. Ne'aj pwecapan ma pequerñ, ma wa jalá calatsas. ³⁴Más 'ücj pülücj to'á Dios pü'ü nt'a. Nun pülücj to'á nt'a, ne'aj pajal 'üsüs ca nsem nun jis lal —nin tjevele Jesucristo.

Más 'ücj Jesús mozopan la nuc patja Jesús jac'.

³⁵Jesucristo tjevele wa:

—Napj ca mis nun mpe; p'a jawas ca ncuwis. Lovin la ma nucú niswa ca ncuwis. Lovin la müjí nu tjijyütütj. ³⁶Mozopan jis patrón la nuc jinwá t'as nun. Jis patrón tjemey, tjowaya jinwá napj. Mozopan jis patrón ncuwim, mpes la nuc. Jupj jac' na, ca mveles: 'Jun tjejyoltse jun vilicj', ne leñ way yupj ca jun nejoltsecj. ³⁷Jis patrón tjac' na, mozopan po 'ücj jisas nsem la nuactsja yupj custjay. Po 'ücj jisas nsem yupj newa lajaytsja jupj tjijyü'tá. Nin jinwá la müjí nun. Nun jis patrón la p'a jis patrón jin tulucj. Jupj ca pasal 'üsüs la mijis jupj jomozopan mpes, yupj lajaytsja jupj tjijyü'tá. Jis patrón 'ücj ca la mijis jis ma'ayas jis la las. Jis müjü'tüs ca majatjum yupj. Ncuwim jupj, jis ma'ayas jis la las. Napj tjacuwis na, nin p'iyá ca la mejay napj nun mpes. T'üc' niná.

³⁸”Nun napj namozopan. Ma solejé 'ona ncuwis napj. Püste culupwen nt'a ncuwis ca nacj. Nasa jyawca na ncuwis ca nacj. Nun newa la nu nucú napj cuwis na, po 'ücj nujisas nsem nun. ³⁹Nusin tji'yüsa niná: nun ma solejé 'ona ncuwis napj. Nin p'iyá yom ne'aj wo ma seletsja 'ona ncuwim pwequepj, mpes tjejá, ma tjejyama jupj wo. Tjejá na, pwequepj tjac', wama tjemey, tüpweca. Ma nin la müjí nun, yom tjejá jinwá. ⁴⁰Nun la ntjunucú, lovin la tjüjí napj nu tjijyütütj. Napj cuwis na, nun ma ca jus nlayé niná jawas jyawca na ncuwis. Nun ca nujola nsem napj ma ca ncuwis custjay —tjevele Jesús.

41 Pedro tjevele Jesús lal:

—Nejepa ¿ncu ncupj p'in gjuisin 'yüsa lejay jipj, parábola niná mpes? ¿Ncu pjü sin 'yüsa lejay wa nin tjevelen mpes?

42 Qjuis Jepa Jesús tjevele:

—Niná velé pjü way nomozopan 'üsüs witjacj jis lal.

P'a parábola tjevele wa jupj jupj jomozopan sin po'ó. (Sin tji'yüsa lis tjiji ca 'üsüs tsji' la mijicj jupj mpes, jupj leñ na.) Ninana jupj tjevelá:

—¿Ncu mozopan 'üsüs way nun? Napj ca mvelé mozo 'üsüs way po'ó. Niná mozo la tjiji jupj patrón tjijyü'tá. 'Üsüs way si 'üsütsja jupj. Mpes jupj patrón la tjiji mozo niná jepa tepyala la p'a mozopan jis lal. Tjevele ca jis ma'ayas jis ve yupj jalá na. 43 Jupj patrón leñ na, jomozo niná newa 'üsüs liji. Jupj patrón wo nt'a tjac' na, ca nucus jupj jomozo pjü la tjiji jupj tjevelá. Nin mpes 'üsüs ca mpalas mozo niná. 44 Jupj patrón ca mveles mozo niná ca pjü majamas jupj juts'a'á popé. T'üc' niná.

45 "Mozo ma 'üsüs liji, p'a casá ca nsem jupj lal. Jupj patrón püs way leñ ca nacj. Mpes jupj mozo jola: 'Napj patrón ma 'ucuy quinam'. Malala liji jupj ca nacj. Si süpü mozopan p'a witjacj, niyom nepenowá, nequem nepenowá. Pajal püné lyaja, pajal püné mü'ü 'ots'ipj. Myona jupj. 46 P'a jawas ncuwim jupj patrón. Mozo ma li nucu na ca ncuwim jupj. Ma ca jus nlayes jupj ca ncuwim quinam. Jupj patrón pajal ca cus ntülüs mozo niná, malala la tjiji mpes. Jupj patrón lovin nin liji mozopan malala jis lal, yupj ma la tjajay jupj tjijyü'tá. 47 Jupj mozo seletsja tsjan jostsja jupj patrón. Jupj sin nin ma nin la tjiji, mpes jupj patrón yümücj nsüpüs ca jupj. 48 Mozo p'a wa ma selé tsjan jos jupj patrón ca nacj. Malala liji wa jupj ca nacj. Malala la tjiji mpes jupj patrón tsjicj way p'in ca cus ntülüs jupj. Tsjicj way p'in ca nsüpüs jupj, ma seletsja mpes. Nin p'iyá Dios lal. Dios pülücj jas tji'yüsa la tjiji jomozá, jos wa jomozo niná pajal 'üsüs tsji' liji jupj mpes. Dios pajal cus tjep'ya'sa jomozo 'ücj tsji' la mijis jupj mpes, Dios jos mozo niná pajal 'üsüs ca tsji' la mijis jupj mpes —nin tjevele Jesús.

Pjü ma ca nin p'iyá yola Jesús po'ó.

(Mateo 10.34-36)

49 Jesús tjevele wa:

—Napj tjacuwis la veles pjacj t'üc' nin liji Mpapay Dios jos jin. Napj velé 'awa jinwá ca nsem. Pajal 'ücj najas nsem napj, t'üc' la tjejay nam. 50 Mpapay jos mwalá way malala ne palá, mpes po najas leñ way ca nin ma palas, jupj jos jin. 51 ¿Ncu nujola napj tjacuwis pjü nin p'iyá yola lis mejay nosis nt'a? Nin tulucj. Ca p'a casá yola nsem, napj tjacuwis mpes. (Nepénowa ca mponecj napj lal. Nepénowa ca ma mponecj.) 52 Jis wa pjaní nt'a, p'a casá yola nsem nepenowá p'a jilal. Jis wa nt'a cínquiya ne'aj patja, cont'e ca mponecj ca nacj; mat'e ma ca mponecj. Mpes mat'e ca p'a casá yola nsem cont'e jis lal. Nin ca nsem quinam. 53 Nenéyawa popay ma ca nin p'iyá jola jatjam lal; jupj jatjam ma ca nin p'iyá jola popay lal. Nenéyawa jamay ma ca nin p'iyá jola jucucus lal; jupj jucucus ma ca nin p'iyá jola jamay lal. Nenéyawa pwisam ma ca nin p'iyá jola jupj nuera lal; jupj nuera ma ca nin p'iyá jola pwisam lal.

Más 'ücj pjü way Dios lal javelepj yupj jisas jupj ma ca jola nsem yupj malala la tjajay.

(Mateo 16.1-4; 5.25-26; Marcos 8.11-13)

54 Jesús tjevele wa pülücj 'a jis tjimyula jilal:

—Mol tjac' na t'yaja mo'ó, nun leñ way welé: 'Nasa majawus ca', ne nin pyala. ⁵⁵ Nin p'iyá lüpjü jac' na sur mpe, nun welé: 'Quina ca pajal ma'awus', ne nin pyala. ⁵⁶ Tsjan po'ó 'üsüs lo palá nucú, nosis 'üsüs lo palá nucú wa, mpes nusin 'yüsa tsjan ca mpalas. ¿Tsjan mpes ma 'üsüs lo palá nucú tsjan pyala quina, mpes ca nusin mü'üsüs tsjan liji Dios? Nun welé nun quelel nusin 'yüsa Dios po'ó. T'üc' tulucj. Mpes ma nusin 'yüsa tsjan liji Dios quina nun nt'a.

⁵⁷ "Nujola t'as tsjan más 'ücj Dios lal ca nun la müjí quina. ⁵⁸ Leñ way la müjí niná. Ma nin lojí, malala ca nsem, niná napj velé jinwá ca nsem. La p'a quelel t'ya vele jipj po'ó jepa lal ca nacj. Nin jele t'as ca 'ücj la mijin jupj lal quina, jupj ma nin tjevele na p'in. Ma nin lejaj, jupj ca mim jipj lal juez wola'p'a. Nin mpes ca cyapj ntülü. Ca mveles jupj auxiliari ca mya manus cawilta mo'ó. ⁵⁹ Juez ma wa ca jin majamas ma pjü way jaylacj la tjejay nas, jupj la tjemyona jin p'iyá. Pjü way jaylacj la mijin. Niná t'üc' way —tjevele Jesús.

13

Más 'ücj pjü way pajal yola malala la tjajay. Más 'ücj Dios jos jin lajay.

¹ Locopyaya nepénowa tjiqul Jesús nt'a, tjowelepj malala jis tepyala Galilea mo'ó tapatja nepenowá. Dios wo nt'a tjil animal jis la 'ünan, jis la 'ayas Dios mpes. Nin lajaytsja na, Pilato tjac', jis tji'yü'na yupj, mpes jis 'as la tjiwyuca animal jis 'as lal. Nin tjowelepj yupj Jesús lal. ² Jesús jis wala tjevele: "¿Ncu nujola más malala nyuca la tjajay yupj la p'a wa Galilea mo'ó tapatja jilal, mpes malala jis tepyala yupj? ³ Nin tulucj. Pajal nujola t'as nun p'iyá malala nyuca la tjüjü wa. Dios jos jin la müjí quina. Ma nin lojí, nca'liqué ca nun yupj jinwá. ⁴ Siloé nt'a, wosis pajal campanya torica jis capaná tjeയാca niyom diez y ocho casa'á, mpes tecya'liñ. ¿Ncu nujola más malala nyuca la tjajay yupj la p'a jilal, Jerusalén nt'a patja jilal? ⁵ Nin tulucj. Pajal nujola t'as nun p'iyá malala nyuca la tjüjü wa. Dios jos jin la müjí quina. Ma nin lojí, nun nca'liqué wa ca, yupj jin p'iyá", tjevele Jesús.

⁶ Parábola mpes sin tji'yüsa lis tjiji wa niná. Nin tjevele jupj: "Yom pjaní yo higuera sínetsja yo witjacj sine nt'a. (Higuera wolas 'ücj la pis.) Locopyaya yom niná tjac' jupj higuera nt'a, jupj wolas la tepyala. Cjuwá waytsja jupj. Lo valas po'ó, mop'in cjuwá. ⁷ Mpes jupj tjevele jomozo lal: 'Año cont'e yo wolas la tjinyuctsja napj. Cjuwá. Mpes ca mojecj jupj. ¿Tsjan mpes jupj sin ntojom ninawa momas? ⁸ Jupj jomozo ma jostsja jupj ca nin la mijis. Mpes jupj wola tjevele: 'Niswa 'in la 'unyuca así' otoñ yon año pjaní. Yon t'asiyú ca jay mojecj momas, lu'luy ca la mejay. Vaca pwiya'a ca t'asiyú mo'onsó más 'ücj mvalas. ⁹ P'a año tjejaywca na, pajal 'üsüs mvalas ca nacj. Ma velam, 'ücj le joci.' " Nin tjevele Jesús. (Mpes sin tji'yüsa lis tjiji nin p'iyá ca nsem yupj jis lal. Ma 'üsüs lajay Dios jos jin, malala ca jis mpalas.)

Quepj palá pwi'tje jin wínetsja. Jesús tji'yü'sa la tjiji jupj.

¹⁰ Sábado pjaní, nin jawas judiopan ma tsji' lajay na, Jesús sin 'yüsa la síjitsja yupj. Wa nt'a, judiopan 'a si mulú nt'a, sin 'yüsa la síjitsja jupj. ¹¹ Quepj malala jos tjac' wa ne'aj. Palá palá pwi'tje jin wínetsja. Año diez y ocho nas ma polel se t'antsja jupj. Lapanen malala jos la tjiji, mpes nin tepyala. ¹² Jesús jus tjinyuca na, la tjemyona tjac'. Tjevele jupj lal:

—Jipj 'i tjü'ü'sa quina.

13 Jesús po la tje'yot'a quepan, ne leñ way tji'yü'sa. Jas t'yantsja tepyala quepan. Tjevele tjuwü'i Dios lal, 'üsüs tjevele Dios po'ó. 14 Nin tepyala na, jepa pjaní wo nt'a ts'i tji'ina jupj. Jesús tji'yü'sa la tjiji sábado na, mpes ts'i tji'ina. Jupj jólatsja malala Jesús 'yü'sa liji sábado na, israelpan ma tsji' lajay jawas. Mpes jepa niná tjevele la p'a jilal ne'aj:

—Jyawca séisiya 'ücj tsji' liji. Nin jawas nculá nu mü'ü'süs la mijis. Po ma nculá nu mü'ü'süs la mijis sábado na.

15 Jepa nin tjevele na, qjuis Jepa Jesús jupj wola tjevele:

—Malala way nun. Nun welé napj malala, quepj pjaní cus tjep'yacj mpes sábado na. Nun lovin jis capj p'o'sá nun jis animalpan sábado na. 'Ücj nun lal nin lojí sábado na. Nun jis buey tsyu'pa tořca lyaja na sábado na, nun pjü 'osocé, monú jupj 'üsü mo'ó, ca mü'üm jupj sábado na. Nin p'iyá lojí nun jis soysoy mpes. 16 Quepj más 'üsüs vaca lal. Quepj niná Abraham püna tüpü'ü popa p'iyá jupj. Satanás tsyu'pa quepj niná, mpes malala jos tepyala. Año diez y ocho newa tsyú'patsja jupj. Mpes 'ücj la soc sábado na.

17 Jesús nin tjevele na, jupj enemigopan jis tjemyayca. Pjü ne'aj tjtatja 'ücj jisastsja pajal, Jesús pajal 'üsüs la tjiji mpes.

Ma pjü way Dios jisas, Dios mpes 'a si mulú sin popé.

(Mateo 13.31-32; Marcos 4.30-32)

18 Mpes Jesús tjevele:

—¿Tsjan ca mpalas Dios si jütüta jis lal? Parábola ca mvelé napj, nusin la 'üsüs la mejay tsjan ca mpalas. 19 Mostaza setel jinwá ca nsem. Yom mostaza sine 'amá mo'ó, jupj sine nt'a. Setel niná tsjicj way pajal. Locopyaya setel tecyojo, t'yüna, pajal püné tepyala. Yo püné tepyala jupj, setel tsjicj way. Püné na, tsipyaya tjiquil, jis tsintsil la tjjay yo jay nt'a. (Nin p'iyá ca nsem Dios si jütüta jis lal.)

20 P'a wa nin p'iyá tjevele Jesús:

—¿Tsjan ca mpalas Dios si jütüta jis lal? P'a parábola ca mvelé napj, nusin la 'üsüs la mejay tsjan ca mpalas. 21 Levadura jinwá ca nsem. Quepj levadura tyá'atsja. Harina medida cont'e lal la süpjütj la tjiji jupj, pan la tjiji. Levadura mpes pjü jis t'yüna harinas. Nin p'iyá ca nsem Dios si jütüta jis lal —nin tjevele Jesús.

Quina p'in 'ücj Dios ts'yupj se palá gentas. P'a jawas ma ca polel nin la mijicj.

(Mateo 7.13-14, 21-23)

22 Jesús newa jámatsja Jerusalén nt'a, mpes nepénowa patja jin jámatsja, jis wa pjaní pjaní lejeñ jin jámatsja. Ne'aj ne'aj tjemey. Yupj tapatja nt'a lovin sin 'yüsa la sijitsja. 23 Ne'aj patja popa pjaní la tji'yüya jupj lal:

—Nejepa ¿ncu pjaní way p'in ca Dios lal mpatjam, jupj perdonar lis tjiji mpes?

Jesús tjevele yupj jilal ne'aj:

24 —'In tjjama nin p'in la müjí napj velé jinwá. Niná napj velé jun vilicj la'í way jinwá, 'ücj la winin la püt'üs Dios lal. Pülücj ca quelel mpatjam Dios lal ne ma ca polel mpatjam jupj lal. 25 Dios wo jun vilicj jun cjol jinwá quinan. Ts'ac' p'a wa jun t'yolon ca nsem. Jupj jun t'yo'na na, nun ma ca polel ne'aj la winin la püt'üs jupj lal. Nun nepenowá ca quelel mpatjaquj jupj lal, ne ma ca polel la müjí. Nun nepenowá ca mvelé Dios lal: 'Jipj cupj qjuis Jepa. Jun tjecjyoltse, 'ücj qjuis la winin.' Pajal ca la moná, newa ma ca polel ne'aj la winin la püt'üs jupj lal. Jupj ca mveles nun lal: 'Ma selé ca'aj mpe tjuculá

nun. Nun ma ncapj coñcó.' ²⁶ Nin mpes nun ca mvelé: 'Püna tjelyajacj jipj lal. Tjimyüsüqecj jipj lal. Jipj sin 'yüsa la tjejay cupj pyatjaquecjt' nt'a.' ²⁷ Newa ca mveles jupj: 'Ma selé ca'aj mpe tjuculá nun. Nun ma ncapj coñcó. Lowa napj mpe. Nun pjü way malala nyuca lojí.'

²⁸ "Nun ca su nucu Abraham, Isaac 'ots'ipj, Jacob 'ots'ipj, pjü profetapan 'ots'ipj Dios jyü'ta nt'a. Yupj ne'aj ca majatjum. Nun ca pje'á lüjüqué, mpes nun lüjüqué nt'a yümücjt ca la mpuyú. Nun ca wis jas nqui'li, pajal ts'u 'inyá mpes. ²⁹ Pülücjt ca ncul p'a nepé, majatjum jis la las Dios jyü'ta nt'a. Tsiquin mpe ncul wa, t'yaja mpe ncul wa, norte mpe ncul wa, sur mpe ncul wa. ³⁰ Nujola t'as: nepénowa más 'in malala lajaytsja más leñ way 'üsüs ca jis mpalas Dios lal. Nepénowa más 'in 'üsüs lajaytsja más costa way nsem 'üsüs se palá yupj Dios lal —nin tjevele Jesús.

³¹ T'üc' tjevele na, fariseopan nepénowa tjiquil, tjowelepj Jesús lal:

—Jutja quyiam jipj quelel jaytsja nt'a. Herodes quelel 'i 'ünana. (Herodes jepa pünetsja Galilea mo'ó.)

³² Mpes Jesús yupj jis lal tjevele:

—Herodes joyomac' jinwá jupj. 'Ücj jos li tsuwile. Lowa, nun ca mvelé jupj lal napj newa tsji' lejay. Yacjaj, ya 'ots'ipj ca pje'á la nts'i lapanenpan, ca jis mü'ü'süs lis mejay malala jisas. Yaya sipé leñ way ca ncawajas tsji' lejay.

³³ Newa yacjaj, ya 'ots'ipj, yaya sipé 'ots'ipj ne'aj ca mis Jerusalén nt'a. P'a nt'a ma polel jis la ca'liñ profetapan. Nin mpes más 'ücj ma pats' napj Jerusalén mo'ó.

³⁴ "Nun Jerusalén nt'a potjaqué, profetapan su 'ü'ná lovin. Pe lo ts'iyaná Dios sin tjejyama jilal, su 'ü'ná yupj. La pülücjt napj quelel 'a nusí mulutsja nun napj nt'a. Castlyaj jupj tsjictjacj se t'olona, nin p'iyá quelel lejaytsja nun jilal. Nun ma jisastsja lovin. ³⁵ Nusin tjü'üsüs niná. Dios ma nucopj cyoñca quinquam nun potjaqué nt'a. Napj ca mis quinquam nun mpe. Nun ma quelel la nojí na, ma ca nus nucu. P'a jawas p'a casa nujola ca nsem nun. Nun ca mvelé napj nin po'ó: 'Dios pajal 'üsüs ca la mijis jipj mpes. Dios mpes velen jipj, Dios ne cupj qjuis Jepa Püné.' Nin tjowelé na, ca niswa ncuwis nun nt'a. T'üc' way ca nin nsem —nin tjevele Jesús.

14

Jesús tji'yü'sa la tjiji yom pajal t'yünt'ünil.

¹ Sábado pjani Jesús tjemey fariseo wo nt'a lo las. Fariseo niná jepa waytsja fariseopan jilal. Fariseopan p'a wa nepenowá tjatja wa jupj wo nt'a. Pajal tjunuc yupj 'oyñ nyuca la mijis Jesús; judiopan ma tsji' lajay sábado na. ² Ne'aj yom malala jos tjá'asa Jesús wolap'aá. Pajal jas t'ünt'üntsja jupj, malala jostsja mpes. ³ Mpes Jesús tjevele niyom jilal, Moisés popel salejeptsja yupj nepenowá, fariseopan nepenowá:

—Sábado jawas ma tsji' lijicj cupj. ¿Ncu Moisés popel vele 'ücj 'yü'sa lijicj sábado na? ¿Ncu malala nin lijicj?

⁴ Ma lal tjowelepj yupj. Jesús ntjüi'le malala jos, tji'yü'sa la tjiji jupj. Tji'yü'sa na, Jesús jas tjejyama jupj. ⁵ Tjemey na, Jesús tjevele niyom jilal:

—Nun jis soysoy 'üsü campwila mo'ó tjejyaca na ¿ncu ma leñ way pje'á la nts'iyá jupj sábado na 'ots'ipj? ¿Ncu ma nin lojí nun jis buey mpes wa?

⁶ Yupj ma salejeptsja tsjan wola cüvelecj Jesús lal.

Jesús tjevele más 'ücj ma püné jin yola yupj p'iyá.

⁷ Jesús tjinyuca nepénowa más 'in 'üsüs nt'a lis t'apj la 'osos, noypan jatja nt'a. Yupj tjiquil wa jis la las fariseo wo nt'a. Mpes parábola tjevele Jesús; sin 'yüsa lis tjiji más 'ücj ma püné jin yola yupj p'iyá. Ninana tjevelá:

⁸—Ca nacj jemica pülücj way ty'a la las, ne jipj lal tjevele la cuwis la las. Nin liji na, po ma la nt'an jipj más 'in 'üsüs nt'a la 'osos, noypan jatja nt'a. Ca nacj p'a wa más püné jipj lal 'ucuy wa. Jemica jupj lal tjevele wa la cuwis jupj. ⁹Mpes jemica ncuwim jipj nt'a, ca mveles: 'Jipj jac' nt'a ma'ayan ma'ajam niná yomen'. Mpes jipj ca mim, ma'ajam p'a nt'a. Más malala nt'a nsem pjü jilal jipj jac' nt'a. Mpes pjü ne'aj ca nucucj püné tulucj jipj, ne jipj ca pajal mya maycas. ¹⁰Mpes p'a casá ca la mijin. Jemica jipj lal vele la cuwis la las, jipj ca mim, ma'ajam silla más malala nt'a ne'aj. Mpes jemica ca mveles jipj lal: 'Najamica, was, nt'i'isa más 'ücj nt'a'. Mpes pjü ne'aj ca nucucj püné way jipj jupj lal. ¹¹Nun popa pjaní püné jin jola jupj p'iyá, Dios ca tsjicj way la mijis jupj. Tsjicj jin jola jupj p'iyá, Dios más püné ca la mijis jupj.

Jesús tjevele yom 'üsüs liji cjuwá jilal, Dios ca 'üsüs la mijis jupj lal 'ots'ipj.

¹²Jesús tjevele wa yomen lal, yom niná jupj lal tjevele la cuwis. Tjevele:

—Jipj pülücj lejay na pülücj jis la las, lots'ac' culupwen nt'a já'asa na ca nacj, püste na ca nacj, po ma lovin ca mvelen jis la cuwis jemicanpan p'in. Ma lovin ca mvelen jis la cuwis pyülücpan p'in. Ma lovin ca mvelen jis la cuwis jepeypan p'in. Ma lovin ca mvelen jis la cuwis pülücj jatatj p'in, ne'aj patja sin popé. Yupj 'ücj mvelecj la cuwis wa jipj, yupj jis wa nt'a. Yupj polel 'üsüs lajay jipj lal, jipj 'üsüs lis tjejay mpes. ¹³Mpes po ma nin la mijin jipj. Pülücj lejay na pülücj jis la las, jipj ca mvelen jis la cuwis jis t'emel cjuwá. Ca mvelen jis la cuwis jis más tulucj, jis tecj tulucj. Ca mvelen jis la cuwis ma polel jil. Ca mvelen jis la cuwis yun tulucj. ¹⁴Cjuwá yupj. Yupj ma polel 'üsüs la mijicj jipj lal, jipj 'üsüs lis tjejay mpes. Mpes Dios p'iyá ca 'üsüs la mijis jipj mpes. P'a jawas Dios ca sin müjünsüs 'üsüs witjacj, teca'liñ sin popé. Lovin ca mpatjam Dios lal. Dios nin liji na, jupj ca 'üsüs la mijis jipj lal, jipj 'üsüs lis tjejay mpes.

Israelpan pülücj ma ca mpatjam Dios lal. Pülücj way israelpan tulucj ca mpatjam Dios lal.

(Mateo 22.1-10)

¹⁵Jesús lal tjalá popa pjaní tjpajaca wa Jesús tjevelá. Tjpajaca na, tjevele Jesús lal:

—Dios ca pülücj jis la las la mijis jupj jyü'ta nt'a. Tsjay ca 'üsüs nsem ne'aj jalá jis lal.

¹⁶Jupj nin tjevele mpes, Jesús jas tji'yüsa la tjiji pjacj ca nlajas ne'aj. Parábola niná tjevele jupj:

—Yom pjaní pajal pülücj la tjiji jis la las, pülücj jilal tjevele jis la cuwis. ¹⁷Jupj quelel lyájatsja na, jomozo jas tjejyama la veles yupj jilal: 'Nculá quínam. Nasa 'ücj la tjejay nu lo las.' ¹⁸Mpes jomozo yupj nt'a tjemey. Mop'in yupj pjü way nin p'iyá tjewelepj ma polel jiltsja. Mwalá way yupj sin popé tjevele: 'Amá jaylacj la tjejay napj. Quelel jum nyuc ca 'ücj nacj. Ma nin jele t'as ma jum.' ¹⁹P'a wa tjevele: 'Buey diéziya jaylacj la tjejay. Mpes quína ca mis nyuc 'oyñ nyuca lejeñ. Ma nin jele t'as ma jum.' ²⁰P'a wa tjevele: 'Tjawayis quínam, mpes ma polel jum'. ²¹Mpes jomozo jupj patrón nt'a tjemey niswá. Tjevele patrón lal tsjan tjewelepj yupj. Mozo tjevele tjpajaca na, ts'í tji'ina jupj. Tjevele jomozo lal: 'Leñ way pülücj patja nt'a jutja. Ne'aj jümücj la püné nt'a, jümücj la í nt'a wa, gente la mpalan jipj. Pülücj patja nepé

jis lal ncuwim jis t'emel cjuwá jis lal, jis mas tulucj jis lal 'ots'ipj, jis tecj tulucj jis lal 'ots'ipj, yun tulucj jis lal 'ots'ipj, ma polel jil jis lal 'ots'ipj. Jis lal ncuwim pjü.'

²² "Locopyaya jomozo tjac' niswá. Tjevele: 'Napj la tjejay jipj ntjijütütj. Newa leñ nepenowá mesa nt'a.' ²³ Mpes jupj patrón tjevele mozo lal: 'La nt'a patja nt'a jutja. Ne'aj ca lis mpalan jümücj püné nt'a, jümücj la'í nt'a 'ots'ipj. Lis tjemyona ncul, pajal pülücj nlawuñ nawá nt'a. ²⁴ Mwalá jilal tjevelé ma ca nlanjaj napj la tjejay jis la las. T'üc' way.'

Nasa t'üc' tjevele parabolás Jesús.

Ma quelel jatja jama jupj juts'a'á mpe, ma polel si 'üsü Jesús lal.
(Mateo 10.37-38)

²⁵ P'a jyawca na, pajal pülücj sa coñtsja Jesús. Jupj la nujuya, jis wala tjinyuca, tjevele yupj jis lal: ²⁶ "Najas napj lal japon más quelel la najay pjü jis lal. Ma ca nin yola nsem ncu 'ücj niná jis papay lal. Ma ca nin yola nsem ncu 'ücj niná sejamay lal. Ma ca nin yola nsem ncu 'ücj niná sejats'om lal. Ma ca nin yola nsem ncu 'ücj niná jis ts'uyupj jis lal. Ma wa ca nin yola nsem ncu 'ücj niná yupj jis pülücpan jis lal. Ma ca nin yola nsem ncu ca malala jis mpalas, nca'liñ ca nacj, yupj ncapi jacoñ mpes. Yupj niná mpes nin yolá, ma polel napj discipulopan nsem yupj. ²⁷ Ma jisas malala se palá, napj discipulopan tulucj nsem yupj. ²⁸ Najas yupj nin p'iyá lajay, napj lejay jinwá. 'Ücj napj lal malala ne palá. 'Ücj napj lal ni pü'í cruz po'ó. Yupj ma quelel lajay napj lejay jinwá, napj discipulopan tulucj nsem yupj. ²⁹ Nujola t'as costa way ncapi coñcóc. Nujola t'as ncu t'üc' way quelel ncapi coñcóc. Nun popa quelel si jünsa wosis pajal püné, mwalá way 'etjele, sin pyaca nol jaylacj si jünsa wosis. Jola ncu t'üc' t'emel la cawajas la jünsüs wosis. ³⁰ Ma nin liji, tyoca, si jünsa tsjomis la p'in ca nacj. Nin la tjiji na, ma polel cyawaja wosis ca nacj. Mpes pjü tjunuc nin la tjiji, pjü la mpjüts'ünücj ca jupj. ³¹ Ca mvelecj: 'Jupj quelel jas tjijyüsa wosis, newa ma polel pjü tceyawaja jupj'.

³¹ "Nin p'iyá jepa püné lal. Jupj quelel jama jupj militarpan jilal ca nacj. Quelel le palana p'a wa lal, jupj militarpan jilal. Wine secj p'in, 'etjele jupj, jola nsem ncu 'ücj le palana p'a jepa lal. Jola nsem militarpan diez mil si manuna ca nacj. Jepa p'a wa militarpan veinte mil si manuna, más pülücj witjacj yupj jupj militarpan jilal. ³² Jupj más püné tulucj, jupj ca sin majamas auxiliarpán nepenowá p'a jepa nt'a. Custjay pajal campa toñca p'a, ca sin majamas, ca jupj lal la mü'üyacj 'onin ne 'ücj jis la püt'üs, ma la mpa'nacj. ³³ Nin p'iyá nun jis lal. Nujola t'as costa way ncapi coñcóc. Nun ma nin nujola pjü way nun nuts'a'á Dios juts'a'á, napj discipulopan tulucj nsem nun.

³⁴ "Sal 'üsüs way. (Sal mpes ts'yuca pwisís, ma malala mpalas, ma mojo jupj.) Nin tulucj sal ma wüjü na. Sal ma wüjü na, ma polel wüjü lajay yupj.

³⁵ Ma wa 'yü'sa liji momas abono jinwá. Ma wa 'yü'sa liji abono 'amá la ts'uc. Na'aj la ts'i p'in. Nin p'iyá nun jis lal. Sal 'üsüs jinwá t'as nun", nin tjevele Jesús.

15

Jesús sin tji'yüsa lis tjiji Dios quelel liji pjü gente.
(Mateo 18.10-14)

¹ Pülücj 'a jis tjimyula Jesús nt'a. Yupj nepenowá impuesto jaylacj jat'anquepj pájtatsja. Jupj nt'a tjiquil wa p'a witjacj malala nyuca lajay. Quelel pjyacañtsja Jesús tjevelá. ² Nin mpes fariseopan tülü way tjowelepj Jesús

malala. Nin p'iyá tjowelepj niyom p'a wa, Moisés popel sin 'yüsa lajay. Tjowelepj: “Yom niná 'ücj jos jiquil malala nyuca lajay. Lyaja wa jupj yupj jis lal.”

³ Yupj nin tjowelepj, mpes Jesús parábola tjevele yupj jis lal. Sin 'yüsa lis tjiji Dios jos pjü ca cus ncoñcocj jupj. Ninana tjevelá: ⁴ “Nun popa pjaní oveja cien tya'a jupj ca nacj, pajal pülücj. Pjü way jos jupj. Pjaní leñ tjevyala na, jupj ca mim la mpalas jupj. Oveja noventa y nueve pjü lyawuñ tsjutsj jalá nt'a. Pjü lejeri ca mim yomen. Oveja pjaní jus tjinyuca nas ca la mpalas. ⁵ Jus tjinyuca nam, 'ücj jos nsem pajal. Oveja ca jüpjüs mpüntüs, ntjamas. Wo nt'a ca mim. ⁶ Jus tjevyanta na wo nt'a, ca 'a jis mulus jomicapan, la p'a wa ne'aj patja ca 'a jis mulus wa. Ca mveles yupj jilal: “Ücj nujisas t'as napj lal. Napj oveja leritsja, jus tjinyuc quinam.”

⁷ Nin p'iyá Dios lal—tjevele Jesús—. Pülücj 'üsüs Dios lal ca nacj, noventa y nueve ca nacj. Yupj püna la tjajay 'ücj newa lajay yupj. Ca nacj yom pjaní way p'in malálatsja. Locopyaya jola tepyala malala nyuca la tjiji. Dios jos jinwá quelel liji quinam. Dios pü'ü nt'a más 'ücj jisas nsem jupj mpes, pülücj 'üsüs witjacj jilal.”

⁸ Jesús p'a parábola tjevele quinam. (Newa sin tji'yüsa lis tjiji Dios pajal quelel liji gentas.) Nin tjevele jupj: “Quepj t'emel c'a diéziya tya'a ca nacj. Pjaní palá yaca, ne ma si nuc ca nacj. Nin tepyala na, t'üc' way 'iyó si müjü, lepa jupj. Ca wa la majapjunus, ca la mpalas jupj t'emel. Jus tjinyuca nas ca la mpalas. Lovin nin lajay nequem. ⁹ Jus tjinyuca na, 'a jis mulus ca jupj jomicapan, la p'a wa ne'aj patja 'ots'ipj. Jupj ca mveles yupj jilal: “Ücj nujisas t'as napj lal. Napj nt'emel palá tjeയാ, ma si nuçtsja, nasa jus tjinyuc.” Nin ca mveles jupj. ¹⁰ Nin p'iyá Dios angelpañ 'ücj jisas yom pjaní way mpes, quepj pjaní way mpes. Malálatsja ca nacj jupj püná. Quina ma jos niná jupj malala la tjiá; 'üsüs quelel liji quinam Dios jos jinwá.”

¹¹ Jesús p'a parábola tjevele quinam. (Newa quelel sin 'yüsa lijitsja Dios pjü quelel la siji.) Jesús tjevele: “Yom pjaní, mat'e jatjampan jupj. ¹² Ts'ac' pjaní jatjam pjyapja tjevele popay lal: ‘Mpapay, jipj quelel ne 'antsja jipj jits'a'á popé, quina ma 'en'. Mpes jupj popay pjaní pjaní jis tje'yaya jatjampan manas pjü yupj yuts'a'á. ¹³ P'a jyawca na, jatjam pjyapja pjü vender la tjiji jupj popay tje'yayá. T'emel lal pajal campa tjemey popay mpe. Tjemey nt'a malala nyuca la tjiji. Pjü jis tje'yaya t'emel. Tecyawaja.

¹⁴”Pjü jupj juts'a'á cjuwatsja na, pjü cjuwatsja wa jis la las jupj tüpü'ü nt'a. Pues pjü cjuwatsja jis la las ne'aj. Mpes cjuwatsja wa jupj. ¹⁵ Tjemey jupj, yom ne'aj tüpü'ü nt'a. Quelel tsji' lijitsja yom mpes. Yom niná jas tjejyama jupj malana lyawuñ nt'a, jupj ca jis ma'ayas jis la las. ¹⁶ Pajal vecj pé'etsja jupj. Malana jalá po jostsja wa jupj. Pjü 'aya secj yupj. ¹⁷ Locopyaya 'üsüs jola tepyala jupj. Jupj jólatsja: ‘Mpapay jomozopan pülücj si manuna. Pülücj jatatj jis la las yupj pjü. Napj qui'á 'os, vecj ni pü'í. ¹⁸ Mpes ca nin müjünsü, ca mis quinam mpapay nt'a. Ca mvelé jupj lal: “Mpapay, malala nyuca la tjejay napj Dios lal, jipj lal 'ots'ipj. ¹⁹ Jetjam tulucj jinwá napj quinam. 'Üsüs tulucj napj jipj lal. Nin nt'a ma 'en tsji' la mejay, Mpapay. Jipj myozo nsem napj.”’

²⁰ Nin la tjiji jupj. Jas nisa, tjemey popay nt'a.

”Custjay campa wine p'in, jupj popay jus tjinyuca jupj. Popay po jólatsja malala tepyala jatjam. Ts'üequené tjemey la nüjüsü jupj. Col tjevyala jupj. Po 'ücj jostsja jatjam tjac'.

21 "Jupj jatjam tjevele popay lal: 'Mpapay, malala nyuca la tjejay napj Dios lal, jipj lal 'ots'ipj. Jetjam tulucj jinwá napj quinam. 'Üsüs tulucj napj jipj lal.' 22 Jupj popay ma nin jólatsja jupj. Tjevele jomozopan jilal: 'Leñ way nin quip más 'üsüs way nca'á ma 'e, jas nqui'pá natjam. Anillo nca'á ma 'e, mos tjo'onsó. Zapato nca'á ma 'e wa, tsjom tjo'onsó. 23 Vaca tsjicj t'ünt'ün ncumaná mü'ü'ná 'ots'ipj. Nlajam ca, pajal 'ücj qjuisas nsem. 24 Natjam tepe'e jin nólatsja, newa pü'ü. Jupj leritsja; jus tjinyuc quinam.' Nin tjevele popay, mpes 'ücj jisastsja pajal.

25 "Nin tepyala na, jatjam mwalá tsji' liji nt'a tjá'asa jupj. Yacjaya tjac' jupj wo nt'a. Ne'aj p'in tjac' na jupj wo nt'a, nepé jatül jin tjapjaca jupj. Ne'aj bailar lajay jin tjapjaca jupj 'ots'ipj. 26 La tjemyona tjac' mozo pjaní, la tji'yüya tsjan tepyala quinam. 27 Mozo jupj wola tjevele: 'Jitsipe tjac', mpes pyapay vaca tsjicj t'ünt'ün tji'yü'na jis la las. Jitsipe 'ücj pü'ü tjac' niswá pyapay nt'a, mpes nin la tjiji jupj.'

28 "Mpes jatjam mwalá ts'i tji'ina. Ma quelel wama jámatsja. Yacjaya popay jus nleya pje'á tjá'asa jupj, mpes tjemey, tjinyuca jupj. 'Wama was, Natjam', tjevele. 29 Jatjam mwalá ma jostsja. Jupj tjevele popay lal: 'Año pülücj lovin tsji' la tjejay napj jipj mpes. Lovin ntjijütütj la tjejay napj. Mop'in ma ntje'an cabro tsjicj la las, najamicapan jilal la las. 30 Niná jetjam, malala nyuca la tjiji. Jipj je' emel pjü jis tje'yaya nequem malala witjacj. Jupj tjac' na, tji'yünan vaca tsjicj t'ünt'ün jupj mpes.' 31 Mpes jupj popay tjevele jupj lal: 'Natjam, lovin napj lal püt' jipj. Pjü napj nats'a'á jipj jits'a'á wa. 32 Najastsja 'ücj qjuisas nsem quinam jetjam niswá tjac' mpes p'in. Tepe'e jin nólatsja, newa pü'ü. Leritsja jupj, ne niswa jus tjinyucucj.' " (Parábola niná t'üc' tjevele quinam Jesús. Sin tji'yüsa lis tjiji Dios quelel liji wa malala witjacj.)

16

Más 'ücj Dios ts'uyupj pajal 'üsüs tsji' lajay Dios mpes.

1 Jesús p'a parábola tjevele wa discipulopan jilal. Parábola mpes sin tji'yüsa lis tjiji más 'ücj 'üsüs lajay yupj jis t'emel lal Dios jos jin. Nin lajay, más 'ücj ca nsem yupj mpes, Dios nt'a jil na. Jesús tjevele: "Yom pjaní t'emel pülücj tyá'atsja, mozo tya'a watsja jupj, pjü jis lo jütütj jupj juts'a'á. Ts'ac' pjaní tjejaywca na, p'a wa tjat' tjowelepj mozo niná po'ó. Tjowelepj mozo niná malala nyuca la tjiji, pjü jis tje'yaya yom juts'a'á. 2 Mpes yom niná la tjemyona ncuwim jomozo, tjevele jupj lal: '¿Tsjan pjucj nin la tjejay jipj? Ca mvelen tsjan la tjejay napj nats'a'á jilal. Ca mvelen nol netj napj mpes, nol jis tje'yan napj mpes 'ots'ipj. Napj namozo tulucj ca nsem jipj quinam.'

3 "Mpes jomozo jólatsja: '¿Tsjan ca la mejay napj quepé tjum nam? Napj mpatrón nin jyama, mpes jupj jomozo tulucj ca nsem napj quinam. Ma polel tsji' lajay nampa yümücj. Niná ma lajay napj. Ma wa quelel mocj la cümon. Pajal ne mayca nin lajay. 4 Selé quinam tsjan ca la mejay. Ninana lajay mpes, nepénowa 'ücj jisas nsem napj pü'üs yupj jilal, jupj nin tjejyama na.'

5 "Mpes jomozo pjü lis tjemyona ncul level lajay, jupj patrón lal level la tjajay. Pjaní pjaní lis tjemyona ncul. Mwalá lal tjevele: '¿Nol level jipj napj mpatrón lal?' 6 Level liji tjevele: 'Cien tina level napj aceitas'. Mpes mozo tjevele jupj lal: 'Nca' pyapel, jipj cien level vele jupj. Nt'i'isa, pyapel seyasa tepyaca jipj, cincuenta ca level nsem jipj la p'in.' 7 Locopyaya mozo tjevele p'a wa lal, level liji watsja jupj. Tjevele: 'Ne jipj ¿nol level jipj?' Level liji tjevele: 'Cien carga level napj trigo'. Mpes mozo tjevele jupj lal: 'Nca' jipj

pyapel, jipj cien level vele jupj. Pyapel seyasa tepyaca jipj, ochenta ca level nsem jipj la p'in.'

8 "Malala waytsja mozo nin la tjiji. 'Ücj tulucj jupj, mop'in jupj patrón 'üsüs pjac tjevele jupj po'ó, mozo 'üsüs nyuca jólatsja mpes. Dios ma jisas 'üsüs nyuca yola tsjan más 'ücj lajay yupj, p'a wa Dios ma jisas jilal. Dios ts'uyupj jaw nt'a patja jinwá yupj Dios mpes, newa ma pajal 'üsüs nyuca yola tsjan más 'ücj lajay yupj, p'a wa Dios ts'uyupj jis lal.

9 "T'emel 'üsüs tulucj, mop'in más 'ücj 'üsüs la müjí nun jis t'emel lal, Dios jos jin. Nin lojí, 'üsüs ca nu mpalas. Dios lovin ma jo' mpa'is 'üsüs la tjüjí. Mpes co'liqué na, 'üsüs nsem. Potjaqué na Dios lal, Dios 'ücj jos nsem nun jilal 'üsüs la tjüjí mpes. Nin velé napj.

10 "Nun popa Dios jyü'ta jin liji pjaní way lal, Dios jyü'ta jin ca la mijis wa pülücj lal. Ma Dios tjijyü'ta jin liji pjaní way lal, ma wa Dios jyü'ta jin ca la mijis pülücj lal. Nin lovin. 11 T'emel tsjicj way pajal Dios lal. 'Üsüs tulucj. Mpes nun ma Dios jyü'ta jin lojí t'emel lal, jupj ma ca nu ma'ayas jupj juts'a'á 'üsüs way, nun jis la jamas jupj mpes. 12 Nun ma jupj tjijyü'ta jin la tjüjí jupj juts'a'á lal, Dios ma ca nu ma'ayas tsjan nun nuts'a'á nsem.

13 "Nun ma polel lojí Dios jyü'ta jinwá, nun pajal t'emel nujos na. Nin p'iyá mozo ma polel tsji' liji niyom mat'e mpes nin jawas p'in. Mozo ma ca quelel t'üc' la mijis jupj patrón pjaní tjijyü'ta jinwá. Ma'ajapj tjijyü'ta jin ca quelel la mijis ca nacj. Nenéyawa ca cus ncoñcos mwalá way p'in. Ma ca jos nsem ma'ajapj. Nin p'iyá nun ma polel pajal nin nujola t'emel mpes, Dios mpes tsji' lojí na", nin tjevele Jesús.

14 Fariseopan nin tjepjyacañ na Jesús tjevelá, pajal la tjüpjüts'ün. Yupj pajal jisastsja t'emel. 15 Jesús seletsja nin tjowelepj yupj, mpes jupj tjevele yupj jis lal: "Nun welé gente jis lal nun p'iyá 'üsüs; mop'in malala nun. Dios selé tsjan t'üc' way nujola. Gente p'in yola nun pajal 'üsüs. Niná nun lojí pajal malala Dios lal.

16 "Juan el Bautista custjay ma tjac' na, Moisés popel to'atsja, profetapan tapac to'atsja wa. (Yupj pjü way tapac Dios mpes.) Po quina Juan el Bautista tjac' naya mpe, napj velé pülücj jis walap'a'á. Nin velé Dios ca müjú'tüs nosis nt'a. Pjü way po jisas ca Dios si jütüta popa jis mpalas yupj. Pjü polel lajay, pjü nin lajay, 'ücj jis la winin ne'aj.

17 "Newa ca nin mpalas Moisés popel vele jin, jupj niná tepyaca Dios tjijyü'tá. Dios lovin ma ca jo' mpa'is jupj tjijyü'tá. Tsjicj way p'in jo' pe'e tulucj. Tsjan po'ó ca ncawajas; mop'in ma ca jo' mpa'is Dios. Nosis ca ncawajas; mop'in ma ca jo' mpa'is Dios.

18 "Yom se jamá mim jats'om, p'a lal woya jupj ca nacj. P'a lal woya na, Dios ca mveles ma jats'om ne'aj mya'na jupj. Nin p'iyá jats'om lal woya lal. P'a yom jats'om lal woya, Dios ca mveles ma jats'om ne'aj mya'na jupj. Malala lajay p'in Dios lal", tjevele Jesús.

Más 'ücj Dios tjevele jin lijicj.

19 (Jesús sin 'yüsa la sjitsja más 'ücj pyonecj Dios Popel tjevelá, ne nin ca la mijicj Dios tjevele jin.) Nin tjevele Jesús: "Yom tüpü'ü, t'emel pülücj tyá'atsja. Lovin jas tücü'pe pülül je. Lovin pülül pülücj jaylacj, po 'üsüs yustapj jas tücü'pe jupj. Pjü jyawca pülücj la las la tjiji, pülücj tjelyaja jomicpan jilal, mpes 'ücj jos tepyala jupj. 20 Ts'ac' pjaní p'a witjacj tjiquil jupj wo t'asiyü tjüwücj jun vilicj nt'a, yom tüpüntüpj, tjil. Pjü cjuwatsja yomen. Lázaro lotsja jupj. Jüp'üy jas tüpwes püts'ey. 21 Pajal vecj pé'etsja. Quelel lyájatsja na'aj la

ts'ia popé, yom t'emel pülüc jupj ve palá tinca popé. Mop'in t'e'enca secj jupj. Más malala tepyala wa jupj. Tsjiyó witjacj tjiquil, jupj püts'ey tüpwis 'ots'ipj.

²² "Locopyaya nin pues cjuwá tepe'e Lázaro. Angelpán tjaman jupj Dios pü'ü nt'a. Ne'aj Abraham pü'ü wa quínam. Yomen t'emel pülüc, tepe'e wa jupj, jupj 'a toctsa. ²³ Malala nt'a tjemey jupj, 'awa püné mo'o tjemey. Ne'aj pajal 'aplijila tjá'asa. Ne'aj tjá'asa nepé Abraham pajal campa toñca tjinyuca. Jus tjinyuca wa Lázaro Abraham lal. ²⁴ Jupj 'awa püné mpe yümüc tjevele: 'Ncocoj Abraham, jele t'as malala ntepalá. Ncapj tjep'ya'sa. Jas tjejjama Lázaro napj nt'a, 'üsü mo'o le 'et'é, palá ts'yosa, ca mpelam po la mo'ot'es, más 'in tsjo ca ma palas. Pasa 'aplijila napj 'awa mo'o jús, mpes le mon.'

²⁵ "Abraham jupj wola tjevele: 'Natjam, jele t'as nosis nt'a tüpüt' na, pülücj netj jipj pajal 'üsüs. Lázaro nt'ya malala waytsja. Quina 'ücj jos tepyala Lázaro; jipj pajal li piyun. ²⁶ P'a nin p'iyá velé wa: ne'aj ts'entuna pajal campwila 'i jipj 'i napj. Mpes quepé quelel jil nun nt'a, ma polel jil. Nin p'iyá jipj jac' nepé, pjü ma polel jiquil wa cupj nt'a. Yoquin cjuwá, tjevele Abraham.

²⁷ "Yom 'awa püné mo'ó, wola tjevele jupj: 'Nin mpes la 'e mon, ncocoj, jas majaman Lázaro, müjütün jupj napj mpülücpan nt'a ca mim. ²⁸ Cínquiya mpülücpan napj. Lázaro ca mveles yupj jilal ca malala jis mpalas yupj, yupj malala lajay, napj lejajtsja jinwá. Jupj ma jama yupj nt'a, ca ncul wa yupj qui'á, malala nt'a, ca nacj. Nt'a po malala ne palá napj lovin.'

²⁹ "Abraham tjevele jupj lal: 'Moisés tepyaca Dios tjijyü'tá. Jupj Popel jatatj yupj. Profetapan tapac püná Dios po'ó jatatj wa yupj. Más 'ücj yupj jis tjüjütütj jin la mijic pyülücpan. Nin lajay, Dios ma ca jis capj ntülüs yupj.'

³⁰ "Yom 'awa püné mo'ó tjevele: 'Nin tulucj, ncocoj Abraham. Tepe'e jama yupj nt'a, yupj ca yola mpalas malala nyuca la tjajay. Ma ca jisas nsem newa malala lajay yupj.'

³¹ "Abraham wola tjevele jupj: 'Ma jisas Moisés tepyacá, ma jisas profetapan tapac, ma wa ca jisas nsem jupj velá, yom püna tepe'e jas nisa, pü'ü niséwá. Newa ma ca mponecj jupj velá.' " Nin tjevele Jesús.

17

*Más 'ücj lovin perdonar lijic la p'a.
(Mateo 18.6-7, 21-22; Marcos 9.42)*

¹ Locopyaya Jesús tjevele jupj discipulopan jilal:

—T'üc' way nepénowa malala nyuca lajay mpes p'a witjacj malala quelel lajay wa. Malala ca jis mpalas pajal, niná lajay mpes. ² Más 'üsüs nsem yupj mpes la p'a pe püné jis men ntsu'pacj mvalacj, 'üsü püné mo'o ca la nts'iyacj, nca'liñ. Más malala nsem yupj mpes yupj malala nyuca lajay ne ca tsjicj pjaní malala nyuca la mijis wa, yupj la tjajay mpes. ³ 'In tjajama.

"Jetjam malala nyuca la 'iji na, cus tjeve'le. Jupj jola mpalas malala nyuca la tjiji ca nacj, ne ca 'üsüs la mijis quínam. Nin la tjiji na, jipj ca mya 'ü'süs jupj lal. Jipj ca perdonar la mijin jupj. ⁴ La siete malala nyuca la 'iji ts'ac' pjaní ca nacj. La siete jipj nt'a jac' wa, jupj vele jipj lal: 'Malala la tjejjay jipj lal. Ma ca nin la mejay quínam.' Nin lijí na, jipj ca mya 'ü'süs jupj lal niséwá —nin tjevele Jesús.

Dios lal japon 'ücj müjütüj jupj mpes.

⁵ Apostolpan tjowelepj qjuis Jépa Jesús lal:

—Qjuis capj tjep'ya'sa más 'ücj qjuis la pon jipj velen.

⁶Jupj tjevele:

—Tsjicj way p'in poné na, setel tsjicj way jinwá, 'ücj ca mvelé ts'oway lal: 'Tepycjca, 'üsü püné mo'o 'isine jipj'. Ne nun welé jin ca la mijis jupj —nin tjevele Jesús.

⁷(Jesús sin tji'yüsa lis tjiji 'ücj jajütütj Dios mpes, jupj lal japon na.) Ninana jupj tjevelá:

—Nun popa pjaní jomozo tyá'á ca nacj. Jomozo 'amá le tsjec ca nacj, oveja jyama ca nacj. Mozo tsji' liji mpe jac' na, ¿ncu nun popa ca mveles jomozo lal: 'Leñ way was. Nt'i'isa la las?' ⁸ Ma nin ca mveles jupj. Ca mveles jomozo lal: "Ücj la tjiji napj nla. Jin quip 'ulupela la mijin. Pjü najas jipj ca ma 'en lya na, mü'üs na wa. Yacjaya jipj ca nlayan wa, ca mü'üm wa.' ⁹ Jupj ma ca mveles jomozo pajal 'üsüs, jupj tjijyü'ta la tjiji mpes. ¹⁰ Nin p'iyá nun jilal. Nun napj namozopan. Pjü la tjüj na Dios nu jyü'ta, nun ca mvelé: 'Mozopan 'üsüs tulucj cupj. Qjuis tjijyü'ta la tjijicj la p'in, pjü mozopan lajay jin' (—nin tjevele Jesús ca nin mpalas cupj jyü'tücj na Dios mpes.)

Niyom diéziya jis tji'yü'sa la tjiji Jesús. Pjaní p'in tjevele tjüwü'i nin la tjiji mpes.

¹¹Jesús newa jámatsja Jerusalén nt'a. Galilea la nipj tjemey, Samaria la nipj tjemey wa. ¹²Nepénowa patja nt'a ne'aj p'in tjac' na, niyom diéziya la nyüjüsün jupj. Malala jisastsja pajal, jis pjoloc' tjamaja mpes. Mpes sin tjan nyüjünsünüñ yupj. Ma quelel jacutsja malala jisas sin popé. ¹³Campa mpe yümücj tjowelepj:

—Jesús, qjuis Jepa jipj. Qjuis capj tjep'ya'sa, malala qjuis tepyala mpes.

¹⁴Yus tjinyuca na, Jesús tjevele yupj jis lal:

—Sacerdotepan nt'a lowa nun. Yupj ca nujus nucucj, nun jis p'üy ca la mpalacj ncu malala lo nuc —tjevele Jesús.

Mpes tjil malala jisas. Custjay jiltsja na, jis tji'yü'sa yupj. ¹⁵Jus nlay jis tji'yü'sa, ne pjaní way yupj sin popé tjac' niswá. Po 'üsüs pjac tjevele Dios po'ó. Yümücj tjevele jupj. ¹⁶Palá nipi'tje jupj Jesús wolap'a'á. Tjevele tjüwü'i pajal Jesús lal, tji'yü'sa la tjiji mpes. Samaria mpe 'eseptsja jupj, judío tulucj.

¹⁷Jesús jupj wola tjevele:

—Diez witjacj jis tji'yü'sa. Nueve leñ, ma niswa tjiquil yupj. ¹⁸Pjaní way p'in niswa tjac' 'üsüs pjac la veles Dios po'ó. Niná judío tulucj, napj negente tulucj jupj —tjevele Jesús.

¹⁹Tjevele wa tji'yü'sa lal:

—Jin ni'isa nucun, napj jin jyam quinam. Tepyon napj tjevelé, mpes 'i tjü'ü'sa —tjevele Jesús.

Dios jyü'ta na, ma polel la nuc nin pyalá.

(Mateo 24.23-28, 36-41)

²⁰Fariseopan Jesús lal la tjü'üy 'ona Dios ca Jepa ma'ajam nosis casá. Jesús jis wala tjevele:

—Dios Jepa já'asa na, cjuwá tsjan ca nucú, ca jus cülayé ca nin mpalas quinam. ²¹Ma ca mvelecj: 'Qui'á nin pyala'. Ma ca mvelecj: 'No'oj nin pyala'. Nusin tjü'üsüs nina: nasa jyü'ta jupj quinam, gente jisas mo'ó.

²²Jesús tjevele wa discipulopan jilal:

—Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. P'a jawas nun pajal ca nujos nsem napj mpü'üs nun jis lal niswá, quina nun lal pü'üs jinwá. Po ca nujos nsem ts'ac' pjaní way p'in niswa ca mpü'üs nun jis lal. ²³Nepénowa ca mvelecj

nun jilal: 'Tjunuca. Qui'á já'asa jupj. Tjunuca. No'oj já'asa jupj.' Ma lowa nun. Ma ca nlawú yupj jilal. ²⁴ Napj cuwis na, ca pjü jus nlayecj. Menmené la mena pjü jyawca liji; nin p'iyá ca nsem napj lay ne palá na. ²⁵ Mwalá way p'in pajal malala ca ma palas; ma wa ca quelel la ma jicj quina patjá.

²⁶ "Napj quelel cuwis naya, nin p'iyá ca nsem Noé tüpü'ü na jinwá. ²⁷ Noé tüpü'ü na, ma japontsja ca malala mpalas. Newa jalatsja, myü'üintsja. Newa wyayintsja yupj. Lovin nin p'iyá lajajtsja. Nin p'iyatsja Noé barco wama tjemey jawas. Yacjaya pajal püné tjive. T'yüna 'üsü, ne pjü sey jis la tjemey, tecya'liñ. (Nin p'iyá ca nsem, napj quelel cuwis naya. Ma ca jus nlayecj leñ way Dios ca jis capj ntülüs.)

²⁸ "Nin p'iyatsja Lot tüpü'ü na püná. Ma yólatsja yupj. Newa jalatsja, newa myü'üintsja yupj. Jaylacj lajajtsja 'ots'ipj, vender lajajtsja 'ots'ipj, jis wa sin jajünsüptsja 'ots'ipj. ²⁹ Pjü newa nin lajajtsja, Lot Sodoma nepé tjemey nas. (Nin jawas p'iyá Dios jis capj tyüla Sodoma nt'a tapatjá, malala nyuca la tjajay mpes.) 'Awa tjive, pe pwe tjive la tjiji Dios, mpes pjü jis tji'yü'na ne'aj. ³⁰ Napj lay ne palá na, nin p'iyá ca nsem. (Ma ca jus nlayecj tsjan ca mpalas.)

³¹ "Dios nasa jis capj tyüla na, más 'ücj ts'üequenequé. Yom wo jay nt'a ntojom ca nacj, nin pyala na. Jupj juts'a'á wo mo'ó jatja. Más 'ücj leñ way ts'üequené, ne ma pje'á le queyé jupj juts'a'á wo nepé. Jupj sine lejeñ nt'a toñca, más 'ücj ma jama lo ta'es jupj juts'a'á mpes. Más 'ücj leñ way ts'üequené.

³² Nujola tapalas Lot jats'om. (Malala tepyala, tepe'e, ma quelel jámatsja mpes.) ³³ (Nin lovin.) Nun pajal nin nujola 'onin ne 'ücj mpatjaqué nosis nt'a, ma ca mpatjaqué Dios lal. Nun pjü jatja lowú Dios mpes, 'ücj mpatjaqué Dios lal.

³⁴ "Napj cuwis na, napj ca man nepénowa napj nt'a. Nepénowa ma ca jis man. Mát'eya ca cjan mpatjam püste na ca nacj, napj cuwis na. Pjaní way ca man. Pjaní wa ca ne'aj mpü'üm. T'üc' niná. ³⁵ Nequem mat'e jun pjaní nt'a ncjocjocj ca nacj, napj cuwis na. Pjaní way ca man napj. Pjaní wa ca ne'aj ntojom. ³⁶ Niyom mat'e 'a mulú me'elecj yupj jasin nt'a ca nacj, napj cuwis na. Pjaní way ca man napj. Pjaní wa ca ne'aj ntojom —tjevele Jesús.

³⁷ Jupj discipulopan tjowelepj jupj lal:

—¿Ca'aj ca nin mpalas niná pjü?

Jis wala tjevele:

—Tepe'e jüp'üy pü'ü nt'a, ne'aj 'a jis mulus montes. (Nin p'iyá gente pajal malala lajaj nt'a, ne'aj ca ncuwis, jis capj la tül.)

18

Más 'ücj lovin ca la monacj Dios lal, mponecj wa jupj ca qjuis capj mp'a'sas.

¹ Jesús parábola p'a wa tjevele yupj jilal. Parábola mpes sin 'yüsa lis tjiji más 'ücj lovin Dios lal la mon jis capj mp'a'sas. Ma jis capj tjep'ya'sa custjay, más 'ücj newa la nuc Dios ca jis capj mp'a'sas. T'üc' way jupj ca nin la mijis.

² Ninana parabolas Jesús tjevelá: "Yom püné tüpü'ü pülücj patja nt'a. Juez waytsja jupj. Ma lecj jéyatsja Dios ca cus ntülüs jupj. Ma wa jólatsja gente sin po'ó. ³ Quepj, voyom tepe'e, ne'aj tüpü'ü wa jupj, pülücj patja nt'a. 'Üy'üy way jactsa jupj juez nt'a, véletsja: 'Ncapj tjep'ya'sa ma malala la ma jis napj ne'ennemigá.' ⁴ Püs way juez ma quelel se p'a'satsja jupj. Locopyaya jupj jólatsja: 'T'üc' way napj ma lecj jeyá Dios lal. Ma wa nola gente sin po'ó.

⁵ Mop'in ca cus mp'acj jupj. Quepj niná newa pajal le moná napj lal, mpes

cus mp'acj ca napj. Ma nin lejaj, pajal ca nin tulum, lovin jac' mpes', nin jólatsja juez."

⁶ Qjuis Jepa Jesús tjevele: "Nujola t'as juez malala po'ó. Nujola t'as jupj tjevelá, quepj lovin la tjemyona mpes. ⁷ Dios más 'üsüs juez lal. T'üc' way jupj ca jis capj mp'a'sas jupj ts'uyupj, yupj lovin la mon mpes, jaw na la mon wa, püste na la mon wa. Dios lis t'ya yupj. ¿Ncu pajal ca la nucus jis capj la p'acj? Nin tulucj. ⁸ Leñ way ca jis capj mp'a'sas, jis enemigopan ma malala lis mijicj. Nin velé napj nun jis lal. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyama nun nt'a. Nosis nt'a cuwis na 'üsüs la jay ¿ncu nosis casá patja ca mponecj Dios quelel jis capj p'ya'sa yupj?" nin tjevele Jesús.

Más 'ücj pjü tsjictjacj jin yola yupj p'iyá.

⁹ P'a parábola tjevele wa Jesús nepénowa ne'aj tjatja jilal. Yupj p'iyá 'üsüs Dios lal jin yólatsja. Yupj yólatsja la p'a wa 'üsüs tulucj. Mpes Jesús sin tji'yüsa lis tjiji más 'ücj ma 'üsüs jin yola yupj p'iyá. Tjevele: ¹⁰ "Niyom mat'e tjiil Dios wo nt'a jis la veles Dios lal. Pjaní fariseo waytsja. (Ne'aj patja yólatsja jupj 'üsüs.) Ma'ajapj t'emel t'e'encatsja jepa mpes. (Ne'aj patja yólatsja jupj malala.) ¹¹ Fariseo 'ücj jus la nuc nt'a toñca jupj, tjevele Dios lal. (Pajal 'üsüs way jupj p'iyá, tjevele.) Nin tjevele: 'Dios, la p'a witjacj malala yupj. Wüi'is yupj jin tulucj napj. Pwecapan yupj nepenowá. Malala nyuca lajay yupj nepenowá. Nepénowa ne'aj jamanun sejats'om tulucj. Yom qui toñca jin tulucj wa napj. T'emel t'e'enca jupj jepa mpes. (Malala jupj pajal.) ¹² Napj 'üsüs lejaj jipj mpes. Ts'ac' mat'e pjü semana ma lya, 'üsüs quelel lejaj mpes. Pjü napj tyatj popé, pjü diez popé, pjaní 'e 'a 'ots'ipj.' Nin tjevele fariseo.

¹³ "Yom ma'ajapj, t'emel t'e'encatsja jepa mpes. Tsjicj way p'in wama tjemey Dios wo mo'ó. Ma jostsja la p'a jus la nuc. Ma tsjun po'o tjinyuca jupj. Mop'in jos suna tyüla 'aplijila mpes. Pajal nin jólatsja jupj malala nyuca la tjiji. Tjevele Dios lal: 'Malala nyuca lejaj napj lovin. Ninpe jele t'as. Ncapj tjep'ya'sa.'"

¹⁴ Jesús tjevele: "Yom t'emel t'e'encatsja 'üsüs tepyala Dios lal. Ma'ajapj malala waytsja custjay. Nin velé napj nun jis lal. Püné jin jola jupj p'iyá, Dios ca tsjicj way la mijis jupj. Nin lovin. Tsjicj jin jola jupj p'iyá, Dios más püné ca la mijis jupj", nin tjevele Jesús.

Jesús jos tsjictjacj jiquil jupj nt'a.

(Mateo 19.13-15; Marcos 10.13-16)

¹⁵ Nepénowa tjanan wa tsjictjacj Jesús nt'a. Jisastsja Jesús ca po la mo'ot'es tsjictjacj sey pjucj, mveles ca 'üsüs jis mpalas Dios mpes. Jesús discipulopan yus tjunuc tjiquil ne'aj, ne jis capj tjowelet tsjictjacj tucuman mpes. ¹⁶ Jesús ma jostsja discipulopan nin la tjajay. Tjevele ncul tsjictjacj. Tjevele wa discipulopan jis lal: "Jis ma'ayá ca ncul tsjictjacj napj nt'a. Po ma jis mäjü'tü ma ncul. Gente japon tsjictjacj japon jinwá, Dios 'ücj si jütüta yupj. ¹⁷ 'Ücj tsjictjacj jis lal Dios si jütüta. Gente ma jisas Dios si jütüta yupj, tsjictjacj si jütüta jinwá, ma ca Dios popa jis mpalas yupj. T'üc' niná", tjevele Jesús.

Costa way pülücj jatatj Dios si jütüta popa se palá yupj.

(Mateo 19.16-30; Marcos 10.17-31)

¹⁸ Judiopan jis jepa pjaní tjevele Jesús lal:

—'Üsüs way jipj. 'Üsüs sin 'yüsa lejaj. Najas mvelen napj lal tsjan más 'ücj la mejay napj ne Dios ca ma'ayas napj ca 'ücj mpü'üs lovin jupj lal.

¹⁹ Jesús jupj wola tjevele:

—¿Tsjan mpes tjevelen napj 'üsüs way? Dios p'in 'üsüs way jupj. (¿Ncu quelel velen napj p'iyá Dios?) ²⁰ Jipj selen Dios tjijyü'tá jupj Popel mo'ó. Tjijyü'ta yom ma ca ne'aj ma'nus jats'om tulucj, quepj ma ca ne'aj mim voyum tulucj lal, ma ca mü'ü'nan p'a wa, ma ca mpequem, ma la ntsawilin. 'Üsüs la mijin pyapay lal, jemay lal wa. Jele nsem noypan yupj jipj lal. Niná Dios tjijyü'tá —tjevele Jesús.

²¹ Yom judiopian jis jepa tjevele:

—Lovin nin la tjejay. Napj tsjicj waytsja na p'in lovin nin la tjejay.

²² Jesús tjapjaca na niná, tjevele jupj lal:

—Pjaní ma la tjejay custjay. Pjü vender la mijin jipj jits'a'á. T'emel niná jis ma'ayan t'emel cjuwá. Nin la tjejay na tsjay pülücj ca nta'an Dios pü'ü nt'a. Nin la tjejay na ncuwim, ncapj ncoñcon.

²³ Yomen tjapjaca na niná, 'aplijilatsja jupj pajal. Ma quelel lijitsja Jesús tjevelá. Pajal pülücj tyá'atsja jupj. ²⁴ Jesús tjinyuca pajal 'aplijilatsja jupj. Tjevele:

—Pajal costa way pülücj jatatj Dios si jütüta popa se palá. ²⁵ Pajal costa way camello jav jul casá jama. Camello ma polel nin liji niná. Más 'in costa way pülücj jatatj Dios si jütüta popa se palá yupj —tjevele Jesús.

²⁶ Niná tjeppyacañ tjowelepj:

—Pajal costa way Dios si jütüta popa se palá yupj. Pjü way ma 'üsüs se palá Dios lal ca nacj, pjü ma mpatjam Dios lal ca nacj.

²⁷ Mpes Jesús tjevele:

—Niná gente ma polel lajay, 'ücj nin liji Dios. Dios 'ücj jis capj p'ya'sa 'ücj jis la püt'üs jupj lal.

²⁸ Pedro tjevele Jesús lal:

—Cupj cuts'a'á jatja tjeleque jipj lal, cyapj la coñ.

²⁹ Mpes Jesús tjevele discipulopan jilal:

—Nun nuts'a'á jatja tjalawú napj lal, 'üsüs pajal napj lal. Po 'üsüs ca nsem nun jis lal nin la tjüj mpes. Nepénowa quelel lajay Dios jyü'tá, mpes jil jis wa nepé ca nacj, jil sejats'om mpe wa ca nacj. Nepénowa jil jis pülücpan nepé. Nepénowa jil sejamay nepé ca nacj. Jil wa jis papay nepé nepenowá. Nepénowa sin popa nepé jil. T'üc' way ³⁰ pajal pülücj ca jis ma'ayas Dios nosis nt'a patja na, nin la tjajay mpes. Más pülücj ca nt'anquec jatja tjil jis lal. P'a wa ca jis ma'ayas wa. P'a jawas, napj niswa tjacuwis nam, lovin ca mpatjam yupj Dios lal —tjevele Jesús.

Jesús niswa tjevele malala ca mpalas jupj, mpa'is.

(Mateo 20.17-19; Marcos 10.32-34)

³¹ Locopyaya sin tjan jis lal tjemey Jesús, discipulopan dóceya jis lal. Jupj tjevele yupj jis lal: “Jerusalén nt'a leque. Ne'aj pjü ca ma palas profetapan ninpe tapac püná. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. ³² Ne'aj Jerusalén nt'a, Dios ca jis ma'ayas judiopian tulucj malala la ma jicj. Yupj la mpjüts'ünücj ca napj lal. Ca nin po'o mvelecj malala napj. Ca ncapj mputs'acj. ³³ Ca ma süpücj, ma 'ü'nacj na. Ntipü'í na, nin müjünsü, mpü'üs niswá ts'ac' cont'e tepyala na”, nin tjevele Jesús.

³⁴ Niná jupj tjevelá ma sin tji'yüsa discipulopan. Ma polel sin tji'yüsa yupj. Ma jus nlaytsja tsjan po'o tjevele jupj.

Yom jun tulucj tji'yü'sa la tjiji Jesús.

(Mateo 20.29-34; Marcos 10.46-52)

³⁵ Jesús newa jámatsja Jerusalén nt'a. Ne'aj p'in tjemey quinam Jericó nt'a, pülücj patja nt'a. Ne'aj tjá'asa yom jun tulucj jümücj la nt'a. T'emel la tjemyona ne'aj jiltsja jis lal. ³⁶ Tsjay pülücj ne'aj jil jin tjapjaca jupj, mpes jupj la tji'yüya tsjan mpes pülücj tjil. ³⁷ Nepénowa tjowelepj jupj lal:

—Jesús ne'aj wa jama. Nazaret mpe 'esejp jupj.

³⁸ Niná tjapjaca na, yom jun tulucj la tipiya:

—Jesús, ncapj tjep'ya'sa. Dios jin tjejjama nosis nt'a. David püna tüpü'ü popa p'iyá jipj.

³⁹ Mwalá tjil sin popé cus tjowelet yom jun tulucj.

—Lyájasa t'as —tjowelepj jupj lal.

Más yümücj la tipiya jupj:

—Ncapj tjep'ya'sa. Dios jin tjejjama. David püna tüpü'ü popa p'iyá jipj.

⁴⁰ Mpes Jesús tyantaná, tjevele ca yom jun tulucj lal ncul jupj nt'a. Yom jun tulucj tjac' na, Jesús la tji'yüya jupj lal:

⁴¹ —¿Tsjan jyas napj lejay jipj mpes?

Yom jun tulucj tjevele:

—Nejjepa, po quelel nyuc napj.

⁴² Jesús tjevele jupj lal:

—I tjü'ü'sa catsj quinam. Jipj tepyon napj polel 'i 'ü'sa lejay mpes 'ücj quinam.

⁴³ Leñ way yom jun tulucj 'ücj nyuca tepyala jupj. Cus tecyoñca Jesús, 'üsüs pjac tjevele wa Dios po'ó 'üsüs tepyala mpes. Pjü ne'aj tjunuc tji'yü'sa la tjiji, 'üsüs pjac tjowelepj wa Dios po'ó.

19

Zaqueo tjac' la nüjüsü Jesús.

¹ Jesús Jericó nt'a ne'as tjemey. Newa jámatsja Jerusalén nt'a. Culupwen nipj tjemey Jericó mo'ó. ² Ne'aj yom tüpü'ü Zaqueo ló. T'emel t'e'encatsja jupj jepa mpes. Nin la tjiji, tüpü'ü jupj. Niyom p'a wa ne'aj natj wa t'emel jepa mpes. Zaqueo yupj jis jépatjsja jupj. T'emel pülücj tyá'atsja jupj, Zaqueo. ³ Zaqueo po quelel si nucutsja Jesús. Quelel nyúcatsja cana jupj. Ma polel si nucutsja pajal pülücj tantan tjelyawuñ mpes. Zaqueo 'amá 'alá tóñcatsja, ne nin.

⁴ Nin mpes mwalá way ts'üequené jupj, ts'oway jay tjemey, Jesús quelel nyúcatsja mpes. Yon toñca jin jámatsja Jesús. ⁵ Jesús yon toñca nas tjemey, yon jay nt'a tjinyuca, Zaqueo toñca nt'a. Tjevele jupj lal:

—Zaqueo, leñ way palá was. Mpapay Dios jos napj jum wya nt'a la püt'üs yajam.

⁶ Mpes leñ way palá tjac' Zaqueo. 'Üsüs jos la nüjüsü Jesús. ⁷ La p'a wa ne'aj tjelejeñ, tjunuc Jesús tjemey Zaqueo lal, mpes pjü way tülü way tjowelepj malala la tjiji Jesús. Tjowelepj: “Yom malala lal tjemey, wo nt'a ca ma'ajam”.

⁸ T'üc' way ma sin 'yüsatsja yupj. Zaqueo pjü jis walap'a'a tjevele qjuis Jepa Jesús lal:

—Jipj napj Nejepa —tjevele—. Ma ca malala la cüjay quinam. Dios jos jin ca la mejay quinam. T'üc' way la mitad napj nats'a'a ca jis ma'ayá t'emel cjuwá quinam. La p'a jus tsyawil, tüpweques jupj t'emel püna p'in, niswa ca ma'ayá jupj t'emel. Pjaní tüpweques mpes, yulupjana ca ma'ayá —tjevele Zaqueo.

⁹ Jesús tjevele jupj lal:

—Malálatsja jipj Dios lal. Yacjaj 'ücj 'e tepalá Dios lal, mpes ca mpü'üm Dios lal. Nin ca nsem jipj wya nt'a patja jilal. Pyon quinam jipj, Abraham tepyona jin p'iyá püná, mpes 'ücj 'e tepalá Dios lal. ¹⁰ Ma sa corí Dios 'a malala yupj. Leñ jinwá yupj Dios lal. Napj tjacuwis la pal leñ jis tjevyala jis lal. Jis capj p'yacj mpes ca 'üsüs nsem yupj Dios lal ne ca 'ücj mpatjam yupj jupj lal. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá.

*Jesús jos jupj jomozopan 'üsüs tsji' lajay jupj mpes jupj leñ p'in.
(Mateo 25.14-30)*

¹¹ Ne'aj tjatja tjepjyacañ niná Jesús tjevelá Zaqueo lal. Parábola mpes sin tji'yüsa lis tjiiji 'ots'ipj. Ne'aj way p'intjsja Jerusalén nt'a, mpes yupj yólatsja quina ca Dios Jepa ma'ajam nosis nt'a. Pjü ca nucucj ca nin mpalas, yólatsja yupj. ¹² Ma nin pyálatsja, mpes Jesús sin tji'yüsa lis tjiiji tsjan líjitsja Dios nosis nt'a. Ninana tjevelá: "Jepa jatjam quelel campa jámatsja. Quelel jámatsja nt'a jepa püné ca püné la mijis jupj, ca jepa mpalas jupj. Jepa tepyala na, quelel jactsa niswá. ¹³ Mpes wine secj p'in, jupj jomozopan diéziya jis lal tjevele ncul. Pjaní pjaní jis tje'yaya t'emel c'a pjaní pajal pülücj jaylaj. Tjevele yupj jis lal: 'Napj leñ na, najas t'emel más pülücj mpalas t'emel niná mpes. Jaylaj la müjí t'emel lal. Niná ca vender la müjí más 'in pülücj jaylaj. Mpes más pülücj mpalas t'emel.'

¹⁴ "Ne'aj tapatjá ma jisastsja jepa jatjam. Mpes niyom nepénowa mwalá sin tjajam jepa püné nt'a, la veles jepa püné lal. Javeleptsja: 'Ma qjuisas nina qjuisí jütütam nculj'. ¹⁵ Jepa püné mop'in jepa la tjiiji jupj.

"Nin tepyala na, jepa jatjam niswa tjac', jupj tjevele jin. Tjac' na, tjiyü'ta lal ca mvelecj ncul jomozopan diéziya, t'emel jis tje'yaya yas nam. Jupj quelel seletsja nol natj t'emel jupj tje'yaya lal. ¹⁶ Mozo mwalá way tjac', tjevele: 'Nejepa, jipj t'emel c'a pjaní diéziya tepyala quinam'. ¹⁷ Mpes jupj jepa tjevele jupj lal: "Üsüs la tjejay. Namozo 'üsüs jipj. Tsjan tsjicj way pajal 'üsüs la tjejay jipj, mpes ca jis müjü'tün pülücj patja nt'a, pülücj patja diéziya nt'a ca jis müjü'tün.'

¹⁸ "Locopyaya mozo p'a wa tjac', tjevele: 'Nejepa, jipj t'emel c'a pjaní cínquiya tepyala quinam'. ¹⁹ Jepa tjevele jupj lal: 'Nin mpes jipj ca jis müjü'tün pülücj patja nt'a, pülücj patja cínquiya ca jis müjü'tün'.

²⁰ "Locopyaya mozo p'a wa tjac', tjevele: 'Nejepa, qui'á já'asa jet'emel. Tjiyü'ün, tje'yonsó jet'emel. ²¹ Lecj tjejatsja jipj lal, mpes nin la tjejaytsja. Napj seletsja ts'üis jipj. Más pülücj t'e'en jipj püna tje'yan lal. Tjevyala jequetj jipj ma jisín mpe', nin tjevele jomozo niná. ²² Nin mpes jepa tjevele mozo niná lal: 'Mozo malala jipj. Pajal malala nyuca jele. Jipj tjevelen mpes napj selé malala la tjejay jipj. Jipj tjevelen jipj selen ts'üisis napj. Más pülücj netj napj püna tje'yá lal. Tjevelen napj tjevyala jequetj napj ma jisín mpe. ²³ Jipj selen niná. ¿Tsjan mpes ma prestar la tjejay nt'emel banco nt'a, más 'in pülücj mpalas nt'emel? Jipj nin la cüjaytsja, napj cüt'anquetsja napj nt'emel napj tjacuwis na. Cüt'anqué watsja p'a wa t'emel, napj nt'emel prestar la tjejay mpes', nin tjevele jepá.

²⁴ "Jepa tjevele wa ne'aj tjelejeñ jis lal: 'No'oté napj nt'emel jupj mpe. Tja'ayá t'emel c'a niná namozo p'a, jupj ne diéziya tya'a.' ²⁵ Mpes yupj tjowelepj jupj lal: 'Qjuis Jepa, diéziya tya'a jupj quinam'. ²⁶ Jupj jis wala tjevele: "Ücj wa p'a wa t'emel 'ya jupj. Nepénowa 'üsüs lajay napj jis tje'yá popé, mpes más pülücj ca jis ma'ayá yupj. Ca yupj pülücj way nta'acj.

Nepénowa nin tulucj yupj. Liji secj yupj napj jis tje'yá mpes, ne p'a wa ca nt'anques yupj jatatj. Nin velé ca nin nsem.'

²⁷ "Jepa tjevele wa: 'Napj ne'ennemigopan ma jisastsja napj jis müjütütj, jis lal nculá, ma 'e. Nwalap'a'a jis tjü'ü'ná.' " Teczyawaja quínam parabolás. (Niná tjevelá mpes sin tji'yüsa lis tjiji tsjan ca jis mpalas jupj jomozopan jupj tjac' na, tsjan ca jis mpalas jupj enemigopan 'ots'ipj.)

Jesús jepa püné jinwá tjemey Jerusalén mo'ó.
(Mateo 21.1-11; Marcos 11.1-11; Juan 12.12-19)

²⁸ Jesús nin tjevele na, tjemey niswá, Jerusalén mo'o jámatsja jupj. ²⁹ Tucuc' nt'a tjac', tucuc' niná Olivos ló, ne'aj way p'in Betfagé nt'a, Betania ne'aj p'in 'ots'ipj. Ne'aj tjac' na, jupj discipulopan má't'eya sin tjeiyama, ³⁰ tjevele yupj jis lal: "Lowa yupj jis wa lejeri nt'a. Ne'as tjalawú na, soysoy tsjicj ca nucu. Mwen tsyu'pa toñca jupj. Casá 'osos secj jupj custjay. 'Osocté ncuamaná, ma 'e. ³¹ P'a wa ca nu la mü'üyas ca nacj tsjan nu lo jay socté soysoyos. Wola mvelé Nujepa jos jupj. Nin welé na, 'ücj ca nsem yupj jis lal."

³² Mpés niyom jupj sin tjeiyama tjil, Jesús tjevele jinwá tjunuc yupj. ³³ Yupj soysoy jasoctsjá na, jupj soysoy 'esepj tjowelepj yupj jis lal:

—¿Tsjan nu lo jay socté soysoyos?

³⁴ Yupj tjowelepj:

—Qjuís Jepa jos jupj.

Mpés 'üctsjá quínam yupj jis lal. ³⁵ Soysoy Jesús nt'a tjaman quínam. Sin quip pje'apa soysoy lüicj casá la tsjinan ne Jesús soysoy casá tjo'onsopj. ³⁶ Jupj soysoy casá tjá'asa tjemey na, gente p'a wa sin quip jümücj casá tapajatj, pülül casapa lo winin Jesús.

³⁷ Tucuc' palavin tjemey, tucuc' niná Olivos ló, ne'aj p'in quínam Jerusalén. Pjü ne'aj tjelyawuñ 'ücj jisastsja, jupj discipulopan pajal pülücj, 'ücj jisastsja pajal. 'Üsüs pjac tjowelepj Dios po'ó, yümücj pjac tjowelepj yupj, Jesús pajal 'üsüs la tjiji mpés. La pülücj pajal 'üsüs la tjiji, yom p'in ma polel liji jinwá.

³⁸ Tjowelepj:

—Jepa ma'ajam Jesús.

Dios pajal 'üsüs ca la mijis jupj mpés.

Dios mpés vele jupj,

Dios ne cupj qjuís Jepa Püné.

Mpés tsjun po'ó patja 'üsüs ca mpatjam.

Cupj pajal 'üsüs ca mvelecj Dios po'ó.

Dios tsjun po'ó pü'ü jupj.

³⁹ Fariseopan nepenowá Jesús lal jiltsja wa. Tjowelepj Jesús lal:

—Jis capj tjeve'le jipj discipulopan, yupj javelepj mpés. Jis tjijyü'ta ma mvelecj niná, jipj pajal püné.

⁴⁰ Jesús yupj jis wala tjevele:

—Yupj lyájasa nacj, pwen witjacj ca nin p'iyá la mpuyucj wa. T'üc' velé napj.

Jesús tjevele malala ca mpalas Jerusalén mo'ó.

⁴¹ Más 'in ne'aj p'in tjac' quínam Jesús Jerusalén nt'a. Jerusalén tjinyuca na, pajal jólatsja Jerusalén mpés, ne la tipiya jupj. (Jupj seletsja jis wa Jerusalén mo'o lejeri pjü malala jis mpalas. Seletsja pasal malala ca jis mpalas ne'aj tapatjá.) ⁴² Niná jupj tjevele Jerusalén nt'a patja mpés:

—Po nola nun mpés, nun ma nusin tji'yüsa 'oyn ne 'üsüs nsem nun Dios lal. Yacjaj p'in 'ücj nin cüpalastsja. Quina ma polel nusin 'yüsa 'oyn ne 'üsüs nsem

nun Dios lal. ⁴³ P'a jyawca nun jis enemigopan ca ncul, 'amá ne'aj ca mpa'tacj potjaqué t'asiyú. Pues yupj ca t'asiyú mpatjam jun ta'á, nun ma polel nlawú. ⁴⁴ Nun jis enemigopan ca pjü malala lis mijicj nun jis wa. Ca jis mü'ü'nacj ne'aj patjá. Pjü jis wa cjuwá ca nsem. Pe pjaní ma ca casá ma'ajam p'a lal, jis wa pópatsja jupj yas nam. Dios nin tjejjama na nucopj la p'acj, nun ma ponetsja Dios nin tjejjama, mpes nin ca nu mpalas —tjevele Jesús.

*Jesús pje'á la tecyoye vender lajay Dios wo mpe.
(Mateo 21.12-17; Marcos 11.15-19; Juan 2.13-22)*

⁴⁵ Jesús Jerusalén nt'a tjemey na, Dios wo nt'a tjemey. Jesús pje'á la tecyoye vender lajay ne'aj. Ma jostsja vender la tjjaj Dios wo mo'ó. ⁴⁶ Tjevele yupj jis lal: “Dios tjevele jupj Popel mo'ó: ‘Ninana nawá mpe javelepj napj lal’. Nun ma nujos niná. Nun la tjüj pweccapan 'a si mulú qui'á”, tjevele Jesús.

⁴⁷ Pjü jyawca Jesús sin 'yüsa lis tjiji Dios wo nt'a. Newa sacerdote noypan po quelel ja'ünantsja jupj. Yólatsja 'oyn la qjuijim cü'ü'nam. Nin p'iyá yólatsja Moisés popel sin 'yüsa lajay, judío noypan 'ots'ipj. ⁴⁸ Pues ma salejeptsja 'onin ne 'ücj cü'ü'nacj Jesús. Yupj salejeptsja ne'aj patjá pajal ts'i mi'inacj yupj malala la cüjjay Jesús lal. Pjü ne'aj tapatjá po quelel pjyacañtsja Jesús tjevelá.

20

¹ Ts'ac' p'a wa tjejjawca na, Jesús sin 'yüsa lis tjiji ne'aj Dios wo mo'ó, Jerusalén nt'a. Jis wala tjevele tsjan niná Dios 'üsüs la tjiji gente mpes. Custjay véletsja na, niyom nepénowa tjiqul wa Jesús nt'a, sacerdote noypan nepenowá, Moisés popel sin 'yüsa lajay nepenowá, co'müypan nepenowá.

² Tjowelepj jupj lal:

—Qjuis wala tjevele pjacj tjevele 'ücj nin lejaj, jipj lejaj jinwá. ¿Pjacj 'i jütüta nin lejaj jipj?

³ Jis wala tjevele Jesús:

—Napj ca nu la mü'üy 'ots'ipj. Nawala tjowelé ⁴ tsjan mpes 'ücj bautizar lis tjiji Juan. ¿Ncu Dios tjijyü'ta nin la tjiji? ¿Ncu gente p'in jisastsja nin la tjiji?

⁵ Yupj yuwá tjowelepj tsjan cüwelem jupj lal. Yuwá tjowelepj: “Cupj ma polel velecj Dios tjijyü'ta niná. Nin cüvelecj ca niná, Jesús ca qjuis la mü'üyas tsjan mpes ma tepyonecj Juan tjevelá. ⁶ Cupj ma wa polel velecj gente p'in jisastsja nin la tjiji. Nin cüvelecj ca niná, pjü pe ca qjuesé nts'iyacj, qjuis mü'ü'nacj. Pjü japon Juan Dios mpes tjevele.”

⁷ Mpes yupj tjowelepj Jesús lal:

—Cupj ma selecj pjacj tje'yaya Juan el Bautista 'ücj bautizar lis tjiji. ⁸ Jesús tjevele yupj jis lal:

—Nun ma nlal tjowelé, mpes ma wa ca mvelé nun nla tjü'üyá napj lal. Ma ca mvelé pjacj ntjijütüta napj niná lejaj.

Judío noypan malala la tjjajay lovin Dios jomozopan jis lal, jupj Jatjam lal 'ots'ipj.

(Mateo 21.33-44; Marcos 12.1-11)

⁹ Nin tjevele na, Jesús parábola tjevele wa Dios wo nt'a tjatja jis lal. Sin 'yüsa lis tjiji malala pajal Dios lal judiopian ma jisastsja jupj Jatjam. Ninana parabolos Jesús tjevelá:

—Yom uva sine jupj. Locopyaya jupj sínetsja jis tje'yaya mo'o jasin p'a witjacj, 'ücj la mijicj lo valas. Yupj tjowelepj ca ma'ayacj jupj, tjevyala popé. Mo'o jasin jis tje'yaya naya, tjemey pajal campa nt'a. Ne'aj pajal püs tüpü'ü.

¹⁰ Uva tjevyala po'ó, mozo jas tjejjama yupj nt'a, sine lejerí nt'a lo ta'es

tjevyała popé, yom juts'a'á mpes. Niyom ne'aj mo'o jasin jas tǔpwes ma tja'ayapj jomozo. Mozo sǔp, jas tjajam. Jas pjan tjemey. ¹¹ Locopyaya jupj mozo p'a wa jas tjejjama yupj nt'a. Pajal wa jasǔp ni. Tsjicj jin yółatsja, malala tjowełepj jupj lal, ne jas pjan jas tjajam yupj. ¹² Locopyaya mozo p'a wa jas tjejjama yupj nt'a. Cont'e tepyala quınam. Jay tjojocj, na'aj la ts'i yupj.

¹³ Mpes uva juts'a'á tjevele: '¿'Oyn la mejay napj quınam? Natjam ca jas majam. Pajal queleł lejaj natjam. Púné jupj ca yola nsem yupj.' ¹⁴ Nin tuluctsja. Niyom ne'aj la 'el jus tjunuc na, yuwá tjowełepj: 'Niná uva juts'a'á jatjam. Uva lejeři nt'a jupj juts'a'á nsem, popay tepe'e na. Mas, mü'ü'nacj ca jupj, mpes uva lejeři nt'a cupj cuts'a'á nsem.' ¹⁵ Mpes yupj jupj jatjam la ts'i sin mpe, tjü'ünan. —Parábola t'üc' tjevele Jesús quınam.

Tjevele wa:

—Cupj selecj tsjan ca lis mijis yomen 'isin jis tje'yaya jis lal. ¹⁶ Jupj ca mim yupj nt'a, sin lejeři nt'a. Jis mü'ü'nas ca niyom ne'aj tsji' la tjajay. Uva sin lejeři ca jis ma'ayas la p'a, yupj ca 'ücj la mijicj lo valas ne'aj —nin tjevele Jesús.

Yupj tjeppjacaři na jupj tjevelá, yupj sin tji'yüsa judiopan sin po'ó tjevele jupj, mpes tjowełepj:

—iMa ca nin cǔpalas!

¹⁷ Newa Jesús yus tjinyuca, tjevele yupj jis lal:

—Dios Popel vele ca nin nsem. Niná velá:

'Niyom nepénowa queleł jajünsüptsja wosis pe mpes.

Pe pjaní ma jisastsja wosis la jünsüs.

Pe niná t'üc' way 'üsüstjsja.

Mpes qjuis Jepa Dios jas tjijyünsa wosis.

Jupj mwalá way tje'yonsa pe niná wosis si jünsa mpes.

Pe niná más 'üsüs waytsja pjü pe witjacj lal.

Tsjomis pe niná casá tóncatsja.'

Nin vele Dios Popel.

¹⁸ Napj niná pe 'üsüs jinwá, napj tjevelé jinwá. Nun wa su jünsü jinwá. Yom pe niná casá yaca, malala ca mpalas jupj pajal. Pe niná yom casá yaca na, más malala ca mpalas jupj. 'Üpjü ca mpalas jupj, yomen —tjevele Jesús.

Jesús pajal 'üsüs tjevele jupj enemigopan jis lal.
(Mateo 22.15-22; Marcos 12.13-17)

¹⁹ Moisés popel sin 'yüsa lajay queleł tji'lırtsja Jesús. Nin p'iyá sacerdote noypan. Yupj jus nlay Jesús parábola niná tjevele yupj sin po'ó. Ma poleł tji'lırtsja jupj custjay. Lacj jeyaptsja la p'a judiopan ca pajal ts'i mi'ınacj yupj jis lal, mpes ma nin la tjajay. ²⁰ Yupj la tjunuc 'ona 'ücj la tjilil Jesús. Mpes niyom sin tjajam Jesús nt'a. Yupj queleł la 'üytsja jupj lal, jupj ca malala cüveles yupj jis lal yupj jis wala tjevele na. Yupj 'üsüs jin la tjajay, newa malala la tjajay. Yupj yółatsja ca ne'aj majatjum, mpjacaři, mpes 'ücj ca jat' mvelecj yupj po'ó jepa romano auxiliari lal. Jepa romano auxiliari púnetsja jupj, mpes 'ücj ca cus ntülüs Jesús. ²¹ Mpes yupj tjil Jesús nt'a, tjowełepj:

—Cupj selecj jipj t'üc' velen. Jipj sin 'yüsa lejaj 'üsüs. Nin p'iyá velen jipj pjü jlal. Sin 'yüsa lejaj Dios jyü'tá t'üc' way. ²² Nin mpes queleł lya 'yüyacj jipj lal. ¿Ncu 'ücj Dios lal cupj impuesto jaylacj lijicj, jepa romano t'emel t'e'enca mpes? ¿Ncu 'ücj tulucj nin lijicj?

²³ Jesús jus nleya tsjan mpes nin la tjü'üy jupj lal. Seletsja yupj ma quelel jus nlaytsja la tjü'üy mpes. Seletsja yupj jisastsja jupj malala nyuca ca mveles. Mpes Jesús tjevele yupj jis lal:

²⁴ —T'emel c'a pjaní way nca'á ma 'e. ¿Pjacj wola t'emel wola po'ó já'asa? ¿Tsjan ló t'emel po'o tapac? —tjevele jupj.

Yupj tjowelepj:

—Jepa romano jupj.

²⁵ Jesús tjevele yupj jis lal:

—Mpes tja'ayá jepá jupj 'ücj le moná nun lal. Tja'ayá Dios jupj 'ücj le moná nun lal —nin tjevele Jesús.

²⁶ Yupj ma polel malala tjowelepj Jesús po'om la p'a jis walap'a'á, jupj tjevele mpes. Po yólatsja Jesús 'üsüs jis wala tjevele mpes. 'Üsüs tjevele jupj pajal, mpes yupj lyájasatsja.

Püna tecya'liř ca sin müjünsücj, niswa ca mpatjam.

(Mateo 22.23-33; Marcos 12.18-27)

²⁷ Niyom p'a wa tjiquil wa Jesús nt'a. Saduceopan waytsja yupj. Yupj javelepj tecya'liř ma ca sin müjünsücj, ma ca mpatjam niswá. ²⁸ Saduceopan quelel jat' la velestsja wa Jesús po'ó, mpes tjowelepj yupj jupj lal. Tjowelepj:

—Püna Moisés popel tepyaca tsjan gjuisí jütüta Dios. Ninana pjaní way jupj tepyaca: yom pe'e jats'om popa tulucj, más 'ücj yom jüpülücj mwayis ca tepe'e jats'om lal. Ca popa jana nsem tepe'e jats'om lal. Tepe'e ts'uyupj jin p'iyá ca nsem. Moisés nin tepyaca. ²⁹ Nin mpes cupj lya 'yüyacj. Püna niyom siéteya tapatja, pjü yupj jis sejatjampañ yupj. Mwalá way tjowaya, popa tulucj tepe'e jupj. ³⁰ Tepe'e na, jupj tsüipe tjowaya tepe'e jats'om lal. Nin p'iyá popa tulucj tepe'e jupj. ³¹ Jupj tepe'e na, jüpülücj locopyaya way tjowaya wa jüpülücj jats'om lal. Nin p'iyá popa tulucj tepe'e jupj. Nin p'iyá pjü jis pülücpañ quepj pjaní lal tjewyayirí. Pjü jis pülücpañ sin popa tulucj tecya'liř. ³² Yupj pjü way tecya'liř na, tepe'e wa quepan. Lovin popa tulucj jupj. ³³ ¿Pjacj jats'om nsem jupj, tecya'liř sin müjünsücj na jis la püt'üs niswá? Pjü way niyom siéteya tjewyayirí jupj lal, tapatja na p'in —nin tjowelepj saduceopan.

³⁴ Jesús tjevele yupj jis lal:

—Niyom, nequem quina patja pjü wyayirí. ³⁵ Dios lal patjam ma nin lajay. Dios vele yupj 'üsüs, ne yupj ca sin müjünsücj tecya'liř sin popé, ca mpatjam Dios lal. Ne'aj ma mwayirí yupj. ³⁶ Yupj ma polel cya'liř niswá ne nin. Angelpañ jinwá yupj, mpes ma cya'liř. Dios ts'uyupj way yupj. Yupj sin jajünsüj jis la püt'üs lovin Dios lal. ³⁷ T'üc' way tecya'liř ca sin müjünsücj, ca mpatjam niswá. Selecj ca nin nsem Moisés tepyaca mpes 'ots'ipj. Tepyaca püna tepyalá, yo tsjicj pwetsja na, gjuis Jepa Dios ne'aj tjá'asa mpes. Jupj tjevele 'gjuis Jepa Dios Dios jupj Abraham lal, Isaac lal 'ots'ipj, Jacob lal 'ots'ipj'. ³⁸ Cupj selecj püna tecya'liř conas. Selecj wa Dios tecya'liř jis Dios tulucj. Patja jis Dios jupj. Nin mpes selecj patja yupj quinquam. Dios selé newa patja pjü —nin tjevele Jesús.

³⁹ Moisés popel sin 'yüsa lajay nepénowa jupj wola tjowelepj:

—Po 'üsüs tjevelen jipj.

⁴⁰ Lacj tjeypaj la p'a jis la 'üy.

Jesús Jepa watsja jepa püna tüpü'ü lal.

(Mateo 22.41-46; Marcos 12.35-37)

⁴¹ (Jesús ma lecj tjejá.) Jupj tjevele yupj jilal:

—Dios tjevele jupj ca jas majamas Jepa Püné jis capj la p'acj judiopian. ¿Tsjan mpes javelepj yom niná David popa jupj? ⁴² David p'iyá tjevele jupj po'ó Dios Popel mo'ó. Dios mpes nüejets'e tepyaca nt'a tjevele:

‘Nejepa Dios tjevele Nejepa Püné lal: “Nt'i'isa jipj napj li'innyampe.

⁴³ Jipj ca müjü'tün napj lal napj ca la mpalan naya jipj enemigopan jis lal.

Napj ca la mejay tsyam la p'a'á jatja jinwá yupj.

Nin ca la mejay jipj mpes, jipj napj lal jac' na.”

David tjevele niná Dios tjevelá.

⁴⁴ Jesús tjevele:

—David tjevele yom niná jupj Jepa way jupj. ¿'Onin nacj ne David popa nacj jupj?

Moisés popel sin 'yüsa lajay malala lajaytsja yupj.

(Mateo 23.1-36; Marcos 12.38-40; Lucas 11.37-54)

⁴⁵ Jesús tjevele jupj discipulopan jilal, pjü 'ücj jis la pjac:

⁴⁶ —Moisés popel sin 'yüsa lajay malala yupj. Po ma nin p'iyá la tjüj, yupj lajay jinwá. Yupj jisas la p'a yola yupj noypan, mpes sin quip campa jisas. Pülücj lyawuñ nt'a jil na, po jisas la p'a 'üsüs javelepj yupj jilal, 'üsüspan lal javelepj jinwá. Judiopian 'a si mulú nt'a jil na, silla más 'üsüs nt'a la 'osos jisas, cocoypan p'in jatja nt'a. Pülücj 'a si mulú nt'a jil na jis la las, más 'üsüs nt'a queel jatja lovin, noypan jatja nt'a. Nin lajay Moisés popel sin 'yüsa lajay.

⁴⁷ Yupj pequerñ nequem jis wa, nequem jis vayum tecya'liñ. Newa jisas la p'a 'üsüs jin yola yupj, mpes püs way javelepj Dios lal, pülücj pjyacañ nt'a. Nin lajay mpes Dios ca mveles más malala la tjajay yupj la p'a jilal. Más ca jis capj ntülüs yupj pjü jilal —tjevele Jesús.

21

Quepj t'emel cjuwá po 'üsüs tje'yaya.

(Marcos 12.41-44)

¹ Caja nepenowá ne'aj tjatja Dios wo nt'a t'emel mo'o la 'onsos la 'ayas Dios mpes. Jesús jay jas tjijyünsa, tjinyuca gente pülücj jatatj jis t'emel tjo'onsopj ne'aj. Pülücj tjo'onsopj yupj. ² Tjinyuca wa quepj pjaní centavito mát'eya tje'yonsa wa jupj. Quepj niná voyum tepe'e jupj. Pjü cjuwatsja jupj.

³ Tjinyuca na, Jesús tjevele jupj discipulopan jilal:

—Quepj niná más pülücj tje'yonsa pjü jilal. Quepj niná voyum tepe'e jupj. Pjü cjuwá jupj, quepan. Pjaní way tje'yonsa, pülücj jin p'iyá napj lal. T'üc'.

⁴ La p'a wa pülücj jatatj popé tja'ayapj yupj. Quepj niná cjuwá jupj. T'emel pjaní way ve jaylacj liji popé tje'yaya jupj. Cjuwá jupj quinam —nin tjevele Jesús quepj tje'yaya po'ó.

Jesús tjevele ca malala mpalas Dios wo Jerusalén nt'a.

(Mateo 24.1-28; Marcos 13.1-23)

⁵ Discipulopan nepénowa tjowelepj wa Dios wo po'ó.

—Po 'üsüs way justa —tjowelepj—. Pe po 'üsüs yustapj lal 'üsüs justa la tjajay. Tsjan 'üsüs yustapj tja'ayapj popé 'üsüs justa la tjajay wa Dios wo.

Jesús tjevele:

⁶ —Pjü ca malala mpalas niná nun nucú qui'á. P'a jawas judiopian jis enemigopan ca ncul. Yupj ca sin mojoyecj pjü way niná wosis. Pjü pwen ca palá la ncoyecj, wosis la tjajay sin popé. Pjü na'aj ca la ncoyecj, mpes pe pjaní ma ca p'a casá ma'ajam nsem —tjevele Jesús.

⁷ Jupj discipulopan la tjü'üy:

—¿'Ona ca malala mpalas Dios wo? ¿Tsjan ca la mijis Dios mwalá way p'in, mpes ca jus nlayecj leñ way ca nin mpalas?

⁸ Jesús jis wala tjevele:

—In tjamama. Pülücj ca ncul la ntsawilicj ca gente jis lal. Po ma toponé yupj javelepj. Yupj pjaní pjaní ca mvelecj yupj p'iyá Cristo. Ca mvelecj Dios sin tjejyama yupj. Ca mvelecj wa ca leñ way ncawajas pjü. Ma ca nin la müj yupj javelepj jinwá. ⁹ Nun ca jus nlayé wa militarpan pülücj la palan p'a nt'a. Ca jus nlayé wa yuwá p'iyá la palan wa. Niná pjo'oqué na, po ma pajal locj tjejá. T'üc' way malala ca mpalas nosis nt'a. Ma leñ way ncawajas ca pjü niná malala tepyalá.

¹⁰ Jesús tjevele wa yupj jis lal:

—Nepénowa patja nt'a la mpa'nacj ca p'a nt'a patja jis lal. Ca jis mü'ü'nacj. Jepapan ca sin majamacj jis militarpan jis la palan p'a jepapan jis militarpan jis lal. ¹¹ Pajal ca jus nquits'is nosis 'ots'ipj. Nepénowa patja nt'a cjuwá ca nsem jis la las 'ots'ipj. Nenéyawa pjü way nin p'iyá ca malala jisas yupj 'ots'ipj. Dios ca la mijis p'a casá ca mpalas tsjun po'ó, nosis casá patja jis la nuc. Nin mpes ca jus nlayecj Dios ca jis capj ntülüs malala lajay. Tjunuc na ca lacj meycj pajal.

¹² Niná tepyala secj p'in, nepénowa ca nu ntji'liñ. Ca malala la nu mijicj ncapi coñcó mpes. Ca nu manucj judiopan 'a si mulú nt'a, cawilta nt'a 'ots'ipj. Ne'aj ca jat' mvelecj nun sin po'ó. Ca nu manucj jepapan jis walap'a á. Ne'aj p'in se jütütj nt'a ca nu manucj. Jepa noypan nt'a ca nu manucj wa. Yupj jis walap'a á ca jat' mvelecj nun sin po'ó ncapi coñcó mpes. ¹³ Nin nu tepyala na, 'ücj ca mvelé nun yupj jis lal 'onin ne 'ücj potjaqué Dios lal napj mpes. ¹⁴ Mpes quina nujola t'as ma ca nin nujola mwalá way p'in tsjan ca jis wala cüwelé. ¹⁵ Nin pyala nam, napj ca nucopj mp'acj ne ca 'ücj mvelé nun. Nun ca jus nlayé t'üc' way. Nun ca pajal 'üsüs mvelé, mpes nun jis enemigopan pjü ca jus nlayecj t'üc' welé nun. Ma ca polel p'a casá mvelecj.

¹⁶ "Nenéyawa nun jis pülücpan p'iyá ca nu ntji'liñ wa nun, ca quelel jat' mvelecj nun sin po'ó nun ncapi coñcó mpes. Nenéyawa nin ca la mijicj wa nun sejamican. Ca nu mü'ü'nacj nun nepenowá. ¹⁷ Pjü gente ma ca jisas nsem nun, nun ncapi coñcó mpes. ¹⁸ Newa 'üsüs ca mpatjaqué nun. Co'liqué naya, Dios newa ca nucopj ncoñcos. Nun newa 'üsüs ca mpatjaqué Dios lal. Ma tecyawaja nun ts'üil popa pjaní jinwá ca nsem. ¹⁹ Nun newa ncapi coñcó malala pyala na, lovin ca mpatjaqué Dios lal.

²⁰ "Jerusalén ca pjü malala mpalas. Nun ca nucú Jerusalén t'asiyú lejeñ militar pajal pülücj, 'ücj jis la palan ne'aj patja jis lal. Niná tjunucú na, nun ca jus nlayé leñ way Jerusalén pjü malala ca mpalas. ²¹ Nin quelel pyala na, más 'ücj Judea mo'o patja ts'equeneñ, joc' mo'o ca mal. Pajal malala ca mpalas Judea nt'a. Más 'ücj Jerusalén mo'o patja Jerusalén mpe ca mal. Más 'ücj jis wa pjaní pjaní lejeñ nt'a patja ma ca mal Jerusalén mo'ó. ²² Dios ca jis capj ntülüs israelpan, malala la t'ajay mpes. Püna tapac Dios Popel mo'ó Dios ca jis capj ntülüs, ne pjü ca mpalas quinquam yupj tapac jin. Nin mpes ca pjü malala mpalas Jerusalén.

²³ Niná pyala na, pajal malala ca nsem nequem way jatja jis lal, nequem tsjictjacj sa manun jis lal 'ots'ipj. Pajal malala ca mpalas Judea mo'ó. Dios po quelel jis capj tyüla Judea mo'o patja, yupj malala la t'ajay mpes. ²⁴ Jis enemigopan ca sey mojo'ocj nepenowá polomay lal. Jis ntji'liñ nepenowá, p'a á ca jis manucj. Jun ta á ca jis manucj, sin tjan, sin tjan jis la püt'üs,

judiopian tulucj patja nt'a. Año pülücj judiopian tulucj müjü'tücj ca Jerusalén nt'a. Nin ca nsem Dios Popel vele jin. Dios selé nol año müjü'tücj. Locopyaya, Dios jos na, judiopian juts'a'á ca nsem Jerusalén niswá.

Jesús niswa ncuwim.

(Mateo 24.29-35, 42-44; Marcos 13.24-37)

²⁵ Jesús tjevele wa:

—Dios ca la mijis p'a casá justa ca mpalas lots'ac', mümüy 'ots'ipj, pjulacj 'ots'ipj, mpes nosis casá patja ca jus cülayecj quina ca nin mpalas napj velé jin. Nosis nt'a 'üsü püné pajal ca mpjac ca la mijis, pajal lo pjets'epjets'e ca mim. Mpes p'a nt'a patja pajal pülücj ca lapj nyuca yola yupj pajal. Ma ca jus nlayecj 'oyñ la mijicj. ²⁶ Pajal ca lacj meyacj, mpes ca nca'liñ nepenowá, pajal ca nin yola malala ca mpalas nosis. Noypan tsjun po'ó ca jus nquits'is, mpes nin. ²⁷ Nin tepyala na, ca nus nucucj, mol mo'o ca ncuwis. Pasal püné nsem napj, pjü 'ücj la cüjay. Napj nt'a pajal majawaques ca Mpapay Dios mpes. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá —tjevele Jesús.

²⁸ —Nepénowa nas tepyala na napj tjevelé jin, 'ücj jisas t'as nun. Po ma locj tjejá la p'a wa jinwá. Nepénowa nas tepyala na napj tjevelé jin, nun ca jus nlayé leñ way ca ncuwis nucopj la p'acj. Mpes la 'unucú Dios ca 'üsüs la numijis, ma ca malala nu mpalas —tjevele Jesús.

²⁹ Jesús parábola tjevele wa yupj jis lal sin la 'üsüs jis la jay niná. Tjevele:

—Nujola t'as ts'oway po'ó, pjü yo po'ó 'ots'ipj. ³⁰ Jis lo teryala na, nun solejé leñ way quelel jive. ³¹ Nin p'iyá nun ca nucú nepénowa nas tepyala napj tjevelé jin. Niná tjunucú na, nun jus nlayé wa leñ way Dios müjü'tüs ca pjü nosis nt'a.

³² "Pjü niná napj tjevelé, pjü ca mpalas. Judiopian newa ca mpatjam pjü tepyala na. T'üc' way niná. ³³ Tsjun po'ó ca ncawajas, nosis ca ncawajas wa. Napj velé jin ma ncawajas ca lovin. Pjü tjevelé, pjü ca mpalas.

³⁴ "In tjjama nun p'iyá. Po ma lowa p'a nt'a malala nyuca la müjí. Po ma nun sey 'üts'a t'as nun. Po ma pajal nujola t'as 'oyñ nyuca mpatjaqué nosis nt'a. Nin la cüjé, ma lu nucú naya ca nin mpalas napj tjevele jin. ³⁵ Animal walan 'ityüla leñ way pe'e. Nin p'iyá pjü napj tjevelé leñ way ca mpalas pjü nosis casá patja mpes. ³⁶ Pajal 'in tjjamá. Lovin Dios lal la moná nun ca 'ücj la müjí Dios jos jin lovin. Mpes nosis nt'a malala tepyala na, ma ca malala nyuca la müjí wa nun, la p'a jinwá. Mpes napj velé na nun lal ncu 'ücj la tjjújé, 'ücj nsem nun napj lal. Ma ca nu maycas nun napj lal. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá —nin tjevele Jesús jupj discipulopan jilal.

³⁷ Jesús lovin sin 'yüsa la síjitsja Dios wo nt'a jaw na. Püste na pülücj patja mpe tjemey lovin. Joc' Olivos ló nt'a tjejyá. ³⁸ Pajal püstapj sin tjjüñsüpj pjü, tjjil Jesús nt'a Dios wo nt'a, jis la pjac jupj tjevelá.

22

Jesús enemigopan quelel ja'ünantsja jupj.

(Mateo 26.1-5, 14-16; Marcos 14.1-2, 10-11; Juan 11.45-53)

¹ Leñ way quelel pyáaltsja fiesta, israelpan pan levadura cjuwá jalá na. Fiesta niná "Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey" ló jupj. ² Sacerdote noypan yólatsja 'oyñ la cjujicj cü'ü'naçj Jesús. Nin p'iyá yólatsja wa Moisés popel sin 'yüsa lajay. Custjay ma malala la tjjajay Jesús lal. Lacj tjeypaj ne'aj patja ca ts'i mi'inacj yupj jilal, ne nin.

³ Locopyaya Satanás Judas jos mo'o tjemey. Niná Judas, "Iscariote" apellido waytsja Jupj. Apostolpan dóceya pópatsja Jupj. ⁴ Jupj tjemey la veles jepapan jilal Dios wo nt'a, yupj sacerdote noypan nepenowá, militarpan nepenowá. Yuwá nin tjowelepj 'oyñ ne Judas ca jis capj mp'a sas 'úcj jis la tjilil Jesús. ⁵ 'Úcj jisastsja yupj. Tjowelepj Judas lal yupj ca jaylacj la mijicj Judas nin la mijis mpes. ⁶ Judas tjevele nin ca la mijis Jupj. Tjemey, la tjinyuca 'ona 'úcj jis lal ca mim la tjilil Jesús, ne'aj patja leñ na p'in.

Jesús tjeleyaja Jupj discipulopan jilal püts'í secj p'in.

(Mateo 26.17-29; Marcos 14.12-25; Juan 13.21-30; 1 Corintios 11.23-26)

⁷ Locopyaya ts'ac' mwalá way tjejawca fiesta mpes, pan levadura cjuwá jalá na yupj. Fiesta niná "Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey" lotsja. Nin jawas oveja tsjicj ja'ünan jis la las fiesta mpes.

⁸ Jesús sin tjeiyama Pedro, Juan 'ots'ipj, 'úcj la mijicj fiesta mpes. Tjevele:

—Lowa, 'úcj la müj' qjuis la las fiesta mpes lyajacj, "Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey" mpes.

⁹ Yupj la tjü'üy:

—¿Ca'aj jyas 'úcj la mijicj?

¹⁰ Jesús jis wala tjevele:

—Jerusalén nt'a lowa. Ne'as tjalawú na, nun la müjüsüqué yom jarro t'ya, 'üsü mo'o toñca. Cjüil lowa wama jama nt'a. ¹¹ Ne'aj wo lal tjowelé: 'Yom qjuisin 'yüsa liji qjuisin tjeiyama jipj nt'a. Jupj tjevele cupj ca lya mü'üyacj ca'aj toñca cuarto niná Jupj ca nlajas nt'a. Ne'aj quelel lyaja Jupj discipulopan jis lal fiesta mpes, fiesta "Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey" ló.' ¹² Ne'aj wo 'esej nun jis lal ca mim cuarto püné nt'a, wo casá toñca. Jupj nasa 'úcj la tjiji cuartas quinam. Ne'aj ca 'úcj la müj' cupj lyajacj mpes —nin tjevele Jesús Pedro lal, Juan lal wa.

¹³ Mpes tjil yupj. Pjü Jesús tjevele jin tepyala, ne 'úcj la tjaJay yupj jis la las fiesta mpes.

¹⁴ Quelel jalatsja na, Jesús tjá'asa mesa nt'a apostolpan jis lal. ¹⁵ Jupj tjevele yupj jis lal:

—Custjay ma malala ntepalá p'in, po najastsja 'a mulú nlaJacj niná fiesta na. ¹⁶ Malala ntepalá na püs way ma ca nla napj fiesta niná mpes, fiesta 'Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey' ló. Fiesta niná mpes qjuiyola pyala Dios 'üsüs la tjiji püná, ma malala jis mpalas judiopan. Po quina más 'üsüs ca la mijis püna la tjiji lal, mpes t'úc' way ca 'úcj mpatjam napj lal japon. Nin ca nsem Dios jyü'ta na nosis casá. Nin tepyala na, niswa ca nla niná fiesta mpes —tjevele Jesús.

¹⁷ Nt'ya Jupj pocillo, uva 'üsü mo'o tóñcatsja. Tjevele Dios lal tjüwüi'i 'üsü tje'yaya mpes. Locopyaya tjevele niyom jis lal:

—No'oté nun, vitvitj way pjü tjümüsüqué niná. ¹⁸ Ma niswa ca mü'üs napj quinam uva 'üsü. Dios nosis nt'a jyü'ta na niswa ca mü'üs p'in.

¹⁹ Locopyaya pan pjaní nt'ya, tjevele Dios lal tjüwüi'i pan tje'yaya mpes. Nin la tjiji na, vitvitj la tücüeme, jis tje'yaya pjü. Tjevele:

—Pan niná napj mp'üy jinwá. Ma pats' ca napj, mpes Dios ma ca nin jola nsem nun malala la tjüj'. 'Úcj ca mpatjaqué nun Dios lal. Nenéyawa nin p'iyá pan 'alajá nun. Nujola tapalas nin la tjeJay napj nun mpes —tjevele Jupj.

²⁰ Nin p'iyá la tjiji pocillo lal. Pocillo nt'ya t'úc' tjalá na. Tjevele:

—Uva 'üsü niná na'as jinwá. Ma pats' ca nun mpes. 'As ca ma palas napj, mpes Dios 'úcj ca perdonar la numijis. Jupj tjevele t'úc' nin ca la mijis nun mpes ntipü'í na. P'a casá ca la mijis quinam püna la tjiji lal.

²¹ "Mop'in nin, nun popa pjaní quelel malala liji napj lal. Jupj ca jis lal ncuwim napj ne'enemigopan, ca ma tjililiñ. Qui'á já'asa wa, lyaja wa napj lal.

²² Püna p'in Dios tjevele 'oyñ la cüjay cüpats', ne nin ca nsem napj lal. Mop'in pajal malala nin, jupj ca jis lal ncuwim napj ne'enemigopan, ca ma tjililiñ. Ca malala mpalas jupj pajal, jupj malala la niñi mpes. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá —tjevele jupj.

²³ Jupj discipulopan jis la tjü'üy yuwá cana yupj popé Jesús enemigopan jis lal ncuwim.

²⁴ Yuwá la tjowelet wa cana yupj popé más püné nsem la p'a jilal Dios jyü'ta nt'a. ²⁵ (Jesús ma jostsja nin yólatsja yupj.) Nin mpes jupj tjevele yupj jilal:

—Judiopan tulucj jis jepapan jajütütj la p'a wa, yupj noypan mpes. 'Ücj sa jajütütj jin lajay ne'aj patja jis lal. Niná lajay jis capj la p'acj, javelepj yupj.

²⁶ Nin tulucj ca nsem nun jilal. Nun jilal más püné, pjyapja jinwá ca nsem jupj. Jepa ca mozo jinwá nsem jupj. ²⁷ Yom jupj jomozopan tsji' lajay, más püné yom niná tsji' lajay jis lal. Nujola tapalas napj tsji' lejay nun mpes. Napj lejay jinwá la müjínun.

²⁸ "Napj p'iyá ca nin la mejay nun más noypan ca nu mpalas. Nun ncapj tocoñcó lovin. Malala ntepalá na, newa ncapj tocoñcó. ²⁹ (Nin mpes napj ca 'üsüs la numejay wa.) Mpapay ntje'aya la jütütj. Nin p'iyá napj nu 'ya wa ³⁰ 'ücj nun ca müjü'tü wa. Nun ca nlañá, ca müsiqué wa napj lal napj jyütütj nt'a. Jepapan noypan nsem nun. Napj auxiliarpán nsem nun. Nun ca mvelé israelpan pjü jilal ncu t'üc' malala nyuca la tjajay yupj nosis nt'a. Nin ca nsem nun ncapj coñcó mpes.

Jesús tjevele Simón Pedro ca ntsüpünüs Jesús jomica jupj.

(Mateo 26.31-35; Marcos 14.27-31; Juan 13.36-38)

³¹ Jesús tjevele wa Simón lal:

—Simón, 'üsüs tjapjaca napj velé. Satanás la tjemyona Dios ca ma'ayas jupj ca pajal malala la numijis. Jupj ca nucus ncu t'üc' way quelel ncapj coñcó nun. Nin ca nsem jupj la tjemyona jinwá. ³² Nin mpes napj Mpapay Dios lal la tjemyon wa nun mpes. La tjemyon jipj lovin ca mponen napj lal. (Napj selé jipj ca malala nyuca la mijin. Locopyaya jipj ca 'üsüs jele mpalas niswá. Niswa ncapj cyoñ na, najas jipj ca jis capj mp'a'san pyülücpan más 'in 'ücj mponenj yupj napj mpes.)

³³ Simón tjevele Jesús lal:

—Nejepa jipj. 'Ücj napj lal cawilta mo'o na 'onsopj napj jipj lal. Ma 'ü'nacj jipj lal 'ücj wa napj lal.

³⁴ Jesús tjevele:

—Pedro, yacjaj p'iyá la con ca mvelen ma nus nyuc. Castlyaj cocoy la puyú secj p'in, ca nin la mijin.

³⁵ Jesús tjevele wa discipulopan pjü jis lal:

—Nusin tjejam nun jis t'emel cjuwá, nun jis ve cjuwá 'ots'ipj, nun jis caite pjaní p'in. ¿Ncu pjaní nujos cjuwatsja?

Yupj tjowelepj:

—Pjü qjuisastsja, pjü tya'actsja.

³⁶ Jesús tjevele yupj jis lal:

—Quina ma ca nlawú nusin pjan. Nun popé t'emel to'á, t'o wa nun lowú nt'a. Ve to'á, t'o wa nun lowú nt'a. Nun popé polomay cjuwá, más 'ücj jas quip pje'apa vender ca la mijis, t'emel mpes polomay ca jaylacj la mijis jupj.

³⁷ Dios Popel vele: 'La p'a ca yola nsem malala nyuca lajay jin p'iyá napj'.

Dios jos nin ca nsem napj lal, Dios Popel nin vele mpes. Pjü tapac napj nin po'ó, quina ca nin mpalas pjü —tjevele Jesús.

³⁸ Yupj tjowelepj:

—Qjuis Jepa, 'unyuca. Polomay mát'eya tya'acj qui'á.

Jesús tjevele:

—Po ma p'a wa cüwelé quinam.

Malala pyálatjsa na, Jesús tjevele Popay lal.

(Mateo 26.36-46; Marcos 14.32-42)

³⁹ Jesús tjemey nepé yacjayam. Joc' Olivos ló nt'a tjemey, janmacj jin líjitsja jin. Jupj discipulopan cjüil tjil. ⁴⁰ Ne'as tjemey na, tjevele yupj jis lal: “Dios lal la tjomoná ma ca malala la müjí nun, nun quelel malala lojí na”. ⁴¹ Nin tjevele na, ne'aj p'in tjemey jusapj. Ne'aj tüü' jin tjüjünsü, tjevele Dios lal. ⁴² Nin tjevele jupj: “Mpapay, nin la mijin ma ca nin ma palas. Newa najas ca jipj jyas jinwá nsem. Ma napj najas jinwá t'as”, tjevele Jesús. ⁴³ Tjevele na, ángel tsjun mpe tjac', lay tepyala jupj nt'a, cus tjep'ya'sa. ⁴⁴ Jesús 'aplijila waytsja pajal, ne pajal la tjemyona Dios lal. Pjü tji'yawa. Pajal noypan way ts'yósatsja 'ama'á, 'as jin jústatsja.

⁴⁵ T'üc' tjevele na Dios lal, Jesús jas nisa, tjemey discipulopan nt'a. Yus tjinyuca pjü tjijinañ. Yupj pajal 'aplijila waytsja, mpes ja sívetsja. ⁴⁶ Jesús tjevele yupj jis lal: “¿Tsjan pjucj júnaqué nun? Nusin tjüjünsü, Dios lal la tjomoná ma ca malala la müjí nun quelel malala la müjí na.”

Yupj ntji'liñ Jesús.

(Mateo 26.47-56; Marcos 14.43-50; Juan 18.2-11)

⁴⁷ Jesús nin véletsja na, leñ way niyom pülücj 'a mulú tjiquil. Yom pjaní jis lal tjac' Jesús toñca nt'a. Yom niná Judas p'iyatsja. Jupj apostolpan dóceya pópatsja. Judas jun 'asas tjac' Jesús nt'a la tjelyapaná. ⁴⁸ Jesús tjevele jupj lal:

—Jipj nlay velen sin la 'üsüs jis la jay napj niná yomen yupj quelel tji'liñ. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá —tjevele Jesús.

⁴⁹ Jesús discipulopan jus nlay yupj tjiquil jis la tjilil Jesús, mpes tjowelepj Jesús lal:

—¿Ncu jyas sey mojo'ocj polomay lal?

⁵⁰ Yupj popa pjaní polomay nt'ya, jay tjejoyo'o yom pjaní. Pjots' li'inyampe taná tjejoyo'o. Jupj ne mozo waytsja sacerdote más püné mpes. ⁵¹ Jesús ma jostsja pjots' tjejoyo'o.

—Po ma la tapa'ná nun —tjevele jupj.

Jupj pjots' po la tje'yot'a, tji'yü'sa la tjiji jupj.

⁵² Pülücj tjiquil jis la tjilil Jesús. Sacerdote noypan nepenowá, jepapan militar nepenowá Dios wo nt'a tsji' lajaytsja sin popé. Judío co'müypan nepenowá. Mpes Jesús yom pjots' tji'yü'sa la tjiji na, tjevele yupj jis lal:

—¿Tsjan mpes polomay t'o, yo pjwel t'o wa la tjilil napj? Niná lojí pwequepj la tjilil. ⁵³ Pjü jyawca Dios wo nt'a tjo'ostsja nun jilal. Lovin ma ntjutjililiqué ne'aj tjo'os na. Nun lojí diablo jos jin. Po quina way p'in Dios 'yaya jupj jyü'ta, mpes nun malala lojí quinam nujisas jinwá —tjevele Jesús.

Pedro tsyüpünü Jesús jomica jupj.

(Mateo 26.57-58, 69-75; Marcos 14.53-54, 66-72; Juan 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Jesús nin tjevele na, ntji'liñ, lal tjil. Tjaman jupj sacerdote más püné wo nt'a. Pedro jupj cjüil tjemey, campapé. Sacerdote jis jepa wo nt'a tjemey wa jupj. ⁵⁵ Wo nt'a niyom nepénowa 'awa jus t'ol wosis t'asiyü tjüwücj culupwen

nt'a, 'a mulú 'atjalapj jis la sis. Pedro 'etjele wa yupj jilal. ⁵⁶ Pedro ne'aj 'etjele na, tsjücjüim jus tjinyuca Pedrú, 'awa jyawca nt'a tjá'asa jupj, ne nin. Tsjücjüim niná mozo waytsja jupj ne'aj. Püs way jus tjinyuca na, tjevele:

—Yom niná cus tecoñica Jesús.

⁵⁷ Pedro tsyüpünü.

—Nin tulucj. Ma si nuc —tjevele jupj.

⁵⁸ Locopyaya yom pjaní ne'aj jus tjinyuca wa Pedro, mpes tjevele:

—Jipj Jesús discipulopan popa wa.

Pedro wola tjevele:

—¡Nin tulucj!

⁵⁹ Locopyaya, hora pjaní tepyala na, más 'in püs ca nacj, más 'in leñ way ca nacj, p'a wa ne'aj janmacj nin jólatsja Pedro po'ó, mpes tjevele:

—T'üc' way yom niná cus tecoñica wa Jesús. Jupj Galilea mpe 'esepj wa, Jesús jinwá.

⁶⁰ Pedro tjevele jupj lal:

—Ma nin 'yüsa jipj velen.

Pedro nin véletsja na, castlyaj cocoy nepé la tipiya. ⁶¹ Nepé la tipiya na, qjuis Jepa Jesús la nujuya, tjinyuca Pedrú. Mpes Pedro jola tepyala jupj tjevelá. Ninana jupj tjevelá: “Yacjaj p'iyá la con ca mvelen ma nus nyuc. Castlyaj cocoy la puyú secj p'in, ca nin la mijin.” ⁶² Pedro tjemey wo nepé. Pajal 'aplijila waytsja, pajal la tipiya wa.

La tjüpjüts'ün Jesús mpes.

(Mateo 26.67-68; Marcos 14.65)

⁶³ Niyom nepénowa jamanuntsja Jesús. La tjüpjüts'ün jupj mpes. Pajal mo'o süptsja wa jupj. ⁶⁴ Jun tsupapj, tjowelepj:

—Qjuis wala mvelen pjacj jey syüpa. Dios ca jin 'yüsa la mijis.

⁶⁵ La p'a wa pajal pülücj malala tjowelepj Jesús po'ó, jupj pajal tsjicj way jin tjowelepj.

Judiopan tjowelepj Jesús malala la tjiji.

(Mateo 26.59-66; Marcos 14.55-64; Juan 18.19-24)

⁶⁶ Tjejjawca na, judiopan jis jepapan 'a jis tjimyula yupj, nepénowa sacer-dote noypan, nepénowa Moisés popel sin 'yüsa lajay. Yupj lovin 'a jis tjimyula nt'a tjaman Jesús. Tjowelepj Jesús lal:

⁶⁷ —Dios tjevele jupj ca jas majamas Jepa Püné judiopan nt'a qjuis capj la p'acj. Qjuis wala mvelen ncu ninana yomen jipj.

Jesús tjevele yupj jilal:

—Napj nin cüvelé nun jis lal, ma ca mponé napj velé. ⁶⁸ Napj nu la 'yüy wa, nun ma ca nawala mvelé. ⁶⁹ Quina Dios li'inyampe ca mo'os lovin. 'A mulú ca müjü'tücj cupj. Pajal jas tjyocj jupj. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejjamá —tjevele Jesús.

⁷⁰ Yupj pjü way la tjü'üy Jesús lal:

—¿Ncu Dios Jatjam jipj?

Jesús tjevele yupj jis lal:

—T'üc' tjowelé, Dios Jatjam napj.

⁷¹ Mpes yupj yuwá tjowelepj:

—Quina ma qjuisas la p'a mvelecj tsjan niná yupj salejepj jupj po'ó. Tjepjya'aquecj jupj p'iyá tjevelá. Selecj malala la tjiji jupj; jupj tjevele yuwal jupj Dios lal.

23

*Pilato nt'a tjaman Jesús.**(Mateo 27.1-2, 11-14; Marcos 15.1-5; Juan 18.28-38)*

¹ Locopyaya yupj pjü sin tjüjünsüpj, tjaman Jesús Pilato nt'a. Pilato jepa püné auxiliari waytsja jupj. Romano waytsja jupj, judío tulucj. ² Ne'aj tjat' tjowelepj Jesús po'ó. Tjowelepj:

—Cupj tjinyucucj, tjepjya'aquec wa yom niná judiopian sin 'yüsa lis tjiji jis la palan jepapan jilal. Qjuisi jütüta ma t'emel 'yayacj impuesto jaylacj, jepa püné jyü'ta jin. Jupj vele jupj jepa wa. Vele Dios jas tjejjama jupj jis capj la p'acj judiopian —nin tjowelepj co'müypan judiopian sin popé.

³ Mpes Pilato la tji'yüya Jesús lal:

—¿Ncu judiopian jis jepa püné jipj?

Jesús wola tjevele:

—Nin napj.

⁴ Locopyaya Pilato tjevele sacerdote noypan jilal, la p'a pajal pülücj ne'aj tjejejt'sja jilal 'ots'ipj. Tjevele:

—Napj velé yom niná malala tulucj. Ma polel la veles jupj malala li jam.

⁵ Yupj newa malala tjowelepj Jesús po'ó. Po jisastsja Pilato ca cus ntülüs Jesús. Tjowelepj:

—Jupj vele mpes judiopian ts'a 'in se palá jepa romanopan jilal, mpes quelel la palan nun jilal. Jun ta'á judiopian patja nt'a sin 'yüsa liji jupj. Galilea mo'ó sin tji'yüsa lis tjiji mwalá way p'in. Nepé qui'á tjac' Jerusalén nt'a. Nin p'iyá liji qui'á —tjowelepj jupj.

Herodes nt'a tjaman Jesús.

⁶ Pilato tjapjaca Galilea nepé tjac' Jesús. Niná tjapjaca na, jis la tji'yüya Jesús po'ó:

—Yom niná ¿ncu Galilea mpe tjac' jupj?

⁷ Yupj wola tjowelepj Galilea mpe tjac' Jesús. Pilato ma tjijyü'ta Galilea nt'a. Herodes jepatsja jupj Galilea nt'a, mpes 'ücj lo jütütj wa Jesús. Nin mpes Pilato jas tjejjama Jesús Herodes nt'a. Herodes la nuc winetsja Jerusalén nt'a quinam. ⁸ Mpes tjaman Jesús Herodes nt'a. Herodes Jesús tjinyuca na, po 'ücj jostsja jupj. Püna tjapjaca jupj Jesús po'ó, mpes quelel si nucutsja jupj. Pajal püna quelel si nucutsja jupj. Herodes quelel nyúcatsja Jesús 'üsüs la mijis, yom p'in ma polel liji jinwá. ⁹ Mpes Herodes pajal püs way la tji'yüya Jesús lal. Mop'in Jesús ma lal tjevele jupj.

¹⁰ Ne'aj tjejejt' wa sacerdote noypan, Moisés popel sin 'yüsa lajay 'ots'ipj. Yupj newa pajal tjat' tjowelepj Jesús po'ó. ¹¹ Locopyaya Herodes malala la tjiji Jesús lal. Nin p'iyá la tjajay wa jupj militarpan. Malala jin tjowelepj Jesús. La tjüpjüts'ün Jesús mpes. Locopyaya jas tücüipap jepa jas quip. Pajal 'üsüs way jústatsja niná jas quip. Locopyaya Herodes jas tjejjama Jesús Pilato nt'a niswá. ¹² Nin jawas sejamicipan jis tepyala yupj, Herodes Pilato lal. Püna p'in enemigopan waytsja jupj.

*Pilato tjevele cruz po'o ca mvalacj Jesús, mü'ü'nacj.**(Mateo 27.15-26; Marcos 15.6-15; Juan 18.39-19.16)*

¹³ Pilato 'a jis tjimyula sacerdote noypan, la p'a jepapan judiopian sin popé 'ots'ipj, la p'a judiopian 'ots'ipj. ¹⁴ Tjevele yupj jis lal:

—Nun tucumaná ntja'ayá niná yomen, jas la veles. Tjowelé jupj sin 'yüsa lis tjiji judiopian jis la palan jepa romanopan jis lal. Mpes napj la tji'yüy jupj

nun nuwolap'a'a. Napj nin velé jupj ma nin la tjiji nun tjewelé jupj po'ó.
¹⁵ Herodes tjevele wa ma malala la tjiji jupj, mpes jas tjejanya Jesús cupj nt'a, ne niswa tjac'. T'üc' ma pajal malala la tjiji. Malala napj pajal si tül, 'yünampa, nujisas jin. ¹⁶ Más 'ücj napj ca jay nsüp, locopyaya ca jas majam.

¹⁷ Pilato janmacj pjaní way jas tjejanya cawilta mpe fiesta niná lajaytsja na. Ne'aj tapatja nin jisastsja mpes nin la tjiji. ¹⁸ Pilato quelel se jamatsja Jesús. Judiopan p'in ma jisastsja. Pjü 'a mulú la tupuyupj:

—Tjü'ü'ná niná yomen! Barrabás se jam gjuisas.

¹⁹ (Barrabás ma jostsja jepá, mpes la tepya'na 'ücj pje'á la nts'iyas jupj. La p'a tji'yü'na wa jupj, mpes cawilta mo'o tjo'onsopj jupj.)

²⁰ Niswa yupj jilal tjevele Pilato. Tjevele quelel se jamatsja Jesús. ²¹ Newa pajal la tupuyupj yupj:

—Cruz po'o tjevyaala jupj, mpa'is. Cruz po'o tjevyaala jupj, mpa'is.

²² Niswa jilal tjevele Pilato. La con nas tjevele jupj:

—¿Tsjan pjucj cüvalá jupj cruz po'ó? ¿Tsjan malala la tjiji jupj? Napj selé ma pajal malala la tjiji. Malala napj pajal si tül, si jütütj ja'ünan Jesús. Napj ca jis müjütütj mo'o nsüpücj jupj; locopyaya ca jas majam —tjevele Pilato.

²³ Newa nin pajal yümücj tjewelepj, tjüjütütj cruz po'ó lo valas Jesús. Yupj pajal yümücj tjewelepj mpes, Pilato la tjiji yupj jisastsja jin. ²⁴ Tjijyü'ta yupj tjüjütütj jin ca nsem, mpes ca cus ntülüs Jesús. ²⁵ Barrabás jas tjejanya jupj, yupj la tjomon mpes. Barrabás t'üc' way jepapan jilal quelel le palánatsja, yom tji'yü'na wa jupj, mpes cawilta mo'o tjo'onsopj jupj. Pilato jis tjiyü'ta jupj militarpan ca mal la 'ünan Jesús. Judiopan nin jisastsja, mpes nin la tjiji.

Cruz po'o tjovalapj Jesús, la 'ünan.

(Mateo 27.32-44; Marcos 15.21-32; Juan 19.17-27)

²⁶ Militarpan Jesús lal tjil cruz po'ó ca mvalacj nt'a. Jümücj nt'a jiltsja na, yom p'a wa ntji'liñ yupj. Simón lotsja jupj, Cirene mpe 'eseptsja. Jupj nasa way jactsja Jerusalén nt'a jupj tüpü'ü mpe. Jis wa pjaní pjaní lejeri mpe tjac' jupj. Cruz tja'ayapj tjyama jupj, ne Jesús cjüil tjemey jupj.

²⁷ Pajal pülücj cjüil tjil Jesús. Yupj sin popé nequem nepénowa pajal 'aplijila waysja malala tepyala Jesús. Pajal yümücj la tupuyupj yupj. ²⁸ Mpes Jesús cjüipe tjinyuca, tjevele yupj jis lal:

—Po ma la tupuyú nun napj mpes. Nun p'iyá mpes la tupuyú, nuts'uyupj mpes la tupuyú. Nun p'in nequem Jerusalén mpe ne'espan. ²⁹ P'a jawca pajal 'aplijila ca nsem nun. Malala ca nu mpalas nun Jerusalén mo'o potjaqué. Mpes nun ca mvelé: 'Más 'ücj jisas ts'uyupj cjuwá. Más 'ücj jisas lovin way tsjicj cjuwatsja. Más 'ücj jisas lovin ma tja'ayapj tsoyo' tsjicj way.' T'üc' niná. ³⁰ Malala nyuca jis tepyala na, ca quelel ts'equeneri, Dios ma jis capj la tül. Mop'in ma ca polel la mijicj. Ca quelel mvelecj joc' lal: 'Jipj 'amá jus nts'eptam cupj capá nt'a'. Ca quelel mvelecj neven jilal: 'Qjuis tjepjya'na jipj 'amá mpes'. ³¹ T'üc' way malala nyuca ca nu mpalas nun. Quina malala la najay, napj ne malala tulucj. Mpes solejé más malala ca la mijicj nun jis lal —tjevele Jesús.

³² Militarpan jis tjaman wa pwecapan mát'eya cruz po'o la valas, jis la 'ünan Jesús lal. ³³ Tjil nt'a 'amá ne'aj Jay Pjucj Cjüele ló. Ne'as tjil na, ne'aj cruz po'o tjovalapj Jesús. Cruz po'o jis tjovalapj wa pwecapan, la p'a wa cruzus po'ó. Jesús culupwen tjovalapj yupj jilal. Pjaní way Jesús nancupwepe tjovalapj. Ma'ajapj jupj li'inyampe tjovalapj.

³⁴ Jesús cruz po'o tjevyaala na, jupj tjevele:

—Mpapay, ma nin jele t'as yupj malala la ntajajay. Perdonar lis mijin. Ma sin 'yüsa tsjan lajay yupj.

Militarpan ne'aj tjelejeri Jesús jas quip jisastsja. Tjepjelañi tjunuc pjaci nta'es jupj jas quip. ³⁵ Judiopan pülücj ne'aj tjelejeri, Jesús jus tjunuc. Nin p'iyá la tjajay wa judiopan jis jepapan. La tjüpjüts'ün Jesús lal. Tjowelepj:

—La p'a wa jis capj tjep'ya'sa. Dios jas tjejjama jupj jis capj la p'acj judiopan, más 'ücj jupj ca cus mp'a'sas jupj p'iyá. 'Ücj nin la qjujis, Dios la t'ya jupj.

³⁶ Militarpan la tjüpjüts'ün wa Jesús lal. Jun 'asas tjiquil, uva 'üsü 'ona tja'ayapj lo müs Jesús. ³⁷ Tjowelepj jupj lal:

—Jipj jepa püné judiopan jilal, cyapj tjep'ya'sa jipj p'iyá.

³⁸ Nasa tabla tapac, tüpüntüpj Jesús jay nt'a. Tabla niná tapac tsjan mpes cus tül Jesús. Nin tjevele tablá:

NINÁ JUDIOPAN JIS JEPa.

³⁹ Pecj pjaní Jesús lal torica p'a cruz po'ó, jupj malala nyuca tjevele wa Jesús lal. Tjevele:

—Dios jin tjejjama jis capj la p'acj judiopan, cyapj tjep'ya'sa jipj p'iyá, qjuis capj tjep'ya'sa wa ncupj.

⁴⁰ Pecj ma'ajapj cus tjeve'le jupj, nin tjevele na. Tjevele:

—¿Ncu ma lecj jeyan tsjan ca la mya jis Dios? Qjuis capj jatül wa ncupj yom niná lal. Qjuis tjovalapj wa ncupj cruz po'ó la mas. ⁴¹ 'Ücj qjuis capj jatül ncupj. Malala nyuca la tjijicj, mpes 'ücj nin lajay. Yom niná ma malala nyuca la tjiji jupj.

⁴² Pecj nin wa tjevele Jesús lal:

—Jesús, ninpe jele tapalas cuy jyütütj na.

⁴³ Jesús tjevele jupj lal:

—T'üc' way yacajj p'in ncapj ncoñcon Dios pü'ü nt'a. Pajal 'üsüs way ne'aj.

Tepe'e Jesús.

(Mateo 27.45-56; Marcos 15.33-41; Juan 19.28-30)

⁴⁴ Jesús nin tjevele na, lots'ac' culupwen nt'a tjá'asa quinam. Püste tepyala pjü nosis nt'a. Püstetsja hora cónt'eya. ⁴⁵ Lots'ac' ma tjejjawca la tjiji. Dios wo nt'a pülül p'omp'om jupj sin la tücüeme. Pülül niná wo t'em pjaní jinwatsja. Jas tüpwes la tücüeme, mat'e tepyala jupj. ⁴⁶ Nin tepyala na, Jesús pajal yümücj tjevele Dios lal:

—Mpapay, neqjues 'e 'a cyapj la coñ.

Nin tjevele na, tepe'e.

⁴⁷ Jepa militar tjinyuca pjü tepyalá Jesús tepe'e na. Tjinyuca na, 'üsüs tjevele Dios po'ó. Tjevele:

—T'üc' way yom niná 'üsüs waytsja jupj, malala tulucj.

⁴⁸ Nin nt'a pajal pülücj 'a si mulutsja nas, jis la nuc jis la 'ünan cruzus po'ó. Pjü tjunuc na, tjil jis wa nt'a. Jisas suna tül tjil. 'Aplijilatsja Jesús tjü'ünan mpes. Yupj jus nlay malala nyuca la tjajay. Lacj tjejjapj yupj. ⁴⁹ Jesús jomicapan custjay campa 'in tjelejeri, tjunuc pjü tepyalá. Yupj nepénowa nequem. Yupj Jesús cus tocoñ, Galilea mpe tjac' na.

Pe jul mo'ó, neven nt'a, tüpüntüpj Jesús jüp'üy.

(Mateo 27.57-61; Marcos 15.42-47; Juan 19.38-42)

⁵⁰ Judío pjaní José lotsja. Arimatea mpe 'eseptsja jupj, judiopan patja nt'a. Jupj judiopan jis jepapan pópatsja. 'Üsüs llijtsja jupj. Dios lal 'üsüs waytsja

'ots'ipj. ⁵¹ José ma jostsja yupj tjowelepj ca cus ntülüc Jesús. Malálatsja jupj lal nin la jaympa. Ma jostsja tjü'ünan jupj. José jólatsja leñ way Dios ca müjü'tüs nosis nt'a. ⁵² Jesús tepe'e na, José tjemey Pilato nt'a. Jesús jüp'üy la tjemyona la toc la püntüs. 'Ücstja niná Pilato lal. ⁵³ Mpes José Jesús jüp'üy palá nt'ya cruz mpe. Jas tjivyü'ünü pülül 'üsüs mpes. Pe jul nt'a tipyünta jupj, neven nt'a, tepe'e 'ücj la püntüs nt'a. Püna p'in tjijyü'ta la toc jomwen jul, tepe'e tulucj p'in. Nin lajaysja judiopian. Mop'in ma tepe'e ne'aj tüpüntüpj custjay. ⁵⁴ Jesús tepe'e na, nin jawastsja pjü 'ücj lajay judiopian, ya ma ca tsji' la mijicj. Leñ way ca sábado mpalas, yupj ma tsji' lajay na. Mpes leñ way quelel ljitsja pjü. Ma polel pjü ljitsja Jesús jüp'üy mpes, jupj quelel ljitsja jin.

⁵⁵ Nequem nepénowa cjüil tjil José, Jesús jüp'üy tipyünta nt'a. Yupj Galilea mpe tjiquil wa Jesús lal nawaja'a. Yupj quelel 'ücj lajaysja Jesús jüp'üy, tepe'e mpes, lovin lajaysja jin tecya'liñ jilal. Ma polel lajaysja quinam, sábado pyala na. Mpes tjunuc yupj Jesús jüp'üy tüpüntüpj nt'a, tjunuc wa 'oyn nyuca tüpüntüpj jupj. Domingo na quelel jiquiltsja 'ücj la mijis jüp'üy.

⁵⁶ Yacjaya jis wa nt'a tjil. Ne'aj 'ücj la tjajay Jesús jüp'üy jas la cjolol tepe'e mpes, lo 'üsüs cjumsu nepénowa, pomada 'üsüs cjumsu 'ots'ipj. Ya sábado waysja, mpes ma tsji' la tjajay. Moisés popel nin tjevele püná. Dios jis tjijyü'ta ma ca tsji' la mijicj sábado na, mpes la nuactsja yupj.

24

Jesús jas tjijyünsa. Pü'ü jupj niswá.

(Mateo 28.1-10; Marcos 16.1-8; Juan 20.1-10)

¹ Domingo tjejawca na, nequem jomwen jul nt'a tjil, Jesús jüp'üy tüpüntüpj nt'a. Pajal püstapj tjil yupj. Yupj tjat' lo pajal 'üsüs cjumsu, tjat' wa pomada 'üsüs cjumsu, yupj 'ücj la tjajay t'ari yasapé. Pomada lal quelel sa cjololtsja Jesús jüp'üy, lovin lajaysja jin tecya'liñ jis lal. ² Ne'as tjil na, jomwen jul nt'a, tjunuc pe püné jomwen jul jun tapá tjo'onsopj; jomwen jul jun cjol quinam. Nasa jas tentené tepyala pe püné quinam. ³ Nequem wama tjil jomwen jul mo'ó. Wama tjil na, Jesús jüp'üy ma tjunuc, jupj ne cupj qjuis Jepa. Leñtsja ne'aj. ⁴ Nequem ne'aj tjelejeri, pajal yólatsja tsjan mpes nin. Leñ way niyom mat'e lay jis tepyala, ne'aj p'in lejeritsja nequem lejeritsja nt'a. Niyom sin quip sin jyáwcatsja. ⁵ Pajal ladj tjeypaj nequem, ne sey tococj yupj. Mpes niyom tjowelepj yupj jis lal:

—¿Tsjan pjucj lo palá yom jun 'yüna tepe'e japüntüpj nt'a? ⁶ Leñ jupj qui'á. Jas tjijyünsa. Nyucunü tepyala niswá. Nujola tapalas jupj tjevele ca nin mpalas; newa Galilea mo'o tüpü'ü na tjevele niná. ⁷ Tjevele niyom malala nyuca lajay ca ntji'liñ jupj, yupj jisas jin ca mijicj jupj lal. Tjevele cruz po'o ca mvalacj jupj, mpes ca mpa'is. Tjevele locopyaya, ts'ac' cont'e tepyala na, ca jas müjünsüs, ca mpü'üm niswá. Jupj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá. Dios jostsja ca nin nsem —nin tjowelepj niyom mat'eyá.

⁸ Locopyas yola tepyala Jesús tjevelá. ⁹ Pje'á tjiquil quinam yupj, jomwen jul mpe. Jesús discipulopan tapatja nt'a tjil yupj. Jesús apostolpan once jilal tjowelepj pjü tepyalá jomwen jul nt'a. P'a discipulopan jis lal 'ots'ipj, pjü jis lal tjowelepj pjü tepyalá jomwen jul nt'a. ¹⁰ Nequem nenem María Magdalena lotsja pjaní wa, p'a wa Juana lotsja, María Jacobo jamaytsja pjaní wa. La p'a nequem jis lal tjiquil. ¹¹ Discipulopan ma topon nequem tjowelepj. Nequem ma yola javelepj yólatsja yupj.

¹² Locopyaya Pedro jas nisa jupj tjá'asa mpe, ts'üequené pe jul mo'ó. Quelel nyúcatsja min t'üc' tjowelepj locopyas. Ne'aj jun vilicj nt'a palá nipi'tje, wama tjinyuca. Pülül jas tjüwü'üntsjas ja tjan já'asa tjinyuca. Tjinyuca na, wo nt'a tjemey Pedrú. Pajal jólatsja, ma jas tji'yüsa tsjan mpes nin tepyala.

*Jesús lay tepyala jümücj nt'a, niyom jilal tjevele.
(Marcos 16.12-13)*

¹³ Nin jawas p'iyá discipulopan mát'eya tjil Emaús nt'a, nepénowa patja nt'a. Legua mát'etsja Emaús Jerusalén mpe. ¹⁴ Jümücj casá jiltsja, nin javeleptsja pjü tepyalá Jesús tepe'e mpes. ¹⁵ Yuwá p'in tjowelepj 'oyñ nyuca tepyala pjü. Nin javeleptsja na p'iyá, Jesús p'iyá tjac' ne'aj, jis capj tceyoñca jümücj nt'a. ¹⁶ Ma jus nlay pjacj niná. Dios ma jis tje'yaya ne'as tjunuc jupj. ¹⁷ Jesús tjevele yupj jis lal:

—¿Tsjan welé lowú p'in?

Jesús nin tjevele na, jis tyantaná yupj, pajal 'aplijila jin yus tjunuc yupj.

¹⁸ Pjaní way Cleofas lotsja. Jupj Jesús lal tjevele:

—Jipj tjacuy wa la nuc Jerusalén nt'a, mpes ca jus nlayen Jerusalén nt'a tepyalá nawaja'a p'in. Pjü salelepj ne'aj tepyalá.

¹⁹ Jesús tjevele yupj jis lal:

—¿Tsjan tepyala?

Yupj Jesús lal tjowelepj:

—Jesús lal tepyalá velecj cupj. Nazaret nepé 'eseptsja jupj. Profétatsja jupj. Pajal 'üsüs la tjiji, Dios p'in 'ücj liji jinwá. Pajal 'üsüs tjevele wa, 'ücj la jütütj jinwá. Dios selé. Pjü gente salelepj wa niná. ²⁰ Jupj pajal 'üsüstsjas, yupj sin nin tjü'ünan jupj. Qjuis jepapan Jesús ntji'liñ, tjaman jupj Pilato nt'a. Nin la tñajay sacerdoté noypan, la p'a jepapan 'ots'ipj. Pilato tjevele 'ücj cus la tül, la 'ünan Jesús. Cruz po'o tjovalapj mpes tepe'e jupj. ²¹ Pajal malálatsja niná cupj qjuilal. Cupj tepyonecj Dios jas tjejyama jupj judiopan jis capj la p'acj. Tepyonecj jupj ca 'ücj la mijis ma ca qjuis müjü'tücj romanopan quinam. P'a wa mpes qjuiyola: newa nin p'iyá; t'añ yasapé nin tepyala. Ts'ac' cont'e quinam.

²² "Pajal qjuiyola nequem nepénowa qjuis wala tjowelepj mpes. Discipulopan popa yupj, cupj jinwá. Pajal püstapj ne'as tjil jomwen jul nt'a, Jesús jüp'üy tüpüntüpj nt'a. ²³ Ne'aj ma tjunuc jüp'üy. Niswa tjiquil, tjowelepj angelpañ ne'aj lay jis tepyala yupj nt'a. Angelpañ tjowelepj Jesús nyucunú niswá. ²⁴ Mpes nepénowa ne'aj tjil cupj popé, jomwen jul nt'a tjil, Jesús jüp'üy tüpüntüpj nt'a. Nin p'iyá tjunuc yupj, nequem tjowelepj jin. Ma jus tjunuc Jesús lovin —nin tjowelepj discipulopan mát'eya.

²⁵ Jesús tjevele yupj jis lal:

—Nun ma nujola jinwá lojí. Nusey c'a pajal. Po ma quelel poné pjü way profetapan tjowelepj. ²⁶ Dios jas tjejyama jupj jis capj la p'acj judiopan. T'üc' way pjü nin tepyala, Dios jostsja jin tepyala jupj. Jostsja wa pajal püné ca nsem jupj pjü jis lal, pjü niná t'üc' tepyala na —tjevele Jesús.

²⁷ Jesús jis wala tjevele Moisés tepyaca popé, locopyaya tjevele wa pjü profetapan tapac popé 'ots'ipj. Pjaní pjaní 'üsüs jis wala tjevele tsjan mpes pjü tapac jupj po'ó. Yupj tapac, Dios Popel niná.

²⁸ Yacjaya ne'aj p'intsja quinam yupj quelel jiltsja nt'a, nepénowa patja nt'a. Jesús jümücj casá ca mim jinwá la tjiji. ²⁹ Yupj ma jisastsja jupj ca mim. Pajal la tjomon ma lo winin quinam. Tjowelepj:

—Qui'á mpü'üm, majan ncupj nt'a. Quina quelel t'yaja. Leñ way ca ncawajas jaw na.

Yupj tjowelepj mpes, jis lal tjemey mpü'üm, ca majas yupj patja nt'a. ³⁰ Wo nt'a wama tjemey. Yacjaya mesa nt'a tjá'asa yupj jis lal, quelel jalatsja na. Jesús pan nt'ya, tjevele tjüwü'i Dios lal pansas tje'yaya mpes. La tjelepta, jis tje'yaya pansas. ³¹ Nin la tjiji na, jus nlay pjacj ne jupj. Yun la tapacj tjunuc jinwatsja yupj. Yupj jus nlay na Jesús jupj, leñ tjevyala jupj, tjá'asa nt'a. ³² Niyom tjowelepj yuwá:

—Jesús p'iyatsja jupj. Nin mpes pajal 'ücj gjuisastsja gjuis lal tjevele na jümücj nt'a. Jupj 'üsüs gjuis wala tjevele tsjan mpes pjü nin tapac Dios Popel mo'ó, mpes pajal 'ücj gjuisastsja cupj.

³³ Leñ way tjil yupj tjatja mpe, discipulopan mat'eyá. Jerusalén nt'a tjil niswá. Ne'aj apostolpan 'ónceya 'a mulú tjatja tjunuc. La p'a wa 'a mulú tjatja wa yupj jis lal. ³⁴ Apostolpan javeleptsja: “T'üc' way jas tjijyünsa, pü'ü niswá gjuis Jepa Jesús. Lay tepyala jupj Simón nt'a.”

³⁵ Locopyaya niyom mat'e tjowelepj wa tsjan jis tepyala jümücj nt'a. Tjowelepj Jesús pan la tjelepta yupj jis wa nt'a. Nin la tjiji na, jus nlay jupj p'iyá ne Jesús.

Jesús lay jis tepyala discipulopan tjatja nt'a.

(Mateo 28.16-20; Marcos 16.14-18; Juan 20.19-23)

³⁶ Yupj nin tjowelepj na, leñ way Jesús lay jis tepyala, culupwen nt'a toñca. Tjevele yupj jis lal:

—'Üsüs mpatjaqué; ma nujola t'as.

³⁷ Pajal tüpwectañ, lacj jeyapj lejerñtsja yupj. Cjües p'in tjunuc jin yólatsja yupj. ³⁸ Jesús tjevele yupj jis lal:

—¿Tsjan mpes lapj nyuca nujola nun? ¿Tsjan mpes nusey c'a nun? Nun ma poné napj pü'üs niswá. ³⁹ Namas jus tjunucú, ntsjam jus tjunucú wa. Jus nlayé ca napj Jesús. Nin po la tjo'ot'é, nus 'unuca wa. Cjües p'in jüp'üy tulucj, cjüele tulucj wa. Nun nus nucú mp'üy jana wa, neqjuele jana wa —tjevele Jesús.

⁴⁰ Nin tjevele na, jis tje'yaya tjunuc jupj mos, jupj tsjom, clavo mo'o tjil mpe.

⁴¹ Pajal 'ücj jisastsja yupj. Jesús jin yólatsja, newa Jesús tulucj jin yólatsja. Ma podel japontsja custjaj, mpes jupj tjevele yupj jis lal:

—¿Ncu to'á qui'á napj nla?

⁴² Mpes cjul tjü'üm tsjicj way tja'ayapj. Tsjiminicj ts'osis tja'ayapj wa jupj.

⁴³ Jupj nt'ya, tjelyaja wa tjunuc yupj. ⁴⁴ Locopyaya yupj jis lal tjevele:

—Niná nin ntepalá tjevelé nun jis lal nin ca ma palas. Newa nun lal tüpü'üs na tjevelé niná. Tjevelé pjü nin po'o tapac Dios Popel mo'ó, Dios jostsja pjü nin tapac jinwá tapalas pjü. Pjü Moisés nin po'o tepyaca, profetapan nin po'o tapac wa, nejets'eñ tapac nin po'o tapac wa, jupj jostsja nin tapac jinwá tapalas pjü —tjevele Jesús.

⁴⁵ Locopyaya jis capj tjep'ya'sa sin la 'üsüs, mpes sin tji'yüsa Dios tjevelá jupj Popel mo'ó. ⁴⁶ Tjevele yupj jis lal:

—Püna tapac Dios ca nin majamas nosis nt'a jis capj la p'acj nosis casa patjá. Tapac pajal ca malala ma palas, ma pats' ca. Locopyaya ts'ac' cont'e tepyala na, ca nin müjünsü, mpü'üs niswá. Nin tapac yupj. ⁴⁷ Napj pjü la tjejay mpes, napj mpes japon p'a lal ca mvelecj nin po'ó. Pjü nosis nt'a ca mvelecj yupj. Ca mvelecj Dios jos pjü way 'apljila nsem malala nyuca la tjajay mpes, ca 'üsüs la mijicj quinam Dios jos jinwá. Napj mpes topon na,

Dios ma ca nin jola nsem yupj malala la tjajay. Mwalá way p'in Jerusalén nt'a jis wala ca mvelecj niná. Locopyaya jun ta'á ca mal, pjü p'a nt'a patja nt'a ca mvelecj napj la tjejay.

⁴⁸”Nun pjü tjunucú pjü tepyalá, mpes la p'a jis lal tjowelé tepyalá. ⁴⁹Nusin tjü'üsüs niná: napj Dios Cjües ca jas majam nun nt'a. Püna Mpapay tjevele ncuwim jupj. Mpes ma lowa quepem, Jerusalén mpe quinam. Jupj tjac' naya, 'ücj lowú. Tsjun popé jac' qui'á. Jupj tjac' na nun nt'a, jupj ca nucopj mp'a'sas 'ücj la müjí Dios jos jin. Nucopj mp'a'sas 'ücj tsji' la müjí Dios mpes —tjevele Jesús.

Tsjun po'ó tjemey Jesús.
(*Marcos 16.19-20*)

⁵⁰Locopyaya Jesús tjemey yupj jis lal Jerusalén mpe. Betania ne'aj p'in nt'a tjemey yupj jis lal. Ne'aj mos sin tjijyünsa, la tjemyona jupj Popay lal jupj ca 'üsüs lis mijis yupj. ⁵¹Newa véletsja na, jas tjan tjemey, ne Dios tsjun po'o jas tjemyana jupj. ⁵²Yupj ne'aj tjelejeñ pajal 'üsüs pjac tjowelepj jupj po'ó. Pajal püné jupj jin yólatsja yupj. Pajal 'ücj jisastsja yupj niswa tjil na Jerusalén nt'a. ⁵³Ne'aj lovin Dios wo nt'a tjátjatsja yupj, 'üsüs pjac tjowelepj Dios po'ó, tjowelepj tjuwi'ih Dios lal.

Juan papel tepyaca Jesucristo po'ó

Jesucristo yom tepyala jupj.

- ¹ Jesucristo vele cupj qjuis lal Dios po'ó.
 Jupj p'iyá liji mpes qjuisin 'yüsa Dios mpes.
 Jesucristo lovin pü'ütsja jupj.
 Pajal püna nosis cjuwatsja na,
 pues pjü cjuwatsja na,
 jupj newa tüpü'ütsja.
 Jupj lovin Dios lal tüpü'ü,
 ne jupj p'iyá Dios watsja jupj.
- ² Jupj p'iyá Dios lal pü'ütsja
 nosis cjuwatsja na p'in.
- ³ Dios pjü la tjiji jupj lal.
 Pues pjü way Dios la tjiji,
 Jesucristo lal la tjiji jupj.
- ⁴ Jesucristo mpes pátjatsja pjü.
 Jupj se 'aya 'ücj jis la püt'üs.
 Jupj pü'ü mpes,
 nosis casá patja 'ücj sin 'yüsa wa Dios po'ó.
- ⁵ Nosis püste jinwá malala nyuca lajay mpes.
 Jesucristo jaw jinwá nosis nt'a.
 Sin 'yüsa liji Dios po'ó.
 Gente malala lajay ma jisas jupj.
 Newa ma sin 'yüsa Jesucristo po'ó.
- ⁶ Yom tjac' wa cupj nt'a.
 Juan lotsja jupj.
 Dios jas tjejyama tjac' jupj.
- ⁷ Juan tjac' la veles jupj seletsja po'ó.
 Jupj tjevele yom pjaní jyawca jinwá ca nsem
 cupj qjuilal, qjuisin 'yüsa la mijis Dios mpes.
 Juan jostsja pjü ca mponecj yom niná po'ó.
- ⁸ Jesucristo niná p'iyá,
 jyawca jinwatsja nosis nt'a.
 Juan p'a watsja. Jupj tjac' la veles
 Jesucristo po'ó, jupj seletsja mpes.
- ⁹ Locopyaya Jesucristo nosis nt'a tjac' wa.
 T'üc' way jupj jyawca jinwatsja nosis nt'a.
 Jupj pjü gente sin 'yüsa liji.
- ¹⁰ Dios pjü la tjiji nosis nt'a jupj lal.
 Jupj tüpü'ü nosis nt'a,
 mop'in nosis casá patja ma salejeptsja
 pjacj cuscú jupj.
- ¹¹ Jupj tjac' jupj jyü'ta nt'a;
 nin p'iyá jupj si jütüta sin popé
 ma jisastsja jupj.
- ¹² Nepénowa jisastsja jupj.
 Yupj topon jupj mpes ca 'ücj mpatjam Dios lal.

Nin mpes jupj jis tje'yaya
'ücj Dios ts'uyupj ca jis mpalas yupj.

13 Dios p'iyá liji jupj ts'uyupj se palá yupj,
mpes nin.

Sejamay niswa se jamanun mpes tulucj.
Jis papay, sejamay sin popa jisas mpes tulucj.
Yom jos mpes tulucj; Dios p'iyá liji
jupj ts'uyupj se palá Jesucristo lal japon.

14 Jesucristo liji mpes qjuisin 'yüsa Dios po'ó.
Yom tepyala jupj püná.

Jupj pü'ütsja ncupj pyatjaquecj nt'a wa.
Tjinyucucj jupj pajal 'üsüs la tjiji,
t'üc' way pünetsja jupj.

Jupj Popay Dios pjaní way Popa,
mpes 'üsüs jupj pajal.

Qjuis Papay Dios mpe tjac'.

Cupj 'üsüs tuluctsja, mop'in nin,
jupj pajal 'üsüs la tjiji cupj mpes.

Jupj t'üc' way qjuisin 'yüsa liji Dios po'ó.

15 Juan seletsja mpes 'üsüs tjevele Jesucristo po'ó. Ninana jupj velá Jesucristo po'ó, pjü 'ücj jis la pjac: "Jupj ne niná yomen napj tjevelé po'ó. Napj tjevelé napj mwalá way tjacuwis; tjevelé yom p'a wa ncuwim p'a jawas nun jis lal la veles Dios po'ó. Más püné tepyala jupj napj lal. Jupj pajal püna tüpü'ü, mpes más püné jupj napj lal.

16"Jupj lovin pajal quelel la qjuisiji. Mpes jupj pajal 'üsüs la tjiji cupj mpes. Newa qjuesé 'aya, jupj quelel la qjuisiji mpes. Nin p'iyá pjü way ncupj qjuilal.

17 Moisés qjuis wala tjevele Dios tjijyü'tá, nin p'in. Jesucristo más 'üsüs Moisés lal. Jesucristo mpes Dios pajal 'üsüs la tjiji cupj mpes. Jesucristo mpes wa qjuisin 'yüsa liji t'üc' way jupj p'iyá po'ó. 18 Gente lovin ma jus tjunuc Dios, yupj yun lal. Dios Popa pjaní qjuisin 'yüsa liji 'onin niná Dios. Dios Popa pjaní jupj, p'a cjuwá. Lovin se coñca Popay. Quelel liji jupj pajal", nin tjevele Juan Jesucristo po'ó.

Juan 'üsüs way tjevele Jesucristo más püné jupj lal.

(Mateo 3.11-12; Marcos 1.7-8; Lucas 3.15-17)

19 Judiopan jis jepapan Jerusalén nt'a tapatja. Yupj sacerdotepan sin tjamam Juan nt'a jis la veles jupj lal. Auxiliarpán sin tjamam wa yupj jis lal. Sin tjamam la tjü'üy, tjunuc tsjan mpes 'ücj bautizar la tjiji. Juan seletsja mpes tjevele jupj.

20 Niná pajal tülü way jis wala tjevele Juan:

—Dios tjevele püná jupj ca jas majamas Jepa Püné judiopian nt'a, jis capj la p'acj. Nam 'a jupj tulucj.

21 Yupj tjowelepj Juan lal:

—Jipj velen ninana tulucj jipj. ¿Pjacj ne jipj? ¿Ncu Elías jipj, jupj ne pajal püna tüpü'ü?

Juan jis wala tjevele:

—Napj Elías tulucj.

Yupj la tjü'üy:

—¿Ncu jipj profeta niná Dios tjevele ca jas majamas cupj nt'a la veles jupj mpes?

Juan jis wala tjevele:

—Jupj tulucj napj.

²² Mpes jupj lal tjowelepj:

—Qjuis wala mvelen pjacj jipj ne 'ücj nin la cüjay niná. Cupj quelel jis wala velecj ncupj qjuisin tjajam. ¿Tsjan velen jipj p'iyá po'ó?

²³ Jupj tjevele:

—Isaías Dios mpes tjevele pajal püna. La pjaní napj nin po'ó tjevele jupj. Tjevele:

'Yom niná wa cjuwá nt'a ca mim.

Pajal ca quelel mveles gente jilal napj mpes. Mpes yümücj ca mveles:

“Malala nujola nun, jümücj la lu'ulú jinwá.

Po ma malala nujola t'as quinam.

'Üsüs nujola t'as qjuis Jepa Püné jos jinwá.” ’

Nin tjevele Isaías ca nin mvelé napj —tjevele Juan.

²⁴ Fariseopan nepenowá Juan lal tjowelepj wa. Jepapan sin tjajam wa yupj.

²⁵ Yupj tjowelepj:

—Jipj velen jipj Yom niná tulucj, Yom niná Dios tjevele ca jas majamas jis capj la p'acj judiopan. Jipj velen Elías tulucj jipj. Jipj velen jipj profeta niná tulucj, profeta niná Dios tjevele ca jas majamas la veles jupj mpes. ¿Tsjan pjucj bautizar la sejay jipj?

²⁶ Juan jis wala tjevele:

—Napj bautizar la nusejay la p'in 'üsü mpes. Yom p'a wa wine nun potjaqué nt'a, nun ma solejé pjacj ne jupj. ²⁷ Jupj jac' locopyaya napj lal, Dios Popel vele jin. Jupj ca mveles wa nun jis lal Dios mpes. Pajal püné jupj napj lal. Napj pajal tsjicj way jupj lal. Po 'üsüs napj lal tsji' lejay jupj mpes. Napj jupj caite syoc la p'in, 'ücj napj lal —nin tjevele Juan niyom jilal.

²⁸ Nin tepyala Betania mo'ó 'üsü na'aj po'ó. Jordán lotsja 'üsü püné. Juan bautizar ljijtsja ne'aj.

Juan tjevele Jesucristo Dios Cjües 'yaya.

²⁹ P'a jyawca Juan tjinyuca Jesús jactsja jupj nt'a. Mpes Juan tjevele ne'aj tjatja jis lal: “¡Tjunucú nun! Niná Dios jas tjejjama. Jupj ca mpa'is gente mpes. Jupj tepe'e na, Dios ca perdonar lis mijis malala nyuca la tjajay. ³⁰ T'arí p'in jupj mpes tjevelé. 'Yom pjaní jac' locopyaya napj lal —tjevelé—. Más püné way jupj napj lal. Mwalá way pü'ütsja napj lal, mpes más püné jupj napj lal', nin tjevelé napj. ³¹ Napj quelel sin 'yüsa lejajtsja israelpan pjacj ne jupj. Nin mpes tjacuwis, bautizar la sejay 'üsü lal. Püna p'in napj p'iyá ma seletsja pjacj ne jupj”, tjevele Juan.

³² Juan p'a wa jis wala tjevele wa Jesucristo po'ó. Tjevele: “Napj tjinyuc Dios Cjües sipipj jinwá tjac', jay la p'a'ape tjac'. Nayapé palá tjac' Jesús nt'a, ne Jesús casá já'asatsja. ³³ Püna p'in napj p'iyá ma seletsja Jesús niná Dios jas tjejjama cupj nt'a. Dios nin tji'yüsa la tjiij niná. Jupj p'iyá nin tjejjama bautizar lis mejay napj. Jupj napj lal tjevele püna p'in: 'Jipj ca nucun napj Neqjues palá ncuwim nayapé. Jupj yom pjaní nt'a ca mim lo püt'üs. Yom niná napj Neqjues se 'aya, gente jis lal la püt'üs, Dios Cjües ca jis capj ncoñicos', nin tjevele Dios napj lal. ³⁴ Jupj tjevele jin tjinyuc napj. Napj tjinyuc mpes nin tjevelé yomen niná 'a Dios Jatjam jupj”, nin tjevele Juan.

Juan discipulopan mát'eya Jesús nt'a tjil.

³⁵ Yaya Juan tóñcatsja niswá jupj discipulopan mát'eya jis lal. ³⁶ Jupj Jesús jus tjinyuca ne'aj tjemey. Mpes Juan tjevele jupj discipulopan jis lal:

—Tjunuca nun. Niná Dios jas tjejjamá. Jupj ca mpa'is nosis casá patja mpes, oveja tsjicj jinwá. Jupj ca mpa'is malala nyuca la tjajay mpes, ca yupj

mpatjam. ³⁷ Juan discipulopan mát'eya sin tji'yüsa jupj tjevelá, mpes tjil cus la coñ Jesús. ³⁸ Jesús la nujuya, yus tjinyuca cjüil jiquiltsja. Tjevele yupj jis lal:

—¿Tsjan nujisas nun?

Yupj tjowelepj jupj lal:

—Cupj quelel selecj ca'aj püt' jipj. Rabbí jipj. (Rabbí tjowelepj yupj jis tin; "jipj sin 'yüsa lejay", velecj cupj.)

³⁹ Jupj tjevele yupj jis lal:

—Nculá, nucu nun.

Mpes tjil jupj lal. Tjunuc jupj tüpü'ü nt'a. Ts'ac' niná jupj lal tjatja yupj. Las cuatro t'yaja na tjil jis la nuc Jesús tüpü'ü nt'a.

⁴⁰ Mát'eya tjepjyacañ Juan tjevelá. Manas tjil cus la coñ Jesús. Yupj popa pjaní Andrés lotsja. Andrés Simón Pedro tsüipetsja. ⁴¹ Andrés Jesús jus tjinyuca na, leñ way tjemey la tepyala jupj tsüipe Simón. Jus tjinyuca, tjevele jupj lal:

—Ncupj jus tjinyucucj Jepa niná Dios tjevele ca jas majamas cupj nt'a. Jupj ca gjuis capj mp'a'sas. 'Cristo' jupj velecj cupj. Nasa tjac' jupj —tjevele Andrés.

⁴² Andrés tsüipe lal tjac' Jesús nt'a. Jesús Andrés tsüipe jus tjinyuca, tjevele:

—Simón jipj, Jonás jatjam jipj. P'a wa ca lyá nsem jipj quínam. Cefas lyá nsem jipj. (Cefas "Pedro" javelepj ts'ecj. "Pe püné" velecj cupj.)

Felipe, Natanael Jesús cus tocoñ wa.

⁴³ Yaya Galilea nt'a quelel jámatsja Jesús. Mwalá way p'in, jupj Felipe jus tjinyuca, tjevele jupj lal:

—Ncapj tecyoñca. Najas ncapj cyoñ lovin.

⁴⁴ Felipe Betsaida mpe 'eseptsja jupj. Pülücj patja Betsaida nt'a. Andrés, Pedro 'ots'ipj, Betsaida mpe ne'esperan watsja yupj. ⁴⁵ Felipe Natanael la tepyala yacjaya. Jus tjinyuca na, jupj lal tjevele:

—Moisés tjevele Dios ca jas majamas Yom pjaní cupj nt'a, jupj ca gjuis capj la p'acj. Nin tepyaca jupj popel mo'ó. Profetapan nin p'iyá tapac Dios mpes. Nas tjinyucucj yomen niná yupj tjowelepj po'ó. Jesús jupj, José jatjam jupj. Nazaret mpe 'esepj jupj.

⁴⁶ Natanael Felipe lal tjevele:

—Ma pyon Nazaret mpe 'esepj ca 'üsüs nacj jupj.

Felipe wola tjevele:

—Was, nuncun jipj.

⁴⁷ Locopyaya Jesús Natanael jus tjinyuca, jactsja na. Jupj mpes tjevele:

—Israelpan popa t'üc' way jupj. Jupj Dios jos. Ma li tsuwile.

⁴⁸ Natanael tjevele jupj lal:

—¿'Oyn ne selen nus nyuc?

Jesús jupj wola tjevele:

—Napj jis tjinyuc, ts'oway 'ala'á jactsja na. Napj jis tjinyuc Felipe custjay ma jipj lal tjevele na p'in.

⁴⁹ Mpes Natanael Jesús wola tjevele:

—Rabbí, jipj Dios Jatjam. Israelpan jis Jepa Püné jipj.

⁵⁰ Jesús tjevele jupj lal:

—Napj tjevelé jipj lal jis tjinyuc ts'oway 'ala'á, mpes jipj pyon napj Dios Jatjam. Jipj ca nuncun wa napj más 'üsüs ca la mejay wa niná lal.

⁵¹ Jesús tjevele wa jupj lal:

—Nun ca nucú tsjun po'ó jun cjol, Dios pü'ü nt'a. T'üc' way velé. Ca nucú wa Dios angelpañ viyá ca mal napj mpe, ca palá ncul wa niswá napj nt'a. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyama —nin tjevele Jesús.

2

Pajal 'üsüs la tjiiji Jesús yom tjowaya nt'a.

¹ Ts'ac' mat'e tepyala na, pülücj 'a jis tjimyula Caná nt'a, Galilea mpe se jütütj nt'a. Ne'aj yom pjaní tjowaya. Nin mpes jupj popay pülücj jis la las la tjiiji jüpülücpañ mpes, jomicapan mpes 'ots'ipj. Lovin nin la tjajay yupj, tjewyayin jis lal. Jesús jamay ne'aj wa já'asatsja. ² Tjowaya popay tjevele Jesús ncuwim nlajas wa. Jupj discipulopan jis lal tjevele ca ncul wa jis la las yupj, mpes tjil yupj. ³ Ne'aj uva 'üsü nasa quelel pjojo na, Jesús jamay tjevele jupj lal:

—Tjapjaja quinam uva 'üsü jis la müs.

⁴ Jesús tjevele jamay lal:

—Namay, ¿tsjan mpes velen niná napj lal? Quina 'a li nuc. Dios jos naya ca la mejay.

⁵ Jesús jamay tjevele mozopan jis lal:

—Jesús vele jin la müji ca nun.

⁶ Ne'aj tjelejeri jarro noypan séisiya, pe witjacj yupj. Judiopan jisastsja jarro nin jinwá, 'üsü jis la 'as'üs jis la pul. Judiopan jis popel tjijyü'ta 'onin ca 'üsüs ma'as'ün, ne ca salá jinwá nsem yupj Dios lal. Jarro pjü way veinte galón ca nacj, treinta galón ca nacj, noypan waytsja pajal. ⁷ Jesús tjevele mozopan jis lal:

—'Üsü mo'o t'u jarras mo'ó, pues pjü way mo'o t'u, pit'a nas.

Mpes tipit'a la tjajay quinam pjü way jarras. ⁸ T'üc' nin la tjajay na, Jesús tjevele yupj jis lal:

—Mpulú quinam. Tja'ayá mü'üm auxiliar más püné, jupj pjü 'ücj liji pülücj jis la las mpes.

Nin la tjajay yupj. ⁹ Auxiliar más püné tsjicj way tjümü'ü, tjinyuca 'üsü 'oyñ sya'ma. 'Üsü tuluctsja quinam. Uva 'üsü tepyala nas. Auxiliar ma seletsja ca'aj mpe tucutj nenem. Mozopan salejeptsja la p'in. Yupj 'üsü tupul ne nin. Mpes auxiliar tjevele yom tjowaya lal:

—Was jipj.

¹⁰ Auxiliar tjevele jupj lal:

—Niyom p'a witjacj uva 'üsü pajal 'ücj sya'ma ja'ayapj jis la müs mwalá way p'in. Locopyaya, pajal tjimyü'ün na, uva 'üsü pjaní way jaylacj ja'ayapj jis la müs. Jipj ma nin la tjejay. Uva 'üsü niná se 'an, pajal 'üsüs mwalá way tje'yan lal —nin tjevele auxiliar más püné.

¹¹ Niná Caná nt'a nin la tjiiji Jesús, Galilea mpe se jütütj nt'a. Mwalá way nenem Jesús pajal 'üsüs la tjiiji sin la 'üsüs jis la jay Dios jas tjejyama jupj. Nin mpes wa sin 'yüsa lis tjiiji wa jupj p'iyá pajal 'üsüs, pajal püné jupj. Nin la tjiiji na, jupj discipulopan topon t'üc' way jupj Yom niná Dios jas tjejyama jis capj la p'acj judiopan.

¹² Locopyaya palavin tjemey Jesús Capernaum nt'a. Tjemey jamay lal, jüpülücpañ jis lal wa, jupj discipulopan jis lal wa. Ne'aj tsjicj way tapatja yupj.

Jesús pje'á lis ts'iyá vender lajay Dios wo nepé.

¹³ Nasa quelel fiesta pyálsatsja. “Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey” nin lotsja fiesta niná. Jesús tjemey Jerusalén nt'a fiesta niná mpes.

¹⁴ Dios wo nt'a tjemey jupj. Ne'aj nepénowa jis tjinyuca vaca vender lajaytsja. Oveja vender wa lajaytsja, sipipj 'ots'ipj. Jis tjinyuca wa nepénowa judiopian jis t'emel vender lajaytsja romanopan jis t'emel mpes. ¹⁵ Jesús ma jostsja nin lajaytsja Dios wo nt'a. Mpes 'üpü tipi'ts'a jupj. 'Üpü lal mo'o la syüpjünü, pje'á sin tjejyama pjü way yupj Dios wo nepé, oveja 'ots'ipj, vaca 'ots'ipj. 'Amá 'alá la ts'íya wa yupj jis t'emel, t'emel vender la t'ajay yuts'a'á. Jis mesa ts'epantá wa. ¹⁶ Jesús tjevele sipipj vender lajay jis lal:

—Pje'á la tocoyé nun jis caja quepé, sipipj jis wa. Mpapay wo niná. ¿Tsjan pjucj vender lojí nun qui'á?

¹⁷ Jesús discipulopan yola jis tepyala 'oyñ tsji Dios Popel. Vele: “Dios wo mpes nin nola, mpes ca malala nyuca ma palas napj”. Nintsja Jesús lal.

¹⁸ Jesús pjü pje'á sin tjejyama mpes, judiopian jis jepapan nepenowá jupj wola tjowelepj:

—¿Tsjan mpes 'ücj la cüjay niná jipj? Cupj qjuisaj pajal 'üsüs la mijin, yom p'in ma polel liji jinwá, mpes ca jus nlayecj ncu Dios jin tjejyama jipj.

¹⁹ Jesús jis wala tjevele:

—Nin ca la mejay napj: nun malala lojí na Dios wo, ts'ac' cont'e tepyala na napj ca t'üc' jas müjünsü niswá.

²⁰ Mpes judiopian jis jepapan jupj wola tjowelepj:

—Pajal püs way jas tjüjünsüpj Dios wo niná. Año cuarenta y seis mpes t'üc' jas tjüjünsüpj. ¿'Oyn jele ne 'ücj jas müjünsün ts'ac' cont'e p'in?

²¹ Judiopian jis jepapan ma sin tji'yüsa Jesús tjevelá. Yólatsja wosis pe mpes ca jas müjünsüs. Nin tuluctsja. Jupj tjevele jupj jüp'üy po'ó. Jesús jüp'üy Dios wo wa. ²² Jesús tepe'e na, jas tjiyyünsa niswá lo püt'üs. Nin tepyala na, jupj discipulopan yola jis tepyala nin tjevele Jesús. Nin mpes yupj topon Dios Popel tjevelá jupj po'ó. Topon wa Jesús tjevelá.

Jesús selé 'oyñ nyuca lajay pjü way.

(Mateo 21.12-13; Marcos 11.15-18; Lucas 19.45-46)

²³ Ts'ac' nepenowá fiesta nt'a tüpü'ü Jesús, fiesta “Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey” ló. Ne'aj tjá'asa na, Jesús pajal 'üsüs ljijsja sin la 'üsüs jis la jay Dios jas tjejyama jupj. Pajal pülücj tjunuc jupj pajal 'üsüs ljijsja, mpes yupj popa pülücj topon jupj lal. ²⁴ Newa Jesús ma pjü tjevele yupj jis lal. Jupj seletsja yupj ma t'üc' way sa coñtsja jupj. Jupj seletsja 'oyñ nyuca yola pjü gente nosis nt'a. ²⁵ La p'a jupj lal tjevele tulucj; jupj sin seletsja gente sin po'ó. Jupj p'iyá seletsja pjü yolá.

3

Nicodemo tjac' la veles Jesús lal.

¹ Nicodemo tüpü'ü wa Jerusalén nt'a, Jesús tjá'asa nt'a. Nicodemo jepa popa watsja judiopian jis lal. Fariseopan sin popa watsja jupj. Fariseopan jisastsja wa pjü lajay judiopian püna tapatja tjüjütütj jinwá. ² Nicodemo Jesús nt'a tjac' püste na. Tjevele jupj lal:

—Rabbí, cupj selecj Dios jin tjejyama qjuisin 'yüsa la mijin ncupj. Jipj pajal 'üsüs lejay, Dios liji jinwá lejay. Dios ma se coñca, ma polel lo jay pajal 'üsüsmpa jipj lejay jin. Mop'in ne nin p'in.

³ Jesús jupj wola tjevele:

—Niswá jis tjamanun ca mpatjam Dios jyü'ta nt'a. Ma niswá jis tjamanun, ma polel jis la nuc Dios jyü'ta nt'a. T'üc' velé.

⁴ Nicodemo tjevele jupj lal:

—Yom co'müy ma polel la 'osos jamay col mo'ó niswá, lo manun niswá.

⁵ Jesús jupj wola tjevele:

—Pjü se jamanun la pjaní sejamay mpes. Dios jos ca jis ma'nucj niswá jupj Cjües mpes. Jupj Cjües liji ca Dios lal mpatjam. Nin mpes p'in 'ücj jis la winin jis la püt'üs Dios jyü'ta nt'a. T'üc' niná. ⁶ Gente ts'uyupj gente p'in yupj. Ma polel patja Dios lal. Dios Cjües popa jis qjues wa yupj, jupj jinwá, mpes 'ücj mpatjam Dios lal.

⁷ "Po ma nin jele t'as tsjan mpes nin velé Dios jos niswa 'i manunu jipj.

⁸ Dios Cjües nin liji. Jipj ma ca jus nucun Dios Cjües lijá. Ma ca jus nlayen jupj nin lijá. Nin p'in ca jus nucun 'üsüs tepyalá Dios Cjües la tjiji mpes. Nin lovin Dios ts'uyupj jis lal. Dios Cjües liji mpes yupj Dios ts'uyupj se palá. Dios Cjües ma si nuc, lüpjü jinwá. Lüpjü jun ta'á si lapjüna. 'Ücj pjoc', newa ma selen ca'ampe tjac' lüpjüs. Ma wa selen ca'aj jama.

⁹ Nicodemo tjevele jupj lal:

—¿'Onin ca nin nacj, jipj velen jin?

¹⁰ Jesús la tji'yüya jupj lal:

—¿Tsjan mpes ma jin 'yüsa napj velé? Israelpan sin 'yüsa lajay popa jipj.

¹¹ Cupj way velecj, cupj selecj. T'üc' niná. Cupj velecj cupj tjinyucuj mpes. Newa nun ma quelel poné cupj tjevelecj. ¹² Napj tjeveletsja nosis nt'a pyalá, ne nun ma toponé. Napj cüvelé tsjun po'o pyalá, más ca costa way nsem cüponé nun.

¹³ "Leñ pjacj ne'aj tjemey Dios pü'ü nt'a, 'ücj la veles nun lal 'oyñ nyuca pyala ne'aj Dios pü'ü nt'a. Napj ne p'in tjacuwis nosis nt'a Dios pü'ü mpe. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá. Mpes 'ücj velé 'oyñ nyuca pyala Dios pü'ü nt'a.

¹⁴ "Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejamá. Dios jos campanya ca nin müjünsücj, Moisés latsj jas tjijyünsa, tjevyaala jinwá pajal püna. ¹⁵ Napj lal japon lovin ca Dios lal mpatjam. Malala jis mpalas tulucj tecya'liñ na —nin tjevele Jesús.

¹⁶ Tjevele wa:

—Dios pajal quelel lis tjiji nosis casá patjá, mpes Jatjam jis tje'yaya. Dios pjaní Jatjam. P'a leñ. Mpes Dios Jatjam lal japon na, malala jis mpalas tulucj tecya'liñ na. Lovin ca mpatjam Dios lal. ¹⁷ Nin mpes Dios jas tjejamá jupj Jatjam nosis nt'a. Dios jas tjejamá malala la tjajay la veles tulucj. Jas tjejamá jis capj la p'acj; jupj mpes 'ücj ca mpatjam Dios lal.

¹⁸ "Dios Jatjam lal japon, Dios ma nin vele jupj ca jis capj ntülüs yupj. Ma japon Dios Jatjam lal, nasa way Dios nin vele jupj ca jis capj ntülüs. Yupj ma topon Dios Jatjam 'ücj jis capj p'ya'sa, mpes nin. Dios Popa pjaní way jupj.

¹⁹ ¿Ncu selen tsjan mpes Dios nin vele gente malala lajay? Napj jyawca jinwá nosis nt'a. Napj sin 'yüsa lejay t'üc' way Dios po'ó. Newa nin, yupj ma jisastsja napj. Yupj p'iyá malala nyuca yólatsja, ninana jisastsja yupj. Lovin malala nyuca lajaytsja, mpes nin. ²⁰ Malala nyuca lajay ma jisas jyawca. Nin mpes yupj ma quelel japon napj lal. Ma quelel jus nlayecj yupj malala nyuca lajay. ²¹ Nin tulucj Dios vele jin lajay jis lal. Dios vele t'üc' way. Yupj japon napj lal. Yupj jisas la p'a ca sin mü'üsüs yupj la tjajay, Dios jos jin la tjajay yupj.

Juan 'ücj jostsja Jesucristo pajal püné jupj lal.

²² Locopyaya Judea mo'o tjuwine Jesús jupj discipulopan jis lal. Ne'aj püs pü'ütsja jupj yupj jis lal. Ne'aj Jesús bautizar lis tjiji gentas. ²³ Juan pülücj

bautizar lis tjiji wa Aenón nt'a, ne'aj way p'in Salim mo'ó. Pajal 'üsü püné ne'aj, mpes bautizar lis tjiji ne'aj jupj. Ne'aj pülücj tjiquil watsja lovin Juan nt'a. Jupj lovin bautizar lñitsja nepenowá. ²⁴ Nin tepyala jepa Juan cawilta mo'o 'yonsa secj p'in. ²⁵ Juan discipulopan judío p'a lal la veleltsja judiopan la tfejaj po'ó. Nin tjowelepj yupj 'onin ne 'üsüs se palá gentá Dios lal. ²⁶ Tjil, tjowelepj Juan lal Jesucristo po'ó:

—Rabbí, jupj cyapj tecyořica wa 'üsü na'aj po'ó, 'üsü Jordán ló nt'a. Jipj 'a 'ücj velen jupj mpes lovin. Quina ma gjuisas jupj lijá. Jupj bautizar la siji wa quinam jipj jinwá, ne pjü jil jupj nt'a. Jipj nt'a ma jiquil quinam.

²⁷ Juan jis wala tjevele:

—Dios ma 'yaya, cjuwá nempe. Nin lovin. Nin mpes ca jus nlayé Jesús tya'á, Dios tje'yaya mpes tya'a jupj niná. ²⁸ Nun p'iyá tjpaj'aqué napj tjevelé, mpes solejé tsjan tjevelé napj. Tjevelé Dios tjevele ca jas majamas Yom pjaní judiopan nt'a. Jupj ca jis capj mp'a'sas. Nam 'a jupj tulucj. Dios nin tjejyama 'ücj la mejay jupj locopyaya jac' mpes. ²⁹ Nin p'iyá judío woya na, jupj jats'om lal jac' na. Jupj jomica se p'a'sa jupj. Se cořica jupj, pjoca jupj velá. Jomica pajal 'ücj jos yom woya vele mpes. Nin p'iyá napj lal. Pajal 'ücj najas 'os quinam pülücj Jesús lal japon quinam. ³⁰ Más 'ücj Jesús más püné pyala jupj. Más 'ücj napj más tsjicj way ca ma palas quinam.

³¹ "Jupj tsjun mpe tjac', mpes jupj más püné pjü jilal. Napj nosis nt'a patja popa p'in. Nosis nt'a pyala 'ücj velé. Jupj tsjun mpe tjac', mpes más püné jupj pjü jilal. ³² Jupj vele la p'a jilal jupj tjinyucá, jupj tjpajacá nin vele jupj. Newa pjü ma quelel japon jupj velá. ³³ Pjaní p'in topon jupj tjevelá. Japon Jesucristo velá, mpes p'a witjacj ca jus nlayecj yupj japon wa Dios t'üc' way vele lovin. ³⁴ Dios jas tjejyama Jesús. Jupj nin vele Dios velá. Mpes yupj japon na Jesús velá, japon wa Dios velá. Dios 'yaya jupj Cjües, pjü 'ücj la mijis jupj. Pues pjü way vele pjü 'ücj vele Dios Cjües se p'a'sa mpes.

³⁵ "Dios jupj Popay. Popay pajal quelel liji Jatjam, ne pjü way tje'yaya Jatjam. ³⁶ Dios Jatjam mpes japon, lovin ca mpatjam Dios lal. P'a witjacj ma lajay Dios Jatjam vele jin, mpes yupj ma ca mpatjam Dios lal. Dios ma jos yupj malala nyuca lajay. Jupj newa nin jola jupj ca jis capj ntülüs —nin tjevele Juan el Bautista Jesucristo po'ó.

4

Samaria nt'a pülücj topon Jesucristo lal.

¹ Fariseopan tjepjyacañ wa gente tjowelepj Jesús po'ó. Gente tjowelepj Jesús más pülücj sin 'yüsa lñitsja Juan lal. Más pülücj bautizar lis tjiji Juan lal, tjowelepj. ² (Jesús p'iyá ma bautizar lis tjiji yupj. Jupj discipulopan bautizar lis tfejaj jupj mpes. Mop'in nin, más pülücj sa cořtsja Jesús Juan lal.) ³ Qjuis Jepa Jesús jus nleya fariseopan tjepjyacañ niná. Jus nleya na, tjemey jupj Judea mpe. Tjemey niswá Galilea po'ó.

⁴ Newa jámatsja na jümücj nt'a, Samaria la nipj jámatsja jümücj mpes jupj. ⁵ Ne'aj Samaria mo'ó, jus tjevyanta pülücj patja nt'a ne'aj. Sicar lotsja pülücj patja nt'a. Po 'in ne'aj way p'intjsja 'amá nt'a, 'amá niná Jacob tje'yaya jupj jatjam José pajal püna. ⁶ Ne'aj 'üsü muju tóñcatsja, niná 'üsü muju tořca Jacob juts'a'á watsja pajal püna. Jesús jas túlatsja campá tjuwine mpes, ne 'üsü muju la nt'a 'etjele jupj. Lots'ac' culupwen nt'a já'asatsja quinam. ⁷ Ne'aj quepj tjac' 'üsü lo pul. Samaria mpe 'eseptsja jupj.

—'Üsü ma 'en, mü'üs —tjevele Jesús jupj lal.

⁸ Jesús discipulopan tjiltsja pülücj patja nt'a jaylacj jis la jay jis la las. Yupj lerütsja ne'aj, mpes jupj 'üsü la tjemyona quepj lal. ⁹ Quepj Samaria mpe 'eseptsja jupj, mpes jupj tjevele Jesús lal:

—Judío jipj. ¿Tsjan pjucj le mon 'üsüs napj lal? Samaria mpe 'esepej napj. Judiopan sejamicapan tulucj cupj.

¹⁰ Jesús tjevele jupj lal:

—Jipj ma selen Dios 'yayá. Ma wa selen pjacj tjevele jipj lal: “Üsü ma 'en, mü'üs'. Ma selen pjacj napj. Napj 'ücj 'e 'á 'üsü p'a wa, niná 'üsü mpes 'ücj cüüpü'üm jipj. Napj lal le mon, mya 'a ca niná. Ma selen, mpes ma la tjemyon napj lal. ¹¹ Quepj tjevele jupj lal:

—Jim 'a cjuwá tsjan mpes cüpul 'üsüs. Niná 'üsü muju torüca pajal camp-wila. ¿Ca'aj mpe mpulun 'üsü 'ücj lo püt'üs? ¹² Jacob püna tüpü'ü, cupj ne jupj popa p'iyá locopyaya pyatjaquecj. Jupj tyoca niná, 'üsü muju torüca. Jupj gjuis tje'yaya niná. 'Üsüs pajal. Jupj 'üsü tjümü'ü wa nina popé, jupj sin popa tjimyü'üñ wa qui'á, jupj cabro 'ots'ipj, jupj oveja 'ots'ipj. ¿Ncu más püné way jipj Jacob lal?

¹³ Jesús tjevele quepj lal:

—'Üsü niná myü'üñ, 'üsü jis mvas niswá. ¹⁴ Nin tulucj napj jis ma'ayá lal. 'Üsü tjimyü'üñ na, napj p'iyá jis ma'ayá, lovin ma ca 'üsü jis mvas niswá. 'Üsü napj se 'a, 'üsü 'amá popa pyacj jinwá nsem yupj jisas mo'ó. Lovin pyaca yupj jis gjues mpe, 'ücj jis la püt'üs la mijis lovin.

¹⁵ Quepj tjevele jupj lal:

—'Üsü que'e ma 'en niná popé, ne ca ma 'üsü mvas niswá. Ma ca qui'á ncuwis 'üsü lo pul.

¹⁶ Jesús tjevele jupj lal:

—Jutja, tjevele ncuwim vyayum. Ncuwim jupj lal.

¹⁷ Quepj jupj wola tjevele:

—Mvayum tulucj.

Jesús tjevele jupj lal:

—Jipj t'üc' velen vyayum tulucj. ¹⁸ Cínquiya vyayumpan waytsja jipj. Jipj püt' lal quinam, vyayum tulucj. Mpes jipj t'üc' tjevelen.

¹⁹ Quepj jupj lal tjevele:

—Quina napj jus nley profeta jipj. Jipj Dios mpes velen. ²⁰ Püna tapatja Dios cus tocoñ witjacj Dios lal tjowelepj qui'á. Palá nipi'tjiñ yupj Dios wolap'a'á qui'á, joc' niná mo'ó. Qui'á tjatja na, tjowelepj Dios pajal püné. Nun judiopan nin welé cupj ma polel nin lijicj quinam. Nun welé más 'ücj pjü gente Jerusalén nt'a jil, Dios lal la veles ne'aj. Nun welé más 'ücj Jerusalén nt'a p'in palá nipi'tjiñ Dios wolap'a'á, más 'ücj ne'aj mal jis la veles Dios püné.

²¹ Jesús jupj lal tjevele:

—'Ücj la pon napj velé. P'a jyawca na, gente jun ta'á palá mpi'tjiñ Dios wolap'a'á, yupj patja nt'a. Ca mvelecj Dios pajal püné, joc' niná nt'a p'in tulucj. Jerusalén nt'a p'in tulucj wa. ²² Nun Samaria mo'o potjaqué palá pwi'tjiqué wa Dios wolap'a'á, newa ma solejé nun 'oyñ nyuca liji jupj. Nin tulucj cupj gjuis lal. Cupj judiopan, cupj palá nipi'tjiquecj wa Dios wolap'a'á, mop'in nin, cupj selecj 'oyñ nyuca liji jupj. Dios ca la mijis gente 'ücj ca mpatjam jupj lal. Judiopan popa mpes nin liji jupj.

²³ Mop'in p'a casá ca nsem p'a jawas. P'a jawas Dios quelel lajay 'ücj ca palá mpi'tjiñ Dios wolap'a'á jupj Cjües mpes. Jun ta'á, yupj patja nt'a, 'ücj ca

nsem. 'Ücj ca mvelecj Dios pajal püné jupj Cjües mpes. Jupj Cjües sin 'yüsa liji t'üc' way Dios po'ó, mpes 'ücj quelel lajay jupj. Qjuis Papay Dios jos nin jina lajay quelel lajay jupj. Nin ca nsem p'a jawas. Nasa way nin tepyala quinam. ²⁴ Cjües way Dios. Dios Cjües mpes p'in gente 'ücj palá mpi'tjiñ Dios wolap'a'a. Dios Cjües mpes p'in 'ücj yola Dios püné. Dios Cjües sin 'yüsa la siji t'üc' way Dios po'ó, mpes 'ücj quelel lajay jupj.

²⁵ Quepj tjevele jupj lal:

—Napj selé Dios ca jas majamas Jepa Püné cupj nt'a. Jupj ca qjuis capj mp'a'sas. (Cristo ló jupj cupj qjuilal.) Jac' na, jupj ca 'üsüs qjuisin mü'üsüs la mijis pjü way.

²⁶ Jesús tjevele jupj lal:

—Niná pjacj lal velen, napj mp'iyá niná.

²⁷ Jesús nin tjevele na, jupj discipulopan tjiquil. Pajal nin yólatsja tsjan mpes quepj lal véletsja jupj. Newa ma la tjü'üy tsjan mpes nin la tjiji. Ma la tjü'üy tsjan mpes tjevele quepj lal. ²⁸ Leñ way tjemey quepan. Jupj jarro já'asa tjemey. Tjemey pülücj patja nt'a. Tjevele ne'aj tapatja jis lal:

²⁹—Nculá nun. Jus nucú ca niná yomen. Jupj nawala tjevele pjü way napj la tjejay. Jupj ne 'Cristo' ca nacj. Dios jas tjejyama nosis nt'a.

³⁰ Mpes ne'aj tapatja jis wa nepé tjil. Jesús nt'a jiltsja. ³¹ Gente jiquiltsja na, Jesús discipulopan jupj lal la tjomon nlijas:

—Rabbí, nlayan jipj —tjowelepj yupj.

³² Ma quelel lyájatsja jupj quinam. Jupj tjevele yupj jis lal:

—Nun ma solejé 'onin niná, napj lya popé.

³³ Jupj nin tjevele mpes discipulopan yuwá jis la tjü'üy ncu ne'aj patja sin popa teque'e, tje'yaya jupj la las.

³⁴ Yupj ma sin tji'yüsa, mpes Jesús 'üsüs tjevele yupj jis lal:

—Dios nin tjejyama nosis nt'a. Pjü Dios jos, pjü way quelel t'üc' lejay napj —tjevele jupj—. Napj tsji' lejay jupj mpes, quelel t'üc' lejay niná. Niná lejay pajal 'üsüs napj lal, ve lya jinwá napj lal. ³⁵ Nun welé mes yulupjana newa custjay, vyala mpes. Napj velé nin tulucj napj vyala lal. Gente napj jisín jinwá. Yupj topon napj jis capj p'yacj 'ücj jis la püt'üs Dios lal, yupj napj jisín popa vyala jinwá. Tjunuca nun gentas. Tjevyala nasa tji'yü jinwá yupj. Yupj nasa quelel japon. ³⁶ Nun sin 'yüsa lojí na napj nin po'ó, yupj nepénowa ca mponecj. Nin lojí na, vyala co'á jinwá lojí napj mpes. Niná lojí na, nta'é ca nun, nun la tjüjé mpes. Dios ca la mijis wa yupj lovin ca mpatjam jupj lal yupj topon mpes.

"Namozopan jasin jinwá lajay neneyawá. Vyala jacutj jinwá lajay neneyawá. Namozo pjaní mwalá way jis lal vele Dios tjevelá, seyasa jin yola jupj tjevelá. Ma quelel japon custjay. Namozo setel sine jinwá la tjiji. P'a jawas p'a wa vele yupj jis lal Dios tjevelá, mpes yupj japon. Manas tjowelepj mpes topon. Manas ca 'ücj jisas nsem yupj topon mpes. ³⁷ Nepénowa nin javelepj: 'Pjaní sine, locopyá vyalaná'. Niná t'üc' way nun lal quinam. ³⁸ Napj nusín tjejyam la p'a jis lal la veles napj mpes. Nepénowa ca mponecj, mpes lovin ca mpatjam Dios lal. Püna ma sin 'yüsa lis tjüjé nun. La p'a sin 'yüsa lajaytsja. La p'a lajaytsja, nun cyawaja lojí quinam —tjevele Jesús.

³⁹ Samaria po'o tapatja sin popa pülücj topon Jesús lal, yupj ne pülücj patja mpe ne'espan p'iyá. Quepj tjevele Jesús tjevelá, mpes topon yupj. Quepj tjevele:

—Jupj nawala tjevele pjü way napj la tjejay.

⁴⁰ Mpes Samaria po'o tapatja Jesús nt'a tjiquil na, Jesús lal la tjomon la 'osos tsjicj way yupj jis lal. Mpes ts'ac' mat'e ne'aj tüpü'ü yupj jis lal. ⁴¹ Jesús tjevele mpes wa más pülücj topon yupj. Nin tepyala pajal pülücj topon quinam.

⁴² Mpes yupj quepj lal tjowelepj:

—Jipj velen mpes tulucj pyonecj quinam. Cupj p'iyá tjepjya'aquec jupj tjevelá, mpes selecj t'üc' way yupj ca nin la mijis gente 'ücj ca mpatjam Dios lal —nin tjowelepj Samaria po'o tapatja Jesús po'ó.

Jesús jepa auxiliar jatjam tji'yü'sa la tjiji.

⁴³ T'üc' ts'ac' mat'e na, Jesús tjemey niswá. Galilea mo'o wínetsja. ⁴⁴ (Jesús seletsja Galilea mo'o patjá ma ca quelel la mijicj jupj, mpes jupj p'iyá véletsja: “Profeta pü'ü nt'a ma quelel japon jupj pajal 'üsüs”). ⁴⁵ Jus tjevvyanta na Galilea mo'ó, Galilea mo'o tapatja 'ücj jisastsja jupj tjac' mpes. Galilea mo'o tapatja tjil wa nawaja'a Jerusalén mo'ó. Fiesta nt'a tjil yupj, mpes tjunuc wa pjü way pajal 'üsüs la tjiji Jesús fiesta nt'a. Nin mpes 'ücj jisastsja yupj Jesús tjac' quinam.

⁴⁶ Newa Galilea mo'ó p'in, Caná ne'as tjemey Jesús niswá. Pülücj patja ne'aj. Püna pajal 'üsüs la tjiji ne'aj. 'Üsü p'in uva 'üsü tepyala la tjiji Jesús ne'aj. Ne'aj way p'in pü'ütsja jepa auxiliar, Capernaum nt'a. Jupj jatjam pajal malala jostsja. ⁴⁷ La p'a wa tjowelepj auxiliar niná lal Jesús nasa tjac' Judea nepé, niswá tjac' Galilea mo'ó. Niná jus nleya na, tjemey Jesús nt'a. Pajal la tjemyona lo cuwis Jesús, lo 'ü'süs lo jay jatjam. Jatjam nasa way pé'etsja jupj. ⁴⁸ Jesús tjevele jupj lal:

—Napj pajal 'üsüs lejaj, yom p'in ma polel liji jinwá. Nin lejaj nusin 'yüsa la mejay Dios nin tjejyama napj. Ma nucú niná lejaj, lovin ma cüponé napj lal. Malala nin.

⁴⁹ Auxiliar tjevele jupj lal:

—Leñ way was. Najas 'üsüs la mijin, ne ca ma mpa'is natjam tsjicj.

⁵⁰ Jesús tjevele auxiliar lal:

—'Ücj la winin quinam. Jetjam ca mpü'üm ca nsem.

Yom tepyona Jesús tjevelá, mpes wo nt'a tjemey yomen. ⁵¹ Newa ne'aj jámatsja custjay, jomozopan tjiquil la nyüjüsüñ. Jupj lal tjowelepj:

—Ma tepe'e jetjam. 'Ücj já'asa quinam jupj.

⁵² Mpes auxiliar jis la tji'yüya yupj 'ona tji'yü'sa. Yupj tjowelepj jupj lal:

—T'añ t'awaná, la una na tji'yü'sa si 'awa.

⁵³ Tsjicj popay jus nléyatsja t'añ la una na p'in, Jesús tjevele jupj lal: “Jetjam ca mpü'üm ca nsem”. Nin mpes auxiliar tepyona Jesús Yom niná Dios tjevele ca jas majamas jis capj la p'acj judiopan. Nin p'iyá topon wa pjü way auxiliar wo nt'a tapatjá.

⁵⁴ Ninana Jesús la tjijá Galilea nt'a, Judea mpe tjac' na. Pajal 'üsüs la tjiji, sin tji'yüsa lis tjiji Dios jas tjejyama jupj. La miyá quinam pajal 'üsüs la tjiji Jesús Galilea mo'ó, gente p'in ma polel lajay jinwá.

5

Yom ma polel jama Jesús tji'yü'sa la tjiji jupj.

¹ Locopyaya p'a wa fiesta la tjajay judiopan. Jesús viyavin tjemey Jerusalén nt'a fiesta mpes. ² Jerusalén nt'a 'üsü muju toñca jis la 'as'üs. Pajal la püné, campwílatsja jupj. Judiopan jis tin “Betesda” ló niná 'üsü. Ne'aj way p'in jun vilicj püné oveja mpe wama jil Jerusalén mo'ó. 'Üsü muju toñca t'asiyú

cinco corredor witjacj lejeritsja. ³ Tsjojoca nt'a malala jisas pülücj tapatja ne'aj. Nepénowa yun tuluctsja, nepénowa ma polel jiltsja, nepénowa ma polel 'yutanañitsja. Yupj pjü way la tjunuc 'üsü lo pjets'epjets'e 'üsü muju toñca mo'ó. ⁴ Ángel pjaní Dios mpe tjac' neneyawá, 'üsü muju toñca nt'a tjemey, lo pjets'epjets'e la tjiji 'üsüs. Niná la tjiji na, malala jos pjaní way tji'yü'sa jupj. Mwalá way 'üsü mo'o tjemey, niná p'in tji'yü'sa. Pjü way malala jisas 'ücj jis tji'yü'sa 'üsü niná mpes.

⁵ Yom pjaní ne'aj tüpü'ü, año pülücj malala jostsja jupj. Año treinta y ocho nas malala jostsja jupj. ⁶ Jesús jus tjinyuca, jus nleya yom niná pajal püs ne'aj tüpü'ü jupj, malala jos. Mpes la tji'yüya jupj lal:

—¿Ncu quelel 'i 'ü'sa jipj?

⁷ Yom malala jos lal tjevele Jesús lal:

—Leñ pjacj ncapj cüp'acj 'üsü mo'o mis. Nin mpes 'üsü lo pjets'epjets'e na, newa nasapj jum 'üsüs mo'ó. Newa jum, p'a wa mo'o jama mwalá way p'in napj lal.

⁸ Jesús tjevele malala jos lal:

—Jin ni'isa jipj! Nt'ya nt'an jipj cobija. Mwinim ca.

⁹ Leñ way tji'yü'sa niná yomen. Jupj nt'ya jupj cobija, tjemey jupj. Sábado waytsja nin jawas, judiopan ma tsji' lajay jawastsja. ¹⁰ Mpes judiopan jis jepapan tjowelepj yomen tji'yü'sa lal:

—Sábado yacjampa, ts'ac' niná ma tsji' lijicj jawas. Ma polel lya t'as jipj cobija.

¹¹ Jupj jis lal tjevele:

—Yomen ntji'ü'sa la tjiji tjevele napj lal: 'Nt'ya nt'an jipj cobija. Mwinim ca.'

¹² Yupj la tjü'üy jupj:

—¿Pjacj yomen lyal tjevele jipj ca nt'an jipj cobija, ca mwinim?

¹³ Yomen ma seletsja pjacj tji'yü'sa la tjiji jupj. Leñtsja quinam Jesús. Pülücj jätjatsja ne'aj, ne Jesús yupj culupwen nijj tjemey jupj. ¹⁴ Yacjaya Jesús la nüjüsü yomen Dios wo nt'a. Jesús tjevele jupj lal:

—Nin jele t'as nin mpes: 'i tjü'ü'sa jipj quinam. Po ma newa malala la mijin quinam jipj. Jipj newa malala nyuca lejay, más malala ca mya palas jipj.

¹⁵ Tjemey yomen judiopan jis jepapan nt'a. Tjevele yupj jis lal tji'yü'sa la tjiáj, Jesús waytsja jupj. ¹⁶ Judiopan jis jepapan pajal ts'a 'intsja Jesús 'yü'sa lijitsja sábado na, nin jawas judiopan ma tsji' lajay. Nin mpes quelel malala lajaytsja Jesús lal. Lovin malala lajaytsja jupj lal.

¹⁷ Jesús yupj jis lal tjevele malala tulucj sábado na tji'yü'sa la tjiji. Tjevele:

—Mpapay newa tsji' liji. Napj 'a newa tsji' lejay wa jupj jinwá.

¹⁸ Niná tjevele mpes, judiopan jis jepapan po quelel ja'unantsja Jesús. Más nin yólatsja quinam ca nin la mijicj. Jesús tji'yü'sa la tjiji sábado na, nin jawas yupj jajütütj ma ca tsji' la mijicj judiopan. Niná po 'in malálatsja yupj jis lal. Jupj tjevele wa Dios jupj Popay, mpes wa ts'a tji'in. Jupj tjevele mpes quelel véletsja jupj p'iyá püné jupj Popay Dios jinwá.

Dios Jatjam nin p'iyá liji Mpapay lal.

¹⁹ Yupj malala yólatsja mpes, Jesús tjevele yupj jis lal. Ninana tjevelá: "Napj lejay ma polel la cüjay nasapmpa, napj p'iyá quelel lejay mpes p'in. Napj Dios Jatjam. Napj nyuc Mpapay lijá, nin p'in 'ücj wa lejay napj. Napj nin p'iyá lejay Mpapay liji jinwá. T'üc' way niná. ²⁰ Mpapay quelel la niji. Pjü jupj p'iyá lijá, jupj nin 'yüsa liji tsjan niná jupj lijá. Nasa pajal 'üsüs la tjiji jupj pajal püné

mpes. Más 'úsüs ca la mijis jupj p'a jawasiyá. Nin liji na, ca nin mü'úsüs wa la mijis niná, ne nin ca la mejay napj. Nin ca la mijis jupj, mpes nun nujola mpalas ma nusin 'yüsa 'onin ne nin lejay napj. ²¹ Mpapay sin jyünsa tecya'liñ, mpatjam liji jupj. Nin p'iyá lejay napj; napj patja la sejay napj najas mpatjam. ²² Mpapay ntje'aya wa 'ücj la veles pjü mpes pjacj ne 'úsüs nyuca la tjajay, pjacj ne malala nyuca la tjajay. Mpapay p'iyá ma ca nin la mijis. ²³ Mpapay jos pjü pajal 'úsüs pjacj javelepj napj mpes, jupj mpes 'úsüs javelepj jinwá. Nin mpes ne 'aya nin lejay napj. Ma 'úsüs pjacj javelepj napj mpes, nin p'iyá ma wa 'úsüs pjacj javelepj jupj mpes. Jupj nin tjejjama, mpes nin.

²⁴ "Nepénowa napj velé jin lajay, japon wa nin tjejjama lal. Ninana lajay, nasa way patja yupj, ne lovin ca mpatjam yupj Dios lal. Lovin ma ca mvelé malala nyuca la tjajay yupj. Püna tecya'liñ jinwatsja Dios lal. P'a casa way quinam, jupj lal topon mpes. Lovin ca Dios lal mpatjam. T'üc' way niná. ²⁵ Dios lal ma japon, tecya'liñ jinwá yupj quinam. P'a jyawca na, yupj ca mpjacañ napj velé. Yupj sin popa nepenowá ca la mijicj napj velé jinwá. Napj velé jin lajay, mpatjam ca yupj lovin. Nin ca nsem p'a jawas. Nasa way nin tepyala quinam. Napj Dios Jatjam. T'üc' way niná.

²⁶ "Mpapay 'ücj liji p'a wa lo püt'üs. Nin p'iyá ntje'aya napj 'ücj wa lejay la p'a lo püt'üs. ²⁷ Jupj ntje'aya 'ücj la veles gente po'ó pjacj ne 'úsüs nyuca la tjajay, pjacj ne malala nyuca la tjajay. Napj 'a yom, gente popa p'iyá, mpes ntje'aya 'ücj nin lejay napj. ²⁸ Po ma nusey c'a t'as nun nin mpes. P'a jawas pjü tecya'liñ, toc patja witjacj, ca mpjacañ napj velé. ²⁹ Tjepjyacañ na, pje'á ncul ca yupj. 'Úsüs way la tjajay sin müjünsücj, ca mpatjam niswá. Malala nyuca la tjajay sin müjünsücj wa ca, mop'in malala ca jis mpalas yupj. Napj ca mvelé t'üc' way malala nyuca la tjajay yupj.

P'a wa javelepj Jesús tjac' Dios mpe.

³⁰ "Napj lejay, ma polel la cüjay nasapj, napj p'iyá quelel lejay mpes p'in. Mpapay vele napj lal, niná napj nin velé p'in. Jupj jola jin velé ncu gente malala nyuca la tjajay. Nin mpes napj velé yupj po'ó t'üc' way. Napj ma quelel lejay napj quelel le jaympa p'in. Napj quelel lejay jupj jos jin. Nin tjejjama jupj. ³¹ Napj nasapj cüwelé nun lal napj selé napj p'iyá po'ó, ma ca polel jus cülayé ncu t'üc' way niná napj velé. ³² Ma nasapj napj. P'a vele wa jupj selé napj nin po'ó. Napj selé jupj vele napj po'ó, t'üc' way.

³³ "Juan niná napj nin velé po'ó. Nun p'iyá niyom sin tjajamá jis la veles Juan lal. Jupj seletsja mpes t'üc' way tjevele napj nin po'ó. ³⁴ Napj ma nin nola ncu gente p'in javelepj Dios nin tjejjama. Napj najas nun ca mponé napj lal. Najas ca Dios lal mpatjaqué. Nin mpes nin tjevelé Juan 'úsüs tjevele napj mpes. ³⁵ Juan pajal 'úsüs nusin tji'yüsa lis tjiji Dios po'ó. Jupj jyawca jinwatsja nun lal. 'Iyó je su müjü 'ücj la nuc. Nin p'iyá jupj tjevele mpes 'ücj nusin tji'yüsa Dios po'ó. Tsjicj way mpes 'ücj nujisastsja pajal, jupj nusin tji'yüsa la tjiji mpes.

³⁶ "Juan 'úsüs tjevele jupj seletsja napj nin po'ó. Pjaní waytsja jupj. P'a mpes wa nun ca jus nlayé Dios nin tjejjama. Niná más 'úsüs Juan vele lal. Niná napj pajal 'úsüs lejay Mpapay mpes. Jupj ntje'aya napj ca t'üc' la mejay, niná p'iyá lejay napj. Nin mpes wa nun ca jus nlayé Mpapay nin tjejjama.

³⁷ "Mpapay tjevele wa napj mpes jupj selé mpes. Nin tjejjama jupj. Nawa ma tjappa'acqué jupj tjevelá. Ma wa tjunucú jupj. ³⁸ Ma wa nujos jupj tjevelá. Nun ma quelel loji jupj tjevelá. Nin tjejjama jupj, nawa ma poné napj t'üc'

velé. ³⁹ Nun nujola Dios Popel nusin 'yüsa liji 'onin ne 'ücj la püt'üs Dios lal lovin. Nin mpes tülü way mo'o welé Dios Popel. Nun quelel nusin 'yüsa Dios tjevelá. T'üc' way Dios Popel p'iyá vele napj nin po'ó. ⁴⁰ Newa nin, nun ma quelel poné napj lal. Nun ma quelel poné napj polel nucopj p'yacj, 'ücj nu la püt'üs Dios lal.

⁴¹ "Ma nin nola gente p'in javelelj mpes napj nin po'ó. Ma nin nola ncu 'üsüs pjac javelelj napj nin po'ó. ⁴² Nin p'in, napj selé nun ma t'üc' way quelel lojí Dios. Napj nujus nyuc, mpes selé napj niná. ⁴³ Napj qui'á tjacuwis Mpapay qui'á nin tjejyama mpes. Newa nin, nun 'ücj jisas tulucj napj tjacuwis. P'a wa jupj sin nin 'ucuy, nun ca 'ücj jisas nsem jupj tjac'.

⁴⁴ "Nun ma polel poné napj lal. Nun po jisas p'a wa nun popa javelelj nun pajal 'üsüs. Nun ma nin nujola Dios ma nin vele nun 'üsüs. Dios pjaní jupj, más püné jupj pjü jis lal. ⁴⁵ Napj p'iyá ma ca malala mvelé nun po'ó Mpapay wolap'a'á. Ma nin nujola t'as. Dios Popel Moisés tepyacá malala mveles ca nun po'ó. Nun nujola nun lojí Moisés tjijyü'tá, ca 'üsüs nu mpalas. ⁴⁶ Jupj tepyaca wa napj mpes. Nun cüponé Moisés tepyacá, cüponé catsja napj t'üc' tjevelé wa. Mpes jupj popel ca mveles nun malala nyuca la tjüj. ⁴⁷ Nun ma poné jupj tepyacá, mpes ma wa ca mponé napj velé", nin tjevele Jesús.

6

Jesús jis tje'yaya jis la las gente pajal pülücj.
(Mateo 14.13-21; Marcos 6.30-44; Lucas 9.10-17)

¹ Locopyaya 'üsü na'aj po'o tjemey Jesús. 'Üsü niná pajal la pünetsja, pajal campwílatsja. Galilea lotsja. Tiberias lotsja wa jupj. Mát'eya ló. ² Pajal pülücj sa coñtsja Jesús ne'aj. Tjunuc pajal 'üsüs la tjiji Jesús, jupj malala jisas jis tji'yü'sa lis tjiji na. Jupj la tjiji mpes ca jus cúlajecj Dios jas tjejyama jupj. Nin mpes sa coñtsja jupj. ³ Jesús neven popa viyavin tjemey. 'Etjele jupj discipulopan jis lal. ⁴ Leñ way pyálatsja judiopan jis fiesta. "Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey" lotsja fiesta niná. ⁵ Jesús jay viyá nt'ya, yus tjinyuca. Tjinyuca pajal pülücj jiquiltsja jupj nt'a. La tji'yüya Felipe lal:

—¿'Onin la qjuijim jaylacj la qjuijim pansas, pjü jis la las?

⁶ Jesús quelel nyúcatsja tsjan la veles Felipá, mpes nin la tji'yüya jupj lal. Jupj p'iyá seletsja tsjan la mijis. ⁷ Felipe jupj lal tjevele:

—Mes ocho tsji' lejaj jaylacj, ma t'üc' t'emel nsem pan jaylacj la qjuijicj, pjü tsjicj way jis la las.

⁸ P'a discípulo ne'aj já'asatsja, Andrés lotsja jupj. Andrés Simón Pedro tsüjpetsja jupj. Jupj tjevele Jesús lal:

⁹—Qui'á já'asa wa yom tsjicj. Pan cebada cínquiya tya'a jupj. Cjul mát'eya tya'a wa jupj. Newa cjuwá pjü jis la las. Nenem 'a pjaní way.

¹⁰ Jesús tjevele:

—Pjü jis tjüjü'tü majatjum yupj.

Tsjutsj pülücj lejeñtsja ne'aj, pajal 'üsüs la 'osostsja ne'aj. Mpes niyom 'atjalapj ne'aj. Pajal pülüctsja yupj, cinco mílyatsja yupj. Más 'in la' way ca nacj, más 'in pülücj way ca nacj. ¹¹ Jesús nt'ya pansas, tjevele Dios lal tjüwüi'i pan tje'yaya mpes. T'üc' tjevele na, pan jis tje'yaya pjü. Pjü tjalá. Nin p'iyá la tjiji cjulun lal. Yupj jisas nas tjalá. Pajal jis col tipit'a. ¹² Pjü t'üc' tjalá na, jis col pit'a na, Jesús tjevele jupj discipulopan jis lal:

—Ma polel pjü tjalá yupj. Pan newa jatja no'oté nun. Na'aj mo'onsó, ma ca na'aj la nts'iyá pansas sin popé.

¹³ Mpes yupj natj pansas tsjictjacj. Pan cebada cinco popé quiliyú dóceya tipit'a pan lal, ma pjü tjalá. ¹⁴ Gente ne'aj tjatja tjunuc nin tepyalá. Jesús pajal 'üsü la tjiji yom p'in ma polel liji jinwá, mpes sin tji'yüsa lis tjiji Dios jas tjejjama jupj. Tjunuc mpes javeleptsja: "T'üc' way jupj profeta niná Moisés tjevele ca ncuwim nosis nt'a".

¹⁵ Jesús jus nleya yupj quelel jiquiltsja, quelel tji'liñtsja jupj, ca jepa mpalas jupj. Ma jostsja jupj. Mpes niswa neven popa viyavin tjemey jusapj.

Jesús 'üsü casá tjuwine.

(Mateo 14.22-27; Marcos 6.45-52)

¹⁶ Yacjaya discipulopan palavin tjiquil 'üsü püné la nt'a. Nasa way t'yájatsja. ¹⁷ Barco wama tjil, 'üsü na'aj po'ó jis la winin quinam. Capernaum nt'a jiltsja yupj. Püstetsja quinam, newá ma tjac' Jesús. ¹⁸ Lüpjü püné la tjelyapjünü, mpes pajal la tjepjetjets'é 'üsü. ¹⁹ Legua pjaní tjil na 'üsü casa'á, jus tjunuc Jesús. 'Üsü casá wínetsja, ne'aj way p'in jactsja barco nt'a. Pajal lacj tjeayptsja discipulopan. Ma salejeptsja Jesús jupj. ²⁰ "Napj ne p'in winis. Po ma locj tjejá nun", tjevele jupj. ²¹ Tjevele na, 'üctjsja yupj jis lal jupj barco wama la winin yupj jis lal. Barco wama tjemey na, leñ way ne'as tjil, yupj quelel jiltsja nt'a.

²² Yaya gente pülücj newa játjatsja 'üsü la nt'a, Jesús jis tje'yaya tjalá nt'a. Ma tjil yupj 'üsü na'aj po'ó Jesús discipulopan jis lal. Yupj jus nlay barco pjaní way p'in 'üsü la nt'a já'asatsja t'añ. Discipulopan tjil 'üsü na'aj po'ó niná barco mo'ó. Salejeptsja Jesús ma wama tjemey barco mo'ó discipulopan jis lal. Yusapj tjil discipulopan.

²³ Püstapj leñtsja barcas. Locopyaya barco tsjictjacj nepénowa tjiquil Tiberias mpe. Ne'aj p'in tjiquil niná gente pülücj tjatja nt'a, ne'aj p'intjsja qjuis Jepa Jesús pan jis tje'yaya tjalá nt'a. (T'añ p'in pan nt'ya, tjevele Dios lal tjüwü'i pan mpes. Jis tje'yaya, tjalá yupj.) ²⁴ Yupj jus nlay Jesús leñ yacjaj, jupj discipulopan leñ watsja. Jus nlay na, barco wama tjil, 'üsü na'aj po'ó jis la winin. Capernaum mo'ó tjil jis la pal Jesús.

²⁵ Jus tjunuc 'üsü na'aj po'ó. Jus tjunuc na, tjowelepj jupj lal:

—Rabbí, ¿'ona tjacuy qui'á?

²⁶ Jesús jis lal tjevele:

—Nun pülücj tjalajá pansas, mpes la no palá. Nun jis col pit'a nas tjalá, mpes p'in. T'üc' way niná. La no palá 'üsüs la tjejjay mpes tulucj. Nun ma nusin 'yüsa tsjan mpes pajal 'üsüs lejay, yom p'in ma polel liji jinwá. ²⁷ Nun pajal nujola ve mpes. Po ma nin nujola t'as ve mpes. Ve newa malala pyala. Nin nujola t'as tsjan ma cyawaja mpes. Nun Dios lal cüpatjaqué lovin, newa ma ca 'acawajas niná napj nu 'ya. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejjamá. Mpapay Dios nusin tji'yüsa la tjiji t'üc' way jupj nin tjejjama —nin tjevele Jesús.

²⁸ Mpes yupj la tjü'üy jupj lal:

—¿Tsjan jos Dios cupj lijicj, ne jupj ca 'ücj jos nsem cupj lijicj mpes?

²⁹ Jesús tjevele yupj jis lal:

—Dios jos nun newa poné napj lal. Ninana Dios jos nun lojí. Jupj nin tjejjama.

³⁰ Mpes jupj lal tjowelepj yupj:

—¿Tsjan lejay jipj qjuisin la 'üsüs lejay Dios jin tjejjamá? Cupj cünucucj pajal 'üsüs lejay, yom p'in ma polel liji jinwá, ca cüponec jipj velen. ¿Tsjan ca la mijin

jipj? ³¹ Judiopan püna tapatja maná jalá jiltsja wosis cjuwá nt'a lyawuñtsja na püná. Nin mpes Dios Popel vele: 'Ve jis tje'yaya jis la las Dios pü'ü mpe'.

³² Jesús yupj jis lal tjevele:

—Moisés tulucj ve nu tje'yaya Dios pü'ü mpe. Mpapay p'in ve t'üc' way nu 'yaya jupj pü'ü mpe. T'üc' way niná. ³³ Ve Dios nu 'yayá, Dios pü'ü mpe jac'. Ve niná nin liji gente 'ücj ca mpatjam lovin.

³⁴ Yupj tjowelepj Jesús lal:

—Lovin gjuis ma'ayan ncupj ve niná.

³⁵ Jesús tjevele yupj jis lal:

—Napj p'iyá ve niná. Napj p'iyá nin lejay gente lovin ca 'ücj mpatjam. Ncapj jacoñ pjü ca nta'acj 'ücj jis la püt'üs Dios lal. Lovin ma vecj cya'liñ jinwá ca nsem yupj jis lal. Nin lovin napj lal japon jis lal. Lovin ma 'üsü sive jinwá ca nsem yupj jis lal. ³⁶ Mop'in nun ma poné. Napj nasa tjevelé niná nun jis lal. Nun nus tjunucú, newa ma poné napj polel nucopj p'yacj 'ücj nu la püt'üs Dios lal.

³⁷ "Mpapay ne 'aya gente nepenowá, yupj ca ncapj ncoñcocj. Yupj pjü way ca mponecj napj lal. Napj lovin ma ca pje'á lis nts'i napj lal japon witjacj.

³⁸ Napj Dios pü'ü mpe tjacuwis nin la mejay Mpapay jos jin. Nin tjejyama jupj. Napj p'iyá najas jin lejay mpes tjacuwis tulucj. ³⁹ Mpapay Dios nin tjejyama. Jupj jos napj ca 'ücj la mejay ma ca leñ cüvalas jupj ntje'ayá sin popé. Jupj jos pjü yupj sin jyünsü la mejay p'a jawas teca'liñ sin müjünsücj na, ne ca niswa mpatjam yupj. ⁴⁰ Nin jos Mpapay. Nepénowa japon napj ne Dios jatjam. Japon wa napj mpes ca mpatjam Dios lal. Mpapay jos pjü yupj ca jupj lal mpatjam lovin. Napj p'iyá ca sin müjünsü nin jawas teca'liñ sin müjünsücj na —nin tjevele Jesús.

⁴¹ Judiopan sin popé yuwá jas tjowelepj jupj, jupj tjevele mpes. Jupj tjevele: "Napj p'iyá ve niná. Napj tjacuwis Dios pü'ü mpe." Ma jisastsja niná tjevelá.

⁴² Yupj javeleptsja: "Niná Jesús, José jatjam. Selecj pjacj jupj popay, jupj jamay. ¿Tsjan mpes nin vele quinam, Dios pü'ü mpe tjac' jupj?"

⁴³ Yupj nin javeleptsja mpes, Jesús tjevele yupj jis lal:

—Po ma nin tjowelé nunwá niná quinam. ⁴⁴ Gente yusapj ma polel japon napj lal. Mpapay liji yupj 'ücj ca quelel mponecj. Napj ca sin müjünsü mpatjam yupj niswá. Nin ca mpalas nin jawas teca'liñ sin müjünsücj na. Nin tjejyama Mpapay. ⁴⁵ Profetapan tjowelepj: 'Dios ca sin mü'üsüs lis mijjis pjü jupj ts'uyupj'. Nin tapac profetapan Dios Popel mo'ó. Gente nepénowa pjyacañ Mpapay velá, sin 'yüsa wa jupj velá. Pjü way yupj ca mponecj napj mpes.

⁴⁶ "Ma quelel velé yupj jus tjunuc Mpapay Dios, yun lal. Napj p'in jus tjinyuc jupj. Jupj nepé way tjacuwis. ⁴⁷ Napj lal japon, Dios lal patja lovin. T'üc' way velé. ⁴⁸ Napj p'iyá niná ves. Napj p'iyá nin lejay gente lovin ca 'ücj mpatjam.

⁴⁹ "Judiopan püna tapatja maná jalá jiltsja wosis cjuwá nt'a püná. Maná ma 'ücj la tjiji jis la püt'üs lovin. Teca'liñ wa yupj, pjü gente cya'liñ jin p'iyá. ⁵⁰ Ve niná napj velé mpes, más 'üsüs liji maná lal. Ve niná Dios pü'ü mpe jac'. Ve niná jalá, lovin ma ca nca'liñ. ⁵¹ Napj p'iyá ve niná, ve nyucunú jinwá napj. Napj Dios pü'ü mpe tjacuwis. Ve niná jalá, ca mpatjam lovin. Ve niná napj mp'üy. Ma pats' ca napj, gente 'ücj ca mpatjam Dios lal —nin tjevele Jesús.

⁵² Judiopan ts'a tji'in Jesús nin tjevele mpes. La veleltsja yuwá. Javeleptsja: "¿'Oyn la qjuijis yom niná, jupj jüp'üy cü'es cülá ncupj?"

⁵³ Jesús tjevele yupj jis lal:

—Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Napj mp'üy lojá jinwá lojí tulucj, ma t'üc' way potjaqué nun. Nin p'iyá, napj na'as müsiqué jinwá lojí tulucj, ma t'üc' way potjaqué. T'üc' way niná.

⁵⁴ "Nepénowa mp'üy jalá jinwá lajay, na'as myü'üñ jinwá lajay wa. Ninana lajay lovin ca mpatjam Dios lal. P'a jawas tecya'liñ sin müjünsücj na, nin jawas napj ca sin müjünsü yupj jis p'üy, mpes ca mpatjam lovin. ⁵⁵ Napj mp'üy ve t'üc' way jinwá. Nin lejay gente 'ücj jis la püt'üs. Nin mpes wa na'as 'ücj lo müs jinwá. ⁵⁶ Nin mpes nin velé mp'üy jalá jinwá lajay sin po'ó, na'as myü'üñ jinwá lajay sin po'ó wa. Ninana lajay newa ncapj jacoñ lovin. Napj pü'üs wa yupj jisas mo'ó lovin. ⁵⁷ Mpapay lovin pü'ü. Jupj jusapj 'ücj pü'ü. Nin tjejyama jupj, ne napj pü'üs wa jupj mpes. Nin p'iyá niná. Nepénowa pajal japon napj lal, napj 'ücj jis capj p'yacj pjü way mpes. Napj mpes ca mpatjam yupj. ⁵⁸ Napj p'iyá ve niná, ve niná Dios mpe tjac'. Napj maná jin tulucj. Más 'in 'üsüs napj maná lal. Judiopan püna tapatja maná jalatsja. Yupj tecya'liñ wa, gente janmacj cya'liñ jinwá. Nin tulucj ca nsem napj lal japon jis lal. Pajal japon napj lal, napj 'ücj jis capj p'yacj pjü way mpes, lovin ca mpatjam yupj.

⁵⁹ Ninana Jesús tjevele Capernaum mo'ó, sin tji'yüsa lis tjiji na. Ne'aj sin tji'yüsa lis tjiji jis wa nt'a, judiopan 'a si mulú nt'a.

Discipulopan nepenowá ma jisastsja Jesús tjevelá.

⁶⁰ Jesús discipulopan pülücj ma jisastsja jupj tjevelá. Tjepjyacañ na jupj tjevelá, yupj tjowelepj: "Jupj tjevelá pajal malala cupj qjuilal. Ma polel qjuis la pon jupj velá. Ma qjuiyola t'as ncupj niná."

⁶¹ Jesús seletsja yupj malala po'o tjowelepj jupj tjevele mpes. P'a wa ma Jesús wola tjevele; jupj seletsja p'in. Mpes jupj la tji'yüya yupj jis lal:

—¿Ncu ma quelel poné quinam, napj nin velé mpes? ⁶² Nun ca nus nucú napj ca mis niswá Dios pü'ü nt'a, püna pü'üstja nt'a. ¿Tsjan ca nujola nun, nin tepyala na? Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. ⁶³ Dios Cjües nujos mo'o pü'ü na p'in, 'ücj nu la püt'üs Dios lal. Gente yusapj ma polel jis la püt'üs Dios lal. ¿Onin 'ucuy cüpüt' Dios Cjües nujos mo'ó? Napj tjevelé toponé na, Dios Cjües nujos mo'o ca mim mpü'üm. Jupj lal ca 'ücj mpatjaqué lovin. ⁶⁴ Nun nepenowá ma poné napj velé la p'in —nin tjevele Jesús.

Jesús lovin seletsja pjacj ma ca quelel mponecj. Selé watsja pjacj ca lal ncuwim jupj enemigopan, ntji'liñ jupj. Nin mpes nin tjevele jupj.

⁶⁵ Jesús tjevele wa:

—Nepénowa nun popa ma japon napj velé. Nin mpes nun lal tjevelé gente yusapj ma polel jis la pon napj lal. Mpapay jis capj p'ya'sa jis la pon napj lal, ca mponecj.

⁶⁶ Jesús nin tjevele na, jupj discipulopan pülücj tjil jupj mpe. Ma quelel sa coñtsja Jesús quinam. Ma quelel sin 'yüstsja quinam Jesús po'ó. ⁶⁷ Mpes Jesús jis la tji'yüya jupj apostolpan doceya':

—¿Ncu nun quelel lowú wa napj mpe?

⁶⁸ Niyom dóceya popa Simón Pedro pjaní wa. Jupj tjevele Jesús lal:

—Jipj cupj qjuis Jepa. ¿Pjacj nt'a cülaca ncupj? Jipj velen mpes qjuisin 'yüsa 'onin 'ücj qjuis la püt'üs Dios lal lovin. ⁶⁹ Cupj pyonecj jipj niná Yomen Dios tjevele ca jas majamas nosis nt'a qjuis capj la p'acj. Selecj cupj t'üc' way jipj niná.

⁷⁰ Jesús tjevele yupj jis lal:

—Napj la nu t'ya nun, pjü dóceya, tsji' la müjí napj mpes. Mop'in ma pjü nun popa quelel tsji' lojí napj mpes. Nun popa pjaní ma quelel la niji. Jupj tsji' liji diablo mpes.

⁷¹ Ninana Jesús tjevelá, Judas po'ó tjevele jupj. Simón Iscariote jatjam waytsja jupj, Judas. Niyom dóceya popa watsja, mop'iyá jis lal tjemey Jesús enemigopan jis la tjilil Jesús p'a jawas. Jesús seletsja Judas ca nin la mijis.

7

Jesús jüpülüçpan ma topon Dios jas tjejyama jupj.

¹ Locopyaya Jesús Galilea mo'o tjuwine; ne'aj patja sin 'yüsa lis tjiji jupj. Judiopan jis jepapan quelel ja'unantsja jupj, mpes Jesús ma quelel jámatsja Judea nt'a, yupj tapatja nt'a. ² Judiopan jis fiesta nasa quelel pyálatsja. Fiesta niná mpes judiopan ts'epjel mo'o tapatja. Nin la tjajay pjü año na. Judiopan pülüç tjil ne'aj, Jerusalén nt'a, fiesta niná tepyala na. ³ Mpes Jesús jüpülüçpan tjowelepj jupj lal:

—Más 'üçj mim jipj Judea mo'o. Ne'aj Jerusalén mo'ó jipj discipulopan pülüç ca ne'aj majatjum fiesta mpes. Jutja ne'aj, jis tje'yaya januc jipj pajal 'üsüs lejay Dios mpes. ⁴ Jipj jyas pjü jis januc jipj, mpes po ma tjepjya'na niná jipj lejay. Jipj pajal 'üsüs lejay Dios mpes, más 'üçj pülüç patja nt'a mim. Ne'aj la p'a ca nucucj jipj lejay, jus nlayecj ca pjacj jipj.

⁵ Ninana tjowelepj la pjüts'ün.

Jesús jüpülüçpan ma topon Dios jas tjejyama jupj nosis nt'a. ⁶ Jüpülüçpan nin tjowelepj na, Jesús tjevele yupj jis lal:

—Yacjaj 'üçj tulucj napj jum. Nun lal ts'ac' la talata 'üçj lowú. ⁷ Dios ma jisas ma polel ts'i mi'inacj nun lal. Napj lal ts'a 'in napj velé mpes. Napj velé yupj jis lal napj selé yupj pajal malala nyuca lajay. ⁸ Lowa nun fiesta nt'a. Yacjaj 'üçj tulucj napj jum, mpes ca ma mis napj po quina.

⁹ Nin tjevele Jesús jupj jüpülüçpan jis lal, ne ma wa tjemey yupj jis lal fiesta nt'a. Newa Galilea mo'o tüpü'ü ts'ac' pjaní way p'in 'in.

¹⁰ Jüpülüçpan tjil na fiesta nt'a, locopyaya p'a tjejyawca na, tjemey wa Jesús. Lyájasa tjemey, mpes la p'a ma jus nlay jupj tjemey. ¹¹ Ne'aj fiesta nt'a judiopan jis jepapan Jesús la paltsja. Jis la 'üytsja ne'aj tjelyawuñ jis lal: “¿Ca'aj já'asa niná yomen?”

¹² Pülüç 'a jis tjimyula ne'aj fiesta mpes. Yupj sin popa pülüç tülü way la tjowelet Jesús po'ó. Nepénowa tjowelepj: “Yom 'üsüs way jupj”. La p'a wa tjowelepj: “Nin tulucj. Jupj li tsuwile gente jis lal, mpes ma lajay Dios jos jin.” ¹³ Leñ pjacj cüweles Jesús po'ó pülüç cüpjacañ nt'a. Lacj tjeypaj judiopan jis jepapan mpes. 'Üsüs yólatsja Jesús po'ó, judiopan jis jepapan ca jis capj ntülüçj.

¹⁴ Fiesta nasa la mitad teczyawaja na, Jesús tjemey Dios wo nt'a. Gente sin 'yüsa lis tjiji ne'aj. ¹⁵ Judiopan jis jepapan pajal yólatsja Jesús 'üsüs sin 'yüsa lis tjiji mpes. Yupj tjowelepj: “¿Onin jus cülayé niná pjü? Jupj lovin ma tjemey qjuis escuela nt'a lo 'üsüs.”

¹⁶ Nin tjowelepj mpes, Jesús tjevele 'a jis tjimyula jis lal:

—Napj ma nusin 'yüsa lejay napj nola mpes. Napj nusin 'yüsa lejay Dios jola jin. Nin tjejyama jupj. ¹⁷ Nun popa pjaní quelel liji Dios jos jin, jupj ca jus nlayes ncu napj sin 'yüsa lejay napj nola jin, ca jus nlayes ncu sin 'yüsa lejay Dios jola jin. ¹⁸ Nepénowa yupj p'iyá yola jin sin 'yüsa lajay, jisas la p'a püné jin yola yupj. Ma nin lejay napj. Napj najas la p'a püné jin yola nin tjejyamá.

Mpes nun ca jus cülayé, napj velé, t'üc' way niná; ca jus cülayé malala tulucj napj.

¹⁹ "Nun malalapan. Püna Moisés papel tepyaca Dios tjiyyü'tá, nun mo'o la veles. Newa nun pjü way ma nin lajay Dios tjiyyü'ta jin. Nun quelel na 'ü'ná. Nenem 'a malala —tjevele Jesús.

²⁰ Nin tjevele na, nepénowa 'a jis tjiymyula sin popé wola tjowelepj Jesús:

—Lapanen jyas mo'o pü'ü jipj, nin lo ts'ün jipj. Leñ pjacj quelel 'i 'ü'na.

²¹ Jesús tjevele yupj jis lal:

—Yom pjaní tji'yü'sa la tjejay napj sábado na, nin jawas cupj ma tsji' lijicj. Nun nujola pajal malala niná, napj nin la tjejay sábado na. ²² Nin tulucj. Nun nin p'iyá lojí, napj lejaj jinwá. Moisés tjiyyü'ta judiopian t'asiyú jis la t'üs niyom tsjictjacj jis pjoloc' tsjicj way, tsjictjacj ts'ac' ocho jatatj na. (Israelpan püna tapatja p'in tñjütütj niná.) Nun nin lojí custjay. Yom tsjicj ts'ac' ocho tya'a na, t'üjü jupj. Ts'ac' ocho pyala sábado na, nt'üjü ca sábado na. ²³ 'Ücj nun lal yom tsjicj ca nt'üjü sábado na, 'ücj la jay Moisés tjiyyü'tá. Mpes más 'ücj ma ts'i mi'iná napj lal napj tji'yü'sa la tjejay yom jüp'üy jas tñpwes sábado na. ²⁴ Po ma tjowelé la p'a malala nyuca liji nun nujola mpes p'in. Nujola t'as ncu t'üc' way malala nyuca la tjií.

²⁵ Jesús nin tjevele mpes, nepénowa Jerusalén mo'o tapatja sin popé Jesús po'o javeleptsja: "T'üc' way jupj niná yomen jepapan quelel ja'ünan.

²⁶ Mop'in ma lecj jeya jupj. Jupj vele pjü jis la pjac nt'a; newa nin jepapan ma jajütütj ma nin liji jupj. Yupj ca jus cülayecj t'üc' way jupj niná Jepa Püné Dios tjevele ca jas majamas qjuis capj la p'acj. ²⁷ ¿'Onin nacj niná? Cupj seleccj wa Jesús tjac' mpe. Cupj gjuisin tji'yüsa wa nin tulucj ca nsem Yomen Dios se jamá lal. Cupj seleccj niná jac' na, ma ca jus nlayecj ca'aj mpe tjac' jupj", nin tjowelepj yupj.

²⁸ Nin javeleptsja na, Jesús tjevele t'üc' way Dios jas tjejjama jupj. Dios wo nt'a tjá'asa jupj, mpes yümücj tjevele pjü jis la pjac:

—Nun nujola nus nucú. Nujola wa nun solejé ca'aj mpe tjacuwis. Nin tulucj. Napj tjacuwis napj quelel cuwistsja mpes p'in tulucj. T'üc' way p'a wa nin tjejjama. Nun ma su nucú jupj. ²⁹ Nam 'a si nuc. Napj tjacuwis jupj mpe; jupj nin tjejjama —nin tjevele Jesús.

Jepapan quelel ntji'liřtsja Jesús, la 'ünan jupj.

³⁰ Judiopian jis jepapan ts'a 'intsja Jesús lal Jesús nin tjevele mpes. Po quelel ntji'liřtsja jupj, mo'o la 'onsos jupj cawilta mo'ó. Newa ma polel ntji'liř jupj. Custjay ma nin jawas nem Dios tjevele Jesús ca mpa'is, mpes ma polel ntji'liř jupj. ³¹ Pajal pülücj fiesta nt'a tñiquil sin popé, pülücj topon Jesús lal. Yupj javeleptsja: "Jepa Püné niná Dios tjevele ca jas majamas qjuis capj la p'acj, ma ca más 'üsüs la qjuis Jesús lal. Jesús pajal 'üsüs liji, yom p'in ma polel liji jinwá, qjuisin 'yüsa la qjuisiji Dios jas tjejjama."

³² Fariseopan nepenowá tjejjacař wa gente pülücj sin popé tülü way javeleptsja niná Jesús po'ó. Niná tjejjacař na, pajal nin yólatsja yupj. Ma jisastsja la p'a jis la pon Jesús lal. Mpes jis auxiliarpán sin tñjam Jesús nt'a jis la tñlil jupj, yupj nt'a la cuman. Sacerdote noypan sin tñjam wa auxiliarpán nenem. ³³ Jesús seletsja nin quelel lajaytsja yupj. Mpes tjevele:

—Tsjiycj way p'in pü'üs nun lal. P'a jawas ca mis niswá nin tjejjama pü'ü nt'a. ³⁴ Tjum na, nun na la ma palá. Nun ca nujisas napj ca nucopj mp'acj. Mop'in ma ca nus nucú. Napj mpü'üs nt'a, nun ma ca polel nculá —tjevele jupj.

³⁵ Judiopan jis jepapan ma quelel japontsja Jesús tjevelá. Mpes yupj yuwá tjowelepj: “¿Ca'aj 'ucuy niná yomen, ne cupj ma polel jus la nuc? ¿Ncu ca mim judiopan tulucj pülücj patja nt'a? Judiopan nepénowa ne'aj patja judiopan tulucj patja nt'a. Ca nacj Jesús ca ne'aj mim, sin mü'üsüs lis mijis judiopan tulucj. ³⁶ ¿Tsjan quelel vele jupj nin vele na, cupj ca la mpalacj jupj, cupj ca gjuisas nsem jupj gjuis capj mp'a'sas? ¿Tsjan quelel vele jupj nin vele na, cupj ma ca jus nucum, ne jupj mpü'üm nt'a cupj ma ca polel nlaca cupj?”

Jesús lal japon 'ücj ca mpatjam Dios lal. Jesús ca Dios Cjües jis ma'ayas yupj.

³⁷ Pjü tjejjawca na fiesta na, ts'ac' más 'üsüstsja na, Jesús yupj jis walap'a'a tóicatsja, yümücj tjevele pjü 'ücj jis la pjac:

—Üsü nusive jinwá nun nepenowá, nun pajal nujos Dios ca nucopj mp'a'sas. Toponé napj lal. Napj 'üsü jinwá nun mpes. ³⁸ Üsü 'ücj jis la püt'üs jisas mo'o cyala jinwá ca nsem napj lal japon mpes. Üsü püné jinwá ca nsem. Dios Popel nin vele ca nin nsem —nin tjevele Jesús.

³⁹ Jesús nin tjevele na 'üsü mpes, jupj véletsja Dios Cjües po'ó. Jesús po'o japon nt'anquecj wa yupj Dios Cjües, jisas mo'o mpü'üm. Jesús wine secj Dios pü'ü nt'a custjaj, 'a mulú la 'osos Popay lal. Nin mpes 'aya secj custjaj Dios Cjües.

Gente ma nin p'in yólatsja Jesús mpes.

⁴⁰ Tjepjyacañ na Jesús tjevelá, nepénowa tjowelepj: “T'üc' way jupj profeta Moisés jin p'iyá, profeta niná pajal la tjinyucuj lovin”. ⁴¹ Nepénowa p'a casá yólatsja, mpes tjowelepj: “Jupj ninana Yomen Dios tjevele ca jas majamas cupj nt'a gjuis capj la p'acj”. P'a wa tjowelepj: “Nin tulucj. Ma polel nacj niná Yomen Dios tjevele ca jas majamas. Selecj Yom Dios se jamá ma ca ncuwim Galilea mpe.” ⁴² Dios Popel vele niná Jepa Püné Dios se jamá David püna tüpü'ü popa p'iyá jupj. Dios Popel vele wa Jepa niná Belén mpe 'esepj ca nsem jupj. Ne'aj David tüpü'ü wa püná.

⁴³ Ma nin way p'in yólatsja Jesús po'ó. Nepénowa 'üsüs tjowelepj Jesús po'ó. Nepénowa malala tjowelepj jupj po'ó. ⁴⁴ Nepénowa quelel tji'liñtsja jupj, quelel jamantsja jupj jepa nt'a. Newa ma nin la tjajaj.

⁴⁵ Auxiliarpan ma wa ntji'liñ Jesús, mpes tjil niswá sin tjajam nt'a, sacerdote noypan nt'a, fariseopan nt'a 'ots'ipj. Yupj jis la tjü'üy:

—¿Tsjan mpes ma tucumaná jupj?

⁴⁶ Auxiliarpan jis wala tjowelepj:

—Yom p'in lovin ma jupj jinwá tjevele. Üsüstsja pajal jupj tjevelá. Nin mpes ma quelel ntjiliquecj jupj.

⁴⁷ Auxiliarpan nin tjowelepj mpes, ts'a tji'in fariseopan. Tjowelepj auxiliarpan jis lal:

—Jupj nujus tsyawilí wa nun ca nacj. ⁴⁸ Nun solejé pjü judiopan jis jepapan ma japon Jesús mpes. Pjü fariseopan ma wa japon Jesús mpes. Cupj ma pyonecj jupj yom niná Dios se jamá. ¿'Oyn la cüjü cüponé nun? ⁴⁹ Gente fiesta nt'a tjiquil japon, mop'in ma salejepj yupj. Yupj 'a ma sin 'yüsa Moisés tjiyyü'tá püná. Nin mpes ca Dios jis capj ntülüs.

⁵⁰ Fariseo pjaní ma nin p'iyá jólatsja la p'a fariseopan jinwá. Nicodemo lotsja jupj. Püna p'in Jesús nt'a tjemey la veles jupj lal püste na. Mpes Nicodemo tjevele quínam:

51—Qjuis jepapan jajütütj cupj ma ca mvelecj t'üc' malala nyuca la tjiji, jupj ma qjuis wala tjevele mwalá way p'in. Nin lovin. Jepapan jajütütj mwalá way ca qjuisin mü'üsüs ncu t'üc' way malala la tjiji.

52 La p'a fariseopan ma tjowelepj ncu t'üc' Nicodemo tjevelá. Malala tjowelepj p'in. Tjowelepj:

—Galilea mpe tjacuy wa jipj ca nacj, Jesús jinwá. Dios Popel mo'ó la tepyala nuncun ncu nin vele Galilea mpe jac' profeta pjani.

Ma nin vele Dios Popel. (Yupj la tsawiltsja.) 53 T'üc' tjowelepj quinam, ne pjü jis wa nt'a tjil.

8

Quepj tucuman Jesús nt'a jas la veles. Jesús perdonar la tjiji jupj.

1 Jesús joc' 'alá tjemey püste la püt'üs lo jawaques. Yo olivo pülücj lejeritsja ne'aj, mpes joc' niná “Olivos” lotsja. 2 Pajal püstapj tjemey niswá Dios wo nt'a. Pülücj ne'aj játjatsja, Jesús tjac' na. Pjü jiquiltsja jupj nt'a jis la pjac jupj tjevelá. Mpes 'etjele Jesús, sin tji'yüsa lis tjiji jupj.

3 Yacjaya Moisés popel sin 'yüsa lajay tjiquil wa Jesús nt'a. Fariseopan tjiquil wa. Quepj pjani tucuman jas la veles. Quepj niná yom p'a lal tjuwine, voyum tulucj. P'a wa jus tjunuc jupj nin la tjiji. Quina niyom tucuman jupj Jesús wolap'a'a, pjü jis la nuc ne'aj. 4 Niyom Jesús lal tjowelepj:

—Jipj sin 'yüsa lejay gentá. Pajal selen jipj. Nin mpes quelel lya 'yüyactsja 'oyn la gjuijim niná quepan lal. Quepj niná yom p'a lal tjuwine, voyum tulucj. Tjinyucucj nin la tjiji. 5 Moisés tepyaca popel mo'ó Dios tjijyü'tá. Tjevele pe mpes mü'u'nacj nequem nin lajay. ¿Tsjan velen jipj tsjan más 'ücj la gjuijim quepj lal? —niná yupj la tjü'üy Jesús lal.

6 T'üc' way yupj ma quelel salejeptsja tsjan la gjuijicj yupj. Yupj jisastsja Jesús malala cüveles, ne ca yupj 'ücj jat' mvelecj Jesús po'ó. Mop'iyá ma jis lal tjevele jupj. Palá tipí'tje, tepyaca 'amá 'alá, mos ts'ipal mpes. 7 Newa la tjü'üy tsjan la gjuijicj quepj lal, mpes Jesús niswa jas nisa, tjevele yupj jis lal:

—¿Ncu nun popa pjani lovin ma malala nyuca la tjiji? Lovin ma malala la tjiji, jupj 'ücj ca mwalá way jay nts'iyas pe mpes.

8 Nasa tjevele na, niswa palá tipí'tje, niswa tepyaca 'amá 'alá. 9 Niyom tjepjyacañ na Jesús tjevelá, jus nlay yupj p'iyá malala waytsja 'ots'ipj. Mpes pjü tjil. Más co'müypan mwalá way tjil; pjü pjani pjani tjil. Jesús ne'aj tjá'asa tjil. Quepj newa ne'aj já'asatsja. Jesús wolap'a'a torica custjay. 10 Jesús jas nisa, tjevele quepj lal:

—¿Ca'aj tjil noyomes, yupj ne tjat' tjowelepj jipj jin po'ó? ¿Ncu leñ pjac cüweles cyapj cütül?

11 Quepj tjevele:

—Leñ pjacj cüweles ncapj cütül.

Jesús tjevele jupj lal:

—Napj 'a ma wa velé cyapj cütülücj. 'Ücj la winin quinam. Po ma malala nyuca la mijin quinam, püna lejajtsja jinwá.

Jesús tjevele 'ücj cüponecj jupj p'iyá po'ó tjevelá.

12 Jesús tjevele niswá ne'aj tjatja jis lal. Tjevele:

—Napj jyawca jinwá nosis nt'a. Napj sin 'yüsa la sejay Dios mpes. Ncapj jacoñ, jaw nt'a lyawuñ jinwá yupj. Ca jus nlayecj 'oyn nyuca la püt'üs Dios

lal. Püste nt'a lyawuri ma salejepj ca'aj lyawuri yupj. Nin tulucj ca nsem ncapi jacoñ jis lal —nin tjevele Jesús.

¹³ Fariseopan ma jisastsja Jesús nin tjevelá, mpes tjowelepj jupj lal:

—Jipj niná velen jipj p'iyá po'ó la p'in, mpes ma selej ncu t'üc' velen. Leñ pjacj cüweles jipj velen t'üc' way.

¹⁴ —Nin tulucj —tjevele Jesús—. Nam 'a napj p'iyá velé napj nin po'ó, mop'iyá ca nun jus cülayé napj t'üc' way velé. Napj selé ca'aj mpe tjacuwis. Selé wa ca'aj jum p'a jawasiyá. Nun ma solejé ca'aj mpe tjacuwis. Ma wa solejé ca'aj ca mis locopyayá. ¹⁵ Gente p'in jin nujola nun. Nun nucu mpes p'in nun welé napj ma t'üc' way velé. Napj p'iyá ma velé p'a po'ó ncu malala jupj. ¹⁶ Mop'iyá napj velé na ncu pjaní malala nyuca la tjiji, 'ücj niná napj nin velé. Napj velé jupj po'ó t'üc' way. Ma velé napj nola p'in. Mpapay nin p'iyá jola napj nola jinwá. Nin tjejyama jupj.

¹⁷ "P'a wa mpes nun ca jus cülayé napj p'iyá po'ó velé t'üc' way. Napj way p'in nin velé tulucj. La p'a nin p'iyá vele. Nun jis papel Moisés tepyacá nin vele 'ücj niná. Mat'e nin p'iyá javelepj na, nun 'ücj ca mponé t'üc' way javelepj yupj. Nin vele jupj popel. ¹⁸ Nin mpes nun 'ücj jis la pon napj velé. Napj way p'in nin velé tulucj. Napj velé napj p'iyá po'ó, napj Mpapay nin p'iyá vele wa napj po'ó. Nin tjejyama jupj.

¹⁹ Jesús nin tjevele na, fariseopan la tjü'üy jupj lal:

—¿Ca'aj pü'ü pyapay? Jupj leñ qui'am.

Jesús jis wala tjevele:

—Nun ma solejé pjacj ne napj. Ma wa solejé pjacj Mpapay. Jus cülayé pjacj ne napj, jus cülayé wa pjacj Mpapay.

²⁰ Ninana Jesús tjevele Dios wo nt'a, sin 'yüsa lis tjiji na ne'aj. Ne'aj já'asatsja t'emel ja'ayapj nt'a Dios mpes. Judiopan jis jepapan pajal ts'a 'intsja Jesús lal, mop'iyá ma polel ntji'liñ Jesús cus la tül. Newa ma jyáwcatsja Jesús pe'e jawas.

Ma japon Jesús tjevelá, ma polel jil jupj jama nt'a.

²¹ Judiopan jis jepapan ma topon Jesús t'üc' way tjevele, mpes Jesús p'a way tjevele yupj jis lal. Tjevele:

—Napj mis ca quepé p'a jawasiyá. Napj tjum na, nun ca la ma palá. Mop'in ma ca polel nus nucu. Nun co'liqué na, newa malala nsem nun, ne Dios ca nucopj ntülüs malala nyuca la tjüjí mpes. Napj jum nt'a nun ma ca polel nu la cuwis —nin tjevele Jesús.

²² Mop'iyá judiopan jis jepapan la tjüpjüts'un Jesús yuwá. Tjowelepj: “¿Ncu jupj p'iyá ca mü'ü'has jupj? Nin mpes tjevele ma polel leque jupj jama nt'a ca nacj.”

²³ Nin javeleptsja mpes, Jesús tjevele yupj jis lal tsjan mpes nin tjevele jupj. Tjevele:

—Nun nosis nt'a potjaqué. Napj Dios pü'ü mpe tjacuwis. Nun Dios enemigopan popa. Nam 'a nin tulucj. ²⁴ Nin mpes napj tjevelé nun co'liqué na, newa malala nsem nun. Nin mpes tjevelé Dios ca nucopj ntülüs malala nyuca la tjüjí mpes. Nun ma poné napj nin p'iyá napj nin tjevelé, newa malala nsem nun Dios lal, co'liqué na —tjevele jupj.

²⁵ Judiopan jis jepapan tjowelepj jupj lal:

—Pajal püné jin jele jipj p'iyá. ¿Pjacj ne jipj?

Jesús tjevele yupj jis lal:

—Napj nin p'iyá lovin nun lal tjevelé. ²⁶ Napj 'ücj pülücj cüvelé nun mpes. 'Ücj la veles pajal la pülücj malala nyuca la tjüjí nun. Nun ma poné napj velé,

mop'iyá t'üc' velé napj. P'a wa nin tjejjama. Jupj lovin t'üc' way vele. Napj tjapjacas jupj tjevelá, ninana velé napj nosis nt'a patja jis lal —nin tjevele Jesús.

²⁷ Yupj ma jus nlay Jesús jas tjevele Popay tsjun casapa pü'ü po'ó. ²⁸ Mpes Jesús 'üsüs tjevele t'üc' way Popay po'ó tjevele jupj. Tjevele:

—Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejjamá. Nun ca nin müjünsü la valas. Nin la tjüjina, ca jus nlayé napj niná napj tjevelé. Nin la tjüjina napj lal, ca jus nlayé wa napj ma lejaj napj quelel lejaj. Nun ca jus nlayé napj velé Mpapay nin tji'yüsa la tjiji velé. Ma p'a way velé. ²⁹ Mpapay nin tjejjama, newa ncapj cyoñca. Lovin jupj jos jin lejaj. Ma nasapj 'os.

³⁰ Jesús nin véletsja na, pülücj topon jupj niná Yomen Dios tjevele ca jas majamas.

Ma quelel lajay Jesús, Dios ts'uyupj tulucj yupj.

³¹ Judiopan nepénowa topon Jesús lal. Jesús tjevele yupj jis lal:

—Nun lovin lojí napj tjevelé jin, t'üc' way nun napj discipulopan. ³² Nun ca jus nlayé t'üc' way p'iyá. Jus nlayé na niná, esclavopan tulucj ca nsem nun. Newa 'ücj ca la müjij tsjan más 'ücj la müjij.

³³ —¡Cupj esclavopan tulucj! —tjowelepj yupj—. Abraham pajal püna tüpü'ü popa p'iyá ncupj. Lovin esclavopan tuluctsja ncupj. Lovin p'a juts'a'á tuluctsja cupj. ¿Tsjan pjucj niná tjevelen: 'Esclavopan tulucj ca nsem nun?'

³⁴ Jesús jis wala tjevele:

—Newa malala lajay, esclavopan yupj. Ma polel lajay más 'ücj lajay jin. Mop'in malala lajay. T'üc' way niná. ³⁵ Esclavo ma polel lo püt'üs jupj patrón wo mo'ó lovin. Jupj patrón jatjam p'in 'ücj lo püt'üs jupj popay wo nt'a lovin. Nin p'iyá nun jis lal. Nun esclavopan jinwá malala lojí mpes, ne nin mpes nun ma polel jis la püt'üs Dios lal lovin. Dios ts'uyupan p'in 'ücj jis la patj Dios lal lovin. ³⁶ Napj Dios jatjam. Napj 'ücj jis la jütütj jupj juts'a'á. Nin mpes 'ücj napj nusin jyam nlawú, mpes esclavopan tulucj nsem nun. Napj nin lejaj na, t'üc' way esclavopan tulucj nsem nun. Ca 'ücj la müjij Dios jos jin.

³⁷ "Napj selé Abraham pajal püna tüpü'ü popa p'iyá nun. Mop'iyá nun quelel na 'ü'ná. Nun ma quelel poné napj tjevelé, ne nin. ³⁸ Napj tjinyuc Mpapay lal, niná velé napj. Nun nun jis papay tjevele jin lojí —tjevele Jesús.

³⁹ Judiopan jupj wola tjowelepj:

—Abraham püna tüpü'ü popa p'iyá ncupj. ('Üsüs witjacj ncupj.)

Jesús tjevele yupj jis lal:

—Nin tulucj. Nun ma lojí Abraham la tjiji jinwá. Mpes nun ma t'üc' way Abraham popa. Nun Abraham popa p'iyatsja nacj, Abraham la tjiji jin p'iyá la cüjij. ⁴⁰ T'üc' way tjeveletsja napj nun lal. Dios tjevele tjapjacas jin tjevelé. Mop'in nun nujola 'oyñ nyuca na 'ü'ná. Mpes nin velé, nun ma lojí Abraham la tjiji jin. ⁴¹ Nun lojí nupopay liji jin —nin tjevele Jesús.

Yupj tjowelepj jupj lal:

—Qjuis Papay pjaní p'in. Dios jupj. Leñ qjuis papay p'am.

⁴² Jesús tjevele yupj jis lal:

—Dios jatjampán tulucj nun. Dios Nupopay nacj, ca quelel la cüjijtsja napj. Napj Dios Popa; Dios mpe tjacuwis napj. Napj tjacuwis napj quelel tjacuwis mpes tulucj. Jupj nin tjejjama. ⁴³ ¿Tsjan mpes ma nusin 'yüsa napj velé? Nun ma quelel pjo'oqué napj velé nun lal. ⁴⁴ Nun nupopay popa. Diablo nupopay, ne nun quelel lojí nupopay jos jin. Lovin jupj sí 'ü'natsja (nun quelel lojí

jinwá quinam). Lovin ma jos t'üc' way. Cjuwá t'üc' way jupj jos mo'ó, mpes nin. Jupj li tsuwile na, jupj jos jin p'iyá vele jupj. Jupj lovin li tsuwile; la tsuwilpan jis popay jupj.

⁴⁵ "Napj t'üc' way velé. Nin mpes nun ma poné napj velé. ⁴⁶ ¿Ncu pjaní way p'in nun popa cüweles jupj selé napj malala nyuca la tjejay? Nin tulucj. (Lovin malala nyuca liji secj napj.) T'üc' way velé lovin. ¿'Oyn ne ma poné napj lal? ⁴⁷ Dios ts'uyupj sin 'yüsa Dios velá, quelel wa lajay jupj velá. Nun ma nusin 'yüsa Dios velá, ma wa quelel lojí Dios velá. Nin mpes nin velé nun Dios jatjampan tulucj —nin tjevele Jesús.

⁴⁸ Judiopan pajal ts'a tji'in Jesús nin tjevele na. Mpes yupj tjowelepj Jesús lal:

—Jipj velen yom Samaria mpe 'esejp jinwá. Ma t'üc' velen Dios po'ó. Lapanen jyas mo'o pü'ü. Ninana tjevelecj jipj po'ó lovin, ne cupj tjevelecj, t'üc' nem.

⁴⁹—Nin tulucj. T'üc' tulucj —tjevele Jesús—. Lapanen leri najas mo'ó. Napj velé napj Mpapay pajal 'üsüs, pajal püné; newa nin, nun welé 'üsüs tulucj, püné tulucj napj. ⁵⁰ Mop'in napj velé na, ma nin nola ncu p'a nin yola pajal püné, pajal 'üsüs napj. P'a wa nin jola. Jupj jos la p'a wa 'üsüs jin yola napj. Jupj ca mveles napj t'üc' way pajal 'üsüs, pajal püné. ⁵¹ T'üc' velé napj. Napj velé jin lajay ma ca nca'liñ. Mpatjam ca Dios lal.

⁵² Jesús nin tjevele na, yupj tjowelepj jupj lal:

—Quina selecj t'üc' way lapanen jyas mo'o pü'ü. Malala jele. Abraham tepe'e pajal püna. Profetapan pjü tecya'liñ wa yupj; yupj topontsja Dios tjevelá. Quina jipj nin velen jipj velen jin lajay lovin ma ca nca'liñ. ⁵³ Abraham püna tüpü'ü popa p'iyá cupj. Nasa tepe'e jupj. ¿Ncu más püné jipj jupj lal? Nin tulucj. Profetapan tecya'liñ wa. ¿Ncu más püné jipj yupj jis lal? Nin tulucj. ¿Tsjan jin jele jipj?

⁵⁴ Jesús tjevele yupj jis lal:

—Napj ma 'üsüs velé napj p'iyá po'ó. Napj nin velé napj p'iyá, ma polel nu lo pon niná. P'a wa mpes 'ücj la pon. Mpapay 'üsüs vele napj po'ó. Mpapay 'a Dios; nun welé nun so coñcó jupj. ⁵⁵ Newa Dios so coñcó tulucj. Nun ma nusin 'yüsa Dios lijá. Nam 'a 'üsüs way si nuc. Napj cüvelé ma si nuc, nun jin p'iyá ca la ntsawil napj. T'üc' way si nuc, ne lovin nin lejay jupj velá. ⁵⁶ Abraham püna tüpü'ü, nun jupj popa p'iyá, pajal 'ücj jostsja napj ncuwistsja nosis casa'á. Tjinyuca na napj tjacuwis, 'ücj jos tepyala jupj.

⁵⁷ Jesús nin tjevele na, judiopan jis jepapan tjowelepj jupj lal:

—Año cincuenta tulucj jipj custjay. Ma wa ca jus tjinyuc Abraham. Pajal püna tüpü'ü jupj.

⁵⁸ Jesús tjevele yupj jis lal:

—Abraham custjay ma tüpü'ü na p'in, napj newa tüpü'üstjsja. T'üc' way niná.

⁵⁹ Yupj pajal ts'a 'intsja Jesús nin tjevele mpes. Pe natj jay la ts'is, la 'ünan. Newa ma polel malala lajaytsja jupj. Jesús tjpaj'a na, ne Dios wo pje'á tecyala jupj.

9

Jesús tji'yü'sa la tjiyi yom jun tulucj.

¹ Jesús jámatsja na, jupj jus tjinyuca yom jun tulucj. Tjemya'na pepes jun tuluctsja jupj. ² Jesús discipulopan la tjü'üy:

—Rabbí, ¿tsjan mpes tjemya'na pepes jun tuluctsja niná? ¿Ncu jupj p'iyá malala nyuca la tjiji mpes nin tepyala? ¿Ncu jupj popay, jamay malala nyuca la tjajay mpes nin tepyala jupj?

³ Jesús jis wala tjevele:

—Nin tulucj. Jupj p'iyá malala nyuca la tjiji mpes tulucj. Ma wa jupj popay, jamay malala nyuca la tjajay mpes nin tepyala. Dios quelel sin 'yüsa liji jupj pajal 'üsüs, pajal püné. Nin mpes tjemya'na pepes jun tuluctsja yomen. Dios ca pajal 'üsüs la mijis jupj mpes quinam. ⁴ Nosis casa'á pyatjaquecj na p'in, Dios jos lovin tsji' lijicj jupj mpes. Nun taca'liqué na, ma ca polel tsji' la müji. Nin p'iyá pjü gente jis lal. Dios nin tjejyama. ⁵ Nosis casa'a pü'üs na p'in, napj jyawca jinwá nosis casá patja jis lal. Napj sin 'yüsa lejay Dios mpes.

⁶ Jesús nin tjevele na, 'amá 'alá tipyuts'a. Tjutj mpes pililicj tsjicj way la tjiji. Pililicj jun poloc' po'o jas tjecjyo'la yom jun tulucj. ⁷ Nin la tjiji na, tjevele jupj lal:

—Jutja, jin jas mpa'in 'üsü muju tořica nt'a, 'üsü Siloé ló jupj. (Siloé yupj jis tin; "Jas Tjejyama" velecj cupj.)

Mpes tjemy yom jun tulucj. Jun jas tepe'e Jesús tjevele jin. 'Üsü mpe tjac' na, 'ücj nyúcatsja quinampa. ⁸ Mpes la p'a püna jus tjunuctsja pajal nin yólatsja tsjan mpes 'ücj nyuca quinam. Nepénowa yuwá sin pópatsja yom jun tuluctsja lal, nepénowa lovin jus tjunuctsja t'emel le monatsja jupj. Yupj tjowelepj: "¿Ncu ninana p'iyá lovin t'emel la tjemyona tja'asá, jun tulucj mpes?" ⁹ Nepénowa javeleptsja: "T'üc'. Ninana yomen." P'a wa javeleptsja: "Ninana tulucj nempe. Yom jun tulucj jin justa la p'in." Mpes yom p'iyá tjevele: "Napj mp'iyá p'in niná yomen".

¹⁰ —¿'Oyn ne 'ücj nyuc quinam? —la tjü'üy jupj lal.

¹¹ Jupj jis lal tjevele:

—Yom Jesús ló 'amá 'its'its' la tjiji, nan poloc' jas tjecjyo'la. Tjevele napj lal: 'Siloé nt'a jutja, jin jas tepe'e'. Mpes tjum, nan jas tepyatsj. T'üc' jas tepyatsj na, tji'yü'sa quinam nan. 'Ücj la nuc quinam.

¹² Yupj la tjü'üy jupj lal:

—¿Ca'aj já'asa niná yomen?

—Ma selé —tjevele jupj.

¹³ Mpes yom püs jun tuluctsja tjaman fariseopan nt'a. ¹⁴ Sábado natsja Jesús 'amá 'its'its' la tjiji, tji'yü'sa la tjiji yom jun tulucj. Sábado na nin jawas judiopan ma tsji' lajay. Jesús nin la tjiji, ninana tsji' la tjiáj, nin yólatsja yupj. ¹⁵ Nin mpes fariseopan la tjü'üy wa yom lal 'onin 'ücj nyuca quinam. Jupj tjevele yupj jis lal:

—Jupj 'amá mpes nan poloc' po'o ts'yuca. Napj nan jas tepyatsj, ne 'ücj nyuc quinam.

¹⁶ Mpes fariseopan nepenowá javeleptsja: "Jesús ma tsji' liji Dios mpes. Dios mpes tsji' lajay, Dios jos jin lajay sábado nampa. Nin mpes selecj ma tsji' liji Dios mpes." Fariseopan la p'a javeleptsja: "Nin tulucj. Yom malala liji, Dios ma se p'a'sa pajal 'üsüs liji jupj mpes. Jesús t'üc' pajal 'üsüs liji Dios mpes. Nin mpes selecj Dios mpes tsji' liji." Nin tepyala mpes fariseopan nepénowa malala yólatsja Jesús po'ó, nepénowa 'üsüs yólatsja. ¹⁷ Mpes tjowelepj yom jun tuluctsja lal niswá. Tjowelepj:

—Jipj velen jupj tji'yü'sa la tjiji jipj jin. ¿Tsjan jin jele jupj?

Yom jun tuluctsja tjevele yupj jis lal:

—Profeta jupj, nin nola napj. Dios mpes vele jupj.

¹⁸ Judiopan jis jepapan custjay ma quelel japontsja ninana yomen püs jun tuluctsja jupj. Ma quelel japontsja quina tji'yü'sa jun. Mpes yom jamay, popay jis lal tjowelepj jis la cuwis. Tjowelepj wa yupj jis lal. ¹⁹ Jis la tjü'üy:

—¿Ncu ninana nun sin popa? ¿Ncu t'üc' way tjemya'na pepes jun tuluctsja jupj? ¿'Oyn ne 'ücj nyuca quínam?

²⁰ Yom popay, jamay yupj jis lal tjowelepj:

—Selecj ninana cupj qjuis catjam. Selecj way tjemya'na pepes jun tuluctsja jupj. ²¹ Ma selecj 'oyn ne 'ücj nyuca quínam. Ma wa selecj pjacj tji'yü'sa la tjiji jupj jun. La tjü'üyá núcú jupj. Püné quínam jupj. 'Ücj way vele jupj p'iyá tsjan tepyala jupj jun.

²² Yom popay, jamay lacj jeyaptsja judiopian jis jepapan jis lal, mpes nin tjowelepj yupj. Judiopian nepénowa tjowelepj Jesús ninana Yomen Dios tjevele ca jas majamas jis capj la p'acj judiopian. Jepa judiopian ma jisastsja judiopian ninana velam. Mpes yuwá tjowelepj judío pjaní nin cüveles p'a lal Jesús po'ó, yupj ca müjü'tücj jupj lovin ma polel ncuwim ne'aj judiopian 'a si mulú nt'a. ²³ Nin mpes yom popay, jamay tjowelepj: “Püné jupj quínam. La tjü'üyá núcú jupj.”

²⁴ Nin mpes judiopian jis jepapan niswa la tjomon tjac' yom jun tuluctsja. Tjowelepj jupj lal:

—Dios wolap'a'a mvelen t'üc' ca mvelen jipj quínam Jesús po'ó. Cupj selecj Jesús ma liji Moisés popel jyü'ta jin, mpes malala jupj.

²⁵ Yom jun tuluctsja tjevele:

—Napj ma selé ncu Moisés popel jyü'ta jin liji. Pjaní way p'in selé. Nan tuluctsja pünam; 'ücj nyuc quínam.

²⁶ Locopyaya jepapan la tjü'üy jupj niswá:

—¿Tsjan la tjiji jupj jipj lal? ¿'Oyn la tjiji tji'yü'sa jin?

²⁷ Yomen jis lal tjevele:

—Nasa nun lal tjevelé 'oyn ne tji'yü'sa la tjiji nan. Nun ma quelel pjo'oqué, ma quelel nusin 'yüsa. ¿Tsjan mpes quelel pjo'oqué niswá? Nujisas nun jupj discipulopan ca nu mpalas, la p'a jinwá ca nacj.

²⁸ Judiopan jis jepapan ts'a tji'in yom nin tjevele mpes. Yupj quelel malala javeleptsja jupj lal, mpes tjowelepj:

—Jipj Jesús discipulo; cupj nin tulucj. Moisés discipulopan ncupj, Moisés pajal püna tüpü'ü jupj. ²⁹ Cupj selecj Dios Moisés lal tjevele. Nin tulucj Jesús lal. Ma selecj ca'aj mpe tjac' niná yomen.

³⁰ Yom jun tuluctsja yupj jis lal tjevele:

—Napj ma selé 'onin nacj ne nin nacj nun ma jus cülayé ca'aj mpe tjac' jupj. Jupj tji'yü'sa la tjiji nan, mpes ca jus cülayé. ³¹ Cupj selecj Dios ma ca jis cü'ayas malala lajay la mon jupj lal. Nin yolá Dios pajal 'üsüs, pajal püné, lajay wa Dios jos jin, Dios se 'aya yupj la mon. ³² Lovin lerítsja pjacj polel 'yü'sa liji jun, tjemya'na pepes jun tuluctsja. ³³ Yom niná Dios mpe ma 'ucuy, ma ca polel nin la qjuíjis.

³⁴ Jupj nin tjevele na, judiopian jis jepapan tjowelepj yom jun tuluctsja lal:

—Monuna secj p'in malálatsja jipj. Lovin nintsja jipj. ¿Tsjan mpes jipj quelel qjuisin 'yüsa lejay?

Nin tjowelepj na, pje'á la ts'i jupj yupj tjatja mpe.

³⁵ Jesús jus nleya judiopian jis jepapan yom jun tuluctsja pje'á la ts'i yupj tjatja mpe. Jus nleya na, la tepyala, jus tjinyuca jupj. Tjevele jupj lal:

—¿Ncu pyon jipj Dios jas tjejyama Yom pjaní nucopj la p'acj, jupj tjevele jin?

³⁶ Yom jun tuluctsja Jesús lal tjevele:

—Nawala mvelen pjacj niná yomen, mpes ca mpon napj jupj lal.

³⁷ Jesús tjevele jupj lal:

—Nasa jus tjinyuc jipj. Nasa velen jupj lal. Napj ne jupj.

³⁸ Yomen tjevele:

—Pyon napj. Napj Nejepa jipj.

Jesús wolap'a'a palá nipi'tje jupj. Jólatsja Jesús pajal püné.

Nepénowa ma quelel japon, mpes ma japon.

³⁹ Jesús tjevele:

—Napj nosis nt'a tjacuwis mpes, nepénowa lovin ca mpatjam Dios lal. Nepénowa Dios ca jis capj ntülüs. Nepénowa ma sin 'yüsa Dios mpes. Yun tulucj jinwá yupj. Yupj japon na napj mpes, ca 'üsüs sin mü'üsüs. 'Üc januc jinwá ca jis mpalas. La p'a nin tulucj yupj. Yupj nin yola nasa sin tji'yüsa quinam. Ma quelel japon napj lal. Nin mpes lovin ma ca polel sin mü'üsüs Dios mpes. Yun tulucj jinwá ca nsem yupj —nin tjevele Jesús.

⁴⁰ Fariseopan nepenowá ne'aj wa tjatja Jesús nt'a. Tjepjyacañ jupj tjevelá. Mpes la tjü'üy jupj lal:

—¿Ncu quelel velen yun tulucj jinwá cupj 'ots'ipj? ¿Ncu quelel velen cupj ma qjuisin 'yüsa Dios mpes?

⁴¹ Jesús jis lal tjevele:

—Nun welé nun 'üsüs nusin 'yüsa Dios mpes. Nujun tulucj jinwá nacj, Dios ma ca nin jólatsja nun malala nyuca la tjüj'í mpes. Mop'in welé nun nasa nusin 'yüsa Dios po'ó, mpes Dios newa jola nun malala nyuca la tjüj'í mpes —nin tjevele Jesús fariseopan jis lal.

10

Jesús tjevele jupj se jamá Dios ts'uyupj.

¹ Jesús niswa sin 'yüsa lis tjiji wa. Tjevele:

—Oveja tjüwücj mo'o jatja püste na, ca ma malala jis mpalas. Jun vilicj toñica wama la cuwis. La p'a ma quelel wama jil jun vilicj mpe, pwecapan yupj. T'empe viyá jil wama jil yupj. Lyawuñ sa 'ünan. T'üc' way niná. ² Jun vilicj mpe wama jama tjüwücj mo'ó, jupj ne jyama ovejas. ³ Tjüwücj nt'a yom pjaní way já'asa, jun vilicj jyama jupj. Oveja jyama tjac' na, yom jun vilicj jyama jun cjyoltse 'ücj wama la winin. Oveja jyama oveja jis lá t'ya quinam, mpes jis lá se moná jiquil. Pje'á jis lal jama, mwalá jama oveja jis lal. ⁴ Pjü jupj juts'a'á jis lal pje'á tjemey na, mwalá way jama jupj yupj jis lal. Yupj jupj cjüil jil. Oveja jyama vele pjac sin 'yüsa pjacj nepé vele, mpes cjüil jil. Ma wa lacj jeyapj. ⁵ Yupj ma sa nuc ma cjüil jil. Ts'equenerñ jupj mpe. Ma sa nuc nepé vele pjac ma sin 'yüsa pjacj nepé velá, mpes ts'equenerñ.

⁶ Ninana Jesús tjevelá oveja jyama po'ó. Nin tjevele sin 'yüsa la siji 'onin nyuca liji jupj p'iyá, 'onin nyuca lajay wa jupj mpes japon. Nin p'in, yupj ma sin tji'yüsa tsjan po'ó tjevele jupj.

⁷ Mpes Jesús niswa tjevele: “Napj tjüwücj jun vilicj jinwá, oveja patja jinañ nt'a. T'üc' way niná. ⁸ La p'a wa mwalá tjiqul napj lal, tjowelepj sin 'yüsa la tjajay 'onin 'ücj la püt'üs Dios lal. La tsawiltsja yupj. Pjü ne yupj pequepan jinwá, ja'ünan jinwá yupj 'ots'ipj. Mop'iyá napj lal japon ma topon yupj tjowelepj. ⁹ Napj jun vilicj jinwá Dios jyü'ta nt'a. Napj mpes pyona, lovin ca Dios lal mpü'üm, Dios ma ca cus ntülüs jupj. Napj pjü ca ma'ayá jupj jos, 'ücj lo püt'üs. Nin p'iyá liji oveja jyamá. Jupj se 'aya oveja jisas 'ücj jis la püt'üs.

10 "Pequepan jiquil na, jis la pecj mpes jiquil la p'in. Jis la 'ünan mpes jiquil wa. Pjü malala jis la jay mpes jiquil la p'in. Nin nepenowá noyomes, la p'a sin 'yüsa lajay. Yupj javelepj Dios mpes sin 'yüsa lajay, mop'in ma quelel la najay. La p'a wa malala se palá yupj mpes. Napj 'a nin tulucj. Napj tjacuwis mpes, napj lal japon lovin Dios lal mpatjam. 'Ücj jisas ca mpatjam yupj Dios lal.

11 "Oveja jyama pajal 'üsüs, 'ücj jupj lal jupj pe'e oveja ma ca nca'liñ. Nin nam. 'Ücj napj lal napj ma pats', napj lal japon ma ca nca'liñ. 12 La p'a wa ma quelel lajay napj lal japon, ma nin lajay napj lejay jinwá. Mozo jin p'in yupj. Mozo way p'in, oveja jupj juts'a á tulucj. Oveja jyama tulucj jupj. Mpes nyuca na pü'á jac', oveja ne'aj lejeñ ts'üequené jupj. Mpes pü'á oveja ntjüi'le, ne pjü ts'equeneñ, sin tjan jil. 13 Mozo, mozo way p'in, ma quelel la siji oveja witjacj. Nin mpes pü'á tjac' na, ts'üequené.

14 "Napj oveja jyama pajal 'üsüs jinwá. Napj yus nyuc napj lal japon; yupj nus januc wa napj. 15 Nin p'iyá Mpapay nus nyuca; napj si nuc wa jupj. 'Ücj napj lal napj ma pats' ca, mpes napj lal japon ma ca nca'liñ. 16 Nepénowa judiopan tulucj ca mponecj wa napj lal. Dios jos napj mpes ca mpatjam wa yupj jupj lal. Yupj ca la mijicj wa napj velé jin. Pjü napj lal japon napj nats'a'á ca nsem yupj. Nin p'iyá ca nsem yupj jis lal, ne napj p'iyá ca jis majamá yupj pjü way, yom jupj oveja jyama jinwá.

17 "Napj quelel ni pü'í yupj mpes, niswa la püt'üs napj. Nin mpes Mpapay quelel la niji. 18 Ma najas na 'ünan, ma polel na 'ünan. Napj ca jis ma'ayá na'ünan, mpes ma pats' ca. Napj 'ücj nin jyütütj ma pats'. Napj 'ücj wa jyütütj ne ca niswa mpü'üs. Ninana Mpapay tjevele jupj nin jostsja napj nin lejay", tjevele Jesús.

19 Jesús ninana tjevele na, judiopan niswa ma nin p'in yólatsja Jesús po'ó. Nepénowa yólatsja jupj 'üsüs, nepénowa yólatsja jupj malala. 20 Pülücj judiopan sin popa javeleptsja: "Lapanen jupj jos mo'o pü'ü, mpes malala jola jin vele. ¿Tsjan pjucj pjo'oqué jupj velá?" 21 La p'a wa javeleptsja: "Nin tulucj. Lapanen jupj jos mo'o cüpüt', ma polel 'üsüs la veles, jupj vele jin. Lapanen ma wa cus tjep'ya'sa tji'yü'sa la tjiñi yom jun. Dios way p'in nin liji niná", nin tjowelepj judiopan nepenowá. Nepénowa 'üsüs jin yólatsja jupj; nepénowa malala jin yólatsja jupj.

Jesús tjevele jupj Dios Jatjam, mpes jepa judiopan ts'a tji'in pajal jupj lal.

22 P'a jawasa Jesús tjuwine niswá Jerusalén mo'ó. La p'a fiesta lajaytsja quinan Jerusalén mo'ó. Fiesta niná mpes judiopan yola tepyala püna tepyalá. Püna Dios ma jisas malala la tjajay Dios wo. Nin mpes judiopan nepenowá la tapalan yupj jis lal. 'Ücj la tjajay wa Dios wo. Judiopan niswa tjowelepj Dios wo Dios mpes p'in. Mpes pjü año fiesta la tjajay, yola mpalas niná. Jive natsja niná, tsjojose wa na. 23 Corredor Dios wo t'asiyü nt'a wínetsja Jesús. Corredor niná "Salomón Corredor" lotsja. 24 Corredor nt'a tjuwine na, judiopan nepenowá tjiquil Jesús nt'a, t'asiyü nyüjünsünüñ. Jupj lal la tjü'üy:

—¿'Ona 'üsüs way ca mvelen pjacj ne jipj? Mvelen, qjuisin mü'üsüs ncu t'üc' way jipj niná Jepa Püné Dios tjevele ca jas majamas qjuis capj la p'acj.

25 Jesús jis wala tjevele:

—Nasa tjeveletsja. Nun ma quelel poné napj velé. Napj pajal 'üsüs lejay, yom p'in ma polel liji jin. Nin lejay Mpapay ntjijütüta jinwá. Nin mpes 'ücj ca jus cülayé pjacj ne napj. 26 Nawa nun ma poné. Napj nats'a'á popa tulucj

nun, mpes nin. ²⁷ Napj lal japon, napj no'oveja jinwá yupj. Napj se jamá yupj. Napj lal japon, napj velé jin lajay. Napj yus nyuc yupj; yupj napj ncapi jacoñ. ²⁸ Napj lejay lovin Dios lal patja, ne yupj ma pjü malala jis mpalas ne'aj. Leñ pjacj cüpwec' yupj napj mpes. ²⁹ Mpapay ntje'aya yupj. Jupj más püné pjü jis lal. Leñ pjacj cüpwec' yupj Mpapay mpes. ³⁰ Napj 'a Mpapay jin p'iyá. Nin p'iyá lijim —nin tjevele Jesús.

³¹ Jesús nin tjevele na, judiopan niswa pe natj jay la ts'is la 'ünan jupj. ³² Mpes Jesús nin tjevele yupj jis lal:

—Nun tjunucú la pülücj napj pajal 'üsüs la tjejay. Nin la tjejay Mpapay tjevele jin. ¿Cana la tjejay mpes quelel na 'ü'ná pe mpes?

³³ Yupj jupj wola tjowelepj:

—Ma 'üsüs la tjejay mpes quelel 'i 'ü'nam. Jipj tjevelen malala Dios lal, mpes quelel 'i 'ü'nam. Yom p'in jipj; newa nin jipj velen jipj p'iyá Dios.

³⁴ Jesús tjevele yupj lal:

—Malala tulucj napj tjevelé. Nun to'á Dios Popel. Jupj Popel vele Dios tjevelá israelpan noypan jis lal pajal püna. Dios tjevele: 'Nun Dios jinwá gente jis lal. Jü'tü Dios mpes.' ³⁵ Cupj selecj Dios Popel lovin t'üc' vele; jupj Popel tjevele israelpan noypan Dios jinwatsja yupj. Israelpan nenem, Dios jepapan lis tjiji yupj, mpes nintsja yupj. Gente p'intsja yupj. ³⁶ Napj más 'üsüs yupj jis lal. Mpapay la ntjet'á napj ca jupj jos jin la mejay. Nin tjejyama nosis nt'a. ¿Tsjan mpes welé nun napj velé malala Dios lal, napj velé na napj Dios Jatjam? ³⁷ Napj ma pajal 'üsüs la cüjay Mpapay liji jinwá, 'ücj ma quelel poné napj velé napj p'iyá po'ó. ³⁸ T'üc' way pajal 'üsüs lejay Mpapay liji jinwá. Ca nacj nun ma poné napj p'iyá Dios Jatjam napj velé mpes p'in. Nun 'ücj ca mponé napj Dios Jatjam napj pajal 'üsüs lejay mpes. Nun poné napj 'üsüs lejay Mpapay Dios mpes, nun ca jus nlayé Mpapay napj mpes já'asa, ca jus nlayé napj jupj mpes wa 'os —nin tjevele Jesús.

³⁹ Jesús nin tjevele na, judiopan jis jepapan niswa quelel ntji'liñ jupj sa tül. Custjay ma polel ntji'liñ jupj. Tjemey.

⁴⁰ Niswa 'üsü na'aj po'ó tjemey, 'üsü Jordán ló jupj. Ne'aj tjemey Jesús, Juan gente bautizar lis tjiji nt'a püná. Ne'aj tüpü'ü. ⁴¹ Ne'aj pülücj tjiquil Jesús nt'a. Yuwá javeleptsja: "Juan lovin ma pajal 'üsüs la tjiji gjuisin la 'üsüs lo jay Dios mpes tjevele jupj. Mop'iyá pjü way Juan tjevelá niná yomen po'ó, pjü t'üc' waysja." ⁴² Pülücj topon Jesús lal ne'aj.

11

Jesús tüpü'ü la tjiji tepe'á.

¹ Yom pjaní malala jos tepyala. Jupj Lázaro lotsja. Betania mo'o pü'ütsja. Ne'aj Betania mo'o tapatja wa Lázaro to'opan manas. María lotsja pjaní wa, Marta lotsja pjaní wa. ² (María niná quepan gjuis Jepa Jesús tsjom jas tjecjyo'la perfume lal. Jay pjucj ts'üil lal tjapajaja la tjiji jupj tsjom. Jupj jüpülücj Lázaro tsjyúnatsja.) ³ Lázaro tsjyuna na, jupj to'opan taná tjowelepj gjuis Jepa Jesús mpes: "Malala jos jipj jemica, jupj ne pajal quelel lejay jipj".

⁴ Jesús tjapajaca na niná, tjevele: "Jupj malala jos mpes, la p'a ca sin mü'üsüs pajal 'üsüs Dios. Ca jus nlayecj pajal 'üsüs Dios Jatjam. Ma nin tepyala la mas jupj", nin tjevele Jesús.

⁵ Jesús pajal quelel la sjitsja conas, Marta 'ots'ipj, María 'ots'ipj, Lázaro 'ots'ipj. ⁶ Mop'iyá ma leñ way tjemey Jesús jupj nt'a. Newa ts'ac' mat'e tjá'asa

ne'aj, tjá'asa nt'a. Jupj seletsja jupj ca 'üsüs la mijis locopyaya. ⁷ Locopyaya ts'ac' mat'e na, tjevele discipulopan jis lal:

—Mas quinam Judea mo'ó niswa, Lázaro pü'ü nt'a.

⁸ Mpes Jesús discipulopan tjowelepj jupj lal:

—Pajal nin qjuiyola jipj jay Judea mo'ó, judiopian jis jepapan patja nt'a. Nawaja'a p'in quelel ja'unantsja jipj pe mpes. ¿Ncu yupj patja nt'a quelel jay jipj?

⁹⁻¹⁰ Jesús jis lal tjevele:

—Jyawca na, hora dóceya jyawca nin jawas. Jaw na wine, ma pojo. 'Ücj nyuca jupj, lots'ac' jyawca mpes. Püste wine p'in pojo, jupj jaw cjuwá mpes. Nin p'iyá napj lal. 'Ücj jum quinam. Jaw na jinwá napj lal custjay. Ma malala ma palas custjay. ¹¹ Nin tjevele na jupj, tjevele wa discipulopan jis lal:

—Cupj qjuis cajamica Lázaro tjejyá. Napj ca lya miyawü jupj, ca jas müjünsüs.

¹² Mpes discipulopan tjowelepj qjuis Jepa lal:

—Jupj 'a tjejyá, quina wa ca mü'ü'süs jupj.

Discipulopan ma sin tji'yüsa Jesús tjevelá, mpes nin tjowelepj.

¹³ Jesús quelel véletsja Lázaro tepe'e quinam. Nin mpes jupj tjevele “tjejyá” quinam. Discipulopan yólatsja Jesús nin quelel véletsja Lázaro nasa tjejyá p'in.

¹⁴ Mpes Jesús 'üsüs way tjevele yupj jis lal:

—Lázaro tepe'e. ¹⁵ Más 'üsüs ca nsem nun mpes ma tjo'os napj Lázaro nt'a, malala jostja na. Napj ca pajal 'üsüs la mejay quinam jupj mpes, ne nun ca mponé napj nin po'ó. Nin mpes 'ücj najas ma tjo'os ne'aj jupj nt'a jupj malala jostja na. Mas quinam jupj nt'a.

¹⁶ Jesús nin tjevele na, Tomás tjevele discipulopan p'a wa jis lal:

—Mas wa ncupj, nca'lequec' wa Jesús lal. (Tomás 'a discípulo watsja. 'Pjaní Popa Mát'eya' lotsja wa jupj.)

¹⁷ Mpes Lázaro tüpü'ü nt'a tjemey Jesús, jupj discipulopan jis lal. Jus tjevayanta na, jupj jus nleya ts'ac' yulupjana tjejyawca quinam tepe'e Lazará. Ts'ac' yulupjana tjejyawca quinam jomwen jul tüpü'ü Lázaro jüp'üy. 'Ücj la tjajay la toc, judiopian lajay jinwá.

¹⁸ Lázaro tüpü'ü nt'a Betania lotsja ne'aj. Ne'aj way p'in Jerusalén nt'a, pülücj patja nt'a. Tucuc' pjaní way p'in ne'aj. ¹⁹ Ne'aj way p'in, mpes judiopian pülücj tjiquil wa Jerusalén mpe yus la nuc Lázaro jüpülücpán, Marta pjaní wa, pjaní wa María. Tjiquil yus la nuc jis pülücj tepe'e mpes. Quelel 'üsüs javeleptsja yupj jis lal, ma ca pajal nin yola yupj.

²⁰ Marta jus nleya Jesús jac'. Jus nleya na, tjemey la nüjüsü. María newa wa nt'a tjá'asa. ²¹ Marta tjevele Jesús lal:

—Jipj qui'á cücj, ma cüpa'istsja nquiway. ²² Newa napj selé Dios ca mya 'ayas pjü way jipj le mon.

²³ Jesús tjevele jupj lal:

—Jiquiway ca niswa jas müjünsüs mpü'üm niswa.

²⁴ Marta wola tjevele:

—Napj selé jupj ca jas müjünsüs mpü'üm niswa, nin jawas tecya'liñ sin müjünsücj na.

²⁵ Jesús tjevele jupj lal:

—T'üc'. Napj p'iyá ca nin la mejay niná jiquiway mpes. Napj p'iyá ca sin müjünsü tecya'liñ. Napj p'iyá nin lejay patjá. Napj lal japon, lovin ca

mpatjam. Yupj cya'liñ na, newa ca mpatjam. ²⁶ Quina patja, napj lal japon, ma ca nca'liñ yupj lovin. ¿Min pyon jipj niná? —nin la tji'yüya Jesús.

²⁷ Marta tjevele:

—Napj pyon. Napj pyon jipj niná Yomen Dios tjevele ca jas majamas qjuis capj la p'acj. Jipj Dios Jatjam. Püna Dios nin tjevele jipj nosis nt'a ca ncuwim.

²⁸ Marta nin tjevele na, wo nt'a tjemey niswá. Tjevele ncuwim jüpülücj María. Jupj way lal p'in tjevele. Tjevele:

—Nasa tjac' sin 'yüsa la sijá. Jupj la tjemyona jipj ca mim jupj nt'a.

²⁹ María niná tjapjaca na, leñ way jas nisa, tjemey Jesús nt'a. ³⁰ Jesús ma ne'as tjac' pülücj patja nt'a custjay. Newa Marta la nújüsü nt'a tjá'asa jupj.

³¹ María tjemey na, judiopan nepenowá newa wo nt'a tjatja cüiway tepe'e mpes. Yupj jus tjunuc jas nisa, leñ way tjemey. Ma sin tji'yüsa tsjan mpes nin la tjiji. Yólatsja jupj tjemey jüpülücj toc pü'ü nt'a lo puyus ca nacj. Mpes cjüil tjil yupj.

³² María ne'as tjemey Jesús nt'a. Jus tjinyuca na, María palá nipi'tje jupj wolap'a'á. Tjevele Qjuis Jepa Jesús lal:

—Jipj qui'á cücj, ma cüpa'istsja mpülücj.

³³ Jesús jus tjinyuca María pajal li piyutsja. Tjinyuca wa judiopan María lal tjiquil pajal la puyuptsja wa yupj. Nin tjinyuca na, pajal 'aplijila way tepyala Jesús. Pajal jola tepyala jupj. ³⁴ Jis la tji'yüya yupj jis lal:

—¿Ca'aj tüpüntüpj jupj jüp'üy?

—Was, jus nlayen —tjowelepj yupj.

³⁵ Jesús la tipiya wa. ³⁶ Mpes judiopan nepénowa tjowelepj:

—T'üc' way quelel la tjiñitsja Lázaro.

³⁷ Nepena yupj sin popa wa tjowelepj:

—Jesús tji'yü'sa la tjiji ma nyucá. ¿Ncu ma polel tji'yü'sa la tjiji wa Lázaro, ma lo mas?

³⁸ Niswa pajal jola tepyala Jesús. Lázaro jüp'üy tüpü'ü nt'a tjac' quinam. 'Amá jul, neven nt'a, pü'ütsja jupj. Pe püné jun tapá já'asatsja jun vilicj nt'a.

³⁹ Jesús tjevele:

—Na'aj jas tentené pwen.

Marta ne'aj já'asatsja. Tepe'e jüpülücj waytsja jupj. Tjevele Qjuis Jepa Jesús lal:

—Pajal malala cjumsu quinam. Ts'ac' yulupjánatsja tepe'e nas.

⁴⁰ Jesús tjevele jupj lal:

—Quina ca jus nlayen Dios pajal 'üsüs. Niná nasa tjevelé jipj lal. Jipj pyon napj lal, ca jus nlayen Dios pajal 'üsüs —nin tjevele jupj.

⁴¹ Mpes na'aj jas tentené quinam pwen, jun cjol tepyala. Nin la tjajay na, Jesús tjevele Popay Dios lal. Jay la p'a'a tjinyuca, tjevele:

—Wüi'is, Mpapay, jipj lal. Napj tjevelé na jipj lal, jipj ntje'an najastsjé.

⁴² Napj selé lovin pjoc' napj velé na jipj lal. La p'a pülücj qui'á jatja, ma salejepj niná. Nin mpes 'ücj jis la pjac tjevelé jipj lal. Mpes ca mponcej jipj nin tjejam —nin tjevele Jesús.

⁴³ Teczyawaja tjevele na Popay Dios lal, Jesús yümücj tjevele:

—Lázaro, pje'á was 'amá jul mpe.

⁴⁴ Mpes jupj tjac', tepe'etsjé. Niswa nyucunú quinam. Newa jun tapá jas tjüvü'üntsja jupj. Pülül p'a wa jay tsupaptsja jupj. Mpes Jesús ne'aj jatja jis lal tjevele:

—Jas 'osocé, 'ücj mim jupj.

⁴⁵ Judiopan nepenowá María lal tjil ne'aj, mpes tjunuc wa Jesús la tjiá. Tjunuc na niná, yupj sin popa pajal pülücj topon Jesús lal. ⁴⁶ Nepena yupj sin popa ma topon lovin. Más ts'a 'in jis tepyala Jesús nin la tjií mpes. Ma jisastsja pülücj japon Jesús lal. Mpes fariseopan nt'a tjil, yupj jis lal tjowelepj Jesús la tjiá. ⁴⁷ Mpes sacerdote noypan 'a jis tjimyula fariseopan jis lal. 'A jis tjimyula na, yuwá jis la tjü'üy:

—¿Tsjan ca la mijicj cupj? Yom niná pajal la pülücj pajal 'üsüs liji, yom p'in ma polel liji jinwá. Nin mpes sin 'yüsa la siji Dios jas tjejyama jupj. ⁴⁸ Cupj ma polel 'yayacj newa nin liji Jesús. Cupj 'yayacj Jesús nin liji, ca pjü mponecj jupj niná Yomen Dios tjevele ca jas majamas qjuis capj la p'acj. Yupj ca mvelecj Jesús judiopan jis Jepa. La mpa'nacj ca romanopan jis jepapan jis lal. Nin lajay nampa, romanopan ca ncul, ca pjü malala la mijicj cupj jyü'tücj nt'a. Ca mvelecj wa cupj ma polel jyü'tücj cupj qjuis gentá —nin tjowelepj yupj.

⁴⁹ Pjaní ne'aj yupj sin popa, Caifás lotsja jupj. Año niná jupj sacerdote más pünetsja. Jupj tjevele yupj jis lal ne'aj:

—Nun ma nusin 'yüsa jas tüpwes. ⁵⁰ Nun ma jus nlayé más 'ücj cupj mpes Jesús mpa'is, ma ca judiopan pjü nca'liñ.

⁵¹ Niná jupj tjevele, jupj jola jin tuluctsja. Dios jola jin tjevele. Caifás sacerdote más pünetsja nin tepyala na, mpes Dios cus tjep'ya'sa 'ücj lo veles tsjan ca mpalas Jesús lal. Nin mpes t'üc' tjevele Jesús ca mpa'is judiopan mpes. ⁵² Pjü mpes wa tepe'e Jesús, judiopan mpes p'in tulucj. Jesús tepe'e, 'a jis mulus pjü way Dios ts'uyupj. Pjü Dios ts'uyupj, pjü jun ta'á patja, pjü jis pülücpan la tjií jupj.

⁵³ Nin jawas nepé judiopan jis jepapan nin tjowelepj 'oyñ la qjuijicj cü'ü'nacj Jesús. ⁵⁴ Nin mpes Jesús ma tjuwine quinam pülücj patja nt'a, judiopan tapatja nt'a. Tjemey jupj Jerusalén mpe. Efraín mo'o tjemey. Pjaní way patja ne'aj 'in. Ne'aj p'intjsja wa cjuwá nt'a. Ne'aj tüpü'ü Jesús jupj discipulopan jis lal.

⁵⁵ Nasa quelel fiesta p'a wa lajaytsja judiopan. “Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey” nin lotsja fiesta niná. Mwalá way p'in, judiopan pülücj tjil Jerusalén nt'a yupj pjaní pjaní pájtatsja mpe. Judiopan püna la tjjay jin p'iyá la tjjay wa, salá jinwá jis la pal Dios lal. Ma nin la qjuijicj niná, ma polel fiesta la cüjaytsja yupj. ⁵⁶ Yupj la tapaltsja Jesús ne'aj, Jerusalén mo'ó. Ma jus tjunuc, mpes yuwá tjowelepj Jesús po'ó, 'a jis tjimyula na Dios wo nt'a. Tjowelepj: “Jesús ma ncuwim ca nacj fiesta nt'a”. ⁵⁷ Sacerdote noypan la pal watsja Jesús. Nin p'iyatsja fariseopan. Yupj tjüjütütj judiopan ca jis wala mvelecj ca'aj já'asa Jesús, yupj jus nlay na p'in. Quelel salejeptsja 'ücj jis la winin jis la tjilil Jesús, cus la tül.

12

Quepj pjaní 'üsüs la tjií Jesús lal. (Mateo 26.6-13; Marcos 14.3-9)

¹ Ts'ac' séisiya faltar custjay, fiesta mpes Jerusalén nt'a, fiesta “Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey” ló. Jesús jama watsja fiesta nt'a. Mpes Betania ne'as tjemey jupj, locopyaya quelel jámatsja Jerusalén mo'ó. Betania nt'a tüpü'ü Lázaro. 'In lacasana Lázaro malala jos tepyala, tepe'e. Jesús jas tjiíyünsa la tjií jupj, nyucunú tepyala niswá. ² Mpes Jesús tjac' na Betania nt'a, Lázaro 'a jis tjimyula jupj jomicapan pülücj Jesús mpes, jis tja'ayapi tjalá.

Jesús tjá'asa, tjelyaja jomicapan jis lal. Marta se 'áyatsja jis la las. Lázaro pjaní wa ne'aj já'asa, lyájatsja Jesús lal, la p'a jis lal wa. ³ María Lázaro jüpülücj watsja. Jupj quelel 'úsüs lijitsja wa Jesús mpes. Nin mpes newa jalatsja na, Jesús tsjom perfume jas tjecjyo'la. Püné jas tjecjyo'la jupj, libra pjaní mpes jas tjecjyo'la. Perfume niná t'úc' way nardo p'in waytsja jupj. Pajal 'úsüs cjúmsutsja, pajal pülücj jaylactsja jupj. Tsjom jas tji'its'a na perfume mpes, María jas tjiçjyüçja jay ts'üil mpes. Wo jas tñpwes 'úsüs tñcujmsu perfume mpes.

⁴ Jesús discipulopan ne'aj jatja watsja. Yupj sin popa pjaní Judas Iscariote lotsja jupj. Simón jatjam waytsja jupj. Judas p'iyá malala la tjiji Jesús lal. P'a tjejaywca na jis capj tjep'ya'sa Jesús enemigopan jis la tjilil jupj. Judas tjevele:

⁵ —Malala pjü t'yu jupj. ¿Tsjan mpes ma vender la tjiji? T'emel 'ücj así 'yáyatsja t'emel cjuwá mpes. Pajal pülücj jaylaj ca nactsja perfumas. Yom año pjaní tsji' liji jaylaj ca nactsja jupj.

⁶ Nin tjevele jupj, mop'in ma t'úc' nin jólatsja t'emel cjuwá witjacj mpes. Jupj p'iyá jostsja t'emel. Pecj waytsja jupj. Judas jyámatsja t'emel pjü discipulopan yuts'a'á, Jesús juts'a'á wa. Yupj jis t'emel tñpweca neneyawá.

⁷ Jesús tjevele Judas lal:

—Po ma cus tjeve'le jupj. Jupj selé napj ca ma pats', mpes nin la tjiji. Custjay 'ücj nin liji na napj mpes, quelel nin liji jupj. 'Ücj la ntjiji yupj ca ntoquecj napj mpes. ⁸ T'emel cjuwá jis lal ca mpatjaqué nun lovin. Napj ma ca mpü'üs nun jis lal lovin.

Sacerdote noypan quelel wa ja'ünantsja Lazará.

⁹ Judiopan pajal pülücj jus nlay Jesús Betania nt'a tjá'asa, mpes ne'aj tjil jus tjunuc. Tjil wa jus la nuc Lazará. Lázaro p'iyá tepe'e nawaja'a. Locopyaya Jesús jas tjiçjyünsa jupj, nyucunú tepyala niswá, mpes pülücj quelel sa nuctsja jupj. ¹⁰ Nin mpes sacerdote noypan yuwá nin tjowelepj 'onin 'ücj cü'ü'nacj wa Lazará. ¹¹ Judiopan pülücj ma quelel japontsja quinam sacerdote noypan jis lal. Quelel sa coñtsja Jesús. Jupj pajal 'úsüs la tjiji Lázaro mpes, ne pajal pülücj topon Jesús lal quinam.

Pajal pülücj tjil la nyüjüsün Jesús, Jerusalén nt'a tjemey na.

(Mateo 21.1-11; Marcos 11.1-11; Lucas 19.28-40)

¹² Ya pajal pülücj jus nlay Jesús jactsja Jerusalén nt'a. Yas way tñquíl fiesta lajay Jerusalén nt'a, fiesta “Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey” ló. ¹³ Mpes tjil la müjüsün Jesús jümücj nt'a. La nyüjüsün jepa püné jinwá. Manaca pjwel jatatsja pajal 'ücj jisastsja mpes. La tupuyupj:

—'Úsüs pjac tjowelé Jesús po'ó.

Dios pajal 'úsüs ca la mijis jupj mpes. Dios mpes vele jupj, Dios ne cupj qjuis Jepa Püné.

Dios pajal 'úsüs liji israelpan jis Jepa lal

—nin tjowelepj Jesús po'ó.

¹⁴ Jerusalén mo'o jámatsja na, Jesús soysoy la tepyala, jus tñnyuca. Casá tjá'asa tjemey. Dios Popel nin véletsja nin ca la mijis Jesús. Ninana tjevelá Dios Popel:

¹⁵ “Po ma locj tjejá nun, Jerusalén mo'o potjaqué.

Nun jis jepa ca ncuwim.

Soysoy casá ca ma'ajam, ncuwim.”

¹⁶ Nin tepyala na, Jesús discipulopan ma sin tji'yüsa Dios Popel tjevele jin tepyala. Locopyaya Jesús tepe'e, niswa jas tjiyyünsa, tüpü'ü. Dios pajal püné la tjiji Jesús. Niná pjü tepyala na, discipulopan yola tepyala Dios Popel nin tjevele nin ca mpalas jupj jas tjejyama lal. Yola tepyala nin p'iyá la tjayay Jesús lal, Jerusalén mo'o tjac' na.

¹⁷ Pülücj Jesús lal tjelejeñ püna p'in, Lázaro niswa tüpü'ü la tjiji na. Yupj tjunuc, tjeppyacañ wa Jesús tjevele ncuwim Lazará 'amá jul mpe. Tjunuc Lázaro nyucunú tepyala niswá, pje'á tjac'. Yupj tjunuc mpes, tjeppyacañ mpes wa, lovin la p'a jis wala javelepj watsja niná tepyalá.

¹⁸ Javeleptsja mpes, pajal pülücj jus nlay Jesús pajal 'üsüs la tjiji, yom p'in ma polel liji jinwá. Nin mpes ca jus cülayecj Dios jas tjejyama jupj. Mpes tjil la nyüjüsün Jesús, Jerusalén nt'a jactsja na. ¹⁹ Fariseopan ts'a 'intsja pajal pülücj tjil la nyüjüsün. Yuwá tjawelepij:

—Pjü quelel lijictsja na la tjiicj cupj lovin. Más pülücj jupj lal japon quinam. Pjü way quelel sa coñ Jesús.

Jesús tjevele jupj pe'e jos Dios, ca gente 'ücj mpatjam.

²⁰ Lovin pülücj tjil fiesta niná nt'a, pjü año na. Tjil Dios wo nt'a Jerusalén nt'a. Tjil la veles Dios pajal 'üsüs, pajal püné. Fiesta nt'a tjil wa griegopan nepenowá, judiopian tulucj. ²¹ Griegopan Jesús quelel sa nuactsja, jupj lal la veles. Mpes tjil Felipe nt'a. (Jesús discípulo watsja Felipá. Betsaida mpe 'eseptsja jupj, Galilea mpe se jütütj nt'a.) Griegopan tjawelepij Felipe lal:

—Jesús quelel si nucucj.

²² Mpes Felipe tjemey, Andrés lal tjevele niná. Manas tjil Jesús nt'a, jupj lal tjawelepij griegopan quelel sa nuactsja jupj. ²³ Jesús yupj jis lal tjevele:

—Leñ way Dios ca gente sin mü'üsüs la mijis napj pajal 'üsüs, pajal püné. Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. ²⁴ T'üc' way ma pats' ca napj. Ma ni pü'í, nasapj ca mpü'üs. Ni pü'í, pajal pülücj ca mpatjam napj lal. Nin ca nsem setel sine jin p'iyá. Setel pjaní sine popé pajal pülücj vyala. ²⁵ Nepénowa po quelel patja nosis nt'a. Ma jisas malala se palá, mpes ma polel lajay Dios jos jin. Yupj ma ca polel mpatjam Dios lal. Nepénowa ma nin yola ncu ca mpatjam nosis nt'a. 'Ücj wa cya'liñ Dios jos jin lajay mpes. Nin mpes yupj ca mpatjam wa lovin Dios lal. Nin lovin. ²⁶ Najas napj mpes tsji' lajay nin p'iyá lajay napj lejay jinwá. Nin lajay niná, napj nomozopan ca nsem yupj. Napj ca mpü'üs nt'a, ne'aj ca mpatjam wa namozopan. Napj mpes tsji' lajay, Mpapay ca mveles wa yupj 'üsüs.

²⁷ "Pajal 'aplijila way napj quinam. Newa ma ca mvelé Mpapay lal: 'Ncapj tjep'ya'sa ma ma 'ü'nacj'. Tjacuwis malala la pal napj, la mas napj. Nin mpes tjacuwis nosis nt'a. ²⁸ Jesús Popay lal tjevele:

—Mpapay, pjü sin tjü 'üsüs lis mijin jipj pajal 'üsüs, pajal püné wa.

Tjevele na niná, tsjun po'o nepé vele tjavjaca niná: "Nasa sin tji'yüsa la tjayay napj pajal 'üsüs, pajal püné wa. Nin ca la mejay niswá." ²⁹ Pajal pülücj ne'aj tjatja Jesús tjá'asa nt'a. Tjeppyacañ wa tsjun mpe tjevele. Mop'in ma jus nlay tsjan niná yupj tjeppyacañ. Nepénowa tjawelepij t'íla pjac tjeppyacañ. Nepénowa tjawelepij:

—Ángel nepé tjevele Jesús lal.

³⁰ Mpes Jesús jis lal tjevele:

—Tsjun mpe vele tjavjaca, napj mpes tjavjaca tulucj. Napj selé Mpapay pjoca. Nun mpes vele tjavjaca tsjun nepé, ca nun mponé napj mpes. ³¹ Leñ

way ca malala jis mpalas gentas, malala la tjajay mpes. Quina diablo jy'uta nosis nt'a. Malala ca mpalas wa jupj. Leñ way Dios na'aj ca la nts'iyas jupj, ma müjü'tüs diablú. ³² Napj ca pajal 'üsüs la mejay gente mpes. Niyom ca nin müjünsücj, campanya ca ma valacj napj. Nin tepyala na, napj pjü gente ca jis capj mp'acj mponecj napj mpes —nin tjevele Jesús.

³³ Jupj nin tjevele sin 'yüsa la mijis nin ca la mijicj mpa'is. ³⁴ Jupj tjevele tjepjyacañ pajal nin yólatsja jupj tjevele mpes. Tjowelepj:

—Dios Popel vele Jepa Püné Dios se jamá qjuis capj la p'acj lovin ca mpü'üm jupj. Ninana selecj cupj. Jipj velen jipj p'iyá niná Jepa Püné Dios jas tjejyamá, mop'in velen wa yupj campanya ca mvalacj jipj, mya pats' ca. Jipj tulucj ca nacj Jepa niná Dios se jamá. ¿Pjacj ne jipj?

³⁵ Jesús tjevele yupj jis lal:

—Tsjicj way p'in ca mpü'üs nun lal. Napj jaw jinwá nun mpes. Nusin 'yüsa lejay Dios mpes. Napj nun lal pü'üs na, nusin tjü'üsüs nun. Ma nusin 'yüsa napj mpes, lovin ma ca jus nlayé 'onin 'ücj la püt'üs Dios lal. Ma nusin 'yüsam, püste nt'a lowiqué jinwá. Püste nt'a wine, ma selé ca'aj jama jupj. ³⁶ Napj nun jis lal pü'üs na, toponé nun napj nin po'ó. Napj po'o poné, jaw tsjictjacj jinwá ca nsem nun. 'Ücj ca nusin mü'üsüs Dios mpes.

Jesús nin tjevele na, tjemey. Yupj ma polel jus la nuc nt'a tjemey jupj.

Judiopan ma topon Jesús niná Yomen Dios tjevele ca jas majamas jis capj la p'acj.

³⁷ Jesús pajal pülücj 'üsüs la tjiji sin la 'üsüs jis la jay Dios jas tjejyama jupj. Yupj tjunuc pajal 'üsüs la tjijá. Newa ma topon jupj lal. ³⁸ Mpes nin tepyala Isaías tjevelá püná Dios mpes. Isaías profétatsja jupj. Ninana jupj tjevele Dios lal:

“Yupj ma topon cupj tjevelecj jipj mpes.

Ma wa jus nlay tsjan mpes pajal 'üsüs lejay jipj.”

³⁹ Isaías tjevele wa tsjan jis tepyala ma quelel japontsja mpes. Tjevele:

⁴⁰ “Dios yun tulucj jinwá lis tjiji yupj,

mpes ma sin 'yüsa tsjan niná yupj januc.

Jupj lis tjiji yupj ma polel jisas tsjan 'üsüs,

mpes ma t'üc' way sin 'yüsa yupj.

Yupj newa ma quelel sa cori Dios,

mpes napj ma polel lejay yupj ca 'üsüs

jis mpalas Dios lal.”

⁴¹ Niná Isaías tepyaca Jesús po'ó. Jesús nosis nt'a cuwis secj p'in, Isaías jus tjinyuca. Jus tjinyuca jupj pajal 'üsüs, pajal püné. Nin mpes nin tjevele Jesús po'ó.

⁴² Judiopan jis jepapan pülücj ma topon Jesús lal, mop'in nin, yupj sin popa pülücj topon jupj lal. Newa ma quelel javeleptsja nasa topon yupj. Lacj jeyaptsja fariseopan jis lal. Fariseopan ma jisastsja judiopan jis la veles Jesús niná Yomen Dios tjevele ca jas majamas jis capj la p'acj. Fariseopan tjowelepj judío ninana cüveles Jesús po'ó, yupj ca müjü'tücj jupj lovin ma polel ncuwim ne'aj judiopan 'a si mulú nt'a. Nin mpes lacj jeyaptsja. ⁴³ Malálatsja ma quelel javeleptsja nasa topon Jesús lal. Yupj po jisastsja la p'a 'üsüs yola yupj mpes. Ma pajal nin yólatsja ncu Dios 'üsüs jólatsja yupj mpes.

Jesús lal ma pyona, Popay lal 'a ma wa pyona.

⁴⁴ Jesús pajal yümücj tjevele ne'aj tjatja jis walap'a'á:

—Napj lal pyona, ma pyona napj lal p'in. Pyona wa napj nin tjejjama lal. ⁴⁵ Nus nyuca, si nucú wa nin tjejjamá. ⁴⁶ Napj tjacuwis nosis casa'á, ca jyawca jinwá nsem napj gente pjü way mpes. Dios mpes sin 'yüsa lejay. Napj lal japon, ca sin mü'üsüs Dios po'ó. Püste iyawuri jinwá tulucj yupj.

⁴⁷ "Nepénowa napj velé pjyacañ, newa ma nin lajay napj velé jin. Napj p'iyá ma ca mvelé yupj malala la tjjajay. Jis capj la tül mpes tjacuwis tulucj. Napj nosis nt'a tjacuwis jis capj la p'acj gentas, 'ücj jis la patj Dios lal. ⁴⁸ La p'a ca mveles malala la tjjajay yupj, yupj ne ma quelel la najay, ma wa jisas napj velé. Pjü way napj tjevelé nin ca mveles yupj malala la tjjajay. Nin ca nsem nin jawas tecya'liñ sin müjünsücj na. ⁴⁹ Napj lovin vele secj napj nola jin. Mpapay nin tjejjama, ntjijütüta tsjan la veles, ne nin tjevelé napj. ⁵⁰ Napj selé jupj tjevele mpes gente ca jus nlayecj 'onin nyuca 'ücj lo püt'üs jupj lal lovin. Mpes pjü way Mpapay vele napj lal, niná pjü way nin p'iyá velé napj —nin tjevele Jesús.

13

Discipulopan ca yola nsem yupj p'iyá tsjictjacj.

¹ Leñ way ca fiesta la mijictsja yupj, fiesta "Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey" ló. Jesús seletsja quina ca mim nosis mpe, Popay nt'a ca mim niswá. Lovin quelel lis tjiji jupj lal japon, nosis nt'a tapatjá. Jesús tüpü'ü na nosis nt'a, lovin quelel la sjijsja pajal.

² Nasa quelel t'yaja na, Jesús discipulopan jis lal tjá'asa lo las. Judas Iscariote pjaní wa ne'aj já'asatsja. Simón jatjam waytsja jupj, Judas. Jupj nasa quelel jis capj p'yá'satsja Jesús enemigopan 'ücj la tjilil Jesús. Diablo nin la tjiji Judas nin jólatsja jupj. ³ Jesús seletsja jupj Popay tje'yaya jupj p'iyá 'ücj lo jay pjü. T'üc' way pjü 'ücj la tjiji Jesús. Seletsja wa Dios mpe tjac', seletsja wa ne niswa Dios nt'a ca mim. ⁴ Mop'in mozo jinwá la tjiji jupj. Jas nisa jupj tjelyaja mpe, jas quip pje'apa jas tji'ipje. Pülül wolapé tjevyala, mozo liji jinwá. ⁵ Locopyaya 'üsü mo' t'yu trasto mo'ó, jupj discipulopan jis tsjam sin la patsj. Pjaní pjaní jis tsjam sin tepe'e. Pülül jupj wolapé tjevyala mpe jis tsjam tjapjaja la tjiji jupj.

⁶ Tjac' wa Simón Pedro nt'a, jupj tsjom sin la patsj. Tjac' na, Simón Pedro Jesús lal la tji'yüya:

—¿Ncu napj ntsjam ca jas mpa'in jipj? Jipj napj Nejepa. Ma najas jipj nin lejay napj mpes.

⁷ Jesús jupj lal tjevele:

—Po quina ma jin 'yüsa tsjan mpes nin lejay napj. P'a jyawca na ca jin mü'üsüs.

⁸ Pedro tjevele:

—Lovin ma ca ntsjam jas mpa'in.

Jesús jupj lal tjevele:

—Napj ma pjü salá way la 'ejay jipj, jipj ma polel ncapj cyoñ.

⁹ Mpes Simón Pedro tjevele Jesús lal:

—Pajal quelel cyapj cyoñ jipj. Mpes ma najas ntsjam p'in mpa'in. Nin tepe'e namas, nay pjucj 'ots'ipj.

¹⁰ Jesús tjevele jupj lal:

—Ücj tsjyam way p'in jas la patsj quinam. Tja'as'üm na, salá way jipj. Ma jyas la 'as'üs niswá. Tjuwin mpes tsjyam way p'in te. Tsjyam jas tepyatsj na, p'yüy jas tüpwes salá way. Nun salá way jinwá quinam Dios lal. Jupj ma nin

jola quinam nun malala la tjuj. Mop'in ma nun pjü way salá jinwá Dios lal —nin tjevele Jesús.

¹¹ Jesús seletsja pjacj ca jis lal ncuwim jupj enemigopan jis la tjilil jupj. Nin mpes nin tjevele: “Mop'in ma nun pjü way salá jinwá Dios lal”.

¹² Teczyawaja na sin tepe'e jis tsjam, jas quip pje'apa jas tücüi'pe niswá, 'etjele niswá. 'Eetjele na, yupj jis lal tjevele:

—Napj nin tepyatsj quinam nutsjom. ¿Ncu jus nlayé tsjan nusin tji'yüsa la tjejay nin la tjejay na? ¹³ Nun welé napj nusin 'yüsa la sejay, welé wa napj nun jis Jepa. 'Ücj niná nin welé na. T'üc' way niná napj niná. ¹⁴ Püné napj nun lal. Napj nun jis Jepa, nusin 'yüsa wa lejaj; así nin napj nusin tepyatsj nutsjom. Napj nun jis mozo jinwá nin la tjejay napj. Mpes solejé más 'ücj nun pajal 'üsüs lojí nunwa mpes, mozopan jinwá. Tsjictjaj way nun pjü. ¹⁵ Napj nin la tjejay mpes nun ca jus nlayé más 'ücj ca nin p'iyá la müjí napj la tjejay jin p'iyá. ¹⁶ 'Ücj nin lejaj napj, 'ücj wa nin lojí nun. T'üc' niná. Nun más noypan tulucj napj lal. Mozo más püné tulucj jupj patrón lal. Auxiliari más püné tulucj jyü'ta lal. ¹⁷ Nun jus nlayé quinam más 'ücj lovin nin lojí nunwá. Nin lojí lovin, ca 'üsüs nujisas nsem —nin tjevele Jesús jupj discipulopan jis lal.

Jesús tjevele ca yupj popa pjaní malala la mijis jupj lal.
(Mateo 26.20-25; Marcos 14.17-21; Lucas 22.21-23)

¹⁸ Jesús tjevele wa yupj jis lal:

—Pjü nun mpes tulucj nin velé niná. Napj selé nun popa pjaní ma ca nin la mijis napj tjevelé. Napj la nu t'ya nun ca tsji' la müjí napj mpes. Napj pajal 'üsüs nujis nyuc pjü. Napj selé ca nin mpalas Dios Popel vele jin. Vele: ‘Najamica napj lal lyájatsja, po quelel malala la niji quinam’. Nin ca nsem, ca nin mpalas jupj Popel vele jin. ¹⁹ Quina velé nun jis lal nin ca mpalas. Nin tepyala tulucj custjaj. P'a jawas ca mpalas. Mpes nin tepyala na napj tjevelé, newa ca mponé nun napj Dios Jatjam.

²⁰ “Napj ca nusin majam tsji' la müjí napj mpes. La p'a wa sin majam wa ca, tsji' la mijicj wa ca napj mpes. Jil na napj mpes, nepénowa yupj jil nt'a ca 'ücj jisas nsem yupj tjiquil. 'Ücj jisas yupj tjiquil, t'üc' way 'ücj jisas wa napj mpes, napj p'iyá tjacuwis jinwá. 'Ücj jisas napj tjacuwis, 'ücj jisas wa Dios mpes, jupj p'iyá tjac' jinwá. Jupj nin tjejyama napj —tjevele Jesús.

²¹ T'üc' nin tjevele na Jesús, 'aplijila waytsja pajal. Jupj seletsja tsjan ca mpalas, mpes niná tjevele yupj jis walap'a'a:

—Nun popa pjaní malala nyuca la mijis napj lal. Jupj ca jis lal ncuwim napj enemigopan, ca yupj ma tjililiri. T'üc' way ca nin mpalas.

²² Nin tjevele na, discipulopan yuwá yus tjunuc. Poes ma salejeptsja pjacj mpes tjevele Jesús. ²³ Discipulo pjaní Jesús lal tjá'asa. Jesús pajal quelel líjitsja jupj. ²⁴ Mpes Simón Pedro la seña tjevele niná discípulo lal la 'yüya nucus pjacj mpes nin tjevele Jesús. ²⁵ Mpes discípulo niná más 'in jun 'asas tjemey Jesús nt'a, la tji'yüya:

—¿Pjacj mpes velen?

²⁶ Jesús jupj lal tjevele:

—Pan tsjicj way caldas mo'o ts'yuc, 'ya lyaja jupj; napj jupj po'ó velé.

Mpes Jesús pan tsjicj way 'in tjelepta, caldas mo'o ts'yuca, tje'yaya nlijas Judas. Judas Simón Iscariote jatjam waytsja. ²⁷ Judas nt'ya na pansas, left way Satanás jupj jos mo'o tjemey. (Satanás diablo jupj. Lapanen jis jepa jupj.) Jesús seletsja tsjan ca la mijis Judas quinam, mpes Judas lal tjevele:

—Niná jipj quelel lejay, más 'in leñ way la mijin jipj.

²⁸ P'a wa Jesús lal tjtjá ma sin tji'yüsa tsjan mpes nin tjevele jupj. ²⁹ Judas t'emel jyámatsja pjü discipulopan yuts'a'á, Jesús juts'a'á wa. Mpes discipulopan nepénowa yólatsja Jesús nin tjevele jupj lal: “Jutja, jaylajc la mijin cupj qjuisas fiesta mpes nlajajc”. Nepénowa yólatsja jupj tjevele: “Jutja, jis ma'ayan niná gente jis t'emel cjuwá mpes”. Nin yólatsja yupj. Ma nin tjevele Jesús. Discipulopan ma sin 'yüsa tsja la p'in. ³⁰ Judas nt'ya na pan tsjic way Jesús tje'yayá, leñ way tjemey jupj. Püstetsja.

³¹ Judas tjemey na, Jesús tjevele:

—Napj p'iyá niná Yomen Dios jas tjejyamá. Quina gente ca nucucj ca 'üsüs la mejay napj. Napj lejaj mpes ca jus nlayecj wa Dios pajal 'üsüs, pajal püné. ³² Napj nin lejaj gente jus nlayecj Dios pajal 'üsüs, pajal püné. Nin mpes wa Dios p'iyá ca sin 'yüsa la mijis napj pajal 'üsüs, pajal püné wa. Leñ way ca nin la mijis jupj —nin tjevele Jesús.

Jesús yupj jis lal tjevele jupj ca mim quina.

³³ Niná tjevele wa:

—Tsjiic way p'in ca mo'os nun lal quina, nun napj tsjictjaj jinwá. Nun pajal ca quelel nus nucu. Nun ca jisas nsem napj ca nucopj mp'acj. Nin p'in, nun ma polel lowú napj jum nt'a. Nin tjevelé judiopan jis jepapan jis lal; quina nin wa velé nun jis lal. ³⁴ Mpes quina ca nu jyütütj tsjan la müj, nenem 'a seyasa way. Ninana nu jyütütj: nunwa quelel la tjüj nun. Napj quelel la nutjejay jinwá, najas nin p'iyá quelel la soji nunwá. ³⁵ Nun lovin quelel la soji nunwá, pjü ca jus nlayecj nun napj discipulopan. Ca jus nlayecj nusin tji'yüsa napj mpes —nin tjevele Jesús.

³⁶ Simón Pedro la tji'yüsa Jesús lal:

—¿Ca'aj mim jipj?

Jesús jupj lal tjevele:

—Napj jum nt'a jipj ma polel ncapi cyoñ quina. P'a jyawca na ca ncapi ncoñcon ne'aj, napj jum nt'a.

³⁷ Pedro tjevele jupj lal:

—¿Tsjan mpes ma polel cyapj cyoñ quina napj? 'Ücj napj lal ni pü'í jipj mpes.

³⁸ Jesús jupj lal tjevele:

—T'üc' tulucj 'ücj jipj lal jipj 'i pü'í napj mpes. Castlyaj la puyú secj p'in yacjaj, la con ca mvelen jipj ma nus nyuc. T'üc' niná —nin tjevele Jesús Pedro lal.

14

Jesús mpes p'in 'ücj ca nlaca Dios nt'a.

¹ Jesús tjevele jupj discipulopan jis lal:

—Po ma pajal nin nujola t'as napj ca mis mpes. Nasa toponé Dios pajal 'üsüs liji nun mpes. Nin p'iyá mponé wa napj pajal 'üsüs lejaj nun mpes. ² Mpapay wo pajal püné, pajal la püné ne'aj, pülücj ne'aj mpatjam. Napj ne'aj ca mis 'ücj la mejay ne'aj, nun 'ücj mpatjaqué nt'a. T'üc' way. Ma t'üc' nacj, ca cüveletsja niná t'üc' tulucj. ³ Napj ca mis 'ücj la mejay nun mpatjaqué nt'a. T'üc' way ca nin la mejay. Niswa ca ncuwis, ne ca nun jis lal mis napj lal mpatjaqué. Mpes napj pü'üs nt'a ne'aj wa ca mpatjaqué nun lovin. ⁴ Nun solejé 'onin ne 'ücj lowú napj jum nt'a.

⁵ Tomás tjevele Jesús lal:

—Ma selecj ca'aj jay jipj. Mpes ma wa selecj 'oyñ nyuca ne'as la winin.

⁶ Jesús tjevele Tomás lal:

—Napj mpes p'iyá ca ne'as jay ne'aj, Dios nt'a. Napj mpes p'iyá ca nusin mü'üsüs t'üc' way Dios po'ó. Napj mpes p'iyá ca jipj mpü'üm jupj lal. Napj mpes way p'in 'ücj la winin Mpapay nt'a. Ma polel la winin jupj nt'a p'a 'isin.

⁷ Jesús tjevele wa pjü jupj discipulopan jis lal:

—Nun jus cülayé pjacj ne napj, ca jus cülayé wa pjacj Mpapay. Quina t'üc' way solejé pjacj Mpapay, jus tjunucú wa jupj quina.

⁸ Felipe tjevele jupj lal:

—Qjuis ma'ayan jus nucucj Pyapay. Ninana qjuisas p'in.

⁹ Jesús jupj lal tjevele:

—Pajal püs tüpü'üs nun jis lal. ¿Ncu ma jus nlayen pjacj ne napj? Nun popa nus tjinyuca na, nasa jus tjinyuca wa Mpapay. ¿Tsjan mpes velen: 'Qjuis ma'ayan nucucj Pyapay?' ¹⁰ ¿Ncu ma pyon Mpapay napj mpes já'asa? ¿Ncu ma pyon napj Mpapay mpes 'os wa? Nin p'iyá ncupi. Napj tjevelé nun lal, ma napj nola jin tjevelé. Mpapay najas mo'o pü'ü. Jupj tsji' liji jupj jos jinwá napj mpes. ¹¹ Najas mponé niná napj velé. Napj Mpapay mpes 'os. Mpapay napj mpes já'asa wa. Nun ma poné napj nin tjevelé mpes p'in, más 'ücj ca mponé napj pajal 'üsüs way lejay mpes. Mpapay Dios liji jinwá 'üsüs lejay napj.

¹² "Napj mpes pyona, nin p'iyá ca la mijis napj lejay jin p'iyá. T'üc' niná. Más 'in 'üsüs ca la mijis wa napj la tjejay lal. Napj ca mis mpü'üs Mpapay nt'a, mpes 'ücj ca 'üsüs la mijis. ¹³ Napj ca pjü la mejay nun lo moná napj lal, nun lo moná na napj mpes. Nin ca la mejay la p'a sin mü'üsüs la mejay Mpapay pajal 'üsüs, pajal püné. ¹⁴ Pjü 'ücj lo moná napj lal, napj mpes lo moná na. Napj mpes lo moná, pjü ca la mejay —nin tjevele Jesús jupj discipulopan jis lal.

Jesús tjevele jupj ca jas majamas Dios Cjües.

¹⁵ Jesús tjevele wa yupj jis lal:

—Nun quelel la nojí, napj nu tjijyütütj jin ca la müjí nun. ¹⁶ Napj p'iyá ca la mon Mpapay lal jupj ca p'a wa jas majamas nucopj la p'acj. Mpes nin ca la mijis Mpapay. P'a wa ca ncuwim nun nt'a nucopj la p'acj. Nucopj ncoñcos lovin. ¹⁷ Ninana Dios Cjües jupj. Jupj gente sin 'yüsa liji t'üc' way Dios po'ó. Dios ma jisas ma polel jis la ta'es Dios Cjües yupj jisas mo'ó. Yupj ma jus nlay jupj já'asa. Ma salejepj pjacj jupj, mpes nin. Nun solejé cana Dios Cjües. Jupj nun jis lal pü'ü, ne jupj ca mpü'üm nujos mo'ó p'a jyawca na.

¹⁸ "Napj jum na, ma ca nusapj nacj. Ncuwis ca nun nt'a niswá. ¹⁹ Po quina way nosis casá patjá ma ca nus nucucj niswá; nun p'in ca nus nucú niswá. Napj pü'üs mpes, nun mpatjaqué wa ca. ²⁰ Nin jawas, Dios Cjües tjac' na nujos mo'ó la püt'üs, nun ca jus nlayé napj Mpapay mpes 'os. Ca jus nlayé wa nun napj mpes jotjaqué wa. Ca jus nlayé napj nun mpes 'os wa. ²¹ ¿Cana quelel la nijí? Nun popa selé napj jyütütj, liji wa niná, ninana quelel la nijí t'üc' way. Jupj quelel la nijí na, Mpapay ca quelel la mijis jupj. Napj ca quelel la mejay wa jupj, ne ca mis jupj nt'a, jas mü'üsüs ca la mejay jupj napj mpes —nin tjevele Jesús yupj jis lal.

²² Jesús nin tjevele na, Judas p'a wa (Judas Iscariote tulucj) la tji'yüya jupj:

—¿Tsjan mpes jipj ca qjuisin mü'üsüs la mijin cupj p'in jipj mpes? ¿Tsjan mpes ma ca sin mü'üsüs la mijin pjü wa nosis casá patjá?

²³ Jesús jupj lal tjevele:

—Nun popa quelel la niji na, napj velé jin liji jupj. Ninana liji na, Mpapay ca quelel la mijis jupj, ne cupj ca nlaca jupj nt'a jupj jos mo'o la püt'ús. Pjü ma quelel la najay, mpes ma wa pjü nt'a ca nlaca la püt'ús yupj jisas mo'ó. ²⁴ Ma quelel la najay na, ma wa lajay napj velé jin. Nin mpes ma wa lajay Dios jos jinwá. Napj nusin 'yüsa lejay, ma napj nola mpes nin velé. Napj velé Mpapay jola mpes. Jupj nin tjejjama.

²⁵ "Napj pü'ús nun lal p'in, nin tjevelé nun lal, nusin 'yüsa lejay mpes. ²⁶ Dios Cjües tjac' na, jupj ca nusin mü'üsüs la mijis pjü way. Jupj ca la mijis nujola mpalas pjü way napj tjevelé nun jis lal. Jupj jac' nucopj la p'acj. Mpapay ca jas majamas jupj nun nt'a napj mpes.

²⁷ "Napj lejay ma nujola nsem pjü mpes. Napj ma nola jinwá, nin p'iyá ma nujola nsem lejay napj. T'üc' way nin lejay nun mpes. Más 'üsüs lejay nun mpes nosis casá patja lajay lal. Po ma pajal nin nujola t'as napj jum quinam. Ma wa locj meyá. ²⁸ Nujola tapalas napj tjevelé nun jis lal. Tjevelé: 'Napj jum nas quinam, niswa ca ncuwis nun nt'a'. Nun quelel la cüji napj, 'ücj nujos nactsja nun napj jum Mpapay nt'a. Más püné jupj napj lal. ²⁹ Nin tjevelé quinam nun jis lal, ma nin tepyala na p'in, mpes nin tepyala na napj tjevelé, nun ca mponé napj nin po'ó.

³⁰ "Ma polel pülücj la veles nun jis lal quinam. Diablo jac' quinam. Jyü'ta jupj nosis casa'á. Jupj p'iyá ma polel malala la ngjuijis. ³¹ Napj jum Mpapay jos jin lo jay. Najas nosis nt'a patja jus nlayecj ca napj pajal quelel lejay Mpapay, mpes pjü ni jütüta, pjü nin lejay napj. Mas quepé —nin tjevele Jesús.

15

Jesús jis capj p'ya'sa 'üsüs la mijicj.

¹ Jesús tjevele jupj liji 'ücj ca 'üsüs la qjuijicj Dios jos jin. Ninana jupj tjevelá: —Napj uva 'üpü ts'il jinwá. Nun napj mpjel jinwá. Mpapay uva jis pjel t'yüjü lo valas jinwá liji jupj. Nin liji jupj nun mpes. ² Yom uva pjwel t'yüjü, nyuca pjwel ma vyala, t'yüjü jupj. La p'a wa vyala nyuca, tsjicj way p'in t'yüjü jupj, más pülücj lo valas. ³ Ninana la tjiji quinam Dios nun mpes. Nun toponé napj tjevelé, mpes jupj la tjiji nun 'ücj lojí jupj jos jin. ⁴ Najas lovin ncapj ncořcó. Nun ncapj cořcó, napj ca nucopj ncoř wa. Nun ma ncapj cořcó, ma polel lojí Dios jos jin, yo pjwel t'ü ma vyala jinwá. 'Ücj tořca na, 'ücj lo valas.

⁵ "Napj uva 'üpü ts'il jinwá. Nun mpjel jinwá. Nun lovin ncapj cořcó, napj nucopj cyoř wa, t'üc' way nun ca pajal 'üsüs la müjí Dios jos jin. Napj ma nucopj p'yacj, nun ma polel lojí Dios jos jin. ⁶ Nun popa ma ncapj cyořca, yo pjwel na'aj la ts'ya jinwá jupj. Yo pjwel na'aj la ts'ya, ts'üique jupj. Ts'üique mpes yom t'e'enca jupj, 'amá li ts'iyá, mpem ca quinam.

⁷ "Nun lovin ncapj cořcó, nun lovin lojí wa napj tjevelé, nun 'ücj lo moná Dios lal nun nujos, ne nin ca la mijis jupj. ⁸ Nun pajal 'üsüs lojí Dios jos jin, la p'a ca jus nlayecj Dios pajal 'üsüs, pajal püné. Ca jus nlayecj wa t'üc' way nun napj discipulopan. ⁹ Mpapay quelel la niji jinwá, nin p'iyá napj quelel la nusejay nun. Lovin ncapj ncořcó; nin lojí, napj ca quelel la numejay lovin. ¹⁰ Nun nin lojí napj tjijyütütj, napj ca quelel la numejay lovin. Nin p'iyá napj lal. Mpapay ntjijütüta jin la tjejay napj, mpes jupj quelel la niji lovin.

¹¹ "Najastsja 'ücj nujos nsem nun lovin, napj 'ücj najas jinwá. Nin mpes ninana tjevelé nun jis lal. La tjüjí na napj tjevelé jin, ca 'ücj nujos nsem nun pajal. ¹² Ninana napj nu jyütütj: nunwa quelel la nutjüjí. Napj quelel la

nutjeyay jinwá, nunwa quelel la nutjüjü. ¹³ Yom pjaní way pe'e jis capj la p'acj jomicapan, ninana más püné quelel liji pjü jis lal. ¹⁴ Nun lojí napj nu jyütütj, nun napj najamicapan. ¹⁵ Napj ma velé quínam nun napj namozopan. Mozo ma selé tsjan mpes jupj patrón liji lijá. Quina velé nun napj najamicapan. Pjü Mpapay tjevele napj lal, pues pjü nusin tji'yüsa la tjejay nun. Nin mpes velé nun napj najamicapan.

¹⁶ "Nun ma la ntjet'á napj. Napj la nu t'ya nun. Napj nusin tjejjam nun pajal 'üsüs la müjí Dios jos jin. Lovin ca 'üsüs mpalas nun 'üsüs la tjüjü mpes. Nin mpes, pjü lo moná Mpapay lal napj mpes, pjü ca nu ma'ayas jupj. ¹⁷ Ninana napj nu jyütütj nun: quelel la nutjüjü nunwá —nin tjevele Jesucristo.

Jesús tjevele gente ma jisas jupj lal japon.

¹⁸ Ninana tjevele wa Jesús:

—Nun ncapj coñicó mpes, gente ma jisas nun. Nujola tapalas püs way nas yupj ma jisastsja napj. ¹⁹ Nun p'iyá nosis nt'a patja jinwá nacj, nosis nt'a patja quelel la quiijc wa nun, yupj sin popa jinwá. Nun 'a yupj jin tulucj. Napj p'iyá la nu t'ya nosis casá patja popé ncapj la coñ. Nin mpes nosis casá patja ma jisas nun. ²⁰ Nujola tapalas napj tjevelé nun jis lal: 'Mozo más püné tulucj jyü'ta lal'. Malala quelel la najajtsja napj, ca malala quelel la nusejay wa nun. Ma la t'jayay napj tjevelé, mpes yupj ma wa ca la mijicj nun welé jin. ²¹ Ncapj coñicó, mpes ca nin la mijicj nun lal. Yupj ma sa nuc Dios, mpes nin. Dios nin tjejjama napj.

²² "Napj ma 'ucuwistsja yupj nt'a jis lal la veles Dios po'ó, Dios ma nin jola cüpalastsja yupj ma japon. T'üc' way jola jupj quínam yupj ma japon mpes. Yupj nasa tjejjyacañ napj tjevelé, mpes malala nin, yupj ma japon. ²³ Yupj ma jisas napj, ma wa jisas napj Mpapay. ²⁴ Napj ma pajal püné la cüjaytsja, la p'a ma liji jinwá, Dios ma ca jola cüpalastsja pajal malala nin, yupj ma japon. Nasa tjunuc napj pajal 'üsüs la tjejay, newa ma jisas napj, ma wa jisas Mpapay. ²⁵ Yupj jis papel tjevele jin tepyala. Tjevele: 'Yupj sin nin ma jisastsja napj'. Jis papel vele Dios tjijyü'tá, mpes t'üc' tepyala jupj tjevelá —nin tjevele Jesús.

²⁶ Jesús tjevele wa jupj discipulopan jis lal:

—Dios Cjües ncuwim nucopj mp'a'sas. Tjac' na, jupj ca mveles gente jis lal jupj selé napj mpes. Jupj sin 'yüsa la siji t'üc' way Dios po'ó. Mpapay mpe jac' jupj. Napj p'iyá ca jas majam jupj Mpapay mpe. ²⁷ Najas nun ca mvelé wa nun solejé way napj mpes. Nun lovin ncapj tocoñicó napj mwalá way sin tji'yüsa la tjejay na, newa nin —nin tjevele Jesús yupj jis lal.

16

¹ Jesús tjevele wa niná:

—Nin tjevelé nun jis lal, mpes nin tepyala na, napj tjevelé jin, newa ca mponé nun napj mpes. ² Judiopan jis jepapan ca müjü'tücj nun lovin ma polel nlawú judiopan 'a si mulú nt'a. Más malala ca la mijicj wa. Nu ja'ünan na, pjü yupj ca yola nsem Dios jos jin lajay yupj. Nin ca nsem p'a jyawca na. ³ Yupj lovin ma cus tocoñ Mpapay, ma wa ncapj tocoñ napj. Nin mpes ca nin la mijicj yupj nun jis lal. ⁴ Nin tjevelé nun jis lal, mpes yupj ninana la nusejay na, nun ca nujola mpalas napj tjevelé ca nin mpalas. Ma nin tjevelé püna p'in, napj nun jis lal tüpü'üs mpes.

Jesús tjevele Dios Cjües ca ncuwim.

⁵ Jesús tjevele wa jupj discipulopan jis lal:

—Mpapay nin tjejyama. Napj ca mis quinam jupj nt'a. Newa ma pjaní nun popé nla 'yüya ne ca'aj jum napj. ⁶ Napj tjevelé ca mis, mpes pajal 'aplijila nu tepyala nun. ⁷ Mop'in más 'üsüs nun mpes napj jum. T'üc' way niná. Napj ma jum, Dios Cjües ma ncuwim nucopj la p'acj. Napj jum, jas majam ca jupj nun nt'a. ⁸ Jupj tjac' na, jupj ca sin mü'üsüs la mijis gentas t'üc' way malala nyuca la tjajay yupj. Ca sin mü'üsüs la mijis wa tsjan t'üc' way 'üsüs Dios lal. Ca sin mü'üsüs la mijis Dios ca jis capj ntülüs malala lajay. ⁹ Jupj ca sin mü'üsüs la mijis t'üc' way malala Dios lal ma japon napj lal.

¹⁰ "Napj mis ca Mpapay nt'a, ne nun ma ca nus nucú quinam. Mpes ca Dios Cjües sin mü'üsüs la mijis wa t'üc' way napj 'üsüs, Dios nt'a tjum mpes. ¹¹ Diablo jyü'ta nosis nt'a po quina way p'in; Dios nasa tjevele jupj ca cus ntülüs diablú. Mpes Dios Cjües gente ca sin mü'üsüs la mijis wa Dios ca jis capj ntülüs malala nyuca lajay.

¹² "Pülücj quelel velé nun jis lal custjay, pajal ca pülücj nacj nun jis lal. Mpes ma ca pjü mvelé nun jis lal quinam. ¹³ Dios Cjües tjac' na, jupj ca nusin mü'üsüs la mijis pjü way t'üc' way. Jupj gente sin 'yüsa la siji t'üc' way Dios po'ó. Jupj ma vele jupj jola way jin p'in. Jupj tjapjacá, nin ca mveles. Nun jis lal ca mveles p'a jyawca na ca mpalas. ¹⁴ Lovin ca sin mü'üsüs la mijis gentas napj pajal 'üsüs, pajal püné. Jupj ca nusin mü'üsüs la mijis napj velé. ¹⁵ Pjü way Mpapay vele, nin p'iyá velé wa napj. Mpes tjevelé: 'Jupj ca nusin mü'üsüs la mijis napj velé'.

¹⁶ "Püs way tepyala na, ma ca nus nucú. Locopyaya p'a wa püs tepyala na, nun ca nus nucú niswá, Mpapay nt'a jum mpes —nin tjevele Jesús.

¹⁷ Jesús discipulopan ma sin tji'yüsa Jesús tjevelá. Mpes yupj nepenowá yuwá tjowelepj: "¿Tsjan vele niná? Jupj vele püs tepyala na, ma ca jus nucucj. Locopyaya p'a wa püs tepyala na, ca jus nucucj niswá. Tjevele wa Popay nt'a ca mim." ¹⁸ Ma sin tji'yüsa mpes newa jis la tjü'üy yuwá: "¿Tsjan quelel vele niná: 'püs tepyala na' ca nin mpalas? Ma qjuisin 'yüsa jupj velá."

¹⁹ Jesús seletsja yupj quelel la 'üytsja jupj lal. Mpes jupj tjevele yupj jis lal:

—Nun nu la tjü'üyá nunwá tsjan mpes napj tjevelé püs tepyala na, ma ca nus nucú. Locopyaya p'a wa püs tepyala na, ca nus nucú niswá. ²⁰ T'üc' way niná. Pajal 'aplijila ca nsem nun. Pajal ca la mpuyú. Nin tulucj Dios ma jisas jis lal. Yupj pajal 'ücj jisas nsem. Nun p'in pajal 'aplijila ca nsem malala tepyala mpes. Locopyaya pajal 'ücj nujisas mpalas. Nun ca jus nlayé malala tepyala pajal 'üsüs. ²¹ Quepj tsjicj way quelel mya'na na, 'aplijila pyala jupj malala jos ca mpalas quinam. Tsjicj tjemya'na na, 'ücj. Tsjicj jamay pajal 'ücj jos tsjicj way tjac' quinam. Mpes ma jola quinam pajal vyájatsja yas nam. ²² Quina 'a nin wa nun jis lal. Nun 'aplijila quinam. P'a jyawca na ca nu mü'üsüs. Napj ca nujus nuc niswá, ne pajal ca 'ücj nujisas nsem nun. Nin tepyala na, la p'a ma ca polel la qjuijis 'aplijila cüpalas nun.

²³ "Nin tepyala na, ma ca nla mü'üyá napj lal. T'üc' way la talata lo moná Mpapay lal, jupj ca nu ma'ayas nun, napj mpes lo moná mpes. ²⁴ Custjay lo moná secj nun napj mpes. Najas lovin la moná, ne nun lo moná nta'é ca. No'oté lo moná, mpes pajal ca 'ücj jisas nsem nun t'üc' way.

²⁵ "Napj tjevelé nun jis lal costa way 'in jas la 'üsüs. P'a jyawca na ma ca nin nsem. Ma ca nin jinwá velé nun jis lal. 'Ücj jas la 'üsüs mvelé nun jis lal Mpapay po'ó. ²⁶ Ninana tepyala na, napj ma ca la cümon Mpapay lal nun mpes. Nun p'iyá ca la moná Mpapay lal, napj mpes lo moná mpes. ²⁷ Nun

quelel la ntújì. Nasa toponé wa Dios mpe tjacuwis. Nin mpes Mpapay quelel la nusiji wa nun, ne 'úcj ca nsem nun lo moná jupj lal. ²⁸ T'úc' way Mpapay mpe tjacuwis. Nosis nt'a tjacuwis napj. Quina mis wa ca niswá nosis casá pem. Mpapay nt'a ca mis niswá —niná Jesús tjevelá.

²⁹ Nin tjevele na, jupj discipulopan tjowelepj jupj lal:

—'Üsüs qjuisin 'yüsa velen quinam. Parábola mpes tulucj qjuisin 'yüsa lejaj quinam. ³⁰ Cupj jus nlayecj quinam jipj pjü selen. Jis la 'üy secj p'in, jipj selen tsjan quelel lya 'üy yupj. Nin mpes pyonecj Dios mpe tjacuy jipj.

³¹ Jesús jis la tji'yüya:

—¿Ncu t'úc' way poné quinam? ³² Pjü ca nts'equenequé. Pjü ca nuwó nt'a nlawú, ne napj nasapj ca mo'os. Leñ way ca nin mpalas. Mop'in ma ca nasapj nsem napj, Mpapay napj nlal. ³³ Najas nun ma nin nujola nsem; najas 'üsüs mpatjaqué nun ncapj coricó mpes. Nin mpes niná tjevelé nun jis lal. Nosis casá patja ma jisas napj, mpes malala ca nu mpalas neneyawá. Po ma locj tjejá. Napj más pünetsja lovin nosis nt'a patja jis lal. Lovin nin —nin tjevele Jesús.

17

Jesús Popay lal la tjemyona jupj lal japon mpes.

¹ Jesús tecyawaja tjevele na niná discipulopan jis lal, jupj tjinyuca tsjun po'ó, tjevele Popay Dios lal. Tjevele: "Mpapay, quina ca ma pats'. Jipj nt'a ca mis niswá, jipj tjevelen jin. Sin tjü'üsüs lis mijin gentas napj pajal 'üsüs, pajal püné. Mpes wa napj mpes ca sin mü'üsüs wa jipj pajal 'üsüs, pajal püné.

² Jipj ntje'an 'úcj jis müjütütj pjü gentas. Mpes gente jipj ntje'an 'úcj lovin ca mpatjam jipj lal ca la mejaj napj. Nin mpes la 'e mon gente sin mü'üsüs lis mijin napj 'üsüs, napj püné. ³ Yupj cyapj jacoñ na, ncapj jacoñ wa na, yupj lovin ca mpatjam jipj lal. Jipj pjaní t'úc' way Dios. Jipj nin tjejam jis capj la p'acj gentas, püna tjevelen jin.

⁴ "Nosis nt'a napj sin 'yüsa la tjejam jipj pajal 'üsüs, pajal püné. Pjü way tecyawaja la tjejam jipj ntjijütütj. ⁵ Mpapay, nosis cjuwatsja na p'in, cupj 'a mulutsja pajal pünetsja. Quina la 'e mon napj pajal püné ca nsem niswá jipj püt' nt'a, püna jin p'iyá.

⁶ "Napj sin 'yüsa la tjejam noyomes nenem jipj po'ó. Jipj ntje'an yupj, nosis casá patja sin popé. Yupj jipj jits'a'atsja yas nam, ne jipj ntje'an yupj quinam. Yupj la tjajaj jipj tjevelen jin. ⁷ Quina yupj salejepj jipj ntje'an pjü. Jipj p'iyá nin la tjejam napj mpes. ⁸ Jipj tjevelen napj lal, napj tjevelé nin p'iyá yupj jis lal. Yupj jisas napj tjevelé. Salejepj t'úc' way napj jipj mpe tjacuwis. Topon wa jipj nin tjejam.

⁹ "Quina la 'e mon yupj mpes. Ma la 'e mon jipj ma jisas mpes. La 'e mon jipj ntje'an mpes p'in. Jipj jits'a'á way yupj, mpes quina la 'e mon yupj mpes. ¹⁰ Pjü napj nats'a'á, jipj jits'a'á wa; jipj jits'a'á, napj nats'a'á wa. Niná noyomes la p'a sin 'yüsa la tjajaj napj pajal 'üsüs, pajal püné.

¹¹ "Nasa ca mis quinam napj nosis mpe. Mop'in ninana noyomes ca mpatjam nosis nt'a custjay. Napj jipj nt'a ca mis. Mpapay Dios, pajal 'üsüs way jimpe. Jipj ntje'an niná noyomes. Mpes najas jis majaman, jipj pjü 'úcj lejaj mpes, ca yupj lovin cyapj ncoñcocj. Nin mpes yupj pjü nin p'in yola ca nsem yom pjaní jinwá, cupj jin p'iyá. ¹² Napj tüpü'üs na yupj jis lal, napj p'iyá lovin jis tjejamá, mpes lovin cyapj tocoñ yupj. Jipj püné mpes 'úcj nin la tjejam. Jis tjejamá ne p'a wa ma malala lis tjiji. Ma pjaní leñ tjevyala. Pjaní

p'in tjemey. Ma quelel cyapj cyóncatsja jupj. Jupj lovin malala lajay popa p'iyatsja. Jipj Pyapel tjevele ca nin mpalas, ne nin tepyala, ca nin mpalas jipj Pyapel tjevelá.

¹³”Quina ca mis jipj nt'a. Ninana tjevelé nosis nt'a 'os na p'in, yupj pajal 'úcj jisas la sejay, napj pajal 'úcj najas jinwá. ¹⁴ Nas tjevelé yupj jis lal tsjan niná jipj quelel velen gente jis lal. Nosis nt'a patja ma jisas yupj quinam. Yupj ma yuwal yola nosis casá patja jis lal, napj jinwá. Napj ma wa yuwal nola nosis casá patja jis lal. Mpes nosis casá patja ma jisas yupj. ¹⁵ Ma la 'e mon jipj ca jis man yupj nosis mpe. Napj la 'e mon jipj ca majaman yupj, diablo ma malala lis mijis yupj. ¹⁶ Gente jipj ntje'an ma nin p'in yola nosis nt'a patja jis lal. Nin p'iyá napj. Napj ma wa nin p'in nola nosis casá patja jis lal. ¹⁷ Sin tjü'úsüs lis mijin t'úc' way. Nin la mijin niná noyomes pajal 'úsüs wityjacj ca nsem, ne ca yupj la mijicj jipj velen jin p'in. Pjü jipj velen t'úc' way. ¹⁸ Jipj nin tjejjam nosis nt'a patja nt'a. Nin p'iyá napj sin tjejjam wa yupj nosis nt'a patja nt'a. ¹⁹ Napj nin lejay jipj velen jin lovin, ca 'úsüs jis mpalas yupj. Napj nin lejay mpes, t'úc' way yupj 'úcj ca la mijicj wa jipj velen jin lovin.

²⁰”Ma la 'e mon noyomes qui jatja mpes p'in. La p'a mpes 'a le mon wa. La p'a wa ca mponecj napj lal, niyom qui jatja javelejp mpes. Jipj lal velé yupj mpes wa. ²¹ Pjü mpes la 'e mon nin p'iyá ca yola nsem pjü, cupj jin p'iyá. Jipj napj mpes jac'; napj jipj mpes 'os wa. Mpapay, najas ca nin p'iyá nsem, yupj ca majatjum cupj mpes. Nin mpes nosis nt'a patja mponecj ca jipj nin tjejjam. ²² Jipj la tjejjay napj 'úcj la cüjay. Napj nin p'iyá la tjejjay yupj jis lal. Napj la tjejjay ca yupj 'úcj wa la quijicj, napj jin p'iyá. Nin mpes 'úcj nin p'iyá yola ca nsem yupj yuwá, cupj nin p'iyá qjuiyola jinwá. ²³ Napj yupj mpes 'os; jipj napj mpes jac' wa. Nin mpes 'úcj ca nin p'iyá yola yuwá t'úc' way. Nina jis tepyala na, nosis casá patja ca jus nlayecj jipj napj nin tjejjam. Ca jus nlayecj wa jipj quelel la sejay napj mpes japon, jipj quelel la nejay jinwá.

²⁴”Mpapay najas gente jipj ntje'an mpatjam wa napj pü'ús nt'a. Najas ne'aj ca jus nlayecj jipj la ntjejjay napj pajal püné. Nosis cjuwatsja na, jipj quelel la nejaytsja, mpes jipj la tjejjay niná napj mpes. ²⁵ Mpapay, jim 'a pajal 'úsüs. Nosis casá patja ma jis januctsja jipj; napj 'a jis nuctsja. Ninana noyomes jus nlay jipj nin tjejjam. ²⁶ Napj sin 'yüsa la tjejjay jipj mpes. Newa ca sin 'yüsa la mejay. Nin mpes jipj quelel la ntjejjay jinwá, nin p'iyá ca quelel la mijicj yupj p'a wa, ne napj ca mpü'ús yupj jisas mo'ó”, nin tjevele Jesús Popay lal.

18

Niyom pülücj tjiquil la tjilil Jesús.

(Mateo 26.47-56; Marcos 14.43-50; Lucas 22.47-53)

¹ Jesús nin tjevele na niná, nepé tjemey jupj discipulopan jis lal. 'Üsü vequecj la pja na'aj po'ó tjil. Cedrón lotsja jupj, 'üsü vequecj la pja nt'a. Ne'aj sin lejeri. Sin lejeri mo'o tjemey Jesús, jupj discipulopan jis lal. ² Judas Jesús enemigopan jis capj p'yá'satsja jis la tjilil Jesús. Jupj selé watsja Jesús tjemey nt'a. La pülücj Jesús jupj discipulopan 'a jis tjimyula ne'aj, mpes seletsja Judas. ³ Nin mpes Judas pajal pülücj jis lal tjac' militar romanopan, Jesús tjá'asa nt'a. Auxiliaran nepénowa jis lal tjac' wa. Auxiliaran sacerdote noypan mpe tjiquil, fariseopan mpe wa tjiquil. 'Iyó jaw, lámpara jaw wa tjiquil. Pjü way 'úcj jis la palan tjiquil. ⁴ Jesús seletsja tsjan ca mpalas jupj quinam, pjü way seletsja. Mpes Jesús pje'á teczyala la nüjüsü yupj. Jis la tji'yüya:

—¿Pjacj lo palá nun?

⁵Yupj jupj lal tjowelepj:

—Cupj le palacj Jesús, Nazaret mpe 'esej jupj.

Jesús tjevele yupj jis lal:

—Napj ne Jesús.

Judas ne'aj wa tóncatsja militarpan jis lal, auxiliarpán jis lal wa. Judas jis capj tje'ya'sa Jesús enemigopan jis la tjilil Jesús. ⁶Jesús tjevele na: “Napj ne Jesús”, yupj jis cjüipe jin tjil, jis tyü'na. ⁷Mpes Jesús jis la tji'yüya niswá:

—¿Pjacj lo palá nun?

Yupj jupj lal tjowelepj:

—Cupj le palacj Jesús, Nazaret mpe 'esej jupj.

⁸Jesús yupj jis lal tjevele:

—Napj nuwola tjevelé napj ne Jesús. Nun napj la no palá, mpes jis tja'ayá mal noyomes napj lal jatjá.

⁹Jupj nin tjevele ca nin mpalas jupj Popay lal tjevelá. Yacjaj p'in nin tjevele Popay lal: “Napj jis tjejjamá mpes ma pjaní leñ tjevyala jipj ntje'an popé”.

¹⁰Simón Pedro polomay tyá'atsja jupj. Polomay syults'a quinam ne'aj tjiquil popa jay lo jocj. Yom pjaní jay tjejyo'o, pjots' li'inyampe taná t'yüjü jupj. Niná yomen Malco lotsja jupj. Mozo waytsja jupj sacerdote más püné mpes. ¹¹Jesús ma jostsja pjots' tjejyo'o. Mpes tjevele jupj lal:

—Vaina mo'o jas tjejjama jipj polomay. Mpapay jos malala ne palá quinam. Najas jupj jos jin ca ma palas. Ma ca nts'equenes.

¹²Nin tjevele na, niyom pülücj ntji'liñ Jesús. Nin la tjajay militar romanopan, yupj jis jepa 'ots'ipj, judiopian auxiliarpán 'ots'ipj. Tsupapj jupj pjwel po'ó. ¹³Tjaman jupj judío püné nt'a mwalá way. Judío niná Anás lotsja. Caifás joyomtsja jupj. Joway sacerdote más pünetsja nin tepyala na. ¹⁴In lacasana Caifás p'iyá tjevele judiopian jis jepapan jis lal más 'ücj yom pjaní mpa'is, ca ma nca'liñ judiopian pjü way.

Pedro tsyüpünü Jesús discípulo jupj.

(Mateo 26.69-70; Marcos 14.66-68; Lucas 22.55-57)

¹⁵Simón Pedro Jesús cjüil tjemey campapé. Discípulo p'a wa cjüil tjemey wa. Sacerdote más püné ne'as jus tjinyuca discípulo niná. Si nucutsja mpes, jupj 'ücj wama tjemey wosis t'asiyú tjüwücj mo'ó, Jesús tjá'asa nt'a. ¹⁶Pedro newa tüwütüwü tořca jun vilicj nt'a. Tsjücjüim jun vilicj jyámatsja. Discípulo ma'ajapj si nucutsja sacerdote más püné, mpes niswa jun vilicj nt'a tjemey, tjevele jun vilicj jyama lal. Nin mpes Pedro lal tjac' t'asiyú tjüwücj mo'ó. ¹⁷Jun vilicj jyama tjevele Pedro lal:

—¿Ncu Jesús discipulopan popa wa jipj?

Pedro tjevele:

—Nin tulucj.

¹⁸Pajal tsjojósetsja. Mpes mozopan 'awa jus t'ol 'etsjecj mpes. T'asiyú tjejeñ jis la sis. Nin la tjajay wa militarpan. Pedro yupj jis lal tořca wa la sis.

Anás la tji'yüya Jesús lal. Jostsja tsjan mpes mveles malala la tjiá.

(Mateo 26.59-66; Marcos 14.55-64; Lucas 22.66-71)

¹⁹Anás sacerdote más pünetsja püna p'in. Jupj la tji'yüya Jesús lal jupj discipulopan sin po'ó. La tji'yüya wa tsjan sin tji'yüsa la tjiá jupj. ²⁰Jesús jupj lal tjevele:

—Napj tjevelé pjü 'ücj jis la pjac nt'a. Wosis judiopian 'a si mulú nt'a sin 'yüsa la tjejay napj lovin. Dios wo nt'a sin 'yüsa lis tjejay wa, pjü judiopian 'a si mulú nt'a. Pequé tjevelé tulucj. ²¹ ¿Tsjan pjucj nin nla 'yüy napj? Pülücj tjepjyacañ napj tjevelé. Jis la tji'yüya tsjan tjevelé. Yupj salejepj.

²² Jesús nin tjevele na, auxiliar pjani Jesús wola po'ó tyüla jupj. Ne'aj p'in tóñcatsja. La tji'yüya Jesús la:

—¿Tsjan pjucj tjevelentsja nin jinwá, sacerdote más püné lal?

²³ Jesús tjevele jupj la:

—Malala tjevelé tulucj. Napj malala tjevelé, pjü jis walap'a'a mvelen tsjan malala tjevelé. Napj 'ücj tjevelé, ¿tsjan mpes nawala po'ó tyül? —tjevele jupj.

²⁴ Yacjaya Anás Jesús jas tjejjyama Caifás nt'a. Caifás sacerdote más pünetsja quinam. Jesús tsyu'pa tjemey.

Pedro niswa tsyüpünü Jesús discípulo jupj.

(Mateo 26.71-75; Marcos 14.69-72; Lucas 22.58-62)

²⁵ Mwalá way p'in, Jesús ne'aj toñca na p'in, Simón Pedro 'awa nt'a toñca süise. La p'a ne'aj lejerñtsja la tjü'üy jupj la:

—¿Ncu jupj discipulopan popa wa jipj?

Pedro tsyüpünü. Tjevele:

—Nin tulucj nam.

²⁶ Yom p'a wa ne'aj tóñcatsja, mozo watsja jupj sacerdote más püné mpes. Mozo nenem pjots' jay tjejjyo'o jopey. Pedro p'iyá mozo jopey pjots' jay tjejjyo'o. Mpes jupj tjevele Pedro la:

—Napj nola napj jis tjinyuc sin lejeñ nt'a Jesús la.

²⁷ Pedro niswa tsyüpünü. Leñ way la tipiya costlyas.

Judiopian jis jepapan jisastsja japa romano ca cus ntülüs Jesús.

(Mateo 27.1-2, 11-26; Marcos 15.1-15; Lucas 23.1-5, 13-25)

²⁸ Locopyaya yupj Jesús la tjiñ Caifás wo mpe. Japa romano wo nt'a tjaman jupj. Pajal püstaptsja. Judiopian jis jepapan jisastsja japa romano ca cus ntülüs Jesús. Yupj p'iyá ma wama tjiñ japa romano wo mo'ó. Yupj yólatsja ma polel wama mal judío tulucj wo mo'ó. Judío tulucj wo mo'ó jil, malala nsem yupj Dios la. Malala yupj Dios la, ma ca polel nlajacj oveja pisis fiesta na, fiesta “Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey” ló. ²⁹ Nin mpes japa romano pje'á tjac' yupj nt'a. Japa romano Pilato lotsja jupj. Jupj tjevele judiopian jis jepapan jis la:

—Nawala tjowelé tsjan la tjiji yom niná.

³⁰ Yupj jupj wola tjowelepj:

—Yom niná ma malala nyuca la gjuijistsja, ncupj ma ca 'ucumantsja cus cütül.

³¹ Yupj nin tjowelepj na, Pilato yupj jis la tjevele:

—Nun p'iyá tjamanú jupj. Nun la tjü'üyá ncu malala la tjiji. Nun jis jepapan jajütütj jin la müj jupj la.

Yupj tjowelepj jupj la:

—Ncupj gjuis jepapan jajütütj la 'ünan jupj. Jipj judío tulucj. Jipj jyütütj ma polel la gjuijicj niná ncupj.

³² Nin mpes nin tepyala Jesús tjevelá. Jupj tjevele cruz po'o ca mvalas, mpa'is. Judiopian ma salejepj la 'ünan cruz po'ó. Romanopan cruz po'o jis capj jatül. ³³ Pilato wo mo'ó tjemey niswá, tjevele ncuwim Jesús. La tji'yüya jupj la:

—¿Ncu jipj judiopian jis japa püné?

³⁴ Jesús la tji'yüya jupj la:

—¿Ncu jipj p'iyá quelel selen mpes nla 'yüy niná? ¿Ncu p'a wa javelepj mpes nla 'yüy?

³⁵ Pilato tjevele:

—Napj p'iyá quelel selé tulucj. Judío tulucj nam. Jipj gente popa tucuman jipj napj nt'a, napj cyapj la tül. Sacerdote noypan p'iyá la tjajay niná. ¿Tsjan malala la tjejay jipj?

³⁶ Jesús tjevele jupj lal:

—T'üc' way Jepa napj, mop'in napj nosis casa jajütütj jin lejay tulucj. Napj cüjütütj nosis nt'a jajütütj jinwá, napj ca jis cüjütütj namozopan jis la palan judiopan jis lal, ma ma tjililiř. Yupj ma nin la tjajay. Napj qui'á jajütütj jin tulucj.

³⁷ Mpes Pilato tjevele Jesús lal:

—Nin velen t'üc' jepa jipj.

Jesús jupj lal tjevele:

—T'üc' way. Napj ne jepa. Napj tjacuwis nosis casa'á t'üc' way la veles gente jis walap'a'á, napj selé mpes. Nin mpes tjacuwis napj. Gente quelel salejepj tsjan t'üc' way, yupj pjyacař napj velé. Napj velé jin lajay wa yupj.

³⁸ Pilato tjevele Jesús lal:

—Ma polel jus cúlaves tsjan t'üc' way.

Pilato nin tjevele na, niswa pje'á tjemey judiopan la nuactsja nt'a. Tjevele yupj jis lal:

—T'üc' la tji'yüy napj. Ma polel la veles jupj malala li jam. ³⁹ Napj lovin yom pjaní se jam cawilta mpe nun jis fiesta pyala na, fiesta 'Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey' ló. Lovin nin lejay nun mpes. ¿Ncu nujisas Jesús se jam cawilta mpe nun mpes? Jupj judiopan jis jepa púné.

⁴⁰ Pilato tjevele na niná, yupj la tupuyupj:

—Ma qjuisas se jam jupj. Qjuisas Barrabás se jam.

Barrabás pwequepj waysja jupj.

19

Pajal la pjüts'üntsja Jesús mpes.

(Mateo 27.26-29; Marcos 15.16-19)

¹ Nin tjevele na, Pilato jis tjiyü'ta jupj militarpan mo'o jasüp Jesús 'üpü mpes, ne nin la tjajay yupj. ² Militarpan la tjüpjüts'ün wa Jesús. Yo pjwel jam jus tjulujupj Jesús jay la 'onsos. Jesús jay tjo'onsopj, corona jay tjá'asatsja jinwá. Je jas tücüipap wa. Jepa púné jas quip jin justa la tjajay. ³ La pülücj jupj wolap'a'a jiquil watsja, javeleptsja:

—Qjuisas 'ücj jyas mpü'üm. Jipj jepa púné judiopan jis lal.

Nin tjowelepj na, wola po'o jatütsja jupj.

Pilato ma quelel jyil'tatsja jis la 'ünan Jesús. La p'a jisastsja mpes la tjiiji jupj.

⁴ Niswa pje'á tjac' Pilatá, judiopan tjtaja nt'a. Tjevele yupj jis lal:

—Quina ca mvelé Jesús ncuwim, nun jus nucú. Mpes jus nlayé napj ma tjinyuc malala la tjiijam.

⁵ Mpes pje'á tjac' Jesús. Yo pjwel jam jay já'asatsja custjay jupj. Jas quip je militarpan jas tücüipap newa sa capyatsja jupj. Jesús tjac' na, Pilato judiopan jis lal tjevele:

—Jus 'unuca niná yomen.

⁶ Sacerdote noypan jus tjunuc na Jesús, yupj yümücj tjowelepj:

—Cruz po'o tjevyaala jupj, mpa'is. Cruz po'o tjevyaala jupj, mpa'is.

Nin p'iyá yümücj tjowelepj wa yupj jis militarpan.

Pilato tjevele yupj jis lal:

—Nam ma ca müjütütj niná. Nun p'iyá cruz po'o tjovalá jupj. Napj nasa la tji'yüy tjinyuc jupj. Napj velé jupj ma la tjiji nun welé jupj po'ó.

⁷Judiopan tjowelepj Pilato lal:

—Jupj tjevele yupj p'iyá Dios Jatjam. Ncupj qjuis jepapan jajütütj ma polel la veles enem. Jajütütj tepe'e nas ca cus ntül nin tjevele mpes.

⁸Pilato tjapjaca na yupj nin tjowelepj, más lecj jéyatsja. Ma quelel si tülütsja jupj Jesús. ⁹Wama tjemey jupj wo nt'a, tjevele Jesús lal:

—¿Ca'ampe 'esej jipj?

Jesús ma lal tjevele.

¹⁰Pilato ts'i tji'ina Jesús lal, ma lal tjevele mpes. Mpes tjevele Jesús lal:

—¿Ncu ma velen napj lal? Napj ca 'ücj jin cüjam, 'ücj wa ca cüjütütj cruz po'o cüvalacj, ca 'i quipats'.

¹¹Jesús jupj wola tjevele:

—Dios 'e tje'aya 'ücj lo jütütj 'oyñ nyuca la cüjay napj lal. Dios ma que'as, jipj ma ca cüjütütsja 'oyñ nyuca la cüjay napj lal. Nin mpes yom p'a wa más malala la tjiji jipj lal, jupj nlal tjac' jipj nt'a.

¹²Jesús nin tjevele na, Pilato pajal quelel se jamatsja Jesús. Mop'in yümücj tjowelepj judiopan:

—Jipj se jam niná, romanopan jis jepa püné jomica tulucj jipj. Jesús vele jupj p'iyá jepa püné. Yom pjaní nin vele jepa püné wa jupj, enemigo jupj romanopan jis jepa püné lal.

¹³Pilato nin tjapjaca na yupj tjowelepj, pje'á tjac' Jesús lal. Pilato silla casá tjá'asa nin la veles ncu cus ntülüs Jesús. Nin mpes niná sillas. Jupj palá 'etjele na silla casa'á, pjü jus nlay jupj ca mveles quínam ncu sa tül. Silla nt'a Gabato ló ne'aj. Ncupj velecj “Pe Noypan 'Ama'á”. ¹⁴Judiopan newa fiesta lajaytsja, fiesta “Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey” ló. Yacjaj pjü 'ücj lajaytsja ya mpes, ya ma polel tsji' la mijicj fiesta mpes. Lots'ac' culupwen nt'a já'asa nas. Pilato judiopan jis lal tjevele quínam:

—Jus tjunuca nujepa püné.

¹⁵Pilato nin tjevele na, yupj yümücj tjowelepj:

—¡Tjü'ü'na jupj! ¡Tjü'ü'na jupj! Cruz po'o tjevjala, mpa'is.

Pilato tjevele yupj jis lal:

—Malala nyuca nujola nun. Malala nin nujisas napj ca müjütütj yupj ca cruz po'o mvalacj nujepa püné.

Sacerdote noypan jupj wola tjowelepj:

—Romanopan jis jepa püné, cupj qjuis jepa püné jupj. Leñ p'am.

¹⁶Mpes Pilato tjijyü'ta yupj jisastsja jin ca nsem. Tjijyü'ta militarpan Jesús cruz po'o ca mvalacj.

Yupj Jesús cruz po'o tjovalapj la 'ünan.

(Mateo 27.32-44; Marcos 15.21-32; Lucas 23.26-43)

¹⁷Niná tjijyü'ta mpes militarpan tjil Jesús lal. Jesús p'iyá cruz tjyama jámatsja. Jay Pjucj Cjüele lotsja ne'aj, jupj tjemey nt'a. “Gólgota” tjowelepj judiopan jis tin. ¹⁸Ne'aj Jesús cruz po'o tjovalapj. Niyom p'a wa mat'eyá cruz po'o jis tjovalapj wa p'a wa cruz po'ó. Jesús t'empe jis tjovalapj. Jesús tóicatsja culupwen yupj jis lal. ¹⁹Pilato tjijyü'ta tabla mpaquec, Jesús jay pjucj nt'a lo valas cruz po'ó. Tabla niná mo'o tepyaca tsjan mpes cus tül Jesús. Ninana tepyacá niná:

NINANA JESÚS, NAZARET MPE 'ESEPJ.

JEPA PŪNÉ JUPJ JUDIOPAN JIS LAL.

²⁰ Jesús cruz po'o tjovalapj nt'a ne'aj way p'in Jerusalén nepem. Nin mpes judiopan pŭlŭc'j mo'o tjowelepj niná mo'o tepyacá. Jis tin cont'e mpes tepyaca, judiopan jis tin pjaní wa, pjaní wa romanopan jis tin, pjaní wa griegopan jis tin. ²¹ Sacerdote noypan judiopan sin popé, ma jisastsja niná tepyacá. Mpes yupj Pilato lal tjowelepj:

—Po ma tepyaca: 'Jepa pŭné jupj judiopan jis lal'. Más 'ŭc'j mpaquen: 'Ninana yomen tjevele jupj jepa pŭné judiopan mpes'.

²² Pilato yupj jis wala tjevele:

—Napj tepyac jinwá ma'ajam lovin.

²³ Militarpan Jesús cruz po'o tjovalapj na, natj yupj Jesús jas quip. Militar yulupjana játjatsja ne'aj, mpes Jesús jas quip la tequemari, jis tja'ayapj yuwá, yulupjana yuts'a'á. Natj wa Jesús jas quip wampa, pajal 'ŭsŭs waytsja niná. Jupj jas quip wampa jus tjulul tulucj, jas toptsja la p'in. ²⁴ Mpes militarpan yuwá tjowelepj:

—Po ma la tequemam niná. Mpjelaquec'j nucucj pjacj nta'es niná.

Ne nin la tjajay yupj. Dios Popel tjevele ca nin la mijicj yupj, ne t'ŭc' way nin la tjajay, jupj Popel tjevele jinwá. Dios Popel tjevele:

“Nin quip la tequemari, jis tja'ayapj yuwá.

Tjepjelañ tjunuc pjacj nta'es nin quip.”

Ne nin la tjajay militarpan.

²⁵ P'a wa ne'aj lejeritsja cruz toñca nt'a, ne'aj p'intjsja 'in. Pjaní wa Jesús jamaytsja, pjaní wa Jesús jomapj, pjaní wa María, Cleofas jats'om, pjaní wa María Magdalena lotsja jupj. ²⁶ Discípulo pjaní ne'aj p'in toñca watsja cruz toñca nt'a. Jesús pajal quelel lŭjtsja jupj. Mpes Jesús tjinyuca na discípulo niná ne'aj way p'in jamay toñca mpe, jupj tjevele jamay lal:

—Namay, niná jipj jetjam quinam.

²⁷ Jesús tjevele wa discípulo niná lal:

—Ninana jemay quinam.

Mpes nin jawas p'iyá discípulo niná Jesús jamay lal tjemey jupj wo nt'a lo pŭt'ŭs.

Jesús tepe'e.

(*Mateo 27.45-56; Marcos 15.33-41; Lucas 23.44-49*)

²⁸ Locopyaya Jesús seletsja pjŭ t'ŭc' la tjiji Dios jostsja jin.

—'Ŭsŭ nive —tjevele jupj.

Dios Popel tjevele nin ca mveles, mpes niná tjevele na, t'ŭc' la tjiji Dios Popel tjevelá.

²⁹ Uva 'ŭsŭ 'ona ne'aj já'asatsja botella mo'ó. Mpes esponja tji'its'a la tjajay uva 'ŭsŭ lal, yo hisopo ló po'ó tsupapj, viyá tecyacaná Jesús lo mŭs. ³⁰ Jesús tjŭmŭ'ŭ na niná, tjevele:

—T'ŭc' la tjejay quinam.

Tjevele na, jay t'yoca, tepe'e.

³¹ Nin jawas pjŭ 'ŭc'j lajaytsja ya mpes, ya ma polel tsji' la mijicj fiesta mpes. Judiopan ma jisastsja niyom jis p'ŭy newa cruz po'o velañ ts'ac' niná yupj ma polel tsji' lajay na, sábado nsem. Sábado ma tsji' lajay jawas tsjay 'ŭsŭstsja fiesta mpes. Nin mpes yupj la tjomon Pilato lal militarpan niyom jis tecj la 'ul, más 'in leñ way nca'liñ. La tjomon wa palá jis la cutj jis p'ŭypan tecya'liñ na. ³² Mpes militarpan cruz tjelejeñ nt'a tjil. Nin jawas p'iyá niyom mat'e

cruz po'o tjovalapj Jesús lal. Quina yom mwalá tüecj la tju'ul. Locopyaya yom ma'ajapj tüecj la tju'ul wa. ³³ Ma la tju'ul Jesús tüecj. Jesús toñca nt'a ne'as tjiqwil na, jus tjunuc nas tepe'e quinam. Mpes ma tju'ul jupj tüecj.

³⁴ Militar pjaní Jesús wüints'il po'o tsjyaca yo jay ts'ülül lal. Leñ way 'as tepyala, 'üsü wa tepyala. ³⁵ Napj p'iyá tjinyuc nin tepyalá, mpes velé napj tjinyuc. Velé t'üc' velé. Nin velé ca 'ücj mponé wa nun. ³⁶ Pjü niná tepyala pjü nin la pal Dios Popel tjevelá. Jupj Popel vele: "Jupj cjuéle popé ma ca pjaní la c'ulim". ³⁷ P'a nt'a Dios Popel mo'ó vele wa: "Jupj 'atsjac, tjü'ünan, jus nucucj wa ca yupj".

Jesús jüp'üy tüpüntüpj pe jul mo'ó, neven nt'a.

(Mateo 27.57-61; Marcos 15.42-47; Lucas 23.50-56)

³⁸ Pjü niná tepyala na, yom pjaní Pilato nt'a tjemey, la tjemyona Jesús jüp'üy la toc. Pilato tjevele 'ücj la ta'es jupj jüp'üy, mpes tjac', palá nt'ya jüp'üy. Yom nin la tjiáj José lotsja. Arimatea mpe 'eseptsja jupj. Jesús discípulo watsja. Lecj jéyatsja la p'in judiopan jis jepapan jis lal, mpes lyájasa wínetsja püna p'in; püna ma véletsja la p'a jis lal jupj cus tecyoñca Jesús. ³⁹ Nicodemo tjac' wa José lal Jesús jüp'üy la ta'es. Püna jupj püste na tjac', tjinyuca Jesús. Nicodemo pomada teque'e Jesús jüp'üy jas la cjolol. Pomada mirra mpes la tjajay, áloe mpes la tjajay wa, 'üsütsja pajal. Pomada pajal püné teque'e, quintal pjaní jinwá tü waysja. ⁴⁰ Mpes yupj manas tjat' Jesús jüp'üy, 'ücj la tjajay la toc, judiopan lajay jinwá. Pomada pülül jas tjojolol, jas tjüwü'ün Jesús. ⁴¹ Ne'aj way p'intsja Jesús cruz po'o tjovalapj mpe, ne'aj sin lejeñ. Sin lejeñ nt'a pe jultsja, neven nt'a, tecya'liñ mo'o la püntüpj. Newa mo'o püntü seji tepe'á pe jul mo'ó. ⁴² Mpes Jesús jüp'üy pe jul tüpüntüpj, ne'aj p'intsja mpes. Ts'ac' niná nasa cyawáatsja, ts'ac' 'ücj lajaysja ya mpes. Ya ma ca polel tsji' la mijicj. Nin mpes ma p'a wa la tjajay.

20

Jesús jas tjijyünsa la püt'üs niswá.

(Mateo 28.1-10; Marcos 16.1-8; Lucas 24.1-12)

¹ Domingo na, María Magdalena ne'as tjemey pe jul nt'a. Pajal püstaptsja, jaw secj p'in. Jupj tjinyuca jun vilicj jun cjol quinam. Pe jomwen jul nt'a tjo'onsopj nawaja'a, jas tentené, jun cjol tepyala quinam. ² Mpes ts'üequené, Simón Pedro nt'a tjemey, discípulo p'a wa nt'a wa. Jesús pajal quelel ljijsja discípulo niná. María Magdalena tjevele yupj jis lal:

—Yupj pje'á tjaman qjuis Jepa jüp'üy pe jul mpe. Cupj ma selecj ca'aj tüpüntüpj jupj.

³ Mpes Pedro tjemey. Discípulo ma'ajapj cus tecyoñca. Pe jul nt'a jiltsja Jesús jüp'üy tüpüntüpj nt'a. ⁴ Manas ts'equeneri, mop'in discípulo ma'ajapj más 'in yümücj tjemey, más 'in leñ way ne'as tjemey pe jul nt'a. ⁵ Jay t'yoca, tjinyuca. Tjinyuca pülül newa patja, jüp'üy leñ. Ma wama tjemey jupj. ⁶ Locopyaya ne'as tjemey wa Simón Pedro. Jupj pe jul tjemey. Tjinyuca wa pülül newa ne'aj pátjatsja. ⁷ Tjinyuca wa pülül jay tsyú'patsja jas tjan tüp'ü, jas tjüwü'ün pü'ütsja. Ma pülül la p'a lal pü'ütsja.

⁸ Discípulo ma'ajapj mwalá way ne'as tjemey pe jul nt'a, jupj newa pje'á toñca. Simón Pedro wama tjemey na, discípulo ma'ajapj wama tjemey wa. Tjinyuca wa, mpes jupj tepyona Jesús niswa pü'ü. ⁹ Newa ma sin 'yütsatsja Dios Popel tjevelá Jesús mpes. Tjevele tepe'e na, Dios jostsja jupj ca jas

müjünsüs, mpü'üm niswá. ¹⁰ Discipulopan manas pje'á tjiquil pe jul mpe, jis wa nt'a tjl yupj.

*María Magdalena jus tjinyuca Jesús.
(Marcos 16.9-11)*

¹¹ María Magdalena newa pje'á tóncatsja pe jul nt'a, li piyutsja. Newa li piyutsja, jay t'yoca, tjinyuca pe jul mo'ó. ¹² Jupj tjinyuca angelpán mat'eyá. Pje way sin quiptsja yupj. Jesús tüpü'ü nt'a já'tjatsja yupj. Jesús jay pjucj tüpü'ü nt'a já'asatsja pjaní wa. Tsjom tapatja nt'a já'asatsja ma'ajapj. ¹³ Yupj la tjü'üy María Magdalena lal:

—¿Tsjan mpes li piyun?

Jupj tjevele yupj jis lal:

—Yupj pje'á la ts'i Nejeja, ne ma selé ca'aj tüpüntüp jupj.

¹⁴ Nin tjevele na niná, cjüipe tjinyuca. Jupj jus tjinyuca Jesús tóncatsja ne'aj. Ma seletsja jupj Jesús. ¹⁵ Jesús la tji'yüya jupj lal:

—¿Tsjan mpes li piyun? ¿Pjacj le pal jipj?

María Magdalena jólatsja jupj sin lejeñ nt'a tsji' ljítsja. Mpes tjevele Jesús lal:

—Jipj tjyam tepe'á, nawala tjevele ca'aj tjyam tipyüntün jupj. Mpes napj ca mis, ca man 'üsüs nt'a.

¹⁶ Jesús jupj ló tjevele.

—María —tjevele jupj.

Mpes María niswa cjüipe tjinyuca, tjevele Jesús lal:

—Raboni. (Ninana javelepj judiopian Dios mpes sin 'yüsa liji lal.)

¹⁷ Jesús tjevele jupj lal:

—Po ma ntjutjilila. Custjay wine secj Mpapay pü'ü nt'a. Mpes jutja quinam napj mpülücpan nt'a. Tjevele yupj jis lal napj ca mis Mpapay pü'ü nt'a. Jupj napj Mpapay, nun jis Papay wa. Jupj napj Dios, nun jis Dios wa —nin tjevele Jesús.

¹⁸ Mpes María Magdalena tjemey, tjevele discipulopan jis lal: “Nasa jus tjinyuc qjuis Jepa Jesús”. Tjevele wa Jesús jupj lal tjevelá.

¹⁹ Nin jawas p'iyá, domingo püste na, discipulopan 'a jis tjimyula wa mo'ó. Lacj jeyaptsja yupj judiopian jis jepapan jis lal, mpes jun t'olon jun vilicj. Leñ way Jesús lay tepyala yupj jis lal. Yupj lejeñ culupwen nt'a tóncatsja jupj. Tjevele yupj jis lal:

—Ma nujola t'as pjü mpes. 'Üsüs mpatjaqué.

²⁰ Niná tjevele na, jis tje'yaya tjunuc jupj mos, wüints'il 'at'anca nt'a 'ots'ipj. Discipulopan pajal 'ücj jisastsja jus tjunuc. ²¹ Jupj niswa tjevele yupj jis lal:

—Ma nujola t'as pjü mpes. Mpapay nin tjejyama nosis casá. Nin p'iyá napj nusin jyam quinam, ca nun tsji' la müjí napj mpes.

²² Nin tjevele na, yupj lejeñ nt'a taná tjejyó. Tjevele yupj jis lal:

—Na'ata nun Dios Cjües. ²³ Napj nu 'ya nun 'ücj la p'a jis lal welé Dios perdonar la siji quinam yupj malala la tjajay. Nun welé na niná, t'üc' way Dios perdonar la siji. Nu 'ya wa 'ücj welé la p'a jis lal Dios newa ma perdonar la siji yupj malala la tjajay. Nin welé na, t'üc' way Dios ma perdonar la siji —nin tjevele Jesús jupj discipulopan jis lal.

Jesús lay tepyala Tomás lal.

²⁴ Jesús tjac' na discipulopan tjatja nt'a, lerítsja Tomás. “Pjaní Popa Mat'eyá” lotsja wa Tomás. Jesús apostolpan dóceya popa watsja jupj. ²⁵ Mpes locopyaya discipulopan p'a witjacj Tomás lal tjowelepj:

—Nasa jus tjinyucuj gjuis Jepa Jesús.

Tomás tjevele yupj jis lal:

—Napj ma nyuc clavo mo'o t'yüjü mpe jupj mos nt'a, napj ma mo'o se jam namas clavo mo'o t'yüjü mpe, napj ma ca cüpon t'üc' way jupj pü'ü niswá. Napj ma namas mo'o se jam wüints'il 'at'anca mo'ó, ma ca cüpon napj.

²⁶ Locopyaya, ts'ac' ocho tjejjawca na, Jesús discipulopan niswa wa mo'ó 'a mulú tjatja. Tomás yupj jis lal já'asa watsja quínam. Jun t'olontsja jun vilicj; Jesús lay tepyala la p'in yupj jis lal. Yupj lejeñ culupwen nt'a tóñcatsja. Tjevele:

—Ma nujola t'as pjü mpes. 'Üsüs mpatjaqué.

²⁷ Nin tjevele na, tjevele wa Tomás lal:

—Tjinyuca namas. Myas mo'o jas tjejjama namas mo'ó, clavo mo'o tjemey mpe. Myas mo'o jas tjejjama wa newints'il mo'ó. Ma pajal jey c'a t'as jipj. Tepyona jipj napj pü'üs niswá —nin tjevele Jesús Tomás lal.

²⁸ Tomás Jesús lal tjevele:

—Jipj napj Nejepa, jipj napj Dios wa.

²⁹ Jesús tjevele jupj lal:

—Jipj nus tjinyuc mpes pyon quínam jipj. P'a wa ma nus tjunuc, mop'in japon yupj. Nin mpes yupj pajal 'ücj jisas liji Dios —nin tjevele Jesús.

Ninana papel pjü sin 'yüsa liji Jesús ne Dios Jatjam.

³⁰ Jesús discipulopan tjunuc jupj la tjiji. Papel niná vele wa tsjan niná Jesús la tjijá. Pajal 'üsüs la tjiji sin la 'üsüs jis la jay jupj ne Dios Jatjam. Discipulopan tjunuc pajal la pülücj 'üsüs la tjiji papel niná ma pjü way vele. ³¹ Nepénowa tepyaca p'in. Tepyaca nusin 'yüsa lo jay, ne ca mponé nun Jesús ninana Yomen Dios jas tjejjama gjuis capj la p'acj. Dios Jatjam jupj. Mpes nun poné na jupj lal, Dios lal ca mpatjaqué lovin, nun Jesús cus tocofó mpes.

21

¹ Locopyaya Jesús niswa lay tepyala discipulopan jis lal, 'üsü püné la nt'a. Tiberias lotsja jupj, 'üsü. Pajal la pünetsja, pajal campwila watsja. Ninana Jesús la tjiji lay tepyala na. ² Discipulopan nepenowá 'a mulú jätjatsja. Simón Pedro pjaní watsja, pjaní wa Tomás ("Pjaní Popa Mát'eya" lotsja jupj), Natanael pjaní wa. Natanael Caná mpe 'eseptsja, Galilea mpe se jütütj mpe. Zebedeo jatjampan yupj jis lal jatja watsja. Discipulopan p'a wa mát'eya yupj jis lal jatja watsja. ³ Simón Pedro yupj jis lal tjevele:

—Napj ca mis nts'icjucj.

Pjü way p'a witjacj jupj lal tjowelepj:

—Ncupj ca nlaca wa jipj lal.

Mpes yupj tjil. Barco jul mo'o tjil la ts'icjucj; mop'in püste cus tüpwes ma la tocoy yupj. ⁴ Nasa quelel jyawca na, 'üsü la nt'a tóñcatsja Jesús. Discipulopan ma salejepsja jupj Jesús. ⁵ Mpes Jesús tjevele yupj jis lal:

—¿Ncu nasa to'á cjulun?

Yupj wola tjowelepj:

—Cjuwá.

⁶ Jesús tjevele yupj jis lal:

—Barco li'inyampe la ts'iyá ataraya. Ne'aj pje'á la ncoyé ca.

Mpes yupj mo'o la ts'i ataraya Jesús tjevele nt'a. Pajal pit'a tepyala ataraya cjulun lal, mpes yupj ma polel wama tüpüntüp atarayas barco mo'ó. Tütsja

pajal. ⁷ Jesús pajal quelel líjitsja discípulo pjaní. Ninana discípulo Pedro lal tjevele:

—'Üsü la nt'a tořica ncupj qjuis Jepa jupj.

Jupj tjapjaca na niná, jupj pülül pje'apa jas tücüi'pe. Jupj jas tji'ipje yas nam cjul la ts'icjucj. Mpes jas tücüi'pe na, 'üsü mo'o ntolo, la tjemyaya tjemey 'üsü la nt'a. ⁸ La p'a discipulopan barco mo'o tjiquil, la tlolocjocj cjulun ataraya mo'ó. Barco campá tuluctsja 'üsü la nepem. Ne'aj waytsja p'in, cien metro ca nacj. ⁹ 'Üsü la nt'a tjl na, 'etsjecj 'awa tjunuc. Cjul püné 'yümatsja, pan jatja watsja ne'aj. ¹⁰ Jesús tjevele yupj jis lal:

—Cjul nepénowa nca'á ma 'e, cjulun po quina 'its'u'cú popé.

¹¹ Mpes Simón Pedro barco mo'o tjemey niswá, ataraya 'üsü la nt'a la tjelyo'cja. Cjul noypan pajal pülücj mo'o pátjatsja, ciento cincuenta y tres mo'o pátjatsja. Mop'in ma t'anca ataraya. ¹² Jesús tjevele discipulopan jis lal:

—Nculá nłajá.

Ma yupj popa quelel la 'üysja Jesús pjacj ne jupj. Yupj jus nlay qjuis Jepa Jesús jupj. ¹³ Jesús 'awa nt'a tjac', pan nt'ya, pjü jis tje'yaya. Cjulun jis tje'yaya wa.

¹⁴ Nasa la cónt'eya Jesús lay tepyala jupj discipulopan jis lal, jupj jas tjijyünsa, niswa nyucunú tepyala na.

Jesús Pedro lal tjevele.

¹⁵ Yupj tecyawaja tjalá naya, Jesús Simón Pedro lal tjevele:

—Jipj Simón, Jonás jatjam. ¿Ncu más quelel la nejay jipj yupj jis lal?

Jupj tjevele Jesús lal:

—Jipj napj Nejepa. Jipj selen napj quelel la 'ejay.

Mpes Jesús tjevele jupj lal:

—Napj lal japon sin tjü'üsüs lis mijin napj mpes. Yupj napj no'oveja tsjictjacj jinwá.

¹⁶ Niswa tjevele Jesús jupj lal:

—Jipj Simón, Jonás jatjam. ¿Ncu t'üc' way quelel la nejay jipj?

Jupj tjevele Jesús lal:

—Jipj napj Nejepa. Jipj selen napj quelel la 'ejay.

Mpes Jesús tjevele jupj lal:

—Tjejyama napj mpes japon. Napj no'oveja jinwá yupj.

¹⁷ Jesús niswa tjevele jupj lal, la con tjevele nasa:

—Jipj Simón, Jonás jatjam. ¿Ncu t'üc' way jipj quelel la nejay?

Pedro 'aplıjıla tepyala la con la tji'yüya Jesús ncu quelel liji jupj. Jupj tjevele Jesús lal:

—Nejepa jipj. Jipj selen pjü. Jipj jus nley napj quelel la 'ejay.

Jesús tjevele jupj lal:

—Napj mpes japon sin tji'yüsa lis mijin napj mpes. Napj no'oveja jinwá yupj. ¹⁸ Jipj tjamacjastsja na, jipj jin quipaptsja, jipj jaytsja wa jipj quelel jaytsja nt'a. Co'müy na, p'a casá ca mpalas. Jepjel la mpactan ca, ne p'a ca jin nqui'pas. Jipj ma quelel jay nt'a ca mya manus. T'üc' way niná —nin tjevele Jesús Pedro lal.

¹⁹ Jupj tjevele niná jas mü'üsüs la mijis nin ca mpalas Pedro lal, mpa'is jupj. Nin ca mpalas mpes ca p'a wa sin mü'üsüs Dios pajal 'üsüs, pajal püné. Jesús niná tjevele na, tjevele wa Pedro lal:

—Ncapj tecyořica jipj lovin.

²⁰ Pedro la nujuya, tjinyuca. P'a discípulo jus tjinyuca cjüil tjac'. Jesús pajal quelel ljitsja niná discipulú. Jupj p'iyá Jesús jun 'asas tjemey discipulopan 'a mulú tjalá na, Jesús ma tepe'e na p'in. Jupj Jesús lal la tji'yüya pjacj ca mim jis lal ncuwim jupj enemigopan jis la tjilil jupj. ²¹ Mpes Pedro jus tjinyuca na niná discipulú, la tji'yüya Jesús lal:

—¿Tsjan ca mpalas niná yom lal?

²² Jesús tjevele Pedro lal:

—Ca nacj napj najas jupj pü'ü napj tjacuwis nas. Jipj ma ca nin jele nsem nepes. Ncapj tecyořica jipj lovin.

²³ Jesús nin tjevele mpes, qjuis pülücpän pülücj tjowelepj niná discípulo ma ca cüpa'is. Jesús ma tjevele niná discípulo ma ca mpa'is lovin. Jupj tjevele: “Ca nacj napj najas jupj pü'ü napj tjacuwis nas. Jipj ma ca nin jele nsem nepes.”

²⁴ Napj p'iyá niná discipulú. Napj p'iyá nin velé la p'a jis lal napj tjinyuc. Napj tepyac niná. Cupj selecj napj velé t'üc' way.

²⁵ P'a wa pajal pülücj la tjiji Jesús, ma tepyac qui'á. Napj nola napj pjü cüpac, cjuwá nosis mo'ó ca'aj cüpajatj papel pjü. Nasa tecyawaja tepyac.

Lucas papel tepyaca apostolpan la tjajay mpes

Jesucristo tjevele Dios Cjües ncuwim.

¹ Teófilo, püna 'in napj tepyac Jesucristo la tjjjá. Tepyac wa jupj sin tji'yüsa la tjjjá. ² Nosis nt'a tjuwine na, apostolpan lis t'ya. Jupj tjjjyü'ta yupj ca nin la mijicj jupj tjevele jin. Jupj tjevele Dios Cjües nin jostsja jupj velá. ³ Jesucristo pajal malala tepyala, tepe'e. Locopyaya jas tjjjyünsa, tüpü'ü niswá. Nin tepyala na, ts'ac' cuarenta lay tepyala apostolpan jilal. La pülücj lay tepyala. Jupj la tjjji mpes yupj sin tji'yüsa jupj tüpü'ü niswá. Jupj sin tji'yüsa lis tjjji Dios jyü'ta po'ó. ⁴ La pjaní jis tjjjyü'ta:

—Ma pje'á lowa custjay Jerusalén mpe. La tjunucú nun Dios Cjües jac' mpes. Mpayay tjevele jupj Cjües jas majamas nun nt'a. Napj tjevelé nun jilal nin ca mpalas. ⁵ Juan bautizar lis tjjji 'üsü mpes la p'in. Más 'üsüs ca nu mpalas quinam. Dios ca nu ma'ayas jupj Cjües. Ts'ac' pjaní way p'in tepyala na ca nin mpalas —nin tjevele Jesucristo.

Jesucristo tjemey tsjun po'ó.

⁶ Apostolpan 'a jis tjemiyula na Jesucristo lal, tjowelepj jupj lal:

—Qjuis Jepa, jipj selen la p'a way jajütütj quinam israelpan jis lal. ¿Ncu leñ way ca mal yupj, israelpan jis la jütütj yupj p'iyá? ¿'Ona ca nin la mijin, Dios Popel vele jinwá?

⁷ Jesucristo jis wala tjevele:

—Mpayay jos nun ma ca jus nlayé tsjan jawas ca nin mpalas. Jupj p'in selé tsjan jawas niná ca la mijis israelpan jis lal. ⁸ Najas p'a wa ca jus nlayé. Dios Cjües najisas mo'o tjemey na, ca 'üsüs polel la müjí nun. Ca polel mvelé la p'a jilal napj mpes. Napj mpes solejé mpes ca mvelé. Nin ca la müjí Jerusalén nt'a, Judea nt'a 'ots'ipj, Samaria nt'a 'ots'ipj, nosis casá jas tüpwes ca nin la müjí —nin tjevele Jesucristo.

⁹ Jesucristo t'üc' tjevele na, Dios tsjun po'o tjemiyana jupj. Tjemey na, apostolpan jus tjunuc. Mol mo'o tjemey. Mol mpes ma polel jus tjunuc tsjun po'ó tjemey na. ¹⁰ Newa januctsja. Januctsja na, ángel mat'e lay jis tepyala yupj nt'a. Niyom jinwá yustaptsja yupj. Yupj sin quip pje waytsja.

¹¹ Tjowelepj:

—¿Tsjan mpes tsjun po'o nucu? Tjunuc Jesucristo tjemey tsjun po'ó. Nin p'iyá ca ncuwim niswá —nin tjowelepj.

Yupj la t'apj Matías, apóstol nsem jupj.

¹² Mpes yupj tjil joc' mpe, joc' niná Olivos ló. Tjil Jerusalén nt'a. Ne'aj p'intjsja; judiopian 'ücj ne'aj tjil sábado na, nin jawas ma polel campa jiltsja. ¹³ Wosis cuarto viyapa mo'o tjil. Ne'aj tapátjatsja yupj quinam, apostolpan. Ne'aj tjátjatsja Pedro, Jacobo 'ots'ipj, Juan 'ots'ipj, Andrés 'ots'ipj. Tjátjatsja wa Felipe, Tomás 'ots'ipj, Bartolomé 'ots'ipj, Mateo 'ots'ipj. Tjátjatsja wa Jacobo (jupj ne Alfeo popa), Simón 'ots'ipj. (Simón le palánatsja jepa lal, jepa israelpan popa tulucj. Nin mpes "Israel Mpes Jola" lotsja wa jupj.) Judas já'asa watsja (jupj ne Jacobo pópatsja). ¹⁴ Pajal la pülücj 'a jis tjemiyula jis la veles Dios lal. Nequem nepenowá tjiquil wa, Jesucristo jamay 'ots'ipj, Jesucristo jatjaypan 'ots'ipj, tjiquil wa; 'a jis tjemiyula yupj tjatja nt'a.

¹⁵ P'a jawas Jesucristo lal japon witjacj ciento veinte 'a jis tjimyula. Pedro jas tjiyyünsa, tjevele: ¹⁶ “Natjampan, nun solejé püna David papel tepyaca Judas po'ó. Tepyaca Dios Cjües jostsja nin tepyaca jupj. Tepyaca Judas ca nin la mijis, ne nawaja'a Judas nin la tjiji David tepyaca jin p'iyá. Dios Popel tjevele ca nin la mijis, mpes nin la tjiji. Judas niyom jis ticyuna, Jesucristo la tjilil. ¹⁷ Judas cupj sin pópatsja. T'üc' way Jesucristo la t'ya jupj 'ots'ipj, Dios mpes tsji' la tjiji 'ots'ipj. ¹⁸ Mop'in nin, pasal malala la tjiji Jesucristo lal. Yupj t'emel tja'ayapj Judas, jupj malala la tjiji mpes. 'Amá jaylacj la tjiji t'emel niná mpes. Ne'aj wolap'a'a tyüla, jupj col tjopjolta. Juts'ul pje'á palá tinca. ¹⁹ Pjü way Jerusalén po'o patja sin tji'yüsa nin tepyalá. Mpes 'amá niná jupj jaylacj la tjiji yupj ló la t'apj. Acéldama lotsja momas ne'aj. Yupj jis tin javelepj yupj, mpes Acéldama javelepj. Cupj velecj: “Amá 'As' ”, Pedro nin tjevele.

²⁰ Pedro tjevele niswá: “Püna Dios mpes tjenejets'erñ tapac mo'ó yom pjaní tepyaca Judas po'ó:

'Pjü ca mal jupj wo mpe. Wo mo'ó cjuwá ca nsem.

Ma ca p'a mpü'üm jupj wo nt'a.

Jupj ma polel sin 'yüsa la mijis quinam.

La p'a ca nin la mijis quinam jupj la tjijá',

nin tepyaca yom pjaní. ²¹ Mpes yom p'a wa apóstol nsem qjuisas, Judas tepe'e mpes. Ca mveles la p'a jilal Jesucristo jas tjiyyünsa, pü'ü niswá. La p'a pülücj lovin qjuis capj tocoñ, qjuis Jepa Jesucristo cus tecyoñcocj na. ²² Yupj qjuis capj tocoñ, tjunuc Juan el Bautista bautizar la tjiji Jesucristá. Lovin qjuis capj tocoñ. Yupj tjunuc pjü way Jesucristo la tjijá. Jesucristo qjuisin tji'yüsa la tjiji na, pjü tjeppyacañ yupj. Cupj quuilal tjelejeñ, Dios jupj tjemyana na tsjun po'ó. Mpes yupj sin popa ca pjaní la nt'acj. Jupj nin p'iyá la mijis cupj lijicj jinwá. Ca mveles Jesucristo jas tjiyyünsa, pü'ü niswá”, nin tjevele Pedro yupj jilal.

²³ Mpes niyom mat'e lis t'apj. Pjaní Matías lotsja. Pjaní wa José lotsja. José cónt'eya lotsja jupj. Barsabás lotsja wa, Justo lotsja wa. ²⁴⁻²⁵ Lis t'apj na, tjowelepj Dios lal. Tjowelepj: “Jipj cupj qjuis Jepa. Qjuisin 'yüsa la mijin tsjan más 'ücj la mijicj cupj. Judas apóstol waytsja jupj. Tepe'e quinam jupj; malala nyuca la tjiji, ne nin. Quina cupj quelel la nt'acj p'a wa, apóstol ca nsem jupj. Mpes jupj ca qjuis capj ncoñcos. Ca mveles wa la p'a jilal Jesucristo niswa pü'ü. Jipj selen tsjan yola pjü way. ¿Cana más 'ücj jipj lal cupj la nt'acj apóstol nsem jupj?” nin la tjü'üy Dios lal. ²⁶ Yupj la t'apj tjunuc cana más 'ücj la nt'acj. Matías la t'apj. Apóstol tepyala jupj. Jupj lal apóstolpan doce waytsja niswá.

2

Dios Cjües tjac' Dios ts'uyupj nt'a.

¹ P'a jawas judiopian fiesta lajaytsja, fiesta niná Pentecostés ló. Nin jawas tjejyawca na, pjü Dios ts'uyupj 'a jis tjimyula wa nt'a. ² Leñ way pasal yümücj pjactsja tsjun po'ó, lüppjü pajal püné jinwá. Yümücj pjac yupj nt'a tjac'. Más yümücj pjactsja quinam, nin tepyala yupj jtátjatsja nt'a. ³ 'Awa wolaqué jinwá tjunuc. Tsjictjacj jis tepyala 'owus, jis capá nt'a jis tjiquil. ⁴ Nin tepyala na, Dios Cjües yupj jisas mo'o tjemey. La p'a jis tin tjowelepj, yupj p'iyá ma sin 'yüsatsja. Dios Cjües nin la tjiji mpes yupj 'ücj tjowelepj la p'a jis tin.

⁵ Judiopian pülücj pátjatsja quinam Jerusalén po'ó. Jun ta'á nosis mpe jiquiltsja jis la püt'üs Jerusalén po'ó. Yupj pülücj way po quelel lajaytsja Dios jos jin. ⁶ Yümücj pjactsja tjeppyacañ na, tjiquil Dios ts'uyupj 'a jis tjimyula nt'a. Ma sin 'yüsatsja tjunuc yupj. Ma tjunuctsja püna p'in. Dios ts'uyupj

tjoweleptsja yupj jis tin. Judiopan p'a mpe 'esej jis tin 'ücj tjowelepj yupj.
⁷ Mpes judiopan po yólatsja nin tepyala, tjunuc mpes. Tjowelepj:

—Yupj Galilea mpe ne'espan. ⁸ ¿'Onin ne nin javelepj yupj? Quina 'ücj javelepj pjü cupj gjuis tin. Nin p'iyá tjevelecj cupj tsjictsja na, nin javelepj quinam. ⁹ Cupj nepenowá Partia mpe ne'espan. Cupj nepenowá Media mpe ne'espan. Cupj nepenowá Elam mpe ne'espan. Cupj nepenowá Mesopotamia mpe ne'espan. Cupj nepenowá Judea mpe ne'espan, nepenowá Capadocia mpe ne'espan 'ots'ipj. Cupj nepenowá Ponto mpe ne'espan, nepenowá Asia mpe ne'espan 'ots'ipj. ¹⁰ Cupj nepenowá Frigia mpe ne'espan, nepenowá Panfilia mpe ne'espan 'ots'ipj. Cupj nepenowá Egipto mpe ne'espan. Cupj nepenowá ne'aj way tepyatjaquecj Libia po'ó, ne'aj way p'in Cirene mo'ó. Cupj nepenowá Roma mpe ne'espan. Cupj popé nepenowá judiopan tulucj, mop'in judiopan jinwá japon yupj quinam. ¹¹ Cupj nepenowá Creta mpe ne'espan, nepenowá Arabia mpe ne'espan 'ots'ipj. Pjü cupj gjuis tin, 'ücj javelepj yupj. Dios püné mpes 'ücj nin javelepj —pülücj tjiquil nin tjowelepj.

¹² Tjiquil witjacj po yólatsja nin tepyala mpes, tjunuc mpes. Jis la tjü'üy yupj yuwá: “¿Tsjan mpes nin pyala niná?” nin la tjü'üy. ¹³ Mop'in yupj nepenowá la tjüpüts'ün. Tjowelepj 'üsü jis tjemyona p'in yupj.

Pedro tjevele Jesucristo po'ó.

¹⁴ Quina apostolpan dóceya sin tjüjünsüpj. Pedro tjevele pjü jilal ne'aj. Yümücj tjevele pjü jis la pjac. Tjevele: “Quelél velé pjü judiopan jilal, pjü judío tulucj jilal 'ots'ipj. 'Üsüs tapja'aqué nun. ¹⁵ Nun nepenowá tjowelé niyom nenem 'üsü jis tjemyona. Músü secj yupj. Püstapj custjay. Nuevé p'in quinam. ¹⁶ Joel tjevele niná ca mpalas. Profétatsja jupj; tjevele Dios tjevelá. ¹⁷ Ninana Joel tjevele Dios p'iyá tjevelá:

'P'a jawas napj ca jis ma'ayá napj Neqjues

gente pjü way jis lal la püt'üs.

Nun sejatjampan ca mvelecj la p'a jilal napj mpes. Nin ca la mijicj wa nun jis cucuspan.

Napj ca la mejay tjamacjaspan ca nucucj

napj ca sin mü'üsüs la mejay.

Niyom co'müypan püste ca nucucj,

mpes ca sin mü'üsüs la mejay napj.

¹⁸ Napj ca jis ma'ayá napj Neqjues napj nomozopan jis lal la püt'üs. Nin ca nsem nomozopan niyom jilal, nomozopan nequem jilal 'ots'ipj.

Jupj pajal ca jis capj mp'a'sas. Nin mpes

yupj ca 'ücj mvelecj la p'a jilal napj mpes.

¹⁹ P'a casá la mejay tsjun po'ó.

P'a casá la mejay nosis nt'a 'ots'ipj.

Nusin mü'üsüs la mejay püné napj.

'Os ca nucú nun. Ca nucú wa 'owus.

Pajal ca musques ca nucú.

²⁰ Lots'ac' püste ca nsem.

Mümüy 'as jin justa nsem ca.

Nin tepyala nam, leñ way pajal 'üsüs ca mpalas. Pjü ca nucucj Dios püné.

Qjuis Jepa Dios ncuwim.

²¹ Yupj la mon Dios lal jupj ca perdonar lis mijis gjuis Jepa Püné 'üsüs la tjiji mpes,

t'üc' way Dios ca perdonar lis mijis.

Lovin ca mpatjam jupj lal.

Pjü nin lajay, pjü ca mpatjam jupj lal'.

Joel nin tjevele Dios tjevelá”, tjevele Pedro.

²² Pedro tjevele niswá: “Judiofan, 'üsüs t'apja'aque napj velé. Napj velé nun jilal Jesucristo po'ó, Nazaret mpe 'eseptsja jupj. Nun solejé jupj pajal 'üsüs la tjiji nun jilal qui'á, yom p'in ma polel liji jinwá. Nin la tjiji nusin 'yüsa la mijis Dios jas tjejyama jupj. Nun pajal nujólatsja jupj la tjiji mpes. Dios tje'yaya mpes pajal 'üsüs polel líjitsja. Mpes t'üc' way tsji' la tjiji Dios mpes. Nawa nin, nun ma nusin tji'yüsa jupj tsji' la tjiji Dios mpes. ²³ Nun tsu'pá Jesucristo. Tja'ayá niyom malala witjacj cruz po'o tjovalapj jupj. Tjü'ünan jupj. Yupj la t'ajay nun jisastsja jinwá. Dios seletsja nin ca la müj'i. Dios jostsja ca nin mpalas, mpes nin polel la tjüj'i nun. ²⁴ Mop'in nyucunú jupj quinam. Dios jas tjiyyünsa jupj, tepe'e na. Tüpu'ü niswá. Dios ticyuna jupj teca'liñ t'jil mpe. Ma polel pü'ütsja ne'aj. Malala nyuca lajay p'in patja ne'aj. ²⁵ Püna David tjevele Jesucristo po'ó. Tjevele:

'Napj selé Nejepa Dios lovin ncapj cyofca.

Jupj ncapj p'ya'sa. Mpes ma nola pjü mpes.

²⁶ Mpes 'ücj najas pajal. Velé po 'ücj najas.

Napj mp'üy mpa'is ca,

mop'in selé 'üsüs ca ma palas.

²⁷ Dios ca ncunus napj neqjues teca'liñ t'jil mpe.

Napj jipj jits'a'á. Napj mp'üy ma ca majam

la mijis jupj.

²⁸ Napj selé quinam 'onin la cüjay la püt'üs lovin.

Jipj lal mpü'üs na, 'ücj najas nsem.'

David nin tjevele püná Jesucristo po'ó.

²⁹ Natjampan, t'üc' way velé nun jilal David po'ó, pajal püné waytsja jupj. Mop'in nin, jupj tepe'e, ne toc. Solejé toc nt'a. Polel nyucucj toc nt'a. ³⁰ David profétatsja jupj. Jupj seletsja jupj popa p'iyá pjaní, püs naya pü'ü, ca müjü'tüs israelpan jilal jupj jinwá. Dios nin tjevele David lal. Tjevele t'üc' way mpalas ca niná. ³¹ Mpes David seletsja nin ca mpalas p'a jawasa, püs naya. Jas tji'yüsa Dios tjevele mpes, Dios tjevele jupj ca jas majamas Jepa Püné jis capj lo p'acj judiofan. Mpes David tjevele jupj po'ó. Jupj tjevele Dios ca jas müjünsüs tepe'e mpe, mpü'üm niswá. Tjevele Dios ca ncunus jupj teca'liñ t'jil mpe. Tjevele Dios ca la mijis jupj jüp'üy ma ca majam. ³² T'üc' way Dios nin la tjiji Jesucristo lal. Jas tjiyyünsa jupj, la püt'üs niswá. Pülücj way cupj jus tjinyucucj jupj, niswa pü'ü tepyala na. ³³ Dios tjemyana jupj, jupj pü'ü nt'a. Tjevele ca ma'ayas jupj Cjües jupj lal, ne tje'yaya jupj. Jesucristo já'asa Dios li'inyampe quinam. Jesucristo jas tjejyama Dios Cjües cupj nt'a, mpes nin tjunucú, t'apja'aque yacjaj. ³⁴ David ma tjemey jupj jüp'üy lal Dios pü'ü nt'a. Jesucristo p'in jupj jüp'üy lal tjemey Dios pü'ü nt'a. David tjevele:

'Qjuis Jepa Dios tjevele Nejepa lal:

“Nt'i'isa napj li'inyampe.

Jipj ca müjü'tün napj lal.

³⁵ Napj ca la mpalan jipj enemigopan jis lal.

Napj ca la mejay jipj enemigopan

tsjyam 'alá jatja jinwá.

Nin ca la mejay jipj mpes, jipj napj lal jac' na.”

Niná Dios tjevele David Jepa lal.

³⁶ ”Judioipan, nun tjü'ü'ná Jesucristo. Nusin tjü'üsüs t'üc' way Jesucristo Jepa Püné tepyala, Dios nin la tjiji. Dios jas tjejyama Jesucristo jis capj la p'acj judioipan”, Pedro nin tjevele judioipan jilal.

³⁷ Judioipan nin tjepjyacañ na, pajal 'aplijila jis tepyala yupj. Po yólatsja Pedro tjevele mpes. La tjü'üy Pedro lal, apostolpan p'a wa jilal 'ots'ipj:

—Qjuis catjampañ, ¿Tsjan jos Dios cupj lijicj? —nin la tjü'üy.

³⁸ Pedro jis wala tjevele:

—'Aplijila t'as pjü malala nyuca la tjüjí mpes. Lovin 'üsüs la tjüjí quinam Dios jos jinwá. Dios jos cupj bautizar la nujicj Jesucristo mpes. Mpes Dios ma ca jola nsem malala nyuca la tjüjí. Ca jas majamas jupj Cjües nujisas mo'ó.

³⁹ Püna Dios tjevele jupj ca jas majamas jupj Cjües nun nt'a nujos mo'ó la püt'üs. Niná nin tjevele wa nun popa mpes 'ots'ipj, campá patja mpes 'ots'ipj. Qjuis Jepa Dios pasal pülücj lis t'ya jis la püt'üs jupj lal. Jupj jis capj p'ya'sa jis la pon jupj lal. Dios tjevele jupj ca jas majamas jupj Cjües pjü way yupj mpes 'ots'ipj —nin tjevele Pedro.

⁴⁰ Pedro pülücj nin tjevele yupj jilal, tjevele niná Dios jos ca yupj la mijicj. Po jostsja mponecj, mpes tjevele:

—Dios ca jis capj ntülüs malala nyuca lajay. Po ma yupj jinwá t'as. Más 'ücj nujisas nsem Jesucristo. Nin lojí Dios ma ca nucopj ntülüs —nin tjevele Pedro.

⁴¹ Mil cónt'eya topon Pedro tjevelá. Bautizar jis tepyala yupj.

⁴² Mpes yupj lovin quelel sin 'yüsatsja apostolpan tjowelepj mpes. Lovin 'a jis tjimyula, nin p'iyá yólatsja mpes. Lovin 'a mulú tjalá, lovin yola tepyálsja Jesucristo tepe'e yupj mpes. Lovin 'a mulú tjowelepj Dios lal. Nin la tjajay Jesucristo lal topon.

Dios ts'yupj lovin 'a jis tjimyula. Lovin 'üsüs la tjajay yuwá.

⁴³ Apostolpan pajal 'üsüs la tjajay niyom p'in ma polel lajay jinwá. Nin la tjajay la p'a ca jus nlayecj Dios mpes tjowelepj yupj. Pjü po yola tepyala, yupj la tjajay mpes. ⁴⁴ Lovin 'a jis tjimyula. Nepénowa yupj sin popa cjuwatsja na, nepénowa se 'aptsja. ⁴⁵ Nenéyawa t'emel cjuwatsja yupj nepenowá. Mpes la p'a vender la tjajay yupj yuts'a'a, t'emel tja'ayapj cjuwatsja mpes. ⁴⁶ Yupj lovin 'a jis tjimyula Dios wo nt'a. Lovin 'a mulú tjalá yupj jis wa nt'a. Pajal 'ücj jisas tepyala yupj. Tjuwi'irí Dios lal. ⁴⁷ 'Üsüs tjowelepj Dios po'ó. La p'a wa gente pjü way yólatsja 'üsüs waytsja yupj. Püna ma japontsja, quina wa japontsja nepenowá, mpes pjü jyawca na p'a wa topon yupj, nin la tjiji qjuis Jepa Jesucristo. Ca mpatjam wa Dios lal.

3

Pedro, Juan, tji'yü'sa la tjajay ma wine lal.

¹ P'a jawas Pedro Juan lal tjemey Dios wo nt'a. Las tres t'awaná tjil, judioipan javelepj na Dios lal. ² Ne'aj tjá'asatsja yom ma polel wínetsja. Tsjom c'atsja jupj. Tsjicj way pepes ma polel wínetsja. Lovin ma polel wínetsja. Pjü jyawca na nepenowá tucuman jupj jun vilicj nt'a, Dios wo nt'a. Ne'aj tüpüntüpj jupj. Jun vilicj ne'aj “Üsüs Justa” lotsja jupj. Ne'aj t'emel la tjemyónatsja ne'aj tjelyawuñ jis lal. ³ Pedro, Juan, Dios wo wama quelel jiltsja, ne ma wine yus tjinyuca. La tjemyona t'emel ma'ayacj. ⁴ La tjemyona na, Pedro, Juan, po jus tjunuctsja. Pedro tjevele jupj lal:

—Cus 'unuca.

⁵ Mpes yupj jis wala yus tjinyuca. T'emel ma'ayacj jólatsja. ⁶ Pedro tjevele:

—Cjuwá napj nt'emel. P'a casá ca la mejay jipj mpes. Jipj ca mya 'ü'süs Jesucristo nin polel la mijis mpes, Jesucristo Nazaret mpe 'eseptsja jupj. Mpes 'i jütütj, jin tjijyünsa, tjuwine —Pedro nin tjijyü'ta jupj lal.

⁷ Pedro yomen ma wine mos li'inyampe ntjü'le, jas tjijyünsa. Leñ way jis tji'yü'sa jupj tsjom. ⁸ 'Üc polel tóincatsja jusapj. Ntolo, 'ücj jos tjuwine. Dios wo wama tjemey Pedro lal, Juan lal wa. Ne'aj tjuwine, tólotsja, 'ücj jostsja mpes. 'Üsüs véletsja Dios po'ó. ⁹ Gente ne'aj jájtatsja tjunuc wínetsja jupj, tjepjyacañ 'üsüs véletsja Dios po'ó. ¹⁰ Yupj sa nuctsja jupj. Salejeptsja jupj p'iyá lovin tjá'asatsja jun vilicj nt'a, Dios wo nt'a, la tjemyónatsja. Tjunuc wínetsja quinam, mpes po yólatsja tji'yü'sa mpes.

Pedro tjevele Jesucristo po'ó Dios wo mo'ó.

¹¹ Pedro, Juan, tjelejeñtsja Dios wo nt'a, corredor nt'a. Salomón Corredor lotsja ne'aj, yupj tjelejeritsja nt'a. Yom tji'yü'sa newa ntjü'letsja Pedro, Juan 'ots'ipj, pajal 'ücj jostsja mpes. Gente pjü way ne'aj leñ way tjiquil yupj nt'a. Po yólatsja pajal 'üsüs tepyala mpes. ¹² Pedro jus nléyatsja yupj pajal yólatsja, mpes la tji'yüya yupj jilal: “Judiofan, ¿tsjan mpes pajal nujola niná tepyala mpes? ¿Tsjan mpes po cus nucu? Nun poné cupj p'iyá 'ücj nin lijicj niná, mpes tji'yü'sa jupj. Nin tulucj. Nun poné cupj tsjay 'üsüs Dios lal ca nacj, mpes tji'yü'sa. Nin tulucj. Jupj tji'yü'sa Dios nin la tjiji mpes p'in. ¹³ Jupj nun jis Dios. Jupj Dios Abraham lal, Isaac lal wa, Jacob lal wa. Yupj pajal püna tapatja, nun yupj popa p'iyá püs naya potjaqué. Jupj nun jis Dios 'ots'ipj. Mpes Dios nusin tji'yüsa la tjiji pajal püné Jesucristá; jupj 'üsüs tsji' la tjiji Dios mpes.

”Mop'in malala la tjüjí Jesucristo lal. Jis tja'ayá jupj nun jis jepapan jilal jis la 'ünan. Pilato quelel syóctetsja jupj; nun p'iyá malala nyuca tjowelé Jesucristo po'ó Pilato lal. ¹⁴ Jesucristo Dios juts'a'atsja, jupj Yom 'Üsüs Dios Lal. Nun nujisastsja Pilato ma syóctetsja jupj. Nujisastsja nsoctes gente si 'ü'na p'in. ¹⁵ T'üc' way pjü potjaqué Jesucristo mpes. Pero nun la tjüjí mpes, yupj tjü'ünan jupj. Tepe'e na, Dios jas tjijyünsa, tüpü'ü niswá. Cupj jus tjinyucuj. ¹⁶ Jesucristo mpes yom ma wine tji'yü'sa. Nun su nuctsja jupj. Jupj tepyona mü'ü'süs ca, Jesucristo nin polel la mijis. Mpes jupj po 'üsüs tji'yü'sa, la tjiji Jesucristo. Nun nucu tji'yü'sa tepyala jupj.

¹⁷”Napj selé nun ma nusin tji'yüsa Jesucristo Dios Jatjam waytsja jupj. Napj selé nun jis jepapan ma wa sin tji'yüsa yupj. Mpes nun malala nyuca la tjüjí jupj lal. ¹⁸ Püna Dios tjevele jupj ca jas majamas Jepa Püné jis capj la p'acj judiofan; Dios tjevele ca malala mpalas jupj. Nin tjevele profetapan jilal, ne yupj pjü way nin tjowelepj gente jis lal. Quina Dios t'üc' la tjiji püná tjevelá. ¹⁹ 'Aplijila t'as nun, malala nyuca la tjüjí mpes. Dios jos jinwá la müj quinam. Mpes Dios ca perdonar la numijis malala nyuca la tjüjí. Dios ca la mijis 'ücj nujisas nsem nun quinam, jupj so coñc'ó mpes. ²⁰ Jupj ca jas majamas Jesucristo niswá. Dios la t'ya jupj. Jupj perdonar la numijis malala nyuca la tjüjí mpes. Jis capj mp'a'sas judiofan. ²¹ Quina Jesucristo tsjun po'ó já'asa. P'a jawas 'üsüs ca mpalas pjü jilal, ca la mijis Dios. Dios püna tjevele ca nin la mijis. Tjevele profetapan jilal, yupj ne Dios mpes tsji' lajaytsja. Yupj tjowelepj gente jis lal. Yupj tjowelepj jin tepyala na, Jesucristo ncuwim niswá.

²²”Moisés profeta waytsja jupj. Jupj tjevele: ‘Qjuis Jepa Dios ca jas majamas profeta pjaní napj jinwá. Nun popa ca nsem jupj. Tjapja'aque pjü

mveles. La müj'í pjü way jupj müjü'tüs ca. ²³ Pülücj ma ca la mijicj jupj jyü'tá. Mpes t'üc' way yupj pjü nca'liñ ca.' Moisés nin tjevele.

²⁴ "Pjü profetapan tjowelepj nin ca mpalas. Samuel mwalá way tjevele nin ca mpalas, locopyaya pjü profetapan nin p'iyá tjowelepj nin ca mpalas. Quina nin pyala yupj tjowelepj jinwá.

²⁵ "Profetapan püna tapatja tjowelepj Dios mpes, tapac wa Dios mpes. Nun to'á yupj tapac, mpes solejé tsjan tjevele Dios. Nun israelpan. Dios tjevele israelpan püna tapatja jis lal. Niná jupj tjevelá nun mpes wa tjevele. Tjevele jupj pajal 'üsüs líjitsja israelpan mpes. Ninana jupj tjevele Abraham lal: 'Jipj cüicpan popa pjaní mpes ca 'üsüs la mejay pjü gente mpes, jun ta'á patja mpes'. ²⁶ Nun nt'a mwalá way jas tjejyama jupj Jatjam. Jas tjejyama 'üsüs way la mijis nun mpes. Dios nin jostsja nun lovin ma malala nyuca lojí niswá", Pedro nin tjevele yupj jilal.

4

Jepapan jis ntji'liñ Pedro, Juan 'ots'ipj, jis capj la tüil.

¹ Pedro newa véletsja na, sacerdotepan nepenowá tjiquil. Saduceopan nepenowá tjiquil wa. Yom p'a wa tjac' wa, jupj jépatsja Dios wo jajamapj jis lal. ² Po ts'a tji'in Pedro lal, Juan lal wa, sin tji'yüsa la tjajaytsja mpes. Pedro, Juan, tjoweletsja gente jis walap'a'á Dios jas tjiyyünsa Jesucristo, tüpü'ü niswá. Tjowelepj t'üc' way Dios tecya'liñ sin müjünsüs wa p'a jawasiyá, mpatjam ca niswá. Mpes tjiquil po ts'a tji'in yupj tjowelepj mpes. ³ Mpes jis ntji'liñ yupj. Quelel t'yájatsja quinam, mpes cawilta mo'o tjo'onsopj. Yaya yupj ca quelel mvelecj malala nyuca la tjajay. Quelel jis capj jatütsja. ⁴ Mop'in pülücj tjepjyacañ Pedro tjevelá. Pülücj topon tjevelá. Mpes más pülücj jisastsja Jesucristo jupj tjevele mpes. Niyom cinco mil jatjatsja quinam Jesucristo lal japon witjacj.

⁵ Yaya jepapan 'a jis tjimyula Jerusalén po'ó co'müypan jis lal wa, Moisés popel sin 'yüsa lajay jis lal wa. ⁶ Anás tjac' wa 'a jis tjimyula nt'a. Jupj sacerdote más pünetsja. Caifás tjac' wa, Juan 'ots'ipj, Alejandro 'ots'ipj. Anás familia pjü way tjiquil wa 'a jis tjimyula nt'a. ⁷ Tjüjütütj jacuman Pedro, Juan 'ots'ipj. La tjü'üy yupj jilal:

—¿Onin la tjüj'í tji'yü'sa ma polel wínetsja? ¿Pjacj nu tjiyyü'ta lo 'üs'üs ne 'yü'sa lojí? —nin la tjü'üy.

⁸ Dios Cjües tjevele Pedro lal. Nin p'iyá Pedro tjevele yupj jilal. Tjevele: —Jepapan, co'müypan, ⁹ nun quelel solejé 'onin la tjiijicj cus tjep'ya'sacj ma wínetsja lal. Quelel solejé 'onin la tjiijicj tji'yü'sa jupj. ¹⁰ Mpes ca mvelecj nun jilal. Qjuisas nusin 'yüsa; pjü judiopian sin 'yüsa wa qjuisas. Jesucristo mpes tji'yü'sa jupj. Jesucristo, jupj ne Nazaret mpe 'eseptsja. Jupj mpes ma wínetsja qui'á toñica. Nun tjü'ü'ná Jesucristo cruz po'ó pero Dios jas tjiyyünsa, tüpü'ü niswá. ¹¹ Püna yom pjaní tepyaca Jesucristo po'ó. Tepyaca:

'Niyom nepénowa quelel jajünsüptsja wosis
pe mpes.

Pe pjaní ma jisastsja wosis la jünsüs.

Pe niná t'üc' way 'üsüstsjja.

Mpes qjuis Jepa Dios jas tjiyyünsa wosis.

Jupj mwalá way tje'yonsa pe niná
wosis si jünsa mpes.

Pe niná más 'üsüs waytsja pjü pe witjacj jilal.

Tsjomis pe niná casá tóncatsja.'

Nin tepyaca jupj. Nun niyom nenem pe 'úsüs ma jisastsja jinwá. Jesucristo niná pe 'úsüs jinwá. Nun ma jisastsja Jesucristo. ¹² Gente 'úcj ca mpatjam Dios lal Jesucristo mpes la p'in. Ma la p'a mpes 'úcj mpatjam Dios lal. T'úc' way ma la p'a mpes 'úcj mpatjam Dios lal —nin tjevele Pedro.

¹³ Pedro, Juan 'ots'ipj, ma lacj tjeypatsja la veles niná yupj jilal. Mpes yupj ne'aj tjatja po yólatsja ma lacj tjeypatsja mpes. Yupj salejeptsja Pedro, Juan, ma escuela mpes pülücj sin tji'yüsa. Salejeptsja noypan tuluctsja yupj. Mpes po yólatsja yupj tjowelepj mpes, la tjayay mpes wa, ma lacj tjeypatsja mpes wa. Yola tepyala Pedro, Juan, cus tocoñ Jesucristo. ¹⁴ Jus tjunuc yom tji'yü'sa tóncatsja Pedro, Juan jilal. Yupj salejeptsja pajal 'úsüs tepyala jupj lal, tji'yü'sa mpes. Mpes ma polel jis wala javeleptsja Pedro, Juan jilal. ¹⁵ Tjüjütütj 'ístaway pje'á jil. Tjil na, yupj tjowelepj yuwá. ¹⁶ Tjowelepj: "¿Oyn la qjuijim noyomes jilal? Pjü way Jerusalén po'o patja salejepj quínam pajal 'úsüs la tjayay ma wínetsja lal, niyom p'in ma polel lajay jinwá. Mpes ma polel velecj nin tepyala tulucj. ¹⁷ Más 'úcj ca müjü'tücj yupj ma ca mvelecj niswá Jesucristo po'ó. Nin la mijicj ne la p'a ma ca sin mü'úsüs jupj po'ó", nin tjowelepj.

¹⁸ Tjüjütütj wama jis tucuman niswá, Pedro, Juan. Tjüjütütj ca ma mvelecj niswá Jesucristo po'ó, ma sin 'yüsa la mijicj jupj mpes. ¹⁹ Pedro, Juan ma quelel lajaytsja yupj tjowelepj jinwá. Mpes yupj jis wala tjowelepj:

—Cupj quelel lijicj Dios jos jinwá. Nun nujisas cupj lijicj nun nujisas jinwá. Nun solejé ncu 'úcj Dios lal nin lijicj nujisas jinwá. ²⁰ Cupj qjuiyola más 'úcj nin lijicj Dios jos jinwá. T'úc' way lovin ca mvelecj tjinyucuj mpes, tjepjya'aquecj mpes 'ots'ipj —nin tjowelepj.

²¹ Mpes jepapan niswa jis tjüjütütj ma ca mvelecj lovin Jesucristo po'ó. Tjowelepj ca jis capj ntülücj yupj niswá javelepj niná. T'úc' tjüjütütj na, sin tjam. Mpes tjil yupj. Jepapan po quelel jis capj jatültsja yupj. Newa ma nin la tjayay. Gente ne'aj ca ts'i mi'inacj, yólatsja yupj. Gente nenem pjü way po 'úsüs tjoweleptsja Dios po'ó, nin tepyala mpes ma wínetsja lal. ²² Ma wínetsja año cuarenta tyá'atsja jupj, más 'in pülücj way tyá'atsja.

Dios ts'uyupj la tjomon Dios lal.

²³ Po quina Pedro, Juan, tjil Dios ts'uyupj nt'a. Tjowelepj yupj jilal sacerdote noypan tjowelepj mpes, co'müypan tjowelepj mpes 'ots'ipj. ²⁴ Tjepjyacañ na, tjowelepj Dios lal. Tjowelepj: "Qjuis Jepa Dios, más püné jipj pjü jilal. 'Jipj la tjayay tsjun, la tjayay wa nosis, la tjayay wa 'üsü püné. Pjü ne'aj patja la tjayay wa.' ²⁵ David pajal püna tüpü'ü, cupj jupj popa p'iyá püs naya pyatjaquecj. David jipj myózotsja. Tjevelen jupj lal nin jyastsja jupj mveles ca gente jis lal. Jipj Jeqjes cus tjep'ya'sa la veles. David nin tjevele:

‘¿Tsjan mpes pjü jun ta'á ts'a tji'in?

¿Tsjan mpes gente malala quelel lajaytsja

Dios lal? Jipj selen ma polel lajaytsja niná.

²⁶ Pjü noypan nosis casá 'a jis tjimyula, quelel la palantsja Dios lal,

Dios se jamá lal 'ots'ipj.

Dios tjevele ca jas majamas yom pjaní nosis nt'a jis capj la p'acj', David nin tjevele. ²⁷ T'úc' way Herodes, Poncio Pilato 'ots'ipj, 'a jis tjimyula qui'á judiopan jilal, judiopan tulucj jilal 'ots'ipj. Quelel ja'ünantsja Jesucristo. Jesucristo jipj jits'a'á, pajal 'úsüs tsji' la tjiji jipj mpes. Jipj la t'ya jupj jis capj

la p'acj judiopian. ²⁸ Püna jipj tjevelen yupj malala ca la mijicj jupj lal, ne nin la tjajay yupj. Nin tepyala jipj jyastsja jinwá, jipj püné mpes. Nin tepyala jipj nin jyastsja mpes. ²⁹ Qjuis Jepa, jipj selen malala nyuca quelel lajay yupj cupj qjuilal 'ots'ipj. Cupj jipj myozopan. Qjuis capj tjep'ya'sa, ma lecj meyacj la veles jipj tjevelen mpes. ³⁰ Qjuisas gente si 'ü'sa la sejay jipj. Qjuisas pajal 'üsüs way lejay jipj Jesucristo mpes, gente p'in ma polel lajay jinwá. Jupj jipj jits'a'á, pajal 'üsüs la tjiji jipj mpes. Qjuisas yupj pajal yola nsem jipj lejay mpes", nin tjowelepj Dios lal.

³¹ Tjowelepj na, wa 'a jis tjimyuła nt'a jus tiquits'e. Dios Cjües jisas mo'o tjemey. Ma lacj jeyaptsja quinam, mpes tjil, tjowelepj gente jilal Dios tjevelá.

Dios ts'uyupj jis tja'ayapj la p'a cjuwatsja na.

³² Dios ts'uyupj pjü way yuwal yólatsja. Tjowelepj yupj yuts'a'á pjü way Dios ts'uyupj yuts'a'á 'ots'ipj. Dios ts'uyupj cjuwatsja na, yupj yuts'a'á lovin jis tja'ayapj. ³³ Apostolpan tjowelepj la p'a jilal yupj salejeptsja qjuis Jepa Jesús jas tjijyünsa tepe'e mpe, pü'ü niswá. Dios jis capj tjep'ya'sa 'ücj jis la veles, mpes pajal 'üsüs tepyala yupj tjowelepj mpes. Dios pasal 'üsüs la tjiji pjü yupj jilal. ³⁴ Dios ts'uyupj pjü jisastsja, pjü jatatsja. 'Amá jatatsja vender la tjajay momas. Jis wa jatatsja nin p'iyá la tjajay. ³⁵ T'emel tucutj, tja'ayapj apostolpan jilal. Apostolpan tja'ayapj t'emel niná Dios ts'uyupj t'emel cjuwatsja mpes. ³⁶ José nin p'iyá la tjiji. Levítatsja jupj. Chipre mpe 'esepj jupj. Apostolpan p'a ló la t'apj jupj mpes. Bernabé p'a wa ló watsja jupj. Bernabé mpes 'ücj la veles "gente 'ücj jisas se palá jupj liji mpes", nin velecj cupj qjuis tin. ³⁷ Jupj 'amá tyá'atsja. Vender la tjiji. Niná t'emel pjü way teque'e, jis tje'yaya apostolpan jilal.

5

Ananías, Safira, malala nyuca la tjajay.

¹ Ananías Jesucristo po'o pyónatsja wa. Jupj jats'om pyónatsja wa. Safira lotsja jupj. 'Amá vender la tjajay yupj, la p'a jinwá. ² Ananías t'emel niná teque'e, jis tje'yaya apostolpan jilal. Mop'in ma pjü way teque'e. La tsyawilí. Tjevele t'emel pjü way teque'e. Jats'om seletsja wa ma pjü way teque'e. ³ Pedro la tji'yüya Ananías lal:

—¿Tsjan mpes la tjejay Satanás jostsja jinwá? ¿Tsjan mpes la tsyawilí? La tsyawil Dios Cjües lal. T'emel ma pjü way tequetj. ⁴ 'Amá jipj jits'a'atsja. Vender la tjejay. Pjü t'emel jipj jits'a'atsja. 'Ücj t'emel pjü way ma jequetj. Jipj la tsyawil, niná p'in malala. ¿Tsjan mpes quelel li tsuwiltsja? Ma cupj qjuilal la tsyawil. La tsyawil Dios lal —nin tjevele Pedro.

⁵ Ananías niná tjapjaca na, tyüla, tepe'e. Pjü sin tji'yüsa ninana tepyalá. Lacj tjeayaptsja. ⁶ Tjamacjaspan tjiqul, tepe'e tjüwü'ün, tjaman, 'amá toc.

⁷ Hora cont'e tepyala na, tjac' wa Ananías jats'om apostolpan nt'a. Jupj ma seletsja tepe'e Ananías. ⁸ Pedro tjevele jupj lal:

—'Amá vender la tjüj. Vyayum teque'e t'emel. ¿Ncu pjü way teque'e? —la tji'yüya.

—Nin, pjü way teque'e —Ananías jats'om tjevele.

⁹ Pedro wola tjevele:

—¿Tsjan mpes nun quelel lu tsuwiltsja Dios Cjües lal? Nin p'iyá nujólatsja nun. ¿Ncu nujólatsja jupj ma ca nucopj ntülüs? Tjamacjaspan tjil, vyayum

tjaman, 'amá toc. Quina jiquil. Mya manucj ca jipj 'ots'ipj, ntoquec ca —nin tjevele Pedro.

¹⁰ Leñ way jupj tyüla, tepe'e wa. Tjamacjaspan wama tjiqul, tjunuc jupj nasa tepe'e. Mpes tjaman jupj 'ots'ipj, la toc voyum toc nt'a. ¹¹ Pjü Dios ts'uyupj lacj tjeayptsja nin tepyala mpes. Pülücj ma japon witjacj sin tji'yüsa wa tepyalá. Lacj tjeayptsja wa yupj.

Apostolpan la pülücj 'üsüs la tjajay.

¹² Apostolpan pasal 'üsüs la tjajay gente nt'a, gente p'in ma polel lajay jinwá. Gente po yólatsja 'üsüs la tjajay mpes. Dios ts'uyupj la pülücj 'a jis tjimyula Dios wo nt'a, corredor nt'a. Salomón Corredor lotsja ne'aj. ¹³ Ma topon ma 'a jis tjimyula yupj jilal. Lacj tjeayptsja. Newa nin, Dios ts'uyupj po 'üsüs tsja yupj jilal. ¹⁴ Mop'in la p'a p'in japontsja wa gjuis Jepa Jesucristo po'ó, yupj jin p'iyá. Tipyülücü Dios ts'uyupj. ¹⁵ Apostolpan 'üsüs la tjajay mpes, gente jis tucuman malala jisas jümücj nt'a. Jis tüpüntüpj yupj cobija casá, cjan casá 'ots'ipj. Yupj jisastsja Pedro lo tsjojoc mpalás malala jisas nt'a, jupj ne'aj jámatsja mpes. Nin tepyala na, jis tji'yü'sa. ¹⁶ Jerusalén ne'aj p'in tapatja tjiqul wa yupj Jerusalén nt'a. Pajal pülücj tjiqul. Jis tucuman malala jisas. Jis tucuman lapanenpan jatatsja. Yupj pjü way jis tji'yü'sa.

Judiopan jis jepapan malala nyuca la tjajay apostolpan jilal.

¹⁷ Sacerdote más püné jómatsja apostolpan jilal, gente apostolpan jisastsja mpes. Saduceopan la tjejyamanari wa. (Saduceopan cus tjap'actsja sacerdote más püné.) ¹⁸ Mpes yupj jis ntji'liñ apostolpan. Jis tjo'onsopj cawilta mo'ó. ¹⁹ Püste na, gjuis Jepa Dios ángel pjaní jas tjejyama, tjac', cawilta jun vilicj jun tjecjyoltse. Jis tjemjana pje'á, tjevele: ²⁰ "Nlawú Dios wo nt'a la veles gente jilal ne'aj. Tjowelé Jesucristo po'ó, pjü way tjowelé 'onin ne 'ücj la püt'üs Dios lal", ángel nin tjevele.

²¹ Mpes nin la tjajay. Tjejyawca na Dios wo wama tjil, sin tji'yüsa la tjajay yupj jilal ne'aj.

Yacjaya, sacerdote más püné tjac' ne'aj, saduceopan tjiqul wa; yupj tjowelepj ncul 'a jis mulus judiopan jis jepapan. Jisastsja pjü way yupj 'a jis mulus. 'A jis tjimyula na, nepenowá sin tjajam cawilta nt'a, apostolpan jis la cuman. ²² Tjil na, ma yus tjunuc ne'aj. Mpes tjiqul jepapan nt'a niswa, tjowelepj: ²³ "Cawilta jun vilicj jun t'yó'natsja llave mpes. Pjü jajamapj lejeñtsja yupj. Jun vilicj jun tjecjyoltsecj, wama tjeleque. Apostolpan leñtsja yupj", nin tjowelepj. ²⁴ Dios wo jajamapsja jis jepa pajal jólatsja tjowelepj mpes. Sacerdote noypan pajal yólatsja wa tjowelepj mpes. Ma salejeptsja tsjan ca mpalás nin tepyala mpes.

²⁵ Locopyaya yom pjaní tjac', tjevele: "Cawilta mo'o tjatjá, ne'aj wa lejeñ Dios wo nt'a quinam. Sin 'yüsa lajay gentas ne'aj", nin tjevele. ²⁶ Mpes Dios wo jajamapsja jis jepa tjemey apostolpan nt'a. Tjemey Dios wo jajamapsja nepenowá jilal. Tjil jis la cuman apostolpan. Ma malala lis tjajay; lacj jeyapsja gente ca ts'i mi'inacj, ca pe witjacj la nts'iyacj. ²⁷ Mpes jis tucuman yupj judiopan jis jepapan nt'a. Sacerdote más püné nin tjevele apostolpan jilal:

²⁸—Po 'in tülü way tjiyyü'tücj ma sin 'yüsa la müjí Jesucristo po'ó. Ma la tjiüj nu tjiyyü'tücj mpes. Pjü way Jerusalén po'o patja nin tjepjyacañ pjü tjowelé Jesucristo po'ó. Nujisas pjü way mponec cupj tji'yü'nacj Jesucristo —nin tjevele.

²⁹ Pedro wola tjevele. La p'a apostolpan nin p'iyá tjowelepj niná:

—Dios gjuis tjijyü'ta, nun gjuis tjüjü'tü wa. Más 'ücj cupj nin lijicj Dios tjijyü'tá. ³⁰ Judiopan püna tapatja, jupj yupj jis Dios waytsja. Jupj jas tjijyünsa Jesucristo, pü'tü niswá. Nun tjovalá Jesucristo cruz po'ó, tepe'e, mop'in pü'tü niswá jupj. ³¹ Jupj já'asa quinam Dios li'inyampe, jupj püné way mpes. Dios nin la tjiji. Jesucristo Jepa jupj. Jupj la tjiji gente 'ücj ca mpatjam Dioslal. Dios jos israelpan 'aplijila se palá malala nyuca la tjajay mpes. Jos 'üsüs la mijicj quinam jupj jos jinwá. Dios perdonar lis mijis malala nyuca la tjajay, nin jos jupj. ³² Pjü way niná tjinyucuj, velecj niná la p'a jilal. Dios Cjües nin p'iyá vele jupj. T'üc' way gente pülücj way nin lajay Dios tjijyü'tá. Dios jis tje'yaya jupj Cjües yupj jisas po'ó la püt'üs —nin tjowelepj.

³³ Niná tjepjyacañ na, pajal ts'a tji'in judiopan jis jepapan. Quelel ja'ünantsja apostolpan.

³⁴ Judiopan jis jepapan popa pjaní Gamaliel lotsja. Fariseo waytsja jupj. Sin tji'yüsa la tjijitsja Moisés popel. Jupj 'üsüs waytsja pjü jilal. Quina jas tjijyünsa, jis tjijyü'ta ne'aj jajamapj jilal pje'á jis la man apostolpan. ³⁵ Tjil na, tjevele judiopan jis jepapan jilal, co'müpan jilal 'ots'ipj. Tjevele:

—Israelpan, 'in tjamamá ma malala lojí niyom nenem jilal. ³⁶ Nujola tepyala, 'in lacasana Teudas tjevele jupj p'iyá püné waytsja. Niyom cien yulupjana topon jupj tjevelá, ne nin la tjajay jupj tjevelá. Mop'in nin, la p'a tjü'ünan jupj. Mpes niyom nenem tjil yupj jis wa nt'a. Mpes leñtsja yupj, tjil mpes. ³⁷ Locopyaya, p'a jyawca na, jepapan gente sin tapac na, gente pülücj la tjajay Judas tjevelá, jupj ne Galilea mpe 'esepej. La p'a tjü'ünan wa jupj. Mpes jupj cus tocoñ tjil wa yupj jis wa nt'a. Mpes leñtsja yupj, tjil mpes. ³⁸ Quina nun ma jisas niyom nenem Jesucristo lal japon. Po ma malala la tjüjü jupj jilal. Yupj p'in nin quelel lajay ca nacj. Mpes t'üc' way malala nyuca ca jis mpalas. Leñ ca nsem yupj. ³⁹ Ma selecj ncu Dios jos jin lajay, ncu yupj sin nin lajay. Dios jis capj p'ya'sa ca nacj. Mpes ca ma polel lis müjí nujisas jin. Más 'ücj nun ma lo palaná Dios lal —Gamaliel nin tjevele.

⁴⁰ Jupj tjevelá 'üsüstsja yupj jilal. Jis tjüjütütj jajamapj jilal wama jis la cuman apostolpan. Mo'o süptsja apostolpan. Jis tjüjütütj ma ca mvelecj niswá Jesucristo po'ó. Nin la tjajay na, tjowelepj 'ücj jis la winin quinam.

⁴¹ Apostolpan tjil judiopan jis jepapan mpe. 'Ücj jisastsja 'üsüs waytsja Dios lal malala jis tepyala, Jesucristo sa coñtsja mpes. ⁴² Lovin sin tji'yüsa la tjajajtsja Jesucristo po'ó Dios wo nt'a, gente jis wa nt'a 'ots'ipj. Pülücj jis walap'a'a tjowelepj. Sin tji'yüsa la tjajajtsja Jesús ne Cristo jupj. Jupj tjac' perdonar la gjuis mijis malala nyuca la tjijicj. Sin tji'yüsa la tjajajtsja Dios jas tjejjama jupj, ca jis capj mp'a'sas judiopan.

6

Dios ts'yuyupj lis t'apj niyom siéteya jis capj lo p'acj.

¹ Judiopan pülücj topontsja Jesucristo lal. Nepénowa yupj griego tjowe-
eleptsja. Yupj ts'a tji'intsja 'ots'ots' way, la p'a judiopan la tjajajtsja mpes.
Tjowelepj: “Ja'ayapj jis la las voyum tulucj jilal. Cupj popa nepenowá jis
vayum tulucj 'ots'ipj, mop'in tsjicj way p'in se 'ayapj yupj. Más pülücj se 'ayapj
la p'a jis vayum tulucj jilal”, nin tjowelepj. ² Apostolpan dóceya tjüjütütj 'a jis
mulus pjü way Jesucristo lal japon. Tjowelepj: “Malala cupj se 'ayacj jis la
las. Pülücj lijicj na, ma polel sin 'yüsa lijicj Dios tjevelá. Más 'ücj sin 'yüsa lijicj
Dios tjevelá. ³ Más 'ücj niyom siéteya ca la nt'a nun popé, yupj ca nin la mijicj.

Qjuisas niyom nenem pajal 'üsüs nsem. Más 'ücj la p'a 'üsüs javelepj yupj sin po'ó. Más 'ücj t'üç' way lajay Dios Cjües velá. Más 'ücj lovin salelepj tsjan más 'üsüs la mijicj. Cupj ca mvelecj yupj jis lal yupj ca jis ma'ayacj jis la las nequem jis vayum tecya'liñ. ⁴Mpes cupj ca 'ücj sin 'yüsa la mijicj Dios ts'uyupj yupj tjevelá. Ca 'ücj mvelecj hora pülücj Dios lal", nin tjowelepj apostolpan.

⁵Yupj tjowelepj pajal 'üsüstsjaja pñü jilal. Mwalá way la t'apj Esteban. Po tepyónatsja pñü way Jesucristo tjevelá. T'üç' way la tjíjitsja Dios Cjües velá. La t'apj wa Felipe, Prócor 'ots'ipj, Nicanor 'ots'ipj. La t'apj wa Timón, Parmenas 'ots'ipj, Nicolás 'ots'ipj. Nicolás judío tuluctsjaja. Antioquía mpe 'eseptsja jupj. Ne'aj mwalá way tepyona judiopian jinwá. Locopyaya, p'a jyawca na, tjac' Jerusalén nt'a. ⁶Niyom siete nenem t'üç' lis t'apj na, jis tucuman yupj apostolpan nt'a. Apostolpan sey pñucj po la tjo'otj, tjowelepj Dios lal yupj mpes. 'Ücj ca polel la mijicj Dios jos jin quinam.

⁷Lovin más pülücj topon Dios tjevelá. Jerusalén po'o 'ots'ipj pajal pülücj jisastsja Jesucristo quinam. Sacerdotepan pülücj topon wa Jesucristo tjevelá.

Niyom Jesucristo ma jisas ntji'liñ Esteban.

⁸Esteban pajal 'üsüs la tjíjitsja, yom p'in ma polel liji jinwá. Pñü po yólatsja jupj la tjíjitsja mpes. Dios pajal 'üsüs la tjíjitsja jupj lal. Nin tepyala mpes la p'a jus nlay Dios cus tjep'ya'sa jupj.

⁹Jerusalén po'ó, judiopian nepenowá 'a jis tjimyula nt'a, "Ücj Pje'á Jis La Winin" lotsja. 'A jis tjimyula, nepénowa Cirene mpe ne'espan. Nepénowa Alejandría mpe ne'espan. Nepénowa Cilicia mpe ne'espan. Nepénowa Asia mpe ne'espan. Yupj nepenowá tjil Esteban nt'a jis la veles. ¹⁰Esteban tjevele yupj jilal. Jupj po seletsja 'üsüs way la veles. Dios Cjües cus tjep'ya'sa. Mpes yupj ma salejeptsja tsjan jupj wola la veles. P'a casa yólatsja yupj.

¹¹Mpes la p'a jilal jaylacj la tjajay, 'ücj la tsuwil. La tsuwilpan tjowelepj: "Esteban malala tjevele Moisés po'ó, Dios po'ó 'ots'ipj".

¹²Niná tjowelepj mpes, judiopian ts'a tji'in Esteban lal. Co'müypan ts'a tji'in 'ots'ipj, Moisés popel sin 'yüsa lajay ts'a tji'in 'ots'ipj. Tjiquil, ntji'liñ Esteban, tjaman jupj judiopian jis jepapan nt'a. ¹³Tjaman wa la p'a, la ntsawilicj Esteban po'ó. La tsuwilpan tjowelepj:

—Niná lovin malala vele Dios wo po'ó, malala vele Moisés tepyaca po'ó 'ots'ipj. ¹⁴Tjepjya'aquecj jupj tjevele Jesús ca jas mojoyes Dios wo. Jesús ne Nazaret mpe 'eseptsja. Jupj tjevele Jesús jos ma lijicj Moisés tjijyü'tá. P'a way lijicj jos jupj —nin tjowelepj la tsuwilpan.

¹⁵Quina pñü way ne'aj tjatja po tjunuc Esteban. Jupj wola ángel wola jinwatsja.

7

Esteban tjevele judiopian jis jepapan jilal, co'müypan jilal 'ots'ipj.

¹Sacerdote más pñé tjevele Esteban lal. Tjevele:

—¿Ncu t'üç' way yupj tjowelepj?

²Esteban tjevele:

—Natjampán, najas nun pjo'oqué napj velé. Jepapan way nun. T'üç' way cupj gjuis Dios pajal pñé. Lay tepyala Abraham nt'a. Nun solejé Abraham pajal pñüna tüpü'ü, cupj jupj popa p'iyá pñü naya pyatjaquecj. Lay tepyala jupj nt'a Mesopotamia po'ó, custjay Harán nt'a ma tjemey na p'in. ³Dios tjevele jupj lal: 'Wya mpe mim. La p'a wa qui'á patja mpe mim. 'Amá p'a wa nt'a

napj ca mya man. Ne'aj mpü'üm ca', Dios nin tjevele Abraham lal. ⁴ Mpes tjemey Caldea mpe. Harán nt'a tjemey, tüpü'ü. Jupj popay tepe'e na, Dios jas tjejjama jupj qui'á, nun potjaqué nt'a. ⁵ Dios 'amá ma tje'yaya Abraham lal. Jas tüpwes 'aya secj jupj. Dios tjevele p'a jawasa 'amá ca ma'ayas. Abraham popa p'iyá püs naya patja mpes ca jis ma'ayas wa, tjevele. Abraham ts'uyupj tuluctjsja custjay, Dios niná tjevele na.

⁶ "Dios tjevele: 'Abraham popa p'iyá püs naya patja ca mpatjam 'amá p'a wa nt'a. Año cien yulupjana ca mpatjam ne'aj —tjevele—. Pasal yümücj tsji' la mijicj ne'aj, esclavopan nsem yupj. Ne'aj patja ma ca jis ma'ayacj tsji' la tjajay mpes. Lovin ca malala lis mijicj.' ⁷ Dios tjevele wa: 'T'üc' way ca malala nyuca la mijicj yupj jilal. Mpes napj ca jis capj ntül. Abraham popa p'iyá püs naya patja ca ncul qui'á niswá. Yupj ca mvelecj napj lal. Pasal ca quelel la ma jicj', Dios nin tjevele. ⁸ Abraham po jostjsa Dios tjevelá. Yuwal yola pyálatsja yupj. Mpes Dios jis tjiyyü'ta yupj t'ü yupj jis cocoy tsjicj. Jostjsa jat'ü yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyü. Jat'ü mpes ca jus nlayecj Abraham yuwal jólatsja Dios lal. Mpes Abraham t'yüjü Isaac, Isaac ts'ac' ocho tyá'atsja na. Nin p'iyá Isaac t'yüjü wa Jacob. Nin p'iyá Jacob t'yüjü wa jupj jatjampan dóceya. Noypan waytsja yupj püná.

⁹ "Nun solejé Jacob jatjam pjaní José lotsja. Jupj jatjampan la tjejjamanañ jupj mpes. Mpes vender la tjajay jupj la p'a jilal. Jaylacj la tjajay tjaman jupj Egipto nt'a. Mop'in Dios cus tecyoñca jupj. ¹⁰ Pajal malala tepyala José Egipto po'ó. Malala tepyala na, pajal cus tjep'ya'sa Dios. Dios la tjiji José pajal 'üsüstjsa jepa lal ne'aj, (Egipto jis jepa Faraón jupj tjowelepj yupj.) Dios la tjiji José lovin seletsja tsjan 'üsüs la mijis. Faraón jus nleya José lovin po seletsja tsjan 'üsüs la mijis. Mpes José jepa püné tepyala Egipto po'ó, Faraón wo nt'a 'ots'ipj, Faraón nin tje'yaya jupj lal.

¹¹ "P'a jawasa cjuwá jis la las tepyala Egipto po'ó, Canaán po'ó 'ots'ipj. Malala jis tepyala pjü gente jilal, israelpan jilal 'ots'ipj, cjuwatsja jis la las. ¹² Jacob jus nléyatsja vender lajaytsja jis la las Egipto po'ó. Mpes sin tjejjama jupj jatjampan Egipto nt'a jaylacj la mijicj jis la las. Nin mpes mwalá way tjil yupj. ¹³ P'a jawasa sin tjejjama niswá jaylacj la mijicj jis la las. José tjevele yupj jis lal jupj p'iyá yupj sejatjam. Nin tepyala na, Faraón jas tji'yüsa José jatjampan po'ó. ¹⁴⁻¹⁵ José jis tjiyyü'ta jatjampan jis lal la cuwis yupj jis papay. Jacob lotsja yupj jis papay. Tjevele pjü jis ts'uyupan jis lal ncul, sejats'ompan jis lal ncul 'ots'ipj. Jis tjiyyü'ta jis lal la cuwis Egipto nt'a. Mpes Jacob tjac' Egipto nt'a, pjü jupj jatjampan jis lal, jupj cüicpan jis lal wa. Pjü way yupj setenta y cinco waytsja yupj. Tapatja Egipto po'ó. P'a jawasa Jacob tepe'e. Locopyaya, püna, jupj ts'uyupj tecya'liñ 'ots'ipj. ¹⁶ P'a año yupj jis cjüele t'jat' Siquem nt'a, püna tapatja nt'a. Jomwen jul tüpüntüpj. Püna Abraham jaylacj la tjiji jomwen jul niná, Hamor jatjampan vender la tjajay.

¹⁷ "Locopyaya, año pülücj tepyala na, israelpan pajal pülücj yupj sin popé tjamanun Egipto po'ó. Dios nasa quelel 'yáyatsja 'amá p'a way, püna tjevele Abraham lal ca ma'ayas 'amá niná. ¹⁸ Quina jepa p'a way já'asatsja Egipto po'ó. Mop'in ma seletsja pjactjsa José. ¹⁹ Jupj malala la tjiji israelpan jilal. Cupj yupj sin popa p'iyá püs naya pyatjaquec. Pajal malala jis tepyala jepa niná mpes. Jis tjiyyü'ta pje'á mo'onsocj yupj jis tsjictjacj. Tjiyyü'ta ne'aj jatja ca mal yupj mpe, mpes jis tsjictjacj tecya'liñ, yusapj pájtatsja mpes.

²⁰ "Niná tjiyyü'ta na, Moisés tjemya'na. Pajal 'üsüs waytsja jupj Dios lal. Mes cont'e mpes tüpü'ü jamay lal, popay lal. ²¹ Mes cont'e t'üc' tepyala na, tjaman,

tüpüntüpj p'a nt'a, ne tjil. Tüpüntüpj nt'a Faraón jucucus jus tjinyuca. Jupj t'yüna la tjiji jupj, quepj t'yüna liji jinwá jupj popa p'iyá lal. ²² Ne'aj Moisés pjü way jas tji'yüsa 'oyñ nyuca la tjajay egiptopan. Po 'üsüs way tjevele, pajal 'üsüs la tjiji wa, jupj pünetsja mpes.

²³ "Año cuarenta tyá'atsja na, quelel jámatsja la nuc jupj gente, israelpan waytsja yupj. ²⁴ Tjemey na, jupj tjinyuca Egipto mpe 'esepj syüpatsja israelpan popa pjaní. Israelpan popa ma malala la tjiji, jupj sin nin syüpatsja jupj. Mpes Moisés cus tjep'ya'sa israelpan popa. Jupj tji'yü'na Egipto mpe 'esepj. ²⁵ Moisés jólatsja israelpan sin tji'yüsatsja jupj jis capj p'ya'satsja, Dios la tjiji mpes. Ma sin tji'yüsa yupj.

²⁶ "Yaya Moisés tjemey niswá israelpan nt'a. Yus tjinyuca niyom má't'eya; pjaní malala ljítsja p'a lal. Moisés jostsja ma la palantsja yupj. Tjevele: 'Jatjampan nun. ¿Tsjan mpes lo palaná?' nin la tji'yüya. ²⁷ Malala ljítsja pja'as la tjiji Moisés lal, la tji'yüya: '¿Pjacj jin tjejyama qjuis la jütütj? ¿Pjacj jin tjejyama la veles ncu malala la tjiijicj? ²⁸ Napj selé t'añ jipj tji'yünan Egipto mpe 'esepj. ¿Ncu nin p'iyá quelel lejay napj lal?' nin la tji'yüya. ²⁹ Jupj tjevele mpes, Moisés lecj tjejá. Leñ way campa ts'üequené jupj. Madián nt'a patja nt'a tjemey. Pjü ma ne'as tjunuc. Ne'aj tjowaya, popa mat'e tepyala jupj.

³⁰ "Locopyaya, año cuarenta tepyala na, ángel lay tepyala Moisés nt'a. Moisés tóicatsja pje'á, wa cjuwá nt'a, p'a leñtsja nt'a. Ángel lay tepyala jupj nt'a ne'aj. Ne'aj waytsja p'in joc' mpe, joc' niná Sináí ló. Jül 'awa түpwé. 'Awa culupwen nt'a lay tepyala ángel. ³¹ Moisés jus tjinyuca na, pasal jólatsja tjinyuca mpes. Ne'as tjemey la nuc. Qjuis Jepa Dios vele tjapjaca. ³² Tjevele: 'T'üc' way Abraham tepyona napj lal. T'üc' way Isaac tepyona wa napj lal, Jacob tepyona wa. Yupj püna tapatja, jipj yupj popa p'iyá püs naya püt', nin tjevele. Moisés lecj tjejyatsja, ma quelel nyúcatsja niswá 'owus.

³³ "Qjuis Jepa Dios niswa tjevele: 'Tsjyam 'yüts'opta. Jipj toñ nt'a 'amá 'üsüs way, napj qui'á jüs mpes. ³⁴ Napj selé malala se palá napj ts'uyupan Egipto po'o patjá. Tjapjacas yupj la puyupj. La palá tjacuwis jis la man la p'a nt'a. Mas. Jin majam Egipto nt'a', qjuis Jepa Dios nin tjevele.

³⁵ "Israelpan ma jisastsja Moisés yas nam. Nujola tepyala yupj tjowelepj Moisés lal. La tjü'üy: '¿Pjacj jin tjejyama qjuis la jütütj? ¿Pjacj jin tjejyama la veles ncu malala la tjiijicj?' nin la tjü'üy. Dios püné ne jas tjejyama jupj yupj nt'a, yupj jis jepa tepyala. Jupj jas tjejyama pje'á jis la man. Ángel lay tepyala jül lejeñ mo'ó, jupj p'iyá cus tjep'ya'sa jupj. ³⁶ Mpes Moisés pje'á jis tjemyana Egipto mpe. Pajal 'üsüs la tjiji Egipto nt'a, yom p'in ma polel liji jinwá. Nin p'iyá la tjiji Mar Rojo nt'a 'ots'ipj. Yupj pajal yólatsja jupj 'üsüs la tjiji mpes. Año cuarenta mpes jis tjemyana jis wa cjuwá nt'a. Pajal 'üsüs la tjiji ne'aj 'ots'ipj. ³⁷ Nun solejé jupj tjevelá israelpan jilal. Tjevele: 'Profeta p'a wa napj jinwá ncuwim; Dios ca jas majamas nun nt'a. Nun popa nsem jupj', nin tjevele jupj. ³⁸ Solejé Moisés já'asatsja israelpan jis lal joc' nt'a, joc' niná Sináí ló, wa cjuwatsja nt'a. Joc' mo'o ángel tjevele Moisés lal. Niná Moisés nin tjevele israelpan jis lal. Qjuis Jepa Dios nin tjevele yupj mpes, nun mpes 'ots'ipj.

³⁹ "Mop'in ma quelel lajaytsja Moisés tjiyü'tá. Quelel jiltsja niswá Egipto nt'a. ⁴⁰ Tjowelepj Aarón lal, Moisés leñtsja na. Tjowelepj: 'La p'a dios witjacj la mijin. Yupj ca qjuis manucj Egipto nt'a. Ma selecj tsjan mpes Moisés ma tjac'. Jupj qjuis ticyuna qui'á. Leñ quinam jupj. Püs way leñtsja jupj', nin tjowelepj. ⁴¹ Mpes vaca jinwá justa la tjajay oro mpes. Niná yupj jis dios nsem

jisastsja. Animal tjü'ünan, vaca oro wolap'a'a tüpüntüp jupj. Po 'ücj jisastsja la tjajay mpes.

⁴²”Pjulacj 'ots'ipj yupj jis dios witjacj jin yólatsja yupj. Yólatsja yupj noypan. Mpes Dios tjemey yupj mpe. Ma jis capj teczyóncatsja quinam. Püna Dios profeta pjaní papel tepyaca Dios tjevelá. Tepyaca: ‘Israelpan, wa cjuwá nt'a tjalawiqué año cuarenta mpes.

Ne'aj animal tjü'ü'ná, tja'ayá p'a mpes.

Napj mpes tulucj la tjüjí.

⁴³P'a dios witjacj la tjüjí. Moloc jin justa la tjüjí. T'üc' way nun quelel lojitsja jupj.

Nujólatsja jupj püné.

Nun tjajamá jupj, jupj wo 'ots'ipj tjajamá.

Renfán jin justa la tjüjí wa.

Quelel lojitsja jupj 'ots'ipj.

Nujólatsja jupj püné. Tjajamá jupj.

Mpes napj ca nucoj ntülüs.

Nusin majam ca campa way,

más campa Babilonia mpe nusin majam ca',

Dios nin tjevele.

⁴⁴”T'üc' way cupj yupj sin popa p'iyá püs naya pyatjaquecj. Yupj tjelyawuñ na wa cjuwá nt'a, wa pülül tatsja. Yupj la tjajay niná wa pülül. Dios jas tji'yüsa la tjiji Moisés 'oyñ nyuca la mijis niná wosis. Niná Dios wo ló. Niná wa mpes, salejeptsja Dios jis capj teczyóncatsja. ⁴⁵Locopyaya, p'a año na, Josué jé patsja israelpan jis lal quinam. Wa niná tjam custjay. Josué jis tjemjana 'amá p'a wa nt'a. Dios leñ way pje'á sin tjejyama pjü way ne'aj tapatjá. Israelpan tjamtsja custjay wosis pülül. Locopyaya, año pülücj tepyala ná, David israelpan jis jé patsja jupj. Tatsja custjay wosis pülül. ⁴⁶David pajal 'üsüstja Dios lal. David tjevele Dios lal: ‘Quelel si jünsü wa püné jipj mpes. ¿Ncu 'ücj napj nin lejay?’ la tji'yüya Dios lal. ⁴⁷Dios jostsja ma nin liji. Mop'in 'üctsjja Dios lal David jatjam Salomón nin la mijis. Mpes Salomón jas tjijyünsa wosis pones Dios mpes.

⁴⁸”Cupj selecj Dios ma pü'u wa mo'ó. Profeta pjaní papel tepyaca Dios tjevelá. ⁴⁹Jupj tjevele:

‘Napj jyütütj tsjun po'ó.

Jyütütj nosis nt'a 'ots'ipj.

Nun ma polel su jünsü wosis napj mpes.

Ma pü'üs wa mo'ó.

Lovin jun ta'á winis.

⁵⁰Pjü way la tjejay napj',

profeta nin tepyaca Dios tjevelá —Esteban nin tjevele.

⁵¹Esteban tjevele niswá. Tjevele:

—Pülücj way ma quelel japon Dios tjevelá. Nun yupj jin p'iyá. Ma pjo'oqué Dios tjevelá. Ma lojí Dios tjijyü'tá. Ma jisas Dios Cjües. Nun, israelpan püna tapatja jin p'iyá. ⁵²Püna profetapan tjowelepj Yom 'Üsüs Dios Lal ncuwim, más 'üsüs way tupj pjü jilal. Israelpan püna tapatja malala la tjajay profeta nepénowa jilal. Tjü'ünan yupj nepenowá. Nin p'iyá la tjüjí wa yom lal, niná Yom 'Üsüs Dios Lal. Nun tja'ayá jupj la p'a jis la 'ünan. Mpes nun tjü'ü'ná jupj. ⁵³Püna angelpañ tja'ayapj Dios tjijyü'tá. Nawa nin, nun ma lojí Dios tjijyü'tá —Esteban nin tjevele yupj jilal.

Yupj tjü'ünan Esteban

⁵⁴ Judiopan jis jepapan tjepjyacañ na jupj tjevelá, pajal ts'a tji'in Esteban lal. Nin p'iyatsja co'müpan. Mpes jis wis jis tiqulil. ⁵⁵ Esteban newa la tjijitsja Dios Cjües jostsja jin la p'in. Tsjun po'o tjinyuca. Tjinyuca jaw Dios já'asa nt'a. Jus tjinyuca Jesucristo tóricatsja Dios li'inyampe. ⁵⁶ Esteban tjevele:

—Tjunuca. Napj polel nyuc Dios já'asa nt'a. Yom niná Dios jas tjejyamá si nuc napj. Toñca Dios li'inyampe —nin tjevele Esteban.

⁵⁷ Yupj jis pjats' la topj la tjajay jis mas mpes. Ma quelel pjyacañtsja. Yümücj tjowelepj, ts'a tji'intsja mpes. Pjü way yümücj ntji'liñ Esteban. ⁵⁸ Ntji'liñ, tjaman jupj pülücj patja mpe. Pe noypan la ts'i jupj po'ó, jis la 'ünan. Tjamacjas, Saulo lotsja, tjejyama yupj sin quip pje'apa pe la ts'i na.

⁵⁹ Esteban tjevele qjuis Jepa Jesucristo lal:

—Nejepa, tjemjana napj neqjues —nin tjevele.

Yupj lovin pe ne'aj la ts'i.

⁶⁰ Esteban tüic' jin tjüjünsü, yümücj tjevele:

—Nejepa, ma nin jele t'as yupj malala lajay napj lal. Ma jis capj ntülün.

T'üc' tjevele na, tepe'e.

8

¹ Saulo pjü tjinyuca. 'Ücstja jupj lal yupj tjü'ünan Esteban.

Saulo malala nyuca la tjiji Dios ts'uyupj jilal.

Quina Jerusalén po'o patja malala nyuca la tjajay Dios ts'uyupj jilal ne'aj. Mpes Dios ts'uyupj pülücj leñ way tjil Jerusalén mpe. Jun ta'á tjil Judea po'ó, Samaria po'ó 'ots'ipj. Apostolpan p'in ma tjil.

² Esteban tjü'ünan na, niyom 'üsüspan tjil, toc jupj. Po 'aplijiñtsja yupj jupj tepe'e mpes.

³ Newa nin, Saulo lovin malala nyuca la tjiji Dios ts'uyupj jilal. Yupj jis wa wama tjemey. Jupj jis ntji'le, jis tjemjana cawilta nt'a.

Dios ts'uyupj tjowelepj Jesucristo mpes Samaria nt'a.

⁴ Dios ts'uyupj tjil na Judea nt'a, Samaria nt'a 'ots'ipj, lovin tjowelepj la p'a jilal Jesucristo po'ó. ⁵ Felipe tjemey wa Samaria nt'a. Ne'aj wa pülücj lejeri nt'a yupj jis walap'a'a tjevele Cristo po'ó, jupj ne Jepa niná Dios tjevele ca jas majamas. ⁶ Felipe 'üsüs la tjiji ne'aj, yom p'in ma polel liji jinwá, mpes pjü ne'aj patja pajal jisastsja jupj tjevelá. ⁷ Jupj tjijyü'ta lapanenpan pje'á mal gente jisas mpe. Yümücj tjowelepj ne tjil. Gente ma polel lyawuñtsja, leñ way jis tji'yü'sa la tjiji. Gente ma polel 'yutanañtsja 'ots'ipj, jis tji'yü'sa la tjiji.

⁸ Mpes pjü way ne'aj po 'ücj jisas jis tepyala.

⁹ Yom pjaní ne'aj Simón lotsja jupj. Lapanenpan cus tja'acj p'a casá la mijis yom p'in ma polel liji jinwá. Gente ne'aj pajal yólatsja jupj la tjiji mpes. Jupj jostsja pjü yola pñé way jupj. ¹⁰ Ne'aj tapatja tjepjyacañ jupj tjevelá. Noypan, tsjictjacj 'ots'ipj, 'üsüs jin yólatsja jupj. Tjowelepj yom niná Dios jinwá jupj, pjü 'ücj liji Dios jinwá. ¹¹ Püs way lapanenpan cus tja'acj nin la mijis, mpes yupj yólatsja jupj 'üsüs, topon wa jupj tjevelá.

¹² P'a casá tepyala Felipe tja' na. Topon Felipe tjevelá Dios jyü'ta po'ó. Jupj tjevele pajal 'üsüs tepyala Jesucristo mpes. Topon na, bautizar jis tepyala niyom, nequem 'ots'ipj. ¹³ Simón tepyona wa Felipe lal. Bautizar tepyala jupj. Jupj cus tceyóicatsja Felipe lovin, jupj tjemey nt'a. Tjinyuca pajal 'üsüs la tjijitsja Felipá, yom p'in ma polel liji jinwá. Nin la tjiji sin 'yüsa la mijis Dios mpes tjevele.

¹⁴ Apostolpan tapátjatsja custjaj Jerusalén po'ó. Sin tji'yüsa yupj Samaria nt'a patja topon Jesucristo po'ó. Mpes apostolpan sin tjam Pedro, Juan 'ots'ipj, Samaria nt'a. ¹⁵⁻¹⁶ Gente Samaria po'o patja bautizar jis tepyala qjuis Jepa Jesucristo mpes. Newa Dios Cjües ma tjemey custjaj yupj jisas mo'ó. ¹⁷ Mpes Pedro, Juan 'ots'ipj, tjowelepj Dios lal yupj mpes. Yupj sey pjucj po la tjo'otj. Po la tjo'otj na, Dios Cjües yupj jisas mo'o tjemey.

¹⁸⁻¹⁹ Simón tjinyuca niná tepyalá. Mpes tjevele Pedro lal, Juan lal wa:

—Napj quelel po le 'otj wa gente sey pjucj, Dios Cjües jisas wama mim. Mpes t'emel ca nu ma'ayá, no 'oyá napj ca nin p'iyá polel la mejay nun lojí jinwá —Simón nin tjevele yupj jílal.

²⁰ Pedro wola tjevele:

—Jipj pyon jipj polel jaylacj lejay, ne nin p'iyá polel la mijin cupj lijicj jinwá. Nin tulucj. Dios 'yaya jupj Cjües, jaylacj tulucj. Ma qjuisas jipj t'emel. Najas Dios ca ncawajas la mijis jipj jet'emel. ²¹ Ma jele Dios jola jinwá. Mpes ma polel tsi' lejay cupj qjuilal Dios mpes. ²² 'Aplijila way t'as jipj, malala jéletsja mpes. Dios lal la monan jupj ca perdonar la mijis jipj, malala jéletsja mpes. ²³ Malala jipj quelel nin lejay cupj lijicj jinwá. Jomam jipj. Lovin malala lejay —Pedro nin tjevele.

²⁴ Simón wola tjevele:

—Pajal 'aplijila napj jipj tjevelen mpes. Najas Dios ma ca nin la mijis jipj tjevelen jin. La tjemyona Dios lal napj mpes, ne jupj ma ca nin la mijis napj lal —nin tjevele.

²⁵ Nin tepyala Pedro, Juan, ne'aj tapatja na. 'Üsüs tjowelepj yupj salejeptsja mpes. Po jisastsja yupj mponecj. Pülücj jis walap'a'a tjowelepj qjuis Jepa Jesucristo tjevelá. T'üc' tjowelepj na, tjil niswá Jerusalén nt'a. Newa jümücj casá lyawuñtsja na, Samaria mo'o patja jis lal tjowelepj wa, yupj jis wa nepénowa lejeri nt'a. La pülücj tjowelepj Samaria mo'o patja jis walap'a'á; nin tjowelepj Jesucristo 'üsüs la tji'ji quinam gente mpes.

Felipe tjevele Jesucristo po'ó Etiopía mpe 'eseptsja lal.

²⁶ Locopyaya ángel tjac', tjevele Felipe lal. Tjevele: “Jutja sur nt'a. Ne'aj jümücj pü'ü jupj, jümücj niná Gaza nt'a jama. Jerusalén mpe jac' jümücj niná. Ne'aj mim jipj”, ángel nin tjevele. Ne'aj jis wa cjuwá, gente leñ. ²⁷ Mpes Felipe tjemey. Tjemey na, jus tjinyuca yom pjaní jámatsja. Etiopía mpe 'eseptsja jupj. Yom niná püné waytsja Etiopía mo'ó. Quepj jepa já'asatsja ne'aj Etiopía mo'ó. Candace lotsja jupj. Yom niná jyámatsja jepa t'emel. Quina tjactsja jupj Jerusalén mpe. Jerusalén nt'a palá tipi'tje Dios wolap'a'á, tjevele jupj pajal püné. ²⁸ Quina jupj tjactsja carreta pajal 'üsüs mpes, cavayú la locjoctsja. Jupj mo'o véletsja Isaías tepyacá, Isaías profétatsja jupj püna. ²⁹ Dios Cjües tjevele Felipe lal: “Jutja carreta tya'a nt'a, cus ncoñcon”.

³⁰ Mpes Felipe ts'üquené, la nújüsü. Ne'as tjemey na, tjapjaca jupj mo'o véletsja Isaías tepyacá. Felipe la tji'yüya:

—¿Ncu jin 'yüsa mo'o velen?

³¹ Wola tjevele:

—Ma nin 'yüsa. Leñ pjacj nin mü'üsüs la mijis. Viyá was, ma'ajam napj lal —nin tjevele Felipe lal.

³² Etiopía mpe 'eseptsja mo'o véletsja Isaías tepyacá, Dios Popel popé. Tepyaca:

“Yupj oveja jaman na la 'ünan,
ma la puyupj ovejas.

Nin p'iyá tjaman yom pjaní.

Oveja lyájasa toñca, jupj ts'ül jat'ü na.

Nin p'iyá jupj lal, ma véletsja jupj.

33 Pajal 'üsüstja jupj; yupj sin nin ntji'liñ jupj. Pajal malala nyuca la tjajay jupj lal, malalapan jis lal lajay jinwá.

Pjü ma cus tjap'acj. Pajal malálatsja yupj.

Tjü'ünan jupj, mpes tjemey nosis mpe."

Isaías nin tepyaca püná.

34 Etiopía mpe 'eseptsja la tji'yüya Felipe lal:

—¿Pjacj po'o tepyaca profeta niná? ¿Ncu jupj p'iyá po'o p'in tepyaca? ¿Ncu p'a wa po'o tepyaca? —nin la tji'yüya.

35 Felipe jas tji'yüsa la tjiji Isaías nin tepyaca Jesucristo po'ó. Felipe pülücj way nin tjevele jupj lal Jesucristo po'ó. Jas tji'yüsa la tjiji pajal 'üsüs tepyala Jesucristo la tjiji mpes.

36 Newa jiltsja jümücj casá. Yacjaya 'üsü pü'ü nt'a tjil. Etiopía mpe 'esepej tjevele:

—Unuca, 'üsü pü'ü. Najas bautizar ma palas la mijin. ¿Ncu 'ücj jipj lal? —la tji'yüya.

37 Felipe la tji'yüya:

—¿Ncu t'üc' way pyon jipj Jesucristo po'ó?

Wola tjevele:

—Po pyon napj. Pyon Jesucristo Dios Jatjam jupj.

Felipe tjevele:

—Mpes 'ücj bautizar mya palas la mejay napj.

38 Mpes jupj tyantaná carretas. Manas 'üsü mo'o tjil. Felipe bautizar la tjiji Etiopía mpe 'eseptsja.

39 'Üsü mpe tjiquil na, Dios Cjües tjemyana Felipe p'a nt'a. Etiopía mpe 'esepej ma jus tjinyuca niswá Felipá. Mpes jusapj tjemey. Po 'ücj jostsja quinañ Jesucristo mpes. 40 Dios Cjües tjemyana Felipe Azoto nt'a. Ne'aj tjuwínetsja, tjevele yupj jis walap'a'á Jesucristo mpes. Jun ta'á, pülücj patja nt'a, tjevele jupj, Cesarea ne'as tjemey nas.

9

Saulo tepyona wa Jesucristo lal.

(Hechos 22.6-16; 26.12-18)

1 Saulo ts'i 'inyatsja custjaj Jesucristo lal japon jis lal. Yupj jilal pajal malala véletsja jupj. Quelel si 'ünánatsja yupj. Quina quelel jámatsja Damasco nt'a. Mpes jupj tjemey sacerdote más püné nt'a Jerusalén nt'a, 2 papel la mon tjemey. Papel quelel t'yatsja judiopan 'a si mulú nt'a Damasco po'ó. Papel véletsja 'ücj la tsupapj Jesucristo sa coñ, jis la cuman Jerusalén nt'a. 'Ücj niyom ntsu'pas jis la cuman, nequem 'ots'ipj.

3 Papel nt'ya na, tjemey. Nasa ne'as jámatsja na Damasco nt'a, tsjun po'o pajal jaw tepyala. Saulo nt'a pajal jaw tepyala wa, jupj t'asiyú pajal tjejyawca. 4 Tyüla, pü'ütsja. Vele pjactsja. La tji'yüya:

—Saulo, ¿tsjan mpes malala nyuca lejay napj lal? —nin la tji'yüya.

5 Saulo la tji'yüya:

—¿Pjacj vele napj lal?

Wola tjevele:

—Jesucristo napj. Malala nyuca lejay jipj napj jisas jilal. Jipj nin lejay na, malala nyuca lejay wa napj lal. Napj buey tsjyac jinwá lejay jipj lal. Buey tsjyaca na ma jama, más yümücj ntsjacas jupj lal. Buey niná jinwá lejay jipj. Malala 'e palá nin lejay jipj.

⁶Mpes Saulo pajal lecj tjejyatsja, la tji'yüya:

—¿Tsjan jyas napj la mejay?

Jesucristo wola tjevele:

—Jin tjiyyünsa. Damasco nt'a ca mim. Ne'aj yom pjaní ca mveles tsjan la mijin —Jesucristo nin tjevele.

⁷Saulo cus tocoñ tjepjyacañ wa vele pjactsja. Mop'in ma tjunuc pjacj tjevelá. Mpes lacj tjejayj wa yupj.

⁸Saulo jas nisa. Jun la tyü'pa na, ma polel nyúcatsja jupj. Mpes yupj jupj mos ntji'liñ tjaman Damasco nt'a. ⁹Ts'ac' cont'e ma nyúcatsja. Ma tjelyaja. Ma tjümü'ü.

¹⁰Ananías tüpü'ü wa Damasco po'ó. Jesucristo lal pyónatsja jupj. Nin jawas p'iyá Dios la tjií Ananías tjinyuca Jesucristo. Tjinyuca Jesucristo tjac', tjevele jupj lal:

—Ananías.

Ananías la tji'yüya:

—Nejepa, ¿tsjan jyas?

¹¹Qjuis Jepa Jesucristo tjevele:

—Judas wo nt'a mim. Jümücj 'T'atsj Way' ló, ne'aj pü'ü. Yom pjaní pü'ü ne'aj, Tarso mpe 'esepj, Saulo ló jupj. Quina jupj vele Dios lal. ¹²Dios lal tjevele na, napj la tjejay jupj tjinyuca yom pjaní tjac' jupj nt'a, yom niná Ananías ló. Tjinyuca yom niná jay pjucj po la tje'yot'a, la tjemyona Dios lal jupj ca 'ücj nucus niswá. Jipj p'iyá yom niná jupj tjinyucá. Jupj ca jus nlayes napj jin tjejyam —Jesucristo nin tjevele.

¹³Ananías wola tjevele:

—Nejepa, pülücj nawala tjowelepj jupj mpes. Tjowelepj pajal malala nyuca la tjií Dios ts'yupj jis lal Jerusalén nt'a. ¹⁴Yupj javelepj 'ücj sacerdote noypan jilal jupj tsyu'pa cyapj jacoñ jilal —Ananías nin wola tjevele.

¹⁵Newa nin, Jesucristo tjevele:

—Jipj ca mim jupj nt'a. Napj la t'ya Saulo. Quina ca la mijis napj najas jinwá. 'Ücj ca mveles napj nin po'ó judiopan tulucj jilal, yupj jis jepa noypan jilal 'ots'ipj, israelpan jilal 'ots'ipj. ¹⁶Jas mü'üsüs ca la mejay pajal malala mpalas jupj lal napj mpes —Jesucristo nin tjevele Ananías lal, jupj jun si tsicyaca jinwá tjinyuca na.

¹⁷Mpes Ananías tjemey. Jus tjinyuca Saulo. Jay pjucj po la tje'yot'a, tjevele: “Saulo, natjam jipj. Napj selé qjuis Jepa Jesús lay tepyala jipj lal jümücj nt'a. Jupj nin tjejyama jipj nt'a, mpes ca nucun niswá. Dios Cjües ca mim jyas mo'ó, mpes ca la mijin Dios Cjües vele jin”, Ananías nin tjevele. ¹⁸Leñ way cjul jupjula jinwá palá tinca Saulo jun mpe, polel nyúcatsja niswá. Jas tjiyyünsa. Ananías bautizar la tjií jupj. ¹⁹Nin la tjií na, Saulo tjelyaja, tjümü'ü, mpes 'ücj já'asatsja niswá.

Saulo tjevele Jesucristo po'ó Damasco nt'a.

Saulo tsijc way tüpü'ü Jesucristo lal japon jilal Damasco nt'a. ²⁰Üsüs tjevele Jesucristo mpes judiopan 'a si mulú nt'a. Tjevele Jesucristo Dios Jatjam. ²¹Jupj tjevele tjepjyacañ po yólatsja jupj nin tjevele mpes. Ma sin tji'yüsa tsjan mpes 'üsüs véletsja Jesucristo mpes. Salejeptsja malala nyuca la

tijji Jesucristo jisas jilal Jerusalén nt'a. Salejeptsja jupj tjac' Damasco nt'a la tsupapj Jesucristo lal japon, jis la man sacerdote noypan nt'a Jerusalén nt'a. Ma quelel japontsja Saulo Jesucristo po'o pyónatsja quinam. ²² Mop'in nin, más 'üsüs way véletsja jupj lovin, mpes la p'a wa Jesucristo po'o topon Saulo tjevele mpes. Jupj tjevele mpes, judiopan Damasco nt'a patjá sin tji'yüsa t'üc' way Jesucristo Jepa niná Dios tjevele ca jas majamas jis capj la p'acj judiopan. Yupj ma quelel japontsja Saulo lal, mop'in ma salejeptsja tsjan más 'ücj wola la veles jupj lal.

²³ P'a jawas judiopan 'a jis tjimyula. Yupj ma jisastsja Saulo. Mpes tjowelepj ca mü'ü'nacj jupj. Damasco nt'a tapatja t'asiyú campanya tóncatsja tjüwücj. Quelel la nuctsja tjüwücj jun vilicj nt'a; jupj nepé lay tepyala na, quelel ja'ünantsja Saulo. ²⁴ Lovin jaw na, püste na 'ots'ipj, la tjunuctsja. Saulo jus nleya la nuctsja yupj, quelel ja'ünantsja jupj. ²⁵ Mpes püste na, jupj discipulopan palá tjo'onsopj jupj tjüwücj jun mpe. Quiliyú püné mo'o tjá'asa, palá tjo'onsopj jupj 'üpü mpes, ne 'ücj tjemey jupj yupj tapatja mpe.

Saulo tjemey Jerusalén nt'a.

²⁶ Saulo tjemey Jerusalén nt'a. Quelel jámatsja Jesucristo lal japon 'a jis tjimyula nt'a. Mop'in lacj tjeypatsja yupj jupj lal. Ma topontsja quina se cócátsja Jesucristá. ²⁷ Bernabé p'in tepyona jupj 'üsüs. Lal tjac' Saulo, tjil apostolpan nt'a. Tjevele: "T'üc' way Saulo quina jos Jesucristá. Jus tjinyuca qjuis Jepa Jesucristo jümücj nt'a, jupj tjevele Saulo lal. Locopyaya Saulo 'üsüs tjevele Jesucristo mpes Damasco nt'a patja jilal. Ma lecj jéyatsja; 'ücj tjevélatsja Jesucristo mpes", Bernabé nin tjevele. ²⁸ Tjevele mpes, 'üctsja quinam yupj jilal Saulo jámatsja yupj 'a si mulú jatja nt'a. Mpes Saulo lovin tjemey Dios ts'uyupj nt'a 'a jis tjimyula na. ²⁹ Jerusalén nt'a pülücj jilal tjevele Jesucristo po'ó. Po ma lecj jéyatsja la veles Jesucristo mpes. Ne'aj judiopan pülücj griego javeleptsja. Yupj jilal 'ots'ipj nin tjevele Jesucristo mpes. Yupj quelel ja'ünantsja jupj. ³⁰ Dios ts'uyupj jus nlay yupj quelel ja'ünantsja jupj. Mpes tjaman jupj Cesarea nt'a. Ne'aj jas tjamam Tarso nt'a.

³¹ Quina Dios ts'uyupj 'ücj jájtjatsja Judea mo'ó, nin p'iyá 'ücj jájtjatsja Galilea mo'ó, Samaria mo'ó 'ots'ipj. Más 'in 'üsüs way sin tji'yüsa Jesucristo mpes. Nin la tjjajay Dios jostsja jinwá; salejeptsja jupj ca jis capj ntülüs malala lajay. 'Ücj jisas tepyala Dios Cjües jis capj tjep'ya'sa mpes. Más 'in pülücj witjacj Jesucristo lal topon janmacj.

Eneas tji'yü'sa tepyala.

³² Quina Pedro jun ta'á tjemey yus la nuc Dios ts'uyupan. Nin mpes tjemey wa yus la nuc Dios ts'uyupan Lida mo'ó. ³³ Ne'aj malala jos jus tjinyuca. Eneas lotsja jupj. Pasa püs pü'ütsja jupj, año ocho mpes pü'ütsja. Ma polel 'utanatsja jupj. ³⁴ Pedro tjevele jupj lal: "Eneas, Jesucristo 'i 'ü'sa liji. Jin tjiyyünsa", Pedro nin tjevele. Mpes leñ way jas tjiyyünsa jupj. ³⁵ Pjü Lida mo'o patja, Sarón mo'o patja 'ots'ipj, tjunuc 'ücj wínetsja jupj quinam. Mpes yupj pjü way quelel sa coñtsja wa qjuis Jepa Jesucristo.

Tabita tepe'e, nyucunú tepyala niswá.

³⁶ Quepj tütü'ü Joje po'ó, Tabita ló. Griegopan jis tin Dorcas lotsja jupj. Jesucristo lal pyónatsja jupj. Lovin 'üsüs nyuca la tjiij la p'a wa jilal. Lovin jis capj tjep'ya'sa jis t'emel cjuwá. ³⁷ Pedro ne'aj p'in tjuwine na, Tabita malala jos tepyala, tepe'e. Jas tapatsj jupj jüp'üy. (Judiopan lovin nin lajay, mpes nin la tjjajay.) Cuarto viyapa toñca nt'a tütüntüj jüp'üy. ³⁸ Jesucristo lal japon

ne'aj jus nlay Pedro pü'ütsja Lida nt'a. Lida ne'aj way p'in Jope lal. Mpes yupj sin tjamam niyom mat'e Pedro nt'a. Tjowelepj leñ way ncuwim Jope nt'a.

³⁹ Mpes Pedro leñ way tjemey yupj jilal Jope nt'a. Ne'as tjemey na, tjaman jupj Dorcas jüp'üy nt'a, cuarto viyapa toñca nt'a. Ne'aj pjü jis vayum tulucj tjiquil, la puyuptsja. Tjowelepj Pedro lal: “Unuca jipj, sin quip pajal pülücj la tjiji la p'a mpes. Pajal 'üsüs waytsja jupj.”

⁴⁰ Pedro pje'á sin tjejjama. Tjil na, tüic' jin tjüjünsü, tjevele Dios lal. T'üc' tjevele na, jus tjinyuca jüp'üy, tjevele: “Tabita, jin tjijyünsa”. Mpes Tabita jun la tyü'pa. Jupj Pedro jus tjinyuca na, jas nisa, tjá'asatsja. ⁴¹ Pedro jupj mos 'in wa ntjüi'le, jas nisa jupj. Pedro tjevele Dios ts'uyupj jilal, jis voyum tulucj jilal 'ots'ipj, wama ncul niswá. Yupj jus tjunuc Tabita pü'ü niswá. ⁴² Mpes pjü way Jope nt'a patja jis wala tjowelepj niná tepyalá. Mpes pülücj topon Jesucristo lal, nin tepyala mpes. ⁴³ Püs way 'in Pedro tüpü'ü Jope nt'a. Tüpü'ü Simón wo nt'a. Simón lovin pjoloc' napnapj la tjijitsja, vender la mijis.

10

Pedro tjemey Cornelio wo nt'a.

¹ Cesarea mo'o tüpü'ü Cornelio. Jupj jépatjsja militar cien witjacj jilal. Militar nenem “Italia Mpe Ne'espan La Palan” yupj jis lá. ² Cornelio po jostsja Dios. Jupj po seletsja Dios ca jis capj ntülüs malala lajay. Pjü way jupj wo nt'a pájtatsja salejptsja wa. Cornelio lovin jis tje'yaya cjuwá jilal. Lovin tjevele Dios lal. ³ P'a jawasa las tres na, t'awaná, Dios la tjiji tjinyuca Dios ángel pjaní. 'Üsüs tjinyuca jupj. Ángel tjac' jupj nt'a, tjevele:

—jCornelio!

⁴ Cornelio püs way tjinyuca ángel. Po lecj jéyatsja jupj ángel tjac' mpes. La tji'yüya:

—Nejepa, ¿tsjan jyas ne tjacuy?

Ángel wola tjevele:

—Dios lal velen na, jupj pjoca. Jupj selé jipj se 'an cjuwá jilal. ⁵ Sin majaman noyomes Jope nt'a la cuman Simón. Simón niná Pedro ló wa jupj. ⁶ Ne'aj pü'ü jomica lal. Jupj jomica Simón ló wa jupj. Pjoloc' napnapj liji jupj. Simón wo 'üsü la nt'a toñca —ángel nin tjevele Cornelio lal.

⁷ Ángel tjemey na, Cornelio tjevele jupj jomozopan mát'eya jilal, militar pjaní lal 'ots'ipj. Militar niná po 'üsüs waytsja jupj. Tepyona wa Dios lal. Lovin tsji' la tjijitsja Cornelio wo nt'a. ⁸ Cornelio jis wala tjevele pjü tepyalá. T'üc' tjevele na, sin tjejjama Jope nt'a la cuman Pedrú.

⁹ Yaya jümücj po'o p'in jiltsja custjay. Lots'ac' culupwen nt'a já'asa na ne'aj way p'intsja Jope. Quina, Jope nt'a, Pedro wo casá tjemey la veles Dios lal. ¹⁰ Vecj tepe'e, quelel lyájatsja. Cjuwá custjay, quina lajaytsja jis la las. Jun si tsicyaca jinwá tjinyuca jupj. ¹¹ Tjinyuca tsjun po'ó jun tjecjyoltse, 'ücj tjinyúcatsja. Cobija pajal püné tjinyuca. Palá tjac' tjinyuca. Tsjüüü casá tsyú'patsja. ¹² Animal pülücj mo'o pájtatsja. Latsj 'ots'ipj mo'o pájtatsja. 'Ümüjütütj jinwá 'ots'ipj mo'o pájtatsja. Tsipyaya 'ots'ipj mo'o pájtatsja. ¹³ Jupj tjapjaca nepé vele pjactsja. Tjevele:

—Pedro, jin tjijyünsa. Jis tji'yü'na, nlayan.

¹⁴ Pedro wola tjevele:

—Lovin ma polel la las yupj. Moisés popel gjuisí jütüta ma nlayacj pis niná. Yupj pis te jinwá, ma polel nlayacj, mpes lovin ma nin tjelyá napj.

¹⁵ Tjapjaca nepé vele pjactsja niswá:

—Dios tjevele yupj jis pis 'úsüs. Ma mvelen yupj jis pis malala —nin tjevele.

¹⁶ La con tjapjaca nepé vele pjactsja. La con nin p'iyá tjiyyü'ta la 'ünan, n'lajas yupj jis pis. T'üc' tjevele na, cobija viyá tjemey tsjun po'ó.

¹⁷ Pedro pajal jólatsja tjinyuca mpes. Ma jas tji'yüsa tsjan mpes Dios la tjiiji tjinyuca niná. Newa nin jólatsja na, niyom Cornelio sin tjejjama tjiquil Simón wo nt'a. Nasa la tjü'üy la p'a jis lal ca'aj tóricatsja Simón wo. Quina tjiquil yupj yupj jun vilicj nt'a. ¹⁸ Yümücj la tjü'üy ncu Simón ne'aj já'asa, jupj ne Pedro ló wa.

¹⁹ Pedro jólatsja custjapj tjinyuca mpes. Dios Cjües tjevele jupj lal: “Niyom cont'e la 'e pal. ²⁰ Ma jele t'as. Napj tjiyyütütj, ne tjiquil jipj nt'a. Jin tjiyyünsa, palá mim, jis capj ncoñcon mim yupj jilal”, Dios Cjües nin tjevele jupj lal.

²¹ Mpes Pedro palá tjemey yupj nt'a. Tjevele:

—Napj ne nun la no palá. ¿Tsjan mpes tjuculá? —la tji'yüya.

²² Wola tjowelepj:

—Cornelio qjuisin tjejjama mpes tjiquilaca. Jupj jepa, militar cien jilal.

Pajal 'úsüs way jupj. Jupj selé Dios ca jis capj ntülüs malala lajay. 'Úsüs way jupj pjü judiopan jilal. Dios ángel tjevele jupj lal. Tjiyyü'ta jupj qjuisin majamas jipj nt'a, la cuman jipj jupj wo nt'a. Dios jos jipj mvelen Cornelio lal —nin tjowelepj Pedro lal.

²³ Mpes Pedro tjevele 'ücj wama jiquil. Jis tje'yaya tjiijinañ püste mpes.

Yaya püstapj Pedro tjemey yupj jilal. Dios ts'uyupj nepenowá Jope po'o tapatja tjil wa. ²⁴ Ts'ac' pjaní mpes tjelyawuñ. Yaya Cesarea ne'aj tjil. Cornelio la si nucatsja. Pjü way ne'aj patja jupj jüpülücpan sin popé ne'aj tjatja wa. Jupj jomicapan ne'aj tjatja watsja jupj lal. Cornelio 'a jis tjimyula. Jupj jostsja mpjacarñ wa Pedro velá. ²⁵ Pedro ne'as way p'in tjemey, Cornelio jupj tüic' jin tjiüjünsü Pedro wolap'a'á. Jupj jólatsja Pedro püné. ²⁶ Pedro jas tjiyyünsa jupj. Tjevele:

—Jin ni'isa. Yom p'in napj jipj jinwá.

²⁷ Jupj lal véletsja. Wama tjil Cornelio wo mo'ó. Pedro pülücj yus tjinyuca, jatjatsja ne'aj. ²⁸ Tjevele:

—Nun solejé malala judiopan 'a si mulú judiopan tulucj jilal. Moisés tjiyyü'ta ma nin la mijicj. P'a casá nola napj quinam. Dios nin tji'yüsa la tjiiji pjü gente yuwal. Judiopan más 'úsüs tulucj. ²⁹ Mpes Cornelio sin tjejjama na napj lal la cuwis, leñ way tjacuwis. ¿Tsjan mpes jisastsja napj tjacuwis? —Pedro la tji'yüya.

³⁰ Cornelio tjevele:

—Ts'ac' yulupjana nasa, yom lay tepyala napj nt'a. Jupj jas quip pasal pje waytsja, jaw jinwá. Las tres na, t'awaná, tjac' jupj. Laja sectsja napj, napj Dios lal tjeveletsja na. ³¹ Jupj tjevele: ‘Cornelio, Dios lal tjevelentsja na, tjapjaca jupj. Jupj selé jipj se 'an cjuwá jilal. ³² Mpes niyom sin majaman Jope nt'a la cuman Simón. Simón niná Pedro ló wa jupj. Ne'aj way pü'ü jomica lal. Jupj jomica Simón ló wa jupj. Pjoloc' napnapj liji jupj. Simón wo 'üsü la nt'a toñca', jupj nin tjevele napj lal. ³³ Mpes leñ way sin tjejjam jipj nt'a la cuman. Po 'úsüs way jipj, tjacuy. Pjü cupj qui'á 'a qjuis tjimyula. Dios qjuiyus nyuca. Quelel pjya'aquec jipj velen. Pjü way qjuis Jepa Dios 'i jütüta la veles, ca nin mvelen —Cornelio nin tjevele.

Pedro tjevele Cornelio wo nt'a.

³⁴ Mpes Pedro tjevele:

—Napj selé quinam t'üc' way pjü gente yuwal Dios lal. Judiopan más 'üsüs tulucj. Pjü gente yuwal. ³⁵ Pjü p'a nt'a patja, nepenowá 'üsüs nyuca lajay. Salejepj Dios ca jis capj ntülüs malala lajay. Mpes pjü yupj 'üsüs Dios lal. Nepénowa yupj judiopan. Nepénowa yupj judiopan tulucj. ³⁶ Nun solejé Dios tjevele judiopan jilal. Tjevele yupj polel 'üsüs nsem jupj lal Jesucristo mpes. Jesucristo Jepa Püné pjü mpes. ³⁷ Nun solejé Juan el Bautista tjevele gente jis walap'a'á, bautizar lis tjiji jupj. T'üc' la tjiji na, solejé tsjan tepyala Galilea nt'a, pjü way jun ta'á Judea po'ó 'ots'ipj. ³⁸ Jesucristo tjac', jupj ne Nazaret mpe 'eseptsja. Dios tje'yaya jupj Cjües Jesucristo jos mo'o la püt'üs. Jupj la tjiji Jesucristo pajal pünetsja. Solejé Jesucristo pajal 'üsüs nyuca la tjiji. Tjijyü'ta lapanenpan tjil gente mpe. Dios lovin cus teczyóncatsja Jesucristá.

³⁹ "Mpes quina pülücj jilal velecj Jesucristo la tjiji mpes. Tjinyucuj mpes velecj. Tjinyucuj jupj la tjijá Jerusalén mo'ó, jun ta'á Israel mo'ó 'ots'ipj. Judiopan tjovalapj jupj cruz po'ó la mas. Mpes yupj tjü'ünan jupj. ⁴⁰ Locopyaya ts'ac' cont'e tepyala na, Dios jas tjijyünsa jupj, nyucunú tepyala niswá. Jupj lay tepyala cupj qjuilal. Dios qjuis tje'yaya 'ücj jus tjinyucuj. ⁴¹ Ma pjü jilal lay tepyala. Cupj qjuilal la p'in lay tepyala jupj. Yas nam Dios la qjuis t'ya la nuc Jesucristo. Jupj tjelyaja, tjümü'ü wa cupj qjuilal. ⁴² Qjuis tjijyü'ta la p'a jis walap'a'a mvelecj cupj. Qjuis tjijyü'ta mvelecj Dios la t'ya jupj, jupj mveles ca pjü jilal ncu 'üsüs la tjajay, ncu malala la tjajay. Nin ca mveles patja jilal, teca'liñ jilal 'ots'ipj. ⁴³ Pjü profetapan nin p'iyá tapac. Yupj tapac cupj tepyonec na Jesucristo lal, Dios perdonar la qjuis mijis malala nyuca la tjijicj. Jesucristo mpes jupj 'ücj perdonar la qjuisiji — Pedro nin tjevele yupj jilal.

Dios jupj Cjües jis tje'yaya Cornelio wo nt'a.

⁴⁴ Pedro véletsja custjay. Newa véletsja na, Dios Cjües tjac', pjü jisas mo'o tjemey, Pedro tjevele tjepjyacañ jisas mo'o tjemey. ⁴⁵ Nin tepyala na, Pedro lal tjiquil pajal yólatsja nin tepyala mpes. Dios ts'uyuptsja judiopan waytsja yupj. Mop'in ma salejeptsja Dios ca ma'ayas jupj Cjües judiopan tulucj jilal la püt'üs. ⁴⁶ Yupj tjepjyacañ judiopan tulucj javeleptsja la p'a jis tin, yupj p'iyá ma sin 'yüsatsja. Mpes judiopan nenem sin tji'yüsa t'üc' way Dios jis tje'yaya jupj Cjües. Ma jus nlaytsja ca nin mpalas. Pedro tjevele yupj jilal:

⁴⁷ —T'üc' way 'ücj pjü bautizar lijicj cupj. Dios jis tje'yaya jupj Cjües, jupj qjuis tje'yaya jinwá —Pedro nin tjevele.

⁴⁸ Mpes tjijyü'ta bautizar lis mijicj yupj, Jesucristo mpes. Bautizar jis tepyala na, la tjomon Pedro lal jupj ma'ajam yupj jilal, p'a jawasa mim. Mpes nin la tjiji jupj.

11

Pedro tjevele judiopan jilal tsjan 'üsüs tepyala Cornelio wo nt'a.

¹ Jis wala tjowelepj apostolpan jis lal judiopan tulucj topon wa Dios tjevelá. Pjü way Dios ts'uyupj Judea mo'ó tjepjyacañ wa niná. ² Dios ts'uyupj Jerusalén po'o patja tjepjyacañ wa. Judiopan waytsja yupj. Mpes Pedro tjemey na Jerusalén nt'a, tjiquil jupj nt'a. La tjowelet jupj lal. ³ Tjowelepj:

—Malala nin jipj judío tulucj nt'a tjay, tüpüt' yupj jilal.

⁴ Pedro tjevele yupj jilal pjü tepyalá. ⁵ Tjevele:

—Jope nt'a tüpü'üstsjaja napj, pülücj patja nt'a. Dios lal tjeveletsja. Dios la tjiji nan si tsicyacj jinwá ntepalá. Jupj la tjiji tjinyuc cobija pajal püné jinwá tsjun po'ó. Palá tjactsja jupj. Tsyü'patsja tsjülü casá. Palá tjac' napj nt'a. ⁶ Wama jus

tjinyuctsja napj. Animal pülücj mo'o pátjatsja. Qjuisiyasma nepenowá yupj. 'Umüjütütj jinwá mo'o pátjatsja. Latsj 'ots'ipj mo'o pátjatsja. Tsipyaya 'ots'ipj mo'o pátjatsja. ⁷ Nepé vele pjactsja, tjevele: 'Pedro, jin tjijyünsa. Jis tji'yü'na, nlawan', nin tjevele. ⁸ Napj wola tjevelé: 'Lovin ma polel la las yupj. Moisés popel qjuisí jütüta ma nlajacj pis niná. Yupj jis pis te jinwá, ma polel nlajacj, mpes lovin ma tjelyá napj.' ⁹ Tsjun po'o nepé vele pjactsja niswá. Tjevele: 'Dios tjevele yupj jis pis 'üsüs. Ma mvelen yupj jis pis malala', tjevele. ¹⁰ La con nin tjijyü'ta jis pis la las. T'üc' tjevele na, cobija viyá tjemey tsjun po'ó.

¹¹ "Tjemey na, niyom cont'e tjiquil tüpü'üstjsa nt'a. Cornelio sin tjejjama Cesarea mpe. ¹² Dios Cjües napj lal tjevele: 'Jipj ca mim yupj jilal. Ma jele t'as.' Mpes tjum yupj jilal. Qjuis catjampan séisiya tjil wa. Cornelio wo wama tjeleque. ¹³ Cornelio tjevele jupj jus tjinyuca ángel, wo mo'o tóicatsja. Ángel tjevele: 'Jope nt'a sin majaman niyom nepenowá la cuman Simón. La p'a ló wa jupj, Pedro ló wa jupj. ¹⁴ Jupj ca jin mü'üsüs la mijis. Wya nt'a patja pjü way ca sin mü'üsüs la mijis wa. Jupj tjevele toponé na, nun 'üsüs nsem Dios lal, mpes 'ücj ca mpatjaqué Dios lal', ángel nin tjevele Cornelio lal.

¹⁵ "Mpes napj tjevelé yupj jilal. Tjeveletsja na, Dios jis tje'yaya jupj Cjües. Nun solejé 'onin ne nin tepyala Dios qjuis tje'yaya jupj Cjües. Nin p'iyá tjac' wa jupj Cjües yupj nt'a. ¹⁶ Napj nola tepyala Jesucristo tjevelá. Tjevele: 'Juan gente bautizar lis tjiji 'üsü mpes la p'in. Mop'in más 'üsüs ca nu mpalas p'a jawas. Dios ca nu ma'ayas jupj Cjües.' ¹⁷ Qjuis Jepa Jesucristo lal tepyonecj na, Dios qjuis tje'yaya jupj Cjües. Nin p'iyá Dios la tjiji yupj jilal Cornelio wo nt'a. Po 'üsüs napj lal nin la tjiji. Napj ma le velel Dios lal —Pedro nin tjevele.

¹⁸ Niná tjepjyacañ na, ma la tjowelet niswá Pedro lal. 'Üsüs way tjoweletj Dios po'ó. Tjoweletj:

—Dios jos judiopan tulucj 'aplijila nsem 'ots'ipj, malala nyuca la tjajay mpes; ca Dios jos jin la mijicj quinam. Mpes yupj lovin ca mpatjam jupj lal —nin tjoweletj.

Dios ts'uyupj tjoweletj Jesucristo po'ó Antioquia nt'a.

¹⁹ Nujola tapalas judiopan tjü'ünan Esteban. Malala nyuca la tjajay wa Dios ts'uyupj la p'a jilal. Mpes Dios ts'uyupj ts'equeneñ Jerusalén mpe. Jun ta'á tjil. Nepenowá tjil wa Fenicia nt'a, campa ne'aj. Nepenowá tjil wa Chipre nt'a, campa wa ne'aj. Nepenowá tjil Antioquia nt'a, campa wa ne'aj. Yupj tjoweletj judiopan jilal p'in Jesucristo po'ó. ²⁰ Mop'in niyom nepenowá tjil wa Antioquia nt'a Chipre mpe, Cirene mpe 'ots'ipj. Niyom nenem tjoweletj wa judiopan tulucj jilal qjuis Jepa Jesucristo po'ó. ²¹ Tjoweletj na, qjuis Jepa Jesucristo jis capj tjep'ya'sa. Mpes judiopan tulucj pülücj topon, jisastsja Jesucristo.

²² La p'a wa jis wala tjoweletj Dios ts'uyupj jis lal Jerusalén po'ó, mpes yupj tjepjyacañ judiopan tulucj Antioquia po'ó patja jisastsja wa Jesucristo. Mpes jas tjajam Bernabé Antioquia nt'a, yupj jis lal la veles. ²³ Jupj tjemey na, tjinyuca Dios pajal 'üsüs way la tjiji yupj mpes. Mpes pajal 'ücj jos tepyala jupj. Bernabé tjevele yupj jis lal: "Lovin jisas t'as qjuis Jepa Jesucristo. Lovin la tjüjü jupj tjevelá." ²⁴ Bernabé 'üsüs waytsja jupj. Po la tjijitsja Dios Cjües jostsja jinwá. Po tepyona pjü way Jesucristo tjevelá. Jupj la tjiji mpes pajal pülücj jisastsja Jesucristo; nin tepyala Antioquia po'ó.

²⁵ Locopyaya way Bernabé tjemey Tarso nt'a, Saulo la tepyala ne'aj, lal lo cuwis. ²⁶ Jus tjinyuca, ticyuna Antioquia nt'a. Año pjani tapatja ne'aj. Lovin

tjil Dios ts'uyupj 'a jis tjimyula nt'a. Pülücj sin tji'yüsa la tjajay Dios po'ó. Antioquía nt'a nepenowá tjowelepj Jesucristo lal japon "Cristianos" yupj. Mwalá way nin tjowelepj Antioquía nt'a.

²⁷ Yupj ne'aj tapatja na, profetapan nepenowá tjiquil wa Antioquía nt'a Jerusalén mpe. ²⁸ Tjil Dios ts'uyupj 'a jis tjimyula nt'a. Yupj sin popa pjaní Agabo lotsja. Jas nisa. Pjü tjevele Dios Cjües jostsja jupj nin velá. Tjevele p'a jawasa cjuwá jis la las ca mpalas. Jun ta'á ca nin nsem, tjevele. Niná t'üc' way nin tepyala, Claudio jépatsja na Roma nt'a. ²⁹ Mpes yupj ne'aj pájtjatsja quelel jis capj jap'actsja Dios ts'uyupj Judea po'o patjá. Mpes yupj pjü way tja'ayapj t'emel. Yupj polel ja'ayaptsja jin tja'ayapj. ³⁰ Sin tjajam Bernabé, Saulo lal, jis la t'as t'emel niná Judea nt'a, ca jis ma'ayacj Dios ts'uyupj co'müpyan. Mpes yupj tjat' t'emel niná Judea nt'a.

12

Herodes malala nyuca la tjiji Dios ts'uyupj jilal.

¹ Nin tepyala na, Herodes jépatsja custjay. Malala nyuca la tjiji jupj Dios ts'uyupj nepenowá jilal. Tjijyü'ta jis ntjilíri. ² Jupj jis tjijyü'ta wa jis la 'ünan Jacobo, mpes jay tjojocj tjü'ünan jupj. Jacobo Juan jatjam waytsja jupj. ³ Judiopan pajal 'ücj jisastsja Jacobo tepe'e. Herodes jus nléyatsja 'ücj jisastsja yupj. Mpes jupj militarpan sin tjejyama jis la tjilil wa Pedro. Nin la tjiji judiopan fiesta lajaytsja na. Fiesta niná "Dios Qjuis Capa Nipj Tjemey" ló jupj. Pan levadura cjuwá jalá fiesta niná mpes. ⁴ Pedro ntjilíri na, mo'o tjo'onsopj cawilta mo'ó. Herodes jis tjijyü'ta diez y seis militarpan jis la jamas Pedro, ma ca pje'á mim. Yulupjana yulupjana 'a mulú tjajamapj jupj. Locopyaya p'a yulupjana tjiquil, tjajamapj. Lovin nin la tjajay. P'a jawas fiesta t'üc' tepyala na, Herodes quelel véletsja tsjan la mijis Pedro lal. Nin quelel véletsja gente jis walap'a'á, 'a jis tjimyula na. ⁵ Pedro tjá'asatsja cawilta mo'ó custjay. Militarpan 'ücj tjajamaptsja jupj. Mop'in Dios ts'uyupj javeleptsja Dios lal po jisastsja jupj ca cus mp'a'as.

Ángel tjemyana Pedro cawilta mpe.

⁶ Yaya fiesta t'üc' ca mpalas, Herodes ca mveles tsjan la mijis Pedro lal. Püste na, Pedro pü'ütsja militar mát'eya culupwen nt'a, jyatsja jupj. Cadena mpes tsyú'patsja. Militar mát'eya jilal tsyú'patsja jupj. P'a militarpan jun vilicj tjajamaptsja. ⁷ Leñ way Dios ángel lay tepyala ne'aj. Pasal jaw tepyala ne'aj jupj mpes. Ángel Pedro jas tiquilquila, tjevele: "Leñ way jin tjijyünsa". Cadena palá tinca Pedro mos mpe. ⁸ Ángel tjevele niswá: "Jin tücüi'pe. Tsjyam tipitje." Pedro nin la tjiji na, ángel tjevele: "Jin quip pje'apa mpes jin tücüi'pe. Mas."

⁹ Mpes Pedro pje'á tjemey, ángel cjüip'a'á. Pedro ma seletsja ángel t'üc' way se p'a'satsja jupj. Dios la tjiji tjinyuca niná la p'in, nin jólatsja jupj. ¹⁰ Yupj jun vilicj mwalá jin tjil, jun vilicj jajamaptsja lejeñ mpe tjil wa. Jun vilicj p'a wa jin tjil wa, jajamaptsja ne'aj lejeñ mpe tjil wa. P'a jun vilicj ne'as tjil, jun vilicj acero waytsja jupj. Pünetsja jupj pajal. Jupj mpes ca pje'á mal cawilta mpe. Jupj sin jun tjejiyoltse. Pje'á tjil cawilta mpe, pülücj patja nt'a tjil. Jümücj mo'o tjelyawuñtsja na, ángel tjemey, ne Pedro ma jus tjinyuca quinam.

¹¹ Mpes Pedro jola tepyala na, jólatsja: "Quina jus nley t'üc' way qjuis Jepa Dios jas tjejyama jupj ángel napj nlal la winin cawilta mpe. Quina Herodes

ca ma polel ma 'ü'nas napj. Ma pats' tulucj quinam. Judiopan jisas ma pats', mop'in ma ni pü'í quinam", nin jólatsja.

¹² Niná jus nleya nam, tjemey María wo nt'a. María Juan jamaytsja. Juan niná p'a ló watsja jupj, Marcos lotsja wa. María wo nt'a pülücj 'a jis tjemyula, javeleptsja Dios lal Pedro mpes. ¹³ Pedro jun vilicj t'ot'oyo, tjüwücj po'ó. Mozo tjac' jun vilicj nt'a. Rode lotsja jupj. ¹⁴ Pedro tjevele na, jupj seletsja Pedro jin pjac tjevele jupj. Ma polel nyúcatsja jupj. 'Ücj jos tepyala. Jun vilicj ma jun tjecjyoltse, leñ way wama tjemey p'in la veles yupj jilal. Tjevele:

—Pedro toñca jun vilicj nt'a.

¹⁵ Wola tjowelepj:

—Molo vele jinwá velen.

Mop'in nin la pülücj tjevele:

—T'üc' way Pedro tjac'.

Mpes tjowelepj:

—Pedro tulucj. Ángel p'in. Ángel niná Pedro jyama.

¹⁶ Pedro jun vilicj se t'ot'ójotsja custjay. Mpes jun tjcjol yupj. Pedro jus tjunuc, ne pajal yólatsja niná pajal 'üsüs tepyala mpes. ¹⁷ Pedro mos jas tjiyyünsa, mpes lyájasa tepyala yupj. Quelel véletsja yupj jilal. Jis wala tjevele pjü tepyalá cawilta nt'a. Tjevele qjuis Jepa Jesucristo jas tjejyama jupj ángel cawilta nt'a, ángel niná tjemyana jupj cawilta mpe. Tjevele wa:

—Jacobo lal taná tjowelé nin tepyalá. Niná tjowelé wa pjü qjuis pülücpan jilal.

Nin tjevele na, Pedro tjemey, la p'a nt'a tjemey.

¹⁸ Tjejyawca na, militarpan pajal yólatsja Pedro leñ mpes. Yümücj pjac la tjjajytsja. Ma salejeptsja tsjan tepyala Pedro lal. ¹⁹ Herodes tjiyyü'ta jis la pal Pedro. Ma jus tjunuc. Mpes Herodes tjiyyü'ta militarpan jis la veles pjü tepyalá cawilta nt'a. T'üc' tjowelepj na, tjiyyü'ta jis la 'ünan militarpan nenem, Pedro leñ tjevyala mpes. Nin la tjiyi na, Herodes tjemey Judea mpe. Tjemey Cesarea nt'a tsjicj way la püt'üs ne'aj.

Herodes tepe'e.

²⁰ Herodes ts'i 'inyatsja Tiro po'o patja jilal, Sidón po'o patja jilal 'ots'ipj. Herodes pü'ütsja nt'a, yupj lovin sin tjjajam jis la las Tiro nt'a, Sidón nt'a 'ots'ipj. Ma sin jajamtsja quinam, Herodes ts'i 'inyatsja mpes. Mpes pülücj tjiqwil Herodes nt'a Tiro mpe, Sidón mpe tjiqwil 'ots'ipj. Yupj jisastsja Herodes ca mü'ü'üsüs quinam. Blasto la tjemyona Herodes lal yupj mpes. Blasto yupj sejamícatsja, nin p'iyá jólatsja yupj jinwá. Herodes mozo waytsja jupj, 'üsüstja jupj Herodes lal.

²¹ Herodes tjevele tsjan jawas 'ücj la veles yupj jilal. Nin jawas, jupj pülül 'üsüs jas tücü'pe, silla püné casá 'etjele. Gente jilal tjevele na, lovin pülül 'üsüs jas tücü'pe, lovin 'etjele niná silla püné casá. Jupj tjevele yupj jilal. ²² Tjevele na, yupj yümücj tjowelepj: "Jupj vele diospan popa pjani jinwá. Yom jinwá tulucj vele jupj", nin tjowelepj. ²³ 'Ücj jos tepyala Herodes, yupj tjowelepj mpes. Ma tjevele dios tulucj jupj. Mpes leñ way malala jos tepyala, ángel la tjiyi mpes (qjuis Jepa Dios jomozo waytsja jupj, ángel niná). Pelets'ey col mo'o tjalá jupj, ne tepe'e.

²⁴ Nin tepyala jupj lal. Newa Dios ts'uyupj pülücj sin tji'yüsa lis tjjajay. Lovin p'a nt'a patja sin tji'yüsa lis tjjajay Dios tjevelá Jesucristo po'ó. Más pülücj topon lovin Jesucristo po'ó.

²⁵ Nujola tapalas Bernabé tjemey Jerusalén nt'a. Tjemey Saulo lal, t'emel la 'ayas Dios ts'uyupj co'müypan ne'aj. Tja'ayapj na, tjil niswá Antioquía nt'a. Tjaman wa Juan yupj jis lal. Juan p'a ló waytsja jupj, Marcos lotsja wa.

13

Dios ts'uyupj sin tjamam Bernabé, Saulo 'ots'ipj, jis la veles Dios tjevelá.

¹ Dios ts'uyupj nepenowá Antioquía po'o tapatja profetapan waytsja yupj. P'a wa nepenowá sin tji'yüsa la tjjajay la p'a. Yupj popa pjaní Bernabé waytsja jupj. P'a wa Saulo lotsja. P'a wa Simón lotsja. P'a ló watsja jupj, Simón, Níger lotsja wa jupj. Yupj popa pjaní Lucio lotsja, Cirene mpe 'eseptsja jupj. P'a wa Manaén lotsja. Jupj tsjictsja na, Herodes jupj jomica waytsja. Herodes niná jepa püné auxiliar waytsja jupj Galilea po'ó. ² P'a jawasa Dios ts'uyupj 'a jis tjimyula la veles Dios lal. Ma jalatsja yupj, más 'ücj jis la velestsja Dios lal. Dios lal javeleptsja na, jupj Cjües tjevele: “Najas Bernabé, Saulo 'ots'ipj, ca tsji' la mijicj napj mpes la p'a nt'a. Mpes sin tjamám ca nin la mijicj napj najas jin”, Dios Cjües nin tjevele. ³ T'üc' quínam tjowelepj Dios lal. T'üc' quínam nin jawas ma tjalá, Dios lal tjowelepj mpes. T'üc' la tjjajay na niná, po la tjo'otj Bernabé jay pjucj, Saulo jay pjucj po la tjo'otj wa. Nin la tjjajay mpes más 'ücj ca polel tsji' la mijicj Dios mpes. Sin tjamam la p'a nt'a.

Bernabé, Saulo, tjil Chipre nt'a.

⁴ Mpes tjil yupj, Dios Cjües tjevele mpes. Tjil Seleucia nt'a. Ne'aj barco wama tjil, Chipre nt'a tjil barco mpes. Chipre 'amá 'üsü t'asiyú. ⁵ Mwalá way tjil Salamina nt'a, pülücj pátjatsja ne'aj Chipre po'ó. Juan jis capj tecyoñca tjemey, jis capj tjep'yá'satsja. Tjil judiopian 'a si mulú nt'a. Tjowelepj yupj jis walap'a'á Dios tjevelá.

⁶ Jun ta'á tjil Chipre po'ó. Locopyaya Pafos nt'a tjil yupj. Pülücj patja ne'aj. Pafos nt'a Barjesús jus tjunuc. Judío waytsja jupj. Lapanenpan cus tja'acj p'a casá la mijis, yom p'in ma polel liji jinwá. Jupj jostsja la p'a mponec jupj profétatsja, jostsja ca mponec jupj Dios mpes tjevele. La tsyawilí jupj la p'in.

⁷ Barjesús, Sergio Paulo jomicatsja. Sergio Paulo jépatjsja Chipre po'ó. Pasal pülücj seletsja jupj, Sergio Paulo. Jupj jostsja Bernabé, Saulo 'ots'ipj, ca ncül jupj nt'a jis la veles Dios tjevelá. Mpes yupj tjiquil jupj nt'a. ⁸ Yupj tjowelepj Sergio Paulo lal Dios tjevelá. Barjesús ne'aj tóñcatsja 'ots'ipj. (Griegopan jilal jupj lotsja Elimas.) Jupj jostsja Sergio Paulo ma mpones Dios tjevelá. Mpes quelel véletsja 'ots'ipj. Tjevele Sergio Paulo lal más 'ücj ma pyona yupj tjowelepj Jesucristo po'ó.

⁹ Saulo la tjjijtsja Dios Cjües tjevele jin. Saulo p'a ló watsja jupj, Pablo lotsja wa. Pablo Barjesús wola tjinyuca. ¹⁰ Tjevele: “Diablo jinwá le jay jipj. Li tsuwil jipj. Lovin malala nyuca quelel lejay. Gente 'üsüs quelel lajay ná Dios jos jin, ma jyas yupj nin lajay. Gente jisas na qjuis Jepa Jesucristo, jis wala velen malala niná. ¿Tsjan mpes lovin nin lejay?” Pablo nin la tji'yüsa jupj lal.

¹¹ Pablo tjevele wa: “Quina Dios ca cyapj ntülüs. Ts'ac' pülücj mpes ca ma polel nucun, nin ca mpalas, Dios ca la mijis mpes. Ca ma polel nucun lots'ac' jyawca na”, Pablo nin tjevele jupj lal.

Leñ way ma polel nyuca tepyala jupj. Pjü way ma polel nyúcatsja. Mpes la tjemyonla la p'a ca mos ntji'lim, manus jupj. ¹² Sergio Paulo tjinyuca niná tepyalá. Mpes tepyona qjuis Jepa Jesucristo po'ó. Po jólatsja pajal 'üsüstsja niná Pablo jas tji'yüsa la tjjiji Jesucristo po'ó.

Pablo, Bernabé, tji Antioquía nt'a.

¹³ Locopyaya Pafos mpe tji. Pablo, jupj sa coritsja jilal, barco wama tji. Pafos mpe tji, Panfilia nt'a tji yupj. Ne'aj mwalá way tji Perge nt'a. Perge nt'a pülüc patja Panfilia mo'ó. Ne'as tji na, Juan tjemey yupj mpe. Niswa tjemey Jerusalén nt'a. ¹⁴ Pablo, Bernabé, tji Pisidia nt'a. Ne'aj mwalá way tji Antioquía nt'a. (P'a Antioquía niná.) Antioquía niná nt'a pülüc patja Pisidia mo'ó. Sábado na tji judiopian 'a si mulú nt'a, ne'aj 'atjalapj yupj. ¹⁵ Yom pjaní ne'aj mo'o tjevele Moisés püna tepyacá, profetapan püna tapac mo'o tjowelepj wa yupj, pjü jis la pjac. T'üc' mo'o tjowelepj na, noypan jas tjam yom pjaní la veles Pablo lal, Bernabé lal wa. Tjevele: "Nun quelel welé 'a jis tjimyula jilal ca nacj, ne más 'ücj ca la mijicj Dios jos jin. Mpes quina mvelé ca."

¹⁶ Pablo jas nisa. Mos jas tjiyünsa, mpes lyájasa tepyala yupj. Tjevele: "Israelpan, najas pjo'oque napj velé. Nun nepénowa israelpan tulucj, mop'in solejé wa Dios ca jis capj ntülüs malala lajay. Najas nun pjo'oque wa napj velé. ¹⁷ Israelpan po jisas Dios. Israelpan püna tapatja sin popa p'iyá püs naya pyatjaquec cupj. Dios lis t'ya yupj. Yupj Egipto po'o tapatja na, pülüc tipyülücü yupj, Dios jis capj tjep'ya'sa mpes. Año cuatro cientos tapatja yupj ne'aj. P'a jawasa Dios jis tjemjana Egipto mpe. Püné jupj, mpes 'ücj jis tjemjana malala lis tjamay mpe. ¹⁸ Año cuarenta mpes jis tjemjana jis wa cjuwá nt'a, gente leñ nt'a. Yupj ma jisastsja püs way lyawuritsja ne'aj; ts'a tji'in yupj, mop'in nin, Dios lovin jis capj tecyoñca. ¹⁹ P'a jawasa Canaán nt'a tji. Ne'aj tji na, pülüc Canaán mpe ne'espan tecya'liñ, Dios la tji teciya'liñ yupj. Siéteya se jütütj mpe waytsja yupj. Pjü yupj jis mama Dios jis t'ya israelpan ca ne'aj mpatjam. ²⁰ Pjü niná napj tjevelé año cuatro cientos cincuenta na t'üc' tepyala pjü.

"Niná t'üc' tepyala na, Dios lis t'ya jepapan israelpan mpes. P'a jawasa, año pülüc tepyala na, jis t'e'ya profeta pjaní. Profeta niná yupj jis jepa tepyala jupj. Samuel lotsja jupj. ²¹ Locopyaya israelpan jisastsja jepa püné jis la jütütj, p'a gente jinwá. Mpes Dios la t'ya Saulo, israelpan jis jepa püné nsem jupj. Nujola tapalas Saulo Cis jatjam waytsja jupj. Benjamín püna tüpü'ü popa p'iyá waytsja Saulo; püs naya tüpü'ü jupj. Saulo yupj jis jepa pünetsja año cuarenta mpes. ²² Locopyaya Dios ma jostsja jepa ma'ajam Saulo. Mpes la t'ya David, David israelpan jis jepa püné tepyala jupj. Saulo yupj jis jepa tuluctsja quinam. Dios tjevele David po'ó jupj jus tjinyuca mpes. Tjevele: 'Po 'ücj najas David mpes, niná David Isai jatjam jupj. Jupj ca la mijis pjü way napj najas jin', Dios nin tjevele David po'ó. ²³ David popa pülüc tepyala, püs naya tapatja witjacj, Jesucristo yupj sin popa pjaní waytsja. Jesucristo la tji israelpan 'ücj ca mpatjam Dios lal. Püna Dios tjevele ca jas majamas David popa p'iyá pjaní, ca jis capj mp'a'sas israelpan.

²⁴ "Jesucristo custjay ma tjac' na p'in, Juan tjevele pjü israelpan jilal. Tjevele: "Aplijila way t'as nun, malala nyuca la tji'j mpes. Nujola t'as ca 'üsüs la müj quinam, Dios jos jin. Nin la tji'j na, napj ca bautizar la mejay nun', nin tjevele Juan. ²⁵ Nasa way cyawájatsja na jupj la tji Dios mpes, jupj tjevele: 'Nun lu nucu pjaní ncuwim, jupj ne Dios se jamá. Jupj tulucj napj. Leñ way ncuwim jupj. Pajal püné jupj. Po 'üsüs napj lal tsji' lejay jupj mpes. Napj jupj caite syoc la p'in 'ücj napj lal', Juan nin tjevele.

²⁶ "Nun nepénowa Abraham popa p'iyá püs naya potjaqué. Nun nepénowa israelpan tulucj, mop'in solejé wa Dios ca jis capj ntülüs malala lajay. Dios jos qjuisin 'yüsa 'onin la tji ne perdonar la qjuisij malala nyuca la tji'j, 'ücj

ca mpatjaquec Dios lal. ²⁷Jerusalén nt'a patja ma topon Jesucristo niná p'iyá Dios tjevele ca jas majamas. Yupj jis jepapan ma wa topon. Pjü sábado mo'o tjowelepj profetapan püna tapac, mop'in ma sin tji'yüsa pjacj mpes tapac yupj. Ma sin tji'yüsa yupj tapac Jesucristo po'ó. Mpes yupj tjowelepj más 'ücj cus ntülücj jupj. Püna profetapan papel tapac ca nin la mijicj yupj, ne nin tepyala, yupj tapac jin p'iyá. ²⁸Yupj salejeptsja Jesucristo ma malala nyuca la tjiji. Yupj jisastsja mpes p'in la tjomon Pilato lal jupj ca müjü'tüs jupj militarpan jis la 'ünan Jesucristo.

²⁹"Pjü way nin la tjajay profetapan tapac jinwá, nin tapac ca nin mpalas Jesucristo lal. Niná t'üc' tepyala na, Jesucristo jomicapan tjiquil, palá natj jupj jüp'üy cruz mpe. Tüpüntüpj jüp'üy pe jul mo'ó, neven nt'a. ³⁰Locopyaya Dios jas tjijyünsa jupj, nyucunú tepyala niséwá. ³¹Yas nam nepénowa tjiquil Jesucristo lal Galilea mpe, jupj lal tjiquil Jerusalén nt'a. Niswa tüpü'ü na, la pülücj lay tepyala yupj nt'a. Ts'ac' pülücj lay tepyala yupj jilal. Jus tjunuc jupj. Quina yupj p'iyá javelepj la p'a jilal jupj po'ó.

³²"Israelpan püna tapatja sin popa p'iyá püs naya pyatjaquec cupj. Dios tjevele püna tapatja jilal pjü niná ca nin la mijis. T'üc' way jupj nin liji quinan, jupj tjevele jin p'iyá. Nin velecj nun jilal tsjan niná jupj 'üsüs la tjiji. ³³Dios tjevele Jesucristo tepe'e na ca jas müjünsüs, mpü'üm niséwá. T'üc' way nin la tjiji jupj. Tjinyucucj cupj. Püna Dios mpes tjenejets'eñ mo'ó, capítulo mat'e mo'ó tepyaca niná Dios nin tjevelá. Dios tjevele:

'Jipj napj Natjam. Yacjaj napj pajal 'üsüs way lejay jipj mpes, napj velé jipj napj natjam.'

³⁴Cupj selecj Jesucristo tepe'e na, Dios jas tjijyünsa jupj, la püt'üs niséwá. Dios tjevele Jesucristo jüp'üy ma majam ca. Niná selecj Dios tjevele mpes: 'Tjevelé David lal 'üsüs ca la mejay nun jilal. Mpes t'üc' way ca nin la mejay.'

³⁵P'a nt'a, Dios mpes tjenejets'eñ mo'ó, yom pjaní tjevele Dios lal. Tjevele: 'Jipj Jetjam jipj jits'a'a.

Jupj jüp'üy ma ca majam, ca nin la mijin', nin tjevele. ³⁶T'üc' way David la tjiji Dios jostsja jinwá jupj tüpü'ü na. T'üc' la tjiji na, tepe'e. Toc jupj mpes, püna toc nt'a jupj cocoypan toc patja nt'a. Jupj jüp'üy tjamaja. ³⁷Nin tuluctsja Jesucristo lal. Jesucristo jüp'üy ma tjamaja. Dios jas tjijyünsa la püt'üs niséwá, mpes jupj jüp'üy ma tjamaja. ³⁸Nusin tjü'üsüs napj velé. Jesucristo la tjiji mpes, Dios perdonar la siji malala nyuca la tjajay gentá. ³⁹T'üc' way yupj malala nyuca la tjajay. Nin p'in Dios 'üsüs la siji Jesucristo mpes. Topon na Jesucristo lal, Dios ma ca jis capj ntülüs. Moisés popel tjijyü'ta jin lajay, newa malala 'in yupj Dios lal. Jesucristo la tjiji mpes p'in Dios ma jis capj tyüla. ⁴⁰Nujola tapalas profetapan tapac Dios mpes. Tapac tsjan ca mpalas gente jis lal. 'In tjajamá ma nin nu pyala. ⁴¹Tapac: 'Nepénowa nun lu pjüts'ünü. Tjajja'aque.

Po nujola t'as napj lejay mpes.

Pajal 'üsüs ca la mejay. Nun ma ca mponé napj ca nin la cüjay.

La p'a ca mvelecj nun jilal napj nin lejay, mop'in ma ca mponé nun.

Mpes nca'liqué nun, ca pajal malala nu mpalas.'

Profetapan nin tapac Dios tjevelá." Pablo tecyawaja tjevele quinan.

⁴² Judiopan 'a si mulú mpe tjil Pablo, Bernabé 'ots'ipj. Tjiltsja na, ne'aj 'a jis tjimyula la tjomon yupj ca ncul niswá jis walap'a'a la veles sábadó na. ⁴³ Pjü tjil na, nepénowa jis capj tocoñ, tjil Pablo, Bernabé jilal. Nepeñowá judiopian tuluctsja yupj; judiopian jinwatsja yupj quinam, judiopian jinwá japontsja mpes. Pablo, Bernabé 'ots'ipj, niswa tjowelepj yupj jis lañ Dios pajal 'úsüs way la tjiji yupj mpes. Tjowelepj más 'ücj yupj lovin jisas nsem Jesucristo.

⁴⁴ Semana pjaní tepyala na, sábadó jyawca jawas nasa way pajal pülücj 'a jis tjimyula, pülücj patja ne'aj sin popé. 'A jis tjimyula jis la pjac Dios tjevelá.

⁴⁵ Judiopian tjunuc pülücj 'a jis tjimyula. Po ma jisastsja. La tjejyamañtsja. Mpes tjowelepj Pablo li tsuwile. Malala tjowelepj Pablo po'ó. ⁴⁶ Pablo ma lecj jéyatsja. Bernabé ma wa lecj jéyatsja judiopian jilal. Tjowelepj yupj lal: "Dios jostsja mwalá way tjevelecj nun jilal jupj tjevelá. Mop'in ma nujisas jupj tjevelá. Mpes nin welé ma quelel potjaqué jupj lal lovin. Mpes ca nlaca nun mpe. Ca nlaca judiopian tulucj nt'a. Ca mvelecj yupj jilal Dios tjevelá.

⁴⁷ Nin ca la mijicj qjuis Jepa Dios qjuis tjijyü'ta mpes. Tjijyü'ta:

'Jipj jaw jinwá judiopian tulucj jilal,
nin la tjejay napj.

Mpes yupj jun ta'á ca sin mü'úsüs
'onin ne nin la mijicj ne yupj 'ücj
ca mpatjam Dios lal.

Ca sin mü'úsüs
jipj ca mvelen mpes,'
nin tjevele Dios."

⁴⁸ Judiopan tulucj niná tjepjyacañ na, 'ücj jisas tepyala. Tjowelepj po 'úsüs way qjuis Jepa Dios tjevelá. Püna Dios lis t'ya yupj sin popa nepenowá jis la püt'üs lovin jupj lal. Pjü way yupj topon Jesucristo po'ó. ⁴⁹ Yupj tapatja nt'a tjowelepj pülücj jilal Dios tjevelá mpes. Nin p'iyá la tjajay ne'aj p'in tapatja nt'a.

⁵⁰ Judiopan ma jisastsja niná. Yupj tjowelepj niyom noypan jilal pülücj patja nt'a, nequem noypan jilal 'ots'ipj. Nequem nenem nin p'iyá yólatsja judiopian jinwá Dios po'ó. Judiopan tjowelepj malala la tjajay Pablo, Bernabé 'ots'ipj. Mpes noypan nenem, ts'a tji'in Pablo lal, Bernabé lal wa. Malala nyuca la tjajay yupj jilal. Tjüjütütj yupj ca campa mal yupj mpe. ⁵¹ Pablo, Bernabé, yupj jis tsjam palá tjowowopj, palá tinca pjüpjüs. Mpes ne'aj tapatja sin tji'yüsa yupj nin yólatsja yupj ne'aj tapatja Dios ma japon jinwá lajaytsja. Pablo, Bernabé, tjil quinam Iconio nt'a. ⁵² Newa nin, Jesucristo lal japon Antioquia po'o tapatjá lovin 'ücj jisas tapatja, lovin la tjajaytsja Dios Cjües tjevele jinwá.

14

Pablo, Bernabé, tjowelepj Iconio nt'a Jesucristo po'ó.

¹ Iconio nt'a Pablo, Bernabé, tjil judiopian 'a si mulú nt'a. Wama tjil, tjowelepj yupj jilal ne'aj. Pajal 'úsüs tjowelepj, mpes pajal pülücj topon Jesucristo po'ó. Pülücj judiopian, pülücj judiopian tulucj 'ots'ipj, topon yupj Jesucristo po'ó. ² Mop'in nin, judiopian la p'a ma quelel japontsja Jesucristo po'ó. Tjowelepj judiopian tulucj jilal ne'aj tapatja sin popé. Tjowelepj Pablo, Bernabé, malala la tjajay. Mpes judiopian tulucj nenem po ma jisastsja Pablo, ma wa jisastsja Bernabé.

³ Püs way tapatja yupj Iconio nt'a. Ne'aj tjowelepj Jesucristo po'ó. Tjowelepj Dios pajal 'úsüs la tjiji gente mpes. Ma lacj jeyaptsja jis la veles yupj jilal. Sin tji'yüsa lis tjajay t'úc' way tjowelepj yupj. Yupj pajal 'úsüs way la tjajaytsja, niyom p'in ma polel lajay jinwá, mpes la p'a wa jus nlaytsja t'úc' tjowelepj yupj. Ne'aj tapatja pajal yólatsja yupj 'úsüs la tjajaytsja mpes.

⁴ Ne'aj tapatja ma yuwal yólatsja. Pülücj nin p'iyá yólatsja judiopan yólatsja jin p'iyá. La p'a pülücj way p'a casá yólatsja. Apostolpan yólatsja jinwá yólatsja yupj. ⁵ Judiopan tulucj nepenowá, judiopan nepenowá 'ots'ipj, yupj jis jepapan 'ots'ipj, malala nyuca quelel lajaytsja Pablo lal, Bernabé lal wa. Pe quelel la ts'itsja, jis la 'ünan. ⁶ P'a witjacj jis wala tjowelepj niná Pablo lal, Bernabé lal wa tjowelepj yupj nin quelel lajaytsja. Mpes leñ way tjil. Tjil p'a nt'a pülücj patja nt'a Licaonia po'ó. Ne'aj pülücj patja nt'a Listra lotsja. P'a nt'a pülücj patja nt'a ne'aj Derbe lotsja. ⁷ Ne'aj newa tjowelepj pülücj jis walap'a á tsjan niná Jesucristo 'úsüs la tjiji gente mpes.

Listra po'o patja pe noypan la ts'i la 'ünan Pablo.

⁸ Listra nt'a yom pjaní ne'aj tjá'asatsja, tüic' ma polel 'utanatsja, ma polel wínetsja. Janmacj nin waytsja jupj, tjemya'na pepes. ⁹ Pablo tjevele na, yom niná tjapjaca. Pablo jupj wola jus tjinyúcatsja. Ma wínetsja pyónatsja Dios polel 'yü'sa liji. Pablo jus nléyatsja nin pyónatsja jupj. ¹⁰ Mpes Pablo yümücj tjevele:

—Jin tjiyyünsa.

Tjevele na, ma wínetsja leñ way jas nisa, tjuwine jupj.

¹¹ Pülücj tjunuc Pablo la tjijá. Mpes yümücj tjowelepj, yupj jis tin mpes. Tjowelepj:

—Dios witjacj cupj nt'a tjiquil. Niyom jinwá jin yustapj lay jis tepyala —nin tjowelepj.

¹² Yupj jis dios pjaní Zeus ló. Yupj tjowelepj Bernabé Zeus p'iyá jupj. Yupj jis dios p'a wa Hermes lotsja. Tjowelepj Pablo Hermes p'iyá jupj. Tjowelepj Pablo ne Hermes p'iyá, jupj más pülücj way véletsja mpes.

¹³ Wo tóncatsja ne'aj, wa mo'o gente tjowelepj Zeus lal. Wo nenem ne'aj way p'intjsja ne'aj tapatja jis wa lejeñtsja nt'a. Zeus sacerdote buey witjacj jis ticyuna jun vilicj nt'a, ne'aj patja t'asiyú tjüwücj nt'a. Buey jis men polol mpes tsyú'patsja. Sacerdote niná, la p'a wa pülücj 'ots'ipj, buey quelel ja'ünantsja, ja'ayapj Pablo mpes, Bernabé mpes wa. Yupj topontsja Pablo, Bernabé dios witjacj yupj, mpes nin quelel lajaytsja yupj. ¹⁴ La p'a wa jis wala tjowelepj Pablo, Bernabé jis lal, nin quelel lajaytsja. Mpes yupj sin quip la tequemañ; malálatsja Dios lal yupj ne'aj tapatja topon Pablo, Bernabé, dios witjacj yupj. Leñ way yupj ts'equeneñ gente pülücj lejeñtsja nt'a, yümücj tjowelepj:

¹⁵ —¿'Onin ne nin lojí? Cupj niyom p'in, nun jinwá. Tjiquilaca nun jis walap'a'a la veles Jesucristo po'ó. Qjuisas nun ma ca jisas nsem dios witjacj, yupj ne Dios tulucj. Janucun tulucj yupj, 'úsüs tulucj yupj. Dios t'úc' way lal mponé. Pü'ü jupj. Nosis la tjiji. Tsjun po'ó la tjiji wa. 'Üsü püné la tjiji wa. Pjü way ne'aj patja la tjiji wa. ¹⁶ Püna pjü gente nosis casá patja yupj p'iyá jisastsja jin la tjajay. T'úc' way ma salejeptsja. Dios ma ts'i tj'ina yupj jis lal. ¹⁷ Mop'in nin, jupj la tjiji gente 'ücj sin tji'yüsa jupj t'úc' way pü'ü. Jun ta'á wine. 'Üsüs la tjiji gente jis lal. Lovin 'úsüs la tjijitsja gente jis lal. La tjiji wa jüwüs. Siná na, cyojo, vyala wa Dios nin liji. Pülücj nu 'yaya la las. 'Ücj nujisas nu pyala jupj nin liji —Pablo, Bernabé, nin tjowelepj yupj jilal.

¹⁸ Newa nin, ne'aj patja po quelel ja'ünantsja buey, la 'ayas yupj mpes. Pablo, Bernabé, la pülücj tjowelepj ma jis la 'ünan, ma jis la 'ayas. Mpes ma nin la tjajay; newa nin quelel ja'ayaptsja yupj.

¹⁹ Yacjaya judiopan nepenowá tjiquil Antioquía mpe, Iconio mpe 'ots'ipj. Malala nyuca tjowelepj Pablo po'ó, Bernabé po'ó wa. 'A jis tjimyula witjacj topon yupj tjowelepj, mpes ts'a tji'in Pablo lal, Bernabé lal wa. Yupj pjü way pe noypan jay la ts'í, la 'ünan Pabló. La tjolocjocj jupj pülücj patja mpe. Tepe'e jin yólatsja. ²⁰ Locopyaya Jesucristo lal japon jupj jüp'üy t'asiyú 'a jis tjimyula. Nin la tjajay na, jas tjijyünsa jupj. Ma tepe'e. Tjemey niswá pülücj patja nt'a. Ya tjemey Bernabé lal Derbe nt'a.

²¹ Ne'aj Pablo, Bernabé, tjowelepj yupj jis walap'a'á tsjan niná Jesucristo 'üsüs la tjiji gente mpes. Pülücj topon Jesucristo lal, mpes yupj quelel sa coñ watsja jupj. T'üc' sin tji'yüsa lis tjajay na, Pablo, Bernabé, tjil Lистра nt'a niswá, Iconio nt'a 'ots'ipj, Antioquía nt'a 'ots'ipj. ²² Ne'aj tjil jis capj la p'acj 'ücj jis la pon Jesucristo po'ó. Tjowelepj más 'ücj lovin mponecj ca Dios tjevelá. Tjowelepj quina nin ca malala qjuis mpalas. Nosis casá patja na, gente ca malala nyuca lis mijicj. Nin qjuesé palá mpes, 'ücj Dios si jütüta popa qjuesé palá. ²³ Pablo, Bernabé, lis t'apj niyom nepenowá, yupj co'müypan nsem Dios ts'uyupj jilal. Nin la tjajay pjü Dios ts'uyupj mpes, Dios mpes 'a jis tjimyula witjactsja yupj. Yupj tapatja nt'a 'a jis tjimyula yupj. Dios lal tjowelepj wa pjü Dios ts'uyupj mpes. Dios lal tjowelepj na, ma tjalá, más 'ücj jis la velestsja Dios lal yupj mpes. Tjowelepj yupj jilal: “Nun nasa toponé qjuis Jepa Jesucristo lal. Qjuisas jupj lovin nu majamas”, nin tjowelepj.

Pablo, Bernabé, tjil niswá Antioquía nt'a Siria po'ó.

²⁴ Locopyaya Pablo, Bernabé, tjil Antioquía mpe, ne'aj pülücj pátjatsja Pisidia mo'ó. Tjil Perge nt'a, pülücj patja nt'a Panfilia mo'ó. ²⁵ Ne'aj tjowelepj gente jis walap'a'á Jesucristo po'ó. T'üc' tjowelepj na, tjil Atalia nt'a, pülücj patja nt'a. ²⁶ Barco mpes tjil niswá Antioquía nt'a Siria mo'ó. Antioquía nepé Dios ts'uyupj sin tjjajam yupj püna p'in. La p'a nt'a sin tjjajam, ne'aj tsji' la tjajay Dios mpes. Püna la tjomon Dios lal jupj ca 'üsüs jis majamas yupj. Nasa t'üc' la tjajay Pablo, Bernabé, mpes tjil niswá Antioquía nt'a. ²⁷ Tjil na, la tjomon Dios ts'uyupj 'a jis mulus ca yupj jilal. 'A jis tjimyula na, Pablo, Bernabé tjowelepj Dios pajal 'üsüs la tjiji p'a nt'a yupj ne'aj tjil mpes. 'Üsüs polel lajaytsja Dios jis capj tjep'ya'sa mpes. Tjowelepj judiopan tulucj topon Jesucristo tjevelá, Dios la tjiji mpes. ²⁸ Pablo, Bernabé, püs way 'in tapatja ne'aj Jesucristo lal japon jilal.

15

Jerusalén nt'a apostolpan co'müypan jis lal 'a jis tjimyula jis la veles.

¹ Niyom nepénowa tjiquil Antioquía nt'a Judea mpe. Sin tji'yüsa la tjjajytsja Dios ts'uyupj ne'aj. Tjowelepj: “Püna Moisés tjevele Dios jos jupj sa coñ jat'ü cocoypan, nin jat'ü yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú. Ma nin la jay, ma ca mpatjam Dios lal”, nin tjowelepj. ² Pablo, Bernabé, tjowelepj nin tulucj niyom nenem tjowelepj. Mpes yupj la tjowelepj Pablo, Bernabé jilal. Mpes Dios ts'uyupj tjowelepj más 'ücj Pablo, Bernabé, jil Jerusalén nt'a, yupj jis pülücpán p'a wa jilal. Tjowelepj apostolpan, co'müypan Dios ts'uyupj jilal, ca mvelecj pjacj t'üc' way javelepj. ³ Mpes Dios ts'uyupj sin tjjajam yupj nt'a. Fenicia jin tjil, Samaria jin tjil wa. Ne'aj pülücj jilal tjowelepj judiopan

tulucj jisastsja wa Jesucristo. Mpes jis pülücpän pjü way 'ücj jisas tepyala yupj tjowelepj mpes.

⁴ Tjil na Jerusalén nt'a, Dios ts'uyupj ne'aj 'ücj jisas jis tepyala yupj tjiquil mpes. Apostolpan 'ots'ipj 'ücj jisas tepyala. Co'müypän 'ots'ipj 'ücj jisas tepyala. Pablo, Bernabé, tjowelepj pjü way jilal Dios pajal 'üsüs la tjiji p'a nt'a yupj ne'aj tjil mpes. 'Üsüs polel lajaytsja Dios jis capj tjep'ya'sa mpes. ⁵ Fariseopan nepenowá játjatsja yupj jilal. Nas topon wa yupj Jesucristo po'ó. Sin tjüjünsüpj, tjowelepj:

—Judioipan tulucj jisastsja wa Jesucristo. Dios jos t'yüjücj yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú. Dios jos cupj jis wala velecj más 'ücj nin lajay pjü way Moisés tjijyú'ta püná —nin tjowelepj.

⁶ Mpes apostolpan pjü way, co'müypän, pjü way, 'a jis tjimyula niswá, jis la veles. Quelel sin 'yüsatsja ncu Dios jos jat'ü judiopian tulucj. Quelel sin 'yüsatsja ncu Dios jos judio tulucj lajay pjü way Moisés tjijyú'tá. ⁷ Püs way yuwá p'in tjowelepj. Yacjaya Pedro jas tjijyünsa, tjevele:

—Natjampan, nun solejé püna p'in Dios la t'ya pjacj nun popa mveles judiopian tulucj jilal, ca nin mveles tsjan niná Jesucristo 'üsüs la tjiji gente mpes. Jupj la ntjet'á napj ca nin mveles, ca yupj mponec j wa. ⁸ Dios selé pjü yola mpes. Dios yupj jis tje'yaya jupj Cjües. Cupj gjuis tje'yaya jinwá jis tje'yaya wa yupj. Mpes selecj Dios jos wa judiopian tulucj. ⁹ Dios quelel la gjuisiji. Nin p'iyá quelel la siji. Tepyonec j na, jupj perdonar la gjuis tjiji malala nyuca la tjijicj. Nin p'iyá, yupj topon na, perdonar lis tjiji malala nyuca la tjajay. ¹⁰ ¿'Onin ne nin nujola discipulopan nenem 'üsüs tulucj custjay Dios lal? Nin nujola mpes nun nujisas yupj ca la mijicj wa Moisés tjijyú'tá, judiopian jinwá. Po 'in costa way yupj nin lajay. Judiopian püna tapatja ma polel nin la tjajaytsja, ma wa polel lijicjtsja cupj niná. Dios ma jos pajal costa nsem yupj sa coñ Dios. Nasa nusin tji'yüsa la tjiji niná. ¿Tsjan mpes ma poné Dios lal? ¹¹ Napj velé nun jilal cupj pyonec j gjuis Jepa Jesucristo 'üsüs la tjiji cupj gjuilal. Qjuisastsja jupj, mpes ca mpatjaquec j Dios lal lovin. Nin p'iyá yupj jis lal. Pyonec j Jesucristo 'üsüs la tjiji wa judiopian tulucj jilal. Jisastsja wa jupj, ne ca mpatjam wa Dios lal —Pedro nin tjevele yupj jilal.

¹² Pjü lyájasa jis tepyala. Tjepjyacañtsja p'in Bernabé tjevele, Pablo tjevele wa. Yupj tjowelepj Dios pajal jis capj tjep'ya'sa, mpes 'üsüs polel la tjajaytsja judiopian tulucj nt'a, niyom p'in ma polel lajay jinwá. Gente tjunuc na niná la tjajay, pajal yólatsja 'onin ne nin la gjuijicj niná. ¹³ T'üc' tjowelepj na, Jacobo tjevele:

—Natjampan, najas pjo'oqué napj velé. ¹⁴ Simón cupj gjuilal tjevele tsjan tepyalá Cornelio wo nt'a. Mpes selecj Dios jos quinam judiopian tulucj. ¹⁵ Profetapan tapatja na, tjowelepj wa Dios ca la nt'as judiopian tulucj. Profeta pjaní tepyaca gjuis Jepa Dios nin tjevele. ¹⁶ Tepyaca: 'P'a jawasa ncuwis niswá.

David püna tüpü'ü, jépatsja jupj.

Judiopian quina lyawuñ,

yupj David popa p'iyá püs naya patjá.

Yupj ma se jütütj yuwá quinam.

Niswa tjacuwis na, yupj popa pjaní

niswa ca müjü'tüs, nin ca la mejay napj.

¹⁷ Nin tepyala na, judiopian tulucj ca la ma palacj wa.

Yupj ca quelel la ma jicj wa.

Napj Jepa Püné.

Judiopan tulucj ca jisas nsem napj 'ots'ipj.

Napj lis t'ya yupj.

¹⁸ Qjuis Jepa Dios nin tjevele.

Lovin seletsja nin ca mpalas.

Quina niná qjuisin 'yüsa liji.'

Profeta pjaní nin tepyaca.

¹⁹ Jacobo véletsja custjay. Tjevele:

—Nin mpes napj pyon más 'ücj judiopan tulucj nenem ma lajay pjü way Moisés tjijyü'tá. Más 'ücj ma jis müjü'tücj pjü way nin lajay. ²⁰ Ücj papel ca mpaquécj, nin ca jis müjü'tücj más 'ücj ma ca nlaJacj pwisis la p'a wa tja'ayapj jis dios witjacj mpes. Ca jis müjü'tücj niyom ca ma ma'nucj seJats'om tulucj. Ca jis müjü'tücj nequem ma ca mal jis vayum tulucj jilal. Ca jis müjü'tücj ma nlaJá pwisis 'os jüp'üy mo'o tořca custjay. 'Os pje'á tjemey na, 'ücj. Ca müjü'tücj ma myü'ün 'osis. ²¹ Niná 'ücj ca jis müjü'tücj. Pjü sábadó na judiopan lovin mo'o tJoweLeptsja Moisés tjijyü'ta qui. Lovin mo'o tJoweLeptsja niná yupj 'a si mulú nt'a. Pjü pülücj patja nt'a nin Javelepj Moisés tJewelá. Pajal püna nintsja. Newa nin —Jacobó nin tjevele.

²² Jacobó tJewelá 'üctsa apostolpan jilal, 'üctsa wa co'müypan jilal wa, 'üctsa wa pjü Dios ts'uyuppan jilal ne'aj. Yupj popa mat'e lis t'apj, ca mal Antioquía nt'a Pablo lal, Bernabé lal wa. Pjaní way Silas lotsja. P'a Judas lotsja. P'a ló watsja jupj, Barsabás lotsja wa. Yupj noypan waytsja ne'aj Dios ts'uyupj jilal.

²³ Papel tapac jas lo jam yupj jilal. Tapac:

Nepénowa cupj apostolpan. Nepénowa cupj co'müypan qui'á Dios ts'uyupj jilal. Papel pyaquécj nun mpes Antioquía po'o potjaqué, Siria po'o potjaqué 'ots'ipj, Cilicia po'o potjaqué 'ots'ipj. Nun judiopan tulucj. Mop'in nin, nun qjuis catjampan quínam. Papel niná quelel pyaquécj nun mpes.

²⁴ Qjuisin tji'yüsa cupj sin popa nepenowá tjil nun nt'a. Yupj tJowelepj mpes nun ma soleJé tsjan más 'ücj loJí. Pajal nujola tepyala yupj tJowelepj mpes. Cupj ma sin tjeJyamacj yupj nun nt'a. ²⁵⁻²⁷ Mpes 'a qjuis tJimyula, qjuisin popa má't'eya lis t'yacj ca mal nun nt'a la veles cupj mpes. Niná 'üsüstsja cupj qjuilal pjü way. Mpes sin majamacj Judas, Silas 'ots'ipj nun nt'a. Cupj tepyaquécj, niná nin p'iyá ca mvelecj yupj nun jilal. Ca mal Bernabé lal, Pablo lal 'ots'ipj. Po quelel lijicj Bernabé, Pablo 'ots'ipj. La p'a quelel ja'ünantsja yupj, Jesucristo sa cořtsja mpes. Ma lacj jeyaptsja yupj.

²⁸ Dios Cjües jos ma loJí pjü way Moisés tjijyü'ta jin. Jupj tjevele cupj qjuilal tsjan jostsja jupj, nin p'iyá velecj nun jilal. ²⁹ Mpes ma nlaJá pwisis la p'a tja'ayapj jis dios witjacj mpes. Ma müsiqué 'osis. Ma nlaJá pwisis 'os jüp'üy mo'o tořca custjay. Niyom, ma ca jis ma'nú nun seJats'om tulucj. Nequem, ma nlawú nun jis vayum tulucj jilal. Nin loJí na cupj tjevelecj jinwá, 'üsüs ca nsem nun. T'üc' tepyaquécj quínam.

Nin tapac yupj.

³⁰ Mpes quina sin tJajam niyom nenem Antioquía nt'a. Ne'aj tjil na, tJüjütütj Dios ts'uyupj 'a jis mulus, ne papel niná tja'ayapj yupj. ³¹ Papel mo'o tJowelepj na, ne'aj tapatja 'ücj jisas tepyala papel 'üsüs mpes. ³² Judas, Silas 'ots'ipj, profetapan waytsja yupj. Mpes pülücj jis wala tJowelepj ne'aj. Ne'aj tapatja 'ücj jisas jis tepyala Dios lal yupj tJowelepj mpes. Yupj más 'in 'üsüs la tJajaytsja Jesucristo tJewelá, yupj tJowelepj mpes. ³³ Judas, Silas, tsjicj way

tapatja ne'aj. Locopyaya tjowelepj yupj ca mal niswá Jerusalén nt'a. Mpes yupj ne'aj tapatja tjowelepj 'úsüs lowa nun. Sin tjajam ne tjil.

³⁴ Silas tjevele más 'úcj jupj p'iyá ma jama. Mpes ma tjemey. ³⁵ Pablo, Bernabé ma wa tjil yupj. Tapatja wa Antioquía nt'a. Yupj sin tji'yüsa la tjajay Dios tjevelá mpes. La p'a wa pajal pülücj nin p'iyá la tjajay. Lovin tjowelepj Jesucristo po'ó gente jis walap'a'á.

Pablo tjemey niswá la p'a nt'a, la veles Jesucristo po'ó.

³⁶ P'a jawasa Pablo tjevele Bernabé lal: “Tjeleque pülücj nt'a, tjevelecj yupj jis walap'a'á Dios tjevelá. Niswá 'alas yupj nt'a. Ca qjuisin mü'úsüs ncu jisas custjay Jesucristo.” ³⁷ Bernabé jostsja Juan jis capj ncořicos. Juan p'a ló waytsja jupj, Marcos lotsja wa. ³⁸ Pablo ma jostsja. Jupj tjevele más 'úcj Marcos ma jis capj cyořica. Tsji' la tjajaytsja na Jesucristo mpes Panfilia po'ó, Marcos tjemey yupj mpe. Mpes Pablo jostsja ma jis capj ncořicos quınam. ³⁹ Pablo, Bernabé, la tjowelet Marcos mpes. Ma yuwal yólatsja Marcos mpes. Mpes ma 'a mulú tjil yupj. Bernabé tjemey Marcos lal. Tjil Chipre nt'a barco mpes. ⁴⁰ Pablo jostsja Silas ca mim jupj lal. Dios ts'uyupj tjowelepj Dios lal yupj mpes. La tjomon Dios pasal 'úsüs way ca jis majamas yupj. Tjil yupj. ⁴¹ Tjil Dios ts'uyupj nt'a, pjü way Siria po'o patja nt'a, Cilicia po'o patja nt'a 'ots'ipj. Yupj la tjajay ne Dios ts'uyupj ne'aj más 'úsüs way sa cořtsja Jesucristo.

16

Timoteo jis capj tceyořica tjemey Pablo, Silas jilal.

¹ Tjil quınam Derbe nt'a, tjil Listra nt'a 'ots'ipj. Listra nt'a tjamacjas Jesucristo lal pyona túpü'ü ne'aj, Timoteo lotsja jupj. Jupj popay judío tuluctsja. Jamay judío waytsja. Jamay po tepyona Jesucristo tjevelá. ² Timoteo po 'úsüstsja pjü Dios ts'uyupj jilal Listra po'ó, Iconio po'ó 'ots'ipj. Yupj pjü way 'úsüs tjowelepj jupj po'ó. ³ Pablo jostsja Timoteo jis capj ncořicos. Yupj quelet jiltsja judiopan pülücj pátjatsja nt'a. Ne'aj tapatja salejeptsja Timoteo popay judío tuluctsja. Mpes Pablo jostsja yom nt'újüs Timoteo pjoloc' tsjicj way t'asiyú, judiopan lajay jinwá, mpes nin la tjiji. ⁴ Locopyaya pjaní pjaní way ne'as tjil, pülücj patja nt'a. Tjowelepj Dios ts'uyupj jilal tsjan tjowelepj apostolpan, co'müypan 'ots'ipj, Jerusalén mo'o patjá. Tjowelepj tsjan jisastsja yupj judiopan tulucj ca nin la mijicj. ⁵ Nin mpes Dios ts'uyupj más 'úsüs way topon Jesucristo po'ó, yupj tjowelepj mpes. Pjü jyawca más pülücj jisastsja Jesucristo, más pülücj 'a jis tjimyula jupj mpes.

Pablo jus tjinyuca yomen Macedonia mpe 'esepej.

⁶ Dios Cjües jostsja yupj ma mvelecj Dios po'ó Asia nt'a. Mpes yupj tjil Frigia po'ó, Galacia po'ó 'ots'ipj. ⁷ Tjil wa Mísia po'ó. Locopyaya quelet jiltsja Bitinia po'ó. Mop'in ma tjil. Jesús Cjües jostsja ma jil ne'aj. ⁸ Mpes tjil Troas nt'a, pülücj patja nt'a. ⁹ Püste na Dios la tjiji Pablo tjinyuca yomen. Jun si tsicyaca jinwá tjinyuca jupj. Macedonia mpe 'eseptsja yom niná. Ne'aj tóncatsja, Pablo lal la tjemyona: “Macedonia nt'a was, qjuis capj mp'a'san”, nin la tjemyona. ¹⁰ Niná tjinyuca mpes, leñ way quelet léquetsja Macedonia nt'a. Qjuiyólatsja Dios la qjuis t'ya la veles yupj jis walap'a'á tsjan niná Jesucristo 'úsüs la tjiji gente mpes.

Pablo, Silas tjil Filipos nt'a Macedonia po'ó.

¹¹ Mpes tjeleque Troas mpe barco mpes. La t'as way casá tjeleque Samotracia nt'a. Samotracia 'amá 'üsü t'asiyú. Yaya Neápolis nt'a ne'as tjeleque. ¹² Barco mpe palá tjeleque. Tjeleque Filipos nt'a Macedonia po'ó. Pülücj pátjatsja ne'aj, Filipos nt'a. Romanopan tapátjatsja ne'aj. Municipio jinwá jupj. Tepyatjaquecj ne'aj ts'ac' nepenowá. ¹³ Pjú sábado judiopan ne'aj tapatjá 'a jis tjimyula 'üsü la nt'a. 'A si mulutsja la veles Dios lal. Mpes cupj tjeleque ne'aj. Nequem nepenowá nasa 'a jis tjimyula ne'aj. 'Etlequecj na, tjevelecj yupj jilal Dios tjevelá. ¹⁴ Pjaní way yupj sin popé Lidia lotsja. Judío tuluctsja jupj. Tiatira mpe 'eseptsja jupj. Pülül vender la tjijitsja, tÿpü'ü jupj. Pülül niná je waysja, te jin jústatsja. 'Üsüstsja pülül. Lidia po jólatsja Dios püné. 'Üsüs tjapjácatsja Pablo tjevelá. Qjuis Jepa Jesucristo cus tjep'ya'sa, mpes tepyona jupj. ¹⁵ Bautizar la tjajay jupj. Bautizar lis tjajay wa jupj wo nt'a tapatjá. Nin tepyala na, jupj tjevele cupj qjuilal: "Nun poné napj t'üc' way pyon Jesucristo po'ó. Mpes mas napj lal nawá nt'a, mpatjaqué", nin tjevele. La pülücj la tjemyona cupj qjuilal, mpes tjeleque jupj lal.

¹⁶ P'a jawasa quelel léquetsja niswá, judiopan 'a si mulú nt'a, la veles Dios lal. Tjeleque na, tsjücjüim jus tjinyucucj. Esclavo waysja jupj. Lapanen pü'ütsja tsjücjüim jos mo'ó, mpes 'ücj véletsja tsjan ca mpalas p'a jawasa la p'a jilal. Mpes la p'a wa jaylacj la tjajay ca jupj mveles yupj mpes. Tsjücjüim patrón witjacj t'emel pülücj natj yupj. ¹⁷ Tsjücjüim niná Pablo cjüil tjac' lovin, cupj qjuis qjuil tjac' wa. Lovin yümücj tjevele:

—Dios más püné pjü jilal. Niyom nenem Dios jomezopan. Javelepj nun jilal 'oyñ nyuca 'ücj ca mpatjaqué Dios lal —nin tjevele.

¹⁸ Nin la tjiji ts'ac' nepenowá jyawca mpes. Pablo pajal jólatsja tsjücjüim mpes, ma jostsja nin ljitsja jupj. Mpes tyantaná, la tjijyu'ya, tjinyuca, tjevele lapanen lal:

—Jesucristo más püné pjü jilal. Mpes 'i jütütj Jesucristo mpes, jutja tsjücjüim jos mpe.

Mpes leñ way lapanen tjemey jupj jos mpe.

¹⁹ Tsjücjüim patrón witjacj jus nlaytsja lapanen tjemey jupj mpe, mpes quina jupj ma polel véletsja tsjan ca mpalas la p'a jilal. Mpes quina la p'a ma ca t'emel ma'ayacj jupj ljitsja mpes. Ts'a tji'in, ne jis ntji'liñ Pablo, Silas 'ots'ipj, la tjolocjocj yupj jepapan jatja nt'a. Ne'aj patja jis wa pülücj culupwen nt'a tjatja yupj. ²⁰ Tjowelepj jepapan jilal:

—Niyom nenem judiopan. Malala lajay qui'á; pjü way p'a casá yola jis tepyala yupj lajay mpes. ²¹ Jisas nin lijicj yupj jajütütj jinwá. Malala nin. Cupj ne romanopan, mpes malala lijicj yupj jajütütj jin —nin tjowelepj.

²² Mpes pjü ne'aj 'a jis tjimyula witjacj pajal ts'a tji'in Pablo lal, Silas lal wa. Yupj jis jepapan jis tjüjütütj sin la 'ipj, jis la süp, ne nin la tjajay yupj. ²³ La pülücj yümücj jis süp. T'üc' mo'o süp na, cawilta mo'o jis tjo'onsopj. Jepapan tjüjütütj cawilta jyama lal, 'üsüs way jis majamas yupj. ²⁴ Mpes cawilta jyama jis tje'yonsa yupj campa way 'in jun vilicj mpe. Yo casá tÿpüntÿpj, tsjom la tsupaj.

²⁵ Püste culupwen nt'a, Pablo, Silas tjoweletsja Dios lal. Tjenejets'erñ Dios 'üsüs. La p'a wa cawilta mo'o pátjatsja, pjü way pjyacañtsja yupj. ²⁶ Leñ way nosis jus tiquits'e. Cawilta pasal jus tiquits'e wa. Jun vilicj pjü way jun tjocjol tepyala. Pjú way tsyu'pa játjatsja cadena mpes, quina pjü way yupj jis cadena palá tinca. ²⁷ Cawilta jyama tsyülümü. Tjinyuca pjü jun tjocjol lejeñ jun vilicj.

Jólatsja pjü tjil, leñtsja quinam. Mpes polomay syults'a, quelel tsjyaca jupj p'iyá, la mas. ²⁸ Pablo ma jostsja nin la qjujis jupj. Yümücj tjevele:

—Po ma tji'yü'na jipj sin, qui'á jyatjaquec custjaj.

²⁹ Cawilta jyama lámpara la tjemyona la nuc. Leñ way cawilta wama tjemey. Pajal lecj jéyatsja nin tepyala mpes, cyücüyütsja. Tüic' jin tjüjünsü Pablo, Silas jis walap'a'á. ³⁰ Cawilta pje'á jis ticyona yupj manas. La tji'yüya:

—¿Onin la cüjay mpü'üs Dios lal?

³¹ Wola tjowelepj:

—Tepyona qjuis Jepa Jesucristo po'ó, ne jipj mpü'üm ca Dios lal. Wya nt'a patja, pjü way, mpatjam wa Dios lal —nin wola tjowelepj.

³² Tjowelepj jupj lal qjuis Jepa Jesucristo po'ó, jupj wo nt'a patja jilal tjowelepj 'ots'ipj. ³³ Püstetsja custjaj, newa püste cawilta jyama jis tjemyana jun jis la patsj t'yancanañ nt'a. T'üc' jun tapatsj na, bautizar la tjajay jupj, bautizar la tjajay wa jupj jats'om, jupj ts'uyupj 'ots'ipj. ³⁴ Cawilta jyama jis tjemyana Pablo, Silas, jüpj wo nt'a, jis tje'yaya jis la las. Po 'üc' jos tepyala Dios lal tepyona mpes. Jupj jats'om, jupj ts'uyupj 'ots'ipj, po 'üc' jisas tepyala wa Dios lal topon mpes.

³⁵ Yaya jepapan sin tjajam niyom nepenowá cawilta nt'a. Pülücj patja nt'a jajamapj yupj. Tjowelepj cawilta jyama lal, 'ücj Pablo, Silas jil quinam.

³⁶ Mpes cawilta jyama tjevele Pablo lal:

—Jepapan tjüjütütj 'ücj lowú quinam. Mpes pje'á nculá quinam, 'üsüs nlawú quinam.

³⁷ Pablo ma quelel jámatsja custjaj. Jupj tjevele niyom nenem jilal:

—Cupj ne romanopan. Yupj malala la tjajay cupj qjuilal. Mo'o qjuis süp, ne'aj lejeñ pjü tjunuc. Ma quelel jus nlaytsja ncu t'üc' way malala la tjijicj. Yupj sin nin cawilta mo'o tjo'onsopj cupj. Quina jisas cupj pje'á leque, pjü ma januc na. Malala nin. Tjowelé ncul, yupj pje'á la nts'iyacj cupj cawilta mpe —Pablo nin tjevele yupj jilal.

³⁸ Mpes niyom nenem tjowelepj jepapan jilal Pablo tjevele mpes. Lacj tjeypaj yupj. Ma salejeptsja Pablo, Silas romanopan yupj. ³⁹ Tjil cawilta nt'a. Tjowelepj: “Malala nyuca la tjijicj nun jilal. Po ma ts'i mi'iná cupj qjuilal”, nin tjowelepj. Pje'á tucuman, la tjomon ca mal yupj patja mpe. ⁴⁰ Mpes tjil Lidia wo nt'a. Tjowelepj Dios ts'uyupj jilal ne'aj. 'Ücj jisas jis tepyala Dios ts'uyupj, yupj tjowelepj mpes. T'üc' tjowelepj na, tjil.

17

Pülücj ts'a tji'in Tesalónica po'ó, Pablo tjevele mpes.

¹ Quina Pablo, Silas, la coló tjil Anfípolis mpe, Apolonia mpe 'ots'ipj. Ne'as tjil Tesalónica nt'a. Wo toñca ne'aj judiopan 'a si mulú nt'a. ² Pablo lovin tjemeytsja judiopan 'a si mulú nt'a. Mpes Tesalónica po'o nin p'iyá la tjiji. Tjemey judiopan 'a si mulú nt'a. Sábado cont'e mpes ne'aj tjemey. Tjevele yupj jilal Dios Popel tjevelá. Jostsja pjü sin mü'üsüs Jesucristo po'ó. ³ Tjevele: “Nun solejé yom pjaní jac' jis capj la p'acj judiopan, Dios nin tjevele ca nin nsem. Dios tjevele ca malala mpalas jupj, mpa'is. Tepe'e na, ca jas müjünsüs la püt'üs niswá. T'üc' yom pjaní tjac' quinam jis capj la p'acj judiopan. T'üc' way malala tepyala jupj lal. Tepe'e na, jas tjijyünsa, tüpü'ü niswá. Jesucristo jupj”, nin tjevele. ⁴ Mpes judiopan nepenowá ne'aj jisastsja wa Jesucristo. Topon quinam Jesucristo po'ó. Judiopan tulucj pülücj pájtatsja ne'aj 'ots'ipj,

yupj pülücj way po jisastsja Dios. Topon wa Jesucristo po'ó quinam. Nequem noypan nepenowá topon wa Jesucristo po'ó.

⁵ Judiopan p'a wa ts'a tji'in pülücj topon Pablo lal. La tjejamanarñ yupj. Mpes 'a jis tjimyula niyom malala witjacj. Niyom nenem pajal se pjasatsja yupj, lovin ma tsji' la tjaJaytsja. Quina yümücj pjac la tjaJay. Malala tjowelepj mpes, pülücj ne'aj tapatja ts'a tji'in Pablo lal, Silas lal wa, mpes 'a jis tjimyula malala jis la jay. Pjü way ts'equenerñ Jasón wo nt'a. Wama tjil, jis la pal Pablo, Silas 'ots'ipj. Quelel pje'á jacumantsja yupj, pülücj tjelejerñtsja nt'a. ⁶ Ma yus tjunuc. Mpes Jasón p'in la tjolocjocj noypan nt'a, ne'aj tapatja sin popé. Ne'aj la tjolocjocj wa Dios ts'uyupj la p'a wa nepenowá. Yümücj tjowelepj Pablo, Silas po'ó. Tjowelepj: "Niyom nenem malala nyuca sin tji'yüsa la tjaJay jun ta'á. Gente p'a casá yola tepyala la tjaJay yupi. Tjiquil quinam cupi pyatjaquec nt'a, nin p'iyá la tjaJay qui'á. ⁷ Jasón 'ücj jostsja yupj tapátjatsja jupj lal. Yupj pjü way lovin ma laJay jepa romano jyü'ta jin. Yupj javelepj jepa más püné já'asa jepa romano lal, Jesucristo ló jupj", nin tjowelepj. ⁸ Niná tjepjyacañ na, ts'a tji'in. Noypan ne'aj tapatja ts'a tji'in wa. ⁹ Tjüjütütj Jasón jaylacj la mijis pje'á la winin nepé. La p'a wa jaylacj la tjaJay wa. Noypan tjowelepj ca jis ma'ayacj yupj jis t'emel Pablo tjemey na, Silas tjemey wa na. Jaylacj la tjaJay na, sin tjamam.

Pülücj po 'ücj jisas tepyala Berea nt'a, Pablo tjevele mpes.

¹⁰ Püste na Dios ts'uyupj sin tjamam Pablo, Silas 'ots'ipj Berea nt'a, pülücj patja nt'a. Ne'as tjil na, tjil judiopan 'a si mulú nt'a. ¹¹ Tesalónica nt'a ts'a tji'in Pablo tjevele mpes. Nin tuluctsja Berea nt'a. Ne'aj po quelel pjyacañtsja Pablo tjevelá. Po 'ücj jisas tepyala jupj tjevele mpes. Lovin mo'o tjowelepj Dios Popel. Quelel sin 'yüsatsja ncu t'üc' way véletsja Pabló. ¹² Mpes pülücj topon Jesucristo po'ó. Judiopan tulucj nepenowá topon wa Jesucristo po'ó. Noypan watsja yupj. Nequem judío tulucj nepenowá topon wa. Noypan watsja yupj, nequem nenem.

¹³ Judiopan Tesalónica po'o patja jus nlay Pablo véletsja pülücj jis walap'a á Berea po'ó Dios tjevelá. Mpes tjiquil yupj Berea nt'a, malala tjowelepj Pablo po'ó. Mpes pülücj ne'aj ts'a tji'in wa Pablo lal, yupj tjowelepj mpes. ¹⁴ Leñ way Dios ts'uyupj jas tjamam Pablo 'üsü püné nt'a, campá way. Ma sin tjamam Silas custjay. Ma wa sin tjamam Timoteo. Pátjatsja custjay Berea mo'ó. ¹⁵ Niyom nepénowa tjil Pablo lal Atenas nt'a, pülücj patja nt'a. Locopyaya niyom nenem tjil niswá Berea nt'a. Pablo taná tjevele Silas lal, Timoteo lal wa jupj jostsja yupj leñ way ca mal Atenas nt'a cus la coñ jupj.

Pablo tjevele Jesucristo mpes Atenas nt'a.

¹⁶ Pablo li nucutsja lo cuwis Silas, Timoteo 'ots'ipj. Li nucutsja na pajal jólatsja jupj ne'aj tapatja mpes. Yupj jis dios witjacj pülücj yus tjinyuca ne'aj, Dios t'üc' way tuluctsja yupj. Ne'aj tapatja japontsja yupj t'üc' way noypan. ¹⁷ Mpes Pablo la pülücj tjevele Dios mpes judiopan jilal, judiopan tulucj jilal 'ots'ipj. Judiopan 'a si mulú nt'a tjevele yupj jilal. Judiopan tulucj nenem po jisastsja wa Dios. Pjü ts'ac' jawas Pablo tjevele wa vender laJay nt'a. Pülücj ne'aj tjelyawuñ jilal tjevele Dios mpes.

¹⁸ Nepénowa ne'aj sin tji'yüsa epicureopan yólatsja jin pajal püna. La p'a wa sin tji'yüsa estoicoipan yólatsja jin. Yupj tjowelepj Pablo lal. Nepénowa jupj jas tjowelepj. Niná tjowelepj: "Yom niná pajal pülücj vele. Püné tulucj jupj. ¿Tsjan quelel qjuisn 'yüsa liji jupj?" nin la tjü'üy. La p'a wa tjowelepj: "Jupj vele p'a dios witjacj mpes ca nacj". Pablo tjevele Jesucristo po'ó yupj jis

walap'a'á, mpes nin tjowelepj. Pablo tjevele Dios ca sin müjünsüs tecya'liñ, ca yupj mpatjam niswá. ¹⁹ Yupj tjaman jupj noypan 'a si mulú nt'a ne'aj. Tjowelepj Pablo lal:

—Niná jipj sin 'yüsa lejay seyasa way custjay cupj qjuilal. Cupj quelel gjuisin 'yüsa tsjan mpes nin velen. ²⁰ Pajal seyasa way cupj qjuilal niná jipj velen. Lovin ma tjepjya'aquec niná. Mpes quelel gjuisin 'yüsa tsjan niná jipj velen —nin tjowelepj.

²¹ Atenas mpe ne'espan, la p'a mpe ne'espan ne'aj tapatja wa, lovin quelel javeleptsja tsjan seyasa mpes, lovin quelel pjyacañtsja niná.

²² Mpes Pablo jas tjijyünsa, yupj culupwen nt'a tóñcatsja. Tjevele:

—Napj selé nun po quelel lojí nun jis dios witjacj. ²³ Napj tjuwinis na nun potjaqué nt'a, tjinyuc nun jis dios witjacj, nun yupj jilal welé nt'a. Nujola yupj noypan. Tjum, yus tjinyuc nun jis dios witjacj. Pjaní toñca nt'a mo'o tjevelé: 'Dios pjaní pü'ü ma gjuisin tji'yüsa pjacj ne jupj. Niná jupj juts'a'á', nin mo'o tjevelé. Nun welé jupj lal, newa ma solejé pjacj jupj niná. Mpes napj ca nusin mü'üsüs la mejay jupj po'ó.

²⁴ "Jupj la tjiji nosis. Pjü la tjiji nosis casa'á. Jupj jyü'ta nosis nt'a, tsjun po'ó 'ots'ipj jyü'ta jupj. Dios ma wa mo'ó pü'ü, wosis nenem gente la tjajay. ²⁵ Gente ma polel 'üsüs lajay jupj mpes, ma polel ja'ayapi jupj mpes. Pjü way ma jos jupj. Jupj p'iyá se 'aya patja pjü. Pjü jisas se 'aya.

²⁶ "Püna jupj la tjiji yom mwalá. Yom niná püna tüpü'ü, gente pjü way jupj popa p'iyá püs naya patja yupj. Nin tepyala Dios la tjiji mpes. Jun ta'á tjil jis la püt'üs la tjiji Dios. Jupj tjevele 'ona mpatjam, ne ca mpatjam jupj jos na. Jupj tjevele ca'aj mpatjam, ne ne'aj ca mpatjam yupj. ²⁷ Jupj la tjiji pjü gentas, jostsja yupj ca la mpalacj jupj. Jostsja yupj ca sin mü'üsüs pjacj ne jupj. Jostsja yupj mponecj jupj lal. Jupj ma campa já'asa pjü jilal. ²⁸ Jupj gjuesé 'aya pyatjaquec. Nun popa pjaní jas tji'yüsa jupj, tjevele: 'Cupj jupj ts'uyupj wa', nin tjevele.

²⁹ "T'üc' way jupj gjuis tje'yaya pyatjaquec. Mpes malala nin nun poné jupj oro jinwá, plata jinwá ca nacj, pe jinwá ca nacj. Niyom p'in lajay jinwá tulucj jupj. Niyom p'in yola jinwá tulucj jupj. ³⁰ Püna p'in t'üc' way gente ma sin tji'yüsa Dios po'ó. Dios ma ts'i tji'ina yupj jilal. P'a casá tepyala quina. Quina Dios vele pjü jilal jun ta'á jupj jos 'aplijala way nsem malala nyuca la tjajay mpes. Jupj jos 'üsüs la mijicj quina jupj jos jinwá. ³¹ Dios jos pjü nin lajay. P'a jawas 'a jis mulus ca pjü way jupj nt'a. Jupj selé tsjan jawas ca nsem. Ne'aj Yom pjaní ca mveles pjü jilal. Mveles ca ncu 'üsüs la tjajay. Dios la t'ya jupj nin la veles yupj jilal. Ca mveles t'üc' way pjü jilal. Selecj Dios la t'ya Yom niná, nin la mijis jupj. Yom niná tepe'e na Dios jas tjijyünsa jupj, tüpü'ü niswá. Nin mpes Dios pjü way sin tji'yüsa la tjiji jupj ca nin la mijis —Pablo nin tjevele jupj jilal.

³² Pablo tjevele Dios jas tjijyünsa Jesucristo, tüpü'ü niswá. Niná tjepjyacañ na, nepénowa la tjüpjüts'ün Pablo lal. La p'a wa 'üsüs tjepjyacañ. Tjowelepj:

—Qjuisas jipj mvelen ca niswá nin p'iyá cupj qjuilal p'a jawasa.

³³ Quina Pablo tjemey yupj mpe. ³⁴ Niyom nepénowa topon Pablo tjevele, jisastsja Jesucristo quina. Yupj popa pjaní Dionisio lotsja. Pünetsja jupj ne'aj. P'a wa Dámaris lotsja, quepj waytsja jupj. La p'a witjacj nepenowá topon wa yupj.

18

Pablo tjemey Corinto nt'a.

¹ Locopyaya Pablo tjemey Atenas mpe. Nepé tjemey Corinto nt'a. Pajal pülücj pátjatsja ne'aj, Corinto nt'a. ² Ne'aj jus tjinyuca Aquila. Judío waytsja jupj. Ponto mpe 'eseptsja jupj. Nawaja'a p'in tjac' Roma mpe, Roma Italia po'o p'iyá jupj. Aquila Corinto nt'a tjac' jats'om lal, jats'om Priscila lotsja. Jepa romano, Claudio ló, tjijyü'ta pjü judiopan ca mal Roma mpe, mpes tjil yupj. Nin mpes Aquila ne'aj pü'ütsja Corinto nt'a jats'om lal. Pablo tjemey yus tjinyuca. ³ Lovin jis wa pülül pülücj la tjajay, gente mo'o pátjatsja mpes. Ninana vender la tjajay. Pablo nin p'iyá la tjiji. Mpes jupj tüpü'ü yupj jilal, tsji' la tjiji yupj jilal. ⁴ Pjü sábado na Pablo tjemey judiopan 'a si mulú nt'a. Tjevele yupj jilal ne'aj, judiopan tulucj jilal tjevele wa. Po jostsja mponecj Jesucristo po'ó, mpes 'üsüs way tjevele yupj jis lal tsjan mpes 'ücj jis la pon niná.

⁵ Silas, Timoteo tjiquil quinam Macedonia mpe. Tjiquil na, Pablo lovin tjevele judiopan jilal Jesucristo po'ó. Mpes jis wa pülül ma la tjiji quinam, lovin tjevele p'in gente jis lal. Tjevele: "Nun pasal lu nucú Jepa Püné ncuwim jis capj la p'acj judiopan. T'üc' way tjac' jupj quinam. Jesucristo jupj", nin tjevele jupj yupj jilal. ⁶ Ma topon jupj tjevelá. Tjowelepj ma t'üc' way tjevele. Malala nyuca tjowelepj Pablo po'ó. Mpes Pablo jupj jas quip jas tjewyawojo jinwá la tjiji. Mpes jupj sin tji'yüsa la tjiji Dios ma japon jinwá yupj quinam. Sin tji'yüsa la tjiji ma ca mveles niswá yupj jilal. Pablo tjevele: "'Üsüs la tjejay napj nun jilal. Najastsja nusin mü'üsüs Jesucristo po'ó. Nun p'in ma nujisas. Mpes nun ma mpatjaqué ca Dios lal. Nin ca nsem nun ma poné mpes. Quina mis la veles judiopan tulucj jilal", nin tjevele.

⁷ Tjemey yupj mpe. Tjemey Ticio Justo wo nt'a la püt'üs. Justo lovin jólatsja Dios püné. Wosis judiopan 'a si mulú nt'a, t'empe wo jupj. ⁸ Jepa judiopan 'a si mulú nt'a tepyona wa Jesucristo lal. Crispo lotsja jupj. Jupj wo nt'a patja, pjü topon wa Jesucristo po'ó. La p'a wa pülücj Corinto po'o tapatja tjepjyacañ Pablo tjevelá. Mpes yupj pülücj topon wa Jesucristo po'ó. Topon na, bautizar lis tjajay yupj.

⁹ Qjuis Jepa Jesucristo tjevele Pablo lal. Jupj la tjiji Pablo jun si tsicyaca jinwá jus tjinyuca püste na. Tjevele: "Po ma lecj tjejá jipj quinam. Newa 'üsüs mvelen napj nin po'ó. Ma najas lyájasa nsem jipj. ¹⁰ Napj mop'in cyapj cyoñ. Pjü ma ca mya süpücj. Gente pajal pülücj qui'á ca mponecj napj lal", qjuis Jepa Jesucristo nin tjevele Pablo lal. ¹¹ Mpes Pablo tüpü'ü Corinto po'ó año pjaní, mes séisiya mpes. Sin tji'yüsa lis tjiji lovin Dios tjevelá Jesucristo po'ó.

¹² P'a jawas, Galión jépatsja na Acaya po'ó, judiopan 'a jis tjimyula, ntji'liñ Pablo. Tjaman jupj Galión nt'a. Jupj tjá'asatsja jupj silla casá, niná casá tjá'asa la veles ncu cus la tül. ¹³ Judiopan tjowelepj Galión lal:

—Yom niná vele la p'a jilal 'onin lajay ne 'üsüs mvelecj Dios lal. Romanopan jis jepapan tjüjütütj jinwá tulucj jin vele jupj —nin tjowelepj.

¹⁴ Pablo quelel véletsja, mop'in ma tjevele. Galión mwalá way tjevele. Tjevele yupj jilal:

—Yom pasal malala nyuca la tjiji na, 'ücj pjocas la p'a javelepj na jupj malala la tjiji mpes. Nin p'iyá 'ücj wa pjocas 'ots'ots' way p'in malala la tjiji mpes. Nin tulucj yom niná lal. Jupj ma malala la tjiji. ¹⁵ Ma nujisas jupj velá la p'in. Ma nujisas jupj vele niyom nepenowá po'ó la p'in. So velelel jupj lal

judiopian tñjütütj mpes. Más 'ücj nun p'in 'ücj la tñjijí niná, nujisas jin. Napj ma ca mvelé jupj malala nyuca la tñjijí —Galión nin tjevele.

¹⁶ Jis tñjijyü'ta jis la winin jupj tjá'asatsja mpe. ¹⁷ Tjil na, ntñjil'it Sóstenes. Jupj jépatjsa judiopian 'a si mulú nt'a. Mo'o süp jupj, Galión já'asatsja wolap'a'á mo'o süp jupj. Galión jus tjinyuca, mop'in ma jólatsja.

Pablo tjemey niswá Antioquía nt'a.

¹⁸ Pablo tsjicj way p'in tüpü'ü quínam Dios ts'uyupj jilal Corinto po'ó. Locopyaya tjemey. Quelel jámatsja Siria nt'a. Priscila, Aquila 'ots'ipj, cus tocoñ, tñil jupj lal. Mwalá way tjil Cencrea nt'a, 'üsü püné la nt'a. Ne'aj Pablo la tjemyona jupj ts'üil nt'üjücj. Nawaja'a Dios lal tjevele ca nin la mijis, mpes nin la tñjijí jupj. ¹⁹⁻²¹ Nin la tñjijí na, tjil Efeso nt'a barco mpes. Ne'aj Pablo wama tjemey judiopian 'a si mulú nt'a, tjevele yupj jilal tsjan mpes 'ücj jis la pon Jesucristo lal. Nepénowa yupj sin popé la tjomon Pablo tsjicj way mpü'üm ne'aj yupj jis lal. Jisastsja niswá mveles yupj jilal. Pablo ma quelel pü'ütsja ne'aj quínam. Tjevele mim ca quínam. Dios jos ncuwim, ncuwim ca niswá, nin tjevele yupj jilal. Tjemey barco mpes. Priscila, Aquila, ma cus tocoñ quínam. Efeso po'o tapatja yupj.

²² Pablo ne'as tjemey na Cesarea nt'a, palá tjemey barco mpe. Tjemey Jerusalén nt'a yus la nuc Dios ts'uyupj. Yus tjinyuca na, tjemey Antioquía nt'a. ²³ Püs way 'in tüpü'ü ne'aj. Locopyaya tjemey Galacia po'ó, Frigia po'ó 'ots'ipj. Ne'aj jun ta'á tjevele Jesucristo lal japon jilal. Más 'üsüs cus tocoñ Jesucristá, Pablo tjevele mpes.

Apolos tjevele wa Jesucristo po'ó Efeso mo'ó.

²⁴ Apolos judío p'a waysja jupj. Tjemey jupj Efeso nt'a. Alejandría mpe 'eseptsja jupj. 'Üsüs jas tñj'yüsa Dios Popel mpes. Po 'üsüs polel véletsja. ²⁵ 'Üsüs jas tñj'yüsa Dios po'ó. 'Üsüs sin tñj'yüsa la tñjijí wa Jesucristo po'ó. Lovin quelel sin 'yüsa la síjitsja Jesucristo po'ó. Mop'in ma pjü way jas tñj'yüsa custjay. Juan el Bautista sin tñj'yüsa la tñjijí, nin p'in seletsja jupj. Apolos seletsja tsjan mpes Juan el Bautista bautizar lis tñjijí malala lajay. Ma seletsja p'am. ²⁶ Apolos tjevele judiopian jilal, yupj 'a si mulú nt'a. Ma lecj jéyatsja. Priscila, Aquila, tjepjyacañ jupj tjevelá. Yupj jus nlay jupj ma pjü way jas tñj'yüsa. Mpes la p'a nt'a tñjan jusapj, más 'in 'üsüs way jas tñj'yüsa la tñjijí Jesucristo po'ó. ²⁷ Locopyaya, p'a jyawca na, Apolos quelel jámatsja Acaya nt'a. 'Üsüstjsa Dios ts'uyupj jilal ne'aj ca mim jupj, mpes papel tapac, jas tñjam popelses jupj lal. Papel niná Jesucristo lal japon mpeptsja Acaya mo'ó. Tapac yupj jisastsja 'ücj jisas nsem yupj, Apolos yupj nt'a tjemey mpes.

Nepénowa ne'aj tapatja nasa topon Jesucristo lal. Dios pajal 'üsüs la tñjijí jupj jilal. Apolos pajal jis capj tñj'yá'sa. ²⁸ Pajal 'üsüs tjevele judiopian jilal Jesucristo mpes. La p'a pülücj tjepjyacañ jupj tjevelá. Judiopian ma salejeptsja tsjan wola la veles. Pajal 'üsüs sin tñj'yüsa la tñjijí Dios Popel mpes. Sin tñj'yüsa la tñjijí Jesucristo Yomen niná Dios tjevele jupj ca jas majamas jis capj la p'acj judiopian.

19

Pablo sin tñj'yüsa lis tñjijí Efeso po'ó.

¹ Apolos Corinto po'o pü'ütsja na, Pablo tjac' Efeso nt'a. Jümücj casá joc' mo'o tjac' jupj, mpes tjac' Efeso nt'a. Ne'aj yus tjinyuca Jesucristo lal japon nepenowá. ² La tñj'yüya:

—Nun toponé na Jesucristo lal, ¿ncu nujisas mo'o tjemey Dios Cjües?

Wola tjowelepj:

—Ma mo'o tjemey. Ma selecj pjacj cuscú.

³ Pablo la tji'yüya:

—¿Tsjan mpes nin nujisastsja bautizar la nutjajay?

Wola tjowelepj:

—Juan el Bautista tjevele mpes gjuisastsja bautizar la gjuis tjajay.

⁴ Mpes Pablo tjevele:

—Gente 'aplijila jis tepyala na, malala nyuca la tjajay mpes, Juan bautizar lis tjiji. Tjevele ca 'üsüs la mijicj quinam Dios jos jinwá. Tjevele wa yom p'a wa ncuwim p'a jawas. Jis lal tjevele mponecj yom niná lal. T'üc' way tjac' quinam jupj. Jesucristo waytsja jupj —Pablo nin tjevele yupj jilal.

⁵ Niná tjepiyacañ na, jisastsja ca bautizar jis mpalas Jesucristo mpes.

⁶⁻⁷ Nin jis tepyala yupj. Niyom dóceya witjactsja yupj. Locopyaya Pablo sey po la tje'yot'a, tjevele Dios lal yupj mpes. Nin la tjiji na, Dios Cjües jisas mo'o tjemey. P'a jis tin tjowelepj, yupj p'iyá ma salejeptsja. Dios Cjües mpes nin la tjajay p'in. Dios mpes tjowelepj wa yupj.

⁸ Locopyaya Pablo wama tjemey judiopan 'a si mulú nt'a, tjevele wa yupj jilal. Mes cont'e mpes la pülücj way tjevele yupj jilal. Ma lecj jéyatsja jupj. Tjevele 'oyñ liji, jyü'ta Dios. Pülücj topon jupj tjevelá. ⁹ Mop'in nepénowa ma jisastsja niná. Ma quelel japontsja jupj lal. Malala nyuca tjowelepj Jesucristo po'ó, gente 'a jis tjimyuła nt'a. Mpes Pablo tjemey yupj mpe, Jesucristo lal japon jilal tjemey. Pjü ts'ac' tjejyawca na, tjevele Jesucristo lal japon jilal. Nin la tjiji p'a wo nt'a, Tirano sin 'yüsa liji nt'a. ¹⁰ Año mat'e mpes, Pablo lovin sin tji'yüsa la tjiji ne'aj. Mpes pjü judiopan Asia mo'o tapatja sin tji'yüsa Jesucristo po'ó. Pjü way judiopan tulucj sin tji'yüsa wa. ¹¹ Pablo pajal 'üsüs la tjiji, yom p'in ma polel liji jinwá. Lovin ma januctsja nenem jupj la tjijá. Dios cus tjep'ya'sa 'ücj pajal 'üsüs polel ljijsja jupj. ¹² Mpes gente po la tjo'otj jupj yupj jis pañuelo mpes, yupj jis pülül wolapé velañ mpes 'ots'ipj. Tjat' nenem, po la tjo'otj malala jisas pülül nenem mpes, ne jis tji'yü'sa yupj. Pülül nenem mpes po la tjo'otj wa lapanenpan jatatsja, mpes lapanenpan tjil jisas mpe.

¹³ Judiopan nepenowá ne'aj tapatja sin popé lovin lyawuñtsja, jajütütsja lapanenpan ca mal gente jisas mpe. Quina jisastsja lapanenpan ca mal gente jisas mpe, Jesucristo ló tjowelepj na. Mpes tjowelepj lapanenpan jilal: “Pablo pülücj jis walap'a'a vele Jesucristo po'ó. Jesucristo mpes nu jyü'tücj lowa nun”, nin jis tjüjütütj yupj.

¹⁴ Niyom siete witjactsja yupj. Esceva jatjampan waytsja yupj. Esceva judío waytsja. Sacerdote noypan sin popa pjaní waytsja jupj. ¹⁵ Lapanen pjaní jis wala tjevele: “Najj si nuactsja Jesucristo. Najj selé wa pjacj cuscú Pablo. ¿Pjacj ne nun?” nin jis la tji'yüya.

¹⁶ Yom lapanen tyá'atsja, yupj casa ntoló, ne jis tyü'na yupj. Pasal jis tyüla, mpes t'yancanañ la tjiji. Yupj sin quip pajal yümücj palá la tjelyo'cja. Mpes ts'equenerñ pje'á tjil, sin pjütpjütsja tjil wo mpe. 'As jis tepyala tjil. ¹⁷ Nin tepyala Efeso nt'a. Pjü judiopan jus nlaytsja niná jis tepyalá, jus nlay watsja pjü judiopan tulucj. Pajal lacj jeyaptsja niná tepyala mpes. Nin mpes pülücj 'üsüs tjowelepj gjuis Jepa Jesucristo po'ó.

¹⁸ Pülücj way Jesucristo lal topon tjiquil, tjowelepj tsjan niná yupj malala la tjajay. ¹⁹ Nepénowa yupj sin popé p'a casa polel la tjajaytsja, lapanenpan jis capj tjap'acj mpes. Gente nenem ma quelel lajaytsja niná quinam. La p'a wa ma salejeptsja 'onin ne 'ücj jis la jaytsja niná. Libro jatatsja. Libro witjacj

mpes sin tji'yüsa tsjan la mijicj ne ca p'a casá polel la mijicj gente p'in ma polel lajay jin. Quina yupj jis libro tucutj, tjü'üm pülücj yus tjunuc nt'a. Quelel sin 'yüsatsja nol jaylajc libro pjü, mpes sin tapac. Libro pjü cincuenta mil t'emel c'a plata jaylactsja. Pjü way tjü'üm.

²⁰ Üsüs tepyala ne'aj, mpes más pülücj tjepjyacañ qjuis Jepa Jesucristo po'ó, más pülücj jisastsja jupj quinam.

²¹ Pjü way niná tepyala na, Pablo quelel jámatsja Jerusalén nt'a. Mwalá way quelel jámatsja Macedonia nt'a, Acaya nt'a 'ots'ipj. Tjevele: "Jerusalén nt'a tjum na, nola Dios jos napj ca mis wa Roma nt'a", nin tjevele. ²² Niyom mát'eya sin tjejyama Macedonia nt'a, yupj sa p'actsja jupj lovin. Pjaní Timoteo waytsja. Ma'ajapj Erasto lotsja. Pablo tsjicj way quelel pü'ütsja custjay Asia po'ó.

Efeso po'o tapatja ts'a tji'in yupj, yümücj pjac la tjajay.

²³ Pablo custjay ma tjemey na p'in, pülücj way Efeso po'o tapatja po ts'a tji'in. Ma jisastsja pülücj topontsja Pablo tjevelá Jesucristo po'ó. ²⁴ Pjaní way yupj sin popé Demetrio lotsja. Plata ts'yawa mpes tüpü'ü jupj. Efeso po'ó wosis pajal püné tóicatsja, gente wama tjil la veles yupj jis dios lal, yupj jis dios Artemisa ló. Demetrio la tjiji wa tsjictjacj, wosis pones jinwá yustaptsja. Plata waytsja yupj jis wa tsjictjacj. Pülücj vender la tjiji. Mpes Demetrio jomozopan t'emel pülücj natj, jis wa tsjictjacj la tjajay mpes. ²⁵ Niyom p'a wa pájtjatsja Efeso mo'ó, nin p'iyá tsji' lajaytsja. Demetrio jis lal tjevele 'a jis mulus jupj nt'a. Tjevele jupj jomozopan 'a jis mulus wa jupj nt'a. Tjevele:

—Nun solejé t'emel pülücj t'e'enquec, wa tsjictjacj lijicj mpes. ²⁶ Jus nlayé tsjan la tjiji Pablo Efeso po'ó, nasa way nin p'iyá liji jun ta'á Asia po'ó. Jupj nin vele dios witjacj niyom lis tjajay malala, dios witjacj tulucj yupj. Pülücj topon jupj lal, mpes quina ma jisas Artemisa. ²⁷ Malala nin. Ca nacj pjü ca má jaylajc la mijicj quinam wa tsjictjacj cupj lijicj. Ca mvelecj ca Artemisa wo malala ca nacj. Jupj dios püné. Pjü Asia po'o patja po yola jupj püné. Pjü jun ta'á patja po yola wa jupj püné. Ma jisas nsem jupj quinam ca nacj, Pablo liji mpes —Demetrio nin tjevele yupj jilal.

²⁸ Tjepjyacañ na pasal ts'a tji'in Pablo lal, jupj la tjiji mpes. Yümücj tjowelepj:

—Pajal püné Artemisa. Jupj yupj jis dios pjü way mpes Efeso po'o patja —niná yümücj tjowelepj yupj.

²⁹ Leñ way la p'a wa ne'aj tapatja pajal yümücj pjac la tjajay wa. Pjü way nintsja yupj, Efeso po'o patja. Ntji'liñ Gayo, ntji'liñ wa Aristarco. Niyom nenem Macedonia mpe tjiquil. Cus tocoñtsja Pablo. Jis ntji'liñ, la tjolocjocj yupj gente 'a si mulutsja nt'a. ³⁰ Pablo quelel jámatsja la veles 'a jis tjimyula jilal. Mop'in ma tjemey. Jesucristo lal japon po ma jisastsja jupj ca mim ne'aj. ³¹ Asia nt'a tapatja jis jepapan nepenowá taná tjowelepj wa Pablo lal ma la winin gente 'a jis tjimyula nt'a. Jepapan nenem Pablo jomicapan waytsja.

³² Gente 'a jis tjimyula nt'a, pasal yümücj pjac la tjajay. Ma yuwal javelept-sja. Pülücj yupj sin popé ma salejeptsja tsjan mpes 'a jis tjimyula. ³³ Nepénowa topon Alejandro tjijyü'ta 'a jis mulus. Judiopan tjan jupj pjü januc nt'a, mpes yólatsja jupj mpes 'a jis tjimyula. Alejandro jupj mos jas tjijyünsa, jostsja pjü mpjacañ jupj lal. Quelel véletsja yupj 'a jis tjimyula judiopan la tjajay mpes tulucj. ³⁴ Leñ way sin tji'yüsa Alejandro judío waytsja jupj, mpes yupj 'a mulú yümücj tjowelepj:

—Pasal püné Artemisa. Jupj yupj jis dios pjü mpes Efeso po'o patjá —niná yümücj tjowelepj yupj.

Lovin nin tjowelepj hora mat'e mpes.

³⁵ Hora mat'e tepyala na, lyájasa tepyala lis tjiji yupj jis jepa pjaní Efeso mpe. Tjevele yupj jilal:

—Pjü salelepj Artemisa wo toñca Efeso po'ó. Salelepj jyamacj jupj wo. Pasal püné jupj, Artemisa. Pjü salelepj wa jyamacj pwen niná Artemisa jin justa, pwen niná tsjun po'o nepé palá tjeയാ. ³⁶ T'üc' way pjü salelepj. Mpes más 'ücj lyájasa nu mpalas nun. Po ma malala la müjí nun ts'u 'inyá mpes. ³⁷ Jis tucuman niyom nenem. Yupj ma tepequeñ dios jis wa nt'a. Ma wa malala nyuca tjowelepj Artemisa po'ó. ³⁸ Demetrio ma jos niyom nepenowá lajay ca nacj. Niyom la p'a wa Artemisa wo tsjicjaj lajay, ma wa jisas niyom nenem ca nacj. Más 'ücj mvelecj jepapan jilal. Nun solejé tsjan jawas 'ücj lowú la veles yupj jilal. ³⁹ Ca nacj quelel welé p'a mpes. Más 'ücj pjü 'a jis mulus la veles niná. Quina ma polel lojí niná. Nun solejé gente quelel 'a jis mulus na, jepapan javelepj ncu 'ücj 'a jis mulus. ⁴⁰ Yacjaj malala la tjijicj. Pasal yümücj pjac la tjijicj, pülücj ts'a tji'in. Nun niyom nenem tucumaná, ma malala la tjajay yupj. Jepapan ma tjowelepj 'ücj 'a gjuisí mulú. Romanopan jis jepapan 'ücj ca gjuis capj ntülücj niná la tjijicj mpes yacjaj. T'üc' way malala la tjijicj —jepa pjaní Efeso mpes nin tjevele.

⁴¹ Niná t'üc' tjevele na, sin tjejyama pjü, tjil.

20

Pablo tjemey Macedonia nt'a, Grecia nt'a 'ots'ipj.

¹ Mpes pjü tjil quinam. Ma yümücj pjac lajaytsja quinam. Pablo tjijyü'ta Jesucristo lal japon 'a jis mulus. 'Ücj jisas tepyala yupj jupj tjevele mpes. Nin jawas tjevele wa nasa ca mim jupj. Tjemey Macedonia nt'a. ² Macedonia po'o tjuwine na, tjemey yus la nuc Dios ts'uyupj. Pablo pajal 'üsüs tjevele yupj jis lal, ca 'ücj jisas nsem yupj Jesucristo mpes. Nin la tjiji na, tjemey Grecia nt'a. ³ Mes cont'e tüpü'u jupj ne'aj. Locopyaya quelel jámatsja Siria nt'a barco mpes. Quelel jámatsja na, jupj wola tjowelepj judiopan nepenowá la nucsja la 'ünan jupj. Mpes ma tjemey barco nt'a. Jólatsja más 'ücj niswá mim Macedonia nt'a. Mpes ne'aj tjemey. ⁴ Sópater tjemey jupj lal, Aristarco 'ots'ipj, Segundo 'ots'ipj. Gayo tjemey wa jupj lal, Timoteo 'ots'ipj. Tíquico tjemey 'ots'ipj, Trófimo 'ots'ipj. Sópater Berea mpe 'eseptsja. Pirro jatjam waytsja jupj. Aristarco, Segundo 'ots'ipj, Tesalónica mpe ne'espan waytsja yupj. Gayo Derbe mpe 'eseptsja. Tíquico, Trófimo 'ots'ipj, Asia mpe ne'espan waytsja yupj.

⁵ Yupj pjü way ne'as tjil Filipos nt'a. Mwalá tjil quinam cupj gjuilal. La gjuesé nuctsja Troas mo'ó. ⁶ Ma tjeleque cupj custjay. Judiopan fiesta lajaytsja quinam, ne nin. Fiesta niná mpes pan levadura cjuwá tjelyajacj. Fiesta t'üc' tepyala na, tjeleque Filipos mpe barco mpes. Ts'ac' cinco na ne'as tjeleque Troas nt'a. Qjuis catjampan la nyüjüsüquecj niswá. Ts'ac' siéteya tepyatjaquec ne'aj.

Pablo tjevele Dios ts'uyupj jilal Troas mo'ó.

⁷ Troas mo'ó Dios ts'uyupj pjü way 'a jis tjimyula sábadó jawas, t'yaja na. Pan 'a mulú tjalá, ne yola jis tepyala Jesucristo yupj mpes tepe'e. Pablo tjevele yupj jis walap'a'á. Yaya quelel jámatsja, mpes mwalá way p'in püs way tjevele. Püste culupwen nt'a véletsja custjay, ne t'üc' tjevele quinam. ⁸ Yupj

tapatja cuarto viyapa mo'ó, pajal campányatsja jupj. Lámpara pülücj játjatsja, sin jyawca yupj. ⁹ Tjamacjas ventana casa já'asatsja. Eutico lotsja jupj. Pablo véletsja na, pajal ja vyatsja. Tjejoyá, mpes palá tjeoyaca pje'á, 'amá nt'a, pajal campanya mpe. Mo'ó játjatsja ne'aj tjil, tjamanun jupj. Tepe'e quinquam jupj. ¹⁰ Pablo palá tjac' wa. Tüic' jin tjüjünsü, tepe'e t'empe nt'a, t'asiyü ntjüi'le, col tjevyala jupj. Tjevele: "Ma nujola t'as. Nyucunü tepyala niswá."

¹¹ Viyá tjil niswá, pjü way. Tjalá. T'üc' tjalá na, Pablo püs way tjevele niswá. Tjejoyawca na véletsja custjaj, ne t'üc' tjevele quinquam. Tjemey quinquam Troas mpe. ¹² Nepénowa tjaman tjamacjas jupj wo nt'a. Pajal 'ücj jisastsja, nyucunü tepyala niswá.

Pablo tjemey Mileto nt'a.

¹³ Ncupj mwalá way tjeleque Pablo lal. Barco mpes tjeleque Asón nt'a. Pablo quelel jámatsja Asón nt'a 'amá casa. Tjevele ne'aj ca la müjüsüm cupj. No'oj mpe 'a mulú quelel léquetsja barco mpes. ¹⁴ Ne'aj la nyüjüsüquec Asón po'ó, ne Pablo wama tjac' barco mo'ó. 'A mulú tjeleque Mitilene nt'a. ¹⁵ Yaya tjeleque niswá barco mpes. Quío mpe ne'aj p'in tjeleque. Yaya sipé ne'as tjeleque Samos po'ó. Ts'ac' cont'e tepyala na, ne'as tjeleque Mileto po'ó. ¹⁶ Ma tjeleque Efeso nt'a; Pablo ma püs way quelel pü'ütsja Asia po'ó. Leñ way quelel ne'as jámatsja Jerusalén nt'a. Ne'aj quelel já'asatsja, judiopan 'a si mulú na fiesta mpes, yupj jis fiesta Pentecostés ló.

Co'müypan tjiquil Efeso mpe; Pablo tjevele Dios ca jis majamas.

¹⁷ Pablo tjá'asa na Mileto po'ó, sin tjeoyama jis lal la cuwis co'müypan Efeso mpe, yupj ne tsji' lajaytsja Dios mpes Dios ts'uyupj jilal. ¹⁸ Tjiquil na, Pablo tjevele yupj jilal. Ninana tjevelá: "Nun solejé 'oyin nyuca la tjeoy napj nun jilal Asia po'ó tjacuwis na. Solejé lovin 'üsüs la tjeoy nun jilal. ¹⁹ Solejé napj la tjeoy gjuis Jepa Jesucristo jostsja jinwá. Ma püné jin nólatsja napj p'iyá. Pasal nólatsja la p'a po'ó; najastsja pjü ca jisas nsem gjuis Jepa Jesucristo. Solejé malala ntepalá, judiopan quelel na 'ünantsja mpes. ²⁰ Ma lecj tjeoyá la velestsja nun jilal, nucopj la p'acj cus la cori Jesucristo. Nusin tji'yüsa la tjeoy 'a gjuis tjiomyula na. Nusin tji'yüsa la tjeoy nun jis wa nt'a 'ots'ipj. ²¹ Judiopan jilal tjevelé, judiopan tulucj jilal tjevelé 'ots'ipj. Tjevelé: "Aplijila way t'as nun, malala nyuca la tjüj' mpes. Dios jos jin la müj' quinquam. Toponé gjuis Jepa Jesucristo lal', nin tjevelé yupj jilal.

²² "Quina jum Jerusalén nt'a. Dios Cjües jos napj ca mis ne'aj. Ma selé tsjan ca ma palas ne'aj. ²³ Nin p'in selé: Dios Cjües lovin vele napj lal yupj ca ma 'onsocj cawilta mo'ó, malala ca ma palas ne'aj. ²⁴ Ma nin nola ncu ma pats' ca. 'Ücj wa napj lal napj ni pü'í Jesucristo mpes, yupj jos jin t'üc' lejay mpes. Jupj cupj gjuis Jepa Püné. Jupj jos napj mvelé la p'a jis walap'a'á napj selé. Ca yupj jis lal mvelé Dios pajal 'üsüs la tjiji gente mpes. Po quelel jis capj p'ya'sa jupj. 'Üsüs ca nin mvelé, 'ücj jis la pon yupj. Niná ntje'aya ca nin la mejay la p'a mpes.

²⁵ "Nun jis walap'a'a tjevelé 'oyin liji Dios ne jyü'ta. Nasa t'üc' nusin tji'yüsa la tjeoy. Tjum na, ma ca nus nucú niswá. ²⁶ 'Ücj velé nun jilal napj ma la tjeoy la p'a wa ca malala nsem Dios lal, ca malala jis mpalas. ²⁷ Napj tjevelé Dios tjevelá, pjü. T'üc' way pjü way tjevelé. ²⁸ In tjajamá nun, lovin la müj' Dios tjevelá. Tjajamá Dios ts'uyupan. Dios Cjües la nu t'ya, ca pastorpan nsem nun, mpes nun ca jis majamá yupj jupj mpes. Yupj Dios juts'a'á. Jupj Jatjam tepe'e yupj mpes, ne nin.

²⁹ "Napj selé napj tjum na, gente pasal malala ncul ca, ca mal nun nt'a 'a nu mulus na. La ntsawilicj ca nun jilal. Ca jisas nsem nun ma ca cus ncořcõ quinam Jesucristá. ³⁰ Nun sin popa nepenowá ca nin la mijicj. Ca la ntsawilicj wa Dios ts'uyupj jilal. Jesucristo lal japon nepenowá ca mponecj yupj jilal. Nin ca la mijicj yupj javelepj jinwá. ³¹ Mpes 'in tjamamá. Ma toponé yupj javelepj. Nujola tapalas año cont'e mpes lovin t'üc' way nusin tji'yüsa la tjejay. Po nólatsja nun mpes. Najastsja nin la müjí Dios tjevele jinwá.

³² "Najas Dios lovin ca nucopj ncořcos. Nun solejé pasal 'üsüs way liji Dios nun jilal. Nasa nusin tji'yüsa jupj tjevelá, mpes solejé niná. Dios tjevele jupj ca nu majamas nun. Dios polel nucopj p'ya'sa más 'üsüs la müjí, jupj jos jinwá. Dios polel liji nun ca mpatjaquéc lovin jupj lal, pjü way jupj lal japon jinwá, yupj ne jupj juts'a'á. ³³ Nun solejé napj lovin ma najastsja t'emel p'a juts'a'á. Yupj sin quip ma wa najastsja. ³⁴ Solejé tsji' la tjejay, mpes jaylacj la tjejay pjü way napj najastsja. Jis tje'yá wa ncapj tocoř jilal. ³⁵ Mpes napj nusin tji'yüsa la tjejay Dios jos yümücj tsji' la müjí, ne jis capj mp'a'sá jis t'emel cjuwá. Nujola tapalas gjuis Jepa Jesucristo tjevelá. Tjevele: "Ücj nujisas pyala la p'a nu ja'ayapj na. Más 'ücj nujisas nsem nun 'oyá na la p'a jilal", Pablo nin tjevele co'müypañ jilal. Yupj ne co'müypañ waytsja Dios ts'uyupj jilal Efeso po'ó.

³⁶ T'üc' tjevele na, yupj pjü way jis tic' jin tjijyünsünüñ, ne Pablo tjevele Dios lal. ³⁷ Aplijila jis tepyala. Quelel la tjajaytsja Pablo. Jupj col tjovalapj. ³⁸ Pasal 'aplijila jis tepyala jupj tjevele mpes. Tjevele ma ca jus nucucj niswá. T'üc' tjowelepj na, cus tocoř barco nt'a.

21

Pablo tjemey Jerusalén nt'a.

¹ Nasa leque tjevelecj, ne barco mo'o tjeleque. La t'as way tjeleque Cos nt'a. Yaya tjeleque wa Rodas nt'a. Yaya sipé Pátara nt'a tjeleque wa. ² Pátara nt'a p'a barco mo'o tjeleque. Barco nenem Fenicia nt'a jámatsja. Tjeleque ncupj. ³ Chipre li'inyampe tjeleque. Tiro mo'o ne'as tjeleque. Tiro Siria po'ó jupj. Barco mo'o t'at' quelel palá jat'olontsja ne'aj. Nin mpes 'ücj pje'á tjeleque barco mpe. ⁴ Jesucristo lal japon la tpeyalactsja. Yus tjinyucucj na, semana pjaní tepyatjaquécj ne'aj yupj jis lal. Yupj tjowelepj Pablo lal: "Ma jutja Jerusalén mo'ó". Dios Cjües sin tji'yüsa la tjiji malala ca mpalas Pablo lal Jerusalén po'ó, mpes nin tjowelepj yupj.

⁵ Barco tjemyana quelel jámatsja na, tjeleque. Pjü way Jesucristo po'o japontsja, gjuis capj tocoř yupj tapatja mpe. 'Üsü la nt'a tjil cupj gjuis lal. Yupj sejats'om, yupj jis ts'uyupj gjuis capj tocoř 'ots'ipj. Qjuis tic' jin tjijyünsüquécj 'üsü püné la nt'a, tjevelecj Dios lal. T'üc' tjevelecj na, nasa leque tjevelecj. ⁶ Barco mo'o niswa tjeleque, ne yupj tjil jis wa nt'a.

⁷ Tiro mpe tjeleque quinam. Tjeleque Tolemaida nt'a. Ne'aj la tjelyapanacj Dios ts'uyupj jilal. Ts'ac' pjaní tepyatjaquécj yupj jilal. ⁸ Yaya tjeleque Cesarea nt'a. Felipe wo nt'a tjeleque, tsjicj way tepyatjaquécj jupj lal. Jupj lovin tjevele la p'a jilal Jesucristo pajal 'üsüs la tjiji pjü gente mpes. Jupj ne niyom siéteya sin popetsja apostolpan lis t'apj püná. Lis t'apj ca jis ma'ayacj jis la las jis vayum tulucj. ⁹ Felipe yulupjana jucucuspan pjü way voyum tuluctsja yupj. Jucucus nenem profetapan waytsja yupj. ¹⁰ Ts'ac' nepenowá tepyatjaquécj ne'aj. Ne'aj tepyatjaquécj na Agabo t'ac' Judea mpe. Profeta

watsja jupj. ¹¹ Tjac' wa jupj cupj nt'a. Mos tsyu'pa, tsjom tsyu'pa wa Pablo col tsyu'pa mpes. Tjevele:

—Dios Cjües vele judiopan Jerusalén po'o patja nin p'iyá ca la mijicj. Yupj yom niná ntsu'pacj, yupj ne col tsyu'pa pülül niná mpes. Ca ma'ayacj jupj judiopan tulucj jilal cus la tül jupj —nin tjevele.

¹² Jupj tjevele tjepjya'aquec na, la tjemyonacj Pablo lal ma ca mim Jerusalén nt'a. Cesarea po'o pájtatsja nin p'iyá la tjomon Pablo lal. ¹³ Pablo jis la tji'yüya:

—¿Tsjan mpes 'aplijila jotjaqué? Nun nin lojí mpes 'aplijila wa ne palá napj. Ma lecj jeyá yupj ntsu'pacj napj Jerusalén nt'a tjum na. Ma lecj jeyá ni pü'í Jesucristo mpes, jupj cupj gjuis Jepa Püné —Pablo nin tjevele cupj gjuilal.

¹⁴ Jupj ma quelel ljijsja cupj gjuisastsja jin, mpes ma la tjemyonacj niswá. Tjevelecj p'in:

—Qjuisas gjuis Jepa Dios jos jinwá mpalas.

¹⁵ Locopyaya 'ücj la tjiicj cupj cuts'a'á ne tjeleque. ¹⁶ Jesucristo po'o japon nepenowá, Cesarea po'o tapatja sin popé, tjil wa cupj gjuilal. Mnosán wo nt'a gjuis tjaman, ne'aj tepyatjaquec püste mpes. Mnosán Chipre mpe 'eseptsja. Mwalá way topon sin popé waytsja jupj.

Ntji'liñ Pablo Jerusalén nt'a.

¹⁷ Ne'as tjeleque Jerusalén nt'a. Dios ts'uyupj 'ücj jisastsja gjuiyus tjunuc.

¹⁸ Yaya Pablo tjemey cupj gjuilal, cus tjinyucuj Jacobo. Dios ts'uyupj co'müypan 'a jis tjimyula ne'aj 'ots'ipj. ¹⁹ Pablo jis la tjelyapaná yupj. Tjevele tsjan la tjiij pñü way judiopan tulucj jilal. Dios püné mpes la tjiij.

²⁰ Tjepjyacañ na, 'üsüs tjowelepj Dios po'ó. Tjowelepj Pablo lal: “Qjuis catjam, jipj jus nley judiopan pülücj topon quinam Jesucristo po'ó. Newa javelepj Dios po jos nin lijicj Moisés tjijyü'ta püná. ²¹ La p'a wa jis wala tjowelepj jipj sin 'yüsa lejay judiopan, judiopan tulucj patja nt'a. Yupj tjowelepj jipj sin 'yüsa lejay más 'ücj ma lajay Moisés tjijyü'tá. Tjowelepj jipj sin 'yüsa lejay más 'ücj ma jat'ü yupj sejatjampan tsjictjacj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyü. Tjowelepj jipj velen más 'ücj yupj ma lajay judiopan lovin la tjajay jinwá. ²² Mpes más 'ücj nin la mijin cupj velecj mpes. T'üc' way yupj ca jus nlayecj jipj tjacuy Jerusalén nt'a. ²³ Mpes cupj gjuisas jipj la mijin cupj velecj jinwá. Cupj sin popa yulupjana way quina t'üc' lajay Dios lal tjowelepj ca nin la mijicj. ²⁴ Yupj jilal ca mim, ca nin la mijin Moisés popel jyü'ta jinwá, ca salá jinwá mya palas Dios lal. Jaylacj la mijin yupj jisas mpes 'ots'ipj, ca pjü jaylacj la mijicj 'ücj t'üc' la gjuicj yupj tjowelepj Dios lal. Tja'ayapj na, 'ücj ca sey ts'üil nt'üjücj t'üc' la tjajay mpes. Nin lejay na, judiopan Jesucristo po'o japon witjacj ca nucuj jipj nin la tjajay. Ca jus nlayecj nepénowa ma t'üc' way tjowelepj jipj po'ó. Ca sin mü'üsüs jipj lejay wa Moisés tjijyü'tá.

²⁵ ”Judiopan tulucj p'a casá lajay 'in. Judiopan tulucj Jesucristo po'o topon wa, mpes papel tepyaquec, jas tjejamacj yupj nt'a. Papel tjevele más 'ücj Jesucristo lal japon ma jalá pwisis p'a tja'ayapj yupj jis dios witjacj mpes. Más 'ücj ma jalá pwisis 'os jüp'üy mo'o toñca custjay. Más 'ücj ma myü'ün 'osis. Más 'ücj niyom ma jamanun yupj sejats'om tulucj. Más 'ücj nequem ma jil yupj jis vayum tulucj jilal. Nin tjevele papel niná cupj jas tjejamacj yupj mpes. Judiopan jus nlay niná cupj tjevelecj judiopan tulucj jis lal”, nin tjowelepj Pablo lal.

²⁶ Mpes yaya Pablo nin la tjiij yupj tjowelepj jin. Tjemey niyom yulupjana nenem jilal. Moisés tjijyü'ta jin la tjajay, ca salá jinwá cüpalas Dios lal. Tjil

Dios wo nt'a, tjowelepj ne'aj tsji' lajay jilal. Tjowelepj ts'ac' siete tepyala na, t'üc' nsem pjü ts'ac' jawas yupj salá jis mpalas mpes. Ts'ac' siete tepyala na ncul, yupj pjü way animal ca ma'ayacj Dios mpes, Moisés popel jyü'ta jinwá.

²⁷ Ts'ac' siete cyawájatsja na, judiopan nepenowá jus tjunuc Pablo, tóncatsja jupj Dios wo mo'ó. Yupj Asia mpe ne'espan. Ma jisastsja Pablo. Malala tjowelepj Pablo po'ó, mpes judiopan pülücj ts'a tji'in jupj lal. Ntji'liñ jupj. ²⁸ Yümücj tjowelepj: "Israelpan, nculá qjuis capj mp'a'sá. Yom niná malala vele judiopan po'ó jun ta'á. Vele yupj jilal más 'ücj ma lajay Moisés tjiyyü'tá. Vele yupj jilal Dios wo malala. Jis ticyuna judiopan tulucj. Dios wo mo'ó tjil yupj. Mpes pasal malala nyuca la tjiji jupj Dios wo lal", nin tjowelepj. ²⁹ Nawaja'a yupj jus tjunuc Trófimo ne'aj tjuwine Pablo lal Jerusalén po'ó. Mpes yupj yólatsja Pablo tjemyana Trófimo Dios wo mo'ó. Trófimo judío tulucj, Efeso mpe 'eseptsja jupj.

³⁰ Pjü Jerusalén po'o tapatja ts'a tji'in Pablo lal yupj tjowelepj mpes. Leñ way 'a jis tjimyula Dios wo nt'a, ntji'liñ Pablo. Pje'á la tjolocjocj jupj. Jun t'olon. ³¹ Quelel ja'ünantsja jupj. Quelel ja'ünantsja na, jepa püné romanopan jis militarpan mpes jas tji'yüsa pjü way Jerusalén nt'a patja 'a jis tjimyula. Ts'a tji'intjsja, yümücj pjac tjowelepj quinam. ³² Mpes leñ way ts'üeqené 'a jis tjimyula nt'a. Tjemey militarpan nepenowá jilal, militarpan jis jepapan nepenowá jilal 'ots'ipj. Gente tjunuc jiquiltsja yupj, mpes ma mo'o süp quinam Pabló.

³³ Militarpan jis jepa püné tjac' na, ntji'le Pabló. Jis tjiyyü'ta militarpan la tsupapj jupj cadena mpes. La tji'yüya pjacj niná. La tji'yüya tsjan la tjiijtsja niná. ³⁴ Gente pasal yümücj pjac tjowelepj Pablo malala. Ma yuwal tjowelepj. Mpes militarpan jis jepa püné ma jas tji'yüsa tsjan la tjiji Pabló. Jis tjiyyü'ta militarpan la man jupj militarpan patja nt'a. ³⁵ Jümücj ne'as tjil na, Dios wo wolap'a'á, judiopan pajal ts'a 'in jis tepyala. Nasa way quelel ja'ünantsja Pablo. Mpes militarpan leñ way ntji'liñ jupj, campanya tjaman jupj, judiopan ma malala jis la jay jupj. ³⁶ Judiopan cjüil jiquiltsja, yümücj tjoweleptsja: "Tjü'ü'ná jupj".

Pablo tjevele judiopan jilal.

³⁷ Ne'as tjil quinam militarpan tapatja nt'a. Wama quelel jiltsja na Pablo lal, Pablo la tji'yüya militarpan jis jepa püné lal:

—¿Ncu 'ücj velé jipj lal?

Jepa wola tjevele:

—Napj ma seletsja griego velen jipj. ³⁸ Nólatsja jipj Egipto mpe 'esej ca nacj. Egipto mpe 'esej nyom pülücj 'a jis tjimyula la tjiji jupj nawaja'a, quelel le palánatsja jepapan jis lal. Yulupjana mil waytsja yupj. 'Ücj yupj jilal ja'ünan la p'a. Egipto mpe 'esej jis tjemyana wa cjuwá nt'a. Nintsja jipj, nin nólatsja napj.

³⁹ Pablo wola tjevele:

—Nin tulucj napj. Judío napj. Püna tüpü'üs Tarso nt'a Cilicia po'ó. Selen Tarso nt'a pülücj patja, selen yupj jis jepapan jajütütj p'a nt'a patja wa. Napj la 'e mon ma'ayan mvelé gente jis lal —Pablo nin tjevele.

⁴⁰ Militarpan jis jepa püné tjevele 'ücj mveles yupj jilal. Mpes Pablo jas nisa, tóncatsja jis wa wolap'a'á. Jupj pjwel jas tjiyyünsa, la syüpjünü; jostsja judiopan mpjacañ jupj mveles. Lyájasa tepyala. Pablo tjevele yupj jilal; yupj jis tin hebreo ló mpes tjevele yupj jis lal. Tjevele:

22

1 “Judio pan, co'müypan 'ots'ipj, najas nusin mü'üsüs ma malala la tjejay napj. Nin mpes quelel velé nun jilal”, nin tjevele.

2 Tjepjyacañ hebreo véletsja jupj, mpes 'üsüs tjepjyacañ jupj lal.

Tjevele: 3 “Judío napj. Ntjamanuna Tarso nt'a Cilicia po'ó. Mop'in ntjit'unü qui'á Jerusalén po'ó. Gamaliel nin tji'yüsa la tjiji. 'Üsüs nin tji'yüsa pjü way Moisés tjiyyü'tá. Judio pan püna tapatja la tjejay, niná 'üsüs nin tji'yüsa. Napj selé nun lovin quelel lojí Dios jos jinwá. Nin p'iyá la tjejaytsja napj.

4 Pasal malala nyuca la tjejay napj Jesucristo po'o japon jilal. Tsyupaptsja yupj, jis tje'yonsó wa cawilta mo'ó. Nepénowa tecya'liñ napj la tjejay mpes.

5 Sacerdote más püné selé napj nin la tjejay. Pjü judio pan jis jepapan, co'müypan 'ots'ipj, salejepj napj nin la tjejay. Papel ntja'ayapj judio pan mpes Damasco po'o patja. Yupj ne cupj gjuis catjampan. Papel niná tjetsja napj Damasco nt'a. Papel tjevele 'ücj napj tsyupapj Jesucristo po'o japon ne'aj, 'ücj si cuman Jerusalén nt'a, jis capj la tül.

Pablo tjevele 'oyñ tepyala ne jostsja Jesucristo.

6 “Lots'ac' culupwen nt'a já'asa na, ne'as tjumtsja, ne'aj way p'in Damasco. Leñ way pajal jaw tepyala tsjun po'ó. Napj nt'a pasal jaw tepyala wa, napj t'asiyü tjejyawca. 7 Mpes ntitülü, tüpü'üstsja napj. Nepé vele pjactsja tjapjacas. Tjevele: ‘Saulo, ¿tsjan mpes malala nyuca lejay napj lal?’ 8 Napj la tji'yüy: ‘¿Pjacj vele napj lal?’ Nawala tjevele: ‘Jesucristo napj, Nazaret mpe 'esepj napj. Jipj malala nyuca lejay napj jisas lal. Mpes malala nyuca lejay wa napj lal’, nin tjevele. 9 Ncapj tocoñ tjunuc wa tjejyawca napj nt'a, nin p'in ma sin tji'yüsa jupj tjevelá. 10 Napj tjevelé: ‘¿Tsjan jyas napj la mejay?’ Qjuis Jepa Jesucristo nawala tjevele: ‘Jin ni'isa, mim Damasco nt'a. Ne'aj yom p'a wa mveles ca jipj lal tsjan niná napj najas ca jipj la mijin’, nin tjevele. 11 Ma polel tjinyuc, tjejyawca la tjiji mpes. Mpes niyom ncapj tocoñtsja namas ntji'liñ, ntjaman napj Damasco nt'a.

12 “Ne'aj Damasco nt'a pü'ü watsja Ananías. Po 'üsüs la tjijitsja Moisés tjiyyü'tá. Po 'üsüs waytsja jupj pjü judio pan jilal ne'aj. 13 Tjac' napj nt'a, tjevele: ‘Saulo, jipj ne napj natjam Dios mpes. Quina nucun ca niswá’, tjevele. Leñ way tjinyuc, jupj nin tjevele na. Jus tjinyuc jupj. 14 Tjevele: ‘Cupj ne judio pan püna tapatja sin popa p'iyá püs naya pyatjaquec. Yupj po jisastsja Dios. Dios niná quina jos jipj jus nlayen tsjan ca la mijis jupj. Jupj jostsja jipj tjinyuc jupj Jatjam, jupj Yom 'Üsüs Dios Lal. Dios jostsja wa jipj tjapjac' Jatjam tjevelá. Mpes nin tepyala. 15 Mpes quina mvlen ca gente pjü way jilal jupj mpes. Pjü tjinyuc mpes mvlen ca yupj jilal. Pjü tjapjac' mpes mvlen wa yupj jilal. 16 Ma la 'unuca quinam. Mas, bautizar ca la mya jay. La monan jipj Dios perdonar la mya jis jipj, malala nyuca la tjejay. La monan ca nin la mijis Jesucristo mpes, ne nin la mijis’, Ananías nin tjevele napj lal.

Pablo tjevele 'oyñ tepyala ne tjemey judio pan tulucj nt'a.

17 “Niswa tjacuwis na Jerusalén nt'a, tjum Dios wo nt'a la veles jupj lal. Nan si tsicyacj jinwá ntepalá, ne tjinyuc napj. 18 Nejepa Jesucristo jus tjinyuc. Napj lal tjevele: ‘Leñ way jutja Jerusalén mpe. Jipj velen napj nin po'ó ma ca mponec jupj.’ 19 Wola tjevelé: ‘Nejepa, yupj salejepj napj tjum pjü yupj jis wa nt'a, judio pan 'a si mulú nt'a. Tjum la tjilil jipj lal topon. Salejepj cawilta mo'o jis tje'yonsó, mo'o süp yupj 'ots'ipj. 20 Salejepj 'üsüs waytsja napj lal yupj tjü'ünan Esteban, jupj ne la p'a jilal tjevele jipj mpes. Tjum yupj jis lal

Esteban tjü'ünan na. Napj tjejamá yupj sin quip pje'apa, tjü'ünan na.' ²¹ Nin tjevelé napj jupj lal. Mop'in nin Nejepa Jesucristo tjevele: 'Jutja. Jin jyam pasal campá nt'a, judiopian tulucj nt'a, nin tjevele napj lal.'

Militarpan jis jepa püné jis tjijyü'ta militarpan mo'o la süp Pablo.

²² Pablo tjevele na judiopian tulucj mpes, yupj ne'aj lejeñtsja pajal yümücj pjac tjowelepj. Tjowelepj: "Tjü'ü'ná jupj. Más 'ücj ma pü'ü", nin tjowelepj.

²³ Nawa yümücj pjac tjowelepj. Sin quip pje'apa leñ way sin tjü'ipj, la ts'i yupj. 'Amá jay la p'a'a la tocoy wa. Nin la tjajay yupj pajal ts'a tji'in mpes. ²⁴ Militarpan jis jepa püné tjinyuca na yupj nin la tjajay, jis tjijyü'ta militarpan jilal jis la cuwis Pablo lal militarpan patja nt'a. Tjijyü'ta mo'o la süp jupj, ca jupj mveles tsjan la tjijá. Jepa quelel si 'üsütsja tsjan mpes judiopian pasal ts'a tji'in Pablo lal. ²⁵ Mpes militarpan tüpüntüpj jupj, tsupapj la süp jupj. Custjay süpü secj na p'in, Pablo tjevele militarpan jis jepa pjaní way lal. Tjevele:

—Malala ca ma süpücj. Romano wa napj. Ma nusin tji'yüsa custjay ncu t'üc' way malala la tjejay napj —Pablo nin tjevele.

²⁶ Niná jepa militar tja paja ca na Pablo tjevelá, lecj tjejá jupj. Tjemey militarpan jis jepa püné nt'a. La tji'yüya:

—¿Ncu selen yom niná romano jupj? Malala syüpücj jupj —nin tjevele.

²⁷ Mpes militarpan jis jepa püné tjac' Pablo nt'a, la tji'yüya:

—¿Ncu t'üc' way romano jipj?

Pablo wola tjevele:

—Nin.

²⁸ Militarpan jis jepa püné tjevele:

—Pasal pülücj jaylaj la tjejay napj, romano ntepalá mpes.

Pablo tjevele:

—Mpayay románotsja jupj, mpes wa romano napj —nin wola tjevele.

²⁹ Mpes militarpan ma süp jupj. Leñ way tjil. Militarpan jis jepa püné lecj tjejá malala la tjiji mpes. Malala nin, jupj tjijyü'ta la tsupapj romano.

Militarpan jis jepa püné tjemyana Pablo judiopian jis jepapan nt'a, co'müypán nt'a wa.

³⁰ Yaya militarpan jis jepa püné quelel seletsja custjay tsjan mpes judiopian tjat' tjowelepj Pablo po'ó. Mpes tjijyü'ta 'a jis mulus pjü sacerdote noypan, pjü judiopian jis jepapan 'ots'ipj. Syocte Pablo, ne tjemyana jupj yupj 'a jis tjimyula nt'a.

23

¹ Pablo po jis wala tjinyuca judiopian jis jepapan. Tjevele:

—Natjampan, napj pyon napj lovin la tjejay Dios jostsja jinwá.

² Ananías tjijyü'ta Pablo nt'a lejeñtsja mo'o la tül jupj. Ananías sacerdote más püné waytsja jupj. ³ Pablo tjevele jupj lal:

—Dios ca cyapj ntülüs. Jipj mvelen ca ncu malala la tjejay napj. Jipj p'iyá malala. Selen Moisés tepyacá, mpes 'ücj polel velen ncu malala la tjejay. Nawa nin, jipj p'iyá ma lejay Moisés tepyaca jinwá. Tjijyütütj mo'o la tül napj, niná Moisés tjijyü'ta jin tulucj.

⁴ Ne'aj lejeñtsja tjowelepj:

—Yom niná lal velen tsji' liji jupj Dios mpes. Jupj ne sacerdote más püné. Malala nin, jipj malala tjevelen jupj lal —nin tjowelepj.

⁵ Pablo jis wala tjevele:

—Natjampan, ma seletsja napj jupj sacerdote más púné. T'üc' way Moisés tjiyyü'ta: 'Ma malala nyuca mvelé nun jis jepa po'ó'.

⁶ Pablo jus nléyatsja nepénowa yupj ne'aj saduceopan waytsja yupj, la p'a wa fariseopan waytsja yupj. Ma yuwal yólatsja yupj. Mpes yümücj tjevele jupj pjü jilal:

—Fariseo way napj. Mpayay fariseo waytsja jupj. Napj pyon Dios ca sin müjünsüs tecya'liñ jilal, mpatjam niswá. Nin mpes la velel napj lal —nin tjevele Pablo.

⁷ Niná tjevele mpes, saduceopan la tjoweel fariseopan jilal. Lovin ma yuwal yólatsja. ⁸ Fariseopan japon tecya'liñ ca sin müjünsücj, mpatjam niswá. Saduceopan ma nin japon. Fariseopan japon angelpa lyawuñ. Saduceopan ma nin japon. Fariseopan japon gente jis qjues lyawuñ. Saduceopan ma nin japon. Mpes saduceopan la tjoweel fariseopan jilal. ⁹ Pasal yümücj la tjoweel. Fariseopan sin popa nepenowá, Moisés popel sin 'yüsa lajay yupj, sin tjüjünsüpj yupj, yümücj tjowelepj. Ts'a 'intsja yupj. Tjowelepj: "Niná ma malala la tjiji. Cjües nin tjevele jupj lal ca nacj. Ángel nin tjevele jupj lal ca nacj." ¹⁰ Fariseopan, saduceopan, po ma yuwal yólatsja yupj. Pajal la tjoweel. Pasal yümücj la tjolocjoctsja Pablo pjwel manas. Mpes militarpan jis jepa púné lecj jéyatsja jupj pjwel ca nt'ancanañ. Mpes jis tjiyyü'ta militarpan jis la tjilil Pablo, ca leñ way manucj jupj militarpan patja nt'a.

¹¹ Püste na, qjuis Jepa Jesucristo tjac', tóñcatsja Pablo nt'a. Tjevele: "Po ma lecj tjejá. Qui'á Jerusalén nt'a tjevelen yupj jilal napj nin po'ó jipj selen mpes. Nin p'iyá ca mvelen Roma nt'a 'ots'ipj", nin tjevele.

Judiopan quelel ja'ünantsja Pablo.

¹²⁻¹³ Yaya judiopan cuarénteya 'a jis tjiymula la veles Pablo po'ó. Más 'in pülücj waytsja yupj cuarenta lal. Quelel ja'ünantsja jupj. Tjowelepj: "Más 'ücj 'yü'nacj jupj. Laja secj ca nsem, müsü secj ca nsem, jupj tji'yü'nacj nas. Dios pjoca cupj velecj. Mpes ca nin la mijicj cupj tjevelecj jinwá." ¹⁴ Tjil sacerdote noypan nt'a, co'müypan nt'a wa. Tjowelepj yupj jilal:

—Ca mü'ü'nacj Pablo. Laja secj nsem, jupj tji'yü'nacj nas. Dios tjapjaca tjevelecj, mpes nin ca la mijicj cupj tjevelecj jinwá. ¹⁵ Qjuisas lo moná militarpan jis jepa púné lal jupj ca lal ncuwim Pablo nun nt'a. Tjoweel más 'üsüs quelel nusin 'yüsa tsjan la tjiji jupj. Nin p'iyá mvelecj wa pjü way judiopan jis jepapan. Jümücj nt'a ca la nucum. Tjac' na, mü'ü'nacj ca jupj —nin tjowelepj sacerdote noypan jilal, co'müypan jilal wa.

¹⁶ Mop'in ma nin tepyala yupj jisastsja jinwá. Pablo quelev jas tji'yüsa yupj quelel lajaytsja niná. Mpes tjemey militarpan patja nt'a, tjevele Pablo lal. ¹⁷ Mpes Pablo la tjemyona jepa militar la cuwis jupj nt'a. Tjac' na, la tjemyona:

—Militarpan jis jepa púné nt'a tjemyana tsjicj niná. Jupj lal quelel vele jupj.

¹⁸ Mpes tjemyana Pablo quelev militarpan jis jepa púné nt'a. Tjevele:

—Pablo la tjemyona napj ca ncuwis jupj nt'a. Jupj ne tsyu'pa já'asa tjum na, la tjemyona tsjicj niná lal ca mis jipj nt'a. Quelel véletsja jipj lal —nin tjevele militarpan jis jepa púné lal.

¹⁹ Mpes militarpan jis jepa púné tsjicj mos ntjüi'le, lal tjemey yusapj nt'a. La tji'yüya:

—¿Tsjan quelel velentsja?

²⁰ Pablo quelev wola tjevele:

—Yaya judiopan ca la monacj jipj ca jas majaman Pablo judiopan jis jepapan nt'a. Ca mvelecj yupj más 'úsús quelel sin 'yüsa tsjan la tjiji jupj. La tsuwil yupj. ²¹ Po ma mponen ca yupj mvelecj. Yupj sin popa cuarénteya la nucucj ca jümücj nt'a la 'ünan Pabló. Más 'in pülücj waytsja yupj cuarenta lal. Nasa tjowelepj Dios tjapjaca yupj tjowelepj, mpes nin ca la mijicj yupj tjowelepj jinwá. Quina quelel jus nlay ncu jas majaman.

²² Mpes militarpan jis jepa püné tjevele tsjicj lal:

—Po ma mvelen la p'a jilal nin tjevelen napj lal. 'Ücj mim quinam.

Militarpan jis jepa püné jas tjeiyama Pablo Félix nt'a.

²³ Nin tjevele na, militarpan jis jepa püné tjijyü'ta militarpan jis jepapan mát'eya jis la cuwis. Tjevele yupj jilal:

—Militarpan tjüjütü'tü 'ücj la mijicj nlawú Cesarea nt'a. Najas püste nlawú, las nueve tepyala na. Najas militarpan cien mat'e jis tsjam mpes ca mal. P'a wa setenta cavayú casá ca mal, najas. Najas p'a cien mat'e ca mal wa, nt'acj ca yo campa, sey ts'ülül lejetí. ²⁴ Najas ca manú Pablo jepa romano auxiliar nt'a, Félix ló jupj. Ma najas malala mpalas Pablo lal. Cavayú 'ücj la müji Pablo casá lo 'osos —militarpan jis jepa püné nin jis tjijyü'ta.

²⁵ Papel tepyaca, jas tjeiyama Félix nt'a. Papel nin tjevele:

²⁶ Félix, jipj jepa romano auxiliar, mpes quelel pyac jipj mpes. Pasal püné jipj. Napj ne Claudio Lisias.

²⁷ Judiopan ntji'liñ yom niná. Quelel ja'ünantsja jupj. Napj nin tji'yüsa romano waytsja jupj. Mpes tjum yupj nt'a napj militarpan jilal, pje'á la ts'iyacj jupj yupj mpe. ²⁸ Napj quelel nin 'yüsatsja tsjan mpes ntji'liñ jupj. Quelel nin 'yüsatsja tsjan mpes ts'a tji'in jupj lal. Mpes napj tjemyan jupj judiopan jis jepapan nt'a. ²⁹ Nin mpes napj jus nley yupj ts'a tji'in jupj lal jupj ma judiopan tjüjütütj jinwá liji mpes. Malala mo'm quelel ja'ünan. Malala wa quelel ja'onsoj cawilta mo'ó. Napj pyon ma malala la tjiji jupj.

³⁰ P'a wa tjevele napj lal t'üc' way judiopan ca mü'ü'nacj jupj. Mpes leñ way quelel se jamtsja jupj jipj nt'a. Tjevelé ts'a tji'in jilal más 'ücj yupj ca mal 'ots'ipj, mvelecj jipj lal 'oyñ nyuca la tjiji ne ts'a tji'in yupj. T'üc' tepyac quinam. Nin way p'in.

³¹ Militarpan la tjajay yupj jis jepa püné tjijyü'tá. Püste na tjaman jupj Antípatris nt'a, pülücj patja nt'a. ³² Yaya militarpan cavayú casá tjiltsja tjaman Pablo Cesarea nt'a. Militarpan la p'a tjil Jerusalén nt'a niswá, yupj tapatja nt'a. ³³ Cabayú casá tjil Cesarea nt'a ne'as tjil. Papel tja'ayapj jepa romano auxiliar. Pablo lal tjil wa jupj nt'a, ca jupj majamas. ³⁴ Jepa papel mo'o tjevele na, la tji'yüya ca'ampe 'esepj Pablo. Pablo tjevele Cílicia po'o tüpü'ü jupj. ³⁵ Jepa püné auxiliar tjevele: “Jipj mpes jat' javelepj tjiquil na, mpjacas mvelen ca, mpjacas wa yupj javelepj. Tjapjacas na, mvelé ca ncu malala la tjajay jipj”, nin tjevele. Tjijyü'ta 'úsús majamacj Pablo, Herodes wo püné nt'a.

24

Pablo tjevele Félix lal ma malala la tjiji.

¹ Ts'ac' cinco tepyala na, Ananías tjac' Cesarea nt'a. Jupj ne sacerdote más pünetsja. Tjac' co'müypan nepenowá jilal. Ticyuna wa Tértulo la veles yupj mpes jepa romano auxiliar lal. Tjil jepa niná nt'a. Tjowelepj 'oyñ la tjiji Pablo ne ts'a tji'in yupj. ² Pablo tjajamapj tucuman wa jupj quinam. Pablo tucuman na Tértulo jas tjevele jepa lal Pablo po'ó. Jepa niná Félix lotsja. Tértulo tjevele:

—Félix, pasal púné jipj. Jipj la tjejay mpes cupj ma le palanacj la p'a nt'a patja jilal. Jipj la tjejay mpes más 'úsüs teptyala pjü jilal cupj pyatjaquecj nt'a. Mpes wi'iquecj jipj lal. ³ Po 'ücj gjuisas lovin jipj la tjejay mpes. Po wi'iquecj jipj lal. ⁴ Ma quelel pajal pülücj velé napj. Nin p'in po le mon jipj mpjacam napj velé. Tsjicj way p'in mvelé ca. ⁵ Qjuisin tji'yüsa yom niná pasal malala vele gente jis lal. Jun ta'á judiopan patja nt'a ts'a 'in se palá la p'a wa judiopan jilal, niná sin 'yüsa liji mpes. Jupj púné Nazareno lal japon jilal. Yupj nin japon Jesucristo tjevelá. ⁶ Yom niná malala quelel líjitsja Dios wo lal. Mpes ntjiliquecj jupj. Quelel velectsja malala la tjiji. Cupj selecj Moisés tjijyü'tá, mpes 'úsüs polel velectsja ncu malala la tjiji. ⁷ Nin lijicjsja na, Lisias tjac', jupj ne militarpan jis jepa púné. Jupj, jupj militarpan 'ots'ipj, pja'as la gjuis tjajay, ntji'liñ Pablo, tjaman jupj cupj mpe. ⁸ Lisias tjijyü'ta cupj ca nlaca jipj nt'a la veles 'oyñ nyuca la tjiji niná ne ma gjuisas. Niná lal velen na, ca jin mü'úsüs t'üc' tjevelecj jupj po'ó —Tértulo nin tjevele jepa romano auxiliar lal.

⁹ Judiopan jis jepapan tjowelepj wa jepa lal. Nin p'iyá tjowelepj Tértulo tjevele jinwá. Tjowelepj Tértulo t'üc' way tjevele Pablo po'ó.

¹⁰ Jepa romano auxiliar jostsja Pablo mveles ca quinam. Ninana Pablo tjevelá:

—Quelel velé ma malala la tjejay napj. Po 'ücj najas velé jipj lal; püs way nasa jepa tjactsja jipj judiopan jilal. Püs way tjevelentsja ncu gente malala la tjajay. ¹¹ Nawaja'a, ts'ac' doce nasa, napj tjum Jerusalén nt'a la veles Dios lal. Palá tüpwi'tjis Dios wolap'a'á, tjevelé jupj pajal púné. T'üc' way velé napj, jipj 'ücj jus cülayé niná la p'a javelepj mpes. ¹² Ma la tjevele la p'a jilal Dios wo nt'a. Ma wa la tjevele judiopan 'a si mulú nt'a. Jas tüpwes ma la tjevelel napj Jerusalén mo'ó. Gente ma la tapalan napj la tjejay mpes. ¹³ Niyom nenem jat' javelepj napj nin po'ó la p'in. Yupj salejepj yupj p'iyá la tsuwil.

¹⁴ "Napj quelel velé jipj lal napj nin lejay Dios tjijyü'tá. Ninana p'iyá tjevele, judiopan püna tapatja nin la tjajay. Cupj yupj sin popa p'iyá püs naya pyatjaquecj. Napj pyon pjü way Moisés teptyacá. Napj pyon wa pjü way profetapan tapac. Napj lejay Dios tjevelá, pjü way Jesucristo po'o japon nin lajay jinwá. Niyom nenem javelepj malala p'in niná Jesucristo po'o japon mpes. Niná nin lejay napj. ¹⁵ Napj pyon p'a jawasa Dios ca sin müjünsüs tecya'liñ, mpatjam ca niswá. Sin müjünsüs 'úsüs witjacj, malala witjacj 'ots'ipj. Nenem qui'á lejerñ japon wa Dios nin ca la mijis. ¹⁶ Napj pyon mpes, lovin quelel lejay Dios jos jinwá. Lovin 'úsüs quelel lejay la p'a jilal. Mpes napj selé 'úsüs lejay.

¹⁷ "Año nepénowa mpes tüpü'üs napj la p'a nt'a. Nawaja'a p'in tjum Jerusalén nt'a. Tjum jis la 'ayas t'emel cjuwá jilal. Tjum la 'ünan animal witjacj, la 'ayas Dios mpes. ¹⁸ Napj la tjejay Moisés popel jyü'ta jinwá, ca salá jinwá nsem napj Dios lal. Nin mpes 'ücj jumtsja Dios wo mo'ó. Napj 'yatsja Dios mpes ne'aj. Pülücj 'a jis tjimyula tulucj nin jawas, la velectsja tulucj yupj. Nin p'in judiopan nepenowá Asia mpe tjiquil, nus tjunuc yupj. ¹⁹ Más 'ücj yupj jiquil jis la veles jipj lal. Yupj polel javelepj ncu malala la tjejay napj. Napj selé yupj jus nlay ma malala la tjejay napj. ²⁰ Mop'in leñ yupj qui'á. Nenem qui'á lejerñ nin yola napj malala la tjejay. Nin tulucj. Pjü judiopan jis jepapan napj lal tjowelepj na, yupj sin tji'yüsa t'üc' way ma malala la tjejay. Niyom nenem jat' javelepj, salejepj wa t'üc' way velé napj. ²¹ Pjaní p'in malala la tjejay. Napj lal tjowelepj na, yümücj tjevele: 'Napj pyon

Dios ca sin müjünsüs tecya'liñ, mpatjam ca niswá. Nin mpes ncapj lo velelé yacjaj', nin tjevelé.

²² Félix seletsja tsjan japontsja Jesucristo po'o japon. Mpes jupj ma quelel véletsja ncu malala la tjiji Pabló. Mpes tjevele:

—Militarpan jis jepa púné, Lisias, tjac' na, napj mvelé ca ncu niná malala la tjiji —nin tjevele.

²³ Jupj tjijyü'ta jepa militar ca majamas Pablo. Tjevele Pablo 'ücj pje'á mwinim jupj jos na. Tjevele wa Pablo jomicapan 'ücj ncul jis la veles jupj lal, jis la 'ayas jupj jos 'ots'ipj.

²⁴ P'a jawasa, ts'ac' nepénowa tjejaywca na, Félix tjac' niswá Cesarea nt'a. Tjac' jats'om lal, Drusila lotsja jupj. Judío waytsja jupj, jats'om. Félix tjijyü'ta la cumán Pablo. Pablo tjevele yupj jilal tsjan japon Jesucristo po'o japon.

²⁵ Pablo tjevele Dios jos pjü way 'üsüs lajay Dios jinwá. Tjevele Dios jos pjü 'in jajamapj ne nin lajay Dios jos jinwá. Tjevele p'a jawasa Dios mveles ca ncu malala la tjijicj. Pjü jilal nin mveles ca. Félix lecj tjejá Pablo tjevele mpes. Félix tjevele: “Najas jay quinam. P'a jawasa, napj liji secj na, müjütütj ca lya cumán jipj niswá napj nt'a.” ²⁶ Félix jostsja Pablo t'emel ma'ayas, jupj ca leñ way jas majamas cawilta mpe. Mpes Félix la pülücj tjijyü'ta la cumán Pablo, la veles jupj lal. Mop'in nin, Pablo lovin ma tje'yaya t'emel. ²⁷ Año mat'e tepyala na, p'a jepa tjá'asa tepyala. Porcio Festo lotsja jupj. Félix jostsja judiopan 'ücj jisas mpalas jupj lal. Mpes ma tjijyü'ta 'ücj la winin quinam Pablo cawilta mpe.

25

Festo lal Pablo tjevele ma malala la tjiji.

¹ Mpes Festo tjac' quinam Cesarea nt'a, jepa romano auxiliari nsem jupj. Ts'ac' cont'e tepyala na, tjemey jupj Jerusalén nt'a. ² Ne'aj sacerdote noypan, niyom p'a wa noypan witjacj judiopan jilal, tjiquil wa jis la veles Festo lal. Tjowelepj Pablo pasal malala la tjiji. ³ La tjomon Festo lal jupj 'üsüs la mijis yupj jilal. Jisastsja jupj ca müjü'tüs la cumán Pablo Jerusalén nt'a. Jümücj nt'a quelel la nuçtsja la 'ünan Pablo, jümücj casá jac' na. ⁴ Festo jis wala tjevele Pablo cawilta mo'o ca ma'ajam Cesarea po'ó. Tjevele: “Leñ way jum Cesarea nt'a. ⁵ 'Ücj nun jis jepapan ncapj jacoñ jil. Nun poné niná malala la tjiji. Cesarea po'o tjil na, yupj 'ücj mvelecj ca napj lal tsjan niná jupj la tjijá”, nin tjevele.

⁶ Ts'ac' ocho, ts'ac' diez ca nacj, tüpü'ü jupj Jerusalén nt'a. Locopyaya tjemey Cesarea nt'a niswá. Yaya 'etjele la veles ncu malala la tjiji Pablo. Tjijyü'ta la cumán jupj. ⁷ Judiopan tjiquil Festo lal Jerusalén mpe. Pablo tjac' na, 'a jis tjimyula yupj Pablo t'asiyú. Tjowelepj Festo lal. Tjowelepj Pablo pasal la pülücj malala la tjiji. Tjowelepj mpes Festo ma jas tji'yüsa ncu t'ücj way malala la tjiji Pabló. ⁸ Pablo tjevele ma t'ücj way tjowelepj. Tjevele:

—Lovin ma malala tjevelé napj judiopan tñjütütj po'ó. Dios wo lal ma wa malala la tjejay napj. Ma wa malala la tjejay romanopan jis jepa lal —Pablo nin tjevele.

⁹ Festo jostsja judiopan 'ücj jisas mpalas jupj lal. Mpes la tji'yüya Pablo lal: —¿Ncu 'ücj jipj lal leque Jerusalén nt'a? Judiopan qui'á jatja, javelepj pasal malala la tjejay jipj. Jerusalén nt'a napj ca mvelé ncu t'ücj way malala la tjejay jipj —Festo nin tjevele.

¹⁰ Pablo wola tjevele:

—Qui'á jüs jipj lal. Jipj tsji' lejay romanopan jis jepa mpes. Más 'ücj qui'á mvelen ca ncu malala la tzejay napj. Ma malala la tzejay judiopian jilal. Jipj selen t'üc' way ma malala la tzejay yupj jilal. ¹¹ Gente pasal malala nyuca lajay na, 'ücj la p'a ja'ünan yupj, malala la tzejay mpes. Napj malala la cüjaytsja yupj jinwá, 'ücj ma 'ü'nacj napj. Nin tulucj. Napj ma nin la tzejay yupj jinwá. Napj selé ma malala la tzejay napj. Judiopian nenem jat' javelepj pasal malala la tzejay napj, mop'in ma t'üc' way tjowelepj yupj. Mpes pjü ma polel jajütütj ne ni tjililiñ. Napj le mon jipj nin majaman jepa nt'a Roma po'ó. Jupj mveles ca ncu malala la tzejay napj —Pablo nin tjevele.

¹² Nin mpes Festo tjevele se jap'actsja jilal. 'A mulú tjowelepj tsjan más 'ücj la mijicj Pablo lal. T'üc' tjowelepj na, Festo tjevele Pablo lal:

—Jipj la tjemyon napj lal napj ca jin majam jepa nt'a Roma po'ó. Mpes jin majam ca jupj nt'a.

Festo tjevele Agripa lal Pablo po'ó.

¹³ P'a jawasa, ts'ac' nepénowa tepyala na, tjac' wa Agripa, Berenice lal, Cesarea nt'a ca jus nucus Festo. Agripa jepa púné waytsja jupj. ¹⁴ Tsjicj way tapatja ne'aj. Festo tjevele Agripa lal Pablo po'ó. Tjevele:

—Yom püs way já'asa cawilta mo'ó. Félix ma jas tzejyama, jupj p'iyá jépatjsja na. Yom niná já'asa custjay ne'aj. ¹⁵ Jerusalén nt'a tjum na, sacerdote noypan tjiquil, judiopian jis co'müppan tjiquil 'ots'ipj, tjowelepj yom niná pasal malala nyuca la tjiji. La tjomon napj müjütütj lo 'ünan jupj. ¹⁶ Jis wala tjevelé: 'Ma polel jyütütj napj niná. Malala romanopan jilal napj nin jyütütj la 'ünan jupj. Nun welé yom niná malala la tjiji. P'a casá vele jupj. Jupj vele ma malala la tjiji. Romanopan javelepj más 'ücj yom niná lal 'a nu mulus mwalá way p'in. Jupj ca mveles 'onin ne nin pyona ma malala la tjiji', niná jis wala tjevelé.

¹⁷ "Yupj tjiquil 'a jis tjimyula qui'á. Mpes ma la tjinyuc. Yaya napj 'etjel la veles ncu malala la tjiji yom niná. Tjijyütütj militarpan la cumán jupj. ¹⁸ Judiopian nenem sin tjüjünsüpj la veles tsjan la tjiji jupj. Napj nólatsja yupj mvelecj ca pasal malala nyuca la tjiji. P'a p'in tjowelepj. ¹⁹ Nin tji'yüsa yupj japon maláatsja Dios lal niná la tjiijá. Japon wa yom pjaní, Jesucristo ló, nasa tepe'e jupj. Pablo p'a casá vele. Vele pü'ü jupj. ²⁰ Mpes ma seletsja tsjan más 'ücj la mejay. Napj la tjl'yüy Pablo lal: '¿Ncu 'ücj jipj lal leque Jerusalén nt'a? Judiopian nenem javelepj pasal malala nyuca la tzejay. Jerusalén nt'a mvelé ca ncu t'üc' way malala la tzejay jipj'. ²¹ Pablo ma jostjsja. Jupj la tjemyona napj ca jas majamas jupj jepa nt'a Roma po'ó, jupj mveles ca ncu t'üc' way malala la tjiji. Mpes napj tjijyütütj militarpan cawilta mo'o mo'onsocj ca jupj niswá. Napj tjevelé p'a jawasa ca jas majam jepa nt'a Roma po'ó —Festo nin tjevele Agripa lal.

²² Agripa tjevele:

—Quelel velé yomen lal.

Mpes Festo wola tjevele:

—'Ücj. Ya 'ücj ca mvelen jupj lal.

Pablo tjevele Agripa lal ma malala la tjiji.

²³ Mpes yaya Agripa, Berenice lal, tjac' pülücj 'a si mulú nt'a, wo pünetsja ne'aj. Sin quip pajal 'üsüs yustapj sin quipetsja. 'Üsüs way tjowelepj gentas yupj sin po'ó. Wosis púné wama tjil. Militarpan jis jepa noypan jis capj tocoñ, jepapan ne'aj tapatja sin popé 'ots'ipj, jis capj tocoñ tjil. Festo tjijyü'ta militarpan jis la cumán Pabló. ²⁴ Festo tjevele:

—Agripa, jepa püné jipj, quelel velé jipj lal, pjü jilal qui'á jatja jilal quelel velé 'ots'ipj. 'Unuca yomen. Pjü judiopan tjowelepj napj lal pasal malala nyuca la tjiji. Nin tjowelepj Jerusalén nt'a, qui'á 'ots'ipj. Jisas napj jyütütj militarpan jis la 'ünan jupj. ²⁵ Malala waytsja niná napj lal. Napj pyon ma malala la tjiji. Mpes ma tjijyütütj jis la 'ünan jupj. Jupj la tjemyona napj lal napj ca jas majam jupj jepa nt'a Roma po'ó, jupj mveles ca ncu t'üc' way malala la tjiji. Mpes tjevelé 'ücj se jam. ²⁶ Se jam na, papel se jam wa jepa mpes. Custjay ma selé tsjan más 'ücj pyac jupj mpes; napj nola yom niná ma malala la tjiji. Mpes napj tjijyütütj militarpan jis la cumán niná cupj nt'a pjü way qjuis walap'a'á. Najas jipj mvelen jupj lal, jin mü'üsüs ca tsjan la tjiji jupj. Jin tji'yüsa mpes, papel ca mpac ne jas majam ca jepa nt'a Roma po'ó. ²⁷ Malala se jam yomen Roma nt'a, papel tepyac tulucj. Más 'ücj papel pyac jupj la tjiji mpes. Nin mpes quina najas jipj jin mü'üsüs tsjan la tjiá, ne ninana ca mpac napj.

26

¹ Agripa tjevele Pablo lal:

—'Ücj mvelen ca quinam.

Mpes Pablo jupj mos jas tjijyünsa; pjü ne'aj tjatja mpjacañ jostsja jupj. Tjevele:

² —Agripa, jepa püné jipj, mpes quelel velé jipj lal. Judiopan qui'á lejeri tjowelepj pajal la pülücj malala nyuca la tjejay napj. Najas jin 'yüsa ma t'üc' way javelepj. Mpes 'ücj najas napj polel velé jipj lal. ³ Jipj selen pjü way niná judiopan japon. Selen pjü way yupj lajay. Selen wa yupj lovin la velel mpes. Nin mpes po 'ücj najas napj polel velé jipj lal. Po le mon mpjacam ca pjü velé.

⁴ "Judío napj. Lovin tüpü'üs judiopan jilal p'a nt'a tüpü'üs na. Tüpü'üs Jerusalén po'ó 'ots'ipj. Mpes pjü la tjejay nin salelepj judiopan. Lovin 'üsüs la tjejay tsjictsja mpe. ⁵ Salelepj fariseo waytsja napj. Salelepj pjü la tjejay fariseopan lajay jinwá. Fariseopan más 'üsüs lajay pjü jilal judiopan jajütütj jinwá. Püs way mpes judiopan lovin nus tjunuc. Yupj 'ücj javelepj t'üc' way velé. Ma ca nin mvelecj ca nacj.

⁶ "Püna Dios tjevele judiopan jilal jupj ca sin müjünsüs tecya'liñ, mpatjam ca niswá. Cupj judiopan nenem sin popa p'iyá püs naya pyatjaquecj. Napj pyon Dios ca nin la mijis niná. Pyon mpes p'in, judiopan jisas jipj mvelen malala la tjejay napj. ⁷ Judiopan pjü gjuis tribu dóceya sin popé japon wa Dios ca sin müjünsüs tecya'liñ. Jupj nin tjevele, mpes japon. Mpes lovin jisas Dios, lovin lajay Dios jos jinwá. Napj pyon wa Dios ca sin müjünsüs tecya'liñ, mpatjam ca niswá. Pyon mpes p'in, judiopan jat' javelepj napj nin po'ó. ⁸ Ma selé tsjan mpes nepénowa japon Dios ma polel sin müjünsüs tecya'liñ, jis la püt'üs niswá.

⁹ "Püna p'in napj tepyon 'üsüstsjá malala la tjejay Jesucristo jisastsja jilal, jupj ne Nazaret mpe 'esepj. ¹⁰ Nin mpes Jerusalén nt'a malala la tjejay Jesucristo jisastsja jilal. Pülücj jilal nin la tjejay. Cawilta mo'o jis tje'yonsó. Sacerdote noypan tjowelepj 'ücj napj nin la mejay niná, ne nin la tjejay. Quelel ja'ünantsja na Jesucristo jisas, napj tjevelé 'üctsja niná napj lal. ¹¹ La pülücj malala la tjejay Jesucristo jisastsja jilal judiopan 'a si mulú nt'a. Napj jis tjijyütütj malala mvelecj Jesucristo po'ó. Pasal ts'i 'intsja yupj jilal. Tjum wa pülücj patja nt'a, ne'aj judiopan tulucj patja nt'a, malala la tjejay wa judiopan jilal ne'aj.

12 "Quelel jumtsja Damasco nt'a nin p'iyá la mejay. Malala quelel lejajtsja wa ne'aj Jesucristo jisas jilal. Sacerdote noypan tjowelepj 'úcj ca nin la mejay napj. Papel ntja'ayapj, papel tjevele 'úcj ca nin mejay napj. 13 Mpes tjum. Lots'ac' culupwen nt'a tjá'asa na, jümücj casá jumtsja na, tsjun po'o pajal jaw tepyala tjinyuc. Más 'úsüs tjejaywca jaw lal. Napj nt'a pajal jaw tepyala, napj t'asiyú tjejaywca. Ncapj tocofítsja nt'a tjejaywca wa. 14 Palá qjuis tyü'na, tepyatjaquectsja. Nepé vele pactsja jin tjapjacas. Napj ntin tjevele, hebreo tjevele. Nla tji'yüya: 'Saulo, ¿tsjan mpes malala nyuca lejaj napj lal? Napj buey tsjyac jinwá lejaj jipj lal. Buey tsjyaca na ma jama, más yümücj ntsjacas jupj lal. Buey niná jinwá lejaj jipj. Malala 'e palá nin lejaj jipj.'

15 "Napj la tji'yüy: '¿Pjacj vele napj lal?' Qjuis Jepa Jesucristo nawala tjevele: 'Napj ne Jesucristo. Malala nyuca le jay napj jisas lal. Mpes malala nyuca lejaj wa napj lal. 16 Jin tjiyünsa. Najas tsji' lejaj napj mpes. Nin mpes lay ntepalá jipj nt'a. Najas nin ca mvelen la p'a jilal quina tjinyuc mpes. Napj ca lay ma palas jipj nt'a niswá, p'a jawas. Nin mpes ca mvelen wa. 17 Ca jin majam judiopan tulucj nt'a. Judiopan ca quelel mya süpücj, judiopan tulucj ca nin p'iyá la mijicj, newa napj ca majamá jipj. 18 Ca sin mü'üsüs la mijin judiopan tulucj. Ca sin mü'üsüs mpes ma ca newa la mijicj Satanás jyü'ta jinwá. Püste nt'a patja jinwá yupj malala lajay mpes. Jipj ca sin mü'üsüs la mijin Dios mpes, ne ca yupj la mijicj Dios jos jinwá. Nin mpes jaw nt'a patja jinwá nsem yupj. T'úc' way napj lal mponecj ca yupj, mpes ma nola nsem malala nyuca la tjajay. Yupj Dios juts'a'á nsem ca jis mpalas. Napj 'úsüs ca jis ma'ayá, la p'a napj lal japon jinwá', niná Jesucristo nawala tjevele.

19 "Mpes napj la tjejay jupj tjevelá jupj lay tepyala na napj nt'a. 20 Mwalá way napj tjevelé Damasco po'o patja jis lal. Jerusalén po'o patja jis lal tjevelé 'ots'ipj. Nin tjevelé jun ta'á Judea po'ó. Tjevelé judiopan tulucj jilal 'ots'ipj. Pjü jilal tjevelé: 'Dios jos 'aplijila nsem nun malala nyuca la tjüj' mpes. Dios quelel la müj'. Dios jos jinwá la müj', ne la p'a ca jus nlayecj t'úc' way nujisas Dios', nin tjevelé yupj jilal.

21 "Niná tjevelé mpes p'in judiopan nepenowá ntjitjililiri Dios wo mo'ó. Quelel na 'ünantsja. 22 Dios lovin ncapj tjep'yá'satsja ne ma nin la tjajay. Yacjaj jipj wyalap'a'á jüs, velé jipj lal. Nepénowa qui'á noypan, nepénowa noypan tulucj. Nin p'iyá velé pjü jilal. Profetapan tjowelepj jinwá ca mpalas. Moisés tjevele jin mpalas wa. Nin p'iyá velé. La p'a mpes velé tulucj. 23 Yupj p'iyá tjowelepj Yom pianí ncuwim perdonar lis mijis malala nyuca la tjajay. Tjowelepj malala ca mpalas jupj lal. Tjowelepj jupj ca jas müjünsüs tecya'liñ mpe, mpü'üm niswá. La p'a wa ma sin tjüjünsüpj tecya'liñ mpe. Jupj ca mwalá way jas müjünsüs tecya'liñ mpe. Ca sin mü'üsüs la mijis judiopan, judiopan tulucj 'ots'ipj. Yupj ca sin mü'üsüs tsjan la mijicj ne ca 'úcj mpatjam Dios lal. Nin tjevele profetapan. Nin tjevele wa Moisés.

24 Pablo véletsja custjay, jostsja Agripa ca jas mü'üsüs ma malala la tjiji. Custjay véletsja na, Festo yümücj tjevele:

—Pablo, ¡mele velen! Pasal pülücj jin tji'yüsa, mpes mele velen 'e tepalá.

25 Pablo wola tjevele:

—Festo, püné way jipj. Napj t'úc' way tjevelé. Mele velé tulucj. 26 Jepa püné niná selé t'úc' way tjevelé. Mpes ma lecj jeyá nin la veles jupj lal. Napj nola jupj selé pjü tjevelé pjü nin tepyala. T'úc' way nin tepyala, pülücj tjunuc. 27 Agripa, jepa püné jipj. ¿Ncu pyon profetapan tapac mpes? Napj selé pyon jipj —Pablo nin tjevele.

²⁸ Agripa tjevele:

—¿Ncu pyon leñ way napj ca najas nsem Jesucristo, jipj tjevelen mpes? Nin tulucj.

²⁹ Pablo tjevele:

—Napj najas Jesucristo. Napj le mon Dios lal jipj ca jyas nsem Jesucristo, pjü qui'á jatja 'ots'ipj, ca jisas nsem Jesucristo napj jinwá. Leñ way japon jupj po'ó, 'ücj. P'a jawasa japon, 'ücj wa. Nin p'in najas ma cawilta mo'o mya 'onsocj, napj lal la tjajay jinwá —Pablo nin tjevele.

³⁰ Quina jepa püné jas nisa. Jepa romano auxiliar jas nisa wa, Berenice 'ots'ipj, pjü játjatsja yupj jilal, pjü sin tjüjünsüpj. ³¹ P'a nt'a tjil jis la veles. Tjowelepj:

—Niná ma malala la tjiji. Malala yupj tjo'onsopj jupj cawilta po'ó. Cupj ca ma müjü'tücj militarpan jis la 'ünan jupj.

³² Agripa tjevele Festo lal:

—Ücj napj lal syoctecj jupj ne jama. Quina ma polel nin li jicj. Jupj la tjemyona jipj lal jipj ca jas majaman jupj jepa nt'a Roma po'ó, jupj ne'aj mveles ca ncu t'üc' way malala la tjiji. Mpes nin ca nsem.

27

Jepapan jas tjajam Pablo Roma nt'a.

¹ Mpes tjowelepj ca jas majamacj Pablo Roma nt'a Italia po'ó. Ca jas majamacj barco mpes. Tjum Pablo lal. La p'a wa cawilta mo'o játjatsja sin tjajam 'ots'ipj. Tjowelepj militar jepa lal 'üsüs way ca jis majamas pjü, Pablo 'ots'ipj. Niná jepa militar Julio lotsja. Jupj jépatjsja militar cien witjacj jilal. Jepa romano militarpan waytsja yupj. ² Barco pianí ne'aj tjac', nawaja'a Adramitio mpe. Barco niná quelel jámatsja la p'a nt'a patja nt'a, 'üsü la nt'a Asia po'ó. Mpes cupj wama tjeleque barco niná mo'ó, tjeleque Cesarea mpe. Aristarco tjemey cupj lal. Jupj Tesalónica mpe 'esepj, Tesalónica nt'a pülücj patja Macedonia po'ó. ³ Yaya ne'as tjeleque Sidón nt'a. Julio 'üsüs way la tjiji Pablo lal. Tjevele 'ücj pje'á la winin la nuc jomicapan ne'aj. Tjemey na jomicapan cus tjap'acj. ⁴ Tjeleque niswá barco mpes. Wola mpe jactsja lüpjü, ne ma 'üsüs polel léquetsja. Mpes tjeleque Chipre li'inyampe. Lüpjü ma wola mpe tjac' ne'aj, mpes 'ücj tjeleque. Chipre 'amá 'üsü t'asiyú. ⁵ Cilicia jin tjeleque, Panfilia jin tjeleque 'ots'ipj. Ma gjuis tyantaná ne'aj. Mira nt'a ne'as tjeleque, ne'aj gjuis tyantaná. Mira nt'a pülücj patja Licia po'ó. Pje'á tjiquilaca barco mpe.

⁶ Jepa militar barco p'a wa jus tjinyuca. Niná tjac' Alejandría mpe. Quina quelel jámatsja Italia nt'a. Jepa militar tjijyü'ta wama ca nlaca barco niná mo'ó. ⁷ Mpes tjeleque niswá barco mpes. Lüpjü wola mpe, t'em mpe tjactsja, mpes ma leñ way polel léquetsja. Püs way tepyala na, tjeleque ne'aj way p'in Gnido mpe. Lüpjü pünetsja custjay, wola mpe, t'em mpe jactsja custjay, ne ma 'üsüs polel léquetsja. Mpes tjeleque Creta nt'a. 'Ücj polel léquetsja ne'aj; lüpjü tjactsja barco cjüipepé, t'em mpe. Creta 'amá 'üsü t'asiyú. Creta nancupwepe tjeleque. Lüpjü ma pünetsja ne'aj. Mwalá way Salmón jin tjeleque Creta po'ó, ma gjuis tyantaná ne'aj. ⁸ Üsü la nt'a ne'aj way p'in mpe tjeleque. Lüpjü barco wola mpe tjactsja niswá, mpes tülü way tjeléquetsja. Buenos Puertos ne'as tjeleque. Ne'aj way p'in pülücj patja nt'a, Lasea ló ne'aj.

⁹ Ts'ac' pülücj tülü way tjeléquetsja. Mpes año quelel cyawájatsja quinam. T'üc' tepyala ts'ac' judiopan ma jalá. Mpes t'üc' way año leñ way quelel

cyawáajatsja. Mpes malala barco mim quinam; lüpjü pajal püné mpalas ca, 'üsü yümücj mim ca. Pablo tjevele yupj jilal más 'ücj ma jil quinam barco mpes. ¹⁰ Tjevele: “Napj quelel velé nun jilal. Malala nin cupj leque quinam barco mpes. Napj nola malala ca qjuis mpalas. Barco mo'o jatja pjü ncawajas ca. Malala ca mpalas wa barco lal. Cupj pjü ca nca'lequec ja nacj. Mpes más 'ücj ma leque quinam”, tjevele Pablo. ¹¹ Militar jepa ma quelel la tjijitsja Pablo tjevele jin. Barco juts'a'á p'a casá tjevele, jepa 'ots'ipj barco mpes, p'a casá tjevele wa. Militar jepa quelel la tjijitsja yupj tjowelepj jin. ¹² Buenos Puertos nt'a malala barco mpü'üm ne'aj jive na. Pasal yümücj jas nlapjünüs ca, pasal pülücj majawus ca ne'aj. Pülücj way nin yólatsja más 'üctsjja jil p'a nt'a. Fenice nt'a pülücj patja nt'a Creta po'o polel jiltsja ca nacj, nin yólatsja yupj. Fenice nt'a ma yümücj si lapjüna ne'aj. Mpes 'ücj barco mpü'üm ne'aj jive na. Nin yólatsja yupj.

'Üsü nt'a lüpjü pasal püné tjelyapjünü, yümücj tjemey wa 'üsü.

¹³ 'Üsü mpe tsjicj way jas tjelyapjünü. 'Amá nt'a jas tjelyapjünü. Mpes 'üctsjja yupj jilal yupj ca mal quinam. Mpes fierro püné viyá la tjolocjocj, barco casá tjo'onsopj, ne tjeleque. 'Üsü la nt'a ne'aj way p'in mpe tjeleque. ¹⁴ Leñ way 'amá mpe yümücj jas tjelyapjünü. 'Amá mpe li'inyampé tjac' lüpjüs. ¹⁵ Pasal yümücj jas tjelyapjünü barco po'ó. 'Üsü la nt'a ne'aj way p'in mpe quelel léquetsja custjay, mop'in ma polel tjeleque ne'aj. Pasal yümücj jas tjelyapjünü barco po'ó 'amá mpe. Mpes cupj qjuis barco la tjijyu'yuctsjja, barco cjüip'a'a mpe yümücj jas tjelyapjünü quinam. Campa tjeleque 'amá mpe yümücj jas tjelyapjünü mpes. ¹⁶ Yacjaya 'amá p'a wa ne'aj way p'in tjeleque. 'Amá niná Cauda ló. 'Üsü t'asiyü jupj. Cauda nancupwepe tjeleque. Ne'aj ma pasal yümücj si lapjünatsja, 'ots'ots' way yümücj si lapjünatsja. Barco lovin la tjelyó'cjatsja barco tsjicj way. Quina viyá quelel le locjotsja niná, barco casá ca mo'onsocj. Nin la tjijicj. Costa way viyá la tjelyo'cjocj, tje'yonsocj. ¹⁷ Nin la tjijicj na, barco t'asiyü tsupapj 'üpü püné mpes. Yólatsja ma lo lepta quinam barcas. Lacj tjeypatsja barco ca mim Sirte nt'a. Ne'aj 'üsü campwila tulucj sus mpes. Lacj tjeypatsja barco ca po ntsjacas, tantan mpalas sus mpes. Mpes barco cjüip'a'a yo püné 'üsü mo'o tjo'onsopj, ne ma wü jámatsja quinam, barcas. Nin la tjijicj ne tjeleque quinam; barco cjüipepé jas tjelyapjünü custjay.

¹⁸ Yaya yümücj jas tjelyapjünü custjay, 'üsü pajal yümücj jámatsja. Barco mo'o tjam popa, pülücj 'üsüs mo'o la tocoy. Mpes barco más 'in jampjaptsja quinam, ma ca campwila mim quinam ca nacj. ¹⁹ Yaya p'a wa 'üsü mo'o la tocoy. 'Üpü la tocoy wa. Pülül püné velañ barco mo'ó, mpes si lapjüna na, 'ücj jama barcas. Pülül nenem nepenowá la tocoy wa 'üsü mo'ó. Yo mat'e pülül la valas palá la tocoy wa 'üsü mo'ó. ²⁰ Ts'ac' pülücj mpe te tóncatsja. Püste pülücj mpes ma polel nyucuctsjja pjulacj. Pasal püné tjive. Pasal yümücj jas tjelyapjünü. Pasal yümücj tjemeytsja 'üsü. Qjuiyólatsja pjü cupj nca'lequec ca.

²¹ Ts'ac' pülücj ma tjalá barco mo'o tsji' la tjam. Mpes Pablo quina jin ni'isa la veles yupj jilal. Tjevele: “Quelel velé nun jilal. Nawaja'a nun jilal tjevelé más 'ücj ma leque Creta mpe. Ma la tjüj' napj tjevelé jin. Mpes malala tepyala barco lal. Barco mo'o tjam popa 'üsü mo'o la tocoy. Malala nin. ²² Najas ma pajal nin nujola nsem. Pasal malala mpalas ca barco lal. Ncawajas ca jupj. Mop'in ma nca'liqué ca nun. Pjü way mpatjaqué. ²³ Napj Dios popa.

Tsji' lejay Dios mpes. Püste yupj ángel pjaní tjac' napj nt'a, tjevele napj lal.
²⁴ Niná tjevele: 'Po ma lecj tjejá. Dios jos jipj ca mim jepa nt'a Roma nt'a. Mpes Dios ca nu majamas nun pjü way. Ma ca mya pats'; cyapj jacoñ ma wa nca'liñ ca', yupj nin tjevele napj lal. ²⁵ Mpes ma nujola t'as nun. Napj pyon Dios lal. Ángel tjevele, t'üc' way nin ca mpalas, nin pyon napj. ²⁶ Nin p'in, lüpjü mpes barco yümücj mim ca 'amá nt'a, ca po ntsjacas 'amá 'üsü t'asiyü nt'a", Pablo nin tjevele.

²⁷ Semana mat'e nas pasal yümücj jas tjelyapjünütsja, yümücj jámatsja 'üsü. Newa 'üsü mo'o tjeleque, niná 'üsü Adriático ló. Pasal yümücj jas tjelyapjünü custjay barco cjüipepé. Püste culupwen nt'a tjá'asa na, barco mo'o tsji' lajaytsja yólatsja ne'aj way p'in momas. ²⁸ Üpü, acero tü lal tsyu'pa, 'üsü mo'o la ts'i tjuvú, tjunuc ncu campwila 'üsü. Campwílatsja, treinta y seis metros campwílatsja yupj. Tsjicj way tjil na, tjuvú niswá. Veintisiete metros campwílatsja 'üsü. Más 'in pja waysja. ²⁹ Yólatsja barco pe püné mpes ca ntsjacas. Mpes barco cjüip'a'a nt'a fierro püné yulupjana 'üsüma la ts'i, 'üpü mpes tsupapj yupj. Campwila tjil, barco ma ca mim quinam yupj pajal tü way mpes. Yupj po jisastsja leñ way majawaques, ca 'ücj nucucj. ³⁰ Barco mo'o tsji' lajaytsja po quelel jiltsja 'amá niná nt'a. Barco wola nt'a barco tsjicj palá tjo'onsopj 'üsü mo'o 'üpü mpes. Tjowelepj p'a fierro püné 'üsüma palá nts'yacj. Nin lajaytsja tulucj. Quelel jiltsja 'amá nt'a barco tsjicj mpes. ³¹ Pablo tjevele militar jepa lal, militarpan jilal 'ots'ipj. Tjevele: "Niyom nenem quelel jil 'amá nt'a. Yupj jil, nca'liqué ca nun. Más 'ücj ma jil." ³² Mpes militarpan t'ü barco tsjicj tsyu'patsjé, ne tjemey barcas.

³³ Quina quelel jyáwcatsja. Pablo yupj jilal tjevele más 'ücj ca nljacj yupj pjü. Tjevele: "Ts'ac' catorce mpes po nujólatsja nun, ne ma tjalajá. ³⁴ Mpes po najas quina lojá. Nusin napnapj tepyala. Mpes tjalajá nun, ne ma nca'liqué. Ma malala nyuca nu mpalas ca nun", Pablo nin tjevele yupj jilal. ³⁵ Nin tjevele na, nt'ya pansas. Tjüwüi'i Dios lal pansas mpes, pjü ne'aj tjepjyacañ. Pan tjelepta, tjelyaja. ³⁶ Pjü yupj 'ücj jisas tepyala Pablo tjevele mpes. Mpes tjalá wa yupj. ³⁷ Cupj cjay dos cientos setenta y seis jyatjaquetsja barco mo'ó. ³⁸ T'üc' tjalá na, barco más 'in jampjapj la t'ajay niswá. Trigo barco mo'o t'ajam la tocoy 'üsü mo'ó, mpes más jampjapj tepyala.

Barco yümücj tsjyaca sus, la tju'u'na jupj.

³⁹ Tjejyawca na 'amá tjunuc yupj. Ma salejptsja tsjan momas niná. 'Üsü la nt'a yumal tjunuc, sus p'intjsja ne'aj, ma yümücj jámatsja 'üsü ne'aj. Mpes tjowelepj: "'Ücj leque ne'aj ca nacj, 'ücj barco ca po ntsjacas sus ne'aj."
⁴⁰ Mpes 'üpü t'ü fierro püné po'o tsyú'patsja. Fierro püné ma jisastsja quinam. Ma jisastsja wa yo püné barco cjüip'a'a tóñcatsja. Yo püné nenem tsupapj tóñcatsja, quina soc yupj. Nin la t'ajay na, pülül püné tjovalapj barco wolap'a'a, mpes jas tjelyapjünü pülül mo'ó quinam ne barco tjemey. Mpes 'ücj tjeléquetsja quinam, quelel léquetsja 'üsü la nt'a. ⁴¹ Ma ne'as tjeleque. 'Üsü campwila tuluctsja sus mpes. Ma tjinyucucj sus niná. Mpes barco wola tsjyaca sus mpes, ne ma polel jámatsja. 'Üsü la tjeppetjtsjé, newa yümücj tjemey barco casa, mpes barco la tju'ú'natsja.

⁴² Niyom nepénowa cawilta po'o t'atja, militarpan t'ajamaptsja yupj custjay. Quina militarpan quelel ja 'ünantsja yupj, Pablo quelel ja 'ünantsja 'ots'ipj, yupj ma ca na'aj ntoloñ, ma ca mal 'amá nt'a. Ma jisastsja nts'equenerñ yupj.

⁴³ Mop'in ma jis tjü'ünan. Militar jepa t'jijyü'ta ma mü'ü'nacj yupj. Jostsja

Pablo ma pe'e. T'üc' tjiyyü'ta na, tjevele: “Nepénowa 'ücj 'üsüma la may jil. Mpes 'üsü nt'a ntoloqué nun, lowa 'amá nt'a. ⁴⁴ La p'a ma polel la may, cjüil ca mal, nepénowa tabla casá ca mal, nepénowa barco la tju'u'na casá ca mal”, nin tjevele jupj.

Mpes pjü way cupj 'ücj ne'as tjeleque 'amá nt'a.

28

Pablo já'asatsja Malta po'ó.

¹ Pjü way cupj 'ücj ne'as tjeleque ne'aj 'amá nt'a. Qjuisin tji'yüsa Malta lotsja momas. Malta 'üsü t'asiyü pü'ü. ² Ne'aj tapatja 'üsüs la tjajay cupj mpes. Pajal jívetsja, pajal tsojósetsja, mpes 'awa jus t'ol qjuis la sis. ³ Pablo yo pjwel teque'e, 'owus mo'o tepya'ta. Nin la tjiji na, latsj tjac' 'awa mpe 'yawa mpes. Tjelyaja Pablo mos, mos po'o jálatsja. ⁴ Ne'aj tapatja tjunuc latsj jupj mos po'o jálatsja, tjowelepj: “T'üc' way yom niná tji'yü'na la p'a, mpes nin tepyala. Ma tepe'e 'üsü mo'ó. Mpes 'ücj cupj dios lal jupj pe'e quinam, malala la tjiji mpes”, nin tjowelepj. ⁵ Nin tuluctsja. Pablo latsj la syüpjünü, 'awa mo'o la ts'iyá. Ma malala tepyala Pablo lal, 'üctsja jupj. ⁶ Ne'aj tapatja yólatsja Pablo ca nt'ünt'ünüs ca nacj. Leñ way mpa'is ca nacj, nin topon. 'Üctsja jupj. Püs tepyala na, newa ma t'yünt'ünü, 'ücj tjuwine jupj. Mpes p'a casá yólatsja quinam. Tjowelepj diospan popa pjaní jupj.

⁷ Jepa Malta po'ó, Publio lotsja. 'Amá tyá'atsja jupj ne'aj way p'in cupj tepyatjaquecj nt'a. Jostsja cupj ca nlaca jupj wo nt'a. Mpes tjeleque. Ts'ac' cont'e tepyatjaquecj ne'aj. 'Üsüs way la tjiji cupj mpes. ⁸ Publio popay malala jostsja. Cjonícj casa á pü'ütsja. Si 'áwatsja jupj, 'üsü pwé'etsja wa. Pablo tjemey jus la nuc. Dios lal tjevele jupj mpes. Jay pjucj po la tje'yot'a, tji'yü'sa jupj. ⁹ Tji'yü'sa na, malala jisas pjü way Malta po'o tapatja tjiquil wa Pablo nt'a. Jis tji'yü'sa la tjiji wa. ¹⁰ Yupj pasal 'üsüs way la tjajay cupj mpes. P'a jawasa tjeleque na p'a barco mpes, qjuis tja'ayapj pjü way cupj qjuisastsja.

Pablo tjemey Roma nt'a.

¹¹ Mes cont'e mpes tepyatjaquecj Malta po'ó. Barco p'a wa já'asatsja ne'aj. Pajal jívetsja mpes ma tjemey. Tjac' Alejandría mpe. Tjeleque barco niná mpes. Barco niná la tjajay na, wola po'o tüpüntüpj yo jas tiquílil, sey pjucj mat'e jin jústatsja. Pjaní Cástor jay pjucj jin jústatsja. P'a wa Pólux jay pjucj jin jústatsja. Gente yólatsja dios witjactsja yupj. La pjaní tjemya'na má't'eya jinwatsja yupj.

¹² Mwalá way tjeleque barco mpes Siracusa nt'a, pülücj patja nt'a. Ts'ac' cont'e tepyatjaquecj ne'aj. ¹³ Locopyaya nepé tjeleque Siracusa mpe, 'üsü la nt'a ne'as way p'in tjeleque lovin. Tjeleque Regio nt'a, pülücj patja nt'a wa. Yaya jas tjelyapjünü barco cjüipepé. Mpes tjeleque niswá. Yaya sipé ne'as tjeleque Puteoli nt'a, 'ots'ots' way pülücj patja nt'a. ¹⁴ Ne'aj yus tjinyucucj Dios ts'uyupj nepenowá. Jisastsja cupj mpatjaquecj yupj jilal. Mpes tepyatjaquecj yupj jilal semana pjaní mpes, ne tjeleque niswá. Qjuis tsjam mpes tjeleque quinam, ma barco mpes tjeleque.

¹⁵ Dios ts'uyupj Roma po'o tapatja sin tji'yüsa léquetsja cupj Roma nt'a. Mpes tjiquil la nyüjüsün jümücj nt'a. Nepénowa la nyüjüsün cupj Foro de Apio nt'a, cámpatsja ne'aj. Nepénowa la nyüjüsün cupj Tres Tabernas nt'a, nin p'iyá cámpatsja. Pablo yus tjinyuca na, tjüwü'i Dios lal, po 'ücj jos tepyala.

¹⁶ Ne'as tjeleque quinam Roma nt'a. Pablo jusapj tüpü'ütsja; 'üsüs waytsja

niná romanopan jis jepapan jilal. Militar pjaní p'in se cóncatsja jupj, ma nts'equenem.

¹⁷ Ts'ac' cont'e tepyala na, Pablo la tjemyona judiopan jis jepapan 'a jis mulus jupj lal. 'A jis tjimyula na, Pablo tjevele:

—Natjampán, napj quelel velé nun jilal. Ma malala la tjejay judiopan jilal. Judiopan púna tapatja sin popa p'iyá pús naya pyatjaquecj cupj. Ma malala tjevelé yupj la tjejay mpes. Yupj sin nin judiopan Jerusalén po'o patja ntjitjililiri napj. Ntjaman romanopan jis jepapan nt'a. ¹⁸ Yupj tjowelepj napj lal. Yupj jus nlaytsja ma malala la tjejay napj. Mpes ma jis tjüjütütj militarpan jis la 'ünan napj. 'Ütsja yupj jilal soctsja napj. ¹⁹ Judiopan ma jisastsja niná. Mpes napj la tjemyon Festo lal jupj ca nin majamas jepa nt'a Roma po'ó, jupj la veles ncu malala la tjejay napj. Mpes yupj ntucuman qui'á. Ma ca mvelé judiopan malala nyuca la tjejay. Nin p'in najas jepa púné mveles ca ncu malala la tjejay napj. ²⁰ Mpes napj la tjemyon nun 'a nusí mulú napj lal, quelel veletsja nun jilal. Qui'á tsupapj 'os cadena mpes. Judiopan la nuc Yom pjaní jac' jis capj mp'a'sas. Napj pyon jupj nasa tjac'. Nin mpes p'in tsupapj 'os cadena mpes —Pablo nin tjevele.

²¹ Yupj wola tjowelepj:

—Judea po'o patja ma papel tapac jipj mpes. Ma jas tjajam papel cupj nt'a jipj mpes. Judiopan nepenowá tjiquil; ma wa malala tjowelepj jipj po'ó.

²² Newa nin quelel pjyaquecj jipj jele p'in. Qjuisin tji'yüsa Jesucristo po'o japon nepenowá. Jun ta'á pülücj javelepj malala lajay yupj. Quelel pjyaquecj jipj jele mpes —nin tjowelepj Pablo lal.

²³ Yupj tjowelepj tsjan jawas más 'ücj Pablo mveles ca yupj jilal. Nin jawas püstapj tjiquil Pablo pü'ütsja nt'a. Pasal pülücj tjiquil. Mpes Pablo tjevele yupj jilal. Ts'ac' pjaní tjevele. Sin tji'yüsa la tjií 'onin ne jyü'ta Dios. Tjevele Moisés tjiyyü'ta mpes. Tjevele wa profetapan tapac mpes. Jostsja sin mü'üsüs t'üc' way véletsja jupj Jesucristo po'ó. ²⁴ Nepénowa topon Pablo tjevelá. Nepénowa ma topon. ²⁵ Pülücj ma jisastsja yupj tjepjyacañ. Sin tjüjünsüpj, quelel jiltsja quinam. Mpes Pablo tjevele yupj jilal: “Isaías t'üc' tjevele judiopan púna tapatja jilal. Profétatsja jupj, Isaías. Dios Cjües tjevele jupj lal, Isaías nin p'iyá tjevele yupj jilal. Nun yupj sin popa p'iyá quina potjaqué, nin p'iyá lojí yupj la tjejay jinwá. ²⁶ Dios Cjües tjevele: 'Jipj ca mim judiopan nt'a, mvelen:

“Lovin ca mpja'aque,
newa ma ca nusin mü'üsüs.

Lovin ca nucú,
newa ma ca jus nlayé tsjan nucú.

²⁷ Gente niná ma quelel sin 'yüsa Dios jos jin,
nin jis tepyala yupj.

Jis pjat la topj jinwá yupj quinam.

Yun jatsicyacj jinwá yupj.

Ma quelel salelepj tsjan niná yupj januc.

Ma quelel sin 'yüsa pjyacañ.

Nin mpes ma sin 'yüsa tsjan niná yupj januc.

Mpes wa ma jus nlay tsjan niná yupj pjyacañ.

Nin mpes ma t'üc' way sin 'yüsa yupj.

Yupj newa ma quelel sa coñ Dios,

mpes napj ma polel lejay yupj ca 'üsüs jis mpalas Dios lal.” ’

Dios Cjües nin tjevele Isaías lal. ²⁸ Mpes najas nusin 'yüsa Dios jos cupj velecj judiopan tulucj jilal 'ots'ipj Jesucristo po'ó. Ca sin mü'üsüs 'onin lajay ne 'ücj mpatjam Dios lal. Po jisas nsem cupj velecj”, Pablo nin tjevele.

²⁹ Pablo t'üc' tjevele na, judiopan tjil. Nepénowa pajal la tjowelet yuwá. Nepénowa topon Pablo lal, la p'a ma topon.

³⁰ Pablo año mat'e mpes tüpü'ü Roma po'ó. Jupj tüpü'ü nt'a, t'emel tje'yaya wo juts'a'á lal ne 'ücj polel pü'ütsja ne'aj. Pülücj tjiqil jus la nuc. 'Ücj jos tepyala yupj tjiqil, pjü way. ³¹ Tjevele yupj jilal 'onin ne nin liji, jyü'ta Dios. Sin tji'yüsa lis tjiiji gjuis Jepa Jesucristo po'ó. Pablo ma lecj jéyatsja nin la veles. Romanopan jis jepapan ma ts'a tji'in jupj lal jupj nin tjevele mpes.

Pablo papel tepyaca Roma mo'o tapatja mpes

¹ Napj Pablo. Napj Jesucristo jomozo. Dios la ntjet'á napj, apóstol nsem napj. Nin tjejjama la veles la p'a jilal jupj mpes. Nin tjejjama la veles pasal 'üsüs way tepyala Jesucristo mpes. ² Püna Dios tjevele jupj ca jas majamas Jesucristo, tjevele gente lovin ca 'ücj mpatjam jupj lal Jesucristo mpes. Nin jis wala tjevele profetapan jilal nin jis la pac yupj. Yupj tapac, Dios Popel jupj. ³ Qjuisin 'yüsa Jesucristo po'ó, Dios tjevelá mpes. Jesucristo Dios Jatjam. Jupj Jatjam yom tepyala jupj. Jupj David ts'uyupj popa p'iyá püs naya tüpü'ü. ⁴ Gente sin tji'yüsa jupj Dios Jatjam. Jupj tepe'e na Dios jas tjiyyüsa jupj, tüpü'ü jupj niswá; nin mpes sin tji'yüsa niná. Dios pajal püné, ne nin la tjiiji. T'üc' way Jesucristo Dios Jatjam jupj. Jupj p'iyá Dios 'ots'ipj, pajal 'üsüs way jupj, jupj Popay jinwá. Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné.

⁵ Jesucristo mpes Dios tsjay 'üsüs la qjuis tjiiji. La qjuis t'ya, apostolpan nsem ncupj, ne qjuis tjejjama la veles la p'a jilal Jesucristo po'ó. Dios jos pjü gente jun ta'á patja nin japon Jesucristo po'ó. Jos yupj lajay jupj tjevele jin. Mpes Dios qjuis tjejjama nin la veles gente nenem jilal. Qjuis tjejjama Jesucristo mpes. ⁶ Dios la nu t'ya wa nun. Quina nun Jesucristo juts'a'á.

⁷ Nun Dios ts'uyupj Roma po'o potjaqué. Dios pasal quelel la nusiji. Nun Dios ts'uyupj, jupj la nu t'ya mpes. Quina napj pyac nun mpes. Dios cupj qjuis Papay. Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné. Najas yupj 'üsüs way la nusejay. Najas ma nujola nun pjü mpes, yupj nin la nusejay mpes.

Pablo quelel jama Roma nt'a.

⁸ Mwalá nin pyac wüi'is Dios lal nun pjü way mpes. Napj 'ücj wüi'is Dios lal Jesucristo la tjiiji mpes. Dios lal wüi'is gente jun ta'á jus nlay nun po poné Jesucristo lal. ⁹ La pülücj way velé Dios lal nun mpes. Jupj selé nin velé. T'üc' way tsjay yümücj tsji' lejay napj Dios mpes. Ma quelel lejay p'a. Pasal 'üsüs tepyala Dios Jatjam mpes. Niná velé napj la p'a jilal, t'üc' way. ¹⁰ Dios lal velé na, lovin le mon napj ca 'ücj polel mis nun nt'a nujus la nuc. Jupj jos, 'ücj jum. Ma jos, ma jum. ¹¹ Napj pasal quelel nujus nyuc. Napj quelel nucopj p'yacj, más 'üsüs nusin mü'üsüs Jesucristo po'ó. Najas nun lovin ca jisas nsem Jesucristo, mpes nin quelel lejay napj. ¹² Mpes tsjay 'ücj najas nsem napj, nun Jesucristo lal poné mpes. Nun 'ücj jisas nsem wa napj Jesucristo lal pyon mpes. Nin mpes pajal 'ücj qjuisas nsem cupj pjü way Dios mpes.

¹³ Natjampán, najas jus nlayé la pülücj quelel jumtsja nun nt'a. Lovin ma polel tjumtsja custjay. Quelel nucopj p'yacj, mpes más 'ücj nujola nsem Jesucristo jinwá. Napj polel tjumtsja la p'a judiopan tulucj nt'a. Jis capj tjep'yacj, más 'ücj yola quinam Jesucristo jinwá. ¹⁴ Dios la ntjet'á napj la veles jupj tjevelá pjü jilal. Mpes más 'ücj nin lejay. Nin ca mvelé griego javelepj jilal. Ca mvelé wa la p'a jilal, griego ma javelepj. Ca mvelé pasal pülücj sin tji'yüsa jilal. Ca mvelé wa ma sin tji'yüsa jilal. ¹⁵ Mpes po quelel jum nun nt'a, nun Roma po'ó potjaqué. Quelel jum la veles pasal 'üsüs tepyala Jesucristo mpes.

¹⁶ Ma ne mayca la veles Dios tjevelá. Jupj nin tjevele pasal 'üsüs tepyala Jesucristo mpes. Gente japon na jupj tjevelá, Dios liji yupj 'ücj ca mpatjam jupj lal, ma ca malala jis mpalas malala la tjajay mpes. Niná Dios mwalá way tjevele judiopan mpes. Locopyaya nin p'iyá tjevele wa judiopan tulucj mpes.

¹⁷ Dios tjevele mpes qjuisin 'yüsa 'onin 'üsüs nsem gente Dios lal. 'Üsüs yupj Dios lal, japon na jupj tjevelá. Japon mpes p'in, yupj 'üsüs Dios lal, nin se palá. Dios Popel vele: "Gente japon na Dios lal, 'üsüs yupj jupj lal. Yupj ca mpatjam jupj lal", Dios Popel nin vele.

Pjü gente malala nyuca la tjajay.

¹⁸ Pülücj jisas la p'a dios witjacj; pasal malala nin lajay. Dios p'iyá po ma jos yupj malala lajay, nin mpes ca jis capj ntülüs. Yupj lovin nin lajay Dios ma jos. Ma quelel jus nlayecj t'üc' way Dios po'ó. ¹⁹ T'üc' way Dios po'ó, costa tulucj la 'üsüs. Niná Dios sin tji'yüsa lis tjiji. Yupj ma nin jisas la p'in. Mpes Dios ca jis capj ntülüs. ²⁰ Püna Dios nosis la tjiji. Gente lovin 'ücj yus januctsja Dios la tjijá. Januc mpes polel sin 'yüsa Dios püné. Januc mpes polel sin 'yüsa Dios lovin ca püné nsem. Polel sin 'yüsa t'üc' way Dios jupj. Ma polel sa nuc Dios, nin p'in 'ücj sin 'yüsa Dios po'ó jupj la tjiji januc mpes. Yupj ma polel javelepj ma salejeptsja Dios po'ó. ²¹ T'üc' way yupj salejeptsja Dios já'asa. Newa ma yólatsja pasal püné way jupj. Ma wi'irttsja Dios lal jupj 'üsüs la siji mpes. Ma yola jinwá lajaytsja yupj. 'Üsüs tulucj yólatsja yupj. Püste jatja jinwatsja yupj, yupj ma sin 'yüsatsja mpes. ²² Yupj javeleptsja pülücj salejepj yupj p'iyá, newa más 'in malala yólatsja yupj lovin. Ma yola jinwá lajay. ²³ Ma jisas Dios t'üc' way. Pajal 'üsüs, pajal püné jupj. Gente p'in la tjajay, ninana jisas yupj jis dios witjacj mpes. Nenéyawa yo mpes la tjajay dios witjacj, gente jin yustapj, animal jin yustapj 'ots'ipj. Nenéyawa la tjajay wa niná pe mpes. Ninana jisas yupj jis dios mpes. Gente nca'liñ ca, nin p'iyá ca nsem animalpan jis lal. Dios t'üc' way lovin ma ca mpa'is jupj.

²⁴ Dios selé tsjay malala nyuca la tjajay yupj. Mpes tjemey yupj mpe. Mpes malala polel lajay, yupj jisas jinwá. Tsjay malala lajay yupj p'iyá jilal. Yupj lajay mpes la p'a se mayca, ne ma polel javelepj yupj lajay mpes. ²⁵ Yupj ma japon t'üc' way Dios po'ó. T'üc' tulucj mpes japon yupj. Dios t'üc' way pjü la tjiji jupj, mop'in ma jisas Dios. Ma yola jupj püné. Malala lajay yupj. Ma lajay Dios jos jin. Yupj jisas Dios la tjiji witjacj la p'in. Más 'ücj gente lovin 'üsüs javelepj Dios po'ó. Amén.

²⁶ Yupj lajay mpes Dios tjemey yupj mpe. 'Ücj polel lajay yupj jisas jin. La p'a se mayca la veles yupj lajay mpes. Nequem nenem niyom ma jisas. P'a nequem jisas, ne ne'aj jamanun yupj. Yupj lajay pasal malala Dios lal. ²⁷ Nin p'iyá niyom nenem jilal. Ma jisas nequem. Yupj sin nin jisas p'a niyom, ne ne'aj jamanun yupj. Tsjay malala yupj lajay. Lajay malala, mpes malala se palá jis p'üy jilal. Yupj jinwá lajay, nin p'iyá jis mpalas lovin.

²⁸ Ma quelel yola mpalas t'üc' way Dios po'ó. Mpes Dios tjemey yupj mpe. Polel yola yupj p'iyá quelel yola jinwá. 'Üsüs mpes ma polel nin yola. Mpes lovin tsjay malala lajay. Niná malala Dios lal. ²⁹ Pajal malala yupj. Pjü lajay mpes malala. Niyom nenem jamanun yupj sejats'om tulucj. Nequem nenem jil yupj jis vayum tulucj jilal. Pülücj jisas yupj. Yupj lajay mpes malala se palá la p'a jilal. Jisas p'a yuts'a'a. Ja'ünan la p'a wa. La pülücj la velel. La tsuwil wa. Yupj lovin malala javelepj tsjan 'üsüs po'ó. Tin javelepj la p'a lajay mpes, ne ma salejepj ncu t'üc' nin lajay. ³⁰ Javelepj la p'a lajay po'ó, javelepj malala nin lajay. Po ma jisas Dios. Malala javelepj la p'a jilal, mpes la p'a ts'a 'in se palá yupj javelepj mpes. Noypan jin yola yupj p'iyá. Javelepj la p'a jilal yupj p'iyá noypan. Nin yola 'oyñ nyuca ca malala la mijicj. Lovin ma lajay jis papay jisas mpes, sejamay jisas mpes. ³¹ Ma sin tji'yüsa tsjan t'üc' way. Ma nin jisas yupj. Ma lajay yupj tjowelepj la mijicj mpes. Ma quelel lajay jis ts'uyupj.

La p'a malala la tjajay mpes, lovin ma yo' pe'e; yupj ts'a 'in lovin. La p'a jilal malala se palá na, ma yola; wi'irí ca nacj. ³² Salejepj Dios tjevele gente ninana lajay na más 'ucj nca'liñ yupj. Newa niná nin lajay lovin. La p'a ninana lajay na, po 'üsüs javelepj yupj sin po'ó.

2

Dios ca mveles pjü jilal ncu 'üsüs la tjajay. Selé jupj.

¹ T'üc' way gente malala lajay. Ca nacj nun welé yupj malala. Newa nin nun p'iyá nin p'iyá lojí. Mpes t'üc' way malala wa nun, nin p'iyá malala lojí mpes. Nun ma polel mvelé ca Dios lal 'üsüs nun; nun malala lojí yupj lajay jinwá.

² Selecj Dios ca jis capj ntülüs gente nin lajay na. 'Üsüs Dios nin liji. ³ La p'a malala lajay, ne nun welé malala yupj. Mop'in nin p'iyá lojí nun. Mpes t'üc' way Dios ca nucopj ntülüs 'ots'ipj. ⁴ Dios pasal 'üsüs way liji nun jilal. Niná 'üsüs tulucj nun jis lal ca nacj. Dios ma ts'i 'inyá nun jilal. Niná 'üsüs tulucj nun jis lal ca nacj. Dios li nucú, jupj jos nun ca nujisas nsem jupj. 'Üsüs tulucj nun jis lal ca nacj jupj li nucú. Najas nun jus nlayé Dios jos nun 'aplijila way nsem malala la tjüj jupj mpes, nin mpes jupj pasal 'üsüs liji nun jilal. Jos nun ca nin la müj jupj jos jin.

⁵ T'üc' way p'a jawas Dios ca mveles pjü jilal ncu 'üsüs la tjajay yupj. Selé jupj. T'üc' ca mveles. Ca jis capj ntülüs malala la jay. Nun solejé tsjan jos Dios nun lojí, nin p'in ma quelel nin lojí. Nun 'aplijila way tulucj malala la tjüj. Dios po ca nucopj ntülüs nun lojí mpes. ⁶ "Gente 'üsüs lajay na, t'üc' way Dios ca 'üsüs lis mijis yupj jilal pjü way. Gente malala lajay na, ca jis capj ntülüs yupj pjü way." ⁷ Nepénowa quelel 'üsüs lajay lovin, ne nin lajay yupj. Yupj jisas Dios 'üsüs mveles yupj sin po'ó. Jisas Dios 'üsüs liji yupj mpes. Jisas lovin mpatjam Dios lal. Mpes t'üc' way lovin mpatjam ca Dios lal, Dios ca nin la mijis yupj mpes. ⁸ La p'a quelel lajay yupj p'iyá jisas p'in. Dios t'üc' way tjevele, mop'in yupj ma lajay jupj tjevelá. Malala p'in lajay yupj. T'üc' way Dios quelel jis capj tyüla yupj la jay mpes, ne nin ca la mijis. ⁹ Gente malala lajay na, pasal malala ca jis mpalas. Pasal ca jis mvajas nsem yupj. Pasal yola nsem, ca la mpuyucj. Judiopan malala lajay, nin ca jis mpalas yupj jilal. Judiopan tulucj malala lajay, nin p'iyá ca jis mpalas. ¹⁰ P'a casá ca nsem 'üsüs lajay jilal; Dios ca 'üsüs mveles yupj sin po'ó. Ca 'üsüs la mijis yupj mpes. Yupj ma ca yola nsem pjü mpes, Dios ca la mijis yupj mpes. T'üc' way Dios nin ca la mijis judiopan 'üsüs lajay jilal. Nin la mijis wa judiopan tulucj 'üsüs lajay jilal. ¹¹ Malala lajay, Dios ca jis capj ntülüs. Pjü yupj jilal ca nin la mijis. 'Üsüs lajay jilal, Dios ca 'üsüs lis mijis. Pjü yupj jilal ca nin la mijis.

¹² Dios wola tjevele Moisés lal tsjan jostsja judiopan la mijicj. Moisés niná tjevele judiopan jilal. Niná Moisés tepyaca, Dios Popel jupj. Judiopan malala lajay na, Dios ca jis capj ntülüs. Jupj ca mveles ncu yupj la tjajay Moisés tepyaca jinwá. Judiopan tulucj malala lajay na, Dios ca jis capj ntülüs wa. Dios ma ca mveles ncu yupj la tjajay Moisés tepyaca jin; yupj ma salejeptsja Moisés tepyaca judiopan mpes. Mop'in malala ca jis mpalas tecya'liñ na, malala la tjajay mpes. ¹³ Gente 'üsüs Dios lal nin lajay na pjü Moisés tepyacá. T'üc' way gente pülücj tjepjyacañ, sin tji'yüsa Moisés tepyacá; mop'in ma lajay niná. Mpes 'üsüs tulucj yupj Dios lal. ¹⁴ Dios jos judiopan lajay, ninana judiopan tulucj pülücj way nin p'iyá lajay. Ma salejepj Moisés tepyacá. Yupj sin nin lajay Moisés tepyaca jinwá. T'üc' way ma salejepj Moisés tepyacá, mop'in nin yola Dios jos jinwá. Mpes salejepj 'ucj jis la jay. ¹⁵ Cupj nyucucj

yupj lajay, mpes jus nlayecj yupj nin salejepj 'ücj jis la jay. Nin lajay Moisés tjijyü'ta jinwá. Yupj yola mpes 'ots'ipj cupj jus nlayecj yupj salejepj 'ücj jis la jay. Yupj jus nlay malala la tjajay na. Yupj jus nlay wa 'üsüs la tjajay na. ¹⁶ T'üc' way p'a jawas Dios ca jas majamas Jesucristo qui'á la veles pjü jilal. Ca mveles ncu 'üsüs la tjajay. Pjü gente pülücj way la tjajay, la p'a ma tjunuc, ma salejepj. Jesucristo ca mveles ncu 'üsüs la tjajay. Selé jupj. Niná Dios nin tjevele, niná napj velé la p'a jilal.

Judiopan ma la tjajaytsja pjü way Moisés tjevelá.

¹⁷ Nun nepénowa judiopan. Nun nepénowa welé nun pasal 'üsüs way Dios lal. Quina ca mpac nun mpes. T'üc' way nun welé nun 'üsüs nsem Dios lal, lojí na Moisés tepyaca jin. ¹⁸ Nun solejé tsjan jos Dios. Nun sin tji'yüsa Moisés tjijyü'ta mpes. Nun welé 'üsüs way jupj tjijyü'tá. Mpes solejé 'ücj jis la jay. ¹⁹ Pülücj way ma salejepj Dios po'ó, mpes nun sin 'yüsa lojí. Nujola 'üsüs sin 'yüsa lojí. Yupj ma januc jinwá ma salejepj mpes. Nun nujola 'üsüs monú jinwá lojí yupj jilal. Püste nt'a jatja jinwá yupj. Nun nujola nun jaw jinwá yupj mpes. ²⁰ Nepénowa ma 'üsüs yola. Nun nujola 'üsüs sin 'yüsa lojí. Nepénowa ma pülücj sin tji'yüsa custjay. Nujola 'üsüs sin 'yüsa lojí wa yupj. Nun nujas Moisés tjijyü'tá, mpes nin nujola nun. Nun nujola Moisés tjevele niná Dios jos nun solejé. T'üc' way tjevele Moisés.

²¹ Nun sin 'yüsa lojí la p'a; mop'in ma nusin 'yüsa lojí nun p'iyá. Nun welé la p'a jilal ma mpequeñ; mop'in nun p'iyá pwe'qué. Malala nin. ²² Nun jü'tü la p'a jilal ma ma'nucj sejt'som tulucj; mop'in nun p'iyá mo'nú nun sejt'som tulucj. Malala nin. Nun ma jisas la p'a jis dios witjacj. Mpes t'üc' way niná lojí Moisés tepyaca jin. Mop'in nun p'iyá malala lojí; nun pwe'qué yupj jis dios witjacj jatja nt'a. Mpes niná lojí ma lojí Moisés tepyaca jin. ²³ Nun 'üsüs welé Moisés tjijyü'ta po'ó; mop'in ma lojí pjü way jupj tjijyü'tá. Mpes gente malala javelepj Dios po'ó nun lojí mpes. ²⁴ Dios Popel vele: "Nun mpes judiopan tulucj malala javelepj Dios po'ó", Dios Popel nin vele.

²⁵ Nun judiopan, mpes nun jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü yupj. Dios jos nin lojí Moisés tjijyü'ta mpes. Ma lojí na Moisés pjü way tjijyü'ta jin, judiopan tulucj jinwá nun. Judiopan tulucj ma t'ü yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú. Nun yupj jinwá. ²⁶ T'üc' way judiopan tulucj nepénowa nin lajay Moisés tjijyü'tá. Yupj ma t'ü yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú, judiopan lajay jinwá; newa judiopan jinwá yupj, Moisés tjijyü'ta jin lajay mpes. ²⁷ Yupj lajay mpes, nun ca jus nlayé malala la tjüjí nun. Yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü tulucj, newa nin lajay Moisés tjijyü'ta jin. Nun to'á Moisés tepyaca. Nun jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü tepyala, jupj tepyaca jinwá. Mop'in nun ma lojí pjü way Moisés tjijyü'ta jin. Mpes yupj lajay nucú na, ca jus nlayé malala la tjüjí nun. ²⁸ Nun judiopan t'üc' way, nun pülücj way nin nujola. Mop'in nun nepénowa judiopan t'üc' way tulucj Dios lal. Nun jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü yupj; mop'in ma ca judiopan nsem nun, nin lojí mpes p'in. ²⁹ Gente nepénowa yola Dios jos jin. Nenem judiopan t'üc' way yupj. Ma malala yola quinam, Dios Cjües nin lis tjijí. Mpes t'üc' way yupj Dios gente. Dios 'üsüs vele yupj sin po'ó. T'üc' way nun jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü tepyala, mop'in nun nepénowa malala lojí custjay. Nin lajay, Dios gente tulucj. Ca nacj la p'a 'üsüs javelepj yupj sin po'ó; Dios ma nin vele.

3

1 Mpes yom pjaní ca mveles ca nacj: “Gente pülücj judiopan yupj. 'Üsüs tulucj niná. Yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyü t'ü tepyala, newa más 'üsüs se palá tulucj yupj la p'a jilal.” 2 Napj nun jis wala velé pasal 'üsüs way jis tepyala judiopan. Dios jis tje'yaya jupj Popel. Jostsja yupj mvelecj la p'a jilal jupj tjevelá. Pasal pülücj 'üsüs la tjiji yupj mpes; niná la tjiji más 'üsüs pjü la tjiji lal. 3 Mop'in judiopan pülücj ma la tjajay Dios tjevele jin. ¿Ncu nin nujola Dios ma ca la mijis jupj tjevele jin yupj malala la tjajay mpes? 4 Nin tulucj. Lovin ca la mijis jupj tjevele jin. Pjü gente la tsuwil; Dios má nin liji. Dios lovin t'üc' way vele. Dios Popel vele David tjevelá Dios lal. Vele:

“Jipj velen na, pjü ca jus nlayecj 'üsüs velen jipj, t'üc' velen. Nepénowa ca mvelecj t'üc' tulucj velen jipj, mop'in ca jus nlayecj lovin t'üc' way velen”,
Dios Popel nin vele.

5 Nepénowa javelepj yupj malala lajay na, gente ca jus nlayecj pasal 'üsüs Dios. Mpes malala Dios qjuis capj tyüla, nin javelepj gente nepenowá. ¿Ncu nujola 'üsüs nin p'iyá velecj? 6 ¡Nin tulucj! Ma nin ca mvelecj. 'Üsüs jupj jis capj ntülüs. Dios 'üsüs nin liji. 'Üsüs lovin nin liji, mpes polel jis capj ntülüs malala lajay, pjü way.

7 Ca nacj yom pjaní ca mveles napj lal. Mveles: “Napj li tsuwil na, gente ca jus nlayecj Dios más 'üsüs napj lal, ca mvelecj Dios lovin t'üc' way vele. Mpes gente javelepj Dios pasal püné. Gente 'üsüs javelepj Dios po'ó napj li tsuwil na. Mpes malala Dios ncapj tyüla, napj la tsyawil mpes”, yom pjaní ca mveles niná ca nacj. 8 P'a wa ca mveles wa napj lal ca nacj. Mveles: “Cupj malala lijicj na, gente ca jus nlayecj Dios más 'üsüs cupj qjuis lal, ca mvelecj Dios 'üsüs way jupj. Mpes más 'ücj malala lijicj”, pjaní nin ca mveles ca nacj. Nepénowa tjowelepj cupj nin tjevelecj más 'ücj malala nyuca lijicj. Nin tulucj. Malala tjowelepj cupj po'ó. 'Üsüs Dios jis capj tyüla niná lajay.

Pjü malala la tjajay.

9 Mpes napj quelel nu la 'yüy ncu nujola más 'üsüs cupj judiopan tulucj jilal. Nin tulucj. Po quina nusin tji'yüsa la tjejay judiopan malala yupj. Nusin tji'yüsa la tjejay wa judiopan tulucj malala wa yupj. Pjü gente malala quelel lajay yupj. Mpes lovin nin lajay yupj. 10 Dios Popel vele: “Pjü gente 'üsüs tulucj Dios lal, pjü malala p'in.

11 Pjü ma sin 'yüsa Dios jos jin.

Pjü lovin ma quelel so coñcó Dios.

12 Quina pjü ma quelel lajay Dios jos jin.

Pjü malala, nin jis tepyala.

Pjü 'üsüs tulucj lajay, pjü malala lajay.

13 Nin javelepj malala.

Yom tepe'e, tjamaja, pajal malala cjumsu.

Nin p'iyá yupj javelepj mpes tsjay malala.

Jis pelam pasal la tsuwil.

Latsj lyaja mpes, gente cya'liñ.

Nin p'iyá, yupj javelepj latsj lyaja jinwá.

14 Yupj malala javelepj la p'a jilal.

Malala javelepj yupj sin po'ó.

Malala nyuca yola mpes malala javelepj yupj sin po'ó.

15 Leñ way ts'a 'in se palá la p'a jilal.

Ja'ünan yupj, ts'a 'in mpes.

¹⁶ Malala se palá la p'a jilal, yupj lajay mpes.

La p'a 'aplijila se palá, yupj lajay mpes.

¹⁷ La p'a wa la velel, la palan, yupj lajay mpes.

¹⁸ Malala la tjajay. Ma lacj jeyapj Dios jis capj ntülüs”, Dios Popel nin vele.

¹⁹ Selecj Dios tjevele judiopan jilal, tjevele tsjan jostsja jupj ca nin la mijicj yupj. Moisés tepyaca niná, Dios Popel jupj. Jostsja yupj la mijicj pjü tjevelá. Salejepj malala la tjajay. Mpes ma polel mvelecj Dios lal 'üsüs nin la tjajay. T'üc' way Dios ca mveles pjü jilal malala nin la tjajay. Nin mveles ca judiopan jilal, judío tulucj jilal 'ots'ipj. ²⁰ Gente sin 'yüsa Dios tjevelá, Moisés tepyaca mpes. Sin 'yüsa na jus nlay ma la tjajay pjü way Dios tjevelá. Nepénowa javelepj: “Cupj lijicj Dios tjevelá, mpes cupj 'üsüs Dios lal”, nin javelepj. Yupj pjü way ma 'üsüs nsem Dios lal; ma la tjajay pjü way Dios tjevelá.

Gente 'üsüs nsem Dios lal nin japon na jupj tjevelá Jesucristo po'ó.

²¹ Quina Dios 'üsüs gjuisin tji'yüsa la tjiji 'onin ne 'üsüs nsem gentá jupj lal. Gente ma lajay pjü way jupj tjevelá, mop'in jupj gjuisin 'yüsa liji 'onin ne 'üsüs nsem yupj jupj lal. Püna Moisés nin p'iyá tepyaca, profetapan nin p'iyá tapac wa. ²² Gente 'üsüs nsem Dios lal Jesucristo lal japon na. Jesucristo lal japon na, yupj 'üsüs nsem Dios lal, Dios nin liji yupj mpes, pjü way. Nin liji judiopan jilal, judiopan tulucj wa jilal. Yuwal yupj Dios lal. ²³ Pjü malala la tjajay. Yupj la tjajay mpes Dios ma ca mveles 'üsüs la tjajay. ²⁴ Mop'in nin, Dios 'üsüs la siji. Dios la siji yupj 'üsüs nsem jupj lal Jesucristo mpes. Perdonar la siji malala la tjajay, ne lovin ca 'üsüs nsem yupj jupj lal. Nin liji yupj 'üsüs la tjajay mpes tulucj; jupj jostsja mpes nin la tjiji. ²⁵ Dios jas tjejyama Jesucristo nosis nt'a. Dios ma quelel jis capj tyüla yupj, mpes jas tjejyama Jesucristo. Cus tyüla jupj gente mpes, ne tepe'e jupj yupj mpes. 'Os tepyala gente pjü malala la tjajay mpes. Yupj niná japon na, Dios perdonar la siji malala la tjajay yupj. Jesucristo po'o japon na, perdonar la siji. Dios jostsja gente ca sin mü'üsüs jupj ma nyuca p'in gente malala lajay na quínam, nin mpes cus tyüla Jesucristo. Yas nam, gente malala la tjajay na, ma jis capj tyüla neneyawá. ²⁶ Napj velé Dios jostsja gente ca sin mü'üsüs jupj ma nyuca p'in gente malala lajay na, nin mpes nin la tjiji. Cus tyüla Jesucristo, pjü malala la tjajay mpes, gentá. Jupj jostsja gente ca sin mü'üsüs yupj 'üsüs nsem jupj lal Jesucristo lal japon na; nin mpes nin la tjiji jupj.

²⁷ Pjü ma polel javelepj yupj p'iyá 'üsüs, yupj p'iyá la tjajay mpes. Gente ma 'üsüs nsem Dios lal yupj Moisés tjevele jin lajay mpes. Yupj 'üsüs nsem Dios lal japon na Dios tjevelá Jesucristo po'ó. ²⁸ Mpes gjuisin 'yüsa gente 'üsüs nsem Dios lal, yupj japon na Dios tjevelá Jesucristo po'ó. Moisés tjevele jin la tjajay tulucj ca nacj; mop'in nin, 'üsüs nsem yupj Dios lal. ²⁹ T'üc' way Dios jupj judiopan mpes, judiopan tulucj mpes 'ots'ipj. Manas mpes Dios jupj, ³⁰ pjaní jupj, ne nin; leñ p'a. Jupj la siji judiopan 'üsüs nsem jupj lal, jupj lal japon na. Nin p'iyá la siji judiopan tulucj jilal. ³¹ Yom pjaní mveles ca nacj: “Cupj pyonecj Dios tjevelá Jesucristo po'ó. Mpes Moisés tepyaca 'üsüs tulucj cupj mpes”, nin vele jupj ca nacj. Nin tulucj jupj tjevelá. Cupj velecj Moisés tepyaca pasal 'üsüs way.

4

Abraham 'üsüstsja Dios lal jupj tepyona mpes.

¹ Quina napj quelel pyac Abraham po'ó. Jupj pasal püna tüpü'ü, cupj jupj popa p'iyá püs naya pyatjaquec. Napj ca mpac 'onin tepyala ne 'üsüstsja jupj

Dios lal. ²T'üc' way Abraham pasal 'üsüs la tjiji. 'Üsüstsja jupj Dios lal. Nintsja jupj, jupj la tjiji mpes tulucj. Jupj ma tjevele 'üsüstsja jupj p'iyá, jupj Dios mpes tsji' la tjiji mpes. Jupj ma nin tjevele Dios lal. ³Dios Popel vele: "Abraham tepyona Dios tjevelá. Mpes Dios tjevele jupj 'üsüstsja."

⁴Yom pjaní tsji' liji na, p'a wa jaylacj liji jupj tsji' la tjiji mpes. T'emel 'yaya jupj sin jos mpes tulucj. 'Yaya jupj tsji' la tjiji mpes. ⁵T'üc' way gente nepénowa tsji' lajay Dios mpes. Mop'in nin, Dios liji yupj 'üsüs nsem jupj lal, yupj p'iyá 'üsüs lajay mpes tulucj. 'Üsüs nsem yupj Dios lal yupj japon na jupj tjevele jin. Mpes gente malala 'üsüs polel nsem wa Dios lal, Dios nin liji. ⁶Nin p'iyá tjevele David. Tjevele gente 'üsüs Dios lal, yupj jupj tjevele jin topon mpes. Nin liji Dios. Tsjay 'ücj jisas yupj. Salejepj 'üsüs yupj Dios lal, yupj lajay mpes tulucj. ⁷David tjevele:
"Pjü malala la tjajay.

Dios perdonar lis tjiji nepenowá, yupj la tjajay mpes.

Lovin ma jola yupj la tjajay mpes.

Tsjay 'ücj jisas yupj.

⁸Ma ca mveles malala la tjajay.

Mpes tsjay 'ücj jisas",

David nin tjevele.

⁹T'üc' way judiopan nin jinwá jatja, 'ücj jisas. Yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü tepyala. Judiopan tulucj nin jinwá jatja wa, 'ücj jisas wa. Yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü tulucj. Selecj Dios Popel vele Abraham 'üsüstsja Dios lal jupj sin nin tepyona mpes. ¹⁰¿Ncu solejé 'ona 'üsüs tepyala Abraham Dios lal? Jupj pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'yüjü secj custjay, 'üsüstsja jupj Dios lal. ¹¹P'a jawas jupj pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'yüjü. Dios jostsja la p'a ca jus nlayecj Abraham 'üsüstsja, tepyona mpes la p'in, nin mpes jostsja jupj ca nin la mijis. Dios jostsja la p'a ca jus nlayecj Abraham 'üsüstsja jupj pjoloc' t'asiyú t'yüjü secj p'in. Quina pülücj topon Dios tjevele jin. Yupj pülücj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü tulucj. Mop'in 'üsüs yupj Dios lal; Dios vele yupj 'üsüs yupj topon mpes. Abraham lal tepyala jin p'iyá jis tepyala yupj. Mpes Abraham yupj jis papay jinwá. ¹²T'üc' way judiopan pülücj topon wa Dios lal. Yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü wa. Abraham jinwá la tjajay wa, mpes jupj yupj jis papay jinwá 'ots'ipj. Abraham yupj jis papay jinwá, yupj Dios lal topon mpes, Abraham jinwá. Jupj tepyona Dios lal, jupj pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'yüjü secj p'in.

Dios tjevele Abraham la jupj 'üsüs la mijis.

¹³Dios tjevele Abraham lal. Abraham ts'uyupj popa p'iyá püs naya tapatja sin po'o tjevele wa, Abraham po'o tjevele wa. Tjevele nosis ca jis ma'ayas. Niná mwalá nin tjevele, Moisés lal tjevele secj p'in. Mpes Abraham ma pjü la tjiji Moisés tjijyü'tá. Abraham tepyona Dios tjevele jin, mpes Dios tjevele niná jupj lal, tjevele ca ma'ayas nosis. Abraham 'üsüstsja Dios lal jupj tepyona mpes. ¹⁴Nepénowa nin lajay Moisés tjijyü'ta jin. Yupj japon Dios ca jis ma'ayas nosis yupj jilal. Japon ca nin nsem yupj Moisés tjevele jin la tjajay mpes. Nin tulucj. Dios ma nin ca jis ma'ayas. T'üc' way Dios ca jis ma'ayas gente japon na jupj tjevele jin. Dios tjevele jin ca mpalas. ¹⁵Pjü gente lovin ma pjü la tjajay Moisés tjijyü'ta jinwá. Mpes yupj ma polel 'üsüs nsem Dios lal Moisés jyü'ta jin lajay mpes. Dios quelel jis capj tyüla yupj malala lajay mpes, yupj ma t'üc' lajay jupj tjijyü'ta jinwá. Nin tulucj jupj ma jis tjijyü'ta jis lal. Ma tjijyü'ta, mpes malala tulucj ma nin la tjajay.

¹⁶ Mpes Dios ca la mijis jupj tjevele jin, gente japon mpes p'in. Nin ca la mijis, jupj jos mpes p'in. Nin ca la mijis jupj pjü way Abraham ts'uyupj popa p'iyá püs naya patja jilal. T'üc' way judiopan Abraham ts'uyupj popa p'iyá püs naya patja yupj. Nin lajay Moisés tepyaca jin. Dios ca la mijis jupj tjevele jin yupj mpes. Mop'in ca nin la mijis niná yupj mpes p'in tulucj. Nin ca la mijis wa Abraham jinwá japon jilal. Cupj pülücj way pyonecj wa Dios lal Abraham jinwá, mpes Abraham ts'uyupj popa p'iyá püs naya pyatjaquecjinwá cupj. ¹⁷ Dios Popel vele jin tjevele Dios Abraham lal. Vele: "Püs nt'aya gente pülücj ca mpatjam. 'A mulú, 'a mulú mpatjam p'a nt'a. Pülücj yupj jipj ts'uyupj popa p'iyá püs naya mpatjam jinwá nsem yupj, nin la tjejay napj jipj mpes", Dios Popel nin vele. Dios tjevele gente pülücj Abraham ts'uyupj popa p'iyá püs naya mpatjam jinwá nsem yupj. Mpes t'üc' way tepyala niná. Abraham tepyona Dios lal. Dios 'ücj liji ne tecya'liñ patja niswá. Dios jos jin mpalas, t'üc' way nin ca mpalas, pjü way, jupj nin vele mpes p'in. Pjü way nin polel liji.

¹⁸ Abraham seletsja costa way niná mpalas ca Dios tjevele jin. Newa tepyona Dios lal, seletsja t'üc' way mpalas ca Dios tjevele jin. Mpes gente pülücj Abraham ts'uyupj popa p'iyá püs naya patja jinwá jis tepyala yupj, pülücj yupj nin tepyala p'a nt'a 'a mulú patja mo'ó. T'üc' way Dios tjevele: "Jipj ts'uyupj popa p'iyá püs naya mpatjam, tsjay pülücj nsem yupj". ¹⁹ T'üc' way Abraham co'müytsja. Nasa way año cien tyá'atsja jupj. Seletsja pajal co'müytsja jupj. Seletsja jupj jüp'üy quelel pé'etsja quinam. Seletsja Sara ma polel myá'natsja tsjiquis quinam. (Sara jupj jats'om waytsja.) Newa tepyona Dios ca la mijis jupj tjevele jin. ²⁰ Abraham lovin ma tjevele Dios ma ca nin la mijis jupj tjevele jin. Lovin más 'üsüs tepyona Dios lal. Lovin jostsja Dios. Lovin 'üsüs tjevele Dios po'ó. ²¹ Jupj seletsja Dios polel liji jupj tjevele jin. ²² Mpes Abraham 'üsüstsjja Dios lal, Dios la tjiji.

²³ Dios Popel vele: "Abraham tepyona Dios lal, mpes 'üsüstsjja jupj Dios lal, Dios la tjiji". Dios Popel nin vele Abraham mpes p'in tulucj. ²⁴ Cupj mpes wa vele jupj Popel. Cupj pyonecj Dios tjevelá, mpes 'üsüs nsem wa cupj jupj lal, nin ca la mijis jupj. Jesucristo tepe'e na, Dios p'iyá jas tjijyünsa, tüpü'ü jupj niswá. Jesucristo cupj gjuis Jepa Püné. ²⁵ Dios jis tje'yaya tjü'ünan Jesucristo cupj malala la tjijicj mpes. Jupj jostsja cupj 'üsüs nsem jupj lal, mpes jas tjijyünsa Jesucristo, tüpü'ü jupj niswá.

5

Dios p'iyá nin liji cupj 'üsüs Dios lal.

¹ T'üc' way cupj 'üsüs Dios lal; nin gjuis tepyala Dios la tjiji mpes. Cupj tepyonecjin jupj tjevele jin, mpes nin gjuis tepyala. Nin mpes Dios wü'i cupj gjuilal. Cupj wi'iquecjin wa jupj lal. Nin tepyala Jesucristo la tjiji mpes. Jupj cupj gjuis Jepa Püné. ² Jesucristo la tjiji mpes, Dios tsjay 'üsüs la tjiji cupj mpes. Lovin nin liji cupj mpes. Cupj tepyonecjin, mpes Dios nin liji cupj mpes. Tsjay püné way Dios. Tsjay 'ücj gjuisas cupj; selecjin p'a jawas püné wa nsem cupj, Dios ca nin la mijis cupj mpes. ³ 'Ücj gjuisas wa gente malala lajay na cupj gjuilal. Cupj gjuisas Jesucristo, nin mpes nin lajay yupj. Nin tepyala na, gjuisin 'yüsa 'onin ca 'üsüs la mijicj malala pyala na. ⁴ Cupj newa 'üsüs lijicj malala tepyala na, Dios vele cupj 'üsüs. Dios vele cupj 'üsüs, mpes selecjin 'üsüs ca gjuis mpalas p'a jawas, Dios tjevele jinwá. ⁵ Selecjin 'üsüs ca gjuis mpalas. Mpes t'üc' way nin ca gjuis mpalas. 'Aplijila tulucjin ca nsem cupj. Mwi'iquecjin ca. Nin ca nsem, Dios pajal quelel la gjuisiji mpes. Jupj gjuis tje'yaya jupj

Cjües la püt'üs qjuisais mo'ó. Dios pajal quelel la qjuisiji, jupj Cjües nin qjuisin 'yüsa liji.

⁶ Püna malálsjsa cupj. Ma polel lijicjsa cupj p'iyá ca 'üsüs nsem Dios lal. Dios p'in nin la tjiji cupj mpes. Nin jawas jupj jostjsa na p'in, jupj jas tjejjama Jesucristo, mpa'is gente malala la tjajay mpes. Nin mpes tepe'e jupj cupj mpes. ⁷ Jesucristo pajal 'üsüs way la tjiji, cupj mpes tepe'e na. ¿Tsjan ca mpalas p'a wa quelel ja'unan na yom 'üsüs? Pjü ma javelepj: "Tjü'ü'ná napj, po ma tjü'ü'ná jupj". Ca nacj niná yupj quelel ja'unan, pajal 'üsüs way jupj. Jupj mpes yom pjaní 'ücj mveles ca: "Tjü'ü'ná napj, po ma tjü'ü'ná jupj." Mop'in costa jupj nin mveles; ma quelel pe'e. Ma la pülücj ca nin mpalas. ⁸ Nin mpes Jesucristo la tjiji, 'üsüstjsa pajal. Jupj tepe'e cupj mpes. Malala la tjijicjsa; mop'in Dios jas tjejjama jupj la mas cupj mpes. Nin mpes qjuisin 'yüsa Dios pasal quelel la qjuisiji. ⁹ Mpes t'üc' way cupj 'üsüs Dios lal quinam, nin qjuis tepyala Jesucristo tepe'e mpes. Mpes t'üc' way Dios ma ts'i 'inyá cupj qjuis lal, cupj malala la tjijicj mpes. Ma ca qjuis capj ntülüs. 'Ücj quinam Jesucristo mpes. ¹⁰ Cupj Dios enemigopan waytsja yas nam; nin tulucj quinam. Quina cupj jupj jomicapan qjuis tepyala cupj, jupj Jatjam tepe'e mpes. T'üc' way ca mpatjaquec Dios lal, jupj Jatjam pü'ü mpes. ¹¹ Quina tsjaj 'ücj qjuisais Dios lal Jesucristo mpes. Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné. Jesucristo mpes, quina cupj Dios jomicapan.

Malala qjuis tepyala Adán mpes; 'üsüs qjuis tepyala Jesucristo mpes.

¹² Yom pjaní la tjiji mpes pjü malala nyuca la tjajay. Adán lotsja jupj. Malala la tjiji, mpes pjü malala lajjay. Malala la tjiji, mpes tepe'e. Mpes pjü cya'liñ, pjü malala la tjajay mpes. ¹³ Moisés jis wala tjevele gente jis lal tsjan jostjsa Dios yupj ca nin la mijicj. Moisés vele secj p'in, gente malala la tjajajtsja wa. Mop'in Dios ma jólatsja yupj ma lajjajtsja Moisés tjijyü'tá; jupj ma tjevele custjay Moisés lal, mpes Moisés ma tjevele custjay Dios jostjsa gente ca nin la mijicj. ¹⁴ Nawa nintsja; pjü tecya'liñ. Adán popa p'iyá püs naya tapatja pjü tecya'liñ. Moisés tjemya'na nas, nin p'iyatsja. Adán ma la tjiji Dios tjijyü'ta jin. Nepénowa ma la tjajay Adán la tjiji jinwá, mop'in malala la tjajay wa yupj. Mpes niná pjü tecya'liñ.

Adán mwalá tüpü'ü. Püs tepyala na nosis nt'a tjac' Jesucristo. Adán Jesucristo jinwatsja 'ots'ots' way. ¹⁵ Tsjaj malala tepyala pjü gente jis lal, Adán malala la tjiji mpes. Yom pjaní waytsja p'in. Locopyaya pajal 'üsüs tepyala wa Jesucristo 'üsüs la tjiji mpes. Yom pjaní waytsja jupj, jupj ne Dios jas tjejjamá. Adán malala la tjiji, mpes pjü cya'liñ. Mop'in pajal 'üsüs tepyala quinam. Jesucristo mpes Dios perdonar la siji gente pülücj, yupj malala la tjajay mpes. Dios pajal 'üsüs la tjiji cupj mpes. Nin la tjiji jupj nin jostjsa mpes p'in. Ma jaylacj lijicj niná. ¹⁶ Malala tepyala Adán malala la tjiji mpes. P'a casá tepyala Dios jas tjejjama na Jesucristo. Adán malala la tjiji, mpes Dios cus tyula jupj. Mop'in Dios pajal 'üsüs la tjiji. Gente pülücj malala nyuca la tjajay na, Dios jas tjejjama Jesucristo. Mpes quina pülücj 'üsüs se palá Dios lal, Dios nin la siji Jesucristo mpes. ¹⁷ Pjü cya'liñ, yom pjaní malala la tjiji mpes. Mop'in pajal 'üsüs se palá gente jilal p'a yom mpes. Pjaní jupj, Jesucristo ni. Jisas na Jesucristo pajal 'üsüs la tjiji yupj mpes, Dios pajal 'üsüs liji yupj mpes. Jupj nin liji yupj 'üsüs se palá jupj lal. Nin liji jupj, jaylacj tulucj. Lovin ca mpatjam Dios lal. Nin pyala Jesucristo mpes.

¹⁸ Yom pjaní malala la tjiji, mpes pjü gente malálsjsa Dios lal, nin jis tepyala. Yom p'a wa pajal 'üsüs la tjiji. Jupj la tjiji mpes, Dios vele pülücj jilal

malala tulucj yupj. Jupj la siji yupj mpatjam. ¹⁹ Yom pjaní ma la tjiji Dios tjevele jin. Jupj la tjiji mpes, pjú malala la tjajay wa. Mop'in yom p'a wa la tjiji Dios jostsja jin; Jesucristo po'o velé. Jupj la tjiji mpes púlúcj 'úsüs nsem Dios lal; Dios ca nin lis mijis mpes ca nin jis mpalas.

²⁰ Moisés tepyaca tsjan niná Dios jostsja gente ca nin la mijicj. Dios jostsja Moisés niná nin pyaca, mpes gente ca sin mü'úsüs tsjay malala nyuca la tjajay yupj. T'üc' way qjuisin tji'yüsa tsjay malala nyuca la tjijicj cupj. Qjuisin tji'yüsa na, qjuisin tji'yüsa wa Dios más 'úsüs quelel la tjiji cupj mpes. ²¹ Gente malala nyuca lajay, ne cya'liř. Mop'in 'úsüs qjuis tepyala wa. Quina Dios 'úsüs liji cupj mpes. Nin mpes jupj nin liji cupj 'úsüs qjuesé palá jupj lal. Nin mpes lovin ca mpatjaquec Dios lal. Nin qjuesé palá Jesucristo mpes, jupj ne cupj qjuis Jepa Püné.

6

Jesucristo mpes quina ma malala quelel lijicj.

¹ Ca nacj nepénowa ca mvelecj: “Más 'ücj malala lijicj, mpes Dios más 'úsüs ca la mijis cupj mpes”. ² Malala nin javelepj. ¡Ma nin la mijicj ca cupj! Cupj tecya'lequecjinwá Jesucristo lal. Mpes quina ma malala quelel lijicj. Más 'ücj lovin ma malala lijicj cupj. ³ Nun solejé bautizar la qjuis tjajay. Mpes cupj Jesucristo juts'a'á qjuis tepyala. Bautizar la qjuis tjajay na, tecya'lequecjinwá Jesucristo lal. ⁴ Bautizar la qjuis tjajay na, tecya'lequecjinwá Jesucristo lal, cupj mpes toc jinwatsja Jesucristo mpes toc jinwá. Cupj qjuis Papay Dios jas tjijyünsa Jesucristo, túpü'ü niswá. Tsjay 'úsüs la tjiji Dios. Bautizar la qjuis tepyala na, nin la tjiji wa cupj qjuilal. Qjuisin tjijyünsa jinwá cupj. Mpes quina ca la mijicj Dios jos jin.

⁵ T'üc' way cupj Jesucristo juts'a'á; tecya'lequecjinwá qjuis tepyala Jesucristo lal, mpes nin qjuis tepyala cupj. Dios jas tjijyünsa Jesucristo, túpü'ü jupj niswá. Mpes t'üc' wa ca qjuisin müjünsüs wa. ⁶ Selecj cupj tecya'lequecjinwá Jesucristo lal. Mpes quina ma lijicj püna la tjijicj jin. Dios la qjuisiji ma quelel lijicj püna la tjijicj jin. Mpes ma nin lijicj. Püna malala quelel lijicjsja la p'in. Nin tulucj quinam. ⁷ Nun popa pjaní tepe'e na, ma malala quelel liji jupj quinam. ⁸ T'üc' way tecya'lequecjinwá Jesucristo lal. Mpes pyonec ca mpatjaquecjinwá jupj lal. ⁹ Pyonec Dios jas tjijyünsa Jesucristo, túpü'ü niswá. Lovin ma mpa'is ca niswá. Ma polel pe'e quinam. ¹⁰ La pjaní tepe'e Jesucristo. Tepe'e cupj malala la tjijicj mpes. Ma mpa'is ca niswá. Quina nyucunú jupj. Dios jos p'in jin liji. ¹¹ Nin p'iyá, najas nujola nsem nun nasa taca'liqué jinwá quinam, mpes ma malala la müjí niswá. Niswá nyucunucjinwá qjuis tepyala, Dios jos jin qjuis la jay. Nin qjuis tepyala quinam Jesucristo la tjiji mpes.

¹² T'üc' way ma taca'liqué custjay. Newa nin, ma ca malala nyuca la müjí quinam. Nun quelel malala lojí na, Dios jos ma nin lojí. Mpes ma nin la müjí quinam. ¹³ Po ma malala la müjí. Po ma malala la müjí nun jis mas mpes, ma wa malala la müjí nun jis tsjam mpes, ma wa malala la müjí nun jis p'üy mpes. Dios jos jin la müjí la p'in. Nun taca'liqué jinwá. Quina Dios la nutjiji nun niswa potjaqué jinwá. Mpes 'úsüs la müjí nun jis mas mpes. Nun jis tsjam mpes wa 'úsüs la müjí. Nun jis p'üy mpes wa 'úsüs la müjí. Nin jos Dios. ¹⁴ Quina ma lovin malala nyuca la müjí. Yas nam nun quelel la tjüj Moisés tjijyü'tá Dios mpes. Mop'in nusapj quelel lojitsja niná. Nusapj ma

polel lojitsja. Mpes lovin malala nyuca la tjüjitsja. Quina Dios nucopj p'ya'sa, mpes nin polel lojí jupj jos jin.

Quina 'üsüs p'in quelel lijicj.

¹⁵ Ca nacj p'a mvelecj ca: "Dios pajal 'üsüs la gjuis tjiji. Quina 'ücj ma lijicj Moisés tepyaca jin. Mpes 'ücj malala nyuca lijicj." Malala nin javelepj. ¹⁶ Nun solejé gente quelel lajay, lovin nin lajay. Ma polel lajay p'a casá. Nepénowa malala quelel lajay, mpes lovin nin lajay. Yupj ca nca'liñ, ca mal 'awa püné nt'a. Nepénowa quelel lajay Dios jos jin, lovin nin lajay. Yupj ca 'üsüs nsem Dios lal. ¹⁷ Püna malala la tjüjij nun. Lovin nin quelel malala lojitsja. Nin tulucj quinam. Napj wüi'is Dios lal, t'üc' way nusin tji'yüsa quinam. Quina lovin po quelel lojí nusin tji'yüsa jin. ¹⁸ Ma quelel malala nyuca lojí quinam. Quelel lojí quinam 'üsüs p'in Dios jos jin. ¹⁹ Napj ne nin velé, 'ücj nusin lo 'üsüs nun. Püna p'in nun jis mas mpes lovin malala la tjüjij. Püna p'in nun jis tsjam mpes lovin malala la tjüjij. Püna p'in nun jis p'üy mpes lovin malala la tjüjij. Nun quelel lojitsja malala la p'in. Quina nun jis mas mpes lovin 'üsüs la müjij Dios jos jin. Quina nun jis tsjam mpes lovin 'üsüs la müjij Dios jos jin. Quina nin jis p'üy mpes lovin 'üsüs la müjij Dios jos jin. Nin lojí na, nun Dios juts'a'á nu pyala.

²⁰ Lovin malala la tjüjitsja na, ma 'üsüs lojitsja Dios jos jin. ²¹ T'üc' way 'üsüs tulucj nu tepyala nin la tjüjij mpes. Quina nu myayca malala la tjüjij mpes. Gente nin p'iyá lajay na, nca'liñ ca, ca mal 'awa püné nt'a. ²² Quina ma quelel malala lojí niswá. Quina lovin quelel lojí Dios jos jin. Mpes 'üsüs nu pyala quinam. Nin lojí Dios jos jin. Mpes lovin ca mpatjaqué jupj lal. ²³ Gente malala lajay na, malala se palá. Ca nca'liñ, ma ca mpatjam Dios lal. Gente lovin polel mpatjam Dios lal, jupj liji mpes. Ma jaylacj lajay niná. Jupj nin liji yupj mpes, yupj jisas na Jesucristo. Jupj cupj gjuis Jepa Püné.

7

Cupj tecya'lequecjinwá quinam, ma ca malala la mijicj.

¹ Jepapan jajütütj na, gente nin lajay yupj jajütütj. Ma nin lajay, 'ücj jis capj jatül jepapan. Natjampan, nun solejé tsjan tjüjütütj jepapan. Nun solejé yom pü'ü na p'in, más 'ücj nin liji jepapan tjüjütütj jin. Tepe'e na p'in, 'ücj ma nin liji yupj tjüjütütj jinwá. ² Nin mpes quepj ma polel jama p'a yom lal, jupj voyum pü'ü na p'in. Jepapan tjüjütütj ma ca nin la mijis. Voyum tepe'e na p'in, 'ücj quepj ma liji yupj tjüjütütj jinwá. 'Ücj jama. ³ Ca nacj quepj niná quelel jama p'a yom nt'a. Ma tepe'e custjay voyum. Jupj jama jupj voyum newa pü'ü na p'in, malala nin. La p'a ca mvelecj voyum tulucj lal wine jupj. P'a casá ca nsem jupj voyum tepe'e na. Jupj tepe'e na, 'ücj jama p'a yom nt'a. Jepapan ma tjüjütütj ma polel jama quinam. Jupj p'a yom nt'a jama na, ma malala liji jama mpes.

⁴ Natjampan, nin p'iyá nun jilal. Nun Jesucristo mpes toponé na, taca'liquej jinwá nu tepyala Jesucristo lal. Püna Moisés tjijyü'tá, nun jis vayum jinwat-sja. Nin tulucj quinam. Nun taca'liquej jinwá quinam, mpes 'ücj wa la p'a juts'a'á nsem nun. T'üc' way quina nun Jesucristo juts'a'á. Dios jas tjijyünsa Jesucristo, tüpü'ü niswá. Quina 'ücj polel 'üsüs lijicj Dios mpes. ⁵ Yas nam ma qjuisastsja Jesucristo. Cupj qjuisastsja p'in nin la tjijicj. Pajal malala la tjijicj. Moisés tepyaca mpes, qjuisin tji'yüsa Dios jostsja ma nin lijicj. Nina qjuisin tji'yüsa mpes, cupj sin nin quelel la tjijicstsja Dios ma jostsja jin. Cupj sin nin

quelel la tjiijctsja. Nin mpes léquetsja 'awa püné nt'a. ⁶ Quina teca'lequecjinwá qjuis tepyala, mpes 'úcj ma lijicj pjü way Moisés tepyaca jin. Dios nin la tjiij cupj mpes. Yas nam quelel lijicjsja Moisés tjevele jin. Quina nin lijicj Dios jos jin cupj nin qjuisais mpes; Dios Cjües nin la qjuisiji.

Moisés tjiijyü'ta mpes, qjuisin 'yüsa malala lijicj.

⁷ Nepénowa javelepj ca nacj: “Moisés tepyaca mpes malala”. Nin tulucj. Moisés tepyaca mpes napj nin tji'yüsa malala lejay napj. Moisés tepyaca: “Ma jyas nsem la p'a jatatj”. Mpes napj nin tji'yüsa malala nin, najas na la p'a jatatj. ⁸ Niná nin tji'yüsa na, po najastsja la p'a jatatj. Malala napj, mpes nin tepyala. Moisés tepyaca ma qjuisin tji'yüsa na, ma selectjsja malala la tjiijctsja. ⁹ Napj tsjicjsja na ma seletsja pjü way Moisés tepyaca mpes. Mpes ma seletsja malala la tjejaytsja. P'a jawas nin tji'yüsa Moisés tepyaca Dios mpes. Napj jus nleytsja malala p'in quelel lejaytsja napj. Jus nleytsja lovin más malala quelel lejaytsja napj. Napj ntipü'í jinwatsja. ¹⁰ T'üc' way Moisés tepyaca tsjan niná Dios jostjsja cupj ca nin la mijicj. Gente nin lajay na pjü way jupj tepyaca jin, lovin ca mpatjam yupj. Mop'in napj ma polel la tjejay niná. Mpes ntipü'í jinwá. ¹¹ Napj nólatsja 'üsüs nin la tjejaytsja Moisés tepyacá. Mop'in ma nin la tjejaytsja. Napj la tsyawil jinwá la tjejay napj p'iyá lal. T'üc' way ma nin la tjejaytsja Moisés tepyacá. Niná jus nleytsja na, ntipü'í jinwá ntepalá napj malala la tjejay mpes. ¹² Nin mpes nin velé Moisés tepyaca Dios jostjsja jin. Dios tjiijyü'ta tsjan niná jupj jostjsja gente la mijicj, nin tepyaca Moisés. Niná tepyaca po t'üc' way. Nin tepyaca 'üsüs.

¹³ Pasal 'üsüs way Moisés tepyacá. Ntipü'í jinwá ntepalá ma nin la tjejay mpes; Moisés tepyaca mpes nin tepyala tulucj. Malala napj, mpes ntipü'í jinwá ntepalá. Nin tji'yüsa Moisés tepyaca mpes. Nin tji'yüsa mpes, lovin más malala quelel la tjejaytsja napj. Mpes ntipü'í jinwá ntepalá. Napj p'iyá malala mpes nin. Nin tji'yüsa pajal malala napj, Moisés tepyaca mpes. Nin tji'yüsa pajal malala la tjejay napj, Moisés tepyaca mpes.

¹⁴ Selecj Moisés tepyaca Dios tjevele jin. Jupj tepyaca 'üsüs; napj ne malala. Yom p'in napj. Malala lejay. Napj lejay napj najas p'in. Malala lejay p'in. ¹⁵ Napj ma selé 'onin ne nin lejay napj lejay jin. 'Üsüs quelel lejay mop'in ma nin lejay. Ma malala quelel lejay, mop'in nin lejay. ¹⁶ T'üc' way napj nin lejay napj p'iyá ma najas napj nin lejay. Mpes napj velé wa 'üsüs way Moisés tepyacá. Moisés tepyaca tsjan niná Dios jos cupj lijicj. Napj quelel lejay Dios jyü'ta jin. ¹⁷ Nawa malala lejay. Nin lejay napj najas mpes tulucj. Malala napj, mpes nin lejay. ¹⁸ Napj lejay na napj najas jinwá, selé 'üsüs way tulucj napj. Nin selé 'üsüs tulucj nin lejay, mpes selé 'üsüs tulucj napj. 'Üsüs quelel lejay; mop'in ma polel 'üsüs lejay napj. ¹⁹ 'Üsüs quelel lejay mop'in ma lejay niná. Ma malala quelel lejay; nawa nin lejay. ²⁰ T'üc' way napj lejay ma quelel lejay jin. Jupj sin nin lejay niná; ma najas. Malala napj, mpes nin lejay niná.

²¹ 'Üsüs quelel lejay na, malala lejay; malala napj, ne nin. Nin tji'yüsa lovin nin pyala. ²² T'üc' way po 'úcj najas Moisés tepyaca mpes. Tepyaca Dios tjevelá. ²³ Mop'in ma lejay jupj jos jin. Nin tji'yüsa p'a casá ne palá lovin. Po ma najas niná ne palá. Malala napj, mpes lovin malala lejay; nin ne palá. P'a casá ma polel lejay. ²⁴ Mpes pasal 'aplijila napj. Malala napj, mpes t'üc' way ni pü'í. Nawa pajal 'üsüs ne palá; napj selé la p'a polel ncapj p'ya'sa. ²⁵ Napj wüi'is Dios lal Jesucristo 'úcj ncapj p'ya'sa. Jupj cupj qjuis Jepa Püné.

Niswa quelel velé napj lovin quelel lejay Dios tjevele jin; mop'in nenéyawa lejay napj najas p'in. Napj nin lejay na, malala nyuca lejay.

8

Dios Cjües gjuis capj p'ya'sa 'ücj la mijicj Dios jos jin.

¹ Quina se coricocj Jesucristo. Mpes Dios ma gjuis capj ntülüs. T'üc' way malala cupj. Püna la tjijicj cupj gjuisastsja jin. Nin tulucj quinquam. Dios Cjües gjuis capj p'ya'sa Dios jos jin la mijicj. ² T'üc' way malala napj. Yas nam lovin malala la tjejaytsja napj. Jumtsja 'awa püné nt'a. Quina napj se cori Jesucristo, mpes quina ma ne'aj jum 'awa püné nt'a. Lovin mpü'üs ca Dios lal. Jupj Cjües nin p'iyá liji pjü way Jesucristo sa cori jilal. ³ Pjü gente ma polel lajaytsja pjü Moisés tepyacá. Mpes pjü gente ma 'üsüs jis tepyala, nin la tjajay na Moisés tepyaca jin; yupj ma la tjajay pjü way jupj tepyacá. Dios la tjiji mpes cupj 'üsüs gjuis tepyala Dios lal. Jas tjejyama Jatjam nosis nt'a, ne yom tepyala jupj. Jupj Jatjam jas tji'yüsatsja tsjan yólatsja gentá. Jas tji'yüsatsja 'onin ne nin malala lajay. Dios jas tjejyama Jatjam la mas malala la tjijicj mpes. Jupj la tjiji mpes, quina polel lijicj jupj jos jin. Malala cupj, mop'in ma lijicj cupj gjuisas jin quinquam. Cupj polel lijicj Dios jos jin. ⁴ Dios jostsja t'üc' way nin lijicj Moisés lal tjevele jin, mpes nin la tjiji jupj. Jupj tjevele pajal 'üsüs. Jupj Cjües gjuis capj p'ya'sa ne nin lijicj jupj tjevele jin. Quina ma lijicj cupj p'iyá gjuisas jin.

⁵ Pülücj nin lajay yupj jisas jin. Yupj sin nin quelel lajay niná yupj jisas mpes. Mop'in nepénowa Dios Cjües jos jin lajay. Jupj jis capj p'ya'sa. Yupj quelel lajay Dios Cjües jos jin la p'in. ⁶ Pajal pülücj nin quelel lajay yupj jisas p'in. Nin lajay ca mal 'awa püné nt'a. La p'a wa quelel lajay Dios Cjües jos jin. Yupj ca mpatjam Dios lal. Ma ca yola nsem pjü mpes. ⁷ T'üc' way nepénowa quelel lajay yupj jisas p'in. Po ma quelel lajay Dios tjevele jin. Ma lajay Dios tjevele jin. Ma polel nin lajay. ⁸ Yupj nin lajay yupj jisas p'in, mpes Dios ma wüi'i yupj lajay mpes.

⁹ Nun ma lojí nujisas jin; t'üc' way Dios Cjües pü'ü nujisas mo'ó, mpes nun ma lojí nun jisas jin. Dios Cjües jos jin quelel lojí. Dios Cjües ma jisas mo'o já'asa, yupj Jesucristo juts'a'á tulucj. ¹⁰ Nun ne jupj juts'a'á. Jesucristo pü'ü nujisas mo'ó. Nun 'üsüs Dios lal, Dios la nutjiji, mpes 'ücj jatja nun jis gjues. Nup'üy nca'liñ p'in, malala la tjüjij mpes. ¹¹ Taca'liqué na, nusin müjünsü, niswa mpatjaqué Dios Cjües mpes. Dios Cjües pü'ü nujisas mo'ó. Jesucristo tepe'e na, Dios jas tjijyünsa, tüpü'ü niswá. Nin p'iyá ca nsem nun jis lal, Dios Cjües nujisas mo'o pü'ü mpes.

¹² Mpes más 'ücj nin lijicj Dios Cjües jos jin. 'Ücj ma lijicj cupj gjuisas jin. ¹³ Ca nacj nun lovin quelel lojí nun nujisas jin la p'in. Mpes nca'liqué ca, nlawú ca 'awa püné nt'a. Nun ma nin lojí ca nacj. Nun ma quelel malala lojí niswá nujisas jin. Dios Cjües nuocopj p'ya'sa, ma quelel malala lojí. Mpes ca mpatjaqué Dios lal. ¹⁴ Gente lajay na Dios Cjües jos jin, t'üc' way Dios ts'uyupj cupj.

¹⁵ Yas nam locj jeyatsja nun. Lovin locj jeyatsja nun. Nin tulucj quinquam. Quina ma locj jeyá. Dios Cjües la nutjiji nun Dios ts'uyupj nu tepyala. Mpes 'ücj velecj Dios lal: "Jip cupj gjuis Papay"; nin polel velecj Dios Cjües nin liji mpes cupj gjuilal. ¹⁶ Dios Cjües lovin gjuis wala vele t'üc' way Dios ts'uyupj cupj. ¹⁷ T'üc' way Dios ts'uyupj cupj. Dios 'üsüs liji jupj ts'uyupj pjü way mpes. Nin p'iyá 'üsüs la mijis wa cupj mpes, cupj jupj ts'uyupj mpes. Nin p'iyá ca

'üsüs la qjuis mijis, Jesucristo lal 'üsüs la tjiji jinwá. Quina gente malala lajay cupj qjuilal, Jesucristo lal la tjajay jinwá. Dios la tjiji Jesucristo pajal püné tepyala; nin p'iyá más püné nsem cupj jupj mpes.

Dios ca 'üsüs la mijis cupj mpes.

¹⁸ T'üc' way p'a jawas Dios ca 'üsüs la mijis cupj mpes, jupj püné mpes. Po ma nola malala qjuesé palá quinam. Ma nola gente malala nyuca lajay quinam cupj qjuilal. Qjuisas Jesucristo, mpes ma nola. ¹⁹ Dios pjü la tjiji. Pjü animal la tjiji. Yo pjü la tjiji. 'Amá pjü la tjiji wa. Pjü po jisas leñ way ca 'üsüs la mijis Dios jupj ts'uyupj mpes. Ca pjü jus nlayecj yupj ne Dios ts'uyupj. ²⁰ Pjü la tjiji Dios. Malala jis tepyala pjü jilal. Nin tepyala yupj jisastsja mpes tulucj. Dios tjevele ca nin mpalas, mpes nin tepyala quinam. P'a jawas 'üsüs ca jis mpalas niswá. ²¹ Dios la tjiji pjü cya'liñ, pjü mojo. Malala se palá pjü jilal. P'a jawas ma nin mpalas ca. Dios ca 'üsüs la mijis pjü way jupj ts'uyupj jilal. Nin jawas p'iyá, 'üsüs ca jis mpalas Dios la tjiji jilal. Ma ca nca'liñ niswá, ma ca majam quinam. Ma malala jis mpalas niswá.

²² Dios la tjiji pjü; selecj pjü jisas ma malala jis mpalas niswá. Pjü pajal vyaja javelepj jinwá quinam, way tsjicj quelel mya'na jinwá. Püna mpes nintsja; newa nin. ²³ Nin wa cupj qjuilal. Dios qjuis tje'yaya jupj Cjües. Pü'ü qjuisas mo'ó. Ninana mwalá way Dios qjuesé 'aya. Vyaja velecj wa cupj; po qjuisas leñ way Dios mveles cupj jupj ts'uyupj. Qjuisas leñ way qjuisin müjünsüs, qjuisi manú qjuis la püt'üs jupj lal. ²⁴ T'üc' way p'a jawas ca mpatjaquecj Dios lal. Ma nin tepyala custjay, nin p'in selecj ca nin mpalas. Ma nin tepyala custjay, mpes li nucucj. Nin tepyala na, ma ca la nucucj. ²⁵ Ma nin tepyala custjay, mpes li nucucj. Po qjuisas ca nin mpalas. Newa li nucucj; newa 'üsüs lijicj Dios jos jin.

²⁶ Nenéyawa ma polel 'üsüs lijicj Dios jos jin. Mpes Dios Cjües qjuis capj p'ya'sa. Dios lal velecj na, ma selecj tsjan cüvelem cupj. Mpes Dios Cjües vele Dios lal cupj mpes. Pajal 'üsüs vele Dios lal. Cupj ma polel velecj jupj vele jin. ²⁷ Dios selé cupj qjuiyola jin. Jupj selé niná jupj Cjües nin jos mpes. Jupj Cjües nin vele jupj lal jupj ts'uyupj mpes. Jupj vele Dios jos jin jupj genté mpes. ²⁸ Pülücj quelel lajay Dios. Dios lis t'ya yupj. Jis capj tjep'ya'sa jis la pon jupj lal. Jupj jostsja ca nin nsem. Mop'in malala se palá yupj nenéyawa. Nin se palá na, selecj Dios pajal jis capj p'ya'sa; nin mpes 'üsüs se palá yupj, niná malala jis tepyala mpes. ²⁹ Dios lovin seletsja pjacj ca jisas nsem Jesucristo. Nosis cjuwatsja na, jupj nin tjevele yupj jupj Jatjam jinwá nsem. Mpes Jesucristo jüpülücpan jis tepyala yupj. Jesucristo Dios Jatjam mwalá way jupj, más püné way jupj, mop'in gente pülücj Dios ts'uyupj jis tepyala wa yupj. Nin jostsja Dios. ³⁰ Dios tjevele jupj Jatjam jinwá nsem yupj. Mpes Dios lis t'ya. Mpes yupj 'üsüs quinam jupj lal, nin la tjiji. Noypan yupj quinam, nin lis tjiji.

Jesucristo mpes selecj Dios pajal quelel la qjuisiji.

³¹ Niná mpes p'a wa polel velé napj. Dios qjuis capj p'ya'sa, mpes pjü ma malala polel lajay cupj qjuilal. ³² Dios jas tjejyama jupj Jatjam nosis nt'a la mas cupj mpes. Ma tjevele po ma jutja. T'üc' way jas tjejyama. Nin la tjiji mpes t'üc' way pjü way ca qjuis ma'ayas. ³³ Dios la qjuis t'ya. Dios p'iyá tjevele cupj 'üsüs quinam; nin mpes pjü ma polel jat' javelepj Dios lal cupj po'ó. ³⁴ Pjü ma polel javelepj Dios lal malala cupj. Jesucristo ma nin vele jupj. Jesucristo tepe'e malala nyuca la tjijicj mpes. Jupj jas tjiyyünsa la püt'üs niswá. Jupj pajal püné, mpes jupj Popay Dios li'inyampe já'asa. Jupj vele Dios lal cupj mpes. ³⁵ Jesucristo quelel la qjuisiji. Pjü ma polel lajay ne Jesucristo ma quelel la

gjuisiji. Lovin ca quelel la gjuis mijis. Ca nacj malala ca gjuis mpalas. Ca nacj pasal ca mvasas cupj gjuilal, ca pasal gjuiyola nsem. Ca nacj gente ca malala la gjuis mijicj, Jesucristo gjuisas mpes. Ca nacj pasal vecj nca'lequec. Ca nacj pülül pjaní p'in nsem, pülücj cjuwá. Ca nacj p'a ca quelel gjuis mü'ü'nas cupj. Ca nacj yupj ca nin la mijicj, nca'lequec. Mop'in Jesucristo ca quelel la gjuis mijis lovin.³⁶ Dios Popel vele:

“Jipj mpes, pjü jyawca la p'a wa quelel gjuesé ja'ünan cupj. Malala la gjuesejay.

Gente oveja sa 'ünan jinwá quelel lajay cupj gjuilal. Jisas nca'lequec”,

Dios Popel nin vele.³⁷ T'üc' way pasal malala gjuesé palá; mop'in pajal 'üsüs gjuesé palá Jesucristo mpes. Más 'üsüs se coñcocj jupj quinam, malala tepyala mpes. Po gjuisas Jesucristo, jupj gjuis capj p'ya'sa mpes. Pasal quelel la gjuisiji.

³⁸⁻³⁹ Jesucristo cupj gjuis Jepa Püné. Jupj mpes selecj Dios quelel la gjuisiji. Cya'lequec na nin p'iyá. Pyatjaquec na nin p'iyá. Malala gjuis tepyala na nin p'iyá. P'a jawas ca nin p'iyá nsem. Newa Dios ca quelel la gjuis mijis. Angelpa ma polel lajay ne Dios ma quelel la gjuisiji. La p'a wa jay la p'a'á nt'a, nin p'iyá. Jepapan yupj, 'ücj jis la jütütj la p'a; newa nin. Jepa malalapan ma polel lajay ne Dios ma quelel la gjuisiji. Jay la p'a'á po'o patja nin p'iyá, 'amá 'alá patja nin p'iyá; ma polel lajay ne Dios ma quelel la gjuisiji. Pjü way Dios la tjiji popé, cjuwá tsjan ca nin la cüjay ne Dios ma quelel la gjuisiji. Dios lovin ca quelel la gjuis mijis.

9

Dios jostsja judiopan mponec jupj lal.

¹ Napj se coñ Jesucristo, mpes ca nun jis wala mvelé tsjan t'üc' way. Ma ca la ntsawil napj. Napj selé t'üc' way ca nun jis wala mvelé. Dios Cjües najas mo'o pü'ü, jupj nawala vele t'üc' way velé napj. ² Nun jis wala velé napj pajal 'aplijla. Napj pasal nola lovin la p'a wa judiopan mpes. Napj yupj sin popa. ³ Napj 'üsüs Dios lal; Jesucristo juts'a'á napj. Mop'in la p'a wa judiopan malala Dios lal; Jesucristo juts'a'á tulucj yupj. Napj quelel jis capj p'yacj. Más 'ücj napj lal Dios ncapj ntülüs, Dios ma jis capj ntülüs yupj. Más 'ücj napj lal napj Jesucristo juts'a'á tulucj, yupj Jesucristo juts'a'á nsem. Ma polel nin lejaj napj jupj mpes. ⁴ Judiopan yupj. Püna yupj Dios ts'uyuptsja, Dios lis tjiji. Yupj nt'a tjac' na, pasal tjejawca jupj mpes, tjunuc yupj. Jis wala tjevele tsjan la mijis gente jis lal. Wola tjevele Moisés lal tsjan jostsja gente la mijicj. Jas tjejanya Moisés nin la veles yupj jis lal. Jis wala tjevele tsjan la mijicj Dios wo nt'a. Jis wala tjevele p'a jawas Yom pjaní ncuwim jis capj la p'acj. ⁵ Püna judío noypan tapatja. Judiopan quina patja yupj sin popa p'iyá püs naya patja. Cristo yupj sin pópatsja wa püs naya tüpü'ü. Yom tepyala jupj. Más 'ücj pjü gente lovin 'üsüs javelepj Dios po'ó. Jupj jyü'ta jun ta'á. Amén.

⁶ T'üc' way Dios tjevele tsjan la mijis judiopan mpes. Dios ma la tsyawilí. La tjiji jupj tjevele jin. Judiopan pülücj Dios juts'a'á tulucj la p'in. ⁷ Abraham ts'uyupj popa p'iyá püs naya tapatja pülücj waytsja yupj. Mop'in yupj nepenowá Abraham jinwá tulucj. Dios sa coñ tulucj yupj. Nin mpes Dios tjevele Abraham lal: “Napj le t'a jetjam Isaac ts'uyupj sin popa p'in; yupj jipj ts'uyupj sin popa nsem napj lal”. ⁸ Mpes gjuisin 'yüsa Abraham ts'uyupj sin popa pülücj Dios ts'uyupj tulucj. Abraham popa pjaní tepyala Dios tjevele mpes p'in. Niná Abraham popa Dios lal. Jupj ts'uyupj sin popa Abraham

sin popa Dios lal, mpes 'üsüs se palá yupj. ⁹ Niná Dios tjevele Abraham lal. Tjevele: “Año pjaní tepyala na, ca ncuwis. Jipj jets'om, Sara, ma'nus ca yom tsjicj”, Dios nin tjevele Abraham lal.

¹⁰ Abraham jatjam Isaac lotsja. Jupj püna tüpü'ü, cupj jupj popa p'iyá püs naya pyatjaquec. Abraham jatjam pjaní la t'ya Dios. Jupj ne Isaac. Isaac jats'om Rebeca lotsja. Tsjictjacj mat'e tjemya'na. ¹¹⁻¹² Dios pjaní p'in la t'ya. Jupj jostsja jin, nin la t'ya. Tjevele Rebeca lal: “Jetjam mwalá tsji' la mijis jetjam p'japja mpes”. Dios jostsja ca nin mpalas jupj jostsja jin, mpes nin tjevele jupj lal. Dios nin tjevele sejamay way tsjictjacj já'asatsja na p'in. Tsjictjacj malala la tjajay tulucj, 'üsüs la tjajay tulucj custjay. Dios pjaní la t'ya, tsjicj niná la tjiji mpes tulucj. Pjaní la t'ya jupj jostsja mpes p'in. ¹³ Dios Popel vele: “Napj quelel la tjajay Jacob. Esaú po ma najastsja.”

¹⁴ Nepénowa ca mvelecj ca nacj: “Dios pjaní la t'ya jupj jostsja mpes p'in; la p'a ma la t'ya. Malala la tjiji Dios.” Nin javelepj malala. ¹⁵ Dios tjevele Moisés lal: “Nepénowa napj ca quelel jis capj mp'acj. Mpes napj ca jis capj mp'acj yupj. Nepénowa jilal napj 'üsüs quelel lejay. Mpes ca 'üsüs la mejay yupj jilal”, Dios nin tjevele Moisés lal. ¹⁶ Mpes qjuisin 'yüsa Dios lis t'ya gente yupj jisas mpes tulucj. Lis t'ya yupj lajay mpes tulucj. Lis t'ya jupj p'iyá quelel jis capj mp'a'sas mpes. ¹⁷ Dios Popel vele Dios tjevelá egiptopan jis jepa lal. Tjevele: “Gente ca jus nlayecj pajal püné way napj. Niná jus nlayecj ca, napj ca la mya jay mpes. Jun ta'á gente ca sin mü'üsüs napj nin po'ó. Nin ca sin mü'üsüs napj ca la mya jay mpes. Nin mpes nin la tjejay jipj jepa tepyala”, Dios nin tjevele jupj lal. ¹⁸ Mpes qjuisin 'yüsa Dios quelel jis capj p'ya'sa nepenowá. Yupj jis capj p'ya'sa. La p'a gente nin quelel lajay yupj jisas jin la p'in, egiptopan jis jepa jinwá. Mpes Dios ma quelel jis capj p'ya'sa. Lovin nin lajay yupj jisas jin. Ma lajay Dios jos jin.

¹⁹ Ca nacj nun popa pjaní napj lal mveles: “Dios ma jis capj p'ya'sa nepenowá. Mpes malala Dios nin vele malala la tjajay yupj. Yupj nin lajay jupj jostsja mpes p'in. P'a casá ma polel lajay.” ²⁰ P'a casá nola napj. Napj ca mvelé jupj lal tsjicj way jupj, malala Dios lal tjevele niná. Dios la tjiji jupj, mpes malala jupj vele Dios lal niná. Yom tsjo'oy liji na, 'amá ma jyü'ta yom lal. Ma vele 'onin ne nin la ntjejay. ²¹ Tsjo'oy ts'yawa jupj jos jin liji 'amá lal. 'Amá pjaní way popa tsjo'oy nepénowa ts'yawa. Nepénowa c'a tulucj liji. 'Ücj 'ots'ots' way la jon. Malala jupj, pjaní p'in jaylacj. Nepénowa c'a way liji, 'üsüs yustapj, pülücj jaylacj.

²² Nin p'iyá Dios lal. Jupj pjü gente la tjiji. 'Ücj liji jupj jos jin yupj jis lal. Yupj nepenowá malala lajay lovin. Püna Dios tjevele ca pjü malala jis mpalas yupj. Dios quelel jis capj tyüla malala lajay, ne nin ca la mijis. Nin mpes ca gente nucucj jupj po ma jos yupj malala lajay, ca nucucj wa pajal püné way jupj. Mop'in nin, ma nin liji custjay. Jupj li nucú, jupj quelel 'üsüs liji mpes. ²³ Gente p'a wa quelel lajay Dios jos jin. Dios jis capj p'ya'sa. Jos jus nlay pajal 'üsüs way jupj, püné way wa. Püna nosis cjuwatsja na, jupj tjevele 'üsüs ca la mijis yupj mpes. ²⁴ Nin mpes Dios qjuis capj p'ya'sa. La qjuis t'ya. Cupj nepénowa judiopan. Nepénowa judiopan tulucj. ²⁵ Oseas tepyaca Dios tjevele jin. Niná Dios Popel. Tepyaca:

“Nepénowa jájtatsja,

yupj napj nats'a'á tuluctsja.

Quina napj ca mvelé yupj napj nats'a'á.

Nepénowa jájtatsja,

ma quelel lis tjejay napj.

Quina napj ca mvelé napj quelel la sejay.'

²⁶ Yupj tjatja nt'a, jupj jis wala tjevele:

'Nun napj negente tulucj'.

Ne'aj p'iyá, ca mveles nun Dios jatjampan.

Jupj ne pü'ü lovin."

Oseas nin tepyaca.

²⁷ Isaías tepyaca judiopan sin po'ó. Tepyaca:

"Israel püna tüpü'ü.

Judiopan jupj ts'uyupj popa p'iyá püs naya tapatja.

Pasal pülücj yupj. Sus pe tsjictjacj pasal pülücj 'üsü la nt'a.

Nin p'iyá judiopan pasal pülücj lyawuri.

Mop'in nepénowa p'in Dios ca jis capj mp'a'sas.

²⁸ Quis Jepa Dios tjevele jupj ca jis capj ntülüs nosis casá patjá.

Mpes t'üc' way ca nin la mijis jupj tjevele jinwá. Pasal leñ way ca nin la mijis."

Isaías nin tepyaca.

²⁹ Isaías p'a wa tepyaca wa. Nin ca mpalas jupj tepyacá. Tepyaca:

"Pjü tecya'liñ Sodoma po'ó, Gomorra po'ó 'ots'ipj. Mpes yupj sin popa p'iyá leñ quinam.

Newa pasal 'üsüs Dios. Mpes ma ca nin mpalas judiopan jilal.

Yupj jis ts'uyupj popa p'iyá püs naya mpatjam wa,

Dios nin la mijis ca nin mpalas.

Dios más püné pjü jilal.

Jupj angelpañ si jütüta."

Isaías nin tepyaca.

T'üc' way judiopan ma topon Jesucristo mpes pyatjaquecj.

³⁰ Napj ca mpac tsjan najas nun nusin 'yüsa mpes. Judiopan tulucj ma yólatsja ncu 'üsüstsja yupj Dios lal. Quina yupj 'üsüs Dios lal, nin jis tepyala Dios lis tjiji. Yupj topon jupj tjevele jin, mpes nin la tjiji jupj. ³¹ Judiopan

la t'ajay Moisés tjevele p'in. Yólatsja 'üsüs nsem yupj Dios lal nin la t'ajaytsja mpes. Nema ma polel lajaytsja pjü way Moisés tjevelá. ³² Napj ca nun jis wala

mvelé 'onin ne nin tepyala, yupj ma 'üsüs jis tepyala Dios lal. Yupj ma topon yupj 'üsüs nsem Dios lal, Dios lal japon na. Yupj topon yupj 'üsüs nsem Dios

lal nin la t'ajay na Moisés tjevele jin. Mop'in ma nin jis tepyala yupj. Pe mpes tepejoñ jinwá jis tepyala. Ma ne'as tjil Dios nt'a. Jesucristo niná pwen jinwá.

³³ Dios Popel vele:

"Tjapja'aqueé nun.

Napj la t'ya yom pjaní pajal 'üsüs.

Pe 'üsüs jinwá jupj, 'ücj jas la jünsüs wosis.

Sión nt'a jas müjünsüs nawá, napj nts'uyupj patja nt'a.

Nepénowa pejoñ niná pe po'ó,

yupj ma japon mpes.

Pe niná si tülüna liji.

Nin tulucj jupj lal japon jis lal.

Dios lovin ma ca mveles yupj malala."

10

¹ Natjampan, po najas judiopan 'ücj ca mpatjam Dios lal. Po le mon Dios lal ca nin nsem. ² Napj selé yupj po quelel lajay Dios jos jin. Mop'in nin ma

'üsüs sin tji'yüsa tsjan jos Dios. ³ Ma sin 'yüsa gente 'üsüs Dios lal se palá, Dios

liji mpes p'in. Yupj yola 'üsüs nsem yupj Dios lal yupj p'iyá lajay mpes. Ma lajay Dios jos jin, mpes newa malala yupj Dios lal. ⁴Yupj jisas yupj 'üsüs nsem Dios lal. Nin jisas yupj lajay na Moisés tepyacá. Mop'in ma nin se palá Moisés tepyaca jin lajay mpes; ma polel lajay pjú way jupj tepyaca jin. Quina yupj 'üsüs polel nsem Dios lal nin japon na Dios tjevelá Jesucristo po'ó.

⁵Moisés tepyaca tsjan niná Dios jostsja gente la mijicj. Tepyaca gente 'üsüs se palá Dios lal nin lajay na jupj tjijyü'tá. Tepyaca: "Niná lajay na, 'ücj ca mpatjam Dios lal". ⁶Dios vele p'a mpes ca gente 'üsüs se palá jupj lal; yupj japon mpes ca nin nsem. Jupj vele: "Ma tjowelé nunwá Dios pü'ü nt'a nlawú Cristo ncutú nosis nt'a. Ma polel la müjí ne nin. ⁷Ma tjowelé nunwá nun nlawú tecya'liñ nt'a la mpalá Cristo." ⁸Jupj vele: "Nun nasa nusin tji'yüsa napj tjevelé. Nun welé napj tjevelé. Nun nujola niná." La p'a jilal nin velecj Dios tjevele jin. Jupj tjevele gente japon na Cristo lal, 'üsüs nsem yupj jupj lal. ⁹Dios jos nun welé Jesucristo Jepa Püné. Jupj jos nun poné jupj jas tjijyünsa Jesucristo, nyucunú tepyala jupj niswá. Nin lojí na, ca mpatjaqué Dios lal. ¹⁰Nun poné na, Dios la nusiji 'üsüs nsem nun jupj lal. La p'a jilal welé na nin poné, ca mpatjaqué nun Dios lal. Nin mpes ca nin nsem. ¹¹Dios Popel nin vele: "Nepénowa jupj lal japon. Dios lovin ma ca mveles yupj malala". ¹²Yupj nepénowa ca judiopan nsem. Nepénowa ca judiopan tulucj nsem. Qjuis Jepa Jesucristo Jepa jupj pjú way yupj mpes. Nin p'iyá yupj jupj lal. Judiopan jilal pasal 'üsüs la siji, nin la mon na. Nin p'iyá liji judiopan tulucj jilal. ¹³Dios Popel vele: "Yupj la mon Dios lal jupj ca perdonar lis mijis qjuis Jepa Püné 'üsüs la tjiji mpes, t'üc' way Dios ca perdonar lis mijis. Lovin ca mpatjam jupj lal. Pjú nin lajay, pjú ca mpatjam jupj lal", Dios Popel nin vele. Nin liji judiopan jilal, judiopan tulucj jilal 'ots'ipj.

¹⁴Ücj polel la mon, nin topon na Dios tjevele qjuis Jepa Jesucristo po'ó. Ücj polel japon, sin tji'yüsa na jupj tjevele mpes. Ücj polel sin 'yüsa, la p'a niná jis walap'a'a javelepj na. ¹⁵Ücj yupj jis walap'a'a javelepj, la p'a sin tjajam na. Dios Popel vele: "Gente javelepj tsjan niná Dios pajal 'üsüs la tjiji gente mpes. Yupj jiquil na nin la veles, jis tsjam 'üsüs yustapj jinwá cupj qjuis lal yupj tjiquil mpes." Dios Popel nin vele. ¹⁶Pasal pülücj ma jisastsja yupj tjowelepj. Isaías nin tepyaca. Isaías profétatsja jupj. Ninana jupj tjevele Dios lal: "Yupj ma topon cupj tjevelecj jipj mpes", nin tepyaca. ¹⁷Mpes qjuisin 'yüsa, mwalá way gente sin 'yüsa Dios tjevelá qjuis Jepa Jesucristo po'ó. Sin tji'yüsa na nin japon. Sin 'yüsa Dios tjevelá, p'a jis wala javelepj na Jesucristo po'ó.

¹⁸Ca nacj nepénowa javelepj judiopan ma tjepjyacañ Dios tjevelá qjuis Jepa Jesucristo po'ó. T'üc' tjepjyacañ yupj. Dios Popel vele:

"Gente jun ta'á patja, nin tjepjyacañ yupj tjowelepj.

Niná tjowelepj jun ta'á."

Dios Popel nin vele.

¹⁹Ca nacj nepénowa javelepj judiopan ma sin tji'yüsa yupj tjepjyacañ mpes. Sin tji'yüsa yupj. Moisés tjevele Dios tjevele jin. Dios tjevele:

"Nun ca majamaqué judiopan tulucj jilal,
napj ca la numejay.

Nun ca ts'i mi'iná yupj jilal,

napj ca la numejay.

Yupj ma ca jus nlayecj napj nin po'ó,
mop'in napj ca 'üsüs lis mejay,
ne ts'i mi'iná nun."

Dios nin tjevele. ²⁰ Isaías tjevele wa Dios tjevele jin. Ma lecj tjejá tjevele niná Dios mpes. Dios tjevele:

“Gente nepénowa ma la na paltsja;
mop'in la nyüjüsün napj lal.

Ma la tjomon napj ncuwis yupj nt'a;
mop'in napj lay ntepalá yupj jilal.”

Dios nin tjevele. ²¹ Dios tjevele wa judiopan sin po'ó. Tjevele:
“Lovin jis walap'a'a la tjemyay napj,
jis la cuwis yupj.

Yupj 'üsüs nsem napj lal nin quelel la sejaytsja napj.
Newa yupj ma quelel lajay napj najas jin.

Lovin ma pjyacañ napj velé.”

Dios nin tjevele judiopan sin po'ó.

11

Dios 'üsüs liji wa judiopan mpes.

¹ Mpes nepénowa javelepj ca nacj Dios ma jos jupj gente. (Jupj gente judiopan yupj.) Yupj javelepj t'üc' tulucj. Napj selé jupj jos napj. Judío napj. Abraham ts'uyupj popa p'iyá püs naya pü'üs wa napj. Benjamín ts'uyupj popa p'iyá püs naya pü'üs napj. ² Dios jos jupj gente custjay. Püna lis t'ya nosis cjuwatsja na. Newa nin jos yupj custjay. Nun solejé Dios Popel vele Elías po'ó. Elías tjevele Dios lal judiopan sin po'ó. Tjevele yupj lajaytsja 'üsüs tulucj. ³ Tjevele: “Judiopan tjü'ünan jipj profetapan. Jipj lal tja'ayapj nt'a, pe palá ts'i, jis teczyawaja la tjajay. Quina napj p'in najas jipj. Quelel na 'ünan wa napj quínam”, Elías nin tjevele Dios lal. ⁴ Nun nujola pyala Dios wola tjevele Elías lal. Tjevele: “Siete mil po jisas napj custjay. Jis tjejyamá napj ne yupj jisas napj custjay. Lovin ma jis tic' jin tjijyünsünüñ yupj Baal nt'a, Baal Dios tulucj jupj”, Dios nin tjevele Elías lal.

⁵ Newa nin quínam. Dios lis t'ya wa judiopan nepénowa. Lis t'ya jupj nin jostsja mpes. ⁶ T'üc' way Dios lis t'ya jupj nin jos mpes p'in. Lis t'ya yupj 'üsüs lajay mpes tulucj. Nepénowa javelepj jupj lis t'ya yupj la tjajay mpes. Nin tulucj. Nin javelepj na, javelepj Dios jupj sin jos mpes tulucj lis t'ya yupj.

⁷ Mpes qjuisin 'yüsa judiopan po jisastsja yupj 'üsüs nsem Dios lal, pajal yólatsja yupj niná jisastsja mpes. Mop'in ma nin jis tepyala. Yupj sin popa nepénowa p'in Dios lis t'ya, ne 'üsüs jis tepyala yupj Dios lal. Jupj la tjiji la p'a witjacj ma polel sin tji'yüsa t'üc' way. ⁸ Dios Popel vele:

“Dios la tjiji yupj lovin jinañ jinwá.

Mpes ma sin 'yüsa tsjan niná yupj januc,
ma polel sin 'yüsa yupj pjyacañ.

Newa nin custjay.”

Dios Popel nin vele.

⁹ David tjevele wa yupj sin po'ó. Tjevele:

“Yupj la pülücj fiesta lajay Dios mpes.

Yola Dios 'ücj jos yupj mpes.

Yola mpes ca ma sin mü'üsüs t'üc' way.

Najas yupj jis fiesta walan 'alama jinwá nsem yupj jis lal.

Najas ca malala jis mpalas yupj, yupj lajay mpes. Nin ca jis mpalas yupj malala la tjajay mpes.

¹⁰ Najas yupj ma ca polel sin mü'üsüs t'üc' way.

Lovin ca la mijicj Moisés tjijyü'tá la p'in.

Costa way niná.

Mpes lovin pasal t'ü ntjamacj jinwá ca nsem.”

Dios nin tjevele.

Dios la siji judío tulucj 'üsüs se palá wa jupj lal.

¹¹ Nepénowa nin javelepj ca nacj, judiopan ma jisastsja Jesucristo, mpes Dios lovin ma ca jos nsem judiopan pjü. Niná t'üc' tulucj. Judiopan ma jisastsja Jesucristo, mpes Dios la tjiji judiopan tulucj 'ücj mpatjam jupj lal. Jupj jostsja judiopan jyamanari, mpes nin la tjiji jupj. ¹² Judiopan ma la tjajaysja Dios jostsja jin. Mpes Dios pasal 'üsüs lis tjiji judiopan tulucj jilal. Judiopan ma 'üsüs jis tepyala Dios lal. Mpes wa Dios pasal 'üsüs lis tjiji judiopan tulucj jilal. P'a jawas Dios ca la mijis más 'üsüs mpalas judiopan tulucj jilal. Nin ca la mijis judiopan pjü way 'üsüs se palá na Dios lal.

¹³ Quina quelel pyac judiopan tulucj mpes la p'in. Apóstol napj nun mpes. Dios nin tjejanya la veles nun jilal jupj mpes. Niná Dios jos napj lejay, po 'üsüs niná. Nin velé judiopan jilal. ¹⁴ Judío napj. Najas judiopan jyamanari nin januc na Dios 'üsüs la nusiji. Mpes ca jisas nsem wa Jesucristo ca nacj, ne yupj 'ücj ca mpatjam wa Dios lal, Dios ca nin lis mijis. ¹⁵ T'üc' way judiopan ma topon Dios jostsja jin. Mpes Dios ma jostsja yupj. Jupj jostsja judiopan tulucj. Yupj jupj jomicapan jis tepyala. P'a jawas ca jos nsem judiopan niswá. Yupj tycya'liñ jinwá quinam. P'a jawas janucun jinwá ca nsem, Dios ca lis mijis.

¹⁶ Judiopan pan püm jinwá yupj. Pan püm popé tsjicj way ja'ayapj Dios mpes, mpes pan püm jas tüpwes Dios juts'a'á. Nin p'iyá yo lal. Ts'üil Dios juts'a'á, mpes pjwel jas tüpwes Dios juts'a'á. ¹⁷ Yo olivo mpes ca mvelé. Judiopan jupj pjwel witjacj jinwá. Jupj pjwel witjacj pülücj nasa t'yüjü. Dios ma 'üsüs liji judiopan nenem jilal quinam. Yo olivo qjuisiyas mo'o torica, jupj pjwel witjacj t'yüjü, teque'e, sey tyo'na olivo 'üsüs nt'a, tji'yü'sa. Mpes 'üsüs se palá niná pjwel witjacj, yupj olivo 'üsüs popa jis tepyala mpes quinam. Nun judío tulucj. Nun qjui pjwel jinwá. 'Üsüs nu pyala quinam. Dios tjevele jupj ca 'üsüs la mijis judiopan jilal, nin p'iyá ca la mijis nun jilal. ¹⁸ Nin mpes najas ma nujola nsem nun más 'üsüs judiopan jilal. Nun nin velé nun más 'üsüs yupj jilal ca nacj. Malala nin. Nujola tapalas, pjwel witjacj p'in jinwá nun. Judiopan ts'üil jinwá yupj. Pjwel witjacj si t'ünü ts'üil mpes. Ts'üil pjwel witjacj mpes t'yüna tulucj.

¹⁹ Ca nacj nun mvelé ca: “Yo 'üsüs jupj pjwel witjacj Dios tji'yula. Judiopan pülücj niní pjwel witjacj jinwá. Malálsja yupj. P'a pjwel witjacj Dios teque'e, sey tyo'na la tjiji. Ni pjwel witjacj jinwá cupj. Cupj más 'üsüs yupj jilal”, ca nacj nin mvelé ca nun. Malala nin velé. ²⁰ T'üc' way Dios yo 'üsüs jupj pjwel witjacj tji'yula. Judiopan pülücj niní pjwel witjacj jinwá. Yupj ma topon jupj tjevele jin, mpes Dios ma 'üsüs la siji quinam. Pjwel witjacj la p'a sey tyo'na la tjiji. Ni pjwel witjacj jinwá nun. Dios 'üsüs la nusiji nun poné mpes la p'in, jupj tjevele po'ó poné. Mop'in ma nujola nsem nun p'iyá noypan. ¡'In tjajama nun! ²¹ T'üc' way yo 'üsüs pjwel witjacj t'yüjü Dios. Judiopan niní pjwel witjacj jinwá. Dios ma 'üsüs la siji quinam. Pjwel witjacj la p'a sey tyo'na la tjiji Dios. Ni pjwel witjacj 'ücj polel t'yüjü wa nin jos na. Ni pjwel witjacj jinwá nun. Dios lal ma poné na, ma ca 'üsüs la numijis.

²² Najas nusin 'yüsa Dios 'üsüs liji gente mpes. Mop'in nin, po jis capj tyüla nepenowá. Nepénowa ma quelel japon quinam Dios lal. Dios jis capj tyüla yupj. Ma nin liji nun jilal; 'üsüs la nusiji, jupj tjevele jin poné mpes. Ca nacj

p'a jawas ma ca mponé nsem Dios lal. Mpes ma 'üsüs la numijis niswá. Nun yo pjwel t'yüjü witjacj jinwá nsem. ²³ Judiopan pjwel witjacj t'yüjü jinwá. Dios polel sey tyo'na la siji, mpes 'üsüs jis mpalas niswá. Judiopan niswa japon na, Dios 'üsüs lis mijis niswá.

²⁴ Yo olivo gjuisiyas toñca, jupj pjwel witjacj Dios t'yüjü. Sey tyo'na la tjiji olivo 'üsüs lal. Costa way ni pjwel witjacj 'üsüs nsem; mop'in Dios polel liji ca nin nsem. Nun ni pjwel witjacj jinwá. Olivo 'üsüs jupj pjwel witjacj Dios t'yüjü. Dios polel sey tyo'na liji niswá, ne 'üsüs nsem yupj niswá. Ni pjwel witjacj olivo 'üsüs juts'a'á p'iyá, mpes costa tulucj. Judiopan ni pjwel witjacj jinwá.

T'üc' way p'a jawas judiopan 'üsüs nsem Dios lal, nin la mijis jupj.

²⁵ Natjampan, Dios la tjiji judiopan t'üc' way ma polel sin 'yüsatsja. P'a jawas t'üc' ca sin mü'üsüs. Quina judiopan tulucj pülücj ca jisas nsem Dios. Yupj pjü topon na Dios lal, judiopan t'üc' way ca polel sin mü'üsüs niswá; Dios ca la mijis ca nin nsem. Yas nam pjü ma salejeptsja tsjan la mijis Dios judiopan jilal, judiopan tulucj jilal 'ots'ipj. Najas nun jus nlayé jupj nin la siji yupj jilal. Najas jus nlayé, mpes ma mvelé ca nun más 'üsüs judiopan jilal. ²⁶ Judiopan ca mpatjam Dios lal, jupj ca lis mijis ca nin nsem. Dios Popel vele: “Yom pjaní ncuwim joc' mpe, joc' Sión ló. Judiopan 'üsüs nsem Dios lal, nin lis mijis.

Ma ca quelel malala la mijicj niswá,
nin la mijis jupj.

²⁷ Jupj mpes, ma ca nola nsem
malala nyuca la tjajay.

Püna napj tjevelé nin ca la mejay.”
Dios Popel nin tjevele.

²⁸ Judiopan ma topon Dios tjevele jin Jesucristo po'ó. Mpes yupj ma 'üsüs Dios lal. Nin mpes 'üsüs nu tepyala. Newa nin, Dios quelél la siji judiopan; püna lis t'ya yupj. Püna tjevele judiopan mwalá jilal nin la mijis judiopan mpes. ²⁹ Dios lis t'ya judiopan, jis tje'yaya wa yupj jilal. Lovin ma ca mveles malala nin lis t'ya. ³⁰ Yas nam nun ma la tjüji Dios jostsja jin. Mop'in nin, Dios nucopj tjep'ya'sa; jupj la nutjiji nun 'üsüs quinam jupj lal. Judiopan ma la tjajay jupj jostsja jin, mpes Dios 'üsüs la nutjiji. ³¹ Quina judiopan ma lajay Dios jos jin. Mop'in Dios ca jis capj mp'a'sas wa yupj, jupj nucopj tjep'ya'sa mpes. ³² T'üc' way pjü judiopan, pjü judiopan tulucj 'ots'ipj, ma la tjajay Dios jos jin. Pjü way 'üsüs tulucj Dios lal. Dios sin 'yüsa liji pjü way yupj ma lajay jupj jos jin. Jupj quelel jis capj p'ya'sa pjü way, mpes nin liji jupj. Nin jisas na nin liji. Dios la siji yupj 'üsüs se palá jupj lal.

Más 'ücj 'üsüs velecj Dios po'ó.

³³ Dios pajal 'üsüs way liji gente jis lal.

Jupj lovin selé 'onin 'üsüs way liji yupj jis lal.

Pjü selé jupj. La p'a ma sin 'yüsa tsjan mpes nin liji lijá.

Dios vele nin la mijis, pjü ma sin 'yüsa tsjan mpes nin la mijis.

³⁴ Dios Popel vele: “Pjü way ma sin 'yüsa tsjan jola qjuis Jepa Dios.

Pjü ma salejepj Dios selé jin.

Ma polel javelepj tsjan más 'ücj la mijis jupj.

³⁵ Pjü gente ma polel ja'ayapj Dios lal.

Pjü jupj juts'a'á.

Dios ma level liji pjü jilal.” Dios Popel nin vele.

³⁶ Dios pjü la tjiji.

Jupj liji wa pjü 'ücj patja.

Pjü way jupj mpes la tjiji.

Pjü ca jus nlayecj püné way jupj.

Najas pjü way 'üsüs javelepj Dios po'ó lovin.

Najas ca nin nsem.

12

Pablo pyaca tsjan jos Dios ca cupj la mijicj.

¹ Qjuisin 'yüsa Dios 'üsüs la tjiji cupj mpes. Dios nucopj tjep'ya'sa; nun 'üsüs jupj lal quinam la nutjiji jupj. Mpes po najas nun 'oyá nun p'iyá Dios lal. Yom animal 'yaya na Dios lal, pjü 'yaya, Dios juts'a'á nsem. Nin p'iyá, najas nun 'oyá nun p'iyá Dios lal. Pjü lojí, Dios mpes la müjí. Jupj jos jin la müjí p'in. Nin lojí na, t'üc' way nujola püné way jupj. T'üc' way quelel lojí jupj. ² Ma la müjí Dios ma jisas lajay jinwá. Lovin nujola t'as Dios jos jin, mpes ma ca quelel la müjí yupj jisas jinwá. Mpes ca polel sin mü'üsüs Dios jos jin. Jupj jos pasal 'üsüs way. Lojí na jupj jos jin, 'ücj jos jupj. Más 'ücj lojí jupj jos jin.

³ Dios pasal 'üsüs way la tjiji napj mpes. Nin tjeiyama la veles nun jilal. Mpes nun jilal velé jupj jos ma nujola nsem nun p'iyá noypan. Dios qjuis tje'yaya cupj qjuilal ne 'ücj polel lijicj jupj jos jin. Niná mpes p'in po nujola t'as. Dios jos nin nujola. ⁴ Pjü way cupj jüp'üy pjaní jinwá. Mop'in mos jana, tsjom jana wa, pülücj jana jüp'üy po'ó. Mos ma liji tsjom jinwá. Tsjom ma liji mos jinwá. Jun ma liji pjots' jinwá. Ma nin p'iyá lajay yupj. ⁵ Nin p'iyá, cupj pülücj. Mop'in 'a mulú tsji' lijicj Jesucristo mpes. Cupj pjü way Jesucristo juts'a'á, mpes cjay pjaní jinwá cupj. Mop'in p'a casá lijicj. ⁶ Cupj polel tsji' lijicj Dios mpes, jupj Cjües qjuis tje'yaya mpes. Ma nin p'iyá polel lijicj pjü; Dios qjuis tje'yaya pjü p'a casá 'ücj lajay, jupj quelel la qjuisiji mpes. Jupj qjuis tje'yaya 'ücj lijicj, más 'ücj nin lijicj. Nepénowa 'ücj polel javelepj Dios mpes, jupj jis tje'yaya mpes. Más 'ücj yupj niná javelepj. Nepénowa japon Dios jos pülücj javelepj. La p'a japon Dios jos tsjicj way p'in javelepj. Más 'ücj yupj javelepj yupj yola jin. ⁷ Dios jis tje'yaya nepénowa 'ücj polel jis capj jap'acj la p'a. Mpes más 'ücj jis capj jap'acj la p'a. Dios jis tje'yaya nepénowa 'ücj polel sin 'yüsa lajay. Mpes más 'ücj sin 'yüsa lajay. ⁸ Dios jis tje'yaya nepénowa 'ücj javelepj la p'a jilal más 'ücj ca yupj la mijicj Dios jos jin. Mpes más 'ücj lovin nin javelepj. Dios jis tje'yaya nepénowa 'ücj polel ja'ayapj la p'a jilal nin jisas na. Mpes 'üsüs way pülücj ja'ayapj. Dios jis tje'yaya nepénowa 'ücj jajütütj Dios ts'uyupj. Mpes más 'ücj 'üsüs jajamapj Dios ts'uyupj. Nepénowa 'aplijila se palá, malala se palá na la p'a. Dios jis tje'yaya mpes, yupj 'üsüs polel jis capj jap'acj. Más 'ücj wi'irñ jis capj jap'acj na.

⁹ Más 'ücj nun pjü quelel la sojí la p'a. Mpes ca 'üsüs la müjí la p'a jilal. Po ma ca nujola nsem malala mpes. Lovin ca nujisas nsem tsjan 'üsüs way. ¹⁰ Dios ts'uyupj nun jis pülücpan jinwá, mpes lovin pajal quelel lis müjí yupj. Pasal 'üsüs way mvelé la p'a po'ó. Ma 'üsüs mvelé nun p'iyá po'ó. ¹¹ Ma nu mpjasas nun. Yümücj tsji' la tjüjí qjuis Jepa Jesucristo mpes. Lovin nin la müjí jupj jos jin. ¹² Solejé 'üsüs ca nu mpalas, Dios ca nin la mijis nun mpes. Mpes lovin 'ücj nujisas t'as mpatjaqué nun. Pajal malala nu pyala na, newa 'üsüs la müjí Dios jos jin. Lovin tjowelé Dios lal. ¹³ Dios ts'uyupj jisas na, jis ma'ayá. Dios ts'uyupj campa jiquil na, jis ma'ayá jis la las yupj, jis ma'ayá wa jinañ nun jis wa nt'a.

¹⁴ Gente malala nyuca la nusejay na, la tjomoná Dios lal yupj ca 'úsüs la mijis yupj jilal. Ma tjewelé malala la mijis yupj jilal. ¹⁵ La p'a 'úcj jisas na, 'úcj nujisas wa t'as nun yupj 'úcj jisas mpes. La p'a 'aplijila na, 'aplijila wa t'as nun yupj 'aplijila mpes. ¹⁶ Najas nun pjü way nin p'iyá nujola nsem. Po ma la mve'lé nunwá. Ma nujola nsem nun más 'úsüs la p'a jilal. Tjewelé nun cjuwá jilal, jis capj tocořca nun. Ma nujola nsem pasal solejé nun.

¹⁷ Gente malala la nusejay na, ma malala la müjı yupj jilal. Gente januc nun lojı. Mpes 'in tjjajama 'úsüs la müjı lovin. ¹⁸ Ma la mve'lé nun la p'a jilal. Ma la mpa'ná pjü jilal. T'úc' way la p'a ca quelel la velel nun jilal. Ca quelel la palan wa nun jilal. Po ma mwalá way la tjewel'é nun. Ma ca quelel la mpa'ná nun.

¹⁹ Natjampan, gente ca malala nyuca la numijis. Dios ca jis capj ntülüs malala lajay mpes. Dios jos nun ma malala lojı yupj jilal. Dios Popel vele: "Malala la tjjajay, mpes malala ca jis mpalas; nin ca la mejay napj. Napj p'iyá ca nin la mejay, qjuis Jepa Dios nin vele." ²⁰ Dios Popel vele tsjan jos yupj ca cupj la mijicj yupj mpes. Vele:

"Nepénowa ma jisas jipj. Nawa 'úsüs la mijin.

Vecj cya'liřı na, jis tje'yaya jis la las.

'Úsü sive na, jis tje'yaya myü'üřı yupj.

Nin lejay na, ca jis maycas yupj malala la tjjajay mpes."

Dios Popel nin vele. ²¹ Gente malala lajay nun jilal. Ca nacj nun malala quelel lojı yupj jilal. ¡Po ma la tjjüjı nun! Gente malala lajay na nun jilal, lovin 'úsüs la müjı yupj mpes.

13

La tjjüjı jepapan jajütütj mpes.

¹ Más 'úcj pjü nin lajay jepapan jajütütj jin. 'Úcj jis la jütütj Dios se 'aya jajütütj mpes. Nin p'iyá pjü jepapan jis lal. Quina jepa pülücj jajütütj. Dios la tjjıjı mpes p'in 'úcj nin lajay yupj. ² Nepénowa ma lajay yupj jis jepapan tjjütütj. Mpes yupj ma wa jisas Dios la tjjıá. T'úc' way niná; pjü jepapan 'úcj jajütütj Dios se 'aya jajütütj mpes la p'in. Yupj se jütütj ma lajay yupj jajütütj jinwá, jepapan ca jis capj ntülücj.

³ Gente 'úsüs lajay na, ma lacj jeyapj jepapan jilal. Gente ma lajay na jepapan tjjütütj jin, 'úcj lacj jeyapj jepapan jilal; jepa 'úcj jis capj ntülüs. Nun ma quelel locj jeyá jepapan jilal, mpes 'úsüs la müjı. 'Úsüs lojı na, yupj ca mvelecj 'úsüs nun. ⁴ Niná jepapan Dios jomezopan. 'Úsüs nu pyala yupj lajay mpes. Malala lojı na, más 'úcj locj jeyá nun yupj jilal. Noypan yupj, 'úcj ca nucopj ntülücj. Yupj Dios jomezopan. Dios jos yupj jis capj jatül malala lajay. Mpes gente malala lajay na, jepapan ca jis capj ntülücj. Dios p'iyá la tjjıjı yupj 'úcj jis capj la tül malala lajay. ⁵ Mpes más 'úcj nin lojı yupj tjjütütj jinwá. Nun ma jisas yupj ca nucopj ntülücj. Nun solejé wa niná más 'úcj nin lojı.

⁶ T'úc' way yupj jepapan, Dios la tjjıjı mpes. 'Úsüs lajay 'úsüs lajay jilal. Jis capj jatül malala lajay jilal. Mpes impuesto la mon na, más 'úcj jaylacj lojı. ⁷ Yupj la mon la müjı. Impuesto pjü jaylacj la tjjüjı yupj javelepj na. Yupj noypan jin nujola t'as; 'úsüs tjewelé yupj sin po'ó.

Quelel lis müjı la p'a wa.

⁸ Level lojı na, lovin jaylacj la müjı. Nepénowa javelepj 'ona ca jaylacj la mijicj; nawa ma nin lajay, lovin level lajay. Malala nin. Nun ma ca nin la

müjí. Lovin quelel lis müjí ne'aj patjá. Nun p'iyá quelel lojí jinwá, ca quelel lis müjí yupj. Quelel la sojí na, t'üc' lojí pjü way Moisés tjijyü'tá. 'Ücj nin. ⁹Dios Popel vele: "Najas niyom ma jamanun sejats'om tulucj. Najas nequem ma jil jis vayum tulucj jilal. Ma mü'ü'ná la p'a. Ma ca mpequem. Ma jyas nsem la p'a jatatj", Dios Popel nin vele. Vele wa: "Quelel lis mijin ne'aj patjá. Jipj p'iyá quelel la 'ejay jinwá, ca quelel lis mijin yupj." La p'a quelel lojí na, pjü way lojí Moisés tjijyü'tá. ¹⁰La p'a quelel la sojí na, lovin ma malala lojí yupj jilal. Mpes ca jus nlayé la p'a quelel la sojí na, 'üsüs lojí pjü way Moisés tjevelá.

¹¹Nun solejé leñ way nosis ncawajas ca. Mpes más 'ücj nun lojí quinam pjü way napj tepyac jin. Ma la müjí Dios ma jisas lajay jinwá. Nun tapatjaqué, tjijinaquetsja jinwá. Nujola tapalas ca nin la müjí napj tepyac jin. T'üc' way tepyonec Jesucristo po'ó. Mpes ca nlaca qjuis la püt'üs Dios lal. Ts'ac' pülücj tepyala quinam, mpes más leñ way ca nlaca Dios nt'a quinam. ¹²Gente pasal malala lajay. Püste nt'a patja jinwá yupj. Más 'üsüs ca mpalas p'a jawas. Leñ way ca majawaques, Jesucristo jac' mpes. Mpes más 'ücj ma newa malala lijicj, püste nt'a patja lajay jinwá. Dios ts'uyupj jaw nt'a patja jinwá; yupj lajay Dios jos jin. Cupj Dios ts'uyupj, mpes más 'ücj jupj jos jin lijicj cupj. ¹³Cupj jaw nt'a pyatjaquec jinwá, mpes más 'ücj pjü lijicj Dios jos jin. Po ma fiesta 'ata'a nun, nu lo müs mpes. Po ma fiesta 'ata'a, nun se maná mpes. Dios ma jisas jamanun sejats'om tulucj. Nequem nenem jil jis voyum tulucj jilal. Nin p'in quelel lajay. Ma la müjí yupj jinwá. Ma la tjowelé la p'a jilal. Po ma la tjajamanaqué nun.

¹⁴Quina nun Jesucristo juts'a'á, jupj ne cupj qjuis Jepa Püné. Mpes nun polel lojí Dios jos jin. Yas nam nun ma jisastsja Jesucristo. Nun p'iyá jisastsja jin, nin p'in la tjüjí. Pasal malala la tjüjí. Ma la müjí niná quinam.

14

Ma tjowelé malala lajay nun sejatjampan Jesucristo mpes.

¹Dios ts'uyupj nepénowa ma 'üsüs sin tji'yüsa custjay Jesucristo po'ó. Yupj quelel jil nun 'a nusí mulú nt'a. Mvelé 'ücj jiquil. Ma 'üsüs sin tji'yüsa custjay Jesucristo po'ó, mop'in ma la mve'lé yupj jilal nin japon mpes. ²Japon pis ma polel jalá. Nun lojá pjü, nun poné pjü 'ücj la las. ³Pis ma jalá yupj. Mop'in ma mvelé yupj malala, pis ma jalá mpes. Nin p'iyá, najas yupj ma mvelecj nun malala, nun pjü lojá mpes. Nun 'üsüs Dios lal, jupj nin la nutjiji. ⁴Dios jomozopan yupj. Dios yupj jis Jepa. Nun yupj jis jepapan tulucj. Más 'ücj nun ma welé ncu malala yupj. Dios ca mveles ncu malala yupj. T'üc' way ca Dios jos jin la mijicj yupj; qjuis Jepa Dios 'ücj polel jis capj p'ya'sa, ne nin.

⁵Judiopan fiesta pülücj jatatj, 'a si mulú Dios mpes. Nun nepénowa judiopan; nin nujola 'ücj wa 'a nusí mulú Dios mpes, nin jawas witjacj p'iyá. Nepénowa nun popa nujola 'ücj ts'ac' la talata 'a nu mulus Dios mpes. Manas 'ücj. Najas mponé tsjan mpes nujola niná. Nepénowa ma yola nun nujola jinwá. Ma tjowelé yupj malala. ⁶Nepénowa javelepj más 'ücj 'a si mulú nin jawas judiopan 'a si mulú na. Yupj yola qjuis Jepa Jesucristo jos yupj ca nin la mijicj. Mpes nin jawas 'a si mulú jupj mpes. 'Üsüs nin. La p'a wa javelepj ts'ac' la talata na 'ücj 'a si mulú. Yupj yola 'üsüs niná qjuis Jepa Jesucristo lal. Mpes yupj 'a si mulú na, nin lajay wa qjuis Jepa Jesucristo mpes. 'Üsüs wa niná. Nepénowa javelepj pjü 'ücj la las. Wi'irñ Dios lal jalá mpes. Yupj yola yupj jalá qjuis Jepa Jesucristo jos jin. 'Üsüs nin. La p'a wa javelepj ma polel

jis la las pjü. Wi'it wa Dios lal yupj jalá mpes. Yupj yola yupj jalá qjuis Jepa Jesucristo jos jin. 'Üsüs wa niná. ⁷ Pjü way cupj lijicj, cupj mpes p'in nin lijicj tulucj. Nca'lequec ca cupj Dios tjevele nam. ⁸ Cupj nyucunucj na, cupj qjuis Jepa Jesucristo juts'a'á cupj. Tecya'lequec na, newa jupj juts'a'á nsem cupj. Nyucunucj, nin p'iyá, tecya'lequec na, nin p'iyá; mop'in jupj juts'a'á nsem cupj. ⁹ Cupj pjü Jesucristo juts'a'á. Nin mpes jupj tepe'e, nin mpes jas tjijyünsa, tüpü'ü niswá. Nin mpes Jepa Püné jupj tecya'liñ jilal, patja jilal 'ots'ipj.

¹⁰ Mpes malala nin nun malala welé Dios ts'uyupj po'ó yupj lajay mpes. Malala nun ma nujisas Dios ts'uyupj yupj p'a casá lajay mpes. Ma tjowelé ncu malala la tjajay la p'a. Dios nin mveles ca. P'a jawas pjü Dios wolap'a'a nlüjüñ ca. Jupj ca mveles ncu malala la tjajay. Nun ca wolap'a'a nlüjüqué wa. Nin ca mveles wa nun jilal. ¹¹ Dios Popel vele: "T'üc' way napj pü'üs, nin vele qjuis Jepa Dios. Nin mpes pjü jis tic' ca jin müjünsünüñ, ca palá mpi'tjiñ yupj napj nawalap'a'a, nin vele Dios.

Pjü way ca mvelecj Dios püné",

Dios Popel nin vele. ¹² Mpes cupj pjü ca nlüjüquec Dios wolap'a'á, wola la veles cupj la tjijicj mpes.

Más 'ücj la p'a ma malala liji nun lojí mpes.

¹³ Mpes ma malala tjowelé niswá la p'a mpes. Ma nin tjowelé yupj la tjajay mpes. Nujola t'as nun p'iyá ca 'üsüs la müjí. Nepénowa malala lajay, la p'a nin lajay mpes. 'In tjajama nun lojí mpes. Najas gente ma malala lajay, nun lojí mpes. ¹⁴ Jesús cupj qjuis Jepa Püné, jupj mpes pülücj nin tji'yüsa. Mpes napj selé pjü 'ücj la las. Ve p'in jupj, pis p'in jupj; malala tulucj jupj. Mop'in nepénowa nin yola malala Dios lal pis jalá yupj. Mpes pis jalá na, malala lajay; yupj yola yupj malala lajaytsja, newa nin la tjajay. ¹⁵ Pis lojá nun ca nacj. Dios popa p'a wa nujus nyuca ca nacj. Jola Dios ma jos pis lojá. Mop'in lyaja wa jupj nun lojá mpes. Tjelyaja na pasal jola jupj. Pasal jola jupj malala la tjiji, nun la tjüjü jinwá la tjiji mpes. Mpes nun ma 'üsüs lojí jupj lal, pis lojá na; ma quelel lojí jupj. Dios popa niná ma ca jos nsem Jesucristo ca nacj, nun tjalajá mpes. Mpes más 'ücj lovin ma nlaáj pisis jupj nujus nyuca na. Nujola t'as Jesucristo tepe'e jupj mpes 'ots'ipj. ¹⁶ Ca nacj la p'a javelepj nun lojí malala. Nun nujola 'üsüs nin lojí. Mop'in ma nin la müjí niswá. Mpes yupj ma ca mvelecj malala lojí. ¹⁷ Ma nujola t'as pwis ma polel lojá mpes. Ma nujola t'as nun ma polel müsiqué mpes. Dios más 'üsüs liji nun mpes. Dios nu jyü'ta mpes 'üsüs lojí jupj jos jin. Jupj nu jyü'ta mpes nin p'iyá nujola, ne ma lo velele nunwá. Mpes wa 'ücj nujisas. Niná pjü way lojí Dios Cjües nucopj p'ya'sa mpes. ¹⁸ Dios ts'uyupj niná lajay na, t'üc' way tsji' lajay Jesucristo mpes. Dios pasal 'ücj jos yupj jilal. Gente la p'a 'üsüs ca mvelecj yupj po'ó.

¹⁹ Mpes gente javelepj na cupj malala lijicj, más 'ücj niná lovin ma lijicj niswá. Mpes ma ca la mve'lecj yupj. Nin p'iyá ca yola nsem. Yupj ca más 'üsüs cus ncoñcocj Jesucristo.

²⁰ Dios popa nujus nyuca lojá ca nacj, mpes nin p'iyá lyaja jupj. Jupj jola Dios ma jos niná lyaja, mpes t'üc' way malala la tjiji niná tjelyaja na. Malala pajal nin tepyala nun tjalajá mpes. Dios liji jupj popa 'üsüs nsem; nun la tjüjü mpes malala la tjiji jupj. T'üc' way pjü 'ücj la las. Nin p'in la p'a malala nyuca jola na nun lojá mpes, malala niná lojá. ²¹ Ca nacj pis lojá, vino müsiqué. Dios popa pjaní ca nlajas wa ca nacj, nun tjalajá mpes. Vino ca mü'üm ca nacj,

nun tjümüsüqué mpes. Mop'in jupj ca jola nsem malala la tjiji ca nacj. Mpes más 'ücj pis ma lojá, vino ma müsiqué. Ca nacj Dios popa pjaní ca nin la mijis, nun la tjüjé jin p'iyá. Jupj ca malala nyuca jola nsem nin la tjiji mpes. Mpes más 'ücj ma lojí niná.

²² Nun welé nu lo las mpes, niná mvelé Dios lal la p'in. Ma ca mvelé niná p'a jílal. Ca nacj pjaní jola 'ücj pjü la las. Mpes nin lyaja. Ma jola malala la tjiji. 'Ücj jos jupj. ²³ P'a jola pis malala la las. Mpes pis tjelyaja na, malala la tjiji. Jupj pyona malala Dios lal pis lyaja jupj, mpes malala la tjiji tjelyaja na. Nun nujola Dios jos ma nin lojí, ma nin la müjí quinam. Nun poné Dios jos ma nin lojí, mpes nin lojí na, malala lojí.

15

Nin la müjí la p'a jisas jin. Ma la tjüjé nujisas la p'in.

¹ Pülücj cupj nin pyonecj 'üsüs way pajal pülücj lijicj. Ma qjuiyola cupj lyajacj mpes. Ma qjuiyola wa la p'a casá. Dios ts'uyupj nepénowa ma yola cupj jinwá. Yupj ma lajay niná, más 'ücj cupj ma wa ca nin la mijicj qjuiyus januc na. Cupj quelel lijicj, más 'ücj ma nin lijicj. ² Más 'ücj la p'a ca 'ücj jisas nsem cupj qjuilal. Mpes yupj pjü más ca jisas nsem Jesucristo. Mpes 'üsüs ca jis mpalas. ³ T'üc' way Jesucristo ma la tjiji jupj p'iyá jostsja jin. Dios Popel vele jupj tjevelá. Vele: “Gente malala tjowelepj jipj lal. Mpes malala wa tjowelepj napj lal”, Dios Popel nin vele. Mpes qjuisin 'yüsa gente malala tjowelepj Jesucristo lal, jupj Dios jos jin la tjiji mpes. ⁴ Püna profetapan tapac Dios mpes, cupj qjuisin 'yüsa la qjuis tjajay mpes tapac yupj. Yupj tapac, Dios Popel jupj. Niná tapac mpes jus nlayecj Dios pajal 'üsüs liji cupj mpes. Nin mpes ma pajal lecj jeyacj. Malala pyala na, newa lijicj Dios jos jin. Dios mpes tapac mpes, cupj selecj 'üsüs ca qjuis mpalas.

⁵ Dios qjuis capj p'ya'sa newa 'üsüs lijicj malala qjuesé palá na. Dios qjuis capj p'ya'sa mpes jus nlayecj jupj 'üsüs liji cupj mpes. Ma pajal lecj jeyacj. Najas jupj ca nucopj mp'a'sas nun pjü way lovin nin p'iyá ca nujola nsem nunwá. Niná Jesucristo qjuisin tji'yüsa la tjiji jupj jos nin lijicj. ⁶ Nin p'iyá nujola na, nun pjü 'a mulú 'üsüs ca mvelé Dios po'ó. Jupj Jesucristo Popay. Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné.

Judiopan tulucj sin 'yüsa wa Dios tjevelá.

⁷ Jesucristo tjüwü'i cupj qjuilal. Nin p'iyá, najas nun mwi'iqué ca Dios ts'uyupj pjü way jílal, jiquíl na nun 'a nusi mulú nt'a. Mpes gente ca 'üsüs mvelecj Dios po'ó. ⁸ Cristo tjac' nosis nt'a, judiopan jis capj lo p'acj. Dios jostsja yupj ca jus nlayecj jupj nin liji jupj tjevele jin. Püna jupj tjevele judiopan mwalá jílal nin la mijis ca. ⁹ Cristo tjac' 'üsüs la mijis wa judiopan tulucj jílal. Dios jostsja yupj 'üsüs mvelecj jupj po'ó. Dios Popel vele: “Napj ca mvelé judiopan tulucj jílal

pasal püné way jipj.

Nejets'es ca jipj mpes.”

Dios Popel nin vele. ¹⁰ Vele wa:

“Judiopan tulucj, lowa nun

Dios gente 'a si mulú nt'a, judiopan yupj.

'Ücj nujisas t'as pjü way nun yupj jis lal.”

¹¹ Dios Popel vele wa:

“Najas judiopan tulucj pjü way 'üsüs mvelecj qjuis Jepa Dios po'ó.

Najas yupj pjü nejets'eñ jupj 'üsüs.”

¹² Isaías tepyaca:

“Isaí ts'uyupj popa p'iyá püs naya tapatja,
pülücj tepyala.

Yupj ts'uyupj popa p'iyá püs naya mpatjam, pülücj nsem yupj.

Yupj sin popa pjaní ca müjü'tüs judiopan tulucj,
nin ca mpalas Dios ca la mijis.

Jupj mpes yupj ca jus nlayecj
pajal 'üsüs ca jis mpalas”,

Isaías nin tepyaca.

¹³ T'üc' way 'üsüs ca jis mpalas Dios ts'uyupj. Dios jis capj p'ya'sa ca jus nlayecj niná. Najas Dios ca nucopj mp'a'sas ne nun pasal 'ücj nujisas nsem. Najas yupj ca nucopj mp'a'sas, mpes nin p'iyá nujola nsem. Najas ma la mve'lé ca nunwá. Najas ca nin nsem nun jilal yupj tjevele toponé mpes. Nun pasal ca jus nlayé 'üsüs nu mpalas. 'Ücj ca jus nlayé niná, Dios Cjües püné mpes.

¹⁴ Natjampan, napj selé nun pasal 'üsüs way lojí. Napj selé pasal 'üsüs nusin tji'yüsa Dios po'ó, Jesucristo po'ó 'ots'ipj. Napj selé 'ücj sin 'yüsa lojí nunwá.

¹⁵ Najas nujola mpalas napj tepyac mpes, nin mpes pyac quinam nun mpes. Más 'ücj niná nujola nsem niswá, mpes ma lecj tjejá tepyac niná nun mpes. Dios jos napj nin velé la p'a jilal yupj mpes. Pasal 'üsüs way la tjiji yupj napj lal. ¹⁶ Jupj nin tjejjama tsji' lejay Jesucristo mpes judiopan tulucj nt'a. Jupj jos 'üsüs se palá wa judiopan tulucj jilal. Napj jis wala velé pasal 'üsüs nin tepyala Dios mpes. Napj sacerdote jinwá lejay yupj mpes. Napj lejay mpes, Dios 'ücj jos pyala judiopan tulucj jilal. Yupj Dios juts'a'á se palá, yupj Cjües nin liji.

¹⁷ Napj se coñ Jesucristo, mpes pasal 'ücj najas lejay niná Dios mpes.

¹⁸ Jesucristo ncapj tjep'ya'sa 'ücj lejay Dios jos jin judiopan tulucj nt'a. Mpes judiopan tulucj po jisas quinam Dios tjevelá. Napj niná ca mvelé p'in, la p'a casá ma ca mvelé. Judiopan tulucj jisas Dios tjevelá napj tjevelé mpes, napj la tjejjay mpes 'ots'ipj. ¹⁹ Napj pajal 'üsüs la tjejjay yupj nt'a, yom p'in ma polel liji jinwá. 'Üsüs polel lejajtsja Dios Cjües la tjiji; pasal püné way yupj. Yupj pasal yólatsja tjunuc mpes. Mpes quina po jisas Dios tjevelá. Napj tjum Jerusalén mpe Ilírico nt'a, ne'aj jun ta'á judiopan tulucj jis walap'a'a tjevelé pasal 'üsüs tepyala Cristo mpes. ²⁰ Yupj jis walap'a'a lovin quelel veletsja pasal 'üsüs tepyala Cristo mpes. La p'a wa tjowelepj wa Jesucristo po'ó. Ma quelel jum yupj tjowelepj nt'a. P'a nt'a quelel jum. Jesucristo po'o ma sin tji'yüsa nt'a, yupj jilal quelel velé napj. ²¹ Dios Popel vele:

“Gente pülücj lovin ma tjepjyacañ jupj po'ó.

Yupj ca mpjacañ.

Lovin ma tjepjyacañ ca sin mü'üsüs jupj po'ó.”

Dios Popel nin vele.

Pablo quelel jámatsja Roma nt'a, pülücj patja nt'a.

²² Napj pasal la pülücj tjeveletsja pülücj jilal Dios tjevelá Jesucristo po'ó. Mpes ma polel tjum nun nt'a. ²³ Quina tecyawaja la veles qui'á. Año pülücj mpes po quelel nujus nyuactsja napj. ²⁴ Mpes España nt'a jum na, nun nt'a quelel jum nujus la nuc. Mpi'üs ca nun jilal mes nepénowa. Locopyaya ca mis España nt'a. Napj najas no 'oyá, mpes 'ücj polel mis España nt'a.

²⁵ Mop'in ma polel jum nun nt'a custjay. Quina napj ca mis Jerusalén nt'a, Dios ts'uyupj jilal la 'ayas ne'aj. ²⁶ Jerusalén po'ó Dios ts'uyupj nepénowa

jis t'emel cjuwá yupj. Dios ts'uyupj Macedonia po'ó t'emel tja'ayapj yupj mpes. Acaya po'o patja nin p'iyá la tjajay. Po quelel ja'ayaptsja. Mpes yupj tja'ayapj, napj jet' Jerusalén po'ó la 'ayas. ²⁷ T'üc' way po quelel ja'ayaptsja yupj mpes. Dios mwalá way tjevele judiopan jilal Jerusalén po'ó. P'a jawas judiopan tulucj sin tji'yüsa wa Dios tjevelá, mpes 'üsüs jis tepyala wa. Mpes 'ücj judiopan tulucj 'üsüs lajay judiopan jilal. Mpes yupj quelel se 'ayaptsja judiopan mpes Jerusalén po'ó. ²⁸ Quina jum Jerusalén nt'a, niná jis ma'ayá. Niná tje'yá na, mis España nt'a. Mis wa ca nun nt'a. ²⁹ A mulú jyatjaquec na, napj selé Jesucristo ca pajal 'üsüs la mijis cupj mpes.

³⁰ Natjampan, nun pjü witjacj po jisas wa qjuis Jepa Jesucristo, napj jinwá. Nun quelel lojí nunwá, Dios Cjües nin liji. Mpes po najas la pülücj welé Dios lal napj mpes. Nin lojí na, pajal ncapj p'o'sá. ³¹ Judiopan pülücj ne'aj patja Judea po'ó, ma japon Dios tjevelá. Najas yupj ma malala la najay. Mpes najas nun nin welé Dios lal napj mpes. Najas Dios ts'uyupj Jerusalén po'o patja nt'anquec napj jis ma'ayá. ³² Mpes nun nt'a tjum na, ca 'ücj najas nsem. 'A mulú pajal 'ücj qjuisas mpalas Dios mpes. Tsjay 'ücj najas nsem. Dios jos, t'üc' way 'ücj mis nun nt'a. Ma jos, ma jum. Pasal quelel jum.

³³ Ma nujola nsem pjü mpes, Dios nin liji. Najas Dios lovin nu jyama nun. Amén.

16

Pablo süs wa liji pülücj jilal Roma po'ó.

¹ Febe Dios popa wa yupj. Jupj pasal jis capj p'ya'sa Dios ts'uyupj Cencrea po'ó. Pasal tsji' liji Dios mpes ne'aj. Pasal 'üsüs way yupj. ² Mpes nun nt'a jama na, najas mvelé 'ücj pü'ü ne'aj. Jupj se coñca wa qjuis Jepa Jesucristo. Dios popa campa jac' na, más 'ücj Dios ts'uyupj wi'ir' napj jac' na. Mpes po tjüwü'iqué Febe jama na nun nt'a. Tja'ayá jupj jos; jupj pasal jis capj tjep'ya'sa la p'a pülücj. Ncapj tjep'ya'sa wa jupj.

³ Süs wa la müjí Priscila lal, Aquila lal nin wa. Pasal tsji' la tjajay napj lal Jesucristo mpes. Nawa tsji' lajay Jesucristo mpes. ⁴ La p'a quelel na 'ünantsja na, ncapj tja'acj yupj. Ma yólatsja malala jis mpalas ca nacj. Napj wüi'is yupj mpes. Jun ta'á judiopan tulucj pülücj Dios ts'uyupj wa yupj quinam. 'A si mulú yupj. Yupj wi'ir' wa Priscila lal, Aquila lal wa, yupj la tjajay mpes.

⁵ Süs wa la müjí Dios ts'uyupj yupj jis wa nt'a 'a si mulú witjacj.

Süs wa la müjí Epeneto lal. Napj pasal quelel lejay jupj. Quina pülücj jisas Cristo Asia po'ó. Ne'aj Epeneto mwalá way jostsja jupj.

⁶ Süs wa la müjí María lal. Pasal yümücj tsji' la tjiñtsja Dios mpes nun nt'a.

⁷ Süs wa la müjí Andrónico lal, Júnias lal wa. Yupj judiopan napj jinwá. Cawilta mo'o tjatja napj lal. Apostolpan salejepj yupj pasal 'üsüs way. Napj se coñ Cristo, mop'in yupj mwalá way sa coñtsja jupj napj lal.

⁸ Süs wa la müjí Amplias lal. Quelel lejay jupj. Jupj se coñca wa qjuis Jepa Jesucristo.

⁹ Süs wa la müjí Urbano lal. Tsji' liji wa Cristo mpes. Süs wa la müjí Estaquis lal. Quelel lejay jupj.

¹⁰ Süs wa la müjí Apelles lal. Jupj la tjiji mpes, selecj t'üc' way jupj se coñca Cristo. Süs wa la müjí Aristóbulo ts'uyupj jis lal.

¹¹ Süs wa la müjí wa Herodión lal. Judío jupj napj jinwá. Dios ts'uyupj nepénowa patja wa Narciso wo nt'a. Süs wa la müjí yupj jilal.

¹² Sūs wa la müji Trifena lal, Trifosa lal 'ots'ipj. Lovin tsji' lajay qjuis Jepa Jesucristo mpes.

Sūs wa la müji wa Pérsida lal. Dios ts'uyupj pasal quelel lajay jupj. Pasal yümücj tsji' la tjiji qjuis Jepa Jesucristo mpes.

¹³ Sūs wa la müji Rufo lal. Jupj pasal 'üsüs liji qjuis Jepa Jesucristo jos jin. Sūs wa la müji jupj jamay. Jupj ts'uyupj quelel liji jinwá, nin p'iyá la tjiji jupj napj mpes.

¹⁴ Sūs wa la müji Asíncrito lal, Flegonte lal wa. Sūs wa la müji Hermes lal, Patrobos lal wa, Hermas lal wa. Dios ts'uyupj 'a si mulú yupj nt'a. Sūs wa la müji yupj jilal.

¹⁵ Sūs wa la müji wa Filólogo lal, Julia lal wa. Sūs wa la müji Nereo lal, jupj to'o lal wa. Sūs wa la müji Olimpas lal. Dios ts'uyupj 'a si mulú yupj nt'a. Sūs wa la müji yupj jilal.

¹⁶ La nújüsüqué na nun popé, la tjalapaná nunwá. 'Ücj nujisas t'as nujus tjunucú nusin popé. Dios ts'uyupj pjü way qui'á sūs wa la tjajay.

¹⁷ Nun t'üc' way nusin tji'yüsa. Quina nepénowa ne'aj p'a casá sin 'yüsa lajay. Gente la velel yupj javelepj mpes. Dios ts'uyupj nepénowa ma jisas Jesucristo quinam, yupj sin 'yüsa lajay mpes. Natjampan, najas nun jus nlayé pjacj sin 'yüsa lajay niná. Ma jis capj ncoñcó. ¹⁸ Yupj ma tsji' lajay Cristo mpes, jupj cupj qjuis Jepa Püné. Yupj lajay yupj p'iyá jisas jin p'in. Jisas la p'a yola yupj t'üc' way javelepj. Mpes yupj lovin 'üsüs javelepj pülücj jilal. Mpes niná po japon yupj javelepj. Niná leñ way japon la p'a javelepj jin. Ma jus nlay la tsuwil yupj.

¹⁹ Pjü sin tji'yüsa nun pasal 'üsüs loji Jesucristo jos jin. Mpes tsjay 'ücj najas nun mpes. Najas nun jus nlayé más 'ücj 'üsüs loji lovin. Najas lovin ma loji malala. ²⁰ Satanás malala quelel liji nun jilal. Mop'in leñ way ma ca polel la mijis niná. Dios ca la mijis ca malala mpalas Satanás. Nun más püné nsem jupj lal. Dios la qjuis mijis ne ma ca qjuiyola nsem pjü mpes.

Najas Jesucristo lovin 'üsüs la numijis. Jupj cupj qjuis Jepa Püné.

²¹ Timoteo sūs wa la tjiji. Pasal tsji' la tjiji napj lal Jesucristo mpes. Lucio sūs wa la tjiji, Jasón 'ots'ipj, Sosípater 'ots'ipj. Judiopan yupj napj jinwá. ²² Tercio pyaca papel niná napj velel mpes. Sūs wa la tjiji jupj. Dios popa wa jupj.

²³ Gayo sūs wa la tjiji. Jupj lal pü'üs quinam. Dios ts'uyupj qui'á 'a si mulú jupj wo nt'a. Erasto sūs wa la tjiji. Jupj t'emel jyama qui'á pülücj patja nt'a. Cuarto sūs wa la tjiji. Jupj cupj qjuis catjam wa Jesucristo mpes. ²⁴ Najas Jesucristo 'üsüs la mijis nun pjü jilal. Jupj cupj qjuis Jepa Püné. Amén.

Pablo teczyawaja tepyaca.

²⁵ Dios 'ücj liji nun lovin ca nin la müji jupj jos jin. Nun jis walap'a'a tjevelé tsjan niná pajal 'üsüs jis tepyala gente jis lal Jesucristo la tjiji mpes. Nin mpes solejé 'onin ne ca nin la müji Dios jos jin. Quina Dios qjuisin tji'yüsa la qjuis tjiji tsjan niná jupj lijá. Niná ma sin tji'yüsa lis tjiji püna tapatjá. ²⁶ Quina Dios sin tji'yüsa lis tjiji gente jis lal nin liji jupj Jesucristo mpes. Niná profetapan nin tapac wa. Yupj tapac, Dios Popel jupj. Nin tapac gente jun ta'á patja 'ücj jis la pon Jesucristo lal. 'Ücj wa nin lajay jupj jos jin. T'üc' way Dios lovin ma mpa'is ca. ²⁷ Najas cupj lovin pasal 'üsüs mvelecj Dios po'ó. Nin najas Jesucristo la qjuis tjiji mpes. Dios p'in selé pjü way. Amén.

Papel mwalá Pablo tepyaca Corinto mo'o tapatja mpes

¹ Napj Pablo. Dios la ntjet'á ca apóstol nsem napj. Nin tjejyama la veles la p'a jilal jupj mpes. Jupj jos napj velé Jesucristo po'ó. Sóstenes já'asa napj lal. Jupj gjuis catjam Jesucristo mpes. ² Nun Dios ts'uyupj Corinto po'o potjaqué. Nun Dios juts'a'á nu tepyala, Jesucristo la tjiji mpes. Nun Dios ts'uyupj, Dios la nu t'ya mpes. Quina papel ca mpaquecj nun mpes. Jun ta'a gente Jesucristo lal japon wa, nun jinwá. Javelepj wa jupj lal, nun jinwá. Jupj yupj jis Jepa Püné. Jupj Jepa Püné wa cupj mpes. Pyaquecj wa yupj pjü way mpes.

³ Dios cupj gjuis Papay. Jesucristo cupj gjuis Jepa Püné. Najas yupj 'üsüs la mijicj nun mpes. Najas ma nujola nsem pjü mpes, yupj nin la nusejay.

Dios 'üsüs la tjiji Corinto mo'ó tapatja mpes.

⁴ Dios pasal 'üsüs la tjiji nun mpes; nin mpes lovin wüi'is Dios lal nun mpes. Nin la nutjiji Jesucristo la tjiji mpes. ⁵ Dios pasal 'üsüs la nutjiji, Jesucristo la tjiji mpes. Quina polel welé la p'a jilal Dios nin jos mpes. Quina polel sin 'yüsa wa jupj nin jos mpes. ⁶ Nun jis wala tjevelecj na Jesucristo po'ó, pasal 'üsüs nusin tji'yüsa. Pasal nujisas cupj tjevelecj. ⁷ Mpes Dios nu tje'yaya nin polel lojí jupj jos jin. T'üc' way Dios se 'aya jupj ts'uyupj nin polel lajay jupj jos jin. Dios se 'aya gente 'ücj lajay, niná pjü way nu tje'yaya 'ücj lojí. Nun pjü way p'a casá 'ücj lojí, mpes 'a mulú jotjaqué na, pjü way 'ücj lojí. Nun pasal lu nucú ne ca ncuwim niswá Jesucristo. Jupj cupj gjuis Jepa Püné. ⁸ Ma selecj tsjan jawas ncuwim jupj. Ninana selecj: Dios ca nucopj mp'a'sas, mpes nun lovin ca cus ncoñicó. Nin jawas jyawca na, Dios ca mveles pjü jilal ncu 'üsüs way yupj jupj lal. Nin jawas jyawca na, jupj ca mveles nun 'üsüs way jupj lal. ⁹ Dios ca la mijis jupj tjevele jin. Jupj nucopj tjep'ya'sa toponé Jatjam lal, mpes quina nun nin p'in nujola jupj Jatjam jinwá. Jupj Jatjam Jesucristo cupj gjuis Jepa Püné.

Dios jos jupj ts'uyupj yuwal yola yuwá.

¹⁰ Natjampan, po najas nin p'iyá nujola nun. Najas ma lo velelé nunwá. Jesucristo jos napj nun jilal velé niná, jupj cupj gjuis Jepa Püné. Najas pjü way nun t'üc' way poné lovin. Najas nin p'iyá nujola nun. ¹¹ Natjampan, Cloé wo nt'a patja tjowelepj napj lal nun po'ó. Nawala tjowelepj nun lo velelé nunwá. ¹² Nun popa nepénowa javelepj: “Más 'ücj cupj gjuisin 'yüsa Pablo velá”. La p'a wa javelepj: “Cupj po gjuisas Apolos velá”. La p'a javelepj: “Más 'ücj cupj gjuisin 'yüsa Pedro velá”. La p'a javelepj: “Cupj po gjuisas Cristo velá”.

¹³ Cristo pjaní jupj. Mop'in nun ma nin p'iyá nujola. Malala nin. Napj ma ntipü'í cruz po'ó nun mpes. Nun bautizar nu tepyala na, nun napj nats'a'á tulucj nu tepyala nun. Nun Jesucristo juts'a'á nu tepyala. ¹⁴ Napj Crispo bautizar la tjejay la p'in; Gayo bautizar la tjejay wa. Ma bautizar la tjejay p'a. Mpes wüi'is Dios lal. ¹⁵ Pjü ma polel javelepj napj bautizar la nutjejay. Ma polel javelepj nun napj nats'a'á. ¹⁶ Estéfanos wo nt'a patja bautizar la tjejay wa; quina nola tepyala. Ma selé ncu bautizar la tjejay la p'a wa. ¹⁷ Jesucristo nin tjejyama bautizar lejay mpes tulucj. Nin tjejyama la veles gente jis lal tsjan 'üsüs la tjiji gente mpes. Ma nin velé napj pülücj selé. Najas yupj ca jus

nlayecj Jesucristo tepe'e yupj mpes cruz po'ó, mpes 'üsüs wa ca jis mpalas yupj.

Dios 'üsüs liji gente jis lal, Jesucristo cruz po'o tepe'e mpes.

¹⁸ Cupj velecj gente jis walap'a'á Jesucristo cruz po'o tepe'e, jas tjijyünsa niswá. Nepénowa ma jisas Jesucristo, mpes pajal malala se palá yupj, ma japon mpes. Yupj ma jisas cupj niná velecj. Ma qjuiyola jin velecj jin yola yupj. Cupj nin pyonecj Jesucristo tepe'e cruz po'ó, jas tjijyünsa niswá. Mpes Dios qjuis capj tjep'ya'sa, nin mpes ca mpatjaquecj jupj lal. ¹⁹ Dios Popel vele: "Nepénowa yola pasal salejepj yupj.

Yupj javelepj yupj ca la mijicj mpes; yola 'üsüs ca nin la mijicj.

Ma ca mpalas yupj javelepj jin, napj ca la mejay ma ca nin mpalas."

Dios Popel nin vele. ²⁰ Gente nepénowa yola yupj p'iyá pülücj salejepj yupj. Nin tulucj. Niyom Moisés popel sin 'yüsa lajay yola pülücj salejepj yupj Moisés tjevele mpes. Nin tulucj. Gente nepénowa pajal 'üsüs javelepj nosis casá pyala po'ó. Pajal 'üsüs yola jinwá javelepj, mpes la p'a wa leñ way japon yupj tjowelepj. Newa ma pülücj salejepj yupj. Yupj yola yupj p'iyá salejepj tsjan 'üsüs way lajay. Nin tulucj. Dios qjuisin tji'yüsa la tjiji yupj ma yola jinwá javelepj jupj lal.

²¹ Gente javelepj yupj ca nin la mijicj ne Dios ca jis capj ncořcos. Dios ma jis capj ncořcos yupj lajay mpes. Ma ca nin mpalas. Dios lovin selé tsjan más 'üsüs la mijis. Jupj 'ücj jostsja gente 'ücj ca mpatjam jupj lal yupj japon mpes p'in. Jupj jis capj p'ya'sa ne 'ücj patja yupj. Nin mpes cupj velecj la p'a jis walap'a'á Jesucristo po'ó. Nepénowa yola cupj ma qjuiyola jin velecj.

²² Yom sin 'yüsa liji na judiopan jilal, yupj jisas jupj pajal 'üsüs liji, yom p'in ma polel liji jinwá. Mpes yupj ca mponecj yom niná tjevelá. Judiopan tulucj po quelel pjyacař pülücj jas tji'yüsa velá. Yola jupj pasal selé, mpes yupj japon jupj lal. ²³ Cupj velecj Jesucristo po'ó. Velecj jupj tepe'e cruz po'ó gente mpes. Judiopan ma japon Jesucristo judiopan jis jepa jupj. Ma japon yupj jis jepa ca cüpa'is cruz po'ó. Judiopan tulucj ma wa jisas Jesucristo. Cruz po'o tepe'e mpes wa ma jisas jupj. Ma qjuiyola jin velecj jin yola yupj.

²⁴ Mop'in nin, Dios lis t'ya judiopan nepenowá, lis t'ya wa judío tulucj nepenowá. Dios jis capj tjep'ya'sa 'ücj jis la pon Jesucristo lal. Cristo mpes Dios 'ücj liji niná jupj 'üsüs liji yupj mpes. Dios seletsja 'onin ca 'üsüs lis mijis Cristo mpes. ²⁵ Gente malala nyuca yola Dios nin liji mpes. Yupj yola jupj ma jola jin liji. Mop'in jupj selé 'üsüs way liji. Más pülücj way selé jupj pjü jilal. Jesucristo tepe'e cruz po'ó. Mpes gente yola Dios püné jin tulucj la tjiji Jesucristo lal. Newa nin, Dios más püné pjü jilal.

²⁶ Natjampan, nujola t'as 'oyñ nyuca lojitsja Dios la nu t'ya na. Nun pülücj jus nlaytsja tulucj. Nun popa pjaní way p'in pülücj salejeptsja. Nun noypan tuluctsja. Nun popa pjaní way p'in noypan waytsja, la p'a nin tulucj. Nun jis papay noypan tuluctsja. Nun popa pjaní way p'in jis papay noypan waytsja, la p'a nin tulucj. ²⁷ T'üc' way nepénowa pülücj salejepj tulucj. Mop'in nin, Dios lis t'ya yupj. La p'a wa nin yola gente niná ma yola jinwá javelepj. Yola yupj p'iyá pülücj salejepj. P'a jawasa yupj ca jis maycas; ca jus nlayecj Dios lis t'ya gente niná, yupj ne pülücj salejepj tulucj. Ca jus nlayecj yupj p'iyá 'ots'ots' way p'in salejepj. Dios ts'uyupj nepénowa noypan tulucj. Mop'in nin, Dios lis t'ya yupj. La p'a wa nin yola gente niná noypan tulucj yupj. Yola yupj p'iyá noypan. P'a jawas yupj ca jus nlayecj Dios lis t'ya gente niná, yupj ne noypan tulucj. Ca jis maycas yupj; ca jus nlayecj yupj p'iyá ma t'üc' way noypan.

²⁸ Dios ts'uyupj nepénowa noypan tulucj. La p'a ma quelel la sajay yupj. Yupj javelepj noypan tulucj malala. Dios ma nin vele. Dios lis t'ya noypan tulucj. Noypan ca nucucj Dios lis t'ya noypan tulucj. Ca jus nlayecj yupj p'iyá tsjicj way. Dios jostsja noypan ca jus nlayecj yupj p'iyá tsjicj way, mpes jupj lis t'ya noypan tulucj. ²⁹ Mpes pjü ma polel javelepj Dios lal yupj más noypan la p'a jilal.

³⁰ Dios la tjiji mpes, nun Jesucristo so coñcó. Dios seletsja tsjan 'üsüs la mijis lovin. Nin la tjiji Jesucristo mpes. Dios la tjiji cupj qjuisin 'yüsa wa niná. Dios la qjuis tjiji cupj 'üsüs jupj lal quina Jesucristo mpes. Quina cupj Dios juts'a'á Jesucristo mpes. Jupj mpes Dios perdonar la qjuis tjiji malala nyuca la tjijicj, ne ca 'üsüs nsem cupj lovin jupj lal. ³¹ Nin mpes nin ca nsem Dios Popel vele jinwá. Nin vele: "Ma ca mvelé nun p'iyá 'üsüs; ca mvelé nun jis Jepa Dios 'üsüs la tjiji nun mpes".

2

Pablo tjevele yupj jilal Jesucristo mpes la p'in.

¹ Natjampan, nun nt'a tjum na, nun jis walap'a'a tjevelé Dios tjevele mpes. Yom püné jinwá tjevelé tulucj. Ma pajal 'üsüs tjevelé. Pülücj nin tji'yüsa jinwá tjevelé tulucj. ² Nun jilal tjevelé Jesucristo mpes la p'in, tjevelé jupj tepe'e cruz po'ó. Niná quelel veletsja la p'in. ³ Nun nt'a tjum na, napj nólatsja ma polel 'üsüs veletsja nun jilal. Pajal lecj jeyatsja napj. ⁴ Nun jis walap'a'a tjevelé Dios mpes. Nusin tji'yüsa la tjejay tsjan jos jupj. Nepénowa pasal salejepj yupj, 'üsüs polel javelepj yupj. La p'a leñ way japon yupj javelepj. Yupj jinwá tjevelé tulucj. Nun jilal tjevelé Dios jostsja jin la p'in. Jus nlayetsja napj tjevelé jupj jostsja jin. Jus nlayetsja, Dios Cjües la tjiji mpes; püné jupj. ⁵ Nin mpes toponé napj tjevelé, nin mpes nujisastsja Jesucristo, Dios pjü 'ücj liji mpes. Nin mpes nujisas Jesucristo, 'üsüs tjevelé mpes tulucj.

Qjuisin 'yüsa Dios jos jin, jupj Cjües qjuisin 'yüsa liji mpes.

⁶ Dios ts'uyupj nepenowá pasal jisas Jesucristá, pülücj sin tji'yüsa Dios po'ó. Mpes más pülücj sin 'yüsa lijicj yupj jilal Dios po'ó. Cupj velecj tsjan niná Dios jos yupj ca sin mü'üsüs. Cupj sin 'yüsa lijicj gente p'in sin 'yüsa lajay jinwá tulucj. Cupj sin 'yüsa lijicj noypan sin 'yüsa lajay jinwá tulucj. Yupj jajütütj nosis casá quina. Más tsjicj way nsem yupj p'a jawas. ⁷ Cupj velecj niná Dios jos yupj ca jus nlayecj. Püna gente ma sin tji'yüsa niná. Quina patja ma sin 'yüsa wa. Nosis cjuwatsja na, Dios niná tjevele. Tjevele nin la mijis pajal 'üsüs ca qjuis mpalas. Dios tsjay 'üsüs ca la mijis cupj qjuilal. ⁸ Noypan nosis casá patja ma sin tji'yüsa niná. Qjuis Jepa Jesucristo pasal 'üsüs, pasal püné, jupj Dios Jatjam mpes. Ma sin tji'yüsa niná, mpes tjü'ünan jupj, tepe'e cruz po'ó.

⁹ Nawa nin, Dios la tjiji jupj tjevele jin. Dios Popel vele:
 "Nepénowa quelel lajay Dios.

Dios tjevele tsjan la mijis yupj mpes.

Gente lovin ma tjunuc jin ca la mijis jupj.

Lovin ma tjepjyacañ jin la mijis jupj.

Lovin ma yólatsja jupj ca nin la mijis jupj",

Dios Popel nin vele. ¹⁰ Dios tjevele jupj ca la mijis, niná qjuisin tji'yüsa cupj. Dios jas tjejyama jupj Cjües qjuisin mü'üsüs la mijis niná. Dios Cjües pjü selé. Pjü selé jupj Dios po'ó.

¹¹ Gente pjü ma salejepj 'oyñ nyuca jola la p'a. Jupj cjües p'in selé 'oyñ nyuca jola jupj. Jupj cjües jos mo'o já'asa. Nin p'iyá Dios lal. Dios Cjües p'in selé 'oyñ nyuca jola jupj. ¹² Dios jas tjejjama jupj Cjües cupj nt'a, qjuisin 'yüsa la mijis jupj; nin mpes qjuisin 'yüsa tsjan niná Dios la tjiji cupj mpes. Dios ma qjuis tje'yaya cjües p'a wa, nosis mpe p'in; jupj Cjües qjuis tje'yaya. ¹³ Dios 'üsüs la tjiji cupj mpes, niná p'iyá velecj la p'a jilal. Dios Cjües qjuisin tji'yüsa la tjiji, niná velecj la p'a jilal. Niná gente p'in qjuisin tji'yüsa la tjajay tulucj. Sin 'yüsa lijicj Dios Cjües jatatj jilal. Dios Cjües qjuisin tji'yüsa la tjiji, ne nin p'iyá sin 'yüsa lijicj yupj jilal. ¹⁴ Gente pülücj yusapj p'in; Dios Cjües ma pü'ü yupj jisas mo'ó. Mpes yupj ma japon Dios 'üsüs la tjiji cupj mpes. Yupj yola cupj ma qjuiyola jin velecj, Jesucristo po'o velecj na. Ma polel sin 'yüsa cupj velecj na; Dios Cjües leñ yupj jisas mo'ó. Dios Cjües qjuisin 'yüsa liji Dios mpes. ¹⁵ Nepénowa jatatj Dios Cjües. Yupj salejepj pjü mpes ncu 'üsüs way, ncu malala niná. Nepénowa ma jatatj Dios Cjües; yupj januc Dios Cjües jatatj, januc yupj lajay. Newa ma sin 'yüsa ncu 'üsüs lajay; ma jatatj Dios Cjües, mpes ma sin 'yüsa yupj. ¹⁶ Dios Popel vele: "Pjü way ma sin 'yüsa tsjan jola qjuis Jepa Dios. Pjü ma salejepj jupj selé jin. Ma polel javelepj tsjan más 'ücj la mijis Dios", Dios Popel nin vele. Mop'in tya'acj cupj Dios Cjües. Mpes cupj polel qjuiyola Jesucristo jola jinwá.

3

Corinto mo'o patja nin lajajtsja Dios Cjües ma jatatj jinwá.

¹ Natjampan, pülücj quelel veletsja napj Dios po'ó. Newa ma polel nusin 'yüsatsja pjü; nun nosis casá patja jinwá nujólatsja, Dios Cjües ma jatatj jinwá, ne nin. Napj velé Dios Cjües ma jatatj jilal, nin p'iyá tjevelé nun jilal. Nepénowa 'in lacasana way jisastsja Jesucristo. Ma pülücj sin tji'yüsa costajay Dios po'ó. Nun yupj jin p'iyá. ² Nasa ca mvelé tsjan mpes ca jus nlayé niná. Tsjicj tsots' tsoyo'o p'in. Ma polel lyaja jupj. Nepénowa 'in lacasana jisastsja Jesucristo; tsjictjacj jinwá yupj. Yupj jis lal velé tsots' jinwá; costa tulucj. Niná sin 'yüsa la p'in. Ma polel sin 'yüsa p'am. Nin p'iyá tjevelé nun jilal. P'a ma polel nusin 'yüsatsja. Newa ma polel p'a nusin 'yüsa; ³ nun newa lojí Dios Cjües ma jatatj jinwá, ne nin. Nun jomaqué. Nun lo velelé. Mpes t'üc' way nin lojí Dios Cjües ma jatatj lajay jinwá. Gente p'in jinwá lojí nun. ⁴ Nun nepénowa welé: "Más 'ücj qjuisin 'yüsa Pablo velá." La p'a javelepj: "Cupj po qjuisas Apolos velá". Mpes nun lo velelé, Jesucristo ma jisas lajay jinwá.

⁵ Apolos püné tulucj. Napj püné tulucj wa. Cupj tsji' lijicj la p'in Dios mpes. Nun toponé Jesucristo po'ó, nun jis lal tjevelecj mpes. Cupj lijicj Dios jos jin la p'in. ⁶ Cupj Dios mozopan p'in. Dios jos gente mponecj Jesucristo po'ó. Jupj lal japon jupj sine mo'ó tjevyala jinwá Dios lal. Napj yom setel sine jinwá; napj tjum nun nt'a mwalá way p'in. Napj mwalá way tjevelé nun jis lal Jesucristo po'ó. Apolos yom 'üsü la t'yu jinwá; jupj locopyaya tjemey nun nt'a. Newa nun jis lal tjevele Jesucristo po'ó. Mop'in Dios la tjiji mpes p'in nujisastsja Jesucristo; cupj mpestsja tulucj. Tjevyala jinwá tepyala la tjiji jupj. ⁷ Mpes jupj 'a sine, tsjicj jupj. 'Üsü la t'yu, tsjicj jupj. Dios mpes t'yüna, mpes jupj p'in püné. ⁸ Qjuis catjampan nepénowa mwalá way jil la veles la p'a jilal Jesucristo po'ó. La p'a locopyaya jil la veles wa jupj po'ó. Yupj pjü nin p'iyá tsji' lajay Dios mpes. Nepénowa tsjicj way p'in javelepj Jesucristo po'ó. Dios ca 'üsüs lis mijis nin la tjajay mpes. La p'a pülücj way javelepj Jesucristo po'ó. Dios ca más 'üsüs lis mijis yupj jilal. ⁹ Pjü way cupj tsji' lijicj Dios mpes,

nun nt'a tsji' lijicj na. Dios yom 'amá tya'a jinwá lijí. Yom tya'a momas lo sin. Jupj tsji' lijí ne'aj, mpes 'úsüs ca mpalas. Nun Dios 'amá jinwá. Dios 'úsüs la nusiji mpes, 'úsüs ca nu mpalas.

Yom wo si jünsa jinwá lijí wa Dios nun jis lal. Yom tsji' lijí wo mpes, ne 'úsüs ca mpalas wosis. Nun Dios wo jinwá. Dios 'úsüs la nusiji mpes, 'úsüs ca nu mpalas.

¹⁰ Yom wo quelel si jünsa na, mwalá way 'amá 'ücj lijí. Locopyaya wo si jünsa. Napj yom 'amá 'ücj la tjiji jinwá; mwalá way tjum napj nun nt'a nun jis lal la veles Jesucristo po'ó. 'Úsüs la tjejay nun jilal, Dios ncapj tjep'ya'sa mpes. Locopyaya yom p'a wa tjac' nun nt'a, newa vele nun jis lal Jesucristo po'ó. Yom wa si jünsa jinwá jupj; jupj locopyaya tjemey nun nt'a Jesucristo mpes la veles. 'Ücj nin. Mop'in nin velé: Dios mozopan locopyaya jil na la p'a wa tsji' la tjejay nt'a, más 'ücj yupj 'in jajamapj yupj javelejp mpes. ¹¹ Napj mwalá way nun jis lal tjevelé Jesucristo po'ó. Yom 'amá 'ücj la tjiji jinwá la tjejay. Jesucristo 'amá 'úsüs jinwá wosis la jünsüs mpes; nun nasa toponé napj tjevelé Jesucristo po'ó. Ca nacj gente p'a wa quelel nusin 'yüsa lajay la p'a po'ó. Ca nacj yupj ca mvelecj napj ma tjevelé t'üc' way. Niná mvelecj t'üc' way tulucj.

¹² Napj 'amá 'ücj la tjejay jinwá la tjejay Dios wo si jünsa mpes; nun ne Dios wo. La p'a wa nun nt'a tsji' lajay quinam. Nepénowa pajal 'úsüs javelejp, nepénowa 'úsüs javelejp tulucj. Wosis jajünsüpj jinwá lajay yupj quinam. Nepénowa oro mpes jajünsüpj jinwá; 'úsüs lajay. La p'a plata mpes jajünsüpj jinwá; 'úsüs wa lajay yupj. La p'a pe pülücj jaylacj mpes jajünsüpj jinwá; 'úsüs wa lajay yupj. La p'a 'iyó mpes jajünsüpj jinwá; 'úsüs lajay tulucj. La p'a tsjutsj mpes jajünsüpj jinwá; pajal malala lajay yupj. ¹³ 'Awa jama na, 'iyó leñ way pwe, nin p'iyá tsjutsjum. Pjü ca nucucj wa nenem malala, leñ way pwe. Mop'in oro ma quelel pwe, plata ma quelel pwe, pe pülücj jaylacj ma quelel pwe wa. Pjü ca nucucj wa nenem 'úsüs way. Nin p'iyá, 'in tjajama nun welé na Jesucristo mpes. Jupj jac' niswá, ca mveles ncu 'úsüs tjowelepj gentas. 'Awa lal ca ncuwim; nin vele na 'awa jinwá nsem. Gente 'úsüs tjowelepj Jesucristo mpes, Jesucristo ca la mijis ne pjü ca jus nlayecj 'úsüs tjowelepj. Gente malalá tjowelepj Jesucristo mpes, Jesucristo ca la mijis ne pjü ca jus nlayecj malala tjowelepj. ¹⁴ Oro ma quelel pwe, plata ma quelel pwe wa, pe pülücj jaylacj ma quelel pwe wa. 'Awa tjemey na, yupj 'úsüs jatja custjay. Nin p'iyá, Cristo vele na gente 'úsüs tjowelepj, po 'úsüs way niná. 'Úsüs ca lis mijis 'úsüs tjowelepj mpes. ¹⁵ 'Iyó pwe, tsjutsj pwe wa. Niná malala, mpes ca ncawajas. Nin p'iyá, Cristo vele na gente malala tjowelepj, malala niná yupj mpes. Ma ca 'úsüs lis mijis yupj tjowelepj mpes. Newa nin, ca mpatjam Dios lal. 'Awa mpe jupj pje'á ca la nlo'cjós yupj, mpes ca mpatjam.

¹⁶ ¿Ncu nujo' tepe'e nun Dios wo jinwá? Dios Cjües pü'ü nujisas mo'ó. ¹⁷ Yom pjaní malala lijí Dios wo lal, Dios ca malala la mijis jupj lal. Ca pjü malala mpalas jupj. Dios wo Dios juts'a'á. Nun Dios wo jinwá.

¹⁸ Ma nujola nsem nun pülücj solejé. Gente pasal sin tji'yüsa na, la p'a javelejp pülücj salejepj yupj. Nun popa pjaní jas tji'yüsa yupj jinwá ca nacj. Quina vele pülücj selé jupj. Najas jupj ca jus nlayes jupj ma jola jinwá custjay. Najas jupj ca jas mü'úsüs tsjan la tjiji Dios jupj mpes. Gente ca malala mvelecj jupj po'ó, niná jas tji'yüsa na; ca mvelecj jupj ma jola jinwá. Dios ma ca nin mveles; Dios ca mveles jupj pülücj selé quinam Dios jos jin. ¹⁹ Niswa velé, gente pülücj sin tji'yüsa na, la p'a javelejp pülücj salejepj yupj. Dios ma nin

vele; Dios vele tsjicj way p'in salejepj yupj. Ma yola jinwá yupj Dios lal. Dios Popel vele: “Yupj yola pasal salejepj 'úsüs jis la jay, 'úsüs jis la pal. Dios ma ca jis ma'ayas ca nin mpalas yupj jisas jin”, Dios Popel nin vele. ²⁰ Dios Popel vele wa: “Qjuis Jepa Dios selé tsjan yola yupj. Jupj selé ma ca nin mpalas yupj yola jinwá.”

²¹ Más 'úcj ma nusin mü'úsüs yom pjaní vele p'in. Ma mvelé más 'úcj pjü sin 'yüsa jupj vele p'in. Pjü way nun nuts'a'á, mpes ma ca nin mvelé nun. ²² Cupj pjü way nun nuts'a'á, nucopj p'ya'sacj mpes. Napj nun nuts'a'á. Apolos nun nuts'a'á wa, Pedro 'ots'ipj. Cupj nucopj p'ya'sacj, mpes 'úsüs nu pyala. Nun nucunú, 'úsüs nu pyala. Taca'liqué na, 'úsüs ca nu mpalas. Pjü way Dios la tjiji, nun nuts'a'á. Quina patja, pjü nun nuts'a'á. P'a jawas mpatjam, pjü way nun nuts'a'á nsem wa. Pjü way nun nuts'a'á. ²³ Nun p'iyá Jesucristo juts'a'á. Jesucristo Dios juts'a'á jupj.

4

Jesucristo qjuisin tjejyama la veles p'a jilal jupj po'ó.

¹ Nin mpes najas gente ca jus nlayecj napj tsji' lejay Jesucristo mpes. Apolos jupj mpes tsji' liji wa. La p'a nin p'iyá lajay wa. Jesucristo qjuisin tjejyama la veles gente jilal Dios jos jin. Ninana cupj velecj, püna gente ma salejeptsja niná. ² Napj tsji' lejay Nejepa Jesucristo mpes. Pjaní tsji' liji na jepa mpes, más 'úcj jupj lovin nin liji jupj jepa jos jin. ³ Ca nacj nun welé ma 'úsüs tsji' la tjejay napj Jesucristo mpes. Ma nola nun welé mpes. Ma nola wa la p'a javelepj mpes. Napj p'iyá ma selé ncu 'úsüs la tjejay jupj jos jin. ⁴ Napj nola napj 'úsüs la tjejay jupj jos jin. Mop'in napj nola mpes tulucj ca Dios mveles napj 'úsüs. Qjuis Jepa Jesucristo p'in selé ncu 'úsüs la tjejay jupj jos jin. Nin ca mveles jupj. ⁵ P'a jawas qjuis Jepa Jesucristo ca mveles pjü jilal ncu 'úsüs la tjajay. Mpes najas nun ma welé quinam pjacj cuscú 'úsüs la tjajay. Ma mvelé nun pjacj cuscú malala la tjajay. T'üc' way ma nin solejé nun. Jesucristo nin ca mveles jupj tjac' na. Jupj p'in selé tsjan yola gentas. Jupj ca mveles yupj yólatsja mpes. Jupj p'in selé tsjan mpes lajay niná yupj lajay jin. Jupj nin ca mveles jupj tjac' na. Pülücj 'úsüs la tjajay jupj jos jin. Nin jawas jupj tjac' na, Dios 'úsüs ca mveles yupj sin po'ó.

⁶ Natjampan, nin tjeveletsja napj p'iyá po'ó, Apolos po'ó wa. Napj tjevelé 'oyñ nyuca lijicj cupj. Mop'in t'üc' way najas nusin 'yüsa napj tjevelé. Najas nusin 'yüsa Dios Popel vele jin; nin la müjí p'in Dios Popel vele jin, nin najas. Mpes ma ca mvelé nepénowa más 'úsüs sin 'yüsa lajay. Ma ca mvelé más 'úcj qjuisin 'yüsa yupj javelepj jin. Ma ca mvelé yupj más 'úsüs la p'a jilal. ⁷ T'üc' way nun más 'úsüs tulucj la p'a jilal. Nun to'á, Dios nu tje'yaya, pjü way. Nun welé 'úsüs way nun, niná to'á mpes. Nin tulucj. Niná to'á, nun la tjüjí mpes tulucj. To'á Dios nu tje'yaya mpes. Mpes malala nun welé 'úsüs way nun, niná to'á mpes.

⁸ Nujola nun to'á quinam pjü nujisas. Nujola Dios pjü la tjiji nun mpes, nujola más pülücj ma nujisas quinam. Nun jepa noypan jinwá nu tepyala jin nujola. Ma nin qjuis tepyala cupj qjuilal. Napj selé jepapan tulucj nun custjay. T'üc' way najas nun jepa noypan ca nu cüpalas. Najas cupj jepa noypan ca qjuis cüpalas wa. ⁹ Ma nin qjuis tepyala cupj qjuilal. T'üc' way apostolpan way cupj; mop'in gente yola cupj más tsjictjajc pjü jilal. Napj nola Dios la tjiji mpes nin yola yupj. Nasa ca mvelé 'oyñ nyuca yola yupj cupj po'ó. Nenéyawa jepapan sa jam malala lajay jis la palan animal ts'a 'in jilal.

Animal witjacj lovin ja'ünan gente niná. Gente pülücj yus januc la palan na. Malala yola malala lajay sin po'ó; malala la tjajay mpes nin jis tepyala jin yola yupj. Nin wa yola gentá cupj po'ó, malala qjuesé palá mpes. Angelpañ pjü way januc wa nin qjuesé palá. Gente pjü way januc wa nin qjuesé palá. ¹⁰ Gente yola cupj ma qjuiyola jin velecj. Nin yola cupj Jesucristo po'o velecj mpes. Nun nujola nun p'iyá pülücj solejé, nun Jesucristo so coñco mpes. Gente yola pülücj way ma polel lijicj cupj. Nun nujola pülücj way polel loji nun. Gente 'üsüs yola nun mpes; ma 'üsüs yola cupj mpes. ¹¹ Pasal la pülücj vecj cya'lequec custjay. Pasal la pülücj 'üsü qjuisive custjay. Cupj qjuis pülül malala. Gente qjuesé jatül cupj. Cupj cjuwá ca'aj qjuis la püt'üs. ¹² Pasal yümücj tsji' lijicj, t'emel ca nt'anquec. Tsji' lijicj mpes 'ücj jaylacj lijicj qjuis la las. Gente malala javelepj na cupj qjuilal, 'üsüs velecj yupj jilal. Gente malala lajay na cupj qjuilal, ma ts'i 'inyacj cupj. ¹³ Gente malala javelepj na cupj po'ó, cupj 'üsüs velecj yupj sin po'ó. Gente javelepj cupj basura jinwá. Nin javelepj custjay. Yupj yola cupj más malala pjü jilal, mpes nin javelepj yupj.

¹⁴ Ca nacj nun nujola napj najas nun ca nu maycas nun la tjüjij mpes, ne nin mpes tepyac niná. Nin tulucj. Napj tepyac nun nusin mü'üsüs la mejay. Yom jupj ts'uyupj sin 'yüsa liji jin p'iyá, napj nusin 'yüsa la sejay nun. Pajal quelel la nusejay. ¹⁵ Tsjicj si 'üsü popay lal. Jupj popay mwalá way si 'üsü liji. Nin p'iyá nusin tji'yüsa la tjejay napj. Napj mwalá way nun jilal tjevelé tsjan niná Jesucristo 'üsüs la tjijij gente mpes. Nun Dios ts'uyupj nu tepyala napj nun jilal tjevelé mpes. La p'a wa pülücj nusin 'yüsa lajay ca nacj Jesucristo po'ó, newa napj jinwá lajay tulucj. Napj quelel la nusejay. ¹⁶ Po najas nun la müjij napj la tjejay jin. ¹⁷ Mpes napj se jam Timoteo nun nt'a. Napj pasal quelel lajay jupj. Jupj pasal 'üsüs jas tji'yüsa napj lal, tsjicj si 'üsü jinwá popay lal. Jas tji'yüsa napj tjevelé qjuis Jepa Jesucristo po'ó, ne jupj nin liji napj tjevelé jin. T'üc' way napj nusin tji'yüsa la tjejay Jesucristo po'ó. Niná napj tjevelé, Timoteo nun jilal mveles ca niswá. Niná napj sin 'yüsa lajay Dios ts'uyupj 'a si mulú nt'a jun ta'á.

¹⁸ Nun popa nepénowa yola lecj jeyá napj la winin la veles nun jilal. Niná malala javeleptsja napj nin po'ó. Yola pasal salejepj yupj. ¹⁹ Mop'in ma ca nin nsem yupj yola jinwá. Leñ way quelel jum nun nt'a. Qjuis Jepa Jesucristo jos napj jum, napj ca mis. Ca nin mü'üsüs ncu yupj t'üc' way lajay Dios jos jin. Ma ca nin nola nsem tsjan javelepj yupj. Yupj 'üsüs jin yola yupj p'iyá. ²⁰ Dios jyü'ta pjü. Gente lajay na Dios jos jin, selecj t'üc' way yupj Dios juts'a'á. Javelepj mpes p'in, ma selecj ncu Dios juts'a'á yupj. ²¹ Nun nt'a tjum na, napj selé nun nujisas napj ma nucopj mvelel. Nujisas napj velé 'üsüs nun. Nujisas 'üsüs ca mvelé nun jilal. Mpes 'üsüs la müjij Dios jos jin.

5

Pasal malala lajaytsja Corinto po'ó.

¹ Gente javelepj nun pasal malala lojí ne'aj. Dios ts'uyupj tulucj nin p'iyá javelepj wa pasal malala lojí nun. Javelepj yom pjaní jupj popay niswa tjowaya. Yom niná, ne'aj mya'na popay jats'om. Pasal malala niná. ² Newa nin, nun nujola pasal 'üsüs way nun. Más 'ücj 'aplijila nu tapalas, yom niná la tjijij mpes. Más 'ücj wola welé yupj ma polel jama nun 'a nusí mulú nt'a. ³ Napj ma 'os nun jilal quinquam; napj nola nun mpes la p'in, mpes napj ne'aj 'os jinwá nun jilal. Napj pasal nólatsja nun mpes. Pasal nólatsja niná yomen malala la tjijij. Mpes napj nun jis lal mvelé tsjan najas ca la müjij nun jupj lal. ⁴ Napj

velé Jesucristo mpes, jupj cupj gjuis Jepa Püné. Najas 'a nusí mulú nun. Napj ca nola nsem nun mpes 'a nusí mulú na. Jesucristo nucopj mp'a'sas la müjí napj velé jin, jupj cupj gjuis Jepa Püné. ⁵ Najas nun welé niná yomen lal jupj ma polel jama nun 'a nusí mulú nt'a. Ma la tjomoná Dios lal jupj mpes, Dios ma ca majamas jupj. Mpes malala ca mpalas jupj ca nacj, Satanás ca nin la mijis. Nin pyala na, niná yomen ca jas mü'úsüs malala la tjíjtsja jupj. Mpes jupj cjües ca 'ücj mpü'üm Dios lal, gjuis Jepa Jesús tjac' na.

⁶ Nun nujola pasal 'üsüs way nun. Nun ma nujola malala la tjiji niná yomen. Malala nin. Levadura tsjicj way p'in, pan püm t'yüna liji pjü way. Nin p'iyá nun jilal. Yom pjaní p'in malala liji mpes, malala nu pyala nun pjü way jilal jupj mpes. Nun solejé niná. ⁷ Malala lojí levadura jinwá. Po ma nin la müjí quinam. Mpes nun 'üsüs nsem niswá. Dios vele 'üsüs way nun. Pan püm levadura cjuwá jinwá nun. Jesucristo tepe'e cruz po'ó cupj mpes; nin mpes Dios vele 'üsüs way cupj quinam. Jesucristo oveja tsjicj jinwá, tepe'e cupj ca 'ücj mpatjaquec. Püna judiopan oveja tsjictjacj jis tjü'ünan Egipto po'ó. (Oveja tjü'ünan mpes, Dios ángel yupj jis capa nipj tjemey, ma malala lis tjiji.) ⁸ Ts'ac' pjaní pjü año judiopan nin yola pyala Dios ángel casa'a tjemey Egipto po'ó. Yupj jalá pan levadura cjuwá. Nin p'iyá más 'ücj cupj ca gjuiyola mpalas Cristo tepe'e cupj mpes. Más 'ücj ma malala lijicj. Malala lojí pan püm levadura mo'o pü'ü jinwá. Ma malala la müjí quinam. Más 'ücj 'üsüs quelel lijicj. Más 'ücj t'üc' way velecj. 'Üsüs lojí pan püm levadura cjuwá jinwá. Mpes po nin la tjüjí 'üsüs.

⁹ Niná yomen ne'aj tjemya'na popay jats'om, niswa pyac jupj mpes. Pülücj malala lajay jupj jinwá. Ma lowa yupj 'a si mulú nt'a. Ma jis capj ncořícó yupj. Yas nam nin p'iyá tepyac nun mpes. ¹⁰ Napj tepyac gjuis catjman nepénowa mpes. Yupj popa pülücj pasal malala lajay yupj. Ma tepyac Dios ts'uyupj tulucj mpes. T'üc' way pasal malala lajay yupj, niná yomen popay jats'om tjemya'na jinwá. T'üc' way yupj jisas la p'a jatatj. Yupj pequerí. Jisas p'a wa dios witjacj. Ma tepyac yupj mpes. Yupj jun ta'á patja. Mpes napj selé nenéyawa jis capj cořícó, jun ta'á patja mpes. ¹¹ Tepyac la p'a mpes. Yupj javelepj yupj Dios ts'uyupj cupj jinwá. Nawa malala lajay, niná yomen popay jats'om tjemya'na jinwá. Yupj jisas la p'a jatatj. Jisas p'a wa dios witjacj. Malala javelepj la p'a lajay mpes. 'Üsü se maná yupj. Pequerí yupj. Yupj mpes tepyac. Ma jis capj ncořícó yupj. Ma jis lal welé nculá gjuis wa nt'a nu lo las. Ma wa nlawú yupj jis wa nt'a nu lo las. ¹²⁻¹³ Dios ts'uyupj tulucj mpes, napj ma velé pjacj cuscú malala lajay. Dios nin ca mveles. Dios ts'uyupj mpes velé p'in, más 'ücj nusin 'yüsa pjacj malala jin lajay. Yom pjaní ne'aj mya'na popay jats'om. Tjowelé jupj lal ma ncuwim niswá 'a nusí mulú nt'a.

6

Dios ts'uyupj mat'e ma yuwal yola na, ma ca mal juez nt'a.

¹ Ca nacj Dios popa pjaní ne'aj pü'ü ma jos Dios popa la p'a la tjijá. Malala jupj jama la veles juez lal. Más 'ücj vele Dios ts'uyupj jilal. Más 'ücj yupj javelepj ncu malala la tjiji Dios popa niná la p'a. ² ¿Ncu nujo' tepe'e p'a jawas Dios ts'uyupj noypan nsem yupj, Dios ca lis mijis ca nin nsem? Yupj ca mvelecj pjacj malala nyuca la tjajay. Nin ca mvelecj Dios ts'uyupj tulucj jilal. Mpes costa tulucj nun welé quinam ncu malala la tjiji Dios popa pjaní. ³ ¿Ncu nujo' tepe'e cupj ca mvelecj wa ncu malala la tjajay angelpán? Mpes t'üc' way nin polel velecj quinam gente jilal qui'á nosis nt'a. Costa tulucj. ⁴ Mpes

Dios ts'uyupj mat'e ma yuwal yola na, malala lowú Dios ts'uyupj tulucj nt'a. Malala nin nun nujisas yupj mvelecj pjacj malala la tjiji. ⁵ Najas 'aplijila nsem nun nin la tjüj mpes, ne nin velé napj. Dios ts'uyupj má't'eya ma yuwal yola na, napj selé nun popa nepénowa 'úcj polel javelepj pjacj malala la tjiji. Napj selé nun popa nepénowa 'üsüs sin tji'yüsa Dios mpes quinam, ne yupj 'úcj polel lajay niná. ⁶ Mop'in ma lojí niná. Dios popa pjaní vele Dios popa p'a wa malala la tjiji jupj lal. Jama, vele niná juez lal. Nin la tjiji na, jupj tjemey Dios popa tulucj nt'a.

⁷ Quelel velé la p'a casá wa. T'üc' way malala nun lowú la p'a nt'a, yupj mvelecj pjacj malala la tjiji. Más 'úcj ma welé niná la p'a jilal. Nun ma nin lojí Dios jos jin. La p'a malala la nusiji na, más 'úcj ma nujola nsem. La p'a pweca na nun nuts'a'á, más 'úcj ma nujola nsem. ⁸ Nun lojí 'üsüs tulucj. Nun p'iyá malala lojí wa la p'a jilal. Nun pwe'qué wa la p'a juts'a'á. Nin lojí nunwá, malala lojí nun Dios ts'uyupj jis lal. ⁹ Nun solejé malala lajay ma polel jil Dios jyü'ta nt'a. Niná Dios ma la mijis yupj mpes. Najas nun jus nlayé t'üc' way yupj ma polel jil Dios jyü'ta nt'a. Nenem ne'aj jamanun sejats'om tulucj. Nenem jis vayum tulucj jilal jil. Ma tjewyayirñ ne'aj jamanun wa. P'a wa dios witjacj jisas. Niyom ne'aj jamanun p'a niyom jilal, yupj sejats'om jinwá nsem. ¹⁰ Yupj pequen. Yupj jisas la p'a jatatj. Se maná yupj. Malala javelepj la p'a lajay mpes. Malala lajay la p'a jilal, 'úcj jis la pecj. Pjü way niná lajay ma polel jil Dios jyü'ta nt'a. Dios ma nin la mijis yupj mpes. ¹¹ Nun popa nepénowa nin p'iyá la tjüj yas nam. Quina Dios perdonar la nutjiji malala la tjüj mpes. Perdonar la nutjiji jupj Cjües mpes, gjuis Jepa Jesucristo mpes wa. Nun Dios juts'a'á, nin nu tepyala. Nun 'üsüs Dios lal quinam, Dios la nutjiji mpes.

Dios la tjiji gjuis p'üy. Jupj jos 'üsüs la mijicj jupj jos jin.

¹² Napj 'úcj nin lejay napj quelel lejay jin. Nin p'in, nenéyawa ma 'üsüs ne palá nin lejay na napj quelel lejay jin. Napj 'úcj lejay napj quelel lejay jin. Nin p'in ma najas napj po nola nsem napj nin quelel lejay mpes. Nin ne palá na, ma ca nin la mejay. ¹³ T'üc' way Dios ve la tjiji gjuis col mpes. Dios la tjiji wa cupj gjuis col ve mpes. Ve ncawajas ca, gjuis col ncawajas wa ca, Dios ca nin la mijis. Dios la tjiji wa cupj gjuis p'üy, cupj ca nin la mijicj gjuis Jepa Jesucristo jos jin. Jupj ma jos niyom ne'aj jamanun sejats'om tulucj. Ma wa jos nequem jil jis vayum tulucj jis lal. Ma nin mpes la tjiji cupj gjuis p'üy. Gjuis Jepa Jesucristo gjuis capj p'ya'sa 'úcj lijicj jupj jos jin. ¹⁴ Dios jas tjiyyünsa gjuis Jepa Jesucristo, mpes pü'ü niswá. Jupj gjuisin müjünsüs wa ca, mpatjaquec niswá. Püné jupj, mpes 'úcj nin lijí.

¹⁵ T'üc' way nequem nepénowa pajal malala lajay. Yupj quelel jil niyom pülücj jilal. Noyomes jaylacj lajay yupj jilal jil na. Malala nin, nequem nenem su manú. Yom ne'aj mya'na na yupj popa pjaní, malala. Yupj jis p'üy pjaní jinwá se palá. Nun solejé nun Cristo juts'a'á, mpes nun jupj jüp'üy jinwá. Cristo juts'a'á ma ca jis manucj nequem malala witjacj. ¹⁶ Nun solejé yom mya'na na quepj malala lijá, yupj jis p'üy pjaní jinwá se palá. Dios Popel vele: "Manas ca jüp'üy pjaní jinwá nsem yupj". ¹⁷ Nin mpes ma polel nin lojí. Yom se coñca na gjuis Jepa Jesucristo, yupj manas cjües pjaní jinwá se palá.

¹⁸ Mpes najas ma su manú nequem nenem. Najas ma su manú nun sejats'om tulucj. Najas nequem má jil yupj jis vayum tulucj jilal. Nin quelel lojí niná ca nacj. Nin lojí na, malala lojí nun jis p'üy p'iyá jilal. P'a casá malala lojí na, ma malala se palá nun jis p'üy jilal. Nin tulucj niná lojí na. Malala

lojí na nun jis p'üy p'iyá jilal, pasal malala. ¹⁹ Nujola tapalas Dios Cjües pü'ü nujisas mo'ó. Nun jis p'üy jupj wo jinwá jupj lal. Dios jupj Cjües nu tje'yaya. Mpes nun jis p'üy nun nuts'a'á tulucj. Nun Dios juts'a'á. ²⁰ Dios jaylacj la tjiji jinwá la tjiji nun jis lal. Mpes nun Dios juts'a'á. Najas gente 'üsüs ca mvelecj Dios po'ó, nun lojí mpes. Mpes lovin la müjí Dios jos jin.

7

Pablo pyaca niyom mpes, sejsats'om mpes wa.

¹ Nun papel tpaqué napj mpes. Nujisastsja napj mpac niyom mpes, sejsats'om mpes wa. 'Ücj niyom lovin ma jamanun nequem. ² Mop'in ma ca nin nsem. Napj selé niyom jamanun nequem. Napj selé wa nequem jil niyom jilal. Mpes más 'ücj niyom mwayiři nequem jilal. Más 'ücj niyom niná lovin ma jamanun sejsats'om tulucj jilal. Más 'ücj nequem niná lovin ma jil jis vayum tulucj jilal. ³ 'Ücj yupj jamanun yupj sejsats'om. 'Ücj wa nequem niná jil yupj jis vayum jilal. ⁴ Quepj tjowaya na, jupj jüp'üy ma jupj juts'a'á quinam. Jupj jüp'üy jupj voyum juts'a'á. Nin p'iyá, yom tjowaya na, jupj jüp'üy ma jupj juts'a'á quinam. Jupj jüp'üy jupj jats'om juts'a'á quinam. ⁵ Mpes 'ücj yom mya'na jupj jats'om. Pjaní ma quelel mya'na ma'ajapj, malala. Nenéyawa nin p'iyá yola, quelel javelepj Dios lal p'in quinam, mpes ma quelel nin lajay quinam. 'Üsüs nin. Mop'in ma ca ts'ac' pülcj nsem. P'a jawas ca quelel mal niswa. Mpes más 'ücj nin lajay. Yom ma mya'na jats'om, malala. Satanás ncuwim ca nacj yom niná nt'a, mveles ca más 'ücj jupj ne'aj mya'na p'a quepan. Satanás ncuwim wa ca nacj jupj jats'om nt'a, mveles ca más 'ücj jama p'a yomen lal. Satanás jos malala lojí.

⁶ T'üc' way nenéyawa quelel welé p'in Dios lal; ma quelel lowú ca nacj nun sejsats'om lal, nuvoyum lal. Niná ma nu jyütütj; nujisas na p'in, 'üsüs. ⁷ Napj nola más 'ücj pjü sejsats'om tulucj, napj jinwá. Nin tulucj la p'a. Dios nin liji cupj polel lijicj jupj jos jin. Ma polel lijicj nin p'iyá. Dios ma qjuesé 'aya nin p'iyá lijicj.

⁸ Nepénowa lovin ma tjewyayiři yupj. Nequem nepénowa, yupj jis vayum teca'liři. Quina napj quelel pyac yupj mpes. 'Üsüs yupj ma mwayiři ca, napj jinwá. ⁹ Mop'in ma jisas yusapj mpatjam ca nacj. Po quelel jil p'a lal. Pasal yola niná. Mpes más 'ücj mwayiři ca yupj. 'Üsüs mwayiři ca. Malala ma mwayiři; malala lovin yola niyom mpes.

¹⁰ Quina napj quelel sin 'yüsa lejay tjewyayiři jilal. Napj pyac qjuis Jepa Jesucristo tjevelá. Más 'ücj nequem ma jis vayum patja jil la p'a nt'a. Malala ma jisas yupj jis vayum quinam. ¹¹ Mop'in nin pyala neneyawá. Ca nacj quepj pjaní voyum pü'ü jama, ma jos jupj voyum quinam. Mpes más 'ücj jupj lovin ma ca mwayim niswa. Jupj ma quelel pü'ü voyum tulucj, más 'ücj jupj jac' niswa voyum nt'a. Qjuis Jepa Jesucristo jos wa yom ma se jamá jupj jats'om.

¹² La p'a mpes qjuis Jepa Jesucristo ma nin tjevele. Napj p'iyá ca mpac yupj mpes. Yom pjaní já'asa ne'aj ca nacj, jupj jats'om Dios popa tulucj. Quepj niná 'ücj jos pü'ü jupj lal. Mpes más 'ücj yom niná ma se jamá jupj jats'om. ¹³ Ca nacj quepj já'asa ne'aj, jupj voyum Dios popa tulucj. Mop'in nin, yom niná 'ücj jos pü'ü jupj lal. Mpes más 'ücj quepj niná ma voyum pü'ü jama la p'a nt'a.

¹⁴ T'üc' way jupj voyum ma pyona Jesucristo po'ó. Nawa nin, Dios liji quepj voyum 'üsüs pyala Dios lal jupj jats'om pyona mpes. Mpes más 'ücj quepj niná

ma voyum pü'ü jama la p'a nt'a. Yupj jis ts'uyupj Dios juts'a'á se palá wa. Yupj malala tulucj Dios lal. Yom p'a wa já'asa ne'aj ca nacj, jupj jats'om ma pyona Jesucristo po'ó. Nin p'iyá, Dios liji jupj jats'om 'üsüs pyala Dios lal jupj voyum pyona mpes. Mpes más 'ücj yom niná ma se jamá jupj jats'om. Yupj jis ts'uyupj Dios juts'a'á se palá wa. Yupj malala tulucj Dios lal.

¹⁵⁻¹⁶ Nenéyawa ma pyona quelel jama la p'a nt'a. Yom ma pyona Jesucristo po'ó, jupj jats'om pyona p'in. Mpes 'ücj yom niná jama. Dios jos jupj lal japon 'ücj jisas jatja, mpes 'ücj quepj ma pü'ü jupj lal quinam. Dios jos ma la velel jupj. Quepj niná ma selé ncu jupj voyum ca jos nsem Jesucristo. Mpes 'ücj jupj voyum jama la p'a nt'a.

Ca nacj quepj ma pyona quelel jama la p'a nt'a. Quepj niná ma pyona Jesucristo po'ó, jupj voyum pyona p'in. 'Ücj quepj niná jama. Dios jos jupj lal japon 'ücj jisas jatja, mpes 'ücj yom niná ma pü'ü jupj lal quinam. Dios jos ma la velel jupj. Yom niná ma selé ncu jupj jats'om ca jos nsem Jesucristo. Mpes 'ücj jupj jats'om jama la p'a nt'a.

Ma nujisas t'as nin p'iyá majatjaqué la p'a jinwá.

¹⁷ Dios la nu t'ya nu la pon jupj lal, mpes jupj jos jin la müjí lovin. Nin p'iyá niná tjewyayirñ mpes, tjewyayirñ tulucj mpes wa. Qjuis Jepa Jesucristo nasa tjevele pjacj mwayis, pjacj ma ca mwayis. Nin p'iyá liji pjü jis lal. Mpes jupj p'iyá tjevele 'onin ca nsem nun jis lal. Nun sejats'om to'á, Dios jos 'üsüs la müjí. Nun sejats'om cjuwá, Dios jos 'üsüs la müjí wa nun. Niná sin 'yüsa lejaj napj jun ta'á, Dios ts'uyupj 'a si mulú nt'a. ¹⁸ 'Ücj nusin la 'üsüs niná. Dios la nu t'ya na, ca nacj nasa t'üc' nun jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü tepyala. La p'a yupj jis pjoloc' t'ü tepyala tulucj. Ma nujisas t'as nin p'iyá majatjaqué yupj jinwá. P'a casá waytsja ca nacj. Dios la nu t'ya na, ca nacj nun jis pjoloc' lovin ma t'ü tepyala. La p'a yupj jis pjoloc' nasa t'ü tepyala. Ma nujisas t'as nin p'iyá majatjaqué yupj jinwá. ¹⁹ Nepénowa javelepj 'üsüs nu pyala nun jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú jat'ü na. Nin tulucj. La p'a javelepj más 'üsüs nu pyala nun jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú ma jat'ü na. Nin tulucj. 'Üsüs nu pyala nin lojí na Dios tjevelá. T'üc' way niná. ²⁰ Dios la nu t'ya na, ca nacj nasa t'üc' nun jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü tepyala. 'Ücj nin. Ma nujola t'as. Dios la nu t'ya na, ca nacj nun jis pjoloc' lovin ma t'ü tepyala. 'Ücj wa nin. Ma nujola t'as. Ma nujisas t'as nun jis pjoloc' jat'ü.

²¹ Dios la nu t'ya na, ca nacj esclavopan waytsja nun. Ma nujola t'as. Ma nin velé ma nlawú jupj juts'a'á nusin jyama na. Jupj vele 'ücj jis la winin, 'ücj ma tsji' lojí jupj mpes quinam. Jupj nin liji na, 'ücj lowú nun.

²² Nepénowa esclavopan waytsja yupj, Dios lis t'ya na. Quina yupj cupj qjuis Jepa Jesucristo juts'a'á. Mpes quina ma lajay diablo jos jin. Nin mpes esclavopan jin tulucj diablo lal. Nepénowa esclavopan tuluctsja Dios lis t'ya na. Quina Jesucristo yupj jis Jepa; yupj lajay jupj jos jin, esclavopan jinwá. Mpes pjü way nun yuwal. ²³ Jesucristo jaylacj la tjiji jinwá la tjiji nun jilal. Mpes nun jupj juts'a'á. Mpes lovin la müjí jupj jos jin. Gente ca jisas nsem nun ma nin lojí jupj jos jin. Mop'in ma mpja'aque yupj javelepj.

²⁴ Natjampan, Dios la nu t'ya na, ca nacj esclavo waytsja nun. 'Ücj, ma nujola t'as. Dios la nu t'ya na, ca nacj esclavo waytsja tulucj nun. 'Ücj wa. Ma nujisas t'as nin p'iyá majatjaqué la p'a jinwá. Dios já'asa nun jilal.

Pablo tepyaca ma tjewyayirñ mpes.

²⁵ Napj quina quelel pyac lovin ma tjewyayiř mpes. Qjuis Jepa Jesucristo ma tjevele napj lal yupj sin po'ó. Napj ca mpac napj nola jin yupj mpes. Qjuis Jepa Jesucristo la ntjet'á napj la veles la p'a jilal jupj mpes, ne 'ücj nun mponé napj velé.

²⁶ Quina malala se palá Dios ts'uyupj jilal. Mpes napj nola más 'ücj Dios ts'uyupj ma mwayiř ca. ²⁷ Ca nacj nun to'á nun sejats'om nasa. 'Ücj. Ma tjowelé lowa nun sejats'om jilal ne mal. Ca nacj lovin sejats'om cjuwatsja. Ma nujisas t'as woyaqué. ²⁸ Ma nin velé ma polel woyaqué. Woyaqué na, ma malala lojí. Nequem nepénowa lovin ma tjewyayiř custjay. Ca nacj quelel wyayiř yupj. Ma malala nin lajay yupj. Nun mpes nola la p'in. T'ücj way malala ca jis mpalas Dios ts'uyupj jilal qui'á nosis casá. Tjewyayiř jilal más malala ca jis mpalas. Mpes nun jilal napj velé más 'ücj ma woyaqué nun.

²⁹ Natjampan, napj nin velé pasal leř way malala ca jis mpalas Dios ts'uyupj jilal qui'á nosis casá. Mpes nun sejats'om jatatj, quina najas nun nujola ma tjewyayiř yola jinwá. Ma tjewyayiř 'ücj nin yola Dios po'ó. Más 'üsüs tsji' lajay Dios mpes. Najas tjewyayiř nin lajay yupj jinwá. ³⁰ Ca nacj nun 'aplijila quinam. Ma nujola t'as nun 'aplijila mpes. Lowa, tsji' la müjí Dios mpes. Ca nacj nun 'ücj jisas. Ma nujola t'as nun 'ücj nujisas mpes. Lowa, tsji' la müjí Dios mpes. Ca nacj quelel lowú, jaylacj la müjí nun nujisas. Ma nujola t'as niná nun nuts'a'á lovin. Lowa, tsji' la müjí Dios mpes. ³¹ Ca nacj pülücj to'á nun. Ma nujola t'as nun to'á mpes. Lowa, tsji' la müjí Dios mpes. Pjú nosis casá jatja ncawajas ca. P'a casá ca nsem p'a jawas.

³² Najas ma nujola nsem. Yom jats'om tulucj, 'ücj jola gjuis Jepa Jesucristo po'ó. Pasal quelel tsji' liji jupj mpes. Jupj jos gjuis Jepa Jesucristo 'ücj jos nsem jupj liji mpes. ³³ Yom jats'om tya'a, pasal jola jupj jats'om po'ó. 'Üsüs quelel liji jupj mpes. Jos jupj 'ücj ca nsem jats'om lal, jupj liji mpes. ³⁴ Mpes mat'e mpes jola jupj. Jola gjuis Jepa Jesucristo po'ó, jola wa jats'om po'ó. Nenéyawa jola Jesucristo po'ó, nenéyawa jola jats'om po'ó.

Nin p'iyá nequem jilal, tsjücjüm jilal 'ots'ipj. Quepj voyum tulucj 'ücj jola Jesucristo po'ó. Lovin quelel liji Dios jos jin p'in. Jos jupj p'iyá 'üsüs nsem Dios lal, jos wa jupj cjües 'üsüs nsem Dios lal. Quepj voyum tya'a, pasal jola jupj voyum po'ó. 'Üsüs quelel liji jupj mpes. Jos jupj voyum 'ücj jos nsem jupj liji mpes. ³⁵ Niná velé nun jilal nucopj la p'acj. Ca nacj nun nujola napj najas ma woyaqué nun. Nin tulucj. Najas nun lovin nin la müjí gjuis Jepa Jesucristo jos jin p'in. Niná más 'ücj. Nin mpes nin velé nun jis lal.

³⁶ Ca nacj yom já'asa ne'aj, vele jucucus lal jupj jos ma woya jupj. Jola la p'in malala niná vele jucucus lal ca nacj. Jupj jucucus tsjücjüm quinam, po quelel woya jupj. Mpes ca jupj jola más 'ücj jupj jucucus mwayim quinam. 'Ücj mveles 'ücj mwayim quinam. Ma malala vele. ³⁷ P'a yom vele jupj jucucus lal ma mwayim jupj. Jupj jola pasal 'üsüs way nin vele, jola ma malala vele. 'Ücj nin vele jupj nin jos mpes. Po jola más 'ücj jupj jucucus ma woya. 'Üsüs way niná. ³⁸ Mpes ca nacj yom ca mveles 'ücj woya jupj jucucus. Jupj vele 'üsüs way. Ma nin vele ca nacj. Ca nacj jupj ca mveles más 'ücj ma woya jupj. Más 'üsüs way niná.

³⁹ Nequem tjewyayiř, malala jis vayum patja jil la p'a nt'a. Jupj voyum tepe'e na p'in, 'ücj jama. 'Ücj ca mwayim niswá. Jupj jos lal 'ücj ca mwayim. Mop'in Jesucristo lal pyona lal ca mwayim la p'in. ⁴⁰ Jupj ma quelel woya,

'ücj wa. Más 'ücj jos nsem jupj, nin nola. Más 'ücj polel tsji' la mijis Dios mpes. Napj nola napj nin velé Dios Cjües jos jin.

8

Gente pis ja'ayapj p'a dios witjacj jilal. Yupj mpes pyaca Pablo.

¹ Gente nepénowa pis ja'ayapj p'a dios witjacj mpes. Quina ninana mpes quelel pyac. Yupj jis dios Dios t'üc' way tulucj. Pjü cupj niná selecj. Gente nepénowa yola yupj p'iyá 'üsüs, pülücj sin tji'yüsa mpes. Malala nin. Más 'ücj quelel la sojí la p'a. Mpes ca sin mü'üsüs la müjí Dios po'ó. ² Nepénowa yola yupj p'iyá pasal salejepj. T'üc' way pasal salejepj. Newa ma salejepj Dios jos jin. ³ La p'a wa nepenowá quelel lajay Dios. Yupj Dios juts'a'a.

⁴ Gente pis ja'ayapj dios witjacj jilal. Niná mpes ca mpac quinam. Nun quelel solejetsja ncu 'ücj niná pwisis lojá. Cupj selecj yupj jis dios witjacj Dios t'üc' way tulucj. Janucun tulucj yupj. Dios t'üc' way jusapj. Leñ la p'a. ⁵ Gente javelepj dios pülücj patja tsjun po'ó. Javelepj pülücj patja wa nosis casá. Yupj japon dios pasal pülücj yupj. Japon dios pülücj jajütütj. ⁶ P'a casá pyonecj cupj. Cupj pyonecj Dios pjaní p'in. Jupj cupj qjuis Papay. Pjü patja jupj la tjiji mpes. Jupj la qjuis tjiji, cupj tsji' la mijim jupj mpes. Cupj qjuis Jepa Püné pjaní wa p'in jupj, Jesucristo jupj. Dios pjü la tjiji Jesucristo mpes. Jesucristo mpes cupj pyatjaquec.

⁷ Mop'in pülücj ma sin tji'yüsa niná. Lovin yólatsja niná dios witjacj janucun yupj. Yupj jalá pwisis, pis niná gente tja'ayapj dios witjacj mpes. Yupj yola pis niná dios witjacj juts'a'á custjay. Yupj yola Dios ma jos jalá yupj niná, mpes tjalá na, 'aplijila se palá. Ma 'üsüs sin tji'yüsa custjay Dios jos jin, mpes nin se palá yupj. ⁸ Cupj 'üsüs Dios lal, nin qjuesé palá tjelyajacj mpes tulucj. Lyajacj, cupj ma más 'üsüs Dios lal. Ma lyajacj, cupj ma más malala Dios lal. Lyajacj, 'ücj. Ma lyajacj, 'ücj wa.

⁹ Nun nin lojá pwisis, la p'a tja'ayapj dios witjacj mpes. Ma nujola nun. Newa nin, la p'a t'üc' way ma sin tji'yüsa custjay dios witjacj nenem mpes. Yupj nujus januc lojá niná pwisis. Jalá wa yupj. Ma sin 'yüsa, mpes 'aplijila se palá tjalá mpes. Mpes ma nłajá niná pwisis nun. ¹⁰ Ca nacj nun ca nławú yupj jis dios já'asa nt'a. Nun ca nłajá pwisis, yupj tja'ayapj jis dios niná mpes ca nacj. Nun t'üc' way nusin tji'yüsa dios witjacj sin po'ó. La p'a ma sin 'yüsa ca nacj. Yupj ca nujus nucucj ca nacj nin lojá. Yola nsem 'ücj ca nłajacj wa. Mpes nłajacj wa yupj ca nacj. Yacjaya ca yola nsem yupj p'iyá malala la tjajay, tjalá mpes. ¹¹ Nun t'üc' way nusin tji'yüsa dios witjacj sin po'ó. La p'a ma sin tji'yüsa. Malala se palá ca nacj nun nusin tji'yüsa mpes. Nujola t'as, yupj nun sejatjampan, Jesucristo tepe'e wa yupj mpes.

¹² Ca nacj yupj ca nłajacj pwisis niná, nun tjalajá mpes. 'Aplijila ca nsem yupj ca nacj. Mpes nun malala la tjüjí yupj jilal, yupj ne nun sejatjampan. Mpes nun malala la tjüjí wa Jesucristo lal. ¹³ La p'a ca nłajas pwisis napj tjelyá mpes ca nacj. Jupj jola malala pis lyaja, mpes lyaja na, malala liji jupj Dios lal. Jupj napj natjam. Ma najas jupj ca malala la mijis, mpes napj ma ca nłá pwisis niswá.

9

'Üsüs way gente 'üsüs lajay apostolpan mpes.

¹ Apóstol napj. Dios nin tjejyama la veles jupj mpes. Jupj jos napj velé Jesucristo po'ó. Dios ni jütüta. Gente p'in ma na jütütj. Napj jus tjinyuc

qjuis Jepa Jesús. Napj nin lejay jupj jos jin. Mpes quina nun Dios ts'uyupj nu tepyala. ²Ca nadj gente la p'a ma japon apóstol way napj, ma japon Dios nin tjeiyama la veles jupj mpes. Nun p'in poné. Napj selé nun poné jupj nin tjeiyama. Nun Dios ts'uyupj nu tepyala. Nin mpes Dios nin tjeiyama nun nt'a la veles jupj mpes Jesucristo po'ó.

³Nepénowa malala javelepi napj nin po'ó. Nin javelepi napj lejay mpes. Niná yupj jis lal velé. ⁴T'üc' way pülücj jilal velecj Jesucristo po'ó. Mpes cupj 'ücj t'e'enquecj Dios ts'uyupj qjuisé 'ayapj qjuis la las, qjuis la müs wa. ⁵Apostolpan la p'a jil wa, javelepi Dios mpes. Yupj sejats'om jis capj jacori. Yupj sejats'om Dios ts'uyupj wa. Qjuis Jepa Jesús jüpülücpán, yupj sejats'om jis capj jacori wa. Pedro jats'om se corica wa. Mpes 'ücj cupj wyayaquecj wa Dios ts'uyupj jilal, 'ücj qjuis capj la cori. Newa woya secj cupj. ⁶Bernabé tsji' liji, napj tsji' lejay wa, mpes 'ücj jaylacj lijicj qjuis la las, ca'aj qjuis la jas jaylacj lijicj wa. Apostolpan la p'a ma tsji' lajay. Dios ts'uyupj se 'ayapj jis la las, ca'aj jis la jas se 'ayapj wa. Apostolpan tsji' lajay Dios mpes; nin mpes se 'ayapj yupj niná. 'Üsüs nin. 'Ücj wa cupj ma tsji' lijicj; cupj p'iyá quelel tsji' lijicj, mpes nin lijicj. ⁷Quina ca mpac tsjan mpes ca jus nlayé napj velé t'üc' way. Cupj militarpan jinwá, Dios mpes tsji' lijicj mpes. Militar tsji' liji jepapan mpes. Militar ma jaylacj liji jupj lo las. Jepa 'yaya jupj lo las. Cupj militarpan jinwá, mpes 'ücj la p'a ca qjuis ma'ayacj cupj qjuisas. Uva sinacj jinwá lijicj wa. Yom sine na, pülücj vyala jupj juts'a'á nsem. Nin p'iyá cupj qjuis lal; 'ücj t'e'enquecj wa cupj. Vaca si manuna jinwá lijicj wa. Yom vaca si manuna, 'ücj jupj pjyüjü. Nin p'iyá cupj qjuis lal; 'ücj t'e'enquecj cupj lijicj mpes. Po 'üsüs Dios ts'uyupj ja'ayapj apostolpan jisas yupj Dios mpes tsji' lajay mpes.

⁸Napj nin pyac gente nin lajay mpes. Qjuisin 'yüsa 'üsüs way gente t'emel jat'anquepi tsji' la t'ajay mpes. Nin p'iyá qjuisin 'yüsa Moisés tepyaca mpes. ⁹Tepyaca: "Buey tsji' liji na, malala mwicj tsyu'pa. 'Ücj lyaja." Nin tepyaca Dios tjevele jin. Niná Dios tjevele na, buey mpes tulucj jólatsja jupj. ¹⁰Jólatsja cupj mpes. Nin tjevele cupj mpes. Yom 'amá le tsjeque na, jola p'a jawas jupj ca nt'anques tjevyala popé. Yom trigo jay syüpa na, jupj jola jupj ca nt'anques. ¹¹Nin p'iyá cupj qjuilal. Nun jilal tjevelecj Dios tjevelá mpes. Dios tjevele, setel jinwá. Niná sinactsja jinwá nun po'ó. Mpes 'üsüs way nun 'oyá cupj qjuilal qjuis la las. ¹²T'üc' way la p'a so 'oyá nun. Mpes 'ücj wa qjuis ma'ayá. Cupj más 'üsüs la tjijicj yupj jis lal.

Newa cupj ma la tjemyonacj nun jilal. Nenéyawa cjuwá cupj qjuisas. Newa ma le monacj nun jilal; qjuisastsja gente ma malala javelepi cupj po'ó. Gente malala javelepi na cupj po'ó, ca nadj la p'a ma ca mponecj cupj velecj Jesucristo po'ó. Cupj velecj tsjan niná jupj 'üsüs la tjiji gente mpes. Mpes ma la tjemyonacj nun jilal.

¹³Gente ve jacutj Dios wo nt'a, Dios mpes la 'ayas. Dios mozopan ne'aj jatja, tsji' lajay ne'aj. Nun solejé yupj ve niná popé jat'anquepi, jalá lovin. 'Ücj nin. Gente jacuman animal witjacj Dios wo nt'a, Dios mpes la 'ayas. Dios mpes tsji' lajay ja'üm animal witjacj. Pis niná tja'ayapj Dios mpes. Nun solejé ne'aj tsji' lajay pis niná popé jat'anquepi, jalá wa lovin. 'Ücj nin. ¹⁴Nin p'iyá quinam. Dios ts'uyupj jil, javelepi la p'a jis walap'a'á tsjan niná Jesucristo 'üsüs la tjiji gente mpes. Nin lajay na, tsji' lajay Dios mpes. Qjuis Jepa Jesucristo tjevele más 'ücj Dios ts'uyupj lovin se 'ayapj jis la las, ca'aj jis la jas 'ots'ipj, niná lajay mpes.

¹⁵ Nawa napj ma la tjemyon gente jilal. T'üc' way Dios popa pjaní jama na, vele na Dios tjevelá, 'ücj Dios ts'uyupj ja'ayapj jupj la las, ca'aj 'ücj la jas wa. Nawa nin, najas napj mpes ma nin lojí. Po 'ücj najas nun jilal velé Dios tjevelá. Najas ma no 'oyá nin lejay mpes. Gente na 'ayapj, 'aplijila ca nsem napj. 'Ücj napj lal cjuwá, ne ni pü'í. Más malala ma nin lejay, ne ma ni pü'í. ¹⁶ T'üc' way napj velé la p'a jis walap'a'á tsjan niná Jesucristo 'üsüs la tjiji gente mpes. Ma velé 'üsüs napj, nin la tjejay mpes. Napj velé Dios ntjijütüta mpes. Ma velé, malala ca ma palas. ¹⁷ Napj 'ücj najas nin velé, mpes Dios ne 'aya napj velé mpes. Mpes napj ma le mon nun no 'oyá. Napj ma quelel nin cüvelé Dios mpes, nawa nin ni jütüta jupj. ¹⁸ T'üc' way 'üsüs way ne palá jupj mpes velé mpes. 'Ücj najas ma t'e'é napj nin lejay mpes. Napj 'ücj le mon no 'oyá Dios mpes velé mpes. Napj nin velé tsjan niná Jesucristo 'üsüs la tjiji gente mpes. Ma nin le mon napj. Así nin velé, jaylacj tulucj.

¹⁹ T'üc' way gente ma na jütütj. Pjü ma na 'ayapj lejay mpes. Mop'in nin, napj mozo jinwá pjü mpes. Nin lejay se p'acj mpes. Mpes polel velé yupj jilal Dios tjevelá. Quina yupj nepénowa jisas Jesucristá. ²⁰ Judiopan jilal pü'üs na, yupj jin p'iyá lejay napj. Mpes polel velé yupj jilal Dios tjevelá. Yupj nepénowa jisas Jesucristá. Gente niná nin lajay Moisés tjijyü'tá. Napj selé 'ücj ma lejay pjü Moisés tjijyü'tá. Mop'in yupj jilal pü'üs na, yupj jin p'iyá lejay napj. Mpes nin polel velé wa yupj jilal Dios tjevelá. Mpes yupj nepénowa jisas wa Jesucristá napj velé mpes.

²¹ Gente la p'a ma salejepj Moisés tjijyü'tá, ma lajay jupj tjijyü'tá. Yupj jilal pü'üs na, yupj jin p'iyá lejay napj. Mpes polel velé wa yupj jilal Dios tjevelá. Yupj nepénowa jisas wa Jesucristá napj velé mpes. Nawa nin napj nin lejay Dios tjijyü'tá, Jesucristo tjijyü'ta wa. ²² Gente la p'a nepénowa ma 'üsüs sin tji'yüsa custjay Jesucristo po'ó. Yupj jilal pü'üs na, yupj jin p'iyá lejay napj. Mpes 'ücj polel velé napj yupj jilal Dios tjevelá. Yupj nepénowa jisas Jesucristo quínam. Mpes pjü gente lajay jinwá, nin p'iyá lejay napj. Nin lejay na, 'ücj jilal velé Dios tjevelá, ne yupj nepénowa jisas Jesucristá. Mpes yupj ca mpatjam Dios lal. ²³ Napj najas p'a witjacj sin 'yüsa wa Jesucristo po'ó. Napj nin velé Dios 'üsüs liji gente jis lal Jesucristo mpes. Pjü lejay, nin mpes nin lejay. Najas 'üsüs se palá, najas 'üsüs ne palá wa Jesucristo mpes, napj velé jinwá.

²⁴ Quina ca mpac 'oyñ nyuca la müjí nun. Nenéyawa gente 'a si mulú, 'a mulú ts'equeneñ. Yupj quelel salejepj pjacj más 'in wü jama. Nun solejé 'üsüs pyala más wü tjemey lal. Yupj ja'ayapj jupj lal. Jupj jinwá la müjí nun. Po 'üsüs la müjí Dios mpes, ne ca 'üsüs nu mpalas, la mijis Dios. ²⁵ Ts'equeneñ witjacj 'üsüs jajamapj yupj jis p'üy. Nin lajay mpes 'üsüs polel ts'equeneñ. Más wü quelel jil yupj, mpes nin lajay yupj. Jepapan ca ma'ayacj más wü tjemey mpes, jay ma'ajam ma'ayacj ca. Mop'in jepapan ja'ayapj ncawajas ca, cjuwá nsem p'a jawas. Cupj ts'equeneñ witjacj jinwá. Nin p'iyá más 'ücj jyamacj cupj qjuis p'üy. Mpes más 'üsüs ca polel tsji' la mijicj Dios mpes. Jupj qjuis ma'ayas más 'üsüs jepapan ja'ayapj lal; ma ca ncawajas jupj. ²⁶ Napj najas Dios ca 'üsüs la ma jis napj mpes; nin mpes pasal yümücj tsji' lejay jupj mpes. Napj selé 'oyñ nyuca quelel lejay Dios mpes. Ma nin lejay, ma 'üsüs ne palá. Mpes pasal yümücj tsji' lejay Dios mpes. ²⁷ T'üc' way la p'a jis walap'a'a tjevelé más 'ücj 'üsüs la mijicj Dios mpes. Mpes 'üsüs ca jis mpalas, la mijis Dios. Najas 'üsüs ne palá la mijis wa jupj. Mpes 'üsüs jyamá napj p'iyá. Napj lejay Dios jos jin, nin way p'in. Napj najas jin ma lejay napj.

10

Pablo sin 'yüsa la tji dios witjacj sin po'ó.

¹ Judiopan püna tapatja, cupj yupj sin popa p'iyá. Nujola tapalas yupj cus tocoñ Moisés. Najas nun nujola pyala niná tepyalá. Yupj pátjatsja casa'a mol tjac', tüpü'ü, Dios nin la tji dios mpes. Mol jámatsja yupj jis walap'a'á. Mol tjemey na, tjil wa yupj. 'Üsü püné nt'a, 'üsü jun tjecjyoltse jinwá tepyala, la tji dios. Tjapjaja, 'ücj na'aj po'ó tjil yupj, ne pjü tjil. ² Nun solejé gente bautizar se palá na, la p'a jus nlay yupj jisas qjuis Jepa Jesucristo quinam. Nin p'iyá, qjuisin 'yüsa püna tapatja jisastsja yupj jis jepa Moisés, pjü yupj jisastsja jupj. Yupj cus tocoñ Moisés mol 'alá, cus tocoñ 'üsü jun tjecjyoltse na; nin mpes cupj jus nlayecj yupj jisastsja jupj. ³ Nujola tapalas wa Dios jis tje'yaya jis la las ne'aj, pjü jilal jis tje'yaya. Pasal püné jupj, ne nin la tji dios. ⁴ Dios 'üsü jis tje'yaya wa jis la müs. Pjü jilal jis tje'yaya. Pe mpe tjac' 'üsüs. Pasal 'üsüs la tji dios. Pe niná Cristo jinwatsja. Cristo lovin winetsja yupj jilal, lovin jis capj tjep'ya'sa yupj. ⁵ Qjuisin 'yüsa pasal 'üsüs way jis tepyala. Newa nin, Dios ma jostsja yupj pülücj way malala la tjajay. 'Ücj jostsja nepénowa jilal la p'in. Pasal pülücj malala la tjajay yupj. Mpes ne'aj p'in tecya'liñ, pjü jis wa cjuwá nt'a.

⁶ Dios jos qjuisin 'yüsa niná jis tepyala. Malala quelel lajaytsja, mpes malala jis tepyala. Más 'ücj ma quelel malala lijicj, yupj la tjajay jin. Niná Dios jos qjuisin 'yüsa. ⁷ Pülücj jisastsja p'a wa dios witjacj. ¡Ma nujisas t'as dios p'a wa! Dios Popel vele: "Atjalapj yupj jis dios wolap'a'á, tjalá, tjimyu'üñ. Nin la tjajay yupj jis dios mpes. Sin tjüjünsüpj, fiesta la tjajay, yupj jis dios wolap'a'á", Dios Popel nin vele. ⁸ Niyom pülücj jis tjamanun sejats'om tulucj. Nequem pülücj ne'aj tjil jis vayum tulucj jilal. ¡Yupj jinwá ma la müjij nun! Ts'ac' pjani veintitres mil tecya'liñ yupj, malala la tjajay mpes. ⁹ Pülücj ma topon qjuis Jepa Dios ca jis capj ntülüs yupj. Mpes pasal malala la tjajay yupj. Ma la müjij yupj jinwá. Latsj tjalá yupj, tecya'liñ. ¹⁰ Pülücj ma jisastsja Dios la tji dios jin. Ts'a 'in jinwá tjowelepj. Ma mvelé nun yupj jinwá. Dios jupj ángel jas tjejjama la 'ünan, ne jis tji'yü'na jupj.

¹¹ Dios jos qjuisin 'yüsa niná jis tepyala. Dios Popel vele jin tepyala. Dios jos qjuisin 'yüsa más 'ücj ma lijicj yupj la tjajay jinwá, nin mpes nin vele jupj Popel. T'üc' way nyucunucj cupj quinam; selecj wa leñ way ncawajas ca nosis.

¹² Ca nacj nepénowa yola yupj nin lajay Dios jos jin. Yola lovin ma la mijicj judiopan la tjajay jinwá. Najas 'in jajamapj yupj. Ca nacj quina yupj ma la mon Dios lal. Ma la mon Dios jis capj p'ya'sa. Mpes yupj leñ way ca malala la mijicj ca nacj. ¹³ Nenéyawa nun malala quelel lojij ca nacj. Ninana nun quelel lojij, la p'a nin p'iyá quelel la tji dios wa. Dios ca nucopj mp'a'sas nun, ne ma la müjij niná. Tjevele nin la mijis. Malala quelel lojij na, Dios lovin nucopj mp'a'sas, ma malala ca la müjij. Mpes malala quelel lojij na, ma nin ca la müjij; nun ma la müjij nun jisastsja jin.

¹⁴ Mpes najas ca ma nujisas nsem dios witjacj p'a wa. Dios 'ücj nucopj p'ya'sa. Napj po quelel la nusejay. Najas nun lovin ma nujisas nsem la p'a dios witjacj. ¹⁵ Napj selé nun 'üsüs nujola. Mpes najas nusin mü'üsüs ncu 'üsüs napj velé. Napj nola nun ca mvelé 'üsüs way napj velé. Mpes ca mponé napj velé. ¹⁶ Nenéyawa 'a qjuisí mulú, qjuiyola pyala Jesucristo tepe'e cupj mpes. Wi'iquecj Dios lal myüsiqecj mpes ne'aj. Niná myüsiqecj na, 'a mulú qjuiyola Jesucristo 'os tepyala cupj mpes, 'os tepyala 'üsüs qjuesé palá mpes.

Pan le leptacj ne'aj. Nin lijicj na, 'a mulú qjuiyola Jesucristo jüp'üy mpes. Jupj tepe'e cupj mpes, 'üsüs qjuesé palá mpes. ¹⁷ Pan pjaní lyajacj. Pasal pülücj cupj, mop'in pan pjaní p'in 'a mulú lyajacj. 'A mulú nin lijicj. Mpes cupj pjü way yuwal nin qjuiyola. Cupj pjü way Jesucristo juts'a'á.

¹⁸ Nun solejé judiopan lajay jin. Animal ja'ayapj na Dios lal, la mitad ja'ayapj Dios lal, la mitad 'a mulú jalá. 'A mulú nin lajay. Nin lajay Dios cus la coñ. ¹⁹ Ca mpac najas nusin 'yüsa mpes. Nun solejé gente la p'a pis ja'ayapj la p'a dios witjacj mpes. Yupj la tjajay niná dios witjacj. Janucun tulucj yupj. Ma 'üsüs se palá pwisís niná dios p'a witjacj mpes ja'ayapj na. ²⁰ Judiopan tulucj niná ja'ayapj na yupj jis dios witjacj mpes, nin ja'ayapj lapanenpan mpes. Ma Dios mpes ja'ayapj. Mpes yupj jis capj jacoñ lapanenpan. Napj najas nun ma jis capj coñic lapanenpan, nin mpes najas ma 'oyá dios witjacj mpes. ²¹ Ca nacj nun quelel müsiqué Dios ts'uyupj jilal, nin yola pyala na qjuis Jepa Jesucristo tepe'e cupj mpes. Ca nacj quelel müsiqué wa la p'a jilal, ja'ayapj nt'a p'a wa dios witjacj jilal. Malala nin. Ca nacj quelel lojá Dios ts'uyupj jilal, nin yola pyala na qjuis Jepa Jesucristo tepe'e cupj mpes. Ca nacj quelel lojá wa la p'a jilal, ja'ayapj nt'a yupj jis dios witjacj mpes. Malala nin. ²² Nin lojí na, qjuis Jepa Jesucristo po ma jos nsem jis capj coñic lapanenpan. Cupj más püné tulucj qjuis Jepa Jesucristo lal. Lapanenpan jis capj cyoñcocj na, t'üc' way jupj ca qjuis capj ntülüs.

²³ Nepénowa javelepj 'ücj nin lijicj cupj qjuisas jin. Napj nin velé ma 'üsüs qjuesé palá nin lijicj na cupj qjuisas jin. 'Ücj nin lijicj cupj qjuisas jin. Malala pyala la p'in. Nepénowa ma ca jisas nsem Dios, nin lijicj na cupj qjuisas jin. Malala nin. ²⁴ T'üc' way nujisas 'üsüs way nu pyala nun p'iyá jilal. Nujisas t'as más 'üsüs way se palá la p'a jilal.

²⁵ Gente pis jaylacj lajay na, nepénowa la 'üy ncu p'a wa dios witjacj mpes tja'ayapj niná pwisís. Nenéyawa jus nlay nin tja'ayapj p'a wa dios witjacj mpes. Nawa nin, jalá. Tjalá na, pasal yola tjalá mpes. Pis jaylacj lojí na, más 'ücj ma la mü'üyá ncu dios witjacj mpes tja'ayapj niná pwisís. ²⁶ Ma la mü'üyá nun yupj jis lal; nosis qjuis Jepa Dios juts'a'á. Pjü way nosis casá patja jupj juts'a'á. Mpes 'üsüs way nin lojá niná pwisís.

²⁷ Ca nacj Dios ts'uyupj tulucj ca mvelecj nculá yupj jis wa nt'a nu lo las. Ca nacj quelel lowú. 'Ücj. 'Alaja nu 'ayapj. Ma la mü'üyá ncu niná tja'ayapj yupj jis dios witjacj mpes. Mpes ma ca jus nlayé ncu tja'ayapj niná, ne ma ca nujola nsem tjalajá na. ²⁸ Nin tulucj ca nacj. Ca nacj pjaní nun jis lal mveles: "Niná tja'ayapj dios witjacj jilal". Mpes ma nlayá nun. Najas ma lojá jupj niná tjevele mpes. Nun lojá, ca jupj quelel nlayas wa ca nacj. Mpes jupj ca jola nsem tjelyaja na. Mpes ma nlayá nun. ²⁹ Napj selé nun ma nujola nsem. Najas jupj ma jola nsem wa. Mpes ma nlayá niná pwisís. Más 'ücj jupj ma nin nlayas ca, ma jola nsem.

T'üc' way nepénowa yola malala lyajacj pwisís. Mop'in nin, malala tulucj napj lya pwisís. ³⁰ Napj wüi'is Dios lal lya mpes. Mpes más 'ücj la p'a ma malala javelepj napj nin po'ó nin lya na. ³¹ Mop'in nin, najas la p'a 'üsüs javelepj Dios po'ó napj lejay mpes. Ca nacj la p'a 'üsüs ca mveles Dios po'ó pis lya na. Mpes pis ca nla napj. Ca nacj la p'a 'üsüs ca mveles Dios po'ó pis ma lya na. Mpes pis ma ca nla napj. Ca nacj la p'a 'üsüs ca mveles Dios po'ó mü'üs na. Mpes ca mü'üs napj. Ca nacj la p'a 'üsüs ca mveles Dios po'ó ma mü'üs na. Mpes ma ca mü'üs napj. ³² Nenéyawa gente ma jisas Jesucristo, Dios ts'uyupj lajay mpes. Ca nacj judiopan ma jisas Jesucristo, Dios ts'uyupj lajay mpes.

Ca nacj judiopan tulucj ma jisas Jesucristo, Dios ts'uyupj lajay mpes. Ca nacj Dios ts'uyupj nepénowa ma jisas Jesucristo quinam, Dios ts'uyupj lajay mpes. ¡Ma la müjij yupj jinwá! ³³ La müjij napj lejay jinwá. Lovin najas pjü 'ücj jisas nsem napj lejay mpes. Napj ma lejay napj najas jin. Napj ma najas 'üsüs ne palá. Napj najas yupj ca jisas nsem Jesucristo, mpes 'ücj ca mpatjam Dios lal; nin mpes napj lejay yupj jisas jin.

11

¹ La müjij napj lejay jinwá. Napj lejay Jesucristo la tjiji jinwá.

Pablo tepyaca tsjan más 'ücj nequem lajay Dios ts'uyupj 'a si mulú na.

² Nun lovin nujola pyala napj tjevelé. Ninana Dios ts'uyupj lovin sin 'yüsa lajay, nin p'iyá nusin tji'yüsa la tjejay napj. Nun t'üc' lojij napj tjevelé jin. Napj velé nun 'üsüs. ³ La p'a wa najas nun ca jus nlayé. Najas nun ca jus nlayé Jesucristo jyü'ta niyom pjü way jilal. Niyom jajütütj yupj seجات's'om jilal. Dios jyü'ta Jesucristo lal. Niná najas jus nlayé nun. ⁴ Dios ts'uyupj 'a si mulú nt'a, niyom javelepj Dios mpes. Yom nin liji na, más 'ücj ma pülül jay vyala. Nin p'iyá Dios lal vele na. Más 'ücj ma pülül jay vyala. Pülül jay vyala, jupj jola la p'a ne'aj jyü'ta jupj. Nin mpes nin la qjujijis. Jupj ma jola Jesucristo jyü'ta jupj. Malala nin.

⁵ Nenéyawa nequem javelepj Dios mpes. Quepj nin vele na, más 'ücj pülül jay lo valas jupj. Nin p'iyá Dios lal vele na. Jupj ma pülül jay vyala, jupj jola jupj voyum ma jyü'ta jupj. Jupj ma pülül jay vyala, nin p'iyá niná quepj ts'üil tulucj jinwá. Quepj malala jinwá liji jupj. ⁶ Quepj ma jos pülül jay vyala, más 'ücj jupj ts'üil jasev. T'üc' way maycas ca ts'üil papaj 'umul, maycas ca ts'üil tulucj na, mpes más 'ücj pülül jay vyala wa jupj.

⁷ Más 'ücj yom ma pülül jay vyala; Dios la tjiji jupj, ne jupj Dios jinwá 'in. Yom mpes 'ücj jas la 'üsüs Dios 'üsüs way. Dios la tjiji quepan yom popé. Quepj mpes 'ücj jas la 'üsüs yom 'üsüs.

⁸ Dios yom la tjiji mwalá. Locopyaya quepj la tjiji. Yom mwalá quepj popa tuluctsja; quepj yom pópatsja p'in. ⁹ T'üc' way Dios quepj la tjiji yom mpes. Ma nin mpes la tjiji yomen; quepj mpes la tjiji tulucj. ¹⁰ Mpes más 'ücj nequem pülül sey javalapj. Mpes la p'a ca sin mü'üsüs nequem nenem jisas yupj jis vayum jajütütj yupj. Angelpa yus januc, mpes más 'ücj pülül sey javalapj.

¹¹ Mop'in nin, yom quepj jos, quepj yom jos wa. Nin p'iyá yupj manas qjuis Jepa Jesucristo lal. Yom más 'üsüs tulucj. ¹² T'üc' way Dios quepj la tjiji yom wüintsil popa mpes. Mwalá waytsja yomen. Mop'in nequem niyom se jamanun quinam. Dios la tjiji manas. Pjü la tjiji jupj.

¹³ Nun 'a nu myula na, quepj pjaní Dios lal vele ca nacj, ne ma pülül jay vyala. Malala niná. Nusin tjü'üsüs ncu t'üc' way napj velé jin. Napj nola nun ca mvelé t'üc' way velé napj. ¹⁴ Nun solejé niyom jis ts'il campá na, se mayca. ¹⁵ Nin tulucj nequem jis lal. Yupj jis ts'il campá na, yola pasal 'üsüs yustapj. Jis ts'il campá pó jisas. Dios jis tje'yaya yupj jis ts'il, sey pjucj jis capj tipij tje mpes. ¹⁶ Ca nacj nun popa pjaní ne'aj quelel le velele napj pyac mpes. Jupj lal velé cupj lovin sin 'yüsa lijicj niná. Dios ts'uyupj la p'a nin lajay napj tepyac jin.

'A si mulú, yola pyala qjuis Jepa Jesucristo tepe'e yupj mpes. Nawa malala lajay ne'aj.

¹⁷ Quina p'a casá wa ca mvelé. Malala jin lojitsja mpes ma ca mvelé nun 'üsüs. 'A nu myula na, ma 'üsüs nu pyala. Malala pyala. ¹⁸ La p'a nawala

tjowelepj nun lojí mpes. Niná mpes, mwalá way ca mvelé. 'A nu myula na Dios mpes, pjaní pjaní 'a nu myula, lo velelé la p'a jilal. Niná tjowelepj nun po'ó, napj pyon 'in. ¹⁹ Niná t'úc' way ca nacj. Nin pyala, mpes pjü sin 'yüsa pjacj t'úc' way nin lajay Dios jos jin. ²⁰ Nun 'a nu myula nu lo las, nujola nu lo pal qjuis Jepa Jesucristo tepe'e nun mpes. "Jesucristo Mpes Lyajacj" ló niná. Mop'in ma nujola nun Jesucristo mpes; malala nin. ²¹ Nepénowa ma la nuc pjü jis la cuwis. Ma pjü tjiquil, jalá yupj. Mpes locopyaya tjiquil ma jis col pit'a. La p'a nepenowá pasal myü'üñ, se maná. ²² Nin lojí malala. T'úc' way nun jis wa to'á nun, 'úcj la las mpes ne'aj, 'úcj la müs mpes ne'aj. Nun ma 'üsüs nujola Dios ts'uyupj sin po'ó, nin lojí mpes. Cjuwá witjacj yola nun ma nujisas yupj, nin lojí mpes. ¿Tsjan nujisas napj velé nun po'ó? ¿Ncu nujisas 'üsüs velé nun po'ó? Ma nin ca mvelé.

²³ Qjuis Jepa Jesucristo nawala tjevele, nin p'iyá tjevele napj nun jis lal. Solejé jupj discípulo pjaní jepapan jis lal tjac' la tjilil qjuis Jepa Jesús. Nin jawas p'iyá, qjuisin tji'yüsa la tjiji cupj ca qjuiyola mpalas jupj tepe'e cupj mpes. Püste na tjelyajacj na, jupj nt'ya pansas. ²⁴ Tjevele Dios lal tjüwü'i pan tje'yaya mpes. Nin la tjiji na, vitvitj la tücüeme, jis tje'yaya pjü. Tjevele: "Pan niná napj mp'üy jinwá. Ma pats' ca napj, mpes Dios ma ca nin jola nsem nun malala la tjüj. 'Úcj ca mpatjaqué nun Dios lal. Nenéyawa nin p'iyá pan 'alajá nun, nujola tapalas nin la tjejay napj nun mpes." ²⁵ Nin p'iyá la tjiji pocillo lal. Pocillo nt'ya t'úc' tjalá na. Tjevele: "Uva 'üsü niná na'as jinwá. Ma pats' ca, na'as ca mpalas. Mpes Dios 'úcj ca perdonar la numijis. Jupj tjevele t'úc' way niná ca la mijis nun mpes ntipü'i na. P'a casá ca la mijis quínam püna la tjiji lal. Nenéyawa nin p'iyá uva 'üsü tjümüsiqué nun. Müsiqué na najas nujola mpalas napj nin la tjejay nun mpes", nin tjevele jupj. ²⁶ Qjuis Jepa Jesucristo ncuwim niswá. Ma tjac' custjay, mpes najas nenéyawa 'a nu myula, pan nlajá ca, uva 'üsü müsiqué ca, Jesús tjiyü'ta jinwá. Ca nujola mpalas jupj 'üsüs la tjiji nun mpes. Nin lojí na, la p'a ca jus nlayecj nun poné qjuis Jepa Jesucristo tepe'e nun mpes.

²⁷ T'úc' way cupj lyajacj pansas, myüsüquec j uva 'üsü jupj mpes. Qjuis Jepa Jesucristo jos cupj quiyola pyala jupj 'üsüs la tjiji cupj mpes. Ca nacj nepénowa ma 'üsüs yola pyala jupj la tjiji yupj mpes, pan jalá na, uva 'üsü myü'üñ na. Yola jupj ma 'üsüs la tjiji yupj mpes. Ma 'üsüs yola jupj jüp'üy mpes, ma 'üsüs yola jupj 'os mpes; mpes tsjay malala lajay yupj jupj lal. ²⁸ Najas pjü nusin mü'üsüs ncu 'üsüs nujola qjuis Jepa Jesucristo jüp'üy mpes, jupj 'os mpes 'ots'ipj. 'Üsüs nujola, 'úcj nin lojá pansas, 'úcj nin müsiqué uva 'üsü.

²⁹ Ca nacj nepénowa ma 'üsüs yola Jesucristo jüp'üy mpes. Nin jalá p'in, nin myü'üñ p'in. Dios ca jis capj ntülüs nin lajay mpes. ³⁰ T'úc' way pülücj nun sin popé sin napnapj way yupj. Pülücj malala jisas. Nepénowa teca'liñ. Ma 'üsüs yólatsja qjuis Jepa Jesucristo jüp'üy mpes, pan tjalá na, uva 'üsü tjimü'üñ na; nin mpes nin tepyala yupj jis lal. ³¹ Más 'úcj qjuisin 'yüsa ncu 'üsüs qjuiyola Jesucristo jüp'üy mpes, jupj ne cupj qjuis Jepa Püné. 'Üsüs qjuiyola, 'úcj nin lyajacj pansas, 'úcj nin myüsüquec j uva 'üsü. Ma 'üsüs qjuiyola, más 'úcj ma nin lyajacj, ma nin myüsüquec j. Mpes qjuis Jepa Jesucristo ma ca qjuis capj ntülüs. ³² Nenéyawa qjuis Jepa Jesucristo qjuis capj tyüla. Mpes qjuisin 'yüsa malala nin la tjijicj. Nin la qjuisiji mpes Dios ma ca qjuis capj ntülüs, Dios ma jisas jis capj tyüla na.

³³ Napj nin tepyac napj najas nun ca jus nlayé niná. Mpes 'a nu mulus na, la 'unuca nun pjü way jiquil. Pjü tjiquil, 'úcj lojá. ³⁴ Ca nacj nepénowa pasal

vecj cya'liř. Malala jiquil jis la las mpes p'in. Más 'ücj mwalá way jalá jis wa nt'a. Mpes 'a jis tjiimyula na, 'ücj ca polel yola mpalas qjuis Jepa Jesucristo la tijjá yupj mpes. Nin lajay na, jupj ma ca jis capj ntülüš.

Más quelel nusin 'yüsastsja. Niná nusin mü'üsüs la mejay, nun nt'a tjum na.

12

Polel lijicj Dios jos jin Dios Cjües qjuis tje'yaya mpes.

¹ Natjampan, nun solejé Dios Cjües qjuis tje'yaya mpes polel lijicj Dios jos jin. Ma nin p'iyá lijicj jupj qjuis tje'yaya mpes. Quina quelel nusin 'yüsa lejay napj niná mpes. ² Dios t'üc' way ma nujisastsja na, solejé lovin nujisastsja p'a dios witjacj. Nin nujisastsja gente la p'a nun jis wala tjowelepj mpes. Dios witjacj nenem janucun tuluctsja. ³ Mpes najas nusin mü'üsüs napj ca mvelé. Dios Cjües gente jisas mo'o já'asa na, gente niná ma polel malala javelepj Jesús po'ó. Yupj javelepj na "Jesús Jepa Püné jupj", Dios Cjües jis capj p'ya'sa mpes p'in ca nin mvelej.

⁴ Dios ts'uyupj pülücj way polel lajay Dios jos jin; jupj Cjües nin se 'aya. Ma nin p'iyá lajay se 'aya. Mop'in nin, yupj polel lajay, pjü way niná Dios Cjües nin se 'aya. Pjaní jupj. ⁵ Dios Cjües mpes, yupj pasal pülücj way 'ücj lajay la p'a mpes. Nin p'iyá lajay tulucj. Pjaní way nin p'iyá. Yupj pjü way tsji' lajay qjuis Jepa Jesucristo mpes; pjaní way jupj. ⁶ Pülücj p'a casá lajay. Nin p'iyá tulucj polel lajay. Niná pjü way nin polel lajay, Dios nin la siji. Dios pjaní jupj.

⁷ Polel lijicj Dios jos jin, jupj Cjües nin qjuis tje'yaya. Mpes 'ücj ca jus nlayecj t'üc' way cupj qjuisas mo'o pü'ü jupj Cjües. Nin qjuesé 'aya, jos cupj Dios ts'uyupj jis capj mp'a'sacj. ⁸ Nepénowa 'ücj polel la veles la p'a jilal 'oyñ nyuca Dios jos jin la mijicj. Nin polel javelepj Dios Cjües se 'aya mpes. Nepénowa 'ücj polel la veles la p'a jilal, Dios jos jin salejepj. Nin polel javelepj Dios Cjües se 'aya mpes. ⁹ Nepénowa leř way japon Dios ca la mijis yupj la tjomon mpes. Nin polel japon, Dios Cjües nin p'iyá se 'aya. Malala jisas jilal, nepénowa polel jis mü'üsüs la sayaj; Dios Cjües nin p'iyá nin se 'aya. ¹⁰ Nepénowa pasal 'üsüs polel lajay, niyom p'in ma polel lajay jinwá, mpes la p'a pasal yola Dios püné. Nepénowa 'üsüs polel javelepj Dios mpes. Dios ts'uyupj nepénowa salejepj ncu t'üc' way Dios mpes javelepj la p'a. Dios ts'uyupj nepénowa la p'a jis tin polel javelepj, yupj p'iyá ma salejepj. Dios Cjües mpes p'in nin lajay. Nepénowa sin 'yüsa niná, p'a jis tin javelepj na, mpes 'ücj javelepj tsjan niná yupj tjowelepj. Niná pjü way 'ücj lajay Dios Cjües se 'aya mpes. ¹¹ Yupj lajay pjü way niná, Dios Cjües ninana p'iyá 'yaya mpes. Pjü jilal se 'aya, jupj jos jin. Nin p'iyá tulucj nin se 'aya yupj jilal.

Pjü Dios ts'uyupj jisas yupj jis pülücpan.

¹² Nun solejé yom pjaní jüp'üy pjaní, mop'in mos jana, tsjom jana, pülücj jana jüp'üy po'ó. Pülücj jana, mop'in jüp'üy pjaní p'in lovin. Nin p'iyá Dios ts'uyupj jis la. Cupj pjü way Cristo juts'a'á, mpes jüp'üy pjaní way jinwá cupj. Cupj pülücj way, mop'in nin, 'a mulú jupj jüp'üy pjaní jinwá cupj. ¹³ Nepénowa cupj judiopan, nepénowa cupj judiopan tulucj. Nepénowa cupj esclavopan, nepénowa cupj esclavopan tulucj. Nawa jüp'üy pjaní 'a mulú jinwá cupj; Dios Cjües pjaní jupj, ne nin la tjiji. Bautizar qjuis tepyala, Dios Cjües nin la tjiji mpes. Dios Cjües p'iyá já'asa qjuisas mo'ó, pjü way qjuisas mo'ó.

¹⁴ Jüp'üy mos p'in tulucj. Tsjom p'in tulucj. Jüp'üy jana pjü 'ücj la qjuijis. Cupj pjü way Cristo jüp'üy pjaní jinwá, mop'in pülücj way cupj. Pülücj p'a

casá lijicj cupj. ¹⁵ Ca nacj nun popa pjaní ca mveles: “Tsjom mos jin tulucj, mpes tsjom jüp'üy popa tulucj jinwá”. Newa nin, jupj tsjom jüp'üy popé. ¹⁶ Ca nacj ca mveles wa: “Pjots' jun jin tulucj, mpes pjots' jüp'üy popa jinwá tulucj”. Newa nin, jupj pjots' jüp'üy popé. ¹⁷ Jüp'üy jas tÿpwes jun pjaní, ma polel pjoca. Jüp'üy nin tulucj. Jüp'üy jas tÿpwes pjots' pjaní, ma polel cjumsu. Jüp'üy nin tulucj. ¹⁸ Jüp'üy po'o pÿlÿc jana tje'yaya Dios. Pjü nin lajay jupj jos jin. Pjots' pjoca, jun nyuca. Ma lajay nin p'iyá. ¹⁹ Jüp'üy jas tÿpwes pjaní p'in, jüp'üy tulucj jupj. Nin tulucj. ²⁰ Pasal pÿlÿc p'a casá 'ücj liji, jupj jüp'üy jana mpes. Mop'in jüp'üy pjaní jupj. Nin p'iyá cupj qjuilal. Cupj pjü way Cristo juts'a'á, mpes jupj jüp'üy pjaní jinwá ncupj. Newa pÿlÿc way cupj; pÿlÿc p'a casá 'ücj lijicj Dios mpes.

²¹ Napj ca mpac tsjan mpes ca jus nlayé niná t'üc' way. Ca nacj pjaní ca mveles: “Jun ma jos mos”. Ca nacj mveles wa: “Jay pjucj ma jos tsjom”. ²² Nin vele ma t'üc' way. Jüp'üy pÿlÿc jana. Nepénowa yupj tsjicj way tsji' lajay p'in, nin qjuiyola ca nacj. Newa nin, jüp'üy po jos pjü witjacj. ²³ Cupj qjuiyola nepénowa ma 'üsüs jin yustapj. Niná más 'üsüs jyamacj. Cupj qjuis p'üy jana nepénowa ma qjuisas la p'a sa nuc. Mpes qjuisin qui'pacj niná. ²⁴ Qjuis p'üy jana nepenowá 'ücj gente sa nuc. Mpes ma qjuisin qui'pacj niná. Dios jostsja ca nin nsem; qjuis p'üy la tjiji Dios. Cupj qjuiyola qjuis p'üy jana nepenowá 'üsüs 'in tulucj. Mpes más 'in jyamacj niná. Nin jostsja Dios. ²⁵ Mpes jüp'üy po'o jana, pjü way 'ücj jisas. Pjü way jajamapj la p'a jilal. Nin p'iyá cupj qjuilal. Pasal pÿlÿc ncupj, mop'in cupj Cristo juts'a'á, pjü way ncupj. Dios jos pjü witjacj jyamacj cupj. ²⁶ Jüp'üy jana popa pjaní vyaja na, pjü witjacj se vajana. Pjaní lal 'üsüs lijicj na, pjü way 'ücj jisas se palá.

²⁷ Nun Cristo juts'a'á, mpes jupj jüp'üy jinwá nun. Nun pÿlÿc; mop'in nin, nun pjü way jupj jüp'üy pjaní popem. ²⁸ Dios jos jupj ts'uyupj pjü way ca la mijicj jupj jos jin. Nin polel lijicj, jupj qjuis tje'yaya mpes. Ma nin p'iyá lijicj. Nepénowa apostolpan yupj. Dios sin jyama la veles la p'a jilal Jesucristo po'ó. Yupj lajay tsjay 'üsüs way. Nepénowa profetapan yupj. Polel javelepj Dios tjevelá mpes. Yupj lajay po 'üsüs way. Nepénowa 'ücj la p'a wa sin la 'üsüs jis la jay. Yupj lajay 'üsüs way. Nepénowa pajal 'üsüs polel lajay, niyom p'in ma polel lajay jinwá. Nepénowa 'ücj jis la ts'uc malala jisas. Nepénowa 'ücj jis capj jap'acj la p'a. Nepénowa nin polel lajay ne la p'a 'a mulú quelel tsji' lajay Dios mpes. Nepénowa la p'a jis tin polel javelepj, pjü ma tjepjyacañ niná. Niná Dios ts'uyupj nin polel lajay, Dios jis tje'yaya mpes. ²⁹ ¿Ncu nujola pjü way apostolpan? Nin tulucj. ¿Ncu nujola pjü way profetapan? Nin tulucj. ¿Ncu nujola pjü way sin 'yüsa lajay? Nin tulucj. ¿Ncu nujola pjü way pajal 'üsüs polel lajay, niyom p'in ma polel lajay jinwá? Nin tulucj. ³⁰ ¿Ncu nujola pjü way 'ücj jis la ts'uc malala jisas? Nin tulucj. ¿Ncu nujola pjü way la p'a jis tin polel javelepj? Nin tulucj. ¿Ncu nujola pjü way polel sin 'yüsa yupj javelepj, ca yupj sin 'yüsa la mijicj tsjan tjowelepj yupj? Nin tulucj. ³¹ Dios se 'aya pjü jilal, 'ücj la mijicj jupj jos jin. Nepénowa más 'üsüs polel lajay, Dios nin jis tje'yaya. Nujisas t'as Dios nin p'iyá nu 'yaya, mpes ca polel la müj' yupj jinwá.

Más 'ücj quelel la sijicj la p'a.

Quina ca sin mü'üsüs la mejay, más 'üsüs way nin lojí.

13

¹ Más 'ücj quelel la sijicj la p'a. La p'a jis tin 'ücj velecj ca nacj Dios Cjües mpes. Angelpañ jis tin 'ücj wa velecj ca nacj Dios Cjües mpes. Newa ma quelel

la sijicj la p'a, yupj ca ma jisas nsem cupj velecj. Campana pasal yümücj pjac jinwá nsem yupj jis lal, cupj velecj na yupj jis lal. Vyaja jis la pjac jinwá nsem yupj jis lal. ² 'Ücj polel velecj Dios mpes ca nacj. Qjuisin tji'yüsa Dios po'ó, la p'a ma sin tji'yüsa ca nacj. Pjü way selecj Dios po'ó, la p'a ma sin 'yüsá. Pynecj wa Dios ca la mijis pjü way cupj le monacj. Mpes 'ücj velecj joc' lal jutja, ne jupj ca mim, cupj tjevelecj mpes. Pjü niná 'üsüs; newa 'üsüs tulucj cupj, cupj ma quelel la sijicj la p'a. ³ Pjü way tya'acj se 'ayacj jis t'emel cjuwá ca nacj. La p'a gjuis p'üy ja'üm Jesucristo gjuisas mpes, nca'lequec j ca nacj. Newa ma quelel la sijicj la p'a, 'üsüs tulucj gjuis mpalas nin la tjijicj mpes.

⁴ Quelel la sojí na la p'a, ma ts'u 'inyá jupj lal. 'Üsüs lojí jupj mpes. Nun ma jomaqué jupj lal. Nun ma welé más 'üsüs way nun jupj lal. Nun ma welé más püné nun jupj lal. ⁵ Quelel lojí na la p'a, ma malala welé jupj lal, ma malala lojí jupj lal. Quelel lojí na la p'a, ma lojí nujisas jin. Lojí nupj jos mpes. Quelel lojí na la p'a, ma lef way ts'u 'inyá jupj lal. Quelel lojí na la p'a, ma nujola nsem jupj malala la nusiji na. ⁶ Quelel lojí na la p'a, ma 'ücj nujisas nsem jupj malala liji na. 'Ücj nujisas nsem jupj liji na Dios vele jin. Jupj vele t'üc' way. ⁷ Quelel lojí na la p'a, lovin ca quelel la müjí jupj. Ca nacj la pülücj la numijis ca, ma nujisas jin. Newa ca quelel la müjí jupj. Quelel lojí na la p'a, lovin ca quelel mponé jupj vele mpes. Quelel lojí na la p'a, lovin ca quelel mponé jupj nin liji más 'üsüs way mpes. Ca nacj jupj ma quelel liji custjay Dios jos jin; newa ca quelel la müjí jupj, lovin ca cus mp'a'sá.

⁸ Dios lovin ca quelel lis mijis, cupj lovin ca quelel lis mijicj wa. Quina nepénowa 'ücj javelepj Dios mpes. P'a jawas ma ca nin la mijicj. Quina nepénowa 'ücj javelepj la p'a jis tin yupj p'iyá ma salelepj. P'a jawas ma ca nin la mijicj. Quina nepénowa 'ücj javelepj la p'a jilal tsjan niná Dios jos yupj ca jus nlayecj. P'a jawas ma ca nin la mijicj. Pjaní p'in lovin lijicj: lovin ca quelel lis mijicj la p'a. ⁹ Quina ma pjü way selecj. Velecj la p'a jilal Dios mpes. Newa ma pjü way qjuisin 'yüsa Dios po'ó. ¹⁰ P'a jawas Jesucristo ca ncuwim niswá nosis casá. Nin jawas la p'a casá qjuiyola nsem, la p'a casá ca la mijicj. Quina lijicj, ma ca la mijicj niswá, Dios la mijis mpes.

¹¹ Nin p'iyá tsjictjacj si t'ünü na. Napj tsjicj waytsja na, tsjicj way jinwá tjeveletsja napj. Tsjicj way jinwá nólatsja napj. Ntjit' ünü na, ma la tjejay tsjicj jinwá. La tjejay püné jinwá. ¹² Nin p'iyá, p'a casá ca nsem cupj gjuis lal p'a jawas; más 'üsüs ca nsem. Quina ca mvelé tsjan mpes ca jus nlayé niná. 'Üsü mo'o nyucucj na, gjuis wala 'ots'ots' way ne'as nyucucj p'in. Nin p'iyá quina ma polel nyucucj Dios. P'a jawas ca jus nucucj. Jesucristo niswa tjac' na, Dios wolap'a'a ca nlüjüquec cupj. Tsjay 'üsüs ca jus nucucj. Quina tsjicj way selecj p'in Dios po'ó. Jesucristo tjac' na, pjü ca qjuisin mü'üsüs Dios po'ó. Dios pjü selé cupj qjuisin po'ó. Nin p'iyá pjü ca jus nlayecj jupj mpes.

¹³ Napj ca mpac tsjan niná cupj lovin la mijicj. Lovin ca mponecj cupj Dios vele jin. Lovin jus nlayecj Dios 'üsüs la gjuis mijis. Lovin ca quelel lis mijicj la p'a. Conas lijicj 'üsüs way. Mop'in más 'ücj lovin quelel la sijicj la p'a.

14

Nepénowa javelepj la p'a jis tin, yupj p'iyá lovin ma sin tji'yüsa niná.

¹ Más 'ücj nun quelel la sojí la p'a. Nujsas t'as ca nin la müjí. 'Ücj wa po nujsas nsem Dios Cjües nu 'yaya tsjan mpes 'ücj tsji' lojí Dios mpes. Pülücj p'a casá 'ücj lajay se 'aya jupj. Po nujsas t'as Dios nu 'yaya ne nun ca polel mvelé

jupj mpes. 'Ücj niná nujisas niná. ² Nepénowa polel javelepj la p'a jis tin, yupj p'iyá ma salejepj. Dios Cjües se 'aya ne 'ücj nin lajay. Niná javelepj na, gente jis lal javelepj tulucj; Dios lal javelepj p'in. La p'a ma sin 'yüsa yupj javelepj. La p'a ma salejepj tsjan javelepj yupj; Dios Cjües selé p'in. ³ Gente la p'a polel javelepj Dios mpes. Nin javelepj na, javelepj la p'a jilal. Yupj javelepj mpes, la p'a más 'ücj ca cus ncořcocj Dios, ca quelel la mijicj wa Dios jos jin, yupj más 'ücj jisas ca nsem 'ots'ipj. ⁴ Nun popa pjaní p'a jis tin vele na Dios Cjües nin liji mpes, se p'a'sa jupj p'iyá. Jupj p'iyá más 'in 'ücj se cořca Dios, nin liji mpes. Nun popa pjaní vele na Dios mpes, jupj p'iyá mpes nin liji tulucj. Jis capj p'ya'sa Dios ts'uyupj pjü way. Yupj sin 'yüsa jupj velá. Yupj pjü way más 'in 'ücj se cořcocj Dios, jupj vele mpes.

⁵ 'Ücj napj lal nun pjü way 'ücj cüwelé p'a jis tin, Dios Cjües nu 'yaya nin la müjí. 'Üsüs niná. Newa p'a wa más 'üsüs. Najas nun pjü way 'ücj cüwelé Dios mpes. Dios mpes vele más 'üsüs liji p'a jis tin vele lal. P'a jis tin vele ma si 'üsü jupj velá, ne nin. Jupj si 'üsü, ne nin vele la p'a jis lal, 'üsüs nin. Mpes jupj jis capj p'ya'sa wa Dios ts'uyupj, yupj más 'ücj se cořcocj Dios. ⁶ Natjampán, nun nt'a ne'as tjum na, ma ca p'a jis tin mvelé. Dios Cjües ne 'aya 'ücj nin la cüjay ca nacj. Nin la cüjay, nun ma ca nusin mü'üsüs napj velé. Mpes ma ca nin la mejay. Nun jilal ca mvelé Dios nawala tjevele jin. Nun jilal ca mvelé Dios jos nun jus nlayé. Nun jilal ca mvelé Dios velá. Napj ca nusin mü'üsüs le mejay. ⁷ Nin p'iyá flauta lal, arpa lal wa. Nun popa pjaní flauta li pjusá ca nacj, p'a wa arpa 'in tyüla ca nacj. Ma ne'as pjac ca nacj. Mpes pjü ma sin 'yüsa tsjan corito jupj. ⁸ Nin p'iyá trompeta lal. Militarpan pjyacař na trompeta li pjusá, salejepj jepa militar jos yupj ca mal jis la palan enemigopan jilal. Ma ne'as pjac na, pjü militarpan ma ca sin mü'üsüs jepa jos jil la palan. ⁹ Nin p'iyá nun jilal, la p'a jis tin welé na, pjü ma ca sin mü'üsüs nun welé. Nin welé p'in, ma jis capj p'o'sá la p'a wa.

¹⁰ T'üc' way yupj jis tin pülücj javelepj nosis casá. T'üc' way pasal pülücj way sin 'yüsa yupj jis tin. ¹¹ Yom pjaní napj lal vele ca nacj, mop'in lovin ma tjapjacas jupj tüin. Jupj jus nlayes napj ma nin 'yüsa jupj tüin. Napj jus nley jupj ma si 'üsü napj ntin. ¹² T'üc' way nun pjü way nin jisas Dios Cjües nu ma'ayas, ne 'ücj polel la müjí Dios jos jin. Mpes po nujisas t'as jupj nu ma'ayas ne ca polel jis capj mp'a'sá Dios ts'uyupj. Más 'ücj niná. Nin polel lojí na, yupj más ca jisas nsem Dios.

¹³ Nepénowa ca la p'a jis tin welé ca nacj. Nun p'iyá ma nusin 'yüsa nun welé. Mpes Dios lal la tjomoná ca polel nusin mü'üsüs nun tjowelé. ¹⁴ Nenéyawa Dios lal velé na, la p'a jis tin velé, ma nin 'yüsa napj velé. Nin velé na, napj neqjues p'in nin vele. Napj ma nin 'yüsa napj velé. ¹⁵ Mpes nun jilal ca mvelé napj ca la mejay mpes. Dios lal ca mvelé la p'a jis tin mpes, ma nin 'yüsa napj velé. Napj neqjues p'in ca mveles. Mop'in jis tin la p'a selé napj. Niná mpes ca mvelé wa Dios lal. Mpes la p'a ca sin mü'üsüs napj velé. Napj ca nejets'es la p'a jis tin, ma nin 'yüsa nejets'es mpes. Napj neqjues nejets'em p'in. Mop'in jis tin la p'a selé napj. Niná mpes ca nejets'es wa. Mpes la p'a ca sin mü'üsüs. ¹⁶ Ca nacj nun popa pjaní quelel wüi'i Dios lal la p'a jis tin mpes la p'in. Ma si 'üsü jupj velá. Jupj cjües p'in vele. T'üc' way gente ne'aj jatja ma sin 'yüsa jupj polel nin vele Dios Cjües nin liji mpes. Mpes yupj ma polel javelepj ncu 'üsüs niná velá. ¹⁷ T'üc' way 'üsüs wüi'i Dios lal. Newa ma jis capj p'ya'sa la p'a. Yupj más 'ücj japon tulucj, jupj nin liji mpes.

¹⁸ T'üc' way la p'a jis tin velé napj, ma nin 'yüsa napj velé. Más nin velé napj pjü jilal. Nin mpes wüi'is Dios lal. ¹⁹ Dios ts'uyupj 'a si mulú nt'a, la p'a jis tin polel velé, ma nin 'yüsa napj velé. Jis tin la p'a polel velé wa, niná nin 'yüsa napj velé. Niná velé na, yupj sin 'yüsa napj velé. Po quelel velé jis tin nenem, nin 'yüsa napj velé. Niná velé na, polel sin 'yüsa lejaj napj. Palabra cinco sin 'yüsa más 'ücj palabra diez mil lal, ma sin 'yüsa witjacj.

²⁰ Natjampan, ma nujola t'as tsjictjacj jinwá, napj tjevelé mpes. Mop'in nin, 'üsüs la müj tsjictjacj seyasa witjacj jinwá. Yupj ma sin tji'yüsa, ma malala lajay custjay. Newa najas nujola püné witjacj jinwá napj tjevelé mpes. 'Üsüs nusin tjü'üsüs niná. ²¹ Dios Popel vele: "Napj niyom ca sin majam gente niná nt'a, yupj ne p'a jis tin javelepj. Pasal campa mpe ca ncul jis la veles yupj jis lal. Yupj ca mvelecj, napj najas jin ca mvelecj. Newa nin, gente niná ma ca jisas nsem napj velé", qjuis Jepa Dios nin vele. ²² Qjuisin 'yüsa tsjan mpes nin tjevele. T'üc' way Dios se 'aya yupj ts'uyupj nepénowa 'ücj javelepj la p'a jis tin yupj p'iyá ma salelepj. Dios jos yupj nin lajay ma japon witjacj jis la nuc. Yupj ca nucucj Dios 'üsüs liji, yom p'in ma polel liji jinwá. P'a casá lajay, Dios ts'uyupj jis lal 'a si mulú na. Dios ts'uyupj japon nas yupj. Ma la p'a jis tin javelepj Dios ts'uyupj januc mpes. Dios mpes javelepj yupj jis tin p'in, yupj jis la pjac. Nin mpes wa yupj januc wa Dios pajal 'üsüs. Ma japon ma sin 'yüsa yupj javelepj Dios mpes.

²³ 'A nu myula na, nun pjü cüwelé la p'a jis tin nun p'iyá ma solejé, la p'a ma ca sin mü'üsüs nun welé. Nepénowa 'a nu myula nt'a jiquil na, ma ca sin mü'üsüs tsjan lojí ca nacj. Dios ts'uyupj tulucj jiquil wa ca nacj. Yupj ca mvelecj malala nujola jin welé. ²⁴ Más 'ücj nsem nun pjü way welé Dios mpes, nun jis tin mpes. Mpes la p'a wa jiquil na, ca sin mü'üsüs nun welé. Yupj ma sin 'yüsa tsjan lojí 'a nu myula na ca nacj. Dios ts'uyupj tulucj yupj ca nacj. Newa ca sin mü'üsüs nun welé, mpes 'aplijila ca nsem malala la tjajay mpes. Nun pjü way ca 'ücj mvelé yupj jis lal más 'ücj Dios jos jin lajay. ²⁵ Mpes yupj ca mvelecj nun t'üc' way tjowelé. Ca mvelecj yupj nin yólatsja nun tjowelé jinwá. Gente p'in ma salelepj tsjan yola la p'a. Dios p'in selé niná. Mpes yupj jis tic' jin müjünsünüñ, palá mpi'tjiñ, ca mvelecj Dios pajal püné. Ca mvelecj Dios já'asa nun jilal.

Pablo tepyaca 'oyn nyuca la mijicj Dios ts'uyupj, yupj 'a si mulú nt'a.

²⁶ Natjampan, napj ca mvelé tsjan 'üsüs way la müj. T'üc' way Dios Cjües nu tje'yaya pjü way, nin polel lojí Dios jos jin. 'A nu myula na, nepénowa ca quelel nejets'erñ ca nacj Dios mpes. Nepénowa ca quelel sin mü'üsüs lis mijicj ca nacj. Nepénowa ca quelel mvelecj ca nacj Dios sin tji'yüsa la tjiji mpes. Nepénowa ca quelel mvelecj ca nacj la p'a jis tin, ma sin 'yüsa javelepj mpes. La p'a ca quelel nusin mü'üsüs la numijicj ca nacj, tsjan tjoweléj yupj. Najas niná lajay, Dios ts'uyupj jis capj la p'acj. Mpes Dios ts'uyupj más ca jisas nsem Dios. ²⁷ Ca nacj nepénowa quelel javelepj la p'a jis tin, ma sin 'yüsa javelepj mpes. Najas mat'e javelepj ne nin, cont'e ca nacj 'ücj. Ma najas pülücj nin javelepj. Najas ma javelepj 'a mulú. Pjaní t'üc' tjevele na, 'ücj la p'a vele. Najas la p'a sin 'yüsa lajay tsjan tjoweléj yupj. ²⁸ Ca nacj pjü ma polel sin 'yüsa lajay tsjan tjoweléj. Mpes más 'ücj ma nin javelepj la p'a jis tin Dios ts'uyupj 'a si mulú nt'a. Mop'in 'ücj pjaní nin vele Dios lal la p'a jis tin mpes, jusapj já'asa na.

²⁹ T'üc' way Dios pjaní pjaní jilal vele jupj jos mvelecj, Dios ts'uyupj 'a si mulú nt'a. Najas mat'e javelepj p'in, cont'e ca nacj. Najas la p'a sin mü'üsüs ncu t'üc' way javelepj Dios tjevelá. ³⁰ Ca nacj leñ way Dios ca mveles já'asa lal.

Jos la p'a jilal vele tjevelá. P'a newa vele ca nacj. Más 'ücj yupj lyájasa nsem quinam, mpjacam. ³¹ Najas pjaní pjaní welé Dios mpes; ma ca mvelé la p'a vele na. Mpes pjü way ca 'ücj sin mü'üsüs, ne pjü más 'in 'üsüs ca quelel la mijicj Dios jos jin. ³² Profetapan p'iyá ca yola mpalas 'ücj lyájasa jatja, la p'a quelel javelepj na. ³³ Dios ma jos yümücj pjac, 'a mulú javelepj ma jos. Jos pjaní tjevele na, la p'a mveles. Pjü yupj 'a mulú javelepj, ma jos.

Najas nin lojí Dios ts'uyupj la p'a nt'a 'a si mulú jinwá. ³⁴ Najas nequem lyájasa jatja Dios ts'uyupj 'a si mulú nt'a. Más 'ücj ma javelepj ne'aj. Más 'ücj yupj ma jajütütj ne'aj. Dios Popel nin vele. ³⁵ Ca nacj nequem ma sin 'yüsa la p'a vele na. Niná quelel sin 'yüsa. Más 'ücj yupj jis la mü'üyacj jis vayum jilal, yupj ca sin mü'üsüs lis mijicj jis wa nt'a. Malala nequem javelepj Dios ts'uyupj 'a si mulú nt'a.

³⁶ Pülücj nin tjowelepj Dios tjevelá. Nun mwalá way tjowelepj tulucj. La p'a nun jis wala tjowelepj Dios tjevelá. Mop'in nun jilal p'in tjowelepj tulucj. Mpes po ma nujola t'as 'üsüs lojí; 'üsüs lojí tulucj. ³⁷ Nepénowa ne'aj yola Dios vele yupj jilal, yola Dios jos niná javelepj Dios ts'uyupj jilal. Yola Dios Cjües jis tje'yaya ne 'ücj lajay Dios jos jin. Najas yupj ca jus nlayecj napj nin pyac nun mpes qjuis Jepa Dios qjuisí jütüta p'in. ³⁸ Nun popa pjaní ma quelel jus nlayes niná ca nacj. Mpes más 'ücj nun ma pjo'oqué yupj lal.

³⁹ Natjampan, niswa velé po nujisas t'as nun ca 'ücj mvelé Dios mpes, yupj Cjües nu 'yaya nin lojí mpes. Nun jis lal velé wa ma mvelé nun popa pjaní ma polel vele la p'a jis tin jupj p'iyá ma selé. ⁴⁰ Mop'in nin, najas nun lojí pjü way napj tepyac jin. Nin jos Dios. Ma tjowelé 'a mulú. Pjaní t'üc' tjevele na, 'ücj la p'a ca mveles.

15

Jesucristo jas tjijyünsa, tüpü'ü niswá.

¹ Natjampan, nun jis walap'a'a tjevelé Jesucristo 'üsüs la tjiji gente mpes. Napj tjevelé niná nun jis lal. Najas niná nujola nsem niswá quinam. Nun nujisastsja napj tjevelé. Niná newa poné nun. ² Niná poné, mpes ca mpatjaqué Dios lal. Najas po ca mponé lovin napj tjevelé nun jilal. 'Ots'ots' way p'in toponé, ma ca mpatjaqué Dios lal.

³ T'üc' way nun jilal tjevelé napj nin tji'yüsa mpes. Niná más 'üsüs way pjü nusin tji'yüsa lal. Nun jilal tjevelé Cristo tepe'e malala nyuca la tjijicj mpes. Dios Popel tjevele nin ca la mijis. ⁴ Yupj toc Jesucristo. Ts'ac' cont'e na, Dios jas tjijyünsa, ne nyucunú tepyala niswá. Dios Popel tjevele nin ca mpalas.

⁵ Jas tjijyünsa na, lay tepyala Pedro lal. Niyom Jesús cus tocoritsja, doce waysja yupj; yupj tjatja nt'a, nepé lay tepyala wa. ⁶ Locopyaya Dios ts'uyupj quinientos 'a jis tjimyula. Más pülüctsjya yupj quinientos lal. Cristo lay tepyala wa ne'aj. Yupj pülücj janucun patja custjay. Nepénowa p'in tceya'liñ.

⁷ Locopyaya lay tepyala Jacobo lal. Locopyaya lay tepyala apostolpan pjü way jilal. ⁸ Pjü way yupj jus tjunuc na, lay tepyala wa napj lal. Tsjicj costa way tjemya'na na, malala nin. Niná tsjicj way jinwatsja napj. Malálatsja napj.

⁹ Napj nola la p'a apostolpan más 'üsüs napj lal. Napj apóstol wa, yupj jinwá; mop'in tsjay malala la tzejay napj Dios ts'uyupj jilal püna p'in, mpes tsjicj jin nola napj p'iyá.

¹⁰ Newa nin, Dios pasal 'üsüs way la tjiji napj lal. Apóstol la ntjiji napj. Pasal 'üsüs way polel la tzejaytsja jupj mpes, jupj 'üsüs la ntjiji mpes. Napj más yümücj tsji' la tzejay pjü apostolpan la p'a wa jilal. Mop'in napj p'iyá ma nin

la tjejay. Dios nin tje'yaya ne 'ücj nin polel lejay. Mpes jupj nin la tjiji. ¹¹ T'üc' way apostolpan la p'a nun jis walap'a'a tjowelepj Dios tjevelá. Napj nun jis walap'a'a tjevelé wa Dios tjevelá. Ma selé ncu mwalá way toponé yupj jilal. Ma selé ncu mwalá way toponé napj lal. Ma nola. 'Ücj najas p'in toponé nun.

Dios ts'uyupj ca sin müjünsücj, mpatjam niswá.

¹² T'üc' way nun jis walap'a'a tjevelecj Cristo po'ó. Nun jilal tjevelecj jupj jas tjijyünsa, tüpü'ü niswá tepe'e na. ¿Tsjan mpes nun nepénowa welé gente ma sin müjünsücj, ma mpatjam niswá? ¹³ Welé gente ma sin müjünsücj tecya'liñ na, ma mpatjam niswá. Mpes welé wa ca nacj Cristo ma jas tjijyünsa niswá, ma tüpü'ü niswá. ¹⁴ Nin welé ca nacj. Mpes nujola ma t'üc' way tjevelecj ca nacj. Ma poné Cristo pü'ü, mpes malala nin toponé jupj mpes. Nin tulucj. T'üc' way tecya'liñ ca sin müjünsücj, mpatjam niswá.

¹⁵ Nun welé tecya'liñ ma ca sin müjünsücj, ma mpatjam niswá. Mpes nujola ca nacj cupj la tsyawilicj nun jilal Dios po'ó; cupj tjevelecj Dios jas tjijyünsa Cristá, tüpü'ü niswá. Nun welé tecya'liñ ma ca sin müjünsücj la püt'üs niswá, mpes welé wa ca nacj Dios ma wa jas tjijyünsa Cristá. ¹⁶ Niswá velé napj, nun welé tecya'liñ ma ca sin müjünsücj, ma mpatjam niswá, mpes welé wa Cristo ma jas tjijyünsa, ma tüpü'ü niswá. ¹⁷ Nun welé Cristo ma jas tjijyünsa niswá, mpes nun toponé mpes 'üsüs nu tepyala tulucj. Mpes Dios jola custjay malala nyuca la tjüj. Ma nin liji jupj. T'üc' way Cristo jas tjijyünsa, tüpü'ü niswá. ¹⁸ Pülücj nasa sa coñtsja jupj. Pülücj tecya'liñ yupj sin popé. Nun welé Cristo ma jas tjijyünsa, ma tüpü'ü niswá, mpes nin welé yupj ma Dios lal patja quinam. T'üc' way patja. T'üc' way Cristo jas tjijyünsa, tüpü'ü niswá. ¹⁹ Cupj Jesucristo se coñcocj quinam, mpes pyonecj 'üsüs gjuis mpalas tecya'lequecj na. Nun welé Cristo ma jas tjijyünsa, ma tüpü'ü niswá. Cristo ma cüpüt', ma 'üsüs gjuis cüpalas tecya'lequecj na. Mpes más 'ücj gente pasal yola cupj mpes. Más malala gjuis tepyala pjü jis lal.

²⁰ Malala gjuis tepyala tulucj. T'üc' way Dios jas tjijyünsa Cristá, tüpü'ü niswá. Dios mwalá way jas tjijyünsa jupj pjü way jis lal. Mpes t'üc' way tecya'liñ ca sin müjünsücj wa, mpatjam niswá. ²¹ Pjü gente cya'liñ yom pjaní la tjiji mpes. Nin p'iyá, gente ca sin müjünsücj, mpatjam niswá, yom p'a mpes, pjaní jupj. ²² Adán mwalá way tüpü'ü pjü jilal. Pjü nca'liñ ca jupj mpes. Nin p'iyá, Cristo sa coñ pjü way ca sin müjünsücj jupj mpes, mpatjam niswá. ²³ Dios sin jyünsa pjü way. Sin müjünsüs jupj tjevele na. Mwalá way jupj Cristo jas tjijyünsa. P'a jawas Cristo ncuwim niswá nosis nt'a. Nin jawas Cristo juts'a'á ca sin müjünsüs, mpatjam niswá. ²⁴ Nin tepyala na nosis ncawajas ca. Nin jawas, Cristo ca Dios pjü ma'ayas, Dios jupj Popay. Pjü way jupj jyü'ta, jupj ca jupj Popay ma'ayas, mpes Dios ca pjü jis müjü'tüs nsem. Püna tjüjütütj, yupj ma müjü'tücj nsem, Cristo la mijis mpes. Jepapan, ma jepapan nsem quinam, Cristo la mijis mpes. Noypan ma ca 'ücj la mijicj yupj jisas jinwá.

²⁵ Quina Cristo newa jyü'ta pjü way; nin jos Dios. Jupj ca la mpa'nas jupj enemigopan jis lal. Jupj ca la mijis jupj enemigopan pjü way jupj tsjom 'alá jatja jinwá. Nin la tjiji na, jupj Popay Dios ca müjü'tüs niswá. ²⁶ Nin tepyala na, p'a casá mpalas Cristo mpes. Gente ma nca'liñ ca niswá jupj mpes. Gente cya'liñ pasal malala Cristo lal, ne ma nin mpalas quinam. ²⁷ Dios Popel vele: "Dios pjü tsjom 'alá tepya'ta. Cristo jyü'ta pjü jilal." Popel vele pjü way tsjom 'alá tepya'ta. Selecj Dios ma tepya'ta jupj p'iyá Cristo tsjom 'alá. Jupj tepya'ta

la p'a pjü way Cristo tsjom 'alá. ²⁸ Dios tecyawaja tepya'ta na, jupj Jatjam ca mveles jupj lal, ca mveles jupj jos jupj Popay müjü'tüs jupj lal. Dios nin liji pjü way jupj Jatjam tsjom 'alá majatjum. T'üc' way Dios jusapj ca müjü'tüs pjü jilal.

²⁹ Napj selé nepénowa japon tecya'liñ ma sin müjünsücj jis la püt'üs niswá. ¿Ncu solejé tsjan mpes nepénowa bautizar se palá tecya'liñ mpes? T'üc' way tecya'liñ ca sin müjünsücj niswá, mpatjam niswá; nin mpes nin lajay yupj mpes.

³⁰ Gente nepénowa lovin ma jisas ncupj, quelel qjuesé 'ünan. Newa nin, lovin velecj Dios tjevelá. T'üc' way tecya'liñ ca sin müjünsücj, mpatjam niswá; mpes nin lijicj. ³¹ Natjampan, napj pasal 'ücj najas nun Jesucristo so coñicó mpes. Jupj cupj qjuis Jepa Püné. Newa nin, pjü ts'ac' jawas nepénowa quelel na 'ünan. ³² Napj tjevelé Efeso po'ó Dios tjevelá. Gente pasal pülücj ts'a 'intsja ne'aj, malala quelel la najaytsja. Yupj pü'á ts'i 'inyá jinwatsja. Newa nin, napj lovin tjevelé Dios tjevelá. T'emel ma quelel t'e'etsja tjevelé na. T'üc' way tecya'liñ ca sin müjünsücj, mpatjam niswá; nin mpes tjevelé napj. Nepénowa javelepj ma ca nin mpalas. Ma nin mpalas, "más 'ücj lyajacj, myüsiquecj p'in. Yaya nca'lequecj, ncawajas ca cupj la p'in, mpes más 'ücj 'ücj qjuisas quinam." ³³ Nenéyawa gente javelepj tecya'liñ ma sin müjünsücj. Ma mponé nun yupj jilal. Ma jis capj ncoñicó yupj. Yom 'üsüs se coñica na yom malala, p'a jawas malala nsem wa jupj. ³⁴ Nujola t'as Dios jos jinwá. Malala la tjüj. Ma nin la müjí niswá. T'üc' way nepénowa ne'aj ma sin tji'yüsa Dios po'ó custjay. Mpes najas ca nu maycas nun.

Pablo tepyaca 'onin ne nin sin müjünsücj tecya'liñ.

³⁵ Ca nacj nepénowa ca la mü'üyacj: "¿'Onin ne nin sin müjünsücj tecya'liñ na la püt'üs mpes niswá? Yupj jis p'üy, ¿tsjan jin yustapj?" ca la mü'üyacj ca nacj. ³⁶ Ma yola jinwá yupj, ne la 'üy yupj. Napj ca mvelé tsjan mpes ca jus nlayé tecya'liñ ca sin müjünsücj jis la püt'üs. Gente jis p'üy setel jinwá. Setel to'á, mwalá way siná niná. Setel tepe'e jinwá, 'amá toqué nun. Nin la tjüj na, nt'ünüs ca, jun 'yüna jupj. ³⁷ Setel siná setel p'in jupj, trigo ca nacj, p'a ca nacj. T'yüna na, p'a wa jupj. Setel tulucj, p'a casá justa jupj. 'Üsüs justa quinam. Nin p'iyá yom jüp'üy lal. Mwalá way pe'e jupj. Tepe'e na, jas müjünsüs, mpü'üm niswá. Ninana p'iyá tulucj, p'a wa jüp'üy jinwá justa nsem jupj. ³⁸ Setel p'a casá justa nsem, Dios nin liji. Jupj jos jin ca nsem. Pülücj jay setel. Pjü p'a casá yustapj nsem yupj, Dios liji. Pjü nin yustapj Dios jos jin. ³⁹ Nin p'iyá, pülücj jis p'üy. Nin p'iyá tulucj yupj. Gente jis p'üy animal jis p'üy jin tulucj. Animal jis p'üy tsipyaya jis p'üy jin tulucj. Tsipyaya jis p'üy cjul jis p'üy jin tulucj.

⁴⁰ Pülücj jis p'üy qui casá. Pasal pülücj p'a casá jatja tsjun po'ó. Ne'aj jatja pasal 'üsüs way jin yustapj. Qui casá nin p'iyá 'üsüs jin yustapj. Qui casá jatja, tsjun po'ó jatja jin tulucj. ⁴¹ Lots'ac' 'üsüs jin justa, mümüy 'ots'ipj, pjulacj 'ots'ipj. Nin p'iyá tulucj yupj. Pasal pülücj jatja pjulacj. 'Üsüs jin yustapj, pjü way. Mop'in nin p'iyá tulucj yupj.

⁴² Nin p'iyá nsem Dios tecya'liñ sin müjünsüs na. Yom jüp'üy 'amá toc na, jupj jüp'üy cyawaja. Dios si jünsa na, p'a wa nsem jupj. Niná ma ncawajas ca, lovin mpü'üm ca jupj. ⁴³ Yom jüp'üy toc na, malala justa. Jas tjijyünsa na, 'üsüs justa nsem. Yom jüp'üy toc na, liji secj. Jas tjijyünsa na, ca püné 'ücj la mijis. ⁴⁴ Yom jüp'üy 'amá toc na, 'amá popa jupj. Jas tjijyünsa na, jupj tsjun

popa nsem. T'üc' way jüp'üy 'amá popa nin pü'ü. Mpes t'üc' way jüp'üy p'a wa tsjun popa nsem jupj.

⁴⁵ Dios Popel niná vele wa. Vele: “Yom mwalá waytsja Adán, Dios la tjiji jupj. Jupj jüp'üy 'amá pópatsja, nyucunutsja jupj.” Püs naya p'a wa yom pü'ütsja jupj. Cristo jupj. Cjües jupj. Adán mpes, pjü malala nyuca lajay, pjü cya'liñ. Cristo mpes, gente 'ücj mpatjam lovin. ⁴⁶ Cupj ca mpatjaquecj lovin.

Qjuis p'üy lovin ca mpatjaquecj mpes, cjuwá quínam. Mwalá way cupj qjuis p'üy 'amá popa mpes pyatjaquecj. P'a jawas qjuis p'üy la p'a ca nta'acj, ne yupj mpes ca lovin mpatjaquecj cupj.

⁴⁷ Yom mwalá way 'amá pópatsja. Dios la tjiji jupj 'üpjü mpes. Yom p'a tsjun popa, Cristo jupj. ⁴⁸ Yom mwalá way jinwá ncupj, Dios la tjiji jupj 'üpjü mpes. Cupj 'üpjü popa 'ots'ipj. Cupj popa pülücj ca nlaca Dios pü'ü nt'a. Cristo jüp'üy jinwá nsem cupj qjuis p'üy, jupj tsjun popé. ⁴⁹ Quina yom mwalá way jinwá ncupj qui'á, jupj 'üpjü pópatsja. P'a jawas tsjun po'o popa jinwá custapj nsem cupj.

⁵⁰ Natjampan, nun jilal velé 'amá popa ncupj. Pis p'in cupj, 'as p'in. Pis niná, 'as niná, ma polel patja Dios jyü'ta nt'a. Dios ma la mijis mpatjam ne'aj. Qjuis p'üy 'amá popa, mpes ncawajas ca. Ma lovin polel patja.

⁵¹ 'Üsüs nusin tjü'üsüs napj ca mpac mpes. Ca mpac, gente lovin ma salejeptsja yupj. Pülücj nca'liñ ca qui'á mop'in ma ca pjü nca'liñ yupj. Dios la p'a jis p'üy jis ma'ayas ca pjü jilal. ⁵² Nasa trompeta la pjaní la tjipjyusa pjac na, nin ca mpalas. La pjaní jun si tsicyaca na, leñ way nin pyala. Nin p'iyá, pasal leñ way Dios ca la p'a jis p'üy jis ma'ayas pjü jilal. Trompeta la tjipjyusa pjac na, Dios ca sin müjünsüs tecya'liñ, ca mpatjam niswá. Jis p'üy ca nta'acj, lovin ma jis ncawajas ca. Cupj ma tecya'lequecj, nin p'iyá, qjuis p'üy p'a casá mpalas. ⁵³ Qjuis p'üy quina pyatjaquecj mpes, jis ncawajas ca. Nca'liñ ca. Mpes Dios ca qjuis ma'ayas la p'a qjuis p'üy. Ma jis ncawajas ca yupj. Lovin mpatjam ca yupj. ⁵⁴ Nin tepyala na, cupj ca nucucj nin tepyala Dios Popel vele jin. Vele:

“Cupj ma tecya'lequecj jin nsem.

Lovin ca mpatjaquecj ncupj Dios la tjiji mpes.

⁵⁵ Qjuis p'üy ma tecya'liñ jin ca nsem.

Ca sin müjünsüs, mpatjam niswá.

Pajal vyájatsja tecya'liñ mpes.

Mop'in ma nin ca mpalas quínam”,

Dios Popel nin vele. ⁵⁶ Malala jis tepyala tecya'liñ na, malala la tjajay mpes. Nun jilal velé 'onin ne malala la tjajay yupj. Sin tji'yüsa Moisés tepyacá, newa ma polel lajaytsja pjü tepyacá. ⁵⁷ Quina wi'iquecj Dios lal cupj lovin ca mpatjaquecj jupj lal. Nin ca nsem Jesucristo la tjiji mpes, jupj ne cupj qjuis Jepa Püné.

⁵⁸ Mpes lovin nujisas t'as qjuis Jepa Jesucristo. Nun napj mpülücpán, napj quelel la nusejay. Lovin toponé Dios tjevelá. Lovin pajal tsji' la müjí qjuis Jepa Jesucristo mpes. Najas nun ca jus nlayé pasal 'üsüs ca mpalas, nun tsji' lojí na jupj mpes.

16

Dios ts'uyupj Corinto po'o patja t'emel tja'ayapj Dios ts'uyupj Jerusalén po'o patja mpes.

1 Nun solejé napj la tjemyon Dios ts'uyupj t'emel ma'ayacj Dios ts'uyupj mpes Jerusalén po'ó. Jilal tjevelé 'onin la cūjay ne la 'ayas niná. Nin tjevelé Dios ts'uyupj pjü way jilal Galacia po'ó. Najas nin p'iyá lojí nun. 2 Domingo pjü way najas pjü way witjacj nun na'aj 'onsó t'emel so 'oyá mpes. Nun sin popa t'emel pülücj jat'anquepj, 'in püné ja'onsopj najas. Tsjicj way jat'anquepj, más tsjicj way ja'onsopj 'ücj. Mpes nun nt'a tjum na, nun ca nta'á t'emel jis la 'ayas. Nun nt'a tjum na, ma najas niswa t'emel lo moná nun 'a nu myula na. 3 Najas nun ca la nt'a nepenowá, yupj ca nt'acj t'emel niná Jerusalén nt'a Dios ts'uyupj mpes. Nun nt'a tjum na, napj ca sin majam niná t'emel lal. Napj ca jis papel ma'ayá, mpes Dios ts'uyupj Jerusalén po'ó ca jus nlayecj pjacj niná. 4 Más 'ücj napj jum wa ca nacj. Jum, 'ücj ncapj jacorí.

Pablo tepyaca nin la mijis mpes.

5 Mwalá way napj ca mis Macedonia nt'a. Ne'aj tjum na, ne'as ca mis nun nt'a. 6 Ts'ac' pülücj ca mpü'üs ca nacj nun jis lal. Jive na ca mpü'üs ca nacj nun jilal. Mpes 'ücj ca polel no 'oyá, ne ca 'ücj polel mis p'a gente nt'a. Ma selé custjay ca'aj mis. 7 Ma quelel jum quinam nun nt'a; püs way ma polel pü'üs ne'aj quinam. Püs way quelel pü'üs nun nt'a. Qjuis Jepa Dios jos jin ca nsem. 8 Qui'á ca mpü'üs quinam Efeso po'ó. Judiopan leñ way ca 'a jis mulus fiesta mpes, fiesta niná Pentecostés ló. T'üc' tepyala na, mis ca napj. 9 Pülücj jilal polel velé quinam Dios tjevele jin, mpes qui'á ca mpü'üs quinam. Po quelel pjyacañ yupj. Mop'in la p'a pülücj p'a casá yola. Ts'a 'in yupj napj lal. Yupj jisas la p'a ma sin 'yüsa Dios tjevele jin, nin mpes wa quelel pü'üs qui'á.

10 Timoteo ca mim nun nt'a ca nacj. Jama na, najas jupj ma lecj meyas nun jilal. Mpes najas pasal wüi'iqué nun jupj ne'as jama na. Jupj tsji' liji wa qjuis Jepa Dios mpes, napj jinwá. 11 Jupj tjamacjas custjay, mop'in 'üsüs jupj; najas ma malala nujola jupj mpes. Tja'ayá jupj jos, ne 'ücj polel ncuwim napj nt'a. Tjowelé 'üsüs mim. Napj li nuc lo cuwis jupj napj nt'a p'a wa Dios ts'uyupj jilal.

12 Quina ca mpac Apolos po'ó, jupj cupj qjuis catjam. Po tjevelé jupj lal más 'ücj jama quinam Dios ts'uyupj nepénowa jilal nujus la nuc. Newa ma quelel jámatsja quinam. Polel jama na, mim ca.

Pablo tecyawaja tepyaca.

13 In tjajama ma poné nun la tsuwilpan jilal. T'üc' way lovin mponé qjuis Papay Dios po'ó, Cristo po'ó 'ots'ipj. Gente ca mvelecj más 'ücj ma pjo'oqué niná. Ma mpja'aquej yupj jilal. Lovin la müjí Dios jos jin. 14 Nun pjü way pasal pülücj lojí. Nin lojí na, lovin quelel lis tjüjí la p'a.

15 Natjampan, ne'aj Acaya po'ó pülücj way jisas Jesucristo quinam. Nun solejé Estéfnas, jupj wo nt'a patja 'ots'ipj, mwalá way jisastsja Jesucristo ne'aj. Yupj lovin quelel jis capj jap'actsja Dios ts'uyupj. Nin la tjajay. 16 Napj najas nun lojí yupj jisas jin. La p'a wa yupj jin p'iyá lajay, la müjí wa yupj jisas jin. La p'a wa nepénowa tsji' lajay yupj jilal Dios mpes. La müjí wa yupj jisas jin.

17 Tsjay 'ücj najas Estéfnas tjac' napj nt'a. 'Ücj najas wa Fortunato tjac', Acaico tjac' wa, napj nt'a. Najas nun napj lal jotjaqué mop'in ma polel jotjaqué qui'á. Quina yupj tjiquil nun mpe, mpes tsjay 'ücj najas. 18 Napj lal tjowelepj nun po'ó, mpes 'ücj najas la tjajay yupj. Napj selé nun pasal 'ücj jisas wa yupj javelepj mpes. Napj lal javelepj nun mpes. Najas 'üsüs way welé nun yupj sin po'ó. La p'a lajay yupj jinwá. Najas 'üsüs welé wa yupj sin po'ó.

¹⁹ Dios ts'uyupj Asia po'o patja pjü witjacj süs wa la tjajay nun jilal. Aquila süs wa la tjiji, Priscila 'ots'ipj; yupj qjuis Jepa Jesucristo juts'a'á wa, nun jinwá. Dios ts'uyupj yupj jis wa nt'a 'a si mulú, süs wa la tjajay yupj. ²⁰ Dios ts'uyupj qui'á jatja, pjü way süs wa la tjajay yupj. La nüjüsüqué na nun popé, la tjalapaná nunwá. 'Ücj nujisas t'as nujus tjunucú nusin popé.

²¹ Napj Pablo. Niná napj p'in pyac nun mpes.

²² Nepénowa jatja ne'aj ma quelel lajay qjuis Jepa Jesucristo ca nacj. Más 'ücj Dios ca mveles ca malala jis mpalas yupj.

¡Qjuis Jepa Jesús, was jipj!

²³ Najas Jesucristo 'üsüs la nusiji nun pjü jilal, jupj Jepa Püné.

²⁴ Napj quelel la nusejay nun pjü way. Cupj pjü witjacj se coñcocj Jesucristá. Amén.

Papel locopyaya Pablo tepyaca Corinto mo'o tapatja mpes

¹ Napj Pablo. Apóstol way napj, Dios nin tjejjama la veles la p'a jilal jupj mpes. Jos napj velé Jesucristo po'ó. Timoteo já'asa napj lal, jupj cupj qjuis catjam. Nun Dios ts'uyupj Corinto po'ó. Quina pyaquecj nun mpes. Niná papel Dios ts'uyupj pjü way mpes Acaya po'ó. Yupj Dios juts'a'á 'ots'ipj. ² Dios cupj qjuis Papay. Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné. Najas yupj 'üsüs way lajay nun mpes. Najas nun ma nujola nsem pjü mpes, yupj ca nin la nusejay.

Pablo tjüwü'i Dios lal.

³ Najas 'üsüs way mvelecj Dios po'ó. Jupj Jesucristo Dios. Jupj Jesucristo Popay. Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné. Dios nin p'iyá cupj qjuis Papay wa. Malala qjuesé palá na, jupj qjuis capj p'ya'sa. Malala qjuesé palá na, cupj ma qjuiyola jupj 'üsüs la qjuisiji mpes. ⁴ Malala qjuesé palá na, jupj lovin nin liji ma qjuiyola. Jupj jos nin p'iyá la mijicj la p'a jilal, malala se palá na, mpes nin liji jupj cupj qjuis lal. Nin p'iyá polel lijicj yupj mpes, Dios la qjuis tjiji jinwá. ⁵ Gente pasal malala la tjajay Cristo lal. Mpes nin p'iyá gente pasal malala lajay wa cupj qjuilal, cupj Cristo juts'a'á mpes. Newa nin, Dios 'üsüs la qjuisiji ne ma qjuiyola cupj, cupj Cristo juts'a'á mpes. Nin mpes pajal 'üsüs pyatjaquecj cupj. ⁶ T'üc' way malala qjuesé palá. Dios jos cupj 'ücj polel la nusijicj ne nun ma nujola nsem malala nu pyala na; nin mpes nin qjuesé palá. Nun jilal tjevelecj na Jesucristo po'ó, malala qjuis tepyala. Mop'in 'üsüs nu tepyala nun; Dios la tjiji nun 'ücj ca mpatjaqué jupj lal, nin nu tepyala. T'üc' way Dios nin liji ma qjuiyola. Dios jos nin p'iyá la mijicj nun mpes; nin mpes nin qjuesé palá. Mpes malala nu pyala na, malala qjuis tepyala jinwá, nun ma nujola nsem. ⁷ T'üc' way gente malala lajay cupj qjuilal. Selecj nin p'iyá lajay nun jilal. Newa ma qjuiyola Dios 'üsüs la qjuisiji mpes. Selecj nin p'iyá liji nun jilal, ne ma nujola nun.

⁸ Natjampan, qjuisas nun jus nlayé gente malala la tjajay cupj qjuilal Asia po'ó. Pasal malala la tjajay cupj qjuilal, ne lovin pasal qjuiyólatsja ncupj. Qjuiyólatsja nca'lequecj ca. ⁹ Qjuiyólatsja ca qjuis mü'ü'nacj. Dios jostsja cupj ca la monacj jupj qjuis capj mp'a'sas, mpes jupj jostsja nin qjuiyólatsja cupj. Dios jostsja cupj jus nlayecj cupj ma polel qjuis capj p'ya'sacj cupj p'iyá. T'üc' way Dios 'ücj polel sin müjünsüs teca'alriñ, jis la püt'üs niswá. Jupj 'ücj qjuis capj p'ya'sa. ¹⁰ La p'a wa pasal malala quelel la qjuis tjajay. Quelel ja'ünantsja cupj. Mop'in Dios 'üsüs la tjiji, mpes ma polel qjuis tjü'ünan. Dios newa 'üsüs la mijis wa, mpes ca ma polel qjuis mü'ü'nacj yupj. Selecj Dios lovin ca qjuis capj mp'a'sas ne yupj lovin ma polel qjuis mü'ü'nacj. ¹¹ Qjuisas nun qjuis capj p'o'sá wa. La tjomoná Dios lal cupj mpes. Pülücj la tjomon na, pülücj ca mwi'riñ Dios lal, 'üsüs la qjuis tjiji mpes.

La miyá Pablo ma polel jámatsja Corinto nt'a.

¹² 'Üsüs way la tjijicj nosis casá. 'Üsüs la tjijicj Dios jostsja jin. Ninana Dios jos, ninana p'in quelel la tjijicjsja. Nin la tjijicj nun jilal. Pyonecj t'üc' way nin la tjijicj. Mpes pasal 'ücj qjuisas. Ma la tjijicj cupj p'iyá qjuiyólatsja jin. Dios qjuis capj tjep'ya'sa. Pasal 'üsüs la tjiji cupj mpes. ¹³ Cupj papel tepyaquecj, 'ücj polel mo'o welé nun. 'Ücj polel nusin yüsa. Tsjan pajal costa way ma

tepyaquecj nun mpes. Nun jus nlayetsja tsjicj way p'in cupj qjuisin po'ó. Najas nun jus nlayé pjü way cupj qjuisin po'ó. ¹⁴ Mpes 'ücj nujisas nsem cupj mpes Jesucristo niswa tjac' na, jupj cupj qjuis Jepa Püné. T'üç' way cupj 'ücj qjuisas nsem nun mpes.

¹⁵⁻¹⁶ Napj nólatsja nun 'ücj nujisas nsem cupj mpes. Mpes Macedonia nt'a tjacuwis na, quelel jumtsja nun nt'a. Macedonia mpe jum na, quelel jumtsja nun nt'a. Ma ca nin nsem. Po quina más 'ücj ma jum nun nt'a niswá. Najastsja wa nun ca ma 'ayá napj lal, mpes 'ücj polel jumtsja Judea nt'a. Mpes t'üç' way la miyá quelel jumtsja nun nt'a la veles Dios tjevele jin.

¹⁷ Newa nin, la miyá ma polel jum nun nt'a. ¿Ncu toponé napj ma nólatsja ne'aj la winin? ¿Ncu nujola napj najas p'in nin lejay? ¿Ncu nujola napj ma quelel t'üç' lejay napj velé jin? ¹⁸ Dios lovin nin liji jupj tjevele jin. Nin p'iyá, po quelel lijicj cupj tjevelecj jin. ¹⁹ Nun jis walap'a'a tjevelecj Dios Jatjam po'ó, Jesucristo jupj. Napj nin tjevelé nun jilal. Silvano nin tjevele wa. Timoteo 'ots'ipj. Jesucristo tjevele na nin la mijis, la p'a mpes tulucj quelel lǎjitsja jupj. Lovin po la tjiji jupj tjevele jin. ²⁰ Dios pülücj way tjevele tsjan la mijis. Pjü nin liji jin tjevelá, Jesucristo mpes. Jesucristo mpes velecj niná po t'üç' way. Niná velecj na, 'üsüs nin velecj Dios po'ó. ²¹ T'üç' way cupj ca lovin Cristo cus ncoñocj, nun so coñoc wa. Dios nin liji. Dios qjuis tje'yaya jupj Cjües, nin polel lijicj Dios jos jin, jupj Cjües mpes. ²² Cupj lovin Dios juts'a'á nsem, jupj la tjiji. Qjuis tje'yaya jupj Cjües, jupj pü'ü quinam qjuisas mo'ó. Mpes selecj nin la mijis cupj mpes jin tjevelá.

²³ Nun ma la tjüjitsja Dios jostsja jin. Mop'in ma quelel nucopj tyülsja. Mpes ma tjum niswá nun nt'a. Dios selé t'üç' way velé, najas jupj nun jis wala vele t'üç' way nin velé. ²⁴ Najas ma nujola nsem cupj nin qjuisas nun jis jepapan nsem cupj. Nin tulucj. Ma nu jyü'tücj nun mponé ca Dios tjevele jin. Cupj selecj nun po poné nasa Dios tjevelá. Nin quelel la nusijicj nun 'ücj nujisas nsem la p'in.

2

¹ Napj po quelel veletsja nun jilal. Newa najastsja ma 'aplijila nu mpalas napj velé mpes. Mpes nólatsja más 'ücj ma jum nun nt'a niswá. ² Nun 'aplijila na, ¿pjacj lal 'ücj najas ca mpalas? Nun 'aplijila na, ma polel lojí napj 'ücj najas nsem. ³ Mpes quina nun solejé tsjan mpes napj tepyac nun mpes. Najastsja lovin ma la müjǎ quinam lojǎtsjé. Mpes ne'aj jum na, ma ca 'aplijila nsem napj nun mpes. 'Ücj najas nsem nin lojí, más 'ücj. Napj selé nun 'ücj jisas wa ca nsem napj 'ücj najas na. ⁴ Nun mpes tepyac na, pasal nólatsja nun la tjüjitsja mpes. Pasal 'aplijilatsja napj. La tipiyú napj. Ma najastsja 'aplijila nsem nun napj tepyac mpes. Napj najastsja nun jus nlayé napj po quelel la nusejay.

Yom malala la tjiji popay jats'om lal, ma nujola t'as quinam la tjijá.

⁵ T'üç' way nun 'aplijila nu tepyala, yom malala la tjiji mpes ne'aj. Napj 'aplijila ntepalá wa jupj mpes, mop'in nun pjü way más 'aplijila nu tepyala napj lal. Nepénowa pasal 'aplijila jis tepyala, nepénowa 'ots'ots' way. Ma quelel pülücj velé quinam jupj la tjiji mpes. ⁶ Nun 'a mulú nasa t'üç' cus tülü. T'üç' quinam. Ma cus ntülü quinam. ⁷ Quina najas nun ca perdonar la müjǎ jupj. Najas jupj 'ücj jos nsem la müjǎ nun. Ma nin lojí, jupj más 'aplijila nsem ca nacj, lovin ma polel tsji' la mijis niswá ca nacj Dios mpes. ⁸ Mpes po najas nun wola welé nun quelel lojí jupj custjay.

⁹ Napj quelel jus nleytsja ncu la müjí napj tepyac jin; nin mpes wa tepyac nun mpes. Napj quelel jus nleytsja ncu la müjí pjü way napj tepyac jin. ¹⁰ Nun perdonar lojí na nun popa pjaní, malala la tjiji mpes, napj perdonar lejay wa jupj la tjijá. Jupj malala la tjiji ne'aj, napj lal la tjiji tulucj. Mop'in nin, napj perdonar la tjejay quinam jupj la tjiji mpes. Najas 'úsüs nu pyala, mpes perdonar la tjejay jupj. Cristo selé napj perdonar la tjejay jupj la tjijá. ¹¹ Ma qjuiyola na, 'úsüs, ne ma nin lijicj Satanás jos jin. Satanás jos nun newa su tülü jupj. Satanás jos jupj ma tsji' liji niswá Dios mpes. Cupj selecj Satanás quelel lijá; malala quelel liji.

Pablo Troas mo'o tüpü'ü na, pasal jólatsja yupj mpes Corinto po'ó.

¹² Napj tjum Troas nt'a la veles yupj jis walap'a'á; tjevelé tsjan niná Jesucristo 'úsüs la tjiji gente mpes. Yupj po quelel pjyacañtsja niná; qjuis Jepa Jesucristo nin la tjiji 'úsüs tjepjyacañ yupj. ¹³ Mop'in napj ma jus tjinyuc Tito ne'aj, jupj ne napj natjam Cristo mpes; nin mpes pasal nólatsja. Po najastsja jupj nawala mveles ncu 'ücj potjaquetsja nun. Mpes napj tjevelé nasa jum; Macedonia po'o tjacuwis.

Lovin nin pyala Dios jos jin, Cristo mpes.

¹⁴ Lovin pasal wüi'is Dios lal. Jupj qjuisin jyama tsji' lijicj jupj mpes. Pjü nin pyala jupj jos jin, Cristo mpes. Jun ta'á gente sin 'yüsa jupj po'ó cupj velecj mpes; Dios mpes nin pyala. Niná yupj sin 'yüsa Cristo po'ó, perfume jinwá, pajal 'úsüs cjumsu jinwá; pajal 'úsüs niná. ¹⁵ Cupj nin velecj la p'a jilal Cristo po'ó. Japon nepenowá, mpes ca mpatjam Dios lal. Nepénowa ma japon, ne pajal malala jis mpalas tecya'liñ na. Cupj velecj perfume jinwá Dios lal. Perfume 'úsüs cjumsu, cupj velecj 'úsüs way wa. ¹⁶ Nepénowa ne'aj jil 'awa püné nt'a. Cupj velecj malala cjumsu jinwá yupj jilal. Ma jisas cupj velecj. Nca'liñ ca yupj. Mop'in la p'a ne'aj jil Dios nt'a. Cupj velecj 'úsüs cjumsu jinwá yupj jilal. Po jisas cupj velecj. Ca mpatjam yupj. Nun jilal velé pjacj niná Dios jos 'ücj tsji' lajay jupj mpes. ¹⁷ T'üc' way pülücj nin javelepj Dios vele po'ó. Nepénowa t'emel jisas p'in, ne nin lajay. Cupj yupj jinwá tulucj nin sin 'yüsa lijicj. Cupj Cristo se coñcocj. Qjuisas gente sin 'yüsa t'üc' way p'in. Dios qjuisin tjejjyama ne nin lijicj. Dios pjoca cupj velecj.

3

Dios seyasa tjevele, niná Pablo tjevele la p'a jilal.

¹ Ca nacj nun popa nepénowa yola cupj qjuisas nun 'úsüs welé cupj po'ó, ne nin mpes nin velé napj. Nin tulucj. T'üc' way la p'a nun nt'a jil nusin 'yüsa lajay mpes. Jil na papel jat' la p'a tapac. Papel niná nin vele 'úsüs way yupj. Cupj ma qjuisas papel t'yacj nun nt'a. Nun mpe leque na, ma qjuisas wa nun papel poqué cupj mpes. ² Nun papel jinwá, cupj t'yacj jinwá. Cupj selecj t'üc' way niná. Pjü way nujus januc. Yupj salejepj nusin tji'yüsa la tjijicj cupj. Januc nin lojí wa quinam, nin lojí nusin tji'yüsa la tjijicj mpes. Mpes yupj jus nlay 'úsüs la tjijicj nun jilal. ³ Gente nujus januc nin lojí, mpes jus nlay nin la tjijicj nun jilal. Mpes nun papel jinwá, nun papel Cristo tepyaca jinwá. Tinta mpes tulucj tepyaca. Ne t'em casá tulucj tepyaca. P'a casá la tjiji. Dios Cjües tjemey nujisas mo'ó. Jun 'yüna jupj. Nin mpes 'úsüs quelel lojí quinam, jupj la tjiji mpes. Gente ma mo'o javelepj nun lojí mpes; yupj januc nun lojí.

⁴ Cupj selecj Dios la tjiji niná, mpes niná velecj. Cristo qjuis capj tjep'ya'sa.

⁵ Noypan tulucj cupj. Niná la tjijicj, selecj ma cusapj nin la tjijicj. Nin polel

la tjiijtsja Dios mpes. ⁶ Dios seyasa tjevele. Tjevele gente 'üsüs Dios lal jis mpalas Cristo 'os mpes. Niná polel velecj la p'a jilal, Dios la tjiji. Ma velecj más 'ücj nin lajay pjü way Moisés tjiijyü'tá. Velecj yupj 'üsüs Dios lal jis mpalas, Dios Cjües liji mpes. Gente yola 'üsüs nsem yupj Dios lal, nin lajay na Moisés tjiijyü'tá. Mop'in ma polel lajay pjü tjiijyü'tá. Quina gente polel mpatjam Dios lal, Dios Cjües nin liji mpes.

⁷ Püna Dios tepyaca pe t'em casa tsjan niná jupj jostsja israelpan lajay. Niná Moisés jis tje'yaya israelpan mpes. Yupj yólatsja 'üsüs nsem yupj Dios lal nin la tjajay na jupj tjiijyü'tá. Mop'in ma polel la tjajay pjü way jupj tjiijyü'tá. Ma polel pájtatsja Dios lal, niná la tjajay mpes. Moisés niná jis tje'yaya na israelpan mpes, jupj wola po'ó pasal jas jawtsja. Jaw cyawájatsja, newa la p'a wa ma polel sa nuactsja custjay jupj wola po'ó. Dios lal tjá'asatsja, Dios pasal jas jaw jupj, mpes wa Moisés wola jas jaw tepyala. Nin mpes pasal 'üsüs waytsja Moisés tje'yaya yupj mpes. ⁸ Quina velecj más 'üsüs; velecj Dios Cjües nin liji quinam gente jilal. Niná más 'üsüs way Moisés tje'yaya lal. ⁹ Pasal 'üsüs waytsja Moisés tjevelá. Gente yólatsja 'üsüs nsem yupj Dios lal nin la tjajajtsja na Moisés tjevelá. Newa ma polel la tjajay pjü tjevelá. Quina gente 'üsüs Dios lal se palá, Dios Cjües nin liji. Niná nin velecj gente jis lal, niná más 'üsüs way Moisés tjevele lal. ¹⁰ T'üc' way pasal 'üsüs waytsja Moisés tjevelá. Pero velecj jupj tjevelá 'ots'ots' way 'üsüs; quina velecj más 'üsüs way. Pasal 'üsüs way Dios Cjües nin liji mpes. ¹¹ 'Üsüs waytsja Moisés tjevelá, mop'in 'ücj gente ma lajay quinam pjü tjevelá. 'Ücj ma nin lajay quinam, Dios Cjües liji mpes. Po quina gente 'üsüs se palá Dios lal, jupj Cjües nin liji. Lovin ca nin la mijis. Mpes niná pasal 'üsüs way.

¹² Selecj Dios Cjües nin liji 'üsüs way, selecj lovin ca la mijis niná. Mpes niná po nin velecj la p'a jilal. Ma lecj jeyacj velecj ne nin. ¹³ Ma lijicj Moisés jin. Moisés pülül lal wola tipi'tje, mpes israelpan ma polel wola jus tjunuc. Jostsja yupj ma januctsja wola jas jaw cyawájatsja. Nin tulucj cupj qjuis lal. Ninana velecj, 'üsüs ca nsem lovin. Qjuis wala po'ó polel yus januc lovin; newa velecj yupj jilal. ¹⁴ Israelpan ma quelel sin 'yüsatsja Moisés tjevelá. Mpes ma polel sin 'yüsatsja, la tjiji Dios. Israelpan mo'o javelepj custjay Dios Popel, Moisés tepyaca p'iyá, mop'in ma sin 'yüsa custjay Dios jos jinwá. Pülül jis wala po'ó japwijitj jinwá. Mpes ma polel januc jinwá, ma polel sin 'yüsa Dios Popel. Cristo la tjiji japon na, Cristo t'e'enca pülül niná, ne 'ücj sin 'yüsa quinam Dios jos jin.

¹⁵ Newa pülücj ma japon Cristo la tjiijá. Mpes ma sin 'yüsa custjay mo'o javelepj na Moisés tepyacá. Pülül jis wala po'ó japwijitj jinwá custjay. ¹⁶ Yupj sin popa pjaní jos na qjuis Jepa Dios, Dios pülül niná t'e'enca jinwá liji. ¹⁷ Qjuis Jepa Püné, Dios Cjües jupj. Dios Cjües mpes, 'ücj gente ma lajay quinam pjü Moisés tjevelá. Quina yupj 'üsüs se palá Dios lal, jupj Cjües nin liji.

¹⁸ Gente espejo januc na, 'üsüs yus januc. Nin p'iyá, gente yus januc na Dios ts'uyupj jilal, 'üsüs januc qjuis Jepa Jesucristo püné way jupj. Dios ts'uyupj jis wala po'ó pülül cjuwá jinwá yupj. Jepa Püné tsjay 'üsüs way la qjuisiji, mpes lovin más 'üsüs qjuiyola jupj jinwá, tsjay püné way jupj. Qjuis Jepa Püné Dios Cjües jupj.

4

'Üsüs polel lajay, Dios liji mpes la p'in.

¹ Cupj tsjay malálatsja, mop'in Dios tsjay 'üsüs way la tjiji cupj mpes. Qjuisin tjejjama la veles la p'a jilal, velecj yupj 'üsüs polel nsem Dios lal, jupj Cjües liji mpes. Mpes ma 'aplijila qjuesé palá gente ma jisas na cupj velecj. Lovin nin velecj Dios jos jin. ² Gente la p'a wa jil wa nun nt'a, jisas nun poné yupj javelepj jin. Yupj nepénowa ma t'üc' way javelepj. Javelepj nin javelepj Dios tjevele po'ó, newa ma t'üc' way javelepj Dios tjevele po'ó. Gente ma salejepj la tsuwil yupj. Mop'in ma la mijicj ca cupj yupj jinwá. Cupj t'üc' way p'in velecj. Cupj qjuiyola nun pjü witjacj jus nlayé t'üc' way velecj. Dios pjoca cupj velecj jin.

³ Nepénowa ma sin 'yüsa cupj velecj jin. Cupj velecj tsjan niná Jesucristo 'üsüs la tjiji gente mpes. Pülül jis wala po'o japwijitj jinwá, ne ma polel januc, ma polel sin 'yüsa. Pülücj nca'liñ ca; yupj ma sin 'yüsa cupj velecj jin, ne nin.

⁴ Ma japon, ma polel sin 'yüsa niná cupj velecj Cristo po'ó. Cupj velecj tsjan niná Cristo pajal 'üsüs la tjiji yupj mpes. Cristo mpes qjuisin 'yüsa Dios po'ó. Yuwal yupj. Diablo la tjiji Jesucristo lal ma japon ma polel sin 'yüsa. Diablo nosis casá patja jis dios, yupj lajay jupj jos jin. ⁵ Ma nin velecj cupj p'iyá po'ó. Cupj velecj Jesucristo Jepa Püné. Velecj cupj jupj jomozopan, ca nun 'üsüs cüpalas. Jesús jos nin lijicj. ⁶ Dios nosis la tjiji na, tjevele: "Püste nt'a majawaques ca". Cristo ma qjuisastsja na, püstetsja jinwá qjuisas mo'ó. Dios jaw jinwá, ne tjejjawca jinwá quinam qjuisas mo'ó. Mpes qjuisin tji'yüsa la tjiji tsjay püné way jupj. Cristo po'o qjuisin tji'yüsa mpes selecj niná.

⁷ Tsjay 'üsüs way niná cupj qjuisin tji'yüsa Dios po'ó. Tsjo'oy'amá p'in jinwá cupj, malala 'in. Cupj qjuisin 'yüsa p'in pajal 'üsüs. Mpes pajal 'üsüs lijicj na Dios mpes, gente sin 'yüsa cupj p'iyá ma nin lijicj. Yupj jus nlay Dios nin liji, jupj tsjay püné way mpes. ⁸ La pülücj tsjay malala qjuesé palá. Newa ma qjuiyola cupj. Nenéyawa ma selecj tsjan más 'üsüs way la mijicj. Mop'in nin, selecj Dios ca qjuisin mü'üsüs la mijicj. ⁹ Gente tsjay malala lajay cupj qjuilal. Newa nin, Dios lovin qjuis capj cyoñca, qjuis capj lo p'acj. Yupj qjuisin tjojtj. Mop'in ma polel qjuis tjü'ünantsja. ¹⁰ Gente lovin po quelel ja'ünantsja Jesús. Nin p'iyá quelel lajay cupj qjuilal. Mop'in gente jus nlay ma polel qjuesé ja'ünan Jesús liji mpes, Jesús jun 'yüna mpes. ¹¹ T'üc' way nyucunucj, mop'in la p'a wa lovin quelel qjuesé ja'ünan, cupj Jesús juts'a'á mpes. Qjuis p'üy nca'liñ, newa Jesús qjuis capj p'ya'sa; nin mpes gente qjuiyus januc na, yupj sin 'yüsa jun 'yüna jupj. ¹² Cupj Jesús mpes tsji' lijicjsja, nin mpes gente quelel qjuesé ja'ünantsja cupj. Nin tulucj nun lal; nun lovin ca mpatjaqué Dios lal cupj Jesús mpes tsji' la tjijicj mpes. Nun toponé Jesús po'ó.

¹³ Dios Popel vele: "Napj tepyon, mpes napj tjevelel". Nin p'iyá cupj qjuis lal. Cupj pyonecj Dios lal, mpes velecj jupj po'ó. ¹⁴ Dios Jesús jas tjijyünsa niswá, tüpü'ü niswá; Jesús Jepa Püné jupj. Selecj Dios ca qjuisin müjünsüs wa ncupj, cupj Jesús juts'a'á mpes. Jupj ca qjuis ncunus, nu ncunus wa, jupj nt'a. ¹⁵ T'üc' way gente malala la tjajay cupj qjuilal, Jesús mpes tsji' la tjijicj mpes. 'Ücj; ma nin qjuiyola. Nun nin toponé cupj tjevelecj jin. Mpes ma qjuiyola yupj malala la tjajay cupj qjuilal. Dios pasal 'üsüs way la tjiji gente mpes. La p'a lovin japon niná cupj nin velecj mpes. Mpes más pülücj ca mwi'in Dios lal, jupj 'üsüs la tjiji mpes. Más pülücj ca sin mü'üsüs pajal püné Dios.

Pyonecj Dios tjevele jin. Mpes lovin tsji' lijicj jupj mpes.

¹⁶ Mpes ma qjuiyola malala qjuesé palá na. Cupj qjuis p'üy nasa cyawaja. Newa nin, cupj qjuis qjues lovin jisas Dios. Yupj lovin más 'üsüs polel tsji' lajay Dios mpes. Qjuis qjues lovin ma ncawajas ca. ¹⁷ T'üc' way malala qjuesé

palá. Mop'in tsjicj way p'in nin qjuesé palá; p'a jyawca na p'a casá ca nsem. Tsji' lijicj na Dios mpes, gente malala lajay cupj qjuilal. Mpes Dios lovin pasal ca 'úsús la mijis cupj qjuilal. Cupj selecj Dios ca pasal 'úsús la qjuis mijis, mpes ma qjuiyola gente malala lajay na cupj qjuilal. ¹⁸ Ma qjuiyola malala qjuesé palá quinam. Qjuiyola pasal 'úsús qjuis mpalas Dios p'ü nt'a. Malala qjuesé palá quinam, ncawajas ca. 'Úsús qjuis mpalas Dios p'ü nt'a, lovin ma ncawajas ca niná.

5

¹ Cupj qjuis p'üy wosis jinwá wama pyatjaquecj. Ncawajas ca, ts'epjel jinwá. Selecj qjuis p'üy seyasa ca nta'acj Dios p'ü nt'a, jupj qjuis ma'ayas ca. Niná ma ncawajas ca. Dios ca la mijis niná, gente tulucj la mijicj. ² T'üc' way costa way la püt'ús quinam qjuis p'üy po'ó. Pasal malala se palá. Po qjuisas leñ way mpatjaquecj Dios nt'a, qjuisas pasal leñ way qjuis p'üy seyasa ca nta'acj. Qjuisin nqui'pacj jinwá qjuis p'üy seyasa jilal. ³ Mpes cupj qjuis qjues qjuisin pjütpjüt' tulucj ca nsem ne'aj. Qjuisin nqui'pacj jinwá nsem qjuis p'üy seyasa mpes. ⁴ T'üc' way costa way la püt'ús quinam qjuis p'üy po'ó. Tsjay malala se palá yupj jilal. 'Aplijila cupj. Qjuis p'üy quina tya'acj 'úsús. Mop'in qjuisas qjuis p'üy seyasa, quelel qjuisin nqui'pacj qjuis p'üy seyasa jilal. Qjuis p'üy quina tya'acj nca'liñ ca. Qjuis p'üy seyasa qjuisas, lovin ma nca'liñ yupj. Qjuis p'üy quina tya'acj ncawajas ca; qjuis p'üy seyasa qjuis la t'as. ⁵ Dios la tjiji cupj, qjuis p'üy seyasa nta'acj mpes. Mpes selecj jupj ca qjuis ma'ayas cupj qjuis p'üy seyasa. Nasa qjuis tje'yaya jupj Cjües, mpes selecj niná.

⁶ Lovin selecj nin ca mpalas. T'üc' way qjuis p'üy pül mpes lyawiquecj quinam. Mpes selecj ma polel si nucucj quinam qjuis Jepa Jesucristo. ⁷ Ma polel nyucucj qjuis Jepa Püné já'asa nt'a. Newa pyonecj ca nin qjuis mpalas Dios tjevelá. Mpes lovin tsji' lijicj Dios mpes quinam. ⁸ Lovin selecj ca nin mpalas. Mpes más 'úsús napj lal ni p'ü'í, mp'üy mpe jum. Mpes 'ücj la püt'ús qjuis Jepa Jesucristo lal. ⁹ Mpes lovin qjuisas qjuis Jepa Jesucristo 'ücj jos p'ü cupj lijicj mpes. Qjuis p'üy pül tya'acj na p'in, qjuisas jupj 'ücj jos mpü'üm cupj lijicj mpes. Dios nt'a pyatjaquecj na, qjuisas wa jupj 'ücj jos nsem cupj qjuilal. ¹⁰ T'üc' way Cristo wolap'a'a nlüjüquecj cupj pjü wjtjacj. Jupj ca mveles cupj la tjijicj mpes. Nepénowa 'úsús la tjajay jis p'üy pül po'o jájtatsja na. Mpes Cristo 'úsús ca jis ma'ayas. Nepénowa malala la tjajay jis p'üy po'o jájtatsja na. Mpes jupj 'úsús tulucj ca jis ma'ayas.

Cupj Dios jomicapan qjuesé palá Cristo mpes.

¹¹ Pasal lecj jeyacj qjuis Jepa Dios polel liji mpes. Mpes po velecj la p'a jilal Dios tjevele jin; qjuisas nin japon yupj. Dios selé nin velecj yupj jilal; qjuisas nin japon yupj, mpes velecj cupj. Najas nun jus nlayé wa niná p'in po quelel lijicj. ¹² Nepénowa yola ca nacj cupj qjuisas nun welé niswá 'úsús cupj, ne nin mpes nin velecj niná. T'üc' tulucj. Qjuisas nun jus nlayé cupj 'úsús la tjijicj, nin mpes nin velecj niná. Nepénowa ne'aj patja, jisas yus nucú. Jisas nujola 'úsús yupj 'úsús yustapj mpes. Jisas nujola 'úsús yupj, 'úsús javelepj mpes. T'üc' way yupj ma jisas 'úsús nu pyala. Más 'ücj yupj lajay Dios jos jin; ma nin lajay. Nun ca polel mvelé yupj jilal yupj lajay 'úsús tulucj. Ca polel mvelé yupj jilal 'úsús lijicj cupj. ¹³ Nepénowa tjowelepj cjay pjucj ts'a 'in jinwá, ma 'úsús qjuiyola, javelepj. Nin javelepj cupj tjevelecj mpes. Newa pjü way nin velecj Dios mpes. La p'a tjowelepj cjay pjucj ts'a 'in jinwá tulucj, 'úsús qjuiyola, javelepj. Javelepj 'úsús velecj, 'úsús sin 'yüsa lijicj. Ninana velecj,

nun mpes velecj. Ninana nusin 'yüsa lijicj, nin lijicj nun mpes. ¹⁴ Cristo pasal quelel la siji gentá. Cristo quelel la siji, mpes niná p'in quelel velecj yupj jilal lovin. Mpes niná ca sin mü'üsüs wa. Cupj selecj Cristo tepe'e gente pjü way mpes; nin mpes niná quelel velecj yupj jilal. Pjü ma polel pátjatsja Dios lal püna p'in. Quina polel patja jupj lal, Cristo yupj mpes tepe'e mpes. ¹⁵ Jupj jostsja janucun witjacj ma la mijicj yupj jisas jin; nin mpes tepe'e jupj pjü mpes. Jupj jos yupj lajay jupj jos jin; jupj p'iyá tepe'e yupj mpes, jas tjijyünsa, tüpü'ü niswá yupj mpes.

¹⁶ Yom malala jin justa wine ca nacj; cjuwá jas tüpwes jupj, püné tulucj jupj. Dios ts'uyupj tulucj malala nyuca yola jupj po'ó. Cupj ma qjuiyola nin quinampa, Dios ts'uyupj tulucj jinwá. Yas nam nin qjuiyólatsja Cristo po'ó. Mop'in ma qjuiyola nin quinampa. ¹⁷ Gente Cristo sa coñ na, la p'a casá jola quinam. Yupj ma quelel lajay quinam nawaja'a la tjajay jin. Ma quelel yola quinam nawaja'a yólatsja jin. La p'a casá quelel lajay quinam, Dios jos jin. ¹⁸ Cupj niná lijicj Dios liji mpes. Cupj jupj jomicapan qjuis tepyala, nin la tjiji jupj Cristo mpes. Dios qjuisin tjejyama la veles la p'a jilal, velecj'onin lajay ne yupj Dios jomicapan se palá. ¹⁹ Nin jis wala velecj Dios Cristo jas tjejyama lo mas pjü gente mpes. Nin la tjiji mpes yupj 'ücj ca Dios jomicapan nsem. Dios ma jola nsem malala la tjajay mpes. Qjuisin tjejyama la veles niná gente jis lal.

²⁰ Mpes nin velecj Cristo mpes. Dios qjuisin tjejyama la veles nun jilal. Mpes Dios p'iyá vele nun jilal. Po nujisas t'as Dios jomicapan ca nsem nun. Cristo nin jos. ²¹ Cristo lovin ma malala la tjiji. Cupj p'in malala; cupj pjü witjacj la pülücj malala nyuca la tjijicj. Dios cus tyüla Cristá, cupj malala nyuca la tjijicj mpes. Dios 'üsüs, ne cupj 'üsüs jupj lal qjuesé palá, cupj Cristo se coñcocj na.

6

¹ Cupj 'a mulú tsji' lijicj Dios mpes. Dios pasal 'üsüs way la tjiji nun mpes. Mpes nun jis wala velecj ma la müjí quinam püna la tjüjí jinwá. ² Dios Popel véle jupj tjevelá. Tjevele:

“Üsüs quelel la tjejaytsja na gente mpes, tjapjacas jipj lal.

Najas gente jus nlayecj 'ücj mpatjam napj lal. Nin najastsja na, cyapj tjep'yacj.”

Dios nin tjevele. Po nusin tjü'üsüs napj pyac. Quina Dios 'üsüs way liji gente mpes. Gente 'ücj jis la patj jupj lal, jupj nin liji quinam.

³ Qjuisas gente lovin javelepj ma malala nyuca lijicj. Mpes 'üsüs way lovin lijicj. Mpes pjü ma polel javelepj malala way nin lijicj Dios mpes. ⁴ Gente sin 'yüsa t'üc' way tsji' lijicj Dios mpes, nin lijicj mpes. Tsjay malala qjuesé palá. Pjü qjuisas cjuwá. Tsjay malala qjuesé palá, leñ pjacj qjuis capj p'ya'sá. Newa lijicj Dios jos jin. ⁵ Gente qjuis süp. Cawilta mo'o qjuis tjo'onsopj. Nenéyawa gente pülücj 'a jis tjimiyula, ts'a tji'in cupj qjuilal, yümücj tjowelepj cupj qjuilal. Lovin ma ts'i 'inyacj. Pasal yümücj tsji' la tjijicj, ne qjuisin napnapj qjuis tepyala. Pülücj way quelel lijicjsja Dios mpes, mpes la pülücj ma tjijinaquecj. Nenéyawa cjuwatsja qjuis la las. ⁶ Mop'in ma malala nyuca qjuiyólatsja. Selectsja Dios qjuisin tji'yüsa la tjiji. Ma ts'i tji'inyacj la p'a jilal. 'Üsüs la tjijicj la p'a jilal.

Dios Cjües jos jin la tjijicjsja. Po quelel lis tjijicjsja la p'a. ⁷ T'üc' way tjevelectsja. Pajal 'üsüs polel la tjijicjsja, Dios püné mpes, jupj qjuis capj tjep'ya'sa mpes. Newa 'üsüstsjas cupj Dios lal, jupj nin la qjuis tjiji mpes.

Nin mpes 'úcj le palanacj diablo lal. 'Úcj lijicj jupj malala la tjjjá. Diablo ma polel lijí cupj malala la mijicj. ⁸ Nenéyawa gente 'úsüs yola cupj po'ó. Nenéyawa gente malala yola cupj po'ó. Nenéyawa gente malala javelepj cupj po'ó. Nenéyawa gente 'úsüs javelepj cupj po'ó. Nepénowa javelepj ma t'úc' way velecj cupj Dios mpes. Mop'in t'úc' way velecj. ⁹ Pülúcj ma pjyacañ cupj gjuilal, yola noypan tulucj cupj. Newa nin, pjü way salejepj pjacj cupj. Nepénowa javelepj leñ way nca'lequec ca. Newa nin, pasal nyucunucj cupj. La p'a gjuis capj tül. Newa ma polel gjuis tjü'ünan. ¹⁰ T'úc' way nenéyawa cupj 'aplijila gjuisé palá. Newa pasal 'úcj gjuisas Cristo mpes. Cupj cjuwá t'emel. Mop'in pülúcj 'úsüs Dios lal jis tepyala quinam, cupj la tjjijc mpes. Mpes yupj pasal ca pülúcj nta'acj Dios nt'a. Niná más 'úsüs t'emel lal. Cupj jas tüpwes cjuwá. Mop'in nin, pjü Dios juts'a'á, jupj gjuisé 'aya pjü gjuisas.

¹¹ Qjuis catjampan, nasa pülúcj tjevelecj nun jilal cupj po'ó. Más pülúcj tjevelecj nun jilal la p'a jilal tjevelecj lal. Cupj pasal quelel la nusijicj, mpes nin tjevelecj nun jilal. ¹² Cupj ma malala qjuiyola nun po'ó. Newa nin, nun malala nujola 'in cupj po'ó, mpes nun ma quelel la gjuisejay 'in. ¹³ Quina napj velé nun jilal, yom vele jinwá jupj ts'uyupj jilal. Pasal quelel la nusijicj. Mpes najas nin p'iyá nun pasal quelel la gjuisejay cupj. Más 'úcj nin lojí.

Cupj Dios wo jinwá, jupj pü'ü cupj po'ó.

¹⁴ La p'a ma japon Jesucristo lal, po ma newa jis capj ncoñcó. Po ma tjowayaqué yupj jis lal. Nun 'úsüs quelel lojí Dios jos jin. Yupj ma lajay Dios jos jin, nun ma polel nujola nin p'iyá. Nun jaw nt'a jotjaqué jinwá; yupj püste nt'a jatja jinwá. Jaw nt'a, püste tulucj. ¹⁵ Cristo ma nin p'iyá jola diablo lal. Nun Jesucristo lal poné; yupj ma japon. Mpes ma nin p'iyá nujola nun yupj yola jin. ¹⁶ Dios wo nt'a, cjuwá p'a dios witjacj. Nin p'iyá, najas nun ma jis capj coñcó Dios ts'uyupj tulucj jilal. Cupj Dios wo jinwá. Jupj nyucunú, pü'ü cupj po'ó. Dios tjevele: "Napj ca mpü'üs negente po'ó. Napj ca mo'os yupj jatja nt'a. Napj yupj jis Dios nsem. Yupj napj negente nsem."

¹⁷ "Yupj mpe culá nun, ma mpatjaqué yupj jilal",
gjuis Jepa Dios nin vele.

"Yupj jis dios witjacj, yupj jatatj wa, tsjay malala yupj; po ma po la tjo'ot'é niná.

Nun nin jinwá lojí, napj velé jinwá, napj ca mwi'is nun napj nt'a culá na.

¹⁸ Napj nun jis Papay nsem.

Nun napj natjampan, ncucuspan nsem,

gjuis Jepa Dios nin vele, jupj ne más püné pjü jilal."

7

¹ Qjuis catjampan, pajal quelel la nusijicj. T'úc' way ca Dios la mijis niná cupj mpes. Mpes más 'úcj ma malala la mijicj quinam. Malala lijicj na, gjuis p'üy malala, gjuis gjuis malala wa. Ma malala lijicj na, cupj 'úsüs Dios lal nin gjuisé palá. Jupj püné polel gjuis capj tyüla malala lijicj mpes; nin mpes más 'úcj loj jeyá ne ma malala lojí.

Pablo 'úcj jostsja.

² Qjuisas nun quelel la gjuisejay nun. Pjü nun jilal ma malala la tjjijc. Ne'aj nepénowa ma japon t'úc' way. Mop'in cupj ma la tjjijc ne niná ma japon. T'úc' way nepénowa la tsuwil nun jilal, nun jis t'emel quelel jat'anquep mpes. Cupj ma la tjjijc yupj jinwá. ³ Nun witjacj nepénowa nujólatsja malala la tjjijc nun nt'a. Newa nin, napj ma nucopj velel. Napj tepyac nasa cupj pasal quelel

la nusijicj. Dios jos, napj lovin quelel mpü'üs ca nun jilal, quelel ma pats' ca nun nt'a. Ma jos ca nacj; ma selé. ⁴ Napj tepyac Dios jos nun jus nlayé mpes. Nun 'üsüs lojí quinam, mpes napj 'üsüs velé la p'a jilal nun po'ó. Quina ma nola nun mpes. T'üc' way malala qjuesé palá; newa pasal 'ücj najas nun mpes.

⁵ Macedonia nt'a tjiquilaca na, pasal qjuiyóatsja cupj. Pasal malala lovin qjuis tepyalátsja. Gente ma jisastsja cupj tjevelecj, ne malala quelel la tjajaysja cupj qjuilal. Mpes pasal qjuiyóatsja cupj. Pasal qjuiyóatsja wa nun po'ó. ⁶ Gente 'aplijila jatja na, 'ücj jisas se palá Dios liji. Nin la tjiji cupj qjuilal. Tito jas tjejyama cupj nt'a, ne Tito qjuilal tjevele nun po'ó, mpes 'ücj qjuisas tepyala jupj tjevele mpes. ⁷ Pasal 'ücj qjuisas tepyala Tito tjac' mpes. Jupj 'ücj jos tepyala la tjüj'í nun, jupj nun nt'a tüpü'ü na; nin mpes wa 'ücj qjuisas tepyala cupj. Qjuilal tjevele nun pasal quelel nus nucú. Tjevele nun 'aplijila nu tepyala malala la tjüj'í mpes. Tjevele nun quelel lojí pjü way napj tjevelé jin. Mpes pajal 'ücj najas ntepalá nun mpes.

⁸ T'üc' way nun 'aplijila nu tepyala, papel jas tjejyam na nun nt'a. Mop'in 'ücj najas niná tepyac. Napj selé 'aplijila nu tepyala mo'o tjowelé na, mpes 'aplijíatsja napj niná tepyac mpes. Locopyaya leñ way jis tji'yü'sa. ⁹ Quina 'ücj najas niná tepyac. 'Ücj najas, nun 'aplijíatsja mpes tulucj. 'Aplijila nu tepyala, ne 'üsüs la tjüj'í. Mo'o tjowelé na ma malala quelel la tjüj'í quinam. Mpes 'ücj najas. 'Aplijila nu tepyala jostsja Dios. Mpes ma malala la tjijicj nun jilal.

¹⁰ T'üc' way gente nepénowa 'aplijila se palá malala la tjajay mpes. Quelel lajay quinam Dios jos jinwá. Nin jos Dios. Mpes la mon Dios lal jupj ca perdonar lis mijis malala la tjajay mpes. Ca mpatjam Dios lal. Pasal 'ücj jisas se palá ca mpatjam Dios lal. Gente la p'a 'aplijila se palá malala se palá mpes; ma 'aplijila se palá malala lajay na. Ma yola Dios po'ó. Yupj ca mal 'awa püné nt'a. ¹¹ Nin tulucj nun jis lal. Nun 'aplijila nu tepyala malala la tjüj'í mpes. Nin jostsja Dios. Mpes najas nusin 'yüsa nu tepyalá. Po nujóatsja nun malala la tjüjitsja mpes. Niná ma quelel la tjüjitsja quinam. Yom popay jats'om tjemya'na na, niná malálatsja nun jilal. Nun locj tjejyatsja napj jumtsja ne'aj nucopj velel mpes. Nun pasal quelel nus nucutsja. Po quelel la tjüj'í pjü napj tjevelel mpes. Malala la tjiji lal tjowelé, jupj ma polel jama nun 'a nusí mulú nt'a. Po 'üchtsja nun jilal nin tjowelé. Nun la tjüj'í pjü way napj tepyac jin; yas nam malala lojitsja ma lojí quinam.

¹² T'üc' way napj tepyac nun mpes. Niná tepyac, yom malala la tjüjitsja mpes tulucj. La p'a malala tepyala mpes tepyac tulucj. Najastsja nun jus nlayé nun nujisas cupj, nin quelel lojí wa cupj qjuisas jin; nin mpes nin tepyac. Dios selé pasal nujisas cupj. ¹³ Mpes 'ücj qjuisas qjuis tepyala.

Mop'in más 'ücj qjuisas qjuis tepyala Tito tsjay 'ücj jos mpes. Nun nt'a tjemey na, jupj tjinyuca nun nin lojitsja cupj qjuisastsja jin, mpes tsjay 'ücj jos tepyala jupj. ¹⁴ 'Üsüs way tjevelé nun po'ó Tito lal. Jupj jas tji'yüsa t'üc' way tjevelé. Mpes ma ne mayca tjevelé mpes. Pjü way tjevelecj nun jilal t'üc' waytsja. Pjü way tjevelecj Tito lal nun po'ó t'üc' waytsja wa. ¹⁵ Jupj jola pyala nun nin la tjüj'í jupj tjevele jin, mpes jupj más quelel la nusiji. Nun pasal quelel lojitsja jupj jostsja jinwá. Locj tjejyatsja ma la müj'í ca nacj pjü way jupj jostsja jin. ¹⁶ Quina selé nun lovin ca la müj'í cupj tepyaquecjin, mpes tsjay 'ücj najas napj.

8

Más 'úcj Dios ts'uyupj ja'ayapj la p'a jilal.

¹ Natjampan, Dios pasal 'üsüs la tjiji jupj ts'uyupj pjü jilal Macedonia po'ó. Napj quelel pyac niná quinam. ² Pasal malala jis tepyáatsja Jesucristo sa coñ mpes, newa 'úcj jisas tjátjatsja yupj. Mpes po quelel ja'ayaptsja jis t'emel cjuwá mpes Judea po'ó. Yupj p'iyá pülücj cjuwatsja, newa po quelel ja'ayaptsja. ³ T'üc' way velé. Yupj 'úcj ja'ayaptsja, niná tja'ayapj yupj. Ma polel ja'ayaptsja, niná tja'ayapj wa. Yupj quelel nin lajaytsja, mpes nin la tjajay. ⁴ Yupj salejepj pasal 'üsüs ninana lajay. Quelel ja'ayaptsja Dios ts'uyupj mpes Judea po'ó. Mpes la tjomon cupj mvelecj 'úcj se 'ayapj. Po quelel jis capj jap'actsja yupj. ⁵ Cupj ma selectjsja yupj ca pülücj jis ma'ayacj. Mwalá way qjuis Jepa Dios lal tjowelepj, tjowelepj nin quelel lajaytsja jupj jostjsja jin. Tjowelepj po quelel ja'ayaptsja cupj qjuilal, niná ca nt'acj yupj mpes Judea po'ó. Nin jostjsja Dios. ⁶ Mpes cupj la tjemyonacj Tito ca mim nun nt'a. Jupj nucopj mp'al'sas, nun ncawajas ca jis ma'ayá nun yupj mpes. Nun nt'a tjá'asa na, nun jilal tjevele 'üsüs nin ma'ayá yupj mpes. 'Üsüs way nin quelel lojí nun. ⁷ Pjü 'üsüs way lojí nun. Nun poné pjü Dios tjevelá. Nun t'üc' way polel welé la p'a jilal. T'üc' way 'üsüs nusin tji'yüsa. Po quelel lojí Dios jos jin. Nun po quelel la qjuesejay. Nin p'iyá, najas nun pasal 'üsüs ma'ayá wa yupj mpes Judea po'ó. Nin lojí na, pasal 'üsüs.

⁸ Napj ma nu jyütütj 'oyá mpes. La p'a nin tja'ayapj yupj mpes, quelel la sajay mpes. Sin nin najas nusin mü'üsüs niná. Nun 'oyá na, napj ca jus nlayé nun quelel la soji wa. ⁹ Nun solejé Jesucristo pasal 'üsüs la tjiji nun mpes, jupj cupj qjuis Jepa Püné. Pjü way jupj juts'a'á, mop'in yom tepyala jupj. Cjuwá tepyala jupj, tepe'e cruz po'ó nun mpes. Nin la tjiji mpes nun Dios ts'uyupj nu tepyala, Dios pülücj nu 'yaya nun.

¹⁰ Napj ca mvelé napj nola jin. 'Üsüs way nin la müjí niná. Año pjaní nasa, nun mwalá way quelel 'oyatsja yupj mpes. Nun mwalá way jis tja'ayá, newa ma pjü jis tja'ayá, nun quelel 'oyatsja jin. ¹¹ Najas cyawaja quinam, so 'oyá nun. Po quelel lojitsja. Mpes ncawajas jis ma'ayá quinam. Jis tja'ayá to'á popé. ¹² Quelel 'oyá na, 'üsüs way Dios lal. Quelel 'oyá to'á popé, 'üsüs way Dios lal. Ma jos la p'a 'oyá.

¹³ T'üc' way 'üsüs way nin, jis capj p'o'sá la p'a jilal. Newa ma najas so 'oyá pjü to'á. So 'oyá pjü to'á popé, cjuwá ca nu mpalas nun jilal. ¹⁴ Najas nun to'á nujisas, nin najas wa yupj jatatj yupj jisas jin. Quina pülücj to'á, mpes 'úcj polel 'oyá yupj mpes. P'a jawas yupj ca pülücj nta'acj ca nacj, nun ca cjuwá nsem ca nacj. Mpes yupj ca 'úcj polel ma'ayacj nun mpes ca nacj p'a jawasá. Nin p'iyá ca la mijicj nun jilal. 'Ücj. ¹⁵ Dios Popel vele: "Pülücj natj, ma pülücj jatatsja yupj. Tsjicj way natj, pjü jisastsja jatatsja", Dios Popel nin vele.

Pablo sin tjejyama Tito, niyom la p'a 'ots'ipj.

¹⁶ Tito pasal quelel la nusiji wa, jupj jos wa nun lojí Dios jos jin. Jupj nin jos Dios la tjiji. Mpes wüi'is Dios lal. ¹⁷ Mpes la tjemyonacj Tito ca mim nun nt'a. Jupj ca la monas ncawajas ca jis ma'ayá yupj mpes Judea po'ó. Jupj tjevele jama. Po quelel jama. La tjemyonacj jupj ca mim; mop'in mwalá way p'in jupj p'iyá quelel jámatsja jupj. ¹⁸ Qjuis catjam p'a wa pü'ü qui'á po vele wa la p'a jilal pajal 'üsüs tepyala Jesucristo mpes. Dios ts'uyupj jun ta'á 'üsüs javelepj jupj po'ó. Se jamacj wa jupj nun nt'a Tito lal. ¹⁹ Pjü witjacj Dios ts'uyupj Macedonia mpe ne'espan la t'apj jupj qjuis capj la coñ cupj leque na

Judea po'ó. Nun tja'ayá, nt'acj ca cupj. La p'a tja'ayapj, nt'acj wa ca. Ninana ca ma'ayacj Dios ts'uyupj mpes Judea po'ó. Qjuisas gente po 'üsüs mvelecj ca qjuis Jepa Jesucristo po'ó, nin mpes nin lijicj. Ca polel sin mü'üsüs t'üc' way cupj quelel jis capj mp'a'sacj yupj.

²⁰ Cupj ca nlaca 'a mulú, mpes pjü ca jus nlayecj t'üc' way ninana ma pe'quec jncupj. Pülücj tja'ayapj, niná pjü ca ma'ayacj cjuwá jilal Judea po'ó.

²¹ T'üc' way cupj 'in jyamacj 'üsüs lijicj lovin. Qjuisas qjuis Jepa Jesucristo ca nucus cupj 'üsüs lijicj; qjuisas wa gente ca nucus cupj 'üsüs lijicj.

²² La tjemyonacj wa qjuis catjam p'a lal, jupj ca mim wa yupj jilal nun nt'a. La pülücj la tjemyonacj jupj la mijis cupj qjuisas jin. Jupj lovin la tjiji la tjemyonacj jin. Quina po quelel jama nun nt'a. Jupj po pyona 'ücj ncawajas ca ma'ayá yupj mpes Judea po'ó.

²³ Nepénowa mvelecj ca nacj, pjacj niná Titá. Jilal tjowelé 'a mulú tsji' lijicj Dios mpes. Jilal tjowelé jupj tsji' liji napj lal Dios mpes nun nt'a. Ca nacj nepénowa ca mvelecj wa qjuis catjampan sin po'ó, mvelecj pjacj niná. Tjowelé yupj tjiquil Dios ts'uyupj mpe Macedonia mpe; Dios ts'uyupj qui'á jatja jisas yupj nucopj jap'acj ne'aj. Gente 'üsüs javelepj Cristo po'ó yupj lajay mpes.

²⁴ Mpes niyom nenem nun nt'a tjil na, po tjüwüi'iqué yupj jilal, 'üsüs la tjüjé yupj jilal. Mpes yupj ca jus nlayecj nun pasal quelel la sojí. Mpes Dios ts'uyupj qui'á jatja ca jus nlayecj po t'üc' way tjevelecj yupj jilal nun po'ó. Pasal 'üsüs way jis lal tjevelecj nun po'ó.

9

¹ Nin la tjemyonacj Dios ts'uyupj jilal ca yupj ma'ayacj Dios ts'uyupj mpes Judea po'ó. Napj tepyac niná nun mpes. 'Ücj wa ma nin cüpactsja; ² napj selé nun nasa quelel 'oyá yupj mpes, ne nin. Pasal 'üsüs tjevelé nun po'ó Macedonia po'o patja jilal. Tjevelé nun Acaya po'o potjaqué quelel 'oyatsja año pjaní nasa. Nun po quelel 'oyatsja, mpes pülücj witjacj quelel ja'ayaptsja wa qui'á. ³ Nin mpes najas nun nin la müjí cupj tjevelecj jin, mpes sin jyam qjuis catjampan nun nt'a. Najas nin ca mpalas cupj tjevelecj jin nun po'ó. Tjevelecj nun po quelel 'oyatsja. Mpes ncawajas jis ma'ayá ca, yupj nun nt'a tjil na. ⁴ Macedonia po'o pü'üs custjay. Ca nacj yupj sin popa nepénowa ca mal napj lal, nun nt'a jum na. Yupj jilal tjevelecj nun po quelel 'oyá, mpes nun ma tja'ayá, qjuis maycas ca yupj jis lal. Nun nu maycas wa. Mpes ncawajas so 'oyá, qjuis catjampan jil na nun nt'a. ⁵ Napj nólatsja más 'ücj qjuis catjampan sin jyam quinam nun nt'a, mvelecj leñ way ncawajas ca, ma'ayá nun. Nun tjowelé ca pülücj jis ma'ayá. Mpes nun nt'a tjeleque na, nasa t'üc' tja'ayá nun, 'ücj nt'acj ca niná yupj mpes Judea po'ó. Mpes la p'a ca jus nlayecj nun nin tja'ayá sin nin jisastsja mpes; ma tjijyü'tücj nin 'oyá.

⁶ Nun siná jinwá ca nsem. Yom tsjicj way sine na, tsjicj way nta'as ca. Yom pülücj sine na, pülücj way nta'as ca. Nin p'iyá, yom pülücj se 'aya na la p'a jilal, Dios ca pülücj ma'ayas jupj, pülücj nta'as ca. ⁷ Najas 'oyá nun quelel 'oyá. Tja'ayá na, ma nujola t'as tja'ayá mpes. Ma nujola nsem cupj nu jyü'tücj so 'oyá. Ma nin nu jyü'tücj. Tja'ayá quelel 'oyá p'in. 'Ücj nujisas tja'ayá na, Dios quelel la nusiji. ⁸ Dios ca pasal 'üsüs polel la mijis nun mpes. Nun nujisas, jupj lovin ca polel nu ma'ayas. Más pülücj polel ma'ayas jupj. Mpes nun ca polel 'üsüs la müjí la p'a mpes. Ca polel jis ma'ayá. ⁹ Dios Popel vele: "Jupj pasal pülücj nin jis tje'yaya cjuwá jis lal.

Dios ca lovin jola mpalas yupj 'üsüs la tjiji",
 Dios Popel nin vele. ¹⁰Yom sine na, Dios 'yaya setel. Niná setel gente jis la las la mijis, Dios liji mpes. Nun 'oyá la p'a jilal, setel jinwá. Nun quelel 'oyá na, Dios ca nu ma'ayas la 'ayas mpes. Más pülücj ca nta'á nun so 'oyá mpes, Dios la mijis. Mpes más 'üsüs ca polel la müjí la p'a mpes, Dios jos jinwá. ¹¹Dios pülücj way ca nu ma'ayas, mpes lovin ca polel jis ma'ayá la p'a jilal. Nun 'oyá, cupj ca nt'acj cjuwá nt'a. Pülücj ca mwi'in Dios lal nun tja'ayá mpes.

¹²Dios ts'uyupj ca nta'acj yupj jisas, nun 'oyá mpes. P'a casá 'üsüs pyala wa. Yupj pasal ca mwi'in Dios lal; po 'üsüs way. ¹³T'üc' way nun toponé niná cupj velecj Jesucristo po'ó. Nun toponé Cristo 'üsüs la tjiji nun mpes. Tja'ayá na Dios gente mpes Judea po'ó, yupj ca jus nlayecj t'üc' way nin lojí Cristo tjevele jin. Mpes yupj ca 'üsüs mvelecj Dios po'ó. 'Üsüs mvelecj Dios po'ó nun pülücj way jis tja'ayá mpes, la p'a pülücj jis tja'ayá mpes 'ots'ipj. ¹⁴Yupj ca mvelecj Dios lal nun mpes, ca quelel la numijicj. Dios tsjay 'üsüs la tjiji nun mpes, nucopj tjep'ya'sa mpes 'ücj tja'ayá yupj mpes; nin mpes ca mvelecj Dios lal nun mpes. ¹⁵Más 'ücj cupj pajal wi'iquecj Dios lal, yupj 'üsüs la nutjiji mpes. Jupj la nutjiji pasal 'üsüs way, costa way pjü la veles 'oyñ nyuca la tjijá, jupj pasal pülücj way nin la nutjiji mpes.

10

Dios jas tjejyama Pablo la veles la p'a jilal jupj mpes.

¹Nepénowa javelepj napj lecj jeyá, ne ma polel velé nun jilal, nun jilal 'os na. Javelepj napj nola nun ca la mve'lé napj lal, mpes lecj jeyá napj, nin javelepj. Javelepj wa napj leñ na nun jilal, napj po nu jyütütj papel mpes. Javelepj napj selé nun ma polel lo velelé napj lal papel se jam na, mpes nin lejay. Mpes quina pyac nun mpes, Cristo nun jilal mveles ca jinwá nsem. Cristo ma jis capj tjeve'le. 'Üsüs tjevele la p'a jilal. Nin p'iyá napj nin pyac quinam nun jilal. ²Napj 'ücj polel le velel nun jilal, nun nt'a jum na. Mop'in ma quelel nin lejay napj. Mpes napj le mon nun ma welé la p'a tjowelepj jin. Nepénowa ne'aj javelepj cupj lijicj cupj qjuisas p'in. Javelepj lijicj Dios jos jinwá tulucj. Napj ca polel jis capj mvelel, nin ca jis capj mvelel. ³T'üc' way gente p'in cupj. Gente nepénowa ma jisas cupj lijicj jin. Lovin ma ca la mp'a'nacj yupj jilal, gente la palan jinwá. ⁴Cupj ma le palanacj militar jatatj mpes jinwá. P'a casá lijicj. Dios qjuesé 'aya mpes, cupj polel lijicj ne nun ma ca mponé yupj javelepj cupj po'ó. Yupj japon po t'üc' way nun jilal javelepj. ⁵'Üsüs jinwá javelepj, mpes la p'a yola 'üsüs way nin javelepj. Yupj yola niná topon mpes pasal 'üsüs way. Javelepj Dios po'ó, mop'in pjü javelepj ma t'üc' way. Yola t'üc' way topon Dios po'ó, mop'in ma t'üc' way topon. Cupj lijicj mpes gente jus nlay ma t'üc' way yupj javelepj jin. Mpes gente niná ma japon quinam yupj javelepj mpes, nin lijicj cupj. Gente niná nin lajay quinam Cristo jos jin, cupj lijicj mpes. ⁶Cupj qjuiyola nun nin la müjí Cristo jos jin. Nepénowa ma la mijicj custjay ca nacj, mpes ca jis capj ntülücj cupj.

⁷Nun gente yus nucú, nenéyawa welé yupj 'üsüs, tjunucú mpes. Mop'in ma polel jus nlayé ncu Dios ts'uyupj yupj, nucú p'in mpes. Napj selé nun poné nun Cristo juts'a'á. Najas pasal nujola nsem niná, najas nun jus nlayé cupj Cristo juts'a'á 'ots'ipj. ⁸Qjuis Jepa Jesucristo qjuisin tjejyama nucopj la p'acj, nun pajal ca jisas nsem Dios. Qjuisin tjejyama malala nyuca la nusijicj tulucj. 'Üsüs tjevelé ca nacj cupj po'ó, qjuis Jepa Jesucristo qjuisin tjejyama

mpes. Newa ma ne mayca nin tjevelé mpes; cupj ca t'üc' la mijicj pjü way qjuis Jepa Jesucristo jos jin. ⁹ Ca nadj nun nujola najas nun locj jeyá, mpes nin tepyac nun mpes, nin nujola ca nadj. Nin tulucj. ¹⁰ Nepénowa javelepj ne'aj: “Pablo püné qjuisí jütüta pyaca na. Jepa jinwá pyaca jupj. Nin tulucj cupj qjuilal já'asa na; ma nin vele jupj. Ma 'üsüs vele gente 'a si mulú nt'a, mpes ma ppyacañ jupj velá”, nin javelepj napj nin po'ó. ¹¹ Yupj salejepj tsjan niná tepyaquecjin nun mpes, 'osos secj p'in nun jilal. Najas yupj jus nlayecj nin p'iyá ca mvelecj nun jilal jyatjaquecjin na. Cupj ca la mijicj cupj tepyaquecjin jin, nun jilal jyatjaquecjin na.

¹² Gente nepénowa javelepj yupj p'iyá pasal 'üsüs. Cupj velecj cupj yupj jinwá tulucj. Yupj yola yupj más 'üsüs lajay pjü jilal. Nin lajay na, javelepj yupj p'iyá pasal 'üsüs. Newa ma sin 'yüsa 'üsüs jis la jay. ¹³ Dios jos jin lijicj, nin ca la mijicj la p'in. Dios jos nucopj p'ya'sacj nun. La tjijicj na Dios jos jin, ca mvelecj 'üsüs la tjijicj. La p'a la tjijicj na, ma ca mvelecj 'üsüs la tjijicj. ¹⁴ T'üc' way Dios jos cupj nucopj p'ya'sacj. Nun nt'a tjeleque na, nin la tjijicjsja Dios jostsja jin. Cupj mwalá way tjeleque nun nt'a. Mwalá way nun jilal tjevelecj pajal 'üsüs tepyala Jesucristo mpes. ¹⁵ T'üc' way Dios la p'a wa sin jyama la p'a nt'a, tsji' lajay jupj mpes ne'aj. Dios ma qjuisín tjejjama ne'aj. Mpes cupj ma leque ne'aj, ma velecj yupj Dios ts'uyupj jis tepyala cupj la tjijicj mpes. Quelel 'üsüs lijicj nun jilal, más 'üsüs ca mponé lovin Dios lal; nin qjuisas. ¹⁶ Nin tepyala na, p'a jawas ca polel nlaca ca nadj la p'a nt'a, más campa nun potjaque mpe. Jis walap'a'a ca mvelecj pajal 'üsüs tepyala Jesucristo mpes. P'a witjacj Dios mpes tsji' lajay nt'a, ma ne'as ca nlaca cupj. Ma ca mvelecj gente ne'aj Dios ts'uyupj jis tepyala la tjijicj cupj. ¹⁷ Dios Popel nin vele: “Ma ca mvelé nun p'iyá 'üsüs; ca mvelé nun jis Jepa Dios 'üsüs la tjiji nun mpes”. ¹⁸ Cupj p'iyá velecj cupj 'üsüs, ma ca jus nlayecj ncu t'üc' way 'üsüs cupj. Nin tulucj qjuis Jepa Dios vele na. Jupj vele na cupj 'üsüs, t'üc' way 'ücj jos jupj cupj qjuis lal.

11

Niyom nepénowa sin 'yüsa lajaytsja Corinto po'ó; Dios ma sin tjejjama la veles jupj mpes.

¹ Yom jupj p'iyá po'o vele, gente p'a wa yola jupj ma jola jin vele jupj. Newa najas nun ca jus nlayé Dios t'üc' way nin tjejjama la veles jupj po'ó; nin mpes napj nin po'o ca mvelé. Nusin tjü'üsüs napj pyac. Napj selé nun nasa nusin 'yüsa pjü napj pyac. ² Najas nun nin lojí Dios jos jin, mpes pasal nola nun mpes. Dios jos napj nin nola nun mpes. Quina ca mpac 'oyñ nyuca lejaj napj. Yom 'yaya jupj jucucus lo wayis jinwá napj. Yom 'yaya jupj jucucus tjamacjas lal lo wayis. Jucucus lovin ma lal tjemey yom lal; 'üsüs way jupj. Napj tsjücjüim popay jin p'iyá; nun tsjücjüim niná jin p'iyá; Cristo tjamacjas niná jin p'iyá. Napj nun ma'ayá, nun ca cus ncoñicó Cristo; pjaní way p'in ca cus ncoñicó. Mpes najas nin la müjí lovin Dios jos jin. Mpes nun 'üsüs nsem, napj nun ma'ayá na Cristo lal. ³ T'üc' way nun po quelel lojí Cristo jos jin. Ma quelel lojí p'a casá. Newa nin, napj lecj jeyá 'in. Nun solejé Eva lal latsj lay tepyala. Latsj niná la tsyawilí jupj lal. Latsj seletsja jupj lal ca mveles, ne mpones ca jupj. Najas nin p'iyá tulucj nu pyala. T'üc' way gente la tsuwil nun jilal, jisas nun la p'a poné. ⁴ T'üc' way Jesús po'o tjevelecj nun jis walap'a'a. Tjevelecj tsjan niná Jesucristo 'üsüs la tjiji gente mpes. La p'a wa tjil nun nt'a, p'a casá tjowelepj Jesús po'ó. Nun nin jisas yupj javelepj.

T'üc' way Dios Cjües po'o tjevelecj nun jis walap'a'á, ne nun jisastsja jupj. La p'a wa javelepj la p'a cjües mpes, ne nun nin jisas niná. Nun jis walap'a'a tjevelecj pajal 'üsüs tepyala Jesucristo mpes. Yupj ma nin p'iyá javelepj. P'a casá javelepj, ne nujisas yupj javelepj.

⁵ Nun jilal javelepj, yupj nin javelepj Dios sin tjejyama yupj p'iyá nun nt'a la veles jupj mpes. Napj nun jilal velé más tsjicj way tulucj napj yupj jilal. ⁶ Napj ma polel velé 'in ca nacj, gente 'a si mulú nt'a. Mop'in pülücj selé napj. Dios pasal pülücj nin tji'yüsa la tjiji. Cupj lovin nusin tji'yüsa la tjiijicjsja, mpes nun solejé niná t'üc' way. Dios qjuisin tji'yüsa la tjiji, niná pjü way nusin tji'yüsa la tjiijicj cupj.

⁷ Napj tjevelé nun jis walap'a'á tsjan niná Dios pajal 'üsüs la tjiji nun mpes. 'Üsüs nun jis wala tjevelé, newa ma najastsja nun no 'oyatsja la las, ma najastsja no 'oyatsja ca'aj 'ücj la jas. Gente la p'a nusin 'yüsa lajay, javelepj Dios ma nin tjejyama napj. Napj ma t'emel la tjemyon napj la tjejay mpes, mpes nin javelepj yupj. Ma püné jin la tjejay napj. Napj p'iyá tsji' la tjejay nun jilal tüpü'üs na, mpes 'ücj jaylacj la tjejaytsja la las. Nun Dios ts'uyupj nu tepyala, nun jilal tjevelé mpes. Mop'in ma la tjemyon nun jis t'emel. ¿Ncu nujola maláatsja ma la tjemyon napj? ⁸ T'üc' way Dios ts'uyupj la p'a pjaní ntja'ayapj t'emel, mpes 'ücj jaylacj la tjejaytsja la las, nun jilal tüpü'üs na. T'emel niná netj, mpes 'ücj polel tjumtsja nun nt'a, nucopj lo p'acj. ⁹ Nun jilal tüpü'üs na, nenéyawa cjuwatsja napj, newa ma la tjemyon nun jilal la 'ayas napj mpes. Najastsja ma no 'oyá nun nujisastsja p'iyá. Qjuis catjampán tjiquil ná Macedonia mpe, yupj ntja'ayapj pjü najastsja. Mpes napj lovin ma la tjemyon nun jilal. Lovin ma ca la mon nun jilal. ¹⁰ Cristo t'üc' way tjevele, napj nin p'iyá t'üc' way velé. T'üc' way najastsja ma no 'oyá, nun jis lal tjevelé na Dios po'ó. Nun jilal nusin 'yüsa lajay, yupj jisas gente ma jus nlay niná napj nin po'ó. Mop'in ca sin mü'üsüs niná Acaya po'ó jun ta'á. ¹¹ Napj mvelé ca 'onin ne nin velé napj. Najas nun jus nlayé ca napj quelel la nusejay, mpes nin velé. Dios selé t'üc' way napj quelel la nusejay.

¹² Lovin ca nin la mejay la p'a nt'a, nun jilal la tjejay jinwá. Nun jilal nusin 'yüsa lajay, yupj ca ma polel mvelecj nin lajay cupj lijicj jin. T'üc' way yupj javelepj Dios sin tjejyama yupj, qjuisin tjejyama jinwá. Javelepj nin lajay cupj jinwá. Quina ma ca polel mvelecj niná. ¹³ Niná noyomes jisas la p'a ca yola nsem apostolpan yupj, jisas yupj yola Cristo sin tjejyama yupj, la veles jupj mpes. Nin tulucj. Cristo ma sin tjejyama. Yupj la tsuwil nun jilal. Jisas nun nujola Cristo sin tjejyama yupj, mpes cupj jinwá lajay yupj, javelepj wa cupj jinwá. P'a p'in yupj. ¹⁴ Cupj jus nlayecj yupj nin ca la mijicj lovin. Satanás nin p'iyá lijí. Jupj jos gente yola jupj 'üsüs, Dios angelpán 'üsüs witjacj jinwá. ¹⁵ Nun jilal nusin 'yüsa lajay, jisas nun nujola yupj tsji' lajay Dios mpes; nin mpes 'üsüs lajay nenéyawa Dios jos jin. Selecj 'onin ne nin lajay. Satanás jomozopan yupj, ne nin lajay. Mvelé ca tsjan ca jis mpalas. Dios ca jis capj ntülüs nin la tjaJay mpes. P'a jawas ca nin nsem, pjü malala lajay jis capj tyüla na.

Pablo tjevele Dios mpes, mpes pasal malala tepyala jupj lal.

¹⁶ Yom jupj p'iyá mpes vele, la p'a ca yola nsem jupj ma jola jin vele jupj. Nun jilal tjevelé quinam 'onin ne nin tjevelé napj. Mpes niswa velé, najas ma nujola malala velé napj. Nin nujola nun ca nacj. 'Ücj nin; mop'in najas nun pjo'oqué napj velé. Mpes napj ca 'ücj mvelé napj nin po'ó, ne ca nusin mü'üsüs t'üc' way Dios nin tjejyama la veles jupj mpes. ¹⁷ Nun jilal velé napj

nin po'ó. Quina velé, napj ma velé qjuis Jepa Jesucristo vele jinwá. Yom ma jola jinwá velé, napj nin po'o velé na. Yom jupj p'iyá 'úsüs jin jola jinwá velé napj. ¹⁸ Gente pülücj jatja, 'úsüs javelepj yupj p'iyá po'ó, jisas la p'a 'úsüs yola nsem yupj mpes. Napj ca mvelé wa napj nin po'ó. ¹⁹ Nun nujola Dios nasa nusin tji'yüsa la tjiij; pülücj solejé jin nujola. Nin mpes 'ücj nun jis lal nun pjo'oqué gente ma yola jinwá javelepj. ²⁰ Nenem jil nun nt'a, nu jajütütj. Nun nin lojí yupj javelepj mpes. Yupj jisas nun so 'oyá jis la las, so 'oyá patja, jinari. Nin lojí nun. Yupj la mon nun jilal, ne nun so 'oyá pjü jisas. Jisas nun nujola püné way yupj, ne nin nujola nun. Nun jis wala po'o jatül na, ma nujola. ²¹ Cupj ma la tjiijic ne nin. Lecj tjeactsja cupj ne nin la cüjay. ¿Ncu nujola más 'ücj ne mayca ma nin la tjiijic? Nun jilal velé najas ma la tjiijic yupj jinwá.

Yupj 'úsüs javelepj yupj p'iyá po'ó; nin p'iyá polel velé napj. Ma nola jinwá velé. ²² Yupj javelepj hebreopan yupj. Nin wa napj. Javelepj israelpan yupj. Nin wa napj. Abraham pajal püna tüpü'ü, yupj javelepj yupj jupj popa p'iyá. Nin wa napj. ²³ Javelepj tsji' lajay Cristo mpes. Napj más 'úsüs tsji' lejaj jupj mpes. Ma nola jinwá velé napj quinam. Napj más 'úsüs tsji' la tjejay Cristo mpes yupj jilal. Ts'ac' más pülücj tjo'os napj cawilta mo'ó, Cristo mpes tsji' lejaj mpes. Pajal la pülücj na süptsja yupj napj lal, Cristo mpes tsji' lejaj mpes. Pasal la pülücj quelel ni pü'itsja napj, Cristo mpes tsji' lejaj mpes. ²⁴ Judiopan la cínquiya napj mp'üy po'o süptsja. Nin la tjejay na, la treinta y nueve na süptsja yupj pjoloc' mpes. ²⁵ La con la p'a ntjasüp barra mpes. La pjaní la p'a pe nay pjucj po'ó la ts'i, na 'ünan mpes. La pülücj napj tjum barco mo'ó. Barco cont'e malala jis tepyala. Tjelepta ne campwila mo'o tjil. Püste pjaní, ts'ac' pjaní, 'üsüma tjüjüs, 'üsü ntjutjilila. 'Üsü pajal yümücj jámatsja, mpes quelel ni pü'itsja napj.

²⁶ La pülücj tjum campayá. 'Üsü pasal t'yünatsja, malala ca ma palas nin nólatsja. Pequepan lyawuñtsja, malala ca ma mpalas nin nólatsja. Judiopan malala quelel la tjejaytsja napj lal. Judiopan tulucj malala quelel la tjejaytsja wa napj lal. Gente pülücj patja nt'a witjacj malala quelel la tjejaytsja wa napj lal. Gente cjuwá nt'a, malala ca ma palas nin nólatsja. Barco mo'o tjum na, malala ca ma palas nin nólatsja. Gente nepénowa javelepj Dios ts'uyupj yupj, yupj Dios ts'uyupj tulucj. Malala quelel la jaytsja wa yupj napj lal. ²⁷ Napj pasal yümücj tsji' la tjejay. Püste pülücj tsji' la tjejay wa, mpes ma polel tjejayá. Pasal ni' ntúlatsja ntepalá. Pasal vecj ni pü'itsja. Pasal 'üsü nívetsja. La pülücj cjuwatsja la las. Nenéyawa cjuwatsja 'in nin quip, mpes tsjojose ntepalá. ²⁸ T'üc' way pjü niná nin ntepalá napj. La p'a casá nola wa napj. Lovin napj nola Dios ts'uyupj pjü way mpes. Nin quelel selé ncu nin lajay Dios jos. ²⁹ Nepénowa ma sin 'yüsa Dios jos jin. Yupj ma lajay na Dios jos jin, napj 'aplijila ne palá. Nepénowa sin napnapj jinwá; januc na la p'a malala lajay, yupj malala quelel lajay wa. Pasal nola yupj mpes. Napj po quelel jis capj p'yacj, ma malala la mijicj niswá.

³⁰ Napj nin tjeveletsja napj nin po'ó; nun jilal tjevelé 'onin ne nin tjevelé. Más 'ücj nin velé ca nacj. Mpes más 'ücj nun jilal velé malala ntepalá. Malala ntepalá Cristo najas mpes, 'ücj najas nin. ³¹ Dios selé napj ma li tsuwil nun jilal. Jupj Jesucristo Dios. Jupj Jesucristo Popay. Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné. Más 'ücj gente lovin 'úsüs ca mvelecj Dios po'ó. ³² Damasco po'o tüpü'üs na, pülücj patja nt'a, jepa püné auxiliar pajal ts'i 'inyatsja napj lal. Jupj auxiliar waytsja Aretas tjevele mpes, Aretas jepa pünetsja ne'aj. Sin tjejyama militarpan tjüwücj jun vilicj nt'a. Tjüwücj campányatsja pülücj patja

nt'a t'asiyú. Militar la nuactsja ne'aj napj la tjilil. ³³ Ts'üequenes p'in. Tjüwücj po'o jun tsjicj waytsja campanya. Ne'aj Dios ts'uyupj palá tüpüntüpj napj 'üpü mpes, quiliyú püné mo'o tjo'os. Mpes 'ücj polel tjumtsja Damasco mpe, ne militarpan ma polel ntjtjililiri.

12

Pablo tepyaca tjinyuca mpes, Jesucristo jas tji'yüsa la tjiji gente p'in ma polel januc.

¹ Ca nadj nepénowa ca malala yola nsem napj nin po'ó, napj p'iyá mpes velé mpes. Newa nola más 'ücj nin velé. Napj quelel velé napj tjinyuc mpes, niná polel tjinyuc Dios la tjiji mpes p'in. Quelel velé tsjan niná qjuis Jepa Jesucristo nin tji'yüsa la tjiji. ² Año catorce nasa Dios ntjemanú jupj pü'ü nt'a. T'üc' way napj se coñ Cristo. Ma selé ncu napj mp'üy tjemyana. Ma selé ncu neqjues p'in tjemyana. Jupj selé. ³ Napj selé ntjemanú Dios pü'ü nt'a, pasal 'üsüs way ne'aj. Ma selé ncu napj mp'üy tjemyana. Ma selé ncu neqjues p'in tjemyana. Jupj selé. ⁴ Dios napj lal tjevele ne'aj mop'in jos la p'a ma jus nlayecj tsjan tjevelá. Jos la p'a ma javelepj jupj tjevelá. ⁵ Niná ma tepyala p'a lal. Nin cüpalas p'a lal, ca 'üsüs nin polel mvelé jupj po'ó; napj p'in po'ó nin mvelé tulucj. Mop'in napj ca nin mvelé malala ntepalá mpes. ⁶ Napj 'üsüs way polel velé napj nin po'ó, niná ntepalá mpes. Nin velé na, t'üc' way velé, mpes 'üsüs nola jinwá velé. Mop'in ma ca mvelé napj 'üsüs way. Napj nin velé napj 'üsüs, la p'a wa nin p'iyá ca mvelecj napj nin po'ó. Ma najas nin javelepj. Gente tjunuc napj la tjejay, tjepjyacañ napj tjevelé. Nin mpes ca jus nlayecj ncu 'üsüs napj.

⁷ Dios pasal 'üsüs way tjevele napj lal. Newa nin, jupj jos ma nola püné way napj, napj lal tjevele mpes. Mpes napj mp'üy po'o pajal vyaja tepyala, jam püné mp'üy po'o toñca jinwá. Satanás nin liji. Lovin vyaja. Mpes napj nola püné way tulucj napj, Dios jos nin nola. ⁸ La con la tjemyon qjuis Jepa Jesucristo lal, ca mü'ü'süs niná. ⁹ Jupj tjevele: “Ma ca la mejay niná jipj la tjemyon, mop'in ca cyapj mp'acj lovin. Jipj ma ca jyas nsem la p'a. Napj pasal jis capj p'yacj sin napnapj witjacj. Napj polel nin lejay yupj mpes, ne yupj ca jus nlayecj napj püné”, jupj nin tjevele napj lal. Cristo lovin ncapij ncoñicos, lovin ncapij mp'a'sas, mpes napj velé 'üsüs way vyaja napj. Pasal püné way jupj. ¹⁰ Mpes ma nola malala ne palá na. Napj tsji' lejay Cristo mpes, ne nin ne palá. Nin mpes nepénowa la pjüts'ün napj lal. Nin mpes cjuwá wa napj najas nenéyawa. Nin mpes nepénowa malala lajay napj lal. Nin mpes wa pasal malala ne palá, ne pjü ma polel ncapij jap'acj. Mop'in ma nola nin ne palá mpes. Nin ne palá na, Cristo pajal ncapij p'ya'sa, mpes napj 'üsüs polel lejay jupj mpes.

Pablo jólatsja Dios ts'uyupj mpes Corinto po'ó.

¹¹ Napj po'ó nin tjevelé. Yom ma jola jinwá tjevelé napj. Nun mpes nin tjevelé. Nun ma toponé apóstol way napj, ma toponé Dios nin tjejjama la veles jupj mpes. Más 'ücj 'üsüs welé nun napj nin po'ó, mop'in ma nin tjoweletsja. Nusin 'yüsa lajay javelepj Dios sin tjejjama la veles nun jilal jupj mpes. T'üc' way napj tsjicj way; newa nin, napj más tsjicj way tulucj yupj jilal. ¹² Dios yom se jamá na, Dios se p'a'sa jupj 'üsüs la mijis. Jupj nin liji mpes, gente jus nlayecj Dios jas tjejjama jupj. Niná apóstol t'üc' way. Gente pasal yola jupj liji mpes. Yom niná pajal 'üsüs way liji, yom p'in ma polel liji jinwá. Nun nt'a tüpü'üs na, niná la tjejjay napj. Malala ntepalá na, newa nin

la tjejay napj nun nt'a. ¹³ Nin la tjejay la p'a Dios ts'uyupj jilal, nin p'iyá la tjejay nun mpes. Pjaní p'in ma la tjejay. Ma la tjemyon no 'oyá. Najastsja ma no 'oyá nun p'in nujisastsja. ¿Ncu nujola más 'úctsa la cūmon napj? Najas nun perdonar la nojí ma la tjemyon napj.

¹⁴ La con quelel jumtsja nun nt'a quínam. Newa ma ca la mon no 'oyá. Ma ca la mon no 'oyá nun p'in nujisas. Nun nuts'a'á ma najas. Nujisas Cristo; nin najas p'in. Napj nun jis papay jinwá. Tsjictjacj ma ja'ayapj jis papay jos. Jis papay nin se 'aya tsjictjacj jisas mpes. ¹⁵ Nujisas Cristo; nin najas p'in. Mpes 'úcj napj lal napj jaylacj lejay lya, jaylacj lejay wa jya, nun nt'a pū'ús na. Pasal ca yūmūcj tsji' la mejay ca nacj. Nin napnapj nsem napj ca nacj. 'Úcj, ma nola. Napj pasal quelel la nusejay. ¿Ncu más tsjicj way lovin ca quelel la nojí napj?

¹⁶ Napj ma la tjemyon nun p'in nujisastsja. Nola nun pjū way witjacj nin solejé. Newa nin, nepénowa javelepj napj la tsyawil nun jilal. Javelepj la p'a sin tjeyam napj nun nt'a, la tjomon cjuwatsja mpes Judea po'ó. Javelepj napj ca nts'isis t'emel, napj mpes ca nsem. ¹⁷ T'úc' way gjuis catjampan la p'a sin tjeyam napj nun nt'a. ¿Ncu nujola napj jis tjijyútútj la tsuwil nun jilal? Nin tulucj. ¿Ncu nujola t'emel niná napj najas ca nsem? Nin tulucj. ¹⁸ Napj po la tjemyon Tito lal, jupj ca mim nun nt'a. Qjuis catjam jas tjeyam wa jupj lal. ¿Ncu solejé Tito ma la tjemyona nun nuts'a'á? ¿Ncu solejé napj la tjejay jinwá, Tito nin p'iyá la tjiji nun jilal? ¿Ncu solejé napj nólatsja jinwá, Tito nin p'iyá jólatsja, nun jilal tepyatjaquec na?

Ma gjuisastsja nun nuts'a'á.

¹⁹ Niná nun mo'o welé na, ca nacj nujola nsem gjuisas nun mvelé ca 'úsüs cupj. Nin tulucj. Ma gjuisas. Nin pyaquecj Cristo jos jin, Dios selé pyaquecj jin. Nin pyaquecj mpes nun más 'úsüs ca jus nlayecj Dios jos jin, más 'úsüs ca la müjí Dios jos jin. Pasal quelel la nusijicj. ²⁰ Napj nola nun nt'a tjum na, ca nacj ma nin la müjí napj najas jin. Mpes nun ma ca jisas nsem napj ca mvelé mpes nun jilal. Nun lo velelé ca nacj. Nun jomaqué ca nacj. Nepénowa leñ way ts'a 'in ca nacj, yūmūcj javelepj. Nepénowa lajay ne 'úsüs se palá yupj p'iyá jilal la p'in ca nacj. Nepénowa tin javelepj ca nacj la p'a lajay mpes. Javelepj malala nin lajay. Nepénowa tin javelepj ca nacj la p'a lajay mpes, mop'in ma sin tji'yüsa ncu t'úc' nin la tjajay. Javelepj p'in, la tsuwil. Nepénowa yola ca nacj yupj p'iyá pūné. Nin tulucj. Ma yuwal nujola ca nacj, mpes pasal lo velelé. ²¹ Napj nola nun nt'a jum na, ca ma maycas nun lojí mpes. Dios ca nin la ma mijis ca ma maycas. Nepénowa malala nyuca la tjajay, newa ma 'aplijila jis tepyala malala la tjajay mpes; nin mpes pasal 'aplijila nsem napj. Ma quelel lajay Dios jos jinwá. Niyom nenem jis tjamanun sejats'om tulucj. Nequem nenem tjlj jis vayum tulucj jilal. Más malala la tjajay wa yupj. La pūlūcj nin quelel lajay, ne nin lajay.

13

Pablo tecyawaja tepyaca.

¹ Niswa jum nun nt'a; la con nsem nun nt'a tjum quínam. Nun nt'a tjum na, napj ca la mü'üy ncu nepénowa newa malala nyuca lajay. Yupj malala lajay, napj ca müjütútj tsjan ca jis mpalas yupj. Pjaní p'in vele jupj selé nun popa malala liji, ma ca nin nola. "Mát'eya javelepj yupj salejepj jupj malala nyuca liji, 'úcj jis la pon. Cánt'eya 'úcj jis la pon wa." ² La mat'e nun nt'a tjum na, malala lajay jilal tjevelé. Tjevelé ca jis capj ntül niswa tjacuwis na. Nenem pjū jilal nin ca la mejay. Napj niná tjevelé pjū jilal. Nun jilal 'os tulucj quínam

mop'in velé niná niswá. ³ Nin lejay na, nun ca jus nlayé t'üc' way napj velé Cristo jos jin. Nun nin jisastsja püné way nin lejay napj, mpes ca mponé napj velé Cristo jos jin. Cristo ma la tjiji yom ma polel jyü'ta jinwá. Jupj pasal püné jin jyü'ta nun jilal. ⁴ T'üc' way Cristo yom tepyala jupj. Yupj tjü'ünan jupj, tjovalapj jupj cruz po'ó. Jupj jüp'üy jas napnapsja, pjü jis p'üy jinwá. Malala tepyala jupj lal. Nin tulucj quinam. Cristo nyucunú, Dios nin la tjiji jupj pjü 'ücj liji mpes. Cupj Cristo juts'a'á. Nin p'iyá cupj qjuis p'üy sin napnapj way, malala gjuésé palá. Ma ca nin nsem lovin. Cupj ca mpatjaquecj Cristo lal, Dios pajal püné mpes. 'Ücj liji niná nun mpes.

⁵ Nusin tjü'üsüs ncu poné nun Dios tjevelá. Po nujola t'as lojí mpes. ¿Ncu solejé Jesucristo nun po'o pü'ü? Ma poné ca nacj Dios tjevelá, mpes Jesucristo nun po'o ma pü'ü. ⁶ Cupj pasal qjuiyólatsja pyonecj mpes. Selecj nin pyonecj Dios tjevelá. Napj nola nun pjü witjacj ca jus nlayé nin pyonecj Dios tjevelá. ⁷ Quina le monacj Dios lal nun ma malala nyuca la müjí ca. Cupj velecj Cristo jos jin, ma qjuiyola niná ma jus nlayé ca nacj. Sin nin qjuisas 'üsüs la müjí la p'in. Velecj Cristo jos jin, mop'in ma qjuiyola niná ma jus nlayé nun ca nacj. ⁸ Sin nin qjuisas gente nin lajay Dios tjevele jin la p'in. Jupj tjevele t'üc' way. Ninana p'in velecj gente jis lal. Ma polel velecj la p'a casá. ⁹ Po najas nin lojí Dios tjevele jin. Mpes cupj ma nucopj ntülücj, tsjay 'ücj qjuisas nsem. Dios lal le monacj ca nusin mü'üsüs pjü way Dios jos jin. Qjuisas nin la müjí pjü way jupj jos jin. ¹⁰ Mpes quina napj nin pyac niná nun mpes. Najas nin ca la müjí quinam napj tjevelé jin. Mpes nun jilal pü'üs na, ma nucopj ntül ca. Qjuis Jepa Jesucristo nin tjejyama nucopj lo p'acj, jupj jos más 'üsüs lojí jupj jos jin. Nin tjejyama ma malala nyuca lejay nun jilal. Napj ma ca quelel nucopj ntül. Nucopj tyül, ca nujola nsem malala nyuca lejay napj nun jilal.

¹¹ Natjampan, quina ca ncawajas mpac. Najas 'ücj nujisas nsem. Nujisas t'as ca pjü la müjí Dios jos jin. La tjüjí napj tjevelé jin, ne ma nujola nsem pjü mpes. Ma la tjowe'lé nunwá. Nin p'iyá nujola t'as. Nin lojí na, Dios ca nucopj ncořcos. 'Ücj quelel la sijicj la p'a, jupj nin liji. Ma le velecj, ma le palanacj, jupj nin liji. ¹² La nütjüsüqué na nun popé, la tjalapaná nunwá. 'Ücj nujisas t'as nujus tjunucú nusin popé. ¹³ Dios ts'uyupj quepé süs wa la nutjajay.

¹⁴ Najas Jesucristo 'üsüs way la numijis nun pjü witjacj jilal, cupj qjuis Jepa Püné jupj. Najas nun lovin quelel la sojí la p'a wa, Dios jinwá. Najas Dios Cjües lovin ca nucopj ncořcos.

Pablo papel tepyaca Galacia mo'o tapatja mpes

¹ Napj Pablo. Apóstol napj. Jesucristo nin tjejjama la veles p'a jilal jupj mpes. Dios qjuis Papay nin tjejjama wa. Jesucristo tepe'e na, Dios jas tjijyünsa jupj, tüpü'ü niswá. Gente tulucj nin tjjam napj. Leñ pjacj tjiquil nin la jam. Dios p'in, Jesucristo p'in, nin tjjam. ² Dios ts'uyupj nepénowa jatja napj lal quinam. Nin pyaquecj nun mpes. Nun Dios ts'uyupj Galacia po'ó.

³ Dios cupj qjuis Papay. Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné. Qjuisas yupj pajal 'üsüs lajay nun mpes. Qjuisas ma nujola nun pjü mpes, nin la nusejay. ⁴ Cupj malala nyuca la tjiicj. Jesucristo ma jostsja malala qjuesé palá nin la tjiicj mpes; nin mpes 'üctsjá jupj lal la p'a tjü'ünan jupj. Jupj jostsja Dios si jütüta popé nsem cupj, ne nin tepyala quinam. Diablo si jütüta popa tulucj cupj; diablo jyü'ta nosis po'ó quinam. Dios jostsja Jesucristo nin la tjiij cupj mpes, Dios ne cupj qjuis Papay. ⁵ Napj najas lovin 'üsüs velecj Dios po'ó. Najas ca nin mpalas.

Toponé Dios tjevele mpes la p'in.

⁶ Napj pasal nola nun la tjüj mpes. 'In lacasana nun jisastsja Dios. Quina nun ma jisas jupj. Dios nucopj tjep'ya'sa nu la pon Jesucristo lal. Jesucristo pasal 'üsüs la tjiij nun mpes, jupj quelel la nutjiij mpes. Mop'in malala nujola quinam. Quina nun poné la p'a javelepj. Yupj p'a casá javelepj, ma nin p'iyá javelepj Jesucristo 'üsüs la tjiij po'ó. ⁷ 'Üsüs tulucj, malala, nin javelepj. Napj selé pasal nujola yupj javelepj mpes. Nin mpes napj velé nun jis lal. Dios tjevele 'üsüs qjuis tepyala Jesucristo mpes. Yupj p'a casá javelepj. ⁸ Cupj nun jis walap'a'a tjevelecj 'üsüs qjuis tepyala Jesucristo mpes. Nepénowa ma nin p'iyá javelepj Jesucristo po'ó, nun jis walap'a'a javelepj na. Najas Dios jis capj ntülüs. Cupj p'iyá p'a casá nun jis walap'a'a cüvelecj Jesucristo po'ó, najas wa ca Dios qjuis capj ntülüs. Angelpán p'a casá nun jis walap'a'a cüvelecj Jesucristo po'ó, najas wa ca Dios jis capj ntülüs. ⁹ Püna tjevelecj jin p'iyá velé niswá. Nun toponé Dios tjevelá. Jupj tjevele 'üsüs qjuis tepyala Jesucristo mpes. Nepénowa p'a casá javelepj nun jis walap'a'a Jesucristo po'ó, najas Dios jis capj tyüla nin lajay mpes.

¹⁰ Napj ma nola ncu 'ücj jisas gentá napj velé mpes. Najas Dios 'ücj jos nsem napj velé mpes. Ma nola ncu 'üsüs yola gentá napj nin po'ó. Najas 'üsüs nsem napj Dios lal. Nin mpes tsji' lejaj napj Jesucristo mpes; napj jupj jomozo.

Dios la t'ya Pablo tsji' la mijis jupj mpes.

¹¹ Nun napj natjampán. Nun jis walap'a'a tjevelé Dios tjevele mpes. Jupj tjevele tsjan niná Jesucristo 'üsüs la tjiij nun mpes. Gente p'in tjowelepj jin tjevelé tulucj. Najas nun ca jus nlayé niná. ¹² Ninana la p'a jilal jis wala velé, gente p'in ma nin nawala tjowelepj. Gente tulucj nin tji'yüsa la tjjaj niná, napj velé mpes. Jesucristo nin tji'yüsa la tjiij niná.

¹³ La p'a nun jis wala tjowelepj tsjan niná napj la tjjaj yas nam. Napj lovin nin la tjjaj judiopian lajay jinwá. Nusin tji'yüsa tsjaj malala la tjjaj Dios ts'uyupj jilal. Napj lovin ma 'üsüs la tjjaj yupj jilal. Najastsja leñ nsem pjü. ¹⁴ Judiopian püna tapatja jin p'iyá la tjjaj napj lovin. Napj tjamacjastsja na, niná más 'üsüs la tjjajtsja napj, la p'a judío tjamacjastpan jilal. Lovin nin

quelel la tjejaytsja napj, judiopan püna tapatja la tjayay jinwá. Mpes nin la tjejay napj. Cupj yupj popa p'iyá püs naya pyatjaquec.

¹⁵ Mop'in Dios la ntjet'á, napj p'a casá la mejay. Napj custjay monuna secj p'in, la ntjet'á. Jupj jostsja napj tsji' lejay jupj mpes. Mpes pasal 'üsüs la tjiji napj mpes. ¹⁶ Dios la tjiji ne napj jus tjinyuc jupj Jatjam. Dios jostsja napj velé Jesucristo po'ó judiopan tulucj jis walap'a'á, mpes nin la tjiji jupj napj lal. Nin ntepalá na, ma leñ way tjum gente p'a wa nt'a. Napj ma tjevelé pjü jilal nin ntepalá mpes. ¹⁷ Ma tjum Jerusalén nt'a la veles apostolpan jilal ne'aj. Apostolpan mwalá waytsja yupj. Quina apóstol way napj 'ots'ipj. Leñ way tjum Arabia po'ó. Locopyaya Damasco nt'a tjacuwis niswá. ¹⁸ Año cónt'eya tepyala na, tjum Jerusalén nt'a. Tjumtsja Pedro jus la nuc. Ts'ac' quince mpes la p'in tüpü'üs jupj lal. ¹⁹ Apostolpan p'a wa ma yus tjinyuc. Jacobo p'in jus tjinyuc, qjuis Jepa Jesucristo jüpülüc jupj.

²⁰ Napj pyac, t'üc' way. Dios selé napj pyac mpes. Ma li tsuwil.

²¹ Jerusalén mpe tjum na, Siria po'o tjum, Cilicia po'o tjum wa. ²² Tjum na, Dios ts'uyupj Judea po'o patja ma nus tjunuc custjay, yupj ne sa coñ Jesucristo. ²³ Mop'in nin, la p'a lovin jis wala tjoweletsja napj nin po'ó. Tjowelepj: "Malala la tjiji cupj qjuilal yas nam. Quina t'üc' way vele p'a jis walap'a'á Jesucristo po'ó. Yas nam jupj jostsja leñ nsem Jesucristo lal japon. Quina ma nin jos", nin tjoweletsja. ²⁴ Mpes tsjay 'üsüs tjoweletsja Dios po'ó, Dios la ntjiji mpes.

2

Pablo 'üsüs waytsja la p'a apostolpan jilal, nin tepyala.

¹ Año catorce tepyala na, niswa tjum Jerusalén nt'a. Bernabé tjemey napj lal. Tito lal tjevelé, ne tjemey wa jupj napj lal. ² Napj tjum Dios nin tjejjama mpes. Tjum la veles Dios ts'uyupj jilal; nepénowa más 'in 'üsüs sin 'yüsa jis lal quelel veletsja. Jis wala tjevelé tsjan niná napj velé judiopan tulucj jilal, niná napj jis walap'a'a velé Jesucristo 'üsüs la tjiji gente mpes. Niná jis wala tjevelé; najastsja yupj mvelecj ncu 'üsüs way napj velé judiopan tulucj jilal. Ma quelel malala velé, ne napj quelel seletsja ncu napj tjevelé t'üc'. Nin mpes nasapj tjevelé yupj jis lal. ³ Tito ncapj tecyoricá, tjac' wa. Judío tulucj jupj. T'üc' way jepapan Dios ts'uyupj jilal ma tjütütütj t'yüjü jupj pjoloc' tsjicj way t'asiyü, judiopan lajay jinwá. ⁴ Nepénowa quelel jajütütsja nin la mijis jupj. Yupj tjowelepj yupj Dios ts'uyupj, cupj jinwá. Nin tuluctsja yupj. Yupj tjiquil 'a qjuis tjimyula na jis la nuc. Jesucristo lal japon tulucj. Ma nin selectsja cupj. Cupj Jesucristo se coñcoj, mpes 'ücj ma pjü way lijicj judiopan tjütütütj mpes. Yupj quelel sin 'yüastsja tsjan ma lijicj ncupj. Jisastsja pjü way lijicj judiopan tjütütütj jin p'iyá. ⁵ Lovin ma la tjijicj yupj jisastsja jinwá; qjuisas nun lovin solejé t'üc' way niná nun jis wala tjevelecj Jesucristo po'ó. Cupj tjevelecj jupj 'üsüs la tjiji nun mpes.

⁶ Dios ts'uyupj pülücj sin 'yüsa witjacj ma p'a wa ntjijütütj la veles judiopan tulucj jilal. Püna veletsja 'üsüstsja yupj jilal. Niyom pülücj sin 'yüsa witjacj, yupj pasal noypantsja, nin tjowelepj la p'a yupj sin po'ó. Napj ma nola yupj tjowelepj niyom nenem mpes. Pjü gente nin p'iyá Dios lal. ⁷ Niyom nenem jus nlaytsja Dios nin tjejjama la veles judiopan tulucj jilal Jesucristo po'ó. Nin velé yupj jis lal Jesucristo 'üsüs la tjiji gente mpes. Jus nlaytsja Dios jas tjejjama Pedro la veles niná judiopan jilal. ⁸ Tsjay 'üsüs liji Dios judiopan jilal, Pedro jis wala vele na Jesucristo po'ó. Pedro apóstol jupj. Tsjay 'üsüs

way nin liji wa Dios judiopan tulucj jilal, napj jis wala velé na Jesucristo po'ó. ⁹ Jacobo, Pedro 'ots'ipj, Juan 'ots'ipj, conas jepa noypan yupj ne'aj Dios ts'uyupj jilal. Sin tji'yüsa Dios jostsja napj velé Jesucristo mpes judiopan tulucj jilal. Mpes yupj qjuis mas quelel tji'liñtsja napj lal, Bernabé lal 'ots'ipj. Yupj yuwal yólatsja cupj qjuilal, mpes nin. ¹⁰ Üc'tsja yupj jilal napj jum judiopan tulucj nt'a. Üc'tsja yupj jilal yupj jil judiopan nt'a. ¹⁰ Pjaní p'in la tjomon cupj qjuilal. Jisastjsa lovin jis capj p'ya'sacj jis t'emel cjuwá. Lovin nin quelel lejajtsja napj.

Pablo tepyaca tsjan tjevele jupj Pedro lal Antioquia po'ó.

¹¹ Locopyaya Pedro Antioquia nt'a tjac' na, wola tjevelé napj. Wola tjevelé jupj la tjiji malálsatsja. ¹² Püna jupj tjelyátsja judiopan tulucj jilal. Üc'tsja nin. Locopyaya, p'a jyawca na, Jacobo sin tjejyama niyom nepenowá Antioquia nt'a Jerusalén mpe. Tjiquil na, Pedro lecj tjejyatsja. Jólatsja yupj mvelecj malala nin ljitsja, mpes ma tjelyaya niswá judiopan tulucj jilal. Malala nin. Jacobo mpe tjiquil lovin javeleptsja más 'ücj judiopan tulucj jat'ü jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú, judiopan lajay jinwá, mpes nin jólatsja Pedrú. Judiopan tulucj ma nin la tjajay. ¹³ Judiopan p'a wa Antioquia nt'a, nin la tjajay Pedro jinwá. Salejeptsja 'ücj jalá judiopan tulucj jilal, newa ma nin la tjajay la p'a judiopan ne'aj játjatsja na. Malala nin. Yupj mpes Bernabé ma wa quelel lyátsja judiopan tulucj jilal. ¹⁴ Yupj t'üc' way sin tji'yüsa Jesucristo po'ó. Yupj salejepj niná Dios tjevele Jesucristo 'üsüs la tjiji mpes. Yupj salejepj tsjan más 'ücj lajay. Newa nin, napj tjinyuc p'a casa lajaytsja. Mpes 'a jis tjimyula na, napj tjevelé Pedro lal. Pjü tjejyacañ. Tjevelé: "Judío jipj, mop'in nin la tjejajtsja judiopan tulucj lajay jinwá. Ma nin la tjejajtsja judiopan lajay jinwá. ¿Tsjan mpes jis wala velen judiopan tulucj jilal más 'ücj nin lajay judiopan jinwá? Malala nin velen", nin tjevelé napj jupj lal.

Judiopan, judiopan tulucj wa, 'üsüs Dios lal se palá, Jesucristo jisas na.

¹⁵ Cupj qjuis papay, qjuis camay wa, judiopan waytsja yupj. Mpes judiopan cupj. Judiopan tulucj jin tulucj cupj. Judiopan tulucj ma lajay Moisés tjijyü'ta jin. ¹⁶ Mop'in nin, cupj seleccj gente ma 'üsüs se palá Dios lal Moisés tjijyü'ta jin lajay mpes. Gente 'üsüs se palá Dios lal Jesucristo po'o japon na. 'Üsüs se palá Dios lal Jesucristo jisas na. T'üc' way cupj Jesucristo po'o tepyonecj wa. Mpes Dios la qjuis tjiji cupj 'üsüs quinam jupj lal, Jesucristo qjuisas mpes. T'üc' way la tjijicj Moisés tjijyü'ta jin. Nin mpes tulucj, 'üsüs cupj Dios lal. Gente ma 'üsüs se palá Dios lal, Moisés tjijyü'ta jin lajay mpes.

¹⁷ Po qjuisas 'üsüs nsem cupj Dios lal, Jesucristo lal qjuisas mpes la p'in. Mop'in nin, malala la mijicj p'a jawas ca nacj. ¿Ncu nujola Jesucristo vele 'ücj niná nin lijicj? ¡Nin tulucj!

¹⁸ Napj tjevelé Jesucristo mpes 'ücj ma lijicj pjü way Moisés tjijyü'tá. Ma ca mvelé más 'ücj nin lijicj pjü way Moisés tjijyü'tá. Nin cüvelé, tsjay malala nsem niná. Ma nin ca mvelé. ¹⁹ Üsüs nin tji'yüsa Moisés tjijyü'tá. Moisés tjijyü'ta mpes, nin tji'yüsa cupj 'üsüs tulucj Dios lal, niná nin lijicj na. Mpes ma nola pjü way Moisés tjijyü'ta mpes. Dios jostsja pjü lejaj quinam nin lejaj jupj mpes, nin mpes nin ntepalá. ²⁰ Napj ntipü'í jinwá Jesucristo lal, jupj tepe'e na cruz po'ó. Mpes ma najas napj la tjejay yas nam. T'üc' way napj pü'üs, mop'in Jesucristo quina pü'ü najas mo'ó. Po pyon Dios Jatjam lal. Quina nin 'yüsa liji tsjan más 'ücj lejaj, ne nin lejaj. Jupj quelel la niiji. Jupj jostsja 'üsüs ne palá, mpes 'üc'tsja jupj lal la p'a tjü'ünan jupj. ²¹ Pülücj

javelepj custjay gente 'úsüs se palá Dios lal nin lajay na Moisés tjiyyü'ta jin. Nin javelepj na, javelepj Dios ma 'úsüs liji cupj qjuilal Jesucristo mpes. T'üc' way Jesucristo tepe'e cupj mpes, mpes ma ca nin mvelé napj yupj javelepj jinwá. Cupj 'úsüs Dios lal Jesucristo mpes. Gente ma 'úsüs nsem Dios lal Moisés tjiyyü'ta jin lajay na.

3

Nepénowa lajay Moisés tjevele jin. P'a wa jisas Jesucristo.

¹ Ma yola jinwá nun. La p'a wa nujus tsawil, mpes ma 'úsüs nujola quinam. Ma poné tsjan t'üc' way. Yas nam 'úsüs nusun tji'yüsa tsjan mpes Jesucristo tepe'e cruz po'ó. ² Napj selé nun solejé tsjan mpes Dios Cjües nujisas mo'o tjemey. Solejé Dios Cjües nujisas mo'o tjemey, t'üc' way Jesucristo po'o t'japja'aque na. T'japja'aque toponé na nin tepyala. Solejé Dios Cjües ma mo'o jama gente jisas mo'ó yupj lajay na Moisés tjiyyü'tá. ³ Ma yola jinwá nun. Jesucristo nujisastsja na, nun 'úsüs Dios lal nu tepyala, jupj Cjües la nutjiji. ¿Tsjan mpes quina lojí Moisés tjiyyü'ta jin? ¿Ncu quina poné 'úsüs nun Dios la nusiji, loji na Moisés tjiyyü'ta jin? ⁴ T'üc' way Dios Cjües 'úsüs la tjiji nun mpes. Quina ¿ncu ma nujisas jupj la tjijá? Nun mpes nin la tjiji na, napj selé nun solejetsja tsjay 'úsüs nin la tjiji nun mpes. ⁵ Dios nu tje'yaya jupj Cjües. Nun nt'a pajal 'úsüs liji. Nin liji, jupj p'in polel liji. ¿Ncu nujola Dios nin liji, Moisés tjiyyü'ta jin lojí mpes? Nin tulucj. T'üc' way Jesucristo po'o t'japja'aque, toponé, mpes nin liji jupj.

⁶ Nujola tapalas Abraham po'ó. Dios Popel vele: “Jupj tepyona Dios lal. Mpes Dios tjevele jupj 'úsüstsja.” ⁷ Abraham püna tüpü'ü. Gente quina patja, Abraham popa p'iyá yupj. Nepénowa Abraham jinwá tulucj yupj; ma japon Abraham jinwá. Japon Dios lal, t'üc' way Abraham jinwá yupj. Najas nun ca jus nlayé niná. ⁸ Püna Dios Popel tjevele judiopan tulucj 'úsüs nsem Dios lal, tjevele Dios ca nin la mijis yupj topon na. Díos nin tjevele Abraham lal nin la mijis jupj. Dios Popel vele jupj tjevelá. Tjevele: “'Úsüs ca la mejay pjü gente jis lal jipj mpes”. ⁹ Abraham tepyona Dios lal. Mpes Dios 'úsüs la tjiji Abraham mpes. Nin p'iyá pjü jis lal. Japon Dios lal, nin p'iyá liji Dios yupj mpes. 'Úsüs liji yupj mpes, Abraham lal la tjiji jinwá.

¹⁰ T'üc' way gente nepénowa lajay Moisés tjiyyü'ta jin p'in. Yola nin mpes 'úsüs nsem yupj Dios lal. Nin tulucj. Dios ca jis capj ntülüs. Pjü Moisés tjiyyü'ta mpes, pjü ma polel nin lajay. Mpes ca Dios jis capj ntülüs. Dios Popel vele: “Ma lajay pjü Moisés tjiyyü'ta mpes, Dios ca jis capj ntülüs”. ¹¹ Gente lajay na Moisés tjiyyü'ta p'in, selej yupj ma 'úsüs Dios lal nin lajay mpes. Dios Popel nin vele: “Gente japon na Dios lal, 'úsüs yupj jupj lal. Yupj ca mpatjam Dios lal.” ¹² Moisés popel ma nin vele 'oyñ nyuca 'ücj la püt'üs Dios lal, jupj lal poné mpes. Nin vele: “Niná lajay na pjü way Moisés tjiyyü'tá, 'ücj ca mpatjam Dios lal”.

¹³ Ma polel lijicj pjü way Moisés tjiyyü'ta jin. Mop'in Jesucristo 'úsüs la tjiji mpes, Dios perdonar la qjuisiji, ne ca 'úsüs nsem cupj jupj lal lovin. Nin mpes Dios ma ca qjuis capj ntülüs. Jesucristo jostsja Dios ca cus ntülüs jupj cupj malala la tjijicj mpes. Mpes Dios nin la tjiji. Dios Popel vele: “Nepénowa cya'liñ yo po'o javalajj mpes. Dios jis capj tyüla, ne nin lajay yupj jis lal.” ¹⁴ Jesucristo la tjiji mpes, quina Dios 'úsüs liji judiopan tulucj jilal. Dios nin wola tjevele Abraham lal 'úsüs la mijis pjü gente jis lal. Mpes Dios qjuis tje'yaya jupj Cjües, jupj lal tepyonec jupj mpes. Tjevele nin ca qjuis ma'ayas.

Dios newa liji jupj tjevelá Abraham lal.

¹⁵ Natjampan, napj quelel velé nun jilal tsjan mpes ca jus nlayé niná t'üc' way. Mwalá way, gente lajay mpes ca mvelé. Niyom mat'e yuwal yola na yupj lajay mpes, papel japac. Papel vele 'oyñ nyuca la mijicj yupj. Locopyaya p'a ma polel vele papel nenem malala. Locopyaya pjü ma polel p'a casá japac papel nenem po'ó. ¹⁶ Najas nusin 'yüsa Dios tjevele Abraham lal nin la mijis mpes. Abraham ts'uyupj popa p'iyá püs naya tüpü'ü, pjaní lal tjevele wa Dios. Ma “nepénowa jilal”, Dios Popel vele. “Pjaní lal”, vele. Pjaní lal p'in Dios tjevele. Lal tjevelá Jesucristo waytsja jupj. ¹⁷ Najas nusin 'yüsa Dios tjevele Abraham lal jupj ca la mijis mpes. Tjevele nin la mijis tjevele mpes. Locopyaya, año cuatrocientos treinta tepyala na, Dios tjevele Moisés lal. Tjevele tsjan niná jupj jostsja ca gente la mijicj. Newa nin, Dios ca la mijis custjay jupj tjevele jin Abraham lal. ¹⁸ Gente ma 'üsüs nsem Dios lal, sin nin lajay na Moisés tjijyü'ta jin. Gente 'üsüs nsem Dios lal, jupj lal japon na, Dios nin tjevele. Abraham lal Dios tjevele gente 'üsüs nsem jupj lal jupj lal japon na. Tjevele ca nin la mijis. Jupj 'üsüs, ne nin. Mpes t'üc' way Dios ca nin la mijis, jupj tjevele mpes p'in.

¹⁹ Püs tepyala na Dios tjevele Moisés lal tsjan jostsja judiopan la mijicj. Jupj jostsja judiopan ca jus nlayecj yupj lajaytsja malala, mpes nin tjevele jupj. Dios tjevele Moisés lal nin jostsja judiopan lajay, ne ca perdonar lis mijis malala la tjajay mpes. Jesucristo tjac' ná, 'ücj judiopan ma nin la tjajaytsja quinam pjü way Dios tjevele Moisés lal. Jesucristo ne Abraham ts'uyupj popa p'iyá püs naya tüpü'ü. Dios tjevele 'ücj lis mijis pjü gente jis lal Jesucristo mpes. Dios sin tjejjama angelpañ jis la veles Moisés lal. Tjowelepj tsjan jostsja Dios judiopan ca la mijicj. Mpes Moisés tjevele judiopan jilal niná Dios jostsja ca yupj la mijicj. Dios tjevele, judiopan mpestsja, pülüctsjä yupj. Jas tjejjama Moisés la veles yupj jilal. ²⁰ Dios Abraham lal tjevele na, nin tjevele jupj mpes, pjanitsja jupj. Mpes Dios p'iyá tjevele Abraham lal. La p'a ma jas tjejjama la veles jupj lal. Dios tjevele Abraham lal nin la mijis, tjevele jupj p'in ca nin la mijis.

Pablo tepyaca tsjan mpes Dios jas tjejjama Moisés la veles judiopan jilal.

²¹ T'üc' way Dios tjevele Moisés lal. Tjevele tsjan niná jupj jostsja gente ca nin la mijicj. Newa nin, Dios ca la mijis custjay Abraham lal tjevele jin. Gente ma polel mpatjam Dios lal Moisés tjijyü'ta jin lajay na. Mpes t'üc' way gente ma 'üsüs nsem Dios lal Moisés tjijyü'ta jin lajay mpes. Ma polel lajay pjü way jupj tjijyü'tá. ²² Dios Popel vele pjü malala quelel lajay. Mpes nin lajay. 'Üsüs se palá Jesucristo mpes. Gente japon na, Dios tjevele mpes Jesucristo po'ó, 'üsüs yupj Dios lal nin se palá, Dios nin liji. Dios nin tjevele Abraham lal, gente 'üsüs nsem jupj lal, jupj lal japon na.

²³ Püna Jesucristo ma tjac' custjay. Mpes gente ma polel japontsjä Dios lal custjay Jesucristo po'ó. Salejeptsja Moisés tjijyü'ta mpes. Mop'in nin, yupj ma 'üsüstsjä Dios lal, la tjajay na Moisés tjevele jin. Cawilta mo'o jatja jinwá pájtatsja yupj. 'Üsüs tulucj se palatsja. Locopyaya Jesucristo tjac'. Dios qjuisín tji'yüsa la tjiji cupj 'üsüs polel nsem jupj lal, pyonecñ na jupj tjevelá Jesucristo po'ó. ²⁴ Moisés tjevele mpes, qjuisín tji'yüsa tsjan más 'ücj lijicj. Jupj tjevele mpes, lovin qjuiyólatjsja Dios mpes. Más 'üsüs tepyala Jesucristo mpes. Jesucristo tjac' na, 'üsüs cupj Dios lal qjuis tepyala, Jesucristo po'o tepyonecñ mpes. ²⁵ 'Ücj polel pyonecñ quinam Dios tjevelá Jesucristo po'ó. Moisés tjevele

'úsüs. Mop'in más 'úsüs tya'acj quinam. Quina Jesucristo gjuisin 'yüsa liji. Más 'ücj nin.

²⁶ Nun pjü way Dios ts'uyupj quinam Dios lal toponé mpes. Nin nu tepyala Jesucristo mpes. ²⁷ Bautizar nu tepyala. Quina nun Jesucristo juts'a'á. Nun Jesucristo jinwá nu tepyala. ²⁸ Quina pjü way Jesucristo juts'a'á nun, mpes pjü nin p'iyá. Nun nepénowa judiopian. Nun nepénowa judiopian tulucj. Nun nepénowa esclavopan. Nun nepénowa esclavopan tulucj. Nun nepénowa niyom. Nun nepénowa nequem. Quina nun pjü way nin p'iyá, nin nu tepyala Jesucristo mpes. ²⁹ T'üc' way Abraham ts'uyupj popa p'iyá püs naya tapatja newa patja. Yupj sin popa pülücj Abraham jin tulucj yupj. Nun p'in Abraham jinwá, nun Jesucristo juts'a'á mpes. Mpes Dios nin la nusiji Abraham lal tjevele ca nin la mijis.

4

¹ Nawa quelel pyac napj. Quelel nusin 'yüsa lejay, niná pyac mpes. P'a jawas tsjicj ca nt'anques popay juts'a'á. Tsjicj na p'in, ma t'e'enca. T'üc' way p'a jawas popay juts'a'á ca nt'anques jupj. Tsjicj na, esclavo jinwá jupj. Ma polel liji jupj p'iyá jos jin. ² Tsjicj na, la p'a jajamapj jupj. Jupj ca nt'anques p'a jawas, niná jajamapj wa. Popay vele tsjan jawas 'ücj nt'anques ca niná, ne jupj juts'a'á nsem. Nin jawas 'ücj t'e'enca popay juts'a'á.

³ Nin p'iyá cupj gjuilal. Yas nam tsjictjacj jinwatsja cupj. Mpes esclavopan jinwatsja cupj. Mwalá way gjuisin tji'yüsa Dios po'ó, ni way ni p'in gjuisas-tja. Mwalá way gjuis tjüütütj, ni way ni p'in la tjijicj. La p'a wa Dios po'o ma gjuisin tji'yüsa. ⁴ Locopyaya, nin jawas Dios jostsja na p'in, Jatjam jas tjejyama nosis nt'a. Tjemya'na, yom tepyala jupj. Judío waytsja jupj. Mpes jupj la tjiji Moisés tjijyü'tá. ⁵ Jupj la tjiji mpes, Dios 'ücj perdonar la siji gente malala nyuca la tjajay, ne 'úsüs nsem yupj Dios lal quinam. Nin mpes 'ücj yupj ma pjü way lajay quinam Moisés tjijyü'ta jin. 'Ücj ma lajay wa judiopian tjüütütj jin. Jesucristo la tjiji mpes, Dios ts'uyupj gjuis tepyala. Dios jostsja cupj jupj ts'uyupj ca gjuis mpalas; nin mpes jupj Jesucristo jas tjejyama nosis nt'a.

⁶ Dios jos t'üc' way solejé nun jupj ts'uyupj, nin nu tepyala. Mpes jupj jas tjejyama jupj Cjües cupj gjuisas mo'ó. Jupj Cjües cupj nt'a jac' jupj Jatjam mpe. Cupj nin velecj Dios "gjuis Papay", Dios Cjües nin liji mpes. ⁷ Mpes nun esclavopan tulucj jinwá quinam. Nun Dios ts'uyupj. Dios la tjiji nun jupj ts'uyupj nu tepyala, mpes jupj ca nin nu ma'ayas niná jupj se 'aya jupj ts'uyupj pjü way mpes.

Pablo jólatsja yupj mpes.

⁸ T'üc' way yas nam nun ma cus tocořícó Dios. Nun jisastsja p'a witjacj, Dios tulucj yupj. Nun nin la tjüjitsja yupj jisastsja jin. Nun yupj jis esclavopan waytsja. ⁹ Nin tulucj quinam. Quina Dios so cořícó nun. Más 'ücj velé, Dios nucopj cyořca. Mop'in malala nujola quinam. Quina nun esclavopan jinwá, nin nu pyala niswá. Gente pülücj ma jatatj Dios Cjües. Nun nin loji yupj lajay jinwá. Yupj japon yupj 'úsüs Dios lal yupj nin lajay mpes. Nin tulucj. ¿Onin ne nina way quelel loji niswá? Nun ma 'úsüs nsem Dios lal, nin loji na. ¹⁰ Nun lowú judiopian 'a si mulú nt'a sábado na. Ne'aj lowú wa 'a nusí mulú fiesta mpes. Fiesta lajay mes pjü way mpes. Fiesta lajay wa pjü año mpes. P'a fiesta lajay wa yupj. Nun lovin lowú yupj nt'a 'a si mulú na. Nujola fiesta niná 'úsüs yupj. Nujola Dios ca mveles nun 'úsüs, ne'aj lowú na yupj jis fiesta nt'a. Nin

tulucj. ¹¹ Napj pasal nin nola nun mpes. Nusin tji'yüsa la tjejay t'üc' way. Ca nacj quina nun ma jisas niná nusin tji'yüsa la tjejay.

¹² Po le mon nun jilal nun la müjí napj lejay jinwá. Ma la müjí judiopian lajay jinwá. Nujola tapalas judío napj. Mop'in nun jinwá la tjejay napj, nun ne judiopian tulucj. Nun jilal tüpü'üs na, nun ma malala la ntjújí. ¹³ Nujola pyala mwalá way p'in nun jis walap'a'a tjevelé na Jesucristo po'ó. Nun jis lal tjevelé tsjan niná Jesucristo 'üsüs lijí gente mpes. Malala najastsja mpes napj tüpü'üs nun jilal. ¹⁴ Costa waytsja nun ntjajamá napj, malala najastsja na. Newa nun ma ts'u tji'inyá, napj nun jilal tüpü'üs mpes. Nun ma nin tjajamá p'a nt'a. 'Ücj nujisastsja tjacuwis na nun nt'a. Ángel lal wüi'iqué jinwá tjüwüi'iqué napj lal, napj tjacuwis na. Jesucristo lal wüi'iqué jinwá tjüwüi'iqué napj lal, napj tjacuwis na. ¹⁵ Tüpü'üs na nun jilal, tsjay 'ücj nujisastsja nun. ¿Onin ne ma nujisas napj quinam? Nun jilal tüpü'üs na, nun 'ücj ma'ayatsja pjü najastsja. 'Ücstja nun jilal cü'ayá nun jis jun napj mpes. Ma polel nin lojitsja la p'in. Napj selé niná t'üc' way. ¹⁶ ¿Ncu quina welé napj nun jis enemigo? ¿Ncu nun nin welé t'üc' way velé mpes nun jilal?

¹⁷ Nepénowa ne'aj po jisas nun poné p'in yupj javelepj mpes. T'üc' way ma quelel nucopj jap'acj. Yupj jisas nun ma poné napj nun jis wala tjevelé. Jisas nun lowú yupj 'a si mulú nt'a la p'in. Yupj jilal p'in poné jisas yupj. ¹⁸ Gente quelel nucopj jap'acj na, 'ücj jil nun nt'a. 'Ücj nusin 'yüsa lajay. 'Ücj jil wa nun nt'a napj pü'üs na nun nt'a. 'Ücj wa jil nun nt'a napj leñ na. Mop'in ma najas malala javelepj. Nun jis lal tjowelepj, ma quelel nucopj jap'actsja yupj. ¹⁹ Nun napj ts'uyupj jinwá. Pajal nola napj nun mpes; nun ma nujola Jesucristo jinwá, ne nin. Jesucristo jinwá nujola na, ma ca nola nsem nun mpes. ²⁰ Po quelel 'os quinam nun jilal. Nola más 'ücj polel velé ne'aj nun jilal. Quina ma selé tsjan más 'ücj pyac nun mpes.

Pablo tepyaca Agar po'ó, Sara po'ó 'ots'ipj.

²¹ Nun sin popa pülücj nin nujola más 'ücj nin lojí Moisés tepyaca jin. Nun jis wala quelel velé napj, ma 'üsüs nusin tji'yüsa jupj tepyacá. ²² Napj ca mvelé tsjan mpes ca jus nlayé napj velé t'üc' way. Moisés tepyaca Abraham mat'e ts'uyuptsja jupj. Jatjam pjaní jupj esclavo tjemya'na. Jatjam ma'ajapj jupj jats'om tjemya'na. ²³ Yuwal tulucj yupj. Jatjam pjaní tjac' esclavo mpes. Jupj tjac' pjü tsjictjaj jiquil jinwá. Jupj jamay tsjücjüim waytsja, tsjictjaj polel myá'natsja custjay. Jatjam ma'ajapj tjac' Abraham jats'om mpes. Abraham, jats'om 'ots'ipj, tsjyóncatsja yupj. Jats'om tsjicj ma polel myá'natsja quinam. Dios tjevele mpes tepyala p'in. Dios tjevele tsjicj nta'acj ca yupj, cocoy nsem jupj. Mpes Abraham jats'om tjemya'na tsjiquis, cocoy waytsja jupj.

²⁴ Cupj polel gjuisin 'yüsa nin tepyala mpes. Lama Dios tjevele tsjan la mijis gente jis lal. Nequem nenem, yupj Dios tjevele jinwá. La pjaní Dios tjevele joc' püné nt'a, joc' niná Sinaí lotsja. Abraham esclavo, jupj Dios tjevele jinwá ne'aj. Agar lotsja Abraham esclavo. Agar ts'uyupj esclavopan waytsja 'ots'ipj. Gente lajay na Dios Sinaí nt'a tjevele, esclavopan jinwá yupj. ²⁵ Agar esclavo waytsja jupj, mpes Sinaí jinwá jupj. Sinaí joc' jupj Arabia mo'ó. Agar Jerusalén jinwá 'ots'ipj. Judiopian Jerusalén mo'ó patja esclavopan jinwá yupj. Newa lajay Dios tjevelá Sinaí po'ó. Yupj yola yupj ma 'üsüs nsem Dios lal ma nin lajay. Mpes lajay jupj tjevelá. ²⁶ P'a casá ca nsem Jerusalén seyasa. Cupj nepé p'iyá. Cupj esclavopan tulucj. Jerusalén niná gjuis camay jinwá. ²⁷ Dios Popel vele:

“Lovin ts'uyupj tuluctsja jipj.
 Lovin vyaja tuluctsja jipj,
 tsjicj lovin ma tjemyanun mpes.
 ¡'Ücj jyas t'as quinam! ¡Yümücj tjevele
 'ücj jyas mpes! Pülücj ca ts'uyupj nsem.
 Quepj p'a wa, voyum jana jupj.
 Jipj más ca pülücj popa nsem jupj lal.”
 Dios Popel nin vele.

²⁸ Natjampan, Dios tjevele Abraham lal jupj jats'om ca ma'nus tsjicj way; cocoy nsem jupj. Isaac lotsja. Nun Isaac jinwá. Dios tjevele nun Dios ts'uyupj nsem, jupj lal poné na. Dios tjevele mpes, Abraham jats'om tjemya'na Isaac. Nin p'iyá nu tepyala. Dios tjevele mpes, nun Dios ts'uyupj nu tepyala. ²⁹ Ismael Abraham jatjam p'a waytsja. Dios ma nin tjevele jamay ca ma'nus jupj. Jupj sin nin tjemya'na jupj, pjü tsjictjacj se jamanun jinwá. Isaac Abraham jatjam ma'ajapj. Dios Cjües tjevele jamay ca ma'nus jupj. Ismael po ma jostsja Isaac, quelel malala lijitsja jupj lal. Nin p'iyá nin pyala quinam cupj gjuis lal. Dios Cjües mpes pyatjaquecj cupj; nin mpes nepénowa ma jisas cupj. ³⁰ ¿Ncu solejé Dios Popel nin vele? Vele: “Jas majaman mim jipj esclavo, jupj jatjam jas majaman wa. Malala esclavo jatjam nt'anques popay juts'a'á. 'Ücj jupj jats'om jatjam nt'anques jupj juts'a'á”, Dios Popel nin vele. ³¹ Natjampan, quina solejé cupj jupj jats'om jatjam jinwá. Cupj jupj esclavo jatjam jinwá tulucj.

5

Quina cupj esclavopan tulucj jinwá, Jesucristo la tjiji mpes.

¹ Jesucristo mpes 'ücj ma lijicj pjü way Moisés tepyaca jin. Mpes ma nin nujola t'as quinam pjü way Moisés tepyaca mpes. Ma la müjí niswá esclavopan lajay jinwá. Nun quelel lojí pjü way Moisés tepyaca jin, esclavopan jinwá nun.

² Napj p'iyá nin velé. Nusin tjü'üsüs napj pyac. Nujisas ca nacj nun jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú jat'ü, Moisés tjevele jin. Mpes ma nin poné 'üsüs polel nsem nun Dios lal Jesucristo la tjiji mpes p'in. Niná nin nujola, t'üc' way ma 'üsüs nsem nun Dios lal. ³ Niná napj pyac nun mpes, t'üc' way niná. Nun sin popé nepénowa jisas nun jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú jat'ü. Mpes más 'ücj nin lajay pjü way Moisés tjevelá; Dios Popel vele ma pjü way lajay Moisés tjevele jin, ca Dios jis capj ntülüs. ⁴ Nun ma jisas quinam Jesucristo. Quelel lojí Moisés tjijyü'ta jin. Nujisas 'üsüs nsem nun Dios lal nin lojí mpes. Quina ma poné Dios 'üsüs la siji gente jis lal Jesucristo la tjiji mpes la p'in.

⁵ Nin tulucj cupj gjuis lal. Cupj popa pülücj pyonecj Dios lal. Dios Cjües mpes selecj 'üsüs nsem cupj Dios lal. Po li nucucj ca nin nsem. ⁶ Jesucristo sa coñ ca 'üsüs nsem Dios lal, Dios lal japon mpes. Yupj quelel la sajay la p'a. T'üc' way niyom nepenowá yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü jis tepyala. Mop'in yupj ma 'üsüs nsem Dios lal nin t'ü mpes. Niyom p'a wa yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü tulucj. Yupj ma wa 'üsüs nsem Dios lal jis pjoloc' ma t'ü mpes. Dios lal japon p'in ca 'üsüs nsem yupj jupj lal.

⁷ 'Üsüs way nusin 'yüsatsja Jesucristo po'ó. Nusin tji'yüsa t'üc' way. Po quina malala nujola la p'in. Quina ma quelel lojí nusin tji'yüsa mpes. ¿Pjacj la nutjiji ne ma quelel nin lojí? ⁸ Dios ma nin la nutjiji. Dios la nu t'ya la püt'üs jupj lal. ⁹ La p'a malala javelepj, ne levadura liji jinwá pyala nun nt'a. Levadura tsjicj

way mpes, pan püm pjü way t'yüna. Nin p'iyá pyala yom pjaní p'in malala vele mpes. Jupj nun pjü way jilal ca polel nujus ntsawilis. ¹⁰ Newa nin, napj selé nun ma ca mponé li tsuwile na. Napj selé nun ca mponé napj pyon jinwá. Qjuis Jepa Jesucristo mpes nin selé. Ma selé pjacj li tsuwile cuscú. Mop'in nin, Dios selé; Dios ca cus ntülüs jupj.

¹¹ Natjampan, nun solejé napj ma velé gente 'üsüs nsem Dios lal yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú jat'ü na. Nin cüvelé, judiopan ma malala la gjuijicj napj lal. T'üc' way malala la najay. Mpes jus nlayé niná ma velé napj. Napj velé gente 'üsüs nsem Dios lal Jesucristo tepe'e mpes cruz po'ó. Yupj ma japon ca nin cüpalas, ma japon jepa cüpa'is cruz po'ó. ¹² La tsuwil nun jilal, ne po najas yupj jil; yupj p'iyá jat'ü más 'ücj.

¹³ Natjampan, Dios la nu t'ya, mpes 'ücj ma lojí pjü way Moisés tjevele jin. T'üc' way 'ücj ma lojí pjü way Moisés tjevele jin. Mop'in ma nujola nsem 'ücj polel lojí nun p'iyá nujisas jinwá. Más 'ücj nun quelel lojí nunwá. Más 'ücj nucoj p'o'sá nunwá. ¹⁴ Dios Popel vele: "Quelel lis mijin ne'aj patja popa p'iyá. Jipj p'iyá quelel la 'ejay jinwá, ca quelel lis mijin yupj", nin tjevele Moisés. Nin lojí na, lojí pjü way Moisés tjijyü'tá. ¹⁵ Ma malala la müjí nunwá. Ma malala tjowelé la p'a wa po'ó. Po ma ts'i mi'iná nunwá. Nin lojí na, nun tsjiyó la lajan jinwá.

Pablo tepyaca Dios Cjües jos 'üsüs lijicj.

¹⁶ Nusin tjü'üsüs napj pyac. Lovin la müjí Dios Cjües jos jinwá. Mpes ma ca la müjí Dios ma jisas lajay jinwá. ¹⁷ Ma jisas Dios, ne yupj malala lajay. Niná Dios Cjües po ma jos, t'üc' way. Ma jisas Dios, ne yupj ma jisas Dios Cjües jos jin. Ma jisas Dios, ne yupj jisas malala. Dios Cjües jos 'üsüs way p'in. Mpes lojí na Dios Cjües jos jin, ma polel lojí Dios ma jisas lajay jinwá. ¹⁸ Lojí na Dios Cjües jos jin, ma nujola pjü way Moisés tepyaca mpes.

¹⁹ Pjü salejepj 'oyin nyuca lajay Dios ma jisas. Niyom nenem jamanun sejats'om tulucj. Nequem nenem jil jis vayum tulucj jilal. Más malala quelel lajay wa nequem jilal. Más malala quelel lajay wa niyom jilal. La pülücj nin quelel lajay, ne nin lajay. ²⁰ Ma quelel lajay Dios. Quelel lajay p'a dios witjacj. Yupj Dios t'üc' way tulucj. Yupj lajay mpes lapanenpan jis capj jap'acj. Po ma jisas gente la p'a. La velel yupj. Jyamanari yupj. Left way ts'a 'in, ne yümücj javelepj yupj. Ts'isiri yupj. Gente ma yuwal yola yupj lajay mpes. Yupj japon yupj p'in t'üc' way salejepj. ²¹ Yupj jisas la p'a juts'a'a. 'Üsü myü'ün, se maná yupj. Fiesta lajay yupj, se maná, ne yümücj pjac lajay yupj. La p'a wa malala lajay yupj. Gente lajay na yupj jinwá, ma ca mal Dios jyü'ta nt'a. Ma ca mal, Dios la mijis. Yas nam niná nun jis wala tjevelé. Quina nin p'iyá pyac nun mpes.

²² Gente lajay na Dios Cjües jos jinwá, p'a casá lajay. Quelel la sajay la p'a. 'Ücj jisas yupj. Ma yola pjü mpes. Ma ts'a 'in la p'a jilal. Malala se palá na la p'a jis lal, jis capj jap'acj. 'Üsüs lajay la p'a mpes. Tjowelepj jinwá, nin lajay yupj.

²³ Ma sa velel yupj p'a. Ma lajay yupj p'iyá jisas jinwá; lajay Dios jos jinwá. Ninana Dios Cjües jos nin lajay yupj. Jepapan pjü way lovin ma tjowelepj ninana malala.

²⁴ Jesucristo juts'a'á ncupj. Tecya'lequecjinwá qjuis tepyala Jesucristo lal, jupj cruz po'o tepe'e na. Mpes quina ma quelel lijicj püna la tjijicj jin p'iyá. Püna p'in quelel la tjijicj, malálatsja. ²⁵ Dios Cjües mpes quina ma quelel lijicj püna la tjijicj jinwá. La p'a p'in quelel lijicj quinam. Mpes más 'ücj lovin la

müjí Dios Cjües jos jin. ²⁶ Ma tjowelé nun 'üsüs. Gente ma ca jisas nsem nun, nin welé na. Ca la mve'lecj nun jilal. Po ma la tjajamanaqué la p'a jilal.

6

'Ücj cupj jis capj p'ya'sacj la p'a wa.

¹ Natjampan, nenéyawa nun popa pjaní ca malala la mijis ca nacj. Nun sin popa pülücj nin lajay Dios Cjües jos jin. Dios jos nenem cus mp'a'sacj ne ma malala la mijis malala lijá. 'Üsüs way tjowelé, ma cus tjowe'lé nun. Mop'in 'in tjajama nun. Ma jomá, ca nacj nun ca malala quelel la müjí 'ots'ipj. ² Nun popa lal malala pyala na, cus mp'a'sá nun. Nin lojí na, nin lojí Jesucristo tjijyü'ta jin. ³ Nepénowa noypan jin yola yupj p'iyá ca nacj, mop'in noypan tulucj yupj. Malala nin. T'üc' way noypan tulucj yupj. Yus tsuwil yupj p'iyá. ⁴ Pjü way ne'aj, po nujola t'as nun lojí mpes. Nin nujola t'as ncu 'ücj lojí. 'Ücj lojí, 'ücj jisas t'as lojí mpes. Ma mvelé p'in nun más 'üsüs malala lajay jilal. Más 'ücj nujola t'as ncu t'üc' way nun p'iyá 'ücj lojí. ⁵ Dios jos cupj pjü way nin lijicj jupj jos jin. Nin polel lijicj jupj jos jin, jupj nin gjuis tje'yaya mpes. Yuwal tulucj nin lijicj. Newa nin, jupj jos cupj pjü way nin lijicj jupj jos jin.

⁶ La p'a wa nusin 'yüsa liji na Dios Popel mpes, más 'ücj nun 'oyá jupj lal. Mpes jupj ca nta's lo las 'ots'ipj.

⁷ Najas nun ca jus nlayé pjü ma polel la tsuwil Dios lal. Dios selé pjü lojí mpes. Malala lajay, Dios ca jis capj ntülüs. 'Üsüs lajay, Dios ca 'üsüs lis mijis.

⁸ Gente yupj jisas p'in lajay na, t'üc' way nca'liñ ca, ma Dios nt'a mpatjam yupj. Gente p'in quelel lajay, pasal malala niná. Gente lajay na Dios Cjües jos jin, lovin mpatjam ca Dios lal, jupj Cjües ca nin lis mijis. ⁹ Mpes más 'ücj lovin 'üsüs quelel lijicj cupj. Más 'ücj lovin nin lijicj. Mpes p'a jawas Dios tsjay 'üsüs ca la mijis cupj mpes, nin ca mpalas. ¹⁰ Mpes 'üsüs polel lijicj na la p'a jilal, más 'ücj nin lijicj. 'Üsüs polel lijicj na Dios ts'uyupj jilal, más 'ücj nin lijicj yupj jilal.

Pablo tecyawaja tepyaca.

¹¹ Quina napj namas mpes pyac. Letra noypan tjunucú napj nin pyac mpes. ¹² Nepénowa ne'aj nu jajütütj niyom jat'ü mpes, jisas niyom jupj jat'ü jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú. Yupj jisas judiopan 'ücj jisas nsem yupj jilal. Nin mpes nin nu jajütütj. Ma javelepj gente 'üsüs se palá Dios lal Jesucristo tepe'e mpes cruz po'ó. Jisas judiopan ma malala lis mijicj yupj jilal, mpes ma nin javelepj yupj. ¹³ T'üc' way nepénowa nun sin popé yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü jis tepyala quinam. Yupj p'iyá ma wa lajay pjü way Moisés tjijyü'ta jin. Newa nin, jisas nun jis pjoloc' tsjicj way jat'ü wa. Nin tepyala na, ca mvelecj yupj p'iyá 'üsüs. Nun la tjüjí na yupj tjowelepj jin, ca nin mvelecj. Mpes po ma la tjüjí yupj javelepj jin.

¹⁴ Napj lovin ma mvelé ca napj 'üsüs way. Mop'in ca mvelé po 'üsüs way Jesucristo tepe'e cruz po'ó, jupj cupj gjuis Jepa Püné. Jesucristo tepe'e cruz po'ó, mpes napj ntípü'í jinwá nosis nt'a. Nepénowa ma jisas Dios; yupj jisas jin p'iyá po ma najas napj. Napj najas jin p'iyá ma wa jisas yupj. ¹⁵ Niyom pülücj yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü jis tepyala. Ma 'üsüs yupj Dios lal nin t'ü mpes. Niyom p'a wa pülücj yupj jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü tulucj, ma nin jis tepyala. Ma wa 'üsüs yupj Dios lal ma t'ü mpes. Mop'in gente p'a wa nasa topon Dios lal. Gente p'a jinwá yupj quinam, p'a casa quelel lajay quinam, Dios la tjiji mpes. ¹⁶ Najas nijina lajay ma nin yola pjü mpes; Dios

mpes ca nin nsem. Najas Dios lovin jis capj p'ya'sa yupj, malala se palá na. T'üc' way nenem israelpan Dios lal. Dios lis t'ya yupj.

¹⁷ Ma quelel nola niswá nun lojí mpes. Mpes najas nun lovin ca la müjí Dios jos jin. T'üc' way napj tsji' lejay Jesucristo mpes. T'üc' way t'yancanañ la tjajay napj mp'üy po'ó, mpes solejé napj tsji' lejay Jesucristo mpes.

¹⁸ Natjampan, najas Jesucristo lovin 'üsüs way liji nun mpes. Jupj cupj qjuis Jepa Püné. Najas nin ca mpalas. Amén.

Pablo papel tepyaca Efeso mo'o tapatja mpes

¹ Napj Pablo. Apóstol napj. Dios nin tjejanya la veles jupj mpes. Jos Jesucristo po'o velé. Nun Dios ts'uyupj, ne'aj potjaqué Efeso po'ó. Nun so coñicó Jesucristo, ne nin lojí jupj jos jin. Quina ca mpac nun mpes. ² Dios cupj qjuis Papay. Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné. Najas yupj pajal 'úsüs lajay nun mpes. Najas ma nujola nun pjü mpes, nin la nusejay.

Dios 'úsüs la qjuisiji mpes, lovin más 'úsüs qjuiyola Dios jos jinwá.

³ Najas 'úsüs velecj Dios po'ó. Jupj Jesucristo Dios. Jupj Jesucristo Popay. Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné. Cupj se coñicocj Jesucristo, mpes Dios 'úsüs la tjiji cupj mpes. Mpes ca 'ücj polel qjuiyola nsem Dios jos jinwá. Ca 'ücj nlaca Dios pü'ü nt'a. ⁴ Nosis cjuwatsja na, Dios la qjuis t'ya. La qjuis t'ya Jesucristo mpes. Mpes cupj Dios juts'a'á. Jupj vele ma malala ncupj. Dios quelel la qjuis tjiji, ⁵ mpes cupj Dios ts'uyupj qjuis tepyala, jupj la tjiji. Nin la tjiji nosis cjuwatsja na. Nin la tjiji Jesucristo mpes. Nin quelel la tjijitsja, ne nin.

⁶ Dios pajal 'úsüs la qjuis tjiji, mpes más 'ücj 'úsüs velecj jupj po'ó. Jupj la tjiji po 'úsüs. Pajal quelel llijtsja niná cupj mpes, ne nin la tjiji. Nin la tjiji Jesucristo la tjiji mpes. Dios pasal quelel liji jupj. ⁷ Jesucristo 'os mpes, lovin ca 'úsüs nsem cupj Dios lal. Jesucristo 'os mpes, Dios perdonar la qjuisiji malala la tjijicj. Dios pasal 'úsüs la tjiji cupj mpes jupj quelel la qjuisiji mpes.

⁸ P'a casá 'úsüs la tjiji wa. Pülücj qjuisin tji'yüsa, Dios la qjuis tjiji. Mpes lovin selecj tsjan más 'úsüs way la mijicj. ⁹ Qjuisin tji'yüsa la qjuis tjiji wa tsjan ca la mijis jupj p'a jawasa. Yas nam pjü ma salejeptsja niná. Mop'in jupj jostsja cupj nin selecj. Ninana Dios quelel liji, nin la mijis ca Jesucristo mpes. ¹⁰ Dios ca ncawajas la mijis jupj jos jin, pjü nin tepyala na jupj jos jin. Dios ca la mijis Jesucristo ca pjü müjü'tús. Jesucristo ca Jepa nsem pjü jilal nosis nt'a, Jepa nsem wa pjü jilal tsjan po'ó, jay la p'a'á nt'a 'ots'ipj.

¹¹ Dios la tjiji cupj jupj gente quinam Jesucristo mpes. Nin la tjiji nosis cjuwatsja na, nin quelel llijtsja mpes. Dios tjevele jupj jos ca nin mpalas. Pjü nin tjevele, nin liji ca nin mpalas. ¹² Dios jostsja ca cupj mvelecj püné way jupj, mpes nin la qjuis tjiji. Cupj mwalá way tepyonec ca 'úsüs qjuis mpalas Jesucristo mpes.

¹³ Nin wa nun jilal. Toponé wa. La p'a t'üc' way nun jis wala tjowelepj. Tjowelepj pasal 'úsüs. Tjowelepj mpes, nusin tji'yüsa 'onin ne 'ücj mpatjaqué Dios lal. T'üc' way Jesucristo po'o toponé. Mpes nun Dios juts'a'á nu tepyala, nin la tjiji jupj. Jupj tjevele ca jis ma'ayas jupj Cjües Jesucristo lal japon jis lal. Jupj nin la tjiji nun mpes, mpes solejé t'üc' way nun Dios juts'a'á. ¹⁴ Dios tjevele nin ca la mijis jupj gente mpes. Selecj t'üc' way Dios ca nin la mijis, jupj Cjües tya'acj mpes. Nin mpes selecj jupj ca perdonar la qjuis mijis, ne ca lovin 'úsüs nsem cupj jupj lal. Cupj jupj juts'a'á. Mpes más 'ücj velecj pasal püné way Dios.

Pablo tjevele Dios lal Efeso mo'o patja mpes.

¹⁵⁻¹⁶ Dios 'úsüs la nutjiji mpes, lovin wüi'is Dios lal nun mpes. Napj nin tji'yüsa nun po poné Jesucristo lal. Nin tji'yüsa pasal quelel la sojí Dios ts'uyupj pjü way. Napj velé Dios lal nun mpes. ¹⁷ Napj le mon Dios lal jupj ca nusin mü'úsüs la mijis. Mpes lovin ca jus nlayé tsjan jos jupj ca nun la

müj. Le mon Dios lal, más pülücj nusin 'yüsa liji. Mpes más pülücj ca nusin mü'üsüs Dios po'ó. Dios cupj qjuis Papay, pasal 'üsüs way, pasal püné way jupj. Jupj Jesucristo Dios. Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné. ¹⁸ Napj le mon Dios lal nun ca 'üsüs nusin mü'üsüs jupj jos jinwá. Jupj la nu t'ya, nucopj tjep'ya'sa toponé, mpes nun jupj ts'uyupj quinam. Nin mpes pasal 'üsüs ca nu mpalas. Najas nun ca jus nlayé tsjan niná jupj ca la mijis nun mpes. Ca jus nlayé pasal 'üsüs ca la mijis nun mpes. Jupj tjevele nin ca la mijis jupj ts'uyupj mpes. Jupj pajal pülücj se 'aya, pajal 'üsüs se 'aya jupj. ¹⁹ Ca jus nlayé Dios pjü 'ücj liji cupj mpes, pajal 'üsüs liji jupj. Pasal püné jupj pjü jis lal. Nin liji pjü way cupj mpes, Jesucristo lal pyonecj mpes. Pajal qjuis capj p'ya'sa jupj. T'üc' way Dios pasal püné way jupj, 'ücj pjü lo jütütj. ²⁰ Solejé pasal 'üsüs way la tjiji Dios Jesucristo mpes. Jesucristo tepe'e na, Dios jas tjijyünsa jupj, tüpü'ü niswá. Dios tjevele 'ücj Jesucristo ma'ajam jupj pjwel li'inyampe tsjun po'ó, mpes selecj Jesucristo pajal püné way. ²¹ Nin mpes pajal püné Jesucristo pjü jis lal. Más püné jupj pjü jepapan jis lal tsjun po'ó, más püné jupj jay la p'a'a nt'a jajütütj jis lal 'ots'ipj, nosis nt'a jajütütj jis lal 'ots'ipj. Más püné jupj pjü noypan jis lal, pjü jepapan jis lal wa. Len p'a más püné. Nin quinam. Lovin ca nin nsem. ²² Jesucristo jyü'ta pjü jilal. Nin polel liji, Dios la tjiji. Jesucristo Jepa Dios ts'uyupj jilas; nin tepyala, Dios la tjiji mpes. ²³ Jesucristo pü'ü Dios ts'uyupj jisas mo'ó, si jütüta yupj; mpes Jesucristo jüp'üy jinwá jupj. Jesucristo jun ta'á pü'ü lovin. Jyü'ta pjü jilal.

2

Tecya'liñ jinwatsja cupj yas nam. Nin tulucj quinam Jesucristo mpes.

¹ Dios la tjiji nun ca mpatjaqué jupj lal. Püna nin tuluctsja nun. Yas nam nun ma la tjüj Dios jostsja jin. Pasal malala la tjüj. Nun ma nujisastsja Dios, mpes taca'liqué jinwatsja nun jupj lal. ² Pasal malala la tjüj püna p'in, nosis casá patja lajay jinwá. Nin la tjüj diablo tjijyü'ta jin. Diablo jyü'ta malalapan jay la p'a'a. Jyü'ta wa gentas, yupj ne ma quelel lajay Dios vele jin. ³ T'üc' way yupj jin p'iyá la tjijicj pjü way cupj. Cupj qjuisastsja, nin la tjijicj. Ma la tjijicj Dios jostsja jin. Gente quelel lajay, pasal malala. Lovin nin la tjijicj wa cupj. Dios ca jis capj ntülüs ninana lajay. Yupj jin p'iyastsja cupj; gente wa cupj, ma qjuisastsja Dios custjay. Mpes malala watsja ncupj Dios lal.

⁴ Dios pasal quelel la qjuisiji, mpes po quelel qjuis capj p'ya'satsja. ⁵ Dios vele tecya'lequecjinwatsja cupj; ma qjuisastsja Dios, ne nin. Ma la tjijicj Dios jostsja jin. Nin tulucj quinam. Quina qjuisas Dios. Qjuisas pjü way jupj velá. Dios la tjiji cupj lovin ca mpatjaquec. Jesucristo jas tjijyünsa, tüpü'ü niswá, mpes nin la qjuis tjiji Dios. Dios quelel la nutjiji, mpes ca mpatjaqué jupj lal. ⁶ Tecya'lequec na, ca qjuisin müjünsücj la püt'üs niswá, Dios nin la tjiji. Jesucristo jas tjijyünsa, tüpü'ü niswá, mpes nin la tjiji Dios cupj mpes. Dios nin la tjiji cupj ca mpatjaquec Jesucristo lal tsjun po'ó. Nin la tjiji Jesucristo se coñcocj mpes. ⁷ Dios pasal 'üsüs la qjuis tjiji Jesucristo mpes. Dios pjü seyasa liji na, jupj jos pjü ca jus nlayecj jupj pajal quelel la qjuis tjiji; nin mpes nin la tjiji jupj.

⁸ Dios 'üsüs liji nun mpes, jupj quelel la nusiji mpes; nin mpes ca mpatjaqué Dios lal. Jesucristo po'o toponé, mpes nin la nusiji jupj. Nun p'iyá la tjüj mpes nin liji tulucj. Nin la nusiji, jupj jos mpes p'in. ⁹ Ma nun p'iyá la tjüj mpes ca mpatjaqué lovin Dios lal. Mpes ma polel welé nun p'iyá la tjüj mpes ca nin nsem. ¹⁰ Dios la tjiji mpes nin qjuis tepyala. Jupj la qjuis tjiji p'a casá lijicj

quinam. Cupj se cořcocoj Jesucristo, mpes nin lijicj quinam. Dios jostsja cupj 'ūsūs la mijicj la p'a mpes, ne nin la qjuis tjiji jupj. Pūna Dios tjevele nin jostsja ca cupj la mijicj.

Judiopan nin p'iyá quinam judiopan tulucj jilal.

¹¹ Nujola t'as nun judiopan tulucj. Nun popay, nun sejamay wa, judiopan tulucj yupj, mpes nin. Judiopan javelepj na nun po'ó, javelepj nun Dios gente tulucj. Javelepj na yupj p'iyá po'ó, javelepj yupj Dios gente. Yupj jat'ū niyom jis pjoloc' tsjicj way t'asiyú, judiopan pūna la tjajay jinwá, mpes javelepj yupj ne Dios gente. Nin la tjajay Dios tjevele mpes. Mop'in nin, yupj ma Dios gente se palá, jis pjoloc' jat'ū mpes la p'in. ¹² Nun judiopan tulucj, mpes yas nam ma lu nucutsja Yom pjaní ncuwim nucopj lo p'acj. Najas nin nujola pyala nun. Dios lis t'ya judiopan. Jupj tjevele nin la mijis yupj mpes. Niná ma nun jilal tjevele Dios. Nosis nt'a potjaqué, newa ma solejetsja tsjan ca nu mpalas, taca'liqué na. Dios ma nucopj cyóicatsja. ¹³ Nun campa way tapatjaqué Dios pū'ū mpe. Quina nun so cořcóc Jesucristo. Mpes ne'aj way p'in Dios pū'ū mpe potjaqué quinam. Jesucristo 'os mpes, nun potjaqué quinam ne'aj way p'in Dios pū'ū mpe.

¹⁴ Judiopan tulucj pūlūcj jisas Jesucristo quinam. Yupj jilal judiopan 'ūsūs quinam. Judiopan pūlūcj jisas wa Jesucristo quinam. Yupj jilal judiopan tulucj 'ūsūs quinam. Judiopan nin p'iyá quinam judiopan tulucj jilal Jesucristo mpes. Jesucristo mpes, yuwal yola quinam. ¹⁵ Quina 'ūcj judiopan ma lajay pjū way Moisés tjijyū'ta jin pūná, mpes nin tepyala. 'Ūcj ma nin lajay, Jesucristo cruz po'o tepe'e mpes. Mpes pjū way Jesucristo jisas, pjū nenem nin p'iyá se palá. Nepénowa judiopan waytsja yupj. Nepénowa judiopan tuluctsja yupj. Nin tulucj quinam. Pjū nenem Dios gente quinam. Pjū yuwal nin yola quinam, nin pyala. ¹⁶ Jesucristo tepe'e cruz po'ó, mpes quina judiopan tulucj nenem ma ts'a 'in judiopan jilal. Judiopan nenem ma wa ts'a 'in yupj judiopan tulucj jilal. Nin p'iyá yupj, Dios lis tjiji. Jesucristo tepe'e cruz po'ó, mpes pjū nenem Dios jomicapan quinam, Dios la tjiji.

¹⁷ Jesucristo jos pjū ma ts'a 'in p'a jilal. Jupj tjac', tjevele tsjan más 'ūcj la mijicj cupj, ne ma ts'i mi'inacj mpalas. Jis walap'a'a tjevele judiopan tulucj jilal, yupj ne campa tapátjatsja Dios pū'ū mpe. Jis walap'a'a tjevele wa judiopan jilal, yupj ne Dios pū'ū mpe ne'aj p'in tapátjatsja. ¹⁸ Jesucristo la tjiji mpes, judiopan pjū, judiopan tulucj wa pjū, 'ūcj polel javelepj qjuis Papay lal, ne pjoca jupj. Dios Cjües já'asa judiopan jisas mo'ó, já'asa wa judiopan tulucj jisas mo'ó, mpes nin polel lajay yupj pjū.

¹⁹ Nun judiopan tulucj. Nun Dios juts'a'á tuluctsja yas nam. Quina nun Dios juts'a'á, Dios ts'uyupj way nun, la p'a jinwá. Ca mpatjaqué jupj lal.

²⁰ Judiopan Dios ts'uyupj yupj, mwalá way nin jis tepyala. Yupj Dios wo jinwá Dios lal. Apostolpan tjowelepj, profetapan tjowelepj wa, 'amá yumal jinwá niná, wosis la jūnsūs. Wo tořica 'amá yumal mo'ó. Judiopan Dios ts'uyupj jis tepyala, topon mpes. Topon apostolpan tjowelepj, topon profetapan tjowelepj wa. Yupj ne nin tjowelepj Dios tjevelá. Jesucristo pe tsjomis jinwá. Pe wosis pe tsjomis casá tořica. ²¹ Jupj wo 'ūcj tořica tsjomis mpes. Dios ts'uyupj patja Jesucristo mpes. Dios ts'uyupj Dios wo yupj, yupj qjuis Jepa Jesucristo juts'a'á mpes. Lovin más pūlūcj Dios ts'uyupj se palá yupj, Jesucristo nin liji. ²² Nun Dios ts'uyupj nu tepyala wa, Jesucristo la tjiji mpes. Mpes nun, pjū Dios ts'uyupj jilal, Dios wo nun. Ne'aj pū'ū Dios Cjües.

3

Pablo Dios mpes tjevele judiopan tulucj jilal.

¹ Nin mpes napj Dios lal velé nun mpes. Napj cawilta mo'o 'os, Jesucristo mpes tsji' lejay ne. Cawilta mo'o 'os, napj tjevelé mpes judiopan tulucj jilal. Nun p'in judiopan tulucj. ² Napj pyon nun jus nlayé Dios nin tjejjama nin la veles nun jilal. Dios nin tjejjama 'üsüs nu lo pal. ³ Dios nin tji'yüsa la tjiji tsjan quelel ljijsja jupj. Yas nam pjü ma salejeptsja niná. Quina tsjicj way tepyac niná po'ó. ⁴ Mo'o welé na napj tepyac, ca nusin mü'üsüs napj nin tji'yüsa jinwá. Napj nin tji'yüsa tsjan niná Dios gente jis lal la siji. Jesucristo la tjiji mpes, nin liji niná. ⁵ Püna Dios ma sin tji'yüsa la tjiji pjü jilal tsjan niná jupj quelel ljijsja. Quina Dios Cjües sin tji'yüsa la tjiji jupj apostolpan, jupj profetapan 'ots'ipj. Yupj ne jupj juts'a'á.

⁶ Quina ca mpac tsjan niná Dios sin tji'yüsa la tjiji. Judiopan pülücj topon quinam Jesucristo lal. Judiopan tulucj pülücj topon wa. Dios 'üsüs jis ma'ayas ca judiopan jilal yupj topon na. Nin p'iyá ca jis ma'ayas wa judiopan tulucj jilal. Judiopan nenem Dios ts'uyupj jis tepyala. Judiopan tulucj Dios ts'uyupj jis tepyala wa yupj topon na. Yuwal yupj. Dios tjevele ca 'üsüs la mijis judiopan jilal Jesucristo mpes. Nin p'iyá ca la mijis judiopan tulucj jilal. ⁷ Niná Dios sin tji'yüsa la tjiji apostolpan, profetapan 'ots'ipj. Dios nin tjejjama niná la veles p'a jilal. 'Üsüs la tjiji napj lal. Napj la tjejjama mpes tulucj nin tjejjama. Napj nin polel lejay jupj jos jin, jupj nin la niji mpes. Pasal püné way jupj.

⁸ Napj más tsjicj pjü Dios ts'uyupj jilal; mop'in nin, Dios nin tjejjama la veles judiopan tulucj jis walap'a'á, jupj p'iyá jostsja mpes. Nin tjejjama jis lal la veles Jesucristo po'ó. Pasal 'üsüs way liji Jesucristo yupj mpes, jupj jis na. ⁹ Dios quina quelel liji, jostsja niná sin 'yüsa lejay napj pjü gente jis lal. Dios quina quelel liji, lovin ma sin tji'yüsa la tjiji yas nam. Dios pjü la tjiji, mpes jatja yupj. ¹⁰ Dios pü'ü nt'a, angelpän jatja ne'aj, jajütütj yupj. Angelpän p'a wa jatja ne'aj, noypän yupj. Yupj pjü way tsji' lajay Dios mpes. Dios jos yupj januc jupj pajal 'üsüs liji jupj ts'uyupj jilal. Jupj angelpän sin 'yüsa liji jupj selé tsjan más 'üsüs la mijis. Jupj selé mpes pajal 'üsüs liji jupj lovin. ¹¹ Püna, pjü cjuwatsja na, Dios quelel ljijsja niná. Quina nin liji, ne nin pyala jupj jos jin, jupj la tjiji mpes Jesucristo lal. Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné. ¹² 'Ücj velecj Dios lal, Jesucristo lal pyonecj mpes. Ma lecj meyacj nin velecj. Selecj ca mpjacam jupj. ¹³ Mpes po najas nun ma 'aplijila nu pyala, cawilta mo'o 'os mpes. Cawilta mo'o 'os, nun jis wala tjevele mpes Jesucristo po'ó. 'Üsüs nu pyala, cawilta mo'o 'os mpes.

Jesucristo pasal quelel la qjuisiji.

¹⁴ Ntic' jin jünsüs, velé qjuis Papay lal nun mpes. Ntic' jin jünsüs, jupj püné mpes. ¹⁵ Pjü Dios ts'uyupj Dios pü'ü nt'a, nosis nt'a 'ots'ipj, yupj jis pülücpan pjü. Nin jis tepyala qjuis Papay Dios mpes. ¹⁶ Dios tsjay 'üsüs polel la qjuisiji. Napj le mon jupj lal, ca jupj po'o nujola nsem lovin. Napj le mon jupj Cjües ca nu copj mp'a'sas, mpes nun ca 'ücj nusin la 'üsüs Dios po'ó. ¹⁷ Le mon Dios lal, Jesucristo lovin ca ma'ajam nu jisas mo'ó, jupj lal poné mpes. Mpes nun pajal 'üsüs ca quelel lis mijicj la p'a lovin. ¹⁸ Le mon Dios lal, nun ca polel nusin mü'üsüs Jesucristo pasal quelel la qjuisiji. Le mon Dios lal jupj ts'uyupj pjü way ca 'ücj sin mü'üsüs niná. ¹⁹ Costa way qjuisin 'yüsa Jesucristo pasal quelel la qjuisiji. Ma polel nin qjuisin 'yüsa cusapj. Nin mpes le mon Dios lal nun ca

jus nlayé Jesucristo pasal quelel la qjuisiji. Niná solejé na, ca nujola nsem Dios jos jinwá, nin ca nu mpalas.

²⁰ Más 'ücj 'üsüs way welecj Dios po'ó. Le monacj Dios lal; newa nin, jupj más 'üsüs polel liji cupj le monacj lal. Más 'üsüs polel liji cupj qjuiyola lal. Nin polel liji, jupj tsjay püné mpes. Tsjay pülücj way liji cupj mpes. Nin liji, jupj püné mpes. ²¹ Dios ts'uyupj sa coñ Jesucristo; más 'ücj pjü way nenem lovin tsjay 'üsüs javelepj Dios po'ó. Más 'ücj nin javelepj lovin. Najas nin pyala.

4

Dios ts'uyupj pjü way jis pülücpan yupj.

¹ Qjuis Jepa Jesucristo mpes tsji' lejay mpes qui'á 'os cawilta mo'ó. Nun Dios juts'a'á, nin nu tepyala. Mpes najas nin la müjí jupj jos jin. Dios jostsja nin lojí, la nu t'ya na. Jos nin lojí custjay. ² Ma noypan jin nujola t'as nun p'iyá. Ma lo velelé p'a jilal. Ma ts'u tji'inyá yupj jilal. Nenéyawa ma nujisas nsem la p'a lajay. Po ma nujola t'as. Lovin nin quelel lis müjí yupj. ³ Yuwal nujola t'as lovin, pjü way nun. Nin mpalas ca, nin lojí na Dios Cjües jos jin. Nin lojí na, ma la mve'lé ca nunwá. ⁴ Cupj Dios ts'uyupj. Cupj pjü way qjuis pülücpan. Dios Cjües pjaní p'in, pjü qjuisas mo'o pü'ü jupj. Nun Dios ts'uyupj nu tepyala pjü way, Dios la nu t'ya mpes. Jupj nin tjevele pjü way cupj ca nlaca jupj pü'ü nt'a. ⁵ Cupj qjuis Jepa Püné pjaní p'in. Pjaní mpes p'in gente 'üsüs se palá yupj Dios lal. Jesucristo lal japon na, 'üsüs nsem yupj Dios lal. Dios ts'uyupj pjü way bautizar se palá Jesucristo lal japon na. Jisas nin se palá, jisas pjü way sin 'yüsa quinam yupj sa coñ Dios. ⁶ Dios pjaní p'in. Jupj cupj qjuis Papay. Pjü cupj jupj ts'uyupj. Jupj si jütüta pjü way. Jun ta'á wine. Wama jama pjü way mo'ó.

⁷ Jesucristo pasal 'üsüs la qjuis tjiji pjü way cupj mpes. Mpes pjü cupj nin polel lijicj jupj jos jin. Niná polel lijicj, niná qjuesé 'aya mpes. Ma yuwal lijicj; jupj jos jin lijicj p'in. ⁸ Dios Popel vele:

“Tsjun casapa tjemey na,

ntjüi'le jilal tjemeyana jupj.

Jis tje'yaya gente polel tsji' lajay Dios mpes.

Niná polel lajay, nin jis tje'yaya.”

Dios Popel nin vele. ⁹ Dios tjevele Jesucristo viyá tjemey. Mpes selecj mwalá way la palá tjac'. Selecj tjuwine nosis nt'a. Dios tjevele viyá tjemey, mpes selecj nosis mpe tjemey. ¹⁰ Palá tjac' nosis nt'a. Jupj p'iyá viyá tjemey tsjun casapa nt'a. Tjemey Jepa Püné la 'osos, pjü si jütüta mpes.

¹¹ Ninana cupj polel lijicj, jupj qjuis tje'yaya niná. Nepénowa 'ücj polel jil Dios mpes, la veles Jesucristo po'ó. Nin polel lajay, Dios jis tje'yaya mpes. Apostolpan yupj. P'a wa 'ücj polel javelepj p'a jilal Dios tjevelá mpes. Nin polel lajay, Dios jis tje'yaya mpes. Profetapan yupj. P'a wa 'ücj polel jil p'a nt'a, sin 'yüsa lajay Jesucristo po'ó. Nin polel lajay wa, Dios jis tje'yaya mpes. P'a wa lajay mpes, Dios ts'uyupj más 'üsüs sa coñ Dios. Nin polel lajay, Dios jis tje'yaya mpes. Dios ts'uyupj sin 'yüsa lajay. ¹² Dios jostsja jupj ts'uyupj más 'üsüs polel tsji' lajay jupj mpes, ne nin jis tje'yaya yupj 'ücj nin lajay. Nin lajay mpes Dios ts'uyupj pjü way más 'üsüs ca cus ncoñcocj Dios. ¹³ Pjü cupj nin p'iyá ca mponecj Dios Jatjam po'ó, nin ca mpalas. Pjü cupj nin p'iyá ca jus nlayecj Dios Jatjam mpes. Ca qjuiyola nsem Dios jos jinwá. Ca qjuisas nsem Dios, Jesucristo jostsja jinwá jupj Popay Dios. ¹⁴ Mpes ma ca mponecj la tsuwilpan javelepj. Pülücj lyawuñ la tsuwil. Pülücj mpes sin 'yüsa

la sajay. Nepénowa t'üc' way tulucj yola yupj quinam, la tsuwilpan javelepj topon mpes. La tsuwilpan nenem pasal yola tsjan más 'ücj javelepj; po jisas gente mponecj ca yupj javelepj mpes. Tsjictjacj leñ way japon yupj javelepj. Mop'in cupj ma ca tsjictjacj jinwá nsem. Ma ca mponecj cupj la tsuwilpan jilal. ¹⁵ Dios jos t'üc' way velecj. Nin velecj na p'a jilal, Dios jos quelel la sijicj yupj. Dios jos cupj ca nin p'iyá qjuiyola Jesucristo jola jinwá. Jupj jos ca nin qjuis mpalas cupj. Jesucristo jyü'ta, mpes jüp'üy jay pjucj jinwá. ¹⁶ Cupj Jesucristo jüp'üy jinwá, jupj qjuisí jütüta mpes. Jüp'üy jas tüpwes 'a mulú; pjü way cupj jupj jüp'üy pjaní jinwá. Newa nin, Dios ts'uyupj jüp'üy pjaní yupj. Jüp'üy jas tüpwes 'üsüs na, yupj nin lajay jay pjucj jyü'ta jin. Mpes jüp'üy 'ücj t'yüna. Jüp'üy jas tüpwes nin liji jay pjucj jos jin. Nin p'iyá, Dios ts'uyupj lajay na Jesucristo jyü'ta jin, ca yola nsem Jesucristo jos jinwá. Pajal ca quelel lis mijicj Dios ts'uyupj pjü way.

Dios jos jupj ts'uyupj nin lajay, nin p'iyá la müjí.

¹⁷ Mpes nun jis wala velé, po ma malala la müjí niswá, Dios ma jisas jinwá. Malala yola yupj. Ma 'üsüs se palá, malala yola mpes. Qjuis Jepa Jesucristo jos napj nun jis wala velé niná. ¹⁸ Yupj ma sin 'yüsa Dios po'ó. Dios lal ca mpatjam tulucj. T'üc' way ma sin tji'yüsa, mpes nin. Yupj p'iyá ma quelel sin 'yüsa. ¹⁹ Ma se mayca yupj lajay mpes. Yupj sin nin lajay yupj jisas jin. Pjü malala, pjü quelel lajay. Lovin quelel malala nyuca lajay yupj.

²⁰ Jesucristo po'o nusin tji'yüsa na, nusin tji'yüsa jupj jos ma lojí yupj lajay jinwá. ²¹ Nun t'apja'aque Jesucristo po'ó. Nun jisastsja Jesucristo. T'üc' way nusin tji'yüastsja Jesucristo po'ó. Jesucristo t'üc' way tjevele. ²² Nun Jesucristo ma nujisastsja na p'in, lovin malala quelel la tjüjitsja. Nin la tjüjí nun jisastsja mpes. Nujólatsja 'ücj nujisas nsem nin la tjüjí mpes. Nin tulucj. Malala nu pyálatjsja nin la tjüjitsja mpes. Ninana ma la müjí niswá. ²³ La p'a mpes nin nujola t'as quinam. Dios jos p'in, nin p'iyá nujola t'as nun. ²⁴ Quina nujisas Jesucristo. Mpes Dios ts'uyupj quelel lajay, nin p'iyá la müjí. Yupj quelel 'üsüs lajay, Dios sin tji'yüsa lis tjüjí mpes. Mpes 'üsüs ca la mijicj, Dios jinwá. Ma malala quelel la mijicj.

²⁵ Lovin ma la ntsawilí niswá. Nun sejatjampan pjü way Jesucristo juts'a'á, mpes lovin t'üc' way tjowelé yupj jilal. Cupj 'a mulú, jüp'üy pjaní jinwá ncupj. ²⁶ "Nenéyawa ca ts'i mi'iná nun. Nin tepyala na, ma malala la tjüjí." Leñ way nu tjü'ü'süs la müjí, ts'u 'inyá mpes. Malala way ts'u 'inyá custjay quelel t'yaja na. ²⁷ Ts'u 'inyá na, nun ca malala la müjí ca nacj diablo jos jin. Mpes leñ way nu tjü'ü'süs la müjí, ts'u 'inyá na.

²⁸ Nepénowa tepequeritsja. Po ma mpe'qué quinampa. Más 'ücj tsji' lojí. Mpes ca nta'á nujisas mpes. Ca 'ücj polel ma'ayá wa cjuwá jilal. ²⁹ Po ma malala tjowelé p'a jilal. P'a jilal welé na, 'üsüs tjowelé yupj jilal. Mpes 'ücj jisas ca jis mpalas. Nenéyawa gente 'aplijila jatja, jisas 'üsüs mvelecj yupj jilal. Nin lijicj na, 'üsüs se palá, velecj mpes.

³⁰ Ma la müjí ne Dios Cjües 'aplijila mpalas. Dios nu tje'yaya jupj Cjües. Jupj Cjües nujos mo'o pü'ü mpes, nun solejé nun Dios juts'a'á. Solejé nun 'üsüs quinam Dios lal, jupj perdonar la nutjiji mpes. Nin mpes p'a jyawca na ca mpatjaqué jupj lal.

³¹ Ma malala nujola t'as nun sejatjampan sin po'ó, yupj la tjajay mpes nun jilal. Po ma ts'u tji'inyá yupj jilal. Ma jilal la tjowe'lé nun. Ma la ntsawilí la p'a la tjajay mpes. Ma nujisas t'as malala se palá yupj. ³² 'Üsüs la tjüjí nun

sejatjampan mpes. Malala se palá na, nujola t'as yupj mpes. Jesucristo mpes, Dios perdonar la nutjiji malala nyuca la tjüj. Nin p'iyá perdonar lis müj nun sejatjampan malala nyuca la nutjajay mpes.

5

Jesucristo tjevelá jaw jinwá, jupj t'üc' way tjevele mpes.

¹ Dios quelel la nusiji. Nun jupj ts'uyupj. Mpes más 'ücj Dios jinwá la müj nun. ² Más 'ücj lovin quelel lis müj la p'a, Jesucristo quelel la gjuisiji jinwá. Jupj tje'yaya jupj p'iyá Dios lal. Jupj jostsja cupj 'üsüs nsem Dios lal, mpes 'üctsjá jupj lal la p'a tjü'ünan jupj. Tsjay 'ücj jos Dios Jesucristo la tjiji mpes.

³ Cupj Dios ts'uyupj. Dios jos yom ma mya'na jats'om tulucj. Dios jos quepj ma jama voyum tulucj lal. Dios jos ma lojí niná, mpes ma ca nin la müj. Ma nujisas t'as la p'a jatatj. Ma nin mvelé ninana mpes. Nin welé, nin p'iyá ca quelel la müj ca nacj. Pjú way nun lovin la müj Dios tjevelá. ⁴ Ma lapj way mvelé yom ne'aj mya'na jupj jats'om. Ma mvelé nun ma yola jinwá. Ma lapj way mvelé, la p'a jus lo wic'. Dios ts'uyupj nin javelepj na, pasal malala Dios lal. Más 'ücj cupj wi'iquecj Dios lal, jupj la tjiji mpes cupj qjuilal. ⁵ T'üc' way niyom nepenowá jamanun sejats'om tulucj. T'üc' way nequem pje'á lyawuñ jis vayum tulucj jilal. T'üc' way gente lyawuñ ma lajaj Dios jos jinwá. T'üc' way gente lyawuñ, jisas p'a gente jatatj. Po jisas p'a yuts'a'a; yola niná más 'üsüs Dios lal. Pjú nenem ma ca mpatjam Jesucristo jyü'ta nt'a, jupj Popay Dios jyü'ta nt'a wa. Yupj ma la mijicj malala lajaj mpatjam ne'aj. Niná po najas nun jus nlayé ca.

⁶ Napj nun jis wala tjevelé Dios jos ma lijicj mpes. Nepénowa ca mvelecj 'ücj nin lojí. La tsuwil yupj. Jisas nun ca mponé yupj jis lal. T'üc' tulucj javelepj. Ma mponé nun. Yupj lajaj mpes, p'a jawas Dios ca jis capj ntülüš. Ma lajaj Dios tjevelá. ⁷ Po ma jis capj ncořcö nun la tsuwilpan nenem.

⁸ Yas nam nun ma la tjüj Dios jostsja jin. Nun püste nt'a tapatjaquetsja jinwá. Nin tulucj quinam. Qjuis Jepa Jesucristo mpes, quina nin lojí Dios jos jinwá. Jaw nt'a potjaqué jinwá nun quinam. Nin mpes 'üsüs la müj lovin. ⁹ Jaw nt'a patja jinwá lojí, 'üsüs lojí la p'a jis lal, 'üsüs nyuca lojí lovin Dios jos jin, nin welé wa t'üc' way. ¹⁰ Mpes nusin tjü'üsüs tsjan niná Nujepa Jesucristo jos nun lojí.

¹¹ Malala lajaj, püste nt'a patja jinwá yupj. Ma 'üsüs se palá yupj lajaj mpes. Lovin ma la müj yupj lajaj jinwá. Más 'ücj sin 'yüsa lojí tsjay malala niná yupj lajaj. ¹² Yupj jisas pjü ma januc yupj lajaj. La p'a se mayca la veles tsjan niná yupj lajaj. ¹³ T'üc' way jaw jinwá. T'üc' mpes, yupj ca nucucj yupj lajaj malala. T'üc' mpes, yupj ca sin mü'üsüs yupj lajaj malala. Mpes ca nacj ca jisas nsem Jesucristo tjevelá. Jupj tjevele t'üc' way. ¹⁴ Yom pjaní nin tjevele püste nt'a lyawuñ sin po'ó. Tjevele: "I tipü'í jinwá jipj. Tsyülümü jipj. Was jipj tecya'liñ patja jinwá mpe. Ca majawaques jipj nt'a, Jesucristo jin 'yüsa la mijis mpes." Nin tjevele jupj.

¹⁵ Mpes lovin 'in tjajama nun lojí mpes. Ma la müj ma yola lajaj jinwá. Más 'ücj lojí 'üsüs yola lajaj jinwá. ¹⁶ Quina tsjay pülücj lyawuñ, malala lajaj. Mpes más 'ücj nun lovin 'üsüs lojí. ¹⁷ Ma la müj ma yola lajaj jinwá. Nusin tjü'üsüs tsjan jos gjuis Jepa Jesucristo nun ca nin la müj. ¹⁸ Po ma nu tjomonas nun. Se maná pasal malala lajaj, malala se palá yupj. Más 'ücj nun jisas Dios Cjües lovin já'asa nujos mo'ó. Más 'ücj lovin quelel lojí Dios Cjües nu jyü'ta jin. ¹⁹ Püna Dios mpes tjenejets'eñ tapac, niná mpes tjowelé nun

p'iyá jilal. Najas nüejets'equé Dios po'ó. Nin p'iyá tjowelé nun p'iyá jilal. Po tjünüejets'equé gjuis Jepa Jesucristo mpes, pjoca jupj. Pasal nujisas t'as ne nin la müjí. ²⁰ Lovin tjüwüi'iqué Dios lal pjü mpes. Dios cupj gjuis Papay. Solejé Dios pjoca nun welé. Pjoca Jesucristo mpes. Jesucristo cupj gjuis Jepa Püné.

Nequem ca nin la mijicj jis vayum javelepj jin.

²¹ Tsjay 'üsüs nujola nun Jesucristo po'ó. Mpes jupj jos nucopj p'o'sá nunwá. Jos nun poné nun más 'üsüs tulucj la p'a jilal.

²² Nequem, nin la müjí nuvoyum javelepj jin. T'üc' way nin lojí Nujepa Jesucristo vele jin. Nin p'iyá la müjí wa nuvoyum javelepj jin. ²³ Jesucristo Jepa Dios ts'uyupj mpes. Jesucristo la tjiji yupj 'ücj ca mpatjam Dios lal. Nenem Jesucristo jüp'üy jinwá. Nin p'iyá niná, nun nuvoyum nun jis jepapan. ²⁴ Dios ts'uyupj lajay Jesucristo vele jin. Nin p'iyá, más 'ücj nin lojí pjü way, nuvoyum javelepj jin.

Niyom ca quelel la mijicj yupj sejats'om.

²⁵ Niyom, quelel lis müjí nun sejats'om, Jesucristo Dios ts'uyupj quelel lis tjiji jinwá. 'Üctsjá jupj lal la p'a tjü'ünan jupj, ca gente Dios ts'uyupj jis mpalas yupj. ²⁶ Jupj jostsja Dios ts'uyupj Dios juts'a'á ca jis mpalas, mpes 'üctsjá jupj lal nin tepyala jupj lal. Dios ma jola jupj ts'uyupj malala nyuca la tjajay mpes. Jesucristo tjevelá topon, mpes nin. Yupj 'üsü mpes tje'yas'ün jinwá yupj. Salá jinwá jis tepyala quinam. ²⁷ Jesucristo jostsja Dios ts'uyupj tsjay 'üsüs nsem yupj, mpes niná nin la tjiji cupj mpes. Yupj pülül 'üsüs jinwá nsem. Pülül 'üsüs te tulucj. Ma jus mulumulú tepyala. Pülül 'üsüs ma la tücüeme custjay. Nin p'iyá 'üsüs nsem Dios ts'uyupj. Yupj ca nlüjün Jesucristo lal, jupj p'iyá ca nin la mijis. Dios juts'a'á nsem yupj. Dios ma mveles ca malala yupj.

²⁸ Nin p'iyá más 'ücj nun quelel la sojí nun sejats'om. Nun p'iyá quelel lojí jinwá ca quelel lis müjí yupj. Yom jupj jats'om lal jüp'üy pjaní jinwá yupj, mpes ca quelel lis müjí. Yom quelel liji na jats'om, jupj quelel liji wa jupj p'iyá. Jupj, jupj jats'om lal, jüp'üy pjaní jinwá yupj, ne nin. ²⁹ T'üc' way pjü gente quelel la sajay yupj p'iyá. Ja'ayapj yupj p'iyá la las. Jajamapj yupj p'iyá. Yupj lajay jin p'iyá liji wa Jesucristo Dios ts'uyupj mpes. ³⁰ Cupj Dios ts'uyupj. Cupj pjü way Jesucristo jüp'üy jinwá, mpes jupj jyama cupj. ³¹ Dios Popel vele: "Yom ca mim popay mpe, jamay mpe, jats'om lal lo püt'üs. Ca quelel la mijis jupj. Manas ca jüp'üy pjaní jinwá nsem yupj." Nin vele Dios Popel.

³² Niná costa way 'in gjuisin 'yüsa. Mop'in najas nusin 'yüsa niná. Napj nin pyac Jesucristo po'ó, Dios ts'uyupj po'ó 'ots'ipj. Dios ts'uyupj Jesucristo jüp'üy jinwá. ³³ Nin mpes Dios jos nun pjü way quelel la sojí nun sejats'om. Quelel lis müjí nun quelel lojí nun p'iyá jinwá. Dios jos nequem lovin yola jis vayum 'üsüs yupj. Jos yupj lovin lajay jis vayum javelepj jin.

6

Tsjictjacj ca 'üsüs la mijicj 'ots'ipj.

¹ Tsjictjacj, nin la müjí nun jis papay javelepj jin. La müjí nun sejamay javelepj jin. Nujepa Jesucristo so coñcó, mpes nin la müjí. Dios jos nin la müjí. ² Dios Popel vele: "Üsüs la müjí nun jis papay lal, nun sejamay lal wa. Nujola nsem noypan yupj nun jis lal." Niná lojí na, 'üsüs ca nu mpalas, Dios nin tjevele. ³ Tjevele: "Üsüs nujola na nun jis papay mpes, nun sejamay mpes

'ots'ipj, 'üsüs mpatjaqué ca. Püs way mpatjaqué nosis casá." Yas nam ma nin tjevele 'üsüs ca jis mpalas lajay na Jupj tjevele jin.

⁴ Pülücj way nun, nuts'uyupj tjanapj. Ma lovin jis capj tjowe'le nun. Lovin jis capj velelé, malala. Tsjictjacj ts'i mi'inacj nin lojí mpes. Más 'ücj sin tjü'üsüs la müjí, ne lovin ca jus nlayecj tsjan 'üsüs lajay. Sin tjü'üsüs la müjí qjuis Jepa Jesucristo jos mpes.

Esclavopan ca 'üsüs la mijicj wa.

⁵ Esclavopan, nun tsji' lojí nun jis patrón mpes nosis casá. Nin la müjí yupj jajütütj jin. Nujola t'as noypan yupj. Ma lojí na yupj jajütütj, locj tjejá nun. Más 'ücj nun quelel t'üc' la müjí yupj jajütütj jin. Nun lojí Jesucristo vele jin. Nin p'iyá, la müjí wa nun jis patrón javelepj jin. ⁶ Esclavopan nepénowa yümücj tsji' lajay yupj jis jepapan januc na. Ma yümücj tsji' lajay ma januc na. Ma la müjí yupj jinwá. Dios jos nun lovin quelel lojí nun jis patrón witjacj javelepj jin. Nun tsji' lojí Jesucristo mpes, ne ca nin la müjí. ⁷ Nun jis patrón mpes tsji' lojí na, nujola t'as Jesucristo mpes tsji' lojí. Mpes 'ücj nujisas t'as tsji' lojí yupj mpes. ⁸ Nun solejé gente 'üsüs lajay na, qjuis Jepa Jesucristo 'üsüs ca la mijis yupj mpes. Nin la mijis esclavopan jilal, esclavopan tulucj jilal 'ots'ipj.

Yupj esclavopan jamanun ca 'üsüs la mijicj yupj jis lal.

⁹ Yupj esclavopan jamanun mpes ca mpac quínam. Nin p'iyá, más 'ücj 'üsüs lojí nun jis esclavopan mpes. Ma tjewelé malala ca lis müjí malala lajay na. Nujola t'as, nun jis Jepa tsjun po'o pü'ü, yupj jis Jepa p'iyá. Jupj vele nun más 'üsüs tulucj yupj jilal. Jupj vele nun, nun jis esclavopan jilal, yuwal p'in.

Dios quelel nu 'yaya, pjü way nt'a. Mpes diablo ma ca polel malala la nu mijis.

¹⁰ Quina ca p'a wa mpac, ne ncawajas ca. Lovin la müjí qjuis Jepa Jesucristo jos jinwá. Lovin ma locj tjejá nun. Nin polel lojí qjuis Jepa Jesucristo nu 'yaya mpes. ¹¹ Diablo li tsuwile nun jilal. Jupj jos nin lojí Jupj jos mpes. Dios nu 'yaya, pjü way nt'a nun, mpes diablo ma ca malala polel la nu mijis. Mpes ca 'üsüs way polel la müjí Dios jos jin. Ma ca la müjí diablo jos jin. ¹² T'üc' way la p'a la palan cupj qjuilal. Gente tulucj niná. Malalapan la palan cupj qjuilal. Tsjay malala yupj. Lyawuñ jay la p'a'á. Jepapan yupj nepenowá, 'ücj jis la jütütj. Noypan nepenowá, sin tjiyocj yupj. Nepénowa jajütütj nosis casá. Püste jinwá nosis casá quínam yupj pajal malala lajay mpes. Malalapan nenem jajütütj qui'á. Yupj la palan cupj qjuilal; ma jisas 'üsüs quelel lijicj cupj.

¹³ Niyom militar la palan na, yupj p'a casá sin jacüipap. Niná sin jacüipap mpes, ma malala se palá. Nin p'iyá niná Dios nu 'yaya lal. Nun Dios militarpan jinwá, mpes pjü way nt'a nun Jupj nu 'yaya. Niná mpes, ma ca mponé diablo velá. T'üc' way p'a jawas diablo ncuwim ca la ntsawilis nun jilal. Mpes pjü way nt'a nun, Dios nu 'yayá. Niná mpes la p'in, ma ca mponé Jupj li tsuwile na. Niná mpes la p'in, 'ücj ca polel la müjí Dios jos jin.

¹⁴ Militarpan la palan na, jis col tantan jatsupapj; pülül tsjoc' malala. Nin lajay mpes más 'in 'ücj la palan. Nin p'iyá niná, t'üc' way welé na, nun jis col tantan tsu'pá jinwá. Mpes ma ca la müjí diablo jos jinwá. Militarpan la palan na, yupj jisas suna c'a mpes japwijitj, mpes la p'a ma polel jatsjac yupj. Nin p'iyá niná, 'üsüs lojí na Dios jos jin, nujisas suna c'a mpes pwi'tjí jinwá. Mpes ma ca la müjí diablo jos jinwá.

¹⁵ Militarpan la palan na, jis tsjam japwijitj, mpes ma malala pyala jis tsjam. Nin p'iyá niná, más 'ücj nun welé p'a jilal tsjan niná Jesucristo 'üsüs liji gente mpes. Niná japon, 'üsüs nsem yupj Dios lal. Nin welé na, nun jis tsjam pwi'tjí jinwá. Mpes ma ca la müjí diablo jos jinwá.

¹⁶ Militarpan la palan na, p'a wa jatatj yupj. Yupj jat' mpes, yupj jis enemigo yo jay ts'ülül palá tinca. Yupj jat' jas t'ünt'ün, la pjocotj wa, püné wa. Nin mpes yupj jis enemigo yo jay ts'ülül ma jatsjac yupj jis p'üy. Nin p'iyá niná, nun poné na pjü way Dios tjevelá, nun ca nt'a wa yupj jat' jinwá. Diablo po quelel malala liji nun jis lal. Yo jay ts'ülül wolaqué jinwá tya'a jupj, malala la mijis mpes. Newa ma ca malala la mijis nun jis lal nun Dios lal poné na.

¹⁷ Militarpan la palan na, sombrero c'a sey jatja. Mpes p'a jasüþ na yupj sey pjucj, ma cya'liñ. Nin p'iyá niná, nun nujisas na ca Dios lal mpatjaqué, sombrero c'a nun sey jatja jinwá niná. Mpes ma ca la müjí diablo jos jinwá. Militarpan la palan na, polomay campa jatatj wa, sey jam yupj, 'ücj la tsjac. Nin p'iyá niná, nun solejé na Dios tjevelá, polomay to'á jinwá niná. Mpes 'üsüs ca polel la müjí Dios mpes, jupj Cjües nin ca la mijis.

¹⁸ Lovin tjowelé Dios lal. La tjomoná pjü nujisas. Dios Cjües jos jin tjowelé. Nin lojí na, 'in tjajama. Diablo jos ma welé Dios lal. Lovin tjowelé Dios lal jupj ts'uyupj mpes, pjü way yupj mpes tjowelé. ¹⁹ Tjowelé Dios lal napj mpes 'ots'ipj. Dios 'üsüs way liji pjü gente mpes Jesucristo la tjiji mpes. Niná napj ca mvelé custjay la p'a jilal. Yas nam pjü ma salejeptsja niná. Najas Dios lovin nawala mveles tsjan niná jupj jos napj velé. Ma quelel lecj meyá napj nin la veles. ²⁰ Dios nin tjejyama la p'a jilal la veles Jesucristo po'ó. Cawilta mo'o 'os nin tjevelé mpes. La tjomoná Dios lal lovin ma lecj meyá, 'ücj mvelé ca. Dios jos lovin ma lecj jeyá napj.

Pablo tecyawaja tepyaca.

²¹ Najas jus nlayé tsjan ne palá quinam. Najas jus nlayé ncu 'ücj pü'üs. Mpes napj ca jas majam Tíquico nun nt'a. Jupj cupj qjuis catjam. Po quelel lijicj jupj. Jupj lovin pasal tsji' liji qjuis Jepa Jesucristo mpes. Pjü way ca nun jis wala mveles. ²² Mpes napj se jam nun nt'a. Najas jus nlayé ncu 'üsüs pyatjaquec ncupj. Nun ca 'ücj jisas nsem jupj mveles mpes.

²³ Dios cupj qjuis Papay. Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné. Le mon yupj jilal, ma nujola nsem pjü mpes. Le mon wa yupj jilal nun lovin ca quelel la müjí nunwá. Le mon wa nun lovin ca mponé Dios lal. ²⁴ Pülücj pasal quelel lajay Jesucristo. Jupj cupj qjuis Jepa Püné. Lovin ca quelel la mijicj jupj. Le mon Dios lal jupj 'üsüs la mijis nenem jilal, pjü way.

Pablo papel tepyaca Filipos mo'o tapatja mpes

¹ Napj Pablo. Timoteo napj lal pü'ü. Cupj Jesucristo jomozopan. Nun Dios ts'uyupj, ne'aj potjaqué Filipos po'ó. Quina pyaquecj nun mpes. Nun nepénowa pastorpan. Nun mpes wa pyaquecj. Nun nepénowa jis capj p'o'sá pastorpan. Nun mpes wa nin pyaquecj. Nun pjü way so coricó Jesucristo. ² Dios cupj qjuis Papay. Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné. Qjuisas yupj pajal 'üsüs way lajay nun mpes. Qjuisas ma nujola nun pjü mpes, nin la nusejay.

Dios ts'uyupj Filipos nt'a tapatja, yupj mpes Pablo nin tjevele Dios lal.

³ Nun mpes nola na, lovin wüi'is Dios lal nun mpes. ⁴ Lovin pasal 'ücj najas ne palá, Dios lal velé na nun mpes, ⁵ nun ncapj t'ap'a'sá mpes. Nun tjowelé wa p'a jilal Jesucristo po'ó napj jinwá. Nin jis wala tjowelé tsjan niná Jesucristo 'üsüs la tjiji gente mpes. Toponé na nin la tjüjü nun. Newa nin lojí. ⁶ Nun quelel lojí Dios jos jinwá. Dios p'iyá nucopj p'ya'sa 'üsüs lojí. Napj selé jupj lovin ca nin la mijis. Pjü way Dios jos ca nu mpalas nun, nin ca la numijis jupj. Jesucristo tjac' nas ca nin la mijis. ⁷ 'Ücj nin napj wüi'is Dios lal nun mpes; napj lovin nola nun mpes, ne nin. Dios 'üsüs, mpes jostsja napj tsji' lejay jupj mpes. Nun tsji' la tjüjü napj lal lovin. Quina, cawilta mo'o pü'üs na, newa tsji' lojí nun napj lal. Pje'á winistsja na, tsji' la tjüjü wa napj lal. La p'a sin tji'yüsa la tjejay napj Jesucristo po'ó. Tjevelé tsjan niná Jesucristo 'üsüs la tjiji gente mpes. Nin p'iyá lojí wa nun. Pülücj topon Jesucristo lal quinam. ⁸ Napj po quelel nujus nyuc. Po quelel la nusejay, Jesucristo quelel la nisiji jinwá. Dios selé t'üc' way velé.

⁹ Najas nun lovin más ca quelel lis müjü la p'a. Najas lovin nusin mü'üsüs ca Dios jos jinwá. Najas lovin ca jus nlayé tsjan niná Dios jos ca nun la müjü. Nin le mon napj Dios lal nun mpes. ¹⁰ Mpes ca jus nlayé tsjan más 'ücj la müjü. Mpes Jesucristo niswa tjac' na, t'üc' way 'üsüs way nsem nun Dios lal. Jesucristo niswa tjac' na, ma ca mveles p'a witjacj ma jisastsja jupj, nun la tjüjü mpes. Najas p'a wa ca jisas nsem Jesucristo nun lojí mpes. ¹¹ Pasal 'üsüs ca la müjü nun, Dios jos jin. Nin polel la müjü, Jesucristo la numijis ca. Gente ca 'üsüs mvelecj Dios po'ó, nun la müjü mpes. Ca mvelecj pasal püné way jupj.

Cupj pyatjaquecj na p'in, más 'ücj lovin tsji' lijicj Jesucristo mpes.

¹² Nun solejé malala ntepalá. Najas nun ca jus nlayé gente más pülücj sin tji'yüsa Jesucristo po'ó, niná ntepalá mpes. Nin mpes 'ücj velé yupj jis lal tsjan niná jupj 'üsüs la tjiji gente mpes. ¹³ Jepa más püné pü'ü nt'a, niyom nepénowa jajamapj ne'aj. Yupj pjü way sin tji'yüsa cawilta mo'o pü'üs Jesucristo mpes tsji' lejay mpes. Pjü qui'á patja jus nlay niná. ¹⁴ Cawilta mo'o pü'üs, mpes qjuis catjampan pülücj po quelel javelepj quinam p'a jilal Dios tjevelá. Mpes nin javelepj. Yas nam lacj jeyaptsja, quina ma lacj jeyapj. Qjuis Jepa Jesucristo mpes ma lacj jeyapj.

¹⁵ Pasal 'üsüs la tjejay napj Jesucristo mpes, ne t'üc' way nepénowa jyamañ. Yupj más 'üsüs quelel lajay napj lal. Nin mpes yupj nepénowa nin javelepj la p'a jis walap'a'á Jesucristo po'ó. Nepénowa nin tulucj. Yupj t'üc' way jisas la p'a sin 'yüsa Jesucristo po'ó, mpes javelepj yupj. ¹⁶ Nenem quelel la najay yupj, mpes nin javelepj yupj. Yupj salejepj Dios nin tjejyama la veles tsjan mpes 'ücj jis la pon niná Dios 'üsüs la tjiji gente mpes Jesucristo la tjiji mpes.

¹⁷ La p'a jis walap'a'a javelepj Cristo po'ó malala yola mpes p'in. Jisas ca püné nsem yupj p'iyá, mpes nin lajay. Ma t'üc' way quelel 'üsüs lajay. Yupj jisas napj ca 'aplijila nsem qui'á cawilta mo'ó. 'Aplijila tulucj napj. ¹⁸ Ma nola yupj malala yola mpes. 'Ücj najas p'in nin javelepj p'a jis walap'a'á Jesucristo po'ó. T'üc' way nepénowa javelepj p'a jis walap'a'á Jesucristo po'ó, ne Jesucristo mpes nin javelepj. P'a wa nin javelepj p'a jis walap'a'á Jesucristo po'ó, mop'in ma Jesucristo mpes p'in javelepj yupj. Newa 'ücj najas pjü way yupj nin javelepj p'a jis walap'a'á Jesucristo po'ó.

'Ücj najas wa p'a jawasa ca mpalas mpes. ¹⁹ Napj selé yupj ca nin majamas cawilta mpe. Nun lo moná Dios lal napj mpes; nin mpes ca nin mpalas. Jesucristo Cjües ca ncapj mp'a'sas, mpes ca 'üsüs ma palas. ²⁰ Po najas lovin ca la mejay Jesucristo jos jin. Najas lovin ma ca lecj meýá la veles Jesucristo po'ó. Najas gente lovin 'üsüs javelepj Jesucristo po'ó, napj lejay mpes. Mpü'üs ca, 'ücj. Ma pats' ca, 'ücj wa. Pjaní p'in najas: najas gente lovin 'üsüs mvelecj Jesucristo po'ó napj lejay mpes, niná ne palá mpes wa. ²¹ Napj pü'üs tsji' lejay Jesucristo mpes. Ni pü'í na, más 'ücj ca nsem, Jesucristo nt'a jum mpes. ²² Newa mpü'üs ca custjay, Dios jos ca nacj. Mpes más pülücj ca polel la mejay jupj mpes, jupj jos jinwá. Ma selé ncu más 'ücj pü'üs custjay. Ma selé ncu más 'ücj ni pü'í quínam. ²³ Manas nin najas. Po quelel ni pü'í, ne mis ca, mpü'üs Jesucristo lal. Más 'ücj niná napj lal. ²⁴ Mop'in nin, más 'ücj nun mpes qui'á pü'üs custjay. ²⁵ Niná napj selé. Mpes napj selé napj ca mpü'üs qui'á custjay, nucopj lo p'acj; Dios jos nun lovin más 'üsüs lojí jupj jos jinwá. Jos wa nun más 'ücj jisas nsem, nun jupj lal poné mpes. Nin mpes ma ca mis custjay. ²⁶ Mpes niswa tjum na nun nt'a, pasal 'üsüs ca mvelé nun Jesucristo po'ó. Niná ntepalá mpes, nun ca 'üsüs mvelé jupj po'ó.

²⁷ Nusin tji'yüsa Jesucristo tjevelá. Jupj tjevele 'üsüs tepyala gente jis lal Dios mpes. Lovin 'üsüs la müjí nun, niná toponé mpes. Napj polel jum ca nacj nujus nyuc. Ma selé ncu polel jum. Newa najas la p'a nawala mvelecj yuwal nujola nunwá, nun newa poné mpes. Najas nawala mvelecj nun pjü way nin p'iyá nujisas. Najas mvelecj nun lovin 'a mulú tsji' lojí Jesucristo mpes, nun toponé mpes, niná toponé Jesucristo 'üsüs la tjiji gente mpes. ²⁸ T'üc' way nepénowa ma jisas nun tsji' lojí Jesucristo mpes. Ma locj tjeýá yupj jilal. Ma locj jeyá nujus januc na, yupj ca sin mü'üsüs t'üc' way malala ca jis mpalas. Ca sin mü'üsüs nun ca mpatjaqué Dios lal, Dios ca la numijis. ²⁹ T'üc' way Dios nu tje'yaya ne 'ücj polel poné Jesucristo lal. Po 'üsüs way niná. T'üc' way ca malala gjuis mpalas 'ots'ipj, Dios ts'uyupj tulucj ca nin la gjuis mijicj. 'Ücj nin. Cupj Jesucristo mpes tsji' lijicj, mpes nin lajay yupj. Mpes po 'üsüs. Dios tje'yaya ninana gjuis mpalas ca. Po 'üsüs way. ³⁰ Tjunucú malala ntepalá. Quína jus nlayé malala ne palá custjay. Nin p'iyá nu pyala. Jesucristo mpes tsji' lijicj mpes nin gjuesé palá.

2

Jesucristo jinwá la müjí. Ma nujola t'as noypan nun.

¹ Nun so coricó Jesucristo, mpes nucopj p'ya'sa. Jesucristo quelel la nusiji, mpes 'ücj nujisas, ma nujola nun. Dios Cjües nucopj cyořca. 'Üsüs lojí p'a mpes. Malala se palá na p'a jilal, jis capj p'o'sá. ² Mpes po najas nun pjü way nin p'iyá nujola t'as, nun sey pjucj pjaní jinwá. Najas nun quelel la lojí nunwá ne'aj, pjü way. Najas nun pjü way nin p'iyá nujisas nun. Najas nun pjü way

nin p'iyá nujola. Nin lojí na, más 'ücj najas nsem ca la ma müjí nun. ³ Ma nuts'isipan t'as nun. Ts'isipan lajay 'üsüs se palá yupj p'iyá p'in. Ma nin yola ncu 'üsüs se palá p'a jilal. Malala nin. Dios jos ma nujola noypan nun. Lovin nujola t'as la p'a más 'üsüs nun jilal. ⁴ Nun nujisas 'üsüs nu pyala nun p'iyá. Nujisas t'as 'üsüs se palá la p'a jilal 'ots'ipj.

⁵ Nujola t'as Jesucristo jólatsja jinwá. Nin la müjí jupj la tjiji jinwá.

⁶ T'üc' way Jesucristo lovin Dios waytsja jupj 'ots'ipj, Dios qjuis Papay jinwá. T'üc' way püné jupj, Popay Dios jinwá, mop'in 'üctsja jupj lal ma lovin 'üsüs tepyala jupj p'iyá, jupj pajal püné mpes.

⁷ Mpes jupj tjac' nosis nt'a. Jupj tjac' mozo jinwá. Nin jostsja, mpes tjac'. Tjac' na, yom p'in jinwá tepyala jupj.

Gente jus tjunuc yom jinwá jústatsja jupj.

⁸ T'üc' way pünetsja jupj, mop'in ma noypan jinwá la tjiji. Lyájasa tjuwine. Jupj la tjiji Dios jostsja jin. Nin mpes wa tepe'e.

Cruz po'o tjü'ünan jupj,
malala lajay ja'ünan jinwá.

⁹ Mpes Jesucristo más püné tepyala pjü jilal tsjun po'ó, Dios la tjiji. Leñ la p'a más püné.

¹⁰ Jesucristo más püné pjü jilal, mpes pjü Dios nt'a patja ca mvelecj pasal püné way jupj.

Pjü nosis nt'a patja ca mvelecj wa pasal püné way jupj.

Tecya liñ 'amá 'alá patja ca mvelecj wa pasal püné jupj.

¹¹ Pjü ca mvelecj Jesucristo Jepa más püné pjü jilal. Nin javelepj na, t'üc' way 'üsüs javelepj wa Dios po'ó, qjuis Papay jupj.

Nun jaw jinwá nsem, p'a ca nujus nucucj.

¹² Mpes najas nin lojí custjay, napj velé jin. Napj po quelel la nusejay. Nun jilal tüp'üs na, lovin nin jin la tjüjí napj tjevelé jin. Quína ma pü'üs nun nt'a; newa nin, más 'ücj lovin nin lojí custjay napj velé jin. Najas pjü nun po 'üsüs nusin 'yüsa Dios jos jin. Najas nin lojí jupj jos jin. Nin la tjüjí na, t'üc' way nin lojí Dios jos jinwá. Po 'üsüs niná. Ma lojí na Dios vele jin, más 'ücj tsjay locj jeyá nun. ¹³ T'üc' way Dios p'iyá la nusiji nin la müjí jupj jos jin. Mpes nucopj p'ya'sa, ne nin quelel lojí jupj jos jin. Nucopj p'ya'sa, ne nin lojí. ¹⁴ Nin lojí na, ma ts'i mi'iná, ma wa la ntsawilí. Ma ca la mve'lé nun. ¹⁵ Mpes la p'a ca sin mü'üsüs t'üc' way ma malala lojí nun. Ma polel jis la veles nun malala. Gente la p'a pasal malala yola. Pasal malala lajay yupj. Nin tulucj nun. Nun Dios ts'uyupj. Yupj ca sin mü'üsüs t'üc' way 'üsüs nun. Nun jaw jinwá yupj jis lal, nun Dios po'o nusin 'yüsa mpes. ¹⁶ Nun ca jis wala mvelé 'onin ne nin polel mpatjam lovin Dios lal. Mpes po 'ücj najas nsem nun mpes Jesucristo niswa jac' na. Po 'ücj najas nsem pajal 'üsüs way la tjüjí, napj nusin tji'yüsa la tjejay mpes. Costa waytsja napj nusin 'yüsa la tjejay. Mpes pajal 'ücj najas nsem nun Dios jos jin lojí na.

¹⁷ Ca nacj la p'a ca ma 'ü'nacj, nucopj tjep'yacj mpes; nucopj tjep'yacj toponé Dios lal. Ca ma 'ü'nacj, animal ja'ünan jinwá. Animal ja'ünan na, ja'ayapj jupj 'os yupj jis dios witjacj mpes. Nin ca ma palas ca nacj, newa po 'ücj najas. Nin ca la mijicj nucopj tjep'yacj mpes, nucopj tjep'yacj toponé Dios po'ó. Mpes

más 'ücj nun 'ücj jisas nsem 'ots'ipj Dios po'o poné mpes quinam. ¹⁸ Ca ma 'ü'nacj, nin mpalas; newa najas lovin 'ücj nujisas nsem. Ca 'ücj najas nsem, nun 'ücj nujisas mpes.

Pablo tepyaca Timoteo po'ó, Epafrodito po'ó 'ots'ipj. Pajal 'üsüs waytsja yupj.

¹⁹ Napj nola leñ way ca jas majam Timoteo nun nt'a. 'Ücj niná qjuis Jepa Jesucristo lal, nin ca la mejay. 'Ücj najas ca ma palas, jupj niswa jac' na, nawala mveles nun po'ó; nin mpes quelel se jam jupj nun nt'a. ²⁰ Timoteo jola napj jinwá nun po'ó. P'a leñ. Nin jola ncu 'üsüs potjaqué, napj jinwá. ²¹ La p'a pjü way nin lajay yupj p'iyá jisas jin. Ma lajay Jesucristo jos. ²² Solejé Timoteo 'üsüs la tjiji püna p'in. Ncapj tjep'ya'sa, ne cupj 'a mulú jis wala tjevelecj la p'a jis lal Jesucristo po'ó. Tjevelecj tsjan niná Jesucristo 'üsüs la tjiji gente mpes. Tsjicj jupj popay se p'a'sa jinwá ncapj tjep'ya'sa jupj. ²³ Mpes leñ way quelel se jam jupj nun nt'a. Mwalá way p'in quelel selé ncu ca nin majamacj cawilta mpe. ²⁴ Napj nola 'üsüs qjuis Jepa Jesucristo lal leñ way napj ca mis wa nun nt'a.

²⁵ Napj nola más 'ücj napj se jam Epafrodito nun nt'a quinam. T'üc' way jupj cupj qjuis catjam. T'üc' way tsji' la tjiji qui'á napj lal Jesucristo mpes. P'a malala nyuca tjowelepj na Jesucristo po'ó, Epafrodito jis wala tjevele malala tjowelepj. Lovin t'üc' way jis wala tjevele. Nun Epafrodito jas tjamamá napj nt'a, ncapj lo p'acj. 'Üsüs nin. ²⁶ Mop'in jupj po quelel nujus nyuca niswá, mpes napj quelel jas majam nun nt'a. Jupj wola tjowelepj nun jus nlayé jupj malala jostsja, mpes po jólatsja jupj. Jupj ma jos nujola jupj mpes. ²⁷ T'üc' way malala jostsja, quelel pé'etsja. Mop'in Dios cus tjep'ya'sa, ne ma tepe'e. Tji'yü'sa. Pasal 'aplijila ntepalá, malala jostsja na. Najastsja Epafrodito ma pe'e, ne t'üc' way ma tepe'e. Mpes Dios 'üsüs la tjiji napj mpes 'ots'ipj, ma ca 'aplijila ma palas niswá. ²⁸ Najas nun su nucu niswá, mpes po quelel se jam nun nt'a. Jus tjunucú na, 'ücj nujisas nsem nun. Napj ma pajal nola nsem nun po'ó, nun jus tjunucú na. ²⁹ Mpes po tjüwü'iqué ne'aj tjemey na; jupj nun sejatjam, qjuis Jepa Jesucristo mpes. Po 'üsüs nujola t'as jupj po'ó. Niyom p'a witjacj 'üsüs la tjamay wa jupj jinwá, nin p'iyá 'üsüs nujola t'as yupj sin po'ó. ³⁰ Nin nujola t'as jupj mpes; Epafrodito quelel pé'etsja tsji' l'ijitsja na Jesucristo mpes. Nun ma polel culatsja ncapj lo p'acj; Epafrodito p'in jas tjamamá napj nt'a ncapj lo p'acj. Ncapj tjep'ya'sa na, ma nin jólatsja ncu ca mpa'is ca nacj. Mpes po 'üsüs nujola t'as jupj po'ó.

3

Jisas Jesucristo, 'üsüs way yupj Dios lal.

¹ Quina ca p'a wa mpac. 'Ücj jisas t'as, qjuis Jepa Jesucristo nucopj cyoñca mpes. Yas nam napj tepyac nun mpes. Nin p'iyá ca mpac quinam. 'Üsüs way napj lal ne nin la pac; 'üsüs way niná mo'o welé nun niswá. ² 'In tjamamá malala nyuca lajay jilal. Nujola tapalas 'üsüs tulucj yupj. Yupj tsjiyó malala jinwá. Jat'ü jis p'üy. T'ü na, yola Dios juts'a'á nsem yupj. ³ T'üc' way ma Dios juts'a'á yupj. Cupj ne t'üc' way Dios juts'a'á; jupj Cjües qjuis capj p'ya'sa qjuis la veles jupj lal, qjuiyola jupj püné jupj Cjües qjuis capj p'ya'sa mpes. Pasal 'ücj qjuisas Jesucristo mpes. Cupj selecj Jesucristo qjuis capj tjep'ya'sa mpes Dios juts'a'á cupj; selecj cupj 'üsüs la tjijicj mpes nin tepyala tulucj. ⁴ Napj polel nola napj Dios juts'a'á napj la tjamay mpes. Polel nin nola 'üsüs ntepalá

mpes. Niyom p'a wa nin p'iyá polel yola. Mop'in napj más 'úsüs la tjejay yupj jilal. ⁵ Semana pjaní tyatsja na, yupj napj mpjoloc' tsjicj way t'asiyú t'ü, Moisés popel vele jinwá. Mpapay, namay, israelpan waytsja yupj. Mpes nin p'iyá napj. Benjamín pajal püna tüpü'ü, jupj popa p'iyá püs naya pü'üs napj. Hebreo napj. Fariseo napj; napj pjü la tjejay Moisés tjijyü'tá. ⁶ Po quelel lejajtsja Dios jostsja jin. Mpes pasal malala la tjejay Jesucristo jisas jilal. Nólatsja niná la tjejay 'úsüstsja Dios lal. Pjü way Moisés tjijyü'ta ca nin la mijicj, pjü nin la tjejay napj.

⁷ Nin mpes nólatsja 'úsüs nsem napj Dios lal. Quina selé 'úsüs napj Dios lal Jesucristo mpes. ⁸ Más 'úsüs napj lal Jesucristo najas, ncapj cyoñca jupj. Jupj napj Nejepa Püné. Napj 'úsüs Dios lal jupj mpes. Nólatsja pasal pülücj la tjejay Dios mpes, mop'in napj la tjejay mpes tulucj 'úsüs ntepalá napj Dios lal. T'üc' way pasal pülücj la tjejay, mop'in napj la tjejay mpes tulucj 'úsüs ntepalá napj jupj lal. Ma quelel nola quinam püna la tjejay mpes. Quina najas Jesucristo, mpes ma quelel nin nola quinam. ⁹ Napj quelel se corí Jesucristo, mpes ma quelel nin nola. Napj selé 'úsüs way napj Dios lal napj Jesucristo lal pyon mpes. La tjejay mpes tulucj 'úsüs way napj Dios lal. Moisés tjijyü'ta jin la tjejay mpes tulucj 'úsüs way napj Dios lal. Pyonec na Jesucristo 'úsüs la tjiji cupj mpes, 'úsüs way cupj Dios lal, nin la gjuisiji jupj. ¹⁰ Nin p'in najas Jesucristo; najas jupj ncapj cyoñca la p'in. Jesucristo tepe'e, jas tjijyünsa, tüpü'ü niswá, Dios pjü 'ücj liji mpes. Najas jupj 'úsüs way liji wa napj mpes, jupj p'in 'ücj liji jinwá. Jesucristo ncapj cyoñca mpes wa, malala ne palá jupj malala tepyala jinwá. 'Ücj nin. Napj quelel nola jupj jinwá. Jupj tepe'e napj malala la tjejay mpes, ne ma quelel malala lejaj quinam. ¹¹ Niná nin najas; najas Dios nin müjünsüs ca, mpü'üs niswá, ntipü'í na, mpes nin najas napj.

Pablo quelel ljítsja pjü way Dios jos jin.

¹² Ma pjü way la tjejay Dios jos jin, nin selé napj. Dios quelel liji napj lal, pjü way ma la tjiji custjay. Mpes lovin tsji' lejaj Dios mpes; najas napj ca 'ücj nola nsem Dios jos jinwá. Najas jupj ca nin la mijis napj lal. Jesucristo p'iyá la ntjiji napj jupj juts'a'á ntepalá, mpes ca nin la mijis Dios napj mpes. ¹³ T'üc' way ma 'ücj nola custjay Dios jos jinwá. P'a jawas ca nin ma palas. Mpes lovin tsji' lejaj Dios mpes. Jupj 'úsüs la mijis napj lal p'a jawasa, po 'in leñ way nin liji, nin najas. Ma nola napj nasa 'úsüs la tjejay jupj mpes. ¹⁴ Najas napj ca 'ücj nola nsem Dios jos jinwá; najas jupj ca nin la mijis napj lal. Nin mpes lovin tsji' lejaj jupj mpes. Jupj nin liji najas napj. T'üc' way Dios tjevele 'úsüs way pyatjaquec jupj pü'ü nt'a. Jupj nin vele Jesucristo lal pyonec mpes.

¹⁵ Dios ts'uyupj nepenowá nin lajay Dios jos jinwá; najas nin p'iyá nin yola yupj. Ca nacj nun nepénowa ma nin nujola. Mpes Dios ca nusin mü'úsüs la mijis ma nin nujola jupj jos jinwá. ¹⁶ Nasa gjuisin tji'yüsa Dios jos nin lijicj. Nin la tjijicj cupj quinam. Lovin nin lijicj más 'ücj.

¹⁷ Natjampán, najas lovin lojí napj la tjejay jinwá. T'üc' way nepénowa nin lajay, nusin tji'yüsa la tjijicj jinwá. Nusin tji'yüsa pjacj cuscú yupj, ne nin la müjí yupj jinwá. ¹⁸ Selecj tsjan mpes Jesucristo tepe'e cruz po'ó. Mop'in gente pasal pülücj nin p'iyá japon tulucj. La p'a casá javelepj. Mpes gente p'a wa ma t'üc' sin 'yüsa, yupj javelepj mpes. Malala nin. Niná la pülücj nun jis wala tjevelé. Niswa nun jis wala velé niná. Pasal 'aplijila napj yupj lajay mpes. ¹⁹ 'Awa püné nt'a ca mal yupj. Yupj sin nin yola yupj jisas mpes; ma Dios po'o yola. Pasal malala nyuca lajay. Newa yola ninana lajay 'úsüs. Más 'ücj se mayca lajay mpes, newa ma se mayca ninana lajay mpes. Dios ma jisas

jinwá quelel lajay p'in. ²⁰ Nin tulucj cupj qjuis lal. Cupj qjuisas Dios, ca nlaca Dios nt'a. Po qjuisas Jesucristo leñ way jac' Dios pü'ü mpe. Jupj la tjiji cupj 'ücj ca mpatjaquec Dios lal. Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné jupj. ²¹ Qjuis p'üy nca'liñ ca. Mop'in qjuis p'üy seyasa ca qjuis ma'ayas, jupj jüp'üy jinwá. Pasal 'üsüs way niná, lovin ma ca mpa'is. Pasal püné Jesucristo, ne 'üsüs way liji jupj. Pjü vele nin pyala. Mpes jupj ca polel qjuis ma'ayas qjuis p'üy seyasa.

4

'Üsüs la müj' nusin tji'yüsa mpes.

¹ Nasa tjevelé 'oyñ nyuca la müj', mpes lovin la müj' qjuis Jepa Jesucristo jos jin. Po quelel la nusejay. Pasal quelel nujus nyuc. Nun mpes po 'ücj najas. Lovin p'a jilal velé nun po'ó.

² Quelel velé Evodia, Síntique, la p'a p'in nujola nun, ne lo velelé. Yuwal nujola t'as nun. Ma la tjowe'lé. Qjuis Jepa Jesucristo jos yuwal nujola, ne ma lo velelé. ³ Yom pjaní já'asa ne'aj, pasál 'üsüs way ncapj tjep'ya'sa. Najas jupj mveles ca ma nin p'iyá yola jilal. Mpes ma ca la mve'lecj quinam ca nacj. T'üc' way nequem nenem pasál 'üsüs way ncapj tjep'acj 'ücj la p'a jilal la veles Jesucristo po'ó. Nin velé tsjan niná jupj 'üsüs la tjiji gente mpes. Clemente ncapj tjep'ya'sa wa. P'a witjacj tsji' la tjajay wa napj lal, ncapj tjep'acj wa. Dios tepyaca yupj jis lá papel mo'ó, papel niná nin vele pjac mpatjam ca Dios lal.

⁴ Najas lovin 'ücj jisas jotjaqué nun Nujepa Jesucristo so coñc'ó mpes. Niswa velé, 'üsüs nujisas t'as nun. ⁵ P'a nun jis wala javelepj na, 'üsüs tjepja'agué. Ma lovin tjowelé t'üc' tulucj tjowelepj yupj. Qjuis Jepa Jesucristo leñ way jac'. ⁶ Ma nin nujola t'as pjü mpes. Más 'ücj lo moná Dios lal nujisas mpes, Dios lal welé na. Lo moná na, tjüwü'iqué jupj lal. ⁷ Dios ca la numijis ma ca nujola nsem pjü mpes. 'Onin ne nin liji, ma qjuisin 'yüsa. Niná selecj p'in: jupj nin liji na, t'üc' way pjü mpes ma nujola nsem nun. Jesucristo so coñc'ó mpes ca nin nsem.

⁸ Quina p'a wa ca mpac, ne ncawajas ca. Pasal nujola t'as tsjan t'üc' way mpes, 'üsüs nin jola mpes 'ots'ipj, 'üsüs way liji mpes 'ots'ipj. Tsjan malala tulucj, nin p'in pasál nujola t'as. Pjü way 'ücj quelel la sijicj, niná mpes wa nujola t'as. Pjü 'üsüs way velecj, niná mpes wa nujola t'as. Najas nujola nsem 'üsüs mpes la p'in. 'Ücj la veles niná pajal 'üsüs, najas nun nin nujola.

⁹ T'üc' way nusin tji'yüsa la tjejay napj. Napj tjevelé, nusin tji'yüsa. Nusin tji'yüsa, najas nin loj'í. Napj la tjejay, niná tjunucú nun. Najas nin p'iyá nin loj'í. Mpes Dios ca nucopj ncoñcos. Ma qjuiyola nsem pjü mpes, jupj ca nin la qjuis mijis.

Pablo tjüwü'i yupj jilal yupj tja'ayapj mpes.

¹⁰ Po 'ücj najas napj. Wüi'is qjuis Jepa Jesucristo lal nun niswa ncapj p'o'sá quinam. Pajal püs way ma polel ntja'ayá. T'üc' way lovin quelel no 'oyatsja; ma polel nin la tjüj'í la p'in. ¹¹ Ca nacj nepénowa mvelecj ca napj nin velé pülücj najas mpes. Nin tulucj. Tyatj mpes, lovin 'ücj najas, nin ntepalá. ¹² T'üc' way nenéyawa najas napj. Nenéyawa pasál pülücj tyatj, ne p'a wa ma najas. Mop'in nin tji'yüsa más 'ücj lovin 'ücj najas 'os. Nin napj lal. Ncol pit'a na, 'ücj najas 'os. Vecj ni pü'í na, 'ücj najas 'os. Pülücj tyatj na, 'ücj najas 'os. Cjuwá na, 'ücj najas 'os. ¹³ Pjü p'a casá pyala na napj lal, polel wüi'is Jesucristo lal nin pyala na. Jesucristo ncapj p'ya'sa mpes, napj polel wüi'is lovin.

¹⁴ Mop'in pasal 'üsüs la tjüjî nun, ntja'ayá mpes. Malala ntepalá na, ncapj tjpap'a'sá. 'Üsüs nin. ¹⁵ Nujola pyala napj tjum Macedonia nt'a püná. Tjum la veles ne'aj patja jilal Jesucristo 'üsüs lá tjiji gente mpes. Tjum na Macedonia mpe, nun ntja'ayá napj cjuwatsja mpes. Dios ts'uyupj p'a nt'a 'a jis tjimyula ma ntja'ayapj. Nun p'in ntja'ayá. ¹⁶ Tesalónica nt'a tüpü'üs na, t'üc' way nenéyawa t'emel jas tjamamá napj mpes. Nin jas tjamamá napj cjuwatsja na. ¹⁷ Ma najastsja 'oyá, so jamá napj nt'a. Mop'in wüi'is napj nun jas tjamamá mpes. Wüi'is Dios ca 'üsüs la mijis nun mpes p'a jawas, ntja'ayá mpes. Nin mpes 'ücj najas ntja'ayá.

¹⁸ Quina pjü najas pjü tyatj. Más pülücj way tyatj, nun jas tjamamá mpes. Epafrodito niná ntje'aya nun jas tjamamá. Nun ntja'ayá Dios mpes tja'ayá, napj Dios mpes tsji' lejay mpes. Niná la tjüjî po 'üsüs waytsja Dios lal. Wüi'is jupj.

¹⁹ Dios ca nu ma'ayas pjü nujisas, nun 'üsüs la tjüjî mpes napj lal. Pasal pülücj tya'a Dios. Jupj tya'a 'üsüs pajal. Nin mpes 'ücj nu 'yaya nujisas. Jupj nin ca la mijis nun Jesucristo so coñcó mpes. ²⁰ Najas lovin 'üsüs velecj qjuis Dios po'ó. Qjuis Papay jupj. Ninana pjü way mpalas ca, nin najas.

Pablo teczyawaja tepyaca.

²¹ Süs wa la müjî pjü Dios ts'uyupj. Yupj sa coñ Jesucristo. Dios ts'uyupj nepénowa jatja qui'á napj lal. Süs wa la tjjajay. ²² Dios ts'uyupj pjü way süs wa la tjjajay. Nepénowa tsji' lajay romanopan jis jepa pü'ü nt'a, süs wa la tjjajay yupj. Quelel la nusejay.

²³ Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné. Najas jupj lovin po 'üsüs way liji nun jilal.

Pablo papel tepyaca Colosas mo'o tapatja mpes

¹ Napj Pablo. Apóstol napj, Dios nin tjejjama la veles jupj mpes. Jos napj velé Jesucristo po'ó. Timoteo já'asa wa napj lal. Jupj cupj gjuis catjam Jesucristo mpes. ² Nun Dios ts'uyupj, Colosas nt'a potjaqué. Nun so coñco Jesucristo. Nun cupj gjuis catjampan Jesucristo mpes. Nun lojí jupj jos jin. Quina ca mpaquecj nun mpes. Dios cupj gjuis Papay. Qjuisas jupj 'úsüs liji nun mpes. Qjuisas ma nin nujola pjü mpes, Dios nin la nusiji.

Dios ts'uyupj Colosas nt'a tapatja, Pablo tjüwü'i Dios lal yupj mpes.

³ Dios lal velecj na nun mpes, lovin wi'iquecj jupj lal nun mpes. Dios Jesucristo Popay. Jesucristo cupj gjuis Jepa Püné. ⁴ La p'a wa gjuis wala tjowelepj nun po poné Jesucristo lal. Tjowelepj nun quelel la sojí Dios ts'uyupj pjü way. Niná tjowelepj mpes, lovin wi'iquecj Dios lal. ⁵ Nun Jesucristo jisas, nun quelel la sojí Dios ts'uyupj; solejé p'a jawasa Dios ca 'úsüs la numijis jupj pü'ü nt'a, ne nin. Nusin tji'yüsa niná tjapja'aque na Dios tjevelá. Dios tjevele, t'üc' way. Jupj tjevele 'úsüs la tjiji gente jis lal Jesucristo mpes. ⁶ T'üc' way nepénowa tjiquil nun nt'a, nun jis wala tjowelepj Dios tjevelá. Nin p'iyá, nepénowa jun ta'á nin javelepj p'a jilal Dios tjevelá. Mpes más pülücj más 'úsüs nin yola Dios jos jinwá, nin se palá. Más pülücj jisas Jesucristo quinam. Tjapja'aque na Dios tjevelá, toponé wa nun. Mpes nin p'iyá nun jilal. Más 'úsüs nin nujola Dios jos jinwá. Nusin tji'yüsa Dios 'úsüs liji gente mpes. T'üc' way nusin tji'yüsa.

⁷ Epafrodito mwalá way nusin tji'yüsa la nutjiji niná. Pasal quelel lijcj jupj. Jupj tsji' liji wa Jesucristo mpes. Lovin 'úsüs liji Jesucristo jos jin. Cupj ma polel léquetsja nun nt'a. Mpes ma polel nusin tji'yüsa la nutjijicj. Epafrodito nin la tjiji; tjemey nun nt'a. Nusin tji'yüsa la tjiji. 'Úsüs nin. ⁸ Qjuis wala tjevele nun pasal quelel la sojí Dios ts'uyupj, Dios Cjües la nutjiji mpes.

⁹ Mpes niná gjuis wala tjevele na, tjevelecj Dios lal nun mpes. Lovin tjevelecsja Dios lal nun mpes. Newa nin velecj Dios lal custjaj. Qjuisas 'úsüs nusin 'yüsa, Dios Cjües nusin 'yüsa liji mpes. Mpes nun ca jus nlayé pjü way niná Dios jos nun la müjí. Nin velecj Dios lal nun mpes. ¹⁰ Qjuisas lovin nin ca la müjí gjuis Jepa Jesucristo jos jinwá. Nun jupj juts'a'á, mpes ca nin la müjí. Qjuisas jupj lovin 'ücj jos nsem nun lojí mpes. Qjuisas nun pasal 'úsüs loji la p'a mpes. Qjuisas lovin más pülücj nusin 'yüsa Dios mpes. Niná nin le monacj Dios lal nun mpes. ¹¹ Qjuisas nun 'úsüs polel lojí Dios jos jin. Nin polel la müjí Dios nucopj p'ya'sa mpes. Jupj pasal püné. Mpes malala nu pyala na, newa ca 'úsüs la müjí Dios jos jin. La p'a malala lajay na nun jis lal, newa 'úsüs la müjí. Nun 'ücj ca jisas nsem. ¹² Ca mwi'iqué gjuis Papay lal. Dios pasal ca 'úsüs la mijis jupj ts'uyupj mpes. Dios ts'uyupj jaw nt'a patja jinwá yupj. Nun Dios ts'uyupj nu tepyala wa, jupj la tjiji. Mpes 'úsüs ca la mijis wa nun mpes.

¹³ Yas nam püste nt'a tepyatjaquecj jinwatsja cupj, ma gjuisin tji'yüsa mpes. Diablo cupj gjuis jépatsja. Dios gjuis capj tjep'ya'sa mpes nin tulucj quinam. Quina Dios Jatjam cupj gjuis Jepa. Dios pasal quelel liji jupj. ¹⁴ Dios Jatjam 'os mpes, cupj ca 'úsüs nsem lovin Dios lal. Dios Jatjam mpes, Dios perdonar la gjuis tjiji malala nyuca la tjijicj.

Quina cupj 'úsüs Dios lal, Jesucristo nin la gjuis tjiji.

15 Pjü ma jus tjunuc Dios lovin. Mop'in 'ücj tjinyucucj Jesucristo; Jesucristo mpes 'ücj nyucucj 'oyñ nyuca liji Dios. Mpes selecj Dios 'üsüs. Püna, pjü cjuwatsja na, Jesucristo pü'ütsja. Jupj más püné pjü la tjiji jilal. 16 Pjü la tjiji jay la p'a'a, tsjun po'ó 'ots'ipj. Pjü la tjiji nosis nt'a. Pjü nyucucj, pjü la tjiji. Pjü ma nyucucj, pjü la tjiji wa. Ángel noypan la tjiji wa. Yupj nepénowa jepapan yupj. Nepénowa 'ücj jajütütj. Nepénowa auxiliarpán jinwá. Pjü nenem jupj la tjiji wa. Pjü la tjiji la p'a ca jus cülayecj jupj pajal püné. 17 Pjü jatja custjay, Jesucristo nin liji. Jesucristo pü'ütsja pjü cjuwatsja na. 18 Jesucristo Jepa Dios ts'uyupj mpes. Dios ts'uyupj Jesucristo jüp'üy jinwá, jupj yupj jisas mo'o já'asa mpes. Si jütüta jupj. Jesucristo la tjiji mpes wa patja yupj. Jesucristo tepe'e, jas tjijyünsa niswá. Mwalá way jas tjijyünsa pjü jilal. Dios jostsja Jesucristo más püné nsem pjü jilal; nin mpes nin tepyala. Jesucristo más püné pjü jilal. 19 Jesucristo Dios watsja jupj, jupj Popay jin p'iyá; jupj Popay jostsja ca nin nsem. Jesucristo mpes 'ücj nyucucj 'oyñ nyuca liji Dios. 20 Dios jostsja pjü way jupj jomicapan nsem Jesucristo mpes. Pjü nosis nt'a, pjü jay la p'a'a nt'a 'ots'ipj, jupj jomicapan nsem, jostsja Dios. Jesucristo tepe'e cruz po'ó, 'os tepyala jupj, mpes 'ücj Dios jomicapan se palá pjü.

21 Yas nam 'üsüs tuluctsja nun Dios lal. Malala nyuca nujólatsja Dios po'ó. Malala la tjüj. 22 Mop'in Dios 'üsüs la tjiji nun mpes. Jesucristo tepe'e, mpes quina nun Dios jomicapan, nin la nutjiji. Mpes p'a jawas 'ücj ca polel nlawú Dios nt'a. Ne'aj nun Dios juts'a'a nsem. Ne'aj ca 'ücj majatjaqué. Pjü ma polel mvelecj ca malala nun. 23 Nin ca nsem nun newa poné mpes. Nun ca nin p'iyá nujola Jesucristo po'ó, püna nujólatsja jinwá. Ma ca p'a casá nujola quina. Nun tjapja'aque Dios pajal 'üsüs ca la mijis nun mpes p'a jawas. Niná nusin tji'yüsa la p'a nun jis walap'a'a tjowelepj na Jesucristo po'ó. Tjowelepj tsjan niná jupj 'üsüs la tjiji gente mpes. Nin p'iyá tjowelepj gente pajal pülücj jis walap'a'a, p'a nt'a patja jis walap'a'a 'ots'ipj. Napj ne pjaní wa nin velé wa gente jis lal. Pablo napj. Püna ma nin lejajtsja; quina nin lejaj.

Pablo tepyaca Dios ts'uyupj jilal jupj ljijtsja mpes.

24 Napj tjevelé judiopan tulucj jilal Jesucristo mpes. La p'a wa malala la ntajaj tjevelé mpes. Mop'in 'ücj najas nin pyala mpes. Pasal malala tepyala Jesucristo lal. T'üc' way malala se palá wa Dios ts'uyupj jilal, Jesucristo lal malala tepyala jinwá. Dios ts'uyupj Jesucristo jüp'üy jinwá yupj. P'a jawas ncawajas ca, ma malala mpalás niswá. Newa ma tecyawaja custjay, malala se palá custjay. Nin jawas más leñ way mpalás, quina malala pyala mpes. Mpes po 'ücj najas. 25 Dios nin tjejyama jis capj lo p'acj jupj ts'uyupj. Nin tjejyama 'üsüs nu lo pal. Pjü way Dios tjevelá nun mpes, nin tjejyama la veles niná. 26 Yas nam pjü ma salejeptsja tsjan quelel ljijtsja Dios. Quina niná sin tji'yüsa la tjiji jupj ts'uyupj. Nun jupj ts'uyupj, nin nu tepyala. 27 Gente jisas na Jesucristo, Jesucristo ca mpü'üm yupj jisas mo'ó, Dios nin la siji. P'a jawas ca 'ücj polel mal Dios nt'a jis la püt'üs. Po 'üsüs way. Niná gente ma salejeptsja yas nam. Dios nin quelel sin 'yüsa ljijtsja judiopan tulucj jilal. Nin la tjiji. Judiopan tulucj nun. Nusin tji'yüsa la tjiji, pasal 'üsüs way niná.

28 Nin velecj pjü jis walap'a'a Jesucristo po'ó. Yupj sin 'yüsa lijicj jupj po'ó. Jis wala velecj más 'ücj yupj ca jisas nsem Jesucristo. Cupj selecj tsjan niná Dios jos cupj velecj, ne nin velecj. Qjuisais yupj ca cus ncoñtcoj Jesucristo, mpes nin velecj cupj. Jupj mpes ca 'ücj mpatjam Dios lal. Ca yola nsem Dios jos jinwá. 29 Najas ca nin jis mpalás yupj, mpes yümücj tsji' lejaj. 'Üsüs nin

polel lejay Jesucristo mpes. Pasal püné way jupj, pjü way 'ücj liji. Pajal 'üsüs ncapj p'ya'sa jupj.

2

¹ Najas nun jus nlayé yümücj tsji' la tjejay nucopj la p'acj. Yümücj tsji' la tjejay jis capj la p'acj wa Dios ts'uyupj Laodicea mo'ó. Dios ts'uyupj pülücj lovin ma nus tjunuc. Yupj mpes 'ots'ipj yümücj tsji' la tjejay jis capj la p'acj.

² Napj najas yupj más 'üsüs mponecj Dios lal, mpes nin lejay. Pasal quelel la sajay na yuwá, ca nin nsem. Najas t'üc' way ca sin mü'üsüs Dios sin 'yüsa liji. Najas yupj jus nlay wa t'üc' way sin tji'yüsa quinam. Mpes ca jus nlayecj tsjan niná Dios 'üsüs liji gente jis lal Jesucristo mpes. Yas nam Dios ma sin tji'yüsa lis tjiji niná pjü jilal. ³ Dios jos qjuisin 'yüsa, niná Jesucristo qjuisin 'yüsa liji. Leñ la p'a qjuisin 'yüsa la qjujis. Ninana Dios jos cupj selecj, pajal 'üsüs way.

⁴ Najas ma mponé la tsuwilpan javelepj, mpes nun jis wala velé niná. Yupj 'üsüs jin javelepj, mpes pülücj leñ way japon yupj javelepj. Mop'in t'üc' tulucj javelepj yupj. ⁵ Leñ napj nun jotjaqué nt'a, mop'in nun mpes nola napj lovin, mpes nun jis lal 'os jinwá. La p'a wa nawala tjewelepj nun pjü way nin p'iyá nin nujola, nun poné Jesucristo tjevelá. 'Üsüs pyala na, nin p'iyá; malala pyala na, nin p'iyá. Nin mpes pajal 'ücj najas.

Pjü way la müjí, Jesucristo tjevele jin.

⁶ T'üc' way nujisastsja Jesucristo. Jupj cupj qjuis Jepa Püné. Lovin nujisas t'as jupj. Lovin la müjí jupj jos jin. ⁷ Nujisas t'as Jesucristo lovin nucopj ncořcos. Nusin tjü'üsüs tsjan jos jupj. Ninana jupj jos, niná pjü la müjí. Po toponé nun, pjü tjevelá. Nusin tji'yüsa, más 'ücj nin lojí. Po tjüwü'i'iqué Dios lal.

⁸ Nepénowa la tsuwil yupj. Yupj javelepj malala, t'üc' tulucj. Püna tapatja nepenowá sin tji'yüsa la tjajay niná. La tsuwilpan quina patja nin p'iyá sin 'yüsa la sajay. Sin 'yüsa la sajay, gente javelepj la p'in nosis mpes. Ma Jesucristo tjevele mpes sin 'yüsa la sajay. 'In tjajama nun, ma mponé nun.

⁹ T'üc' way Jesucristo jüp'üy jana, mop'in jupj t'üc' way nin p'iyá jupj Popay Dios lal. ¹⁰ Jesucristo mpes nun 'üsüs Dios lal, nin la tjiji Dios nun mpes. Pjü way Dios nin liji jupj ts'uyupj mpes, nin p'iyá nin liji nun mpes. Jesucristo más püné pjü jajütütj jilal. Jesucristo más püné pjü noypan jilal.

¹¹ Judiopan niyom jis pjoloc' tsjicj way t'asiyü jat'ü. Nin lajay cocoy tsjictjadj jilal. Ma nin t'ü nun jilal. Nun Jesucristo juts'a'a, mpes p'a casá la tjiji jupj nun mpes. Jupj la tjiji mpes, nun ma malala quelel lojí quinam.

¹² Bautizar nu tepyala na, taca'liqué jinwá nu tepyala Jesucristo lal. Mpes quina ma nin lojí püna la tjüj jinwá. Taca'liqué jinwá quinam, mop'in nusin tjijyünsa jinwá nu tepyala wa, 'üsü mpe nusin tjijyünsa na. Mpes niswa tapatjaqué jinwá nu tepyala, Jesucristo lal tepyala jinwá. Mpes quina nun lojí Jesucristo jos jin. Nun poné Dios püné, ne pajal 'üsüs liji; nin mpes nin tepyala nun jis lal. Dios püné, mpes 'ücj jas tjijyünsa Jesucristo la püt'üs tepe'ena.

¹³ Yas nam nun taca'liqué jinwatsja Dios lal. Lovin ma la tjüj Dios jostsja jin, mpes nintsja nun. Nun Dios gente popa tuluctsja. Nin tulucj quinam. Quina nujisas Dios. Jisas pjü jupj velá. Lovin ca mpatjaqué, Dios nin la nutjiji. Nin la nutjiji Jesucristo mpes. Jesucristo jas tjijyünsa, tüpü'ü niswá, ne nin nu tepyala quinam. Dios perdonar la qjuis tjiji cupj malala nyuca la tjijicj. ¹⁴ Yas nam ma la tjijicj Moisés tjijyü'tá. Papel já'asatsja, malala la tjijicj véletsja jupj.

Tsjay malala nyuca la tjijicj véletsja. Quina Dios la tjiji teczyawaja popelses. Ma vele quinam. Ma si nuc. Nin la tjiji Jesucristo cruz po'o tjovalapj mpes. ¹⁵ Dios la tjiji tsjictjajc jis tepyala lapanenpan jis jepapan. Püné tulucj jis tepyala yupj. Dios la tjiji pjü tjunuc niná. Jesucristo cruz po'o tepe'e mpes, Dios la tjiji yupj pajal tsjictjajc jis tepyala jupj lal.

Nujisas t'as Dios 'yayá.

¹⁶ Gente ca mvelecj malala lojí. Nin ca mvelecj lojá mpes, müsiqué mpes 'ots'ipj. Yupj ca mvelecj malala nun ma 'a nusi mulú pjü way judiopian jis fiesta mpes. Nun solejé fiesta lajay pjü año. Solejé lovin fiesta lajay mümüy leñ tepyala na. T'üc' way gente ca mvelecj malala lojí wa, nun lojí mpes sábado jawas. Dios la tjiji püné tulucj tepyala diablú quinam, mpes ma nin nujola t'as yupj javelepj mpes. ¹⁷ Selecj nin tepyala Jesucristo tjac' na. Dios jostsja judiopian nin lajaytsja Moisés tjijyü'tá; jostsja ca sin mü'üsüs ca nin mपाल Jesucristo tjac' na, nin mpes jostsja niná. Jesucristo nasa tjac'. Mpes 'ücj ma lijicj quinam pjü way Moisés tjijyü'tá. ¹⁸ T'üc' way gente malala javelepj nun po'ó. Ma nujola t'as. Yupj jisas la p'a wa mponecj yupj 'üsüs yola, tsjicj jin yola yupj p'iyá, nin jisas la p'a mponecj. Mop'in po yola yupj p'iyá noypan. Yupj javelepj más 'ücj nun welé angelpan jilal, Dios lal welé jinwá. Yupj javelepj tjijinañ, malala tjunuc. Javelepj 'üsüs sin tji'yüsa tjunuc mpes. Yola noypan yupj. T'üc' tulucj. Yupj yola gente jinwá. Ma Dios mpes nin yola. ¹⁹ Ma jisas Jesucristo quinam. Jesucristo jüp'üy jay pjucj jinwá. Cupj jüp'üy jinwá. Jüp'üy jos, jay pjucj 'yaya niná. Jüp'üy 'a mulú jupj jut'um witjacj mpes, tsjüitsjim witjacj mpes 'ots'ipj. Jüp'üy 'ücj t'yüna jay pjucj mpes. Mpes 'ücj pyala jüp'üy lal. Nin p'iyá, 'üsüs qjuesé palá Jesucristo mpes. Dios jos niná qjuesé palá, mpes nin qjuesé palá.

²⁰ Jesucristo qjuisastsja na, tecya'lequecjinwá Jesucristo lal. Mpes quina ma pyonecjinwá javelepj na nosis mpes. ¿Tsjan mpes nin lojí Jesucristo ma jisas jinwá? ¿Tsjan mpes lojí yupj javelepj jin? ²¹ Nun jis wala javelepj tsjan ma polel la las. Nun jis wala javelepj tsjan ma sya ma jis la nuc. Javelepj tsjan ma polel po lo 'ot'é. ¿Tsjan mpes lojí niná yupj javelepj jin? ²² Javelepj la las mpes. Cupj lyajacj ncawajas ca; tjelyajacj na, cyawaja. Dios la tjiji ca nin nsem. Gente nenem sin 'yüsa lajay gente p'a wa tjowelepj p'in; Dios tjevele mpes sin 'yüsa lajay tulucj. Jajütütj gente p'a wa tjüütütj mpes; Dios tjijyü'ta jinwá jajütütj tulucj. ²³ Yupj lajay mpes, pülücj japon yupj la pülücj javelepj Dios lal. Pülücj japon yupj yola Dios püné. Yupj lajay mpes, pülücj japon yupj yola yupj p'iyá tsjicj way. Nin tulucj. Ma tsjicj jin yola yupj p'iyá. Ma 'üsüs lajay yupj p'iyá jilal. Mpes pülücj japon yupj javelepj pasal 'üsüs. Yupj lajay 'üsüs tulucj. Mpes lovin yola gente p'in yola jinwá. Ma Dios jinwá yola yupj. Newa nin lajay yupj p'iyá jisas jin.

3

¹ Nun taca'liqué jinwá nu tepyala, mop'in nusin tjijyünsa jinwá, tapatjaqué jinwá, Jesucristo lal tepyala jinwá. Mpes po nujisas t'as Dios nu 'yayá. Jupj pü'ü tsjun po'ó. Ne'aj já'asa Jesucristo, Dios li'inyampe. Ne'aj já'asa, jupj püné way mpes. ² Lovin nujola t'as Dios nu 'yaya po'ó. Ma nujola t'as Dios ma jisas yola jinwá. ³ Nun taca'liqué jinwá nu tepyala quinam Jesucristo lal, ne nin. Quina ma nin lojí püna la tjüjí jinwá. Quina 'a mulú potjaqué Jesucristo lal, jupj ne Dios lal pü'ü. La p'a ma januc niná, ma jus nlay nun Jesucristo lal potjaqué. ⁴ Jesucristo mpes ca mpatjaqué Dios lal. Jesucristo niswa tjac'

na, pjü ca jus nucucj. Nin jawas, pjü ca nucucj wa nun jupj lal potjaqué. Ca nucucj jupj pajal 'üsüs, pajal püné; ca nucucj wa pajal 'üsüs nu tepyala jupj mpes.

Quina más 'ücj lojí Dios ts'uyupj lajay jinwá.

⁵Mpes po ma la tjüjǐ nísuwá, Dios ma jisas lajay jinwá. Tecya'liř ma nin lajay. Nun taca'liqué jinwá Jesucristo lal. Mpes ma la müjǐ Dios ma jisas lajay jinwá. Niyom nenem jamanun sejats'om tulucj. Nequem nenem jil jis vayum tulucj jilal. Lovin pasal quelel nin lajay. Ninana lajay Dios jos ma la mijicj niná. Lovin malala quelel lajay yupj. Po jisas la p'a jatatj. La p'a jatatj po jisas; ma jisas Dios. Mpes po ma quelel la müjǐ niná nísuwá, yupj lajay jinwá. ⁶Yupj ninana lajay mpes, p'a jawas Dios ca jis capj ntülüs. Ma lajay Dios tjevelá. ⁷Yas nam nun la tjüjǐ yupj jinwá. Lovin nin la tjüjǐ.

⁸P'a wa Dios jos ma lojí nun quinam. Ma leř way ts'u tji'inyá nun la p'a jilal. Ma newa ts'u tji'inyá mpatjaqué. Ma nujisas t'as malala se palá la p'a jilal. Ma la ntsawilǐ nun la p'a la tjajay mpes. Ma lapj way tjowelé, la p'a jis la wic'. ⁹Ma la ntsawilǐ nunwá. Taca'liqué jinwá nu tepyala Jesucristo lal, mpes ma ca malala la müjǐ püna la tjüjǐ jinwá. Ma quelel nin lojí quinam. ¹⁰Quina nujisas Jesucristo. Mpes nun quelel lojí Dios ts'uyupj quelel lajay jinwá. Dios nin la tjiji nun mpes. Lovin más 'üsüs nujola Dios jinwá, nin pyala, la nusiji jupj. Mpes lovin más 'üsüs nusin 'yüsa Dios po'ó.

¹¹Pjü way Jesucristo jisas, pjü way nin p'iyá yupj Dios lal. Judiopan pülücj jisas Jesucristo. Judiopan tulucj pülücj jisas wa jupj. Gente p'a nt'a patja, p'a jis tin javelepj. Yupj pülücj jisas wa Jesucristo. Gente pülücj campa patja. Yupj pülücj way jisas wa Jesucristo. Esclavopan pülücj jisas wa jupj. Esclavopan tulucj pülücj wa jisas wa jupj. Pjü nenem nin p'iyá yupj Dios lal Jesucristo mpes. Yupj pjü way mo'ó já'asa Jesucristá.

¹²Dios la nu t'ya nun. Nun Dios juts'a'á. Jupj quelel la nusiji. Dios niná la nutjiji mpes, po jis capj mp'a'sá la p'a wa, malala se palá na. La p'a jilal 'üsüs la müjǐ, jisas na. Ma nin nujola nsem nun püné. Ma la tjowe'lé la p'a jilal. Ma leř way ts'u tji'inyá la p'a jilal. ¹³Nenéyawa ma ca nujisas nsem nun sejatjam lijá. Ma ts'u tji'inyá nun. Najas nun perdonar lojí jupj. Qjuis Jepa Jesucristo perdonar la nutjiji malala nyuca la tjüjǐ. Mpes perdonar lis müjǐ la p'a, malala lajay mpes.

¹⁴Dios jos wa p'a wa lojí nun. Jos quelel lojí nunwá. Nin lojí na, pasal yuwal ca nujola nsem, nin mpalas. Nin jos Dios. ¹⁵Ma nujola t'as pjü mpes. Jesucristo nin polel la nusiji, ne ma nujola nsem pjü mpes. Lovin nujisas t'as Jesucristo nin la nusiji. Nun pjü way jüp'üy pjanǐ jinwá. Dios jos pjü nun ma nin nujola nsem pjü mpes. Lovin tjüwüi'iqué Dios lal. ¹⁶Más 'ücj nun lovin po nujisas nsem Jesucristo tjevelá. Sin tjü'üsüs lis müjǐ la p'a wa. Ma nin lajay na Dios jos jin, jis wala tjowelé. Nusin tjü'üsüs tsjan niná Dios jos nun welé, ne nin tjowelé yupj jilal. Püna Dios mpes tjenejets'eř mo'o tapac, niná tjünüejets'equé nun. Tjünüejets'equé Dios po'ó. Nüejets'equé na, po wüi'iqué Dios lal. ¹⁷Nun welé na, Jesucristo mpes tjowelé. Mpes la p'a ca sin mü'üsüs jupj mpes. Pjü nin lojí, la müjǐ niná Jesucristo mpes. Mpes la p'a ca sin mü'üsüs jupj mpes. Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné. Tjüwüi'iqué Dios lal, jupj cupj qjuis Papay. Nujola t'as, Jesucristo mpes Dios pjoca, jupj lal welé na.

Pablo tepyaca tsjan jos Dios cupj ca la mijicj la p'a jilal.

¹⁸ Nequem, najas nun ca nin la müjî nuvoyum javelepj jin. Nin jos qjuis Jepa Jesucristo.

¹⁹ Niyom, quelel lis müjî nun sejats'om. Ma ts'i mi'iná yupj jilal.

²⁰ Tsjictjacj, lovin la müjî nun jis papay javelepj jin. Lovin la müjî wa nun sejamay javelepj jin. Nin lojî na, 'ücj jos pyala qjuis Jepa Jesucristo.

²¹ Niyom, nequem, ma lovin jis capj tjowe'le nun jis ts'uyupj jilal. Lovin jis capj velelé, yupj ca yola nsem yupj p'in malala.

²² Esclavopan, nun jis patrón witjacj nu jajütütj qui'á, nosis casá. Nin la müjî pjü way yupj javelepj. Esclavopan nepénowa yümücj tsji' lajay yupj jis patrón witjacj yus januc na. Ma yümücj tsji' lajay ma yus januc na. Po ma ca nin la müjî yupj jin p'iyá. Po jisas t'as nun ca nin la müjî nun jis patrón witjacj jisas jinwá. Nin jos qjuis Jepa Jesucristo. Ma lojî na jupj jos jin, locj tjejá nun jupj polel nucopj tyüla mpes. ²³ Nun jis patrón mpes tsji' lojî na, lovin 'üsüs tsji' la müjî. Nujola t'as nin lojî qjuis Jepa Jesucristo mpes. ²⁴ Nun solejé qjuis Jepa Jesucristo tsjay 'üsüs ca la mijis Dios ts'uyupj mpes. Nun nin lojî jupj tjevele jin, mpes ca nin la mijis nun mpes. Jesucristo mpes tsji' lojî. Jupj nun jis Jepa Püné; Dios jas tjejyama jupj, qjuis capj la p'acj. ²⁵ Malala lajay, malala ca jis mpalas, malala la tjjajay mpes. Dios nin p'iyá liji pjü jilal, mpes nin ca nsem pjü malala lajay jilal.

4

¹ Nun nepénowa patrón witjacj. 'Üsüs la müjî nun jis esclavopan mpes. Yupj 'üsüs lajay na, ma malala la müjî yupj jilal. Nujola t'as, nun jis Jepa nu jyü'ta wa nun. Tsjun po'o já'asa jupj.

² Más 'ücj nun pjü way la pültücj welé Dios lal. Jupj lal welé na, jupj po'o po nujola t'as. Ma nin nujola t'as la p'a mpes. Dios lal welé na, lovin tjüwüi'iqué jupj lal. ³ Tjowelé Dios lal cupj mpes 'ots'ipj. La moná ca jupj ca nin la mijis ne cupj lovin ca polel mvelecj la p'a jilal jupj tjevelá. Mpes ca polel mvelecj la p'a jilal Dios tjevelá Jesucristo po'ó. Niná pjü ma salejeptsja yas nam. Niná la p'a jilal nin jis wala tjevelé, mpes cawilta mo'o 'os quínam. ⁴ La moná Dios lal 'üsüs ca nin mvelé la p'a jilal. La moná ca leñ way sin mü'üsüs niná. Nin jos Dios.

⁵ 'Üsüs la müjî wa Dios ts'uyupj tulucj jilal. Mpes yupj ma malala mvelecj Dios po'ó nun lojî mpes. Jesucristo po'ó polel welé na, nin mvelé. ⁶ Lovin tülü way mvelé yupj jilal. Dios jos jinwá mvelé nun yupj jilal. Mpes yupj quelel sin 'yüsa na Dios po'ó, nun lovin ca jus nlayé tsjan más 'ücj welé yupj jilal.

Pablo teczyawaja tepyaca.

⁷ Tíquico nun jis wala mveles tsjan ne palá qui'á. Jupj cupj qjuis catjam Jesucristo mpes. Pasal quelel lijicj jupj. Solejé jupj tsji' liji wa qjuis Jepa Jesucristo mpes. Lovin tsjay 'üsüs tsji' liji qjuis Jepa jos jin. Pjü nin ne palá, jupj ca nun jis wala mveles. ⁸ Mpes se jam jupj nun nt'a. Najas jus nlayé ncu 'üsüs pyatjaquec ncupj. Najas nun ca 'ücj jisas nsem jupj vele mpes. ⁹ Onésimo se jam wa jupj lal. Jupj cupj qjuis catjam 'ots'ipj. Tsjay 'üsüs way nin liji wa qjuis Jepa Jesucristo jos jin. Pasal quelel lijicj wa jupj. Jupj nun popa p'iyá. Yupj ca nun jis wala mvelecj 'oyn nyuca pyala qui'á. Pjü way pyalá ca nin mvelecj yupj.

¹⁰ Aristarco cawilta mo'o já'asa wa napj lal. Süs wa la tjiji jupj. Marcos süs wa la tjiji wa. Jupj Bernabé primo hermano. Marcos ca mim nun nt'a ca nacj. Nun nt'a jama na, tjüwüi'iqué. Püna p'in nun jis wala tjevelé niná.

¹¹ Jesús sūs wa la tjiji wa. Jupj p'a ló tya'a wa; Justo ló wa. Jupj cupj qjuis catjam Jesucristo mpes. Aristarco, Marcos, Justo, conas tsji' lajay wa napj lal Dios mpes. Salejepj wa tsjan niná Dios jyù'tá. Judiopan yupj. Judiopan p'a wa ma tsji' lajay napj lal. Pasal 'ücj najas 'os, yupj 'üsüs la ntjajay mpes.

¹² Epafras sūs wa la tjiji wa. Jupj nun popa p'iyá. Jupj lovin Jesucristo mozo. Jupj lovin vele Dios lal nun mpes. Jupj jos nun lovin nujola nsem Dios jos jinwá. Jupj jos lovin ca jus nlayé tsjan jos Dios ca nun la müjí. Pajal jola jupj nun mpes. ¹³ Napj selé t'üc' way jupj lovin po vele Dios lal nun mpes, Dios ts'uyupj Laodicea nt'a patja mpes 'ots'ipj, Dios ts'uyupj Hierápolis nt'a patja mpes 'ots'ipj.

¹⁴ Lucas sūs wa la tjiji wa, doctor jupj. Pasal quelel lijicj jupj. Demas sūs wa la tjiji wa.

¹⁵ Sūs wa la müjí Dios ts'uyupj Laodicea po'ó. Sūs wa la müjí wa Ninfa lal. Dios ts'uyupj ne'aj 'a si mulú jupj wo nt'a. Sūs wa la müjí wa yupj jilal. ¹⁶ Papel niná mo'o tjowelé na, jas majamá Laodicea nt'a, Dios ts'uyupj ne'aj mo'o jis la veles wa 'a si mulú na. P'a papel tepyac wa yupj mpes. Niná yupj ca jas majamacj nun nt'a. Najas niná mo'o ca mvelé nun 'a nu tjimyula na. ¹⁷ Cupj qjuis Jepa Jesucristo jos Arquipo tsji' liji jupj mpes. Wola mvelé Arquipo lal, más 'ücj jupj ca nin la mijis qjuis Jepa Jesucristo jos jinwá, pjü way.

¹⁸ Napj Pablo. Niná napj p'iyá pyac nun mpes. Najas nujola nsem cawilta mo'o 'os custjay. Najas Dios lovin 'üsüs way liji nun mpes.

Papel mwalá Pablo tepyaca Tesalónica mo'o tapatja mpes

¹ Napj Pablo. Napj lal patja wa Silvano, Timoteo 'ots'ipj. Nun Dios ts'uyupj Tesalónica nt'a. Nun Dios so coricó, Jesucristo so coricó 'ots'ipj. Dios cupj qjuis Papay, Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné. Papel niná pyaquecj nun mpes. Najas Dios 'úsüs way la mijis nun mpes. Najas wa nun ma nujola nsem pjü mpes, Dios ca nin la numijis.

Tesalónica po'o patja pasal 'úsüs lajaytsja Dios jos jin.

² Lovin wi'iquecj Dios lal nun mpes. Lovin nin velecj Dios lal jupj lal velecj na. ³ Lovin ma qjuio' pe'e nun tsji' lojí Jesucristo mpes, jupj lal poné mpes. Nun quelel lojí jupj, mpes nin lojí. Nun solejé pajal 'úsüs ca nu mpalas qjuis Jepa Jesucristo mpes. Malala nu pyala na, newa poné nun. Mpes cupj wi'iquecj qjuis Papay Dios lal nun mpes. ⁴ Dios po quelel la nusiji. Selecj jupj la nu t'ya nun. ⁵ Nun jilal nin tjevelecj Dios tjevelá. Jupj tjevele tsjan niná Jesucristo 'úsüs la tjiji gente mpes. Cupj tjevelecj p'in tulucj. Niná tjevelecj na, Dios pajal 'úsüs la tjiji, mpes 'úsüs tepyala wa cupj tjevelecj na, Dios p'in 'ücj liji jinwá. Dios Cjües qjuis capj tjep'ya'sa 'ücj la veles 'ots'ipj. Cupj selectsjja cupj tjevelecj t'üc' way. Nun p'iyá solejé wa cupj 'úsüs la tjijicj nun nt'a lovin. Qjuisastsja ca 'úsüs nu mpalas nun.

⁶ Nun nin la tjüj cupj jinwá. Nin la tjüj qjuis Jepa Jesucristo jinwá 'ots'ipj. Dios tjevele toponé na, la p'a wa malala nyuca la nutjajay. Mop'in nun 'ücj nujisastsja, Dios Cjües nin la nutjiji. ⁷ Dios ts'uyupj Macedonia nt'a nujus tjunuc nun. Dios ts'uyupj Acaya nt'a nujus tjunuc wa. Tjunuc nun lojí Dios jos jinwá. Mpes yupj 'úsüs nin lajay wa quinaam Dios jos jinwá. ⁸ Nun la tjüj mpes, gente sin tji'yüsa Jesucristo po'ó. Macedonia nt'a p'in tulucj, Acaya nt'a p'in tulucj. Nun la tjüj mpes, gente jun ta'á sin tji'yüsa Jesucristo po'ó. Yupj salejepj nun toponé Dios lal, ne nin lojí jupj tjijyü'tá. Mpes 'ücj ma velecj cupj yupj jilal nun po'ó. Yupj salejepj nun toponé Dios lal, ne nin lojí jupj tjijyü'tá.

⁹ Yupj p'iyá nin javelepj po 'ücj nujisastsja nun, nun nt'a tjeleque na. Yupj p'iyá nin javelepj nun quelel lojí Dios tjevelá, nusin tji'yüsa la tjijicj mpes. Yupj javelepj püna p'a dios witjacj nujisastsja nun; quina nin lojí Dios tjevelá, nusin tji'yüsa la tjijicj mpes. Dios ma p'a dios witjacj jinwá jupj. Dios t'üc' way jupj, pü'ü jupj. ¹⁰ Yupj lovin javelepj pasal lu nucú Dios Jatjam Jesucristo ncuwim niswa, tsjun nepé ncuwim. Jesucristo tepe'e na, Dios jas tjijyünsa jupj, tñpü'ü niswa. Dios po ma jos gente malala nyuca lajay. Nin mpes ca jis capj ntülüs p'a jawas. Jesucristo la tjiji mpes, Dios ma ca qjuis capj ntülüs cupj, yupj jis capj tyüla na.

2

Pablo tepyaca tsjan la tjiji jupj Tesalónica po'ó.

¹ Qjuis catjampan, nun solejé nun nt'a tjeleque na, pasal 'úsüs way nu tepyala. ² Solejé Filipos nt'a qjuis süptsja yupj, malala tjowelepj wa cupj qjuilal. Newa nin, cupj tjeleque nun nt'a. Pülücj nun nt'a patja ma jisastsja cupj tjevelecj Dios tjevelá. Tjevelecj tsjan niná Jesucristo 'úsüs la tjiji gente mpes. Dios mpes ma lecj tjeactsja la veles jupj mpes. ³ T'üc' way nin tjevelecj nun jilal Dios jos jin. Cupj selecj t'üc' way tjevelectsjja. Ma la tsyawilicj nun

jilal. Cupj sin nin qjuisastsja nun mponé Dios tjevelá. La p'a ma qjuisastsja. ⁴ Dios qjuisin tjejyama la veles jupj tjevelá Jesucristo po'ó. Nin velecj niná Jesucristo 'úsüs la tjiji gente mpes. Dios selé lovin velecj jupj jos jinwá. Nepénowa ma quelel pjyacañ cupj velecj, ma nin qjuiyola. Qjuisas Dios 'úcj jos nsem cupj velecj mpes. Jupj 'úsüs nyuca tsjan qjuisas cupj. ⁵ Nun jilal tjevelecj Dios jostjsa p'in. Ma tjevelecj nun pajal 'úsüs; tjevelecj tsjan t'úc' way. Dios selé, nun nt'a tjeleque na, ma qjuisastsja nun to'atsja. ⁶ Nun solejé apostolpan cupj; Cristo qjuisin tjejyama nun jilal la veles jupj po'ó. Cupj pünetsja Dios mpes, mop'in ma qjuiyólatsja ncu gente 'úsüs tjowelepj cupj po'ó. Ma qjuiyólatsja ncu nun 'úsüs tjowelé cupj po'ó.

⁷ Quelel la nusijictsja nun. 'Úsüs way la tjijicj nun mpes. Quepj po quelel liji jupj tsjicj. Po 'úsüs nyuca liji jupj tsjicj mpes. Nin p'iyá la tjijicj cupj. Tsjicj jamay jinwá la tjijicj nun mpes. ⁸ Po quelel la nusijictsja. Mpes po quelel velectsja nun jis lal Dios tjevelá Jesucristo po'ó. Nun jis lal tjevelecj tsjan niná Jesucristo 'úsüs la tjiji gente mpes. Ma qjuiyólatsja la p'a quelel qjuis tjü'ünantsja ca nacj cupj tjevelecj mpes. Pajal quelel la nusijictsja, mpes nin.

⁹ Po quelel velectsja nun jilal Dios tjevelá. Nujola pyala 'oyñ nyuca la tjijicj, nun nt'a tepyatjaquec na. Cupj ma la tjemyonacj nun jis ve. Po tsji' la tjijicj la p'in. Jaw na tsji' la tjijicj. Püste na tsji' la tjijicj wa. Nin mpes 'úcj ve jaylacj la tjijicj. Newa tjevelecj nun jilal Dios tjevelá. Tjevelecj tsjan niná Jesucristo 'úsüs la tjiji gente mpes. ¹⁰ Nun solejé, Dios selé 'ots'ipj, cupj la tjijicj Dios jostjsa jinwá nun jilal. Po 'úsüs way la tjijicj nun mpes. Pjü ma polel javelepj malala nyuca la tjijicj nun jilal. Malala tulucj la tjijicj. ¹¹⁻¹² Cupj qjuisas 'úcj jos nsem Dios nun mpes. Nin mpes po 'úsüs nusin tji'yüsa la tjijicj, yom jupj papa si 'üsü liji jinwá. Nujun 'asas tjeleque, tjevelecj niná Dios jos la müji nun. Dios po 'úsüs way jupj. Pajal püné way jupj. La nu t'ya, mpes jupj nun jis Jepa quinam.

¹³ Dios tjevelá tjevelecj na, nun toponé cupj tjevelecj. Solejetsja t'úc' way tjevelecj Dios tjevelá. Solejetsja niná tjevelectsja gente p'in tjowelepj tulucj. Mpes lovin tjuwi'iquec Dios lal nun mpes. Dios 'úsüs liji jupj ts'yuyupj jilal, jupj tjevele japon mpes. ¹⁴ Ne'aj patjá malala la tjajay nun jilal, toponé mpes. Nin p'iyá judiopan malala nyuca la tjajay Dios ts'yuyupj jilal Judea nt'a. Dios ts'yuyupj sa coñ Jesucristo. Nin p'iyá tepyala nun jilal. Yupj nun nt'a 'a mulú patja mo'm malala nyuca la nutjajay. ¹⁵ Judiopan tjü'üñan Jesucristá, qjuis Jepa Püné jupj. Tjü'üñan wa profetapan. Malala nyuca la tjajay wa cupj qjuilal. Yupj patja mpe qjuisin tjajam; ma jisastsja cupj ne'aj tepyatjaquec jupj jis lal. Dios po ma jos yupj lajay. Pjü gente jis enemigopan yupj. ¹⁶ Cupj qjuisastsja judiopan tulucj 'úcj mpatjam Dios lal. Mpes yupj jilal tjevelecj Jesucristo po'ó. Judiopan ma jisastsja cupj mvelecj judiopan tulucj jilal Jesucristo po'ó. Mpes malala nyuca la tjajay cupj qjuilal. T'úc' way lovin malala nyuca la tjajay. Newa nin lajay yupj. Dios po ma jos yupj nin lajay, ne jupj pajal ca jis capj ntülüs quinam.

Pablo po quelel jámatsja niswá Tesalónica nt'a.

¹⁷⁻¹⁸ Qjuis catjampañ, nun jilal tepyatjaquec na, qjuis tjüjütütj nun mpe pje'á qjuis ntüncüs cupj. Malala nyuca la tjajay cupj qjuilal. Mpes tjeleque ncupj. Newa nin, qjuiyola cupj nun mpes. Po quelel léquetsja nun nt'a nujus la nuc niswá. Napj la pülücj quelel jumtsja nun nt'a. Mop'in ma polel léquetsja Satanás la tjiji mpes. T'úc' way ca nlaca nun nt'a p'a jawasiyá. ¹⁹⁻²⁰ ¿Ncu solejé tsjan mpes 'úcj qjuisas cupj? ¿Ncu solejé tsjan mpes 'úcj qjuisas nsem p'a

jawasa? ¿Ncu solejé tsjan mpes velecj la p'a jilal 'úcj qjuisas? Nun mpes tsjay 'úcj qjuisas. Nun mpes selecj tsjay 'úcj qjuisas nsem qjuis Jepa Jesús niswa tjac' na.

3

¹ Quelel pyaquecj niswá, po quelel léquetsja nun nt'a niswá. Newa ma polel léquetsja. Mpes quina pyatjaquecj Atenas po'ó. ² Jas tjejamacj Timoteo nun nt'a. Nun solejé jupj cupj qjuis catjam Jesucristo mpes. Solejé wa jupj tsji' liji cupj qjuilal. Velecj la p'a jilal tsjan niná Jesucristo 'üsüs la tjiji gente mpes. Qjuisas nun lovin ca mponé Jesucristo lal. Qjuisas nun lovin 'úcj jisas nsem Jesucristo lal poné mpes. Mpes cupj Timoteo jas tjejamacj nun nt'a, nujun 'asas tjemey. ³ Qjuisas ma nujola nsem gente malala nyuca lajay na nun jilal. Nun Jesucristo jisas. Mpes solejé t'úc' way gente lovin ca malala nyuca la mijicj nun jilal. Ma nujola t'as. ⁴ Nun nt'a tepyatjaquecj na, lovin tjevelecj nun jilal gente ca malala nyuca la mijicj nun jilal, cupj qjuilal 'ots'ipj. Nin tepyala cupj tjevelecj jin; t'úc' way gente malala nyuca lajay nun jilal, cupj qjuilal 'ots'ipj, Jesucristo se coñcocj mpes. ⁵ Mpes napj jas tjejam Timoteo nun nt'a. Napj po quelel seletsja ncu poné Jesucristo lal custjay. Po nólatsja ma poné ca nacj Jesucristo lal quinam. Nólatsja diablo tjevele toponé ca nacj. Pajal la pülúcj nusin 'yüsa la tjijicj; newa nólatsja ma nujisastsja Dios quinam ca nacj. T'úc' way diablo malala vele gente jis lal, jos malala nyuca lajay.

⁶ 'Úcj najas ma nin tepyala nun jilal. Quina Timoteo tjac' nun mpe. Po 'úcj qjuisas jupj qjuis wala tjevele mpes. Qjuis wala tjevele nun poné Jesucristo lal custjay. Tjevele nun quelel lojí jupj custjay. Jupj tjevele nun pasal quelel cus nucu, cupj quelel nujus nyucucj jinwá. Tjevele nun lovin nujola cupj po'ó. ⁷ Mpes 'úcj qjuisas nun mpes. Quina pjü qjuisas ma tya'acj ncupj. Gente malala nyuca lajay wa cupj qjuilal. Mop'in 'úcj qjuisas nun mpes. Timoteo qjuis wala tjevele mpes nun po'ó, po 'úcj qjuisas tepyala. Nun poné Jesucristo lal custjay, mpes po 'úcj qjuisas. ⁸ Po quelel so coñcó Jesucristo. Mpes ma nin qjuiyola quinam.

⁹ Nin mpes pajal wi'iquecj Dios lal nun mpes. Tsjay 'úcj qjuisas nun poné mpes, ne wi'iquecj Dios lal. Dios selé pajal 'úcj qjuisas nun mpes. ¹⁰ Lovin po le monacj Dios lal qjuisin majamas, nluca nun nt'a nujus la nuc. Mop'in ma qjuisin tjejyama custjay. Cupj quelel nusin 'yüsa lijicj custjay Dios mpes. Ma pjü nusin tji'yüsa custjay. ¹¹ Mpes le monacj Dios lal, jupj ne cupj qjuis Papay. Le monacj wa qjuis Jepa Jesús lal 'ots'ipj, yupj ca qjuisin majamacj nun nt'a.

¹² Cupj qjuisas nun pajal ca quelel la müjí nun sejatjampán, gente la p'a wa 'ots'ipj. Mpes le monacj Jesucristo lal jupj ca nucopj mp'a'sas pajal ca quelel la müjí quinam püna lal. Qjuisas nun ca quelel lis müjí yupj, cupj quelel la nujicj jinwá. ¹³ Más 'üsüs quelel lojí na, po ca 'üsüs nsem nun Dios lal. Solejé qjuis Jepa Jesús ncuwim p'a jawas, pjü Dios ts'uyupj jilal. Ca mveles ncu 'üsüs nyuca la tjijicj. Qui'á 'üsüs lojí na, ma nu maycas Jesucristo lal.

4

Más 'üsüs la müjí Dios jos jinwá.

¹⁻² P'a way quelel pyac quinam. Nun solejé tsjan jos Dios ca nun la müjí. Mpes jupj jos jin la müjí. Nusin tji'yüsa la tjijicj tsjan jos jupj. T'úc' way 'üsüs lojí nun quinam. Newa más 'üsüs la müjí qjuisas. In tjjajama ca 'üsüs la müjí

Dios jos jin. Qjuis Jepa Jesucristo mpes nin velecj; nin mpes 'úcj nin velecj nun jilal.

³ Lovin 'üsüs la müjí Dios jos jin. Solejé Dios jos lovin nin lojí. Dios jos yom ma mya'na jats'om tulucj. Dios jos quepj ma jama voyum tulucj lal. ⁴⁻⁵ Dios ma jisas lovin quelel lajay yupj jisas jin. Po malala niná Dios lal. Dios jos ma lojí yupj jinwá, jos lovin 'üsüs lojí jupj jos jin. Jupj jos nun woyaqué, lowiqué nun sejats'om jilal la p'in. ⁶ Mpes ma tjalawiqué la p'a jilal. Yom pjaní yom p'a wa jats'om ne'aj mya'na, po malala la tjiji wa yom niná lal. Yom pjaní nin liji na la p'a jilal, qjuis Jepa Jesucristo ca cus ntülüs jupj. Nun nasa solejé niná. Cupj nasa tjevelecj nun jilal ca nin mpalas malala lajay. ⁷ Niswa quelel pyaquec Dios jos yom ma mya'na la p'a yom jats'om. Dios jos quepj ma jama p'a quepj voyum lal. Dios jos wa ma tjewyayíri ma jamanun pjü way. Dios jos cupj nin lijicj jupj jos jinwá. ⁸ Dios jos cupj pajal 'üsüs nsem. Mpes jupj qjuis tje'yaya jupj Cjües. T'üc' way nepénowa ma lajay jupj jos jinwá. Mpes ma jisas Dios.

⁹ Quina p'a way quelel pyaquec. Dios jos quelel lojí nunwá. Nin solejetsja. Nusin tji'yüsa la tjiji Dios. Mpes nasa quelel la sojí nun sejatjampan. ¹⁰ T'üc' way nun quelel lojí nun sejatjampan pjü way Macedonia po'ó. Newa nin, qjuis más 'üsüs quelel lojí yupj. ¹¹ Nujola tepyala nin nu tjijyü'tücj. Nu tjijyü'tücj ma lo velelé pjü jilal. Nu tjijyü'tücj ma nujola t'as la p'a lajay mpes. Nu tjijyü'tücj pasal tsji' lojí. ¹² Mpes ca ma jisas ves, la p'a juts'a'á. Mpes wa la p'a ca jus nlayecj 'üsüs way nun. Yupj ma sa corí Jesucristo custjay.

Jesucristo ncuwim niswá.

¹³ Qjuis catjampan nepénowa tecya'liñ. Mop'in ma 'aplijila nu tapalas. 'Üsüs ca jis mpalas. Qjuis ca jus nlayé 'üsüs ca jis mpalas. Qjuis catjampan tulucj 'aplijila se palá yupj sin popa cya'liñ na. Ma salejepj tsjan ca jis mpalas. T'üc' way ma 'üsüs ca jis mpalas yupj. ¹⁴ Cupj pyonec Jesucristo tepe'e. Pyonec Dios jas tjijyünsa jupj, tüpü'ü niswá. Pyonec tjemey Dios nt'a, mop'in ncuwim jupj niswá. Dios ca jis ncnun qjuis catjampan Jesucristo lal.

¹⁵ Nun mpes pyaquec qjuis Jepa Jesucristo tjevelá. Jupj niswa tjac' na, jupj lal japon nepénowa newa mpatjam nsem custjay. Mwalá way tulucj ca mal yupj Dios nt'a qjuis catjampan tecya'liñ jilal. ¹⁶ Qjuis Jepa Jesucristo Dios pü'ü mpe palá ncuwim nosis nt'a. Jupj jac' na, ángel más püné ca yümücj pjac mveles. Gente ca mpjacañ wa Dios trompeta. Dios yümücj ca müjü'tüs. Nin tepyala na, qjuis catjampan tecya'liñ ca sin müjünsüs, mpatjam ca niswá. ¹⁷ Niswa janucun jis tepyala na, Dios ca 'a jis mulus patja witjacj yupj jilal mol nt'a. Yupj ca la müjüsüñ qjuis Jepa Jesucristo ne'aj. Lovin ca mpatjam jupj lal. ¹⁸ Nunwá 'úcj nujisas la müjí, niná tepyaquec mpes.

5

¹ Qjuis catjampan, ma ca mpac tsjan jawas ncuwim Jesucristá. Ma selecj tsjan jawas ncuwim. ² Pjü ma salejepj tsjan jawas ca ncul pwecapan. Nin p'iyá pjü ma salejepj tsjan jawas ncuwim Jesucristá. ³ Gente ca mvelecj pjü ma la palan, pjü 'üsüs patja. Niná tjowelepj na, leñ way malala ca jis mpalas. T'üc' way leñ way ca malala jis mpalas. Quepj way tsjicj quelel mya'na na, leñ way vyaja pyala. Nin p'iyá, leñ way ca malala jis mpalas gente nenem jilal.

⁴ Nun yupj jinwá tulucj. Nun napj natjampan Jesucristo mpes. Nusin 'yüsa ca nin mpalas. Mpes solejé Jesucristo ncuwim niswá. Nun lu nucú

jupj ncuwim. Pecj jac' na jinwá tulucj ca nsem nun jis lal. ⁵ Nun pjü way, tjejawca nt'a potjaqué jinwá, Dios mpes nusin 'yüsa mpes. 'Üsüs lojí nun, Dios jos jinwá. Ma püste nt'a pyatjaquecj jinwá cupj. Ma lijicj diablo jos jinwá. ⁶ Mpes 'in t'jamá, más 'ücj lovin ca la nucucj Jesucristo ncuwim. La p'a ma nin la nucucj. Lovin po nujisas t'as Jesucristo ncuwim. ⁷ Nepénowa püste nt'a patja jinwá; ma yola Jesucristo ncuwim. Yupj ma lajay Dios jos jinwá. ⁸ Nin tulucj cupj qjuis lal. Cupj jaw nt'a pyatjaquecj jinwá. Mpes más 'ücj lovin qjuiyola pyala Jesucristo ncuwim. Nasa tepyonecj Dios lal. Nasa quelel lijicj jupj. Pyonecj pajal 'üsüs ca qjuis mpalas, ca mpatjaquecj Dios lal. Niná selecj, mpes ma lijicj diablo jos jin. ⁹ Dios po ma jos gente malala lajay, ne jupj ca jis capj ntülüs. Jupj ma jos ca nin nsem cupj qjuis lal. Jupj jos mpatjaquecj jupj lal. Mpes ca qjuis ncnus jupj nt'a qjuis Jepa Jesucristo lal tepyonecj mpes. ¹⁰ Jesucristo tepe'e cupj mpes. Mpes ca mpatjaquecj jupj lal p'a jawasiyá. Tecya'lequecj naya ncuwim ca nacj. Newa ca cüpatjaquecj custjay ca nacj, jupj jac' na. Mop'in nin, t'üc' way ca mpatjaquecj jupj lal. ¹¹ Mpes nunwá 'ücj nujisas la müjí. Nunwá nusin 'yüsa la müjí Dios po'ó. T'üc' way niná nusin 'yüsa lojí quinam. Najas lovin nusin 'yüsa lojí niná.

Pablo jostsja yupj ca nin la mijicj jupj sin tji'yüsa la tjií jinwá.

¹² Qjuis catjampan, nepénowa 'üsüs javelepj tsjan más 'ücj lojí nun. Yupj nusin 'yüsa lajay Dios jos jinwá. Yupj pajal nucopj jap'acj nun. Mpes najas nun welé yupj jilal po 'üsüs way nin lajay. ¹³ Najas pajal 'üsüs way lojí yupj mpes. Najas po quelel la sojí yupj, nin lajay mpes. Po ma la tjowe'le nunwá.

¹⁴ Niná najas nin lojí wa: nepénowa ne'aj se pjasá. Jis tjüjü'tü tsji' la mijicj yupj. Nepénowa nun nt'a 'aplijila jatja. 'Ücj jisas nsem la müjí nun. Nepénowa nun nt'a pülücj way tulucj sin tji'yüsa Dios po'ó. Mpes jis capj mp'a'sá. La p'a ma 'üsüs lajay na, po ma ts'u tji'inyá yupj jis lal. ¹⁵ T'üc' way gente ca malala la mijis nun jilal. Po ma malala la müjí nun yupj jilal. Pasal 'üsüs way la müjí nunwá. 'Üsüs way la müjí pjü jilal.

¹⁶ Lovin 'ücj nujisas t'as nun. ¹⁷ Lovin mvelé nun Dios lal. ¹⁸ Nenéyawa malala ca nu mpalas. Newa tjüwüi'iqué Dios lal. Jupj jos wüi'iqué jupj lal. Dios jos nun nin lojí napj tjevelé jin, Jesucristo so coñicó mpes.

¹⁹ Ma tjowelé Dios Cjües lal: "Lyájasa t'as".

²⁰ Nepénowa javelepj Dios velá. Najas mpja'aquej yupj javelepj. ²¹ Nusin tjü'üsüs ncu t'üc' way javelepj Dios jos jin. Nepénowa t'üc' way javelepj Dios tjevelá. Nin la müjí yupj jajütütj jin. ²² Nepénowa malala javelepj. Mpes lovin ma la müjí yupj jajütütj jin.

Pablo tecyawaja teyacá.

²³ Ma qjuiyola pjü mpes, Dios nin liji. Najas nun pasal 'üsüs nsem Dios lal, jupj ca nin la numijis. Najas Dios lovin majamas ca nun jis p'üy, nun jis qjues 'ots'ipj. Najas ma nu maycas ca Jesucristo niswa tjac' na, jupj ne cupj qjuis Jepa Püné. ²⁴ T'üc' way Dios la nu t'ya. Mpes t'üc' way nun pasal 'üsüs nsem Dios lal, nin la numijis jupj. Jupj ca nu majamas nun. Jupj lovin nin liji jupj tjevele jin.

²⁵ Qjuis catjampan, qjuisas Dios lal mvelé nun cupj mpes. ²⁶ Süs wa la müjí qjuis catjampan pjü way jilal, yus nucú na. 'Ücj nujisas t'as yus nucú na. ²⁷ Napj nu jyütütj nun mo'o ca mvelé papel niná pjü qjuis catjampan jis la pjac. Qjuis Jepa Jesucristo jos nun ca nin la müjí, mpes nin velé napj.

²⁸ Najas Jesucristo 'üsüs way la numijis nun pjü way jilal, jupj ne cupj qjuis Jepa Püné.

Papel locopyaya Pablo tepyaca Tesalónica mo'o tapatja mpes

¹ Napj Pablo. Napj lal patja wa Silvano, Timoteo 'ots'ipj. Nun Dios ts'uyupj Tesalónica nt'a. Papel niná pyaquecj nun mpes. Nun Dios so coñcó, Jesucristo so coñcó 'ots'ipj. Dios cupj qjuis Papay, Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné way jupj. ² Najas yupj 'üsüs ca la mijicj nun mpes. Najas wa nun ma nujola nsem pjü mpes, yupj ca nin la numijicj. Dios cupj qjuis Papay. Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné.

Jesucristo jac' na, Dios ca jis capj ntülüs malala lajay.

³ Qjuis catjampan, más 'ücj lovin wi'iquecj Dios lal nun mpes. Nun lovin más 'üsüs nusin 'yüsa Dios po'ó, pajal quelel lojí wa nunwá. Püna 'ots'ots' way quelel la tjüjij nunwá; quina pajal quelel lojí yupj. ⁴ Mpes lovin 'üsüs velecj nun po'ó Dios ts'uyupj 'a si mulú nt'a. Gente malala lajay nun jilal Jesucristo so coñcó mpes, nun newa lojí Dios jos jin. T'üc' way malala nu pyala. Newa 'üsüs lojí, newa poné Dios nucopj p'ya'sa. 'Ücj qjuisas nin lojí mpes. ⁵ Nin mpes 'ücj jus nlayecj Dios 'ücj nin mveles nun 'üsüs jupj lal. Nin mpes jupj ca mveles nun jupj si jütüta popa wa, ne ca jupj lal mpatjaqué. T'üc' way malala nu tepyala quinam Dios jyü'ta jin lojí mpes.

⁶ Dios selé pjacj niná malala nyuca la nutjajay. Mpes Dios ca la mijis jupj tjevele jin. Malala ca jis mpalas; Dios nin ca la mijis yupj malala nyuca la nutjajay mpes. ⁷ 'Üsüs ca nsem nun jis lal. Ma malala nu mpalas ca niswá, Dios ca la mijis. Nin p'iyá ca la mijis cupj qjuilal. Nin la mijis Jesucristo jac' na tsjun mpe. Ncuwim 'awa lal, 'awa mwalaquem jupj nt'a, gente jis capj tyüla mpes. Jesucristo qjuis Jepa Püné way jupj. Pjü ca jus nucucj. Ncuwim jupj angelpañ jilal; noypan yupj pajal. ⁸ Dios ma jisas ca jis capj ntülüs jupj. Ma jisas Dios tjevelá Jesucristo po'ó, jis capj tyüla jupj. Jupj tjevele tsjan 'üsüs liji jupj gente mpes, qjuis Jepa Jesús la tjiji mpes. ⁹ Pajal malala ca jis mpalas, yupj malala la tjajay mpes. Lovin ca nin nsem yupj jis lal, lovin ma 'yü'sa. Ma polel patja cupj qjuis Jepa Jesucristo lal. Yupj lovin ma jus nucucj ca. Ma ca nucucj jupj pajal 'üsüs way jyü'ta; ma ca nucucj jupj t'üc' way püné pajal. ¹⁰ Dios ca la mijis ca nin nsem yupj jis lal, Jesucristo jac' na. T'üc' way p'a jawasa ncuwim jupj. Nin jawas pajal 'üsüs way nsem. Tjac' na, Dios ts'uyupj pajal 'üsüs mvelecj ca Jesucristo po'ó. Yupj jisastsja jupj. Pajal 'üsüs Jesucristo, nin ca yola nsem yupj jupj po'ó. Nun toponé cupj tjevelecj Jesucristo po'ó, mpes ca mpatjaqué wa nun Dios ts'uyupj la p'a wa jilal.

¹¹ Mpes lovin velecj Dios lal nun mpes. Nun Dios ts'uyupj nu tepyala, Dios la nu t'ya mpes. Le monacj Dios lal 'üsüs jos nsem jupj nun lojí mpes. 'Üsüs way quelel lojí. Le monacj Dios lal lovin ca 'üsüs quelel la müjij, Dios la mijis ca. Pasal püné way jupj. Nun poné Jesucristo lal, mpes quelel lojí jupj jos jin. Le monacj Dios lal lovin ca la müjij jupj jos jin. Le monacj Dios ca nin la mijis nun mpes. Pajal püné jupj. ¹² Qjuisas gente ca 'üsüs mvelecj Jesucristo po'ó, nun lojí mpes. Jupj cupj qjuis Jepa Püné. Gente ca 'üsüs mvelecj nun po'ó Jesucristo mpes. Cupj qjuis Dios 'üsüs liji nun mpes, qjuis Jepa Jesucristo 'üsüs liji wa nun mpes, ne ca nin mpalas.

2

Yom malala ncuwim, ca yus ntsawilis nosis casá patjá.

¹ Natjampan, nun solejé Jesucristo ncuwim niswá. Jupj cupj gjuis Jepa Püné. Solejé jupj nt'a ca 'a gjuis mulus. ² Nepénowa tjowelepj Jesucristo nasa tjac'. Nepénowa nin tjowelepj ca nacj Dios ts'uyupj 'a jis tjimyula nt'a. Yupj nepénowa tjowelepj cupj p'iyá nin tepyaquec' ca nacj. Yupj tjowelepj nin tjowelepjsja Dios mpes ca nacj. Najas ma mponé ca yupj javelepj. Ma nin nujola t'as yupj tjowelepj mpes. T'üc' way tulucj javelepj yupj. ³ Nepénowa ca la ntsawilicj nun jilal. Ma mponé yupj jilal. T'üc' way Jesucristo ma niswa tjac' custjay. Mwalá way pajal malala ca mpalas qui'á, custjay ma tjac' na p'in. Pasal pülücj ma ca jisas nsem Dios. Pasal malala ca mvelecj jupj po'ó. Dios enemigo lay mpalas wa. Jupj ma jos pjü way Dios tjevelá. Dios ca jas majamas jupj 'awa püné nt'a. ⁴ Dios enemigo mveles ca jupj más püné pjü dios witjacj jilal. T'üc' way gente jatatj dios pülücj witjacj, yola yupj jis dios witjacj pajal noypan. Mop'in Dios enemigo ca mveles jupj más püné yupj jis dios witjacj jilal. Ca mveles yupj jis dios witjacj malala. Dios enemigo ma'ajam ca Dios wo mo'ó. Mveles ca Dios t'üc' way jupj. Nin tulucj. ⁵ Nun nt'a tütü'üs na, niná tjeveletsja nun jilal. Napj selé lovin ma nujo' tepe'e niná.

⁶ Nun solejé tsjan mpes Dios enemigo ma polel lay pyala quinam. Dios ca mveles tsjan jawas 'ücj lay pyala. ⁷ T'üc' way pasal pülücj tsjay malala lajay nasa, ne ma lajay Dios jos jin. Cupj qjuisin tji'yüsa tsjan mpes nin lajay. Dios qjuisin tji'yüsa la tjiji niná; jupj ma se 'aya pjü way sin 'yüsa niná. Newa Dios enemigo ma lay tepyala custjay. Dios enemigo ma polel lay pyala custjay; pjani way ma 'yaya jupj nin liji quinam. Dios jos na, niná ca mim quepé. Jupj tjemey na, Dios enemigo 'ücj lay mpalas. ⁸ Dios nin tjevele na, lay mpalas ca. Locopyaya cupj gjuis Jepa Jesucristo ncuwim. Pajal püné nsem jupj, jac' na. Jupj ca jus mojos Dios enemigo, mpa'is ca jupj. Leñ ca nsem jupj, Jesucristo nin la mijis ca.

⁹ Dios enemigo jac' na, la pülücj p'a casá la mijis ca, yom p'in ma polel liji jinwá. Satanás ca ma'ayas ne püné nsem jupj. Gente pasal yola nsem jupj liji mpes. Jupj ca jos nsem yupj mponec' jupj p'iyá más püné pjü jilal. ¹⁰ Nin mpes pajal malala ca jis mpalas pülücj jilal teca'liñ na. Dios enemigo ca pasal malala nyuca la mijis, ca yus ntsawilis, mpes ca pülücj mponec' jupj más püné pjü jilal. Yupj ma quelel sin 'yüsatsja tsjan t'üc' way, mpes ca mal 'awa püné mo'ó; Dios lal mpatjam tulucj yupj. ¹¹ Mpes Dios ca la mijis ne t'üc' way Dios po'o ma ca polel sin mü'üsüs. Yupj ca mponec' la tsuwilpan jilal. ¹² Mpes Dios ca mveles yupj pjü way malala nyuca la tjajay, ne ma ca mpatjam jupj lal. Yupj ma topon tsjan t'üc' way, mpes ca nin nsem. Tjuwi'it malala la tjajay na.

Dios la nu t'ya. Ca mpatjaqué jupj pü'ü nt'a.

¹³ Nun malala lajay jinwá tulucj. Más 'ücj lovin wi'iquecj Dios lal nun mpes. Nun gjuis catjampan. Qjuis Jepa Jesucristo quelel la nusiji nun. Püna, pjü cjuwatsja na, Dios la nu t'ya. Jupj jostsja nun mpatjaqué jupj lal, mpes la nu t'ya. Jupj jostsja ca nin nsem nun toponé mpes. Nun toponé t'üc' way Dios po'ó, Jesucristo po'ó 'ots'ipj. Jupj jostsja ca nin nsem wa jupj Cjües mpes. Nun Dios juts'a'á nu tepyala, jupj Cjües la tjiji. ¹⁴ Nun toponé nun jis wala tjevelecj na Jesucristo po'ó. Tjevelecj tsjan niná jupj 'üsüs la tjiji gente mpes. Dios nucopj tjep'ya sa nu la pon cupj tjevelecj. Jupj jos nun pajal 'üsüs nsem, pajal püné nsem wa, gjuis Jepa Jesucristo jinwá. Nin mpes nucopj tjep'ya sa jupj.

¹⁵ Mpes lovin toponé nusin tji'yüsa la tjiijicj mpes. Cupj p'iyá gjuisin tji'yüsa, niná p'iyá nusin tji'yüsa la tjiijicj. Nun nt'a tepyatjaquec na, nusin tji'yüsa la tjiijicj. Papel tepyaquec wa nun mpes, nusin tji'yüsa la tjiijicj wa papel nenem mpes. Qjuisas lovin mponé pjü way nusin tji'yüsa la tjiijicj.

¹⁶ Jesucristo cupj gjuis Jepa Püné. Dios cupj gjuis Papay. Dios pasal 'üsüs way la tjiijicj cupj mpes. Mpes selecj jupj quelel la qjuisiji. Ma lecj jeyacj lovin tsji' lijicj Dios mpes. Ma lecj jeyacj Dios la tjiijicj. Dios mpes selecj ca 'üsüs gjuis mpalas. Dios pasal 'üsüs la tjiijicj cupj qjuilal. ¹⁷ 'Üsüs quelel loji Dios mpes. 'Üsüs quelel welé Dios mpes. Le monacj Dios lal, Jesucristo lal wa, ma ca locj meýá tsji' loji na Dios mpes. Le monacj wa lovin ca 'üsüs polel tsji' la müji jupj mpes.

3

Tjowelé Dios lal cupj mpes.

¹ Quina p'a mpes ca mpac. Cupj ca mvelecj lovin la p'a jilal Jesucristo po'ó. Qjuisas pülücj sin mü'üsüs ca jupj po'ó, mpes gjuisas nun mvelé Dios lal cupj mpes. Qjuisas p'a nt'a patja ca mponec wa; gjuisas leñ way ca nin nsem. Qjuisas yupj mwi'ir Dios lal yupj sin tji'yüsa mpes. Nintsja nun jis lal: nun tjüwüi'iqué tjappa'aque na Jesucristo po'ó. ² T'üc' way gente pasal malala ca malala quelel la qjuis mijicj. Gente pülücj way ma japon Jesucristo lal. Qjuisas gente malala nenem ma ca polel malala la mijicj cupj qjuilal. Mpes gjuisas mvelé nun Dios lal cupj mpes.

³ T'üc' way gjuis Jepa Jesucristo ca nu majamas nun. Lovin nin liji jupj tjevele jinwá. Lovin ca quelel cus coñcó Jesucristo, jupj p'iyá ca nin la numijis. Ma malala ca nu mpalas, nin la mijis jupj nun mpes. ⁴ Qjuis Jepa Jesucristo lal pyonec, mpes pyonec nun nin loji cupj jyü'tücj jinwá. Cupj pyonec nun lovin ca nin la müji.

⁵ Velecj Dios lal nun mpes; gjuisas nun quelel la soji la p'a, Dios quelel la siji jinwá. Qjuisas nun newa ca 'üsüs la müji malala tepyala na. Qjuisas lovin 'üsüs la müji Jesucristo la tjiijicj jinwá. Mpes velecj gjuis Jepa Dios lal nun mpes.

Dios jos jupj ts'uyupj tsji' lajay.

⁶ Qjuis catjampan nepénowa ma quelel tsji' lajay. Nin solejé nun. Yupj ma lajay cupj sin tji'yüsa la tjiijicj jinwá. Mpes cupj nu jyü'tücj ma jis capj ncoñcó. Nin nu jyü'tücj Jesucristo mpes, jupj cupj gjuis Jepa Püné. ⁷ Nun solejé más 'ücj loji cupj la tjiijicj jinwá. Po tsji' la tjiijicj, nun nt'a tepyatjaquec na. ⁸ La p'a jis ve tjelyajac na, jaylacj la tjiijicj. Pasal yümücj tsji' la tjiijicj. Jaw na, tsji' la tjiijicj. Püste na, tsji' la tjiijicj wa. Mpes t'emel tya'actsja tsji' la tjiijicj mpes. 'Ücj jaylacj la tjiijicjsja nun jis ve tjelyajac na. ⁹ 'Ücjsja gjuis la mon nun jis ve, ma jaylacj la qjuijicj. Mop'in ma nin la tjiijicj. Quelel tsji' lijicjsja, ne jaylacj lijicjsja cupj tjelyajacj. Más 'ücj nin. Qjuisastsja nun nucú cupj nin la tjiijicj; qjuisastsja nun nin p'iyá la müji, mpes nin la tjiijicj. ¹⁰ Nun nt'a tepyatjaquec na, la pülücj nun jis wala tjevelecj ma ma'ayá jis la las ma tsji' lajay jilal.

¹¹ Cupj nasa jus nlayecj nepénowa ne'aj ma quelel tsji' lajay, mpes ninana pyac napj quinan. Yupj sin javelepj la p'a lajay mpes. Ma tsji' lajay. Malala nin. ¹² Qjuisas yupj ca tsji' la mijicj. Si jütütücj tsji' la mijicj, ne jaylacj la mijicj yupj jis ves. Si jütütücj ma yola la p'a lajay mpes. Qjuis Jepa Jesucristo jos nin jyü'tücj.

¹³ Natjampan, qjuisas lovin 'üsüs la müjí. ¹⁴ Nepénowa ma ca quelel la mijicj ca nacj cupj tepyaquecj jin. Nusin tjü'üsüs pjacj niná, ne ma jis capj ncoñcó. Mpes ca jis maycas malala nyuca lajay mpes. ¹⁵ Nawa nin, yupj nun jis enemigopan tulucj. T'üc' way yupj nun sejatjampan. Mpes nun ca mvelé yupj jilal más 'ücj nin lajay cupj tepyaquecj jin. Quelel la sojí, ne nin ca mvelé nun.

Pablo teczyawaja tepyaca.

¹⁶ T'üc' ca mpac quinam. Qjuis Jepa Jesucristo liji ne ma qjuiyola pjü mpes. Qjuisas nun lovin ma nujola nsem pjü mpes, ne nin le monacj jupj lal ca nin nsem, 'üsüs pyala na 'ots'ipj, malala pyala na 'ots'ipj. Qjuisas qjuis Jepa Jesucristo lovin ca nucopj ncoñcos.

¹⁷ Niná napj p'in pyac nun mpes. Napj nlá nin pyac. Pjü papel pyac na, nin p'iyá pyac napj nlá. Mpes jus nlayé ca t'üc' way napj jas tjejyam niná.

¹⁸ Najas Jesucristo 'üsüs way la numijis nun pjü way jilal, qjuis Jepa Püné way jupj.

Papel mwalá Pablo tepyaca Timoteo mpes

¹ Napj Pablo. Dios ntjijütüta napj mvelé gente jilal jupj mpes. Nin tjejjama la veles jupj mpes Jesucristo po'ó. Apóstol napj. Dios la tjiji cupj 'ücj ca mpatjaquecj jupj lal. Jesucristo mpes selecj cupj ca mpatjaquecj jupj lal. ² Timoteo, pülücj jin tji'yüsa la tjejjay napj Jesucristo po'ó. Nasa tepyon jipj Jesucristo lal. Po 'üsüs jin tji'yüsa, tsjicj si 'üsü jinwá, popay si 'üsü liji na. Jipj mpes nin pyac quinam. Dios cupj gjuis Papay, Jesucristo cupj gjuis Jepa Püné. Najas 'üsüs way lajjay yupj jipj mpes. Najas yupj lovin cyapj mp'a sacj, malala 'e palá na. Najas pjü mpes ma jele nsem, nin la mijicj yupj.

Nepénowa t'üc' tulucj sin 'yüsa lajjay. 'In tjejjama yupj mpes.

³⁻⁴ Jipj selen nepénowa ne'aj Efeso po'ó sin 'yüsa lajjay t'üc' tulucj. Dios vele jin tulucj javelepj yupj. Nin yola püna tapatja tjowelepj mpes p'in. Pülücj nin tjowelepj t'üc' tulucj. Ninana sin 'yüsa lajjay yupj. Püna tapatja yupj jis lá mpes sin 'yüsa lajjay wa. Japon Dios qjuisin 'yüsa liji yupj jis lá mpes. Nin tulucj. Napj quelel jumtsja ná Macedonia nt'a, najastsja jipj ca jis müjü'tün niyom nenem ma nin la mijicj yupj lajjay jin, mpes napj la tjemyon jipj ma mim Efeso mpe. Nin najas custjay, najas ma mim Efeso mpe, ca nin mvelen niyom nenem jilal ma nin la mijicj. Yupj la velel sin 'yüsa lajjay mpes. Ma lajjay Dios jos jin. Dios jos gente 'üsüs nsem jupj lal japon na Jesucristo mpes.

⁵ Najas jipj niná si jütütj mpes pjü ca quelel lis mijicj la p'a. Dios jos jupj ts'uyupj jupj jos jin quelel lajjay la p'in. Jos ma yola nsem malala la tjajay mpes. T'üc' way Dios perdonar lis tjiji. Jos yupj po japon jupj tjevelá. Jupj jos jin lajjay na, 'ücj quelel la sajjay la p'a, jupj jos jinwá. ⁶ Nepénowa ne'aj ma lajjay Dios jos jinwá quinam. Pülücj javelepj, mop'in gente ma sin 'yüsa Dios jos jinwá yupj javelepj mpes. ⁷ Yupj quelel sin 'yüsa lajjay Moisés tjijyü'ta mpes. Nin javelepj Moisés tjijyü'tá; newa nin, yupj p'iyá ma 'üsüs sin tji'yüsa niná. 'Üsüs sin tji'yüsa jinwá javelepj, mop'in ma 'üsüs sin tji'yüsa yupj.

⁸ Cupj selecj Moisés tjijyü'tá 'üsüs way. Dios jos gente ma lajjay, niná yupj 'ücj sin 'yüsa Moisés tjijyü'ta mpes. Po 'üsüs way Moisés tjijyü'tá. ⁹ Selecj Moisés tjijyü'ta gente 'üsüs mpes tulucj. Niná tjijyü'ta gente malala lajjay mpes. Nepénowa ma jisas la p'a jajütütj. Nepénowa ma lajjay jepapan tjüjütütj jin. Nepénowa ma jisas Dios. Nepénowa pülücj malala lajjay p'in. Nepénowa ma quelel lajjay Dios jos jin. Nepénowa malala javelepj Dios po'ó, la pjüts'ün p'in. Nepénowa ja'ünan jis papay. Nepénowa ja'ünan yupj sejjamay. Nepénowa ja'ünan la p'a. Pjü nenem malala lajjay. Yupj mpes Moisés nin tjijyü'ta.

¹⁰ Niyom nepénowa ne'aj jamanun la p'a sejjats'om. Nequem nepénowa ne'aj jil la p'a jis vayum jilal. Ma tjewyayiri, yupj nepénowa nin p'iyá lajjay. Niyom nepénowa ne'aj jamanun p'a noyomes, yupj sejjats'om jin yola yupj. Gente nepénowa pequeñ gente la p'a. Nepénowa la tsuwil. Nepénowa javelepj t'üc' way ca mvelecj, mop'in la tsuwil p'in. Pjü nenem malala lajjay. Yupj mpes Moisés tjijyü'tá. T'üc' way gente p'a nepénowa 'üsüs sin 'yüsa lajjay Dios jos jin. Sin 'yüsa lajjay Dios tjevelá. Jupj tjevele po 'üsüs. Gente ma lajjay na Dios tjevele jin, malala lajjay yupj. Yupj mpes Moisés tjijyü'tá. ¹¹ Dios nin tjejjama la veles la p'a jilal jupj tjevelá. Nin velé Dios 'üsüs liji gente jis lal Jesucristo mpes. Pajal püné way jupj. 'Üsüs pü'ü jupj lovin.

Dios 'üsüs la tjiji Pablo lal, mpes Pablo tjüwü'i jupj lal.

¹² Qjuis Jepa Jesucristo pajal ncapj tjep'ya'sa, mpes napj polel lejay jupj jos jin. 'Üsüstsa jupj lal napj tsji' lejay jupj mpes, ne wüi'is napj jupj lal. Wüi'is jupj lal jupj nin tjejyama tsji' lejay jupj mpes. ¹³ T'üc' way pasal malala tjevelé napj Jesucristo po'ó yas nam. Malala lis tjejay Dios ts'uyupj jilal. Po malala tjevelé yupj jilal yupj topon mpes Jesucristo po'ó. Ma t'üc' way nin tji'yüsa Jesucristo po'ó, ma seletsja malala la tjejaytsja napi. Mpes Jesucristo ma malala la tjiji napj lal. 'Üsüs la ntjiji. ¹⁴ Qjuis Jepa Jesucristo pajal quelel la ntjiji. Más 'üsüs la tjiji jupj pjü jis lal. Jupj la tjiji mpes, quina t'üc' way pyon napj jupj po'ó. Napj ninana pyon jupj jos jinwá. Jupj la tjiji mpes, napj quelel la sejay la p'a. Quelel la sejay la p'a, jupj jos jinwá.

¹⁵ Jesucristo tjac' nosis nt'a. Jupj la tjiji mpes, malala la tjajay 'ücj mpatjam Dios lal. Ninana po t'üc' way. Más 'ücj pjü japon niná. T'üc' way más malala la tjejay napj pjü jilal. ¹⁶ Mop'in nin, Jesucristo 'üsüs la ntjiji, napj malala la tjejay na. Jupj jostsja pjü ca sin mü'üsüs jupj ma ts'i tji'ina yom más malala lal, mpes 'üsüs la ntjiji jupj. Jupj jostsja la p'a ca nucucj, ca mponecj wa jupj lal. Topon na, mpatjam ca lovin Dios lal. ¹⁷ Dios más püné pjü jilal. Lovin más püné nsem jupj pjü jilal. Lovin ma mpa'is ca jupj. Pjü ma polel sa nuc. Jupj pjaní Dios. Najas pjü lovin yola nsem jupj más püné pjü jilal. Najas pjü lovin 'üsüs javelepj jupj po'ó. Amén.

¹⁸ Timoteo, niswa quelel velé 'üsüs jin tji'yüsa tjevelé mpes, way tsjicj way si 'üsü jinwá, popay si 'üsü liji na. Quina 'i jütütj, ninana najas ca nin la mijin. Jele pyala püna p'in nepénowa tjowelepj 'üsüs ca tsji' la mijin Jesucristo mpes. Niná tjowelepj Dios mpes. Mpes niná 'i jütütj jin lejay na, 'üsüs lejay jipj Jesucristo mpes. Jesucristo mpes 'üsüs lejay na, militar 'üsüs jinwá nsem jipj jupj mpes. ¹⁹ Lovin la mijin Jesucristo jos jin. Nin lejay na, najas jipj ca jus nlayen 'üsüs way nin lejay. Nepénowa salejeptsja 'üsüs la tjajaytsja, mop'in p'a jawasa malala quelel la jaysja niswá. Malala nin. Quina ma lajay Jesucristo jos jin. ²⁰ Yupj pjaní Himeneo. P'a wa Alejandro. Napj tjijyütütj yupj ma mal Dios ts'uyupj 'a si mulú nt'a. Tjevelé 'ücj Satanás malala la siji. Mpes ca sin mü'üsüs más 'ücj ma malala javelepj Dios po'ó.

2

Más 'ücj Dios ts'uyupj javelepj Dios lal pjü mpes.

¹ Tsjan najas napj ca Dios ts'uyupj nin la mijicj, niná ca mpac jipj mpes quínam. Najas yupj javelepj Dios lal pjü mpes. Najas yupj la mon wa la p'a jisas mpes. Najas yupj wi'irñ Dios lal jupj liji mpes la p'a jilal. ² Najas javelepj wa Dios lal jepa noypan mpes. Najas javelepj Dios lal pjü jepapan mpes. Ca la monacj ma la mpa'nacj la p'a nt'a patja jilal. Mpes cupj ca polel la mijicj Dios jos jinwá; ma ca nin gjuiyola ncu ca malala mpalas. Cupj ca 'üsüs polel la mijicj lovin la p'a mpes. ³ Dios lal javelepj na la p'a mpes, 'ücj niná Dios lal. 'Ücj jos pyala jupj. Dios la tjiji cupj 'ücj ca mpatjaquecj jupj lal. ⁴ Dios jos pjü ca mpatjam jupj lal. Jupj jos pjü sin 'yüsa t'üc' way, ne 'ücj mpatjam yupj jupj lal. ⁵ Dios pjaní jupj. Gente 'üsüs polel nsem Dios lal Jesucristo mpes la p'in. La p'a mpes tulucj. Jesucristo gente jupj cupj jinwá. ⁶ Jupj tepe'e pjü mpes, ne pjü 'ücj polel mpatjam Dios lal. Jupj tepe'e Dios jostsja na. Dios jostsja pjü ca sin mü'üsüs t'üc' way jupj jos pjü mpatjam jupj lal; nin mpes tepe'e Jesucristo. ⁷ Ninana velé napj judiopan tulucj jilal. Dios nin tjejyama ninana la veles judiopan tulucj jis walap'a'a. Nin tjejyama ninana sin 'yüsa la sejay. Apóstol way napj. T'üc' way velé jipj lal. Li tsuwil tulucj. Napj se corñ Jesucristo. Nin

tjejmama t'üc' way sin la 'üsüs lejay. Nin tjejmama sin la 'üsüs lejay 'ücj polel mpatjam lovin Dios lal, Jesucristo lal japon na.

⁸ Dios ts'uyupj 'a si mulú na, najas niyom javelepj Dios lal. Najas ma pjü way noyomes javelepj. Nepénowa lovin lajay Dios jos jin; najas yupj mvelecj Dios lal ne'aj. Najas yupj jis mas sin jajünsüpj. Najas ma ts'a 'in nsem yupj la p'a jilal, ma la mve'lecj la p'a jilal.

⁹ T'üc' way nequem nepénowa sin jacüipap pülül pülücj jaylactsja mpes, pülül pasal 'üsüs. Jisas la p'a januc yupj sin quip. Nequem Dios ts'uyupj 'a si mulú nt'a, p'a casá ca la mijicj. Najas sin jacüipap Dios jos jinwá. Najas ma pülücj sey patja. Najas ma pülücj jis men jatsupapj jatjam. Najas pülül ma pülücj jaylajc mpes sin jacüipap. Mpes la p'a ca ma yus nucucj yupj jis pülül mpes. ¹⁰ Más 'ücj 'üsüs lajay la p'a jilal. Yupj quelel lajay Dios, t'üc' way 'üsüs nin lajay la p'a jilal. Malala la pülücj yola pülül 'üsüs mpes, sey patja mpes wa.

¹¹ Dios ts'uyupj 'a si mulú nt'a, najas nequem lyájasa jatja pjyacañ na. Najas 'üsüs sin 'yüsa niyom javelepj mpes. ¹² Napj jyütütj nequem nenem ma sin 'yüsa lajay niyom jilal. Napj jyütütj nequem nenem ma jajütütj niyom jilal. Najas lyájasa jatja. ¹³ ¿Tsjan mpes nin najas? Dios mwalá way la tjiji Adán, Adán yom waytsja jupj. P'a jawasa la tjiji Evá, quepj waytsja jupj. ¹⁴ Diabla ma tjemey Adán nt'a, ma la tsyawilí jupj lal. Tjemey Eva nt'a, quepj waytsja jupj. Diabla la tsyawilí jupj lal. Quepj tepyona jupj lal. La tjiji jupj jostsja jin. Malala nin. ¹⁵ Mop'in nin, nequem 'ücj mpatjam Dios lal, Jesucristo po'o lovin japon na. 'Ücj mpatjam Dios lal, la p'a wa lovin quelel la saway na. 'Ücj mpatjam Dios lal, Dios jos jinwá lovin lajay na. Ninana 'ücj polel lajay, 'ücj jisas na nequem way yupj. Ninana 'ücj polel lajay, jisas na ma niyom jinwá nsem yupj. Ninana lajay na, Dios jos sin jacüipap jupj jos jinwá. Mpes la p'a ca ma yus nucucj yupj jis pülül mpes.

3

Pablo sin tji'yüsa la tjiji pastorpan sin po'ó.

¹ Nepénowa po jisas pastorpan nsem yupj. Pastorpan 'üsüs lajay. Ninana t'üc' way. ² Dios jos pastor lovin 'üsüs liji. Mpes la p'a ma ca polel malala mvelecj jupj po'ó. Dios jos pastor pjaní jats'om p'in. Jupj jos pastor 'in jyama, ne ma malala liji. Dios jos pastor nin p'iyá liji lovin. Dios jos pjü jilal 'üsüs la siji, mpes yupj ca yola nsem 'üsüs jupj. Gente campá jiquil na, Dios jos jupj se 'aya jinañ jupj wo nt'a, se 'aya wa jis la las. Dios jos pastor 'ücj sin 'yüsa la siji la p'a wa. ³ Dios jos ma myona jupj. Dios jos jupj lovin ma le palana la p'a jilal. Dios jos 'üsüs vele la p'a jilal. Dios jos lovin ma le velele la p'a jilal. Dios jos jupj lovin ma jos t'emel pülücj. ⁴ Dios jos pastor 'üsüs jyü'ta jupj ts'uyupj jilal, jats'om lal wa. Dios jos jupj 'üsüs se jamá yupj. Dios jos pastor la siji mpes, jupj ts'uyupj 'üsüs quelel lajay jupj velá. Pastor 'üsüs nsem yupj jilal, nin jos Dios. ⁵ Niyom nepénowa ma 'üsüs jajütütj yupj jis ts'uyupj jilal, sejats'om jilal wa, ne yupj 'ücj jisas tulucj niyom nenem jajütütj mpes. Niyom nenem ma 'üsüs jajamapj yupj. Mpes yupj pastorpan tulucj nsem, nin jos Dios; t'üc' way ma wa ca 'üsüs majamaca Dios ts'uyupj.

⁶ Nepénowa 'in lacasana jisastsja Jesucristo. Yupj pastorpan tulucj nsem, nin jos Dios. Pastor jis cüpalas, ca yola nsem noypan yupj ca nacj. Mpes Dios ca jis capj ntülüs, jupj diabla cus tyüla jinwá. Mpes más 'ücj pastorpan tulucj nsem yupj.

⁷ Más 'úcj pastor 'üsüs nsem jupj Dios ts'uyupj tulucj jilal, ne ca 'üsüs mvelecj yupj jupj po'ó. Nin jos Dios. Diablo jos malala javelepj jupj po'ó; ma nin ca mvelecj pastor 'üsüs na yupj jilal.

Pablo sin tji'yüsa la tjiji pastorpan sa p'acj sin po'ó.

⁸ Niyom nepénowa pastor sa p'acj. Dios jos yupj 'üsüs nsem pjü jilal. Jos lovin t'üc' way javelepj. Dios jos ma se maná yupj. Jos ma la tsuwil t'emel la t'anques mpes. ⁹ Dios jos yupj t'üc' way japon lovin. Püna gente ma salejeptsja, niná Dios qjuisín tji'yüsa la tjiji quínam. Más 'úcj yupj ca jus nlayecj 'úcj jis la pon niná. ¹⁰ Pastor quelel sa p'acj, más 'úcj Dios ts'uyupj mwalá way sin 'yüsa ncu t'üc' way lajay Dios jos jinwá. Ninana lajay, 'úcj sa p'acj pastor.

¹¹ Nin p'iyá Dios jos yupj sejats'om 'üsüs nsem pjü jilal. Jos ma javelepj la p'a lajay mpes, ma javelepj malala lajay. Jos 'in jajamapj ne ma malala lajay. Jos t'üc' way javelepj, jos wa yupj lovin lajay yupj tjowelepj jin.

¹² Pastor sa p'acj, Dios jos yupj pjaní jats'om p'in. Dios jos yupj 'üsüs jajütütj yupj jis ts'uyupj jilal, jis wa nt'a patja jilal 'ots'ipj. Dios jos yupj 'üsüs jajamapj yupj pjü way. ¹³ 'Üsüs cus tjap'acj na pastor, t'üc' way más 'üsüs nsem yupj pjü jilal. Japon mpes Jesucristo po'ó, po ma lacj meyacj la veles la p'a jilal.

Pablo tjevele tsjan mpes nin tepyaca.

¹⁴ Leñ way quelel jum jipj nt'a la nuc. Quina papel niná pyac jipj mpes la p'in; ¹⁵ leñ way ma polel jum ca nacj. Najas jipj ca jus nlayen tsjan más 'úcj lajay Dios ts'uyupj, yupj 'a si mulú na; nin mpes pyac niná. Dios mpes 'a si mulú, jupj ne pü'ü lovin. Dios ts'uyupj lovin t'üc' way ca sin mü'üsüs qjuis Papay Dios po'ó, Jesucristo po'ó 'ots'ipj. Niná mvelecj wa la p'a jis walap'a. ¹⁶ Cupj lijicj Dios jos jin. Jesucristo mpes nin lijicj. T'üc' way püné jupj. Dios ts'uyupj tulucj ma polel sin 'yüsa Jesucristo po'ó.

Jupj tüpü'ü Dios nt'a mo'm tjac' nosis nt'a. Tjemya'na, jüp'üy jana tepyala.

Dios Cjües mpes gente sin tji'yüsa
t'üc' way jupj Dios Jatjam.

Angelpan jus tjünuc.

P'a nt'a patja nt'a Dios ts'uyupj jis walap'a'a tjowelepj jupj po'ó.

Nosis nt'a pülücj topon yupj tjowelepj.

Dios jupj tjemyana jupj pü'ü nt'a.

4

P'a jawasa pülücj ca mvelecj ma quelel pjyacañ t'üc' way Jesucristo po'ó.

¹ T'üc' way Dios Cjües vele tsjan ca mvelecj gente pülücj p'a jawasa. Ma ca jisas nsem t'üc' way Jesucristo po'ó. Ca mponecj lapanenpan sin 'yüsa lajay mpes. T'üc' way lapanenpan la tsuwil. ² La p'a gente ca sin mü'üsüs la mijicj yupj. Gente nenem ca sin mü'üsüs la mijicj lapanenpan jisas jinwá. Gente nenem ma ca yola nsem la tsuwil. Yupj ca mponecj t'üc' way javelepj. ³ Ca sin mü'üsüs lis mijicj malala gente wyayin. Ca sin mü'üsüs la mijicj tsjan 'úcj jalá, tsjan ma polel jalá. Dios pjü niná la tjiji jis la las, mpes pjü way 'üsüs. Jupj lal japon mpes nin lis tjiji. T'üc' way salejepj yupj. Dios jos yupj wi'in pjü jalá mpes, ne nin jalá. ⁴ Pjü Dios la tjiji pasal 'üsüs. Más 'úcj wi'iquec jupj lal jupj la tjiji mpes, más 'úcj nin qjuisas jupj la tjijá. ⁵ Pjü la las 'üsüs Dios tjevele mpes. Dios lal wi'iquec na qjuis la las mpes, 'úcj Dios lal niná lyajacj.

Pablo tepyaca tsjan más 'úcj Timoteo ca la mijis.

⁶ Najas ninana sin 'yüsa la sejay Dios ts'uyupj jilal. Niná lejay na, t'üc' way 'üsüs tsji' lejay Jesucristo mpes. T'üc' way 'üsüs tepyon Dios tjevelá. Gente 'üsüs jin tji'yüsa la tjajay, ne t'üc' way jipj nin lejay yupj tjowelepj jin. ⁷ Nepénowa malala sin 'yüsa lajay. Yupj javelepj t'üc' tulucj. Yupj javelepj malala Dios lal. Najas jipj ma pjoc' yupj jilal. Más 'ücj lovin po lejay Dios jos jinwá. ⁸ T'üc' way nepénowa sin tjiyocj se palá jisas. Mpes pasal tsji' lajay, ne sin tjiyocj se palá. 'Ücj nin. Mop'in más 'ücj pasal tsji' lajay Dios mpes. Mpes yupj pasal 'üsüs nsem Dios lal, nin jis mpalas ca. Yupj 'üsüs na Dios lal, más 'üsüs ca jis mpalas lovin. Más 'üsüs ca jis mpalas quínam, más 'üsüs ca jis mpalas wa Dios lal jatja na. ⁹ T'üc' way niná. Más 'ücj pjü japon niná. ¹⁰ Cupj selecj t'üc' way niná. Mpes pajal tsji' lijicj Dios mpes. Nenéyawa gente ca malala mvelecj cupj po'ó; newa tsji' lijicj Dios mpes, jupj tjevele tepyonecj mpes. Lovin nin ca mponecj. T'üc' way Dios pü'ü. Jupj jos pjü mpatjam lovin jupj lal. Jupj la tjiji mpes, Jesucristo lal japon 'ücj ca mpatjam jupj lal.

¹¹ Najas ninana sin 'yüsa lejay. Jis tjiyü'ta yupj la mijicj napj tjevelé jin. ¹² Tjamacjas way jipj, mpes nepénowa ma jisas jipj sin 'yüsa lejay. Mpes pajal 'üsüs la mijin jipj. Lovin 'üsüs mvelen Dios jos jinwá. Lovin la mijin Dios jos jinwá. Lovin quelel lis mijin la p'a. Lovin tepyona Dios tjevelá. Lovin ma malala nyuca la mijin. Ninana najas nin lejay jipj. Mpes Dios ts'uyupj ca jis nucucj, ca sin mü'üsüs tsjan más 'ücj la mijicj yupj. ¹³ Jipj nt'a quelel jum p'a jawasa, quina ma polel jum. Mpes najas ne'aj püt' custjay, ma mim. Lovin mo'o mvelen Dios Popel Dios ts'uyupj 'a si mulú na. Lovin sin 'yüsa lis mijin Dios Popel mpes. Jis wala mvelen Dios jos jin la mijicj. ¹⁴ Jipj selen Dios 'e tje'aya tsjan mpes 'ücj tsji' lejay jupj mpes. Niná 'e tje'aya yom pjaní tjevele na jipj po'ó Dios tjevelá. Jupj tjevele jupj 'e 'aya ca 'ücj nin la mijin. Nin tjevele jupj, co'müypan Dios lal tjowelepj na jipj mpes, jey pjucj po la tjo'otj na yupj. Mpes lovin nin la mijin niná Dios 'e tje'aya 'ücj nin lejay.

¹⁵ Najas po jele niná mpes. Najas po lejay wyala velé jin. Mpes pjü ca jis nucucj lovin más 'ücj lejay, Dios jos jinwá. ¹⁶ 'In tjejyama lejay mpes. 'In tjejyama sin 'yüsa lejay mpes. Nin la mijin wyala velé jin, ne ca mpü'üm Dios lal. Nin la mijin wyala velé jin, ne jipj tjevelen tjepjyacañ ca mpatjam wa Dios lal.

5

¹ Yom co'müy malala liji na, ma cus tjeve'le jipj. Najas mvelen jupj lal, pyapay lal velen jinwá. Tjamacjaspan malala lajay na, najas mvelen yupj jilal jetjam lal velen jinwá. ² Nequem co'müy malala lajay na, najas mvelen yupj jilal jemay lal velen jinwá. Tsjücjüimpan malala lajay na, najas mvelen yupj jilal te'e lal velen jinwá. Po ma malala nyuca jele t'as yupj sin po'ó.

Pablo tepyaca jis vayum tulucj sin po'ó.

³ Nepénowa ne'aj jis vayum jis tecya'liñ. Leñ quínam jis vayum. Nepénowa yupj pülücj cjuwá. 'Üsüs la mijin yupj mpes. ⁴ Jis vayum tulucj nepenowá jis ts'uyupj patja, jis quicj patja wa ca nacj. Más 'ücj yupj mwalá way 'üsüs lajay sejamay mpes, jis mümüy mpes wa. Más 'ücj yupj ca sin mü'üsüs Dios jos yupj nin lajay. Dios jos yupj ja'ayapj sejamay jos, jis mümüy jos wa. Püna p'in yupj sejamay, jis mümüy wa, pajal 'üsüs la tjajay yupj mpes. 'Üsüs Dios lal yupj ja'ayapj quínam sejamay mpes, jis mümüy mpes wa.

⁵ Jis vayum tulucj nepénowa t'üc' way jis pülücj cjuwá. Yusapj patja. Jis ts'uyupj tulucj. Jis quicj tulucj. Yupj salejepj Dios jyama yupj. Lovin javelepj

Dios lal, la mon jis capj mp'a'sas. ⁶ Mop'in yupj nepénowa malala. Nepénowa pajal pülücj jisas. Quelel lajay yupj jisas jin, ma quelel lajay Dios jos jin. Patja na p'in tecya'liñ jinwá yupj Dios lal.

⁷ Napj velé jis vayum tulucj mpes, nin p'iyá mvelen pjü jilal. Mpes yupj ca jus nlayecj tsjan más 'ücj la mijicj, ne la p'a ma malala polel mvelecj ca yupj sin po'ó.

⁸ Nun popa pjaní ma quelel se 'aya ca nacj cocjam lal, jomapj lal, primo hermano lal; malala nin. Ma quelel se 'aya ca nacj popay lal, jamay lal, cocoy lal, jümümüy lal; más malala niná. Mpes jupj ma liji Dios jos jin. Más malala jupj Dios ts'uyupj tulucj jilal.

⁹ Ma pjü way jis vayum tulucj jis lá mpaqué nun jis papel po'ó. Jis lá mpaqué, ma'ayá yupj jisas. Quina wyala velé pjacj jis lá ca mpaqué. Jis vayum tulucj nepénowa año sesenta jatatj, año más pülücj jatatj ca nacj. La pjaní tjewyayiñtsja. ¹⁰ Lovin 'üsüs lajay la p'a mpes. Pjü nin javelepj yupj sin po'ó. 'Üsüs jis tjejyama jis ts'uyupj. Gente campa tjiquil na, yupj jis tja'ayapj ca'aj 'ücj jis la jas, jis tja'ayapj wa jis la las. Dios ts'uyupj jis tsjam jis tapatsj. Malala jis tepyala na la p'a jilal, jis capj tjap'acj. Lovin 'üsüs quelel lajaytsja la p'a mpes. Lovin nin la tjajay. Mpes jis vayum tulucj nenem jis lá 'ücj ca mpaqué nun jis papel po'ó. 'Ücj jis ma'ayá yupj jisas.

¹¹ La p'a jis vayum tulucj año sesenta tulucj custjay. Ca yola nsem niswá niyom mpes ca nacj, ca quelel mwayiñ niswá. Nin mpes ma ca 'üsüs tsji' la mijicj Dios ts'uyupj mpes ca nacj. ¹² Mpes ma ca la mijicj yupj tjowelepj jin. La p'a ca mvelecj malala lajay yupj. Nin mpes ma ca mpaqué yupj jis lá papel mo'ó. ¹³ Jis vayum tulucj nenem ma pülücj lajay, nin pyala. Malala nin. Más malala lajay wa. Lovin jil la p'a jis wa nt'a, javelepj la p'a lajay mpes. Quelel salelepj pjü lajay mpes. Ninana javelepj más 'ücj lovin ma javelepj. ¹⁴ Mpes jis vayum tulucj año sesenta tulucj custjay, najas ca mwayiñ. Yupj 'ücj tsjicj jamanun ca nacj. Mpes najas tsjicj ca ma'nucj yupj. Najas 'üsüs lajay jis vayum mpes, jis ts'uyupj mpes wa. Nin lajay na, pjü ma polel javelepj malala lajay. ¹⁵ Jis vayum tulucj nepénowa ma Jesucristo jos jinwá lajay quinam. Yupj lajay Satanás jos jinwá.

¹⁶ T'üc' way nequem nepénowa jatja ne'aj, Dios ts'uyupj yupj. Sejamay nepénowa jis vayum tulucj. Jis mümüy nepénowa jis vayum tulucj. Sejamapj nepénowa jis vayum tulucj. Najas nequem nenem jis capj jap'acj jis vayum tulucj nenem. Mpes Dios ts'uyupj la p'a ma ca yola nsem yupj mpes. 'Ücj polel jis capj jap'acj la p'a jis vayum tulucj. Jis vayum tulucj nenem yusapj patja, leñ pjacj jis capj la p'acj.

Pablo tepyaca co'müypan po'ó.

¹⁷ Co'müypan nepénowa 'üsüs jajütütj Dios ts'uyupj. Najas Dios ts'uyupj 'üsüs lajay yupj mpes. Nepénowa yupj la pülücj javelepj Dios ts'uyupj jilal Dios tjevele mpes. La pülücj pajal sin 'yüsa lajay Dios tjevele mpes. Po najas Dios ts'uyupj pajal 'üsüs lajay yupj mpes. Ca yola nsem yupj 'üsüs. ¹⁸ Dios Popel vele: “Buey tsji' liji na, malala mwicj tsyu'pa. 'Ücj lyaja.” Selecj wa: “Yom pjaní tsji' la tjiji na, 'ücj t'e'enca t'emel tsji' la tjiji mpes”.

¹⁹ Nenéyawa nun popa pjaní t'ya vele malala la tjiji Dios ts'uyupj co'müy. Pjaní p'in nin vele, ma mpjacam jupj velá. Mát'eya javelepj yupj salelepj jupj malala la tjiji, 'ücj jis la pon. Cönt'eya 'ücj jis la pon wa. ²⁰ Ca nacj co'müy niná ca malala quelel la mijis custjay. Mpes Dios ts'uyupj 'a si mulú na, jipj ca

mvelen jupj lal jupj malala la tjiji. Mvelen más 'ücj ma liji niná niswá. La p'a co'müypan ca mpjacarñ wa, ca lacj meyacj, ne ma ca malala quelel la mijicj, jupj jinwá.

²¹ La p'a javelepj na co'müy malala la tjiji, jin tjü'üsüs ncu t'üc' way malala la tjiji. Nin p'iyá la mijin yupj pjü way mpes. Niswa velé, nin p'iyá la mijin yupj pjü way mpes. Dios jos napj nin 'i jütütj. Jesucristo nin jos wa. Jupj angelpañ nin jisas wa, lovin ma malala la t'ejay yupj.

²² Ma leñ way la nt'an la p'a, jupj ca majamas Dios ts'uyupj. Ma selen ncu t'üc' way quelel tsji' liji Jesucristo mpes. Leñ way la t'yan jupj, jupj malala nyuca la mijis p'a jawas ca nacj. Jipj la t'ejay mpes ca nin mpalas, leñ way la t'yan mpes. Po ma la mijin niná. Najas lovin ma malala la mijin.

²³ La pülücj malala jyas jipj. Mpes ma 'üsü p'in mü'üm jipj. Vino tsjicj way ca mü'üm. Vino 'üsüs cyol ts'yuc mpes. 'Üsüs lo müs malala jyas na.

²⁴ Nepénowa malala lajay, ne pjü nin salelepj yupj nin lajay. Mpes jipj ca jus nlayen más 'ücj yupj ma tsji' lajay Jesucristo mpes. Nepénowa malala lajay, ne pjü ma salelepj yupj malala lajay. Jis wala velen na, jin mü'üsüs malala lajay yupj. Mpes mvelen wa yupj jilal más 'ücj ma tsji' lajay Jesucristo mpes.

²⁵ Nin p'iyá, nepénowa 'üsüs lajay, ne pjü nin salelepj yupj lajay mpes. La p'a wa 'üsüs lajay, ne pjü ma salelepj ca nacj 'üsüs lajay. Jis wala velen na, jin mü'üsüs 'üsüs lajay.

6

Pablo tepyaca esclavopan po'ó.

¹ Dios ts'uyupj pülücj esclavopan yupj. Najas lovin yola nsem yupj jis patrón noypan yupj jis lal. Ca yola nsem 'ücj la veles niná lovin. Najas yupj lajay yupj jis patrón jajütütj jin. Najas lovin 'üsüs javelepj yupj sin po'ó. Yupj ca nin la mijicj, la p'a ma malala mvelecj ca Dios po'ó yupj lajay mpes, ma wa ca malala mvelecj cupj sin 'yüsa lijicj po'ó. ² Esclavopan nenem nepénowa, yupj jis patrón witjacj Jesucristo lal japon, yupj jinwá. Mpes jis patrón witjacj yupj sejatjampan. Najas ma malala nsem yupj jilal yupj sejatjampan yupj jis patrón witjacj. Najas más 'üsüs lajay yupj jilal, Dios ts'uyupj mpes tsji' lajay mpes; najas pasal quelel la sajay Jesucristo lal japon mpes.

Pablo tepyaca malala sin 'yüsa lajay po'ó.

Sin tjü'üsüs la mijin napj pyac jin. Jis tjijyü'ta yupj ca nin la mijicj niná. ³ Nepénowa p'a casá sin mü'üsüs la mijicj. Yupj ma japon Jesucristo tjevelá. Jesucristo cupj gjuis Jepa Püné. T'üc' way tjevele jupj. Cupj gjuisin tji'yüsa Dios jos jinwá. Cupj selecj Dios jos jin lijicj. Nawa yupj ma jisas cupj gjuisin tji'yüsa jin. ⁴ Yupj yola pajal noypan yupj. Mop'in ma t'üc' way salelepj. Lovin quelel la velel pülücj mpes la p'a jilal. Malala nin, quelel la velel. La velel na, yupj nepénowa jyamañ la p'a mpes, nin se palá. Mpes pajal la velel yupj jilal. Malala javelepj yupj sin po'ó. Po ma japon yupj javelepj. ⁵ Lovin la velel p'in. Ma 'üsüs yola; nin jis tepyala. Quina t'üc' way ma salelepj. Japon nin lajay Dios jos jinwá, mpes t'emel ca nt'anquec, nin japon yupj. Nin tulucj.

⁶ T'üc' way 'üsüs ca jis mpalas gente jis lal, lajay na Dios jos jinwá. 'Üsüs ca jis mpalas, 'ücj jisas na jatatj mpes. ⁷ Cupj gjuis t'jamanun na, cjuwasja cupj. Tecya'lequec na, ma polel nt'acj ca. ⁸ Mpes más 'ücj 'ücj gjuisas nsem gjuis la las mpes la p'in, pülül mpes la p'in. Más 'ücj ma gjuisas nsem p'a. ⁹ Nepénowa t'emel pülücj jisas. Malala quelel lajay t'emel la t'anques mpes. Lovin nin quelel lajay, mpes ma polel 'üsüs lajay. Niná yupj quelel lajay malala yupj

mpes; ma 'üsüs se palá yupj nin lajay mpes. Ma yola jinwá lajay. Niná jisas mpes newa malala yupj Dios lal. Tecya'liñ na, ca mal 'awa püné nt'a, ca pjü malala jis mpalas yupj. ¹⁰ Gente t'emel pülücj po jisas na, pülücj way malala lajay. T'emel po jisas, mpes quina ma jisas Dios, ma wa jisas Jesucristo. Pasal yola jis tepyala, la tjajay mpes.

Pablo tepyaca niswá tsjan más 'ücj Timoteo la mijis.

¹¹ Najas ma la mijin yupj jinwá. Jipj Dios juts'a'á. Lovin 'üsüs la mijin. Lovin la mijin Dios jos jinwá. Lovin mponen Dios tjevelá. Lovin quelel lis mijin la p'a. Malala 'e palá na, newa 'üsüs la mijin Dios jos jinwá. Gente malala la 'ajay na, ma ca ts'i mi'inan yupj jis lal. ¹² Nenéyawa costa way nin lejay ca nacj Dios jos jin; mop'in nin la mijin. Más 'ücj lovin nin lejay. Ca lovin mpü'üm jipj Dios lal; jupj ca mya 'as ca nin nsem. Dios jostsja lovin mpü'üm jupj lal. Tjevelen jyas Jesucristo. Tjevelen jipj pyon jupj tjevelá. Pülücj tjepjyacañ ninana tjevelen. ¹³ Napj quelel 'i jütütj jipj ca nin la mijin Dios tjevele jin. Dios jos napj nin 'i jütütj, jupj ne pjü way patja liji. Jesucristo jos wa 'i jütütj niná, jupj ne t'üc' way tjevele jupj p'iyá po'ó Poncio Pilato lal. Jupj tjevele 'üsüstsjas. ¹⁴ Pjü Dios tjevelá t'üc' la mijin. Mpes pjü ma ca polel mvelecj malala lejay jipj. Jipj selen qjuis Jepa Jesucristo ncuwim niswá. Ma tjac' custjay. Mpes lovin la mijin jupj tjevelá jinwá. ¹⁵ Dios ca mveles tsjan jawas 'ücj jac' jupj. Dios po 'ücj já'asa, ma malala se palá. Dios pjü si jütüta. Leñ p'a. Jupj pjü jepapan jis Jepa. Jupj pajal püné pjü jis lal. ¹⁶ Dios p'in pü'ü lovin, jupj p'in liji la p'a mpatjam wa jupj jinwá. Pasal jaw Dios pü'ü nt'a. Pjü ma polel januc ne'aj, pasal jaw mpes. Gente lovin ma jus tjunuc Dios. Yupj ma polel januc jupj. Najas pjü lovin yola nsem jupj más püné pjü jilal. Najas jupj lovin si jütüta pjü. Najas ca nin nsem lovin.

¹⁷ T'üc' way nepénowa pülücj jatatj qui'á, nosis nt'a. Jis wala mvelen más 'ücj ma yola nsem yupj más 'üsüs way la p'a jilal. Jis wala mvelen más 'ücj ma japon yupj lovin 'üsüs mpatjam yupj pülücj jatatj mpes. Pjü jatatj leñ way polel ncawajas ca. Jis wala mvelen más 'ücj lovin japon Dios mpes p'in ca 'ücj mpatjam. Pjü tya'acj, Dios qjuis tje'yaya. Pasal pülücj qjuesé 'aya. Niná qjuesé 'aya, 'ücj qjuisas qjuis la püt'üs. ¹⁸ Jis müjü'tün 'üsüs way la mijicj. Jis müjü'tün la pülücj 'üsüs la mijicj la p'a mpes. Jis müjü'tün la pülücj ca ma'ayacj la p'a jilal. Ca mvelen 'üsüs way nin, yupj quelel ma'ayacj la p'a jilal. ¹⁹ Nin la tjajay na, tsjan más 'üsüs ca jis ma'ayas Dios. T'üc' way p'a jawasa lovin 'üsüs mpatjam ca. Lovin mpatjam ca Dios lal, Dios ca jis ma'ayas. Más 'ücj ne'aj.

Pablo tecyawaja tepyaca.

²⁰ Pasal pülücj jin tji'yüsa Dios po'ó, Jesucristo po'ó 'ots'ipj, Dios la tjiji. Jin tji'yüsa mpes, nin p'iyá mvelen ca la p'a jilal. Nepénowa la pülücj javelepj, mop'in yupj javelepj mpes gente ma sin 'yüsa Dios jos jinwá. Javelepj Dios ts'uyupj japon t'üc' way tulucj. Ma mpjacañ yupj javelepj. Yupj javelepj yupj sin tji'yüsa más 'üsüs nun nusin tji'yüsa lal. Nin tulucj. ²¹ Dios ts'uyupj nepénowa japon yupj jilal. Quina ma lajay Dios jos jinwá, nin jis tepyala. Malala nin.

Najas Dios 'üsüs way la mijis janmacj jipj mpes.

Papel locopyaya Pablo tepyaca Timoteo mpes

¹ Napj Pablo. Apóstol way napj, Dios nin tjejjama la veles la p'a jilal jupj mpes. Jupj jos napj velé Jesucristo po'ó. Dios tjevele gente 'ücj mpatjam jupj lal, Jesucristo sa coñ na. ² Timoteo, jipj po 'üsüs jin tji'yüsa napj tjevelé, tsjicj si 'üsü jinwá, popay si 'üsü liji na. Jipj mpes nin pyac quinam. Dios cupj gjuis Papay. Jesucristo cupj gjuis Jepa Püné. Najas 'üsüs way lajay jipj mpes. Najas yupj lovin cyapj jap'acj, malala 'e palá na. Najas ma nin jele nsem pjü way mpes; nin la 'ajay najas.

Pablo jostjsa Timoteo lovin 'ücj mveles la p'a jilal Jesucristo po'ó.

³ Napj tsji' lejay Dios mpes. Judiopan püna tapatja Dios mpes tsji' lajaytsja; nin p'iyá lejay napj. Napj selé napj nin lejay Dios jos. Dios lal velé na, lovin le mon jipj mpes. Napj wüi'is Dios lal jipj mpes. ⁴ Po quelel jis nyuc. Jis tjinyuc na, ca 'ücj najas nsem. Napj selé jipj po quelel nus nyuc 'ots'ipj. Napj nola pyala jipj mpe tjum na, po 'aplijilatsja jipj. ⁵ Napj selé jipj t'üc' way pyon Jesucristo lal. Mwalá way jipj myümüy, Loida, nin p'iyá pyónatsja Jesucristo lal. Jipj jemay, Eunice, nin p'iyá pyona watsja Jesucristo lal. Napj selé t'üc' way pyon wa jipj Jesucristo lal, yupj jinwá.

⁶ Jey pjucj po la tje'yotj na, Dios 'e tje'aya ne 'üsüs polel jis capj p'yacj la p'a, Dios jos jinwá. T'üc' way jipj nin lejay jupj jos jinwá. Nin mpes napj 'i jütütj ca 'in majaman, ca nin la mijin Dios jos jinwá. ⁷ Dios gjuis tje'yaya jupj Cjües. Jupj mpes ma lecj jeyacj la p'a jilal. 'Ücj pjü lijicj jupj jos jinwá. Jupj mpes wa quelel la sijicj la p'a. Jupj mpes wa lovin selecj tsjan más 'ücj la mijicj. ⁸ Mpes po ma 'e mayca t'as la veles la p'a jilal gjuis Jepa Jesucristo po'ó. Ma wa 'e mayca t'as nin la veles napj jipj jemica. Cawilta mo'o pü'üs Jesucristo mpes, jupj po'ó tjevelé mpes. Jesucristo po'o velen na, nepénowa ca malala nyuca la mijicj wa jipj lal, napj lal la tjajay jinwá. Ma nin jele t'as. Dios cyapj cyoñca. Dios cyapj p'ya sa.

⁹ Dios 'üsüs quelel la tjiji cupj mpes. La gjuis t'ya püná, nosis cjuwatsja na. La gjuis t'ya, cupj ca jupj juts'a'á nsem. Niná la tjiji cupj la tjijicj mpes tulucj. La gjuis t'ya Jesucristo la tjiji mpes. P'a jawas ca mpatjaquecj Dios lal Jesucristo la tjiji mpes. Dios jos 'üsüs la mijicj jupj jos jinwá. ¹⁰ Jesucristo tjac' quinam nosis nt'a. Mpes quina gjuisin tji'yüsa Dios pasal 'üsüs la tjiji cupj mpes. Jesucristo la tjiji cupj 'ücj ca mpatjaquecj Dios lal. Jesucristo mpes ma lecj jeyacj la mas. Ca mpatjaquecj janmacj Dios lal Jesucristo po'o tepyonecj mpes. Niná gjuisin tji'yüsa Dios tjevele mpes. Tjevele jupj pajal 'üsüs la tjiji gente jis lal Jesucristo mpes.

¹¹ Dios la ntjet'á napj, apóstol nsem napj. Nin tjejjama la veles judiopan tulucj jilal jupj mpes. Nin tjejjama la veles Jesucristo po'ó yupj jis walap'a'á. Nin tjejjama sin 'yüsa lejay Jesucristo po'ó. ¹² Pülücj ma jisas napj nin velé. Mpes malala nyuca la najay. Nawa nin, ma lecj jeyá la veles Jesucristo po'ó. T'üc' way tepyon napj jupj lal. Gente pülücj Dios ts'uyupj jis tepyala quinam; napj selé Jesucristo lovin jis capj ncoñcos, jupj tjac' nas. 'Üsüs ca lis mijis, niswa tjac' na.

¹³ Napj jin tji'yüsa la tjejjay. Ninana sin 'yüsa lis mijin, napj jinwá. Mpes ca jus nlayen jipj sin 'yüsa lejay Dios jos jinwá. Lovin mponen t'üc' way Jesucristo po'ó. Jipj Jesucristo se coñ, mpes quelel la mijin Dios janmacj.

Quelel lis mijin wa Dios ts'uyupj janmacj. ¹⁴ Dios jos jipj sin mü'üsüs la mijin jupj tjevelá. Pasal 'üsüs way jupj tjevelá. Mpes 'in majaman 'üsüs way la mijin jupj jos jin. Dios Cjües ca cyapj mp'a'sas. Jupj pü'ü cupj qjuisas mo'ó.

¹⁵ Jipj selen Figelo tjemey, Hermógenes tjemey wa napj mpe. Pjü way qjuis pülücpän Asia po'o patja tjil wa napj mpe. Najastsja ma mal, mop'in tjil yupj. ¹⁶⁻¹⁷ Onesíforo ma nin la tjiji yupj jinwá. Napj pü'üs cawilta mo'ó; mop'in nin, jupj tjac' qui'á, Roma nt'a. Po la tepyala napj mpes, quelel nus nyúcatsja jupj. Ma jólatsja yupj ca malala nyuca la mijicj jupj lal ca nacj. La pülücj 'ücj najastsja la ntjiji jupj. Mpes najas qjuis Jepa Jesucristo ca pajal jis capj mp'a'sas Onesíforo ts'uyupj. ¹⁸ Selen la pülücj ncapj tjep'ya'sa tüpü'üs na Efeso mo'ó. Mpes qjuis Jepa Jesucristo niswá tjac' na, najas pasal 'üsüs la mijis Onesíforo mpes.

2

Militar jinwá la mijin jipj Jesucristo mpes.

¹ Natjam, nin la mijin Dios jos jinwá. Jesucristo cyapj p'ya'sa, mpes nin polel lejay Dios jos jinwá. ² Jipj tjapjac' napj sin tji'yüsa la tjejay pülücj jis la pjac nt'a. Najas nin p'iyá sin 'yüsa la mijin niyom nepenowá. Niyom nepénowa 'üsüs way polel sin 'yüsa lajay la p'a. Niná ca sin 'yüsa la mijin jipj. Yupj ca la mijicj Dios jos jin. Jipj nin lejay mpes, yupj ca 'ücj sin mü'üsüs lis mijicj la p'a witjacj Dios po'ó p'a jawas. ³ Militar lovin nin liji jupj jepa jos jin. Malala pyala jupj lal ca nacj; newa nin, jupj nin liji jupj jepa jos jin. Najas jipj p'iyá militar jinwá nsem Jesucristo mpes. Ca malala mya palas ca nacj; newa nin la mijin jupj jos jin. ⁴ Militar ma tsji' liji la p'a mpes. Nin liji jepa jos jin la p'in. Jupj jos jupj jepa 'ücj jos nsem jupj la tjiji mpes. Nin p'iyá ca la mijin jipj.

⁵ Nin p'iyá pelota jyatsja lal. Jupj ma liji jupj p'iyá quelel liji jinwá. Pelota jajatsj jajütütj 'oyn nyuca la jatsj. Yom pjani pelota jyatsja na, ma polel p'a casá liji yupj jajütütj lal. Jupj quelel ganar liji, mpes yupj jajütütj jinwá jyatsja p'in. Najas jipj la mijin yom pelota jyatsja jinwá. Nin la mijin Jesucristo jyü'ta jinwá, jupj mpes tsji' lejay na. Mpes p'a jawas jupj po 'üsüs la mijis ca jipj mpes.

⁶ Najas yom pülücj sine jinwá nsem wa jipj. Yom pülücj sine na, pülücj ca mvalas. Mpes pülücj ca nta'as pajal tsji' la tjiji mpes. Najas jipj la mijin yom niná jinwá. Po tsji' la mijin Jesucristo mpes. Mpes p'a jawas jupj pasal 'üsüs la mijis jipj mpes.

⁷ Pajal jele t'as napj tepyac mpes. Qjuis Jepa Jesucristo ca jin mü'üsüs la mijis, mpes ca jin mü'üsüs niná.

⁸ Jele tapalas Jesucristo po'ó janmacj. Jesucristo tepe'e na, jas tjijyünsa, tüpü'ü niswá. David pajal püna tüpü'ü popa p'iyá Jesucristá. Nin velé la p'a jis lal jupj po'ó velé na. Napj velé Dios 'üsüs la tjiji gente jis lal Jesucristo mpes. ⁹⁻¹⁰ Nin jis wala tjevelé pülücj jilal Dios po'ó. Nin mpes nepénowa malala nyuca la tjajay napj lal. Cawilta mo'o tjo'onsopj napj, yom malala jinwá. Ma pajal nin nola nin la tjajay mpes. Yupj ma polel ja'onsopj Dios tjevelá cawilta mo'ó. Napj selé pülücj nin javelepj jupj tjevelá, mpes la p'a pülücj ca jisas nsem Jesucristo. Dios lis t'ya yupj. P'a jawasa ca mpatjam Dios lal. Po 'üsüs way ne'aj; lovin mpatjam ca ne'aj. ¹¹ Ninana t'üc' way:

“Tecya'lequecj jinwá Jesucristo lal,
mpes gente malala la qjuis mijicj wa.
Nin mpes wa mpatjaquecj ca cupj jupj lal

p'a jawas.

¹² Gente malala la qjuesejay na,
más 'ücj ma qjuiyola.

Más 'ücj newa tsji' lijicj Jesucristo mpes.

Mpes p'a jawas cupj 'a mulú
ca jis majamacj la p'a wa.

Cupj tsyüpünücj cupj jupj gente,
nin p'iyá ca mveles jupj cupj qjuisin po'ó.

¹³ Nenéyawa ma lijicj Jesucristo jos jin,
mop'in jupj ca nin la mijis jupj tjevele jin.
Ma li tsuwile jupj."

'Üsüs tsji' la mijin Dios mpes, ne 'ücj ca nsem jipj jupj lal.

¹⁴ Pülücj way tjevelé jipj lal. Najas nin p'iyá mvelen ca qjuis catjampan jilal ne'aj. Jilal mvelen ma la velel ma jisas na la p'a tjowelepj. Ma 'üsüs pyala la velel na. Ninana pjyacañ ma ca jisas nsem Dios. ¹⁵ Po 'üsüs tsji' la mijin Dios mpes, ne ca 'ücj nsem jipj Dios lal. Ma ca mya maycas jupj lal. Pasal 'üsüs jin tjü'üsüs Dios tjevelá. Jupj tjevelá t'üc' way. Niná 'üsüs sin 'yüsa la mijin la p'a jilal. ¹⁶ Pülücj ma 'üsüs sin 'yüsa Dios tjevelá. Najas jipj ma nijina sin 'yüsa lejay, yupj sin 'yüsa lajay jinwá. Najas ma nin p'iyá velen, yupj javelepj jinwá. Gente yo' pe'e Dios yupj javelepj mpes. ¹⁷ Gente leñ way yo' pe'e Dios yupj javelepj mpes. Yupj javelepj pasal malala, püts'ey pje'á tinca jinwá. Yupj popa pjaní Himeneo ló. Fileto ló p'a wa. ¹⁸ T'üc' way salejeptsja yas nam. Mop'in malala yola quinam. Yupj javelepj nasa t'üc' Dios sin tjijyünsa tecya'liñ, jis la püt'üs niswá. Mpes nepénowa t'üc' way ma japon quinam, yupj javelepj mpes. ¹⁹ Newa selecj pasal pülücj t'üc' way japon custjay. Lovin ca t'üc' way mponecj. Dios lovin ca jis majamas yupj. Püna yom pjaní tepyaca Dios mpes: "Dios selé pjacj ne jupj juts'a'á". Tepyaca wa: "Pülücj javelepj yupj sa coñ Dios. Dios jos yupj ma malala nyuca lajay niswá."

²⁰ Najas pajal 'üsüs nsem nun, pocillo 'üsüs jinwá. Wa püné nt'a, yom pocillo pülücj tya'a. Nepénowa pasal 'üsüs way, oro mpes yupj ca nacj, plata mpes yupj ca nacj. Pocillo p'a witjacj 'ots'ots' way 'üsüs; yo mpes yupj nepenowá, 'amá mpes nepenowá. Gente noypan jiquil na, wo mpe 'esepj jos jupj pocillo 'üsüs witjacj yupj jis la müs mpes. Myayca jupj pocillo malala la 'ayas jis la müs. ²¹ Dios jos gente ma malala lajay. 'Üsüs lajay na, pocillo 'üsüs jinwá nsem yupj, 'üsüs ca polel la mijicj Dios mpes. Dios ca jos nsem yupj. Ca jos nsem yupj tsji' la mijicj jupj mpes.

²² Ma malala la mijin, p'a tjamacjaspan lajay jinwá. Lovin 'üsüs la mijin Dios jos jin. Lovin mponen Dios tjevelá. Lovin quelel lis mijin pjü. Pjü jilal ma ts'i tji'ina jipj. Ma wa la tjeve'le p'a lal. Najas nin la mijin Dios sa coñ jinwá. Yupj pjaní p'in jisas; yupj quelel lajay Dios jos jin. Yupj la mon qjuis Jepa Jesucristo jis capj mp'a'sas. ²³ La p'a nepenowá lovin javelepj yupj ma salejepj po'ó. Dios tjevele mpes tulucj javelepj yupj. Ma yola jinwá yupj, yupj ne nin mpes javelepj. Nepénowa la velel yupj jilal, yupj javelepj mpes. Po ma ninwa la mijin jipj. Po ma mve'lé Dios ma tjevele po'ó. ²⁴ Qjuis Jepa Jesucristo jos jupj jomozopan ma la velel la p'a jis lal. Jos jupj jomozopan 'üsüs way javelepj pjü jilal. Jupj jos yupj 'üsüs sin 'yüsa lajay. Jos yupj ma ca ts'i mi'inacj la p'a malala lajay na yupj jis lal. ²⁵ Pülücj ma salejepj t'üc' way. Quelel la velel Jesucristo lal japon jilal ca nacj. Dios jos jupj ts'uyupj t'üc' way jis wala javelepj. Nin javelepj na, jupj jos jupj ts'uyupj ma ts'i mi'inacj ca. Quelel

lis mijicj la p'in, mpes Dios ca jis capj mp'a'sas mponecj ca nacj. Ca 'aplijila nsem malala nyuca la tjajay mpes, ne 'üsüs ca quelel la mijicj quinam Dios jos jinwá. T'üc' way ca jus nlayecj ca nacj. ²⁶ Diablo li tsuwile yupj jilal. Nin la tjajaytsja diablo jostsja jin, jupj yus tsyawilí. Yupj yólatsja 'üsüs la tjajaytsja. Quina t'üc' way ca jus nlayecj. Ca 'üsüs la mijicj quinam Dios jos jin.

3

Gente tsjay malala nyuca la mijicj, nosis cyawaja na.

¹ Jipj selen nosis ncawajas ca. Quelel cyawaja na, costa way nsem cus ncoñcocj ca Dios. Najas nin jus nlayen niná. ² Gente ca nts'isiñ. Ca jisas nsem t'emel pülücj. 'Üsüs ca mvelecj yupj p'iyá sin po'ó. Yupj ca noypan jin yola yupj p'iyá. Malala ca mvelecj Dios lal, la p'a jilal 'ots'ipj. Ca ma la mijicj yupj jis papay, sejamay javelepj jin. La p'a 'üsüs way lajay na yupj jilal, ma ca mwi'irñ yupj. Lovin ma ca la mijicj Dios jos jinwá. ³ Pjü ma ca quelel la mijicj. Ma ca perdonar la mijicj la p'a. Ca quelel tin mvelecj. Yupj jisas jin ca la mijicj la p'in. Gente la p'a 'aplijila ca jis mpalás, yupj la mijicj mpes. Ma 'üsüs la mijicj yupj. Ma ca jisas nsem la p'a 'üsüs lajay. ⁴ Yupj ca jis capj mp'a'sacj gente enemigopan malala la mijicj yupj jilal. Yupj lajay, leñ way nin lajay, ma yola ncu 'üsüs lajay. Yupj ca yola nsem pjü salelepj yupj. Ma ca quelel la mijicj Dios. Ca jisas nsem yupj p'iyá 'ücj jisas mpatjam. ⁵ Yupj ca jisas nsem la p'a japon yupj quelel lajay Dios. Mop'in jisas Dios ma jis capj cyoñca. Ma quelel lajay Dios jos jin. 'In tjejyama. Ma najas yupj jipj jemición nsem.

⁶⁻⁷ Yupj nepénowa jil la p'a jis wa nt'a, javelepj nequem jis lal. Nequem nenem leñ way japon la p'a wa javelepj. Nequem nenem pasal malala nyuca la tjajay. Nawa malala quelel lajay, mpes nin lajay. Lovin pülücj sin 'yüsa, mop'in ma polel sin 'yüsa tsjan t'üc' way. Yupj japon la p'a wa javelepj, mpes niyom nenem jil yupj jis wa nt'a jis la veles yupj jis lal.

⁸ Gente nenem ma jisas la p'a ca jus nlayecj tsjan t'üc' way. Yupj p'iyá ma salelepj tsjan t'üc' way. Malala nyuca yola yupj. Ma japon Dios tjevelá. Yupj jisas la p'a mponecj yupj Dios ts'uyupj; Dios ts'uyupj tulucj yupj. Yupj Janes jinwá, Jambres jinwá 'ots'ipj. Janes, Jambres 'ots'ipj, ma jisastsja Moisés tjevelá. Moisés tjevele Dios tjevelá. ⁹ La p'a wa leñ way sin tji'yüsa Janes ma jola jinwá tjevele jupj. Nin p'iyá sin tji'yüsa Jambres po'ó. Nin jinwá ca nsem gente nenem jis lal. La p'a wa ca leñ way sin mü'üsüs wa yupj ma yola jinwá javelepj.

Pablo jostsja Timoteo lovin la mijis jupj jas tji'yüsa la tjiji jinwá.

¹⁰ Timoteo, jipj selen tsjan sin tji'yüsa la tjejay napj. Selen tsjan la tjejay napj. Selen napj quelel lejay Dios jos jin. Selen pajal pyon napj Dios lal. Pülücj ma jisas napj velé, nawa napj ma ts'i 'in yupj jilal. Selen napj quelel la sejay pjü. Nepénowa malala lajay napj lal, nawa 'üsüs lejay napj Dios jos jin. ¹¹ Jipj selen t'üc' way gente malala nyuca la tjajay napj lal. Selen pasal malala ntepalá. Selen tsjan ntepalá Antioquía po'ó, Iconio po'ó 'ots'ipj, Listra po'ó 'ots'ipj. Pajal malala la ntajay. Nin tepyala na, gjuis Jepa Jesucristo lovin ncapij tjep'ya'sa, ne 'ücj pü'üs napj. ¹² Nin p'iyá pjü jilal. Jesucristo jos jin quelel lajay, la p'a wa ca malala nyuca la mijicj yupj jilal. ¹³ Gente malala pülücj lyawuñ. La p'a wa pülücj japon yupj javelepj. Mop'in t'üc' way tulucj javelepj. Más malala la mijicj yupj, nin ca mpalás. La p'a wa yus ntsawilicj wa yupj.

¹⁴ Timoteo, lovin mponen jipj, jin tji'yüsa la tjijicj p'in. Selen ninana jin tji'yüsa la tjijicj t'üc' way. Selen ma la tsyawilicj. ¹⁵ Jipj tsjictsjá na, nin p'iyá

jin tji'yüsa la tjajay jipj wya nepé. Jin tji'yüsa Dios Popel, pasal 'üsüs way niná. Dios Popel mpes jin tji'yüsa gente japon na Jesucristo lal, 'ücj ca mpatjam Dios lal.

¹⁶ Dios tjiyyü'ta niyom nepenowá jis la pac Dios Popel. Mpes Dios jostsja jinwá tapac yupj. Dios t'üc' way qjuisin 'yüsa liji jupj Popel mpes. Malala nyuca lijicj na, Dios qjuis wala vele niná jupj Popel mpes. Dios jos cupj ma lijicj, jupj qjuis wala vele niná jupj Popel mpes. Jupj jos cupj la mijicj, qjuis wala vele wa niná jupj Popel mpes. ¹⁷ Dios Popel mpes, Dios ts'uyupj sin 'yüsa tsjan más 'ücj la mijicj. Mpes 'ücj ca polel la mijicj pjü way Dios jos jin.

4

¹ P'a jawasa Jesucristo ncuwim niswá, müjü'tüs ca nosis mo'ó. P'a jawasa jupj ca mveles patja jilal ncu 'üsüs nyuca la tjajay. Tecya'liñ ca mpatjam wa niswá, Jesucristo nin ca lis mijis. Ca mveles wa yupj jilal ncu 'üsüs nyuca la tjajay. Mpes napj 'i jütütj mvelen la p'a jilal Dios Popel mpes. Dios pjoca napj 'i jütütj. Jesucristo pjoca 'ots'ipj. ² Lovin mvelen la p'a jis walap'a'á Dios Popel mpes. Nenéyawa gente ca ma quelel mpjacañ jipj velen. Newa nin mvelen. 'Üsüs way sin 'yüsa lis mijin. Mpes pülücj ca jisas nsem Jesucristo. La p'a malala nyuca lajay na, jis wala mvelen. Yun 'asas mim, ne pülücj ca la mijicj Dios jos jin. Pülücj way ma leñ way sin mü'üsüs jipj velen mpes. Mop'in ma ts'i tji'ina yupj jilal. Ca la nucun ca sin mü'üsüs.

³ P'a jawasa Dios ts'uyupj t'üc' way sin 'yüsa lajay na, gente pülücj ma ca mpjacañ yupj javelepj. La p'a p'in ca quelel mpjacañ. Ca la mpalacj la p'a wa sin 'yüsa la mijicj. ⁴ Yupj ma ca jisas nsem Dios tjevelá. Jupj tjevelá t'üc' way. Ca jisas nsem la tsuwilpan tjowelepj. Cuento p'in tjowelepj yupj.

⁵ Timoteo, gente ca malala la mijicj jipj lal. Mop'in ma lecj meyá jipj. Lovin mvelen la p'a jilal Jesucristo po'ó. Pasal 'üsüs way niná. Najas la mijin pjü way Dios jos jin. 'In tjejjama. Ma la mijin jipj jyas jin. Nin la mijin Dios jos jin.

⁶ Quina pyac, 'e 'a, leñ way yupj ma 'ü'nacj ca napj. Leñ way mis Dios nt'a. ⁷ Po 'üsüs way tsji' la tjejjay napj Dios mpes. Tecyawaja jis wala tjevelé. Lovin tepyon napj Dios tjevelá. ⁸ Qjuis Jepa Jesucristo niswa tjac' na, ca mveles gente jilal ncu 'üsüs nyuca la tjajay Dios jos jin. Qjuis Jepa Jesucristo pasal 'üsüs way. Napj selé pasal 'üsüs la mijis napj lal. Pajal pülücj la nuc jupj ncuwim niswá. Po jisas jupj. Pasal 'üsüs la mijis wa jupj yupj jilal.

Pablo jostsja Timoteo leñ way ncuwim jupj nt'a.

⁹ Najas jipj leñ way ncuwim napj nt'a. ¹⁰ Demas tjemey napj mpe. Tjemey Tesalónica nt'a. Jupj po quelel pü'ütsja nosis nt'a. Ma quelel pe'e napj lal. Leñ wa Crescente; tjemey jupj quínam Galacia nt'a. Tito Dalmacia nt'a tjemey jupj. ¹¹⁻¹² Napj jas tjejjam Tíquico Efeso nt'a, mpes leñ wa jupj. Lucas p'in pü'ü napj lal quínam. Cuy na, la tepyala Marcos, jupj lal ncuwim. Jupj 'ücj ncapi mp'a'sas qui'á; cupj cjaya maya tsji' la mijicj Dios mpes. ¹³ Cuy na, napj nin quip pje'apa nca'an ma 'en. Carpo tya'a niná Troas po'ó. Napj libro witjacj nca'an ma 'en 'ots'ipj. Po najas papel ma'ajapj 'ots'ipj.

¹⁴ Alejandro po'o jele jipj, jupj ne acero syüpa. Pasal malala la ntjiji. Qjuis Jepa Jesucristo ca cus ntülüs, jupj malala la tjiji mpes. ¹⁵ 'In tjejjama jupj lal. Jupj po ma jostsja cupj tjevelecj Dios po'ó.

¹⁶ Yupj jepa nt'a nin tjaman na, najamicapan pjü way ma tjil ncapi la p'acj. Pjü tjo'os tjil napj mpe. Najas Dios ma jola yupj nin la tjajay. ¹⁷ Qjuis Jepa

Jesucristo ncapj teczyõica, ncapj tjep'ya'sa. Mpes napj 'ücj tjevelé pjü way jupj jostsja jin. Judiopan tulucj pjü way nin tjepjyacañ. Qjuis Jepa Jesucristo la tjiji mpes, jepapan ne'aj ma ntjü'ünan napj.

¹⁸ T'üc' way nepénowa ca malala quelel la mijicj napj lal. Newa nin, Jesucristo ncapj cyõica lovin. T'üc' way jupj ca ma mañus Dios pü'ü nt'a. Mpes najas gente lovin 'üsüs pjac mvelecj Dios po'ó. Amén.

Pablo teczyawaja teptyaca.

¹⁹ Süs wa la mijin Priscila, Aquila 'ots'ipj. Süs wa la mijin wa pjü jilal Onesíforo wo nt'a. ²⁰ Erasto ma tjac' napj lal. Corinto mo'o pü'ü. Mileto po'o tüpü'üs na, Trófimo malala jos teptyala. Mpes ma tjac' napj lal. Ne'aj pü'ü custjay. ²¹ Leñ way majawus ca, mpes najas leñ way ncuwim. Eubulo süs wa la tjiji jipj lal. Pudente süs wa la tjiji wa. Lino, Claudia 'ots'ipj, süs wa la tjajay. Qjuis catjampan pjü way süs wa la tjajay. ²² Najas gjuis Jepa Jesucristo lovin cyapj cyõica jipj. Najas jupj 'üsüs way la mijis janmacj nun mpes.

Pablo papel tepyaca Tito mpes

¹ Napj Pablo. Napj Dios jomozo. Apóstol way napj; Dios nin tjejjama la veles la p'a jilal jupj mpes Jesucristo po'ó. Dios lis t'ya nt'a nin tjejjama; jupj jos yupj ca mponecj jupj tjevelá. Jupj jos t'uc' way sin 'yüsa. Niná sin 'yüsa na, ca 'ücj la mijicj Dios jos jinwá. ² Ca jus nlayecj ca mpatjam lovin Dios lal. Püna, nosis cjuwatsja na, Dios tjevele gente 'ücj polel mpatjam ca lovin jupj lal. Ma li tsuwile jupj. ³ 'Üctsa na cupj niná qjuis la pjac, ninana qjuis wala tjevele. Dios jostsja napj jum, ninana la veles la p'a jis walap'a'á. Nin lejay jupj nin tjijyü'ta mpes. Dios la tjiji cupj 'ücj ca mpatjaquec jupj lal.

⁴ Tito, jipj mpes pyac niná quina. Pülücj jin tji'yüsa la tjejjama napj Jesucristo po'ó. Po 'üsüs jin tji'yüsa, tsjicj si 'üsü jinwá, jupj popay si 'üsü liji na. Cupj pyonec jupj nin p'iyá Jesucristo po'ó. Dios cupj qjuis Papay. Jesucristo la tjiji cupj 'ücj ca mpatjaquec Dios lal. Najas yupj 'üsüs ca la mijicj jipj mpes. Najas yupj lovin ca cyapj mp'a'sacj, malala 'e palá na. Najas jipj ma jele nsem jipj mpes, yupj ca nin la mijicj jipj mpes.

Pablo tepyaca tsjan niná jupj jostsja Tito ca la mijis Creta po'ó.

⁵ Creta po'o tüpü'üctsa na, napj lis t'yatsja niyom nepenowá, yupj ca jis majamacj Dios ts'uyupj. Ma polel teczawaja la tjejjama niná. Mpes najastsja jipj ma ca mim nepé; najastsja jipj ca la nt'an niyom nenem, ncawajas ca la mijin napj ma t'uc' la tjejjama. Najastsja jipj la nt'an ca co'müypan Dios ts'uyupj jilal, pjü way pülücj patja nt'a. Nasa tjevelé jipj lal pjac cuscú la nt'an. ⁶ Dios jos co'müypan pasal 'üsüs nsem yupj, la p'a ma malala mvelecj ca yupj sin po'ó. Dios jos co'müypan pjaní pjaní la p'in sejats'om yupj. Jos yupj jis ts'uyupj japon wa Jesucristo po'ó. Dios jos yupj jis ts'uyupj ma lajay pjü way yupj p'iyá quelel lajay jinwá. Jos wa yupj jis ts'uyupj nin lajay jis papay javelepj jin.

⁷ Pastor tsji' liji Dios mpes. Jepa jupj Dios ts'uyupj mpes. Mpes Dios jos pajal 'üsüs nsem jupj, la p'a ma malala mvelecj ca jupj po'ó. Dios jos jupj ma jola jupj p'iyá más 'üsüs la p'a jilal. Gente nepénowa leñ way ts'a 'in se palá. Dios jos pastor ma yupj jinwá nsem. Dios jos pastor ma myona. Jos jupj lovin ma quelel le palana la p'a jilal. Dios jos jupj ma li tsuwile t'emel la t'anques. ⁸ La p'a wa campa jiquil na, Dios jos pastor se 'aya jinari jupj wo nt'a, se 'aya wa jis la las. Dios jos pastor lovin 'üsüs quelel liji la p'a mpes. Jos pastor lovin selé tsjan más 'ücj liji, ne nin la mijis jupj. Jos pastor lovin 'üsüs nsem jupj. Dios jos pastor lovin nin liji Dios jos jinwá. Jos pastor ma liji jupj p'iyá quelel liji jinwá. Más 'ücj liji Dios jos jinwá. ⁹ Dios jos pastor lovin ca mpones t'uc' way Dios po'ó, Jesucristo po'ó 'ots'ipj. Napj nasa sin tji'yüsa la tjejjama niná. Dios jos pastor ninana jos lovin. Jupj jos ninana pjü way pyona lovin. Mpes pastor ca jus nlayes tsjan t'uc' way. Mpes 'ücj ca polel mveles la p'a jilal tsjan más 'ücj la mijicj yupj. 'Ücj ca sin 'yüsa la mijis, t'uc' way ma jisas jilal. Nenem malala javelepj t'uc' way po'ó, mop'in ca sin mü'üsüs malala nin javelepj.

¹⁰ Niyom nepénowa jajamapj Dios ts'uyupj, mop'in Dios ts'uyupj pülücj ma lajay yupj javelepj jinwá. Ma lajay Dios tjevelá. Ma yola jin javelepj; la p'a wa ma 'ücj sin 'yüsa yupj javelepj mpes. La tsuwil yupj. Pülücj way ninana lajay ne judiopian yupj. ¹¹ Más 'ücj yupj ma javelepj niswá; más 'ücj cupj nin lijicj ne ma mvelecj yupj niswá. Sin 'yüsa lajay malala. Ma sin 'yüsa lajay más 'ücj. Nepénowa jis wa nt'a, pjü way yupj jis wa nt'a patja ma jisas quina tsjan

t'üc' way Dios po'ó; nin jis tepyala yupj javelepj mpes. Nin javelepj t'emel la t'anques. Malala nin. ¹² Püna yupj popa pjaní tjevele Creta mo'o patja mpes. Creta mo'o patja tjowelepj yupj 'ücj polel véletsja tsjan mpalas ca p'a jawasa. Tjevele: "Creta mo'o patja lovin la tsuwil. Pajal malala nyuca lajay. Ma quelel tsji' lajay; pülücj jalá la p'in", nin tjevele. ¹³ T'üc' way nin tjevele. Mpes ca mvelen yupj jilal yupj jin lajay pasal malala. Sin mü'üsüs lis mijin Dios jos jinwá. Mpes t'üc' way ca mponecj yupj. ¹⁴ Ma ca jisas nsem cuento p'in judiopian püna tjowelepj. Pülücj way tjowelepj t'üc' way tulucj. Jipj sin 'yüsa lejay na, yupj ma ca quelel la mijicj niyom p'in tjüjütütj jin. Niyom nenem ma quelel salelepj tsjan t'üc' way.

¹⁵ Nepénowa ma malala nyuca yola. 'Üsüs p'in yola yupj pjü mpes. P'a witjacj malala nyuca yola. Ma japon Jesucristo lal. Mop'in malala yola pjü mpes. Ma salelepj yupj tsjan 'üsüs, tsjan malala. Malala lajay na, ma yola. ¹⁶ Yupj javelepj yupj sin 'yüsa t'üc' way Dios po'ó. Nin tulucj. Yupj malala lajay mpes, selecj yupj ma salelepj t'üc' way Dios po'ó. Yupj pajal malala Dios lal. Ma lajay Dios tjevelá. Tsjan 'üsüs way ma polel lajay yupj.

2

Pablo jostsja Tito ca sin mü'üsüs la mijis Dios jos jinwá.

¹ Tito, najas jipj sin 'yüsa lejay tsjan t'üc' way; Dios jos sin 'yüsa lijicj niná. ² Dios jos niyom tsjyoncapan ma se maná yupj. Jos yupj 'üsüs way nsem pjü jilal. Jos wa yupj lovin salelepj tsjan más 'ücj la mijicj, ne ca nin la mijicj yupj. Dios jos yupj japon tsjan t'üc' way jupj po'ó. Jos wa yupj ca quelel lis mijicj la p'a. Jupj jos yupj newa ca 'üsüs la mijicj, malala pyala na. Niná sin 'yüsa la mijin.

³ Nin p'iyá, sin 'yüsa lis mijin nequem tsjyoncapan. Dios jos yupj 'üsüs lajay, mpes la p'a ca jus nlayecj yupj po jisas Dios. Dios jos wa yupj ma tin javelepj. Jupj jos ma se maná. Jos wa yupj sin 'yüsa lis mijicj la p'a wa tsjan 'üsüs way. ⁴ Mpes tsjücjüimpan ca sin mü'üsüs Dios jos yupj ca quelel lis mijicj jis vayum, jis ts'uyupj 'ots'ipj. ⁵ Ca sin mü'üsüs tsjan más 'ücj lajay, ne ca nin la mijicj lovin. Ca sin mü'üsüs Dios jos yupj ma ca mal la p'a niyom jilal. Ca sin mü'üsüs Dios jos yupj jis wa jajamapj. Ca sin mü'üsüs Dios jos yupj 'üsüs ca la mijicj jis vayum witjacj mpes, jis ts'uyupj mpes wa. Ca sin mü'üsüs Dios jos yupj lajay jis vayum vele jin. Ninana pjü way ca nin la mijicj, la p'a wa ma ca malala mvelecj Dios tjevelá po'ó.

⁶ Nin p'iyá, sin 'yüsa lis mijin tjamacjaspan jilal. Yupj jilal mvelen Dios jos yupj lovin ca jus nlayecj tsjan más 'ücj la mijicj, ne ca nin la mijicj yupj. ⁷ Najas jipj lovin 'üsüs la mijin; la p'a ca jis nucucj, ca sin mü'üsüs más 'ücj nin p'iyá lajay yupj. Sin tjü'üsüs lis mijin tsjan t'üc' way. Ma ca p'a casá mvelen; najas yupj jis januc, ca sin mü'üsüs más 'ücj nin p'iyá mvelecj yupj la p'a jilal. ⁸ Dios jos jinwá mvelen. Mpes la p'a ma ca polel la mve'lecj jipj lal jipj tjevelen mpes. Ma jisas jipj, jis maycas ca. Ma ca malala polel mvelecj cupj po'ó; nin ca nsem Dios jos jinwá tjevelen mpes.

⁹ Ca mvelen esclavopan jilal Dios jos yupj lovin lajay yupj jis patrón jajütütj jinwá. Dios jos yupj nin yola 'oyin nyuca 'üsüs la mijicj, mpes yupj jis patrón 'ücj jisas nsem yupj jis lal. Dios jos yupj ma la velel yupj jis patrón jis lal. ¹⁰ Dios jos ma pequeñ jis patrón yuts'a'á. Jos wa lovin ca 'üsüs la mijicj jis patrón mpes, ne jis patrón ca jus nlayecj lovin 'üsüs lajay; ma la tsuwil. La

p'a ca nucucj pjü way niná 'üsüs lajay, mpes ca sin mü'üsüs po 'üsüs way sin 'yüsa lijicj Dios po'ó. Dios la tjiji cupj 'ücj ca mpatjaquec jupj lal.

¹¹ Dios pajal 'üsüs la tjiji gente mpes. Jupj la tjiji mpes, gente ca polel mpatjam jupj lal. Pjü gente mpes nin la tjiji jupj. ¹² Dios jos qjuisin 'yüsa 'oyn nyuca 'üsüs la mijicj jupj jos jinwá; nin mpes nin la tjiji. Jupj ma jos tsjan malala, jupj jos cupj ma wa ca qjuisas nsem niná. Pülücj ma quelel 'üsüs lajay Dios jos jinwá. Yupj lajay gente p'in quelel lajay jinwá p'in. Malala lajay. Dios jos cupj ma quelel lijicj yupj lajay jinwá. Jupj jos cupj lovin ca jus nlayecj tsjan más 'ücj la mijicj, ne ca nin la mijicj. Jos lovin 'üsüs lijicj, nosis casá pyatjaquec na. Jupj jos lovin lijicj jupj jos jinwá. ¹³ Dios jos cupj po qjuisas Jesucristo leñ way jac'. Jesucristo cupj qjuis Dios, pasal püné jupj. Jupj la tjiji cupj 'ücj ca mpatjaquec jupj lal. Jesucristo mpes selecj cupj ca mpatjaquec Dios lal. Mpes 'ücj qjuisas ncupj. Cupj ca nucucj pasal püné Jesucristo; jac' na nin ca nucucj. ¹⁴ 'Ücjsja Jesucristo lal jupj p'iyá tepe'e cupj mpes. Nin la tjiji ca Dios perdonar la qjuis mijis, ca 'üsüs nsem cupj jupj lal. Jupj la tjiji 'ücj ma ca malala nyuca la mijicj. Jupj la tjiji ca 'üsüs nsem cupj, malala tulucj. Jupj jostsja cupj jupj juts'a'a nsem. Jostsja cupj ca 'üsüs la mijicj, niná po qjuisas mpes.

¹⁵ Ninana pjü way sin tjü'üsüs lis mijin. Newa jis wala mvelen más 'ücj ninana nin lajay. Dios jos nin lajay. Mpes jis tjijyü'ta ninana la mijicj. Ma nin lajay na, jis wala mvelen malala nin lajay. Napj tjevelé jin la mijin jipj. Mpes pjü ma ca mvelecj jipj 'üsüs lejay tulucj.

3

Pablo tepyaca tsjan jos Dios jupj ts'uyupj ca nin la mijicj.

¹ Niswa mvelen Dios ts'uyupj jilal, Dios jos yupj yola yupj jis jepapan noypan, 'ücj jis la jütütj. Dios jos yupj nin lajay yupj jis jepapan jajütütj jinwá. Dios ts'uyupj polel 'üsüs lajay na, Dios jos nin lajay yupj. ² Niswa mvelen Dios ts'uyupj jilal, Dios jos ma malala nyuca javelepj la p'a wa mpes. Jupj jos lovin ma la velel. Jos lovin 'üsüs javelepj la p'a jilal, ma ca ts'i mi'inacj. La p'a jilal javelepj na, ma wa ca ts'i mi'inacj yupj javelepj mpes.

³ Jele mpalas cupj p'iyá ma qjuiyola jin lijicjsja yas nam. Ma la tjijicj Dios tjevelá. Tepyonec j la tsuwilpan tjowelepj. Lovin la tjijicj cupj qjuisastsja jin. Ma la tjijicj Dios jostsja jin. Cupj la tjijicj mpes 'ücj qjuisas tepyala; lovin nin la tjijicj. Ninana cupj la tjijicj malálsjsja. Lovin malala la tjijicj. Lovin la tjejjamaquec la p'a mpes. Gente la p'a wa ma jisastsja ncupj. Cupj ma wa qjuisastsja la p'a, ts'i 'inyactsja yupj jilal. ⁴ Mop'in Dios pasal 'üsüs la tjiji gente mpes. Pajal quelel lis tjiji gentá. ⁵ Mpes jupj la tjiji 'ücj ca mpatjaquec jupj lal. Cupj 'üsüs la tjijicj mpes tulucj ca nin nsem. Dios p'iyá jostsja 'üsüs qjuise palá, nin mpes p'in ca mpatjaquec Dios lal. Ca mpatjaquec jupj lal bautizar qjuis tepyala mpes, Dios ts'uyupj qjuis tepyala mpes. Niná qjuis tepyala Dios Cjües 'üsüs la qjuis tjiji mpes. ⁶ Dios qjuis tje'yaya jupj Cjües, Jesucristo la tjiji mpes. Ts'üise tulucj jupj. Jesucristo la tjiji cupj 'ücj ca mpatjaquec Dios lal.

⁷ Dios p'iyá la tjiji mpes, 'üsüs cupj quinam Dios lal. 'Üsüs quelel lijicjsja jupj cupj mpes. Nin mpes nin la tjiji cupj ca mpatjaquec lovin jupj lal. Selecj ca nin nsem. ⁸ Ninana po t'üc' way.

Najas la pülücj ninana po'o mvelen yupj jilal. Po ma lecj tjejá nin la veles. Más 'ücj nin mvelen, mpes Dios lal japon ca 'üsüs quelel lajay, Dios jos jin. Ninana po 'üsüs way. Nin lajay na, 'üsüs se palá gentá. ⁹ T'üc' way nepénowa

quelel la velel yupj p'a casá yola mpes. Dios ma jos yupj javelepj niná. Nenéyawa javelepj püna tapatja jis lá mpes. Japon Dios qjuisin 'yüsa liji jis lá mpes. Nin tulucj. Nenéyawa la velel Moisés tjevelá mpes. Ts'a 'in se palá la p'a wa p'a casá yola mpes. Niyana mpes quelel javelepj na, más 'ücj ma mvelen yupj jilal. Ma 'üsüs se palá niná javelepj na. La p'a wa t'üc' way tulucj sin 'yüsa, niná javelepj mpes. ¹⁰ Yupj javelepj mpes, Dios ts'uyupj nepénowa ma japon t'üc' way quinam. Nin mpes la pjaní jis wala mvelen, lama ca nacj, ca mvelen malalá nin lajay. Newá nin cá malala quelel la mijicj custjay ca nacj; ma 'üsüs quelel lajay, jis wala mvelen ma ncul ca niswá Dios ts'uyupj 'a si mulú na. ¹¹ Najas jipj ca jus nlayen yupj ma lajay Dios jos jinwá. Malala lajay. Yupj p'iyá salejepj wa malala nin lajay.

Pablo teczyawaja tepyaca.

¹² Napj ca jas majam Artemas jipj nt'a ca nacj. Ma selé. Tíquico jas majam ca nacj. Ma selé custjay cana cuscú. Pjaní ca jas majam. Jipj nt'a tjemey na, najas jipj leñ way ncuwim napj nt'a Nicópolis po'ó. Ne'aj quelel pü'üs jive na, yümücj si lapjüna na wa. ¹³ Cus mp'a'san Apolos, Zenas 'ots'ipj. Zenas po selé judiopan tjütütj po'ó. Jis tje'yaya yupj jisas, ca 'ücj polel mal niswá. Jipj 'ücj polel lejay, nin ca la mijin yupj mpes. ¹⁴ Dios jos jupj ts'uyupj sin 'yüsa más 'ücj lovin 'üsüs lajay la p'a mpes. La p'a cjuwá jis tepyala na, más 'ücj Dios ts'uyupj jis capj jap'acj. 'Üsüs se palá la p'a witjacj Dios ts'uyupj lajay mpes, 'üsüs way niná.

¹⁵ Pjü way napj lal jatja, pjü way süs wa la tjajay. Jipj nt'a patja nepénowa japon wa Jesucristo lal, quelel la qjuesejay yupj. Süs wa lis mijin yupj jilal. Najas Dios 'üsüs way ca la mijis janmacj nun mpes.

Papel tepyaca Pablo Filemón mpes

¹ Napj Pablo. Timoteo já'asa wa qui'á. Jupj cupj qjuis catjam. Napj 'os cawilta mo'ó Jesucristo mpes tsji' lejay ne.

Filemón, papel niná pyaquecj jipj mpes. Jipj cupj qjuis catjam. Pasal quelel la 'ijicj. Jipj tsji' lejay wa cupj qjuilal Jesucristo mpes. ² Papel niná pyaquecj wa Apia mpes. Jupj cupj qjuis ta'a, Jesucristo lal pyona mpes. Pyaquecj wa Arquipo mpes. La p'a wa malala javelepj na Jesucristo po'ó, jupj jis wala vele malala javelepj. Dios ts'uyupj 'a si mulú wya nt'a. Pyaquecj wa yupj mpes.

³ Dios cupj qjuis Papay. Jesucristo cupj qjuis Jepa Püné way jupj. Najas 'üsüs way lajay nun mpes. Najas nun ma nujola nsem pjü way mpes; najas yupj ca nin la mijicj nun mpes.

Pablo tjüwü'i Dios lal Filemón mpes.

⁴ Lovin wüi'is Dios lal jipj mpes. Lovin velé Dios lal jipj mpes. ⁵ La p'a wa nawala tjowelepj jipj pajal quelel lejay Jesucristo. Tjowelepj jipj pyon Jesucristo tjevelá. Tjowelepj wa jipj po quelel la sejay Dios ts'uyupj. ⁶ Napj velé Dios lal jipj mpes. Najas lovin mvelen la p'a jilal Jesucristo mpes. Najas ca 'üsüs mpalas velen mpes. Nin tepyala na, jipj ca jus nlayen tsjay 'üsüs qjuis tepyala Jesucristo mpes. ⁷ Jipj po quelel lis tjejay Dios ts'uyupj. Po 'ücj najas ntepalá jipj quelel la sejay mpes. Po 'üsüs pü'üs ntepalá. Dios ts'uyupj po 'ücj jisas jis tepyala, jipj la tjejay mpes.

Pablo tepyaca Onésimo po'ó.

⁸ Filemón, Jesucristo mpes napj polel 'i jütütj. Nin mpes polel 'i jütütj tsjan más 'ücj la mijin. ⁹ Mop'in napj quelel la 'e jay, mpes ma quelel 'i jütütj. Nin p'in najas jipj ca la mijin napj najas jinwá napj najas mpes p'in. Co'müy napj quinam. Cawilta mo'o pü'üs Jesucristo mpes tsji' la tjejay mpes. ¹⁰ Najas 'üsüs la mijin Onésimo mpes. Qui'á napj tjevelé jupj lal Jesucristo po'ó, ne jupj tepyona napj tjevelé. Pajal 'üsüs jas tji'yüsa, tsjicj si 'üsü jinwá popay si 'üsü liji na. ¹¹ Püna p'in Onésimo ma 'üsüs tsji' la tjiji jipj mpes, nin selé napj. Nin tulucj ca nsem quinam. Quina po 'üsüs ca la mijis jipj mpes, napj mpes 'ots'ipj. ¹² Napj po quelel lejay Onésimo. Mop'in nin, napj se jam jupj jipj nt'a. ¹³ Najastsja jupj newá mpü'üm napj lal. Najastsja jupj ca ncapi mp'a'sas qui'á cawilta nt'a, jipj leñ mpes. Qui'á 'os la p'a jis lal tjevelé mpes. Nin tjevelé tsjan niná Jesucristo 'üsüs la tjiji gente mpes. ¹⁴ Najastsja jupj ca ncapi mp'a'sas jipj p'iyá jyas mpes. Custjay ma tjevelen ncu 'ücj jupj ca mpü'üm napj lal. Ma selen jupj pü'ü qui'á. Mpes napj se jam jupj jipj nt'a quinam. Jipj 'üsüs lejay na, najas jipj p'iyá jyas mpes ca nin la mijin. Jipj ma polel lejay jipj jyas jinwá, malala nin.

¹⁵ T'üc' way Onésimo tjemey jipj mpe. Tsjicj way mpes p'in leñtsja jupj jipj püt' nt'a. Mop'in pajal 'üsüs tepyala jupj lal, tjemey mpes. Quina lovin ca mpü'üm jipj lal. ¹⁶ T'üc' way Onésimo jipj esclavo custjay. Mop'in jupj más 'üsüs quinam esclavo lal. Jupj cupj qjuis catjam. Quelel lijicj jupj. Napj quelel lejay jupj; quina más 'ücj jipj pajal quelel la mijin jupj 'ots'ipj. Jupj jipj esclavo, jupj jipj jetjam 'ots'ipj quinam qjuis Jepa Jesucristo mpes.

¹⁷ Filemón, t'üc' way napj jipj jetjam. Napj cüwinis jipj nt'a, tsjay 'üsüs jyas nsem. Selé napj niná. Najas tsjay 'ücj jyas nsem wa Onésimo ne'aj jama na jipj nt'a, napj p'iyá ne'aj tjum jinwá. ¹⁸ Onésimo malala nyuca la tjiji ca nacj jipj

lal. Level la 'iji ca nacj. Mvelen napj lal nol level la 'iji, ne napj ca jaylacj la mejay jupj mpes. ¹⁹ Napj Pablo. Napj p'iyá nin pyac niná. T'üc' way ca jaylacj la mejay jupj mpes. Mop'in najas jipj jele mpalas jipj Dios popa 'e tepalá napj tjevelé mpes jipj lal. Mpes napj nola ma ca jyas nsem napj niná jaylacj la mejay.

²⁰ Natjam, cupj nin pyonecj Jesucristo tjevelá. Jipj se coñ Jesucristo 'ots'ipj. Mpes po najas jipj ca la mijin napj najas jinwá. Nin lejay na, tsjay 'ücj najas nsem.

²¹ Napj selé nin ca la mijin napj najas jinwá. Selé más 'in 'üsüs ca la mijin wa napj tjevelé lal. Mpes niná nin pyac jipj mpes. ²² Po quelel jum jipj nt'a. Mpes Dios lal la monan leñ way 'ücj ca mis. 'Ücj la mijin la püt'üs napj ne'aj.

Pablo teczyawaja tepyaca.

²³ Epafra süs wa la tjiji jipj mpes. Selen jupj pü'ü napj lal cawilta mo'ó Jesucristo mpes tsji' la tjiji mpes wa. ²⁴ Marcos 'ots'ipj süs wa la tjiji, Aristarco 'ots'ipj. Demas süs wa la tjiji wa, Lucas 'ots'ipj. Yupj tsji' lajay wa napj lal Jesucristo mpes. ²⁵ Najas Jesucristo 'üsüs way la numijis nun pjü way jilal, jupj qjuis Jepa Püné way.

Papel niná Hebreopan mpes

Dios Jupj Jatjam jas tjejanya la veles cupj qjuilal.

¹ Püna Dios tjevele profetapan jilal tsjan la veles judiopian jilal. Tjevele yupj jilal tsjan niná jupj jostsja judiopian ca jus nlayecj. Nin tjevele profetapan pülücj jilal. La pülücj way nin tjevele yupj jilal. ² Nasa teczyawaja tjevele quinam yupj jilal. Quina p'a casá la tjiji. Jupj Jatjam lal tjevele jupj la veles cupj qjuilal. Jupj Jatjam cupj qjuilal tjevele jupj Popay Dios jostsja jin. Jupj Jatjam mpes, pjü way la tjiji nosis casá. Pjü la tjiji wa tsjun po'ó. Dios la t'ya Jatjam, ca pjü way jupj juts'a'á nsem. ³ Cupj selecj lots'ac' pajal jaw; nosis casá jyawca lots'ac' mpes. Nin p'iyá, cupj selecj Dios pasal püné; jus tjinyucucj jupj Jatjam, püné way jupj. Dios Jatjam, jupj Popay jin p'iyá jupj. Pjü way 'ücj patja nosis casá Dios Jatjam nin liji mpes. Nin p'iyá tsjun po'ó. Püné jyü'ta ne pjü nin pyala. 'Ücj Dios perdonar la qjuisiji cupj malala la tjijicj, jupj Jatjam la tjiji mpes. Nin la tjiji na, 'etjele jupj Dios li'inyampe tsjun po'ó. Dios pasal püné; jupj Jatjam ne'aj já'asa jupj li'inyampe, jupj püné wa mpes.

Dios Jatjam más püné angelpañ jilal.

⁴ Cupj selecj angelpañ pajal noypan yupj. Dios Jatjam más püné angelpañ jilal, nin la tjiji Dios. Dios Jatjam way jupj, nin vele Dios. Mpés qjuisin 'yüsa jupj más püné way angelpañ jilal. ⁵ Selecj Dios Jatjam más püné angelpañ jilal Dios jupj lal tjevele mpes: "Jipj napj Natjam.

Yacjaj jipj Pyapay ntepalá napj."

Nin tjevele Jatjam lal. Niná angelpañ jilal tjevele tulucj. Tjevele wa:

"Jupj Popay ca nsem napj.

Jupj napj Natjam nsem."

Niná angelpañ po'o tjevele tulucj. ⁶ Dios jas tjejanya jupj Jatjam mwalá way nosis nt'a. Jas tjejanya na, tjevele:

"Najas napj angelpañ pjü way
nin javelepj jupj püné way",
nin tjevele Dios.

⁷ Dios tjevele wa angelpañ sin po'ó. Tjevele:

"Lüpjü way jac', jama wa.

'Awa campanya wolaqué, wotaqué wa.

Nin p'iyá niná, angelpañ jiquil, leñ way jil,

mop'in tsji' lajay napj mpes,

nin lajay napj najas jin",

nin tjevele jupj. ⁸ P'a casá tjevele Jatjam po'ó. Tjevele:

"Jipj ne Dios. Ca müjü'tün lovin.

Jyütütj ne 'üsüs.

⁹ Jipj jyas 'üsüs p'in napj najas jin.

Jipj lovin ma malala lejay.

Mpes napj la 'e tjet'á la jütütj. Napj ne jipj Dios.

Jipj más 'ücj jyas nsem cyapj jacoñ jilal."

Dios nin tjevele.

¹⁰ Tjevele wa:

"Jepa Püné way jipj. Pjü cjuwatsja na,
nosis la tjejay jipj.

Myas mpes pjü nin la tjejay tsjun po'ó,
jay la p'a'á nt'a 'ots'ipj.

¹¹ P'a wa jyawca na, ncawajas ca nosis.
Ncawajas ca wa pjü way tsjun po'ó.

Nin tulucj jipj lal. Jipj lovin ca mpü'üm.
Pülül pül way pyala.

Nin p'iyá, nosis pül way nsem.

Pjü way tsjun po'ó pül way nsem wa.

¹² Yom jupj pülül pül way pyala na, ma jos niná.
P'a pülül mpes ca jas nqui'pas.

Nin p'iyá ca mpalas nosis lal,

pjü way jilal wa tsjun po'ó. Pül way nsem.

Mpes nosis seyasa ca la mijin.

Seyasa way ca la mijin wa tsjun po'ó.

Jipj p'iyá pül jinwá tulucj. Jipj lovin nin p'iyá.

Tsjyonca way 'e palá tulucj.

Lovin ca mpü'üm."

Dios nin tjevele Jatjam lal.

¹³ Tjevele wa jupj lal:

"Nt'i'isa jipj napj li'inyampe.

Jipj ca müjü'tün napj lal.

Napj ca la mpalan jipj enemigopan jis lal.

Napj ca la mejay jipj enemigopan

tsjyam 'alá jatja jinwá.

Nin ca la mejay jipj mpes, jipj napj lal jac' na."

Niná angelpan jilal tjevele tulucj. ¹⁴ Angelpan cjües witjacj yupj, tsji' lajay
yupj Dios mpes. Gente nepénowa ca mpatjam Dios lal, Dios nin liji ca nin
nsem. Dios jupj angelpan sin jyama yupj nt'a jis capj la p'acj nosis casá.

2

Más 'ücj qjuisin 'yüsa Dios Jatjam tjevelá.

¹ Cupj nasa tjepjya'aquecj Dios Jatjam tjevelá. Dios Jatjam pajal püné way, mpes 'ücj más 'ücj qjuisin 'yüsa jupj tjevelá. Ma 'üsüs qjuisin 'yüsa, p'a jawas ca mponecj la p'a velá ca nacj, ne ma ca mponecj t'üc' way Dios Jatjam po'ó. ² Püna angelpan tjowelepj Moisés lal. Tjowelepj tsjan niná Dios jostsja judiopan ca nin la mijicj. Mpes Moisés niná tjevele judiopan jilal. Angelpan tjowelepj tsjan ca mpalas p'a jawas. T'üc' way nin tepyala p'a jawasá. Gente ma la tjajay na yupj tjowelepj jinwá, Dios lovin jis capj tyüla. ³ Mpes t'üc' way nin ca mpalas wa qjuis Jepa Jesucristo tjevele jinwá; jupj más püné angelpan jilal. Jupj tjevele cupj 'ücj ca mpatjaquecj Dios lal jupj la tjiji mpes la p'in. Niná ma qjuiyola na, t'üc' way Dios ca qjuis capj ntülüs. Qjuis Jepa Jesucristo mwalá way sin tji'yüsa la tjiji 'ücj mpatjaquecj Dios lal jupj la tjiji mpes la p'in. La p'a wa nin tjepjyacañ jupj tjevelá, p'a jawas yupj qjuisin tji'yüsa la tjajay wa t'üc' way niná jupj tjevelá. ⁴ Qjuilal tjowelepj na, Dios qjuisin tji'yüsa la tjiji yupj t'üc' tjowelepj. Jupj jis capj tjep'ya'sa mpes pajal 'üsüs way polel lajaytsja, niyom p'in ma polel lajay jinwá. Yupj nin la tjajay qjuisin 'yüsa la tjajay t'üc' way tjowelepj. Pasal qjuiyólatsja yupj la tjajay mpes. Dios jis capj tjep'ya'sa jupj Cjües la tjiji mpes wa. Jupj Cjües jis capj tjep'ya'sa 'ücj tsji' la tjajay jupj mpes.

Dios Jatjam mpes, cupj 'ücj mpatjaquecj lovin Dios lal.

⁵ P'a jawas pjü way pajal 'üsüs way nsem nosis casá. Niná mpes nin pyac. Dios Jatjam ca müjü'tüs qui'á, nin tjevele Dios. Angelpañ ca nosis müjü'tücj tulucj. ⁶ Dios Popel nin vele yom pjaní tjevelá. Tjevele:

“Dios, jipj ne pajal püné. Gente, gente p'in yupj.

¿Tsjan mpes jele jipj yupj mpes?

¿Tsjan mpes jipj jyaman yupj?

⁷ Quina yupj más 'in tsjicj way angelpañ jilal, nin la tjejay jipj.

Newa nin, yupj más 'in noypan pjü way jilal nosis casá, nin la tjejay jipj.

Jipj pajal 'üsüs la tjejay yupj mpes.

Pjü way jatja, nin la tjejay jipj. Mop'in nin jis tje'yaya ne gente 'ücj pólel jajütütj pjü way niná.

⁸ Nin jis tje'yaya ne yupj 'ücj polel jajütütj pjü.”

Dios Popel nin vele yom pjaní tjevelá. Dios tjevele gente 'ücj polel jajütütj pjü. Pjü 'ücj jajütütj, Dios la tjiji. Newa nyucucj ma pjü way jajütütj custjaj.

⁹ Mop'in ma nin qjuiyola. Cupj selecj Jesús mpes tjevele niná. Mpes selecj t'üc' way niná jupj tepyacá, niná ne Dios Popel. Jesús tjac' na, jupj más tsjicj waytsja angelpañ jilal, Dios la tjiji. Jupj jostsja Jesús mpa'is pjü mpes, ne nin la tjiji jupj. Dios quelel la qjuisiji, ne nin. Malala tepyala Jesús lal, tepe'e, mpes Dios la tjiji jupj pajal püné tepyala, tjevele wa jupj pajal 'üsüs.

¹⁰ Nin jostsja Dios. Dios la tjiji pjü; pjü la tjiji jupj p'iyá mpes. Dios quelel se manú jupj ts'uyupj jupj pü'ü nt'a, jupj ts'uyupj pülücj way. Mpes 'üsüs way malala tepyala Jesús lal. Malala tepyala jupj lal, mpes gente 'ücj mpatjam ca Dios lal, Dios nin la tjiji. Jesús mpes gente 'ücj ca mpatjam Dios lal. ¹¹ Yupj Dios juts'a'á ca jis mpalas, Jesús nin liji. Dios yupj jis Papay. Dios Jesús Popay 'ots'ipj. Mpes Jesús ma myayca la veles yupj jupj pülüćpan. ¹² Selecj Dios Popel po'ó jupj tjevele yupj jupj pülüćpan. Tjevele Dios lal:

“Napj ca mvelé napj mpülüćpan jilal jipj po'ó.

Jipj mpes 'a si mulú na,

napj 'üsüs ca mvelé jipj po'ó yupj jilal”,

jupj nin tjevele Dios lal.

¹³ Tjevele wa:

“Napj ca mpon Dios ncapj p'ya'sa”.

Tjevele wa:

“Qui'á pü'üs Dios ts'uyupj jilal.

Dios ntje'aya yupj; jupj jos napj jyamá yupj.”

¹⁴ Jesús jüp'üy jánatsja wa, gente jinwá. Yom waytsja jupj yupj jinwá. Dios jostsja ca nin nsem; jostsja Jesús tepe'e, jostsja Jesús jas tjijyünsa la püt'üs niswá. Nin tepyala mpes, diablo tsjicj way tepyala. Diablo mpes p'in gente cya'liñ. ¹⁵ Gente lovin lacj jeyaptsja cya'liñ mpes. Nin tulucj quinam. Jesús yom tepyala jupj, tepe'e, jas tjijyünsa, tüpü'ü niswá. Dios ts'uyupj ma lacj jeyapj cya'liñ quinam, jupj la tjiji mpes.

¹⁶ Jesús tjac' gente jis capj la p'acj. Jupj tjac' angelpañ jis capj la p'acj tulucj. Mpes jupj ángel tepyala tulucj. Cupj 'ücj jus nlayecj Jesús quelel jis capj p'ya'satsja gentá, mpes yom tepyala jupj. Abraham pajal püna tüpü'ü, gente pülücj jupj popa p'iyá tapatja, püs tepyala na. Jesús más quelel jis capj tje'p'ya'satsja yupj pjü jilal. ¹⁷ Mpes más 'üćtsja Jesús yom tepyala jupj, cupj

jinwá. Cupj jupj pülúcpán ne nin. Cupj jinwatsja jupj, mpes 'úctsjá sacerdote más püné tepyala jupj cupj mpes; jupj polel vele Dios lal cupj mpes. Nin liji jupj Popay Dios nt'a. Newa ca qjuis capj mp'a'sas lovin. Po jola cupj mpes. Dios perdonar la qjuisiji malala la tjijicj, Jesús la tjiji mpes. ¹⁸ Nenéyawa diablo jac' cupj nt'a, malala qjuis lal vele; jupj jos ma lijicj Dios jos jin. Jesús 'úcj qjuis capj p'ya'sa, ne ma malala lijicj. Nin p'iyá tepyala jupj lal, mpes 'úcj qjuis capj p'ya'sa. Diablo malala tjevele wa jupj lal, jostsja jupj ma la mijis Dios jos jin. Pajal malala tepyala Jesús lal. Mop'in Jesús ma la tjiji diablo jostsja jin.

3

Jesús más püné Moisés lal.

¹ Natjampan, nun Dios juts'a'á. Jupj la nu t'ya nun. Pjü way napj tjevelé Jesús po'ó, pjü way nujola t'as lovin. Dios jas tjejyama jupj cupj nt'a la veles Dios po'ó. Jesús sacerdote más püné way jupj; jupj jama Dios nt'a la veles cupj mpes. Niná pyonecj jupj po'ó. ² Dios la t'ya Jesús, ne Jesús la tjiji pjü way Dios jostsja jin. Jesús nin p'iyá la tjiji Moisés la tjiji jinwá, Moisés ne tsjay püna tüpü'ü jupj. Moisés la tjiji wa Dios jostsja jin Dios gente jis lal. ³ Mop'in Jesús más 'úsüs Moisés lal. Napj ca mpac tsjan mpes ca jus nlayé más 'úsüs jupj Moisés lal. Yom wa si jünsa más 'úsüs way wosis lal; jupj p'iyá la tjiji wosis. Nin p'iyá, Jesús más 'úsüs Moisés lal. ⁴ Wosis p'iyá jupj sin nin jas tjijyünsa tulucj. Gente sin jajünsüpj yupj jis wa. Nin p'iyá niná, gente yupj sin nin patja tulucj. Dios lis tjiji. Dios lis tjiji pjü way.

⁵ Moisés pjü way la tjiji Dios jostsja jin Dios lal japon jis lal. Moisés yupj jilal tjevele tsjan ca sin mü'úsüs la mijis Dios p'a jawas. Moisés 'úsüs tsji' la tjiji Dios mpes; newa mozo way p'intjsja jupj. ⁶ Cristo la tjiji wa pjü Dios jostsja jin Dios lal japon jis lal. Nin p'in más 'úsüs way jupj Moisés lal. Cristo Dios Jatjam jupj, mozo tulucj jupj. Moisés mozo p'intjsja jupj. Cristo se jamá Dios ts'uyupj pjü way. Cupj pyonecj Dios po'ó, Cristo po'ó 'ots'ipj; velecj la p'a jilal pyonecj mpes. Dios jos lovin nin lijicj. Selecj p'a jawas 'úsüs ca qjuis mpalas Dios mpes. Dios jos lovin 'úcj qjuisas nsem niná mpes. Lijicj na jupj jos jinwá, t'üc' way cupj jupj gentá.

Dios lal japon ca mpatjam Dios lal.

⁷ Nujola tapalas Dios Cjües tjevelá Dios Popel po'ó. Tjevele: "Yacjaj, niná pjo'oqué na Dios velá,

⁸ nusin tjü'úsüs niná, la müjí wa jupj vele jin. Judiopan püna tapatja ma nin la tjajay tjelyawuñ na wa cjuwá nt'a.

Yupj ma quelel la tjajaytsja Dios tjevele jinwá.

Dios jay pjucj tjevyaja jinwá tepyala la tjajay yupj."

⁹ Dios tjevele:

"Nun solejé tsjan la tjajay yupj.

Nenem püna tapatjá, nun yupj sin popa p'iyá püs naya potjaqué.

Año cuarenta mpes yupj tjunuc pajal 'úsüs la tjejay napj yupj mpes.

Newa nin, malala la tjajaytsja,

yólatjsja napj ma jis capj ntül yupj.

Nay pjucj tjevyaja jinwatsja yupj mpes.

¹⁰ Po ma najastjsja yupj la tjajay.

Napj tjevelé:

‘Yupj lovin ma jisas napj najas jinwá.
La p'a wa quelel lajay p'in.
Ma quelel sin 'yüsatsja tsjan najastsja napj.’

¹¹ Po ma najastsja yupj malala la tjajay.
Mpes napj nin tjevelé tsjan ca la mejay.

Tjevelé:

‘Püs way mpes pajal malala jis tepyálatsja wosis cjuwá nt'a.
Napj quelel se 'atsja momas, 'ücj jis la püt'üs ne'aj.
Quina yupj ma polel ne'as jil 'amá niná nt'a, nin ca la mejay napj.’ ”

Dios nin tjevele jupj Popel po'ó.

¹² Natjampán, 'in tjajama. Ma la müji yupj la tjajay jinwá; pajal malala la tjajay yupj. Lovin mponé Dios lal, jupj ne pü'ü lovin. Ma poné Dios lal, ma so coñcó jupj. ¹³ Lovin nin mvelé niná nunwá. Lovin la müji Dios jos jinwá. Nin polel loji custjay, Cristo ma niswa tjac' na p'in. Mpes malala loji na, ca jus nlayé 'üsüs tulucj nu mpalas nin la tjüji mpes, ne ma malala ca quelel la müji niswá. ¹⁴ Püna gjuisastsja na Cristá, t'üc' way pajal tepyonec jupj po'ó. Más 'ücj lovin nin pyonec. Mpes nin ca gjuis mpalas pjü way Dios tjevelá. Nin ca gjuis mpalas Cristo se coñcój mpes.

¹⁵ Dios Popel vele:

“Yacjaj, niná pjo'oqué na Dios velá,
nusin tjü'üsüs niná, la müji wa jupj vele jin.

Judiopan püna tapatja ma nin la tjajay,
tjelyawuñ na wa cjuwá nt'a.

Dios jay pjucj tjevyaja jinwá tepyala la tjajay yupj.”

¹⁶ Nun solejé pjacj ma quelel la tjajajtsja Dios jostsja jin, Dios lal tjepjyacañ na. Moisés jis ticyuna Egipto mpe, yupj p'iyá pjü way ma quelel la tjajajtsja Dios jostsja jin. ¹⁷ Año cuarenta mpes nin la tjajaj Dios ma jostsja jin. Nun solejé pjacj cuscú ninatsja. Yupj ne niná malala la tjajaj wosis cjuwá nt'a. Yupj tecya'liñ ne'aj. ¹⁸ Dios tjevele:

“Püs way mpes pajal malala jis tepyálatsja
wosis cjuwá nt'a.

Napj quelel se 'atsja momas, 'ücj jis la püt'üs ne'aj.

Mop'in yupj ma polel ne'as jil 'amá niná nt'a,
nin ca la mejay napj.”

Nun solejé pjacj jilal Dios nin tjevele niná. Ma la tjajaj jupj tjevele jin, yupj jilal nin tjevele. ¹⁹ Mpes gjuisin 'yüsa nin mpes ma polel tjil 'amá niná nt'a, Dios lal ma topon mpes.

4

¹ Dios tjevele cupj 'ücj polel jyatjaquecj wa, la mijis jupj. Nin p'iyá custjay, püna tjevele jinwá. Más 'ücj 'in jyamacj cupj, lovin mponecj Dios lal. Mpes t'üc' way 'üsüs majatjaquecj ca cupj, nin ca la gjuis mijis. ² La p'a wa tjowelepj cupj gjuis walap'a'á Dios tjevelá. Jupj tjevelá pajal 'üsüs. Judiopan püna tjelyawuñtsja wosis cjuwá nt'a, nin p'iyá tjepjyacañ. Tjepjyacañ, newa ma 'üsüs jis tepyala, yupj ma topon mpes. ³ Nin tulucj cupj quuilal. Cupj tepyonec, mpes cupj 'üsüs ca majatjaquec, Dios ca la gjuis mijis. Wa cjuwá nt'a tjelyawuñ witjacj, malala jis tepyala. Dios tjevele yupj sin po'ó. Tjevele: “Po ma najastsja yupj malala lajaytsja.

Mpes napj tjevelé tsjan ca la mejajtsja.

Tjevelé:

'Püs way mpes pajal malala jis tepyálatsja wosis cjuwá nt'a.

Napj quelel se 'atsja momas, 'ücj jis la püt'üs ne'aj.

Mop'in yupj ma polel ne'as jil 'amá niná nt'a, nin ca la mejay napj.' "

Dios nin tjevele jupj Popel po'ó. Tsjay püna Dios nosis t'üc' la tjiji na, jupj seletsja ca nin quelel la mijis yupj mpes. Jostsja yupj ca mal 'amá niná nt'a. Yupj p'iyá ma topon, mpes ma polel tjil 'amá niná nt'a, nin la tjiji Dios.

⁴ Dios Popel po'ó yom pjaní tjevele sábado mpes, ts'ac' niná semana pjaní cyawaja na. Tjevele: "Dios pjü la tjiji. T'üc' la tjiji na, 'etjele jupj. Semana tecyawaja na, 'etjele." ⁵ Jupj Popel vele wa:

"Napj quelel se 'atsja momas, 'ücj jis la püt'üs ne'aj.

Mop'in yupj ma polel ne'as jil 'amá niná nt'a,

nin ca la mejay napj."

Wa cjuwá nt'a tjelyawüñ sin po'ó nin tjevele.

⁶ Yupj tjepjyacañ Dios tjevelá, jupj tjevelá pajal 'üsüs, newa ma polel tjil 'amá niná nt'a; ma la tjajay Dios tjijyü'ta jinwá. P'a casá ca nsem la p'a jilal. Dios ca mveles ca 'ücj polel mal jupj pü'ü nt'a, 'ücj majatjum ne'aj. ⁷ Selecj niná t'üc' way. Jupj tjevele p'a jawasa jyawca mpes. Locopyaya, año pülücj tepyala na, Dios tjevele David lal jupj jostsja jupj ca mpaques nin jawas po'ó. Napj nasa tepyac jupj tepyacá. Tepyaca:

"Yacjaj, niná pjo'oqué na Dios velá,

nusin tjü'üsüs niná, la müjí wa jupj vele jin".

Nin mpes jus nlayecj jupj tjevele yacjaj polel leque jupj pü'ü nt'a, 'ücj polel majatjaquec ne'aj. ⁸ Josué jis tjemjana israelpan yupj jis 'amá nt'a, newa ma 'üsüs jájtatsja ne'aj. Mpes locopyaya Dios tjevele p'a jawasa jyawca mpes; tjevele gente ca mal jupj nt'a, majatjum yupj. ⁹ Newa nin quina. Dios gente polel majatjum ca custjay. Majatjum ca Dios nt'a, Dios tjá'asatsja jinwá pjü way t'üc' la tjiji na. ¹⁰ Gente jil na Dios pü'ü nt'a, ca majatjum yupj. Tsjí' la tjajaytsja Dios mpes; quina 'ücj majatjum ca. Majatjum Dios tjá'asatsja jinwá, pjü way t'üc' la tjiji na. ¹¹ Mpes más 'ücj lovin pyonec Dios lal; más 'ücj lovin lijicj jupj jos jin, mpes 'ücj ca nlaca Dios pü'ü nt'a, majatjaquec. Wa cjuwá nt'a tjelyawuñtsja ma la tjajay Dios jostsja jin. Mpes ma polel tjil yupj jis 'amá nt'a, ma polel jájtatsja ne'aj. Ma ca nin la müjí nun yupj la tjajay jinwá.

¹² Lovin nin pyala Dios vele jinwá. Jupj jos ca nin mpalas, nin pyala jupj nin vele mpes p'in. Dios tjevelá polomay pjoye jinwá. Polomay t'em manas cjyo'la, pajal pjoye jupj, más 'in leñ way mo'o jama jupj tsjyaca nt'a. Dios tjevelá mo'o jama jinwá liji qjuisas mo'ó. Mo'o jama jinwá qjuis qjues mo'ó. Nin qjuesé palá Dios velá pjya'aquec na. Mpes selecj ncu 'üsüs qjuiyola, selecj wa ncu malala qjuiyola. Dios tjevele mpes selecj ncu t'üc' way quelel 'üsüs lijicj. ¹³ Pjü way ma polel mpja'neñ Dios lal. Pjü jatja, pjü la tjiji Dios, ne pjü way yus nyuca jupj. Jupj selé pjü way cupj lijicj. Jupj pjü way selé cupj qjuiyola. P'a jawas ca mvelecj Dios lal cupj la tjijicj mpes, ca mvelecj wa cupj qjuiyólatsja mpes 'ots'ipj.

Jesús sacerdote más püné cupj mpes.

¹⁴ T'üc' way pjü way niná. Po 'üsüs way Jesús. Sacerdote más püné way jupj cupj mpes. Nasa tjemey Dios pü'ü nt'a. Ne'aj vele Dios lal cupj mpes. Jupj Dios Jatm. Mpes más 'ücj lovin qjuisas nsem Jesús. Cupj t'üc' way pyonec Jesús po'ó, niná velecj wa la p'a jilal. ¹⁵ La pülücj malala nyuca quelel lijicj, ne nin lijicj. Malala quelel lijicj na, Jesús po jola cupj mpes; jupj selé costa way nin lijicj Dios jos jin. Diabolo malala tjevele wa Jesús lal, jostsja malala la mijis.

Mop'in Jesús ma malala la tjiji. Jesús cupj qjuis sacerdote más püné, vele Dios lal cupj mpes. ¹⁶ Más 'ücj ma lecj jeyacj la veles Dios lal. Jupj 'üsüs la mijis cupj qjuilal. Cupj selecj jupj perdonar la qjuis mijis malala nyuca la tjijicj, nin le monacj na jupj lal. Selecj wa jupj ca qjuis capj mp'a'sas, ma malala la mijicj. Qjuis capj mp'a'sas nin qjuisas na.

5

¹ Cupj selecj judiopan jis sacerdote más püné witjacj gente popa p'iyá yupj. Dios jos yupj javelepj jupj lal gente mpes. Gente ja'ayapj na Dios mpes, niná ja'ayapj sacerdotepan nenem jilal, yupj ca ma'ayacj niná Dios mpes. Gente animal jacuman na Dios mpes, ja'ayapj yupj sacerdote nenem jilal. Sacerdote nenem sa 'ünan, sin ja'üm animal witjacj. Nin lajay na, Dios perdonar la siji gente nenem malala nyuca la tjajay yupj. ² Nenéyawa gente ma salelepj malala nyuca lajay. Sacerdote más püné witjacj 'üsüs polel javelepj yupj jilal, ma jis capj javelel; sacerdote más püné witjacj gente p'in wa yupj, mpes yupj p'iyá malala quelel lajay wa neneyawá. T'üc' way malala lajay yupj neneyawá. Mpes yupj salelepj tsjan mpes gente malala lajay. ³ Sacerdote más püné witjacj t'üc' way malala nyuca la tjajay wa, la p'a jinwá. Mpes Dios jos yupj animal ja'ayapj, ja'üm wa. Nin la tjajay na, Dios perdonar ca lis mijis malala nyuca la tjajay. Dios jyü'ta yupj nin lajay yupj p'iyá mpes, gente la p'a mpes 'ots'ipj.

⁴ Sacerdotepan más püné witjacj ma la t'apj yupj p'iyá. Dios lis t'ya yupj, sacerdote más püné witjacj nsem yupj. Aarón la t'ya jinwá püná, nin p'iyá lis t'ya yupj. ⁵ Nin tepyala Cristo lal. Jupj ma la t'ya jupj p'iyá. Jupj p'iyá ma tjevele jupj sacerdoté más püné, ne ca püné nsem jupj. Dios la t'ya jupj. Dios p'in tjevele jupj lal:
"Jipj napj Natjam.

Yacjaj jipj Pyapay ntepalá napj."

⁶ P'a wa tjevele wa Dios jupj lal, nin qjuisin 'yüsa wa Dios Popel mpes. Tjevele: "Napj la 'e tjet'á jipj, sacerdote nsem lovin.
Jipj sacerdote Melquisedec jinwá,
pajal püné waytsja jupj."
Dios nin tjevele Cristo lal.

⁷ Jesús yom tepyala jupj, tüpü'ü nosis casá. Jupj tjevele jupj Popay Dios lal. Pajal jólatsja, la tjemyona jupj lal jupj ca cus mp'a'sas quelel pé'etsja na. Yümücj pjac la tjemyona, la tipiya wa. Jesús seletsja jupj Popay Dios püné jupj, mpes 'ücj polel cus mp'a'sas, ma mpa'is, gente quelel ja'ünantsja na jupj. Dios 'üsüs way tjapiaca jupj. Jesús lovin t'üc' la tjiji Dios tjevelá, mpes jupj Popay Dios tjapiaca jupj. ⁸ T'üc' way jupj Dios Jatjam. Newa nin, Dios jostsja Jesús ca nin la mijis wa jupj Popay Dios jostsja jin. Malala tepyala na, newa nin la tjiji Jesús. Tsjay 'üsüs way la tjiji Dios jostsja jin. ⁹ Jupj pjü way la tjiji Dios jostsja jinwá. Mpes jupj mpes gente 'ücj mpatjam lovin Dios lal, nin lajay na jupj jos jin. Gente lajay na Jesús jos jin, yupj pjü way mpatjam ca Dios lal. ¹⁰ Dios la t'ya jupj sacerdoté más püné ma'ajam jupj, ne nin mpes Jesús vele Dios lal cupj mpes quinam. Jupj sacerdoté waytsja, Melquisedec sacerdoté jinwatsja püná; püné waytsja jupj.

In tjajama, lovin mponé Dios lal.

¹¹ Pülücj quelel velecj nun jilal niná mpes. Mop'in pajal costa way nusin 'yüsa lijicj; nun ma 'üsüs quelel nusin 'yüsa, nin nu tepyala. ¹² Nun Dios ts'uyupj; püna nin nu tepyala. Más 'ücj nun nepenowá sin 'yüsa lojí quinam la

p'a wa Dios tjevelá mpes. Newa ma nin tepyala. Nun ma quelel sin 'yüsa lojí la p'a wa; nun p'iyá ma 'üsüs nusin tji'yüsa Dios tjevelá. Nusin tji'yüsa Dios po'ó püná, niná más 'ücj la p'a nusin 'yüsa lajay niswá. Nun tsjictjacj jinwá, nun tso'ó jinwá custjay. Ma polel lojá jinwá custjay. ¹³ Nusin tji'yüsa püná, niná tsots' jinwá, costa tulucj. Ninana nujisas custjay, nun tsjictjacj jinwá custjay. Mpes nun ma polel nusin tji'yüsatsja la p'a wa Dios po'ó. Nun ma polel nusin tji'yüsatsja tsjan t'üc' way 'üsüs. ¹⁴ Tsjictjacj si t'ünü na, ve jalá. Najas nin jinwá ca nsem nun jilal. Nepénowa pülücj sin tji'yüsa Dios po'ó. Lovin 'ücj sin 'yüsa Dios tjevelá. Mpes yupj lovin salejepj tsjan niná Dios jos, tsjan niná Dios ma jos 'ots'ipj. Najas nin jinwá nsem nun.

6

¹ Mpes más 'ücj qjuisin 'yüsa la p'a wa Dios tjevelá. Mpes ca qjuiyola nsem Dios jos jinwá. Mwalá way qjuisin tji'yüsa Cristo po'ó püná, 'üsüstsjá niná. Newa ma pjü qjuisin tji'yüsa. Quina más 'ücj cupj p'a qjuisin 'yüsa Cristo po'ó. Napj ca mpac tsjan niná qjuisin tji'yüsa püná. Qjuisin tji'yüsa tsjan la tjijicj Dios ma jos. Nin lijicj na, cupj ma 'üsüs qjuesé palá Dios lal. Más 'ücj cupj 'aplijila nsem, nin la tjijicj mpes; más 'ücj lijicj quinam Dios jos jinwá. Más 'ücj pyonecj Dios tjevelá. ² Qjuisin tji'yüsa 'üsüs way bautizar qjuesé palá. Qjuisin tji'yüsa más 'ücj la p'a wa sey pjucj po le 'et'ecj, velecj Dios lal yupj mpes. Qjuisin tji'yüsa tecyalit' ca sin müjünsücj, mpatjam niswá. Qjuisin tji'yüsa wa Dios ca mveles pjacj 'ücj ca mal jupj nt'a, ca mpatjam ne'aj lovin. Qjuisin tji'yüsa wa Dios ca mveles pjacj ca mal 'awa püné nt'a. Yupj ne'aj ca mpatjam lovin. ³ 'Üsüs way niná sin 'yüsa lijicj. Mop'in 'üsüs wa la p'a sin 'yüsa lijicj 'ots'ipj. Más 'ücj sin 'yüsa lijicj la p'a wa Dios tjevelá. Dios qjuis capj p'ya'sa, nin ca la mijicj.

⁴ T'üc' way gente nepénowa jisastsja Jesús yas nam; quina ma jisas jupj. Leř pjacj ca 'ücj la qjuijis ne yupj niswa ca quelel la mijicj jupj. T'üc' way yas nam yupj jus nlaytsja Dios tjevelá t'üc' way. Dios pajal 'üsüs la tjiji yupj mpes. Dios jis tje'yaya jupj Cjües. ⁵ Yupj jus nlaytsja Dios tjevelá pajal 'üsüs. P'a jawca na Dios Cjües pajal 'üsüs la mijis ca, jupj pjü 'ücj liji mpes. Gente nemem nasa sin tji'yüsa tsjay püné way Dios Cjües. 'Üsüs way la tjiji wa yupj mpes. ⁶ Locopyaya malala yola jis tepyala. Quina ma jisas Dios Jatjam. Leř pjacj ca 'ücj la qjuijis ne yupj niswa ca quelel la mijicj jupj. Yupj ma jisas Dios Jatjam, mpes yupj niswa cruz po'o tji'ünan jupj jinwá la tjajay. Yupj lajay mpes gente la p'a malala javelepj jupj po'ó.

⁷ Malala ca jis mpalas malala lajay. Nasa ca mpac 'oyn nyuca pyala gente jis lal. 'Amá jinwá yupj. Yom sine 'amá nt'a. Jive na, 'üsü mo'o jama, 'its'its' pyala. Jupj sine si t'ünü. Mpes p'a jawas 'amá nt'a vyala la las. Dios 'üsüs la tjiji niná momas mpes. Gente nepénowa niná 'amá jinwá. Pjyacañ Dios tjevelá. Dios tjevelá yupj jisas mo'o jama jinwá. Yupj yola Dios jos jinwá. Mpes Dios tsjay 'üsüs liji yupj mpes. ⁸ P'a 'amá nt'a jül p'in lejeř, malala ne'aj. Niná 'amá malala. Mpes jupj moma jac', 'yüma jülün. Gente nepénowa 'amá niná jinwá. Pjyacañ Dios tjevelá. Mop'in Dios tjevelá yupj jisas mo'o ma jama jinwá yupj. 'Amá jül p'in vyalá jinwá yupj. Mpes Dios ca jis capj ntülüs.

⁹ Qjuis catjampan, gente nepénowa ma jisas Dios Jatjam. Nin tepyaquecj tsjan ca jis mpalas. Ma ca nin nsem nun jis lal. Cupj pyonecj nun ma nujola nsem yupj jinwá. Cupj pyonecj nun más 'üsüs nujola Dios jos jinwá. 'Üsüs way lojí; t'üc' way nun ca mpatjaqué Dios lal, mpes nin lojí. ¹⁰ Nun po tsji' la

tjüj Dios mpes. Nun quelel la tjüjitsja jupj. Dios 'üsüs. Niná la tjüj lovin ma ca jo' mpa'is jupj. Nun jis capj tjap'a'sá la p'a wa Dios ts'uyupj. Nin lojí custjay; quelel lojí jupj custjay, mpes nin lojí. Niná Dios ma ca jo' mpa'is. ¹¹ Nun solejé 'üsüs ca nu mpalas taca'liqué na, jupj nt'a lowú na. Mpes lovin la müjí niná la tjüjitsja jinwá, mpes t'üc' way niná ca nu mpalas. Nin gjuis nncupj. ¹² Ma nu pjyasa jinwá t'as. 'Üsüs lajay jinwá t'as. T'üc' way gente nepénowa japon Dios tjevelá. Malala se palá na, newa 'üsüs lajay Dios jos jin. Nin mpes Dios pjü ca la mijis yupj mpes pjü way jupj tjevelá. Lovin nin la müjí nun, yupj lajay jinwá.

T'üc' way nin ca mpalas Dios tjevelá.

¹³ Abraham la tjiji jinwá la müjí nun. Jupj lovin seletsja Dios ca nin la mijis jupj tjevelá jinwá. Dios tjevele Abraham lal tsjan ca la mijis jupj. Tjevele t'üc' way ca la mijis.

Gente javelepj na yupj ca t'üc' la mijicj yupj javelepj, nenéyawa javelepj Dios pjoca. Jisas la p'a ca jus nlayecj t'üc' way ca nin la mijicj. Dios más püné pjü jilal, mpes javelepj jupj ló. Dios p'iyá tjevele Abraham lal jupj ca nin la mijis. Leñ pjacj püné Dios jinwá. Mpes jupj tjevele jupj p'iyá Dios, ne ca nin la mijis jupj tjevelá. Mpes Abraham seletsja t'üc' way Dios ca la mijis jupj tjevelá. ¹⁴ Dios tjevele: "T'üc' way pajal 'üsüs ca la mejay jipj lal. Jipj ts'uyupj popa p'iyá püs naya patja, tsjay pülücj nsem, nin ca la mejay jipj mpes." Dios nin tjevele Abraham lal. ¹⁵ Abraham seletsja Dios ca la mijis jupj tjevele jinwá. Mpes la tjinyuca Dios ca nin la mijis. Ma jólatsja Dios ma ca nin la mijis. Mpes t'üc' way nin tepyala jupj lal, Dios tjevele jinwá.

¹⁶ Nenéyawa gente mát'eya la velel. Pjaní ma quelel le velele quinam ca nacj. Mpes vele: "T'üc' way velé, Dios selé". Dios más püné jupj lal mpes jupj vele Dios ló. Jupj jos la p'a mpones jupj lal. Jos la p'a ma le velele quinam. ¹⁷ Nin p'iyá, Dios tjevele 'üsüs ca la mijis gente mpes. Jos yupj ca jus nlayecj t'üc' way tjevéletsja. Mpes tjevele: "Napj ne Dios, leñ la p'a püné. T'üc' way velé, t'üc' way ca la mejay napj tjevelé jinwá." Jupj jostsja yupj ca mponecj jupj nin ca la mijis jupj tjevelá, mpes nin tjevele jupj.

¹⁸ Dios tjevele 'üsüs ca la mijis gente mpes. Tjevele wa t'üc' way tjevéletsja. Jupj jos cupj 'ücj gjuis ca gjuis mpalas, mpes nin tjevele manas. T'üc' way la mijis jupj tjevele jinwá. Ma polel li tsuwile jupj. Cupj nasa tjevelecj jupj lal gjuisas jupj ca gjuis majamas. Jupj tjevele ca 'üsüs la gjuis mijis, mpes selecj nin ca la mijis jupj.

¹⁹ Selecj Dios 'üsüs ca la mijis cupj mpes, ne ma qjuiyola. Cupj selecj 'üsüs ca gjuis mpalas. Nin selecj Jesús mpes. Jesús nin p'iyá liji quinam cupj mpes, sacerdote más püné liji jinwá. Sacerdote más püné jama Dios wo mo'ó, pülül jala na'aj po'ó, ne'aj vele Dios lal gente mpes. Jesús nin p'iyá liji. Jupj tjemey Dios nt'a tsjun po'ó, ne'aj vele Dios lal cupj mpes. ²⁰ Nasa tjemey jupj. Mpes p'a jyawca na, cupj 'ücj ca nlaca Dios nt'a Jesús mpes. Jesús sacerdote más püné tepyala cupj mpes. Sacerdote más püné nsem janmacj cupj mpes. Vele Dios lal cupj mpes. Jupj sacerdote más püné Melquisedec jinwatsja püná.

7

Melquisedec sacerdote waytsja jupj Dios mpes.

¹ Melquisedec püna tüpü'ü, japa pünetsja jupj Salem nt'a, pülücj pátjatsja nt'a. Sacerdote watsja jupj, tsji' la tjiji Dios mpes, Dios ne más püné pjü

jilal. Melquisedec tjevele Dios lal gente mpes. Nujola tapalas la p'a wa jepapan la tapalan Abraham lal, newa Abraham más 'üsüs la tepya'na yupj jilal. Melquisedec tjemey la nñjüsü Abraham, yupj jactsja na la tepya'na mpe. Melquisedec tjevele Dios lal Abraham mpes, la tjemyona Dios 'üsüs la mijis Abraham lal. ² Abraham más 'üsüs la tepya'na la p'a jepapan jilal, mpes yupj yuts'a'á nt'ya teque'e yupj. Lovin nin la tjajaytsja püna tapatjá. Pjü diez popé yupj teque'e popé, pjaní tje'yaya Melquisedec lal Dios mpes. Melquisedec ló "Lovin 'üsüs la tjiji", nin velecj cupj gjuis tin. Jupj jépatjsja wa Salem po'ó. "Salem" tjowelepj yupj jis tin. Cupj velecj: "Pjü 'ücj patja, ma ts'a 'in la p'a jilal". Nin velecj "Salem" mpes. Nin mpes selecj yupj pajal 'üsüstjsja.

³ Cupj velecj Melquisedec lovin sacerdote nsem. Pjü ma salejepj pjacj ne yupj popaytsja, pjü ma salejepj wa pjacj ne yupj jamaytsja. Pjü ma salejepj tsjan yupj jis lá püna tapatjá, ne Melquisedec yupj sin pópatsja, püs naya tüpü'ütsja. Pjü ma wa salejepj 'ona tjemya'na, ma wa salejepj 'ona tepe'e. Mpes cupj velecj yupj lovin sacerdote nsem. Jupj Dios Jatjam jinwatsja, sacerdote ca nsem yupj lovin.

⁴ Najas nun ca jus nlayé pajal püné waytsja Melquisedec. Nun solejé Abraham püné waytsja. Judío mwalá waytsja yupj. Mop'in Abraham teque'etsja popé tje'yaya yupj. Pjü diez popé, pjaní tje'yaya Melquisedec mpes. Tje'yaya tsjan más 'üsüs way. Melquisedec más püné waytsja yupj lal, mpes tje'yaya niná. ⁵ Abraham popa p'iyá püs naya tüpü'ü waytsja Leví. Leví ts'uyupj popa p'iyá püs naya tapatja way sacerdotepan. Yupj judiopan. Sacerdotepan jat'anquepj la p'a wa judiopan ja'ayapj. Pjü diez popé judiopan jatatj sin popé, pjaní jat'anquepj. Judiopan pjü way Abraham ts'uyupj popa p'iyá püs naya patja. Sacerdotepan jat'anquepj yupj ja'ayapj Moisés popel nin tjijyü'ta mpes. ⁶ Melquisedec Leví ts'uyupj popa p'iyá tulucj. Melquisedec mwalá way tüpü'ü Leví lal. Mop'in gjuisin 'yüsa pajal püné waytsja yupj; yupj nt'ya Abraham juts'a'á Dios mpes. Pjü diez popé, pjaní nt'ya yupj. Mpes gjuisin 'yüsa pajal püné waytsja Melquisedec.

Dios nasa tjevele Abraham lal yupj 'üsüs ca la mijis. Mop'in Melquisedec más pünetsja Abraham lal. Jupj tjevele Dios lal Abraham mpes, la tjemyona Dios 'üsüs la mijis yupj lal. ⁷ Gente javelepj na niná la p'a mpes, selecj yupj más püné la p'a lal. Niná t'üc' way. Mpes gjuisin 'yüsa Melquisedec más püné waytsja Abraham lal, Abraham p'iyá ne püné way watsja yupj.

⁸ Sacerdotepan jat'anquepj gente ja'ayapj Dios mpes. Pjü diez popé, pjaní jat'anquepj. Pjü way sacerdotepan nenem, nca'liñ ca. Melquisedec pjü diez popé, pjaní nt'ya wa yupj Dios mpes. Mop'in Dios Popel ma vele tepe'e yupj. Mpes 'ücj la veles newa pü'ü yupj. Mpes wa gjuisin 'yüsa Melquisedec más püné waytsja pjü sacerdotepan jilal.

⁹ Leví nt'ya gente tja'ayapj, sacerdotepan natsja wa gente tja'ayapj Dios mpes; pjü diez popé, pjaní way tja'ayapj gentas. Mop'in Leví tje'yaya wa, sacerdotepan tja'ayapj wa yupj yuts'a'á Melquisedec lal; pjü diez popé, pjaní way tja'ayapj wa jinwá la tjajay yupj. Yupj Abraham ts'uyupj popa p'iyá püs naya tapatja yupj, ne nin. Abraham nin la tjiji, mpes yupj nin la tjajay jinwatsja. Abraham pjaní tje'yaya pjü diez popé Melquisedec lal. ¹⁰ Melquisedec la nñjüsü na Abraham, t'üc' way Leví leñtsja custjay, ma tjemya'na custjay. Sacerdotepan leñ waytsja wa custjay. Po 'in püs way tepyala na, jis tjamanun yupj. Abraham popa p'iyá püs way tepyala na tapatja yupj. Mpes yupj tja'ayapj wa jinwatsja Melquisedec lal. Mpes gjuisin

'yüsa Melquisedec más püné Abraham lal, Leví lal 'ots'ipj, sacerdotepan jilal 'ots'ipj.

¹¹ Moisés tjevele gente jilal tsjan niná Dios jostsja yupj ca nin la mijicj. Ninana Dios tjiyyü'tá. Yupj jilal tjevele na, pülücj tjevele sacerdotepan mpes. Dios jostsja sacerdotepan pajal 'üsüs la mijicj gente mpes. Yupj Leví popa p'iyá püs naya tapatja. 'Üsüstjsja yupj; newa nin, yupj ma polel la tjajay ne gente 'üsüstjsja janmacj Dios lal. Nin mpes más 'üctjsja sacerdote p'a wa tjac'; sacerdote seyasa waytsja jupj, jupj sacerdote Melquisedec jinwatsja. Aarón Leví popa p'iyatsja püs naya tüpü'ü, sacerdote pajal püné waytsja jupj. Niná sacerdote seyasa way, Aarón jin tulucj. Más püné way jupj Aarón lal.

¹² Sacerdote seyasa tjac', Melquisedec jinwá jupj, mpes Dios quina jos la p'a sacerdotepan ma lajay quinam püna la tjajay jinwá. Yas nam Moisés jis tjiyyü'ta gente nin lajay, 'ücj Dios lal ma nin lajay quinam. P'a casá tepyala quinam.

¹³⁻¹⁴ Dios Popel sacerdote seyasa po'ó vele. Niná sacerdote seyasa ne cupj qjuis Jepa Jesucristo. Leví ts'uyupj popa p'iyá tulucj jupj. Judá ts'uyupj popa p'iyá püs naya tüpü'ü jupj, niná pjü nin salejepj. Judá ts'uyupj sin popa p'iyá püs naya tapatja sacerdote tuluctsja yupj lovin. Moisés lovin ma tjevele sacerdotepan nsem yupj.

T'üc' way sacerdote niná já'asa, Melquisedec jinwá jupj.

¹⁵ Yas nam Moisés jis tjiyyü'ta gente ca nin la mijicj, 'ücj Dios lal ma nin lajay quinam. Niná más 'in 'ücj qjuisin 'yüsa sacerdote seyasa tjac' mpes. Ninana sacerdote Melquisedec jinwatsja. ¹⁶ Sacerdote tepyala jupj, Moisés popel tjevele jinwá tulucj. Jupj popel tjevele locopyaya patja Leví sin popa p'iyá sacerdotepan nsem yupj. Nin tuluctsja Jesucristo lal. Jupj sacerdote tepyala jupj lovin ma pe'e mpes; pjü 'ücj liji jupj, mpes nin. ¹⁷ Dios Popel vele:

“Napj la 'e tjet'á jipj, sacerdote nsem lovin.

Jipj sacerdote Melquisedec jinwá,

pajal püné waytsja jupj.”

¹⁸⁻¹⁹ Moisés tjiyyü'ta sacerdotepan mpes. Yas nam Moisés jis tjiyyü'ta tsjan niná gente ca nin la mijicj; 'ücj Dios lal ma nin lajay quinam. Sacerdotepan ma polel lajay ne gente 'üsüs nsem Dios lal. P'a casá tepyala. Más 'üsüs way tepyala. Niná sacerdote seyasa mpes, selecj 'üsüs ca qjuis mpalas. Jupj mpes cupj 'ücj polel leque ne'aj p'in Dios nt'a.

²⁰ Cupj velecj jupj sacerdote; Dios p'iyá tjevele wa sacerdote nsem jupj. Dios tjevele t'üc' way nin ca mpalas. Niná ma nin tjevele p'a sacerdote po'ó.

²¹ La p'a sacerdotepan Leví ts'uyupj popa p'iyá püs naya tapatja yupj, nin mpes sacerdotepan jis tepyala yupj. Jesús sacerdote tepyala Dios tjevele mpes. Dios tjevele sacerdote nsem jupj. Tjevele Jesús lal:

“Qjuis Jepa Dios tjevele nin la mijis jupj,
tjevele t'üc' way nin ca la mijis.

Ma ca p'a casá mveles p'a jyawca na.

Tjevele:

‘Napj la 'e tjet'á jipj, sacerdote nsem lovin’.”

Dios nin tjevele Jesús lal.

²² Yas nam Dios tjevele judiopan 'üsüs se palá Dios lal, nin la tjajaysja na Moisés lal tjevele jinwá. Quina tjevele gente 'üsüs se palá jupj lal Jesús mpes. Ninana más 'üsüs. Selecj niná t'üc' way ca nin mpalas Jesús mpes. Dios tjevele Jesús lovin ca sacerdote nsem.

²³ Yas nam sacerdotepan pülücj way tjelyawuñtsja. Yupj lovin tecya'liñtsja, mpes gente lovin la p'a sacerdotepan jisastsja. ²⁴ Nin tulucj Jesús lal; jupj pü'ü lovin. Ma pe'e. Mpes jupj lovin ca sacerdote nsem. ²⁵ Jesús polel jis capj p'ya'sa gentá, yupj lovin ca 'üsüs nsem Dios lal. Yupj quelel jil ne'aj p'in Dios nt'a, 'ücj ne'aj jil Jesús mpes. Jesús nin polel liji jupj lovin ma pe'e mpes. Jupj vele Dios lal yupj mpes lovin, ne nin.

²⁶ Cupj gjuisastsja Jesús cupj gjuis sacerdote más püné nsem jupj. Jupj Dios juts'a'á. Cus tüpwes ma la pjaní way malala la tjiji. Lovin 'üsüs la tjíjitsja p'in. Dios tjemyana jupj malala lajay mpe, tjemyana jupj pü'ü nt'a. ²⁷ La p'a sacerdote más püné witjacj tja'ayapj animal witjacj Dios mpes pjü jyawca na; jis tjü'üm yupj. Nin jostsja Dios, mpes perdonar lis tjiji malala nyuca la tjajay. Nin la tjajay yupj p'iyá malala la tjajay mpes. Nin la tjajay na, Dios perdonar lis tjiji malala la tjajay. Pjü jyawca na nin p'iyá la tjajay wa gente mpes, yupj malala la tjajay mpes wa. Mop'in Jesús la tjiji ne sacerdotepan 'ücj ma ja'ayapj animal witjacj quinam Dios mpes. 'Ücj ma ja'ayapj quinam Jesús nasa tje'yaya mpes. Jesús jupj p'iyá tje'yaya Dios mpes, ma tje'yaya animal witjacj. 'Ücstja jupj lal yupj tjü'ünan jupj; jupj jostsja Dios lovin ca perdonar lis mijis gente malala nyuca la tjajay. ²⁸ Moisés tjijyü'ta mpes, niyom nepénowa sacerdote más püné witjacj jis tepyala. Newa nin, pjü way niná malala nyuca la tjajay neneyawá. P'a casá tepyala quinam. P'a jyawca na Dios la t'ya jupj Jatjam, ca sacerdote nsem jupj. Jupj sacerdote tepyala, Moisés tjevele mpes tulucj. Dios tjevele jupj lovin ca sacerdote nsem. Tjevele t'üc' ca nin mpalas. Jupj Jatjam lovin ma malala la tjiji. Lovin ca la mijis pjü way Dios jos jinwá.

8

T'üc' way Jesús cupj gjuis sacerdote más püné.

¹ Napj nin tepyactsja nun mpes. Quina ca mpac tsjan niná napj najas nusin 'yüsa. Cupj selecj cupj gjuis sacerdote más püné pü'ü. Jupj 'etjele Dios li'inyampe, Dios já'asa nt'a tsjun po'ó. Dios pajal püné. Cupj gjuis sacerdote más püné já'asa Dios li'inyampe, jupj p'iyá pajal püné wa mpes. ² Ne'aj cupj gjuis sacerdote más püné vele Dios lal cupj mpes. T'üc' way Dios já'asa ne'aj. Ne'aj t'üc' way toñca Dios wo. Dios la tjiji wosis niná; gente ma nin la tjajay. Cupj gjuis sacerdote más püné nin liji sacerdote más püné witjacj la tjajay jinwá yas nam.

³ Dios jostsja la p'a sacerdote más püné witjacj natj gente tucutj, jostsja niná ma'ayacj jupj mpes. Dios jostsja yupj natj animal witjacj, gente animal witjacj tucuman na. Jostsja jis tjü'ünan, jis tjü'üm. Nin la tjajay na, Dios perdonar lis tjiji yupj malala nyuca la tjajay. Dios jostsja cupj gjuis sacerdote más püné 'yaya wa jupj mpes.

⁴ Sacerdote más püné niná tsjun po'o já'asa. Ma polel sacerdote já'asa jupj nosis casá; p'a wa niyom patja qui'á sacerdote way yupj, yupj Dios mpes ja'ayapj gente jacutj. Nin lajay Moisés tjijyü'ta jinwá. ⁵ Cupj nyucucj sacerdotepan nin lajay qui'á, mpes cupj 'ots'ots' way gjuisin 'yüsa tsjan niná Jesús lijá tsjun po'ó cupj mpes. Püna Dios tjevele Moisés lal wosis la mijicj, ne'aj sacerdotepan 'ücj jis la veles Dios lal gente mpes. Wa niná Moisés quelel si jüñsatsja na, Dios tjevele jupj lal: "In tjejyama. Niná t'üc' way 'üsüs la mijin, jipj lal tjevelé jinwá, jipj lal tjevelé na joc' mo'ó." Dios nin tjevele Moisés lal. Jupj wo niná, wo tsjun po'o toñca jinwatsja, gjuisin 'yüsa. Nyucucj tsjan niná sacerdotepan lajay ne'aj, mpes 'ots'ots' way gjuisin 'yüsa tsjan niná

Jesús nin liji cupj mpes tsjun po'ó. ⁶ Mop'in Jesús más 'üsüs liji cupj mpes; Dios tje'yaya nin polel liji jupj. Quina Dios tjevele gente 'üsüs nsem jupj lal; nin se palá Jesús mpes. Niná más 'üsüs way; niná Dios tjevele mpes, más 'üsüs qjuesé palá.

⁷ T'üc' way ma 'üsüs jis tepyala Dios lal, nin la tjajay na Moisés tjevelá. Ma polel la tjajay pjü way Moisés tjevelá. Mpes 'üctsja Dios p'a casá la tjiji; ⁸ gente malálatsja custjay jupj lal, ne nin. Püna Dios tjevele ca 'üsüs la mijis yupj mpes. Tjevele:

“P'a jyawca na,

p'a casá ca la mejay, mpes israelpan,

judiopan 'ots'ipj,

'üsüs nsem yupj napj lal, nin ca jis mpalas.

⁹ Jipj jele pyala tsjan tjevelé napj negente jilal

jis tjemyan na Egipto mpe.

Ma ca nin p'iyá mvelé napj quinam.

Yupj ma la tjajay napj tjevelé jin.

Mpes tjum yupj mpe.

¹⁰ Mpes p'a jyawca na, p'a casá ca la mejay israelpan mpes.

Quina ca mvelé tsjan quelel lejay.

Yupj lovin ca yola nsem napj tjevelé mpes,

nin ca la mejay.

Yupj 'ücj jisas nsem napj tjevelé mpes,

nin ca la mejay.

Ca pajal jisas nsem napj tjevelé,

ca la mejay napj.

Napj yupj jis Dios nsem.

Yupj napj negente nsem.

¹¹ Mpes p'a jawas yupj pjü way ca mvelecj

napj ne yupj jis Dios.

Ne'aj p'in patja jilal ma ca mvelecj

nusin tjü'üsüs jupj ne Dios jupj.

Jis pülücpan jilal ma wa ca mvelecj niná.

Yupj pjü way nin ca mvelecj

napj ne yupj jis Dios, ne nin.

Tsjictjaj nin ca mvelecj,

noypan nin p'iyá ca mvelecj.

¹² Napj ma nola nsem malala nyuca la tjajay.

Lovin ma ca nola nsem niná mpes.”

Dios nin tjevele.

¹³ Yas nam Dios tjevele gente 'üsüs se palá jupj lal, nin lajay na pjü Moisés tjevelá. Nin tulucj quinam. Quina 'ücj ma lijicj pjü way Moisés tjevelá. Dios tjevele p'a casá ca la mijis. Tjevele gente 'üsüs nsem jupj lal Jesús mpes. Mpes quina 'ücj ma qjuiyola pjü way Moisés tjijyü'ta mpes.

9

Sacerdotepan tjowelepj Dios lal nosis casá. Cristo vele Dios lal tsjun po'ó.

¹ Tsjicj way quelel pyac Dios Moisés lal tjevelá mpes. Lal tjevele tsjan niná jupj jostsja gente la mijicj, ne yupj ca cus ncoñcocj Dios. Jis tjijyü'ta yupj wosis müjünsücj pülül p'omp'om mpes, ne'aj ca mvelecj Dios lal. Niná Dios wo lotsja. ² Mpes wo pülül niná jas tjüjünsüpj. Cuarto mát'eya tyá'atsja

jupj. Cuarto mwalá way nt'a tja'ayapj Dios mpes, jupj pajal püné way mpes. Niná cuarto po'ó, yam casá lejeñ tóñcatsja, mesa toñca watsja. Sacerdotepan pansas tja'ayapj na Dios mpes, tjo'onsopj pansas niná mesa casá. ³ Wa culupwen nt'a, pülül p'omp'om jálatsja, mpes cuarto mat'e tepyala. Cuarto ma'ajapj Dios mpestsja la p'in, jupj pajal püné way mpes. ⁴ Niná cuarto po'ó, tsjo'oy jinwá tóñcatsja, oro jas tjoçjolol waytsja jupj. Tsjo'oy mo'ó ts'ülüc' tüpüntüpj 'üsüs çjúmsutsja, 'yúmatsja. P'a wa já'asatsja niná cuarto po'ó. Cajón tabla mpes la tjajay, ne'aj já'asatsja, oro jas tjoçjolol watsja jupj pje'á. Niná cajón mpes, judiopan yola jis tepyala Dios tjevele jin ca la mijis jupj yupj mpes. Niná cajón mo'ó, maná tsjicj way já'asatsja jarro mo'ó, jarro niná oro watsja jupj. Aarón tjacjaj cajón wa mo'ó pü'ü watsja. Nujola tapalas tjacjaj niná pjwel popa le cojoñtsja. Wa mo'ó pe t'em patja watsja, casá tepyacatsja Dios tjijyü'tá ca gente la mijicj. ⁵ Cajón casá ángel jin yustapj tjelejeñ, má't'etsja yupj, ne'aj tjelejeñtsja. Oro mpes watsja yupj. Querubines jis latsja yupj. Jis pam jana, la pactsja cajón casá. Querubines mpes, gente salejeptsja Dios já'asatsja yupj jilal. Gente tjowelepj: "Ne'aj Dios perdonar la siji gente malala nyuca la tjajay". Nun solejé niná popé. Ma quelel pülücj pyac niná mpes; p'a mpes quelel pyac quinam.

⁶ Pjü way niná tjo'onsopj wa pülül mo'ó. T'üc' tjo'onsopj na, pjü jyawca na sacerdotepan wama tjil cuarto mwalá way mo'ó. Ne'aj nin la tjajay Dios tjevele jinwá; yupj p'in nin polel la tjajaytsja. ⁷ Mop'in nin, ma wama tjil cuarto ma'ajapj nt'a. Pjü año na la pjaní p'in, sacerdote más püné jusapj wama tjemey cuarto ma'ajapj mo'ó. Jupj t'ya animal 'osis. 'Os niná cajón casá la t'yu. Solejé tsjan mpes la tjiji. Nenéyawa sacerdote más püné, la p'a wa gente 'ots'ipj, ma salejeptsja malala nyuca la tjajay. Dios ma nin jólatsja niná la tjajay, sacerdote más püné la tjiji mpes cuarto ma'ajapj nt'a. ⁸ Dios Çjués çjuisin 'yüsa liji yupj ma polel wama jiltsja cuarto ma'ajapj mo'ó, ne'aj Dios já'asatsja nt'a, cuarto mwalá way jatatsja na p'in. ⁹ 'Ücj çjuisin la 'üsüs niná. T'üc' way gente quina patja nin p'iyá lajay. Ma ne'as jil Dios já'asa nt'a nin lajay na. Yupj jacutj, ja'ayapj Dios mpes. Animal wifjacj jacuman, ca mü'ümücj sacerdotepan. Newa nin, yupj lovin yola malala nyuca la tjajay mpes. Lovin nintsja gente tja'ayapj na Dios lal. ¹⁰ Nin lajay, yupj jis p'üy mpes p'in nin lajay. Nin lajay na, newa ma 'üsüs yola yupj Dios jos jinwá. Püna tapatja jis tjüütütj tsjan 'ücj jis la las, tsjan 'ücj jis la müs 'ots'ipj. Jis tjüütütj 'onin ne yupj p'iyá jis la patsj. Nin p'in. T'üc' way yupj nin la tjajay, mop'in p'a jawas Dios p'a casá la tjiji, ne 'ücj niná ma lajay quinam püna jis tjüütütj jinwá.

¹¹ T'üc' way Cristo tjac'. Sacerdote más püné jupj. Jupj mpes tsjay 'üsüs ca çjuis mpalas p'a jyawca na. Dios wo nosis casá toñca p'in tulucj, ne'aj wama tjemey. Jupj wama tjemey tsjun po'ó. Niná t'üc' way Dios wo. Ninana más 'üsüs way, ninana gente ma nin la tjajay, ma toñca nosis casá. ¹² Cabro 'os mpes tulucj 'ücj wama tjemey, vaca tsjicj 'os mpes tulucj, jupj 'ücj wama tjemey Dios pü'ü nt'a. 'Ücj wama tjemey Dios pü'ü nt'a jupj p'iyá tepe'e mpes, jupj p'iyá 'os tepyala mpes. La pjaní wama tjemey, ne'aj já'asa custjaj. Cristo mpes Dios perdonar la çjuisiji malala nyuca la tjijicj, ne ca 'üsüs nsem cupj lovin jupj lal. ¹³ Nun solejé nenéyawa gente jis p'üy te jinwá Dios lal yupj malala la tjajay mpes. Mpes nenéyawa sacerdotepan cabro 'os la t'upj yupj jis capá nt'a. Nenéyawa vaca cocoy 'os la t'upj wa yupj jis capá nt'a. Nenéyawa vaca tsjicj ja'üm. 'Üpjü tepyala na, yupj jis capá nt'a la coy 'üpjü niná. Nin

mpes 'üsüs se palá yupj Dios lal niswá, yupj jis p'üy salá jinwá. ¹⁴ Quina más 'üsüs pyala Cristo 'os mpes. Pajal 'üsüs waytsja jupj, lovin ma malala la tjiji. Cristo tje'yaya jupj p'iyá Dios lal la mas, jupj 'os tepyala cupj mpes. Dios Cjües, lovin pü'ü jupj, cus tjep'ya'sa, mpes Cristo nin polel la tjijitsja. Cristo 'os mpes selecj Dios perdonar la qjuisiji malala la tjijicj. Mpes cupj lovin ca ma qjuiyola nsem malala la tjijicj, ne cupj 'ücj polel lijicj quina Dios jos jin, Dios ne pü'ü lovin. Nin qjuis tepyala animal 'os mpes tulucj.

¹⁵ Solejé Dios tjevele jupj ca seyasa la mijis, mpes gente 'ücj ca 'üsüs jis mpalas jupj lal. Cristo mpes Dios nin lijij jupj tjevele jin. Dios lis t'ya gente nepénowa, ne jis capj tjep'ya'sa jis la pon jupj lal. Jupj nin lijij yupj lovin ca mpatjam jupj lal. Nin ca mpalas jupj tjevele mpes. Püna p'in Dios tjevele gente 'üsüs nsem jupj lal nin la tjajay na Moisés lal tjevelá. Mop'in gente ma la tjajay jupj tjijyü'ta jin. Dios lis t'ya witjacj, nin p'iyá ma nin la tjajay yupj. Locopyaya 'üsüs lis tjiji. Cristo tepe'e, mpes Dios perdonar la siji malala la tjajay, ne ca 'üsüs nsem yupj lovin jupj lal.

¹⁶ Quina ca mpac tsjan mpes nin velé. Yom jos jupj juts'a'á nt'anques jatjam, yom niná tepe'e na. Mpes jupj pü'ü na, papel pyaca jupj nin jos mpes. Tepe'e na, jupj juts'a'atsja jatjam nt'anques ca. ¹⁷ Yom niná pü'ü na, jupj jatjam ma ca nt'anques. Yom tepe'e na p'in, nin ca mpalas jupj jostsja jin. Mpes qjuisin 'yüsa tsjan mpes 'üsüs qjuis tepyala Cristo tepe'e mpes.

¹⁸ Püna, nin p'iyá tepyala Dios tjevele na Moisés lal. Dios tjevele tsjan la mijis ca gente mpes, yupj nin lajay na jupj tjevele jin. Moisés tepyaca na niná, casá la t'yu animal 'osis. Animal tepe'e mpes, Dios t'üc' la tjiji jupj tjevelá. ¹⁹ Nujola pyala Moisés tjevele gente jis lal. Tjevele pjü way Dios jostsja yupj ca la mijicj. Niná t'üc' tjevele na, jupj nt'ya yo pjwel, hisopo lotsja, oveja ts'üilin je way 'ots'ipj. Vaca tsjicj 'os tazón mo'o tóicatsja, cabro 'os mo'o toñca watsja, 'üsü lal la süpjütj. Hisopo mo'o ts'yuca, oveja ts'üilin mo'o ts'yuca wa, la t'yu tepyaca casá. Gente sey pjucj pjü way mo'o la t'yu wa. ²⁰ Tjevele: "Niná 'os mpes, solejé t'üc' way Dios ca la mijis jupj tjevelá, nin lojí na jupj tjijyü'ta jinwá". Moisés nin tjevele gente jis lal. ²¹ Nin p'iyá, Moisés 'os la t'yu wo pülül casá, niná Dios wotsja jupj. Mo'o játjatsja sacerdotepan jisastsja Dios mpes tsji' la tjajay mpes; niná la t'yu wa. Ninana jisastsja tjowelepj na Dios lal gente mpes. ²² Dios tjevele Moisés lal tsjan tjijyü'ta jupj. Jupj tjevele mpes, cupj polel velecj nasa way pjü way salá jinwá jis tepyala 'os mpes. 'Üsüs jis tepyala Dos lal 'os mpes. Mpes sacerdotepan 'ücj tjowelepstsja ne'aj Dios lal gente mpes. 'Os cjuwá, 'üsüs tulucj jis tepyala Dios lal. 'Os cjuwá, Dios ca jola nsem custjay gente malala la tjajay. Yupj malala nsem custjay.

Cristo tepe'e, mpes 'ücj mpatjaquecj Dios nt'a.

²³ Qjuisin 'yüsa Dios jostsja nin lajaytsja jupj wo lal, jupj wo mo'o já'asa lal 'ots'ipj, ca salá jinwá jis cüpalas Dios lal. Jupj wo nosis nt'a toñca jupj wo tsjun po'o toñca jinwá 'in. Nin mpes nin lajaytsja. Tsjun po'o jatja salá jinwá jis tepyala Dios lal Jesucristo más 'üsüs way tje'yaya mpes. Jupj tje'yaya jupj 'osis.

²⁴ Wa pülül nosis casá, niyom p'in la tjajay; Cristo ma wama tjemey ne'aj. Wo niná Dios pü'ü nt'a toñca jinwatsja jupj, nin p'in Dios wo lata tsjun po'o toñca p'in. Ne'aj wama tjemey Cristo. Ne'aj toñca Dios wolap'a'á, vele jupj lal cupj mpes. ²⁵ Sacerdote más püné pjü año na la pjaní wama tjemey cuarto pjyapja mo'ó wo pülül mo'ó. Cuarto niná Dios mpestsja la p'in, jupj pajal püné way mpes. Sacerdote t'ya animal 'osis ne'aj tjemey na. Cristo ma lijij niná. La

paní wama tjemey Dios já'asa nt'a. La paní jupj p'iyá tje'yaya Dios lal la mas; jupj 'os p'iyá tepyala. Nin tepyala na jupj 'ücj wama tjemeytsja Dios já'asa nt'a. ²⁶ Mpes 'ücj ma mpa'is niswá, 'ücj jupj 'os ma pyala niswá. Püna Dios nosis la tjiji. Püna pajal. Mop'in nin, 'ücj Cristo ma la pülücj tepe'e. Cristo nasa tjac' la paní 'ücj lo mas, jupj 'os tepyala. Nin la tjiji quinam, nosis quelel cyawaja na. Wama tjemey Dios já'asa nt'a. Jupj 'os mpes, Dios perdonar la gjuisiji malala la tjijicj.

²⁷ T'üc' way wa gente pjü way la paní nca'liñ. Nin tepyala na, t'üc' way wa Dios ca mveles yupj jilal ncu 'üsüs yupj jupj lal. ²⁸ Nin p'iyá, Cristo la paní tepe'e wa. Jupj tje'yaya jupj p'iyá Dios lal la mas, mpes Dios ca perdonar lis mijis malala la tjajay pajal pülücj. Cristo ca ncuwim niswá. Ncuwim, niswa mpa'is mpes tulucj. Ncuwim pülücj jis manus, yupj ca mpatjam jupj lal. T'üc' way nepénowa la nuc jupj ncuwim. Yupj ca jis manus jupj.

10

¹ 'Üsüs way gente nin la tjajay Moisés tjijyü'ta jinwá. Mop'in nin, gente ma polel 'üsüs nsem Dios lal nin lajay mpes. Pjü año gente jiquil Dios wo nt'a. Sacerdote más püné 'yü'na animal witjacj, li t'e 'osis. Newa nin, gente ma lovin 'üsüstsja Dios lal; yupj lovin malala nyuca la tjajay, ne nin. Sacerdotepan 'ots'ots' way la tjajay Cristo la mijis jinwá. Nin la tjajay 'üsüs waysjsja; mop'in nin, Cristo la tjiji pajal 'üsüs way yupj la tjajay lal. Gente lovin 'üsüs Dios lal se palá Cristo la tjiji mpes. ² Nin tulucj sacerdotepan la jay mpes. Sacerdotepan pjü año nin la tjajay. Gente ma 'üsüs jis tepyala Dios lal sacerdotepan la tjajay mpes, ne lovin nin la tjajay yupj. Lovin pajal yólatsja custjay malala nyuca la tjajay mpes. ³ Nasa sacerdotepan nin la tjajay na, gente yola tepyala malala nyuca la tjajay. Jus nlaytsja yupj 'üsüs tuluctsja Dios lal. ⁴ Gente ma 'üsüs Dios lal se palá, vaca cocoy 'os mpes, cabro 'os mpes wa.

⁵ Mpes Cristo tjac' na nosis nt'a, tjevele Dios lal:

“Gente jacuman animal witjacj jipj mpes,

yupj jis 'as se palá.

Ma jyas jipj niná.

La p'a way jacutj wa jipj mpes.

Ma wa jyas jipj.

Mpes jipj napj mp'üy la tjejay.

Mp'üy mpa'is, na'as mpalas.

Na'as mpes ma jele nsem

pjü way malala nyuca la tjajay gentá.

⁶ Quina gente se jacuman animal witjacj jipj mpes,

yupj jis 'as pyala,

yupj jas tüpwes sa 'üm animal witjacj.

Jisas jipj ma jele nsem malala nyuca la tjajay.

Mop'in jipj ma 'ücj jyas 'e tepalá yupj lajay mpes.

⁷ Mpes napj tjevelé:

‘Dios, qui’á 'os.

Jipj jyas jinwá ca la mejay napj.

Jipj Pyapel vele jin ca la mejay napj.

T'üc' way ca la mejay napj.’”

⁸ Nin tjevele Cristá. Tjevele: “Gente jacuman animal witjacj jipj mpes, animal jis 'as se palá. La p'a way jacutj wa jipj mpes. Animal jas tüpwes sa 'üm, jisas jipj ma jele nsem malala nyuca la tjajay. Niná ma jyas jipj. Jipj

ma 'ücj jyas tepyala yupj lajay mpes." Nin tjevele Cristá. T'üc' way nin lajay Moisés tjjijü'ta jin lajay, mop'in Dios ma 'ücj jos tepyala nin la tjajay na. ⁹ Niná Cristo t'üc' tjevele na, tjevele: "Qui'á 'os. Jipj jyas jinwá ca la mejay napj", nin tjevele Popay Dios lal. Cristo mpes, 'ücj ma ja'ünan quinam animal witjacj. Dios quina perdonar la siji gente malala nyuca la tjajay, Cristo tjü'ünan mpes. ¹⁰ Jesucristo tje'yaya jupj jüp'üy p'iyá la mas, jupj 'os tepyala, mpes cupj lovin Dios juts'a'á nsem. Ninana Cristo la pjaní la tjiji, cupj lovin ca 'üsüs nsem Dios lal. Nin jos Dios.

¹¹ Pjü jyawca sacerdotepan pjü way lejerü yupj animal ja'ayapj nt'a Dios mpes. Pjü jyawca gente animal witjacj se jacuman sacerdotepan nt'a, ja'ayapj Dios mpes. Nin p'iyá lajay pjü jyawca. Newa nin, gente ma 'üsüs se palá Dios lal nin lajay mpes. ¹² Cristo mpes p'in 'üsüs se palá. Cristo tje'yaya jupj p'iyá Dios lal la mas, jupj 'os tepyala. La pjaní p'in nin la tjiji. Jupj la tjiji mpes Dios lovin ma nin jola mpalas gente malala nyuca la tjajay. Cristo nin la tjiji na, 'etjele Dios li'inyampe. ¹³ Ne'aj Cristo já'asa. Pülücj po ma jisas jupj. Jupj li nucu jupj Popay Dios ca la mpa'nas jupj enemigopan jis lal. Jupj ca la mijis Jesús enemigopan jupj tsjom 'alá jatja jinwá.

¹⁴ Qjuisin 'yüsa Cristo la pjaní tje'yaya jupj p'iyá Dios lal la mas, 'os tepyala. Qjuisin 'yüsa cupj lovin 'üsüs Dios lal, jupj la tjiji mpes. Nin p'iyá Dios juts'a'á sin popé pjü way.

¹⁵ Ninana t'üc' way nin selecj, Dios Cjües ninana qjuisin 'yüsa liji mpes. Jupj mwala way tjevele:

¹⁶ "Jipj lal nin ca mvelé
tsjan niná napj ca la mejay yupj mpes.
T'üc' way, p'a jyawca na ca nin la mejay.
Yupj ca jisas nsem napj tjevelé mpes,
nin ca la mejay.

Ca 'ücj jisas nsem napj tjevelé mpes,
nin ca la mejay.

Lovin ca yola nsem napj tjevelé mpes,
nin ca la mejay."

Dios Cjües nin tjevele. Niná tjevele na, tjevele:

¹⁷ "Lovin ma ca nola nsem yupj la tjajay mpes.
Pajal malala nyuca la tjajay,
ma la tjajay napj tjjijütütj jin."

Dios Cjües nin tjevele.

¹⁸ Mpes qjuisin 'yüsa 'ücj sacerdotepan animal ma ja'ayapj niswá. 'Ücj yupj jis 'as ma se palá niswá; Dios nasa perdonar la qjuis tjiji, ma jola lovin, malala nyuca la tjijicj mpes.

Ücj se coñcocj Dios quinam.

¹⁹ Natjampan, Jesús tepe'e, jupj 'os tepyala. Nin mpes ma lecj jeyacj la veles Dios lal. Niná lijicj, jupj wo mo'ó leque jinwá Dios pü'ü nt'a. ²⁰ Yas nam, Dios wo pülül nt'a, pülül p'omp'om jálatsja, mpes cuarto mat'e tepyala. Gente ma polel tjiltsja pülül na'aj po'ó Dios já'asatsja nt'a. Sacerdote más püné p'in 'ücj polel jámatsja ne'aj pjü way año na la pjaní. La p'a casa tepyala quinam. Cupj pjü way Dios pü'ü nt'a wama polel leque jinwá, Jesús tepe'e mpes. Quina jupj pü'ü niswá. ²¹ Jupj sacerdote más püné Dios ts'uyupj pjü way mpes.

²² Mpes más 'ücj se coñcocj Dios. Nin lijicj na, más 'ücj Dios qjuisas la p'in. Más 'ücj pyonecj Dios ca pjü la mijis jupj tjevelá. Cupj 'üsüs Dios lal quinam,

salá jinwá, Cristo la tjii mpes. Püna selectsjá cupj malala nyuca la tjiicj; quina selecj cupj 'üsüs Dios lal. Bautizar qjuis tepyala na, la p'a sin tji'yüsa lis tjiicj cupj salá jinwá quinam Dios lal. ²³ Selecj ca 'üsüs qjuis mpalas, Dios ca nin la mijis, jupj tjevele jinwá. Nin pyonecj, nin velecj niná p'a jilal. Más 'ücj niná lovin nin pyonecj. Dios lovin nin liji jupj vele jinwá. ²⁴ Más 'ücj lovin quelel lijicj cupj qjuisin popa, cupj ne Jesucristo lal pyonecj. Más 'ücj lovin 'üsüs lijicj yupj jilal. Mpes nusin tjü'üsüs 'oyn nyuca 'üsüs way welé cupj qjuisin popa Jesucristo lal japon witjacj jis lal, ne niná la müji. ²⁵ Lovin 'a nu tjumulus nun. Malala ma 'a nusí mulú. Nun popa nepénowa ma quelel 'a si mulú. Nun 'a nusí mulú na, nun p'iyá pajal ca jisas nsem Dios, ca jisas nsem Jesús; nin nu pyala 'a nusí mulú mpes. Más 'ücj lovin nin lijicj quinam, Jesús leñ way ncuwim mpes.

²⁶ Nusin tji'yüsa t'üc' way Jesús po'ó; nasa nujisas Jesús. Mop'in nin, ca nacj nun nepénowa malala quelel loji niswá. Solejé malala niná nin loji, newa nin loji. Ma p'a wa mpa'is nun mpes. Dios ca jola nsem malala nyuca la tjüji. ²⁷ Más 'ücj nun ca jus nlayé p'a jawas malala ca nu mpalas. Más 'ücj ca locj meyá Dios ca mveles gente jis lal ncu 'üsüs way yupj jupj lal. Ma jisas Dios, ca mal 'awa püné nt'a.

²⁸ Nun solejé pülücj way ma la tjajay Moisés tjevelá. Nun solejé tsjan tepyala yupj jilal. Jepapan jis tjü'ünan yupj. Niyom mat'e, cont'e ca nacj, tjowelepj na la p'a ma la tjii Moisés tjevelá, jepapan tjü'ünan jupj. Lovin ma tjowelepj ma nujola t'as malala la tjüji, lowa. ²⁹ Selecj malala jis tepyala ma la tjajay na Moisés tjevelá. Mop'in más malala ca mpalas la p'a jilal. T'üc' way pülücj jisastsja Dios Jatjam, quina ma jisas jupj. Mpes más malala ca jis mpalas. Lovin po ma jisas quinam Dios Jatjam. T'üc' way yupj Dios juts'a'á jis tepyala, Jesús tepe'e mpes, jupj 'os tepyala mpes. Dios tjevele gente 'üsüs jupj lal se palá Jesús 'os mpes. Mop'in nenem quina ma japon, quina ma jisas Jesús 'os tepyala yupj mpes. Dios Cjües tsjay 'üsüs la tjii yupj mpes. Yupj sin nin po ma jisas jupj quinam. Mpes Dios pajal yümücj ca jis capj ntülüs. ³⁰ Selecj Dios tjevelá. Tjevele: “Malala la tjajay, mpes malala ca jis mpalas; nin ca la mejay napj. Napj p'iyá ca nin la mejay.” Dios nin tjevele. Selecj p'a wa tjevele wa jupj. Tjevele: “Nun jis Japa Dios ca mveles jupj gente jis lal. Ca mveles cana 'üsüs witjacj, cana malala witjacj”, nin tjevele jupj. ³¹ Más 'ücj niná ca jus nlayecj. Más 'ücj ca lacj meyacj Dios polel nin la mijis mpes yupj jilal. Dios pü'ü, pajal püné way jupj.

³² Nujola pyala t'üc' way nusin tji'yüsa na Jesús po'ó. Nujola pyala tsjan nu tepyala. Nenéyawa costa waysjsja cus tocoñicotsja Jesús, malala nu tepyáatsja mpes, nun Dios ts'uyupj mpes. Newa nin, lovin cus tocoñicó Jesús, lovin nujisastsja jupj. ³³ Nenéyawa gente la tjüpjüts'ün nun jilal, nun Jesús jisastsja mpes. Pülücj nin tjepjyacari yupj la tjüpjüts'ün nun jilal. Yupj malala la tjajay wa nun jilal. Nenéyawa nin p'iyá tepyala wa la p'a wa Dios ts'uyupj jilal. Nin jis tepyáatsja na, po nujólatsja nun. ³⁴ Dios ts'uyupj nepenowá cawilta po'o tjátjatsja, Jesús jisas mpes. Nin p'iyá, nun pajal nujólatsja yupj mpes, jis capj tjap'a'sá. Nujisas Jesús, mpes nenéyawa gente la p'a natj nun nuts'a'á. Nin la tjajay na, nun 'ücj jisas tapatjaquetsja lovin; nun solejé más 'üsüs way ca nta'á ne'aj Dios pü'ü nt'a. Ne'aj nta'á ma ca ncawajas.

³⁵ T'üc' way Dios nin tjevele ca nu ma'ayas niná. Najas lovin mponé niná ca ma'ayas. Nin poné, Dios ca nu ma'ayas tsjan pasal 'üsüs way. ³⁶ Más 'ücj newa

'üsüs lojí malala pyala na. Nin jos Dios. Mpes Dios jos jin la tjüjí na, jupj ca nin la mijis nun mpes jupj tjevele jin.

³⁷ Más 'ücj lovin nin la müjí. Dios Popel vele:

“Yom pjaní se jam napj, pajal leñ way ncuwim.

T'üc' way leñ way ncuwim jupj.

³⁸ Gente japon na napj tjevelé,

yupj 'üsüs napj lal nin se palá.

Ca mpatjam napj lal japon mpes.

Gente la p'a quina ma quelel japon napj lal.

Yas nam nin topon.

Pajal malala way napj lal ma nin japon quinam.”

Dios nin tjevele. ³⁹ T'üc' way nepénowa ma quelel japon quinam Dios lal. Yas nam topon jupj lal. Cupj yupj sin popa tulucj. Yupj leñ ca nsem, Dios ca la mijis. 'Awa púné nt'a ca mal. La p'a japon Dios tjevelá. Cupj yupj sin popa, mpes ca mpatjaquec Dios lal.

11

Püna pülüctsjá topon Dios lal.

¹ Dios tjevele tsjan ca la mijis cupj mpes. Dios lal pyonec na, selecj nin ca mpalas jupj tjevelá. Ma tjinyucuj nin ca mpalas; nin p'in selecj nin ca mpalas cupj pyonec mpes. ² Cupj selecj püna way gente pülücj 'üsüstsjá Dios lal, Dios lal topon mpes. Napj quelel pyac yupj nepénowa sin po'ó.

³ Cupj pyonec Dios lal. Dios tjevele jupj la tjiji nosis. Tjevele pjü la tjiji tsjun po'ó. Jupj sin nin tjevele na, nin tepyala. Selecj nin tepyala jupj tjevele jin, mpes qjuisin 'yüsa tsjan tepyala nosis casá. Ma nyucuj niná tsjan mpes Dios la tjiji nosis, tsjan mpes pjü way la tjiji wa tsjun po'ó.

⁴ Pajal püna Abel tepyona Dios lal. Abel ticyuna tsjan la 'ayas Dios. Caín teque'e wa tsjan la 'ayas Dios. Abel tje'yaya más 'üsüstsjá; jupj tepyona Dios tjevelá, ne nin. Caín ma la tjiji jupj jinwá. Abel tepyona Dios lal, ne Dios 'ücj jos tepyala tje'yaya mpes. Mpes Dios tjevele Abel 'üsüstsjá jupj lal. Abel püna tepe'e; newa qjuisin 'yüsa Dios po'ó jupj la tjiji mpes.

⁵ Locopyaya Enoc po tepyona Dios lal, mpes jupj ma tepe'e. Dios tjemyana jupj tsjun po'ó, nyucunú tjemey jupj. Leñtsja jupj nosis casá Dios tjemyana mpes. Dios Popel vele jupj tüpü'ü na nosis casá, Dios 'ücj jostsjá jupj lal.

⁶ Gente ma japon na Dios lal, Dios 'ücj jos tulucj yupj jilal. Napj ca mpac pjacj ne 'ücj sa coñ Dios. Japon Dios pü'ü, 'ücj sa coñ Dios. Japon Dios 'üsüs liji gente mpes, yupj po quelel sa coñ na jupj, 'ücj yupj sa coñ Dios.

⁷ Locopyaya Noé tepyona wa Dios lal. Dios tjevele jupj lal tsjan ca mpalas p'a jawas. (Tjevele 'üsü lal mpit'as nosis jas tüpwes, ca la mijis jupj, pjü nca'liñ ca.) Noé ma polel tjinyúctsjá nin ca mpalas. Nin p'in tepyona Dios lal, po 'üsüs way jólatsja jupj po'ó. Mpes jupj la tjiji Dios tjevelá. Barco püné la tjiji, 'üsü casapa la winin. Mpes jupj ma tepe'e; jupj jats'om 'ots'ipj, jupj jatjampán 'ots'ipj, jupj nuerapan 'ots'ipj, ma wa tecya'liñ yupj. Jupj la tjiji mpes, qjuisin 'yüsa t'üc' way gente la p'a 'üsüs tuluctsjá Dios lal. Noé p'in 'üsüs Dios lal tepyala; Dios nin la tjiji jupj mpes, jupj Dios lal tepyona mpes.

⁸ Locopyaya Abraham tepyona wa Dios lal. Dios tjevele jupj lal jupj ca mim la p'a 'amá nt'a. Dios tjevele niná 'amá p'a jawas ca ma'ayas jupj. Abraham la tjiji Dios tjevelá. Pje'á tjemey tüpü'ü mpe; newa ma seletsja ca'aj jámatsja. ⁹ Abraham ne'aj tjemey Dios jostsjá nt'a. Ne'aj tüpü'ütsja Dios lal tepyona mpes. Yas nam Dios tjevele t'üc' way niná 'amá ca ma'ayas jupj. Niná

tjevele na, p'a wa gente pátjatsja ne'aj. Niná 'amá yupj yuts'a'atsja custjay, Abraham juts'a'atsja tulucj. Abraham wo pülül mo'o tüpü'ü, nin p'iyá tapatja jupj sa coñtsja witjacj, jis wa pülül p'in tapátjatsja yupj. 'Ücstja jupj lal Dios lal tepyona mpes. Locopyaya Isaac tüpü'ü custjay wo pülül mo'ó. Isaac Abraham jatjam waytsja jupj. Locopyaya Jacob tüpü'ü wa custjay wa pülül mo'ó. Jacob Abraham cüicj waytsja jupj. Dios tjevele Abraham lal tsjan ca la mijis jupj mpes. Tjevele nin p'iyá la mijis wa Isaac mpes, Jacob mpes 'ots'ipj. Abraham ma jólatsja wa pülül mo'o tüpü'ü la p'in; ¹⁰ seletsja p'a jawas ne'aj ca mim, mpü'üm Dios lal, ne'aj wa pülücj lejeñ nt'a. Jis wa ne'aj Dios p'in sin tjiyünsa. Ne'aj Dios la tjiji. Ne'aj ma ca ncawajas.

¹¹ Sara tepyona Dios lal, mpes 'ücj way tsjicj teczálatsja. Pajal co'müytsja jupj. Jupj voyum, Abraham, co'müytsja 'ots'ipj. Newa nin, Sara seletsja Dios ca la mijis jupj tjevelá. Nin mpes jupj jatjam pjaní tjemya'na. ¹² Abraham pajal co'müytsja, mop'in ma juts'uyupj cyálatsja. Tepyona mpes p'in, p'a jawas jupj popa pjaní tepyala. Mpes quina gente pülücj patja, yupj ne Abraham popa p'iyá, püs naya patja. Pajal pülücj way yupj, pjulacj pülücj tsjun po'o jatja jinwá. Pajal pülücj way yupj, sus pe tsjicj way pajal pülücj way jatja jinwá. Pajal pülücj way yupj, ma polel sin la pac.

¹³ Abraham tüpü'ü na, Isaac, Jacob, tapatja watsja na, lovin topontsja yupj Dios lal. Yupj p'iyá tapatja na, pjü way ma nin tepyala Dios tjevelá. Nin p'in, janmacj salejeptsja p'a jawas Dios la mijis ca pjü way jupj tjevelá; 'ücj jisastsja Dios ca nin la mijis mpes. Nin tjowelepj la p'a jilal 'amá cjuwatsja yupj, jis wa cjuwatsja nosis casá. Tjowelepj nosis nt'a patja sin popa p'in tuluctsja yupj. Ma yólatsja niná mpes. ¹⁴ Gente newa nin javelepj na, t'üc' way yupj salejepj p'a jawas ca mpatjam la p'a nt'a. Yupj salejepj p'a nt'a yupj yuts'a'á nsem. ¹⁵ Abraham seletsja jupj ma jámatsja la püt'üs püna tüpü'ü nt'a. Isaac, Jacob, salejeptsja wa, ne'aj ma mpatjam ca. 'Ücstja jis la winin jis la patj ne'aj, mop'in ma tjil. Salejeptsja la p'a nt'a mpatjam ca yupj. ¹⁶ Yupj po quelel pátjatsja más 'üsüs nt'a. Salejeptsja mpatjam ca tsjun po'ó. Mpes Dios ma myayca yupj jilal. 'Ücj Dios lal jupj yupj jis Dios. Dios 'ücj la tjiji tsjun po'ó yupj 'ücj jis la patj ne'aj. Wa pülücj la tjiji ne'aj.

¹⁷ Abraham p'a casá la tjiji wa Dios lal tepyona mpes. Tepyona Dios ca la mijis püna tjevele jinwá. Dios nasa tjevele jupj lal Abraham popa p'iyá püs naya patja pülücj way nsem yupj. Locopyaya Dios tjevele Abraham lal jupj jostsja Abraham ma'ayas ca jupj jatjam Isaac jupj lal, sacerdote animal 'yaya jinwá. Dios quelel seletsja ncu t'üc' way Abraham ca la mijis jupj tjevelá. Abraham tepyona Dios lal, mpes 'üsüs waytsja jupj lal jupj jatjam ma'ayas Dios mpes, jupj jatjam pjaní waytsja p'in. Nujola pyala Dios tjevele Abraham lal tsjan ca la mijis. ¹⁸ Püna nasa tjevele: "Gente jipj popa p'iyá püs naya mpatjam Isaac mpes. Yupj la p'in jipj popa p'iyá nsem." ¹⁹ Abraham seletsja Dios 'ücj polel si jünsa tepe'á, mpü'üm niswá. Jupj jólatsja Isaac mpa'is ca. Mop'in ma tepe'e. Isaac jas tjiyünsa jinwá, niswa tüpü'ü jinwá jin jólatsja Abraham.

²⁰ Locopyaya Isaac tepyona wa Dios lal. Mpes tjevele jupj jatjam Jacob lal, jupj jatjam Esaú lal wa, Dios 'üsüs la mijis ca yupj mpes p'a jawaca na.

²¹ Locopyaya Jacob tepyona wa Dios lal. Mpes nasa quelel pé'etsja na, tjevele cüicpan jilal; José jatjampan waytsja yupj. Manas jilal tjevele ca 'üsüs la mijis Dios yupj mpes. Tóñcatsja tjacjaj lal, jupj co'müytsja mpes, ne palá

nipí'tjetsja Dios wolap'a'á, tjevele Dios pajal púné. Seletsja Dios ca la mijis jupj tjevelá.

²² Locopyaya José tepyona wa Dios lal. Nasa quelel pé'etsja na, tjevele t'üc' way Dios 'üsüs la mijis ca jupj gente mpes, ca jis manus Egipto mpe. Tjevele tsjan niná jupj jostsja yupj ca la mijicj jupj cjüele jilal nepé tjil na.

²³ Locopyaya Moisés jamay, popay wa, topon wa Dios lal. Jepa púné Egipto po'ó tjijyü'ta jis la 'ünan pjü way israelpan niyom tsjictjacj, nasa jis tjamanun na. Moisés jamay, popay wa, ma nin la tjajay. Salejeptsja Dios ca jis capj mp'a'sas. Mpes ma lacj tjeypaj jepa púné tjijyü'ta mpes. Moisés tjemya'na na, yupj jus nlaytsja 'üsüs way jústatsja jupj. Mpes yupj tjapjalén Moisés mes cont'e mpes Dios lal topon mpes.

²⁴ Locopyaya Moisés tepyona wa Dios lal. Mpes jupj t'yüna na, jupj ma jostsja gente mvelecj jupj ne jepa púné jucucus jatjam. 'Üsüs tepyálsja jupj lal, jupj jepa púné jucucus jatjam waytsja mpes. Nawa ma jostsja jupj niná. Jupj seletsja israelpan pópatsja jupj, jostsja yupj sin popa pjaní nsem jupj. ²⁵ Pajal malala jis tepyálsja yupj jis lal, yupj ne Dios gente. Mop'in nin, Moisés quelel jis capj teczyóncatsja. Ma jólatsja malala tepyala wa jupj lal. Ma quelel tüpü'ütsja quinam Dios gente tulucj tapatja nt'a. Dios gente tulucj 'ücj jis tapatja malala la tjajay mpes. Moisés ma jostsja niná. Tsjicj way mpes wa ma quelel pü'ütsja ne'aj. Más 'üctsja jupj lal lovin malala pyálsja jupj lal, Dios gente se cóncatsja mpes. Seletsja malálsja Dios lal jis capj cyoñca Dios gente tulucj, mpes tjemey. ²⁶ Malala tepyala Cristo lal Dios jostsja jinwá la tjiji mpes. Nin p'iyá tepyala Moisés lal. Malala tepyala Dios jostsja jinwá la tjiji mpes, mop'in 'üsüs waytsja niná jupj lal. Egipto po'o patja pasal pülücj way tatsja; Moisés ma jólatsja niná. Jupj seletsja Dios tsjan 'üsüs way ma'ayas ca jupj p'a jyawca na. Moisés nin jostsja jupj.

²⁷ Moisés tepyona Dios lal. Mpes tjemey Egipto mpe. Jepa púné ts'i tji'ínatsja Moisés lal; nawa nin, Moisés ma lecj tjeypsja. Pjü ma polel januc Dios, mop'in Moisés seletsja Dios cus teczyóncatsja. Mpes lovin la tjijitsja Dios jostsja jinwá. ²⁸ Moisés p'a casá la tjiji wa Dios lal tepyona mpes. Dios tjevele jupj lal jupj ca jas majamas ángel pjaní la 'ünan egiptopan sejatjampan mwalá way witjacj. Dios tjevele jupj jostsja israelpan oveja 'os ca la nt'ucj yupj jis wa jun vilicj t'asiyü. Tjevele yupj nin la tjajay na, ángel niná yupj jis capa nijp ca mim, ma ca jis mü'ü'nas israelpan sejatjampan mwalá way. Moisés tepyona Dios lal, mpes ninana tjevele israelpan jis lal. Mpes yupj la tjajay Dios jostsja jinwá. Ma tecya'liñ.

²⁹ Selecj israelpan topon wa Dios lal yupj la tjajay mpes p'a jawasa. Egipto mpe tjil na, ne'as tjil Mar Rojo nt'a. 'Üsü mo'ó jümücj tjapjaja tepyala la tjiji Dios, yupj 'ücj jis la winin. Nin mpes yupj polel 'üsü na'aj po'ó tjil topon mpes. Egiptopan quelel la nyüjüsüntsja yupj, jis la tjilil yupj. 'Üsü niswa jun t'yo'na, ne yupj pjü way jis gjues t'anca, tecya'liñ.

³⁰ P'a jawas israelpan p'a casá la tjajay wa, mpes selecj topon Dios lal, tjelejeñtsja na Jericó po'ó, pülücj pájtatsja nt'a. Pjü jyawca na Jericó po'o tapatja t'asiyü tjil Dios jis tjijyü'ta jinwá. Ts'ac' siéteya tepyala na, yupj tapatja nt'a t'asiyü tjüwücj tyüla jupj, ne israelpan wama polel jiltsja. Yupj nin la tjajay Dios tjevelá topon mpes.

³¹ Rahab tüpü'ütsja Jericó po'ó, tepyona wa Dios lal. Nujola pyala Rahab tjuwine niyom pülücj jilal yas nam, yupj jaylacj la tjajay jupj nin la tjiji

mpes. Nujola pyala wa israelpan mát'eya tjil Jericó nt'a sin la 'úsüs 'onin ne israelpan 'ücj ca la mpa'nacj ne'aj pátjatsja jilal. Rahab 'úsüs la tjiji israelpan jis lal, tjevele wama culá. Jis capj tjep'ya'sa, jis tjepiya'na, mpes Jericó po'o pátjatsja ma polel jis tjü'ünan. Jericó po'o pátjatsja lovin ma la tjajaytsja Dios jostsja jin. Yupj tapatja nt'a t'asiyú tjüwücj tyüla na, israelpan tjü'ünan pjü way Jericó po'o pátjatsja. Mop'in ma tjü'ünan Rahab, yupj Dios lal tepyona mpes.

³² Napj ca 'ücj mpac gente pülücj sin po'ó, yupj topon wa Dios lal. Nin la cüjay, püs way naya ca cüpac. Mpes ma nin ca mpac tsjan la tjajay yupj pjü way. Gedeón tepyona wa Dios lal, Barac 'ots'ipj, Sansón 'ots'ipj, Jefe 'ots'ipj. David tepyona wa Dios lal, Samuel 'ots'ipj. Profetapan topon wa Dios lal. ³³ Nenem pjü way topon Dios lal, mpes polel la tjajaytsja Dios tjevele jinwá. Nepénowa la tapalan la p'a nt'a tapatja jilal. Más 'ücj la tapalantsja, mpes jis tjüjütüj tepyala. Nepénowa pajal 'úsüs way jis tjüjütüj la p'a jilal. Dios tjevele nepénowa jilal tsjan ca la mijis yupj mpes, ne nin la tjiji yupj topon mpes. Jepapan la ts'i yupj nepenowá león tjelyawuñ nt'a, león jis la las. León ma polel tjalá yupj, Dios lal topon mpes. ³⁴ Jepapan 'awa mo'o la ts'i nepenowá jis la 'ünan. Ma tecya'liñ yupj; 'ücj pje'á tjil, ma tepeñ yupj. Yupj jis enemigopan quelel jis tjü'ünan nepenowá polomay mpes. Dios lal topon 'ücj polel tjil. Nepénowa pajal 'úsüs polel la tjajay, yupj yusapj ma polel lajaytsja jinwá. Nepénowa 'úsüs way polel la tapalan yupj jis enemigo militarpan jilal. Yupj jis enemigopan ts'equeneñ yupj mpe. Pjü way niná nin tepyala Dios lal topon mpes.

³⁵ P'a wa tepyala wa yupj topon mpes. Pajal 'úsüs way jis tepyala nequem nepenowá jis lal. Yupj sejatjam tecya'liñ na, sin tjüjünsüpj, tapatja niswá; nequem nenem nin tjunuc.

Malala jis tepyala nepenowá jilal, Dios lal topon mpes. Gente yümücj mo'o süptsja yupj. Tjowelepj: “Nun poné malala. Ma mponé niná, ne 'ücj nlawú.” Nawa ma la tjajay yupj tjowelepj. Mpes yümücj mo'o süptsja, tecya'liñ. Ma nin yólatsja cya'liñ ca nacj; salejptsja sin müjünsücj jis la püt'üs niswá, ca mal Dios nt'a. Más 'úsüs ne'aj.

³⁶ Malala jis tepyala wa la p'a jilal, Dios lal topon mpes. Gente la tjüpjüts'ün nepenowá jilal, mo'o süptsja yupj. Tsupaptsja yupj cadena mpes, tjo'onsopj yupj cawilta mo'ó. ³⁷ Gente pe püné la ts'i nepenowá jis capá nt'a, tecya'liñ yupj. Jis tiquilil nepenowá, tecya'liñ. Pajal malala la tjajay nepénowa jilal, jisastjsa yupj mvelecj ma jisas Dios quinam. Polomay mpes jis tjü'ünan nepenowá. Nepénowa ts'equeneñ la p'a pajal malala lis tjajay mpes. Yupj t'emel cjuwatsja. Oveja pjoloc' mpes p'in sin tücüipap, cabro pjoloc' mpes 'ots'ipj. Gente pajal malala la tjajay yupj jilal, yupj Dios lal topon mpes p'in. ³⁸ Yupj cjuwatsja ca'aj 'ücj jis la püt'üs. Yupj sin nin tjelyawuñtsja jis wa cjuwá nt'a, joc' mo'ó 'ots'ipj. Tjijinañ jomwen jul mo'ó, 'amá jul mo'ó 'ots'ipj. Yupj más 'úsüs waytsja gente la p'a wa jilal nosis casá.

³⁹ Pajal 'úsüs waytsja Dios lal yupj topon jupj lal. Nawa nin, yupj tapatja na nosis casá, Dios ma pjü way la tjiji custjay yupj jilal, jupj tjevele jinwá. ⁴⁰ Locopyaya quelel líjitsja, locopyaya más 'úsüs la mijis. Yupj lovin 'úsüs nsem Dios lal, nin ca la mijis jupj, nin p'iyá la qjuis mijis na. Nin jostsja Dios. Dios ma jostsja yupj yusapj 'úsüs nsem jupj lal. Cupj 'a mulú pjü way lovin 'úsüs nsem Dios lal, jupj nin la qjuis mijis.

12

Más 'úcj lovin qjuiyola Jesús po'ó.

¹ Qjuisin 'yüsa pülücj topon Dios lal püná. Qjuisin 'yüsa yupj pajal 'üsüs topon jupj lal. Mpes más 'úcj cupj lovin nin lijicj pjü way Dios jos jinwá, yupj la tjajay jinwá. Nenéyawa p'a casá lijicj ca nacj, ma nin lijicj Dios jos jinwá. Ma nin la müjí nun. Nenéyawa malala lijicj ca nacj, lovin nin quelel lijicj ca nacj. Ma nin lijicj Dios jos jinwá. Ma nin la müjí nun. Lovin 'üsüs la müjí Dios jos jin. Lovin 'üsüs la mijicj cupj pjü way Dios jos jin. Malala pyala na, newa ca 'üsüs la müjí. ² Más 'úcj lovin qjuiyola Jesús po'ó. Jupj la tjiji tepyonecj Dios po'ó. Jupj la müjis wa lovin ca mponecj Dios lal, jupj jos jinwá. Yupj jupj cruz po'o tjovalapj na la mas, 'üctsja jupj lal yupj nin la tjajay, jupj Popay Dios nin jostsja mpes. Yom javalapj na cruz po'ó, malala javelepj jupj po'ó. Jesús ma nin jólatsja nin tjowelepj mpes jupj po'ó. Seletsja t'üc' tepyala na 'úcj jos nsem jupj, pajal 'üsüs way ca mpalas mpes. T'üc' tepyala na, ne'as tjemey jupj Popay Dios nt'a. 'Etjele Dios jyü'ta nt'a, Dios li'inyampe. T'üc' way Dios la tjiji pajal püné way tepyala jupj, mpes 'etjele jupj ne'aj.

³ Nujola tapalas tsjan la tjiji Jesús, malala tepyala na jupj lal. T'üc' way pülücj ma jisastsja jupj. Pajal malala la tjajay jupj lal, newa ma jólatsja. Mpes malala nu pyala na, ma 'aplijila t'as nun. Mop'in mponé Dios 'üsüs. ⁴ Jesús lal tepyala jinwá ma nu tepyala custjay. Yupj tjü'ünan jupj. Yupj ma tjü'ünan nun custjay. Nun ma malala quelel lojí. Po quelel lojí Dios jos jinwá. Mop'in nin la müjí. ⁵ Nun Dios ts'uyupj. ¿Ncu nujo' tepe'e Dios Popel velá? Dios Popel nun mpes nin vele. Vele mpes ma nujola nsem malala nu pyala na. Vele:

“Natjam, nenéyawa ma lejaj
 qjuis Jepa Dios jos jinwá.
 Mpes jupj cyapj tyüla,
 jupj ca jin mü'üsüs la mijis jupj jos jinwá.

'Ücj jyas t'as jupj nin liji.
 Ma 'aplijila t'as jipj,
 jupj jin 'yüsa liji jipj malala la tjejay.

⁶ Jupj quelel la 'iji,
 mpes jin 'yüsa liji malala la tjejay.

T'üc' way jipj jupj popa p'iyá
 mpes cyapj tyüla jupj.”

Dios Popel nin vele.

⁷ Mpes malala nu pyala na, ca nacj Dios Nupopay nucopj tyüla. Nin liji nusin lo 'üsüs, jupj jos 'üsüs la müjí nun. Mpes ma nujola t'as. Dios nin liji nun jupj ts'uyupj mpes p'in. Nun solejé t'üc' way niyom pjü way nenéyawa nin lajay yupj jis ts'uyupj jilal. ⁸ T'üc' way Dios jis capj tyüla wa jupj ts'uyupj pjü way neneyawá. Ca nacj nepénowa jatja ne'aj Dios ma jis capj tyüla lovin. Ma jis capj tyüla mpes selecj t'üc' way yupj Dios ts'uyupj tulucj. P'a p'in yupj.

⁹ Nujola tapalas cupj tsjictsja na, qjuis papay qjuis capj tül. Selectsja más 'üctsja niná la tjajay cupj qjuilal. Más 'úcj cupj jus nlayecj wa 'üsüs way Dios nin liji cupj qjuilal, qjuis capj tyüla na. Jupj cupj qjuis Papay tsjun po'ó, mpes más 'úcj niná ca jus nlayecj cupj. Más 'úcj velecj Dios lal qjuisas nin liji cupj qjuilal. Mpes cupj lovin ca mpatjaquec jupj lal, la mijis jupj. ¹⁰ Qjuis papay nosis casá patja qjuis capj tül neneyawá. Ma año pülücj mpes qjuis capj tül; cupj tsjictsja na ma año pülücj mpes qjuis t'yüna. Qjuis papay jisastsja qjuisin 'yüsa tsjan 'üsüs way la mijicj. La tjajay yupj jisastsja jin, lovin yólatsja 'üsüs

la tjayay. Mop'in Dios más 'üsüs liji yupj jis lal. Dios qjuis capj tyüla, más 'üsüs qjuis mpalas. Nin liji mpes cupj 'üsüs nsem jupj jinwá. ¹¹ T'üc' way nenéyawa Dios qjuis capj tyüla. Qjuis capj tyüla na, mwalá way p'in ma qjuisas niná, 'aplijila qjuesé palá. Locopyaya jus nlayecj 'üsüs qjuesé palá jupj la tjiji mpes. Nin quelel lijicj Dios jos jinwá; 'üsüs way niná. Mpes ma nin qjuiyola cupj.

Ma mvelé nun ma nujisas Dios velá.

¹² Quina ca mpac 'oyñ nyuca lojí nun. Yom mos sin tula, tüecj sin napnapj, jupj ma polel tsji' liji. Nin p'iyá nun jilal. Nun ma quelel tsji' lojí quinam Dios mpes, ne nun yom niná jinwá. 'Aplijila nun quinam, malala nu tepyala mpes. Más 'ücj nucopj mp'a'sá nunwá, 'ücj ca mponé Dios lal niswá. ¹³ Niswa ca mpac 'oyñ nyuca lojí nun. Yom tüecj c'a, jupj jos la p'a ca cus mp'a'sas mwinim jümücj 'üsüs nt'a. Jupj jos jupj ma ntülüs ca, jupj tüecj cjüele ma cus nts'optes p'a wa cjüele lal. Tüecj 'ücj locopyaya way mü'ü'süs. Nun popa nepenowá yom niná jinwá. Jisas la p'a jis capj jap'acj, 'ücj ca mponecj niswá Dios lal. Jis capj mp'a'sá, ne locopyaya t'üc' way 'ücj ca mponecj niswá Dios lal.

¹⁴ Lovin mwi'iqué la p'a jis lal, ma la mve'lé yupj jilal. Ma malala la müjí. Lovin 'üsüs la müjí Dios jos jin. Ma 'üsüs lajay jupj jos jin, ma ca jus nucucj qjuis Jepa Dios.

¹⁵ Ca nacj nepénowa ma 'üsüs japon Dios lal. Jis capj mp'a'sá, ca mponecj niswá Dios lal, ca 'üsüs la mijicj niswá jupj jos jinwá. Mpes t'üc' way Dios 'üsüs la mijis yupj mpes. Ca nacj nepénowa t'üc' way tulucj sin 'yüsa lajay ne'aj. Jis capj mp'a'sá t'üc' way ca mponecj niswá. T'üc' way tulucj sin 'yüsa lajay na, yupj lajay la p'a ma japon Dios lal quinam. Yupj tuncuy jinwá. Malala se palá gente jis lal tuncuy jalá na. Nin p'iyá niná, malala se palá wa gente jis lal, yupj sin 'yüsa lajay mpes.

¹⁶ Ca nacj nun popa nepénowa quelel ne'aj jamanun sejats'om tulucj. Ca nacj nequem nepénowa quelel lyawuñ jis vayum tulucj jilal. ¡Ma la müjí niná, nun pjü way! Ca nacj nepénowa yupj sin nin ma jisas Dios jos jinwá. ¡Nujos t'as Dios jos jinwá! Ma la müjí Esaú la tjiji jinwá. Jupj ma jostsja Dios tje'yaya jupj lal. Dios tje'yaya jupj lal, Esaú vender la tjiji 'ücj lo las, la pjani vecj pé'etsja na.

¹⁷ Nun solejé Esaú popay quelel pé'etsja na, Esaú jostsja jupj popay ma'ayas jupj lal niná jupj juts'a'atsja Dios tje'yaya mpes. Popay ma tje'yaya niná lovin. Po la tjemyona popay lal, la tipiya; newa nin, popay ma polel tje'yaya niná. Nasa tjevele niná ca la mijis jupj tsüipe mpes.

¹⁸ Lovin nujisas t'as Dios nu tje'yayá. Nu tje'yaya 'ücj ca ne'aj nlawú Dios nt'a. Niná más 'üsüs way israelpan tjil nt'a lal. Püna israelpan ne'as tjil joc' nt'a, joc' niná Sinaí lotsja jupj. Nun ma tjalawiqué yupj jilal. Püna nin tepyala niná. Nun nujola pyala tsjan tepyalá ne'aj. Nasa ne'as tjelyawuñ na, 'awa püné pwetsja. Pajal püste waytsja ne'aj. Yümücj jas tjelyapjñünütsja ne'aj.

¹⁹ Yupj tjepjyacañ trompeta la tjipjyusa, yümücj pjactsja. Vele pjac tjepjyacañ wa. Vele pjac tjepjyacañ na, pajal la tjomon ma niswa mveles; ²⁰ pajal lacj tjeyaptsja, pajal yólatsja yupj. Dios nasa tjijyü'ta: "Po ma po la tjo'ot'é joc' niná. Pjaní po le 'et'é na, najas pe la nts'iyá jupj po'ó, la 'ünan. Animal po le 'et'é na, najas pe la nts'iyá wa la 'ünan jupj", nin tjevele. ²¹ Gente pajal lacj tjeyaptsja nin tepyala mpes ne'aj. Moisés p'iyá tjevele: "Nin cyücyü lecj jeyá mpes".

²² Más 'üsüs nu tepyala. Dios Jatjam 'üsüs la tjiji nun mpes, ne nun 'ücj ne'as nlawú Dios nt'a tsjun po'ó. Ne'aj Sión ló. Sión niná Jerusalén jin p'iyá tsjun po'ó. Wa pülücj lejeri ne'aj. Ne'aj pü'ü Dios, jupj ne pü'ü lovin. Ne'aj angelpañ

pajal pülücj ca nlüjün, yupj pjü way 'a mulú pajal 'üsüs ca mvelecj Dios po'ó.
²³ Ne'aj Dios ts'uyupj pjü way 'a jis mulus ca. Pajal 'üsüs way ca la mijis Dios yupj pjü way mpes, yom liji jinwá jatjam mwalá way mpes. Dios jis lá tepyaca ne'aj, mpes yupj 'ücj mpatjam ne'aj. Dios pü'ü ne'aj. Ne'aj ca mveles pjü gente jis lal ncu 'üsüs way yupj, ncu malala way yupj. Dios la tjiji gente pülücj 'üsüs jupj lal, yupj pülücj way nasa tecya'liñ yupj. Yupj ne'aj patja quinam Dios lal.
²⁴ Jesús ma'ajam wa ne'aj. Yas nam Dios tjevele gente 'üsüs jupj lal se palá, nin lajay na pjü Moisés tjevelá. Locopyaya más 'üsüs la tjiji Dios. Tjevele gente 'üsüs nsem jupj lal Jesús mpes. Abel 'os tepyala, tepe'e, jupj tsüipe malala la tjiji mpes. Solejé Abel pajal 'üsüs waysjsa. Jupj 'os tepyala mpes, Dios cus tyüla jupj tsüipe. P'a casá tepyala Jesús 'os tepyala mpes. Dios 'üsüs la tjiji cupj mpes Jesús tepe'e mpes. Jupj 'os mpes, Dios perdonar la gjuis tjiji malala la tjijicj. Jupj 'os mpes, cupj 'üsüs Dios lal, nin gjuis tepyala.

²⁵ Mpes po nujos t'as nun Dios tjevelá. Ma nujos Dios tjevelá, t'üc' way Dios ca nucopj ntülüs. Püna Dios jis capj tyüla ma quelel pjyacañtsja mpes; ma jisastsja na Dios tjevelá. Yom p'in tjevele niná yupj jilal. Mpes t'üc' way pajal ca nucopj ntülüs wa, nun ma nujisas na jupj tjevelá. Jupj nasa tjevele nun jilal, tsjun po'o já'asa jupj. ²⁶ Israelpan tjelyawuñ na Sinaí nt'a, 'amá jus tiquits'e Dios tjevele na. 'Amá ca jus nquits'is niswá, nin ca la mijis Dios. Jupj Popel gjuisin 'yüsa liji jupj tjevelá. Tjevele: "La pjaní wa 'amá ca jus nquits'is niswá la mejay napj. Nin tepyala na, 'amá p'in tulucj ca jus nquits'is. Pjü way tsjun po'o ca jus nquits'is wa, nin ca la mejay napj." ²⁷ Tjevele la pjaní wa jupj ca nin la mijis niswá. Mpes gjuisin 'yüsa pjü way ca jus nquits'is, niná pjü way ncawajas ca. Pjü la tjiji Dios, niná pjü way ncawajas ca. Pjaní way já'asa ma ca jus nquits'is. Jos niná p'in ma ncawajas ca, mpes ca nin la mijis jupj.

²⁸ Dios jyü'tá ma ca jus nquits'is. Niná ma ncawajas ca. Cupj Dios juts'a'a, lovin ca mpatjaquecj jupj nt'a. Mpes más 'ücj wi'iquecj Dios lal. Más 'ücj 'üsüs tsji' lijicj jupj mpes. Tsji' loji na jupj mpes, nujola t'as pajal 'üsüs way jupj. Lovin nujola tapalas jupj más püné pjü way jilal. Ninana 'üsüs way. ²⁹ Más 'ücj lovin lijicj Dios jos jinwá. Nujola tapalas, 'awa pwe na pjü cyawaja pwe nt'a. Dios nin polel liji wa cupj ncawajas, cupj malala lijicj.

13

Ninana 'ücj la mijicj ne Dios 'ücj jos mpalas.

¹ Nujola tapalas, nun Dios ts'uyupj, nun jis pülücpán nun pjü way. Nun quelel la tjüjitsja nunwá. Lovin nin la müjí. ² Nenéyawa gente campa mpe jiquil, nun ma yus nucú. Jis tja'ayá jis la las, jis tja'ayá wa jis la püt'üs, jis la jas nun potjaqué nt'a. Nun solejé nepénowa nin la tjajay. Locopyaya jus nlaytsja ninana yupj nt'a tjiquil angelpán waysjsa yupj, gente waysjsa tulucj yupj. Mpes campa mpe jiquil na, 'üsüs la müjí yupj mpes.

³ Dios ts'uyupj nepenowá cawilta mo'o jatja. Nujola t'as yupj mpes, jis ma'ayá yupj jisas. Najas jus nlayé malala way ne'aj. Mpes 'aplijila way t'as ne'aj way jatja yupj. T'üc' way gente malala lajay Dios ts'uyupj nepenowá jilal. Nujola t'as yupj mpes 'ots'ipj, jis capj mp'a'sá. Ca nacj p'a jyawca na nin p'iyá ca nu mpalas. Ca jisas nsem la p'a ca nucopj mp'a'sacj. Mpes jis capj mp'a'sá yupj quinam.

⁴ 'Üsüs way gente tjewyayiriñ. Más 'ücj lovin ma lyawuñ la p'a jilal. Dios jos niyom tjewyayiriñ lovin ma ne'aj jamanun la p'a nequem. Dios jos nequem tjewyayiriñ lovin ma lyawuñ la p'a niyom jilal. T'üc' way nepénowa nin lajay,

ne'aj jamanun la p'a nequem. Nequem nepénowa lyawuri la p'a niyom jilal. Ma tjewyayiri nepénowa nin p'iyá lajay. Ninana pajal malala way, Dios ca jis capj ntúlüs nin lajay mpes.

⁵ Nepénowa lovin yola t'emel mpes; t'emel pülücj jisas. Ma yupj jinwá nujola t'as. Más 'ücj 'üsüs way nujola nsem quina to'á mpes p'in. Dios tjevele: "Lovin ma ca mis nun mpe.

Nun ma ca nusapj nsem",

nin tjevele Dios. ⁶ Mpes cupj polel velecj: "Nejepa Dios ncapj p'ya'sa.

Ma lecj jeyá napj.

Ca nacj la p'a malala quelel la nijj;

newa nin, ma lecj jeyá,

Nejepa Dios ncapj cyoñca, ne nin."

Selecj Dios t'üc' way qjuis capj cyoñca, mpes 'ücj nin velecj.

⁷ Nujola pyala niyom tjiqul, nun jilal tjowelepj Dios Popel mpes. Pülücj way nusin tji'yüsa la tjajay. Yupj lovin 'üsüs topontsja Dios lal. Yupj newa japontsja Dios lal, nasa tecya'liñ na. Nujola t'as niná. Nin p'iyá la müjy yupj la tjajay jinwá. ⁸ Nun jilal tjowelepj Jesucristo po'ó. Tjowelepj t'üc' waysjsja. Niná t'üc' way custjay. Lovin t'üc' way ca nsem.

⁹ Nepénowa ne'as jil nun nt'a, p'a casa p'in javelepj yupj. Ma mponé nun. Ma la müjy yupj javelepj. Cupj polel lijicj Dios jos jinwá, Dios la tjiji mpes. Jupj qjuis capj tjep'ya'sa jupj sin nin jostsja mpes. Nepénowa javelepj más 'ücj nin lojí judiopian la tjajay jinwá püná. Javelepj pis ja'ayapj Dios lal; niná lojá na, 'üsüs nu mpalas, javelepj. T'üc' tulucj. ¹⁰ Sacerdotepan ja'ayapj Dios mpes, 'üsüs jis la pal gentá. Nin lajay Dios wo nt'a, qui'á nosis casa. Nin p'iyá qjuis tepyala Cristo tepe'e na cruz po'ó. Más 'üsüs way qjuis tepyala Cristo tepe'e mpes. Ninana ma se palá sacerdotepan jilal, yupj ninana ma japon mpes.

¹¹ Nujola pyala sacerdote más püné pjü año na la pjaní 'yü'na animal witjacj, animal jis 'as t'ya Dios wo mo'ó, cuarto pjyapja nt'a. Jis 'as li t'e ne'aj. Nin liji Dios ma ca jola nsem malala nyuca la tjajay israelpan. Nujola pyala niná animal tecya'liñ la locjocj gente patja mpe, ja'üm ne'aj. ¹² Mpes nin p'iyá tepyala Jesús lal. Pje'á tjü'ünan wa Jesús gente tapatja mpe. Nin mpes, Dios quina perdonar la siji gente malala la tjajay, Jesús 'os mpes. Yupj lovin 'üsüs Dios lal, nin se palá.

¹³ Mpes más 'ücj quina ma qjuisas sacerdotepan lajay. P'a casa tepyala, más 'üsüs tepyala. Más 'ücj se coñcocj Jesús quinan. Nepénowa ma jisastsja Jesús. Ca nacj ma ca jisas nsem wa cupj, cupj Jesús se coñcocj mpes. Ma nin nujola t'as. ¹⁴ Ma nin qjuiyola cupj; selecj p'a jawas ca mpatjaquecj pülücj patja nt'a tsjun po'ó. Pjü pülücj patja nt'a nosis casa ncawajas ca. Más 'üsüs tsjun po'ó.

¹⁵ Cupj polel velecj Dios lal Jesús mpes. Mpes más 'ücj lovin 'üsüs velecj Dios po'ó. Nin velecj na, 'yayacj jinwá lijicj jupj lal. T'üc' way nin velecj jupj ne Dios. 'Üsüs velecj na jupj po'ó, 'yayacj jinwá lijicj jupj lal. ¹⁶ Lovin 'üsüs la müjy la p'a mpes. La p'a wa jisas, 'ücj so 'oyá wa yupj. Nin lojí na, Dios lal 'oyá jinwá niná. 'Ücj jos pyala jupj.

¹⁷ Nepénowa nusin 'yüsa lajay Dios Popel mpes; la müjy yupj javelepj jinwá. Yupj pajal yola nun mpes, lovin nusin 'yüsa lajay 'üsüs way lojí. P'a jawas Dios ca mveles yupj jilal ncu 'üsüs la tjajay. La müjy yupj javelepj, mpes 'ücj jisas nsem nusin 'yüsa lajay na. Ma lojí na yupj javelepj jinwá, tsjay 'aplijila way nsem yupj. 'Üsüs tulucj ca nu mpalas.

¹⁸ Qjuisas mvelé nun Dios lal cupj mpes. Selecj nin la tjijicj Dios jostsja jinwá. Qjuisas lovin 'úsüs la mijicj cupj. ¹⁹ Po najas nun welé Dios lal cupj mpes. Najas lo moná jupj leñ way ca nin majamas, ca mis niswá nun nt'a.

²⁰ Cupj ma qjuiyola pjü mpes, Dios nin liji. Jupj Jesús jas tjijyünsa tecya'lirt mpe, tüpü'ü niswá. Dios tjevele jin ca la mijis cupj mpes. Nin la tjiji Jesús 'os mpes, cupj lovin 'úsüs nsem Dios lal. T'üc' way Jesús qjuis jyama cupj, yom jupj oveja jyama jinwá. Jesús pajal 'úsüs way, jupj cupj qjuis Jepa Püné.

²¹ Najas nun pjü way lojí Dios jos jinwá. Jupj 'úsüs way selé tsjan la mijis nun mpes, ne nun 'úsüs ca la müjí jupj jos jinwá. Najas jupj nin liji nun mpes. Najas jupj nin la qjuisiji jupj jos jinwá. Jupj nin liji cupj mpes, Jesucristo la tjiji mpes. Janmacj 'úsüs ca mvelecj Jesucristo po'ó. Amén.

Tecyawaja tepyaca.

²² Natjampan, po najas nun 'úsüs nusin 'yüsa napj tepyac mpes. Ma pülücj way tepyac. Najas 'ücj nujisas nsem, mpes tepyac.

²³ Najas nun ca jus nlayé yupj jas tjajam quínam Timoteo cawilta mpe, jupj ne cupj qjuis catjam. Ca nacj leñ way ncuwim napj nt'a, mpes jupj ncapj ncoñcos jum na nun nt'a.

²⁴ Süs wa la müjí pjü way nusin 'yüsa lajay jilal. Dios ts'uyupj pjü way ne'aj süs wa la müjí wa. Dios ts'uyupj nepénowa Italia mpe ne'espan qui'á jatja. Yupj pjü way süs wa la tjajay yupj.

²⁵ Najas Dios lovin 'úsüs la mijis nun pjü way mpes.

Papel niná Santiago tepyaca

Süs wa la tjiji.

¹ Santiago napj. Napj Dios jomozo, Nejepa Jesucristo jomozo wa napj. Niná papel pyac napj nun mpes, nun judiopan, napj mpülücpan nun. Papel niná nun pjü way mpes, nun pjü jun ta'á tjalawú, p'a nt'a la püt'üs. Najas 'üsüs potjaqué nun.

Malala pyala na, Dios ca nucopj mp'a'sas.

² Natjampan, nenéyawa malala nu pyala. P'a casá malala nu pyala lovin. Nin pyala na, pajal 'ücj nujos t'as. Nujola tapalas ninana 'üsüs ca nsem nun mpes. ³ Malala nu pyala na, nun ca nucú ncu t'üc' way poné nun Dios lal. Más 'in costa way poné Dios lal, malala pyala na. Niná nu pyala na, nusin 'yüsa 'onin ca 'üsüs la müjí lovin. Nun solejé niná ⁴ mpes newa 'üsüs la müjí malala pyala na. Nin lojí mpes nun ca nusin mü'üsüs pjü way niná Dios jos nusin 'yüsa. 'Ücj ca pjü la müjí Dios jos jinwá. Pjü nta'á ca pjü 'ücj la müjí nun.

⁵ Ca nacj nun ma solejé tsjan más 'ücj la cüji, malala pyala na. La mü'üyá nun Dios lal. Jupj ca nusin mü'üsüs la mijis. Pülücj way se 'aya pjü way jis lal, yupj la mon na. Ts'üise tulucj jupj. Ma jis capj velele la mon mpes. ⁶ Nun lo moná na Dios lal, mponé Dios ca nu ma'ayas nun la tjomoná. Malala 'ots'ots' way p'in poné. 'Ots'ots' way p'in japon, nenéyawa japon, nenéyawa ma japon. Mar lo pjets'epjets'e jinwá yupj, lüppjü mpes pajal lo pjets'epjets'e jinwá. ⁷ Nun popa pjaní 'ots'ots' way pyona, ma polel la ta'es gjuis Jepa Dios 'yayá. Más 'ücj ma jola Dios ca ma'ayas jupj ma pyona na. Dios ma ca ma'ayas jupj la tjemyona. ⁸ Nenéyawa pyona, nenéyawa ma pyona. Mop'in p'a casá jola jupj. Nin mpes ma polel 'üsüs liji Dios jos jinwá. Nenéyawa 'üsüs liji, nenéyawa malala liji jupj.

Más 'ücj ma nin nujola t'emel mpes.

⁹ Nenéyawa Dios ts'uyupan t'emel cjuwá yupj. 'Ücj jisas mpatjam wa yupj. Ca yola mpalas Dios lis tjiji yupj 'üsüs quinam, yupj noypan quinam la tjiji jupj. ¹⁰ Nenéyawa Dios ts'uyupan t'emel pülücj jatatj. Yupj ma noypan jin yola nsem yupj p'iyá t'emel pülücj jatatj mpes. Ca yola mpalas yupj tsjictjacj Dios lal, nin mpes ca 'ücj jisas nsem wa yupj. P'a jawasa nca'liñ wa yupj, tsjutsj ts'utus jinwá. ¹¹ Pajal vyaja pwe mpes ts'üique tsjutsjum. Ts'utus palá yaca. 'Üsüs way jústatsja 'in lacasana way; locopyaya 'üsüs justa tulucj. Nin p'iyá gente pülücj jatatj nca'liñ wa ca. Custjay tsji' lajay na t'emel mpes, nca'liñ yupj.

'Üsüs la müjí malala pyala na.

¹² Nenéyawa malala nu pyala. Más 'ücj 'üsüs so coñcú Dios, malala nu pyala na. Nun popa pjaní nin liji, 'üsüs jos nsem jupj. Teczyawaja na malala tepyalá, Dios ca mveles jupj 'üsüs. Dios ca la mijis jupj lovin mpü'üm jupj lal. Pjü way Dios quelel lajay ca mpatjam Dios lal lovin. Dios tjevele ca nin la mijis yupj mpes. ¹³ Nenéyawa gente quelel malala lajay. Yupj quelel malala lajay na, más 'ücj ma javelepj Dios la tjiji yupj quelel malala lajay. Dios lovin ma quelel malala liji; lovin ma nin liji jupj. Ma wa liji la p'a wa quelel malala lajay. ¹⁴ Malala lajay, yupj sin nin quelel malala lajay. Yupj p'iyá po jisas mpes nin

yola ca malala la mijicj. Yupj p'iyá yola pajal 'úsüs ca nsem malala lajay na. ¹⁵ Po jisas mpes, t'üc' way malala nyuca lajay locopyaya. T'üc' malala la tjayay na, Dios sa coñ tulucj. Cya'liñ p'in malala la tjayay mpes.

¹⁶ Natjampan, napj pajal quelel la nusejay nun. Nin mpes nin velé. Po ma nujus ntsawilí nun p'iyá. ¹⁷ Dios p'in 'yaya tsjan 'úsüs cupj mpes. Jupj 'yayá, mop'in 'úsüs, malala tulucj. Jaw la tjíj jupj. Pjú pjulacj la tjíj. Múmüy wa, lots'ac' wa la tjíj. Jupj más 'úsüs yupj jis lal. Yupj pjü way sa juyuy. Nenéyawa jyawca, nenéyawa püste, sa juyuy mpes. Dios nin tulucj. Mop'in 'úsüs way jupj. Jupj ma p'a casá pyala. ¹⁸ Jupj jostsja mpes cupj jupj ts'uyupan gjuis tepyala. T'üc' way tjevele cupj gjuis lal, mpes nin gjuis tepyala. Jupj jostsja ca nin nsem, jupj tjevele mpes p'in. Nin mpes pjü gente sin popé, cupj mwalá way se coñcocj Dios. Cupj Dios juts'a'á, yom Dios lal 'yayá jinwá.

Nin la müjí Dios Popel vele jinwá.

¹⁹ Natjampan, napj quelel la nusejay nun. Nin mpes nin velé. Nusin tjü'úsüs niná. Tjapja'aqueé nun p'a witjacj javelepj na. Nun quelel welé na, 'úsüs nujola t'as tsjan 'ücj la veles. Ma ca ts'i mi'iná leñ way. ²⁰ Gente ts'a 'in na, ma Dios jos jin lajay. Dios jos 'úsüs lajay jupj jos jin. ²¹ Mpes po ma malala nyuca la müjí quinam, püna la tjüj jinwá. Püna nun po malala nyuca quelel la tjüj. Pjú way niná, pjü ma ca la müjí quinam. Nasa solejé nun Dios tjevelá. Nujisas t'as niná jupj tjevelá, ne nin nujola t'as nun ca nin la müjí jupj tjevele jinwá, tsjictjacj jinwá. Dios tjevelá mpes ca jus nlayé 'onin ne 'ücj la püt'üs Dios lal.

²² Lovin la müjí Dios Popel vele jinwá. Pjo'oqué p'in malala. Malala ma lojí jupj jyü'tá. Nun nujola pjo'oqué p'in 'úsüs ca nacj. Niná nujola na, nujus tsuwilí nun p'iyá. ²³ Ca nacj yom pjaní Dios Popel pjoca la p'in, ne ma liji Dios jyü'ta jin. Jupj nin p'iyá liji yom wola te wine jinwá. Wola jus tjinyuca ca nacj espejo mo'ó. ²⁴ Jupj tjinyuca wola te, mop'in ma wola la tepe'e. Tjemey la p'in. Leñ way jo' tepe'e 'oyñ nyuca jupj wola tjinyuca. ²⁵ Nin tulucj yom p'a wa, jupj po 'úsüs way pjoca Dios tjijyü'tá. Jupj jola Dios tjijyü'ta mpes, ne nin liji Dios vele jin. Ma jo' pe'e jupj tjapjacá. Nin liji p'in, mpes 'úsüs ca mpalas jupj. Cusapj cupj malala lijicj newa. Dios Popel jyü'ta jin lijicj na, 'ücj ma malala lijicj. Dios Popel 'úsüs gjuisí jütüta, malala tulucj.

Dios so coñcó na, 'úsüs lojí nun.

²⁶ Nepénowa yola yupj 'úsüs tsji' lajay quinam Dios mpes, malala yupj newá. Ma 'in jajamapj yupj javelepj, mpes malala javelepj. Nin mpes ma t'üc' way tsji' lajay Dios mpes. Yupj sin yus tsuwilí yupj p'iyá. ²⁷ Napj ca mvelé tsjan más 'ücj la mijicj cupj. Ninana 'úsüs Dios lal, malala tulucj. Ninana lijicj na, 'úsüs tsji' lijicj gjuis Papay Dios mpes. Dios jos cupj quelel la sijicj jis papay tulucj, malala jis tepyala mpes. Jupj jos quelel la sijicj wa jis vayum tecya'liñ, malala jis tepyala na. Jis capj mp'a'sacj jos jupj. Dios jos cupj ma malala nyuca lijicj. Gente ma jisas Dios, malala nyuca lajay yupj; cupj ma ca nin la mijicj.

2

Quelel la müjí pjü way.

¹ Natjampan, gjuis Jépa Jesucristo pajal 'úsüs way jupj, pajal püné way jupj. Dios jupj, ne nin. Nun nasa toponé jupj lal, mpes quelel lis müjí pjü way, pülücj jatatj 'ots'ipj, cjuwá 'ots'ipj, quelel lis müjí. Nin p'iyá la müjí pjü way mpes. ² Nun 'a nu tjimyula nt'a, yom pjaní jac' ca nacj, pülücj tya'a jupj. 'Úsüs way justa jupj jas quip. Anillo jas jaw way mos po'o já'asa jupj. Yom p'a wa

jac' ca nacj, t'emel cjuwá jupj. La ts'ücj jas quip. ³Nun pajal quelel lojí yom jas quip 'üsüs way justa ca nacj. Nun welé jupj lal: "Nt'i'isa qui'á jipj, silla 'üsüs casa'á". Nin welé tulucj yom ma'ajapj lal ca nacj, jupj ne jas quip la ts'ücj. Nun welé jupj lal: "Jutja, ntjojom jipj ne'aj". Ca nacj nun welé: "Nt'i'isa jipj'amá'alá ntsjam nt'a". ⁴Malala nin. Nin lojí na, nun nujola nun p'iyá solejé cana nun popa más 'üsüs. Jepa malala nyuca jola jinwá lojí nun.

⁵Natjampan, napj quelel la nusejay. Nusin tjü'üsüs napj velé. Dios lis t'ya gente jis t'emel cjuwá witjacj. Nosis nt'a patja nin yola yupj cjuwá. Cjuwá tulucj yupj. Dios 'üsüs la tjiji yupj mpes. Jupj jostsja yupj pajal 'üsüs way mponecj jupj lal. Jupj jostsja yupj jupj jatjampan nsem, ne ca müjü'tücj wa yupj, jupj jyü'ta nt'a. Dios nasa tjevele ca nin nsem yupj jis lal. Tjevele pjü way quelel lajay jupj, pjü way yupj ca müjü'tücj wa jupj jyü'ta nt'a.

⁶Nun ma nujola Dios jola jinwá. Nun malala tjowelé cjuwá jis lal. ¿Tsjan mpes quelel lojí pülücj jatatj? Pülücj jatatj malala lajay nun jis lal. T'emel pülücj se palá yupj, nun pajal tsji' lojí mpes. Yupj jil wa jepapan nt'a, jat'javelepj nun mpes. ⁷Yupj malala javelepj wa Jesucristo po'ó, jupj ne pajal 'üsüs way. Jupj la nu t'ya. Nin mpes malala nin nun nujola yupj pajal 'üsüs la p'a jis lal.

⁸Dios Popel vele: "Quelel lis mijin ne'aj patja popa p'iyá. Jipj p'iyá quelel la 'ejay jinwá, ca quelel lis mijin yupj." Ninana gjuis Jepa Püné gjuis tjijyü'ta. Ninana lojí más 'üsüs pjü lojí lal. Ninana 'üsüs lojí na, 'ücj lojí. ⁹Nun ma quelel lojí pjü way, t'emel cjuwá 'ots'ipj, pülücj jatatj 'ots'ipj, nun malala lojí. Ca nacj 'üsüs lojí pülücj jatatj mpes p'in. Nin lojí na, ma lojí Dios tjijyü'ta jinwá. Jupj Popel vele nun ma la tjüj jupj tjijyü'ta. ¹⁰Ca nacj nun 'üsüs lojí pjü way Dios Popel tjijyü'ta jinwá. Pjaní way p'in ma lojí. Pjaní ma lojí, pjü way ma lojí jinwá. Jas tüpwes ma lojí niná jupj tjijyü'ta. ¹¹Napj ca mvelé tsjan mpes nin velé. Dios tjijyü'ta yom ma ne'aj mya'na jats'om tulucj. Tjijyü'ta wa ma jis la 'ünan gentas. Ca nacj nun ma ne'aj mo'nú nun sejats'om tulucj; nun 'ü'ná p'a wa la p'in. Nun jupj tjü'ü'ná mpes, nun ma lojí Dios tjijyü'ta jinwá. ¹²P'a jawasa Dios ca mveles ncu 'üsüs la tjüj jupj Popel jyü'ta jinwá. Najas 'üsüs la müjü nun. Najas 'üsüs ca mvelé wa. Püna ma polel 'üsüs lijicjsja. Más 'üsüs gjuis tepyala quinam. Dios Popel jyü'ta jin lijicj na, ma malala la qjuijicj. ¹³Mpes nun popa pjaní ma cus tjep'ya'sa la p'a wa, jupj malala tepyala na, Dios ma wa ca cus mp'a'sas niná, nun popa pjaní. Dios ca mveles jupj malala. Más 'ücj jis capj p'o'sá la p'a. Nin lojí, Dios ma ca mveles nun malala.

Dios ts'uyupan 'üsüs lajay yupj.

¹⁴Nepénowa javelepj yupj japon Dios lal, mop'in ma 'üsüs lajay yupj. Ma 'üsüs lajay, ma t'üc' way japon Dios lal. Nin mpes yupj ma polel mpatjam Dios lal. Dios ma perdonar lis tjiji yupj custjay. ¹⁵Dios jos 'üsüs lajay wa yupj. Ma jos javelepj p'in. Ca nacj Dios lal japon popa pjaní pülül cjuwá. Yom jupj ca nacj, quepj jupj ca nacj. Ve cjuwá wa jupj ca nacj, nin jawas lo las. ¹⁶Nin mpes nun popa pjaní nin vele jupj lal: "Üsüs mim. Üsüs jin nqui'pan. Üsüs nlayan." Nin vele jupj ca nacj, mop'in ma 'yaya jupj jos la püt'üs. Ma tje'yaya mpes ma t'üc' way cus tjep'ya'sa jupj. ¹⁷Nin p'iyá nun poné na Dios lal. Poné p'in malala. Nun ma 'üsüs lojí wa, nun ma 'üsüs poné Dios lal. Ma tsji' lojí Dios mpes.

¹⁸La p'a wa p'a casá jola napj lal ca nacj. Jupj ca mveles: "Yom pjaní pyona p'in Dios lal, 'ücj nin. Yom p'a wa 'üsüs liji Dios jos jin, 'ücj wa niná. Manas 'ücj." Nin tulucj. Nun ma 'üsüs lojí, napj ma selé ncu t'üc' way poné Dios

lal. Nun 'ücj ca jus nlayé ncu napj t'üc' way pyon Dios lal. Napj 'üsüs lejay mpes ca jus nlayé. ¹⁹ Nun poné Dios pjaní way p'in jupj. 'Üsüs nin. Nin wá japon lapanenpan. Pajal lacj jeyapj Dios lal. Cyücüyüñ lacj jeyapj mpes. Newa ma 'üsüs lajay yupj. ²⁰ Nin p'iyá gente jis lal. Ma 'üsüs lajay, ma wa 'üsüs topon. ¿Ncu jyas napj jin 'yüsa lejay tsjan mpes 'ücj la pon napj velé? Jipj ma jele jinwá, ne ma jin 'yüsa niná. ²¹ Abraham pajal püna tüpü'ü, cupj ne jupj popa p'iyá püs naya pyatjaquecj. Pajal 'üsüs waytsja Abraham. Jupj tipyünta jupj jatjam Isaac pe casá, la 'ayas jupj Dios mpes. Nin la tjiji mpes, Dios tjevele 'üsüs way jupj. ²² Jupj la tjiji mpes, jipj ca jele mpalas jupj t'üc' way tepyona Dios lal. Ca jele mpalas wa jupj 'üsüs la tjiji. Manas mpes 'üsüs tepyala. Jupj 'üsüs la tjiji mpes, más 'in 'üsüs way tepyona tepyala jupj. ²³ Nin mpes t'üc' tepyala Dios Popel tjevelá püná. Tjevele: "Abraham tepyona Dios tjevelá. Mpes 'üststsja jupj Dios lal; nin tepyala, Dios la tjiji." Dios tjevele wa Abraham jupj jomica. ²⁴ Nin mpes jipj ca jus nlayen más 'ücj gente 'üsüs lajay. 'Üsüs lajay mpes Dios vele yupj 'üsüs way. Japon mpes p'in, nin vele tulucj.

²⁵ Nin mpes wa Dios tjevele Rahab 'üsüs waytsja. Rahab niyom pülücj jis lal tjuwine. Ma 'üsüs waytsja jupj. Locopyaya Rahab 'üsüs way la tjiji. Jis capj tjep'ya'sa judiopan jis auxiliarpán nepenowá. Yupj tjiquil jis la nuc ncu judiopan 'ücj jis la palan yupj jis lal, pülücj patja nt'a. Rahab jis tje'yaya ca'aj jis la jas. Ne'aj sin tjejyama wa, yupj jis enemigopan ma jis la tjilil nt'a. Nin la tjiji mpes, Dios tjevele jupj 'üsüs. ²⁶ Nin mpes nin velé. Ma 'üsüs lajay, ma 'üsüs way japon. Japon p'in ma tsji' lajay Dios mpes. Nin p'iyá jüp'üy cjües tulucj. Jüp'üy cjües tulucj, tepe'e. Ma tsji' liji.

3

Nun welé na, 'üsüs mvelé nun, Dios jos jinwá.

¹ Natjampan, ma najas pülücj way nun popa ca sin 'yüsa la mijicj p'a wa. Más 'ücj yupj ma ca yola nsem la mijicj niná. Nun solejé Dios ca mveles pjü way jis lal ncu 'üsüs la tjajay. Cupj sin 'yüsa lijicj la p'a wa, Dios jos más 'üsüs lijicj la p'a jis lal. Malala lijicj, Dios pajal ca nin jola nsem. ² Pjü way ncupj malala lijicj neneyawá ma selecj mpes. Pülücj way cupj lijicj malala lijicj. Nun popa 'üsüs cüweles lovin, t'üc' way 'üsüs way catsja jupj pjü way liji mpes. Lovin 'üsüs cüweles, jupj 'ücj wa ma malala la qjuijis jas tüpwes. ³ Nin p'iyá pyala cabayú lal. Cupj freno lama pyüntücj cabayú, jupj ca nin la mijis cupj qjuisas jinwá. Freno lama pü'ü mpes 'ücj li jyu'yucj cabayú. ⁴ Nin p'iyá pyala wa barco witjacj jis lal. Noypan yupj pajal. Lüpju yümücj si lapjüna mpes leñ way jil barco witjacj 'üsü casá. Yo t'em barco 'alá toñca, mpes 'ücj la man barcas. Yo niná tsjicj way jupj; mop'in yom 'ücj jay juyuya barcas yo tsjicj way mpes. ⁵ Nin p'iyá pyala qjuis pelam lal. Pwelam tsjicj way jüp'üy lal. Mop'in püné jinwá vele. 'Awa jinwá qjuis pwelam. 'Awa tsjicj, tsjicj way jupj; newa nin, malala liji. 'Awa tsjicj way 'iyó pülücj pwe jupj. ⁶ Cupj qjuis pelam 'awa jinwá, 'awa püné si müjü. Pjü way malala 'ücj polel lajay yupj. Cupj qjuis pelam cupj qjuis p'üy po'o patja, 'ücj malala la veles. Malala velecj na, malala lijicj wa. Nin mpes pajal malala qjuesé palá cupj pyatjaquecj na p'in. Cupj velecj diablo jos jinwá.

⁷ Ücj jis la tjilil, jis la manun animalpan, yupj ca nin la mijicj cupj qjuisas jinwá. Nasa way nin la tjajay nepenowá. Nosis casá lyawuñ sa manun 'ots'ipj, jis pam mpes lyawuñ 'ots'ipj, lotsjim 'ots'ipj, 'üsü mo'o lyawuñ 'ots'ipj.

Nin tulucj qjuis pelam lal. Yupj ma lajay cupj qjuisas jinwá. ⁸ Gente p'in ma polel 'üsüs way javelepj lovin, yupj jisas jinwá. Jis pelam quelel malala nyuca javelepj. Gente quelel 'üsüs javelepj na, ma polel nin lajay yupj. Ninana yupj javelepj veneno jinwá gente p'a wa jis lal. ⁹ Qjuis pelam mpes 'üsüs velecj nenéyawa, malala velecj nenéyawa. 'Üsüs velecj Dios po'ó. Cupj qjuis Jepa jupj, cupj qjuis Papay wa jupj. Malala nyuca velecj gente sin po'ó, enemem 'a Dios lis tjiji ne yupj jupj p'iyá jinwá nsem. ¹⁰ Mpes 'üsüs velecj pjaní po'ó, malala nyuca velecj p'a po'ó. Natjampan, 'üsüs tulucj nin lijicj. ¹¹ Nin p'iyá, 'üsü 'amá popa pyacj na, ma nenéyawa 'üsüs, ma nenéyawa vyaja. Nin p'iyá lovin. ¹² Natjampan, ts'oway ma olivo vyala jupj, ts'oway vyala p'in. Nin p'iyá 'anpüpj ma ts'oway vyala jupj; 'anpüpj vyala jupj. Nin p'iyá 'üsü vyaja lovin vyaja jupj, ma nenéyawa 'üsüs. Mpes ca jus nlayé gente malala javelepj p'a gente sin po'ó, ma polel 'üsüs mvelecj Dios po'ó.

Dios ts'uyupan ca jus nlayecj tsjan 'üsüs la qjuijicj.

¹³ Nun popa pjaní selé 'onin ne 'üsüs la qjuijis ca nacj. Jupj 'ücj sin 'yüsa liji ca nacj. Más 'ücj jupj p'iyá ca 'üsüs la mijis. Más 'ücj lyájasa jupj, nin liji na, tsjicj jinwá. Jupj t'üc' way si 'üsü 'onin ne 'üsüs la qjuijis, ma ca jola jupj p'iyá püné. ¹⁴ Jipj pajal ts'i 'in, jomam mpes, jipj ma polel velen jipj jin 'yüsa t'üc' way. Jipj jyas jipj p'iyá más püné way nsem la p'a wa jis lal, jipj ma polel velen jipj jin 'yüsa. Nin jinwá jele na, po ma tsyüpünü niná: ¹⁵ ma selen tsjan más 'ücj la cüjay. Dios ma jin tji'yüsa la tjiji jipj ca nin la cüjay. Nosis casá patja jinwá jele jipj, nin lejay na. Nosis casá patja yola yupj jisas mpes p'in, ma Dios po'o yola, mpes nin lajay yupj p'iyá yola jinwá. Diablo jin 'yüsa liji ca nin la mijin jipj. ¹⁶ Jipj jomam na, malala ca la mijin wa jipj. Jipj jyas más püné ca nsem jipj la p'a jis lal, malala ca la mijin jipj. Pajal ca la mve'len jipj. Pjü malala, pjü ca la mijin wa jipj. ¹⁷ P'a casá si 'üsü liji Dios. Jipj jin tji'yüsa na Dios mpes, jas túpwes malala jele tulucj. Ma ca quelel la mpa'nán jipj, lovin ca jele nsem p'a wa mpes. Ma ca la mve'len p'a casá jele na. Jipj ca quelel jis capj mp'a'san p'a wa, malala se palá na, ne t'üc' way ca jis capj mp'a'san. 'Üsüs ca la mijin pjü way mpes, ne ca nin la mijin, jipj velen jin p'iyá. Nin ca la mijin jin tji'yüsa na Dios mpes. ¹⁸ Nin lovin. Gente quelel 'üsüs patja p'a wa jis lal, ma la velel yupj. Ma wa la palan. Nin lajay mpes, la p'a wa yupj nt'a ca quelel 'üsüs la mijicj 'ots'ipj Dios jos jin.

4

Dios ts'uyupan quelel lajay Dios jos, Dios jis capj p'ya'sa.

¹ Napj ca mvelé tsjan mpes pajal püs way ts'u 'inyá nun p'a jilal. Ca mvelé tsjan mpes lo velelé p'a jilal. Nun po quelel to'á nujisas, nin mpes nin lojí. Ma polel to'á niná, pajal ts'u 'inyá nu pyala nun. ² Nun quelel to'á, cjuwá nun newá. Mpes 'ü'ná nun, nun quelel to'á mpes. P'a juts'a'á nujisas nun, mop'in ma polel to'á jupj juts'a'á. Nun lo velelé p'a jilal, lo palaná wa yupj jis lal. Nujisas 'a cjuwá. Ma la tjomoná Dios lal, ne nin. ³ Nenéyawa nun lo moná Dios lal; newa nin, Dios ma nu 'yaya nun lo moná. Malala nujola nun lo moná na, mpes ma nu 'yaya jupj. Nun lo moná lo ta'es nun nujisas la p'in. ⁴ Nun ma t'üc' way quelel lojí Dios. Nun quelel lojí Dios ma jisas lajay jinwá. Nin lojí na, nun Dios enemigopan. ¿Ncu ma solejé niná? Nin lovin. Gente quelel lajay Dios ma jisas lajay jinwá, yupj Dios enemigopan. ⁵ Ca nacj nun nujola Dios Popel ma t'üc' way vele. Vele: "Dios la tjiji cupj. Jupj p'iyá qjuis tje'yaya qjuis

qjues. Jupj jos cupj ca quelel la mijicj jupj. Ts'üise jupj cupj qjuis qjues mpes.”
⁶ Nin mpes jupj pajal 'üsüs quelel liji cupj mpes. Nin mpes jupj Popel vele:
 “Nepénowa noypan jin yola yupj p'iyá.

Dios ma se 'aya yupj ca nin la qjuijicj
 yupj jisas jinwá.

Nepénowa tsjictjacj jin yola yupj p'iyá.

Dios jis capj p'ya'sa yupj,
 ne 'ücj ca la mijicj jupj jos jin.”

⁷ Mpes Dios jyü'ta jin ca la müjí, jupj pajal püné mpes. Po ma la müjí diablo jos jin. Nun ma lojí jupj jos jin, jupj ca nts'equenem nun mpe. ⁸ Cus ncořicó Dios. Nun so cořicó Dios, jupj ca nucopj ncořicos wa nun. Nun malala nyuca lojí. Po ma nin la müjí quinam. Malala nujola. Nujisas Dios; nun quelel lojí wa Dios ma jisas lajay jinwá. 'Üsüs nujola t'as quinam. Nujola t'as nun Dios juts'a'á. ⁹ 'Aplijila t'as nun quinam. Nujola t'as nun malala la tjüjí mpes. La tupuyú nun püna la tjüjí mpes. Ma ca mwi'iqué quinam; ca la mpuyú la p'in. Ma ca 'ücj jisas nsem quinam; 'aplijila nsem la p'in. ¹⁰ Nujola t'as pajal tsjicj way nun Dios lal, jupj ne cupj qjuis Jepa Püné. Nin nujola na, nun más püné nsem ca la mijis jupj.

Más 'ücj Dios ts'uyupan ma malala javelepj p'a po'ó.

¹¹ Mpülücpán, po ma malala tjowelé nun jis pülücpán sin po'ó. Nun malala welé nun jis pülücj mpes, nun ma lojí Dios jyü'ta jin. Nun nujola p'in nun jis pülücj malala, nun ma wa lojí Dios jyü'ta jin. Nin p'iyá nin welé malala Dios tjijyü'tá. Nun nujola Dios tjijyü'tá 'üsüs tulucj, nun ma nin lojí Dios jyü'ta jinwá. Nun nujola nun 'ücj welé ncu 'üsüs Dios tjijyü'tá. ¹² T'üç' way pjaní way p'in jyü'ta. Pjaní way p'in polel vele ncu gente 'üsüs. Jupj p'in 'ücj jis capj p'ya'sa, mpes nepénowa ca mpatjam jupj lal. Jupj p'in polel liji pajal malala se palá nepenowá. Nin tulucj nun. Nun ma polel lojí niná. 'Ücj tulucj nun nujola p'a wa malala.

Nun p'in ma solejé tsjan ca mpalas.

¹³ Nun nepénowa welé: “Pülücj patja nt'a ca nlaca yacjaj ca nacj. Ne'aj año pjaní mpatjaquecj, qjuis t'emel ca mpülücüs.” Malala nin welé nun. Nusin tjü'üsüs niná: ¹⁴ nun ma solejé tsjan ca mpalas yayá. Tsjicj way p'in potjaqué nun. Myusca jinwá nun. Myusca tsjicj way lay pyala, locopyaya cyawaja jupj. ¹⁵ Más 'ücj nun welé: “Dios jos cupj ca mpatjaquecj, t'üç' way cupj ca mpatjaquecj”. 'Ücj wa nun welé: “Dios jos nin lijicj, nin ca la mijicj cupj”. ¹⁶ Quina noypan jin nujola nun p'iyá, mpes noypan jin welé. Ninana nun welé, malala. ¹⁷ Solejé quinam Dios ma jos nin welé. Solejé na tsjan 'ücj la cüjí, más 'ücj ca nin la müjí. Lovin nin. Ma nin lojí, malala lojí Dios lal.

5

Nepénowa pülücj jatatj ts'isiri yupj. Dios ca jis capj ntülüs.

¹ Nun pülücj to'á jilal velé quinam. Nun nepénowa pajal malala lojí. Nusin tjü'üsüs niná. Pajal malala ca nu mpalas malala la tjüjí mpes. ¡Yümücj la tupuyú! ² Pülücj to'á nun. Nusin quip 'üsüs way yustapj wa, mop'in 'üsüs tulucj yupj. Nun to'á tjamaja jinwá. Nusin quip la jul jinwá, qjuelejoy mo'o tjalá jinwá. ³ Nun jis oro 'üsüs tulucj; nun jis plata 'üsüs tulucj wa. Jocalá tepyala jinwá 'üsüs tulucj yupj. Nun ts'üisiqué pajal. Nun to'á, nun mpes p'in tjo'onsó. Ma nujola la p'a mpes. Nosis quelel cyawaja quinam, mpes más 'ücj

'üsüs la müjí ca quinam. Nun ma 'üsüs la tjüjé la p'a mpes nun to'á lal. Nun to'á já'asa p'in, mojo p'in. Nin mpes ca jus nlayé malala la tjüjé. Nin mpes malala ca mpalas wa nun jis p'üy, nun to'á malala tepyala jinwá. Nun jis p'üy mü'ümücj jinwá ca mpalas. ⁴ Nusin tjü'üsüs niná. Dios selé nun ma jis tja'ayá yupj jis t'emel nun jis mozopan tsji' la tjajay mpes. Yupj 'amá la tje'el nun mpes. La tupuyupj yupj nun malala la tjüjé mpes. La tupuyupj na, Dios tjapjaca. Qjuis Jepa Dios pajal püné yupj. Pülücj way si jütüta jupj angelpan. ⁵ Nun pajal 'ücj nujisas tapatjaqué nosis nt'a. Nun to'á pajal 'üsüs yustapj yupj. Nun nujisas jinwá la tjüjé lovin. Ma ca nin nsem quinam. Malala ca nu mpalas quinam. Nun nu t'yünt'ünü, vaca t'yünt'ünü lajay jinwá. Quelel ja'ünan vacasas, nin mpes nin lajay. Nin p'iyá ca nsem nun jis lal. (Dios ca nucopj ntülüs.) ⁶ Niyom nepénowa 'üsüs la tjajay Dios jos jin, mop'in nun malala tjowelé yupj sin po'ó. Nun la tjüjé mpes tecya'liñ yupj. Nin la tjüjé na, yupj ma la tapalan nun jis lal. Malala la tjüjé nun pajal.

Dios ts'uyupan la nuc Jesucristo jac'.

⁷ Natjampan, nun solejé nin ca mpalas, mpes newa 'üsüs la müjí nun, yupj malala lajay na. La ntjunucú qjuis Jepa Jesucristo jac'. Nin p'iyá niná yom sine li nucú jinwá. Yom sine na, vyala li nucú jupj. Vyala po jos jupj. Nin mpes li nucú jupj mwalá way jive mpes. Niswa li nucú locopyaya jive mpes. Li nucú jupj sine ca nt'ünüs. ⁸ Nin p'iyá la ntjunucú nun. La p'a malala lajay na nun jis lal, newa 'üsüs la müjí Dios jos jin. Newa jus nlayé Dios ca 'üsüs la mijis nun mpes. Leñ way jac' qjuis Jepa Jesucristo. ⁹ Nun sejatjampan ma 'üsüs lajay nujisas jinwá ca nacj. Po ma ts'u tji'inyá nujisas mo'ó yupj lajay mpes. Nun ts'u 'inyá nujisas mo'ó, malala nin Dios lal. Leñ way ca ncuwim Jesucristo. Jupj p'iyá ca mveles gente sin po'ó ncu 'üsüs la tjajay, jupj jos jinwá. ¹⁰ Natjampan, 'üsüs la müjí nun, profetapan 'üsüs la tjajay jinwá. Qjuis Jepa Dios sin tjejyama yupj la veles jupj mpes. Malala jis tepyala wa yupj, malala nu tepyala jinwá. Newa ma ts'a tji'in yupj, malala tepyala na. Newa 'üsüs la tjajay Dios jos jin. ¹¹ Yupj 'üsüs la tjajay malala tepyala na. Nin mpes cupj 'üsüs velecj yupj sin po'ó. Nun solejé niná. Nun solejé Job po'ó. Pajal malala tepyala jupj, newa 'üsüs la tjiji jupj. Solejé wa t'üc' malala tepyala na, Dios 'üsüs la tjiji jupj mpes. Nin mpes nun ca jus nlayé nin quelel líjitsja Dios janmacj. Nin jupj lovin. Qjuis Jepa Dios jola cupj mpes. Qjuis capj p'ya'sa jupj, malala qjuesé palá na.

¹² P'a wa quelel nu jyütütj napj. Po najas nin lojí napj jyütütj jinwá. Po ma jurar la müjí, malala pyala na, 'ücj jis la pon nun welé. Ma wa jurar la müjí tsjun po'ó mpes. 'Ücj tulucj lu tsuwilí niná welé mpes. Ma wa jurar la müjí nosis mpes. 'Ücj tulucj lu tsuwilí niná welé mpes. Jas tñpwes ma ca jurar la müjí. Más 'ücj nun t'üc' welé la p'in. T'üc' la müjí nun tjowelé. Nin lojí, Dios ma ca mveles nun malala nyuca la tjüjé.

Más 'ücj Dios ts'uyupan Dios lal javelepj malala pyala na.

¹³ Nun popa malala pyala na, más 'ücj Dios lal ca mveles jupj. Nun popa 'ücj jos na, más 'ücj ca nejets'em Dios 'üsüs. ¹⁴ Nun popa malala jos na, más 'ücj ca jis la monas jis la cuwis co'müypan Dios ts'uyupj sin popé. Qjuis Jepa Dios auxiliarpán yupj, mpes aceite ca jas ncjo'locj malala jos, qjuis Jepa Dios mpes. Nin la tjajay na ca mvelecj Dios lal malala jos mpes. ¹⁵ Yupj ca la monacj jupj ca mü'ü'süs. Yupj japon Dios ca mü'ü'süs la mijis jupj, mpes malala jos ca mü'ü'süs. Qjuis Jepa Dios ca jas müjünsüs jupj, tñpü'ü mpe. Ca

nacj malala jos malala nyuca la tjiji püna p'in, ne nin mpes malala jos tepyala jupj ca nacj. Dios ca perdonar la mijis jupj. ¹⁶ Mpes lovin jis tjowelé nunwá tsjan malala nyuca la tjújí. Lovin Dios lal mvelé nun p'a mpes nun popé. La moná Dios lal jupj ca jis mü'ü'süs la mijis malala jisas. Yom pjaní way p'in, 'üsüs jupj Dios lal ca nacj. Jusapj le moná Dios lal ca nacj. Jusapj p'in jupj polel 'üsüs liji pajal, jupj Dios lal vele mpes. Dios ca ma'ayas jupj le moná. ¹⁷ Nin tepyala Elías lal. Elías profeta waytsja jupj pajal püna. Yom p'intsja jupj, cupj jinwá, mop'in pajal 'üsüs tepyala jupj Dios lal la tjemyona mpes. Jupj po la tjemyona ma ca majawus. Nin mpes año cont'e, mes séisiya ma tjive nosis casá. ¹⁸ Locopyaya jupj la tjemyona Dios lal ca majawus niswá. Nin mpes tjive niswá, nin la tjiji Dios. Niswa tjevelañ nosis casá. Nin tepyala yom pjaní Dios lal tjevele mpes.

¹⁹ Natjampan, nenéyawa nun popa pjaní ma ca quelel la mijis Dios Popel vele jin. Dios Popel vele t'üc' way. Más 'ücj p'a wa jupj lal ca mveles, mpes jupj ca 'üsüs la mijis niswá. ²⁰ P'a wa jupj lal tjevele mpes, ma ca newa malala la mijis. P'a wa jupj lal tjevele na, cus tjep'ya'sa wa ma mpa'is malala la tjiji mpes. Dios ma ca jola quinam la pülücj malala la tjiji. Nujola tapalas niná.

Papel mwalá Pedro tepyaca

¹ Pedro napj. Napj ne Jesucristo apostolpan popa pjaní. Nin tjejjama la veles jupj mpes. Nun mpes pyac niná popelses, nun 'a Dios ts'uyupj. Dios la nu t'ya. Quina ma polel nu lo patj püna tapatjaqué nt'a. Nun pjü jun ta'á tjalawú quinam p'a nt'a la püt'üs Dios ma jisas jis lal. Nun nepénowa Ponto popa se jütütj nt'a potjaqué, Galacia popa se jütütj nt'a potjaqué wa nepenowá, Capadocia popa se jütütj nt'a potjaqué nepenowá, Asia popa se jütütj nt'a 'ots'ipj, Bitinia popa se jütütj nt'a potjaqué wa nun nepenowá. Nun pjü mpes pyac napj. ² Dios qjuis Papay la nu t'ya nun. Jupj seletsja nun ca cus ncořícó, mpes nin nu tepyala nun. Nun Dios juts'a'á nu tepyala, Dios Cjües la tjiji mpes. Jupj la tjiji nun 'ücj la cüj Jesucristo jos jin. Jupj la tjiji wa Dios 'ücj perdonar la nutjiji, Jesucristo nun mpes tepe'e mpes. Najas Dios ca pajal 'üsüs la mijis nun mpes lovin. Najas nun ma nujola nsem pjü mpes, jupj la nusiji.

Dios ca pajal 'üsüs la mijis jupj ts'uyupj mpes lovin.

³ Najas 'üsüs velecj Dios po'ó. Jupj p'iyá Dios qjuis Jepa Jesucristo lal. Jupj Jesucristo Popay. Dios pajal quelel qjuis capj p'ya'satsja. Nin mpes cupj jupj ts'uyupan qjuis tepyala la tjiji jupj, ncupj niswa qjuis tjamanun jinwá. Jesucristo tepe'e na, Dios jas tjijyünsa jupj la püt'üs niswá. Nin mpes cupj selecj lovin ca mpatjaquec wa cupj Dios lal. ⁴ Nun jupj ts'uyupan, mpes solejé Dios pasal 'üsüs ca la mijis nun mpes. Jupj la mijis, niná lovin ma ca cümajam, ma wa ca malala cüpalas, ma wa ca 'acawajas. Dios la mijis, niná jupj jyama nun mpes jupj pü'ü nt'a. ⁵ Nun nuts'a'á ca nsem. Dios nu jyama nun. 'Ücj nin liji nun mpes jupj pjü way 'ücj liji mpes. Nun jupj lal poné mpes nin liji jupj. Jupj nu jyama lovin, pjü 'ücj la qjujis nun mpes p'a jyawca na, ca jupj lal mpatjaqué. Nasa pjü 'ücj la tjiji jupj ca la mijis. Jesucristo tjac' na, pjü ca la mijis jupj quelel lijá, mpes pjü ca nucucj jupj pajal nucopj tjep'ya'sa.

⁶ Nin mpes nun pajal 'ücj nujisas. Po quina way p'in 'aplijila nu pyala ca nacj malala nu pyala mpes. La pülücj way malala pyala, ne nin. ⁷ Newa nin, Dios 'üsüs liji nun mpes. Malala nu pyala neneyawá, mpes p'a wa ca jus cülayecj t'üc' way poné nun Jesucristo lal. Nin p'iyá niyom oro jatatj na, quelel salejepj ncu t'üc' way oro jupj, mpes 'awa mo'o ja'onsopj. Nun poné Jesucristo lal; ninana más 'üsüs oro lal. Oro pajal pülücj jaylacj, mop'in ca ncawajas p'a jawas. Nun t'üc' way poné Jesucristo lal, Dios ca mveles nun 'üsüs, ca mveles nun noypan. Ca mveles jupj 'üsüs jola nun mpes. Nin ca mveles Jesucristo lay tepyala na nosis casa'á.

⁸ Nun ma jus tjunucú; así nucú secj nun quelel lojí jupj. Ma su nucú jupj quinam; mop'in nin, nun poné jupj lal. Nin mpes pajal 'ücj nujisas nun. Ma polel 'üsüs la veles p'a lal 'onin ne pajal 'ücj nujisas. Nun pajal 'ücj nujisas Dios nt'a patja jinwá. ⁹ Nun p'iyá ca Dios lal mpatjaqué lovin, Jesucristo lal poné mpes. ¹⁰ Profetapan püna tapatjá, yupj tjowelepj Dios mpes. Tjowelepj jupj pajal 'üsüs ca la mijis nun mpes. Yupj tapatja na p'in, newa ma sin tji'yüsa 'oyñ nyuca ca nin la qjujis Dios, ca nun 'ücj mpatjaqué jupj lal. Yupj pajal quelel salejeptsja niná, pajal jis la tjü'üy yupj. ¹¹ Cristo Cjües yupj jisas mo'o tüpü'ü. Jis capj tjep'ya'sa yupj 'ücj jis la veles tsjan ca mpalas. Jupj sin 'yüsa lis tjiji Dios ca jas majamas Yom pjaní gente jis capj la p'acj. Jupj sin 'yüsa lis tjiji

wa pajal malala ca mpalas ninana Yomen nosis casá; sin 'yüsa lis tjiji pajal püné ca mpalas jupj locopyayam. Profetapan quelel salejeptsja pjacj Yomen niná. Quelel salejeptsja wa 'ona ncuwim jupj. ¹² Dios sin tji'yüsa lis tjiji ma ca nin mpalas yupj patja na p'in. Yupj tjowelepj cupj qjuisin la 'üsüs mpes; yupj p'iyá sin la 'üsüs mpes tjowelepj tulucj. Ninana yupj tjowelepj Dios mpes, nin p'iyá nuwolap'a'á tjowelepj niyom p'a wa quinam. Niyom nenem tjowelepj tsjan 'üsüs tepyala quinam Dios la tjiji mpes. Dios jas tjejyama jupj Cjües, tsjun po'o nepé tjac'. Mpes 'ücj tjowelepj niná, Dios Cjües jis capj tjep'ya'sa mpes. Angelpañ p'iyá pajal quelel sin 'yüsa niná yupj javelepj. Ma sin 'yüsa yupj.

Más 'ücj Dios sa corñ ca 'üsüs la mijicj, Dios jos jinwá.

¹³ Dios nin la tjiji nun mpes. Mpes nujola t'as nun ca 'üsüs la müjí, jupj jos jin. 'Üsüs nujola nsem lovin. Lovin nujola tapalas Dios ca pajal 'üsüs la mijis nun mpes Jesucristo jac' na. ¹⁴ Nun Dios ts'uyupan. Jupj jos jin la müjí. Po ma malala la müjí nun, püna la tjüjí jinwá. Püna ma solejetsja Jesucristo 'ücj la tjiji nun mpes. Nun la tjüjí nun p'iyá quelel lojitsja jinwá. ¹⁵ Po ma nin la müjí quinam. Nun Dios juts'a'á, mpes lovin 'üsüs la müjí quinam. Dios la nu t'ya, nun jupj ts'uyupj nu tepyala. Jupj Nupopay quinam. Jupj pajal 'üsüs liji lovin, mpes 'üsüs la müjí wa nun, jupj jin p'iyá. ¹⁶ Dios tjevele jupj Popel mo'ó: "Napj 'üsüs lejaj lovin. Nin mpes ca 'üsüs la müjí wa nun, napj jinwá", nin tjevele Dios.

¹⁷ Nun Dios lal welé na, nun welé jupj Nupopay. Jupj pjü gente mpes vele ncu 'üsüs la tjajaj, vele wa ncu malala la tjajaj. Nin p'iyá liji pjü jis lal, nun jis lal wa. Jupj vele ncu nin jin la tjajaj jupj tjijyü'ta jin. Mpes nun nosis nt'a potjaqué na p'in, locj meyá nun malala lojí na. ¹⁸ Püna tapatja nun sin popé ma la tjajaj Dios jos jin. Yupj sin popa jinwá la tjajaj. Nun 'a nin p'iyá la tjüjí. Ma wa la tjüjí Dios jos jin. Nun ma polel lojitsja 'üsüs. Quina Dios la tjiji nun ca 'ücj la cüjí jupj jos jin. Perdonar la nu tjiji nun malala la tjüjí, ne ca 'üsüs nsem nun jupj lal lovin. Nun solejé 'onin la tjiji niná nun mpes. Tsjan cyawaja lal nin la tjiji tulucj. T'emel lal la tjiji tulucj. ¹⁹ Jesucristo 'os mpes nin la tjiji. Jupj nun mpes tepe'e. Püna judiopan tjü'ünan oveja tsjicj, tja'ayapj Dios mpes. Yupj jisastsja jupj ma ca nin jola nsem yupj malala nyuca la tjajaj, mpes nin la tjajaj. Dios jostsja oveja tsjicj malala tuluctsja. Nin p'iyatsja Jesucristo lal. Malala tulucj jupj. Pajal 'üsüs jupj la p'in. Dios jas tjejyama jupj nosis casa'á jupj ca mpa'is nun mpes. ²⁰ Nosis cjuwatsja na p'in, Dios Jesucristo la t'ya nin la jay niná. Quina tjac', nucopj tjep'ya'sa, nosis quelel cyawaja na. ²¹ Jesucristo la tjiji mpes, nun 'ücj poné Dios lal. Jesucristo tepe'e na, Dios jas tjijyünsa jupj, la püt'üs niswá. Dios la tjiji Jesucristo pajal püné. Nin mpes nun poné Dios lal quinam. Nun solejé Dios ca nucopj mp'a'sas, jupj tjevele jin.

²² Dios velá t'üc' way. Jupj tjevelá nasa toponé nun. Nasa la tjüjí jupj tjijyü'ta jinwá. Malala tulucj nun quinam. Nin mpes nun t'üc' way quelel la sojí nun jis pülücpañ Jesucristo lal japon. Nun 'ücj la cüjí niná quinam. Mpes más 'ücj pajal quelel lis müjí nunwá, nun t'üc' way quelel nin lojí mpes.

²³ Dios tjevelá nyucunú jinwá. Lovin t'üc' way. Nun toponé na Dios tjevelá, nun jupj ts'uyupan nu tepyala, niswa nu tjamanun jinwá. Nupopay Dios lovin pü'ü, ma pe'e gente jinwá. ²⁴ Dios Popel vele:

"Pjü gente tsjutsj jinwá, pjü cya'lirt.

Pajal 'üsüs jatatj tsjutsj ts'ituju jinwá la p'in.

Polol ts'üique,

palá tinca.

²⁵ Qjuis Jepa Dios tjevelá ma cyawaja gente jinwá.

Dios tjevelá lovin t'üc'."

Niyom nepenowá nasa pajal 'üsüs tjowelepj nun jis walap'a'á Jesucristo po'ó. Yupj tjowelepj nin p'iyá Dios tjevele jin.

2

¹ Nin mpes po ma malala nyuca la müjí püna la tjüjí jinwá. Po ma la ntsawilí quinam. Po ma 'üsüs la müjí, la p'a jis la nuc mpes p'in. Po ma tjajamanaqué. Po ma malala mvelé nun la p'a lal. ² Nun tsjictjacj; po quina nu tjamanun jinwá nun Dios lal. Dios Popel tsots' jinwá nun mpes. Pajal nujisas t'as Dios Popel. Jupj Popel ma li tsuwile. Jupj Popel nusin 'yüsa liji tsjan jos Dios. Nun lojí na jupj Popel vele jin, más 'üsüs ca la müjí, tsjictjacj jis t'yüna jinwá. Nin la müjí niná, nun Dios ts'uyupan mpes. ³ Nun quelel lojitsja qjuis Jepa Dios; quina nun solejé wa jupj 'üsüs.

⁴ Nun toponé quinam qjuis Jepa Jesucristo po'ó. Pe nyucunú jinwá jupj, Dios wo lajay mpes. Gente ma jisastsja jupj. Yupj ma 'üsüs jin yólatsja jupj. Dios p'in la t'ya jupj. Dios jólatsja jupj pajal 'üsüs. ⁵ Nun p'iyá pe janucun jinwá, Dios wo lajay mpes. Dios 'a nu myula nun, jupj liji jupj wo nun mpes, nun adobes jinwá nacj. Dios nujos mo'o pü'ü. Nun jupj wo, mpes nun pjü way jupj sacerdotepan. Jupj juts'a'á way nun. Nin mpes nun 'oyá Dios lal, jupj Cjües nusin 'yüsa liji jinwá. Jesucristo 'ücj la tjiji nun ca cus ncoñicó Dios. Nin mpes Dios 'ücj jos nun 'oyá jupj lal. ⁶ Dios Popel vele Dios tjevelá püná. Vele:

"Tjapja'aque nun.

Napj la t'ya yom pjaní pajal 'üsüs.

Pe 'üsüs jinwá jupj 'ücj jas la jünsüs nawá.

Napj la tjejay jupj nawá tsjomis jinwá

Sión nt'a,

napj nts'uyupj patja nt'a.

Nepénowa jupj lal japon.

Dios lovin ma ca mveles yupj malala."

⁷ Jupj pajal 'üsüs liji nun mpes, nun jupj lal poné mpes. Nepénowa ma quelel japon jupj lal, mpes malala se palá yupj. Dios Popel vele:

"Niyom nepénowa quelel jajünsüptsja wosis pe mpes.

Pe pjaní ma jisastsja wosis la jünsüs.

Pe niná t'üc' way 'üsüstsjja.

Mpes qjuis Jepa Püné jas tjijyünsa wosis.

Jupj mwalá way tje'yonsa pe niná

wosis si jünsa mpes.

Pe niná más 'üsüs waytsja pjü pe witjacj jilal.

Tsjomis pe niná casá tóñcatsja."

⁸ Dios Popel vele wa:

"Nepénowa pejoñ niná pe po'ó, yupj má japon mpes.

Pe niná si tülüna liji."

T'üc' way yupj ma quelel japon Dios tjevelá Jesucristo po'ó. Nin mpes ma lajay Dios jos jin. Niñ mpes nin tjevele Dios Popel. Dios tjijyü'ta ca malala jis mpalas, ma quelel japon mpes.

⁹ Nin tulucj nun jis lal. Dios la nu t'ya nun, nun Jesucristo lal poné mpes. Nun pjü way sacerdotepan nu tepyala quinam. Nun tsji' lojí qjuis Jepa Dios mpes. Nun Dios sí jütüta sin popé. Nun pjü way Dios juts'a'a. Jupj la nu t'ya nu la veles jupj pajal 'üsüs liji. Püna nun ma nusin tji'yüsa Dios po'ó, mpes püste nt'a tjalawiqué jinwá tapatjaqué. Nin tulucj quinam. Dios nusin tji'yüsa la tjiji quinam, mpes jupj jaw 'üsüs nt'a lowiqué. ¹⁰ Püna Dios ts'uyupan tuluctsja nun. 'A mulú patja jinwá tuluctsja. Quina jupj ts'uyupan nu tepyala. Püna Dios ma jólatsja nun mpes, ne ma nucopj tjep'ya'sa jupj. Quina pajal jola nun mpes; nasa nucopj tjep'ya'sa jupj.

Más 'ücj Dios ts'uyupan ma malala nyuca lajay, la p'a lajay jin.

¹¹ Mpülücpán, nun nosis casá patja sin popa tulucj. Nun nosis casá potjaqué po quina way p'in. Mpes, napj nun jis lal le mon po ma malala nyuca la müjí, malala lajay nin lajay jinwá. Nun quelel malala nyuca lojí, po 'in malala niná nun lal. Malala lojí na, malala nu pyala nujisas mo'ó. ¹² Lovin 'üsüs la müjí nun. Dios ma jisas jis lal potjaqué nun. Yupj malala ca mvelecj nun po'ó, mop'in yupj ca nucucj nun t'üc' way pajal 'üsüs lojí. Nin mpes Jesucristo tjac' na, yupj ca mvelecj t'üc' way nun la tjüjí Dios jos jin.

Más 'ücj Dios ts'uyupan lajay jepapan jajütütj jin.

¹³ Nin la müjí pjü jepapan jajütütj jinwá. Nun lojí niná, gente ca sin mü'üsüs qjuis Jepa Dios pajal 'üsüs jupj. Mpes nin la müjí jepa püné vele jin. ¹⁴ Nin la müjí wa jepa auxiliarpán jajütütj jin. Jepa püné sin tjejjama yupj jis capj la tül malala lajay. Sin tjejjama wa 'üsüs jis la veles 'üsüs lajay sin po'ó. ¹⁵ Dios jos 'üsüs lojí lovin. Nun 'üsüs lojí, malala yola witjacj ma ca polel malala mvelecj nun sin po'ó. Yupj ma yola jinwá javelepj. Mpes 'üsüs la müjí nun lovin.

¹⁶ P'a witjacj nun jis patrón witjacj tulucj quinam. 'Ücj nujisas t'as nin mpes. Mop'in ma ca malala la müjí. Dios jomozopan nun. Jupj jyü'ta jin la müjí. ¹⁷ Nujola t'as pjü gente noypan 'in, mpes más 'ücj 'üsüs la müjí yupj jis lal. Lovin quelel lis müjí pjü nun jis pülücpán Jesucristo mpes. Jus nlayé Dios ca jis capj ntülüs malala lajay. Lovin nujola t'as püné way jepa püné nosis casá jyü'tá, jupj jepa ne nin.

Más 'ücj esclavopan 'üsüs lajay lovin, Jesucristo la tjiji jinwá.

¹⁸ Nepénowa nun popa esclavopan. Nin la müjí nun jis patrón witjacj jajütütj jinwá. Nepénowa nun jis patrón witjacj 'üsüs nun jis lal; yupj yola nun mpes. Nepénowa nucopj javelel pajal. Newa nin, nujola t'as yupj noypan, yupj nun jis patrón mpes. Nin mpes ca 'üsüs la müjí yupj mpes. ¹⁹ Nenéyawa yupj sin nin malala lajay nun jis lal, nun malala lojí mpes tulucj. Nin nu pyala na, más 'ücj newa ca 'üsüs la müjí, nun Dios po'o nujola mpes. 'Üsü way niná Dios lal. ²⁰ Nun malala nyuca lojí, nun jis patrón 'ücj mo'o jasüp nun. Más 'ücj ma ca ts'i mi'iná nin lajay na. Dios ma ca mveles nun pajal 'üsüs, nun ma ts'u tji'inyá mpes. Nun malala la tjüjí mpes nin tepyala. P'a casá ca nsem yupj malala la nusejay, nun 'üsüs lojí na. Nun newa 'üsüs lojí yupj malala la nusejay na, 'üsüs nin. Dios ca 'ücj jos nsem nin lojí mpes.

²¹ Dios jos pjü jupj ts'uyupan nin wa lajay. Nin mpes so cořicó jupj. Jesucristo la tjiji jin p'iyá ca la müjí. Dios jas tjejjama Jesucristo nosis nt'a, gente jis capj la p'acj. Malala tepyala jupj, nucopj la p'acj nun. Nin mpes nun solejé tsjan más 'ücj la müjí. ²² Dios Popel nin vele: "Jupj lovin ma malala nyuca la tjiji. Lovin ma la tsyawilí jupj." ²³ La p'a wa malala tjowelepj na

jupj po'ó, Jesucristo ma malala tjevele yupj jis lal. Nepénowa malala la tjajay jupj, mop'in jupj ma tjevele ca malala jis mpalas nin la tjajay mpes. 'Üsüs la tjiji lovin. Jupj tepyona Dios ca pjü 'ücj la mijis jupj mpes. Dios selé pjacj 'üsüs lajay, selé wa pjacj malala lajay. ²⁴ Jesucristo p'iyá cruz po'o jálatsja, tepe'e, cupj p'iyá malala la tjijicj mpes. Dios cus tyüla jupj, cupj malala la tjijicj mpes. Nin la tjiji mpes, Dios ma ca qjuis capj ntülüs ncupj. 'Ücj la tjiji wa cupj ma ca malala nyuca la mijicj quinam. Cupj p'iyá tecya'lequecjinwá, 'ücj ma malala lijicj quinam. 'Ücj ca 'üsüs la mijicj, Dios jos jin. Jesucristo jüp'üy 'os tepyala mpes, nun nu tji'yü'sa. ²⁵ Püna p'in ma cus tocoříc Dios. Oveja campá tjil witjacj jinwatsja nun. Nin tulucj quinam. Nun nasa toponé Jesucristo po'ó, mpes nun so coříc jupj quinam. Jesucristo nu jyama yom oveja jyama jinwá. Nu jyama ma ca malala mpalas nun jis qjues.

3

Más 'ücj nequem 'üsüs patja jis vayum jis lal.

¹ Dios jos esclavopan nin lajay yupj jis patrón witjacj jajütütj jin. Nin p'iyá, jupj jos wa nun nequem ca la müjí wa nuvoyum nu jajütütj jinwá. Nuvoyum nepenowá ma lajay Dios vele jin. Mop'in ca nucucj yupj nun 'üsüs lojí. Nun pajal 'üsüs lojí mpes, yupj ca quelel mponecjin Jesucristo po'ó. Nin ca nsem, nun welé mpes tulucj. ² Yupj ca nucucj nun quelel lojí Dios jos jin, mpes nun pajal 'üsüs lojí lovin. Nin mpes yupj ca quelel mponecjin 'ots'ipj. ³ Ma nin nujola t'as ncu nun 'üsüs yustapj la p'in, nuts'üil po'ó tyo'na mpes, soquiya pülücj 'atjama mpes wa, pülül pülücj jaylacj mpes wa. Nujola t'as nun ca 'üsüs la müjí; 'üsüs lojí mpes pajal 'üsüs yustapj jinwá nsem nun. ⁴ Nun 'üsüs nujola na, p'a wa 'ücj jisas nsem nun jis lal. 'Üsüs yustapj jinwá nsem nun yupj jis lal. Lovin 'üsüs yustapj jinwá ca nsem nun, tsjücjüm na 'ots'ipj, co'müy na 'ots'ipj. Nin mpes tsjictjacj jin nujola t'as nun p'iyá. Lovin ma nin nujola t'as la p'a malala lajay mpes. Pajal 'üsüs Dios lal nin lojí. ⁵ Nin p'iyá lajaytsja wa nequem nepenowá pajal püna tapatjá. Yupj cus tocoř Dios. Yupj topon Dios ca jis capj mp'a'sas jupj tjevele jin. Yupj pajal 'üsüs quelel lajaytsja, mpes nin la tjajay yupj jis vayum tjowelepjinwá. Nin mpes 'üsüs yustapj jinwatsja yupj; p'a wa nin yólatsja yupj 'üsüs. ⁶ Nin la tjiji Sara. Jupj la tjiji jupj voyum Abraham tjevele jin. Sara tjevele jupj voyum jupj jepa. Más 'ücj 'üsüs lojí, Sara la tjiji jinwá. Po ma locej tjejá ca malala nu mpalas nun 'üsüs lojí na. Nin lojí, Sara jucucuspan jinwá ca nsem nun.

Más 'ücj niyom 'üsüs patja sejats'om jis lal.

⁷ Nin p'iyá nun niyom ca 'üsüs la müjí nun sejats'om jis lal. Nun solejé Dios tjevelá, mpes jupj tjevele jin la müjí nun sejats'om jis lal, yupj jis lal potjaqué na. Nujola tapalas yupj más sin napnapj nun jis lal. Nin mpes lovin pajal 'üsüs la müjí nun sejats'om jis lal. Dios jis capj p'ya'sa wa yupj, mpes ca yupj mpatjam wa Dios lal lovin, nun jinwá. Nin mpes wa ca 'üsüs la müjí yupj jis lal. Nun ma 'üsüs lojí nun sejats'om jis lal, Dios vele jin, Dios ma ca ma'ayas nun lo moná jupj lal.

Más 'ücj pjü 'üsüs lajay lovin.

⁸ P'a wa quelel vele wa. Nasa ca mvelé pjü way nun jis lal. Nin p'iyá nujola t'as nun. P'a wa nun popé 'ücj jisas na, nun 'ücj nujisas wa t'as. P'a wa nun popé 'aplijila na, nun 'aplijila wa t'as. Quelel lis müjí pjü way Dios ts'uyupan, yupj ne nun jis pülücpan. Pajal nujola t'as la p'a malala tepyala na. Tsjicj

way jin nujola t'as nun p'iyá. ⁹ P'a wa malala liji na nun jis lal, po ma malala la müjí jupj lal. Jupj vele nun malala, po ma ca mvelé jupj malala wa. Jupj malala liji na nun jis lal, más 'ücj nun lo moná Dios lal jupj ca cus mp'a'sas jupj. Dios la nu t'ya. Dios quelel 'üsüs liji nun jis lal lovin, nin mpes la nu t'ya. Mpes más 'ücj nun 'üsüs lojí wa pjü jis lal. ¹⁰ Nin vele Dios Popel:

“Nun pajal quelel 'üsüs potjaqué,
más 'ücj ma malala welé la p'a sin po'ó.

Nujisas nun ca 'üsüs nujisas mpatjaqué
nosis casa'á,
más 'ücj lovin ma la ntsawilí.

¹¹ Más 'ücj ma malala nyuca lojí quinam.

Más 'ücj pajal 'üsüs lojí.

Más 'ücj nun lovin ma lo velelé,
ma lo palaná pjü jis lal.
Po nujisas t'as niná.

¹² Qjuis Jepa Dios jyama 'üsüs nyuca lajay.

Jupj se 'aya yupj la mon jupj lal.

Jis capj p'ya'sa jupj.

Nin tulucj malala lajay jis lal.
Dios ma jis capj p'ya'sa.”

¹³ Nun 'in jomá nun ca 'üsüs la müjí Dios jos jin, ¿ncu p'a wa ca malala la nu qjuijis, niná lojí mpes? ¹⁴ Ca nacj nenéyawa ca malala nu mpalas, nun 'üsüs la tjüjí mpes. Nin tepyala na, Dios newa 'üsüs liji nun mpes. Po ma locj tjejá nun yupj jis lal. Ma nin nujola t'as. ¹⁵ Nujola tapalas Jesucristo nun jis Jepa, mpes ca nin la müjí jupj jos jin. Dios jas tjejyama jupj nosis nt'a gente jis capj la p'acj. Lovin nujola t'as 'onin pjac mvelé nun tsjan mpes poné nun Jesucristo po'ó. Mpes la p'a nu la 'üy na tsjan mpes poné nun, nun 'ücj ca mvelé. Nun nin welé na, po ma noypan jin nujola t'as nun p'iyá. 'Üsüs way nujola t'as jupj mpes, jupj lal welé na. ¹⁶ Pajal 'üsüs la müjí lovin. Más 'ücj nun solejé nun ma malala nyuca la tjüjí. Jesucristo so coñcó, mpes 'üsüs lojí. Nepénowa javelepj nun malala lojí. Jat' javelepj malala lojí. Newa 'üsüs la müjí nun, mpes yupj ca jis maycas malala tjowelepj mpes. ¹⁷ Nenéyawa Dios nu 'yaya malala nu pyala. Malala nu pyala na, más 'ücj 'üsüs la tjüjí mpes ca nin nu cüpalas. Malala la tjüjí mpes ca nin cüpalas, malala nin.

¹⁸ Malala tepyala wa Jesucristá. Dios jas tjejyama jupj, jis capj la p'acj nosis casá patjá. Jupj p'iyá 'üsüs la tjüjí lovin. Mop'in malala tepyala jupj; jupj tepe'e nun malala la tjüjí mpes. Jupj la pjaní tepe'e, mpes Dios 'ücj perdonar la siji pjü. Tepe'e ca 'üsüs nsem nun Dios lal. Gente tjü'ünan jupj; locopyaya jupj niswa tüpü'ü la tjüjí Dios Cjües. ¹⁹ Nin tepyala na, Jesucristo tjemey, tceya'liñ jis qjues jis walap'a'a tjevele, cawilta mo'o tjatja jis lal. ²⁰ Pajal püna ma quelel japontsja Dios lal yupj. Pajal püna, Noé tüpü'ü na, Dios pajal püs way la tjinyuca Noé barco la tjüjí na. Dios la tjinyúcatsja yupj jis la pon jupj lal. Newa ma quelel topon. Mpes 'üsü pajal püné t'yüna na nosis casa'á, yupj tceya'liñ. Pjaní way p'in ma tceya'liñ 'üsü mo'ó, ocho way p'in; Dios jis capj tjep'ya'sa yupj. ²¹ Jis capj tjep'ya'sa 'üsü mpes. Nin p'iyá nu pyala quinam bautizar la nusejay mpes. Dios liji 'ücj nun ca mpatjaqué jupj lal, nun nin la tjüjí na. Bautizar la nusejay na, ma nusin pa'í nusin ten. Nin la nusejay na, nun welé Dios lal nun ca 'üsüs la müjí quinam jupj jos jin. Tsjan mpes 'ücj nu la püt'üs Dios lal, bautizar la nutjajay na: Jesucristo tepe'e, jas tjijyünsa la

püt'üs niswá. Mpes Dios 'ücj perdonar la nusiji nun. ²² Jesucristo Dios pü'ü nt'a tjemey niswá. Dios li'inyampe nt'a 'etjele quinam, jupj pajal püné mpes. Jupj si jütüta pjü angelpañ, pjü jepapan 'ots'ipj tsjun po'o patjá, pjü noypan 'ots'ipj tsjun po'o patjá. Pjü si jütüta.

4

¹ Malala tepyala Jesucristo jüp'üy, nosis casá tüpü'ü na. Mpes nin p'iyá nujola t'as Jesucristo jola jinwá. Jis p'üy malala tepyala witjacj ma malala lajay quinam. ² Nin mpes yupj nosis casá patja na, ma newa malala quelel lajay, gente p'a wa lajay jinwá. Yupj quelel lajay Dios jos jin. Najas ca nin nsem nun jis lal. ³ Püna malala la tjüjé wa nun, Dios ma jisas lajay jinwá. Nasa t'üc' la tjüjé niná; ma ca nin la müjé custjay. Dios ma jisas pajal malala lajay. Ninana po quelel lajay, yupj jisas jinwá. Pajal myü'üñ yupj. Fiesta lajay wa, püné jis la las, pajal jis la müs wa. Yupj quelel lajay dios p'a wa, niná ne Dios tulucj. Nin mpes wa pajal malala lajay. Ninana quelel lajay yupj. ⁴ Yupj ma sin 'yüsa tsjan mpes nun ma jis capj coricó malala nyuca jis la jay mpes. Pjü yupj quelel lajay, pjü nin lajay, mpes pajal malala lajay. Nun ma lojí niná, mpes javelejp nun malala. ⁵ Po ma nin nujola t'as. Jesucristo ca jis la mü'üyás tsjan pjucj la tjajay niná. P'a jawas ca jis capj ntülüs pjü malala lajay. Nin ca la mijis patja jis lal. Tecya'liñ jis lal ca nin la mijis wa. Jupj jos na ca nin nsem. ⁶ Nepénowa tecya'liñ nasa tjepjyacañ Jesucristo pajal 'üsüs la tjiji yupj mpes. Yupj tecya'liñ pjü way cya'liñ jin p'iyá, püna malala la tjajay mpes. Newa patja yupj jis qjues, Dios pü'ü jinwá. Yupj Jesucristo lal topon, mpes nin. Nin mpes nepénowa tjowelejp yupj jis walap'a á Jesucristo po'ó püna p'in.

Más 'ücj Dios ts'uyupan 'üsüs lajay jupj jos jin.

⁷ Po 'in leñ way ca ncawajas pjü. Mpes 'in tjamamá, nujola t'as tsjan más 'ücj lojí, ne nin la müjé niná. Mpes nun ca 'ücj mvelé Dios lal. ⁸ Pajal quelel la müjé nunwá. Niná lojí más 'üsüs p'a wa lojí lal. Nun quelel la sojí p'a wa, nun ca perdonar lis müjé yupj pajal la pülücj malala la tjajay mpes. ⁹ Jis ma'ayá Dios ts'uyupan müjünañ nun jis wa nt'a, jis ma'ayá nlajacj wa nun jis lal. 'Ücj nujisas t'as nin lojí na. Po ma malala tjowelé nun tja'ayá mpes. ¹⁰ Dios nu tje'yaya nun pjü way 'ücj la cüjé jupj jos jin, jis capj mp'a'sá la p'a wa. Mpes niná la müjé nun, jis capj la p'acj p'a wa. 'Üsüs la müjé Dios nu tje'yaya lal. Jupj 'üsüs quelel líjtjsja cupj gjuilal, mpes qjuis tje'yaya cupj 'ücj nin lijicj. Jupj la tjiji jupj ts'uyupan pülücj way 'ücj la cüjay. ¹¹ Ca nepénowa cüwelejcj Dios mpes. Javelejp na, más 'ücj nin p'iyá javelejp Dios vele jinwá. Ca nepénowa jis capj cüp'a'sacj p'a witjacj. Jis capj jap'acj na, más 'ücj yupj yola mpalas Dios jis tje'yaya yupj 'ücj la qjuijicj niná. Nin la müjé mpes p'a witjacj ca sin mü'üsüs Dios pajal 'üsüs, pajal püné. Yupj ca sin mü'üsüs Jesucristo pajal nucopj tjep'ya'sa, mpes nun 'üsüs lojí. Najas pjü mvelejcj Dios pajal 'üsüs. Najas pjü lajay jupj jyü'tá. Najas nin la mijicj lovin. Nin ca nsem.

Malala se palá Dios ts'uyupan yupj 'üsüs lajay mpes. Dios jos 'ücj jisas nsem yupj.

¹² Mpülücpañ, leñ way ca pajal malala jis mpalas nun nepénowa jis lal. Niná nu pyala mpes, la p'a ca nucuj nun newa poné Dios po'ó. Niná nu tepyala na, po ma nujola t'as ma malala nu cüpalas, nun Dios jatjampan mpes. Nin se palá Dios ts'uyupan. ¹³ Dios jas tjejyama Jesucristo qjuis capj la p'acj. Malala tepyala jupj lal, nin la tjiji mpes. Malala nu pyala wa nun, Jesucristo lal poné

mpes. Nin nu pyala na, Jesucristo so coñicó. Mpes 'ücj nujisas t'as nin nu tepyala na. P'a jawas Dios ca pjü sin mü'üsüs lis mijis Jesucristo pajal 'üsüs, ca sin mü'üsüs lis mijis jupj pajal püné wa. Niná tepyala na, pajal 'ücj nujisas ca nsem. ¹⁴ La p'a wa javelepj nun malala, Jesucristo so coñicó mpes. 'Ücj nujisas ca nsem. Dios Cjües nun jis lal pü'ü. Jupj pajal 'üsüs, pajal püné way jupj. Dios jupj. T'üc' way la p'a wa malala javelepj jupj po'ó; mop'in pajal 'üsüs welé nun jupj po'ó. ¹⁵ 'Ücj nin, malala nu pyala nun. Mop'in najas ma malala la müjí. Nepénowa malala se palá gente ja'ünan mpes. Nepénowa malala se palá pequerñ mpes. Nepénowa ma t'üc' lajay jepa jyü'tá, mpes malala se palá yupj. Nepénowa quelel jajütütj yupj ma polel jajütütj nt'a, mpes wa malala se palá. Po ma la tjüjí yupj jinwá. ¹⁶ Malala nu pyala Jesucristo lal poné mpes, 'ücj nin. Po ma nujola t'as. Niná nu pyala na, ma nu tjamaycas nun. 'Üsüs pjac mvelé nun Dios po'ó, Jesucristo so coñicó mpes.

¹⁷ Quina Dios ca mveles gente sin po'ó, ncu 'üsüs la tjajay, ncu malala la tjajay. Nin ca mveles jupj ts'uyupan sin po'ó mwalá way p'in. Malala gjuesé palá wa ncupj, cupj malala la tjijicj mpes. Nin mpes cupj selecj jupj ca pajal jis capj ntülüs p'a witjacj. Yupj ma quelel japon Dios tjevelá Jesucristo po'ó. Dios tjevele jupj 'üsüs liji gente jis lal Jesucristo mpes. ¹⁸ Dios Popel vele: "Dios la tjiji 'üsüs witjacj

'ücj ca mpatjam jupj lal.

Mop'in pajal malala se palá wa yupj quinam.

Nin mpes selecj más malala ca jis mpalas

Dios ma jisas jis lal,

nin p'iyá ca nsem malala nyuca lajay jis lal.

Pajal malala ca jis mpalas yupj."

¹⁹ Mpes nin velé niná. Ca nacj Dios jos malala nu pyala nun quinam. Mpes nin nu pyala na, más 'ücj nun lo moná Dios lal jupj ca nu majamas nun. Jupj lovin nin liji jupj tjevele jin. Jupj p'iyá la tjiji nun. Mpes malala pyala na, newa 'üsüs la müjí nun.

5

Dios jos co'müypan jajamapj Dios ts'uyupan.

¹ Nepénowa nun sin popé co'müypan Dios ts'uyupan jis lal. Nasa ca mvelé nun jis lal. Napj 'a co'müy wa Dios ts'uyupan jis lal, nun jinwá. Napj tjinyuc pajal malala tepyala Jesucristo lal, tepe'e cruz po'ó. Pajal 'üsüs ne palá quinam Jesucristo se coñ mpes. Jupj pajal 'üsüs, pajal püné wa. P'a jawas gente ca jus nlayecj niná, jupj lay pyala na nosis casa'á. Nin mpes le mon nun jis lal ² nun majamá Dios ts'uyupan nun nt'a, yom oveja jyama jinwá. Nujola t'as costa tulucj nin lojí. 'Üsüs nujisas t'as nun jomá yupj. Po ma ca nujos nsem yupj ca nu ma'ayacj t'emel nun pülücj lojí mpes. Más 'ücj nun ca la müjí niná nujisas mpes p'in. ³ Po ma jepa püné jinwá müjü'tü nun. Dios nu tje'yaya nun jomá yupj. 'Üsüs la müjí nun, yupj ca sin mü'üsüs wa tsjan 'üsüs la mijicj wa ca. ⁴ Jesucristo Jepa Püné nun jis lal, nun ne jomá Dios ts'uyupan. Jupj lay pyala na, ca mveles nun pajal 'üsüs la tjüjí. Lovin 'üsüs ca nu mpalas, jupj nin vele mpes.

Dios jos pjü way yola yupj p'iyá tsjictjacj.

⁵ Napj velé wa tjamacjaspan jis lal, tsjücjüimpan jis lal 'ots'ipj. Dios jos nun la müjí Dios ts'uyupj co'müypan javelepj jin. Nin p'iyá velé wa pjü way Dios

ts'uyupan jis lal. Tsjictjacj jin nujola t'as nun p'iyá, 'ücj nucopj la p'acj nunwa pjü. Dios Popel vele:

“Nepénowa noypan jin yola yupj p'iyá.
Dios ma se 'aya yupj ca nin la qjuijicj
yupj jisas jinwá.

Nepénowa tsjictjacj jin yola yupj p'iyá.
Dios jis capj p'ya'sa yupj,
ne 'ücj ca la mijicj jupj jos jin.”

⁶Mpes tsjictjacj jin nujola t'as nun p'iyá. Nujola tapalas 'ücj jupj nin liji nun jis lal jupj jos jinwá. Jupj jyü'ta. Jupj pajal püné. Nin lojí, jupj ca püné la numijis p'a jawas, jupj jos na. ⁷Pajal nin nujola ca nacj, malala pyala na. Po ma nin nujola t'as. Toponé Dios ca 'ücj la mijis pjü. Jupj lovin jola nun mpes.

Dios jos jupj ts'uyupan ma lajay diablo jos jin, malala pyala na.

⁸Nujola t'as tsjan más 'ücj la müjí quínam. Nin la müjí niná. 'In t'ajama diablo mpes. Jun ta'á wine jupj. Jupj le palá pjacj ca pjü malala la qjuijis. Pü'á pjyusa jinwá jupj. Nun jis enemigo niná. ⁹Po ma la müjí jupj jos jin. Nujola t'as Dios 'üsüs. Mponé jupj ca la mijis jupj tjevelá. Nun solejé malala se palá wa Dios ts'uyupan p'a nt'a patja nosis casá. Niná nun nu tepyala, nin p'iyá se palá yupj. ¹⁰Tsjicj way p'in malala nu tepyala. Ninana t'üc' tepyala na, Dios p'iyá pjü ca 'üsüs la mijis nun mpes niswá. Jupj ca nucopj mp'a'sas 'üsüs so coñcóc jupj lovin. Jupj ca nucopj mp'a'sas nun 'üsüs la müjí wa jupj jos jin. Jupj ca nucopj mp'a'sas wa nu la pon jupj lal. Dios nucopj p'ya'sa lovin. Nucopj tjep'ya'sa nu la pon jupj mpes. La nu t'ya 'ücj nu la püt'üs jupj lal Jesucristo mpes. Dios pajal 'üsüs; pajal püné wa jupj. Lovin nin jupj. ¹¹Najas lovin 'üsüs velecj Dios po'ó. Najas jupj pjü ca müjü'tüs lovin. Najas ca nin nsem. Amén.

Pedro tecyawaja tepyacá.

¹²Silvano tepyaca ninana popelses. Napj tjevelé tepyaca jupj. Jupj napj mpülücj Jesucristo mpes. Selé wa jupj liji jupj velá. Najas lovin 'ücj nujisas nsem Jesucristo mpes, nin mpes napj tepyac tsjicj way nun mpes. Napj tepyac Dios t'üc' way quelel la nusiji nun, nin mpes 'üsüs la tjiji nun jilal. Najas lovin mponé niná.

¹³Babilonia nt'a 'a si mulú witjacj süs wa la t'ajay nun jis lal. Dios yupj lis t'ya, nun la nu t'ya jinwá. Marcos süs wa la tjiji wa. Napj natjam jinwá jupj; quelel lejay jupj. ¹⁴Quelel la müjí nunwá. La nütjüsúqué na nun popé, jis lal la tjalapaná. 'Ücj nujisas t'as nujus tjunucú nusin popé.

Nun popé so coñcóc Jesucristá, najas ma nujola nsem pjü mpes.

Papel locopyaya Pedro tepyaca

¹ Napj p'iyá Simón Pedro, Jesucristo jomozo napj. Napj ne p'iyá apóstol jupj mpes. Dios jas tjejyama Jesucristo, gente jis capj la p'acj, ca Dios lal mpatjam lovin. Papel niná pyac napj nun mpes. Nun nasa toponé Jesucristo po'ó, ncupj jinwá. Dios nu tje'yaya toponé. Nin mpes jupj nucopj p'ya'sa wa nun, jupj qjuis capj p'ya'sa jin p'iyá. Jesucristo lovin 'úsús liji, nin mpes ninana la tjiji nun mpes. Jupj qjuis Dios. Jupj liji cupj 'úcj ca mpatjaquec jupj lal. ² Najas Dios pajal 'úsús ca la mijis nun mpes. Najas nun ma nujola nsem pjü mpes, ca la mijis jupj. Najas nusin 'yüsa Dios mpes, qjuis Jepa Jesús mpes wa, mpes ca nin la mijis jupj nun jis lal.

Dios pajal 'úsús la tjiji cupj mpes; nin mpes cupj ca pajal 'úsús la qjuijicj.

³ Jesucristam 'a Dios jupj, pajal püné jupj. Pues pjü qjuis tje'yaya ne ca 'úcj mpatjaquem Dios lal. Pjü qjuis tje'yaya wa ca 'úcj la mijim Dios jos jin. Pjü niná qjuis tje'yaya, Dios mpes qjuisin 'yüsa mpes. Dios la qjuis t'ya. Qjuisin tji'yüsa la tjiji jupj pajal 'úsús liji, jupj pajal püné. ⁴ Nin mpes jupj pajal 'úsús liji cupj mpes, jupj tjevele jin p'iyá. Jupj tjevelá pajal 'úsús cupj qjuis lal. Dios ma jisas, pajal malala se palá, yupj malala quelel lajay mpes. Nin tulucj cupj qjuis lal. Dios pajal 'úsús liji cupj mpes. Jupj tjevele tepyonec, mpes ma pajal malala qjuesé palá, yupj jinwá. Mpes wa ncupj jupj jin p'iyá qjuiyola. ⁵ Nin mpes nun 'úcj polel lojí Dios jos jinwá. Niná ca quelel la müjí, ne ca t'üc' la müjí Dios jos jinwá. Dios lal poné nun quanam, mpes 'úsús la müjí wa. Nun 'úsús lojí na, nusin tjü'úsús wa Dios mpes. ⁶ Nun nusin 'yüsa na Dios mpes, po ma malala la müjí nun, nujos jinwá. Nun ma malala lojí na, najas newa 'úsús la müjí wa malala pyala na. Ninana lojí na, pajal quelel la müjí wa Dios. ⁷ Quelel lojí na Dios, quelel lis müjí wa nun jis pülücpán Jesucristo mpes. Nun jis pülücpán quelel la sojí na, pues quelel lis müjí wa pjü way.

⁸ Nin la müjí niná pjü way. Más 'in 'úsús la müjí niná püna la tjüjí lal. Nin lojí na, nun 'úcj ca tsji' la müjí Dios mpes. Dios jos jin ca la müjí. Nin mpes wa más 'úsús ca cus ncoicó qjuis Jepa Jesucristo. ⁹ Nepénowa ma lajay niná. Nosis casá pyala mpes yola la p'in. Yun tulucj jinwá yupj. Campa ma januc jinwá yupj. Yo' tepe'e quanam Dios perdonar lis tjiji malala la t'jay. ¹⁰ Mpes más 'úcj nun nujola ca nin la müjí Dios jos jin. Dios jos jin lojí, nun ca jus nlayé Dios t'üc' way nucopj tje'ya'sa toponé Jesucristo po'ó. Ca jus nlayé wa jupj t'üc' way la nu t'ya nun. Nun pjü way lojí niná, nun ma ca malala nyuca la müjí. ¹¹ Nin mpes wa Dios pajal 'úcj jos nsem nun nlawú, mpatjaqué Jesucristo jyü'ta nt'a. Ne'aj jupj müjú'tús lovin. Jupj qjuis Jepa Püné. Jupj p'iyá la tjiji cupj 'úcj ca mpatjaquec jupj lal.

Jesucristo Dios Jatjam.

¹² Nin mpes lovin ca nin mvelé nun jis lal, ca nujola mpalas niná. Nun nasa solejé niná napj tjevelé. Nun solejé tsjan t'üc' way quanam, Jesucristo 'úsús la tjiji mpes. Niná toponé wa. ¹³ Napj nola más 'úcj velé niná nun jis lal, nosis casá pü'üs na p'in. Nin mpes ca nujola mpalas niná. ¹⁴ Napj selé leñ way napj mp'üy ncawajas ca. Mis ca Dios nt'a. Nin ca nsem; qjuis Jepa Jesucristo nin

tji'yüsa la tjiji niná. ¹⁵ Mpes po najas wa nun lovin ca 'ücj nujola mpalas napj tjevelé, napj Dios nt'a tjum na.

¹⁶ Nepénowa cuento sin 'yüsa lajay p'in, t'üc' way tulucj. Yupj p'iyá yola jin javelepj. Ncupj ma lijicj niná. Cupj p'iyá tjinyucucj Jesucristo Jepa Püné tepyala. Mpes cupj nusin 'yüsa la tjijicj t'üc' way. Nusin 'yüsa la tjijicj qjuis Jepa Jesucristo pjü 'ücj liji, jupj pajal püné mpes. Nusin 'yüsa la tjijicj jupj niswa jac'. ¹⁷ Jupj Popay Dios tjevele jupj pajal 'üsüs. Jupj Popay la tjiji pajal püné tepyala. Tjepjya'aquecj vele pjac Dios pü'ü mpe. Dios p'iyá nin tjevele. Jepa pajal püné jupj. Pajal 'üsüs way liji. Ninana jupj tjevelá: "Ninana napj Natjam. Pajal quelel lejay jupj. Pajal 'ücj najas jupj lal."

¹⁸ Jupj tjevele na niná, cupj p'iyá tjepjya'aquecj niná nepé tjevele tsjun mpe. Tjepjatjaquecj Jesucristo lal joc' mo'ó nin tepyala na. Ne'aj joc' mo'ó Dios pajal 'üsüs la tjiji.

¹⁹ Cupj tjinyucucj niná tepyalá, mpes selecj t'üc' way profetapan tjowelepj jinwá ca mpalas pjü. Más 'ücj nun nusin 'yüsa yupj tapac. Püste jinwá nosis nt'a quinam, pülücj ma sin 'yüsa mpes. Profetapan tjowelepj jyawca jinwá püste nt'a. Po quina yupj qjuisin 'yüsa lajay. P'a jawasa Jesucristo ca ncuwim, ca pjü way nusin 'yüsa la mijis. Jupj pjulacj más püné se jawca jinwá. Más 'üsüs way jupj pjü jis lal. Jupj mpes ca pajal 'ücj nujisas nsem. Jupj leñ na p'in, profetapan nusin 'yüsa lajay. ²⁰ Mpes más 'ücj nujola tapalas profetapan tapac Dios mpes; yupj p'iyá yólatsja jinwá tapac tulucj. Dios jola jin tapac. Nintsja lovin Dios Popel tapac na. ²¹ Profetapan tjowelepj Dios mpes; ma tjowelepj yupj jisastsja jinwá. Dios Cjües sin 'yüsa lis tjiji tsjan jis la veles. Jupj la tjiji yupj quelel javeleptsja niná Dios mpes. Mpes yupj tjowelepj Dios tjevele p'iyá.

2

Nepénowa javelepj yupj p'iyá profetapan; mop'in profetapan tulucj yupj. (Judas 4-13)

¹ Püna niyom malala witjacj tapatja judiopian jis lal. Yupj tjoweleptsja yupj p'iyá profetapan 'ots'ipj, mop'in profetapan tuluctsja yupj. Nin p'iyá ca nsem nun potjaqué nt'a. Nepénowa ca mvelecj yupj p'iyá sin 'yüsa lajay Dios mpes, mop'in la tsuwil yupj. Lyájasa jin ca malala la mijicj. Malala pyala yupj javelepj mpes. Niná yupj sin 'yüsa lajay, Dios vele jin tulucj. Jesucristo tepe'e yupj mpes. Jaylacj la tjiji yupj, jupj 'os mpes. Ma nin yola yupj. Yupj ca mvelecj Jesucristo yupj jis Jepa tulucj. Nin mpes leñ way ca pjü malala jis mpalas yupj. ² La p'a wa pülücj ca malala la mijicj yupj lajay jinwá. Pjü jisas, pjü ca la mijicj. Yupj malala lajay mpes, Dios lal ma japon ca mvelecj malala niná Jesucristo sin 'yüsa la siji. Jupj sin 'yüsa la siji t'üc' way. ³ Niyom nenem t'emel pülücj jisas, mpes yupj ca la ntsawilicj nun jis lal, yupj nun to'á jisas mpes. Pajal püna Dios tjevele jupj ca jis capj ntülüs yupj, malala la tjajay mpes. T'üc' way ca pjü malala jis mpalas yupj.

⁴ Tsjan mpes ca jus nlayé nun niná: nujola tapalas angelpán nepenowá malala la tjajay na, Dios ma perdonar lis tjiji yupj. Jupj na'aj lis tecyoye 'awa püné mo'ó. Ne'aj püste nt'a tsyu'pa patja quinam. Jupj ne'aj si manuna, ts'ac' p'a wa ca jis capj ntülüs mpes. ⁵ Dios ma wa perdonar lis tjiji pajal püna tapatjá. Lovin ma jisastsja Dios, ne Dios jis capj tyüla yupj. 'Üsü pajal t'yüna la tjiji Dios, mpes tecya'liñ. Yom pjaní pjü jis walap'a'a véletsja Dios mpes. Noé lotsja niná yomen. Jupj tjevele Dios jos gente 'üsüs lajay Dios jos jin. Dios

cus tjep'ya'sa tüpü'ü jupj p'in. P'a wa sietepan Noé cus tocoñ, mpes jis capj tjep'ya'sa wa. Ma tecya'lini la p'a wa jis lal.

⁶ Nujola tapalas wa Dios jis capj tyüla wa Sodoma nt'a tapatjá. Gomorra po'o tapatjá jis capj tyüla wa. Mpes pjü malala jis tepyala yupj. Pues pjü tüpwé, 'üpjü p'in tepyala yupj tapatja nt'a. Dios niná la tjiji mpes, pjü sin 'yüsa la tjiji nin ca jis mpalas Dios ma jisas jis lal. ⁷ Lot Sodoma po'o tüpü'ü watsja. Dios cus tjep'ya'sa jupj la p'in, mpes ma malala tepyala jupj. Lot yom 'üsüstjsa Dios lal. Jupj pajal 'aplijilatsja ne'aj tapatja pajal malala la tjajaytsja. Yupj ma jisastsja Dios si jütüta. ⁸ Lot yupj lal pü'ütsja na, nyúcatsja, pjoca watsja malala la tjajay. Jupj yom pajal 'üsüstjsa Dios lal. Pjü jawas, jupj ma jostsja yupj la tjajay. Pajal malálatsja niná jupj lal. ⁹ Mpes selecj gjuis Jepa Dios 'ücj jis capj p'ya'sa Dios jisas, la p'a malala lis mijicj na. Dios 'ücj wa si manuna malala lajay, jis capj la tüñ p'a jawas. Quina wa p'in newa jis capj tyüla yupj.

¹⁰ Nepénowa pajal malala quelel lajay. Yupj lajay yupj jisas jin, gente p'in lovin malala lajay jinwá. Yupj yola p'a wa ma polel jajütütj yupj. Dios pajal ca jis capj ntülüs yupj la p'a jis lal. Pajal jis la t'as yupj. Yupj jisas jin p'iyá lajay. Ma lacj jeyapj malala jis la veles noypan po'ó, tsjun po'ó patjá. ¹¹ Nin lajay ninana noyomes. Angelpañ p'iyá ma nin lajay. Angelpañ más sin tjiyocj ninana noyomes jis lal. Noypan sín popa yupj; 'ücj wa pajal 'üsüs lajay. Newa nin, yupj ma jat' javelepj la p'a wa noypan sin po'ó gjuis Jepa Dios nt'a. Ma javelepj yupj pajal malala.

¹² P'a casá lajay ninana noyomes. Malala javelepj ma sin 'yüsa sin po'ó. Animalpañ jinwá yupj. Ma yola yupj. Yupj jisas jin lajay p'in. Mpes ninana noyomes pjü ca malala jis mpalas animalpañ jinwá. 'Ücj jis la tjilil, jis la 'ünan animalpañ. Nin mpes iyawuñ yupj. ¹³ Nin p'iyá ca jis mpalas ninana noyomes. Yupj malala la tjajay p'a wa jis lal, mpes ca malala wa jis mpalas yupj. Pajal 'üsü se maná sejamicapan jis lal. Jaw na 'ots'ipj nin lajay yupj. Po 'ücj jisas ninana lajay. Yupj malala lajay mpes, nepénowa javelepj Dios ts'uyupan malala. Yupj nun jis lal jatja, 'a si mulú wa nun jis lal. Yupj yus tsuwil Dios juts'uyupan. Malala nyuca lajay yupj jisas jin; newa nin, nun lal jalá, nun 'a nu myula na Dios mpes.

¹⁴ Yupj quepj sa nuc na, yupj quelel ne'aj jamanun wa jupj. Mop'in quelel malala nyuca lajay. P'a witjacj 'ots'ots' way japon Jesucristo lal ca nacj. Yupj januc niyom nenem nin lajay. Nin mpes yupj malala quelel lajay wa, yupj jinwá. P'a casá malala lajay wa yupj. P'a juts'a'á po jisas yupj, nasa sin tji'yüsa jis la ta'es. Dios tjevele ca jis capj ntülüs, niná lajay. ¹⁵ Yupj salelepj cana 'üsüs la gjuijicj, mop'in ma quelel nin lajay quinam. Nin mpes ma lajay Dios jos jin. Balaam la tjiji jinwá lajay yupj. Balaam yomen pajal püna tüpü'ü. Beor jatjam waytsja jupj. 'Ücjsja jupj lal yom p'a way jaylacj la tjiji jupj ca malala la mijis mpes. ¹⁶ Nin mpes Dios la tjiji jupj soysoy cus tjeve'le jupj, malala la tjiji mpes. Soysoy witjacj ma polel javelepj, nin p'in jupj soysoy yom jinwá tjevele nin tepyala na. Balaam profétatsja, newa malala nyuca jólatsja. Soysoy tjevele mpes, Balaam ma malala la tjiji jupj quelel líjitsja jin.

¹⁷ Nin p'iyá ca nsem; ninana noyomes nun nt'a ca ncul. Yupj sin 'yüsa lajay, malala. Ma t'üc' way sin 'yüsa lajay. 'Üsü japul nt'a tja'paja quinam jinwá yupj. Mol ma jive jinwá yupj 'ots'ipj. Dios nasa 'ücj la tjiji quinam ca'aj jis capj la tüñ. Pajal püste ne'aj lovin. ¹⁸ Yupj sin 'yüsa lajay t'üc' way tulucj. Pajal 'üsüs jin yola javelepj, mop'in yupj javelepj malala. Yupj javelepj 'ücj malala lajay Dios ts'uyupan. Yupj nin javelepj mpes, Dios ts'uyupan nepenowá malala

nyuca quelel lajay niswá, gente p'in lovin malala lajay jinwá. 'In lacasana ma malala nyuca quelel lajaytsja, püna la tjajay jinwá. Ma quelel lajaytsja ma japon lajay jinwá. ¹⁹ Niyom malala sin 'yüsa lajay, malala javelepj yupj jis lal. Yupj javelepj Dios ts'uyupan 'ücj lajay yupj jisas jin. 'Ücj ma nin yola Dios jyü'tá, javelepj. Mop'in yupj p'iyá ma polel pjü jis la jay yupj jisas jinwá. Malala nyuca lajay la p'in. Ma polel jis la jay p'am. Mop'in nin. Gente lovin malala quelel lajay, ninana yupj quelel lajay yupj jis jepa jinwá.

²⁰ Malala pajal, Dios ts'uyupan malala quelel lajay niswá. Nepénowa ma malala lajaytsja quinam. Ma lajaytsja Dios ma jisas jinwá. 'Üsüs lajaytsja quinam, qjuis Jepa Jesucristo po'o topon mpes. Jupj la tjiji cupj 'ücj ca mpatjaquecj Dios lal. Quina yupj malala quelel lajay niswá, püna la tjajay jinwá. Lovin nin lajay yupj malala quelel lajay p'in. Niná jis tepyala na, más malala pünatsja lal, newa ma sin tji'yüsa na Jesucristo po'o. ²¹ Niná jis tepyala na, malala pajal niná yupj mpes. Más ca 'ücj nactsja lovin ma sin tji'yüsa 'onin ne 'üsüs nyuca la qjuicj Dios jos jin. La p'a sin tji'yüsa la tjajay Dios tjijyü'tá. Topon wa yupj tjowelepj. Locopyaya yupj ma quelel nin lajaytsja Dios tjijyü'ta jin. Malala nin. ²² Nin mpes nepénowa javelepj: "Tsjiyó tjevyojo na, tipisa tjevyojo". T'üc' way niná. Javelepj wa: "Malana tja'as'ü na, niswa pililicj nt'a jama. So ts'epta na, pü'ü, 'os'ü pililicj mo'ó." Nin p'iyá gente nenem jis lal. Sin tji'yüsa 'onin ne 'ücj lajay; mop'in ma quelel lajay niná. Newa malala nyuca quelel lajay.

3

Jesucristo pajal quelel jis capj p'ya'sa nosis casá patjá, mpes newa ma tjac' jis capj la tüü.

¹ Najamicapan, napj la miyá tepyac quinam nun mpes. Papel manas mpes tjevelé nun jis lal nun solejé po'ó. Najastsja nun ca nujola nsem tsjan t'üc' way 'üsüs. ² Najas ca nun nujola mpalas profetapan tjowelepj püná, yupj Dios juts'a'atsja. Najas nun nujola mpalas wa qjuis Jepa Jesucristo tjijyü'tá. Jupj la tjiji cupj 'ücj ca mpatjaquecj Dios lal. Apostolpan nasa tjowelepj nun jis lal jupj tjijyü'tá.

³ Nin mpes velé niná. Po najas nusin tjü'üsüs niná: nepénowa la pjüts'ünpan ca ncul, ca la mpjüts'ünücj nosis quelel cyawaja na. Yupj pajal malala la mijicj yupj p'iyá quelel lajay jinwá. ⁴ Yupj ca la mpjüts'ünücj, ca mvelecj: "Jesucristo tjevele ca ncuwim. Leñ jupj custjay. Jesucristo po'o topon püna tapatjá tecya'liñ quinam, newa leñ jupj. Dios nosis la tjiji nepé, newa nin p'in pjü." ⁵ Yupj javelepj t'üc' tulucj. Yupj ma quelel yola mpalas pajal püna tsjun po'o jálatsja Dios tjevele mpes p'in, nin mpes jala watsja jay la p'a'á, nosis 'ots'ipj. Nosis la tjiji jupj 'üsü mpes. 'Üsü mpes ts'yawa jupj. ⁶ Locopyaya 'üsü pajal t'yüna nosis casá, mpes tecya'liñ püna tapatjá. (T'üc' tulucj newa nin p'in pjü.) ⁷ Quina Dios vele mpes wa jupj liji ma malala pyala tsjun po'ó, liji wa ma malala pyala jay la p'a'á, liji wa ma malala pyala nosis custjay. Ca jis mü'ümüs p'a jawasa, jis capj tyüla na Dios ma jisas. Dios jis capj tyüla na, ca pjü malala jis mpalas yupj.

⁸ Pajal püs way li nucu Dios. Po ma nuyo' tapa'is ts'ac' pjaní año mil jinwá qjuis Jepa Dios lal. Año mil ts'ac' pjaní jinwá jupj lal. Jus nlayé nun niná. ⁹ Nepénowa yola Dios ma quelel liji jupj tjevelá, custjay ma la tjiji mpes. Nin tulucj. Li nucu la p'in, jupj gente quelel la siji mpes. Jupj jos pjü ma malala jis

mpalas tecya'liñ na. Jupj jos pjü ca 'aplijila jis mpalas malala nyuca la tjajay, jos yupj 'üsüs la mijicj quinam jupj jos jinwá.

¹⁰ T'üc' way ncuwim qjuis Jepa Jesucristo. Ma la nuc na ncuwim. Pecj jac' jinwá nsem. Ma jus nlay pecj ncuwim. Nin p'iyá ca nsem. Leñ way yümücj nepé pjac mpalas, ne ca ncawajas tsjun po'ó, jay la p'a'á 'ots'ipj. Pjü pjulacj pajal 'yawa ca jis mpalas, jis ncawajas ca pjü. Nosis jas tûpwes, pjü nosis nt'a já'asa wa, pjü ca mpem, malala ca mpalas pjü.

¹¹ Nun solejé pjü niná ca malala mpalas napj tjevelé jinwá, mpes más 'ücj nun pajal 'üsüs lojí, Dios jos jin. Pajal quelel la müjí Dios nun. Nin p'in potjaqué 'üsüs. ¹² La tjunuca ts'ac' pjaní Dios nepé ca lay mpalas. Dios jos jin la müjí, más 'in leñ way ncuwim jupj. Nin jawas tjejyawca na, tsjun ca mwalaquem 'awa mpes, jay la p'a'á 'ots'ipj, ne ca pjü ncawajas. Pjulacj si 'awa ca jis mpalas, jis nsüjüs ca pjü. ¹³ Malala ca mpalas; locopyaya pajal 'üsüs ca la mijis Dios. Cupj selecj Dios ca tsjun seyasa la mijis, nosis seyasa la mijis wa, jupj tjevele jinwá. Li nucucj cupj niná. Ne'aj pjü ca 'üsüs la mijicj lovin, Dios jos jinwá.

¹⁴ Najamicapan, nun solejé ninana ca mpalas, mpes 'in tjajama pajal 'üsüs la müjí lovin. Ma malala nyuca la müjí. Mpes jupj tjac' na, jupj 'ücj jos nsem nun jis lal. ¹⁵ Nujola tapalas Dios jos pajal pülücj ca mponecj Jesucristo po'ó. Jupj jos ca pajal pülücj mpatjam jupj lal. Nin mpes ma tjac' custjay. Ma napj p'in nin velé niná. Pablo nun mpes tepyaca nin p'iyá. Pablo cupj qjuis pülücj wa Jesucristo mpes. Quelel lijicj jupj. Dios jas tji'yüsa la tjiji mpes 'üsüs si 'üsü jupj. Nin mpes 'üsüs tepyaca niná Dios mpes. ¹⁶ Napj qui'á tepyac nin p'iyá Pablo tepyaca jin p'iyá. Lovin nin p'iyá pyaca jupj, papel pyaca na. Napj tepyac po'ó pyaca wa jupj lovin. Nepénowa jupj tepyaca costa way la 'üsüs. Nepénowa javelepj Pablo ma quelel nin veletsja niná jupj tepyacá. Jupj quelel veletsja p'a casá p'in, nin javelepj. Nin p'iyá javelepj wa Dios Popel p'a nt'a po'ó. Nin mpes ca pjü malala jis mpalas yupj. Gente niná ma salejepj Dios po'ó. 'Ots'ots' way p'in japon Jesucristo lal.

¹⁷ Najamicapan, nun solejé niná quinam. Mpes 'in tjajama nun. Nepénowa ma quelel lajay Dios vele jin. Yupj javelepj t'üc' tulucj. Po ma toponé yupj javelepj. Nasa solejé quinam t'üc' way Dios mpes. Nun ca cüponetsja yupj javelepj, ma ca cüponetsja t'üc' way. ¹⁸ Jesucristo pajal quelel la nusiji nun. Pülücj quelel nu 'yaya jupj. Toponé jupj ca nin la mijis nun mpes. Lovin más 'üsüs nusin tjü'üsüs Jesucristo po'ó, jupj ne cupj qjuis Jepa Püné. Jupj la tjiji cupj 'ücj ca mpatjaquecj Dios lal. Najas pjü ca mvelecj jupj más 'üsüs pjü jis lal, jupj más püné pjü jis lal. Quina ca nin nsem. Lovin ca nin nsem, najas. Amén.

Papel mwalá Juan tepyaca

Gente patja liji Jesucristo.

¹ Papel pyaquec cupj nun mpes yom pjaní mpes. Jupj tjevele Dios tjevelá. Gente patja liji jupj. Pajal püna nosis cjuwatsja na, jupj newa pü'ütsja. Lovin pü'ütsja jupj. Cupj tjepjya'aquec jupj tjevelá. Jus tjinyucucj. Po la tje'yot'ecj jupj. ² Jupj tjac' nosis nt'a, ne cupj jus tjinyucucj. Cupj velecj tjinyucucj mpes, tjepjya'aquec mpes wa. Jupj lovin tüpü'ü Dios lal, Dios jupj Popay. Dios jas tjejyama nosis nt'a. Jupj tjac', ne cupj jus tjinyucucj.

³ Cupj jus tjinyucucj. Cupj tjepjya'aquec jupj tjevelá. Niná velecj nun jilal 'ots'ipj. Cupj se coñcocj Dios, jupj Jatjam Jesucristo 'ots'ipj, mpes gjuisas nun ca jis capj ncoñcó wa cupj jinwá. Nin mpes nin velecj nun jilal. ⁴ Cupj gjuisas nun Dios jomicapan nsem. Qjuisas nun Jesucristo jomicapan nsem. Nin tepyala na, tsjay 'ücj gjuisas ca nsem ncupj. Nin mpes wa papel pyaquec nun mpes.

Dios jos cupj velecj jupj lal cupj malala la tjijicj.

⁵ Cupj tjepjya'aquec Jesucristo tjevelá. Jupj tjevele, niná pyaquec cupj nun mpes. Tjevele Dios jaw jinwá. Lovin ma malala liji. Dios püste jinwá tulucj. ⁶ Cupj velecj cupj se coñcocj Dios ca nacj. Newa püste nt'a pyatjaquec jinwá lijicj ca nacj, malala nyuca lijicj mpes. Mpes li tsuwilicj. Cupj ma lijicj Dios velá. Jupj velá t'üc' way. ⁷ Dios jaw nt'a pü'ü. 'Üsüs liji lovin. Cupj jaw nt'a pyatjaquec jin wa lijicj Dios jinwá, ma ca malala la mijicj. T'üc' way se coñcocj jupj, nin lijicj na. Dios Jatjam Jesús tepe'e cupj mpes. Jupj 'os mpes Dios perdonar liji pjü way malala nyuca la tjijicj. ⁸ Ca nacj cupj velecj cupj ma malala nyuca lijicj. Nin tjevelecj na, gjuiyus tsyawilicj ncupj p'iyá. Po pyonecjin tjevelecj; ma pyonecjin Dios velá. Dios velá t'üc' way. Ma lijicj Dios jinwá. ⁹ Nenéyawa malala nyuca lijicj. Dios jos cupj velecj jupj lal tsjan niná cupj malala la tjijicj. Niná tjevelecj na, jupj ca perdonar la qjuis mijis. Jupj tjevele jupj ca perdonar la qjuis mijis, mpes t'üc' way ca nin la mijis. 'Üsüs ca nsem cupj jupj lal. ¹⁰ Dios tjevele gente pjü way malala nyuca la tjajay. Ca nacj cupj velecj ma malala nyuca la tjijicj. Mpes qjuiyola Dios li tsuwile. Jupj tjevele pjü way malala nyuca la tjajay. Ma nin lijicj jupj tjevelá.

2

Jesucristo qjuis capj p'ya'sa.

¹ Nun poné Dios po'ó napj jinwá, mpes napj ts'uyupj jinwá nun. Najas ma malala nyuca lojí. Nin mpes papel niná pyac nun mpes. Newa nenéyawa malala nyuca ca la müji nun ca nacj. Nin tepyala na, Jesucristo ca mveles jupj Popay lal nun mpes. Mpes nun 'üsüs way nsem ca Dios lal. Jesucristo lovin 'üsüs nyuca liji Dios jos jin. Mpes jupj polel vele jupj Popay lal nun mpes.

² T'üc' way malala nyuca lijicj. Dios cus tyüla Jesucristo gente pjü malala la tjajay mpes. Niná pyonecjin na, Dios perdonar la qjuisiji malala la tjijicj. Nin p'iyá pjü jis lal. Pjü way jun ta'á niná japon na, Dios perdonar la siji malala nyuca la tjajay.

³ Cupj lijicj na Dios tjijyü'tá, t'üc' way selecj cupj Dios jomicapan. ⁴ Ca nacj nun popa pjaní nin vele jupj se coñca Dios. Mop'in jupj ma liji Dios tjijyü'tá. Mpes jupj li tsuwiletsja. Jupj Dios se coñca tulucj. Jupj ma pyona Dios tjevelá.

Dios tjevelá t'üc' way. Jupj ma liji Dios jos jinwá. ⁵ Nun popa pjaní liji na pjü way Dios tjijyü'tá, t'üc' way quelel liji Dios. Mpes jupj selé jupj se cořica Dios. ⁶ Ca nacj nun welé nun so cořicó Dios. Mpes Jesucristo jinwá la müjí.

Seyasa jinwá Dios tjijyü'tá.

⁷ Natjampan, papel pyac napj nun mpes. Napj ninana pyac Dios tjijyü'tá. Niná po quina tjijyü'ta tulucj. Tsjay püna tjijyü'ta niná. Nasa toponé na Dios lal, solejetsja jupj tjijyü'tá. Cupj tjevelecj nun jilal jupj tjijyü'tá. ⁸ Mop'in Dios tjijyü'ta seyasa jinwá nun jilal. Niná Jesucristo liji lovin. Nun lojí wa niná. Püna ma nusin tji'yüsa niná; püste nt'a tapatjaqué jinwatsja. Tjejyawca quinam Jesucristo qjuisin tji'yüsa la tjiji mpes.

⁹ Nun popa pjaní vele jupj jaw nt'a pü'ü ca nacj, newa ma jos jupj jatjampan. Newa püste nt'a pü'ü jinwá jupj. ¹⁰ Nun popa pjaní quelel la siji jupj jatjampan, jupj jaw nt'a pü'ü jinwá. Jupj ma liji la p'a ca quelel malala nyuca la mijicj. ¹¹ Nun popa pjaní ma jos jupj jatjampan, jupj püste nt'a pü'ü jinwá. Püste nt'a wine jinwá liji jupj. Jupj ma selé tsjan liji püste mpes. Mpes ma polel nyuca jinwá jupj.

¹² Tsjictjacj, Dios perdonar la nutjiji malala nyuca la tjüjí; nin mpes papel pyac napj nun mpes. Dios perdonar la nutjiji Jesucristo la tjiji mpes.

¹³ Tsjyonca, nun Jesucristo jomicapan; nin mpes papel pyac nun mpes. Jesucristo lovin tüpü'ütsja.

Tjamacjaspan, tsjücjüimpan, nun más püné tepyala diablo lal; nin mpes papel pyac nun mpes.

Tsjictjacj, nun Dios jomicapan; nin mpes papel pyac nun mpes.

¹⁴ Tsjyonca, nun Jesucristo jomicapan; nin mpes papel tepyac napj nun mpes. Jesucristo lovin tüpü'ütsja.

Tjamacjaspan, tsjücjüimpan, nun ma lojí p'a jisas jinwá. Nun solejé Dios tjijyü'tá, ne nin lojí niná; nin mpes papel tepyac napj nun mpes. Nun más püné tepyala diablo lal, mpes wa nun mpes tepyac.

¹⁵ Pajal pülücj ma jisas Dios. Yupj ma jisas Dios jos jinwá. Po ma la müjí yupj lajay jinwá. Po ma nujola t'as nun yupj yola jinwá. Yupj jinwá lajay ma quelel lajay qjuis Papay Dios. ¹⁶ Gente pülücj malala nyuca lajay yupj. Yupj jisas jin quelel lajay yupj, ma quelel lajay qjuis Papay Dios jinwá. Yupj sa nuc mpes wa, mop'in malala nyuca lajay. Püné jin yola yupj p'iyá yupj jatatj mpes. Gente malala nyuca lajay na, ma Dios jinwá lajay yupj. Gente p'in lovin malala nyuca la tjajajtsja, mpes malala nyuca lajay yupj. Yupj ma jisas qjuis Papay Dios jos jinwá. ¹⁷ Malala nyuca lajay nca'liñ ca yupj, nin ca mpalas. Pjü januc ncawajas ca yupj. Pjü jisas ncawajas ca yupj. Pjü quelel lajay, ncawajas ca yupj. Pjü cjuwá nsem. Mop'in nepénowa quelel lajay Dios tjijyü'tá; lovin ca mpatjam yupj.

Jesucristo enemigopan quina lyawuñ.

¹⁸ Natjampan, leñ way nosis ncawajas ca jupj. Cjuwá ca nsem. Mpes solejé nun leñ way jac' yom pjaní, Jesucristo enemigo jupj. Quina pasal pülücj lyawuñ Jesucristo enemigopan. Nin mpes selecj leñ way nosis ncawajas ca jupj. ¹⁹ Püna p'in cupj qjuis lal 'a jis tjimyula Jesucristo enemigopan nenem. Mop'in t'üc' way ma cupj jinwatsja yupj. Tapatja cupj gjuilal, mop'in tjil yupj. Tjil, mpes pjü ca jus nlayecj yupj cupj sin popa tuluctsja. Cupj sin popa ca lovin cüpatjam cupj qjuis lal. Ma nin la tjajay yupj.

²⁰ Jesucristo, Dios juts'a'á jupj; jupj Dios Cjües nu tje'yaya. Mpes nun solejé Dios tjevelá. ²¹ Nun solejé Dios tjevelá Jesucristo mpes. Jupj tjevelá t'üc' way. Mpes papel pyac nun mpes. Jesucristo enemigopan la tsuwil. Yupj jisas jin javelepi. Ma javelepi Dios tjevelá. Nun solejé niná.

²² Dios jas tjejyama Jesucristá, jupj ca jis capj mp'a'sas gentas. Gente tjowelepi na ma nin liji jupj, mop'in la tsuwil yupj. Yupj Jesucristo enemigopan. Ma jisas Dios. Ma jisas yupj Dios Jatjam. ²³ Dios tjevele Jesucristo jupj Jatjam. Pülücj ma japon Dios velá. Mpes Jesucristo ma sa coñ yupj, ma wa sa coñ jupj Popay Dios. Mop'in pülücj japon Dios velá. La p'a lal nin javelepi yupj. Mpes Jesucristo sa coñ yupj, jupj Popay Dios sa coñ wa yupj. ²⁴ Nujisas Jesucristo. Jupj po'ó toponé na p'in, solejetsja Jesucristo Dios Jatjam jupj. ¡Lovin mponé nun Jesucristo Dios Jatjam jupj! Lovin poné Jesucristo Dios Jatjam, Dios Jatjam lovin nucopj cyoñca. Jupj Popay 'ots'ipj lovin nucopj cyoñca. ²⁵ Cupj lovin ca mpatjaquecj Dios lal, nin tjevele Dios Jatjam. Mpes nin ca nsem. Lovin ca mpatjaquecj Dios lal.

²⁶ Nepénowa la tsuwil nun jilal Jesucristo po'ó. Yupj jisas nun poné yupj javelepi. La tsuwil Jesucristo po'ó, mpes nin tepyac napj nun mpes.

²⁷ Jesucristo Dios Cjües nu tje'yaya. Newa nucopj cyoñca jupj Cjües, mpes nusin 'yüsa la nusiji. P'a nusin 'yüsa la nusiji ma nujisas. Dios Cjües pjü nusin 'yüsa la nusiji. T'üc' nusin 'yüsa la nusiji. Ma li tsuwile jupj. Mpes po la müji Dios Cjües tjevelá. Lovin quelel la müji Jesucristá. Lovin cus ncoñcó.

²⁸ Natjampan, najas nun lovin cus ncoñcó Jesucristá. Mpes niswa tjac' na, pasal quelel ca jus nucú. Nun ma locj meýá ca jupj lal. Quelel la müji jupj. Mpes niswa tjac' na, ma ca qjuis maycas cupj. ²⁹ Nun solejé Jesucristo lovin liji Dios jos jin. Nin p'iyá, gente la tjajay na Dios jos jin, solejé Dios ts'uyupj way yupj.

3

Cupj Dios ts'uyupj.

¹ Dios pajal quelel la qjuisiji. Nin nujola t'as nun. Jupj vele cupj jupj ts'uyupj. T'üc' way cupj jupj ts'uyupj. Mop'in gente pülücj ma sin tji'yüsa tsja Dios po'ó. Mpes ma sin 'yüsa cupj Dios ts'uyupj. ² Natjampan, cupj Dios ts'uyupj qjuis tepyala. Custjay ma selecj tsjan ca nsem cupj. Mop'in selecj 'üsüs ca qjuis mpalas. Jesucristo niswa tjac' na, jupj jinwá ca nsem cupj. Cupj ca jus nucucj, ne nin. T'üc' way Jesucristo Dios jupj. ³ Nin p'iyá ca nsem pjü way jupj lal japon jis lal. Yupj salejepj nin ca mpalas. Nin mpes yupj 'in jajamapj ma ca malala la mijicj, Jesucristo lovin ma malala liji jinwá.

⁴ Pjaní malala nyuca liji na, ma quelel liji Dios tjijyü'tá. Diablo vele jin quelel liji jupj. Niná nin liji na, malala nyuca liji. Po ma jos Dios. Malala nin Dios lal. ⁵ Solejé nun Jesucristo tjac' nosis nt'a. Jupj la tjiji mpes Dios perdonar la qjuisiji malala nyuca la tjijicj. Jesucristo lovin ma malala liji.

⁶ Mpes nun so coñcó na, ma malala lojí nun. Nun malala nyuca lojí na, nun lovin ma nusin tji'yüsa pjac Jesucristo cuscú. Nun jupj jomicapan tulucj.

⁷ Natjampan, nepénowa ca la ntsawilicj nun jilal. Ma mponé yupj javelepj. Nun 'üsüs lojí na Dios jos jin, 'üsüs way nun Dios lal Jesucristo jinwá. Jesucristo lovin 'üsüs liji Dios jos jin. Po 'üsüs way jupj Dios lal. ⁸ Lovin malala lojí na, diablo ts'uyupj nun. Diablo mop'iyá malala nyuca la tjiji jupj. Mop'in Dios jatjam tjac' nosis nt'a. Jupj la tjiji diablo ma polel liji jupj jos jin. ⁹ Dios ts'uyupj Dios jinwá, yupj jupj ts'uyupj mpes; nin mpes ma newa malala lajay. Dios yupj jis Papay, mpes yupj ma polel malala lajay. ¹⁰ Mpes selecj cupj pjacj ne Dios ts'uyupj. Selecj pjacj ne diablo ts'uyupj. Pülücj ma 'üsüs quelel lajay Dios tjevelá. Pülücj ma quelel la sajay yupj sejatjampan. Mpes selecj Dios ts'uyupj tulucj yupj.

Dios jos cupj quelel la sijicj cupj qjuis catjampan.

¹¹ Dios jos cupj quelel la sijicj cupj qjuis catjampan. Nasa toponé Jesucristo po'ó. Nin tepyala na, niná solejetsja nun. Janmacj solejetsja. ¹² Dios ma jos Caín jinwá lijicj cupj. Caín lovin la tjiji diablo jostsja jin. Jupj tji'yü'na jupj tsüipe. ¿'Onintsja ne tji'yü'na? Jupj tsüipe janmacj la tjiji Dios jostsja jin. Caín janmacj la tjiji diablo jostsja. Nin mpes Caín po ma jostsja jupj tsüipe la tjijá.

¹³ Mpes ma nujola t'as. Gente ma wa ca jisas nsem nun lojí. ¹⁴ Cupj selecj cupj cá mpatjaquec Dios lal lovin. Yas nam tecya'lequec jinwatsja cupj Dios lal. Quina quelel la sijicj cupj qjuis catjampan, mpes selecj cupj cá mpatjaquec Dios lal. Nepénowa ma quelel la sajay yupj sejatjampan, mpes yupj tecya'liñ jinwá Dios lal custjay. ¹⁵ Nepénowa po yola yupj sejatjampan malala yupj. Yupj po ma jisas yupj. Gente ja'ünan jinwá yupj. Nun solejé gente ja'ünan ma lajay Dios jos jinwá. Mo'm ca ma mpatjam yupj Dios lal. ¹⁶ Gente quelel la sajay na la p'a wa, nin lajay Jesucristo la tjiji jinwá. Jesucristo po quelel la qjuis tjiji. Jupj tepe'e cupj mpes. Jupj jos nin p'iyá quelel la sijicj qjuis catjampan. ¹⁷ Ca nacj pjü to'á pjü nujisas. Ca nacj nun sejatjam ma ty'a'a pjü jos. Nun ma quelel so p'o'sá, t'üc' way ma quelel lojí Dios. ¹⁸ Mop'in ma nin la müjí nun. Ca nacj nun welé nun quelel la sojí nun sejatjampan. Mop'in ma jis capj p'o'sá. Mpes yupj ma salejepj ncu t'üc' way quelel la sojí. Jis capj mp'a'sá! Mpes ca jus nlayecj t'üc' way quelel la sojí.

¹⁹ Nin la tjijicj na, t'üc' way ca jus nlayecj cupj lijicj Dios tjevelá. Jupj tjevelá t'üc' way. Nin la tjijicj na, ma ca qjuis maycas Dios lal. ²⁰ Nenéyawa cupj qjuiyola malala cupj. P'a gente quelel lijicj mpes, ma ca nin qjuiyola ncupj. Dios po selé cupj qjuisin po'ó; pjü selé jupj, mpes po ma nin nujola t'as nun malala. Jupj selé cupj jupj ts'uyupj. ²¹ Cupj ma nin qjuiyola cupj malala, ma lecj meyaj ncupj Dios lal. ²² Nin mpes, Dios lal le monacj na, jupj qjuesé 'aya pjü gjuisas. Cupj lijicj pjü jupj tjijyü'tá, ne nin. Cupj lijicj mpes 'ücj jos jupj. ²³ Ca mpac tsjan tjijyü'ta jupj. Jupj tjijyü'ta cupj mponec jupj jatjam po'ó. Jupj tjijyü'ta wa cupj ca quelel lis mijicj cupj qjuis catjampan. Jesucristo nin p'iyá qjuis tjijyü'ta. ²⁴ Dios tjijyü'ta la tjüj na, solejé nun so coñcó Dios, solejé Dios nucopj cyoñca wa nun. Dios jupj Cjües qjuis tje'yaya. Jupj Cjües mpes wa selecj Dios qjuis capj cyoñca.

4

Nusin tjü'üsüs pjacj vele Dios Cjües jos jin.

¹ Natjampan, gente pülücj javelepj yupj jatatj Dios Cjües. Ma ca mponé pjü way javelepj. Nepénowa la tsuwil. Mpes nusin tjü'üsüs ncu t'üc' way Dios

mpes javelepy yupj. Pülücj nosis casá lyawuri, javelepy yupj p'iyá profetapan. Yupj sin popa nepenowá profetapan tulucj, Dios mpes javelepy tulucj. ² Nun ca jus nlayé pjacj Dios Cjües jatatj. Yupj javelepy Jesucristo tjac' nosis nt'a, yom tepyala jupj. Yupj nin javelepy na, Dios Cjües jatatj yupj. ³ Dios Cjües ma jatatj ca jus nlayé wa nun. Yupj javelepy Jesucristo ma tjac' nosis nt'a, javelepy yom tepyala tulucj. Yupj jin javelepy na, ma jatatj Dios Cjües. Yupj jatatj Jesucristo enemigo cjües. Nun solejetsja Jesucristo enemigo cjües ncuwim. Nasa nin tepyala niná. Nosis nt'a wine quanam.

⁴ Nun Dios gente. Nun más püné Jesucristo enemigo cjües jatatj jilal. Dios wine nun jilal. Diablob wine yupj jilal. Mop'in Dios más püné diablo lal. Mpes más püné nun yupj jilal. ⁵ Jesucristo enemigo cjües jatatj ma lajay Dios tjijyü'tá. Mpes ma javelepy Dios jos jin. Yupj p'iyá yola jin javelepy. Dios ma jisas ma wa lajay Dios tjijyü'tá. Yupj nin lajay Jesucristo enemigo cjües jatatj jin javelepy. ⁶ Mop'in cupj Dios juts'a'á. Cupj lijicj Dios tjijyü'tá. Dios jomicapan nin lajay cupj jyü'tücj. Mpes cupj seleccj Dios Cjües jatatj yupj. Dios ma jisas ma lajay cupj jyü'tücj. Mpes cupj seleccj Jesucristo enemigo cjües jatatj yupj.

Dios pjü way quelel la siji lovin.

⁷ Natjampan, quelel lis müjí pjü way nun sejatjampan. Dios mpes quelel la sijicj. Quelel la sijicj na, cupj Dios jomicapan, cupj Dios ts'uyupan 'ots'ipj. ⁸ Nepénowa ma quelel la sajay la p'a wa. Mpes yupj ma sa cori Dios. Dios pjü way quelel la siji lovin. Nin tulucj yupj. Yupj ma quelel la sajay la p'a. Mpes ma sa cori Dios. ⁹ Cupj seleccj Dios quelel la qjuisiji cupj. Jupj pjaní way popa p'in. Jas tjejyama jupj Jatjam pjaní nosis nt'a la mas, ca cupj mpatjaqueccj jupj la tjiji mpes. ¹⁰ Mpes qjuisin 'yüsa Dios pasal quelel la qjuis tjiji. T'üc' way cupj ma quelel lijicjsja Dios. Jupj pasal quelel la qjuis tjiji cupj. ¿'Oyn la tjiji jupj quelel la qjuis tjiji mpes? Jupj Jatjam jas tjejyama nosis nt'a. Cus tyüla jupj, gente pjü malala la tjajay mpes. Niná pyoneccj na, Dios perdonar la qjuisiji malala nyuca la tjijicj.

¹¹ Natjampan, t'üc' way Dios quelel la qjuisiji. ¹¹ Mpes más 'ücj nun quelel lis müjí nun sejatjampan. ¹² Gente lovin ma jus tjunuc Dios. Nin p'in cupj seleccj Dios qjuis capj cyoñca qjuis catjampan quelel la sijicj na. Qjuis catjampan quelel la sijicj na, t'üc' way cupj lijicj Dios jos jinwá.

¹³ Dios jupj Cjües qjuis tje'yaya. Jupj Cjües mpes cupj seleccj Dios qjuis capj cyoñca, seleccj cupj se coricocj jupj. ¹⁴ Cupj seleccj qjuis Papay jas tjejyama jupj Jatjam nosis nt'a. Cupj jus tjinyucucj. Jupj Jatjam la tjiji gente 'ücj ca mpatjaqueccj Dios lal. Cupj nin velecj gente jilal nin tepyalá. ¹⁵ Jesucristo Dios Jatjam jupj. Gente niná javelepy na la p'a jilal, Dios jis capj cyoñca; yupj sa cori wa jupj.

¹⁶ T'üc' way cupj seleccj Dios quelel la qjuisiji. Niná pyoneccj. Dios pjü way quelel la siji lovin. Gente quelel lajay na Dios, quelel la sajay na yupj sejatjampan 'ots'ipj, yupj sa cori Dios; Dios jis capj cyoñca wa yupj. ¹⁷ Cupj quelel lijicj na Dios, quelel lijicj na qjuis catjampan 'ots'ipj, t'üc' way nin lijicj Dios jos jin. Jesucristo jinwá lijicj cupj nosis nt'a, mpes ma ca leccj meyacj jupj lal jupj tjac' na. Nin jawas jupj tjac' na, jupj ca mveles ncu 'üsüs la tjajay pjü. ¹⁸ Quelel lijicj na Dios, quelel la sijicj na qjuis catjampan 'ots'ipj, ma leccj meyacj Dios lal. Cupj seleccj Dios ma ca qjuis capj ntülüs, ne ma leccj jeyacj. Ma quelel lijicj Dios, ma wa quelel la sijicj qjuis catjampan, cupj leccj meyacj ca Dios lal.

¹⁹ Dios mwalá way quelel la qjuis tjijsja cupj. Mpes quina cupj quelel lijicj jupj, quelel la sijicj wa qjuis catjampan. ²⁰ Nun popa pjaní vele jupj quelel liji Dios ca nacj. Newa ma jos jupj jatjam; jola jupj jatjam malala. Ma jos jupj jatjam, mpes cupj selecj li tsuwíletsja jupj. Jupj ma quelel liji Dios. Jupj si nucu jatjam, mop'in ma quelel liji jupj. Nin mpes cupj selecj jupj ma wa quelel liji Dios; jupj lovin ma jus tjinyuca jupj. ²¹ Mpes Dios qjuis wala tjevele: "Nun quelel la nojí. Mpes quelel lis müjí wa nun sejatjampan."

5

Cupj más noypan qjuis tepyala Dios ma jisas jilal.

¹ Dios jas tjejyama Jesucristá, jis capj la p'acj gentas. Nun popa pjaní niná tepyona na, jupj Dios popa. Nun popa pjaní quelel liji na qjuis Papay, quelel la siji wa Dios popa. ² Mpes cupj Dios quelel la tjiicj na, cupj selecj wa quelel la sijicj Dios ts'uyupan. Dios tjiijyü'ta jin la tjiicj na, selecj wa niná. ³ Nin lijicj na Dios tjiijyü'tá, cupj selecj quelel lijicj jupj. Costa way tulucj nin lijicj Dios tjiijyü'tá; ⁴ cupj Dios ts'uyupan, ne nin. Mpes cupj más noypan qjuis tepyala Dios ma jisas jilal. Cupj tepyonecj Jesucristo Dios Jatjam. Mpes más noypan cupj Dios ma jisas jilal. ⁵ T'üc' way Jesucristo Dios Jatjam. Gente niná japon más noypan se palá Dios ma jisas jilal.

Jesucristo tjac', gente ca mpatjam la tjiji.

⁶ Dios jas tjejyama Jesucristo, gente jis capj la p'acj. Selecj jupj niná, püna tepyalá mpes, jupj bautizar tepyala na. Selecj wa jupj niná, püna tepyalá mpes, jupj cruz po'ó tjovalapj na. Dios Cjües nin vele jupj niná Dios jas tjejyamá. Dios Cjües vele t'üc' way. ⁷ Cont'e tsjun po'o nin javelepj Jesucristo mpes. Cont'e sin popé Dios pjaní, Jesucristo pjaní, Dios Cjües pjaní. Yuwal nin javelepj. ⁸ Cont'e mpes wa nosis nt'a selecj wa niná Jesucristo po'ó. Selecj Dios Cjües mpes. Selecj püna tepyalá mpes jupj bautizar tepyala na. Selecj püna tepyalá mpes jupj cruz po'ó tjovalapj na. Yupj cónt'eya mpes selecj Jesucristo tjac' gente ca mpatjam la tjiji. ⁹ Selecj Dios jas tjejyama Jesucristo, gente jis capj la p'acj. Dios nin tjevele. Niyom nin tjowelepj yupj tjunuc mpes, tjejyacañ mpes wa; pyonec jupj tjowelepj. Mop'in Dios velá más 'üsüs. Lovin t'üc' vele. Mpes selecj Jesucristo tjac' gente jis capj la p'acj. ¹⁰ Nepénowa japon Dios Jatjam po'ó. Mpes yupj jisas Dios tjevelá. Mop'in la p'a ma japon Dios tjevelá jupj Jatjam po'ó. Yupj yola Dios li tsuwíletsja. ¹¹ Napj pyac Dios tjevelá. Jupj tjevele cupj lovin ca mpatjaquec jupj lal, nin la tjiji jupj. Lovin ca mpatjaquec jupj lal jupj Jatjam la tjiji mpes. ¹² Pülücj po jisas Dios Jatjam. Mpes lovin ca mpatjam yupj. Pülücj ma jisas Dios Jatjam. Mpes yupj lovin ma ca mpatjam.

Juan tecyawaja tepyaca.

¹³ Nun poné Dios Jatjam po'ó. Napj najas nun jus nlayé lovin ca mpatjaqué Dios lal toponé mpes. Mpes pjü way niná tepyac nun mpes. ¹⁴ Cupj le monacj Dios lal. Ma lecj meyacj le monacj jupj lal. Dios jinwá qjuiyola na, selecj jupj ca mpjacam pjü way cupj le monacj. ¹⁵ Niswa velé, cupj selecj Dios ca mpjacam pjü way cupj le monacj jupj lal. Mpes selecj wa Dios ca la mijis pjü way cupj le monacj.

¹⁶ Nenéyawa nun sejatjampan malala nyuca lajay, mop'in ninana lajay mpes ma nca'liñ ca yupj. Malala nyuca la tjajay tjunucú na, tjowelé Dios lal yupj mpes. Mpes ca mpatjam yupj, Dios ca la mijis. Pjaní way lajay mpes

Dios lovin ca jola nsem. Nenéyawa ca nucu nepénowa nin lajay. Ma tjowelé Dios lal yupj mpes. ¹⁷ Gente malala nyuca lajay na, t'üc' way ninana lajay malala Dios lal. Mop'in pjaní way lajay mpes Dios lovin ca jola nsem. Nin lajay na, ma ca mpatjam lovin Dios lal.

¹⁸ Cupj selecj Dios ts'uyupj lovin ma quelel malala nyuca lajay. Dios Jatjam wine yupj jilal. Diablo ma polel malala nyuca liji yupj jilal. Mpes Dios ts'uyupj lovin ma quelel malala nyuca lajay.

¹⁹ Cupj selecj Dios ts'uyupan ncupj. Dios ma jisas, diablo mozopan yupj. Nin p'iyá yupj pjü. ²⁰ Cupj selecj Dios Jatjam tjac'. Qjuisin tji'yüsa la tjiji Dios po'ó. Mpes Dios t'üc' way po'o qjuisin tji'yüsa quinam. Cupj se coñcocj Dios, se coñcocj wa jupj Jatjam. Jupj Jatjam Jesucristá. Jesucristo Dios t'üc' way jupj, 'üsüs way jupj. Lovin ca mpatjaquecj Dios lal jupj liji mpes.

²¹ Natjampan, quelel la müjí Dios t'üc' way. P'a dios witjacj ma quelel lis müjí.

Papel locopyaya Juan tepyaca

Dios qjuis tjiyyü'ta quelel lis mijicj qjuis catjampan.

¹ Napj co'müy Dios ts'uyupj jilal Jesucristo mpes. Jipj quepj po 'üsüs way Dios lal. Papel niná pyac jipj mpes, jipj ts'uyupj mpes 'ots'ipj. T'üc' way napj po quelel la nusejay. Dios ts'uyupj salejepj tsjan t'üc' way. Yupj pjü way quelel la nusejay wa. ² Cupj lijicj Jesucristo tjevelá. Jupj tjevelá t'üc' way. Lovin ca nin la mijicj Jesucristo tjevelá. ³ Dios cupj qjuis Papay. Jesucristo Dios Jatjam. Yupj 'üsüs ca la mijicj cupj mpes. Yupj ca qjuis capj mp'a'sacj, malala qjuesé palá na. Pjü mpes ma ca qjuiyola nsem, yupj nin ca la mijicj cupj mpes. Cupj lijicj Jesucristo tjevele jin, mpes ca nin la mijicj yupj cupj mpes. Jupj tjevelá t'üc' way. Cupj quelel la sijicj qjuis catjampan, mpes wa ca nin la mijicj cupj mpes.

⁴ Dios qjuis tjiyyü'ta cupj ca la mijicj jupj tjevelá. Napj jus nleytsja jipj ts'uyupj nepenowá nin lajay jupj tjevelá. Mpes po 'ücj najastsja. Jupj tjevelá t'üc' way. ⁵ Quina ca mpac tsjan najas ca nin la mijin jipj. Dios qjuis tjiyyü'ta cupj ca quelel lis mijicj qjuis catjampan. Po quina way p'in qjuis tjiyyü'ta tulucj. Tsjay püna tjiyyü'ta. Nas tepyon na Dios lal, selentsja niná Dios tjiyyü'tá. ⁶ Dios tjiyyü'ta jin lijicj na, quelel lijicj Dios. Jupj tjiyyü'ta cupj ca quelel lis mijicj qjuis catjampan. Püna, nas tepyon na p'in, jin tji'yüsa jupj tjiyyü'tá.

La tsuwilpan lyawuñ nosis nt'a.

⁷ La tsuwilpan pülücj lyawuñ nosis nt'a. Yupj javelepj Jesucristo ma tjac' nosis nt'a, yom tepyala tulucj, nin javelepj. Yupj la tsuwil. Yupj Jesucristo enemigopan. ⁸ Pasal tjajama nun. Ma la müjí yupj jinwá. Nun po 'üsüs way la müjí Dios mpes. Dios 'üsüs ca la mijis nun mpes p'a jawasa. Mop'in ma 'üsüs ca la mijis la tsuwilpan mpes. Niswa velé, ma la müjí yupj jinwá. Mpes t'üc' way Dios po 'üsüs ca la mijis nun mpes p'a jawasa.

⁹ Nepénowa lovin lajay Jesucristo tjevelá. Mpes cupj qjuis Papay jis capj cyoñca. Jupj Jatjam jis capj cyoñca wa yupj. Gente la p'a way nin la jaytsja wa Jesucristo tjevelá. Mop'in nin lajay wa la p'a wa javelepj. Mpes Dios ma jis capj cyoñca yupj quinam. ¹⁰ Yupj ca ncul nun jis wa nt'a, nusin mü'üsüs quelel la mijicj yupj. Mop'in ma tjowelé 'ücj ca mpatjam nun jis wa nt'a. Jis lal tjowelé más 'ücj leñ way jil. Ma mvelé: "Üsüs lowa".

¹¹ "Üsüs lowa" welé na, jis capj p'o'sá malala nyuca lajay. Mpes ma nin mvelé, ne ma yupj jinwá nsem nun.

Juan tcyawaja tepyaca.

¹² Pülücj quelel velé. Ma pjü quelel pyac la p'in. Po quelel jum jipj nt'a la veles. Po 'ücj qjuis ca mpalas ne'aj jum na. ¹³ Jipj nyütsj po 'üsüs 'ots'ipj Dios lal. Jupj ts'uyupj süs wa la tjajay.

Papel p'a wa Juan tepyaca, papel cont'e tepyala nasa

Gayo po 'üsüs nyuca liji.

¹ Napj co'müy Dios ts'uyupj jilal Jesucristo mpes. Gayo, napj najamica jipj. T'üc' way po quelel la 'ejay napj. Quina papel ca mpac jipj mpes. ² Natjam, napj selé 'üsüs way jipj Dios lal. Najas lovin ma malala jyas nsem jipj. Najas wa lovin 'üsüs way püt' jipj. ³ Qjuis catjampan nepénowa tjiquil, nawala tjowelepj jipj po 'üsüs lejay Dios vele jin. Niná tjowelepj na, po 'ücj najas ntepalá. Jipj lovin lejay Dios vele jin. Jupj vele t'üc' way. ⁴ Natjampan nin lajay na, Dios vele jin, t'üc' way lovin tsjay 'ücj najas ne palá. Jupj vele t'üc' way.

⁵ Jipj qjuis catjampan jis capj p'yacj na, po 'üsüs nyuca lejay Dios jos jinwá. Nepénowa lovin ma yus tjinyuc. Mop'in 'üsüs lejay yupj mpes. Tjiquil na, jis capj p'yacj. Po 'üsüs nyuca lejay. ⁶ Qui'á yupj tjowelepj qjuis catjampan jilal jipj po quelel la sajay. Lovin najas yupj jisas se 'an. Mpes 'ücj ca mal p'a nt'a, ca tsji' la mijicj Dios mpes. Dios 'ücj jos ca nsem jipj la tzejay mpes. ⁷ Yupj jil la veles la p'a jilal Jesucristo po'ó. Yupj ma jisas Dios ts'uyupj tulucj jis capj jap'acj yupj. ⁸ Mop'in cupj Dios ts'uyupj. Mpes Dios jos jis capj p'ya'sacj. Jis capj tjep'ya'sacj na, cupj tsji' lijicj yupj jilal Jesucristo mpes. Nin javelepj t'üc' way.

Diótreres tsjay malala nyuca liji.

⁹ Nawaja'a papel tepyac napj, Dios ts'uyupj mpes ne'aj. Nawa Diótreres ma liji napj velé jin. Jupj jos nun ma wa loji napj velé jin. Jos nun loji jupj vele p'in. ¹⁰ Nun nt'a tjum na, ca mvelé pjü jilal Diótreres nin liji. La tsyawilí napj nin po'ó. P'a wa malala liji wa. Qjuis catjampan ne'aj jil na, jupj ma jis capj p'ya'sa yupj. Mop'in nin, nepénowa ne'aj quelel jis capj jap'acj yupj. Mpes Diótreres si jütüta yupj ma jis capj mp'a'sacj ne'aj jiquil. Dios ts'uyupj 'a si mulú nt'a, jupj si jütüta jis capj jap'acj lovin ma ncul niswá. Mpes nun nt'a tjum na, napj ca mvelé pjü jilal Diótreres nin liji. Tsjay malala liji jupj.

¹¹ Ma la mijin jipj Diótreres jinwá. Napj najas jipj lovin 'üsüs nyuca lejay, gente 'üsüs nyuca lajay jinwá. Jipj selen 'üsüs nyuca lajay, yupj Dios juts'a'á. Nin tulucj malala nyuca lajay. Yupj po ma sin tji'yüsa pjacj ne Dios.

Demetrio po 'üsüs liji.

¹² Jipj selen Demetrio po 'üsüs way jupj. Pjü javelepj po 'üsüs way jupj. Jupj nin liji Dios tjevelá, mpes jipj selen 'üsüs way jupj. Dios tjevelá t'üc' way. Napj wyala velé po 'üsüs way Demetrio. Jipj selen t'üc' way velé napj.

Juan teczyawaja tepyaca.

¹³ Pülücj quelel veletsja napj jipj lal. Pjü way ma quelel pyac la p'in. ¹⁴ Po 'in lerí way quelel jum jipj nt'a la veles. Mpes ma pjü way pyac quina.

¹⁵ Po najas ma jele nsem pjü mpes. Qjuis cajamicapan süs wa la tjajay jipj lal. Süs wa la mijin pjü qjuis cajamicapan ne'aj.

Papel niná Judas tepyaca

¹ Napj ne Judas, Jacobo jatjam napj. Jesucristo jomozo napj. Ninana napj pyac nun pjü way mpes, nun Dios ts'uyupan mpes. Dios la nu t'ya. Jupj pajal quelel la nusiji nun. Jupj nu jyama nun, ca Jesucristo cus ncoricó lovin.

² Najas Dios ca pajal nucopj mp'a'sas, malala nu pyala na. Najas nun ma nujola nsem pjü mpes, jupj la numijis. Najas Dios pajal ca quelel la numijis lovin.

³ Mpülücpán, napj po quelel pyactsja popelses nun mpes. Dios la tjiji pjü way cupj ca 'ücj mpatjaquecj jupj lal. Po quelel pyactsja napj niná po'ó. Newa nin, ma ca mpac niná quinam. Napj nola Dios jos p'a po'o pyac quinam. Ninana ca mpac: po najas nun pajal tsji' loji Jesucristo mpes. Mponé nun püna tepyonecj jupj po'ó. Mvelé wa nun p'a jis lal nun poné niná. Ninana tepyonecj Dios sin tji'yüsa lis tjiji jupj ts'uyupan. T'üc' waytsja niná. Newa t'üc' niná. ⁴ Niyom nepénowa nun popé ma nin javelepj. Lyájasa p'in tjiquil yupj nun nt'a, 'a jis mulus ne'aj nun jis lal. Mop'in malala yupj. Pajal püna profetapan tapac yupj sin po'ó. Yupj tapac Dios ca jis capj ntülüs malala lajay mpes. Ninana noyomes ma jisas Dios. Yupj javelepj Dios 'ücj perdonar la siji, mpes 'ücj pajal malala nyuca lajay. Yupj javelepj t'üc' tulucj. Yupj jatsüpün Jesucristo p'in 'ücj qjuisí jütüta. Yupj jatsüpün jupj cupj qjuis Jepa.

Dios ca jis capj ntülüs yupj, p'a jis capj tyüla jinwá.

⁵ Nun solejé qjuis Jepa Dios jis capj tjep'ya'sa pjü israelpan püná. Jis capj tjep'ya'sa 'ücj jis la winin Egipto mpe, ne'aj malala tepyala mpes. Locopyaya nepénowa yupj sin popé ma topon Dios tjevelá. Ma topon, pjü way jis tji'yü'na Dios. Pjü niná nun solejé. Napj najas niná nujola mpalas. ⁶ Nujola tapalas wa angelpán jis tepyala. Pajal püna angelpán nepénowa ma quelel jajütütsja Dios sin tjejyama nt'a. Yupj tjil Dios tje'yaya tapatja mpe. Mpes Dios tsyu'pa si manuna yupj quinam, pajal püste nt'a. Ne'aj tsyu'pa jatja lovin, jis capj tyüla nas. Ts'ac' p'a wa jis capj ntülüs yupj.

⁷ Nujola tapalas wa nun, Dios jis capj tyüla wa Sodoma po'o tapatja, Gomorra mo'o tapatja nin p'iyá, ne'aj p'in tapatja nin p'iyá. Yupj malala la tjajay ángel malalapan jinwá. Niyom ne'aj tjamanun niyom p'a wa. Ma jisastsja nequem. Nequem p'a nequem jis lal tjelyawuri. Ma jisastsja niyom. Pajal malala quelel lajaytsja. Yupj lajaytsja pjü gente lajay jin tulucj. Dios jis capj tyüla. Nin jis tepyala yupj, mpes cupj jus nlayecj jupj jis capj tyüla malala nyuca lajay. Jis mü'ümüs ca lovin.

⁸ Ninana noyomes nun mpe, nin p'iyá lajay, Sodoma po'o tapatja la tjajay jinwá. Yupj javelepj Dios la tjiji yupj malala tjunuc püste na. Javelepj Dios sin tji'yüsa la tjiji 'ücj malala lajay. T'üc' way pajal malala nyuca lajay jis p'üy lal. Ma jisas p'a wa se jütütj yupj. Malala javelepj wa tsjun po'o patja mpes.

⁹ Yupj noypan tulucj, mop'in nin javelepj. Ángel más püné ma malala vele yupj jinwá. Ángel más püné Miguel ló. T'üc' way jupj püné, newa ma malala vele p'a po'ó. Moisés tepe'e na, diablo jostsja Moisés jüp'üy. "Ma polel lo t'as", tjevele Miguel. Miguel ma jas tjevele diablo po'ó. Ma malala tjevele diablo po'ó. Niná tjevele p'in: "Najas qjuis Jepa Dios cyapj velele", nin tjevele jupj.

¹⁰ Niyom nepénowa nun nt'a patja, pajal malala javelepj ma sin 'yüsa po'ó. Animalpan sin 'yüsa, ninana sin 'yüsa niná. Animalpan jinwá yupj, ma yola

yupj. Yupj sin 'yüsa yupj quelel malala nyuca lajay mpes. Ninana quelel lajay mpes ca Dios jis capj ntülüs.

¹¹ Malala ca jis mpalas yupj. Caín püna la tjiji jinwá lajay yupj. Yupj pülücj jisas t'emel. Nin mpes yupj quelel lajay Balaam la tjiji jinwá püná. Ma quelel lajay Dios jyü'ta jinwá. Coré la tjiji jinwá lajay yupj. Pajal püna Coré ma quelel ljitsja Dios tjijyü'tá; yupj nin wa. Mpes pjü malala ca jis mpalas wa yupj, Coré pjü malala tepyala jinwá.

Niná noyomes pajal yola yupj p'iyá mpes.

¹² Niná noyomes jalá wa nun jis lal, 'a nu myula na Dios mpes. Yupj malala lajay mpes, la p'a wa yola nun malala wa. Nun quelel 'üsüs lojí; mop'in yupj pajal malala. Yupj ma se mayca malala lajay mpes. Pajal yola yupj p'iyá mpes. Ma yola la p'a mpes. Niná noyomes mol ma jive jinwá yupj. Mol niná lüpjü lal jama, nin p'in. Niná noyomes sine lejeñ ma vyala jinwá yupj 'ots'ipj. Sine lejeñ tecya'liñ jinwá yupj, jis ts'il topocj jinwá. Yupj ma polel lajay 'üsüs.

¹³ Niná noyomes po quelel malala lajay. Mar pajal lo pjets'epjets'e jinwá yupj. Mar pajal lo pjets'epjets'e na, te way p'yoya jupj 'üsü la nt'a. Nin p'iyá niná noyomes. La p'a 'ücj januc yupj malala lajay. Ma quelel 'üsüs lajay Dios jos jin, mpes ma polel sin 'yüsa lajay la p'a wa Dios mpes. Yupj pjulacj palá tinca jinwá. Dios nasa 'ücj la tjiji ca'aj jis capj la tül. Ne'aj pajal püste lovin.

¹⁴ Pajal püna Enoc tjevele Dios mpes. Tjevele ca nin jis mpalas niná noyomes. Enoc pajal püna tüpü'ü. Adán yom mwalá waysjsa. Adán ts'uyupj jis ts'uyupj jis tjamanun watsja. Yupj jis ts'uyupj noypan jis tepyala na, yupj p'iyá jis ts'uyupj tjamanun. La siete nin tepyala na Adán mpe, tjemya'na wa Enoc. Enoc tjevele: "T'üc' way gjuis Jepa Dios ncuwim jupj angelpañ pajal pülücj jis lal, yupj ne jupj juts'a'á. ¹⁵ Dios p'iyá ca mveles ncu gente 'üsüs la tjajay. Ca mveles wa ncu malala la tjajay. Jupj ca mveles Dios ma jisas t'üc' way malala la tjajay, mpes jupj ca jis capj ntülüs yupj. Yupj lajaytsja malálsatsja pajal jupj lal. Jupj ca mveles niná noyomes malala tjowelepj jupj po'ó, yupj jupj ma jisas mpes", nin tjevele Enoc.

¹⁶ Niná noyomes jat' javelepj lovin. Mop'in javelepj p'a po'ó. Yupj quelel malala lajay, ne nin lajay. Yupj jisas mpes p'in nin lajay. Yupj javelepj la p'a jis lal yupj p'iyá pajal 'üsüs. Yupj javelepj la p'a wa 'üsüs 'ots'ipj; ma t'üc' way yola la p'a 'üsüs, jisas yupj ca jis capj mp'a'sacj la p'in, mpes nin javelepj yupj.

Yupj pajal malala. Nun ca la müjí Dios jos jinwá.

¹⁷ Natjampan, po ma malala la müjí yupj lajay jinwá. Nujola tapalas apostolpañ tjowelepj nun jis lal. Yupj sa coñtsja gjuis Jepa Jesucristo.

¹⁸ Apostolpañ tjowelepj nun jis lal: "P'a jawas nepénowa ca la mpjüts'ünücj nun poné po'ó. Yupj ma ca quelel la mijicj Dios jos jinwá. Yupj ca la mijicj yupj p'in jisas jin. Nin ca la mijicj Jesucristo jac' na", nin tjowelepj apostolpañ.

¹⁹ Niná noyomes malala javelepj, mpes Dios ts'uyupañ ma pjü nin p'iyá yola quinam. Niná noyomes gente jinwá lajay la p'in. Dios Cjües leñ yupj jisas mo'ó. ²⁰ Natjampan, po ma yupj jinwá la müjí. Lovin jis capj mp'a'sá nun popé, yupj ca 'ücj la mijicj Dios jos jinwá. Nun nasa nusin tji'yüsa Jesucristo mpes, mponé niná lovin. Pajal 'üsüs way niná. Nun ca mvelé Dios lal lovin. Nun welé na Dios lal, nin ca mvelé jupj Cjües jos jin. ²¹ Nun solejé Jesucristo nucopj p'ya'sa, jupj ne cupj gjuis Jepa Püné. Jupj jola nun mpes. Jupj ca la mijis nun ca mpatjaqué lovin Dios lal. Quina newa potjaqué qui'á. Quina lu

nucú jupj ca nin la mijis nun mpes. Lu nucú na, ca nin la müjí Dios jos jinwá. Mpes Dios ca 'üsüs la mijis nun mpes, jupj quelel la nusiji mpes.

²² Nepénowa sey c'a; jis capj mp'a'sá mponecj yupj. ²³ Nepénowa malala quelel lajay wa yupj. Pajal tsji' la müjí nun, ca leñ way jis mü'ü'süs yupj. Ma 'üsüs lajay, ca mpeñ yupj. P'a witjacj nasa pajal malala nyuca lajay yupj. Jis capj mp'a'sá ma ca malala la mijicj quinam. Pajal 'in tjjama nun, ma ca quelel malala la müjí yupj jinwá. Locj meýá nsem malala lajay mpes. Ma ca nujos nsem yupj nin lajay.

²⁴⁻²⁵ Dios 'ücj nucopj p'ya'sa nun ma malala lojí. Mpes jupj ca 'ücj mveles nun ma malala. Nin ca mveles, jupj wolap'a'a lüjüqué na. Nin mpes nun ca pajal 'ücj nujisas nsem. Jupj pajal 'üsüs. Jupj pjaní p'in Dios. Jupj la tjiji cupj 'ücj ca mpatjaquec jupj la, qjuis Jepa Jesucristo mpes. Najas ca pjü mvelecj Dios pajal 'üsüs. Najas jupj Jepa nsem pjü way mpes. Najas jupj ca pajal püné nsem, ca jupj pjü müjü'tüs. Jupj nin p'iyatsja lovin. Najas ca nin nsem quinam. Najas wa ca nin nsem lovin. Amén.

Ninana Jesucristo jas tji'yüsa la tjiji Juan lal

¹ Ninana tepyac nin p'iyá Jesucristo nin tji'yüsa la tjiji. Niná Dios jas tji'yüsa la tjiji Jesucristo lal mwalá way p'in. Jupj jostsja Jesucristo sin mü'ü'süs la mijis jomozopan tsjan niná ca leñ way mpalas. T'üc' way ca nin mpalas jupj tjevele jin. Nin mpes Jesucristo jas tjejjama jupj ángel napj nt'a, nin 'yüsa la mijis niná. Napj ne Jesucristo jomozo. Juan nlá napj. Dios Jesucristo jas tjejjama nosis nt'a qjuis capj la p'acj. ² Napj tjapjacas Dios tjevelá. Napj tjinyuc Jesucristo t'üc' way tjevele Dios po'ó. Pues pjü tjapjacas, pjü way tjinyuc, niná tepyac napj papel casa'á.

³ Ninana papel vele p'a jawasa pyalá. Dios nin tji'yüsa la tjiji ca nin mpalas. Pjaní nun popé mo'o vele niná popelses la p'a jis la pjac, pajal ca 'üsüs nsem niná jupj mpes. Nin p'iyá ca nsem papel niná mo'o vele pjyacañ jis lal. Yupj lajay wa ninana velá, pajal 'üsüs ca nsem yupj mpes catsj wa. Leñ way ca mpalas papel niná vele jin, mpes nin.

Juan süs wa lis tjiji Dios ts'uyupj Asia mo'o tapatjá.

⁴ Napj ne Juan. Nun Dios ts'uyupj Asia mo'o potjaqué, nun mpes papel pyac. Nun 'a nusí mulú nt'a siéteya sin popé nun. Najas Dios ca pajal 'üsüs la mijis nun mpes. Najas nun 'üsüs potjaqué ca la mijis jupj. Dios pü'ü lovin. Quina pü'ü, püna p'in pü'ütsja, lovin ca mpü'üm jupj. Dios Cjües lovin jupj wolap'a'a já'asa jupj jyü'ta nt'a. Jis qjues siéteya jinwá jupj, pajal 'üsüs liji mpes. Najas jupj ca 'üsüs la mijis wa nun mpes. Najas wa jupj ca la mijis nun ma nujola nsem pjü mpes. ⁵ Najas Jesucristo ca la mijis wa niná nun mpes. Jesucristo lovin t'üc' way vele Dios mpes. Jupj vele jupj selé. Jupj mwalá way jas tjijyünsá teca'liñ sin popé. Jupj ne Jepa pjü jepapan jis lal nosis casá. Jupj quelel la qjuis'tjitsja ncupj. Jupj 'os mpes 'üsüs qjuis tepyala Dios lal. Jupj mpes Dios perdonar la qjuis tjiji malala la tjijicj. ⁶ Jupj la qjuis tjiji jepapan wa ncupj. Cupj sacerdotepan la qjuis tjiji wa, ca 'ücj tsji' la mijicj jupj Popay Dios mpes. Najas nun pjü solejé jupj pajal 'üsüs, pajal püné wa. Najas wa jupj pjü si jütüta lovin. Najas ca nin nsem.

⁷ Jus tjalayé molon lal jac' jupj.

Pjü ca nucucj jupj.

Jesucristo 'atsjac, tjü'ünan,

jus nucucj wa ca yupj.

Pjü gente nosis casa'á pajal ca la mpuyucj

jus tjunuc na.

Nin ca nsem t'üc' way.

⁸ Qjuis Jepa Dios vele: “Napj lovin pü'üs, pjü way 'ücj lejay”. Nin vele jupj. Qjuis Jepa Dios pü'ü newa. Pü'ü jupj quinam. Tüpü'ü püná. Lovin ca mpü'üm. Pjü 'ücj liji jupj.

Juan jus tjinyuca Jesucristo, nin la tjiji Dios Cjües.

⁹ Napj ne Juan, nun jis pülücj napj Jesucristo mpes. Malala nyuca ntepalá wa napj, Jesucristo se corí malá na, newa jinwá. Jesucristo ni jütüta napj, nun nu jyü'ta jinwá. Malala ntepalá na, newa 'üsüs la tjejjay Dios jos jin. Nin p'iyá nun jis lal. Jepapan ncapj tül Dios mpes tjevelé mpes. Napj tjevelé Dios tjevelá. Napj tjevelé wa Jesucristo qjuisín 'yüsa la tjijá. Jepapan ma jisastsja tjevelé,

mpes nin tjam Patmos nt'a la püt'üs. Ma polel jum quinam. Patmos 'amá nt'a 'üsü t'asiyü pü'ü.

¹⁰ Domingo jyawca na gjuis Jepa Jesucristo mpes 'a gjuisi mulú. Domingo pjaní tjejjawca na, pajal 'úcj najastsja Dios mpes. Dios Cjües 'úcj véletsja napj lal, ne napj nepé tjapjacas la cjüipepé vele jin tjapjacastsja. Pajal yümücj tjevele trompeta la tjiipjusa jinwá. ¹¹ Tjevele: “Pjü jipj nyuc tepyaca jipj. Tepyac na, jas majaman popelses Dios ts'uyupj nt'a Asia mo'ó. Yupj 'a si mulú nt'a siéteya sin popé yupj. Yupj 'a si mulú nt'a Efeso po'ó, Esmirna po'ó 'ots'ipj, Pérgamo po'ó 'ots'ipj, Tiatira po'ó 'ots'ipj, Sardis po'ó 'ots'ipj, Filadelfia po'ó 'ots'ipj, Laodicea po'ó 'ots'ipj.” Nin tjevele tjapjacas.

¹² Napj la nujuyus, tjinyuc pjacj véletsja napj lal. Yam casá lejeñ tjinyuc napj, yam mpes tjejjawca. Siéteya lejeñtsja ne'aj yam casá lejeñ. ¹³ Ne'aj toñca watsja yom pjaní, más 'üsüstsa jupj yom lal. Yam casa'á lejeñ culupwen nt'a toñcatsja yomen. Jupj pülül 'üsüs sa capyatsja, yom püné jinwá. Jas quip pajal cámpatsja. Faja jos suna tsú'patsja, jupj faja órotsja. ¹⁴ Jupj ts'üil pje waytsja pajal, oveja ts'üil pje way jinwatsja. Lüpj tjiive jinwá pje waytsja. Jupj jun 'awa wolaqué jinwatsja. ¹⁵ Jupj tsjom se jáwcatsja, bronce jinwá, bronce 'yawa tepyala na 'awa mo'ó. Jupj nepé tjevele na, 'üsü püné jama jinwá pjactsja, yümücj pjactsja. ¹⁶ Siéteya pjul witjacj mos nt'a tjatja, li'inyampe mos. Jupj tjevele na, polomay pjoye pje'á tjac' tjinyuc la mpe. Wala manas pjoye jupj polomay. Ninana yomen wola tjejjawca lots'ac' way jyawca jinwá, culupwen nt'a já'asa na.

¹⁷ Napj jus tjinyuc na, ncapj t'yaja, ntítülü jupj tsjom nt'a, ntipü'í jinwá. Mpes jupj mos li'inyampe napj capá nt'a la tje'yot'a jupj, tjevele napj lal: “Po ma lecj tjejá. Napj ne mwalatsja pjü jis lal. Napj locopyaya wa pjü jis lal. ¹⁸ Napj pü'üs newá. Ntipü'í, newa pü'üs. Napj 'úcj lejay gente ma cya'liñ. 'Úcj wa lejay ma ne'aj patja, tecya'liñ patja nt'a. ¹⁹ Pjü nucun mpaquen. Mpaquen quina pyalá. Mpaquen wa locopyaya pyalá. ²⁰ Pjul siéteya tjinyuc jipj namas li'inyampé. Tjinyuc wa yam casá lejeñ, siéteya waytsja tjinyuc. Oro waytsja yupj. Pjul tulucj niná t'üc' way, ma t'üc' way yomicj casá lejeñ wa. Quina ca jin mü'üsüs la mejay tsjan niná t'üc' way. Pjul siéteya pastorpan yupj. Tsji' lajay yupj Dios mpes Dios ts'uyupj 'a si mulú nt'a, Dios ts'uyupj 'a si mulú nt'a siéteya way yupj. Yam casá lejeñ siéteya yupj, yupj Dios ts'uyupj Asia mo'ó. Dios ts'uyupj 'a si mulú nt'a siéteya sin popé yupj”, nin tjevele jupj napj lal.

2

Ninana Jesucristo tjevelá Efeso nt'a 'a jis tjimyula jis lal.

¹ Ninana jupj tjevelá: “Jipj ca papel mpaquen, jas majaman pastor nt'a, Efeso nt'a tsji' liji lal. Tepyaca jipj napj mpes:

Napj pjü Dios ts'uyupj nt'a winis, nucopj cyoñ. Yupj 'a si mulú nt'a siéteya sin popé yupj. Napj tyatj pastorpan namas li'inyampé. Nin quelel velé jipj lal: ² Napj selé jipj 'üsüs lejay. Yümücj tsji' la tjejay jipj. Napj selé jipj newa 'üsüs la tjejay malala 'e tepalá na. Ma jyas malala nyuca lajay 'a si mulú nun lal. Nepénowa la tsawil jipj nt'a, tjowelepj apostolpan yupj. Jipj la tepyal, tjinyuc ncu t'üc' way apostolpan yupj. Mpes jus nley apostolpan tulucj yupj. ³ Malala 'e tepalá jipj napj nin po'o pyon mpes. Newa 'üsüs la tjejay napj najas jinwá. Newa quelel nin lejay jipj; lovin ma jéletsja ma quelel nin lejay quinam.

⁴ 'Üsüs niná, mop'in nin, ma pjü way 'üsüs lejay napj lal. Jipj ma pajal quelel la nejay quinam, püna quelel la ntjeyay jinwá. Malala napj lal niná.

⁵ Jele tapalas püna pajal quelel la nejaytsja. Jele tapalas ma nin lejay quinam. Jele pjucj tapalas ca nin la mijin napj najas jinwá quinam. 'Üsüs la mijin niswá, püna la tjejay jinwá. Ma lejay niná, napj ca cyapj ntül. Napj la la mejay Dios ts'uyupj ma ca 'a jis mulus jipj püt' nt'a.

⁶ Pjaní lejay 'üsüs napj lal. Jipj ma jyas nicolaitapan lajay. Napj nin p'iyá, po ma najas yupj lajay.

⁷ Najas pjü tjapja'aqué, pjü nusin tjü'üsüs napj tjevelé. Ninana vele Dios Cjües Dios ts'uyupj pjü way jis lal. Nin la tjajay na napj tjevelé jin, napj ca jis ma'ayá nlajacj wolas yo popé, jupj wolas 'ücj la püt'üs liji. Yo niná Dios sine nt'a tofca. Pajal 'üsüs ne'aj", nin tjevele Jesucristo Efeso nt'a 'a jis tjimyula jis lal.

Ninana Jesucristo tjevelá Esmirna nt'a 'a jis tjimyula jis lal.

⁸ Ninana jupj tjevelá: "Jipj ca papel mpaquen, jas majaman pastor nt'a Esmirna nt'a tsji' liji lal. Tepyaca niná napj mpes:

Napj mwalá way pjü jis lal. Napj locopyaya wa pjü jis lal. Napj ntipü'í, quina pü'üs niswá. ⁹ Napj selé pajal malala nu tepyala nun, napj nin po'ó poné mpes. Napj selé nun t'emel cjuwá; newa nin, t'üc' way Dios pajal 'üsüs liji nun mpes. Napj selé nepénowa pajal malala javelepj nun sin po'ó. Yupj javelepj judiopan yupj; Dios juts'uyupj tulucj yupj, javelepj. T'üc' way judiopan yupj, nin p'in; Dios juts'uyupj tulucj yupj. Yupj Satanás mpes 'a si mulú, jupj ne lapanenpan jis jepa. ¹⁰ Malala nu mpalas quinam nun; po ma locj tjejá nin mpes. Nun popé nepénowa cawilta mo'o ca mo'onsocj. Yupj ca nin la mijicj diablo mpes. Nin nu pyala mpes, pjü ca nucucj ncu t'üc' way quelel ncapj coñcó. Ts'ac' diéziya ca malala la mijicj nun lal napj mpes poné mpes. Newa ncapj ncoñcó. Yupj quelel nu ja'ünan napj mpes, newa ncapj ncoñcó. Nin lojí, napj ca la mejay lovin mpatjaqué napj lal.

¹¹ Najas pjü tjapja'aqué, pjü nusin tjü'üsüs napj tjevelé. Ninana vele Dios Cjües Dios ts'uyupj pjü way jis lal. Nin la tjajay na napj tjevelé jin, t'üc' way ma ca malala jis mpalas tecya'liñ na, la p'a wa malala se palá jinwá. Malala se palá yupj, la miyá cya'liñ jinwá", nin tjevele Jesucristo Esmirna nt'a 'a jis tjimyula jis lal.

Ninana Jesucristo tjevelá Pérgamo nt'a 'a jis tjimyula jis lal.

¹² Ninana jupj tjevelá: "Jipj ca papel mpaquen, jas majaman pastor nt'a Pérgamo nt'a tsji' liji lal. Tepyaca niná napj mpes:

Napj velé polomay wala manas pjoye jinwá. Ninana velé jipj lal. ¹³ Napj selé malala pajal jipj püt' nt'a. Jipj püt' Satanás p'iyá pü'ü nt'a, jupj ne lapanenpan jis jepa. Pajal costa ncapj cyoñ, newa pyon jipj napj nin po'ó. Antipas yom pjaní nun popé watsja. Mop'in tjevele napj mpes, jupj seletsja mpes. Ne'aj pátjatsja tjü'ünan jupj, jupj ncapj cyóñcatsja mpes. Nun potjaqué nt'a tjü'ünan jupj, ne'aj Satanás pü'ü nt'a. Nin la tjajay na, newa nun ma tsüpünütsja nun napj nin po'ó poné. 'Üsüs nin.

¹⁴ Nin p'in pjaní way nun lojí ma najas. Nepénowa nun nt'a sin 'yüsa lajay malala. Sin 'yüsa lajay 'ücj malala nyuca lojí. Balaam püna tüpü'ü jin p'iyá lajay. Jupj la tjiji israelpan pajal malala nyuca la tjajay püná. Israelpan jis enemigo pjaní Balac lotsja. Israelpan malala se palá jostsja Balac. Mpes Balaam tjevele jupj lal más 'ücj la mijis ne israelpan ca malala nyuca la

mijicj. Balaam tjevele Dios ma jostsja israelpan 'a si mulú dios p'a wa lal. Pisis p'a dios mpes tja'ayapj ma polel jalá, tjevele jupj. Ma wa polel la manun sejats'om tulucj, ma wa polel lyawuñ jis vayum tulucj jis lal. Gente dios p'a wa quelel lajay, niná nin lajay yupj, nin tjevele Balaam. Mpes Balac israelpan jis lal tjevele ncul; jostsja ca malala la mijicj yupj.

¹⁵ Nun popé nepenowá nin p'iyá lajay. Nicolaitapan sin 'yüsa lajay jin lajay. Napj ma najas yupj sin 'yüsa lajay. ¹⁶ Mpes jele tapalas ma ca malala la mijin quinam. Sin majaman mal quinam malala witjacj. Jipj ma nin lejay napj velé jin, leñ way cyapj ntül ca. Napj la mpalan ca yupj jis lal, nicolaitapan sin 'yüsa lajay jin lajay jis lal. Napj velé mpes p'in ca malala jis mpalas. Napj velé polomay jinwá.

¹⁷ Najas pjü tjapja'aque, pjü nusin tjü 'üsüs napj tjevelé. Ninana vele Dios Cjües Dios ts'uyupj pjü way jis lal. Nin la tjajay na napj tjevelé jin, napj ca jis ma'ayá lovin ca 'ücj mpatjam. Napj ca jis ma'ayá maná püna tjapjalén jinwá, pajal 'üsüs niná. Napj ca pe pje jis ma'ayá wa yupj pjü. Yupj jis pe tsjicj po'o ca mveles yupj jis lá seyasa. Yupj p'in ca jus nlayecj tsjan yupj jis lá seyasa pwen po'o tepyac", nin tjevele Jesucristo Pérgamo nt'a 'a jis tjimyula jis lal.

Ninana Jesucristo tjevelá Tiatira nt'a 'a jis tjimyula jis lal.

¹⁸ Ninana jupj tjevelá: "Jipj ca papel mpaquen, jas majaman pastor nt'a Tiatira nt'a tsji' liji lal. Tepyaca jipj napj mpes:

Napj Dios Jatjam. Napj nan 'awa wolaqué jinwá. Ntsjam ne jawca bronce 'üsüs jinwá. Ninana napj velé jipj lal: ¹⁹ Napj selé jipj 'üsüs lejay. Napj selé jipj pajal quelel la sejay la p'a witjacj, Dios quelel la siji jinwá. Napj selé wa jipj napj nin po'ó pyon. Selé wa 'üsüs lejay la p'a mpes. Selé jipj newa 'üsüs la tjejay, malala 'e tepalá na. Selé wa jipj más 'üsüs lejay quinam püna la tjejay lal.

²⁰ Nin p'in pjani way jipj lejay ma najas. Ma na'aj la ts'in quepj malala, nun 'a nu myula popé. Ninana quepan nin p'iyá liji Jezebel la tjiji jinwá, Jezebel pajal püna tñpü'ütsja. Ninana quepan vele Dios mpes 'a vele wa jupj. Li tsuwile jupj. Jupj sin 'yüsa la siji napj namozopan 'ücj jis la manun sejats'om tulucj; sin 'yüsa la siji 'ücj lyawuñ jis vayum tulucj jis lal. Sin 'yüsa liji 'ücj jis la las pisis gente tja'ayapj dios p'a wa mpes. Niná quepan vele mpes, pajal malala nyuca lajay napj namozopan.

²¹ Napj ma cus tyül niná quepan custjay. Napj pajal püs la tjinyuctsja jupj ca cü'ü'süs, ne ma ca mwinim niyom pülücj jis lal. Napj la tjinyuctsja ca 'üsüs la mijis quinam. Ma jostsja jupj. ²² Mpes quina napj ca la mejay pajal malala jos mpalas jupj. Niyom tjil quepj niná lal, malala nyuca lajay watsja yupj. Yupj ma yola se palá yupj malala la tjajay, ninana quepan la tjiji jinwá, napj ca jis capj ntül wa yupj. Yupj ma 'üsüs nyuca lajay quinam, napj ca la mejay pajal malala nyuca jis mpalas ca yupj. ²³ Napj la mejay ca nca' liñ quepan sin popa. Mpes Dios ts'uyupj pjü way ca jus nlayecj wa napj selé pjü yola mpes, selé wa pjü yupj jisas. Napj selé pjacj nun popé malala nyuca lajay. Malala loji, napj ca nucopj ntül. Napj selé wa nun popé cana 'üsüs lajay. 'Üsüs loji, ca 'üsüs la mejay napj nun mpes.

²⁴ Nun nepénowa Tiatira nt'a potjaqué, ma nujisas niná sin 'yüsa liji quepan. P'a casá velé nun jis lal. Nun ma quelel nusin 'yüsa Satanás po'ó, la p'a jinwá. Yupj javelepj pülücj sin 'yüsa nas Satanás mpes. Nun ma nujistsatsja niná, ma nu jyütütj quinam p'am nam. ²⁵ Nasa way 'üsüs loji

quinam. Napj tjacuwis nas, newa la müjî quina lojî jin p'iyá. ²⁶ Napj 'üsüs lejay 'üsüs lajay jis lal. Napj tjevelé jin la jay yupj patja na p'in, napj ca jis ma'ayá 'ücj müjü'tücj nosis casá patjá. ²⁷ Mpapay ntje'aya ne 'ücj la jütütj. Nin p'iyá ca jis ma'ayá 'ücj müjü'tücj yupj. Nin vele Dios Popel: 'Jupj ca majamas nosis casá patjá.

Püné ca nsem pajal,
'ücj jis capj la tül malala lajay.
Ma lajay Jupj jyü'ta jinwá,
ca pjü malala jis mpalas yupj,
tsjo'oy tje'yapta jinwá.'

²⁸ Nin lajay napj tjevelé jinwá, napj ca mvelé wa yupj 'üsüs pajal, pjulacj püstapj casá cyalá jinwá. ²⁹ Najas pjü tjpaj'aqué, pjü nusin tjü'üsüs napj tjevelé. Ninana vele Dios Cjües Dios ts'uyupj pjü way jis lal", nin tjevele Jesucristo Tiatira nt'a 'a jis tjimyula jis lal.

3

Ninana Jesucristo tjevelá Sardis nt'a 'a jis tjimyula jis lal.

¹ Ninana Jupj tjevelá: "Jipj ca papel mpaquen, jas majaman pastor nt'a Sardis nt'a tsji' liji lal. Tepyaca jipj napj mpes:

Napj Dios Cjües se jam, napj najas nt'a. Jupj Cjües jis qjues siéteya jinwá; pajal 'üsüs liji. Napj si jütütj wa Dios ts'uyupj jis pastorpan. Nun pastorpan siéteya, 'a pjulacj siéteya jinwá nyuc. Napj selé jipj la tjejay. La p'a javelepj jipj 'üsüs lejay napj najas jinwá. Nin tulucj. Jipj 'i tipü'í jinwá napj lal. Ninana quelel veletsja jipj lal. ² In tjejjama jipj ca 'üsüs la mijin quinam. Ne'aj Dios ts'uyupj 'a si mulú na, ma lajay napj tjevelé jinwá quinam. Pjü way quelel yo' mpa'is quinam. Pjaní way p'in 'üsüs way lajay custjay. Jis capj mp'a'san más 'ücj la mijicj niná. Napj tjinyuc ncu 'üsüs lojî nun. Tjinyuc nun ma lojî pjü way napj Ndios jos jin.

³ Mpes jele tapalas tsjan 'e tje'aya Jupj. Jele tapalas tsjan tjpajac' Dios po'ó. Nin la mijin jipj, Dios vele jin. 'Üsüs la mijin quinam. Jipj ma nin lejay napj velé, napj ca cyapj ntül. Jipj ma selen naya ca nsem, pecj tjac' na jinwá. Ma ca jus nlayan 'ona ca nin la mejay.

⁴ Newa nin, ma pjü mpes nin velé. Nun Sardis nt'a 'a nu myula, nepénowa ma malala la tjüjî, la p'a jinwá. 'Üsüs lojî nun nepenowá. 'Üsüs lojî, Dios pü'ü nt'a ca ncapj ncořcó lovin. Ne'aj nun ca nta'é nun pülül pje way, ca nusin nqui'pá pülül niná mpes. ⁵ Napj tjevelé jin lajay, yupj ca sin nqui'pacj yupj sin quip pje. Napj lovin ma ca 'ücjücj yupj jis lá papel mpe, papel niná nin vele pjacj mpatjam Dios lal. Napj ca mvelé yupj ncapj jacori. Nin ca mvelé Mpapay lal, Jupj angelpañ jis lal ca nin mvelé wa ca.

⁶ Najas pjü tjpaj'aqué, pjü nusin tjü'üsüs napj tjevelé. Ninana vele Dios Cjües Dios ts'uyupj pjü way jis lal", nin tjevele Jesucristo Sardis nt'a 'a jis tjimyula jis lal.

Ninana Jesucristo tjevelá Filadelfia nt'a 'a jis tjimyula jis lal.

⁷ Ninana Jupj tjevelá: "Jipj ca papel mpaquen, jas majaman pastor nt'a Filadelfia nt'a tsji' liji lal. Tepyaca jipj napj mpes:

Napj lovin ma malala lejay. T'üc' way Dios nin tjejjama nosis casa'á jis capj la p'acj gentá. Napj 'ücj velé pjacj wama cuy Dios jyü'ta nt'a. Napj lejay David ljitsja jinwá püna p'in. David ne jépatsja püná Israel nt'a. Jupj 'ücj véletsja pjacj wama cuy Jupj tjijyü'ta nt'a. Ninana lejay wa napj. Napj jun

cjyol na, ma polel jun la t'olon p'a wa. Napj jun t'yolon na, ma polel jun la cjol p'a wa. ⁸ Napj selé tsjan la tjejay jipj. Napj la tjejay jipj ca 'ücj tsji' la mijin napj mpes. P'a ma ca polel la qjujis ne jipj ma polel tsji' lejay napj mpes. Napj selé tsjicj way p'in ca 'ücj la cüjay jipj; mop'in nin, jipj la tjejay napj tjevelé jinwá. Jipj ma tsyüpüntsja jipj napj nin po'ó pyon. Nin mpes nin la tjejay niná jipj mpes.

⁹ Nepénowa jipj nt'a patja, Satanás mpes 'a si mulú yupj, jupj ne lapanenpan jis jepa. Yupj javelepj judiopan yupj. Dios ts'uyupj yupj, javelepj. La tsuwil yupj. Dios juts'uyupj tulucj yupj, mpes yupj judiopan tulucj napj lal. Napj ca la mejay yupj ca jus nlayecj jipj t'üc' way Dios popa. Mpes wyalap'a'a ca palá mpi'tjiñ. Yupj ca jus nlayecj napj quelel la 'ejay.

¹⁰ Malala 'e tepalá na, newa 'üsüs la tjejay napj najas jinwá. Napj tjevelé jin la tjejay. Mpes ca napj cyapj mp'acj, ne jipj ma ca malala la cüjay pajal malala pyala na nosis nt'a. P'a jawas pajal malala ca mpalas pjü nosis nt'a. Niná tepyala na, pjü ca jus nlayecj ncu malala la tjajay nosis casá patjá, ncu 'üsüs la tjajay yupj.

¹¹ Leñ way ca ncuwis. Quina jipj 'üsüs lejay napj najas jin. Mop'in nin la mijin. Nin lejay na, p'am ma polel la cüjay ne jipj ma nta'en Dios quelel 'e 'ayá, jipj 'üsüs la tjejay mpes. ¹² Nin tjevelé jin lajay, napj ca lis mejay mpatjam ca Dios wo nt'a. Dios wo tsjomis jinwá ca nsem yupj. Ma ca mal yupj supj wo mpe. Yupj sin po'ó ca mpac Dios ló, yupj 'a Dios juts'a'á mpes. Dios si jütüta nt'a patja ló mpac wa ca, yupj sin po'ó. Nin ca la mejay, ne'aj mpatjam mpes. Ne'aj patja nt'a Jerusalén Seyasa ló. Jerusalén Seyasa la palá ca ncuwim nosis casa'á tsjun mpe. Dios mpe ca ncuwim. Napj mpac wa ca napj nlá seyasa yupj sin po'ó, yupj ncapj jacoñ mpes.

¹³ Najas pjü tjapja'aque, pjü nusin tjü 'üsüs napj tjevelé. Ninana vele Dios Cjües Dios ts'uyupj pjü way jis lal", nin tjevele Jesucristo Filadelfia nt'a 'a jis tjimyula jis lal.

Ninana Jesucristo tjevelá Laodicea nt'a 'a jis tjimyula jis lal.

¹⁴ Ninana jupj tjevelá: "Jipj ca papel mpaquen, jas majaman pastor nt'a Laodicea nt'a tsji' liji lal. Tepyaca jipj napj mpes:

Pjü velé, pjü ca nin nsem. Lovin t'üc' way velé. Napj velé napj selé. Pjü way nosis nt'a patja, pjü way tsjun po'o patja, pues pjü way jun ta'á, napj p'iyá la tjejay pjü. ¹⁵ Napj selé tsjan la tjejay jipj. Napj selé jipj ma ts'i 'in napj lal. Selé wa jipj ma wa quelel la nejay. Malala nin, 'ots'ots' way p'in quelel la nejay. Más 'ücj napj lal jipj pajal ts'i qui'in. Más 'ücj wa napj lal pajal quelel la nejay. ¹⁶ Jipj 'ots'ots' way p'in quelel la nejay. Mpes napj quelel na'aj la 'i ts'i napj mpe.

¹⁷ Jipj tjevelen pajal pülücj tyatj jipj. Jipj velen pajal pülücj tyatj quinam püna tyatsja lal. Pjü jyas, pjü tyatj quinam, tjevelen jipj. T'üc' tulucj. Jipj ma selen malala 'e tepalá jipj pajal. Pajal nola napj jipj mpes. Napj nola jas túpwes cjuwá jipj. Jin tulucj jinwá jipj, ma jin 'yüsa Dios mpes. Jipj 'a jin pjütjüt' jinwá. Malala jipj Dios lal. Nin mpes ¹⁸ nin velé jipj lal, najas p'a casá la mijin quinam. La monan napj lal napj ca mya 'a tsjan 'üsüs t'üc' way. Napj nin lejay, jipj nt'anquen jipj jyas. La monan napj lal napj ca cyapi mp'acj Dios ma ca nin jola jipj malala nyuca la tjejay mpes. Napj nin lejay na, jipj ma ca mya maycas Dios lal. La monan napj lal napj ca jin mü'üsüs la mejay Dios mpes. Napj nin lejay, ca t'üc' way jin mü'üsüs.

¹⁹ Napj gente quelel la sejay na, napj jis capj velel malala nyuca lajay na. Sin 'yüsa lejay 'ücj ca la cüjay. Mpes nin tjevelé napj jipj lal. Mpes pajal jele

t'as ca nin la mijin napj tjevelé jinwá. 'Üsüs la mijin quinam. ²⁰ Jin tjü'üsüs napj velé. Napj ne'aj p'in, napj ne'aj cüjüs wya jun vilicj nt'a jinwá. Najas jipj jemica ca nsem napj. Latalata nun popé 'ücj lo pjac napj velé, 'ücj ca mveles wa napj lal jupj jos wa napj jupj jomica ca nsem. Nin la tjiji na, napj jupj jomica ca nsem t'üc' way. Lovin ca cus ncoñi napj.

²¹ Nin lajay napj tjevelé jin, napj ca jis ma'ayá majatjum napj lal, yupj ca müjü'tücj napj lal. Diablo jostsja wa napj 'a malala nyuca la cüjay, mop'in ma nin la tjejay. Napj la tjejay Mpapay jos jin. Mpes pü'üs napj jupj lal, 'a mulú jyü'tücj. ²² Najas pjü tjapja'aqueé, pjü nusin tjü'üsüs napj tjevelé. Ninana vele Dios Cjües Dios ts'uyupj pjü way jis lal", nin tjevele Jesucristo Laodicea nt'a 'a jis tjimyula jis lal.

4

Juan jus tjinyuca Dios, jupj pü'ü nt'a.

¹ Locopyaya napj tjinyuc Jesucristo nin tji'yüsa la tjiji. Napj tjinyuc jun vilicj jun cjol Dios pü'ü nt'a. Napj tjapjacas pjaní nepé tjevele napj lal. "Was qui'á —tjevele—. Napj jin mü'üsüs ca la mejay tsjan ca mpalas p'a jawas", nin tjevele napj lal.

Nin p'iyá pjac tjevéletsja mwalá way tjapjacas jinwá. Pajal yümücj tjevele, trompeta la tjipjyusa jinwá.

² Leñ way Dios Cjües napj lal tjemey Dios pü'ü nt'a. Silla pajal 'üsüs justa tjinyuc ne'aj, Jepa Püné mpes. Dios já'asatsja ne'aj. ³ Se jáwcatsja jupj, pe 'üsüs yustapj se jawca jinwá, pe tsju way se jawca jinwá, pe je way se jawca jinwá. Silla t'asiyü tsets' pjojocj tóñcatsja. Tsju waytsja tsets' pjojocj, pe tsju way se jawca jinwá. ⁴ Silla veinticuatro t'asiyü jájtatsja Dios tjá'asa nt'a. Silla veinticuatro más 'in tsjictjac waytsja silla 'üsüs justa lal, mop'in jepapan mpes watsja yupj. Co'müypan veinticuatro silla casá jájtatsja. Co'müypan sin quip pjetsja. Pjü corona 'üsüs yustapj sey jájtatsja, jepa noypan sey jatja jinwá. Oro waytsja sey tjatjá. ⁵ Dios tjá'asa nt'a pajal tjejyawca menmené, pajal ca mpjac pjactsja nepé, t'i'ila wa pjactsja ne'aj. Napj tjinyuc wa Dios wolap'a'á siéteya 'iyó je wolaquetsja tjelejerñ, nin yustaptsja yupj. 'Iyó je tuluctsja yupj. T'üc' way Dios Cjües niná jupj wolap'a'a toñca, mpes napj tjinyuc niná. Dios Cjües jis gjues siéteya jinwá jupj, jupj pajal 'üsüs liji mpes. ⁶ Dios tjá'asa wolap'a'á vidrio pajal püné ne'aj tñpü'ü jin jústatsja. Vidrio niná 'üsü muju toñca jinwá jústatsja. Pajal salá waytsja, 'üsü salá jinwá.

Ne'aj tjelejerñ wa januncunpan yulupjana. Animalpan jin yustaptsja, mop'in angelpañ jinwatsja yupj. T'asiyü tüwütüwü tjelejerñtsja Dios tjá'asa nt'a. Pjaní jupj wolap'a'á, pjaní wa lo cjüipe mpe, pjaní wa li'inyampé, pjaní wa nancupwepé. Januncunpan pajal yun pülüctsjaja yupj, yupj jis walapé, lo cjüipepé wa. ⁷ Yupj popa pjaní León jinwá jústatsja. P'a wa buey jinwá jústatsja. Pjaní wa, yom jin jústatsja wola po'ó. P'a wa ts'i pom mpes wine jin jústatsja.

⁸ Pjü januncunpan séisiya jis pamtsja yupj. Jis p'üy popa yun pülücj jánatsja yupj, jis pam 'alapa jis yun jana watsja. Jaw na, püste na, yupj lovin javelepj Dios pajal 'üsüs. Pues ma quelel lyájasa jin jatja yupj. Ninana javelepj:

"Dios pajal 'üsüs.

Más 'üsüs jupj pjü jis lal.

Pues ma malala liji.

Jupj gjuis Jepa más püné.

Jupj pjü 'ücj ca la gjuijis.

Jupj pü'ü quinam.

Jupj pü'ütsja püna mpe.

Mpü'üm ca newa”,

nin javelepj yupj.

⁹ Dios Jepa Püné jupj pjü jis lal. Pü'ü jupj. Janucunpan yulupjana javelepj jupj pajal püné. Javelepj jupj pajal 'üsüs. Wi'irñ jupj lal jupj la tjiji mpes. Nin javelepj na, ¹⁰ co'müypan veinticuatro palá nipi'tjiñ Dios wolap'a'a. Yupj ne nin p'iyá napj tjevelé jinwá. Yupj javelepj Dios pajal püné. Dios pü'ü newa. Jis corona ja'onsopj Dios wolap'a'a, jis la 'ayas jupj mpes. Javelepj:

¹¹ “Jipj gjuis Jepa. Jipj gjuis Dios.

Jipj pajal 'üsüs,

mpes gjuisas pjü javelepj jipj pajal püné.

Gjuisas javelepj jipj pajal 'üsüs.

Gjuisas javelepj jipj pjü 'ücj la cüjay.

T'üc' way jipj la tjejay pjü.

Jipj jyastsja mpes nin la tjejay.

Nin mpes patja quinam”,

nin javelepj co'müypan Dios lal.

5

Popel pjaní Jesucristo p'in 'ücj lo tüpüpj la nuc.

¹ Napj tjinyuc Dios, jupj silla pajal 'üsüs justa casa tjá'asa. Popel tyá'atsja jupj mos li'inyampé. Popel niná tapactsja jupj wampé, pje'apé. Jus tjulujuptsja jupj. Siete tsjan po pitjiniñtsja jupj. ² Tjinyuc ángel pjaní, pajal jas tjiyocj wa. Jupj pajal yümücj pjac tjevele pjü jis la pjac. Tjevele: “¿Pjacj pajal püné, 'ücj lo ta'es tsjan ts'ülüc' po piji'tja? ¿Pjacj 'ücj la tüpüpj popelses?”

³ Pues ma jus tjinyuc pjacj 'ücj lo tüpüpj la nuc popelses. Leñ pjacj ca nin la gjuijis tsjun po'o patja sin popé. Jis leñ watsja nosis casa patja sin popé. Nin p'iyá jis leñ watsja tecya'liñ sin popé. ⁴ Pjü leñ pjacj 'ücj lo tüpüpj la nuc popelses. Mpes napj pajal la tipiýú. Pajal 'aplijíłatsja napj. ⁵ Nin tepyala na, co'müy pjaní napj nlal tjevele: “Po ma la tipiya. Cupj selecj pjacj 'ücj lo tüpüpj popelses. Jupj 'ücj t'e'enca tsjan ts'ülüc' po piji'tjá. Pajal püné tepyala jupj enemigopan jis lal, mpes león jinwá jupj, velecj cupj. Jupj israelpan popa. Judá pajal püna tüpü'ü popa p'iyá jupj. Israelpan jis jepa David popa p'iyá wa jupj.” Nin tjevele co'müy pjaní napj lal.

⁶ Locopyaya napj tjinyuc ninana jupj tjevele mpes. Oveja Tsjicj tjinyuc napj. Napj tjinyuc tjü'ünan jin jústatsja, mop'in jun 'yü'natsja quinam. Jupj siéteya tsjüeme. Jupj siete wa juntsja. Napj tjinyuc siéteya jun Dios Cjües cus tecyoñca mpes. Dios Cjües jusapj jis gjues siéteya jinwá jupj, pajal 'üsüs liji mpes. Oveja Tsjicj jas tjejyama Dios Cjües pjü nosis nt'a. Ninana Oveja Tsjicj, oveja tulucj niná. Niná Jesucristo p'iyá. Jupj tóñcatsja co'müypan veinticuatro culupwen nt'a, ne'aj silla pajal 'üsüs justa wolap'a'a, janucunpan yulupjana jis walap'a'a 'ots'ipj. ⁷ Oveja Tsjicj tjac' Dios tjá'asa nt'a. Papel nt'ya jupj Dios mos li'inyampé. ⁸ Jupj nt'ya na papel, janucunpan yulupjana palá nipi'tjiñ jupj wolap'a'a. Nin p'iyá la tjajay wa co'müypan veinticuatro. Oveja Tsjicj pajal pünetsja yupj jis lal, mpes nin la tjajay yupj. Co'müypan pjü way arpa jatjatsja jis la tül. Trasto pajal 'üsüs yustapj jatatsja wa yupj. Jis trasto oro waytsja yupj. Trasto mo'o pit'atsja ts'ülüc' 'üsüs way la 'üm, ca 'üsüs way cjumsu. Ts'ülüc' niná napj tjinyuc ts'ülüc' tulucj waytsja jupj. Ts'ülüc' niná Dios ts'uyupj Dios lal tjowelepj p'in. Yupj jupj lal javelepj 'üsüs pajal Dios lal,

ts'ülüc' pajal 'üsüs cjumsu jinwá. ⁹ Co'müypan tsjan seyasa tjenejets'erí wa Oveja Tsjicj mpes. Ninana tjenejets'erí:

“Yupj 'e t'ya'ünan, ne jipj 'yas mpes
 Dios perdonar lis t'iji pajal pülücj
 yupj malala la t'ajay,
 mpes lovin ca 'üsüs nsem yupj jupj lal.
 Nin mpes 'ücj la ta'es popelses jipj.

'Ücj la ta'es tsjan ts'ülüc' po piji'tja.

Jipj la t'ejay mpes pülücj lovin ca mpatjam
 Dios lal.

Pjü tribu sin popa, nepénowa yupj sin popa
 lovin ca mpatjam Dios lal.

Nin p'iyá, pjü yupj jis tin popa,
 nepénowa nin javelepj sin popa
 lovin ca mpatjam Dios lal.

Pülücj 'a mulú patja sin popa,
 pjü jun ta'á mpe, nepénowa yupj sin popa
 lovin ca mpatjam Dios lal.

Pjü way pülücj se jütütj mpe,
 nepénowa yupj sin popa
 lovin ca mpatjam Dios lal.

¹⁰ Jipj la t'ejay jepapan jis tepyala yupj.
 Jipj la t'ejay sacerdotepan jis tepyala wa,
 'ücj ca tsji' la mijicj Dios mpes.
 Yupj ca jis müjü'tücj nosis casa'á.”

Nin tjenejets'erí co'müypan.

¹¹ Locopyaya angelpán pajal pülücj yus tjinyuc napj. Dios tjá'asa nt'a t'asiyú tjelejerí. Milpan pülüctsjá angelpán. Ma polel sin la pactsja pajal pülüctsjá mpes. Dios tjá'asa culupwen nt'a yupj jis lal, janucunpan yulupjana jis lal wa, co'müypan jis lal wa. Angelpán tjowelepj tjapjacas. ¹² Niná pajal yümücj tjenejets'erí:

“Oveja Tsjicj pajal 'üsüs.

Tjü'ünan mpes tepe'e jupj.

'Ücj la veles t'üc' way jupj 'ücj jyü'ta.

'Ücj wa la veles jupj pajal pülücj tya'a,
 pajal selé wa jupj,
 jas tjiyocj wa jupj.

'Ücj la veles jupj pajal püné,
 más 'üsüs jupj pjü jis lal.

'Ücj pjü jis la veles pajal quelel lajay jupj,
 jupj pajal 'üsüs mpes.”

Nin tjenejets'erí angelpán.

¹³ Napj tjapjacas wa pjü way Dios la t'ijá tjenejets'erí wa, pjü tsjun po'o patja, pjü nosis casá patja 'ots'ipj, pjü t'ecya'liñ 'ots'ipj, pjü 'üsü püné mo'o patjá 'ots'ipj. Ninana pjü tjenejets'erí:

“Po qjuisas pjü 'üsüs pjac javelepj Dios po'ó.

Jupj jyü'ta.

Po qjuisas 'üsüs pjac javelepj Oveja Tsjicj po'ó.

Po qjuisas ca mvelecj yupj pajal noypan.
 Qjuisas pjü ca mvelecj yupj pajal sin tjiyocj.

Po qjuisas ninana javelepj lovin.”

¹⁴Tjenejets'eñ na niná, janucunpan yulupjana javeleptsja: “Nin qjuisas ca nin nsem”. Co'müypan palá nipi'tjiñ Dios wolap'a'a, Oveja Tsjicj wolap'a'a wa palá nipi'tjiñ yupj. Yupj tjowelepj pajal noypan yupj.

6

Jesucristo nt'ya tsjan ts'ülüc' po piji'tja popelses.

¹Locopyaya tjinyuc Oveja Tsjicj (jupj ne Jesucristo). Jupj tsjan ts'ülüc' pjaní nt'ya popel mpes. Mwalá waytsja niná, siete tsjan ts'ülüc' sin popé. Nin la tjiji na, tjapjacas janucunpan popa pjaní tjevele: “Was”. Pajal yümücj tjevele jupj, t'i'ila pjac jinwá ca mpjac tjevele.

²Niná tjevele na, napj tjinyuc cavayú pje. Jupj casá já'asatsja jalecj tyá'atsja la palan. Nt'ya watsja corona, jupj púné tepyala mpes. Jupj la tepya'na tjemey, más pülücj jostsja más pülücj si jütüta mpes. Jupj más 'üsüs la tepya'na na, ca yupj jis jepa cüpalas jupj.

³Locopyaya niswa tjinyuc Oveja Tsjicj. P'a wa tsjan ts'ülüc' nt'ya jupj popel mpe. (Mát'eya nt'ya quínam.) Nin la tjiji na, napj tjapjacas p'a wa nepé tjevele. “Was”, tjevele jupj. Jupj p'a wa janucunpan yulupjana sin popé.

⁴Jupj tjevele na, napj tjinyuc cavayú p'a wa tjac'. Cavayú niná jetsja jupj. Jupj casá já'asatsja permiso tyá'atsja pjü nosis casá patja jis la palan jis la jay, jis la 'ünan. Polomay púné nt'ya wa jupj, pülücj jis la 'ünan.

⁵Locopyaya tjinyuc Oveja Tsjicj tsjan ts'ülüc' p'a wa nt'ya jupj popel mpe. (Cónt'eya quínam nt'ya jupj.) Nin la tjiji na, tjapjacas p'a wa nin tjevele: “Was”. Ninana nin tjevelá p'a wa janucunpan yulupjana sin popé waytsja.

Nin tjevele na, napj tjinyuc cavayú te. Jupj casá já'asatsja, balanza tyá'atsja mos nt'a, ve la vujus. ⁶Ne'aj tjelejerñ janucunpan yulupjana. Yupj culupwen nepé tjevele jin tjapjacas. Tjapjacas tjevele ve pajal ca pülücj jaylaj nsem. Ninana tjevelá: “Trigo yom pjaní ts'ac' pjaní t'üc' lo las, ts'ac' pjaní tsji' liji jaylaj. Cebada lal nin p'iyá ca nsem. Cebada yom pjaní ts'ac' pjaní t'üc' lo las, ts'ac' pjaní tsji' liji jaylaj. Mop'in ca nta'acj aceite olivo. Uva 'üsü nta'acj wa ca. Pó ma malala lis mijin aceite olivo lal, uva 'üsü lal wa”, nin tjevele tjapjacas napj.

⁷Locopyaya Oveja Tsjicj tsjan ts'ülüc' p'a wa nt'ya popel mpe. (Yulupjana quínam.) Nin la tjiji na, tjapjacas p'a wa was tjevele. Ninana tjevelá p'a wa nenem janucunpan yulupjana sin popé. Pjü yulupjana nasa tjowelepj yupj.

⁸Jupj tjevele na, napj tjinyuc cavayú p'a wa tjac'. Pje waytsja 'in jupj. Jupj casá já'asatsja “Tepe'e” ló jupj. P'a wa jupj cjüil tjac'. “Tecya'liñ Patja Nt'a” ló jupj. Dios yupj jis tje'yaya 'ücj jis la 'ünan nosis casá patja pülücj. Pjü yulupjana sin popé nosis casá patja sin popé, pjaní way 'ücj jis la 'ünan. Nepénowa jis tjü'ünan yuwá la tapalan na. Yupj la tjajay mpes, nepénowa cjuwatsja jis la las, mpes tecya'liñ yupj. Yupj la tjajay mpes, nepénowa malala jisas tepyala, mpes tecya'liñ yupj. Yupj la tjajay mpes, nepénowa animal ts'a 'in jis tjü'ünan.

⁹Locopyaya Oveja Tsjicj tsjan ts'ülüc' p'a wa nt'ya popel mpe. (Cínquiya quínam.) Nin la tjiji na niná, jis gjues nepénowa tjinyuc. Mesa 'ala'á tjtaja yupj, mesa niná Dios ja'ayapj nt'a. La p'a jis tjü'ünan yupj, nosis casá tapatja na. Jis tjü'ünan yupj Dios tjevelá tjowelepj mpes. Lovin tjowelepj Jesucristo po'o topon, mpes wa jis tjü'ünan yupj. ¹⁰Yümücj nepé tjowelepj. Ninana tjowelepj Dios lal: “Jipj cupj qjuis Jepa. Pjü jyütütj. Jipj pajal 'üsüs lejaj lovin.

Mop'in lejay jipj velen jin. ¿'Ona ca jis capj ntülün nosis casá patjá yupj qjuis tjü'ünan mpes? Qjuisas yupj ca jus nlayecj t'üc' way tjevelecj", nin tjowelepj yupj.

¹¹ Ninana tjowelepj na, pjü yupj pjaní pjaní natj yupj jis pülül pje. 'Üsüstsja yupj Dios lal, mpes jis tje'yaya yupj niná. Tjevele wa yupj jis lal más 'in püs way ca la nucus. Tjevele gente ca más pülücj jis mü'ü'nacj jis pülücpan, Jesucristo mpes tsji' lajay sin popé. Yupj jis tjü'ünan jin p'iyá ca jis mü'ü'nacj wa jis pülücpan. Dios selé nol ca jis mü'ü'nacj. Ninana jis tjü'ünan na, ca jis capj ntülüs, tjevele.

¹² Locopyaya napj tjinyuc Oveja Tsjicj tsjan ts'ülüc' p'a wa nt'ya popel mpe. (Séisiya nt'ya quina napj.) Nin la tjiji na niná, nosis pajal yümücj jus tiquits'e. Lots'ac' way te tepyala wa pülül te jinwá. Mümüy jas tñwepes je tepyala, 'as jin p'iyá justa tepyala. ¹³ Pjulacj witjacj palá tinca tsjun popé. Yo wolas 'u'u way palá tinca, yümücj si lapjüna na, nin p'iyá palá tinca pjulacj witjacj. ¹⁴ Tsjun po'ó tecyawaja, papel jus tjilyuju jin p'iyá. Pues nosis nt'a, joc' pjü tanajü tjil. Nin p'iyá jis tepyala wa pjü momas tsjictjacj 'üsü culupwen nt'a tjatjá.

¹⁵ Mpes jepapan nosis casá tapatjá, tjepjya'neñ pe jul mo'ó, neven nt'a. Pe noypan nt'a tjepjya'neñ wa joc' mo'ó. Nin p'iyá la tjajay wa niyom noypan, niyom t'emel pülücj jatatj 'ots'ipj. Militarpan jis jepapan nin wa la tjajay, niyom sin tjiyocj 'ots'ipj. Nin p'iyá la tjajay wa esclavopan, esclavo tulucj 'ots'ipj. Pjü way nin la tjajay. ¹⁶ Joc' mo'ó lal lis tjomon, pwen lal lis tjomon wa: "Jipj'amá jus nts'eptam cupj capá nt'a. Qjuis tjepjya'na Dios ma qjuiyus nucus. Jupj jyü'ta ne'aj tsjun po'ó. Qjuis tjepjya'na Oveja Tsjicj ma qjuiyus nucus. Jupj po ma jos cupj la tjijicj. Pajal yümücj qjuis capj ntülüs ca. ¹⁷ Quina ca qjuis capj ntülücj. Po ma jisas cupj malala la tjijicj. Leñ pjacj la cüpa'has ne ma ca cus cütülücj", nin tjowelepj nosis yümücj jus tiquits'e na.

7

Dios la tjiji 'üsüs jis tepyala jupj jomozopan nosis nt'a patja sin popé.

¹ Locopyaya Jesucristo nin 'yüsa la tjiji wa niná. Angelpañ yulupjana tüwütüwü tjelejeñ nosis casa'á, niná tjinyuc napj. Pjaní way toñca norte nt'a, pjaní way sur nt'a toñca, pjaní wa tsiquin mo'o toñca, pjaní wa t'yaja mo'o toñca. Lüpjú tyantaná la tjajay, lüpjú ma jas nlapjünüs nosis casa'á, ma wa ca jas nlapjünüs 'üsü püné casa'á, ma wa ca mojos yon jis lal. ² Ninana tjinyuc na, ángel p'a wa tjinyuc. Jupj tjac' ne'aj tsiquin mpe. Jupj tyá'atsja fierro jinwá, po'o la 'onsos gentá Dios juts'a'á, Dios ne pü'ü lovin. Ángel fierro tyá'atsja p'iyá, angelpañ yulupjana jis lal tjevele jupj. Dios jis tje'yaya niná angelpañ 'ücj malala jis la jay nosis, malala wa la mijicj 'üsü püné. Mpes ángel locopyaya tjac' yümücj tjevele yupj 'ücj jis la pjac: ³ "Po ma malala la müjij nosis quina. Po ma malala la müjij 'üstü püné, ma wa malala la müjij yo po'ó quina. Cupj t'üc' jis wala po'o tje'yonsocj nasa Dios jomozopan, 'ücj nin lojij nun", tjevele jupj.

⁴ Napj tjapjacas nol Dios jomozopan yupj jis wala po'o tje'yonsocj yupj. Pajal pülüctsja, ciento cuarenta y cuatro mil. Pjü yupj Israel pajal püna tüpü'ü popa p'iyatsja. Israel jatjampan dóceya püna tapatja sin popé waytsja yupj, locopyaya tapatja sin popé. Pjü jatjampan dóceya sin popé waytsja yupj.

⁵ Judá püna tüpü'ü popé, 12,000 sin tapac yupj. Rubén püna tüpü'ü popé, 12,000 sin tapac wa. Gad püna tüpü'ü popé, 12,000 watsja yupj.

6 Aser püna tüpü'ü popé, 12,000 sin tapac wa.
 Neftalí püna tüpü'ü popé, 12,000 sin tapac wa.
 Manasés püna tüpü'ü popé, 12,000 watsja yupj.
 7 Simeón püna tüpü'ü popé, 12,000 sin tapac wa.
 Leví püna tüpü'ü popé, 12,000 sin tapac wa.
 Isacar püna tüpü'ü popé, 12,000 watsja.
 8 Zabulón püna tüpü'ü popé, 12,000 sin tapac wa.
 José püna tüpü'ü popé, 12,000 sin tapac wa.
 Benjamín püna tüpü'ü popé, 12,000 watsja yupj.
 Angelpán pjü yupj sin po'o sin tapac Dios mpes.

Pajal malala ca mpalas nosis nt'a, ne ca pülücj mponecj Jesucristo po'ó.

9 Niswa tjinyuc na, napj tjinyuc gente pajal pülücj 'a jis tjimyula. Ma polel sin la pactsja pülücj mpes. Yupj pjü gente sin popetsja, pjü 'a mulú patja sin popé, pjü se jütütj mpe sin popetsja wa, pjü jis tin javelepj sin popetsja wa. Yupj Dios wolap'a'a lejeñtsja. Oveja Tsjicj wolap'a'a lejeñ watsja. Oveja Tsjicj Jesucristo nitsja jupj. Gente ne'aj pjü sin quip pjetsja. Manaca pijwel jatatsja jis mas nt'a. 10 Yupj pajal yümücj tjowelepj:
 “Dios jyü'ta.

Jupj mpes, Oveja Tsjicj mpes wa,
 ca 'üsüs mpatjaquecj lovin.”
 Nin tjowelepj yupj.

11 Pjü angelpán t'asiyü tjelejeñ Dios tjá'asa nt'a. Dios culupwen nt'a tjá'asa co'müypan jis lal, janucunpan yulupjana jis lal wa. Angelpán Dios wolap'a'a palá nipi'tjiñ yupj. Yupj yólatsja pajal püné Dios. 12 Niná tjowelepj:
 “Gente ninana tjowelepj, t'üc'.

'Ücj la veles Dios 'üsüs.

Jupj más 'üsüs liji pjü jis lal.
 Pjü si 'üsü wa jupj.

'Ücj la veles wi'irñ jupj la tjiji mpes.

'Ücj la veles jupj püné,
 'ücj jyü'ta jupj, jas tjiyocj jupj pajal.
 'Ücj nin la veles lovin.

Pjü niná, t'üc'”,
 nin tjowelepj angelpán.

13 Co'müy pjaní la tji'yüya napj lal:

—¿Ncu selen niná pjacj niná sin quip pje? ¿Ncu selen ca'aj mpe tjiquil niná?

14 Napj tjevelé jupj lal:

—Ma selé napj. Jipj selen.
 Mpes jupj tjevele:

—Yupj nosis casá tapatjá, nosis casa'á pajal malala tepyala na. 'Ücj jis tepyala quinam. Jesucristo tepe'e yupj mpes, oveja tsjicj jinwá. Jupj 'as tepyala mpes, 'üsüs jis tepyala Dios lal. Yupj Jesucristo lal topon na, sin quip tapatsj jinwá jis tepyala Dios lal. 15 Nin mpes
 ‘Dios wolap'a'a lejeñ quinam lovin,
 jupj jyü'ta nt'a.

Jaw na, püste na,
 tsji'lajay Dios mpes, jupj wo nt'a.
 Dios ca mpü'üm yupj jis lal,
 ma malala jis mpalas.

16 Jupj liji ma ca vecj jis nca'liñ niswá,
ma 'üsü sive wa mpalas.

Lots'ac' mpes ma ca mpeñ yupj.
Ma ca malala jis mpalas
pajal vyaja pwe mpes.

17 Oveja Tsjicj 'üsüs la siji mpes ca nin nsem.
Oveja Tsjicj Jesucristo ni jupj.

Dios já'asa nt'a la jütütj,
ne'aj já'asa wa jupj.

Jupj ca jis majamas yupj,
yom oveja jyama jinwá.

'Üsü 'amá popa pyaca nt'a ca jis ncacanas yupj,
ne 'üsü niná myü'üñ mpes,
mpatjam ca lovin.

Yun 'üsü ca ncjücüs Dios.'

—Nin tjevele co'müy pjaní, gente niná sin po'ó. Jupj tjevele pajal 'ücj jisas
mpatjam lovin.

8

Juan tjinyuca Jesucristo tsjan ts'ülüc' p'a wa nt'ya popel mpe.

1 Oveja Tsjicj tsjan ts'ülüc' p'a wa nt'ya jupj popel mpe. Siéteya nt'ya quinam
jupj. Nin la tjiji na, püs way lyájasa jin tjatja Dios pü'ü nt'a, media hora mpes
ca nacj. 2 Locopyaya napj tjinyuc angelpañ siéteya. Yupj ne Dios wolap'a'a
lejeritsja lovin. Trompeta siéteya natj, pjaní pjaní siéteya popé. 3 Ángel p'a
wa tjac' wa. Plato tyá'atsja jupj, ts'ülüc' 'üsüs cjumsu mo'o la 'üm. Plato oro
waytsja jupj. Ángel niná ne'aj tjac', mesa Dios ja'ayapj nt'a toñca jupj. Oro
watsja jupj, mesa niná. Ángel tjac' na, tja'ayapj jupj ts'ülüc' püné, 'üsüs cjumsu
la 'üm. Jupj ts'ülüc' niná quelel 'yümatsja mesa casa'á Dios wolap'a'á, jupj
myusca ca jay la p'a'a mim Dios wolap'a'á. Pjü way Dios ts'uyupj la tjomon
Dios lal, niná ca jay la p'a'a mal wa myusca lal, 'ücj lo pjac. 4 Ángel niná nin
la tjiji. Ts'ülüc' tji'yüma na, myusca tepyala. Myusca pajal 'üsüs cjumsu jay
la p'a'a tjemey Dios wolap'a'á, ángel mos nt'a tyá'atsja mpe. Jay la p'a'a tjil wa
Dios ts'uyupj Dios lal tjowelepj. 'A mulú jay la p'a'a tjil. 5 Locopyaya ángel
'etsjecj 'yawa t'e'enca, 'awa mesa casá tjá'asa mpe, mesa niná Dios ja'ayapj
nt'a. Jupj plato 'etsjecj mpes tipit'a. 'Etsjecj niná nosis casá la tecyoye.
'Etsjecj na'aj la tecyoye na, t'i'ila pjactsja, pajal ca mpjac pjactsja nepé 'ots'ipj,
tjeyawca menmené 'ots'ipj, jus tiquits'e nosis 'ots'ipj.

Ninana Juan tjinyucá, angelpañ la tjupjus pjactsja na.

6 Angelpañ siéteya natj quinam yupj jis trompeta. 'Ücj la tjajay jis la pjus.

7 Ángel mwalá la tjipjyusa jupj trompeta. La tjipjyusa na, lüpjücj tincünü.
'Awa 'as lal tjive wa nosis casa'á. Nin tepyala na, pajal püné tüpwé nosis, nasa
way la mitad pwetsja. Pjü yo cont'e sin popé, pjaní tüpwé wa yon. Tsjutsj lo
tsju pjü tüpwé wa.

8 Locopyaya ángel p'a wa la tjipjyusa p'a wa trompeta. La tjipjyusa na,
napj tjinyuc joc' püné jinwá. Pwe tjinyuc. Joc' niná nosis casa'á palá ts'iya,
'üsü püné casa'á tjeയാ. Nin tepyala mpes, nasa way la mitad 'as tepyala
jupj, 'üsüs. 9 Mpes wa animalpañ 'üsü mo'o lyawuñ pajal pülücj tecya'liñ. Pjü

cónt'eya sin popé, pjaní tepe'e. Barco 'úsü casá jil, pajal pülücj pajal malala jis tepyala yupj. Pjü cónt'eya sin popé, pjaní malala tepyala.

¹⁰ Locopyaya ángel p'a wa la tjiptyusa jupj trompeta. Jupj la tjiptyusa na, pjulacj püné palá tjeയാca nosis casa'á tsjun mpe. Tüpwé jupj, 'iyó je püné jinwá. 'Üsü pülücj casá tjeയാca, 'úsü 'amá popa pyaca casa'á wa. Pjü cont'e sin popé, 'úsü püné pjaní casa'á tjeയാca jupj. ¹¹ Pjulacj niná palá tjeയാca p'iyá, "Ona" lotsja jupj. Jupj mpes 'ona tepyala wa 'úsü. Nasa way la mitad ma polel la müs tepyala. Gente pülücj tecya'liñ 'úsü 'ona tjimýü'ün mpes.

¹² Locopyaya ángel p'a wa la tjiptyusa jupj trompeta. La tjiptyusa na, malala tepyala lots'ac' way. Nasa way la mitad püste tepyala jupj. Mümüy 'a nin p'iyá tepyala, pjulacj witjacj 'a nin p'iyá jis tepyala. Mpes nasa way la mitad ma sin tjeയാwca yupj. Mpes jaw na, nasa way la mitad ma tjeയാwca nosis nt'a. Nin p'iyatsja püste na. Ma 'úsüs tjeയാwca mümüy way.

¹³ Locopyaya tjinyuc na, ts'i tjinyuc. La mena nt'a wínetsja. Tjapjacas wa yümücj pjac la tipiya. Ninana tjevele: "Pajal malala ca mpalas nosis casá patjá, angelpañ p'a witjacj jis trompeta la tjupjus na. Trompeta cont'e ma la tjupjus custjay. Leñ way la mpjusacj ca yupj", nin tjevele ts'i.

9

¹ Ángel p'a wa jupj trompeta la tjiptyusa. Jupj la tjiptyusa na, napj tjinyuc pjacj palá tjeയാca nosis nt'a tsjun mpe. Pjulacj jinwá jústatsja jupj. Llave tja'ayapj jupj, jul campwila jun la cjol. Lapanenpañ pülücj jun t'olon pátjatsja ne'aj, jul mo'ó. ² Jun tjeയാoltse na niná jul, myusca pajal püné pje'á tjemey jupj, jul mpe, 'awa püné myusca jinwá. Myusca püné jul mpe tjemey mpes, pajal te toñca tepyala, lots'ac' ma si nuc tepyala. ³ Myusca mpe ts'elel pülücj palá tjiquil nosis casa'á. Jul mpe 'a tjiquil wa yupj. Ts'elel niná 'ücj jis janütsja tsjev jinwá. ⁴ Yupj jis jepa jis tjijyü'ta ma malala la mijicj tsjutsjum. Tjijyü'ta ma ca malala la mijicj pjü tsjutsjum. Pjü yo ma ca malala la mijicj wa. Gente jis lal p'in 'ücj malala lajaytsja. Gente niná jis wala sin tapac tulucj Dios mpes, niná 'ücj malala lis tjajay yupj. ⁵ Ma permiso tja'ayapj ts'elel niná jis la 'ünan gentas. 'Ücj nepé vyaja lajaytsja la p'in. Mes cinco mpes ca la quuijicsja niná. Yupj tjünü na, tsjev tjinyüjü jinwá tjeയാwca. ⁶ Ts'elel nin lajay po'ó, gente ca quelel jis mü'ü'nacj yupj p'iyá, pajal vyaja mpes, newa ma ca polel nca'liñ yupj. Pajal ca quelel nca'liñ ca nsem yupj, mop'in ma ca nca'liñ.

⁷ Ts'elel niná cavayú tsjictjacj jas tjüwü'ün jin yustaptsja. Corona sey játjatsja jin yustaptsja sey pjucj po'ó. Jis corona oro jinwá yustaptsja. Gente jin yustaptsja jis wala po'ó. ⁸ Jis ts'il campa waytsja, nequem jis ts'il jinwá. Jis wis pjoye watsja, pü'á jis wis jinwá. ⁹ Jisas suna nt'a pjoloc' c'a waytsja yupj. C'a waytsja pajal, acero jinwá. Jis pam mpes tjil na, yümücj pjactsja, cavayú pülücj carreta jat' jinwá pjactsja, la palan nt'a ts'equeneñ jinwá pjactsja. ¹⁰ Ts'elel niná jis soc', tsjev soc' jinwatsja. Jis soc' jay ts'ülül tsjev jinwá. Yupj tjünü mpes 'ücj malala lajaytsja gentas. Mes cinco 'ücj nin la tjajay yupj. ¹¹ Ts'elel jis jepa ángel pjaní waytsja, jul campwila mo'o jyü'ta jupj. Hebreopan jis tin Abadón ló jupj, ángel niná. Griegopan jis tin Apolión ló jupj. ("Malala La Siji" ló jupj cupj quwis lal.)

¹² Pjaní malala tepyala nasa tecyawaquinam. Pjaní tepyala nas, ts'i tjevele jin. Mát'eya ma t'üc' tepyala custjay, malala jis la pal.

¹³ Locopyaya ángel p'a wa jupj trompeta la tjiptyusa. Jupj la tjiptyusa na, mesa mpe pjac jin tjapjacas, mesa niná Dios ja'ayapj nt'a. (Órotsja jupj mesá,

Dios wolap'a'a toñca.) Mesa tsjülü yulupjana nepé vele pjactsja. ¹⁴ Ángel lal tjevele jupj, po quina t'üc' la tjiptyusa lal. Ninana tjevele jupj lal: “Esocte ma 'en angelpan yulupjaná, 'üsü püné nt'a tsyu'pa jatja. Eufrates ló jupj, 'üsü püné ne'aj”, nin tjevele nepé pjactsja.

¹⁵ Mpes nin la tjiji ángel. Jupj syocte niná angelpan yulupjaná. Ne'aj tsyu'pa tjtaja, la tjunuctsja año niná mpes, mes niná p'iyá, ts'ac' niná p'iyá, hora niná p'iyá. La tjunuc ca mal, mü'ü'nacj gentá. Pajal pülücj ca mü'ü'nacj. Pjü cont'e sin popé, pjaní ca mü'ü'nacj. Tjiquil yupj quinam. ¹⁶ Ninana angelpan, jepapan yupj militarpan pülücj jis lal. Jis militarpan pülücj cavayú casá tjil yupj. Tjapjacas nol tjil militarpan. Dos cientos millón waytsja yupj.

¹⁷ Dios la tjiji napj yus tjinyuc, mpes tjinyuc 'onin nyuca yustaptsja yupj. Militarpan cavayú casá tjtájá, acero lal sin tjüwü'ün jisas suna mo'ó. Jisas suna sin tjüwü'ün, sin je jin jústatsja, 'awa jinwá, tsju jas püste jin justa watsja, lu watsja. Jis cavayú sey pjucj pü'á sey pjucj jin yustaptsja. Cavayú jis lala mpe 'awa pje'á tjac', myusca pje'á tjac' wa, azufre 'ots'ipj. ¹⁸ Conas cavayú jis lala mpe tjiquil mpes, gente pajal pülücj jis tjü'ünan. 'Awa mpes jis tjü'ünan, myusca mpes wa, azufre mpes wa. Pjü cont'e popé, pjaní way tjü'ünan yupj. ¹⁹ Cavayú 'ücj malala lajaytsja jis lala mpes, jis soc' mpes wa. Jis soc' latsj jinwá yustaptsja. Jis soc' sey pjucj jánatsja, latsj sey pjucj jinwá. Nin mpes jis soc' mpes malala lajay watsja.

²⁰ Gente pülücj jis tjü'ünan. Newa nin, gente la p'a wa newa malala la tjajay. Newa nin, yupj ma quelel 'üsüs lajaytsja. Newa po jisastsja lapanenpan, tjowelepj yupj pajal noypan. Newa jisastsja dios p'a wa, yupj p'iyá lis tjajay la p'in. Jis dios p'a, oro waytsja yupj nepenowá, nepénowa plata, nepénowa bronze, nepénowa pe, nepénowa yotsja. Yupj jis dios ma polel januc, nin p'iyá ma wa polel pjyacañ, ma wa polel lyawuñ. ²¹ Gente nosis casá patja newa jis tjü'ünan la p'a wa, newa diablo la tapal, jupj ca jis capj mp'a'sas malala la mijicj. Newa sejats'om tulucj ne'aj tjamanun, newa jis vayum tulucj jis lal tjelyawuñ. Newa tepequeñ yupj. Ma quelel 'üsüs lajaytsja yupj.

10

Juan ángel p'a wa tjinyuc. Niná papel tsjicj tyá'atsja.

¹ Locopyaya p'a wa ángel tjinyuc. Jupj pajal jas tjijyoctsjá. Tjac' tsjun mpe. Mol jas tjüwü'üntsja jupj. Tsets' pjojocj jay pjucj t'asiyutsja jupj. Wola se jáwcatsja jupj, lots'ac' jinwá. Jupj tüecj 'awa wolaqué jinwá jústatsja. ² Jupj tyá'atsja papel tsjicj. Nasa la túpüpj pü'ütsja mos nt'a. Nosis casá tjac' na, tsjom lí'inyampe 'üsü püné casá tjejyatsja, tsjom nancupwepe 'amá casá tjejyatsja. ³ Yümücj tjevele pü'á pjyusa jinwá. Niná tjevele na, siéteya t'i'ila pjactsja, nepé javelepj jin pjactsja.

⁴ T'i'ila na, napj quelel pyactsja t'i'ila pjac tjowelepj. Napj quelel pyactsja na, p'a wa tjapjacas tsjun po'ó nepé tjevele pjac. Niná tjevele: “Siéteya t'i'ila tjowelepj po ma mvelen. Po ma mpaquen”, nin tjevele napj lal.

⁵ Niná tjevele na, ángel mos jas tjijyünsa la tjiji la mena nt'a. Jupj ninana p'iyá 'üsü püné casá toñca, nosis casá toñca wa. ⁶ Jupj tjevele: “Dios selé t'üc' way velé. Dios pü'ü lovin. Jupj la tjiji tsjun po'ó, la tjiji wa pjü tsjun po'ó patja. Jupj la tjiji nosis, la tjiji wa pjü way nosis casá'a. Jupj la tjiji wa 'üsü püné, la tjiji wa pjü way 'üsü mo'ó lyawuñ, pjü way 'üsü mo'ó lejeñ 'ots'ipj”, nin tjevele jupj Dios po'ó. Tjevele wa: “Nin ca mpalas quinam Dios tjevelá. Ma ca la nucus. ⁷ Ángel p'a wa ca la mpjusas jupj trompeta. La tjiptyusa na,

Dios t'uc' way ca la mijis jupj tjevelá. Püna gente ma sin 'yüsatsja tsjan ca la mijis Dios. Locopyaya Dios tjevele jupj profetapan jis lal tsjan la mijis jupj. Yupj tjowelepj Dios mpes. Jupj jomozopan waytsja yupj", nin tjevele ángel.

⁸ Tsjun po'o nepé vele jin tjapjacas, niswa tjevele napj lal. Jupj tjevele: "Jutja jipj ángel nt'a, jupj 'üsü püné casá toríca, 'amá casá toríca wa. Nt'ya papel tsjicj, la tüpüpj pü'ü jupj mos nt'a", nin tjevele jupj napj lal.

⁹ Mpes napj ángel nt'a tjum, la tjemyon napj nla 'ayas papel tsjicj. Jupj tjevele napj lal: "Nt'ya papel, nlayan. Wüjü ca nsem jipj lyala mo'ó, ts'as jinwá; locopyaya, t'uc' tjelyan na, 'ona ca nsem cyol mo'ó." Nin tjevele ángel.

¹⁰ Napj netj papel tsjicj jupj mos mpe, tjelyá wa popelses. Wüjü waytsja nlala mo'ó ts'as jinwá. Locopyaya, napj t'uc' tjelyá na, ncol mo'ó 'ónatsja.

¹¹ Papel tjelyá na, pjaní way tjevele napj lal: "Niswa ca mvelen Dios mpes. Dios jos mvelen ca tsjan ca jis mpalas gente pülücj jis lal. Ca mvelen tsjan ca jis mpalas p'a nt'a 'a mulú patja jis lal. Ca mvelen tsjan ca jis mpalas patja pülücj se jütütj mpe. Ca mvelen tsjan ca jis mpalas p'a wa jis tin javelepj. Ca mvelen wa tsjan ca jis mpalas jis jepapan", nin tjevele napj lal.

11

Niyom mat'e Dios mpes ca mvelecj gente pülücj jis walap'a'a.

¹ Locopyaya jupj ntje'aya visyú campá, la wujus. P'a wa tjevele napj lal Dios mpes: "Jutja, mvujun ca Dios wo nosis nt'a, mesa Dios ja'ayapj nt'a mvujun wa. Sin tepyaca nucun nol jatja gentas ne'aj Dios jisas, nol javelepj Dios pajal püné. ² Ma mvujun tjüwücj nt'a, Dios wo t'asiyú. Tjüwücj nt'a lyawurí, ma japon yupj Dios po'ó. Dios jis tje'yaya ne'aj malala la mijicj mes cuarenta y dos mpes. Nin ca la mijicj pülücj patja nt'a ne'aj, Dios juts'a'a nt'a.

³ Napj niyom mat'e ca sin majam, ca mvelecj yupj nosis casá patja jis lal. Napj mpes ca mvelecj, pülücj jyawca mpes; ts'ac' mil, dos cientos sesenta jyawca mpes ca mvelecj. Niná niyom mat'e 'aplijila ca nsem nosis casá patja malala nyuca lajay mpes. Pülül si tsutsca cá sin nqui'pacj, 'aplijila mpes.

⁴ Niyom ninana yo olivo jinwá yupj napj lal. Yupj ninana noyomes püna tjevelé jiquil nosis nt'a. Pajal 'üsüs yupj. Yupj quelel lajay Dios jyü'ta jinwá. Dios Jepa jupj pjü nosis casá patja mpes. Ninana niyom mat'e, se jawca jinwá yupj, yam casá lejerí jinwá yupj, Dios mpes javelepj mpes. ⁵ La p'a wa quelel malala lajay yupj jis lal, ma polel nin lajay. Yom pjaní quelel malala la siji na, noyomes mat'e jajütütj mü'ümüs jupj. Javelepj mpes p'in pe'e jupj, Dios nin liji mpes. Nin mpes cya'liñ jis enemigopan. Lovin nin pyala la p'a wa quelel malala la sajay na. ⁶ Ninana noyomes 'ücj lajay ma majawus Dios mpes javelepj na. Nin p'iyá 'ücj la mijicj wa, 'üsü 'as ca mpalas. Nin wa yupj 'ücj wa la mijicj p'a casá pyalá, malala jis la pal nosis casá patjá. Jisas na, 'ücj wa la mijicj niná.

⁷ P'a jawas t'uc' tjowelepj na Dios po'ó, yom malala ca ncuwim, jis mü'ü'nas ca niná niyom má't'eya. Jupj animal ts'i 'inyá jinwá. Jul campwila mpe pje'á ncuwim ca, ne pajal la mpa'nas ca yupj jis lal. Jupj más jas tjiyocj nsem yupj jis lal; jis mü'ü'nas ca. ⁸ Tecya'liñ na, jis p'üy mpatjam ca jümücj nt'a, pajal pülücj patja nt'a. Ma ca ntoquec jupj. Ne'aj, niyom mat'e cya'liñ nt'a, ne'aj p'iyá jis Jepa cruz po'o tjovalapj nt'a. Ne'aj patja malala lajay; Sodoma po'o tapatja jin p'iyá lajay, Egipto nt'a tapatja jin p'iyá lajay wa.

⁹ Ts'ac' cont'e y medio niyom pülücj ca nucucj jis p'üy. P'a nt'a 'a mulú patja ca yus nucucj wa yupj jis p'üy. Pjü tribu sin popa yus nucucj wa ca.

P'a wa jis tin javelepj ca yus nucucj wa. P'a wa se jütütj mpe wa ca nucucj yupj jis p'üy. Müjü'tücj ca ma ntoquecj. ¹⁰Yupj 'ücj jisas nsem tecya'liñ niyom mat'eyá. Fiesta ca la mijicj tecya'liñ mpes, ca así jis ma'ayacj yuwá. Malala jis tepyala nosis casá patjá niná profetapan má't'eya Dios mpes tjowelepj mpes. Nin mpes yupj 'ücj jisas nsem leñ yupj", nin tjevele jupj napj lal.

¹¹Ts'ac' cont'e y medio niyom mat'e jis p'üy jümücj nt'a tapatja na, Dios ca la mijis mpatjam niswá, ne yupj ca nljúüñ. Nepénowa ca nucucj yupj niswa patja se palá, mpes pajal ca lecj meyacj yupj. ¹²Niyom mat'e na'in jis tepyala na, yümücj nepé vele ca mpjacam tsjun mpe. "Nculá qui'á", ca mveles. Mpes yupj ca mal tsjun po'ó, molon mo'ó ca mal. Jis enemigopan ca nucucj ne yupj jil. ¹³Nin tepyala na, leñ way ca jus nquits'is ne'aj, mpes ne'aj, pülücj patja nt'a, malala ca jis mpalas jis wa pülücj. Pjaní ca malala mpalas pjü diez sin popé. Pülücj ca nca'liñ gentas, jus tiquits'e mpes. Siete mil ca nca'liñ. Janucun witjacj pajal ca lecj meyacj, ca mvelecj Dios pajal püné, jupj ne tsjun po'o pü'ü.

¹⁴Nasa t'üc' p'a wa malala tepyalá, ts'i tjevele jin. Leñ way ca p'a mpalas.

Ángel p'a wa trompeta la tjipjyusa. Siéteya tepyala quinam.

¹⁵Locopyaya p'a wa ángel tjinyuc. Jupj trompeta la tjipjyusa wa. Siéteya la tjupjus quinam. Niná la tjipjyusa na, Dios pü'ü mpe yümücj tjowelepj jin tjapjacas. Nin tjowelepj:

"Qjuis Jepa Dios quina ca müjü'tüs nosis nt'a.

Lovin ca müjü'tüs jupj.

Jesucristo lal ca 'a mulú müjü'tücj.

Jesucristo ne Yom niná

Dios jas tjejyama nosis nt'a",

nin tjowelepj.

¹⁶Co'müypan veinticuatro, yupj jis silla casá játjatsja Dios wolap'a'a. Jepapan wa yupj. Nin tjowelepj tjejyacañ na, Dios wolap'a'a palá nipi'tjiñ yupj. Yupj tjowelepj Dios pajal püné. ¹⁷Tjowelepj Dios lal:

"Jipj Dios. Qjuis Jepa jipj.

Pjü 'ücj wa lejaj jipj.

Jipj püt' quinam.

Tüpüt' watsja jipj püná.

Wi'iquecj jipj lal,

jipj pajal püné pjü jis lal,

ne jipj nasa jyütütj quinam.

¹⁸Nosis casá patja pajal ts'a 'intsja jipj lal.

Jipj po ma jyas

yupj pajal malala la tjajaj,

ne ca jis capj ntülün quinam.

Jipj ca mvelen quinam tecya'liñ jis lal,

ncu t'üc' malala la tjajaj.

Quina ca 'üsüs jis ma'ayan wa jipj myozopan,

yupj ne jipj mpes tjowelepj.

Ca 'üsüs jis ma'ayan pjü jipj ts'uyupj.

Yupj salejepj jipj jis capj ntülün malala lajaj.

Jipj ca 'üsüs jis ma'ayan cyapj jacoñ.

Nin p'iyá ca la mijin noypan jis lal,

tsjictjacj jis lal wa.

Nosis malala jis la jay ca jis capj ntülün jipj,

ne ca malala jis mpalas yupj.”

Nin tjowelepj co'müypan Dios wolap'a'a.

¹⁹ Nin tepyala na, napj tjinyuctsja Dios wo jun cjol tsjun po'ó. Si nuuctsja cajón tabla mpes, niná cajón mpes, israelpan yola jis tepyala Dios tjevelá. Püna tjevele tsjan ca la mijis jupj yupj mpes. Niná tjinyuc na, pajal tjejawca menmené, pajal t'i'ila pjactsja. Jus tíquits'e wa, lüpjücj tjive wa.

12

Juan quepj tjinyuca tsjun po'ó. Tjinyuca wa latsj pajal püné.

¹ Quepj lay tepyala tsjun po'ó. Dios 'ücj la tjiji napj tjinyuc jupj, ca gente jus nlayecj nosis nt'a pyalá, ca jus nlayecj wa tsjun po'o pyalá. Quepj niná tsjun po'ó, lots'ac' lal sa capyatsja. Jupj toñica mümüy casa'á. Pjulacj dóceya jay pjucj po'o játjatsja, corona jinwá. (Püné waytsja jupj, mpes corona já'asatsja jay pjucj po'ó.) ² Quepj way tsjicj tjá'asa, nasa quelel myá'natsja. Jupj la tipiya vyájatsja mpes.

³ Leñ way Latsj Püné lay tepyala wa tsjun po'ó. Dios 'ücj la tjiji napj tjinyuc wa jupj, ca gente jus nlayecj nosis nt'a pyalá, ca jus nlayecj wa tsjun po'o pyalá. Niná Lotsjim tsjun po'ó, 'a jetsja. Siéteya jay pjuctsja niná Lotsjim. Diez tsjüémetsja jupj. Jupj jay pjaní pjaní corona pjaní pjaní jay játjatsja, jupj püné mpes. ⁴ Latsj soc' mpes pjulacj pülücj witjacj palá la tecyoye nosis casa'á, palá tinca jay la p'a'apé. Pjü cont'e sin popé, pjaní way palá tjeyaca. Latsj Püné Quepj wolap'a'a tyantaná, Quepj way tsjicj quelel myá'natsja na. Latsj quelel lyájatsja Tsjiquis, tjemya'na na.

⁵ Lovin ma polel tjelyaja jupj. Quepan tjemya'na yom tsjicj way. Jatjam tsjicj Jepa ca nsem, pjü müjü'tüs nosis casa'á, ca jis majamas nosis casá patjá. Jupj ca leñ way jis capj ntülüs malala lajay. Tsjicj niná tjemya'na na, leñ way Dios tjemyana Tsjiquis jupj pü'ü nt'a, jupj jyü'ta nt'a. ⁶ Quepan ts'üequené pjü jis wa cjuwá nt'a. Dios 'ücj la tjiji ne'aj lo püt'üs jupj. Ne'aj ma'ayacj ca nlajas pülücj jyawca mpes. Jyawca mil, dos cientos sesenta ca ne'aj mpü'üm jupj.

⁷ Locopyaya tjinyuc pülücj la tapalan tsjun po'ó. Ángel püné, Miguel ló, jépatsja jupj Dios angelpan 'üsüs witjacj jis lal. La tapalan yupj Latsj Püné lal. Latsj Püné jepa watsja jupj angelpan malala witjacj jis lal. Yupj la tapalan 'üsüs witjacj jis lal. ⁸ Newa nin, 'üsüs witjacj más sin tjiyoctsjia Latsj Püné lal. Ma tja'ayapj malalapan tapátjatsja ne'aj, tsjun po'ó. ⁹ Palá la ts'i Latsj Püné nosis casa'á. Ángel malalapan palá la ts'i wa Latsj Püné lal. Jupj p'iyá lotsjim pajal püna tüpü'á. Diablo ló jupj, Satanás ló wa jupj. Jupj p'iyá pjü nosis casá patja yus tsyawilitsja.

¹⁰ Diablo palá la ts'i na, nepé vele jin tja'pjacas Dios pü'ü mpe. Yümücj tjevele:

“Nasa t'üc' quinam.

Dios qjuis capj tjep'ya'sa

ne diablo ma polel malala la qjuijis quinam.

Dios pjü sin 'yüsa lis tjiji jupj pajal püné.

Sin 'yüsa lis tjiji jupj jyü'ta.

Sin 'yüsa lis tjiji Jesucristo 'ücj jyü'ta quinam.

Jupj ne Yom niná Dios jas tjejamá nosis nt'a.

Nasa palá la ts'i quinam Latsj Püné nosis nt'a,

jupj ne lovin t'ya vele qjuis pülücpa sin po'ó.

Püste 'ots'ipj, jaw 'ots'ipj

t'ya vele niná Dios wolap'a'á yupj sin po'ó.

¹¹ Newa nin, Dios ts'uyupj más sin tjiyoctsjá
jupj lal,

Oveja Tsjicj yupj mpes tepe'e mpes,
jupj 'os tepyala mpes.

Yupj yupj po'o japon tjowelepj,
mpes wa más sin tjiyoctsjá yupj diablo lal.

Ma pajal yólatsja ncu ca nca'liñ;
'üctsjá yupj jis lal la mas Jesucristo mpes.

¹² 'Üsüs nujisas t'as tsjun po'o potjaqué.

'Üsüs tepyala jay la p'a'á.

Leñ quinam diablú.

Mop'in malala ca nu mpalas nosis casá potjaqué,

'üsü püné casá potjaqué 'ots'ipj.

Diablo palá tjemey nun nt'a.

Jupj pajal ts'i 'inyá.

Jupj selé pajal tsjicj way p'in
ca mpü'üm nosis casá quinam”,

nin tjevele tsjun po'ó nepé.

¹³ Latsj Püné nus nleya yupj palá la ts'i yupj nosis casa'á. Jus nleya na, leñ way tsjiquis jamay cjüil tjemey yupj. Latsj Püné quelel malala lijitsja yupj.

¹⁴ Ma polel nin la tjiji yupj; pom mat'e tja'ayapj yupj, Quepan. Jupj pom püné tja'ayapj yupj, pom más 'in püné, ts'i pom lal. Tja'ayapj 'ücj lo ts'equen Latsj Püné mpe, jis wa cjuwá nt'a ca mim. Ne'aj ca ma'ayacj nlayas año cont'e y medio. ¹⁵ Quepj ts'üequené na, Latsj 'üsü jas tjejjyama lala mpe, 'üsü püné jinwá; 'üsü niná quepj cjüil jas tjejjyama jus lo pijitj, lo 'ünan. ¹⁶ Mop'in ma tji'yü'na; nosis cus tjep'ya'sa quepan. Jun tjecjyoltse nosis, mpes 'üsü Lotsjim lala popa tjac' tjemey nosis 'alá.

¹⁷⁻¹⁸ Nin mpes Latsj Püné pajal ts'i tji'ina Quepan lal. Tjemey la palan yupj juts'uyupj p'a wa jis lal. Yupj ne lajaj wa Dios si jütüta jinwá, topon wa Jesucristo tjevelá, mpes yupj yupj juts'uyupj 'ots'ipj.

13

Juan tjinyuca Animal Ts'i 'Inyá 'üsü püné pje'á tjejjacá.

¹ Napj tjinyuctsjá Latsj Püné 'üsü püné la nt'a tóricatsja. Locopyaya napj tjinyuc wa Animal Ts'i 'Inyá jas nisa 'üsü mpe. Diéziya tsjüemetsja yupj, siéteya jay pjuctsjá. Diéziya corona tsjüeme po'o tjatja wa. Corona pjaní pjaní tsjüeme po'o játjatsja. Pjü jay pjucj wola po'ó yupj ló tapactsja. Pjü yupj ló yupj ne p'iyá Dios. Malala nin; yupj ne Dios tulucj. ² Animal napj tjinyuc, pü'á jinwá tjinyuctsjá. Tsjom noypan waytsja, oso tsjom jinwá yustaptsja. La mo'ó pünetsja, león lala jinwá. Latsj Püné la tjiji Animal niná 'ücj la tjiji Latsj Püné jos jinwá. La tjiji 'ücj lo jütütj yupj, Latsj Püné jinwá. La tjiji ca la p'a müjü'tücj yupj mpes.

³ Tjinyuc Animal jay pjucj pjaní jay tjojocj jinwá, nasa tepe'e jinwá. Nasa tji'yü'sa quinam jay tjojocj, mpes niswa pü'ü tepyala yupj. Jupj tji'yü'sa mpes, nosis casá patjá yólatsja Animal niná pajal püné. Yupj japontsjá yupj tjevelá.

⁴ Latsj Püné la tjiji ca Animal müjü'tüs, mpes gente yólatsja Latsj Püné pajal püné. Yólatsja wa niná Animal Ts'i 'Inyá pajal püné wa yupj. Tjowelepj: “Animal más püné pjü jis lal. P'a wa ma polel jis la palan yupj lal.”

⁵ Mes cuarenta y dos mpes Dios tje'yaya Animal niná tjevele jupj p'iyá pajal püné; jupj ne p'iyá Dios, tjevele. Mes cuarenta y dos mpes Animal polel malala lijitsja, jupj jostsja jinwá. ⁶ Jupj vele watsja Dios malala. Malala Dios lijá, tjevele jupj. Malala tjevele wa Dios lal patja sin po'ó.

⁷ Diablo la tjiji Animal niná 'ücj lo palan Dios ts'uyupj jis lal. La tjiji jupj ca malala la qjuijis yupj jis lal. Diablo la tjiji Animal ca pjü jis cüjü'tüs. Pjü tribu 'ots'ipj, pjü 'a mulú patja 'ots'ipj, pjü jis tin javelepj 'ots'ipj, pjü p'a wa se jütütj mpe 'ots'ipj; pjü yupj jis tjijyü'ta jupj. ⁸ Pjü nosis casá patja ca yola nsem niná Animal püné. Jis lá ma tapac Oveja Tsjicj popel mo'ó, yupj pjü way ca jisas nsem Animal niná, yola nsem jupj püné. Oveja Tsjicj popel ty'a'a, popel niná nin vele pjac ca mpatjam Dios lal. Püna, Dios nosis liji secj na p'in, nin tapactsja jupj popel mo'ó. Oveja Tsjicj tjü'ünan, ne 'ücj jis la patj gentá.

⁹ Pjü nen tja'pja'aque, nusin tjü'üsüs niná.

¹⁰ Dios selé gente ca jis ntji'liř

jupj ts'uyupj nepenowá,
cawilta mo'o mo'onsocj,
jis capj ntülücj.

Dios se 'aya nin lajay,

mpes jupj ts'uyupj nepenowá
ca majatjum cawilta mo'ó.

Dios selé wa gente ca mü'ü'nacj

jupj ts'uyupj nepenowá polomay mpes.

Dios se 'aya nin lajay,

mpes jupj ts'uyupj nepenowá ca nca'liř,
polomay mpes sey jajocj mpes.

Nin tepyala na, más 'ücj Dios ts'uyupj newa 'üsüs lajay Dios jos jin. Newa ca mponecj Dios 'üsüs. Ma ca ts'i mi'inacj.

Juan tjinyuca p'a wa animal. Nosis mpe tjac' jupj.

¹¹ Locopyaya animal p'a wa tjinyuc. Jupj pje'á yácatsja nosis mpe. Mát'eya tsjüeme jupj. Oveja tsjicj jin jústatsja; p'a p'in jupj. Pajal malala tjevele jupj, latsj püné jinwá. ¹² Jupj auxiliartsja animal mwalá way lal, 'ücj lo jütütj jupj mpes. Jupj la tjiji pjü nosis casá patja 'üsüs way yólatsja animal mwalá way po'ó. Yólatsja pajal püné animal mwalá. Animal mwalá tepe'e jay tjojocj mpes; mop'in nin, tjü'yü'sa jupj, niswa pü'ü tepyala. ¹³ Animal ma'ajapj la tjiji ne ca p'a mponecj jupj ca 'üsüs la qjuijis Dios jinwá. Jupj la tjiji wa 'awa palá tjeyaca jay la p'a'á mpe, nosis casa'á. Niná la tjiji gente jis walap'a'á, yupj jis la nuc.

¹⁴ Diablo la tjiji 'ücj nin la qjuijis jupj. Animal niná 'ücj p'a casá la tjiji, yom p'in ma polel liji jinwá; jupj auxiliariar waysja animal mwalá way mpes, ne nin. Jupj la tjiji mpes, nosis casá patja topon animal mwalá way t'üc' way pajal pünetsja. Jupj pajal yus tsyawilí yupj. Jupj jis tjijyü'ta jis la t'üs pwen, animal mwalá way jin justa jas la jünsüs, ne nin la tja'ay. Jupj tjevele animal mwalá way pajal pünetsja, mpes más 'ücj ca nin la mijicj. Animal mwalá tepe'e polomay mpes jay tjojocj mpes; locopyaya tji'yü'sa jupj, niswa pü'ü tepyala.

¹⁵ Animal ma'ajapj tjeqjuesca la tjiji pwen, niná pwen animal mwalá way jin justa. Diablo la tjiji 'ücj nin la qjuijis jupj. Nin mpes wa pe niná 'ücj véletsja. Jupj tjevele pjü ca mvelecj ne jupj ca püné nsem. Tjevele ca yupj jis dios nsem jupj. Gente ma quelel javeleptsja jupj püné, pe niná tjijyü'ta jis la 'ünan yupj.

¹⁶ Animal ma'ajapj tjiyyü'ta wa pjü sin po'o tapac. Tsjictjacj 'ots'ipj, noypan 'ots'ipj, pülücj jatatj 'ots'ipj, pülücj cjuwá 'ots'ipj, esclavopan 'ots'ipj, esclavopan tulucj 'ots'ipj, pjü jis tjiyyü'ta sin po'o tapac. 'Ücj mos li'inyampe po'o tapac, 'ücj wa wola po'o tapac. ¹⁷ Jupj tjevele sin po'o tapac tulucj ma polel jaylajc lajay, ma wa polel vender lajay. Niná sin po'o tapac Animal ló, animal mwalá way p'iyá. 'Ücj wa número sin po'o tapac, número niná jupj ló jin p'iyatsja.

¹⁸ Nenem 'a costa way sin la 'üsüs. Nun nusin tjü'üsüs, nujola tapalas tsjan mpes número niná jupj ló jin p'iyá ca nsem. Jupj número mpes ca jus cülayecj jupj yom p'in. Jupj número seis cientos sesenta y seis.

14

Juan tjinyuca ciento cuarenta y cuatro mil, Jesucristo jos jin lajaytsja yupj.

¹ Jesucristo nin tji'yüsa la tjiji wa niná. Napj tjinyuc Oveja Tsjicj joc' casa'á toñica Jerusalén mo'ó. Joc' niná Sión ló. Gente pülücj lyawuñtsja ne'aj jupj lal. Ciento cuarenta y cuatro mil játjatsja jupj lal. Yupj jis wala po'o tapactsja Oveja Tsjicj ló, jupj Popay ló wa, yupj Dios si jütüta sin pópatsja mpes. ² Napj 'a nepé tjapjacas tsjun po'ó nepé. Pajal yümücj pjactsja, 'üsü püné yümücj jama jinwá, t'i'ila jinwá pjactsja wa. Nepé tjapjacas arpa jatül jinwá pjactsja jupj. ³ Jatül na, nejets'erí tjapjacas. Tsjan seyasa way nejets'eritsja Dios wolap'a'á, janucunpan yulupjana jis walap'a'á wa, co'müypan jis walap'a'á wa. Yupj nejets'erí p'a wa ma polel si 'üsü nejets'e. Yupj ninana nosis casá patja sin popé, yupj ne lovin ca mpatjam Dios lal. Jesucristo yupj mpes tepe'e, mpes Dios perdonar lis tjiji yupj malala la tjajay, ne ca 'üsüs nsem yupj lovin Dios lal. Yupj ne niná ciento cuarenta y cuatro mil p'iyá. ⁴ Yupj ma malala nyuca la tjajay locopyas jis lal. Lovin ma tjewyayin yupj. Newa jil Oveja Tsjicj jama nt'a. Yupj gente sin popa wa, mop'in Dios juts'a'á yupj. Oveja Tsjicj tepe'e yupj mpes, ca Dios perdonar la siji, ne ca 'üsüs nsem yupj lovin Dios lal. Yupj mwalá way p'in Oveja Tsjicj jis lal tjac' sin popé, p'a jawasa ca p'a wa ncul. ⁵ Niná gentá ma la tsuwil, ma malala yupj; pajal 'üsüs p'in. Napj tjinyuc niná. Tjinyuc ca nin mpalas.

Juan tjinyuca angelpán cónt'eya ca mvelecj nosis casá patja jis lal.

⁶ Locopyaya napj tjinyuc p'a wa ángel, Jesucristo la tjiji tjinyuc jupj. Ángel niná la mena nt'a winetsja. Dios jas tjejyama jupj la veles pjü nosis casá patja jis walap'a'á. Pjü way p'a wa se jütütj mpe jis walap'a'á tjevele 'ots'ipj, pjü tribu jis walap'a'á tjevele 'ots'ipj, pjü jis tin javelepj jis walap'a'á tjevele 'ots'ipj, pjü 'a mulú patja jis walap'a'á tjevele 'ots'ipj. Jupj tjevele Dios 'üsüs la siji gente jis lal Jesucristo mpes. Ángel tjevelá ne Dios nin p'iyá véletsja lovin. ⁷ Ángel pajal yümücj tjevele: "Jus nlayé nun Dios ca jis capj ntülüs malala lajay. 'Üsüs pjac mvelé nun jupj po'ó. Quina ca Dios mveles pjacj malala. Mvelé nun Dios pajal püné. Jupj p'iyá la tjiji tsjun po'ó, nosis nin p'iyá la tjiji wa, 'üsü püné nin p'iyá, 'üsü'amá popa pyacj nin p'iyá", nin tjevele niná ángel.

⁸ Jupj tecyawaja tjevele na, p'a wa ángel tjac', tjevele: "Pajal malala tepyala Babilonia mo'ó, pülücj pátjatsja nt'a. Jupj pünetsja pajal; malala tepyala quinam. Ne'aj tapatja la tjajay mpes, pjü gente pajal malala la tjajay wa yupj jin p'iyá. Pajal 'ücj jisastsja malala lajaytsja, quepj malala jinwá. Niyom pülücj lal wine jinwá lajaytsja. Ma jisastsja Dios", nin tjevele ángel niná.

⁹ Jupj t'üc' tjevele na, p'a wa ángel tjac', nasa angelpan cónt'eya tjiquil quinam. Niná pajal yümücj tjevele: “Pülücj tjowelepj Animal püné. Dios ca jis capj ntülüs nin tjowelepj mpes. Pe Animal jin justa püné jin tjowelepj, Dios ca jis capj ntülüs wa yupj. Ücj yupj jis lal yupj sin po'o tapac Animal ló, nin p'iyá ca nsem yupj jis lal. Jis wala po'o tapac, jis mas po'o tapac, ¹⁰ nin p'iyá ca nsem yupj jis lal. Dios pajal jis capj ntülüs nin lajay. T'üc' way ma ca perdonar lis mijis jis capj tyüla nas. Ca mpeñ azufre mpes. Ca pajal jis mvajas ca yupj. Dios angelpan jis walap'a'á ca nsem, Oveja Tsjicj wolap'a'a ca nsem wa. ¹¹ Myusca yupj peñ mpes viyá jama lovin. Ma 'yü'sa vyaja mpes; jaw na, püste na ma 'yü'sa. Nin ca nsem yupj jis lal, palá nipi'tjiñ Animal wolap'a'á, yola jupj pajal püné. Nin ca nsem wa yupj jis lal, palá nipi'tjiñ pwen wolap'a'á, Animal jin justa. Sin po'o tapac Animal mpes, nin p'iyá ca nsem yupj jis lal”, nin tjevele ángel nosis casá patja jis lal.

Niná napj tjinyuc ca nin mpalas.

¹² Nin ca mpalas mpes, más 'ücj Dios ts'uyupj lovin 'üsüs lajay Dios jos jin. Dios ts'uyupj Dios jyü'ta jin lajay. Yupj lovin japon Jesucristo lal.

¹³ Angelpan teczyawaja tjowelepj na, nepé vele jin tjapjacas Dios pü'ü mpe. Tjevele: “Tepyaca jipj niná: ‘Qjuis Jepa Jesucristo lal japon, pajal 'üsüs jisas nsem cya'liñ na quinam’ ”.

Dios Cjües tjevele wa: “Nin. Pajal yümücj tsji' la tjajay Dios mpes, ne quina ca majatjum. Dios pajal 'üsüs ca jis ma'ayas yupj, 'üsüs la tjajay mpes.”

Jesucristo ca jis manus jupj lal japon jis la püt'üs jupj lal. Dios ca jis capj ntülüs malala lajay.

¹⁴ Locopyaya p'a wa tjinyuc, niná ca nin mpalas. Napj mol pje tjinyuc. Pjaní wa já'asatsja mol casa'á. Yom jin jústatsja jupj. Corona jay já'asatsja jupj, jepa püné jay já'asa jinwá. Oro waytsja coroná. Polomay tyá'atsja wa mos nt'a, pajal pjóyetsja, jupj wolas mpe la t'üs. ¹⁵ Locopyaya p'a ángel tjac' Dios wo nepé. Yümücj tjevele, molon casá já'asa ca mpjacam jupj tjevelá. Jupj tjevele: “Tjevvala tjejoyo'o jipj quinam. Nasa t'üc' quinam. Tjevvala tji'yü quinam.” ¹⁶ Mpes mol casá tja'asá, tjejoyo'o nosis casa'á. Nosis casá pülücj tjevvala jinwá pjü nt'ya jupj.

¹⁷ Nin la tjiji na, p'a ángel tjac' Dios wo mpe. Jupj tyá'atsja wa polomay pajal pjoye. ¹⁸ P'a wa ángel tjac' mesa mpe, mesa niná nt'a Dios mpes ja'ayapi ne'aj. Ángel niná, jupj 'awa tjejámatsja ne'aj. Jupj yümücj tjevele, ma'ajapj ca 'ücj mpjacam jupj tjevelá, ma'ajapj ne polomay pjoye tyá'atsja p'iyá. Tjevele: “Tjevvala tjejoyo'o jipj. Nt'ya wa 'a mulú, 'a mulú velañ uva jinwá. Pjü niná tji'yü quinam”, nin tjevele polomay pjoye tya'a lal.

¹⁹ Mpes jupj tjejoyo'o wa nosis casa'á, nt'ya jupj 'a mulú tjevelañ uva jinwá. Nt'ya na, tjevvala na'aj la ts'iya sey jajatsj nt'a. La pünetsja ne'aj.

Ninana napj tjinyuc ninana ca mpalas gente jis lal. Dios po ma jos yupj malala lajay, ne ca jis capj ntülüs; nin mpes niná tjinyuc napj. ²⁰ Yupj uva sey jajatsj jinwá la tjajay, campá way 'in, pülücj patja mpe. Ne'aj sey tjajatsj, mpes 'as pje'á tjac' jupj. 'Osis 'üsü jinwá jámatsja. 'Osis campwílatsja. Cavayü lala mo'ó p'iyá tóricatsja 'osis. Legua setenta y cinco 'üsü jinwá jámatsja jupj, 'osis. Tjinyuc ca nin mpalas Dios jis capj tyüla na.

15

Dios ts'uyupj ca nejets'eñ Dios nt'a.

¹ Locopyaya p'a wa tjinyuc Dios pü'ü nt'a. Niná napj tjinyuc, Dios ca nin la mijis, jupj pajal püné mpes. Jupj 'úcj la tjiji tjinyuc niná, ca gente jus nlayecj nosis nt'a pyalá, ca jus nlayecj wa tsjun po'o pyalá. Niná la tjiji na, ca gente yola nsem jupj pajal püné. Ninana napj tjinyuc: tjinyuc angelpan siéteya. Yupj jatatsja tsjan mpes ca Dios jis capj ntülüs malala lajay. Siéteya jatatsja yupj, tsjan mpes lo cawajas jis capj la tül. Nin mpes ca malala jis mpalas malala lajay.

² Napj tjinyuc wa vidrio tüpü'ü, 'üsü püné muju toñca jinwá jústatsja. 'Awa wolaqué watsja vidrio mo'ó. Gente lejeñtsja vidrio la nt'a. Yupj ma lajaytsja Animal jostsja jinwá, ma javeleptsja pe pajal 'üsüs, pwen niná Animal jin justá. Número Animal ló jinwá, ma wa jisastsja. Gente niná más sin tjiyoctsjá yupj jis lal. Niná gentas arpa jatatsja, Dios p'iyá jis tje'yayá.

³ Yupj tjenejets'erñ, Moisés tjünñejets'e jinwatsja. (Moisés Dios jomozo waytsja püná.) Yupj tjenejets'erñ, Oveja Tsjicj mpestsja. Ninana tjenejets'erñ:

"Jipj pajal 'üsüs lejaj,
 jipj pajal püné mpes.
 Jipj Dios, jipj Jepa.
 Pjü 'úcj jis la jay jipj.
 Jipj 'üsüs lejaj.
 Nin p'iyá lejaj jipj,
 jipj tjevelen jinwá.
 Jipj Jepa pjü gente jis lal.

⁴ Pjü ca jus nlayecj
 jipj ca jis capj ntülün
 malala la tjajaj.

Pjü 'üsüs ca mvelecj jipj po'ó.
 Jipj p'in Dios.

Pjü gente ca ncul,
 jis tic' ca jin müjünsünñi,
 palá mpi'tjiñ jipj wyalap'a'a,
 mvelecj ca jipj pajal püné.

Yupj jus nlay quinam
 jipj la tjejay pajal 'üsüs."

Nin tjenejets'erñ yupj. Tjinyuc ca nin mpalas.

Angelpan 'úcj ca la mijicj ca nosis casa'á malala mpalas.

⁵ Locopyaya napj tjinyuc Dios wo tsjun po'ó; jun tjecjyoltse jupj, Dios já'asa nt'a. Püna israelpan Dios wo pülül jas tjüjünsüj nosis nt'a. Niná wo pülül mpes, israelpan salejeptsja Dios jis capj tecyóñcatsja ne'aj. Quina napj tjinyuc Dios wo tsjun po'ó, Dios já'asa nt'a. ⁶ Dios wo nepé angelpan siéteya tjiquil. Yupj ne nin p'iyá napj tjevelé jin. Siéteya jatatsja yupj tsjan mpes ca malala jis mpalas malala lajay. Ninana angelpan sin quip sin salatsja pajal. Se jáwcatsja sin quip. Jisas suna tsupaptsja faja lal, jis faja órotsja yupj. ⁷ Tjinyuc janucunpan yulupjana sin popa pjaní, plato jis tje'yaya ángel sietepan. Plato pjaní pjaní jis tje'yaya. Plato witjacj oro watsja yupj. Jis plato mo'o tóñcatsja niná p'iyá Dios jas tjejyama, jis capj la tül malala lajay. Dios pü'ü lovin.

⁸ Nin tepyala na, Dios wo nt'a tipit'a musus, Dios ne'aj tjá'asa mpes. Dios pajal 'üsüs, pajal püné, nin mpes nin tepyala. P'a wa ma polel wama jámatsja, tecyawaja la tjajaj nas, angelpan siéteya la tjajaj. Yupj la tjajaj la siete

malala tepyala nosis casa'á, jis capj la tül malala nyuca lajay. Nin ca mpalas p'a jawasa.

16

Po 'in malala ca mpalas nosis casa', gente malala la tjajay mpes.

¹ Locopyaya yümücj tjevele jin tjapjacastsja. Dios wo mpe tjevele angelpañ siéteya jis lal: “Lowa, nun jis plato pjü yus tococa nosis casa'á; nun jis plato mo'o toñca niná p'iyá Dios se jamá jis capj la tül”. Nin tjevele jin tjapjacastsja. Nin ca mpalas mpes tjapjacas.

² Pjaní pjaní tjił. Ángel mwalá way tjemey, jupj plato jus tecyoca nosis casa'á. Nin la tjiji na, nawan jis p'üy po'o tepyala nosis casa patjá. Jis wala po'o tapac Animal mpes, nawan jis p'üy po'o tepyala yupj. Pe wolap'a'a palá nipi'tjiñ, pe niná ne Animal jin justa, yólatsja jupj püné, nin p'in jis tepyala yupj. Jis nawan pajal pünetsja, vyájatsja pajal.

³ Locopyaya p'a wa ángel jupj plato jus tecyoca 'üsü püné casa'á, 'üsü niná mar po'ó. Jupj nin la tjiji na, 'üsü püné mar po'ó 'as tepyala, tepe'e 'os jinwá. Nin tepyala mpes, pjü mar mo'o patja, pjü tecya'liñ.

⁴ Locopyaya p'a wa ángel jupj plato jus tecyoca. Cont'e quinam jupj lal. Jupj plato jus tecyoca pjü 'üsü casa'á, 'üsü 'amá popa cyala mpe wa. Nin la tjiji na, 'osis jis tepyala wa yupj. ⁵ Ángel pjaní 'üsü jyama Dios mpes. Napj tjapjacas jupj tjevele nin tepyala na. Ninana jupj tjevelá:

“Ücj niná la tjejay jis capj la tül.

Jipj ninawa pütsja püná, newa püt' lovin.

Jipj Dios juts'a'á, pajal 'üsüs jipj Dios lal.

⁶ Yupj jipj ts'uyupj jis tjü'ünan,

jipj profetapan 'ots'ipj.

'Osis jis tepyala la tjajay.

Mpes jipj la tjejay jis süsü 'as tepyala.

'As myü'üñ yupj quinam,
malala la tjajay mpes”,

nin tjevele ángel 'üsü tjejamá.

⁷ Niná nin tjevele na, p'a wa tjevele tjapjacas mesa mpe, mesa niná Dios mpes ja'ayapj nt'a. Ninana tjevele jupj Dios lal:

“T'üc' way tjevele jupj.

Jipj ne Jepa.

Jipj ne Dios.

Jipj ne más püné pjü jis lal.

'Ücj la tjejay niná, jis capj la tül.

Jipj tjevelen jin la tjejay”,

nin tjevele jupj mesa mpe.

⁸ Locopyaya p'a wa ángel jupj plato jus tecyoca. Yulupjana quinam jupj lal. Jupj plato jus tecyoca lots'ac' casa'á. Nin la tjiji na, lots'ac' pajal 'yawa tepyala nosis casa'á, lots'ac' 'ücj lo pes gentá, jupj pajal 'yawa tepyala mpes. ⁹ Mpes pjü gente pjü jis tepeñ. Nasa tepeñ na, yupj malala tjowelepj Dios po'ó, jupj ne 'ücj tjijyü'ta niná nin tepyala jis capj la tül. Yupj newa 'aplijila tuluctsja malala la tjajay mpes. Newa ma quelel lajaytsja Dios jos jinwá. Newa ma quelel javeleptsja Dios 'üsüs.

¹⁰ Locopyaya p'a wa ángel jupj plato jus tecyoca. Cinco quinam jupj lal. Jupj plato jus tecyoca Animal jyü'ta nt'a casa'á. Nin la tjiji na, pajal püste

tepyala pjü jun ta'á jupj tjijyü'ta nt'a. Ne'aj tapatjá jis pelam jay jalatsja pajal nepé vyájatsja mpes. ¹¹ Pajal nepé vyájatsja mpes, jis nawan mpes wa, malala tjowelepj Dios po'ó, jupj ne tsjun po'o pü'ü. Newa 'aplijila tuluctsja malala la tjajay mpes. Newa ma quelel 'üsüs lajaytsja.

¹² P'a ángel jupj plato jus tecyoca. Seis quinquam jupj lal. Jupj plato jus tecyoca 'üsü casa'á, 'üsü niná Eufrates ló. Nin la tjiji na, 'üsü tjapjaja. Nin la tjiji 'ücj jis la cuwis jepapan tsiquin mpe ne'espan, 'üsü na'aj po'o jis la winin jis la palan.

¹³ Nin tepyala na, napj tjinyuc wa lapanenpan cont'eyá. Viri jin yustaptsja yupj. Pjaní wa Latsj Püné la mpe pje'á tjeýaca. P'a wa pje'á tjeýaca Animal la mpe. P'a wa pje'á tjeýaca Profeta Malala la mpe. Profeta niná Dios mpes véletsja tulucj. ¹⁴ Lapanenpan viri jin yustaptsja, yupj lapanenpan jis gjeus witjatsja. Yupj 'ücj jis la jay gente ma polel lajay jinwá, ne gente mponecj ca yupj javelepj. Lapanenpan nenem tjil pjü nosis casa'á, pjü jis jepapan nt'a, ne'aj ca 'a jis mulus jis la palan. Nin la tjajay na, ca Dios jos jin mpalas. Dios más jas tjiyocj pjü jis lal. Napj tjinyuc ca nin mpalas. ¹⁵⁻¹⁶ Lapanenpan 'a jis tjimyula jepapan. 'A jis tjimyula nt'a, Armagedón ló israelpan jis tin.

Ncupj gjeus Jepa Jesucristo nin vele: "Nusin tjü'üsüs nun niná. Gente ma la ni nuc na ca ncuwis, pecj jac' na jinwá. Nun newa nujola napj ncuwis, nun ca 'ücj nujisas nsem. Nun newa lojí napj najas jinwá, nun ca 'ücj nujisas nsem. Nin lojí, ma ca nu maycas gente jis walap'a'á napj tjacuwis na." Nin tjevele jupj.

¹⁷ Ángel p'a wa jupj plato jus tecyoca. Siete quinquam jupj lal. Jupj plato jus tecyoca la mena nt'a. Ninana jus tecyoca na p'in, Dios wo nepé yümücj tjevele tjapjacas. Jupj tjevele: "Nasa t'üc' quinquam".

¹⁸ Niná tjevele na, tjeýawca menmené, pajal yümücj pjactsja, t'i'ila watsja ne'aj. Pajal yümücj si quits'í watsja nosis. Pajal yümücj jus tiquits'e püná lal, gente nosis casa patja na mpe. ¹⁹ Nin tepyala na, malala tepyala Babilonia nt'a, pajal pülücj patja nt'a. Tjajca'la momas ne'aj neneyawá, mpes cont'e sin popa tepyala Babilonia mo'ó. Jis wa jis tyü'na wa, pjü pülücj patja nt'a, nosis casa'á. Dios newa jólatsja "Babilonia Püné" mo'o patja pajal malala la tjajay. Dios po ma jostsja yupj malala la tjajay, ne pajal jis capj tyüla jupj. ²⁰ Pajal jus tiquits'e na, pjü 'amá 'üsü t'asiyü pü'ü, pjü jis tecyawaja. Pjü joc' mo'ó, pjü yumal tepyala.

²¹ Tjive wa lüpjücj yupj jis capá nt'a. Lüpjücj pjaní pjaní quintal pjaní jinwá tütsja. Ninana jis tepyala na, niswa malala tjowelepj Dios po'ó, lüpjücj püné tjive mpes. Pajal malala jis tepyala lüpjücj mpes. Niná napj tjinyuc ca nin mpalas p'a jawas.

17

"Babilonia Püné" malala pajal.

¹ Ángel pjaní tjac', napj nlal la veles. Angelpán siéteya jis plato jatatsja popa pjanitsja jupj. Napj nlal tjevele "Babilonia Püné" po'ó. "Was napj lal —tjevele—. Napj ca jin mü'üsüs la mejay malala ca mpalas ne'aj. Dios ca jis capj ntülüs ne'aj, 'üsü pülücj jil nt'a. Babilonia Püné, quepj niyom pülücj jis lal wine jinwá jupj. Malala lajay ne'aj. ² Ne'aj patja ma jisastsja Dios; la p'a wa p'in jisastsja. Nin p'iyá la tjajay wa jepapan nosis casa'á. Jisastsja wa Babilonia mo'o patja jisastsja jin p'iyá. La p'a gente nosis casa'á, jis tjemyona jinwá jis tepyala, pajal malala quelel lajaytsja mpes. Babilonia nt'a la tjajay,

quelel wa lajaytsja yupj. Ma jisastsja Dios. P'a wa p'in quelel lajaytsja lovin." Nin tjevele ángel niná napj lal.

³Ángel tjevele na niná, jupj ntjemanú pjü jis wa cjuwá nt'a. Dios Cjües newa nin tji'yüsa la tjiji niná, mpes nin. Napj tjinyuc quepj pjaní ne'aj. Animal ts'i 'inyá casá já'asatsja jupj. Animal niná je waytsja, pajal pülücj lotsja jupj. Jupj ló witjacj jüp'üy po'o tepyaca 'ots'ipj. Jupj ló jupj p'iyá Dios; malálatsja jupj po'o tepyacá, pues la tsuwil waytsja. Niná animal siéteya jay pjuctsja, diéziya tsjüemetsja. ⁴Quepan animal casá tja'asá, jupj jas quip pajal 'üsüs jústatsja. Jas quip má't'eya jin yustaptsja, tsju way, je way. Pajal pülücj jaylactsja jas quip. Soquiya pülücj tjyámatsja, arete pjots' jala watsja, anillo mos já'asatsja wa jupj. Nepénowa oro witjactsja, jupj tyá'atsja popé, nepénowa pe pülücj jaylacj witjacj, nepénowa pe niná perla ló. Pocillo tyá'atsja jupj mos nt'a, pajal 'üsüs way jústatsja. Pocillo, jupj oro watsja. Mop'in malálatsja pocillo mo'ó. Pocillo mo'ó toñca tsjan te jin jústatsja, malálatsja jupj. Ninana napj tjinyuc, quepj malala líjitsja jin p'iyá. Quepj niná niyom pülücj lal wine jinwá la tjiji jupj.

⁵Quepj niná jupj ló jupj wola po'o tapactsja. Ninana jupj lotsja:

GENTE MA SIN 'YÜSA PJACJ NE NAPJ.

NAPJ NE BABILONIA PÜNÉ.

PJÜ QUEPJ MALALAPAN SEJAMAY NAPJ.

PUES PJÜ NOSIS NT'A MALALA LAJAY, NAPJ YUPJ SEJAMAY.

Nin lotsja jupj. ⁶Niná quepan, Dios ts'uyupj pajal pülücj teca'liñ la tjiji jupj. Jis tjü'ünan Jesucristo mpes tjowelepj mpes. Quepj niná 'üsü tjemyona jinwatsja, yupj jis 'as lal. Napj jus tjinyuc na, pajal nólatsja napj, pues ma nin tji'yüsa tjinyuc. ⁷Mpes ángel tjevele napj lal: "¿Tsjan mpes pajal jele, jipj tjinyuc mpes? Jipj ma jin tji'yüsa, napj ca jin mü'üsüs la mejay. Napj ca mvelé tsjan pjucj tjinyuc jipj niná quepan. Ca mvelé tsjan pjucj tjinyuc niná animal jay pjucj sieteyá, tsjüeme diezíyá jupj. ⁸Animal niná pajal püna tüpü'ütsja jupj, leñ quinam. Niswa ca ncuwim jul campwila mpe. Tjac' na, jas tüpwes ca malala mpalas jupj. Ma malala tepyala na p'in, nosis casá patja ca yola nsem animal niná pajal püné, yupj sa nuc na. Jupj püna tüpü'ü. Leñ quinam; p'a jawásiya niswa ncuwim jupj, mpes gente ca yola nsem jupj püné. Dios custjay nosis la tjiji secj p'in, papel mo'o tapactsja gente jis lá, Dios lal ca mpatjam witjacj. P'a witjacj jis lá tapac tulucj; yupj pjü way ca yola nsem animal niná pajal püné.

⁹"Jipj pajal jin 'yüsa, jele t'as napj ca mvelé. Animal jay pjucj sieteyá, siéteya joc' witjacj, pülücj patja nt'a. Animal jay pjucj sieteyá, jepapan siéteya witjacj wa. ¹⁰Jepapan siete sin popé, cínquiya malala jis tepyala quinam, ma jajütütj quinam yupj. Pjaní way jyü'ta quinam siete sin popé. Jepa tulucj pjaní wa custjay. P'a jawas, jupj jepa tepyala na, tsjicj way p'in ca müjü'tüs jupj. ¹¹Animal püna tüpü'ü, jupj ne p'a wa jepa nsem. Jupj jyü'ta na, óchoya tjátjatsja quinam jepapan. Leñ quinam jepa niná. Jupj jepapan siéteya sin popé wa; jepa watsja jupj püná. Jupj tjac' na, malala mpalas wa jupj.

¹²"Animal tsjüeme diez witjacj, p'a wa jepapan diez yupj. Ma jajütütj custjay yupj; diablo ca jis ma'ayas 'ücj müjü'tücj tsjicj way p'in. Animal lal 'a mulú ca müjü'tücj yupj. ¹³Jepapan diéziya niná, nin p'iyá ca yola nsem yupj. Yupj ca pajal cus mp'a'sacj animal je. Animal jos jin ca müjü'tücj yupj pjü. ¹⁴Pjü way yupj Oveja Tsjicj lal ca la mpa'nacj. Mop'in Oveja Tsjicj más

jas tjiyocj nsem yupj jis lal. Jupj pjü jepapan jis Jepa, más püné yupj pjü jis lal. Jupj le palana na yupj jis lal, jupj lal japon ca cus ncořcocj wa. Dios p'iyá jis capj tjep'ya'sa jis la pon. Jupj lis t'ya yupj. Yupj, pues, newa sa coř Oveja Tsjicj", nin tjevele ángel napj lal.

¹⁵ Locopyaya jupj tjevele wa napj lal: "Üsü püné pülücj tjinyuc jipj, tjinyuc wa quepj malala 'üsü casá já'asatsja. 'Üsü niná 'üsü tulucj. 'Üsü niná gente pajal pülücj quepj si jütüta. P'a nt'a 'a mulú patja sin popetsja yupj. Pues pajal pülücj 'a jis tjimyula tjinyuc. Pülücj se jütütj mpe sin popetsja yupj 'ots'ipj. P'a jis tin javelepj sin popetsja 'ots'ipj. ¹⁶ Jepapan diéziya ma ca jisas nsem niná quepan. Nin p'iyá, niná animal ts'i 'inyá ma wa ca jos nsem jupj. Mpes pjü tya'a ca nt'anquecj, ne jas pjütpjüt' jinwá ca nsem quepan. Nlajacj ca jüp'üy. Yupj ma pjü tjalá, mü'ümücj ca yupj. ¹⁷ Dios p'iyá nin la tjiji jepapan diéziya quelel jis la jay niná. Mpes ca nin mpalas Dios jos jin. Jupj ca la mijis yupj nin p'iyá ca yola nsem, ne yupj ca müjü'tücj animal jos jin. Mpes nin ca la mijicj. Pjü ca mpalas niná, Dios tjevele jin. ¹⁸ Quepan jipj jus tjinyuc, jupj p'iyá niná pülücj patja, nasa tjevelé jupj po'ó. Jupj pjü si jütüta jepapan nosis casa'á", nin tjevele ángel napj lal.

18

Dios pajal ca cus ntülüs jupj, Babiloniá.

¹ Locopyaya p'a wa tjinyuc, p'a jawasa ca mpalas. Napj tjinyuc ángel p'a wa tjac' tsjun mpe. 'Ücj jyü'tatsja jupj Dios jostsja jin. Tjejyawca la tjiji nosis casa'á, jupj jas tjejyawca mpes. ² Jupj yümücj tjevele, pjü jis la pac. Tjevele: "Babilonia Püné tyüla, malala tepyala.

Lapanenpan p'in ne'aj patja quinam.

Ne'aj pjü lapanenpan tsyu'pa jatja.

Ne'aj tsyu'pa jatja wa jis pam jana

malála witjacj,

sin te witjacj wa.

³ Babilonia mo'ó tapatjá pajal malala quelel lajaytsja, quepj niyom pülücj jis lal wine jinwá.

Ma jisastsja Dios ne'aj.

P'a p'iyá jisastsja yupj lovin.

Babilonia mo'ó la tjajay mpes wa,

nin p'iyá quelel lajaytsja gentá,

pjü nosis casá patja sin popé.

'Üsü jis tjemyona jinwá jis tepyala
pajal malala nyuca la tjajay mpes.

Babilonia mo'o patja la tjajay
quelel lajaytsja wa yupj.

Jepapan nosis casa'á, jisas watsja

Babilonia mo'o patja jisastsja jin p'iyá.

Vender lajay witjacj nosis casa'á,

yupj pajal pülücj jatatj jis tepyala,

pülücj vender la tjajay mpes.

Babilonia mo'ó tapatjá

pajal pülücj jaylacj la tjajay

tsjan pülücj jaylacj",

ángel püné nin véletsja Babilonia po'ó.

⁴ Locopyaya p'a wa nepé vele jin tjapjacas tsjun popé. Tjevele:
 “Pje'á nu tacalas napj negente,
 ma malala la müjí jupj jinwá,
 ne ma ca malala nu mpalas jupj lal,
 napj cus tyül na.

⁵ La pülücj pajal malala la tjiji jupj, newa nin.
 Dios pjü selé jupj malala la tjijá,
 ne nasa ca cus ntülüs jupj,
 nin la tjiji mpes”,
 niná tjapjacas napj.

⁶ Tjevele wa Babilonia cus tül jis lal:
 “Jupj la tjiji jinwá la müjí nun jupj lal.
 Pajal malala la tjiji jupj la p'a jis lal,
 mpes pajal ca cus ntülü jupj.
 La p'a wa pajal malala jis tepyala
 jupj la tjiji mpes.

Nin la müjí nun, nin p'iyá
 ca pajal malala mpalas jupj quinam.
 Más malala ca mpalas jupj yupj jis lal.
 Pues pjü malala la tjiji mpes,
 nun ca cus ntülü jupj quinam.

⁷ Pjü jupj jostsja, pjü way t'e'encatsja.
 Pajal püné jin jólatsja jupj p'iyá lovin.
 Mpes nin la müjí nun,
 nin p'iyá ca pajal mvajas,
 'aplijila mpalas wa jupj, cus ntülü na.
 Jupj lovin jola jupj p'iyá jepa,
 jyü'ta jin jola jupj.
 Jusapj tulucj jola jupj;
 lovin ma ca la mpuyus, jola.

⁸ Jupj nin jola mpes,
 po 'in leñ way ca malala mpalas jupj.
 Pajal ca leñ way ca pülücj nca'liñ.
 Leñ way ca pülücj la mpuyucj,
 leñ way ca ve cjuwá nsem ne'aj 'ots'ipj.
 Ca pjü mpem ne'aj.

Qjuis Jepa Dios jas tjiyocj jupj,
 ne ca cus ntülüs jupj”,
 nin tjevele tsjun popé.

⁹ Jepapan nosis nt'a, myusca ca nucucj Babilonia tüpwé mpes. 'Aplijila way ca nsem yupj, Babilonia malala tepyala mpes. La mpuyucj ca, jupj mpes. Yupj p'iyá malala la tjajay wa jupj lal. Nin p'iyá ma wa jisastsja Dios. P'a wa p'in jisastsja, Babilonia mo'o patja jisastsja jinwá. Pjü jisas, pjü natsja yupj, Babilonia jinwá. ¹⁰ Jepapan pajal ca lecj meyacj Babilonia pajal malala tepyala mpes. Campa mpe ca nucucj, ca mvelecj Babilonia lal:
 “Pajal malala 'e tepalá jipj.

Pülücj tapátjatsja jipj nt'a yas nam.
 Jipj pajal pünetsja.
 Babilonia lyatsja jipj.
 Jipj pajal jin tjiyoctjsja.
 Pajal leñ way pjü malala 'e tepalá,

cyapj tyüla na”,
nín ca mvelecj jepapan.

¹¹ Vender lajay witjacj nosis nt'a, pajal ca yümücj la mpuyucj wa jupj mpes. Pajal 'aplijila ca jis mpalas yupj jupj mpes. Pues leñ nsem pjacj 'ucul, jaylacj la qjuijicj yupj tucutj vender lajay. ¹² Pajal pülücj tucutsja yupj vender lajay mpes.

Oro vender lajay watsja. Plata tucutj watsja.

Pe pülücj jaylacj tucutj watsja, pe perla ló 'ots'ipj.

Pülül tucutj wa. Jis pülül pajal 'üsüsstsja, nepénowa pje way 'üsüs yustaptsja, nepénowa tsju jas püste jin yustaptsja, nepénowa pajal tsjatsj waytsja, 'üm'üm waytsja, nepénowa pajal jetsja.

Yupj vender lajay watsja pjü wüt' 'üsüs cjumsu.

Tsjan 'üsüs yustapj, pülücj vender lajay watsja yupj, nepénowa elefante wis, nepénowa wüt' pülücj jaylacj, nepénowa bróncetsja, nepénowa acérotsja, nepénowa pe mármol lotsja.

¹³ Yupj canela vender lajay watsja.

Pomada vender lajay watsja, ts'ülüc' 'üsüs cjumsu la 'üm 'ots'ipj, lemeliyú 'ots'ipj, perfume 'ots'ipj, vino 'ots'ipj, aceite vender lajay watsja, harina 'üsüs 'ots'ipj, trigo 'ots'ipj.

Vaca 'ots'ipj vender lajaytsja, oveja 'ots'ipj, cavayú 'ots'ipj.

Carreta 'ots'ipj vender lajaytsja, esclavopan 'ots'ipj. 'Úcj vender lajaytsja gentas.

¹⁴ Niná vender lajay, Babilonia lal ca mvelecj wa: “Pjü niná jipj tyatsja, jipj jyastsja wa, pjü teczyawaja quiyam. Pues cjuwá quinam wolas püna jyastsja, pajal 'úcj syá'matsja. Pjü 'üsüs yustaptsja jipj nt'a, pues cjuwá quinam pjü. Lovin ma ca nta'an niná lovin”, nin ca mvelecj yupj.

¹⁵ Vender lajay pajal pülücj jatatj jis tepyala, ne'aj vender la tjajay mpes. Yupj ca pajal lecj meyacj Babilonia malala tepyala mpes, ne campa mpe ca nucucj yupj. La mpuyucj ca; 'aplijila ca jis mpalas yupj. ¹⁶ Babilonia lal ca mvelecj:

“Pajal malala 'e tepalá.

Pülücj pátjatsja jipj nt'a yas nam.

Jipj pajal pünetsja.

Jím 'a quepan pajal 'üsüs justa jinwatsja.

Quepj jas quip pajal 'üsüs justa jinwatsja jipj.

Jin quip nepénowa

pülül pje 'üsüs yustaptsja,

nepénowa tsju jas püste jin yustaptsja,

nepénowa pajal sin jetsja.

Soquiya tjyama jinwatsja jipj,

arete pjots' jala jinwá 'ots'iptsja,

arete nepénowa órotsja,

nepénowa pe pülücj jaylacj,

pe perla ló watsja nepenowá.

¹⁷ Po 'in pülücj tyatsja,

po 'in leñ way teczyawaja”,

nín ca mvelecj vender lajay.

Barco jatatj, nucucj wa ca yupj pjü way, campa mpe. Ca nucucj Babilonia pwe. Barco mo'o jil, pjü yupj nucucj wa ca, barco mo'o tsji' lajay, nucucj wa ca. Pjü way 'üsü mo'ó tsji' lajay, nucucj wa ca yupj. ¹⁸ Nepé myusca ca nucucj,

jupj tüpwé mpes, ne nin ca mvelecj: “Pues cjuwá p'a pülücj patja nin jiná. Pünetsja pajal.”

¹⁹ Amá sey pjucj casá mpa'tacj 'aplijila mpes. La mpuycj ca, mvelecj wa Babilonia mpes:

“Pajal malala tepyala jupj.

Pajal pünetsja jupj yas nam.

Jupj jaylacj la tjiji tsjan pajal pülücj jaylacj.

Mpes pülücj tya'acj qjuis tepyala cupj,

cupj ne barco tya'acj.

Nin tulucj quinam.

Po 'in leñ way pjü malala tepyala jupj”,

nin ca mvelecj yupj, barco mo'o jil.

²⁰ P'a casá nujola nsem nun, tsjun po'o potjaqué. Nun tsjun po'o potjaqué, 'üsüs nujsas t'as malala tepyala jupj. 'Üsüs nujsas t'as nun Dios ts'uyupj, nun apostolpan nepenowá, nepénowa profetapan nun. Dios cus tyüla jupj, jupj pajal malala la nutjiji mpes.

²¹ Niná tjapjacas na, ángel pajal jas tjiyocj tjinyuc napj. Pe püné nt'ya jupj, trapiche jinwá jústatsja. 'Üsü püné mo'o la ts'ya pwen, tjevele:

“Nin p'iyá ca mpalas Babilonia,

pülücj patja nt'a.

Pajal pünetsja,

mop'in Dios ca 'amá nt'a palá la nts'iyas jupj,

ne pjü ma ca jus nucucj quinam.”

²² Ángel tjevele wa Babilonia lal:

“Ma cüpjacas quinam jipj nt'a jatül.

Ma cüpjacas quinam arpa.

Ma wa cüpjacas quinam gente nejets'eñ.

Ma wa cüpjacas quinam yupj la pjus.

Ma ca cüpjacas quinam trompeta jipj nt'a.

Leñ ca nsem tsji' lajay pjü.

Ma cüpjacas quinam trigo jacjol jipj nt'a.

²³ Ma yam jus cümüjü jipj nt'a quinam.

Niyom, locopyas,

ma ca mwayim jipj nt'a quinam.

Vender lajay jipj nt'a tapatjá,

pajal noypan waytsja nosis nt'a

'in lacasana way,

t'emel pülücj jatatsja mpes;

nin tulucj ca nsem quinam.

Püna diablo cyapj tjep'ya'sa malala la tjejay,

ne jipj yus tsyawiltsja gentas nosis nt'a.

Nin tulucj ca nsem quinam”,

nin tjevele ángel jas tjiyocj Babilonia lal.

²⁴ Dios ca cus ntülüs Babilonia, pülücj patja nt'a. Babilonia nt'a jis tjü'ünan profetapan, jis tjü'ünan wa la p'a wa Dios juts'uyupj. P'a nt'a nosis nt'a jis tjü'ünan wa Dios ts'uyupj. Babilonia la tjiji mpes, nin la tjajay wa ne'aj. Pjü way jis tjü'ünan, Babilonia mpes jis tjü'ünan yupj.

¹ Locopyaya yümücj nepé tjowelepj jin tjaþjacas Dios pü'ü mpe. Gente pajal pülücj nepé la tupuyupj jin þjactsja. 'Ücj jisastsja pajal. Nin tjowelepj yupj:

“Nun ca mvelé Dios 'üsüs way.
 Dios mpes ca 'üsüs mpatjaqué lovin.
 Más 'üsüs liji jupj pjü jis lal.
 Püné jupj; pjü way 'ücj liji jupj.

² 'Üsüs nin, Dios nin liji
 cus la tül Babilonia,
 pülücj patja nt'a.
 Jupj nin la tjiji jupj tjevelá.
 Jupj tjevele t'üc' way
 pajal malala nyuca la tjajay
 Babilonia mo'o patjá.

Quepj niyom pülücj lal wine
 jinwá la tjajay yupj.
 Yupj ma jisastsja Dios.
 P'a p'in jisastsja lovin.

Nosis casá tapatjá,
 Babilonia nt'a lajaytsja jinwá
 quelel lajaytsja yupj,
 mpes yupj malala wa lajaytsja pajal.
 Dios jis capj tyüla Babilonia mo'o patja quinam,
 yupj p'iyá jis tjü'ünan Dios jomozopan.”

³ Dios pü'ü nt'a niswa pajal yümücj tjowelepj:
 “Nun ca mvelé Dios 'üsüs way.
 Pülücj patja nt'a pwe,
 nepé ca viyá mim musus lovin.”

⁴ Nin tjowelepj na niná, co'müypan veinticuatro palá nipi'tjiñ Dios wolap'a'á, jupj tjijyü'ta mpe tjá'asa nt'a. Püné jupj, tjowelepj yupj. Nin p'iyá la tjajay wa yulupjanas janucunpan. Pjü yupj tjowelepj:
 “Nin qjuisas t'as.

'Üsüs Dios, tjowelé nun.”

⁵ Locopyaya Dios tjá'asa nepé vele jin tjaþjacas. Tjevele:
 “Nun Dios jomozopan,
 mvelé nun Dios 'üsüs.
 Nun solejé jupj ca jis capj ntülüs
 malala la tjajay.

'Üsüs þjac tjowelé nun pjü, Dios po'ó;
 nun noypan, tsjictjacj wa,
 ca nin mvelé nun”,
 nin tjaþjacas, Dios tjá'asa mpe.

⁶ Locopyaya pajal pülücj nepé javelepj jin tjaþjacas wa. 'Üsü püné t'yüna na jinwá þjactsja. Pajal yümücj t'i'ila jin þjactsja wa. Yupj tjowelepj:

“Nun ca mvelé Dios 'üsüs way.
 Qjuis Dios jyü'ta.
 Qjuis Jepa jupj.
 Jupj pajal püné pjü jis lal.

⁷ 'Ücj qjuisas t'as cupj.
 Pajal 'ücj qjuisas ca nsem.

Ca mvelecj Dios pajal püné.
Oveja Tsjicj ca mwayim quinam.
Jupj lal ca mwayim jas tücüi'pe quinam lo wayis.

⁸ Oveja Tsjicj p'iyá tje'yaya jupj jas quip.

Jupj jas quip pje way,
pajal 'üsüs justa, pajal salá way.

Se jawca 'ots'ipi",

nin tjowelepj yupj. (Dios ts'uyupj pülül pje sin jacüipap, mpes ca qjuiyola mpalas yupj 'üsüs quinam Dios lal.)

⁹ Locopyaya ángel tjevele napj lal: "Tepyaca jipj niná: 'Dios nepénowa jis lal tjevele ncul pülücj jis la las la tjiji nt'a, ne'aj nljajacj ca Oveja Tsjicj ca mwayim mpes. Pajal 'üsüs ca jis mpalas, ne'aj jil mpes.' "

Jupj tjevele wa: "Dios p'iyá tjevele niná".

¹⁰ Ángel nin tjevele na niná, jupj wolap'a'a palá nipi'tjis napj. Quelel veletsja jupj pajal püné. Jupj ma jostsja niná. Napj lal tjevele: "Ma nin la mijin niná. Napj ne Dios jomozo wa, jipj jinwá, jipj pyülücpán jinwá. Pjü nun poné Jesucristo nusin tji'yüsa la tjijá. Nin mpes Dios jomozopan nun. Dios wolap'a'a palá nipi'tjiqué la p'in. Ca mvelen jupj pajal püné. Pjü way cupj velecj Jesucristo velá. Nin p'iyá javelepj pjü way Dios mpes javelepj", nin tjevele ángel napj lal.

Jesucristo jac' niswá nosis casa'á.

¹¹ Locopyaya p'a wa tjinyuc, p'a jawas ca mpalas. Tjinyuc jun cjoltsja Dios pü'ü nt'a. Tjinyuc wa cavayú pje. Jupj, cavayú casá tja'asá, "T'üc' Way Vele" ló jupj. "Ma Lí Tsuwile" ló wa jupj. Jupj 'üsüs Dios lal, mpes jis capj tyüla malala nyuca lajay. Nin mpes jupj le palana malala nyuca lajay jis lal. ¹² Jupj jun, 'awa wolaqué jinwá. Jupj jay pjucj po'ó corona pülücj jay jatja, jupj pülücj jis Jepa mpes. Jupj ló pjaní jupj po'o tapac, jupj p'in selé tsjan mpes nin ló jupj.

¹³ As mo'o tepya'ta jin justa jupj jas quip. "Dios Tjevelá" ló wa jupj pjü jis lal.

¹⁴ Pjü Dios militarpan cus tocoñ jupj. Jupj cjüil tjil. Pjü yupj cavayú pje casá tjatja tjil wa. Pjü sin quip pje pajal 'üsüs yustapj sin quípetsja yupj. Pajal salá waytsja sin quip. ¹⁵ Cavayú casá tjá'asa, jupj la mpe pje'á tje'yaca polomay pjoye. Polomay ninana lal ca jis mojo'os Dios ma jisas. Ma lajay jupj jyü'tá, yümücj ca jis capj ntülüs, acero mpes syüpa jinwá. Dios nin ca la mijis gente pajal malala nyuca la tjjay mpes, ne ninana p'iyá ca jis capj ntülüs. Uva sey jajatsj 'üsü ca mpalas, nin jinwá ca la mijis jupj, Dios ma jisas jis lal. Dios pajal püné pjü jis lal. ¹⁶ Cavayú casá tja'asá, jas quip po'o tapac jupj ló p'a wa. Ninana nin tapactsja:

PJÜ JEPAPAN JIS JEPa.

PAJAL PÜNÉ PJÜ JIS LAL.

Nin p'iyá tapac watsja tüecj po'ó.

¹⁷ P'a wa ángel tjinyuc. Lots'ac' mo'o tóñcatsja jupj. Yümücj tjevele manta witjacj jis lal: "Nculá nun. Dios pülücj liji nun nu lo las. 'A nu tjumulus quinam nin nt'a. ¹⁸ Ne'aj ca nljá jepapan jis p'üy. Jepapan militar jis p'üy ca nljá wa, niyom sin tjiyocpan 'a nin p'iyá. Ne'aj cavayú jis p'üy nljá wa ca, casá tjatja nljá wa ca nun. Pjü Dios ma quelel lajaytsjé, jis p'üy nljá wa ca. Nepénowa esclavopan, nepénowa esclavopan tulucj. Yupj nepénowa tsjictjacj, nepénowa noypan", nin tjevele ángel manta witjacj jis lal.

¹⁹ Locopyaya wa napj tjinyuc Animal Ts'i 'Inyá, jupj ne 'üsü mpe pje'á tje'yaca p'iyá. Jepapan nosis casá patja cus tocoñ wa. Jis militarpan jis lal

tjiquil jepapan. Ne'aj 'a jis tjimyula jis la palan cavayú pje casá tjá'asa lal, jupj militarpan jis lal 'ots'ipj. ²⁰ Malala jis tepyala la p'in. Yupj sin tjiyocj tuluctsja cavayú pje casá tjá'asa lal. Ntji'liñ Animal Ts'i 'Inyá. Profeta li tsuwiletsjé, 'a ntji'liñ wa. Profeta niná ljiñtsja, gente ma polel lajay jinwá. Nin la tjiñi yus tsyawilí gentas, yupj ne Animal mpes sin po'o tapac. Püné jin yólatsja pwen, Animal jin justa. Mop'in malala tepyala jupj, Profeta Malala. 'Awa püné mo'o la ts'i jupj Animal Ts'i 'Inyá lal. Así janucun ne'aj la ts'i yupj. Azufre, 'yüma ne'aj. ²¹ Cavayú casá tjá'asa jis tji'yü'na wa pjü la p'a wa, yupj ne ne'aj tjiquil jis la palan jupj lal. Jupj polomay la mpe pje'á tjeയാca mpes jis tji'yü'na yupj. Nin la tjiñi na, manta witjacj pjü tjiquil, tjalá. Pajal jis col pit'a tepyala, jis p'üy tjalá mpes. Niná napj tjinyuc, p'a jawasa ca nin mpalas.

20

Diablo ntsu'pam ca ma'ajam.

¹ Napj tjinyuc wa ángel pjaní tsjun popé. Llave ty'a'a watsja jun la t'olon jul pajal campwila. Ne'aj ca mo'onsos diablú. Jupj cadena püné mos nt'a tyá'atsja diablo la tsupapj. ² Niná ángel ntjüi'le Latsj Püné. Latsj Püné nin p'iyatsja lotsjim püna tüpü'á. Jupj ne diablú. Satanás ló wa niná. Ángel tsyu'pa jupj, jupj año mil ca ntsu'pam ma'ajam. ³ Tsyu'pa na, ángel diablo jul pajal campwila mo'ó la ts'iyá jupj. Na'aj la ts'iyá na, jul jun t'yo'na. Pajal 'üsüs jun t'yo'na, p'a ma polel jun la cjol lyájasa jin. Nin la tjiñi diablo ma pje'á lo winin año mil, ma yus tsyawilí niswá nosis casá patjá. Teczyawaja na año mil, Dios tjevele nsoctes ca jupj. Tsjicj way p'in ca socotj nsem diablú. Napj tjinyuc ca nin mpalas p'a jawasa.

⁴ Napj tjinyuc wa jepapan jis silla nepenowá. Silla casá jatjatsjé 'ücj jis la veles p'a po'ó ncu malala yupj. Dios jis tje'yaya 'ücj jis la veles niná jupj mpes. Napj tjinyuc wa gente jis qjues nepenowá. Yupj nasa teczyaliñ. Noypan nosis casá patjá jis men taná tjojocj yupj, Jesucristo mpes javeletsja mpes. Dios Popel mpes tjowelepj watsja, mpes wa tju'ünan yupj. Yupj lovin yólatsja Animal Ts'i 'Inyá püné tulucj. Yólatsja wa püné tulucj pe niná Animal jin justa. Yupj ma quelel sin po'o tapac Animal Ts'i 'Inyá mpes. Tapac tuluctsja wola po'ó, jis mas po'ó tapac tuluctsja wa yupj. Yupj niswa patja tepyala. Jesucristo sa coñtsja quínam. 'A mulú tjiñtütj año mil mpes, Jesucristo lal.

⁵ Yupj mwalá way sin jajüñsüpj teczyaliñ popé, jis la püt'üs niswá. 'P'a wa teczyaliñ ma sin tjiñsüñsüpj po quínam. Año mil teczyawaja na, ca sin müjñsüñsüñ yupj. ⁶ Mwalá way sin tjiñsüñsüñ witjacj, Dios pajal 'ücj jisas lis tjiñi yupj. Yum 'a Dios juts'a'á. Yupj ma ca nca'liñ niswá, la p'a jinwá. Sacerdotepan ca nsem yupj Dios mpes, Jesucristo mpes wa. 'A mulú ca müjü'tüñc año mil mpes Jesucristo lal, jupj ne nosis nt'a tjemey jis capj la p'acj püna p'in.

⁷ Teczyawaja na año mil, Satanás socotj ca nsem, lo winin tsyu'pa tjá'asa mpe. ⁸ Ca pje'á nyacas, ca mim, jis la tsuwilí gentá, pjü jun ta'á nosis nt'a. Ca yus ntsawilí Dios ma jisas. Nin p'iyá ca nsem yupj jis jepa lal. (Dios ma jisas Magogpan jis lá yupj. Yupj jis jepa, Gog ló jupj.) Diablo yupj jis militarpan ca 'a jis mulus jis la palan. Pajal pülüñc nsem yupj. Sus 'üsü püné la nt'a jinwá ca pülüñc nsem pajal. ⁹ Yumal casá ca ncul. T'asiyú ca müjñsüñsüñ Dios ts'uyupj patja nt'a. Niná pülüñc patja nt'a Dios pajal quelel la sji. Mpes 'awa ca palá nyacas t'asiyú jyñsüñsüñ jis capá nt'a, ne ca pjü jis mpeñ yupj. 'Awa ca palá nyacas Dios püt'ü mpe.

¹⁰ Nin tepyala na niná, Dios ca la nts'iyas diablú 'awa püné mo'ó, jupj ne gente yus tsyawilitsja. Azufre 'yüma ne'aj. Ca püna ne'aj la ts'iya watsja Animal Ts'i Inyá. Profeta li tsuwile ca ne'aj la ts'iya watsja. Jis mvajas ca nsem yupj ne'aj. Püste na, jaw na, jis mvajas ca nsem lovin.

¹¹ Locopyaya silla püné tjinyuc, Jepa Püné mpes. Pjetsja niná sillas. Napj tjinyuc wa silla casá ja'asatsjé. Nosis tecyawaja jupj wolap'a'á, tsjun po'ó tecyawaja wa jupj wolap'a'á. Leñ jis tepyala yupj. ¹² Tjinyuc wa püna tecya'liñ gjuis Jepa Jesucristo wolap'a'a tjelejeñ. Pjü ne'aj tjelejeñ, noypan, tsjictjacj, pjü. Papel ne'aj pü'ütsja tjevele tsjan la tjajay yupj, nosis casá tapatja na. La tüpüptsja quinam niná papel. La tüpüpj watsja papel p'a wa. Papel niná nin tjevele pjacj ca mpatjam Dios lal. Locopyaya gjuis Jepa Jesucristo tjevele pjacj mpü'üm, tjevele wa pjacj malala nyuca la tjiji, papel tjevele jin. ¹³ Tecya'liñ nepenowá jis p'üy 'üsü püné mo'o patja; yupj 'a sin tjüjünsüpj wa, Jepa wolap'a'a nyüjünsünüñ wa. Pjü tecya'liñ, pjü sin tjüjünsüpj. Tecya'liñ patja nepé tjiquil yupj. Pjü yupj mpes tjevele ncu 'üsüs la tjajay. ¹⁴ Nin tepyala na niná, Dios la tjiji pjü ma ca nca'liñ quinam. Nin la tjiji 'awa püné mo'o jatja cya'liñ la p'in. Dios na'aj la tecyoye tecya'liñ tjatja nt'a, 'awa püné mo'ó. 'Awa püné mo'o jil, niswa cya'liñ jinwá se palá yupi. Lama tecya'liñ jinwá yupj quinam. ¹⁵ Papel pjaní tjevele pjacj ca mpatjam Dios lal. Jis lá cjuwá papel mo'ó, 'awa püné mo'o lis tecyoye. Niná napj tjinyuc ca nin mpalas p'a jawasa.

21

Dios nosis seyasa ca la mijis. Tsjun seyasa ca la mijis wa.

¹ Locopyaya tjinyuc napj tsjun seyasa, nosis seyasa tjinyuc wa. Tsjun mwalá tecyawaja, nosis mwalá tecyawaja wa. Nosis seyasa casá, mar cjuwatsja. ² Tjinyuc wa seyasa Jerusalén, pülücj patja nt'a. Dios pü'ü mpe tjac' nosis casa'á. Jerusalén Seyasa Dios juts'a'á p'iyá. Pajal pülücj patja ne'aj. Dios pajal 'üsüs la tjiji jupj. Quepj jinwá 'üsüs jústatsja, quepj 'üsüs justa sa capyá woya na, nin p'iyá 'üsüs jústatsja Jerusalén Seyasa. ³ Yümücj nepé vele jin tjapjacas Dios pü'ü mpe. Ninana tjevelá: “Dios pü'ü gente jis lal quinam. Yupj jis lal ca mpü'üm jupj. Niná gentá, jupj juts'a'á ca nsem. Dios p'iyá ca jis capj ncoñicos. Jupj ca yupj jis Dios nsem jupj. ⁴ Aplijilatsja yupj püna p'in; quina jupj yupj yun 'üsü ncjücjüs ca, mpajam la mijis, ne ca pajal 'ücj jisas nsem. Ma ca nca'liñ quinam. Ma 'aplijila nsem quinam, ne ma ca la mpuyucj. Ma ca nepé vyaja nsem quinam. Püna tepyala ma ca mpalas quinam”, nin tjevele tjapjacas.

⁵ Locopyaya Dios tjevele jupj jyü'ta mpe: “Napj pjü lejay seyasa”. Tjevele wa napj lal: “Mpaquen niná papel mo'ó: 'Ninana velé, t'üc' way velé. 'Ücj la pon napj velé.’”

⁶ Locopyaya tjevele wa: “Tecyawaja la tjejay quinam. Lovin pü'üs, pjü way 'ücj lejay. Napj nlal pjü nin tepyala, napj mpes wa ca pjü ncawajas. Gente pajal quelel ncapj jacoñ, napj ca jis ma'ayá 'ücj mpatjam napj lal. Así ca jis ma'ayá, jaylacj tulucj. ⁷ Nin la tjajay, napj tjijyütütj jin, nin ca nsem yupj jis lal; nin ca la mejay napj yupj mpes. Napj ca yupj jis Dios nsem. Yupj napj nts'uyupj ca nsem. ⁸ Nin tulucj malala lajay jis lal. Nepénowa lacj jeyapj mpes ma quelel ncapj tocoñ. Yupj ca mal 'awa püné mo'ó. Ne'aj wa ca mal ma japon napj velé. Malala lajay ne'aj wa ca mal. Gente sa 'ünan ne'aj wa ca mal. Sejats'om tulucj jamanun ne'aj wa ca mal. Jis vayum tulucj lal lyawuñ ne'aj

wa ca mal. Nin wa ca jis mpalas lapanenpan jis lal javelepj. Nin p'iyá ca nsem dios p'a wa jisas jis lal. (Nosis nt'a p'in jis dios yupj.) Pjü la tsuwilpan ne'aj wa ca mal. Pjü yupj 'awa püné mo'o ca mal. Ne'aj azufre 'yüma. Ne'aj mal, niswa cya'liñ cuscú. Lama cya'liñ yupj." Nin tjevele Dios.

Jerusalén Seyasa pajal 'üsüs.

⁹ Locopyaya ángel pjaní tjac', tjevele napj lal. Jupj ne angelpan siéteya sin popé, jis plato jatatsja popé. Jis plato mo'ó jatatsja Dios jas tjejyama jis capj la tül nosis casá patjá. Siéteya jatatsja yupj, lo cawajas jis capj la tül mpes. Ángel niná tjevele napj lal: "Was. Napj ca jin mü'üsüs la mejay pjacj lal ca mwayim Oveja Tsjicj."

¹⁰ Jupj nin tjevele na, ángel ntjemanú joc' mo'ó, campanya nt'a. Dios Cjües newa nin tji'yüsa la tjiji niná, mpes nin. Ne'aj ntje'aya tjinyuc Jerusalén nt'a. Tsjun popa nosis nt'a tjac' Dios mpe. Jerusalén Dios juts'aá. Ne'aj pülücj patja. ¹¹ Ne'aj pajal jas tjejyawca Dios jyawca mpes. Jyáwcatsja pe 'üsüs justa jinwá, pe jaspe ló jinwá. Salá waytsja pajal, vidrio jinwá. ¹² Jerusalén t'asiyú campanya tjüwüctjsja, la püné watsja jupj. Doce jun vilictsja, tjüwücj nt'a. Angelpan pjaní pjaní jajamaptsja jun vilicj. Jun vilicj po'o tapac Israel jatjampan dóceya jis lá. Pajal püna tapatja yupj. Pjü israelpan yupj sin popa. ¹³ Tjüwücj nt'a jun vilicj cónt'etsja tsiquin mpe, cont'e watsja norte mpe, cont'e watsja sur mpe, cont'e watsja t'yaja mpe. ¹⁴ Pe dóceya casá tjüwücj. Pe pajal noypan waytsja. Pe pjaní pjaní po'o tapac apostolpan jis lá. Dóceya apostolpan sa coñtsja Oveja Tsjicj, jupj tjuwine na nosis casá.

¹⁵ Ángel napj lal véletsja, visyú tyá'atsja jupj, pülücj patja la wujus. Jupj 'a quelel wa vyújutsja jun vilicj witjacj, jupj tjüwücj quelel vyuju watsja. Jupj visyú oro watsja jupj. ¹⁶ T'empe pülücj patja yulupjánatsja. Pjü t'empe nin p'iyá cámpatsja jupj. Pülücj patja tjivyuju jupj, ángel, visyú mpes. Pajal pünetsja. Kilómetro dos mil, dos cientos cámpatsja. Nin p'iyatsja campanya nt'a. Nin p'iyá la pünetsja. ¹⁷ Ángel tjivyuju wa tjüwücj nt'a. Sesenta y cuatro varas la pünetsja jupj. Cupj vyujucj jin p'iyá tjivyuju jupj.

¹⁸ Tjüwücj pe 'üsüs way justa pópatsja niná. Jaspe ló ninana pe. Pjü wosis ne'aj oro lata witjactsja, vidrio salá jin yustaptsja. T'üc' way oro waytsja pjü.

¹⁹ Tjüwücj pe witjacj casá tjá'asa. Pe niná 'üsüs way yustaptsja. Pe p'a wa pe po'o játjatsja, se jáwcatsja. Pe po'o játjatsja, pajal pülücj jaylacj pjütsja niná. P'a casá yustaptsja yupj pjü. Pe noypan casá tjá'asa tjüwücj, pe jaspe ló pjaní way.

Pe pjaní wa zafiro ló.

Pe p'a wa ágata ló.

Pe p'a wa esmeralda ló.

²⁰ Pe p'a wa ónice ló.

Pe p'a wa cornalina ló.

Pe p'a wa crisólito ló.

Pe p'a wa berilo ló.

Pe p'a wa topacio ló.

Pe p'a wa crisoprasa ló.

Pe p'a wa jacinto ló.

Pe p'a wa amatista ló.

Niná pe witjacj, tjüwücj casá tjá'asatsja. ²¹ Jupj jun vilicj dóceya, pues pjü perla waytsja, niná pe waytsja yupj. Pajal 'üsüs yustaptsja. Jun vilicj pjaní perla

pjanitsja. Ne'aj jümücj la püné oro látatsja jupj. Jümücj salá waytsja pajal, vidrio jinwá. T'üc' way oro waytsja pjü.

²² Dios cupj qjuis Jepa, jun ta'á wine ne'aj. Jupj más püné pjü jis lal. Oveja Tsjicj jun ta'á wine wa ne'aj. Cjuwatsja ne'aj Dios wosis. Ne'aj pjü jun ta'á quelel lajay Dios, Oveja Tsjicj quelel lajay wa, mpes nin. ²³ Ne'aj ma jisas lots'ac'. Ne'aj ma jisas mümüy. Dios jyawca ne'aj. Mpes jyawca ne'aj lovin. Oveja Tsjicj jyawca wa ne'aj, mpes ma jisas yam. ²⁴ Niná pülücj patja pjü ca jas majawaques nosis nt'a. Jepapan nosis casá patjá, ne'aj ca nca'acj tsjan 'üsüs way yustapj yupj la tjajay sin popé. Ne'aj ca jis ma'ayacj. ²⁵ Ma t'yaja ne'aj lovin. Mpes lovin ma jun t'olon tjüwücj jun vilicj.

²⁶ Nosis mpe, pjü p'a se jütütj mpe ca ne'aj nca'acj yupj jatatj 'üsüs yustapj, ca jis ma'ayacj. Pjü 'üsüs la tjajay, pjü ca nca'acj ne'aj yupj. ²⁷ Malala ma polel la cuwis ne'aj. Malala nyuca liji ma polel la winin ne'aj. Li tsuwile 'a nin p'iyá. P'a p'in 'ücj jis la winin ne'aj. Jis lá papel po'o tapac, Oveja Tsjicj popel po'ó, 'ücj jis la winin ne'aj nempe. Jupj popel vele pjac ca mpatjam Dios lal. Niná napj tjinyuc ca nin mpalas p'a jawasa.

22

Jerusalén Seyasa mo'o patjá, 'üsüs jisas patja.

¹ Locopyaya ángel niná ntje'aya tjinyuc 'üsü ne'aj, pülücj patja nt'a. Dios Oveja Tsjicj lal já'asa mpe pyacj 'üsü cjües. Pjü salá way niná 'üsüs, vidrio jinwá. Gente 'ücj patja niná 'üsü myü'üñ mpes. ² Jümücj la püné culupwen nt'a jama niná 'üsüs, pülücj patja nt'a. 'Üsü la nt'a, yo lejeri, na'aj po'ó, qui'á po'ó. Yo wolas japis, patja yupj. La dóceya vyala jupj año pjaní. Pjü mes wolas vyala niswá. Yo lo lemeliyú jupj, nosis casá patja si ts'ucú jupj. ³ Ne'aj Dios lovin ma jis capj ntülüs gentá, malala la tjajay mpes. Ma pjaní 'o'sa ca malala la mijis ne'aj. Ne'aj 'a mulú ca müjü'tücj Dios, Oveja Tsjicj lal. Jupj jomozopan 'ücj jisas tsji' la mijicj jupj mpes. ⁴ Ca nucucj jupj wola. Jupj ló jis wala po'o tapac ca nsem. ⁵ Ma ca püste nsem ne'aj. Ne'aj patjá ma yam jisas nadj, ma jisas lots'ac'. Jis Jepa Dios jyawca yupj mpes. Yupj ne'aj patjá, jepapan ca nsem wa lovin.

Jesucristo jac' jupj.

⁶ Ángel tjevele napj lal: “Napj tjevelé t'üc' way. 'Ücj la pon napj tjevelé. Cupj qjuis Jepa Dios nin tjejyama sin la 'üsüs jis la jay jupj jomozopan, ne ca sin mü'üsüs tsjan ca mpalas leñ way. Dios p'iyá sin 'yüsa la siji jupj profetapan, mpes ca 'ücj mvelecj jupj mpes.”

⁷ Jesucristo tjevele: “Nusin tjü'üsüs niná. Leñ way ca ncuwis nun nt'a. Papel niná vele tsjan ca la mijis Dios. Jupj mpes tepyaca niná. Popel niná jyü'ta jin lajay, Dios ca 'ücj jisas lis mijis”, nin tjevele Jesucristá.

⁸ Napj ne Juan. Napj tjapjacas niná, tjinyuc niná, tepyac jinwá. Tjapjacas na niná, palá nipi'tjis napj ángel wolap'aá. Napj nólatsja ángel pünetsja. Jupj niná pjü nin 'yüsa la níjitsja.

⁹ Napj la tjejay na niná, jupj tjevele napj lal: “Po ma nin la mijin niná. Nam 'a Dios jomozo, jipj jinwá, jipj pyülücpan profetapan jinwá. Lajay na papel niná vele jin, yupj ne Dios jomozopan, napj jinwá. Dios wolap'a'a palá nipi'tjim jipj la p'in. Jele t'as jupj püné.”

¹⁰ Jupj tjevele wa napj lal: “Po ma tjepjya'na papel niná, ninana mo'ó tepyac Dios mpes. Leñ way ca nin mpalas papel niná vele jin. ¹¹ Ma nin

tepyala na p'in, malala nyuca lajay newa ca malala nyuca la mijicj. Malala nyuca yola, newa ca malala nyuca yola nsem. 'Üsüs lajay, 'üsüs ca la mijicj newá. 'Üsüs yolá, 'üsüs yola nsem newá", ángel nin tjevele napj lal.

¹² Jesús tjevele: "Nusin tjü'üsüs niná. Leñ way ca ncuwis nun nt'a. Napj tjacuwis na, nu ma'ayá ca, nun la tjüjü mpes. ¹³ Napj lovin pü'üs, pjü way 'ücj lejay. Napj ne mwalá waytsja pjü jis lal. Napj ne locopyaya wa pjü jis lal. Napj nlal pjü nin tepyala. Napj mpes wa ca pjü ncawajas. ¹⁴ Gente nepénowa nasa 'üsüs jis tepyala Dios lal, napj la tzejay mpes. Te jinwatsja yupj Dios lal püna p'in; salá jinwá quinam yupj. Yupj jisas Dios perdonar la siji, ne nin la mon wa yupj. Dios ca 'ücj jisas lis mijis. 'Ücj jis la pis ca nsem yo wolas, niná yo wolas 'ücj jis la patj liji. Yupj 'ücj jis la winin ne'aj, Dios ts'uyupj pülücj patja nt'a. ¹⁵ Ma polel jis la winin ne'aj Dios ma quelel lajay. Lapanen lal javelepj, ma wa polel jis la winin ne'aj. Sejats'om tulucj jamanun ma ncul ne'aj. Nin p'iyá voyum tulucj lal lyawuñ jis lal. Nin p'iyá gente sa 'ünan jis lal. Nin p'iyá p'a dios witjacj jisas jis lal. Nin p'iyá quelel la tsuwil jis lal. La tsuwilpan ma ca mal ne'aj.

¹⁶ "Napj ne Jesús. Napj ángel jas tjejyam, nun lal la veles. Pjü Dios ts'uyupj pjü jun ta'á 'a si mulú mpes nin tjevelé. T'üc' way David püna tüpü'ü popa p'iyá napj. Napj pjulacj püné jinwá, püstapj casá cyala. Napj mpes ca majawaques, ne ca 'üsüs mpalas Dios jos jin", nin tjevele Jesucristo.

¹⁷ Dios Cjües vele: "Nculá nun. Jesucristo po'o mponé." Qjuis Jepa lal mwayim nin vele wa: "Nculá nun". Pülücj way tjepjyacañ nin tjevelé; mvelecj wa ca yupj: "Nculá nun". Pajal quelel so coñcó Dios, qjuisas mponé nun Jesucristo lal. Nun quelel potjaqué Dios lal, 'ücj potjaqué jupj lal. 'Üsü sive, 'üsü myü'üñ, mpes patja yupj. Nin p'iyá ca nsem nun lal. Nin p'iyá ca nu ma'ayas 'ücj mpatjaqué jupj lal. Jaylacj tulucj ca nsem.

¹⁸ Jesucristo tjevele wa: "Papel niná nin vele tsjan ca la mijis Dios. Jupj mpes tepyaca niná. Mpes nin velé niná papel pjyacañ jis lal: po ma la ntsawilí nun, popel niná vele mpes. Po ma mvelé p'a tjevelam, jupj tjevele tulucj. Jupj nin liji niná, Dios ca cus ntülüs papel niná vele jinwá. ¹⁹ Po ma ntsüpünü nun niná papel niná vele Dios mpes. Nun popa pjaní nin liji niná, ma ca polel mpü'üm Dios lal. Ma ca polel mpisís yo wolas, yo wolas 'ücj la püt'üs liji. Ma ca polel la püt'üs ca nsem Dios ts'uyupj pülücj patja nt'a, ne'aj Dios juts'a'á. Papel niná vele Dios ts'uyupj pülücj patja po'ó. ²⁰ T'üc' way napj velé jin ca mpalas. T'üc' way ca leñ way ncuwis nun nt'a", nin tjevele Jesucristo.

Nin qjuisas ca nin mpalas. Was, qjuis Jepa Jesús.

²¹ Najas ca pajal 'üsüs la mijis qjuis Jepa Jesús nun mpes. Nun Dios juts'uyupj. Najas ca nin mpalas.